

Ñoom na Tqueⁿ Ty'o_ot's'om Cantyja 'Naaⁿ' Jesuscristo

EL NUEVO TESTAMENTO
de Nuestro Señor Jesucristo

Amuzgo de Guerrero

La Liga Bíblica
Las Sagradas Escrituras para Todos

El Nuevo Testamento
en el amuzgo de Guerrero

La Liga Bíblica 1.5M primera edición 1973 [amu]
Segunda edición 1999 2M
La Liga Bíblica 2009 versión electrónica

Publicado por
© La Liga Bíblica 1973

Se permite copiar, distribuir y comunicar públicamente esta obra bajo las siguientes condiciones:

- Reconocimiento. Reconozca a la Liga Bíblica los derechos que tiene en la impresión o distribución de esta obra, deslindándola de responsabilidad alguna por cualquier uso que se le de a la presente publicación.
- No comercial. No puede utilizar esta obra para fines lucrativos.
- Sin obras modificadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra a partir de ésta.

Prólogo

El Nuevo Testamento forma parte de las Sagradas Escrituras, mejor conocidas como la Biblia. Consta de veintistiete libros distintos, cada uno de los cuales es proveedor de ricas bendiciones al que lo lee. Fue escrito originalmente en el idioma griego, pero a través de casi dos mil años se ha traducido en mas de novecientos idiomas. En la actualidad, millones de personas de miles de pueblos pueden leerlo en su propio idioma.

Este libro es una edición revisada del Nuevo Testamento que se publicó en 1973 en el idioma amuzgo que se habla en el sureste del estado de Guerrero, Mexico.

El vocabulario y la gramática del idioma amuzgo son muy distintos a los del griego, y también a los de español; sin embargo, el amuzgo posee abundantes formas gramaticales y retóricas que pueden expresar a fondo el significado del original griego.

El Alfabeto Amuzgo

a	ta	<i>cerro</i>
a ⁿ	ts'a ⁿ	<i>persona</i>
a	ta	<i>fruta</i>
a ⁿ	xquaa ⁿ ya	<i>mi cabeza</i>
b	b'io	<i>infierno</i>
c	casaa	<i>pájaro</i>
cw	cwii	<i>uno</i>
ch	chom	<i>fuego</i>
e	we	<i>dos</i>
e ⁿ	ñ'e ⁿ	<i>con</i>
ei	sei'	<i>carne</i>
ei [^]	tei ⁿ	<i>frio</i>
i	qui	<i>diez</i>
j	ja	<i>yo</i>
'	ts'a	<i>chile</i>
l	liaa	<i>tela</i>
m	mach'ee ⁿ	<i>hace</i>
n	nato	<i>camino</i>
nd	ndaa	<i>liquido</i>
ndy	ndyaa	<i>suave</i>
ñ	ñ'e ⁿ	<i>con</i>
o	tsjo'	<i>arroyo</i>
om	tsom	<i>papel</i>
o	tsjo'	<i>piedra</i>
o ⁿ	ts'oo ⁿ ya	<i>mi corazón</i>
p	xapo	<i>jabón</i>
q	qui	<i>diez</i>
r	re	<i>amigo (vocativo)</i>
s	soo	<i>pelo</i>
t	ta	<i>cerro</i>
ts	tsoo	<i>durmío</i>
ty	tya	<i>rico</i>
u	xuu	<i>carga</i>
w	we	<i>dos</i>
x	xjo	<i>machete</i>
y	ya	<i>bien</i>

El acento circunflejo

cwicwaa'a

cwicwaa'

ticwa'na

t̄icwa'na

tju'ñe Tito

tju'ñ

nosotros comemos (con ustedes)

nosotros comemos (sin ustedes)

no comen

no comieron

Tito saltó

saltó (tercera persona)

Índice

Ntsquii tsom yuu nljeii ts'aⁿ cwii libro

San Mateo.....	1
San Marcos	79
San Lucas.....	127
San Juan.....	201
Hechos.....	259
Romanos.....	330
1 Corintios.....	363
2 Corintios.....	395
Gálatas.....	416
Efesios.....	427
Filipenses.....	438
Colosenses	446
1 Tesalonicenses	454
2 Tesalonicenses	461
1 Timoteo	465
2 Timoteo	475
Tito	481
Filemón.....	485
Hebreos.....	487
Santiago.....	511
1 Pedro	519
2 Pedro	528
1 Juan.....	534
2 Juan.....	542
3 Juan.....	544
Judas.....	546
Apocalipsis	549

Ñ'oom naya cantyja 'naaⁿ Jesucristo na seiljei Mateo

Nn'aⁿ tsjaaⁿ na tuiñe Jesucristo

(Lc. 3:23-38)

1 Luaa ñ'oom na matseijndaa'ñena' tsjaaⁿ nn'aⁿ na tuiñe Jesucristo, na wjaac'oomna' David ñequio Abraham na jndyowicantyjoo' jooona na tue'cañoomna' jom.

²Abraham, jom tsotye Isaac, Isaac tsotye Jacob, Jacob tsotye Judá ñequio ntyjee tsaⁿñeeⁿ. ³Judá ñequio yuscu na jndyu Tamar, ndana Fares ñequio Zara. Fares tsotye Esrom, Esrom tsotye Aram. ⁴Aram tsotye Aminadab, Aminadab tsotye Naasón, Naasón tsotye Salmón. ⁵Salmón ñequio yuscu Rahab, ndana Booz, Booz ñequio scoom'm Rut, ndana Obed, Obed tsotye Isaí. ⁶Isaí tsotye David tsaⁿ na tyoluiñe rey, David to'ñoom scuu' ts'oo Urías, t'oom ndana Salomón.

⁷Salomón tsotye Roboam, Roboam tsotye Abías, Abías tsotye Asa. ⁸Asa tsotye Josafat, Josafat tsotye Joram, Joram tsotye Uzías. ⁹Uzías tsotye Jotam, Jotam tsotye Acaz, Acaz tsotye Ezequías. ¹⁰Ezequías tsotye

Manasés, Manasés tsotye Amón, Amón tsotye Josías. ¹¹Josías tsotye Jeconías ñequio ntyjee tsaⁿñeeⁿ. Jooona tuiindyena tiempo quia ty'e nn'aⁿ Israel na praso ndyuaa Babilonia nc'e na ticanaⁿndye nn'aⁿ Israel ndia' ñ'eⁿ nn'aⁿ ndyuaa'ñeeⁿ. Ty'echo naⁿñeeⁿ jooona na tyondye'ntjomtyeⁿna.

¹²Jnda teinom na ty'echo nn'aⁿ Babilonia nn'aⁿ Israel ndyuaana, tuiñe jnda Jeconías ndyuaa'ñeeⁿ. Jndyu tsaⁿñeeⁿ Salatiel, Salatiel jom tsotye Zorobabel. ¹³Zorobabel tsotye Abiud, Abiud tsotye Eliaquim, Eliaquim tsotye Azor. ¹⁴Azor tsotye Sadoc, Sadoc tsotye Aquim, Aquim tsotye Eliud. ¹⁵Eliud tsotye Eleazar, Eleazar tsotye Matán, Matán tsotye Jacob. ¹⁶Jacob tsotye José, José saa' María. Ndo' María'ñeeⁿ na seincueⁿ Jesús na cwiluiñe Cristo.

¹⁷Jndaⁿ canchoo'ñequiee ndii' tsjaaⁿ na jndyowicantyjoo', jnaⁿna' Abraham, tue'cañoomna' hasta David. Ndo' cwiicheⁿ canchoo'ñequiee ndii' tsjaaⁿ na jndyowicantyjoo', jnaⁿna' David, tue'cañoomna' tiempo quia na ty'e nn'aⁿ Israel na praso ndyuaa Babilonia. Ndo' cwiicheⁿ

canchoo'ñequiee ndii' tsjaaⁿ na jndyowicantyjoo', jnaⁿna' quia ty'echo nn'aⁿ Babilonia nn'aⁿ Israel, tue'cañoomna' hasta xjeⁿ na tuiiñe nquii na cwiluiiñe Cristo.

Luaa waa na tuiiñe Jesús

(Lc. 2:1-7)

¹⁸Luaa waa na tuiiñe Jesucristo. Quia waacheⁿ ñomcaa' tsoñeeⁿ María ñequio José, ndo' cwii tjoocheⁿ na nntjomndyena, teitquioo' na majndeiñe María cantyja najndei Espiritu Santo. ¹⁹Ndo' José, tsaⁿ na nluiiñe saa' María, jom ts'aⁿ na ñequii'cheⁿ tyocantyjaa' ts'om na nts'aa yuu na maty'iomyana'. Tical'ue ts'oom na nluil'jnaaⁿñe tsaⁿñeeⁿ, jo' chii seitoom na cwe' ñemaaⁿ nntyuii' ñomca. ²⁰Yocheⁿ na luaa' matseitoom, tsoom'm ndaa na teitquioo'ñe cwii ángel cwentaa' Ty'oots'om nnoom. Tso tsaⁿñeeⁿ: —'U José na cwiluiindy' tsjaaⁿ David na jndyowicantyjoo' tinty'ue' na nnc'oñom' María na nluiiñe scu'. Ee cantyja najndei Espiritu Santo jo' na jndeiñe. ²¹Nntseincueⁿ cwii yu'ndaa na tsaⁿs'a. Ndo' 'u nntseicajndy' juu Jesús. Ee na tseixmaaⁿ na nncwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ na m'aⁿ cantyja 'naaⁿaⁿ. Nntseicanoom'm jnaⁿ na la'xmaⁿ naⁿñeeⁿ.

²²Cha'tso nmei^m tuii cha catseicandaa'ñena' ñ'oom na seineiⁿ Ty'oots'om ñequio ñ'oom 'ndyoo profeta. ²³Tso tsaⁿñeeⁿ:

Queⁿ'yo' cwenta, ndeiñe cwii yuscundyua.

Nntseincueⁿ cwii tyochjoo ndo' njndy' Emanuel.

Ñ'oom Emanuel matsona': Ty'oots'om m'aaⁿ ñ'eⁿndy' jaa.

²⁴Jndā na lcwii ts'om José na tsoom'm ndaa, quia jo' seicanaaⁿ ñ'oom na sa'ntjom ángel cwentaa' Ty'oots'om, to'ñoom María na scoom'm. ²⁵Saa ticatjomndyena na mandíoom' hasta quia jnda seincuii scoom'm yu'ndaa'ñeeⁿ. Quia jo' José seicajñoom yu'ndaa'ñeeⁿ Jesús.

Nn'aⁿ na jndo' n'om ty'ena Belén

2 Ncuae na tyom'aaⁿ Herodes rey, tuiiñe Jesús tsjoom Belén ts'ondaa Judea. Luaa tuii, tquie'cañom nn'aⁿ na jndo' n'om Jerusalén, na jnaⁿ jo ndo' na macalui' ñe'quioom'.

²Tyota'x'leendyena:

—¿Yuu m'aaⁿ nqueⁿ na tuiiñe rey cwentaa nn'aⁿ judíos? Ee já jnda nty'iaayâ na teitquioo'ñe caxjuu cwentaaⁿaⁿ na ndicwaⁿ m'aaⁿyâ ndyuaayâ jo ndo' yuu na macalui' ñe'quioom'. Jo' na tquiiooyâ na nlat'maaⁿndyô jom.

³Quia na jndii Herodes ñ'oomwaa', jeeⁿ seiñ'eeⁿñena' jom ndo' mati cha'tso nn'aⁿ Jerusalén. ⁴Jo' chii seitjoom cha'tso ntyee na cwiluiitquiendye, ñequio nn'aⁿ na m'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés. Ndo' tax'eeñe ndaa naⁿñeeⁿ yuu tsona' na nluiiñe juu na cwiluiiñe Cristo. ⁵Naⁿñeeⁿ jluena nnoom:

—Ndi', matso ljeii na tsjoom Belén ts'ondaa Judea, jo' jo' nluiiñe. Ee luaa waa na seiljeii profeta:

⁶O nn'aⁿ tsjoom Belén, ts'ondaa Judá,

meiⁿ'chjoo ticju'cjena' tsjom'yo' quii'ntaaⁿ njoom nt'maⁿ cha'waa ts'ondaa Judá.

Ee quii'ntaaⁿyo' nluⁱ cwii ts'aⁿ
na nluⁱitquieñe
na nnteix'ee nn'aaⁿya Israel.

⁷Quia jo' cwe' nty'iu tqueeⁿñe
Herodes nn'aⁿ na jndɔ' n'om na
jnaⁿ jo ndo' na macalui' ñe'quioom'.

Tcuu tcuu tax'eeñê ndaana 'ñeeⁿ
xjeⁿñeeⁿ na tei'tquioo'ñe caxjuu.

⁸Jnda jo' jñoom joona na c'oona
tsjoom Belén. Tsoom ndaana:

—Catsa'yo', ndo'

cata'x'ee'jndaa'ndyo' yuu m'aaⁿ
tyochjoo'ñeeⁿ. Ndo' quia na jnda
jliu'yo' jom, quiola'candii'yo' ja, cha
mati ja nncjo, nntseit'maaⁿndyo' jom.

⁹Naⁿñeeⁿ, quia na jnda jndyena
ñ'om'ndyoo rey Herodes'ñeeⁿ
mana ty'ena. Ndo' juu caxjuu na
tei'tquioo'ñe ndaana na ndicwaⁿ
m'aⁿna ndyuaana jo ndo' na macalui'
ñe'quioom', tjajndyeena' jo ndaana
hasta tue'cañoomna' ndyeyu yuu
na m'aaⁿ tyochjoo'ñeeⁿ. ¹⁰Jeeⁿ
tjawee' n'omna quia nty'iaannda'na
caxjuu'ñeeⁿ. T'maⁿ tquiaana' na
neiiⁿna. ¹¹Quia ty'equie'na naquii'
w'aa, nty'iaana juu tyochjoo ñequio
tsoñeeⁿ María. Ty'ecata'na cantyena
na tyola't'maaⁿndyena jom. Tjeii'na
'naⁿ na jnda na cwilei'chona. L'ana
naya jom s'om cajaⁿ ñ'eⁿ suu ndo'
ñ'eⁿ nasei cachi na tuiina' ñ'eⁿ
ntsuee' ts'oom mirra. ¹²Jnda chii
cwiicheⁿ nato ty'elcwee'na ndyuaa
tsjoomna ee s'aa Ty'oots'om na
tsoona ndaa, jo' na seijndɔ'na'
n'omna na tic'oolcwee'na na m'aaⁿ
Herodes'ñeeⁿ.

**Cwilei'nomna, cwioona
ndyuaa Egipto**

¹³Jnda na jliu' naⁿñeeⁿ,
teitquioo'ñe cwii ángel cwentaa'

Ta Ty'oots'om nnom José xjeⁿ na
tsoom'm ndaa. Tso ángel'ñeeⁿ
nnoom:

—Quicantyja', cja'ñ'oom' tyochjoo
ñequio tsoñeeⁿ. Calei'nom'yo',
catsa'yo' ndyuaa Egipto, ndo'
jo' jo' c'om'yo' hasta xjeⁿ na
nntseicandiiya. Ee nl'ue Herodes
tyochjoo na nntseicueⁿeⁿ juu.

¹⁴Quia jo' teicantyjaaⁿ, ndo' cwe'
natsjom tjañ'oom tyochjoo ñequio
tsondyee. Ty'ena Egipto. ¹⁵Jo' jo'
t'omna hasta na tue' Herodes. Na
tuii na luua' seicandaa'ñena' ñ'oom'
Ty'oots'om na tyoñequiaa profeta.
Matsona': “Tjeii'a Jndaaya na m'aaⁿ
ndyuaa Egipto.”

Herodes sa'ntjoom na cwje tyocanch'u

¹⁶Juu Herodes, jnda na ljeiiⁿ
na joo nn'aⁿ na jndɔ' n'om
ticala'ñ'oom'ndyena jom,
seiw'iiyayaaⁿ. Jñoom sondaro
tsjoom Belén ndo' cha'waa ndiocheⁿ
yuu na m'aⁿ nn'aⁿ. Sa'ntjoom na
cala'cwjee naⁿñeeⁿ cha'tso tyonch'u
na we ndyuu ndo' na cjeti m'aⁿ. Ee
laa'ti' tjeiiⁿeⁿ cwenta cwanti xuee
na teitquioo'ñe jndyee caxjuu'ñeeⁿ
cantyja 'naaⁿ ñ'oom ndyuee nn'aⁿ
na jndɔ' n'om. ¹⁷Ndo' na luua' s'aaⁿ,
seicandaa'ñena' ñ'oom' Ty'oots'om
na seiljeii profeta Jeremías. Ee
seineiiⁿ ñ'oom tjañoom' chiuu
seichjoo'na' n'om yolcu judías
tsjoom Belén na jla'cwjee sondaro
ndana. ¹⁸Tsoom:

Teic'uaa naquii' tsjoom Ramá na
cwityuee londyee yocanch'u.
Jndeiⁿ cwila'xuaana,
cwityueena cantyja 'naaⁿ ndana
meiⁿ taleiquiaana' na nnjoomna,
ee tja ndana.

¹⁹Jnda na tue' Herodes, quia jo' teitquioo'ñennda' ángel cwentaa' Ty'oots'om nnom José xjeⁿ na tsoom'm ndaa. Ndicwaⁿ m'aⁿ na ndyuaa Egipto.

²⁰Tso nnoom:

—Quicantyja', cja'ñ'oom' tyochjoo ñequio tsoñeeⁿ. Tsalcwe'yo' ndyuaa nn'aⁿ Israel. Ee jnda tja nn'aⁿ na ñel'uee'ndye na ñe'cala'cuee' jom.

²¹Quia jo' teicantyjaaⁿ, tjañ'oom tyochjoo ñ'eⁿ tsondyee. Ty'elcwee'na ndyuaana ndyuaa Israel. ²²Joo ncuee'ñeeⁿ m'aaⁿ Arquelao ts'iaaⁿ ts'ondaa Judea yuu na tyotsa'ntjom tsotyeeⁿ Herodes. Saa quia na jndii José na ljo', t'oom na nquiaⁿ na nncjaⁿ Judea. Mati s'aannda' Ty'oots'om na tsoom'm ndaa na tancjaⁿ jo' jo'. Jo' chii tjaaⁿ cwiicheⁿ ntyja, ts'ondaa Galilea. ²³Tjaaⁿ cwii tsjoom na jndyu Nazaret. Jo' jo' ljoo'ñê. Na tuii na luaa' seicandaq'ñena' ñ'oom' Ty'oots'om na tyoñe'quia profetas na nntseicajndyuna' Jesús ts'aⁿ Nazaret.

Juan mañequiaaⁿ ñ'oom ndaa nn'aⁿ jo ndo' yuu tjaa nn'aⁿ c'om

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

3 Tue'ntyjo xuee na teitquioo'ñe Juan, tooⁿoⁿ na tyotseits'oomñê nn'aⁿ. Tyoñequiaaⁿ ñ'oom ndaa ts'ondaa Judea jo ndo' yuu tjaa nn'aⁿ c'om. ²Tyotsoom:

—Calcwe' n'om'yo' ee juu na matsa'ntjom Ty'oots'om mandyocwje'cañoomna' 'o.

³Cantyja 'naaⁿ Juan'ñeeⁿ na tyotseineiⁿ profeta Isaías, tsoom:

M'aaⁿ cwii ts'aⁿ jo ndo' yuu tjaa nn'aⁿ c'oom na jndei

matseineiⁿ ndaana. Matso tsaⁿñeeⁿ:

“Calajndaa'ndyo' naquii' n'om'yo' cha'cwijom cwii nato na juu jo' nndyocwje'cañoom nquii na cwiluiiñe na nntsa'ntjom 'o.

Cata'ndyo'xcwe'yo' cha'cwijom na cwilayo'yo' nato na nñoom.”

⁴Juan'ñeeⁿ tyocweⁿ liaa na tuii ñequio soo' camello. Tyochu'tyeⁿ tsiaⁿ ñequio cwii tjaⁿ. Ndo' nantquie na tyocwaaⁿ calcaa ntyue' ñequio tsiom' jnda. ⁵Ndo' jndye nn'aⁿ tsjoom Jerusalén ñequio nn'aⁿ na m'aⁿ cha'waa ts'ondaa Judea ndo' mati nn'aⁿ na m'aⁿ cantsu 'ndyoo jndaa Jordán, tyo'oona na m'aaⁿ. ⁶Seits'oomñê joona ts'om jndaa Jordán jnda na lcwe' n'omna jnaaⁿna.

⁷Saa quia na nty'iaaⁿ na jndye nn'aⁿ fariseos ñequio saduceos tquiona na m'aaⁿ na ñe'cwits'oomndyena, quia jo' tsoom ndaana:

—'O cwiluiindyoy' cha'na canduu na cwilei'nom'yo' na nquiaayo' na nnt'uiiwi'na' jooyo'. Ee 'o cwinquio'yo' na m'aaⁿya na nquia'yo' na nntseiw'ii Ty'oots'om 'o. ð'Ñeeⁿ t'moⁿ ndaa'yo' na waa na nndaq nluin'maaⁿndyo' nawi' na quia nndyo? ⁸Ca'ndye'yo' na tis'a ndo' cal'a'yo' yuu na ya, quia jo' m'moⁿna' na mayuu'cheⁿ cwilcwe' n'om'yo'. ⁹Meiⁿ ticalas'andyoy' che'ncjo'yo' naquii' n'om'yo' na nndu'yo': “Jaa tjaa na teincuu' nacjooya ee Abraham cwiluiiñe weloo welooya.” Candye'yo' nntsjoq, meiⁿ cwe' ljo'meiⁿ ndaa

nntseicwaqueⁿ Ty'ooots'om na nluuindyena' tsjaaⁿ Abraham na jndyowicantyjoo', quia jo' n'ndiina' 'o. ¹⁰O matseijomna' cha'cwijom n'oom na tis'a tã cwil'a. Ndo' manquiu'yo' n'oom na tical'a tã naya, maxjeⁿ nnt'uana'. Ndo' xeⁿ jnda' t'ua n'oom'ñeeⁿ nntioom nn'aⁿ joona' quii' chom. Maluaa' matseijomna' nnts'aa Ty'ooots'om ñ'eⁿndyo' 'o xeⁿ tical'a'yo' yuu na ya. ¹¹Ja mayuu' matseits'ooⁿndyo' 'o ñequio ndaatioo ee na cwilcwe' n'om'yo'. Saa mandyontyjo nqueⁿ na nntseits'oomñê 'o ñequio Espíritu Santo naquii' n'om'yo' ndo' ñequio chom. Nqueⁿ t'maⁿti tseixmaaⁿ, nchiiti ja. Meiⁿ ticatseixmaⁿya na cwe' ja nnt'uiya lcoom'm na ñnequiaya joona' na ññjoom. ¹²Jnda jaawindyoo' na nntu'xeⁿndyo' ee laxmaⁿyo' cha'cwijom lqueeⁿ na ndicwaⁿ cwajndii. Luaa ts'iaaⁿ cantyja 'naaⁿ lqueeⁿ. Matseicueeñe ts'aⁿ lqueeⁿ hasta na nlju'ñ'eⁿ. Jnda chii nntseiweeⁿ lqueeⁿ na ya naquii' w'aa. Saa nchuaa'na' njñoom chom. Maluaa' matseijomna' na nnts'aa Ty'ooots'om. Nn'aⁿ na ya cwil'a macoñoom joona saa nn'aⁿ na tis'a cwil'a, nntseicoom joona ñequio chom na tijoom canduu'.

Teits'oomñe Jesús

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³Quia jo' jnaⁿ Jesús ts'ondaa Galilea, tjaaⁿ jndaa Jordán na nntseits'oomñe Juan jom. ¹⁴Saa tiñe'nquiaañe Juan na caluii na ljo'. Tsoom:

—Cwa jnda' tyje'cañoom' ja na catseits'oomndyo' 'u meiiⁿ na matsona' na 'u catseits'oomndyu' ja.

¹⁵T'o Jesús, matsoom nnom:

—Je' quiaandyu'to' na caluii na ljo'. Ee macaⁿna' na laa'ti' calacandaaⁿndyo' cha'tso cantyja na maty'iomyana'.

Ndo' tancuee' Juan. ¹⁶Jnda na teits'oomñe Jesús, jlueeⁿeⁿ quii' ndaa. Ndo' seicanaaⁿñena' tsjo'luee. Nty'iaaⁿaⁿ Espíritu na cwiluiiñe Ty'ooots'om ndyocue cha'cwijom catu'. Jndyocaljo nacjoom'm. ¹⁷Ndo' nandye cañoom'luee teic'uaa na seineiⁿ Ty'ooots'om. Tsoom:

—Luaañe Jndaaya na jeeⁿ candya' ts'ooⁿ. Cantyja 'naaⁿ jom mañequiaana' na neiⁿya.

Ñe'queⁿ tsaⁿjndii xjeⁿ Jesús

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

4 Jnda jo' tjañ'oom Espíritu Santo Jesús jo ndo' yuu tjaa nn'aⁿ c'om. Jo' jo' tyoqueⁿñe tsaⁿjndii na nnts'aa xjeⁿ jom.

²Tyom'aaⁿ wen'aaⁿ xuee ndo' wen'aaⁿ tsjom tícwaaⁿaⁿ, jnda chii jndyo na ñejnoom'm. ³Ndo' tyje'cañoom tsaⁿjndii na mach'ee xjeⁿ nn'aⁿ. Tso nnoom:

—Xeⁿ mayuu'cheⁿ cwiluiindyu' Jnda Ty'ooots'om, cwa catsaⁿntjom' ljo'meiiⁿ na catseicwaqueⁿna' tyoo' joona' na nlcwa'.

⁴T'o Jesús:

—Ja xocats'aa na ljo' ee waa ljeii 'naaⁿ Ty'ooots'om na matsona': “Nchii cwe' cantyja 'naaⁿ tyoo' na wando' ts'aⁿ, saa cantyja 'naaⁿ cha'tso ñ'oom na mañequiaa Ty'ooots'om.”

⁵Jnda jo' tjañ'oom tsaⁿjndii Jesús Jerusalén tsjoom na lju' cwentaa' Ty'ooots'om. Tqueeⁿ juu xqueⁿ tsui' wats'om t'maⁿ. ⁶Tsoom nnom Jesús:

—Xeⁿ mayuu'cheⁿ cwiluiindyu'
Jnda Ty'oots'om, cwa cju'ndyu' jo
nacje. Ee luua matso ñ'oom 'naaⁿ'aⁿ:

Nquii Ty'oots'om ñnequiaaⁿ 'u
luue ángeles cwentaaⁿ'aⁿ na
call'ana cwenta 'u.

Ndo' nntyjee' lueena 'u
cha tincjaacañjom ljo' nc'e'.

⁷Quia jo' t'o Jesús nnom, tsoom:

—Ja tijoom cats'aa cha'na matsu'
luua' ee mati waa cwiicheⁿ ljeii
'naaⁿ' Ty'oots'om na matsona':

“Tintsa' xjeⁿ Ta Ty'oots'om cwenta'.”

⁸Jnda chii tjañ'oom tsaⁿjndii

Jesús cwii sjo nandye. Jo' jo' t'mooⁿ
nnom cha'tsoti n'iaaⁿ t'maⁿ na m'aⁿ
nn'aⁿ tsjoomnancue, ñequio na
t'maⁿ matseit'maaⁿ'ñena' joo. ⁹Ndo'
tsoom nnom:

—Cha'tso nmeiⁿ nntioo l'o' xeⁿ
nlco' xtye' na nntseit'maaⁿ'ndyu' ja.

¹⁰Ndo' t'o Jesús nnoom, tso:

—Quindyoo' nacañomya 'u
Satanás, ee ñ'oom' Ty'oots'om na
teiljeii matsona': “Catseit'maaⁿ'ndyu'
nquii Ta Ty'oots'om cwenta', ndo'
macandā nnom nqueⁿ candi'ntjom!”

¹¹Quia jo' 'ndii tsaⁿjndii
jom. Ndo' tqwie'cañom ángeles,
tyondye'ntjomna nnoom.

**Mato' Jesús ts'iaaⁿ 'naaⁿ'aⁿ ts'ondaa
Galilea**

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹²Quia jndii Jesús na jnda
mam'aaⁿ Juan praso, tjalcweeⁿ'eⁿ
ts'ondaa Galilea. ¹³Tjaaⁿ tsjom'm
Nazaret, saa taticaljoo'ñe jo'
jo'. Tjaaⁿ na nljoo'ñe tsjoom
Capernaum na m'aaⁿ'na' 'ndyoo
ndaaluae. Jo' jo' ndyuaa cwentaa
nn'aⁿ tmaaⁿ' Zabulón ñequio Neftalí.
¹⁴Ndo' joo ndyuaa'ñeeⁿ tyom'aaⁿ

cha nntseicandaa'ñena' ñ'oom na
seiljeii profeta Isaías, matsona':

¹⁵Nntseixueeñena' jo ndaa nn'aⁿ
na m'aⁿ ndyuaa cwentaa'
Zabulón ndo' jo ndaa nn'aⁿ na
m'aⁿ ndyuaa cwentaa' Neftalí.

Nntseixueeñena' jo ndaa nn'aⁿ
na m'aⁿ ndyuaa 'ndyoo
ndaaluae,

ñequio ndyuaa xndyaa' jndaa
Jordán,

ñequio ts'ondaa Galilea yuu
na m'aⁿ nn'aⁿ na nchii nn'aⁿ
judíos.

¹⁶Naⁿ'ñeeⁿ m'aⁿ na nacje 'naaⁿ'
najaan'ñe,
saa je' je' jnda teitquioo' cwii na
jeeⁿ caxueeñe jo ndaana.
Ndo' mati m'aⁿ'na na manchjena'
joona na wi' cwitjoomna,
saa je' jnda seicaxueeñena' jo
ndaana.

¹⁷Xjeⁿ'ñeeⁿ jnaⁿ'na' na to' Jesús na
tyoñequiaaⁿ ñ'oom. Tsoom:

—Calcwe' n'om'yo', ee juu
na matsa'ntjom Ty'oots'om
mandyocwje'cañoomna' 'o.

**Ma'maⁿ Jesús ñequiee nn'aⁿ na
cwitjeii' calcaa**

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

¹⁸Xjeⁿ na mawinom Jesús 'ndyoo
ndaaluae Galilea, ljeiiⁿ we nn'aⁿ na
ñenquii ts'aⁿ ntseinda, Simón, tsaⁿ
na jndyu Pedro ñequio Andrés tyjee
tsaⁿ'ñeeⁿ. Cwituee'na tsqui' 'naaⁿ'na
ts'om ndaaluae ee nn'aⁿ cwitjeii'
calcaa joona. ¹⁹Tso Jesús ndaana:
—Quiolajomndyo' ñ'eⁿ'ndyoo ndo' ja
nnts'aa na nla'tjom'yo' nn'aⁿ tachii
cwe' calcaa.

²⁰Joona mañoom' 'ndyena nlqui'
'naaⁿ'na, ty'ela'jomndyena ñ'eⁿ'ñe.

²¹Ndo' na tja tjatyeenⁿ ljeiiⁿ cwiicheⁿ we ts'aⁿ, ntseinda Zebedeo naⁿñeeⁿ, Jacobo ñ'eⁿ tyjeeⁿ Juan. Ñjomndyena ts'om w'aandaa. Cwila'yona nlqui' 'naaⁿ na ñequio tsotyena Zebedeo. Quia jo' t'maⁿ Jesús joona. ²²Ndo' mañoom' 'ndyena w'aandaa ñ'eⁿ tsotyena, ty'elajomndyena ñ'eⁿñê.

Jesús ma'mooⁿ ndaa jndye nn'aⁿ

(Lc. 6:17-19)

²³Tyomanom Jesús cha'waa ts'ondaa Galilea. Tyo'mooⁿ ndaa nn'aⁿ naquii' lan'om 'naaⁿna. Tyoñequiaaⁿ ñ'oom naya cantyja na matsa'ntjom Ty'ooots'om. Ndo' tyotsein'maaⁿ nn'aⁿ cha'tso nnom ntycu na wiina. ²⁴Ndo' t'om ñ'oom cantyja 'naaⁿaⁿ cha'waa ndyuaa Siria. Naⁿñeeⁿ tquiochona cha'tso nn'aⁿwii na m'aaⁿ na cwitjoom jndye nnom ntycu ñequio na maquiina' joo. Mati ñ'eeⁿ nn'aⁿ na cwilei'cho jndyetia joo, ñ'eeⁿ nn'aⁿ na maleiñ'oom tycuwee', ndo' ñ'eeⁿ nn'aⁿ na cwitjoom tycutqueeⁿ. Sein'maaⁿ joona. ²⁵Jo' chii t'maⁿ ntmaaⁿ nn'aⁿ ty'entyjo naxeeⁿeⁿ. Jnaⁿ naⁿñeeⁿ ts'ondaa Galilea, ñ'eⁿ nn'aⁿ ndyuaa njoom Decápolis, ñ'eⁿ tsjoom Jerusalén, ñ'eⁿ ts'ondaa Judea, ndo' xndyaa' jndaa Jordán.

**Jesús mañequiaaⁿ ñ'oom
na wacatyeeⁿ cjoos' ta**

5 Quia na nty'iaa' Jesús na jndye nn'aⁿ, tjawaaⁿ cwii ta. Jnda na tjacjom, ty'entyja' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. ²Tooⁿoⁿ na t'mooⁿ ndaana.

Nmeiiⁿ mañequiaana' na neiiⁿ nn'aⁿ

(Lc. 6:20-23)

³Tsoom:

—Mañequiaana' na neiiⁿ nn'aⁿ na cwila'noⁿ na nty'iaandye jo nnom Ty'ooots'om, ee naⁿñeeⁿ cwila'jomndyena cantyja na matsa'ntjoom.

⁴'Mañequiaana' na neiiⁿ nn'aⁿ na chjoo' n'om cantyja jnaaⁿna, ee quia nñequiaa Ty'ooots'om na t'maⁿ n'omna.

⁵'Mañequiaana' na neiiⁿ nn'aⁿ na cwituee'ndyecje jo nnom Ty'ooots'om ee nndaana na nnc'omna tsjoomnancue xco.

⁶'Mañequiaana' na neiiⁿ nn'aⁿ na m'aⁿna cha'cwijom na ñ'e'jndo'na ndo' ñ'e'cwena ee na ntyjaa' n'omna na nndaⁿ nl'ana yuu na maty'iomyana'. Ee candaⁿ'ya nñequiaa Ty'ooots'om na cwicantyjaa' n'omna.

⁷'Mañequiaana' na neiiⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ na wi' n'om nc'iaa, ee nnc'oom Ty'ooots'om na wi' ts'oom joona.

⁸'Mañequiaana' na neiiⁿ nn'aⁿ na lju' naquii' n'om, ee nnty'iaa ndaana naquii Ty'ooots'om.

⁹'Mañequiaana' na neiiⁿ nn'aⁿ na cwita'ya nc'iaa na cwila'ntja'ndye, ee nntseicajndy Ty'ooots'om joona ntseinaaⁿ.

¹⁰'Mañequiaana' na neiiⁿ nn'aⁿ na cwintyjo nc'iaana joona nc'e na m'aⁿna cantyja na maty'iomyana', ee la'xmaⁿ naⁿñeeⁿ cantyja na matsa'ntjom Ty'ooots'om.

¹¹'Mañequiaana' na neiⁿ'yo' quia na cwila'jnaaⁿ nn'aⁿ 'o, ndo' quia cwita'wi'na 'o ndo' cwituee'na cha'tso nnom ñ'oomwi' nacjo'yo' na cwe' cantu nc'e na m'aⁿ'yo' cantyja 'na'ya. ¹²C'om'yo' na t'maⁿ n'om'yo' ndo' catseicwaljoo'tina' na neiⁿ'yo' ee t'maⁿ naya cwent'a'yo'

cwiwiwe cañoom'luee. Ee malaa'ti' tyolei'ntyjo nn'a'n profetas na tyoñe'quia ñ'oom' Ty'ooots'om tandyo xuee, cwii tjooche'n na nntjom' 'o nawi'ñee'n.

Cwiluiindyö tsjaa'chje'ndo' chom

(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

13'O cwiluiindyö' tsjaa'chje'n, saa xe'n na jnda' jlui' na chje'na', ðljo' ñ'e'n cwii nleichje'nnda'na'? Mei'chjoo tjaa yuu cwii nleil'uena', jo' chii cwe' cwitye'nquiee' nn'a'n ndo' cwicandyuena' joona'.

14'O cwiluiindyö' chom na cwiwixuee jo ndaa' nn'a'n tsjoomnancue. Cwii tsjoom na wacatyee'n xque'n ta, xocandaa' nncwanty'iu juuna'. 15Mati xotseicw'aa ts'a'n cwii xjocanti ndo' nncwjaa'ñeyom juuna' nacjee' ts'oom castom. Maxje'n nntseintyja ts'a'n juuna' cha ya nntseixueena' ndaa' cha'tso nn'a'n na m'a'n naquii' w'aa. 16Malaa'ti' c'om' 'o na calaxueendyo' ndaa' nn'a'n cha nla'no'na na cwil'a'yo' cha'tso nnom na maty'iomyana'. Ndo' cantyja 'na'yo' nla't'maa'ndyena Tsotyeyo' na m'aa'n cañoom'luee.

Ma'mo'n Jesús cantyja 'naa'n ljeii na matsa'ntjomna'

17Mati tso Jesús:

—Ticala'tiuu'yo' na jndyöo' na nntseityuii'a chiuu waa na t'ma'n ljeii na tqe'n Moisés, mei'n ñ'oom' Ty'ooots'om na tyoñe'quia profetas. Jndyöo' na nntseicandaya' joona' cha nlei'tquioo' chiuu waa na mayuu'che'n ñe'cat'moo'na'. 18Ee mayuu'che'n nndye'yo' nntsjoö, yoche'n na ndicwa'n waa tsjo'luee

ñequio tsjoomnancue, xoca'ndiina' mei'ncwii ljeii cachjoo na ndii'na' naquii' ljeii na tqe'n Moisés, hasta xje'n jnda' jlui'ljuu'ñ'e'na'. 19Nc'e na luaa', mei'ncwi'ñee'che'n ts'a'n na titseicandā cwii ñ'oommeii'n na cachjoona', ndo' ma'moo'n ndaa' nc'iaa'na' ya meii'n tila'candana juuna', tjaa yuu l'ueñê cantyja na matsa'ntjom Ty'ooots'om. Saa 'ñee'n juu na matseicandā ñ'oommeii'n ndo' naljo' ma'mo'n na cal'a nc'iaa', juu matseijndaa'ñena' na t'ma'n l'ueñê cantyja na matsa'ntjom Ty'ooots'om. 20Jo' chii candye'yo' nntsjoö, xe'n tilacandaa'ndyo'ti'yo' jo nnom Ty'ooots'om, nchiiti na cwil'a' nn'a'n fariseos ñequio nn'a'n na cwit'moo'n ljeii na tqe'n Moisés, quia jo' xonndaa' ntsaquiee'ndyo' cantyja na matsa'ntjoom. Maca'na' na 'o nncwinom'ti'yo' na ya nl'a'yo' nchiiti cha'na cwil'a' na'ñee'n.

Ma'mo'n Jesús na tila'wjaaya nc'iaaya

(Lc. 12:57-59)

21'O jnda' jndye'yo' ñ'oom na tyolue nn'a'n ndaa' welooya na matsona': "Tintseicue' x'ia' ndo' mei'ncwi'ñee'che'n ts'a'n na nnts'aa na ljo', maxje'n nnt'uiitye'na' juu." 22Jo' chii nndye'yo' nntsjoö, meii'n cwe' na nntseiw'ii ts'a'n x'iaa' maxje'n nnt'uiitye'na' jom. Ndo' mei'ncwi'ñee'che'n ts'a'n na matseinei'n ñ'omjnaa' nnom x'iaa', maxje'n nntu'xe'n nn'a'n na cwiluiitquiendye wats'om t'ma'n juu. Ndo' mei'ncwi'ñee'che'n ts'a'n na nntseijoom'ñe quioo' x'iaa', maxje'n matsona' na nntioomñê juuna' naquii' chom b'io.

23'Jo' chii quia na ma'tioo' 'na' jo nnom tio na mañequiaa' cwentaa'

Ty'oots'om, ndo' xeⁿ juu xjeⁿñeeⁿ macjaañjoom' ts'om' na tiya m'aaⁿ x'ia' ñ'eⁿndyu', ²⁴quia jo' ca'ndii' 'naⁿ jo' jo', chii cja', catsal'jndyee' na caljoyaandyo' ñ'eⁿ x'ia'. Ndanquia, chii candyo'nnda' na ñnequiaa' cwentaa' Ty'oots'om.

²⁵Yocheⁿ na ndicwaⁿ wanaaⁿ, queⁿndyu' na caljondyo'ya'yo' ñ'oom na maleichuuna' 'o ñ'eⁿ x'ia' cha tints'aana' na juu ts'aⁿ na m'aⁿ'ntiaa'ndyo' ñ'eⁿñe nntseiquoom 'u l'ojwe. Ndo' jwe'ñeeⁿ ñnequiaaⁿ cwenta 'u luee sondaro, Ndo' joona mana nntuee'na 'u w'aancjo. ²⁶Mayuu'cheⁿ matsjoo njom!, xocalui' jo' jo', hasta quia na jnda tiom'nchaa'ndyu'.

**Tiya na matseiqueeⁿ
ts'om ts'aⁿ x'iaaⁿ'aⁿ**

²⁷'O jnda jndye'yo' ñ'oom na tyoñe'quia nn'aⁿ na matsona': "Tijoom xuee nnc'oom'ya' ñ'eⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ." ²⁸Saa nddye'yo' nntsjoō, meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na cwe' manty'iaa' cwii yuscu na matseiqueeⁿ ts'oom juu, maxjeⁿ matsona' na mam'aaⁿyaaⁿ ñ'eⁿñe ee na luaa' matseitoom.

²⁹Macwe' jo' xeⁿ cantyja na manty'ia' wjaañ'oomna' 'u na matsei'tjoōndyu' nnom Ty'oots'om, queⁿ cheⁿnncu' xjeⁿ cha'cwijom na macwji' ts'om njom' ndo' matquie' juuna' cha taxocatseitjoōndyu'ti'. Ee ñecuaa meiiⁿ na tacandaā'ndyu' s̄aa nncu' nluin'maaⁿndyu'. Ndo' xeⁿ tiñe'queⁿ cheⁿnncu' xjeⁿ cantyja 'naⁿ, meiiⁿ na candaā'ndyu' ñe'c'oom', meiⁿchiuucheⁿ b'io nncju'na' 'u. ³⁰Ndo' xeⁿ wjaañ'oomna' 'u na matsei'tjoōndyu'

nnom Ty'oots'om jnaaⁿ ts'o' ntyjaya, queⁿ cheⁿnncu' xjeⁿ cha'cwijom na matyjee' ndo' matquie' juuna' cha xotseitjoōndyu'ti'. Ee ñecuaa meiiⁿ na tacandaā'ndyu' s̄aa nncu' nluin'maaⁿndyu'. Ee xeⁿ tiqueⁿ cheⁿnncu' xjeⁿ cantyja 'naⁿ, meiiⁿ na candaā'ndyu' ñe'c'oom', maxjeⁿ nncju'na' 'u b'io.

Ticatoⁿndye nn'aⁿ na jnda t'unco

(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹'Mati waa ñ'oom na tyoñequiaa Moisés na meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na matseityuii' ljeii 'naaⁿ ñ'eⁿ scuu', tsaⁿñeeⁿ nnoom'm na nluui ljeii cantyja na matōⁿñê ñ'eⁿ scoom'm. ³²Saa je' candye'yo' ñ'oom na nntsjoō nncō. Meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na matseityuii' ljeii 'naaⁿ ñ'eⁿ scuu', cwii na meiⁿnquia na s'aa scoom'm na nchii ñet'oomya ñequio cwiicheⁿ ts'aⁿ, cha'cwijom nqueⁿ mach'eeⁿ na c'oomya scoom'm ñ'eⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ. Ndo' meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na nncoco ñ'eⁿ yuscu'ñeeⁿ, matsona' na cwe' m'aⁿyana.

**Ma'mōⁿ Jesús na tintjeii'a
ñ'oom jii' Ty'oots'om**

³³'Mati jnda jndye'yo' ñ'oom na tyolue nn'aⁿ teiyo ndaa welooya na matsona': "Tilqueⁿtyeⁿ ñ'oom na ntyji'ya' na xondaā nntseicandaā'ndyu', s̄aa ñ'oom na jnda tqeⁿtyeⁿ, catseicandaā'ndyu' juuna' nnom Ta Ty'oots'om." ³⁴Saa je' nncō matsjoo nddye'yo': Meiⁿcwii ñ'oom tilqueⁿtyeⁿyo' na nntjei'yo'yo' ñ'oom jii' Ty'oots'om. Ee jom tjacantyja na t'maⁿ cwiluiñê. Mati meiⁿcwii ñ'oom tilqueⁿtyeⁿyo' na nntjei'yo'yo'

ñ'oom na ntyjii cañoom'luee, ee juuna' cwiluiiñena' ndio 'naa'ⁿ, ndo' na ljo' nndu'yo' matseijomna' na cwindu'yo' jii' Ty'oots'om.
³⁵Meiⁿcwii ñ'oom tilqueⁿtyeⁿyo' na nntjei'yo'yo' ñ'oom na ntyjii tsjoomnancue, ee juuna' m'aaⁿna' nacje 'naaⁿ Ty'oots'om. Ndo' na nndu'yo' naljo', matseijomna' na cwindu'yo' jii' Ty'oots'om. Ndo' meiⁿcwii ñ'oom tilqueⁿtyeⁿyo' na nntjei'yo'yo' ñ'oom na ntyjii tsjoom Jerusalén, ee tsjoom'ñeeⁿ cwiluiiñena' tsjoom' nquii Ty'oots'om na matsaⁿntjom. Ndo' na nndu'yo' naljo' matseijomna' na cwindu'yo' jii' Ty'oots'om. ³⁶Ndo' meiⁿcwii ñ'oom tilqueⁿtyeⁿ cjo' nncu' ee 'u tjaa ljo' tseixmaⁿ na nntsa' na nleicanchii' oo nleintom meiⁿ ñe'cwii sooxqueⁿ. Macanda nquii Ty'oots'om nnda^a nnts'aaⁿ na ljo'. Jo' chii na nntsu' ñ'oom'ñeeⁿ matseijomna' na matsu' jii' Ty'oots'om. ³⁷Quia na macwji'yuu'ndyu' cwii ñ'oom ndo' matsu' na mayuu' juuna', cats'aana' na mayuu' ñ'oom'ñeeⁿ. Ndo' quia na matsu' na tiyuu', cats'aana' na tiyuu' ñ'oom'ñeeⁿ. Ee cantyjati ñ'oom na nntseicwaljo'ti' na nntseijndei' 'ndyo' hasta nntseitiuu' na nntsu' jii' Ty'oots'om, ñ'oom'ñeeⁿ cwinaⁿna' na m'aaⁿ nquii tsaⁿjndii.

Tical'ueendyo na nnjoom na cwita'wi' nn'aⁿ jaa

(Lc. 6:29-30)

³⁸'O jnda jndye'yo' ñ'oom na tyolue nn'aⁿ teiyo na matsona': "Cwaan cwii nnom nawi' mach'ee ts'aⁿ ñ'eⁿ x'iaaⁿaⁿ, mati nleijndaa' na nntjom jom. Aa ts'omnnom

x'iaaⁿaⁿ seiquiee'ñê, mati catjom jom. Aa tsei'n'om x'iaaⁿaⁿ tcoom, maxjeⁿ mati jom majo'ti catjoom." ³⁹Saa je' nncō matsjoo nndye'yo': Til'ueendyu' na nnjoom quia na maco'wi' ts'aⁿ 'u. Ee meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na mmeiⁿ nda' ntsmaⁿ ntyjaya, mati ntyjatymaaⁿ quiaa' na mmeiⁿeⁿ nda'. ⁴⁰Ñeeⁿ juu na maqueⁿ ñ'oom nacje' na ñe'cuaeⁿ ñ'oom 'u wats'iaaⁿ ñe'cwjeeⁿeⁿ cotom', mati quiaa' na nncjaañ'oom liaaso'. ⁴¹Ñeeⁿ juu na mach'ee na jndei'na' cja' ñ'eⁿñê na ncja'chu' xuu 'naaⁿaⁿ cwii kilómetro, cja' meiⁿ we. ⁴²Ts'aⁿ na macaⁿ 'naⁿ njom', quiaa' nnoom, ndo' ts'aⁿ na macoⁿ, nchii nntsa' ndoo' ticandi'.

C'ooⁿya na wi' n'ooⁿya nn'aⁿ na jndoo jaa

(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³'Mati 'o jnda jndye'yo' ñ'oom na tyolue nn'aⁿ teiyo, na matsona': "Catsa' na wi' ts'om' x'ia' ndo' catseita^a ts'om' ts'aⁿ na jndoo' 'u."
⁴⁴Saa je' nncō matsjoo nndye'yo': Cal'a'yo' na wi' n'om'yo' nn'aⁿ na jndoo 'o. Ndo' calaneiⁿyo' nnom Ty'oots'om cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na cwita'wi' 'o. ⁴⁵Quia jo' nluindyoy' nntseinda Tsoty'e'yo' na m'aaⁿ cañoom'luee. Ee jom mach'eeⁿ na manty'iaa' ñe'quoom' 'naaⁿaⁿ nn'aⁿ na ya nn'aⁿndye ndo' mati nn'aⁿ na wi'ndye. Ndo' matseicuaa'aⁿ yuu na m'aⁿ nn'aⁿ na cwil'a na maty'iomyana', ndo' nn'aⁿ na cwil'a na ticaty'iomyana'. ⁴⁶Ee xeⁿ macanda nn'aⁿ na wi' n'om 'o, cwil'a'yo' na wi' n'om'yo', ¿aa cwila'tiuu'yo' na cjaawee' ts'om Ty'oots'om? ¿Aa nchii

majo'ti cwil'a nn'aⁿ na cwito'ñoom s'om cwentaa' gobiernom? ⁴⁷Ndo' xeⁿ cwe' ncjoondyo' cwiñe'quia'yo' na xmaⁿndyo', ¿yuuwaa na jeeⁿ ya cwil'a'yo'? Ee malaati' m'aⁿ nn'aⁿ na tyoola't'maaⁿndye Ty'oots'om. ⁴⁸C'om'yo' na candaa' na wi' n'om'yo' nn'aⁿ cha'xeⁿ nquii Tsotye'yo' na m'aaⁿ cañoom'luee, candaa' m'aaⁿ na candya' ts'oom joona.

**Ma'moⁿ Jesús na cal'aaya
jndye nnom naya**

6 'Queⁿ'yo' cwenta quia na nl'a'yo' cwii nnom na maty'iomyana', nchii nl'a'yo' cwe' cha na canty'iaa nn'aⁿ, ee xeⁿ na ljo', tjaa'naⁿ naya 'naⁿ'yo' jo nnom Tsotye'yo' na m'aaⁿ cañoom'luee. ²Cwe' nc'e jo' quia mache' naya cwii ts'aⁿ, catsa' na ñenncu' ntyji', tintseixuaandyu'. Ee m'aⁿ nn'aⁿ na cwe' cwil'aya na ya nn'aⁿndye. Cwi'oona lan'om ñequio n'om nantaa c'uaa ndyueena na cwil'ana naya ndyeñeeⁿ, cha queⁿ nn'aⁿ cwenta ndo' cala't'maaⁿndye nn'aⁿ joona. Mayuu'cheⁿ nntsjoō ndye'yo', cwe' tomti juu cantyja na cwila't'maaⁿndye nn'aⁿ joona, jo' na cwita'ntjomna. ³Saa 'u je', quia na mache' naya ts'aⁿ, tica'moⁿ na nljeii cwiicheⁿ ts'aⁿ, meiiⁿ ts'aⁿ na jeeⁿ ya ñ'oom ñ'eⁿndyu'. ⁴Cats'aana' na ñenncu' ntyji' naya na mache'. Ndo' nquii Tsotye' na manty'iaaⁿaⁿ ljo' mache' na cwe' nty'iu, jom nntseinoomñê ljo' na matseitjoona' 'u.

**Ma'moⁿ Jesús chiuu nlanāaⁿya nnom
Ty'oots'om**

(Lc. 11:2-4)

⁵'O quia na cwilaneiⁿ'yo' nnom Ty'oots'om, tal'a'yo' cha'na joo nn'aⁿ

na cwe' cwil'aya na ya nn'aⁿndye. Ee joona jeeⁿ ya nquiuna na jndoo'cheⁿ nn'aⁿ cwimeintyjee'na, cwila'neiⁿna nnom Ty'oots'om naquii' lan'om ndo' jo nqui nantaa. Mayuu'cheⁿ ndye'yo' nntsjoō, cwe' tomti juu na cwila't'maaⁿndye nn'aⁿ joona jo' na cwita'ntjomna. ⁶Saa 'u je', quia matsei'neiⁿ nnom Ty'oots'om, cja'quie' naquii' wa', catseicu' ndyoots'a', ndo' catseineiⁿ nnom Tsotye' na m'aaⁿ na titquioo'ñê. Ndo' jom na noom'm meiiⁿ titquioo'ñê, nntseinoomñê ljo' na matseitjoona' 'u.

⁷'Quia na cwilaneiⁿ'yo' nnom Ty'oots'om, tandu'yo' ñ'oom na ñejuu ñejuuna', cha'xeⁿ quill'a nn'aⁿ na ticatal'naaⁿ Ty'oots'om. Ee joona cwila'tiuuna na jndye ndii' cwiluena, jo' na mañeeⁿ. ⁸'O je' til'a'yo' cha'na cwil'a joona. Ee Tsotye'yo' ntyjiiindaa'ñê cwaaⁿ 'naⁿ na macaⁿ'na' 'o cwii tjoōcheⁿ na cwitaⁿ'yo' nnoom. ⁹Quia na cwilaneiⁿ'yo' nnom Ty'oots'om, luaa candu'yo':

Tsotyaayâ na m'aaⁿ cañoom'luee, ñequii'cheⁿ catseit'maaⁿñena' xue'.

¹⁰Candyo cantyja na matsa'ntjom'. Caluii cantyja na l'ue ts'om' nnom tsjoomnancue cha'xeⁿ na macwiluii cañoom'luee.

¹¹Quiaa' nantquie 'naⁿ na macaⁿ'na' jâ xuee je'.

¹²Catseit'maⁿ ts'om' jâ natia na jnda' l'aayâ cha'xeⁿ jâ cwilat'maⁿ n'ooⁿyâ nn'aⁿ na cwila'tjoōndye ndaayâ.

¹³Cateijndei' na ticjaachuuna' jâ na nl'aayâ yuu na ticatsa'ntjomna'.

Ndo' catseicandyaandyu' jâ
cantyja 'naa' juu natia.
Ee cha'waa na yo na cwii wjaana'
'u cwiluiindyu' na matsa'ntjom',
ndo' cwiluiindyu' najndu',
ndo' tseixma' na
catseit'maa'ñena' 'u. Amén.

¹⁴Xe' 'o cwilat'ma' n'om'yo'
nn'a' na cwila'tjoondye ndaa'yo',
quia jo' mati Tsotyeyo' na m'aa'
cañoom'luee, nntseit'ma' ts'oom 'o
na cwila'tjoondyo' nnoom. ¹⁵Saa
xe' 'o ticalat'ma' n'om'yo' n'iaa'yo'
na cwila'tjoondye ndaa'yo', quia
jo' mati Tsotyeyo' xocatseit'ma'
ts'oom 'o jna'yo' na waa.

Cantyja na nntsei'cwejndo'ñe ts'a'

¹⁶Quia na cwila'cwejndo'ndyo',
til'a'ya'yo' na taquiomya ndaa'yo'
cwe' cha na caliu nn'a' na ljo'
cwil'a'yo'. Ee m'a' nn'a' na cwe'
cwil'ayana taquiomya ndaa'na,
cha ca'mo'na' ndaa' nn'a' na
cwila'cwejndo'ndyena. Mayuu'che'
ndyeyo' nntsjo, cwe' tomti
juu na cwila't'maa'ndyeyo' nn'a'
joona, jo' na matseinoomñena' na
cwila'cwe'jndo'ndyena. ¹⁷Saa 'u
je' quia matsei'cwejndo'ndyu',
cwjaa'ndyu' nche' xque', cama'
njom', ¹⁸cha ticwitquioo' jo ndaa'
nn'a' na matsei'cwejndo'ndyu',
macandâ nquii Tsotyeyo' na m'aa' na
titquioo'ñê nlquee' cwenta. Ndo'
jom na noom'm meii' titquioo'ñê,
nntio'naa'ñê 'u.

Jee' jnda naya 'naa' ts'a' cañoom'luee

(Lc. 12:33-34)

¹⁹Tilatjom'yo' 'na' na jdana'
nnom tsjoomnancue yuu m'a'

canty'ua na nla'ndaa' joona',
ndo' yuu na nlquii ch'mei',
ndo' yuu na ndaa' nnc'ooquie'
na'canty'ue na nntjeii'na joona'.
²⁰Saa joo naya 'na'yo' na quit'ma'
n'om'yo' calatjom'yo' joona' jo
nandyeyo' cañoom'luee yuu na
xocwa' canty'ua, mei' na nlquii
ch'mei' ndo' mei' na nnc'ooquie'
na'canty'ue na nntjeii' joona'.
²¹Ee yuu na cwila'we'yo' naya
na cwilatjom'yo', jo' jo' ntyjaa'
n'om'yo'.

Ts'om nnom ts'a' tseixma'na' lámpara

(Lc. 11:34-36)

²²Quia na mand'i ñ'oom na
mayuu', matseijomna' 'u cha'na ts'a'
na tquiioo'ya na xuee manty'iaa'.
Ee quia matsei'no' ñ'oom na
mayuu'ñee' quia jo' mateijndeii'na'
cha'waa na m'aa'. ²³Saa xe'
tiñe'candi' ñ'oom na mayuu',
matseijomna' 'u cha'na ts'a' na tis'a'
n'omnom na m'aa' na nchjaa'.
Ee meii' na mand'i ñ'oom'ñee'
saa xe' tixocatsei'no' na mayuu'
juuna', naquii' ts'om' matsei'xma'
cha'cwijom na jaa'ñeñ'e'.

Xondaa' nndya'ntjoo'ya ndaa' we patrom

(Lc. 16:13)

²⁴Tjaa'na' ñee' juu na ndaa'
nndi'ntjomtye' nnom we patrom na
ñejom. Ee nnc'oom ts'a' na ticuee'
ts'oom cwii patrom'ñee', ndo'
nnc'oom na wi' ts'oom cwiiche'. Oo
nnts'aana' na nntseit'maa'ñê cwii
na'ñee', ndo' cwiiche' till'ueñe. Xe'
na jee' cwique'ndyo' na nla'tjom'yo'
'na' na nleityandyo' xocju'naa'ñena'

na nla't'maaⁿndyo' Ty'oots'om,
ee we ntyja nmeiⁿ xondaā
nndye'ntjom'yo' na ñejom.

**Ty'oots'om mach'eeⁿ cwenta
ntseinaaⁿ**

(Lc. 12:22-31)

²⁵Cwe' nc'e jo', nndye'yo'
nntsjoō: Tanc'om'yo' na jeeⁿ jndye
m'aaⁿ n'om'yo' na cwitando'yo'
tsjoomnancue, ljo' na nlcwa'yo' oo
na nncwe'yo', ndo' lia'yo' chiuu
nleitsaaⁿndyo'. Ee Ty'oots'om
mantyjeeⁿ cantyjati na cwitando'yo'
majndeiticheⁿ na cwe' nantquie
na cwicwa'yo'. Mantyjeeⁿ hasta
cha'waandyo' 'o, majndeiticheⁿ na
cwe' liaa na cwicwee'yo'. ²⁶Queⁿyo'
cwenta cantyja 'naaⁿ cantsaa na
ma'ntyja jo nandyē. Jooyo' tjaa
ljo' cwinomyo' na nntyjeendyeyo'
na nla'weyo' nantquie na nleil'ue
'io cha. Saa meiiⁿ na ljo', nquii
Tsotyeyo' na m'aaⁿ cañoom'luee
mañequiaaⁿ na cwicwa' jooyo'. Ndo'
'o cajndandyo'ti'yo' ntyjeeⁿ, nchiiti
cantsaa. ²⁷Mati 'cwaaⁿ cwiindyo' 'o
nndaā nnts'aa na nleitcooñeti cwe'
na jeeⁿ jndye matseituu?

²⁸Quia jo' 'chiiu na jeeⁿ jndye
m'aaⁿ n'om'yo' cantyja chiuu
na nleitsaaⁿndyo'? Queⁿyo'
cwenta, n'oom ljaa' quii' jndaā, ya
cwiwijndana'. Neiⁿncoo' cwiwaa'
ljaa'. Tiquil'ana' ts'iaaⁿ, meiiⁿ
tiquil'ana' tsaⁿ na nluii liaana'. ²⁹Saa
nndye'yo' nntsjoō: Juu rey Salomón
meiiⁿ jeeⁿ tyañē, ndo' tjacantyya
na ya 'naⁿ na tyoleichom, saa
tícatseijomna' na neiⁿncoo' liaⁿaⁿ
cha'na neiⁿncoo' cwii ljaa'meiⁿ!
³⁰Ndo' xeⁿ laa'ti' matseichjoomñē
Ty'oots'om ljaa' quii' jndaā na

niomna' xuee je' ndo' 'io cha
nlcona', majndeiticheⁿ ntyjeeⁿ
chiiu nlcwee'yo' liaa, 'o nn'aⁿ na
ticala'yuy'a n'om'yo'. ³¹Jo' chii
tanc'om'yo' na jeeⁿ jndye m'aaⁿ
n'om'yo' na nndu'yo': "¿Chiiu
nl'aayoo na nlcwaa'a ndo' na
nncwaaaya?" oo nndu'yo': "¿Chiiu
nl'aayoo na nleijndaa' liaaya?" ³²Ee
ñenquii'cheⁿ nmeiⁿ cwil'uee'ndye
nn'aⁿ na tic'om nacje 'naaⁿ
Ty'oots'om. Saa nqueⁿ na cwiluiiñē
Tsotyeyo' na m'aaⁿ cañoom'luee
mantyjeeⁿ na tjoondyo' cha'tso
nmeiⁿ. ³³Saa najndyee quiandyo'
na nnts'a'ntjom Ty'oots'om 'o. Ndo'
cal'a'yo' yuu na maty'iomyana'
cha'xjeⁿ na l'ue ts'oom, quia
jo' ññequiaaⁿ cha'tso nmeiⁿ na
maca'na' 'o. ³⁴Jo' chii tinc'om'yo'
na jeeⁿ jndye m'aaⁿ n'om'yo'
cantyja 'naaⁿ 'naⁿ na nlca'na' 'o
xuee na cwii wjaana'. Ee xuee 'io
waanquia ñ'omtiuu cwentaa'na'.
Xuee je' malei'tyeⁿ nawi' na chuuna'
cwenta'yo'.

Til'uee'ndyo' jnaaⁿ nn'aⁿ

(Lc. 6:37-38, 41-42)

7 'Til'uee'ndyo' jnaaⁿ nn'aⁿ na
cwe' xje'to 'o cha ticu'xeⁿ
Ty'oots'om 'o. ²Ee mañejuuti ñ'oom
na cwil'ue'yo' nacjoo nc'iaa'yo',
majuuna' nleil'uee'ñē Ty'oots'om
na nncu'xe'na' 'o. Ndo' cha'xjeⁿ
na cwitjei'yo' cwenta na cat'uiina'
nc'iaa'yo', malaa'ti' nnts'aaⁿ
ñ'e'ndyo'. ³¿Chiiu na jeeⁿ maqueⁿ
cwenta meiiⁿ chjoowi' ljo' mach'ee
x'ia'? Ndo' manncu'ti' tiqueⁿ
cwenta na t'maⁿ matsei'tjoondyu'.
Mach'eena' cantyya 'naⁿ cha'cwijom
jeeⁿ ndo' ntquioo' jnda na njom

ts'omnnoom x'ia', saá meiⁿchjoo tiqueⁿ cwenta ts'oom tscaa' na njom ts'omnjom' nncu'. ⁴¿Aa nntsu'y^u nnom x'ia': “Cwa, quiaa' na nncwji'l'a ntquioo' jnda na njom ts'omnjom'”? Ndo' 'u je' ndicwaⁿ njom ts'oom tscaa' ts'omnjom'. ⁵U ts'aⁿ na we waa na matseixmaⁿ cwji'ljndyee' ts'oom tscaa' na njom ts'omnjom' nncu' quia jo' tqúio'ya' na nncwji' ntquioo' jnda na njom ts'omnnoom x'ia'.

⁶Tiñe'quia'yo' 'naⁿ na lju' la'xmaⁿna' ndaaⁿ nn'aⁿ na ticala'ñ'oom'ndye Ty'oots'om na ticala'xmaⁿ na nnto'ñ'oom joona'. Ee xeⁿ na luaa' nl'a'yo' matseijomna' cha'cwijom cwiñe'quia'yo' 'naⁿ na ya na la'xmaⁿna' cwentaa' Ty'oots'om ndaaⁿ calue'. Ndo' calue'ñeeⁿ nnta'queⁿyo' na nntquiiyo' 'o. Meiⁿ tiñe'quia'yo' 'naⁿ na jnda ndaaⁿ naⁿñeeⁿ, ee xeⁿ na ljo' nl'a'yo', matseijomna' cha'cwijom cwitue'yo' ts'uaa ta' na jeeⁿ jnda ndaaⁿ calcu. Ndo' calcu'ñeeⁿ cwe' nntyueyo' joona'.

Cataⁿyo' nnom Ty'oots'om, quia jo' nnto'ñ'oom'yo'

(Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷Ñequii'cheⁿ cataⁿyo' nnom Ty'oots'om quia jo' nnda'yo' juu na cwitaⁿyo'. Ñequii'cheⁿ calue'yo' chiuuya jo nnoom quia jo' nliu'yo'. Ñequii'cheⁿ ca'maⁿyo' jom quia jo' nnaaⁿ cha'cwijom 'ndyoots'a jo ndaaⁿyo'. ⁸Ee cwii ts'aⁿ na waa na macaaⁿ nnom Ty'oots'om, maxjeⁿ nnc'o'ñ'oom juuna'. Ndo' mati ts'aⁿ na mal'ue yuu na l'ue ts'om Ty'oots'om, maxjeⁿ nljeii'. Ndo' juu ts'aⁿ na ma'maⁿ, maxjeⁿ

nntseicanaaⁿñe Ty'oots'om cha'cwijom 'ndyoots'a jo nnom.

⁹¿Ñeeⁿ cwiindy^o 'o na m'aaⁿ yucachjoo jnda, ndo' xeⁿ macaaⁿ tyoo' njom', aa ñeiquiaa'yu' tsjo' nnoom? Tjaa'naⁿ 'ñeeⁿ nnts'aa na ljo'. ¹⁰Ndo' xeⁿ macaⁿ yucachjoo jnda' cwii catscaa njom', ¿aa ñeiquiaa'yu' catsuu nnoom? Xocatsa' na ljo'. ¹¹Quia jo' 'o nn'aⁿ na tia nn'aⁿndyo', xeⁿ manquiu'yo' na ñe'quia'yo' 'naⁿ na ya ndaaⁿ nda'yo', majndeiticheⁿ nquii Tsoty'e'yo' na m'aaⁿ cañoom'luee ñeiquiaaⁿ 'naⁿ na yaticheⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ na cwitaⁿ nnoom.

¹²Quia jo' meiⁿnquia na l'ue n'om'yo' na cal'a nn'aⁿ ñ'eⁿndyo' majo'ti cal'a' 'o ñ'eⁿndye joona. Ee laa'ti' matsa'ntjom ljeii na tqeⁿ Moisés ñequio ñ'oom' Ty'oots'om na tyoñe'quia profetas tandyo xuee.

Catsaqui^{aa}'a 'ndyoots'a na cantuu

(Lc. 13:24)

¹³'O catsaqui'e'yo' 'ndyoots'a cantuu na nnc'om'yo' nato^o' Ty'oots'om. Ee waa 'ndyoots'a tmeiⁿ na matseicanaaⁿñena' nato t'maⁿ. Juuna' wjaañ'oomna' ts'aⁿ na nntsuuñe ndo' jndye nn'aⁿ cwi'ooquie' jo' jo'. ¹⁴Saaⁿ 'ndyoots'a cantuu matseicanaaⁿñena' nato cajneiⁿ. Nato'ñeeⁿ wjaañ'oomna' ts'aⁿ na ticantycwii na nncwando' saá tijndye nn'aⁿ cwiliu juuna'.

Ñ'oom tjañoom' cantyja 'naaⁿ ta^{aa}' ts'oom

(Lc. 6:43-44)

¹⁵'Cal'a'yo' cwenta ñequio joo nn'aⁿ na tiyuu' ñ'oom cwiñe'quia. Cwiquie'cañomna 'o na ndoo'

jeeⁿ niroom' n'omna cha'na niroom' ts'om catsmaⁿ saaⁿ naquii' n'omna laxmaⁿ na na wi'ndyena cha'cwijom lobo. ¹⁶Nnta'jnaⁿ'yo' 'ñeeⁿ joona quia cwiqueⁿ'yo' cwenta chiuu cwil'ana. ¿Aa nnts'aacheⁿ'na' na nntseicjoo ts'aⁿ tauva l'oonoom? Oo ¿aa nntseicjoo ts'aⁿ tahigos ts'oom niroom? Xocats'aana' na ljo'. ¹⁷Ee ticwii cwii ts'oom na ya, cwiwe' tã na ya, ndo' ticwii cwii ts'oom na tis'a, cwiwe' tã na tis'a. ¹⁸Ts'oom na ya xocue' tã na tis'a, ndo' ts'oom na tis'a xocue' tã na ya. ¹⁹Ticwii cwii ts'oom na ticats'aa tã na ya, cwit'uana', jndaⁿ chii cwituee' nn'aⁿ juuna' quii' chom. ²⁰Luaa' waa na nnta'jnaⁿ'yo' naⁿ'ñeeⁿ, ee m'moⁿ'na' na tiyuu' ñ'oom na cwiñe'quiana quia na nleitquioo' chiuu waa na cwil'ana.

Ticha'tsondye nn'aⁿ laxmaⁿ na cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om

(Lc. 13:25-27)

²¹'Majndye nn'aⁿ cwilue nnooⁿ Ta, saaⁿ ticha'tsondyena nnc'ooquiee'ndyena cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om. Nequii'cheⁿ joo nn'aⁿ na cwil'a ljo' na l'ue ts'om Tsotyaya na m'aaⁿ cañoom'luee, naⁿ'ñeeⁿ nnc'ooquiee'ndye cantyja na matsa'ntjoom. ²²Xuee na nncue'ntyjoⁿ na nntu'xeⁿ'ndye nn'aⁿ, majndye nn'aⁿ nluena nooⁿ: “Jeeⁿ 'u Ta, ¿aa nchii jndaⁿ tquiaayã ñ'oom naya 'naⁿ ñequio najndei na matsei'xmaⁿ ndo' tjeii'ã jndyeta naquii' n'om nn'aⁿ, ndo' l'aayã jndye 'naaⁿ ñequio najndu' nncu' na tixocaluiina' cantyja najndei na matseixmaⁿ ts'aⁿ?” ²³Quia jo' nnc'oⁿya ndyuee naⁿ'ñeeⁿ, nntsjoo:

“Mei'chjoo ticwajnaⁿ'a 'ñeeⁿ 'o. Quindy'o'yo' nacañomya, 'o nn'aⁿ na tia nn'aⁿ'ndyo'.”

Chiuu waa na tjaluii we w'aa

(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴'Ticwii cwii ts'aⁿ na mandii ñ'oom na matsjoⁿ nmeiⁿ ndo' matseicandaⁿ joona', matseijomna' tsaⁿ'ñeeⁿ cha'na cwii ts'aⁿ na jndo' ts'om na s'aa waa' nacjoo' tsjo't'maⁿ na tyeⁿ wacatyeeⁿ. ²⁵Jnaⁿ'na' tua', tyjee' jndaa, tiao jndye jndei, teicaljoona' w'aa'ñeeⁿ, saaⁿ tiquioona' ee na t'uiityeⁿ'na' nacjoo' tsjo'ñeeⁿ. ²⁶Saaⁿ ticwii cwii ts'aⁿ na mandii ñ'oom na matsjoⁿ ndo' titseicandaⁿ joona', matseijomna' tsaⁿ'ñeeⁿ cha'na cwii ts'aⁿ na tijndo' ts'om na s'aa waa' nacjoo' tei'. ²⁷Jnaⁿ'na' tua', tyjee' jndaa, tiao jndye jndei, teicaljoona' w'aa'ñeeⁿ, mana tioona'. Ndo' mat'maⁿ tsuu cantyja 'naaⁿ w'aa'ñeeⁿ.

²⁸Quia na jndaⁿ jndaⁿ seineiⁿ Jesús cha'tso ñ'oommeiⁿ, nn'aⁿ na jndyendye jeeⁿ tjawee' n'omna ñ'oom na t'mooⁿ ndaana. ²⁹Ee tyo'mooⁿ na waa najndei na matseixmaaⁿ, nchii cha'na cwit'mooⁿ nn'aⁿ na jndo' n'om cantyja 'naaⁿ ljei na tqueⁿ Moisés.

Sein'maⁿ Jesús ts'aⁿ na chuu tycu lepra

(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

8 Quia na jndyocue Jesús ta na tjaaⁿ, jndyendye nn'aⁿ tquiontyjoⁿ naxeeⁿ'eⁿ. ²Tyjee'cañoom cwii ts'aⁿ na chuu tycu lepra, tjatseicandyoo'ñe, tco' xtye jo nnoom, tso:

—Ta, ntyjii na 'u nndaⁿ nntsein'maⁿ ja, xeⁿ l'ue ts'om'.

³Ndo' Jesús seintyjooⁿ ts'ooⁿ,
tyenquoom'm tsaⁿñeeⁿ, matsoom
nnom:

—L'ue ts'ooⁿ. Can'maⁿ!

Ndo' mañoom' n'maⁿ tsaⁿñeeⁿ,
mana tsu tycu lepra. ⁴Quia jo' tso
Jesús nnoom:

—Ndi' nntsjo^o, meiⁿcwii ts'aⁿ
ticatsu' nnom chiuu waa na tuii.
Saa cja', cja'tseica'moⁿndyu' nnom
tyee, ndo' quiaa' quioo' nnoom
na tseixmaⁿ cwentaa' Ty'oots'om
cha'xjeⁿ na sa'ntjom Moisés. Luaa'
catsa' cha calui'yuu'na' ndaaⁿ nn'aⁿ
na jndaⁿ n'maⁿ!

**Sein'maⁿ Jesús mosoo' capeitaⁿ, ts'aⁿ
romano**

(Lc. 7:1-10)

⁵Xjeⁿ na mawjaaquiee' Jesús
tsjoom Capernaum, cwii capeitaⁿ na
matsa'ntjom cwii siaⁿnto sondaro
seicandyoo'ñe nacañom'm. S'aa
ty'oo nnoom. ⁶Tso:

—'U Ta, moso 'naⁿya macandā
cwe' waaⁿ na waa w'aya, tei'caljoo
tycutqueeⁿ jom. Jeeⁿ cwajndii
maquiina' jom.

⁷Tso Jesús nnom:

—Nncjo, nntsein'maⁿya jom.

⁸Saa t'o capeitaⁿ, tsoom:

—'U Ta, ticatseixmaⁿya na
nncja'quie' naquii' w'aya. Mantyjii
meiⁿ cwe' ñ'oom catsu', mana
nn'maⁿ moso 'naⁿya. ⁹Ee mati
ja m'aaⁿya nacje 'naaⁿ nn'aⁿ na
cwitsa'ntjom. Ndo' mati nncō m'aⁿ
sondaro na matsa'ntjoⁿ. Quitsjoo
nnom cwii joona: “Cja' luaaⁿ”, ndo'
wjaa. Quitsjoo nnom cwiicheⁿ:
“Candyo' luaaⁿ”, ndo' ndyo. Quitsjoo
nnom cwii cwii moso 'naⁿya: “Catsa'
ts'iaaⁿwaaⁿ”, ndo' nts'aa.

¹⁰Jeeⁿ tjawee' ts'om Jesús quia na
jñeeⁿ ñ'oom 'ndyoo tsaⁿñeeⁿ. Tsoom
ndaaⁿ nn'aⁿ na cwi'oontyjo naxeeⁿeⁿ:

—Mayuu'cheⁿ nddye'yo' nntsjo^o,
meiⁿ quii'ntaaⁿ nn'aⁿ Israel tyooljei
cwii ts'aⁿ na matseyu'ya ts'om
cha'na tsaⁿm'aaⁿ. ¹¹Candye'yo'
nntsjo^o, jndye nn'aⁿ na nchii nn'aⁿ
Israel nnaⁿ naⁿñeeⁿ jo ntyja na
macalui' ñe'quioom' ñequio ntyja
na mawjaacue ñe'quioom'. Ndo'
yuu na m'aⁿ Abraham ñ'eⁿ Isaac
ñ'eⁿ Jacob yuu na matsa'ntjom
Ty'oots'om, ñequio na neiiⁿ na
nncwindyuaandyena na nlcwa'na ñ'eⁿ
naⁿñeeⁿ. ¹²Saa nquiee nn'aⁿ judíos
na qui na cwentaana cantyja na
matsa'ntjom Ty'oots'om, nncwji'na'
joona jo' jo'. Nncju'na' joona yuu na
tjacantya na jaaⁿñe. Jo' jo' nnc'omna
na nla'xuaana na matsei'ndaa'na'
n'omna. Ndo' nnteinquiena
ndein'omna na maquiina' joona.

¹³Quia jo' tso Jesús nnom
capeitaⁿñeeⁿ:

—Cha'xjeⁿ na jnda seiyu', maxjeⁿ
jo' nluii. Cja'lcwe' na waa wa'.

Ndo' mañejuu xjeⁿñeeⁿ n'maⁿ
mosoo' tsaⁿñeeⁿ.

Sein'maⁿ Jesús staxeeⁿ Simón Pedro

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴Tjaquiee' Jesús waa' Pedro. Ljeiⁿ
na waa staxeeⁿ tsaⁿñeeⁿ cjo^o jnduu.
Matseicono' juu. ¹⁵Tyenquoom'm ts'o
tsaⁿñeeⁿ ndo' mañoom' tjameintyjee'
na matseicono' juu. Teicantya, to' na
mandi'ntjom ndaaⁿ.

Sein'maⁿ Jesús jndye nn'aⁿwii

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶Quia na jnda tmaaⁿya, tqchiocho
nn'aⁿ jndye nc'iaana na cwilei'cho

jndyeta na m'aaⁿ Jesús. Ñe'cwii sa'ntjoom na calui' jndyeta, quia jo' jlui'na naquii' n'om naⁿñeeⁿ. Ndo' sein'maaⁿ cha'tso nn'aⁿwii. ¹⁷Luaa' tuii cha calui'ljuu' ñ'loom' Ty'oots'om na tyoñequiaa profeta Isaías. Tso tsaⁿñeeⁿ: “Manquiiyeeⁿ teijneiⁿ jaa cantyja na tijndei' n'ooⁿya. Ndo' mati sein'maaⁿ jaa cha'tso ntycu na ñejleichuuna' jaa.”

Nn'aⁿ na ñe'c'oontyjo naxeⁿ Jesús

(Lc. 9:57-62)

¹⁸Quia na nty'iaa' Jesús na jndyendye nn'aⁿ m'aⁿ nacañom'm, tsoom ndaaⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê na cala'jndaa'ndyena w'aandaa na nnc'oona xndyaa' ndaaluee. ¹⁹Ndo' tjantyjaa' cwii ts'aⁿ na ma'moⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés. Matso nnoom:

—Maestro, nncjontyjo naxeⁿ meiⁿyuucheⁿ na wja'.

²⁰T'o Jesús nnom, tsoom:

—Joo canndye maniom lue'w'aayo' ndo' cantsaa na cwima'ntyja mati maniom cantquiaayo', saa ja na cwiluiindyö ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee meiⁿ yuu na nncwajndya, tjaa'naⁿ.

²¹Cwiicheⁿ ts'aⁿ na matseijomñe ñ'eⁿñê, matso nnoom:

—Ta, quiaa' ñ'om' na nndi'ntjoⁿtya nnom tsotyä, hasta xeⁿ jndä ty'iuya jom, quia jo' yuu' je' ññ'aⁿya ñ'eⁿndyu'.

²²T'o Jesús nnom, matsoom:

—Jndye nn'aⁿ m'aⁿ na tyootando' cantyja 'naⁿya. M'aⁿna cha'cwijom l'oo. Ca'ndii' na joona caty'iuundyö ntyjeena. Saa 'u je', candyo'tseijomndyu' ñ'eⁿndyo.

Seicheⁿ Jesús jndye ñ'eⁿ nmoⁿ ndaaluee

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³Quia jo' tuooⁿ ts'om w'aandaa, mandi ñ'eeⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. ²⁴Luaa tuii, tyoowijndye 'oona, tioo cwii jndye t'maⁿ jndei' nnom ndaaluee, mawaa na wjaanchjeeñe nmoⁿ w'aandaa. Ndo' jom watsom. ²⁵Ndo' ty'entyjaa' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê jla'nlcwina jom, jluena:

—Jeeⁿ 'u Ta, cwji'n'maaⁿndyu' jaa, manncwjaaya.

²⁶Quia jo' tsoom ndaana:

—'O nn'aⁿ na ticala'yu'ya n'om'yo' ñ'eⁿ Ty'oots'om, ¿chiuu na cwilacatyundyö'?

Ndo' teicantyyaaⁿ, seitiaaⁿ na jndye'ñeeⁿ ñequio ndaaluee, mana teicheⁿñ'eⁿna'. ²⁷Cwe' seiñ'eeⁿtona' naⁿñeeⁿ, jluena:

—¿Ñeeⁿ cwiluiiñe tsaⁿm'aaⁿ na jeeⁿcheⁿ ndya' waljoo'? Jnda'jom meiiⁿ jndye, meiiⁿ ndaaluee cwila'candana' ñ'oom na matsa'ntjoom.

Nn'aⁿ Gadara na la'xmaⁿ naⁿjndii naquii' n'om

(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸Jndä jo' jlui'na cwiicheⁿ xndyaa' ndaaluee, ndyuaa nn'aⁿ gadarenos, we nn'aⁿ na la'xmaⁿ naⁿjndii ty'ecatjomndye jom. Jluu'na yuu niom ndei'luaa, jeeⁿcheⁿ ndya' wjeena hasta leicandaa nncwinom ts'aⁿ nato'ñeeⁿ. ²⁹Luaa tuii, jndei' jla'xuaana, jluena:

—¿Ljo' nntsa' ñ'eⁿndyö, 'u Jesús, Jnda Ty'oots'om? ¿Aa jndä jndyo'

na nlco'wi' jâ, meiⁿ tyoowe'ntyjo xjeⁿ na nntu'xeⁿndyô?

³⁰Jo' jo' chjooti matquioo'ti m'aⁿ cwii tmaaⁿ t'maⁿ calcu na cwicwa'.

³¹Ndo' naⁿjndii'ñeeⁿ jla'ty'oondyena nnoom jluena:

—Xeⁿ na nncwji' jâ naquii' n'om naⁿm'aⁿ, quiaa' ñ'om' na nntsaquiaa'â naquii' n'om calcu na m'aⁿ luua'.

³²Quia jo' tsoom ndaana:

—Cwa, catsa'yo'.

Mana jlui'na, ty'equie'nomna naquii' n'om calcu'ñeeⁿ. Ndo' cha'waa tmaaⁿ calcu'ñeeⁿ tmaⁿnquioyo', mana tei'tyu'yo' ndyoo ndaaluee. Tjayo' quii' ndaa.

³³Ndo' nn'aⁿ na cwijndoo' jooyo', jlei'nomna, ty'equie'na quii' tsjoom. Tcuu tcuu tyola'candiina chiuu waa na tjoomna ñ'eⁿ calcu'ñeeⁿ ñequio chiuu waa na n'maaⁿ we naⁿñeeⁿ na tyolei'cho naⁿjndii. ³⁴Quia jo' cha'tso nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ jlui'na, ty'ena na m'aaⁿ Jesús. Ndo' quia na tjomndyena jom, l'ana ty'oo nnoom na calueeⁿeⁿ ndyuaana.

Sein'maⁿ Jesús ts'aⁿ na ntjeiⁿ nc'ee

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

9 Quia jo' tuonnda' Jesús ts'om w'aandaa ñequio nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. Tei'ty'ioo'na ndaaluee. Mana tquiena tsjoom yuu na mac'eⁿ Jesús. ²Ndo' tquiñ'om nn'aⁿ cwii ts'aⁿwii' na m'aaⁿ, cwe' ñ'eⁿ tsuee. Tsaⁿñeeⁿ tycutqueeⁿ tei'ljoo jom mana teintjeiⁿ nc'eeⁿ. Quia na nty'iaa' Jesús na t'maⁿ cwila'yuya n'om naⁿñeeⁿ, tsoom nnom tsaⁿwii':

—'U jndaaya, c'om' t'maaⁿndyu' ts'om'. Ja jnda seit'maⁿ ts'ooⁿya 'u cha'tso jnaⁿ na waa.

³Quia jo' cwanti nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés tyom'aaⁿ n'omna, cwiluena: “Tsaⁿm'aaⁿ ñ'oom ntjeiⁿ matseineiiⁿ ee mach'eeⁿ na ljo'yu cwiluiñê ñ'eⁿ Ty'ooots'om.” ⁴Jesús maxjeⁿ mantyjeeⁿ na luua' cwila'tiuuna. Jo' chii tsoom ndaana:

—¿Chiuu na ticuaaya nquiu'yo' ñ'eⁿndyo? ⁵¿Cwaaⁿ ñ'oom cwila'tiuu'yo' na tijndeit'ina' na nntsjoō nnom tsaⁿm'aaⁿ, aa nchii cha'na jnda tsjoō nnoom na matseit'maⁿ ts'ooⁿya jnaaⁿaⁿ na waa? Oo ¿aa nchii nquiu'yo' na jndeit'ina' na nntsjoō quicantyyaaⁿ, cjaacaⁿ? ⁶Queⁿyo' cwenta, ja na cwiluiindyō tsaⁿ na jnaⁿ cañoom'luee m'mooⁿya ndaa'yo' na waa na jndo na matseixmaⁿya tsjoomnancuewaañe na nntseit'maⁿ ts'ooⁿya jnaaⁿ nn'aⁿ.

Quia jo' tsoom nnom ts'aⁿ na ntjeiⁿ nc'ee:

—'U re, quicantyya', catseilcwiindyu' tsuee 'naⁿ. Cja'to' wa'.

⁷Ndo' teicantyyaaⁿ, mana tjaaⁿ waⁿaⁿ. ⁸Ndo' tmaaⁿ nn'aⁿ na nty'iaa na luua', tyueneiiⁿna ndo' tyola't'maaⁿndyena Ty'ooots'om na tqiaaⁿ najneiⁿ nnom Jesús na nnteijndeina' nn'aⁿ.

Ma'maⁿ Jesús Mateo

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹Jlui' Jesús jo' jo', mana tjaaⁿ. Ndo' ljeiiⁿ ja na jndyuya Mateo. Wacatyāⁿ w'aa yuu cwitioom nn'aⁿ ts'iaaⁿndaana cwentaa' gobiernom. Tsoom noōⁿ:

—Candyo'tseijomndyu' ñequio ts'iaaⁿ na mats'aa.

Mañoom' teicantjyaya,
tjotseijomndyo ñequioñê.

¹⁰Luaa tuii, wacatyeeⁿ Jesús nacañoom' meiⁿsa w'aya. Ndo' naⁿcwito'ñoom ts'iaaⁿnda^a nn'aⁿ cwentaa' gobiernom ñ'eⁿ nn'aⁿ na cwila'tjoondye nnom Ty'oots'om cantyja na nquiu nn'aⁿ fariseos, ñ'eⁿnaaⁿ meindyuaandyena ñ'eⁿñê ñequio nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. ¹¹Saa quia na nty'iaa nn'aⁿ fariseos na luaa' mach'eeⁿ, ta'x'eena ndaaⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê, jluena:

—¿Chiuu na macwa' maestro 'naⁿyo' ñequio naⁿcwito'ñoom ts'iaaⁿnda^a nn'aⁿ cwentaa' gobiernom ndo' ñequio nn'aⁿ na cwila'tjoondye nnom Ty'oots'om?

¹²Quia na jndii Jesús na luaa' cwiluena, tsoom:

—Nn'aⁿ na tiwii titjoondyena ts'aⁿ na mach'ee nasei. Saaⁿ nn'aⁿ na wii tjooondyena tsaⁿñeeⁿ. ¹³Waa ñ'oom' Ty'oots'om na luaa matsona': “Ja cajndati ntyjii na nnc'om'yo' na wi' n'om'yo' nc'iaa'yo' nchiiti na cwiñe'quia'yo' quioo' na cwila't'maaⁿndyo' ja.”

Tsoti Jesús:

—Catsa'yo' ndo' cala'noⁿyo' ljo' ñ'e'ca'moⁿ ñ'oomwaa'. Ee ja nchii na jndyoo na nncwaⁿya nn'aⁿ na cwil'a na maty'iomyana', saaⁿ jndyoo na nncwaⁿya nn'aⁿjnaⁿ na calcwe' n'omna.

¿Aa macaⁿna' na nla'cwejndo'ndye nn'aⁿ?

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴Quia jo' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom na mañequiaa Juan,

tyquie'cañomna Jesús.

Tyola'ncjoo'ndyena, jluena:

—¿Chiuu na já ñequio nn'aⁿ fariseos jndye ndii' cwila'cwejndo'ndyô, saaⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿndyu' tiquila'cwejndo'ndyena?

¹⁵T'ô Jesús ndaaⁿ naⁿñeeⁿ, seineiiⁿ ñ'oom tjañoom':

—Joo nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ nquii ts'aⁿ na macoco, ¿aa nnc'omna na chjoo' n'omna yocheⁿ na cwiwit'maaⁿ na ndicwaⁿ m'aaⁿ tsaⁿñeeⁿ quii'ntaaⁿna? Xocats'aana'. Saaⁿ nncue'ntyjo xuee na nncwji'na' juu ts'aⁿ na macoco quii'ntaaⁿna. Quia ljo'cheⁿ nnc'omna na chjoo' n'omna ndo' nla'cwejndo'ndyena.

¹⁶Quia jo' seineiⁿti Jesús ñ'oom tjañoom' cantyja 'naaⁿ ñ'oom xco na jndyooñ'oom. Tsoom:

—Ticaty'iomyana' na nntseyo ts'aⁿ liaa ntsaa ñ'eⁿ cwii taⁿ liaa xco na tyootmaⁿ. Ee xeⁿ na ljo' nnts'aa, nncjaateii liaa xco, nnc'ioo'ñena' liaa ntsaa ndo' liaa ntsaa cwajndiiti njndii'ñena'. ¹⁷Meiⁿ xocatiom ts'aⁿ winom xco ts'om tjaⁿ na jnda teil'ue, ee xeⁿ na luaa' nts'aa ts'aⁿ, nty'ioo' tjaⁿ, mana cwiwindaa'ñ'eⁿ juuna' ndo' mati nlcwe' winom. Maxjeⁿ nntiom ts'aⁿ winom ts'om tjaⁿ xco ndo' laa'ti' meiⁿ tjaⁿ xocwi'ndaa' meiⁿ winom.

Yuscuchjoo jnda Jairo

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸Yocheⁿ na matseineiⁿ Jesús ñ'oommeiⁿ, tyje'cañoom cwii ts'aⁿ na cwiluiitquieñe wats'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos. Tco' xtye jo nnoom, tso:

—Je'ndyo tue' nomjndaaya. Saā xeⁿ wja' na nntio' ts'o' nacjoom'm, nncwando'nnaaⁿaⁿ. Cwa cja', catio'ya' ts'o' nacjoom'm, quia jo' nncwando'xcoom.

¹⁹Ndo' teicantyja Jesús, tjantyjooⁿ naxeⁿ tsaⁿñeeⁿ ñequio já nn'aⁿ na cwilajomndyô ñ'eⁿñê. ²⁰Luaa tuii, jndyontyjo cwii yuscu naxeⁿ Jesús na niroom wii'. Yuscuñeeⁿ jndā canchoo'we chu na tyocameintyjee' na cwicaa niroom'm. Jndyotseicandyoo'ñê, t'ueeⁿ 'ndyoo liaa' Jesús. ²¹Ee seitoom naquii' ts'oom: “Xeⁿ cwe' na nndaā ñnequiuu'a liaⁿaⁿ, quia jo' nn'maⁿya.” ²²Taqueⁿ Jesús nty'iaaⁿaⁿ yuscuñeeⁿ. Tsoom nnom: —U jndaaya, c'om' t'maaⁿndyu' ts'om'. Nc'e na matseyu'ya ts'om' ñ'eⁿndyô, jndā n'maⁿ.

Ndo' mañejuu xjeⁿñeeⁿ n'maⁿ.

²³Jndā tuee' Jesús waa' Jairo'ñeeⁿ, tjaqueⁿeⁿ naquii' w'aa. Nty'iaaⁿaⁿ nn'aⁿ na cwitjoo' nmaaⁿ, ñequio jndye nt'omcheⁿ nn'aⁿ na tacwaxua ndyuee. ²⁴Tsoom ndāā naⁿñeeⁿ:

—Calui'yo', ee nchii na jndā tue' yuscuchjoom'aaⁿ!. Cwe' watsoo.

Saā cwe' teinconna jom. ²⁵Jndā na tjeiiⁿeⁿ naⁿñeeⁿ ch'eⁿ, tjaqueⁿeⁿ yuu ndii' ts'oochjoo, t'ueeⁿ ts'o. Teintyja yu'ñeeⁿ. ²⁶Cha'waa ts'ondaa'ñeeⁿ t'om ñ'oom na tuii na luaa'.

Sein'maⁿ Jesús we naⁿnchjaaⁿ

²⁷Na mawjaati Jesús ty'lentyjo we naⁿnchjaaⁿ naxeeⁿeⁿ. Jndeiï tyola'xuaana, tyoluena:

—Ta, 'u na cwiluiindyu' tsjaaⁿ 'naaⁿ David na jndyowicantyjoo', c'oom' na wi' ts'om' já.

²⁸Quia na tjaqueⁿeⁿ quii' w'aa, ty'lentyjo naⁿnchjaaⁿñeeⁿ naxeeⁿeⁿ. Tsoom ndāāna:

—¿Aa cwilayu'yo' na nndaā nnts'aaya na nnty'ial'yo'?

T'ooona nnoom jluena:

—Ta, cwilayuu'â na nndaā nnts'a'.

²⁹Quia jo' tyenquioom'm lua'ndaāna, tsoom:

—Cats'aana' cha'xjeⁿ na cwilayu'ya n'om'yo'.

³⁰Mana tco'yana' n'omndaā naⁿñeeⁿ. Ndo' tqueⁿtyeⁿ Jesús ñ'oom ndāāna, tsoom:

—Cal'a'yo' cwenta na meiⁿcwii ts'aⁿ ticalaneiⁿyo' nnom 'ñeeⁿ sein'maⁿ 'o.

³¹Saā yuu waa, jlui' naⁿñeeⁿ jo' jo', to'na, tyot'oomna ñ'oom ya cantyja 'naaⁿaⁿ cha'waa ts'ondaa'ñeeⁿ.

Sein'maⁿ Jesús ts'aⁿ na tileicatseineiⁿ

³²Xjeⁿ na cwi'oo naⁿñeeⁿ, luaa tuii, tquiõ'om nn'aⁿ cwii ts'aⁿ na m'aaⁿ Jesús. Tileicatseineiⁿ na maleiñ'oom jndyetia juu. ³³Quia na jndā tjeiiⁿeⁿ jndyetia naquii' ts'om tsaⁿñeeⁿ, jnaaⁿ na matseineiⁿ. Tyueneiiⁿ nn'aⁿ, jluena:

—Meiⁿ cha'waa ndyuaaya ndyuaa Israel, tijoom ñenty'iaaya cwii nnom cha'na luaa'.

³⁴Saā nn'aⁿ fariseos tuee'na ñ'oom nacjoo' Jesús, jluena:

—Cantyja najndeiï nquii na cwiluiitquieñe ndāā naⁿjndii, jo' na macwjeeⁿeⁿ naⁿjndii naquii' n'om nn'aⁿ.

Wi' ts'om Jesús nn'aⁿ

³⁵Tyomanom Jesús cha'tso njoom t'maⁿ ñequio njoom nch'u

ts'ondaa Galilea. Tyo'mooⁿ ndaa nn'aⁿ naquii' lan'om. Tyoñequiaaⁿ ñ'oom naya cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om. Tyotsein'maaⁿ nn'aⁿ ticwii cwii nnom tycu na wiina, ñ'eⁿ ticwii cwii nnom na tajndei' n'omna na maquiina'. ³⁶Quia na nty'iaaⁿ nn'aⁿ na jndyendye, t'oom na wi' ts'oom naⁿ ñeeⁿ ee cwe' m'aⁿ ntjeiⁿ tona ndo' tjaa ñeeⁿ na nnteijndei' jooa. Laxmaⁿ na cha'cwijom cwii tmaaⁿ canmaⁿ na tjaa ñeeⁿ juu na ya nnteix'ee. ³⁷Quia jo' tooⁿ oⁿ na ma'mooⁿ na jndye nn'aⁿ mam'aⁿ na nndye ñ'oom' Ty'oots'om saa tijndye nn'aⁿ na nntjei'yuu'ndye ndaana. Tsoom ñ'oom tjañoom' ndaa nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ ñê:

—Jeeⁿ ya jnda tue' ntjom, saa naⁿ ntjom tijndyendyena. ³⁸Jo' chii cala'ty'oondyo' nnom Ty'oots'om na jom cwentaaⁿ ntjom ñeeⁿ, na cajñoom nn'aⁿ na c'oocatyjeendye ntjom'm.

Macwji'ñe Jesús canchoo'we nn'aⁿ nluindye apóstoles

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

10 Jesús tqueeⁿ ñê já nn'aⁿ canchoo'we. Tquiaaⁿ cantyja najndei' na matseixmaaⁿ ndaayâ na catjei'â jndyeta naquii' n'om nn'aⁿ, ndo' na cala'n'maaⁿ yâ nn'aⁿ cha'tso nnom ntycu na wiina ñequio cha'tso nnom na tajndei' n'omna na maquiina'.

²Nmeiⁿ ncuee canchoo'wendyô apóstoles na jñoom ts'iaaⁿ 'naaⁿ aⁿ. Najndyee Simón, na mati jndyu Pedro, jnda we tyjeeⁿ Andrés, jnda jo' Jacobo ñequio tyjeeⁿ Juan ntseinda Zebedeo, ³Felipe ñequio

Bartolomé, Tomás ñequio ja Mateo na ñeto'ñoⁿ ts'iaaⁿ ndaa nn'aⁿ, ndo' Jacobo jnda Alfeo ñequio Lebeo, tsaⁿ na cwiluena Tadeo, ⁴Simón, ts'aⁿ na ndii'ñe tmaaⁿ nn'aⁿ partido cananista, ndo' ñ'eⁿ Judas Iscariote, tsaⁿ na tquiaa cwenta Jesús.

Majñom Jesús nn'aⁿ canchoo'wendye

(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵Ndo' canchoo'wendyô já jñom Jesús, jnda tquiaaⁿ ñ'oom ndaayâ, tsoom:

—Tintsaquei'yo' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na nchii nn'aⁿ judíos ndo' tintsaquei'yo' naquii' meiⁿ cwii tsjoom 'naaⁿ nn'aⁿ samaritanos. ⁶Saa catsa'yo' na m'aⁿ nn'aaⁿ ya, nn'aⁿ Israel na cwiluindyena cha'cwijom canmaⁿ na jnda tsuundye. ⁷Ndo' yocheⁿ na tsaco'ndii'ndyo', quia'yo' ñ'oom, candu'yo' na jnda tue'ntyjo' na nntsa'ntjom Ty'oots'om naquii' n'om nn'aⁿ. ⁸Cala'n'maⁿ yo' nn'aⁿ wii ñequio nn'aⁿ na cho tycu lepra. Calanlcwi'yo' l'oo. Catjei'yo' naⁿ jndii' naquii' n'om nn'aⁿ. Cha'xjeⁿ na jnda 'o na cwe'yu naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om, malaa'ti' quia' 'o na ndaa nt'omcheⁿ.

⁹Tintsacho'yo' s'om cajaan, meiⁿ s'om xuee, meiⁿ s'om wee na ñjom chetsja' na ntyjaandyo'. ¹⁰Meiⁿ chetsja' tintsacho'yo' na tsa'yo' nato, ñecwii ljo liaa, meiⁿ lloom, meiⁿ ts'ooml'eii. Ee ts'aⁿ na mand'ntjom nnom Ty'oots'om, tseixmaaⁿ na co'ñoom na nleil'uee'ñê na maca'na' jom.

¹¹Ndo' meiⁿ yuucheⁿ na nntsaquei'yo', meiⁿ tsjoom t'maⁿ, meiⁿ tsjoom chjoo, jo' jo' cal'uee'ndyo' ñeeⁿ juu tseixmaⁿ

na ya ts'aⁿñe. Waa' tsaⁿñeeⁿ
 jo' caljoo'ndyo' hasta quia na
 nlui'yo' tsjoom'ñeeⁿ. ¹²Quia na
 cwitsaquei'yo' naquii' w'aa'ñeeⁿ,
 candu'yo' ndaa nn'aⁿ na Ty'oots'om
 matio'naaⁿñê joona. ¹³Ndo'
 xeⁿ w'aa'ñeeⁿ m'aⁿ nn'aⁿ na ya
 nn'aⁿndye, quia jo' nluii cha'xjeⁿ
 na cwindu'yo' na catio'naaⁿñe
 Ty'oots'om joona. Saa xeⁿ tic'omna
 na ya nn'aⁿndyena, quia jo'
 tixocaluii cha'xjeⁿ na cwindu'yo'.
¹⁴Ndo' xeⁿ nnts'aana' na m'aaⁿ
 ñeeⁿ juu na tiñe'catseiljo 'o, oo
 tiñe'candii ñ'oom na cwindu'yo',
 quia na cwicalui'yo' w'aa'ñeeⁿ oo
 tsjoom'ñeeⁿ cala'quia'yo' ts'ojndaa
 na chuu' nc'ee'yo'. Ee na nl'a'yo'
 na luaa' cwicalui'yuu'na' na
 joona tiñe'cato'ñoomna ñ'oom'
 Ty'oots'om na cwiñe'quia'yo'.
¹⁵Mayuu'cheⁿ nddye'yo' nntsjoq,
 juu xuee na nncu'xeⁿ Ty'oots'om
 nn'aⁿ, mat'maⁿti nlco'wi'na' nn'aⁿ
 tsjoom'ñeeⁿ yuu na tîcato'ñoom
 nn'aⁿ ñ'oom naya, nchiiti na
 nlco'wi'na' nn'aⁿ ndyuaa Sodoma
 ñequio Gomorra na teiyo seityuii'
 Ty'oots'om cwii cwii tsjoomna nc'e
 na wi'ndye naⁿñeeⁿ.

Nlco'wi'na' 'o

¹⁶'Queⁿyo' cwenta, majñooⁿya
 'o quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na wi'ndye.
 Cwiluiindyo' cha'cwijom canmaⁿ
 na m'aⁿ quii'ntaaⁿ lobo. Cwe' jo'
 c'om'c'eendyo' cha'na catsuu
 cha tiquiu'nn'aⁿna' 'o. Ndo'
 c'om'yo' na tjaa mayaⁿyo' cha'na
 catu'. ¹⁷Matsjoq cal'a'yo' cwenta
 naⁿñeeⁿ ee nnc'oochona 'o ndaa
 naⁿmaⁿn'iaaⁿ ndo' nla'sei'na 'o
 meiiⁿ naquii' lan'om 'naaⁿna.

¹⁸Ndo' nnc'oochona 'o jo ndaa
 gobiernom ñequio jo ndaa nn'aⁿ
 na cwiluiit'maⁿndyeti nc'e
 cwila'xmaⁿyo' cwentaya. Jo'
 na ñnequiaana' na wanaaⁿ na
 nntjei'yuu'ndyo' cantyja 'naⁿya
 ndaa naⁿñeeⁿ ndo' mati ndaa nn'aⁿ
 na tyoocandaa ñ'oom' Ty'oots'om.
¹⁹Saa tinc'om'yo' ñ'omtiuu ñ'oom
 na nntjei'yuu'ndyo' oo chiuuya
 nlanchu'yo' ñ'oom. Ee nquii
 Ty'oots'om m'mooⁿ naquii' n'om'yo'
 cwaaⁿ ñ'oom na nndu'yo' quia na
 je' mamacaⁿna' na nntjei'yuu'ndyo'.
²⁰Ee ñ'oom na nndu'yo' nchii
 na jndo' n'om' ncjo'yo' ee nquii
 Espíritu na cwiluiiñe Ty'oots'om
 nntseijnooⁿoⁿ n'om'yo' cwaaⁿ
 ñ'oom nnt'o'yo'.

²¹'Ee ntseinda ts'aⁿ ñnequiana
 cwenta tyjeena na nla'cuee'
 naⁿmaⁿn'iaaⁿ juu. Ndo' ñ'eeⁿ nn'aⁿ
 na ñne'quiiana cwenta ndana na
 cwje. Ndo' nda nn'aⁿ nla'wendyena
 nacjoo tyendyeena cha cwje
 naⁿñeeⁿ. ²²Ndo' cha'tsondye nn'aⁿ
 nnc'omna na jndooona 'o, nc'e na
 cwilaxmaⁿyo' cantyja 'naⁿya. Saa
 juu ts'aⁿ na tyeⁿ cwiljoo'ñe ñ'eⁿndyo
 hasta na macanda, tsaⁿñeeⁿ
 nlui'n'maaⁿñe. ²³Quia cwita'wi'na
 'o na m'aⁿyo' cwii tsjoom, calui'yo'
 jo' jo', catsa'yo' cwiicheⁿ tsjoom.
 Ee ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjoq,
 tyoolui'ñ'eⁿ njoom ndyuaa Israel
 na nntjei'yuu'ndyo' ndaa nn'aⁿ
 ndo' ja na cwiluiindyo' ts'aⁿ na jnaⁿ
 cañoom'luee nncwjannnda'a.

²⁴Tsoti Jesús ñ'oom tjañoom' ndaa
 já nn'aⁿ na cwilajomndyô ñ'eⁿñê.
 Tsoom:

—Juu ts'aⁿ na matsei'naaⁿ
 ticaluiit'maⁿñê, ee nquii maestro

'naaⁿaⁿ cwiluiit'maⁿñeti nchiiti jom. Ndo' mati juu ts'aⁿ na mand'iⁿtjom ticaluiit'maⁿñê, ee nquii patrom 'naaⁿaⁿ t'maⁿti cwiluiiñe nchiiti jom. ²⁵Juu ts'aⁿ na matsei'naaⁿ matsona' na catjoom cha'xjeⁿ na matjom maestro 'naaⁿaⁿ. Ndo' mati juu ts'aⁿ na mand'iⁿtjom maty'iomna' na cjaawinoom cha'xjeⁿ na mawinom ts'aⁿ na mand'iⁿtjoom nom. Ndo' nquii ts'aⁿ na cwiluiitquieñe cwii w'aa, xeⁿ nlue nn'aⁿ na cwiluiiñê tsaⁿjndiitquiee, majndeiticheⁿ tinluena ñ'oomwi' nacjoo nn'aⁿ waⁿaⁿ.

Ñeeⁿ juu laxmaaⁿya na c'ooⁿya na nquiaaya

(Lc. 12:2-9)

²⁶Quia jo' tintyue'yo' ljo' na nl'a nn'aⁿ 'o. Ee cha'tso na wanty'iuu' m'aaⁿna' je', maxjeⁿ nleitquioo'. Ndo' meiⁿ tjaa'naⁿ cwii na cwe' nty'iu tuui na tixocwitquioo'na'. ²⁷Cwe' jo' joo ñ'oom tjañoom' na matseinaⁿya ndaaⁿyo', 'o calaneiⁿ ndyeyu'yo' ndaaⁿ nn'aⁿ. Ndo' ñ'oom na matseinaⁿya ndaaⁿyo' na ñencjo'yo', candu'yo' na candye cha'tso nn'aⁿ. ²⁸Tinc'om'yo' na nquia'yo' joo nn'aⁿ na cwila'cwjee nc'iaa ee tixondaⁿ nla'catsuuna añmaaⁿ nn'aⁿ. 'O je' c'om'yo' na nquia'yo' nquii Ty'oⁿots'om ee jom waa najneiⁿ na nncjoom'm ts'aⁿ quii' b'io, na nntsuuñe añmaaⁿ ts'aⁿ na macanda.

²⁹'O manquiu'yo' na meiⁿchjoo ticajnda cwiwil'ua we cantsaa nch'u. Saa nquii Tsotyeyo' Ty'oⁿots'om mach'eeⁿ cwenta jooyo'. Meiⁿcwiindyeyo' jooyo' xocue' na ticaljeiiⁿ. ³⁰Mati ticwii cwii

soonqueⁿyo' majndaa' ntyjeeⁿ ljo' joona'. ³¹Cwe' jo' tilacatyundyoyo' ee jndandyo'ti'yo' ntyjeeⁿ nchiiti cantsaa nch'u.

Catjei'yuu'ndyo cantyja 'naaⁿ Jesucristo

(Lc. 12:8-9)

³²'Ndo' meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na nncwji'yuu'ñe cantyja 'naⁿya jo ndaaⁿ nn'aⁿ, ja nncwji'yuu'ndyo na mawajnaⁿa jom jo nom Tsotyaya na m'aaⁿ cañoom'luee. ³³Saa 'ñeeⁿ ts'aⁿ na nncwji'ñe cantyja 'naⁿya jo ndaaⁿ nn'aⁿ, mati ja nncwji'yuu'ndyo na ticwajnaⁿa jom jo nom Tsotyaya na m'aaⁿ cañoom'luee.

Cantyja 'naaⁿ Jesús matoⁿna' nn'aⁿ

(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴'Ticala'tiuu'yo' na jndyoⁿ tsjoomnancue na ya nnc'om nn'aⁿ ñ'eⁿ nc'iaana. Ee ja nchii na jndyoⁿ na caljoya n'om nn'aⁿ ñequio nc'iaana. Ee cantyja 'naⁿya nnc'om nn'aⁿ na jndoondye ntyjeena. ³⁵Ee cantyja 'naⁿ ja nntoⁿna' tsaⁿs'a ñ'eⁿ tsotyeeⁿ, mati tsaⁿscu ñ'eⁿ tsoñeeⁿ, ndo' tsaⁿnntsa ñ'eⁿ staxeeⁿeⁿ. ³⁶Cwe' jo' cwii cwii ts'aⁿ na matseyu' ñ'eⁿndyo, nquiee nn'aⁿ waⁿaⁿ nla'jndoona jom.

³⁷'Ñeeⁿ juu ts'aⁿ na jndati ntyjii tsotyeyo', tsomyee, nchiiti ja, tsaⁿñeeⁿ titseixmaaⁿ na nnc'oomñe cwentaya. Mati juu ts'aⁿ na jndati ntyjii ñ'eⁿ ti'jnda, oo nomjnda, nchiiti ñ'eⁿndyo ja, tsaⁿñeeⁿ ticatsona' na nnc'oomñe cwentaya. ³⁸Ndo' meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na nntseijomñe cantyja na mats'aa, xeⁿ tiljoya ts'om nawi' na matjom cantyja 'naⁿya, meiiⁿ cue',

tsaⁿñeeⁿ ticatsona' na nntseixmaaⁿ cwentaya. ³⁹Ee meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na mañequiaañe na catjom ljo' na nntjom nc'e na m'aaⁿ cantyja 'naⁿya, nluin'maaⁿñe tsaⁿñeeⁿ. Ndo' meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na mal'uee'ñe cheⁿnquii chiuu nluin'maaⁿñê, majo'to jo' nntsuuñê.

Naya na cwicandaa nn'aⁿ

(Mr. 9:41)

⁴⁰Meiⁿquia ts'aⁿ na matseiljo 'o, mati ja matseiljo tsaⁿñeeⁿ. Ndo' juu ts'aⁿ na matseiljo ja, mati matseiljo tsaⁿñeeⁿ Tsotyaya na jñom ja. ⁴¹Meiⁿquia ts'aⁿ na matseiljo cwii profeta na mañequiaa ñ'oom' Ty'oots'om, juu naya na macandaa' cwii profeta, majo'ti nndaa' tsaⁿñeeⁿ. Ndo' meiⁿquia ts'aⁿ na matseiljo cwii ts'aⁿ na m'aaⁿ cantyja na maty'iomyana', nc'e na manty'iaaⁿaⁿ na ya mach'ee tsaⁿñeeⁿ, mañejuu naya na macandaa' ts'aⁿ na ya mach'ee, majo'ti nnda' tsaⁿñeeⁿ. ⁴²Ndo' meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na mach'ee naya meiiⁿ ñe'chjoowi' ndaatioo teiⁿ na nnc'uu cwii ts'aⁿ na tit'maⁿ cwiluiiñe nc'e na matseijomñe ñ'eⁿndyoo, ñ'oom na mayuu' na matsjoo ndaa'yo', tsaⁿñeeⁿ waa naya 'naaⁿaⁿ.

Juan jñoom nn'aⁿ na m'aaⁿ Jesús

(Lc. 7:18-35)

11 Quia na jnda t'moⁿ Jesús ñ'oommeiⁿ ndaa' jâ nn'aⁿ na canchoo'wendye na cwilajomndyê ñ'eⁿñê, quia jo' jlueeⁿeⁿ jo' jo'. Tjaaⁿ na m'mooⁿ ndo' na ññequiaaⁿ ñ'oom naquii' njoom ndyuaa'ñeeⁿ.

²Juan tsaⁿ na tyotseits'oomñe nn'aⁿ, m'aaⁿ w'aancjo quia na jñeeⁿ

ñ'oom cantyja 'naaⁿ ts'iaaⁿ na tyoch'ee Cristo. Jñoom we nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê na c'oota'x'lee cwii ñ'oom 'ndyoo Jesús. ³Jluena:

—¿Aa 'u cwiluiindyu' Cristo na nncwjee'cañoom tsjoomnancue, oo aa nncwindoo'â cwii'cheⁿ?

⁴T'o Jesús ndaa' naⁿñeeⁿ, tsoom:

—Catsa'yo' ndo' candu'yo'

nnom Juan cantyja ñ'oom naya na cwindye'yo' ndo' na cwinty'ia'ndaa'yo' na jndye nn'aⁿ cwin'maaⁿ. ⁵Ndo' candu'yo' nnoom nn'aⁿ na ñet'om na nchjaaⁿ jnda teitquiao. Nn'aⁿ na ñet'om na ntjeiⁿ nc'ee' je' ya cwi'ooca'. Nn'aⁿ na ñecho tycu lepra, je' jnda ljuu'ndye. Nn'aⁿ na ñet'om na cantaa, je' ya cwindye. Ndo' nn'aⁿ na jnda tja, je' jnda cwita'ndo'x'cona. Ndo' joo nn'aⁿ na nty'iaandye jnda macwindyena ñ'oom naya na macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om joona. ⁶Ndo' neiiⁿ ts'om ts'aⁿ na ñe'cwii matseitiuu cantyja 'naⁿya ee juu xotseijnnaaⁿna'.

Ñ'oommeiⁿ seineiⁿ Jesús ndaa' nn'aⁿ na jñom Juan.

⁷Quia na jnda ty'elcwee' naⁿñeeⁿ, to' Jesús na matseineiⁿ ndaa' tmaaⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ nacañom'm cantyja 'naaⁿ Juan. Tsoom:

—¿Chiuu waa na saacanty'ia'yo' na sa'yo' na m'aaⁿ Juan jo ndo' yuu tjaa nn'aⁿ c'om? ¿Aa nty'ia'yo' na jom ts'aⁿ na we waa na matseineiⁿ cha'cwijom cwii tsmaaⁿ na maleiñ'oomñe jndye? Ntyjii nchii jo'. ⁸Quia jo' ¿chiuu waa na saacanty'ia'yo' na sa'yo'? ¿Aa nty'ia'yo' cwii ts'aⁿ na cwee liaa na jnda? Ntyjii nchii jo'. Ee 'o nquiu'yo' na macandā nn'aⁿ na tjacantyja na t'maⁿ n'iaaⁿ, joona cwicwee'na liaa

jnda ñequio nn'aⁿ w'aana. ⁹Quia jo' ¿chiiu waa na saacanty'ia'yo'? ¿Aa nty'ia'yo' cwii profeta? Ja ntyjii na jo'. Ndo' jom t'maⁿti cwiluiiñe nchiiti nt'omcheⁿ profeta. ¹⁰Ee ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om matseineiⁿna' cantyja 'naaⁿaⁿ. Luaa matsona':

Ja majñoⁿñetyaya cwii moso 'naⁿya na wjaajndyee jo njom'.

Jom nncwji'yuu'ñe cantyja 'naⁿ, cha nnc'omc'eendye nn'aⁿ quia na nncue'cañoom'.

¹¹Ndo' tsoticheⁿ Jesús:

—Mayuu'cheⁿ ndye'yo' nntsjo^o, tijoom ñeteitquioo'ñe cwii ts'aⁿ na t'maⁿti cwiluiiñe quii'ntaaⁿ cha'tsondye nn'aⁿ cha'na juu Juan, ts'aⁿ na tyotseits'oomñe nn'aⁿ. Saa meiⁿ na ljo', meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na jnda tjaquiee'ñe cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om, meiⁿ tit'maⁿ cwiluiiñe, saa t'maⁿti cwiluiiñe, nchiiti Juan.

¹²Ndo' seineiⁿti Jesús, tsoom:

—Quia na to' Juan na tyotseits'oomñe nn'aⁿ teitquioo' na cwila'jnda nn'aⁿ na nnc'ooquiee'ndyena cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om hasta xjeⁿ je'. Ndo' naⁿñeeⁿ cwiqueⁿ n'omna na nnaⁿjndana cha nnda^a nla'xmaⁿna cantyja 'naaⁿ juuna'.

¹³Cha'tso ñ'oom' Ty'oots'om na tyotjeii'yuu'ndye profetas ñequio ljeii na tqeⁿ Moisés tjoom' t'mooⁿna' cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om. Ndo' quia na tyjee' Juan, jom t'mooⁿ na jnda tue'ntyjo na mamatsa'ntjom Ty'oots'om. ¹⁴Toom cwe' nlayu'yo' na Juan matseinoomñe cwentaa' profeta Elías tsaⁿ na waa ñ'oom na nddyonnda'. ¹⁵Ñeeⁿ juu na niom lue' n'om lua'qui na nndii, candii.

¹⁶¿Ljo' ñ'oom na nntseijooⁿa cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ tiempomeiⁿ? Joon matseijomna' cha'na yocanch'u na cwinquioo' naquii' tsjoom. ¹⁷Cwila'xuaana ndaa nc'iaana, cwiluena: “Ñetjoo'â tsmáaⁿ juu som na cwitjo' na toco ts'aⁿ saa 'o ticala'jnom'yo'. Jnda chii ñetjoo'â som ts'oo, saa 'o tícatyuee'yo'.” ¹⁸Maluaa' matseijomna' na cwil'a nn'aⁿ na m'aⁿ tiempomeiⁿ. Ee tyje'cañoom Juan quii'ntaaⁿyo', t'oom cha'cwijom ts'aⁿ na chjoo' ts'om. Tícwaaⁿaⁿ nantquie na ya, meiⁿ tíc'om winom. Saa 'o cwindu'yo' tsaⁿjndii matseixmaaⁿ. ¹⁹Jnda jo' tyjacañooⁿ nnc^o na cwiluiindy^o ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee. Ja matseijomndy^o ñ'eⁿ nn'aⁿ, macwala ñ'eⁿndyena. Saa 'o cwindu'yo' cantyja 'na'ya: “Luaa' ts'aⁿ jeeⁿ cwa', jeeⁿ 'uu. Juu jeeⁿ ya matseix'iaa'ñe ñ'eⁿ nn'aⁿ na cwila'tjoondye nnom Ty'oots'om ñequio nn'aⁿ na cwito'ñoom ts'iaaⁿnda^a nn'aⁿ cwentaa' gobiernom.” Saa tints'aa, ee cwiwitquioo' na jndo' ts'om Ty'oots'om ee cha'tso na matseijndaa'ñe ma'moⁿna' na ljo'.

Njoom na m'aⁿ nn'aⁿ na tiñe'cala'canda

(Lc. 10:13-15)

²⁰Jnda chii to' Jesús na matseitaaⁿaⁿ nn'aⁿ njoom yuu na jndyeti ts'iaaⁿ s'aaⁿ na ma'moⁿna' na tseixmaaⁿ najndei Ty'oots'om ee na ticalcwe' n'om naⁿñeeⁿ. Matsoom:

²¹—Jee jndo'cheⁿyo' 'o nn'aⁿ tsjoom Corazín. Jee jndo'cheⁿyo' 'o nn'aⁿ tsjoom Betsaida. Ee quii'ntaaⁿyo' jndye ts'iaaⁿ t'maⁿ

s'aa saa tícalcwe' n'om'yo'. Xe'
s'aa ts'iaa'mei'ⁿ quií'ntaa' nn'a'
tsjoom Tiro ñ'e' Sidón, tyuaa'ti jnda
tcwee'na liaa tsja' ndo' jnda tioonaa
tsjaa' nque'na na cwit'moo'ⁿ na
na cwilcwe' n'omna. ²²Nndye'yo'
nntsjoó, xuee na nncu'xe'ⁿ
Ty'oots'om nn'a' t'ma'ti nlco'wi'na'
'o nchiiti nn'a' tsjoom Tiro ñ'e'
Sidón. ²³Ndo' 'o nn'a' tsjoom
Capernaum, áaa cwila'tiuu'yo' na
cañoom'lueeche' nntseiwendyena'
'o cwe' ee na jndye ts'iaa' s'aaya
quií'ntaa'yo'? Maxje' nntiom
Ty'oots'om 'o yuu na meindoo'
l'oo. Mana ntsuun'e' tsjom'yo'
Capernaum. Xe' nn'a' na ñet'om
tsjoom Sodoma nty'iaana ts'iaa'
t'ma' cha'na s'aaya quií'ntaa'yo',
ndicwa' waa tsjoomna xje' je'che'.
²⁴Nndye'yo' nntsjoó xuee na
nncu'xe' Ty'oots'om nn'a' t'ma'ti
nlco'wi'na' 'o nchiiti nn'a' na
ñet'om ndyuaa tsjoom Sodoma.

**Quio'yo' na m'aa'ya ndo' nliu'yo' na
nnta'jndyee'yo'**

(Lc. 10:21-22)

²⁵Ndo' majuu xje'ñee' to' Jesús
na matseinei' nnom Ty'oots'om,
tsoom:

—Matseit'maa'ndyo 'u
Tsotyaya na cwiluiindy' na
matsa'ntjom' cañoom'luee ñequio
nnom tsjoomnancue. Ee 'u jnda
tanty'iuu'ndyu' ñ'oommei'ⁿ ndaa
nn'a' na jndo' n'om ñequio nn'a'
na jee' t'ma' cwila'no', saa jnda
seicanoo' jooona' ndaa nn'a' na cje
cwil'a. ²⁶Mayuu' Ta, ee luaa' waa
na tjawee' ts'om'.

²⁷Tsonnda' Jesús ndaa nn'a' na
cwila'jomndye ñ'e'ñe':

—Cha'tso na cwila'xma' najnda,
Tsotyaya Ty'oots'om jnda tquiaa'
jooona' l'oo'ya. Tjaa 'ñee' tsei'no'
chiiu tseixma'ya na cwiluiindy
Jnaa', macanda' nque' ntyjee'.
Mei' tjaa 'ñee' tsei'no' chiiu
tseixma' Tsotyaya, macanda' ja
na cwiluiindy Jnaa' mantyjiiya.
Mati mei'cwi'ñee'che' ts'a' na l'ue
ts'oo' na nntsei'no' chiiu tseixma'
Tsotyaya mañequia na nntsei'no'.
²⁸Quio'yo' na m'aa'ya cha'tsondyo'
na jnda teijndya'yo' cantyja 'naa'
jna'yo' na jooona' matseijaa'ñena'
nacjo'yo' cha'cwijom xuu na
tileicana'yo' ndo' ja ñnequiaya na
nnta'jndyee'yo'. ²⁹Calajomndyo'
ñ'e'ndyo cha'na cwila'jomndye
quioo'ndyo na ljoyu cwil'a
ts'iaa'. Ndo' quiaandyo' na
nnta'jna'yo' cantyja 'na'ya. Ee
ja tinc'uaa' ts'oo'ya ndo' m'aa'ya
na wi' ts'oo'ya 'o. Ndo' nliu'yo'
na nnta'jndyee añmaa'yo'.
³⁰Ee na nlax'iaa'ndyo' ñ'e'ndyo
xocanchjena' 'o cha'na manchje
ts'oom na ljo cantyja' quioo'ndyo.
Ndo' ñ'oom na maqua'ya ndaa'yo'
cwe' na ya ya xje' jnda'yo'.

**Ty'ioo'ndyena xu'lquee' xuee na
cwita'jndyee nn'a'**

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

12 Luaa tuii cwii xuee
na cwita'jndyee nn'a'.
Mawinom Jesús yuu waa ntjom
lquee' trigo. Ndo' já nn'a' na
cwilajomndyô ñ'e'ñe' na ñe'jndoo'â,
too'â tyotyjaayâ xu'lquee'.
Tyotyueendyô, tyotquiaayâ jooona'.
²Ndo' nn'a' fariseos quia na
nty'iaana na luaa' cwil'aayâ, jluena
nnom Jesús:

—Queⁿ cwenta, nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿndyu' cwil'ana yuu na ticaty'iomna' xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ.

³T'ooⁿ ndaa naⁿñeeⁿ, tsoom:

—'O, ¿aa tyoola'naⁿyo' ñ'oom chiuu s'aa David ñequio nn'aⁿ na ñ'eeⁿ ñ'eⁿñê na ñ'e'jndo'na? Saa tyoolancjoo'ndyo' cantyja 'naaⁿaⁿ.
⁴Ee tjaqueⁿeⁿ wats'om cwentaa' Ty'oots'om, tcaaⁿ ntyoo' nnom tyee. Tcwaaⁿaⁿ joona' ndo' mati tquiaaⁿ na tcwa' nn'aⁿ na ñ'eeⁿ ñ'eⁿñê. Ndo' ntyoo'ñeeⁿ na jnda tqueⁿ nn'aⁿ joona' nnom Ty'oots'om, ticwanaaⁿ na nlcwa' meiⁿnquia ts'aⁿ. Macandā nquiee ntyee wanaaⁿ na nlcwa'na.

⁵Ndo' cwaaⁿti jnda jla'naⁿyo' naquii' ljeii na tqueⁿ Moisés na matsona' na nquiee ntyee jndye ts'iaaⁿ cwil'ana naquii' wats'om t'maⁿ na cwindye'ntjomna juu xuee na cwita'jndyaaya. Saa tjaa jnaaⁿna na ljo' cwil'ana. ⁶Je' nndye'yo' nntsjoō, ljoo jnda tyjacañooⁿya naquii' ntaaⁿyo' na t'maⁿti cwiluiindyō nchiiti juu wats'om t'maⁿ na jeeⁿ cwila't'maaⁿndyo'. ⁷'O tyoola'noⁿyo' ljo' ñe'catso ñ'oomwaa na tso Ty'oots'om: “Ja cajndati ntyjii na nnc'om'yo' na wi' n'om'yo' nc'ia'yo' nchiiti na cwiñe'quia'yo' quioo' na cwila't'maaⁿndyo' ja.” Xeⁿ jla'noⁿyo' ñ'oomwaa' tixoqueⁿyo' xjeⁿ nn'aⁿ na tjaa jnaaⁿ. ⁸Nc'e na luaa' waa, ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee waa na matseixmaⁿya na nntsjoō ljo' call'a nn'aⁿ xuee na cwita'jndyaaya.

Sein'maⁿ Jesús ts'aⁿ na ntjeiⁿ ts'o

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹Jnda chii jlui' Jesús jo' jo'. Tjaaⁿ, tjaqueⁿeⁿ wats'om 'naaⁿna. ¹⁰Ndo'

jo' jo' m'aaⁿ cwii tsaⁿs'a na ntjeiⁿ ts'o. Ndo' nn'aⁿ fariseos na m'aⁿ wats'om'ñeeⁿ jeeⁿ tyol'ueendyena chiuu nl'ayoona na ññe'quiiana cwenta Jesús. Ta'x'eena nnoom, jluena:

—Juu xuee na cwita'jndyaaya ¿aa maty'iomna' na nntsein'maⁿ ts'aⁿ ts'aⁿwii', oo aa tis'a?

¹¹T'o Jesús ndaana, matsoom:

—Cala'ttiuu'yo', xeⁿ m'aaⁿ cwiindyō' 'o na m'aaⁿ catsmaⁿ tsmeiⁿ, ndo' xeⁿ nncju'na' juuyo' ts'om tsue'tsjoom, ¿aa nchii nntseyua' na wja'cwji' juuyo' meiiⁿ juu xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ?

¹²Nquii Ty'oots'om jndati ntyjeeⁿ cwii ts'aⁿ nchiiti cwe' catsmaⁿ. Jo' chii maty'iomna' na cateijndei' ts'aⁿ x'iaaⁿaⁿ nawi' na matjom, meiiⁿ juu xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ.

¹³Quia jo' tsoom nnom ts'aⁿwii':

—Catseiliuu' ts'o'.

Mana seiliuu' ts'o. Mañoom' tco'yana' cha'xjeⁿ cwiicheⁿ ts'ooⁿ.

¹⁴Ndo' fariseos'ñeeⁿ jlui'na.

Jla'tjomndyena, to'na tyo'maⁿna chiuu nl'ayoona na nla'cuee'na Jesús.

Ñ'oom na tyoñequiaa Isaías cantyja 'naaⁿ Jesús

¹⁵Saa sei'noⁿ Jesús na luaa' ñecal'ana ñ'eⁿñê. Jo' chii jlueeⁿeⁿ jo' jo' ndo' jndye nn'aⁿ ty'entyjona naxeeⁿeⁿ. Sein'maaⁿ cha'tso nn'aⁿwii. ¹⁶Ndo' tqueⁿtyeeⁿ ñ'oom ndaana na ticat'oomna ñ'oom'ñeeⁿ cwiluiñê. ¹⁷Ndo' na luaa' tsoom, seicandañ'ñena' ñ'oom na seiljeii profeta Isaías, na matsona':

¹⁸Luaa ts'aⁿ na jnda tjeii'ndyo cwentaya na cwiluiñê na mand'i'ntjoom noōⁿ.

Jnda ntyjiiya jom ndo' jeeⁿ
 neiⁿya cantyja 'naaⁿ'aⁿ.
 Nñequiaya Espíritu Santo na juu
 nnc'oomñe ñeⁿñê.
 Ndo' nñequiaaⁿ ñ'oomya chiuu
 waa na maty'iomyana' ndaa
 nn'aⁿ na nchii judíos.

¹⁹ Jom xocatseintja'ñê, meiⁿ
 xocatseijndei' ñom. Ndo'
 xocaljei' jom ts'om nataa na
 macwjaa'ñê tia' nn'aⁿ.
²⁰ Xoco'weeⁿ'eⁿ ts'aⁿ na tityeⁿ
 matseyu' na juu matseijomna'
 cha'na tsmaaⁿ na jndá
 tomndyaa.

Ee jom jaateijndeiityeⁿ tsaⁿ'ñeeⁿ.
 Meiⁿ xotseicanduu'ñ'eeⁿ cantyja
 'naaⁿ' ts'aⁿ na tixuee naquii'
 ts'om na juu matseijomna'
 cha'na chom canti na
 ncuencue canduu'.

Ee jom nñequiaatyeⁿ naxuee
 naquii' ts'om tsaⁿ'ñeeⁿ.
 Jo' chii nnts'aaⁿ na nnaⁿ'jndei
 cantyja na maty'iomyana'
 naquii' n'om nn'aⁿ.

²¹ Ndo' nn'aⁿ na nchii judíos
 nla'cantyjaa' n'omna jom.

Cwilueyoona na Jesús
tsaⁿ'jndiitquiee matseixmaaⁿ
(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²² Tquioñ'omna cwii ts'aⁿ na
 m'aaⁿ Jesús na jndá tuoⁿ naⁿ'jndii
 naquii' ts'om. Tsaⁿ'ñeeⁿ nchjaaⁿ'aⁿ
 ndo' tileicatseineiⁿ l'a naⁿ'jndii'ñeeⁿ.
 Sein'maⁿ Jesús jom. Quia
 jo' tooⁿ'oⁿ na matseineiⁿ ndo'
 teitquioo'nnaaⁿ'aⁿ. ²³ Nto' cha'tso
 nn'aⁿ na nty'iaa na luaa' tuii, jeeⁿ
 tjawee' n'omna. Jluena:

—¿Aa nts'aacheⁿ'na' na tsaⁿ'm'aaⁿ
 cwiluiiñê nquii na meindo'o'a

na nluiiñe tsjaaⁿ David na
 jndyowicantyjoo'?

²⁴ Ndo' nn'aⁿ fariseos, quia
 jndyena ñ'oomwaa', tyoluena:
 —Tsaⁿ's'am'aaⁿ' matseixmaaⁿ
 najndei' Beelzebú nquii
 tsaⁿ'jndiitquiee. Jo' chii cwicandaa
 macwjeeⁿ'eⁿ naⁿ'jndii naquii' n'om
 nn'aⁿ.

²⁵ Sei'noⁿ' Jesús ñ'oom na
 tyom'aaⁿ' n'omna. Tsoom ndaana:
 —Xeⁿ m'aaⁿ' cwii gobiernom na
 cwitoⁿ'ndye nn'aⁿ 'naaⁿ'aⁿ, nt'om
 cwi'oo nacjoom'm ndo' nt'om
 cwila'jomndye ñ'eⁿñê, ndo' na
 luaa' waa xocaljoo'ñetyeⁿ ts'iaaⁿ.
 Ndo' cha'na nn'aⁿ na ñecwii
 tsjoom oo nn'aⁿ na ñe'cwii
 w'aa, xeⁿ cwila'ntja'ndyena,
 maxjeⁿ nntoⁿ'ndyena. Ndo' na ljo'
 cwila'tyuii'ndye cheⁿnquieena. ²⁶ Ee
 xeⁿ na mayuu' cha'na cwindu'yo' na
 nquii tsaⁿ'jndiitquiee macwjeeⁿ'eⁿ
 ntyje naⁿ'jndiiñê naquii' n'om
 nn'aⁿ, quia jo' ma'moⁿ'na' na
 matseyuii'ñe cheⁿnqueⁿ. ¿Chiuu
 nnts'aayom na nljotyⁿ' cantyja
 najneiⁿ na matsa'ntjoom? ²⁷ O
 cwindu'yo' na ja cwe' cantyja
 najndei' Beelzebú jo' na macwjii'a
 naⁿ'jndii naquii' n'om nn'aⁿ. Xeⁿ
 na mayuu' na ljo', quia jo' mati
 nc'iaa'yo', ñequio najndei' jom
 cwitjei'na naⁿ'jndii naquii' n'om
 nn'aⁿ. Saaⁿ nc'e na tiyuu' na
 ljo', cantyja na cwil'a nquieena
 cwilui'yuu' na tixcwe cwitjei'yo'
 cwenta. ²⁸ Saaⁿ nc'e ja ñequio
 najndei' Espíritu na cwiluiiñe
 Ty'oⁿ'ots'om, jo' na macwjii'a
 naⁿ'jndii naquii' n'om nn'aⁿ, jo' chii
 ma'moⁿ'na' juu na matsa'ntjom
 Ty'oⁿ'ots'om, jndá tyjee'cañoomna' 'o.

²⁹Cwii tsaⁿcanch'ue xondaā nncjaaqueⁿeⁿ waa' ts'aⁿ na waa najndei na nncwjeeⁿeⁿ 'naaⁿ. Saa xeⁿ nntseyeⁿjñeeⁿ tsaⁿñeeⁿ quia jo' nndaā na nncwjiñ'leeⁿ 'naaⁿ.

³⁰Ñeeⁿ juu na tic'oomñe cantyja 'naⁿya, maxjeⁿ m'aaⁿ nacjoya. Ndo' ñeeⁿ juu na ticatseitjom nn'aⁿ ñ'eⁿndyo, jom mach'eeⁿ na matseilcwe'na' nn'aⁿ na ticala'yuna ñ'eⁿndyo.

³¹Jo' chii matsjoo ndaa'yo', Ty'oots'om nntseit'maⁿ ts'oom cha'tso jnaⁿ na cwila'xmaⁿ nn'aⁿ ñequio cha'tso ñ'omntjeiⁿ na cwiluena. Saa meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na matseineiⁿ ñ'oom wi' nacjoo' Espíritu Santo, tsaⁿñeeⁿ xocatseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om. ³²Ndo' meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na matseineiⁿ ñ'oom wi' nacjo ja na cwiluiindy ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee, nndaā nntseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om tsaⁿñeeⁿ. Saa meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na matsoyuu na cwiluii ts'iaaⁿ 'naⁿya cwe' cantyja najndei tsaⁿjndii, tsaⁿñeeⁿ matseineiⁿ ñ'oom wi' nacjoo' Espíritu Santo. Ndo' na ljo' tijoom nntseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om tsaⁿñeeⁿ, meiiⁿ tiempomeiiⁿcheⁿ ndo' meiiⁿ ncuee na jnda ntycwii tsjoomnancue.

**Ñ'oom tjañoom' cantyja 'naaⁿ taa'
ts'oom**

(Lc. 6:43-45)

³³Quia jo' seineiⁿ Jesús cwii ñ'oom tjañoom' na macaⁿna' na catjeii'na cwenta cantyja 'naaⁿaⁿ. Seijoom'ñe nqueⁿ cha'cwijom cwii ts'oom na ya taa'na'. Tsoom:

—Xeⁿ cwinty'ia'yo' na ya tã na ntyja cwii ts'oom, cwila'noⁿ'yo'

na mati nquii ts'oom cwiluiiñena' ts'oom na ya. Ndo' xeⁿ cwinty'ia'yo' na tis'a tã na ntyja cwii ts'oom, cwila'noⁿ'yo' na mati tis'a ts'oom'ñeeⁿ. Ee cantyja chiuu waa tã na mach'ee cwii cwii ts'oom jo' nntal'jnaⁿ'yo' cwaaⁿ ts'oom na ya ndo' cwaaⁿ ts'oom na tis'a. ³⁴Cha'na catsuutsja jeeⁿ wjee ndaa'ndyooyo', maluaa' matseijomna' 'o. Chiuu nl'a'yo' na nlaneiⁿ'yo' ñ'oom ya ndo' naquii' n'om'yo' too'cheⁿ natia. Ee cantyjati na matseitiuu ts'aⁿ naquii' ts'oom, mantyja jo' ñ'oom na cwicalui' ñom. ³⁵Juu ts'aⁿ na ya ts'aⁿñe matseineiⁿ ñ'oom ya ee naquii' ts'oom cwinaⁿ naya na matseitoom. Saa juu ts'aⁿ na tia ts'aⁿñe matseineiⁿ ñ'oom tia ee naquii' ts'oom cwinaⁿ natia na matseitoom. ³⁶Nndye'yo' nntsjoō, juu xuee na nncu'xeⁿ Ty'oots'om nn'aⁿ, quia jo' nñequiana cwenta nnoom cantyja 'naaⁿ cwii cwii 'ndyo ñ'oom na cwe' ts'iaaⁿndyo na ñejla'neiⁿna. ³⁷Ee cantyjati ñ'oom na cwilaneiⁿ'yo', Ty'oots'om nncu'xeeⁿ 'o. Ñ'oom na ya na cwindu'yo' nncwañoom'na' 'o. Ndo' ñ'oom tia na cwindu'yo' nnt'uiityeⁿna' 'o.

Cwitaⁿ nn'aⁿ na cats'aaⁿ cwii 'naaⁿ

(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

³⁸Quia jo' nt'om nn'aⁿ fariseos ñequio nn'aⁿ na cwit'moōⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés jluena nnom Jesús: —Cwa, Maestro, l'ue n'ooⁿ'yã na m'moⁿ cwii 'naaⁿ na t'maⁿ na nnty'iaayã.

³⁹T'o Jesús ndaāna:

—Nn'aⁿ na m'aⁿ je' jeeⁿ tia nn'aⁿndye, jnda 'ndyena Ty'oots'om.

Jo' chii cwita^{na} 'naaⁿ na t'maⁿti na nnty'iaandaana cha nnta'jnaaⁿna 'ñeeⁿ cwiluiindyō. Saa taxoca'moo^{ya}. Macandā nnty'iaana cwii 'naaⁿ na nntseijomna' cha'na tjom profeta Jonás. ⁴⁰Ee Jonás tyom'aaⁿñê ndyee xuee ndo' ndyee tsjom ts'om tsiaa' catscaa t'maaⁿ. Maluaa' matseijomna' na nntjoⁿ ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee. Ee ndyee xuee ndo' ndyee tsjom nljoo'ndyō naquii' tsei'tsua. ⁴¹Xuee na nncu'xeⁿ Ty'oots'om nn'aⁿ na jndā tja, nlcwinnda' nn'aⁿ tsjoom Nínive. Mati nn'aⁿ na m'aⁿ je' na quia nnc'oowje, nntando'nnda'na quia ljo'. Ndo' nnt'uiityeⁿna' jooa cwe' cantyja na yati l'a nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ. Ee naⁿñeeⁿ ntyja lcwe' l'omna quia na jndyena ñ'oom' Ty'oots'om na tyoñequiaa Jonás. Ndo' queⁿyo' cwenta, ja jndā tyja quii'ntaaⁿyo' na cwiluiit'maⁿndyotyā, nchiiti Jonás. ⁴²Ndo' xuee na nntu'xeⁿndye nn'aⁿ na jndā tja, mati nlcwinnda' juu yuscu na tyotsa'ntjom nn'aⁿ ndyuaa jo ndo' na macalui' caxjuu ts'oom'naaⁿ. Mati nn'aⁿ na m'aⁿ je' na quia nncwje, nntando'nnda'na quia ljo'. Ndo' nnt'uiityeⁿna' jooa cwe' cantyja na xcwee'ti ts'om yuscu'ñeeⁿ. Ee jom jeeⁿ ndya' tquia jnaaⁿ, jñoom na ñe'cañeeⁿ ñ'oom 'ndyoo Salomón, ts'aⁿ na jndō'ti ts'om. Ndo' queⁿyo' cwenta, ja jndā tyja quii'ntaaⁿyo' na cwiluiit'maⁿndyotyā, nchiiti Salomón.

Na qui'oolcwee' naⁿjndii naquii' ts'om ts'aⁿ

(Lc. 11:24-26)

⁴³Cwii tsaⁿjndii quia na jndā tjei'na' jom naquii' ts'om ts'aⁿ,

cwe' manomtoom jo ndo' yuu na tjaa nn'aⁿ c'om na mal'ueeⁿ yuu na nljoo'ñê. Saa na t'icaljeiiⁿ jo', seitiom naquii' ts'oom, tsoom: ⁴⁴“Je' jonlcwā'nnda'a naquii' ts'om ts'aⁿ yuu na tjei'na' ja.” Ndo' quia na nncueⁿeⁿ jo' jo' nljeiiⁿ naquii' ts'om tsaⁿñeeⁿ cha'cwijom naquii' w'aa na tjaa'naⁿ ts'aⁿ candii'. Saa jndā taa lju' ndo' jndā teijndaa'ya. ⁴⁵Quia jo' tjacachoom ntquiee' naⁿjndii na wi'ndyete nchiiti jom. Ty'equie'na naquii' ts'om tsaⁿñeeⁿ ndo' mana ljoo'ndyetyeⁿna jo' jo'. Ndo' na jndā we luaa', manioomti matjom tsaⁿñeeⁿ nchiiti na ñetjomjñeeⁿ. Maluaa' nntjoom nn'aⁿ na m'aⁿ je' na jeeⁿ tia nn'aⁿndye.

Jesús tqie ntyjeeⁿ ñ'eⁿ tsoñeeⁿ

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

⁴⁶Ndicwaⁿ matseineiⁿ Jesús ndāā tmaaⁿ nn'aⁿ quia na tqie'cañom ntyjeeⁿ ñequio tsoñeeⁿ. Ñe'cala'neiⁿna ñ'eⁿñê saa ljoo'ndyena ch'eⁿ. ⁴⁷Seicandii cwii ts'aⁿ Jesús, tso:

—Aa ndi' Ta, jndā tyje'cañom tso'ndyo' ñ'eⁿ ndyenty'iu' na ñe'cala'neiⁿna ñ'eⁿndyu'.

⁴⁸Saa jom t'ooⁿ nnom tsaⁿñeeⁿ, tsoom:

—Candi' nntsjoō njom' 'ñeeⁿ juu cwiluiiñe tsondyō ndo' 'ñeeⁿ joo cwiluiindyē ndyentyjo.

⁴⁹Quia jo' seiloom ts'ooⁿ, t'mooⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê, tsoom:

—Naⁿm'aⁿ cwiluiindyena tsondyō ñequio ndyentyjo. ⁵⁰Ee meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na mach'ee ljo' na l'ue ts'om Tsotyāya na m'aaⁿ cañoom'luee, tsaⁿñeeⁿ cwiluiiñe ti'tyjo ndo' nomtyjo, ndo' tsondyō.

Ts'aⁿ na tjacju' lqueeⁿ trigo

(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

13 Tjawiquiuu'ti majuu xuee'ñeeⁿ jlui' Jesús naquii' w'aa, tjaaⁿ, tjacjom 'ndyoo ndaaluee. ²Ndo' jeeⁿ jndye nn'aⁿ tjomndye na m'aaⁿ. Jo' chii tjacuo^on ts'om w'aandaa na mantyjochēⁿna' nnom ndaaluee. Jo' jo' tjacjom saa cha'tsondye naⁿñeeⁿ ljoo'ndyena, meintyjee'na tyuaatcwii 'ndyoo ndaaluee. ³Quia jo' too^on na matseineiⁿ ndaa naⁿñeeⁿ. Jndye ñ'oom t'mooⁿ ndaana ñequio ñ'oom tjañoom'. Tsoom:

—Tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ na mach'ee ts'iaaⁿ jndaa. Tjaaⁿ, tjacjoom'm tsjaaⁿ lqueeⁿ trigo. ⁴Ndo' yocheⁿ na majoom'm lqueeⁿñeeⁿ nt'om tquiaa ts'om nato. Mañoom' tquie'cañom cantsaa, tcwa'yo' lqueeⁿñeeⁿ. ⁵Ndo' nt'om lqueeⁿ tquiaana' yuu na jeeⁿ ljo', yuu na tita m'aaⁿ ts'o. Tyuaa' t'oomna' ee tita m'aaⁿ ts'o. ⁶Saa quia na jndā teijmeiⁿ na manty'iaa' ñe'quioom', t'uaana', tjacaaⁿna' ee na tinjoom ty'e nch'ioo'na'. ⁷Ndo' nt'om lqueeⁿ tquiaana' yuu na too' nda' l'oonioom. Tyuaa'ti tjawindyē l'oonioom'ñeeⁿ, jla'canto'ndyena' nacjoo' ntjom. ⁸Saa nt'om lqueeⁿ tquiaana' yuu na ya ts'o, jeeⁿ ya tue'na'. Cwii taⁿ tjei'na' ñequiee xuu lqueeⁿ trigo na cwii ts'oom lqueeⁿ tjacju' ts'aⁿñeeⁿ. Ndo' cwii taⁿ tjei'na' we xuu waljoo' xcwe na cwii ts'oom lqueeⁿ tjacjoom'm. Ndo' cwiicheⁿ cwii taⁿ tjei'na' cwii xuu waljoo' yom ts'oom na cwii ts'oom lqueeⁿ tjacjoom'm. ⁹Ñeeⁿ juu na niom lue' n'om lua'qui na nndii, candii.

Luaa ts'iaaⁿ na quitseineiⁿ Jesús ñ'oom tjañoom'

(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

¹⁰Nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ Jesús ty'entyjaa'na jom. Ta'x'leena nnoom:

—Ticala'nooⁿâ chiuu na cwe' ñ'oom wjaañoom' matsei'neiⁿ ndaa nn'aⁿ.

¹¹T'ooⁿ ndaana:

—Luaa waa na mach'ee Ty'oots'om, mañequiaaⁿ na 'o caliu'yo' ñ'oom na wanty'iuu' m'aaⁿna' cantyja na matsa'ntjoom. Saa nt'omcheⁿ nn'aⁿ tinquiaaⁿ na nla'noⁿna. ¹²Meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na maco'ñom ñ'oom na ma'mooⁿya, nñequiaa Ty'oots'om na nntsei'noⁿtyeeⁿ. Saa meiⁿquia ts'aⁿ na tîco'ñom ñ'oom na ma'mooⁿya, nnts'aana' na cwe' ts'iaaⁿndyo cantyjati chjoowi' na matsei'nooⁿoⁿ. ¹³Jo' chii ñ'oom tjañoom' matseinaⁿya ndaa nn'aⁿ. Ee meiiⁿ ñequii'cheⁿ cwinty'iaana ts'iaaⁿ na mats'aa saa maxjeⁿ tixoqueⁿna cwenta. Ndo' meiiⁿ cwindyena ñ'oom na mañequia saa m'aⁿna cha'cwijom na tyoondyena, meiⁿ ticala'noⁿna ljo' cwindyena. ¹⁴Cantya 'naaⁿ naⁿñeeⁿ matseicandaa'ñena' ñ'oom na seiljeii profeta Isaías, tsoom:

Meiiⁿ na jndye na cwindyē'yo' saa tixocala'noⁿyo',
ndo' meiiⁿ na jndye
cwinty'ia'ndaⁿyo', saa
tixoqueⁿyo' cwenta.

¹⁵Ee na m'aⁿ jndā jla'quie'
n'omna,

cha tico'xcwena' cantyja na
cwila'tiuuna.

Ndo' tañe'quiandyena na
 nndyena
 cha tints'aana' na nla'noⁿ'na.
 Ndo' cwil'a nquieena
 cha'cwijom ticajndoo'na
 cha ticaⁿ'na' na nlqueⁿ'na cwenta.
 Joonā cwil'ayana nmeiⁿ' cha
 ticalcwe' n'omna,
 tincwji'n'maaⁿndyo joona.

¹⁶Seineiⁿti Jesús ndaaⁿ nn'aⁿ na
 cwila'jomndye ñ'eⁿñê. Tsoom:

—Saaⁿ jeeⁿ matio'naaⁿñe
 Ty'oots'om 'o na cwinty'ia'ndaⁿ'yo'
 ts'iaaⁿ na mats'aa ndo' mati ñ'oom
 na cwindye'yo' cwila'noⁿ'yo' juuna'.
¹⁷Mayuu'cheⁿ nndye'yo' nntsjo^o,
 jndye profetas na tyoñe'quia ñ'oom'
 Ty'oots'om tandyo xuee ñequio
 jndye nn'aⁿ na tyom'aⁿ cantyja na
 maty'iomyana', jeeⁿ tyocantyyaa'
 n'omna na nnty'iaandaⁿana ljo'
 na cwinty'ia' 'o ndo' na nndyena
 cha'na cwindye' 'o saaⁿ tîcantly'iaana
 meiⁿ tîcandyena.

**Luaa ma'moⁿ'na' na tjacju' ts'aⁿ lqueeⁿ
 trigo**

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸'Candyeyo' luaa ma'moⁿ
 ñ'oom tjañoom' cantyja na tjacju'
 ts'aⁿ tsjaaⁿ lqueeⁿ trigo. ¹⁹Nt'om
 lqueeⁿ na tquiaa ts'om nato na
 tcwa' cantsaa, jo' jo' nn'aⁿ na
 cwindye ñ'oom' Ty'oots'om. Ee
 meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na mandii
 ñ'oom cantyja na matsaⁿ'ntjom
 Ty'oots'om saaⁿ ticatsei'noⁿ'oⁿ,
 maxjeⁿ macwje'cañoom tsaⁿjndii na
 nncwji' ñ'oom naya naquii' ts'oom.
²⁰Ndo' nt'om lqueeⁿ na tquiaa yuu
 na jeeⁿ ljo', mann'aⁿ na cwindye
 ñ'oom' Ty'oots'om ndo' ñequio na
 neiiⁿ'na cwito'ñoomna juuna'. ²¹Saaⁿ

naⁿñeeⁿ cha'cwijom ntjom na
 tinjoom ty'e nch'ioo'na', na tyuaa'
 tcaaⁿ'na'. Ee quia na maco'wi'na'
 joona oo cwilei'ntyjo nn'aⁿ joona
 cantyja 'naaⁿ ñ'oom naya, mantyya
 cwi'ndyena. ²²Ndo' lqueeⁿ na
 tquiaa yuu na too' nda' l'oⁿoom,
 mann'aⁿ na cwindye ñ'oom naya.
 Saaⁿ naⁿñeeⁿ jeeⁿ m'aⁿ'na ñomtiuu
 chiuu na cwii 'oom'aⁿyoona, ndo'
 chiuu ya nleityandyetina. Jo' chii
 tileicanaⁿndyena na nl'ana yuu
 na matsona'. Ee ñ'omtiuu'ñeeⁿ
 matseicu'na' na nla'candana
 nnom Ty'oots'om cha'xjeⁿ l'a joo
 l'oⁿoom na jla'canto'ndyena'
 nacjoo' ntjom. ²³Saaⁿ lqueeⁿ
 na tquiaa yuu na jeeⁿ ya ts'o
 mann'aⁿ na cwindye ñ'oom naya.
 Cwila'noⁿ'na juuna' ndo' cantyja
 na cwil'ana cwiwitquioo' na
 cwinaⁿndyena chiuu waa na
 matsona'. Nt'om naⁿñeeⁿ tjacantyya
 na ya cwil'ana. Matseijomna' joona
 cha'na cwii ts'oom lqueeⁿ'ñeeⁿ na
 tjei'na' ñequiee xuu. Ndo' nt'om
 naⁿñeeⁿ xcweyandyo cwil'ana yuu
 na ya. Matseijomna' joona cha'na
 cwii ts'oom lqueeⁿ'ñeeⁿ na tjei'na'
 we xuu waljoo' xcwe. Ndo' nt'om
 naⁿñeeⁿ tiqueⁿndyena na cwil'ana
 yuu na ya. Jo' chii matseijomna'
 joona cha'na cwii ts'oom lqueeⁿ'ñeeⁿ
 na tjei'na' ñe'cwii xuu waljoo' yom
 ts'oom.

Lqueeⁿ jndaⁿ ñequio lqueeⁿ trigo

²⁴Ndo' seineiⁿ Jesús cwiicheⁿ
 ñ'oom tjañoom'. Tsoom ndaaⁿana:
 —Juu na matsaⁿ'ntjom Ty'oots'om,
 matseijomna' juuna' cha'na
 cwii ts'aⁿ na tja na waa tyuaa',
 tjacjoom'm lqueeⁿ tsjaaⁿ na ya.

²⁵Saa cwii teijaaⁿ yocheⁿ na watsom ñequio nn'aⁿ waⁿaⁿ tyje'cañoom cwii ts'aⁿ na jndoo' jom. Tjatsein'leeⁿñe tsaⁿñeeⁿ lqueeⁿ jndaa quii'ntaaⁿ lqueeⁿ trigo. Jnda chii tja. ²⁶Tjawindye jnda lqueeⁿ, tja'meiⁿndyena', quia jo' chii teitquoo' na ñ'eeⁿ lqueeⁿ jndaa naquii' ntjomⁿñeeⁿ. ²⁷Naⁿntjom 'naaⁿ tsaⁿñeeⁿ tqueⁿna cwenta na nmeiⁿ niom. Ty'entyjaa'na jom, jluena nnoom: “Ta, aa nchii ñequii'cheⁿ lqueeⁿ na ya tja'cju', quia jo' ¿chiuu na cwiwitquoo' lqueeⁿ jndaa quii'ntaaⁿ jnda lqueeⁿ 'naⁿ?” ²⁸T'ooⁿ ndaaⁿ naⁿñeeⁿ, tsoom: “Ts'aⁿ na jndoo' ja s'aa na luaa'.” Ndo' ta'x'lee naⁿntjomⁿñeeⁿ nnoom: “¿Aa l'ue ts'om' na nntsaaatjeii'ndyô jooa' naquii' ntjom 'naⁿ?” ²⁹T'ooⁿ ndaaⁿ naⁿntjoom'm, tsoom: “Til'a'yo' na ljo' ee xeⁿ nntjeii'ndyo' jooa', nnts'aacheⁿna' na mati nnc'oomna' ntjom na ya. ³⁰Ca'ndye'yo' na ñejom c'oowijndana' hasta na mmaⁿjndyeeena'.” Quia jo' nntsjoⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ na nntyje: “Catyje'ljndyee'yo' jnda lqueeⁿ jndaa, cal'a'yo' cantsaa' jooa' ee na nlcona'. Ndanquia catyje'yo' jnda lqueeⁿ na ya na nnc'oocuena' ts'om tsa' 'naⁿya.”

**Ñ'oom tjañoom' cantyja 'naaⁿ lqueeⁿ
mostaza**

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹Seineiⁿticheⁿ Jesús cwiicheⁿ ñ'oom tjañoom' na ma'mqⁿna' na maxjeⁿ nleijndyendyeti nn'aⁿ na nntsantjom Ty'ooots'om naquii' n'om. Tsoom ndaana:

—Juu na matsaⁿntjom Ty'ooots'om matseijomna' cha'na cwii lqueeⁿ

mostaza. Tjatseic'oom ts'aⁿ juuna' naquii' ntjoom'm. ³²Lqueeⁿ mostaza jeeⁿ cajndaana' saa xeⁿ jnda teijndei ts'oom, nleindyena', nncwinom'na' nt'om n'oom ntjom na tiquiwindye. Juuna' nleit'maⁿtina' hasta ndaaⁿ nnaⁿ l'o ts'oom'ñeeⁿ cantquiaa cantsaa.

**Ñ'oom tjañoom' cantyja 'naaⁿ
ndaaljo'**

(Lc. 13:20-21)

³³Jnda chii cwiicheⁿ ñ'oom tjañoom' seineiⁿ Jesús ndaaⁿ naⁿñeeⁿ, tsoom:

—Juu na matsaⁿntjom Ty'ooots'om matseijomna' juuna' cha'na ndaaljo' na seitjoom' yuscu ñ'eⁿ ndyee tsua'xjo jndaa tyoo'. Seicandei'na' cha'waa tsqueeⁿ tyoo'.

**Ñequii'cheⁿ ñ'oom tjañoom' na
seineiⁿ Jesús**

(Mr. 4:33-34)

³⁴Ñequii'cheⁿ ñ'oom tjañoom' seineiⁿ Jesús na tyo'mqⁿ ñ'oommeiⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ. Meiⁿcwii ñ'oom tîcatseineiⁿ ndaana na nchii ñ'oom tjañoom'. ³⁵Jo' chii seicandaⁿñena' ñ'oom 'ndyoo profeta, tsoom:

Ja nntseinaⁿya ñ'oom tjañoom' ndaaⁿ nn'aⁿ.

Nntseicanqⁿya ñ'oom na wanty'iuu' m'aaⁿna' ndaaⁿ nn'aⁿ cantyjati na jnaⁿ tsjoomnancue.

**Luaa ma'mqⁿ ñ'oom cantyja 'naaⁿ
lqueeⁿ jndaa ñequio lqueeⁿ trigo**

³⁶Jnda na jñom Jesús nn'aⁿ na c'oolcwee'na, quia jo' tjaqueⁿeⁿ naquii' w'aa. Ndo' jâ nn'aⁿ na

cwilajomndyô ñ'eⁿñê santyjaa'â jom. L'uuyâ nnoom:

—Catsu' ndaayâ ljo' ñe'ca'moⁿ ñ'oom tjañoom' cantyja 'naaⁿ lqueeⁿ jndaâ na t'oomna' naquii' ntjom na ya.

³⁷T'ooⁿ ndaayâ, tsoom:

—Ts'aⁿ na tjacju' lqueeⁿ tsjaaⁿ na ya, jo' jo' nncô na cwiluiindyô ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee. ³⁸Ndo' tyuaa 'naaⁿ tsaⁿñeeⁿ, jo' jo' tsjoomnancue. Lqueeⁿ tsjaaⁿ na ya, jo' jo' nn'aⁿ na cwilajomndye cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om. Ndo' lqueeⁿ tsjaaⁿ jndaâ, jo' jo' nn'aⁿ na m'aⁿ cantyja 'naaⁿ tsaⁿjndii. ³⁹Juu ts'aⁿ na wi'ñe na tjatseiñ'eeⁿñe tsjaaⁿ lqueeⁿ jndaâ, jo' jo' naquii tsaⁿjndii. Ndo' xuee na jnda tmaⁿ ntjom na ty'ecatyje naⁿntjom, jo' jo' xuee na cwintycwii tsjoomnancue. Joo naⁿntjom na ty'ecatyje lqueeⁿ, jo' jo' ángeles cwentaa' Ty'oots'om. ⁴⁰Ndo' cha'xjeⁿ l'a naⁿntjom cantsaa' jnda lqueeⁿ jndaâ na nlcona' quii' chom, maluaa' matseijomna' na nluii xuee quia na cwintycwii tsjoomnancue. ⁴¹Ee ja na cwiluiindyô ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee njñooⁿya ángeles cwentaya na nntjeii'ndyona nn'aⁿ na wi'ndye ñequio nn'aⁿ na cwila'jndo' n'om nc'iaa na cal'a naⁿñeeⁿ natia. ⁴²Ndo' ángeles nntuee'na naⁿñeeⁿ naquii' chom b'io. Jo' jo' nndyuee naⁿñeeⁿ ndo' nnteinquiena ndei'n'omna na wi' cwitjoomna. ⁴³Saa nn'aⁿ na cwila'candaâ'ndye cha'xjeⁿ na matsa'ntjom Ty'oots'om, nts'aana' na caxueendyena cha'na xuee nnom ñe'quiom!. 'Ñeeⁿ juu na niom lue' n'om lua'qui na nndii, candii.

**Ñ'oom tjañoom' cantyja 'naaⁿ
s'om na wanty'iu quii' tyuaa**

⁴⁴Juu na matsa'ntjom Ty'oots'om matseijomna' cha'na castom na

ñjom s'om cajaⁿ na wanty'iuna' quii' tyuaa. Ljeii cwii ts'aⁿ castom'ñeeⁿ saa tanty'iunnaaⁿ'aⁿ juuna'. Tjaaⁿ na jeeⁿ neiⁿ'eⁿ, tjacajnaaⁿ cha'tso 'naaⁿ'aⁿ na niom. Jnda chii seijnaaⁿ tyuaa'ñeeⁿ yuu na ndii' castom.

Ñ'oom tjañoom' cantyja 'naaⁿ ta' perla

⁴⁵Juu na matsa'ntjom Ty'oots'om mati matseijomna' cha'na cwii ts'aⁿ na matseijnda ndo' majndaâ ta' na ñequii'cheⁿ mal'ueeⁿ ta' perlas na yati. ⁴⁶Quia na ljeiiⁿ cwii ta' perla na jeeⁿcheⁿ ndyaa' ya ndo' jdana', tja tsaⁿñeeⁿ tjacajnaaⁿ cha'tso 'naaⁿ'aⁿ, jnda chii seijnaaⁿ ta' perla'ñeeⁿ.

Ñ'oom tjañoom' cantyja 'naaⁿ tsqui'

⁴⁷Juu na matsa'ntjom Ty'oots'om mati matseijomna' cha'na cwii tsqui' t'maⁿ na tuee' nn'aⁿ ts'om ndaaluee. Jndye nnom calcaa matseit'uena'. ⁴⁸Quia na jnda too' tsqui' na ñjomndye calcaa, 'oocantyaandyena nn'aⁿ juuna' tyuaatcwii. Meindyuaandyena, cwitjeii'ndyena calcaa na yati. Cwitioomna jooyo' n'om lquiee saa calcaa na cwantindyô cwityeⁿquiee'na jooyo'. ⁴⁹Malaa'ti' nnts'aana' xuee quia na cwintycwii tsjoomnancue. Nñequiocue ángeles na nntjeii'ndyena nn'aⁿ na wi'ndye quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ cantyja na maty'iomyana'. ⁵⁰Ndo' nntioomna nn'aⁿ na wi'ndye naquii' chom b'io. Jo' jo' nndyuee naⁿñeeⁿ ndo' nnteinquiena ndei'n'omna na wi' cwitjoomna.

**Jeeⁿ jnda la'xmaⁿ ñ'oom xco
ñequio ñ'oom tqie**

⁵¹Quia jo' tax'ee Jesús ndaa jâ nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê, tsoom:

—¿Aa cwila'noⁿyo' cha'tso
ñ'oommeiⁿ?

T'oo^yâ nnoom, l'uuyâ:

—Mayuu!, Ta, macwila'nooⁿâ.

⁵²Quia jo' tsoom ndaayâ:

—Je' jndâ jla'noⁿyo' ljo'
ñ'e'cat'mooⁿ ñ'oom tjañoom'meiⁿ.
Nndye'yo' nntsjo^o, ticwii cwii ts'aⁿ
na jndâ tejndo' ts'om chiuu t'maⁿ
ljeii na tqueⁿ Moisés ndo' mati
jndâ sei'noⁿ cantyja 'naaⁿ juu na
matsa'ntjom Ty'oots'om, tsaⁿñeeⁿ
matseijomna' jom cha'na ts'aⁿ na
cwiluiitquieñe cwii w'aa. Ee ts'aⁿ
na cwiluiitquieñe matseil'uee'ñê
'na' na tquie ndo' matseitjoom 'naⁿ
na xco. Quia jo' meiⁿquia xjeⁿ na
maca'na' cwii nmeiⁿ mawaac'eena'
na nleil'uee'ñê.

Tja Jesús tsjoom Nazaret

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³Quia na jndâ seineiⁿ Jesús
ñ'oommeiⁿ na tjañoom', jlueeⁿeⁿ jo'
jo'. ⁵⁴Tjalcweeⁿeⁿ ndyuua tsjom'm.
Jo' jo' tyotseineiⁿ nda^o nn'aⁿ naquii'
wats'om. Ndo' cha'tsondye nn'aⁿ jeeⁿ
tjawee' n'omna ñ'oom na seineiⁿ.
Tyoluena:

—Tsaⁿm'aaⁿ ¿chiiu s'aayom na
jeeⁿ jnd^o ts'oom? Ndo' ¿yuu jnaⁿ
najneiⁿ na mach'eeⁿ ts'iaaⁿ t'maⁿ
na tyoonty'iaaya? ⁵⁵¿Aa nchii
tsaⁿm'aaⁿ jnda ts'aⁿ na macuñe
n'oom? Ndo' ¿aa nchii tsoñeeⁿ
jndyu María? Ndo' ntyjeeⁿ, ¿aa
nchii Jacobo, José, Simón ñequio
Judas? ⁵⁶Ndo' mati ntyjeeⁿ na yolcu
m'aⁿ na quii'ntaaⁿya. Quia jo' ¿chiiu
waa na jeeⁿ jnd^o ts'oom ndo' cwe'
ts'aⁿ tsjoom ñjaaⁿ jom?

⁵⁷Cwe' jo' ticalañ'oom'ndyena
Jesús. Jo' chii tsoom nda^oana:

—Meiⁿquiayuucheⁿ na wjaa cwii
profeta, nla't'maaⁿndye nn'aⁿ jom.
Saa joo nn'aⁿ ndyuuaⁿaⁿ ñequio
nn'aⁿ waⁿaⁿ, xocala't'maaⁿndyena
jom.

⁵⁸Ndo' tijndye ts'iaaⁿ t'maⁿ s'aaⁿ
jo' jo', nc'e na ticala'yuu' naⁿñeeⁿ
ñ'eⁿñê.

Tue' Juan, tsaⁿ na tyotseits'oomñe nn'aⁿ

(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

14 Majoo ncuee'ñeeⁿ tyom'aaⁿ
Herodes ts'iaaⁿ ts'ondaa
Galilea. Jñeeⁿ ñ'oom cantyja
'naaⁿ jndye nnom ts'iaaⁿ t'maⁿ na
mach'ee Jesús. ²Tsoom nda^o nn'aⁿ
na cwila'jomndye ñ'eⁿñê:
—Tsaⁿm'aaⁿ, maxjeⁿ Juan, ts'aⁿ
na tyotseits'oomñe nn'aⁿ. Jndâ
wando'xcoom jo' chii cwiwitquioo'
ts'iaaⁿ t'maⁿ na mach'eeⁿ.

³⁻⁴Ee luaa waa na tuii. Herodes
tyom'aaⁿ ñequio Herodías, scuu'
tyjeeⁿ Felipe. Ndo' tso Juan nnoom
na ticaty'iomyana' na m'aaⁿ ñ'eⁿ
scuu' tyjeeⁿ. Jo' chii sa'ntjoom na
cala'tyeⁿna Juan, catuee'na juu
w'aaⁿncjo.

⁵Ndo' Herodes, meiiⁿ na
ñ'e'catseicueⁿeⁿ Juan saaⁿ nquiaⁿaⁿ
nn'aⁿ. Ee jndye nn'aⁿ nquiuna
na Juan cwiluiiñe ts'aⁿ na
mañequiaa ñ'oom' Ty'oots'om.
⁶Quia na jla't'maaⁿndye nn'aⁿ na
tuee' xueechuu' Herodes, quia
jo' yuscundyua jnda Herodías
seijnom jo nda^o nn'aⁿ. Ndo'
Herodes jeeⁿ tjawee' ts'oom
cantyja na nty'iaaⁿaⁿ. ⁷Tjoom'm
ñ'omtyeⁿ cjoom'm na tsoom nnom
yuscundyua'ñeeⁿ na ñnequiaaⁿ
meiⁿquia ljo' na nlcaⁿ nnoom. ⁸Ndo'

yuscundyua'ñeeⁿ seijndo' tsoñeeⁿ
ts'oom na caaⁿ xqueⁿ Juan. Quia jo'
tsoom nnom Herodes:

—Luaa maca^{na}. Quiaa' cwii xio
ñjaaⁿ na njom xqueⁿ Juan, tsaⁿ na
ñeseits'oomñe nn'aⁿ.

⁹Ndo' na luaa' tsoom, seichjoo'na'
ts'om Herodes, saa cwe' nc'e
ñ'omtyeⁿ na tjoom'm nacjoom'm
ndo' nc'e na ndyecheⁿ nn'aⁿ na
cwila'jomndye ñ'eⁿñê, jo' chii
tsoom na quiana ljo' na macaⁿ
yuscundyua'ñeeⁿ. ¹⁰Quia jo'
sa'ntjoom na cjaacanoⁿ xtyo' Juan
naquii' w'aancjo. ¹¹Jnda tuui na
ljo', jndyoñ'oom ts'aⁿ xqueⁿ Juan
na njomna' ts'om xio. Chii tquiaa
juuna' nnom yuscundyua'ñeeⁿ ndo'
jom tjañ'oom jo' na m'aaⁿ tsoñeeⁿ.

¹²Jnda jo' nn'aⁿ na cwila'jomndye
ñ'oom na tyoñequiaa Juan
tquie'cañomna, ty'eñ'omna
sei'ts'o 'naaⁿ'aⁿ. Ty'ecaty'iuuna
jom, jnda chii ty'ela'candiina Jesús
ñ'oommeiⁿⁱ.

Tquiaa Jesús na tcwa' 'om mei' naⁿnom

(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³Jnda na jndii Jesús na jnda
tue' Juan, jlueeⁿ'eⁿ jo', tuooⁿ
ts'om w'aandaa ñ'eⁿ já nn'aⁿ na
cwila'jomndyô ñ'eⁿñê. Saayâ cwii
joo yuu na tjaa'naⁿ nn'aⁿ. Quia
jliu nn'aⁿ na jnda tja Jesús na
nncwity'ioom ndaaluee, quia
jo' jlui'na njoomna, ty'eca'na,
ty'enquiandyena 'ndyoo ndaaluee
na ty'lentyjona naxeeⁿ'eⁿ. ¹⁴Quia
na jnda jlui'ñe w'aandaa
ts'om ndaaLuee, ljeii Jesús
na teijndyendye nn'aⁿ jnda
tquie'cañom jo' jo'. Tioo na jeeⁿ wi'

ts'oom joona. Sein'maaⁿ nn'aⁿwii na
tquiochona. ¹⁵Quia na jnda tmaaⁿ,
já nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê
saantyjaa'â jom, l'uuyâ nnoom:

—Jnda tmaaⁿ je' ndo' yuu na
m'aaⁿ'ya ñjaaⁿñe cwe' jndaq. Cajñom'
naⁿm'aⁿ' na c'oona njoom nch'u na
ndyoo' na nla'jndana na nlcwa'na.

¹⁶Tso Jesús ndaayâ:

—Meiⁿ ticaⁿ'na' na nnc'oona. 'O
quia'yo' na nlcwa'na.

¹⁷T'oo^{yâ} nnoom, l'uuyâ:

—Tjaa'naⁿ na cwilei'ñ'ooⁿ'yâ ñjaaⁿ,
macanda ñe'om taⁿ tyoo' ñequio
we catscaa.

¹⁸Tsoom ndaayâ:

—Quiocho'yo' joona' ñjaaⁿñe.

¹⁹Sa'ntjoom na cwindyuaandye
nn'aⁿ nacjoo' jnda nch'u. Quia
jo' t'ueeⁿ 'om taⁿ tyoo' ñequio
we catscaa'ñeeⁿ, nty'iaaⁿ'aⁿ
cañoom'luee ndo' tquiaaⁿ na
quian'l'uaa' Ty'oots'om cantyja
'naaⁿ joona'. Jnda chii tyjeeⁿ ndo'
tquiaaⁿ joona' ndaa já nn'aⁿ na
cwila'jomndyô ñ'eⁿñê. Ndo' já
tquiaayâ joona' ndaa nn'aⁿ na
jndyendye. ²⁰Ndo' cha'tsondye nn'aⁿ
na jndyendye tcwa' tjacjoo. Jnda
chii jla'tjooⁿ'yâ ntaⁿ ntyoo' ñequio
calcaa na 'ndiina'. Too' canchoo'we
tsquiee. ²¹Nn'aⁿ na tcwa' tue'ntyjo
cha'na 'om meiⁿ naⁿnom, meiⁿ
t'icatu'nchondye naⁿlcu ñequio
yocanch'u.

Tjacaa Jesús nnom ndaaluee

(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

²²Jnda tuui na luaa' jñom Jesús
já nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê
na cuonndaa'â ts'om w'aandaa, na
cwity'ioo'jndyayâ na nntsquiaayâ
xndyaa' ndaaluee. Saa jom

ljoo'ñietyeeⁿ na njñoom nn'aⁿ na jndyendye. ²³Ndo' jnda na jñoom naⁿñeeⁿ na c'oolcwee'na, quia jo' tjawaaⁿ cwii ta na ñenqueⁿ na nntseineiⁿ nnom Ty'oots'om. Quia tjawijaaⁿ ndicwaⁿ m'aaⁿñê jo' jo' na ñenqueⁿ. ²⁴Ndo' w'aandaa na ñjomndyô jnda tuee' xcwe na wjaana' saa leicjaana' ee na jndei maquiljoo nmoⁿ ndo' matseilcwe'tya' jndye juuna'.

²⁵S'aana' cha'na ñequiee na cwitsjoom jndyotseicandyoo'ñe Jesús na m'aaⁿyâ, jndyocaⁿ nnom ndaaluae. ²⁶Quia na nty'iaayâ na mandyocaⁿ nnoom ndaaluae, jeeⁿ ndyaa' tyuaayâ. Jlaxuaayâ na nquiaayâ, l'uuyâ:

—Jeeⁿ sa, jndii luaa'.

²⁷Saa mañoom' t'maⁿ Jesús jâ, tsoom:

—C'om' t'maaⁿndyo' n'om'yo'. Maja luaa.

²⁸Ndo' t'ô Pedro 'ndyoo Jesús, tsoom:

—Ta, xeⁿ na manncu'ti', cwe' catsu' na cjoca nnom ndaatioo na jocatjomndyo' u.

²⁹Tso Jesús nnoom:

—Candyo'.

Jo' chii jlui' Pedro ts'om w'aandaa, to^o'oⁿ na mawjaacaⁿ nnom ndaatioo na mawjaacatjomñê Jesús. ³⁰Saa quia na nty'iaaⁿaⁿ na jeeⁿ jndei m'aaⁿ jndye, s'aana' na nquiaⁿaⁿ. Jnaⁿna' na nchjeeñena' jom. Quia jo' seixuaⁿ, tsoom:

—Ta, cwji'n'maaⁿndyu' ja.

³¹Mañoom' seicjaa l'ô Jesús jom, tsoom nnom:

—'U re, cwa tit'maⁿ matsei'yuya' ts'om', ðchiiu na tiñecwii matsei'tiuu'?

³²Ndo' quia jnda tuona ts'om w'aandaa, mañoom' teicheⁿ jndye.

³³Ndo' jâ na maxjeⁿ ñjomndyô ts'om w'aandaa'ñeeⁿ taa'â cantyaayâ, jla't'maaⁿndyô jom. L'uuyâ nnoom:

—'U mayuu'cheⁿ cwiluiindyu' Jnda Ty'oots'om.

Sein'maⁿ Jesús nn'aⁿwii ndyuuaa Genesaret

(Mr. 6:53-56)

³⁴Quia na jnda tei'ty'ioo'â, jluii'â ndyuuaa Genesaret. ³⁵Jnda na ta'jnaaⁿ nn'aⁿ ndyuuaa'ñeeⁿ jom, jla'cwanomna ñ'oom cha'waa ndiocheⁿ ndyuuaa'ñeeⁿ. Ndo' tqiocho nn'aⁿ cha'tso nn'aⁿwii na m'aaⁿ. ³⁶Tyola'ty'oondyena nnoom na ñnequiaaⁿ ñ'oom'm na nnt'uena meiiⁿ cwe' 'ndyoo liaⁿaⁿ. Ee ticwii cwii ts'aⁿ na tyenquiuu' liaⁿaⁿ, n'maⁿ.

Waa na mach'eena' na cwajndii naquii' ts'om ts'aⁿ

(Mr. 7:1-23)

15 Quia jo' cwanti nn'aⁿ fariseos ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés, jnaⁿna Jerusalén, tqieie'cañomna Jesús. Ta'x'eena nnoom:

²—Nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom na mañequiaa', ðchiiu na cwiwincje'na ñ'oom na tqeⁿ welooya ndaaya? Queⁿ cwenta tiquindyuu'na quia na nlcwa'na.

³Ndo' t'ô Jesús ndaana, tsoom:

—Ndo' 'o je', ðchiiu na cwiwincje'yo' ñ'oom na sa'ntjom Ty'oots'om cwe' ñe'catsantyjo'yo' ñ'oom na tqeⁿ lotyaaya? ⁴Ee ñ'oom' Ty'oots'om luaa matsona':

“Catseit'maaⁿndyu' tsotyel' ñeⁿ tso'ndyo'.” Ndo' matsotina':
 “Ñeeⁿ juu na matso ñ'oom wi' nacjoo' tsotyel, tsondyee tsaⁿñeeⁿ matsona' na maxjeⁿ cala'cueel' nn'aⁿ juu.”⁵ Saaⁿ lo cwindu'yo'yo' na wanaaⁿ na nntso ts'aⁿ nnom tsotyeeⁿ, tsoñeeⁿ: “Catseit'maⁿ ts'om', taxocandaaⁿ nnteijndeiya 'u 'naⁿ na tjoondyu', ee cha'tso na matseixmaⁿya jnda tquaaⁿya joona' cwentaa' Ty'ooots'om.”⁶ Ndo' na luaa' cwila'tiuu'yo' jo' chii cwit'moⁿyo' tacaⁿna' na nntseit'maaⁿñe ts'aⁿ tsotyeeⁿ, tsoñeeⁿ. Cwil'a'yo' na tajndei ñ'oom' Ty'ooots'om ee na cwila't'maaⁿndyo'ti'yo' ñ'oom na tqeⁿ lotye'yo'.⁷ O nn'aⁿ na we waa na cwil'a'yo', jeeⁿ xcwe m'aaⁿ ñ'oom na tyoñequiaa profeta Isaías cantyja 'naⁿyo'. Luaa matsona':

⁸ Naⁿm'aⁿ cwe' ñequio
 ntjaⁿndyueena
 cwila't'maaⁿndyena ja,
 saa t'maⁿ waa na tixcwee'
 n'omna ñ'eⁿndyo.

⁹ Cwe' ts'iaaⁿndyo na
 cwila't'maaⁿndyena ja,
 ee cwit'mooⁿna ñ'oom na cwe'
 cwil'ueendye nn'aⁿ, tachii
 ñ'oomya.

¹⁰ Quia jo' t'maⁿ Jesús nn'aⁿ na jndyendye, tsoom:

—Candyel'yo' ñ'oom na nntsjoon do' cala'noⁿyo'.¹¹ Nantquie na macwa' ts'aⁿ, xocats'aana' na til'ueñe ts'aⁿ jo nnom Ty'ooots'om. Saaⁿ ñ'oom na matseineiⁿ ts'aⁿ, joona' cwil'ana' na til'ueñe ts'aⁿ jo nnom Ty'ooots'om.

¹² Quia jo' jaⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿ Jesús, saantyyaa'aⁿ jom, l'uuyâ nnoom:

—¿Aa ntyji' quia na jndye nn'aⁿ fariseos ñ'oom na tsu' luaa', s'aana' na ticjaawee' n'omna?

¹³ T'ooⁿ ndaayâ cwii ñ'oom tjañoom', tsoom:

—Tsootyaya na m'aaⁿ cañoom'luee, ticwii cwii ts'oom ntjom na nchii nqueⁿ tcoom'm, maxjeⁿ nunqueeⁿ juuna'.¹⁴ Jo' chii ca'ndye'yo' naⁿm'aⁿ. Ee matseijomna' joona cha'na naⁿnchjaaⁿ na cwit'mooⁿna nato ndaaⁿ ntyjenchjaaⁿna. Ndo' manquiu'yo' tsaⁿnchjaaⁿ quia na wjaañ'oom tyjenchjaaⁿaⁿ, wendyena nntiomna' tsue'tsjoom.

¹⁵ Quia jo' tso Pedro nnom Jesús: —Ca'moⁿ ndaayâ ljo' ñecatso ñ'oom tjañoom'waa'.

¹⁶ T'o Jesús nnom, matsoom:
 —¿Aa mati 'lo ndicwaⁿ tjoocheⁿ na nla'noⁿyo'?¹⁷ Aa ticaliu'yo' na cha'tso nantquie na macwa' ts'aⁿ, cwi'oocuenta' ts'om tsiaa' nchii naquii' ts'om. Ndo' jnda chii nntei' juuna'.¹⁸ Saaⁿ ñ'oom na matseineiⁿ ts'aⁿ cwinaaⁿ naquii' ts'om, ndo' joona' cwil'ana' na tilju'ñe jo nnom Ty'ooots'om.
¹⁹ Ee naquii' ts'om ts'aⁿ cwinaaⁿ ñ'oom na tia na matseituu na nntseicueⁿeⁿ x'iaaⁿaⁿ, na nnc'oomyaaⁿ ñequio cwiicheⁿ ts'aⁿ, oo na nnc'oomyaaⁿ ñequio s'andyua oo scundyua, oo na nnch'ueeⁿ 'naaⁿ ts'aⁿ, oo na nntseineiⁿ cantu oo ñ'oom jnaaⁿ.
²⁰ Cha'tso nmeiⁿ cwil'ana' na tilju' naquii' ts'om ts'aⁿ jo nnom Ty'ooots'om. Saaⁿ na nlcwa' ts'aⁿ na cwe' na ticañoom'm cha'xeⁿ ñ'oom na cwiqueⁿ nn'aⁿ fariseos, xocatsei'ndaa'na' jom jo nnom Ty'ooots'om.

**Cwii yuscu na nchii ts'aⁿ judío seiyu'
ñequio Jesús**

(Mr. 7:24-30)

²¹Quia jo' jlui' Jesús jo' jo' ndi ñ'aaⁿyâ ñ'eⁿñê, tjaaⁿ jo ndyuaa tsjoom Tiro ñ'eⁿ Sidón.

²²Ndo' cwii yuscu tsjaaⁿ nn'aⁿ cananita na mac'eⁿ ndyuaa'ñeeⁿ jndyotseicandyoo'ñê na m'aaⁿ Jesús, c'uaa seineiiⁿ, seity'ooñê tsoom:

—'U Ta, na cwiluiindyu' tsjaaⁿ David na jndyowicantyjoo', c'oom' na wi' ts'om' ñ'eⁿndyo. M'aaⁿ nomjndaaya na jeeⁿ cwajndii matjoom. Maleiñ'oom jndyeta jom.

²³Saa Jesús meiⁿcwii ñ'oom tic'ooⁿ. Quia jo' já saantyyaa'â jom, jla'ty'oondyô nnoom, l'uuyâ:

—Cwa cajñom' yuscum'aaⁿ, ee jeeⁿ c'uaa ñ'om ndyontyjoⁿ nanquaaⁿa.

²⁴Quia jo' tso Jesús:

—Macandâ na m'aⁿ nn'aⁿ ndyuaa Israel na jñom Ty'oots'om ja. Ee joona cwiluiindyena cha'cwijom canmaⁿ na jndâ tsuundye.

²⁵Ndo' tyje'cañoom yuscu'ñeeⁿ jom, tco' xtye jo nnoom, tso:

—Jeeⁿ 'u Ta, cateijndei' ja.

²⁶Saa t'ooⁿ nnom yuscu'ñeeⁿ, tsoom: —Ticatsona' na nncwji' ts'aⁿ tyoo' cwentaa yocanch'u ndo' nncju'yom juuna' ndaa calue' nch'u.

²⁷Tso yuscu'ñeeⁿ nnoom: —Mayuu' Ta, saa meiiⁿ na ljo', cwicwa' calue' nch'u nacajndaa na cwiquiaa nacjee' meiⁿsa 'naaⁿ nty'oyo'.

²⁸Quia jo' t'ooⁿ nnom yuscu'ñeeⁿ, tsoom:

—'U yuscu, t'maⁿ waa na matsei'yuya' ts'om'. Cats'aana' cha'xjeⁿ na l'ue ts'om'.

Ndo' xjeⁿñeeⁿ mañoom' n'maⁿ nomjnda yuscu'ñeeⁿ.

Sein'maⁿ Jesús jndye nn'aⁿwii

²⁹Jndâ jlui' Jesús jo' jo' ndi ñ'aaⁿyâ ñ'eⁿñê, tjaaⁿ 'ndyoo 'ndyoo ndaaluee Galilea. Tjawaaⁿ cwii ta, tjacjom jo' jo'. ³⁰Ndo' tquie'cañom jndyendye nn'aⁿ na m'aaⁿ. Tquiochona nt'om nn'aⁿ na ntjeiⁿ nc'ee', nn'aⁿ nchjaaⁿ, nn'aⁿ na tileicala'neiⁿ, nn'aⁿ na ticandaa'ndye ndo' ñequio jndye nt'omcheⁿ nn'aⁿwii. Tyotsa'na nn'aⁿwii'ñeeⁿ nacañoom' Jesús, ndo' sein'maaⁿ naⁿ'ñeeⁿ. ³¹Jndyendye nn'aⁿ nty'iaana na cwila'neiⁿ nn'aⁿ na tileicala'neiⁿ, ndo' tco'yana' nn'aⁿ na ticandaa'ndye, ndo' cwi'ooca' nn'aⁿ na ntjeiⁿ nc'ee', ndo' ya cwinty'iaa nn'aⁿ na nchjaaⁿ. Jo' chii s'aana' na jeeⁿ tjawee' n'omna. To'na na tyola't'maaⁿndyena nquii Ty'oots'om na cwila't'maaⁿndye nn'aⁿ Israel.

**Tquiaa Jesús na tcwa' ñequiee meiⁿ
naⁿnom**

(Mr. 8:1-10)

³²Quia jo' t'maⁿ Jesús já nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê. Tsoom ndaaⁿyâ:

—Jeeⁿ wi' ts'ooⁿya tmaaⁿ nn'aⁿm'aⁿ, ee jndâ ndyee xuee na m'aⁿna ñ'eⁿndyo ndo' tatjaa'na' ljo' cwii cwilei'ñ'omtina na nlcwa'na. Tical'ue ts'ooⁿ na njñoⁿ joona na c'oona l'aana na ñe'jndo'na, tints'aana' na tajndei' n'omna na 'oona nato.

³³Quia jo' l'uuyâ nnoom: —Ñjaa'ñe m'aaⁿya jo jndaa tjaa'na' yuu ya nliuuyâ nantquie na jndye

na ndaa' nncjaacjoo nn'aⁿ na jndyendye.

³⁴Tax'ee Jesús ndaayâ:

—¿Cwanti tyoo' cwilei'ñ'om'yo'?

T'oo'yâ nnoom, l'uuyâ:

—Ntquiee' ta^m tyoo' ndo' ñ'eⁿ cwantindye calcaa nch'u.

³⁵Quia jo' sa'ntjoom na cwindyuaandye nn'aⁿ nomtyuaa.

³⁶To'ñoom ntyoo'ñeeⁿ ñequio calcaa ndo' tquiaaⁿ na quian'l'uaa' Ty'oots'om cantyja 'naaⁿna'. Jnda jo' tyjeeⁿ ndo' tquiaaⁿ joona' ndaayâ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê. Ndo' jâ t'ooⁿyâ joona' ndaa cha'tsondye nn'aⁿ. ³⁷Cha'tsondye na^mñeeⁿ

tcwa'tjacjoona. Ndo' jla'catoo'â ntquiee' tsquiee ñequio nta^m ntyoo' ñequio calcaa na 'ndiicheⁿna'.

³⁸Nn'aⁿ na tcwa' quia jo' tuee' cha'na ñequiee meiⁿ na^mnom. Meiⁿ tîcatu'nchondye na^mlcu ñequio yocanch'u. ³⁹Quia na jnda t'maⁿ Jesús nn'aⁿ ee mana cwitô^mndyena, quia jo' tuoo^m ts'om wa'andaa. Saayâ, squiaayâ ndyuaa Magdala.

Cats'aa Jesús cwii 'naaⁿ na cwe' ts'aⁿ xocandaa nnts'aa

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

16 Nn'aⁿ fariseos ñequio nn'aⁿ saduceos tqwie'cañomna na m'aaⁿ Jesús. Ñe'cal'ana xjeⁿ jom, jo' na taⁿna nnoom na cats'aaⁿ cwii 'naaⁿ na nnty'iaana na m'mooⁿna' na Ty'oots'om jñom jom. ²Saa t'ô Jesús ndaa na^mñeeⁿ, tsoom:

—Quia na jnda tmaaⁿ cwinty'ia'yo' na jeeⁿ tmaaⁿ nchquiu, cwindu'yo': "Matseinmaaⁿñeyana'." ³Ndo' quia na cwitsjoom cwinty'ia'yo' na jeeⁿ nei^mncoo' nchquiu 'ndaa, cwindu'yo': "Je' maxjeⁿ nncua'." 'O

nn'aⁿ na tiñecwii m'aa^m n'om'yo', jeeⁿ ya cwila'no^myo' 'naaⁿ na cwit'mooⁿ nchquiu na m'aⁿ tsjo'luee saa tileicala'no^myo' ljo' cwii ndyoch'eetina' cantyja na cwit'mooⁿ ts'iaaⁿ t'maⁿ na cwinty'ia'yo' na mats'aa. ⁴Nn'aⁿ na m'aⁿ je' jeeⁿ tia nn'aⁿndye, jnda 'ndyena Ty'oots'om saa meiⁿ na ljo', cwitaⁿna cwii 'naaⁿ t'maⁿ na ñe'canty'iaana. Saa xonquiaya na nnty'iaana cwii 'naaⁿ na t'maⁿ. Macanda cala'no^mna ljo' ñe'ca'moⁿna' juu na tjom Jonás.

Mana tjaaⁿ, 'ñeeⁿ joona.

Ndaaljo' 'naaⁿ nn'aⁿ fariseos

(Mr. 8:14-21)

⁵Quia jo' saanndaa'â cwii cheⁿ xndyaa' ndaaluee. Ndo' quia na squiaayâ jo' jo' ñ'eⁿ Jesús jliuuyâ na tjaa'naⁿ nantquie cañ'eⁿ, jnda tsuu' n'ooⁿyâ juuna'. ⁶Tso Jesús ndaayâ:

—C'omc'eendyo' na cal'a'yo' cwenta cantyja 'naa^m ndaaljo' 'naaⁿ nn'aⁿ fariseos ñequio nn'aⁿ saduceos. ⁷Ndo' jâ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê too'â na cwilanaa^m cheⁿncjooyâ. L'uuyâ:

—Macwjee^meⁿ ñ'oomwaa' ndaayaa nc'e na tjaa'naⁿ tyoo' cwilei'ñ'ooⁿya.

⁸Ndo' sei'no^m Jesús na m'aa^m n'ooⁿyâ cantyja 'naa^m tyoo' ñ'eⁿ ndaaljo'. Tsoom ndaayâ:

—'O nn'aⁿ na tit'maⁿ cwila'yuy'a n'om'yo', ¿chiiu na jeeⁿ jndye m'aa^m n'om'yo' na tjaa'naⁿ tyoo' cwilei'ñ'om'yo'? ⁹¿Aa maxjeⁿ ticala'no^myo' ñ'oom na tsjoo luua'? ¿Aa ticjaañjoom' n'om'yo' 'om ta^m tyoo'ñeeⁿ na tyjaya na tcwa' 'om meiⁿ nn'aⁿ, ndo' na jndye tsquiee tyoo' jla'we'yo' na seicwaljoo'na'? ¹⁰Ndo' ¿aa meiⁿ ticjaañjoom'

n'om'yo' cwiicheⁿ ntquiee' taⁿ tyoo' na tyjaya na tcwa' ñequiee meiⁿ nn'aⁿ, ndo' mati lojoo tsquiee ntaⁿ tyoo' jla'we'yo' na seicwaljoo'na'? Nndaā nnts'aa na nleijndaā' nantquie na nlcwa'yo'. ¹⁴Jo' chii ħchiuu na tiqueⁿ'yo' cwenta na nchii matseinaⁿ'ya cantyja 'naaⁿ tyoo'? Ja tsjoo na cal'a'yo' cwenta cantyja 'naaⁿ ndaaljo' 'naaⁿ nn'aⁿ fariseos ñequio nn'aⁿ saduceos.

¹²Quia ljo'cheⁿ jla'nooⁿ'â na nchii cantyja 'naaⁿ ndaaljo' na cwiluii tyoo' na cal'aayâ cwenta, sãa tañe'quiandyô cantyja 'naaⁿ ñ'loom na cwit'mooⁿ nn'aⁿ fariseos ñequio nn'aⁿ saduceos.

Macwji'yuu'ñe Pedro na Jesús cwiluiiñê Cristo

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³Quia jo' tja Jesús ndaatyuaa tsjoom Cesarea Filipino. Jnda squiaayâ jo' jo' tax'eeⁿ ndaa jâ nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê, tsoom:

—Ja na cwiluiindyô ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee ħ'ñeeⁿ cwilue nn'aⁿ na cwiluiindyô?

¹⁴T'oo^yâ nnoom l'uuyâ:

—M'aⁿ nn'aⁿ na cwilue na 'u Juan, ts'aⁿ na tyotseits'oomñe nn'aⁿ. Ndo' nt'om cwilue Elías 'u, nt'om cwilue na Jeremías oo cwiicheⁿ profeta.

¹⁵Tso Jesús ndaayâ:

—Ndo' 'o je!, ħ'ñeeⁿ cwindu'yo' na cwiluiindyô?

¹⁶T'õ Simón Pedro nnoom, tso:

—'U cwiluiindyu' nquii Cristo, Jnda Ty'oots'om na wando'.

¹⁷Tso Jesús nnom:

—'U Simón, jnda Jonás, t'maⁿ waa na matio'naaⁿ'ñe Ty'oots'om 'u na luaa' matsei'noⁿ!. Ee nchii cwe' ts'aⁿ

na t'moⁿ ñ'oommeiⁿ njom!. Nquii Tsotyaya na m'aaⁿ cañoom'luee tquiaaⁿ na matsei'noⁿ! cantyja 'na'ya. ¹⁸Mati matsjoo njom' na 'u jndyu' Pedro, ñ'loom na ma'moⁿ'na' tsjo!. Nacjoo' juu tsjo'waañe nlquaaⁿ'ya tmaaⁿ nn'aⁿ na macwjii'ndyo cwentaya. Ndo' meiⁿ na'jndii na m'aⁿ quii' b'io na jeeⁿ jnda cwila'xmaⁿ'na, xocana'jndana nacjoo' tmaaⁿ nn'aⁿ na cwjii'ndyo cwentaya. ¹⁹Ja ñnequiaya na t'maⁿ nntseixmaⁿ quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ cantyja 'naaⁿ nqueⁿ na matsa'ntjoom cañoom'luee. Ñ'loom na nntsu' na ticaty'iomna' na cal'a nn'aⁿ na m'aⁿ tsjoomnancuewaa, ñ'oom'ñeeⁿ nntseix'iaa'ñena' ñequio ñ'oom na ntyjii Ty'oots'om. Ndo' ñ'oom na nntsu' na wanaaⁿ na cal'a nn'aⁿ mati nntseix'iaa'ñena' ñequio juu ñ'oom na ntyjii Ty'oots'om.

²⁰Quia jo' Jesús tqeⁿ'tyeeⁿ ñ'loom ndaayâ na meiⁿcwii nnom ts'aⁿ ticat'mooⁿ'yâ na jom cwiluiiñê Cristo.

Matseicandii Jesús cantyja na nncueeⁿ'eⁿ

(Mr. 8:31-9:1; Lc. 9:22-27)

²¹Xjeⁿ'ñeeⁿ to' Jesús na ma'mooⁿ ndaa jâ nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê na jndei'na' na nncjaⁿ Jerusalén. Jo' jo' t'maⁿ nawi' nntjoom nla nn'aⁿ na cwiluiitquiendye, ñequio ntyee na cwiluiitquiendye, ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés. Na'ñeeⁿ nla'cuee'na jom, sãa xuee jnda ndyee nncwando'xcoom.

²²Quia jo' tjañ'oom Pedro Jesús cwii ntyja, toⁿ'õⁿ na matsoom nnom na ticatsa'ntjomna' na nntjom na luaa'. Tsoom:

—Tijoom quiaa Ty'oots'om na nntjom' na luaa'. Tixoquiaa' na nluii naljo'.

²³Teiqueⁿ Jesús tsoom nnom Pedro:

—Quindyoo' nacañomya 'u Satanás. Ñe'catseitsaⁿⁱ ja. 'U ñe'catsei'nnda' ts'ooⁿya ee ñ'oom na matsei'tiuu' jnaⁿna' cwe' cantyja na cwila'tiuu nn'aⁿ, nchii cha'xjeⁿ na l'ue ts'om Ty'oots'om.

²⁴Jndaⁿ chii tso Jesús ndaayâ:

—Meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na l'ue ts'om na nncw'aa'ñe ja, cwji'ñê ljo' na matseitiuu nqueⁿ. Caljoya ts'oom nawi' na matjoom meiiⁿ cueeⁿⁱeⁿ. Ndo' candyontyjoⁿ cantyja na mats'aa. ²⁵Ee meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na mañequiaañe na catjom ljo' na nntjom, nc'e na m'aaⁿ cantyja 'naⁿya, tsaⁿñeeⁿ nlui'n'maaⁿñê. Ndo' meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na mal'uee'ñe cheⁿnquii chiuu nlui'n'maaⁿñe, majo'to jo' nntsuuñe.

²⁶Meiiⁿ cha'waa tsjoomnancue cuaana' cwentaa' ts'aⁿ sãa yuu waa na mateijndeina' tsaⁿñeeⁿ ee xoc'ona' ñ'eⁿñê na ticatsuu añmaaⁿaⁿ. Ndo' ¿aa nndaã nntioml'ua ts'aⁿ na nlui'n'maaⁿñe añmaaⁿaⁿ? ¿Cwaaⁿ nndaã? ²⁷Ja na cwiluiindy^o ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee nncwjacañooⁿnnda'a tsjoomnancue ñequio ángeles cwentaa' Tsotyaya. Quia ljo' nntseit'maaⁿñena' ja cha'xjeⁿ na matseit'maaⁿñena' nquii Tsotyaya. Ndo' nnts'aa na nnc'oñom ticwii cwii ts'aⁿ cantyjati na ñes'aa, aa na ya, aa na tis'a. ²⁸Ñ'oom na mayuu' matsjo^o ndaa'yo', mam'aⁿ nn'aⁿ ljooñe na tixocwjena hasta na jnda nty'iaandaãna ja na cwiluiindy^o

ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee na macwjacañooⁿ na nnts'a'ntjoⁿya.

Na seichuii'na' Jesús

(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

17 Jndaⁿ teinom yom xuee, quia jo' tjañ'oom Jesús Pedro ñequio Jacobo ñequio Juan tyjee Jacobo'ñeeⁿ. Tjachom joona cwii sjo nandye yuu na ñenqueieena. ²Xcwe na cwinty'iaana ndo' seichuii'na' jom jo ndaãna. S'aana' na jeeⁿ caxuee nnoom cha'cwijom nnom ñe'quioom!. Ndo' seicwaqueⁿna' liaⁿaⁿ na canchii' cha'na nnty'iaa' ts'aⁿ chom lámpara. ³Ndo' juu xjeⁿñeeⁿ nacañom'm teitquioo'ndye we nn'aⁿ na ñet'om teiyo, juu Moisés ñ'eⁿ Elías. Cwila'neiⁿna ñ'eⁿñê. ⁴Quia jo' tso Pedro nnoom: —Ta, jeeⁿ ya nquiuyâ na m'aaⁿyâ ñjaaⁿ. Xeⁿ cjaawee' ts'om!, nluii ndyee xquie' ñjaaⁿñe, cwii cwentaa' nncu', cwii cwentaa' Moisés ndo' cwiicheⁿ cwentaa' Elías.

⁵Ndicwaⁿ matseineiⁿ Pedro ndo' jndyoquioo cwii nchquiu na jeeⁿ canchii' caxuee juuna'. Seicataⁿna' joona ndo' teic'uaa na seineiⁿ Ty'oots'om naquii' nchquiu'ñeeⁿ, tsoom:

—Luaañe ti'Jndaaya na jeeⁿ candya' ts'ooⁿya. Cantyja 'naaⁿⁱ jom ñequii'cheⁿ mañequiaana' na neiⁿya. Candyeyo' ñ'oom na matseineiⁿ.

⁶Ndyee naⁿñeeⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ Jesús, jndaⁿ na jndyena ñ'oomwaa', ty'eta'nquiona xjeⁿ nomtyuaacheⁿ ee jeeⁿ t'maⁿ jla'catyuendyena. ⁷Quia jo' seicandyoo'ñe Jesús nacañoomna. Tyeⁿnquioom'm joona, tsoom ndaãna:

—Quicantyja'yo'. Talacatyuendyo'.

⁸Jlundaandyena. Meiⁿcwii ts'aⁿ ticanty'iaana macanda ñenquii Jesús.

⁹Ndo' yocheⁿ na tquiocuena sjo'ñeeⁿ, saⁿntjom Jesús joona, tsoom:

—Yocheⁿ na ndicwaⁿ wando'a, ticandu'yo' nnom meiⁿcwii ts'aⁿ 'naⁿ na nty'ia'yo' je'. Ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee nnc'io' ndo' nncwando'xcō, quia ljo'cheⁿ wanaaⁿ na ndu'yo' cantyja na nty'ianda'a'yo'.

¹⁰Quia jo' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê, ta'x'eeena nnoom, jluena:

—Nn'aⁿ na cwit'mōōⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés, cwit'mōōⁿ na maca'na' na cwjeel'jndyee Elías. Ñ'e'candyāyâ ¿chiiu na luaa' cwit'mōōⁿna?

¹¹T'ōōⁿ ndaana:

—Mayuu' na mandyocwjee'cañoom Elías, ndo' tseixmaaⁿ na nntseijndaa'ñê cha'tso, ¹²saa candye'yo' nntsjoō na jnda tyjee' Elías saa ticala'noⁿ nn'aⁿ cantyja 'naaⁿ'aⁿ. L'ana cha'xjeⁿ na l'ue n'omna ñ'eⁿñê. Ndo' malaa'ti' nl'ana ñ'eⁿndyo ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee.

¹³Quia ljo'cheⁿ jla'noⁿ'na na seineiiⁿ ndaana cantyja 'naaⁿ' Juan, tsaⁿ na tyotseits'oomñe nn'aⁿ.

Sein'maⁿ Jesús cwii tyochjoo na cwe' cwiquiooñeto

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴Quia na jnda tquiennnda'na yuu na m'aⁿ nn'aⁿ na jndyendye, jndyotseicandyoo'ñe cwii tsaⁿ'sa na m'aaⁿ Jesús. Tcoom'm xtyeeⁿ jo nnom, tsoom:

¹⁵—Ta, c'oom' na wi' ts'om' ñ'eⁿ ti'ljndaaya. Ee maleiñ'oom jndyeticia jom ndo' jeeⁿ cwajndii matjoom. Jndye ndii' mach'eeena' na cwiquiooñê naquii' chom ndo' naquii' ndaa. ¹⁶Ndo' jndyoñ'oⁿ'ya jom na m'aⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿndyu' saa tileicandaā na nla'n'maⁿ na jom.

¹⁷T'ō Jesús, tsoom ndaayâ:

—'O nn'aⁿ na ticalayu'ya n'om'yo', ndo' jeeⁿ tixcwe cwila'tiuu'yo', ¿cwanti yo cwii maca'na' na nljoo'ndyo ñ'eⁿndyo' na m'mōōⁿtyā ndaa'yo'? ¿Cwanti xuee cwii nndaā nntseiquii ts'ōōⁿ'ya ñ'eⁿndyo'? Quioñ'om'yo' ti'chjoom'aaⁿ' ñjaa'ñe.

¹⁸Quia jo' seitia' Jesús jndyeticia'ñeeⁿ, jo' chii jlui' naquii' ts'om tyochjoo. Mañoom' n'maⁿ juu.

¹⁹Jnda tuii na luaa', quia jo' jâ nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê jluii'â cwii ntyja na ñencjooyâ ñ'eⁿñê. Ta'x'aayâ nnoom, l'uuyâ: —¿Chiiu na jâ tícandaā nntjeii'â jndyeticia'ñeeⁿ?

²⁰T'ō Jesús ndaayâ, tsoom:

—Nc'e na ticala'yuy'a n'om'yo' jo' chii tícandaā l'a'yo'. Saa candye'yo' nntsjoō, mayuu'cheⁿ meiiⁿ na cachjoo cwilayu'ya n'om'yo' cha'na cachjoo lqueeⁿ mostaza saa mat'maⁿ ts'iaaⁿ nndaā nl'a'yo'. Meiiⁿ waa cwii na jeeⁿ jndeina' cwiwinom'yo' hasta matseijomna' cha'na cwii sjondye nquiu'yo', saa nndaā nl'a'yo'. Nnts'aana' cha'cwijom na ndu'yo' nnom sjowaa': “Quindyō' ñjaaⁿ, cja' la'ñeⁿ”, ndo' nleindyōona'. Ee tjaa'naⁿ cwii na xocandaā nl'a'yo' xeⁿ na mayuu' cwilayu'ya n'om'yo'. ²¹Saa cantyja 'naaⁿ' jndyeticia'ñe'ñe' cwiwicalui'nc'uaa'ndyena, jo' chii

macaⁿna' na catseicwejndoñe ts'aⁿ
ndo' catseineiⁿ nnom Ty'oots'om
cha ndaā nnts'aaⁿ.

Matseicandiinna' Jesús na nncueeⁿeⁿ

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²²Ndo' yocheⁿ na tyoma'nooⁿyâ
ts'ondaa Galilea, tso Jesús ndaayâ
na jom na cwiluiiñê ts'aⁿ na jnaⁿ
cañoom'luee, mam'aaⁿ 'ñeeⁿ juu na
ññequiaa cwenta jom luee nn'aⁿ.
²³Ndo' nla'cueeⁿ nn'aⁿ jom, saa xuee
jnda ndyee ññequiaa Ty'oots'om na
nncwando'xcoom na tueeⁿeⁿ. Quia
na jndyaayâ na luaa', s'aana' na jeeⁿ
tia nquiuyuâ.

**Tioomna ts'iaaⁿndaana
cwentaa' wats'om t'maⁿ**

²⁴Tuee' Jesús tsjoom
Capernaum ñequio jâ nn'aⁿ na
cwila'jomndyô ñ'eⁿñê. Ndo' nn'aⁿ
na cwito'ñoom s'om ts'iaaⁿndaā
nn'aⁿ judíos cwentaa' wats'om t'maⁿ
ty'entyjaa'na Pedro, jluena nnoom:
—Tsaⁿ na ma'moⁿ ndaa'yo', ðaa
tiquitioom s'om ts'iaaⁿnnoom
cwentaa' wats'om t'maⁿ?

²⁵T'ō Pedro, matsoom:
—Quitioom ts'iaaⁿnnoom.

Tyoowiquiuu' na tuii na luaa',
tjaquiee' Pedro quii' w'aa. Tyuaa'ti
to' Jesús na matseineiⁿ nnom
Pedro. Tsoom:

—¿Chiuu m'aa^m ts'om' 'u, Simón?
Joo nn'aⁿ na m'aⁿ n'iaaⁿ, ¿ñeeⁿ
matsei'tiuu' na cwiqueⁿna xjeⁿ na
catioom ts'iaaⁿndaā? ¿Aa nn'aⁿ
w'aana oo aa nt'omcheⁿ nn'aⁿ?

²⁶T'ō Pedro nnoom, tso:
—Nt'omcheⁿ nn'aⁿ cwitioom
ts'iaaⁿndaā, saa nn'aⁿ w'aana
tiquitioom.

Tso Jesús nnom Pedro:

—Quia jo' naⁿñeeⁿ ma'ndiina'
nn'aⁿ w'aana. ²⁷Saa meiiⁿ na ljo'
cha tila'teincuu'ndye nn'aⁿ na
cwito'ñoom s'om, nntiooⁿya cwanti
na l'ue n'omna. Jo' chii cja'cju'
tsei'nchquia ndaaluee. Catscaa
na nncwji'jndyee', catooⁿndyu'
'ndyooyo', jo' jo' nljei' cwii tsjo'ñjeeⁿ
na nleijndeina' ts'iaaⁿndaaya.
Cja'ñ'oom', ññequiaa' juuna' ndaana
cwentaaya.

¿Ñeeⁿ nnc'oom na t'maⁿñeti?

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

18 Ndo' xjeⁿñeeⁿ jâ nn'aⁿ na
cwila'jomndyô ñ'eⁿ Jesús
squiaacañooⁿyâ jom. Ta'x'aaⁿ
nnoom, l'uuyâ:

—¿Ñeeⁿ juu nnc'oom na t'maⁿñeti
yuu na matsa'ntjom Ty'oots'om?

²Quia jo' t'maⁿ Jesús cwii
tyochjoo, tqueeⁿ juu xcwe
quii'ntaaⁿyâ. ³Ndo' tsoom ndaayâ:
—Mayuu'cheⁿ ndye'yo' nnts'joo,
xeⁿ tilcwe' n'om'yo' jnaⁿ'yo' ndo'
c'om'yo' cha'na yocanch'u na tiqueeⁿ
n'om na nluuit'maⁿndyena, quia jo'
xondaā nntsaquiee'ndyo' cantyja na
matsa'ntjom Ty'oots'om. ⁴Cwe' jo'
ts'aⁿ na maju'ñecje ndo' tical'uee'ñe
na nluuit'maⁿñe, matseijomna'
tsaⁿñeeⁿ cha'na tyochjoom'aaⁿ.
Ndo' na ljo' cwiluiit'maⁿñe cantyja
na matsa'ntjom Ty'oots'om. ⁵Ndo'
meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na neii^m cwii
yuchjoo cha'na tyochjoom'aaⁿ, maja
neii^m tsaⁿñeeⁿ.

Quaaⁿya cwenta tical'aaya natia

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶Meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na
matseijndo' ts'om cwii yucachjoo

na cats'aa natia, tsaⁿñeeⁿ yati xeⁿ cju'na' jom ts'om ndaaluee na chu'tyeⁿ xtyoom'm cwii tsjo'suu t'maⁿ. ⁷Jeeⁿ wi' cwi'tjoom nn'aⁿ tsjoomnancue na jndye nnom nei'ncoo' niom na macjaachuuna' jooa na cwila'tjoondyena. Saa tjaa chiuu ya ee maxjeⁿ niomna'. Saa nnt'uiiwi'na' ts'aⁿ na matseijndo' ts'om x'iaa' na cats'aa yuu na tia.

⁸Xeⁿ na wjaañ'oomna' 'u na matsei'tjoondyu' nnom Ty'oots'om jnaaⁿ ts'o' oo x'e', catsa' xjeⁿ jooa' cha'cwijom catyjee', catyenquie' jooa' cha tintsei'tjoondyu'ti'. Ee yati na nndaā nntseixmaⁿ na ticantycwii na wando' añmaaⁿ meiiⁿ cha'cwijom na ticandaā'ndyu', nchiiti na candaā'ndyu' ndo' nncju'na' 'u quii' chom na tijoom canduu'. ⁹Ndo' xeⁿ cwe' cantyja na manty'ia' wjaañ'oomna' 'u na matsei'tjoondyu' nnom Ty'oots'om, catsa' xjeⁿ cha'cwijom na cwji' ts'omnjom' ndo' catquie' juuna' cha tintsei'tjoondyu'ti'. Ee yati na nndaā nntseixmaⁿ na ticantycwii na wando' añmaaⁿ meiiⁿ cha'cwijom ñe'cwii ts'omnjom', nchiiti na we ts'omnjom' ndo' nncju'na' 'u quii' chom b'io.

Cala'nqoⁿ'a cantyja 'naaⁿ catsmaⁿ na tsuñe

(Lc. 15:3-7)

¹⁰'Cal'a'yo' cwenta na tinc'om'yo' na ticuee' n'om'yo' meiiⁿcwii yucachjoo. Ee nndye'yo' nntsjoō jo nandye m'aⁿ ángeles na cwil'a cwenta yocanch'u. Ndo' ángelesñeeⁿ meiiⁿnquia xjeⁿ cwila'neiⁿna nnom Tsotyaya na m'aaⁿ cañoom'luee. ¹¹Ee ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na

jnaⁿ cañoom'luee jndyōō na nncwji'n'maaⁿndyō nn'aⁿ na cwiitsuundyē.

¹²'¿Chiuu m'aaⁿ n'om'yo'? Xeⁿ m'aaⁿ cwii ts'aⁿ na m'aⁿ cwii siaⁿnto canmaⁿ ntsmeiiⁿ'eⁿ ndo' cwiindyē jooyo' nntsuuñe, aa nchii n'ñeeⁿ ñequieen'aaⁿ nchoo' qui nchoo' ñjeeⁿ jooyo' cjoo' tyue' ndo' wjaacal'ueeⁿ juu quioo' na tsuñe. ¹³Ndo' xeⁿ na nljeiiⁿ juuyo', nndye'yo' nntsjoō, mayuu'cheⁿ t'maⁿti nñequiaana' na neiiⁿ'eⁿ cantyja 'naaⁿ catsmaⁿñeeⁿ nchiiti cantyja 'naaⁿ cha'tsondyē nt'om canmaⁿ na tyootsuundyē. ¹⁴Cala'nqoⁿ'yo' na nquii Tsotyeyo' na m'aaⁿ cañoom'luee malaa'ti' jeeⁿ xueeⁿ 'o. Til'ue ts'oom na nntsuundyē meiiⁿcwiindyē joo nn'aⁿ na tit'maⁿti cwiluiindyē.

Maty'iomna' na calat'maⁿ n'qoⁿ'ya nc'iaaya

(Lc. 17:3)

¹⁵'Xeⁿ m'aaⁿ cwii x'ia' na matseyu' na matsei'tjoōñē njom', cwa cja'cwaⁿ'ya' jom. Catsei'nqoⁿ'oⁿ yuu matseitjoōñē njom' ndo' calantycwii'yo' ñ'oom na ñe'wendyo'. Ndo' xeⁿ na nñeeⁿ ñ'oom na matsul' quia jo' jnda teijndei' x'ia' na tco'xcwena' jom. ¹⁶Saa xeⁿ tiñe'cañeeⁿ ñ'oom na matsul' quia jo' cjaañ'eⁿ cwii oo we ts'aⁿ ñ'eⁿndyu' cha joo naⁿñeeⁿ nndyena ñ'oom na cwi'maⁿ'yo' ñ'eⁿ x'ia' ndo' na ljo' nquijndaa'ndyena chiuu t'maⁿ'yo'. ¹⁷Saa xeⁿ tiñe'cañeeⁿ ñ'oom na nlue naⁿñeeⁿ quia jo' ca'mqoⁿ ñ'oom'ñeeⁿ ndaa tmaaⁿ nn'aⁿ na macwjii'ndyō cwentaya. Ndo' xeⁿ meiiⁿ ticañeeⁿ ñ'oom na nlue cha'tso naⁿñeeⁿ

quia jo' tjaa chiuu ya. Caliu'yo' na jom cwiluiñê cha'cwijom ts'aⁿ na tyootseit'maaⁿñe Ty'oots'om oo cha'cwijom tsaⁿcol'ñom ts'iaaⁿndaā nn'aⁿ cwentaa' gobiernom na tia ts'aⁿñe.

¹⁸Mayuu'cheⁿ ndye'yo' nntsjoō, meiⁿljo'cheⁿ na cwindu'yo' na ticaty'iomna' na call'a nn'aⁿ na m'aⁿ tsjoomnancuewaa, ñ'oom'ñeeⁿ nntseix'iaa'ñena' ñequio ñ'oom na ntyjii Ty'oots'om. Ndo' meiⁿljo'cheⁿ na cwindu'yo' na wanaaⁿ na call'a nn'aⁿ, mati nntseix'iaa'ñena' ñequio ñ'oom na ntyjii Ty'oots'om.

¹⁹Mati candye'yo' nntsjoō, xeⁿ wendyo' 'o ñe'cwii m'aaⁿ n'om'yo' ñ'oom na cwitaⁿ'yo' nnom Tsotyaya Ty'oots'om na m'aaⁿ cañoom'luee, quia jo' ñeeⁿ ndo' ññequiaaⁿ ñ'oom na cwitaⁿ'yo'. ²⁰Ee meiⁿnquiayuucheⁿ na m'aⁿ we ndyee nn'aⁿ na cwtjomndye ñequio xueya, majo' jo' m'aaⁿya quii'ntaaⁿna.

²¹Quia jo' tjtaseindyoo'ñe Pedro na m'aaⁿ Jesús. Tsoom nnom:

—Ta, cwii x'iaaya na matseitjooñe noōⁿ, ¿cwanti ndii' na macaⁿna' na catseit'maⁿ ts'oōⁿya jom? ¿Aa nncue'ntyjo hasta ntquiee' ndii'?

²²T'o Jesús nnoom:

—Ticatsjoō na ñe'ntquiee' ndii'. Matsjoō na catseit'maⁿ ts'om' jom ndyeeⁿaaⁿ nchoo' qui ndii' na ntquiee' ntquiee'. Maxjeⁿ ñequii'cheⁿ catseit'maⁿ ts'om' jom.

Moso na tiñe'catseit'maⁿ ts'om x'iaa'

²³Cwe' jo' cala'noⁿ'yo' cantyja 'naaⁿ nqueⁿ na matsaⁿntjoom cañoom'luee. Matseijomna' jom cha'na cwii patrom na seitioom

na nntyjooⁿ mosoom'm na cho'jnaⁿ nnoom. ²⁴Toōⁿ'oⁿ na macwjeeⁿ'eⁿ cwenta ndo' tquiñ'omna cwii ts'aⁿ na chujnaⁿ jndye meiⁿyom s'om.

²⁵Quia na nty'iaa' patrom'ñeeⁿ na meiⁿcwii tsjo'ñjeeⁿ tñcandaā nntiom mosoom'm, quia jo' saⁿntjoom na nleil'uañe tsaⁿñeeⁿ na nncjaaquiee'ñe na nndi'ntjomtyeⁿ, ndo' mati scuu' tsaⁿñeeⁿ ñequio ndana ñequio cha'tso 'naaⁿna, cha nnc'ioo'ñe na chujnaⁿ. ²⁶Quia jo' moso'ñeeⁿ tcoom'm xtyeeⁿ nnom patrom 'naaⁿaⁿ, t'maⁿ ty'oo s'aa nnom tsaⁿñeeⁿ. Tsoom: “Ta, macaⁿ'a ñ'omt'maⁿ ts'om njom' na nncwindo'ya' ndo' nntioōⁿñ'aⁿ na chojnaⁿ njom'.” ²⁷Quia jo' patrom'ñeeⁿ ty'oom na wi' ts'oom mosoom'm. Seit'maⁿ ts'oom juu cha'waa na chujnaⁿ ndo' seicandyaañê juu. ²⁸Tyoowiquiuu' na jlui' moso'ñeeⁿ naquii' w'aa ndo' tjomñê cwii x'iaaⁿ'aⁿ na matyjemosoñê. Chujnaⁿ tsaⁿñeeⁿ nnoom cwii siaⁿnto s'om. Ndo' seicjaa l'oōⁿ tsaⁿñeeⁿ, tyonchjeeⁿ xtyo'. Tsoom nnom: “Catiom' na chujnaⁿ noōⁿ.” ²⁹Ndo' tco' x'iaaⁿ'aⁿ xtye jo nnoom. S'aa ty'oo nnoom, tso: “Macaⁿ'a ñ'omt'maⁿ ts'om njom' na nncwindo'ya' ndo' nntioōⁿ na chojnaⁿ njom'.” ³⁰Saa jom tñcwinom'm, matjaqueeⁿ ñ'oom. Tjoom'm tsaⁿñeeⁿ w'aancjo hasta na nntiom na chujnaⁿ nnoom. ³¹Ndo' ntyjemosondyena, quia na nty'iaana na luaa' s'aaⁿ, jeeⁿ t'maⁿ sei'ndaa'na' nquiuna. Ty'entyjaa'na patrom 'naaⁿna ndo' jluena cha'tso na jndaⁿ tuii. ³²Quia jo' patrom'ñeeⁿ tqueeⁿñê mosoom'm, tsoom nnom: “Cwa jeeⁿ ndya' wi'ndyu', 'u mosoya.

Ja jndā seit'maⁿ ts'ooⁿya cha'tso na chujnaⁿ ee na jeeⁿ seinty'iaa'ndyu' ngoⁿ. ³³Ndo' mati 'u matsona' na c'oom' na wi' ts'om' x'ia' cha'xjeⁿ t'ooⁿ na wi' ts'ooⁿ ñeⁿndyu' 'u.”

³⁴Quia jo' jeeⁿ t'maⁿ seiw'ii patrom'ñeeⁿ. Tqueeⁿ ñ'oom na catuee'na mosoom'm w'aancjo na cata'wi'na juu hasta na nntiomñ'eⁿ cha'waati na chujnaⁿ nnoom.

³⁵Seicandā Jesús ñ'oom tjañoom'meiⁿ!. Tsoom:

—Maluaa' nnts'aa Tsotyaya na m'aaⁿ cañoom'luee ñ'eⁿndyo' 'o, xeⁿ nchii na xcwee' n'om'yo' nla't'maⁿ n'om'yo' nc'iaa'yo' na cwila'tjoondye ndaa'yo'!

Ticatsona' na nntyuii' ljeii na toco ts'aⁿ

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

19 Jndā jndā seineiⁿ Jesús ñ'oommeiⁿ!, quia jo' jlueeⁿeⁿ ts'ondaa Galilea, tjaaⁿ ts'ondaa Judea, xndyaa' jndaa Jordán. ²Jndyendye nn'aⁿ ty'entyjo naxeeⁿeⁿ. Ndo' sein'maaⁿ cha'tso nn'aⁿwii jo' jo'.

³Quia jo' jla'candyoo'ndye nn'aⁿ fariseos na m'aaⁿ na ñecal'ana xjeⁿ jom. Ta'x'eena nnoom:

—¿Aa wanaaⁿ na nntseyuii' ts'aⁿ ljeii na tocoom ñ'eⁿ scoom'm nc'e mei'nquia na seitjooñe tsaⁿñeeⁿ nnoom?

⁴T'ō Jesús ndaana:

—Cwaⁿti jndā jla'naⁿyo' ljeii 'naaⁿ! Ty'oots'om na matseinei'na' chiuu to'jñeeⁿ na tqueeⁿ cha'tso. Matsona': “S'aaⁿ tsaⁿs'a ñ'eⁿ tsaⁿscu.” ⁵Mati matso ljeii'ñeeⁿ: “Macwe' jo' n'ndii tsaⁿs'a tsotyeⁿ, toñeeⁿ ndo' nnc'oomtyeeⁿ ñ'eⁿ

scoom'm. Wendye naⁿñeeⁿ ñe'cwii sei' nla'xmaⁿna.” ⁶Jo' chii tacala'xmaⁿna na we ts'aⁿ. Ndo' nc'e na luaa' seijndaa'ñe Ty'oots'om, jo chii ticatsona' na cwe' ts'aⁿ nntseyuii' cantyja na m'aⁿna.

⁷Ndo' ta'x'eena nnoom:

—Quia jo' ¿chiuu na sa'ntjom Moisés na wanaaⁿ na nntyuii' ljeii 'naaⁿ! ts'aⁿ ñ'eⁿ scoom'm, jndā jo' ya na ca'ñeeⁿ juu?

⁸T'ooⁿ ndaaⁿ naⁿñeeⁿ:

—Nc'e na 'o jeeⁿ quie' n'om'yo', jo' chii tqiaa Moisés na wanaaⁿ na nntyuii' ljeii 'naⁿyo' ñ'eⁿ lcuu'yo'. Saaⁿ nchii laa'ti' teijndaa' najndyee. ⁹Ja matsjoo ndaa'yo', juu tsaⁿs'a na nntseyuii' ljeii na toco ñ'eⁿ scuu' ndo' nncoco ñ'eⁿ cwiicheⁿ yuscu, matsona' na cwe' m'aaⁿya ñ'eⁿ yuscu'ñeeⁿ. Wanaaⁿ na nntseyueeⁿeⁿ ljeii 'naaⁿ!aⁿ ñ'eⁿ scoom'm xeⁿ na m'aaⁿ tsaⁿñeeⁿ ñ'eⁿ cwiicheⁿ tsaⁿs'a. Ndo' mei'ncwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na nncoco ñ'eⁿ cwii yuscu na jndā tyuii' ljeii 'naaⁿ! ñ'eⁿ saa', tsaⁿñeeⁿ matseijndaa'ñena' na cwe' m'aaⁿyaaⁿ ñ'eⁿ yuscu'ñeeⁿ.

¹⁰Jâ nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿ Jesús l'uuyâ nnoom:

—Xeⁿ luaa' waa na nntseyeⁿna' ts'aⁿ ñ'eⁿ scoom'm, quia jo' yati na tincoco ts'aⁿ.

¹¹Tso Jesús ndaayâ:

—Ticha'tsondye nn'aⁿ nndaⁿ nla'candana ñ'oomwaa'. Cwe' ñejndaa' nn'aⁿ na nndaⁿ nla'candana nc'e na jndā tqiaa Ty'oots'om na ljo'. ¹²Ee m'aⁿ nn'aⁿ na ticunco nc'e maxjeⁿ tuiindyena na titjoondyena yuscu, ndo' nt'omcheⁿ ticunco nc'e na tuii nasei joona cha titjoondyena

yuscu. Saa m'aⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwila'jndaa'ndye cheⁿnquiee na ticunco ee ñe'candy'e'ntjomna nnom Ty'ooots'om na m'aaⁿ cañoom'luee. 'Ñeeⁿ juu ts'aⁿ na matsei'noⁿ ndo' nndaq̄ nntseicandā ñ'oomwaa', catseicanaaⁿ.

Matio'naa'ñe Jesús yonch'u

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

¹³Tquiocho nn'aⁿ yonch'u na m'aaⁿ Jesús na nntioom ts'oq̄ⁿ nacjoona ndo' na nntseineiⁿ nnom Ty'ooots'om cantyja 'naaⁿna. Saa já nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê jla'tiaa'â nn'aⁿ na tqiocho yonch'u'ñeeⁿ. ¹⁴Quia jo' tso Jesús: —Ca'ndye'yo' na quiontyjaa' yonch'u ja. Tilantycwi'yo' joona, ee matseijomna' joona cha'na nn'aⁿ na cwíñe'quiandye na matsa'ntjom Ty'ooots'om naquii' n'om. ¹⁵Ndo' tioom l'oq̄ⁿ nacjoo yonch'u'ñeeⁿ, jndā chii jlueeⁿeⁿ jo' jo'.

Matseineiⁿ tsaⁿtya ñ'eⁿ Jesús

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

¹⁶Cwiicheⁿ xuee jndyotseicandyoo'ñe cwii ts'aⁿ na titquieeñe na m'aaⁿ Jesús. Tax'ee tsaⁿñeeⁿ nnoom: —'U Maestro na ya ts'aⁿndyu', áaa waa cwii nnom na yati na tseixmaⁿya na cats'aa cha nncol'ñoⁿ na ticantycwii na wando'a? ¹⁷T'o Jesús nnom: —¿Chiuu na matsul' na ya ts'aⁿndyo ja? Tjaa 'ñeeⁿ c'oom na jeeⁿ ya ts'aⁿñe macandā nquii Ty'ooots'om. Saa 'u je', xeⁿ ñe'cja'quiee'ndyu' cantyja na ticantycwii na wando' macaⁿna' na catseicandā' chiuu

t'maⁿ ljeii na matsa'ntjomna' na tqueⁿ Ty'ooots'om.

¹⁸Tso tsaⁿñeeⁿ nnoom: —¿Cwaaⁿ ljeii? T'o Jesús nnom, tsoom: —Tintseicue' ts'aⁿ. Tinc'om'ya' ñ'eⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ. Tinch'uee' 'naaⁿ ts'aⁿ. Tintseineiⁿ cantu nacjoo' ts'aⁿ. ¹⁹Catseit'maaⁿndyu' tsotye' ñ'eⁿ tso'ndyo'. Ndo' c'oom' na wi' ts'om' nc'ia' cha'xjeⁿ na jnda ntyji' ñequio nncu'.

²⁰Tso tsaⁿñeeⁿ nnoom: —Cha'tso ñ'oommeiⁿ matseicandaya xjeⁿ na cachjoondyochaⁿ. ¿Aa waa na matseitjootina' ja na cats'aa? ²¹T'o Jesús nnom, tsoom: —Xeⁿ 'u ñe'catseicandā'ñ'eⁿ, quia jo' cja', cajndaq̄' cha'tso 'naⁿ na niom. Quiaa' s'om'ñeeⁿ ndaa ndyeñeeⁿ quia jo' nnc'oom' na tyandyu' cañoom'luee. Ndo' candyo'tseijomndyu' ñequio ts'iaaⁿ na mats'aa.

²²Jndā na jndii tsaⁿñeeⁿ ñ'oommeiⁿ, mana tjaaⁿ na chjoo' ts'oom ee jeeⁿ ndya' tyañê.

²³Quia jo' tso Jesús ndaā já nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê: —Ndye'yo' nntsjoq̄ na mayuu'cheⁿ jeeⁿ jndei'na' ncju'cjeñe cwii tsaⁿtya na nnts'a'ntjom Ty'ooots'om jom. ²⁴Mati matsjootyā ndaa'yo', jndei'tina' na nncju'cjeñe cwii tsaⁿtya na nnts'a'ntjom Ty'ooots'om jom, nchiiti na nncwicandii'ñe quioo' camello tsue' x'ee tseinchquia.

²⁵Quia na jndyaayâ ñ'oomwaa', jeeⁿ seiñ'eeⁿ'na' já. Tyotax'aayâ ndaa ntyjaayâ, l'uuyâ: —¿Quia jo' 'ñeeⁿ ts'aⁿ nndaq̄ nlui'n'maaⁿñe?

²⁶Nty'iaa' Jesús ndaayâ, tsoom:
—Tijoom candaâ nncwji'n'maaⁿñe
cheⁿnquii ts'aⁿ. Saa Ty'oots'om
cha'tso nddaâ nnts'aaⁿ.

²⁷Ndo' tso Pedro nnoom:
—Ta, canty'ia', jâ jnda 'ndyaayâ
cha'tso cha nddaâ nla'jomndyô
ñequio ts'iaaⁿ 'naⁿ!. ¿Aa waa naya
'naaⁿyâ?

²⁸T'ô Jesús ndaayâ, tsoom:
—Nndye'yo' nntsjoô, mayuu'cheⁿ
quia na nncue'ntyjô xjeⁿ na
nncuaaxco tsjoomnancue, mati
ja na cwiluiindyô ts'aⁿ na jnaⁿ
cañoom'luee nncjocajmaⁿya ndio
'naⁿya yuu na nntseit'maaⁿñena' ja.
Ndo' 'o na jnda macwila'jomndyo'
ñ'eⁿndyô mati maniom
canchoo'we ndio 'naⁿyo' na
nntsaacwindyuaandyo' na
nntu'xeⁿyo' canchoo'we ntmaaⁿ
nn'aⁿ ntseinda Israel. ²⁹Ndo' ticwii
cwii ts'aⁿ na jnda 'ndii waa' oo
ti'nquio oo ndyencjo oo tsotyee oo
tsondyee oo scuu' oo ntseinda oo
ndyuaa' nc'e na jnda jndyoquiee'ñe
cantyja 'naⁿya, tsaⁿñeeⁿ cwii siaⁿnto
ndii' nncôñoom na nleinoom
cantyja na jnda ñeeⁿ. Ndo' nnaaⁿaⁿ
na ticantycwii na wanoom'm. ³⁰Ee
majndye nn'aⁿ m'aⁿ je' na cwila'tiuu
nquiee na t'maⁿ cwiluiindyee, saa
nncue'ntyjô na mancju'cjena'
joona. Ndo' jndye nn'aⁿ m'aⁿ je' na
maju'cjena' joona, saa ndanquia
nntseiwendyena' joona.

Ñ'oom tjañoom' cantyja
'naaⁿ naⁿntjom

20 Seineiⁿti Jesús ñ'oom
tjañoom', tsoom:

—Juu na matsaⁿntjom Ty'oots'om
cañoom'luee, matseijomna' juuna'

cha'na cwii patrom na waa ntjoom'.
Cwitsjoom tjacal'ue patromñeeⁿ
naⁿntjom na nnc'ooquie' ts'iaaⁿ
'naaⁿaⁿ. ²T'maⁿna ñ'eⁿ naⁿntjom
'naaⁿaⁿ na nnto'ñoomna cwii
denario na cwii xuee cha'xjeⁿ
cwita'ntjom nn'aⁿ. Jnda chii jñoom
joona na waa ntjoom'm. ³Cha'na
ñjeeⁿ na cwitsjoom tjaaⁿ xcwe quii'
tsjoom, jo' jo' ljeiiⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ
na cwe' mandí. ⁴Tsoom ndaana:
“Cwa catsa'yo' na waa ntjom 'naⁿya
na nl'a'yo' ts'iaaⁿ. Ja nntioml'uaya
'o cha'xjeⁿ na matsona'.” Mana
ty'e naⁿñeeⁿ. ⁵Cha'na quiajmeiⁿ
matjannda' patromñeeⁿ quii'
tsjoom. Ljeiiⁿ nt'omcheⁿ naⁿntjom.
Ndo' majo'ti s'aaⁿ cha'na ndyee na
matmaaⁿ. ⁶Manncuee' na 'om na
matmaaⁿ, tjannaaⁿaⁿ quii' tsjoom.
Mañoomcheⁿ na ljeiiⁿ na cwe'
m'aⁿcheⁿ. Tsoom ndaana: “¿Chiuu
na meiiⁿchaa' xuee ñjaaⁿ m'aⁿyo'
na tjaa ts'iaaⁿ cwil'a'yo'?” ⁷Jluena
nnoom: “Mayuu', ee tjaa ñeeⁿ
cotsa'ntjom jâ.” Tsoom ndaana:
“Cwa catsa'yo', nl'a'yo' ts'iaaⁿ 'naⁿya
na waa ntjoomya. Ja nntioml'uaya
'o cha'xjeⁿ na matsona'.” Ndo'
mati ty'e naⁿñeeⁿ. ⁸Quia na
jnda tmaaⁿncue tso patrom nnom
moso tqiee 'naaⁿaⁿ: “Cwaⁿ
naⁿntjomm'aⁿ ndo' cation'l'ua'
joona. Cato'jndyee' ñequio joo nn'aⁿ
na ty'equie' na macanda. Tcuu
cjaana' hasta nncuee'cañoomna'
nn'aⁿ na ty'equie'jndyee.” ⁹Quia
jo' tqiontyjaa' nn'aⁿ na ty'equie'
ts'iaaⁿ cha'na 'om na matmaaⁿ.
Ticwii cwii joona to'ñoomna cwii
denario cha'xjeⁿ na nncwantjom
ts'aⁿ na cwii xuee. ¹⁰Ndo' quia
tuee'cañoomna' nn'aⁿ na

ty'equie'jndyee ts'iaaⁿ, jla'tiuuna na joona jndyete nnta'ntjomna. Saa mati ticwiindyee joona to'ñoomna cwii denario. ¹¹Jnda na to'ñoomna s'om'ñeeⁿ to'na na tyola'ncjoo'ndyena nacjoo' patrom 'naaⁿna. ¹²Jluena: “Joo naⁿm'aⁿ na ty'equie'na ts'iaaⁿ na macanda, ñecwii hora l'ana ts'iaaⁿ, saa 'u ñe'cwii xjeⁿ mache' ñ'eⁿndyee joona cha'xjeⁿ ñ'eⁿndyô jâ. Ndo' jâ tyolajndaayâ meiiⁿchaa' xuee, tyolaquii n'ooⁿyâ meiiⁿjeeⁿ jmeiⁿnquiuyâ.” ¹³T'ô patrom nnom cwii joo naⁿñeeⁿ, tsoom: “U re, tjaa'naⁿ na seitjooⁿndyô njom'. ¿Aa nchii t'maaⁿya ñ'eⁿndyu' na cwii denario nncwantjom' cha'xjeⁿ quita'ntjom nn'aⁿ?” ¹⁴Co'ñom' s'om' naⁿ, cja'to' wa!. Nnc ntyjii xeⁿ ljo'yuu nntioml'uaya 'u ñequio cwiicheⁿ tsaⁿm'aaⁿ na teinoom' tjaquiee' ts'iaaⁿ. ¹⁵¿Aa ticatseitiuu' na wanaaⁿ na nnts'aa cha'xjeⁿ na l'ue ts'ooⁿ ñequio s'om' naⁿya? ¿Aa matsei'candya' ts'om' s'om' na ja titseintycwi'a?” ¹⁶Jo' chii luua ñe'ca'moⁿ ñ'oom tjañoom'waa!. Nn'aⁿ na ticala'tiuu na t'maⁿ cwiluiindyee ljo'yuu nntseit'maaⁿñe Ty'oⁿots'om' joona cha'xjeⁿ matseit'maaⁿñe nt'omcheⁿ. Ndo' nn'aⁿ na cwila'tiuu nquiee na t'maⁿ cwiluiindyee, quia nleitquioo' na ljo'yuu la'xmaⁿna jo nnom Ty'oⁿots'om' ñequio meiⁿnquia nn'aⁿ.

Matseicandiinna' Jesús na nncueeⁿeⁿ

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷Yocheⁿ na njom Jesús nato na wjaⁿ Jerusalén, tjachom jâ na

canchoo'wendyô cwii ntyja na ñencjooyâ. Tsoom ndaayâ:

¹⁸—Queⁿ'yo' cwenta, je' tsawaaya Jerusalén. Ndo' ja na cwiluiindyee ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee, jo' jo' ññequiaa ts'aⁿ cwenta ja luee ntyee na cwiluiitquiendyee ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqeeⁿ Moisés. Naⁿñeeⁿ nl'ana na nnt'uiityeⁿna' ja na nnc'io. ¹⁹Ññequiana cwenta ja luee nn'aⁿ na nchii judíos na nla'jnaaⁿ naⁿñeeⁿ ja. Nntjaa'na ja ndo' nnty'ioomna ja ts'oom'naaⁿ na nnc'io, saa xuee jnda ndyee nncwando'xcô.

Tsondyee Jacobo ñ'eⁿ Juan tcaaⁿ cwii naya

(Mr. 10:35-45)

²⁰Scuu' Zebedeo ñequio ntseinaaⁿ Jacobo ñ'eⁿ Juan tquiola'candyoo'ndyena na m'aaⁿ Jesús. Tcoom'm xtyeeⁿ jo nnom na tcaaⁿ cwii naya. ²¹Tso Jesús nnoom: —¿Ljo' l'ue ts'om'?” T'ô yuscu'ñeeⁿ nnom, tsoom: —Quia na nncue'ntyjô na nntsã'ntjom', quiaaⁿ ñ'om' na we ntseindaaya nmeiiⁿ nluuit'maⁿndyena ñ'eⁿndyu'. Cwii joona nnc'oom ts'ô' ntyjaya ndo' cwiicheⁿ nnc'oom ts'ô' ntyjatymaaⁿ. ²²Saa t'ô Jesús ndaaⁿ we naⁿñeeⁿ, tsoom:

—'O ticala'noⁿ'yo' ljo' cwitaⁿ'yo'. Juu nawi' na nncwinooⁿ, ¿aa nndaã nnaⁿndyo'? Ndo' ¿aa nndaã nljoya n'om'yo' na nncwje'yo' cha'xjeⁿ na jnda ljoya ts'ooⁿ na nnc'io?

T'ôona nnoom, jluena:

—Nndaã.

²³Jom tsoom ndaãna:

—Mayuu' juu nawi' na nncwinooⁿya, nncwinom'yo'. Ndo' cha'xjeⁿ na cwiljoya ts'ooⁿ na nnc'ioⁿ mati macaⁿna' na caljoya n'om'yo' na nla'cwjee nn'aⁿ 'o. Saa titseixmaⁿya na nntseijndaa'ndyo 'ñeeⁿ juu nncwacatyeeⁿ ntyjaa'a ntyjaya oo ntyjatymaaⁿ!. Nquii Tsotyaya nñequiaaⁿ naya'ñeeⁿ ndaaⁿ joo nn'aⁿ na jndaⁿ seijndaa'ñê na nnto'ñoom juuna'!

²⁴Ndo' cwiicheⁿ quindyô jâ na cwila'jomndyô ñ'eⁿ Jesús, quia na jndyaayâ ñ'oom na tcaⁿ yuscu'ñeeⁿ, jeeⁿ tyola'wjaayâ nacjoo we nn'aaⁿyâ naⁿñeeⁿ. ²⁵Ndo' naljo', tqueeⁿ Jesús cha'tsondyô na m'aaⁿ. Tsoom ndaayâ:

—'O manquiu'yo' na nquiee nn'aⁿ na cwiluiitquiendye cwii cwii ndyuaa cwila's'andyena ndaaⁿ nn'aⁿ na cwitsa'ntjomna. Ndo' nn'aⁿ na cwiluiit'maⁿndye cwiqueⁿna xjeⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ nacje 'naaⁿna. ²⁶Saa quii'ntaaⁿ 'o ticatsona' na luaa' nl'a'yo'. Ee mei'cwi'ñeeⁿcheⁿ 'o na ntyjaa' ts'om na nnc'oom na t'maⁿñee naquii' ntaaⁿyo', tsaⁿñeeⁿ matsona' na catseixmaaⁿ ts'aⁿ na mandi'ntjom ndaaⁿ nc'iaa'. ²⁷Ndo' 'ñeeⁿ cwiindyô 'o na maqueⁿ ts'om na nlco'nnomna' juu jo ndaaⁿyo', tsaⁿñeeⁿ matsona' na c'oom cha'cwijom moso 'naⁿtyo'. ²⁸Maluaa' na jndyooⁿ ja na cwiluiindyô ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee. Jndyooⁿ na nndi'ntjoⁿya ndaaⁿ nn'aⁿ nchii na nndye'ntjom nn'aⁿ nooⁿ. Ndo' jndyooⁿ na nñequiaandyô na c'ioⁿ na nntiooⁿya jnaaⁿ nn'aⁿ na jndyendye, cha nndyaandyena na nnt'uii jnaaⁿna jooa.

Sein'maⁿ Jesús we tsaⁿnchjaaⁿ

(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹Quia na saacaluii'â naquii' tsjoom Jericó, tqiontyjo cwii

tmaaⁿ nn'aⁿ naxeⁿ Jesús. ³⁰Jo' jo' 'ndyoo nato meindyuaandye we naⁿnchjaaⁿ. Quia na jndyena ñ'oom na juu Jesús mawinoom jo' jo', jla'xuaana, jluena:

—'U Ta, na cwiluiindyu' jndacantyjo David, c'oom' na wi' ts'om' ñ'eⁿndyô jâ.

³¹Saa nn'aⁿ na m'aⁿ jo' jo' jla'tia'na naⁿnchjaaⁿñeeⁿ. Ñe'cala'cheⁿna naⁿñeeⁿ, saa yacheⁿ jndei tyola'xuaa, jlue:

—'U Ta, na cwiluiindyu' jndacantyjo David, c'oom' na wi' ts'om' ñ'eⁿndyô jâ.

³²Tjameintyjee' Jesús, t'maaⁿ naⁿñeeⁿ. Tsoom ndaana:

—¿Ljo' l'ue n'om'yo' na nnts'aaya 'o?

³³T'ooⁿ naⁿnchjaaⁿñeeⁿ nnoom, jluena:

—Jeeⁿ 'u ta, toom cwe' ndaaⁿ nnty'iaayâ.

³⁴Quia jo' Jesús ty'oom na wi' ts'oom jooa. Tyeⁿnquioom'm lua'ndaana. Mañoom' teitquioona. Ty'entyjona naxeeⁿeⁿ.

Tjaquiee' Jesús Jerusalén

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

21 Quia na jndaⁿ teindyooⁿâ Jerusalén, na nndyoo' ta na jndyu Olivos, squiaayâ tsjoom Betfagé. Jñom Jesús we nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. ²Tsoom ndaana:

—Catsaquie'yo' tsjoom chjoo ndyeyu jo ndaaⁿyo'. Jo' jo' mantya nliu'yo' cwii snomxquie na ñjomyo', mati ñ'eⁿ jndayo'. Calacanaⁿyo', quiocho'yo' jooyo' na m'aaⁿya ñjaaⁿ. ³Ndo' xeⁿ nncwax'ee ts'aⁿ ndyue'yo' chiuu na cwitsacho'yo'

quioo' ntsmeiiⁿeⁿ, luaa candu'yo'
nnoom: “Nquii Ta tjoõñê jooyo’.”
Quia jo' mañoom' ñnequiaa ts'aⁿ na
nquiocho'yo' jooyo'.

⁴Luaa' tuii cha catseicandaaⁿñena'
ñ'oom na seineiⁿ profeta, luaa
seiljeiⁿ:

⁵Candu'yo' ndaa nn'aⁿ tsjoom
Sión:

“Queⁿyo' cwenta
macwjee'cañoom nquii rey na
cwiluiiñe na matsa'ntjom 'o,
ticatseit'maaⁿñe cheⁿnqueⁿ, ee
cwe' snom wa'ljoom.

Snom hjoo, quioo' na maxjeⁿ
ts'iaaⁿ na nnchuu xuu.”

⁶Quia jo' we naⁿñeeⁿ na
cwila'jomndye ñ'eⁿ Jesús,
ty'ena, l'ana cha'xjeⁿ ñ'oom na
tsoom ndaana. ⁷Tquie'ñ'omna
snomxquie'ñeeⁿ ñequio jndayo'.

Ndo' tioona liaana nanqueⁿ
quioo'ñeeⁿ, chii tjawa'ljoom.
⁸Jndyendye nn'aⁿ ty'eñ'eeⁿna
ñ'eⁿ Jesús. Nt'om naⁿñeeⁿ
tyola'n'meiiⁿna liaana ts'om nato
yuu na wjaⁿ. Ndo' nt'om nn'aⁿ
tyotyje luee n'oom, tsq'na joonaa'
ts'om nato. ⁹Nn'aⁿ na 'oojndyee
ñequio nn'aⁿ na 'oontyjo toⁿna
tyola'xuaana, tyoluena:

—Matseit'maaⁿñena' nquii
rey na cwiluiiñe jndacantyjo
David. Matio'naaⁿñena' nqueⁿ na
macwjee'cañoom ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ta
Ty'oõts'om. Matseit'maaⁿñena' jom
nandyee cañoom'luee.

¹⁰Quia na tjaquiee' Jesús
Jerusalén jeeⁿ t'maⁿ seits'eina'
naquii' n'om cha'tsondyee nn'aⁿ
tsjoom'ñeeⁿ. Tyoluena ndaa
nc'iaana:

—¿Ñeeⁿ ts'aⁿ tsaⁿm'aaⁿ?

¹¹T'oõ nn'aⁿ na ñ'eeⁿ ñ'eⁿñê, jlueña:
—Tsaⁿm'aaⁿ jñoom Jesús.
Cwiluiiñe profeta na jnaaⁿ tsjoom
Nazaret ts'õndaa Galilea.

**Macwji' Jesús nn'aⁿ naquii' wats'om
t'maⁿ**

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹²Tjaquiee' Jesús wats'om t'maⁿ,
jleintyjoõⁿ cha'tso nn'aⁿ na cwindaa
ndo' na cwila'jnda 'naⁿ jo' jo'.

Seicantqueeⁿ meiⁿsa 'naaⁿ nn'aⁿ na
cwila'jndyoondye s'om ndo' majo'ti
s'aaⁿ ñequio ntsulaⁿ 'naaⁿ nn'aⁿ na
cwindaa cantu'. ¹³Tsoom ndaa
naⁿñeeⁿ:

—Waa ljeii 'naaⁿ Ty'oõts'om na
matsona': “W'aya jndyuna' w'aa
yuu na cwila'neiⁿ nn'aⁿ nnom
Ty'oõts'om”, saa 'o cwil'ayo' juuna'
cha'cwijom tsue'tsjõ' yuu na
cwicatoo'ndye na'canty'ue.

¹⁴Ndo' na'nchjaaⁿ ñ'eeⁿ nn'aⁿ na
tileic'oooca', tquie'cañomna wats'om
t'maⁿ na m'aaⁿ Jesús. Sein'maaⁿ joonaa'.

¹⁵Saa ntyee na cwiluiitquiendye
ñequio nn'aⁿ na cwit'moõⁿ ljeii na
tqueⁿ Moisés nty'iaana ts'iaaⁿ t'maⁿ
na matsein'maaⁿ nn'aⁿ. Ndo' mati
tyondyena na tyolaxuaa yocanch'u
na tyolue: “Matseit'maaⁿñena' nquii
rey na cwiluiiñe jndacantyjo David.”

Quia jo' t'maⁿ jla'wjee naⁿñeeⁿ jom.

¹⁶Jlueña nnoom:

—¿Aa ticandi' ljo' cwilue
yocanch'um'aⁿ?

T'o Jesús ndaana, tsoom:

—Mandiiya. Ndo' 'o, aa tijoom
ñejla'na'nyo' ljeii 'naaⁿ Ty'oõts'om
na matsona':

'U jnda seijndaa'ndyu' na
yonch'u ñequio yo'ndaa na
ndicwaⁿ cwintei'

joona nla't'maaⁿndyena ja
ñequio na xcwee' n'omna.

¹⁷Mana 'ndii Jesús joona, jlueeⁿeⁿ
tsjoom Jerusalén, tjaaⁿ tsjoom
chjoo Betania. Jo' jo' ljoo'ñê
natsjom.

**Tju' Jesús ñ'oomwi' nacjoo' ts'oom
higuera**

(Mr. 11:12-14, 20-26)

¹⁸Teincoo cwiicheⁿ xuee
wjaalcweeⁿeⁿ tsjoom Jerusalén.
Jndyo na ñejnoom'm. ¹⁹Nty'iaaⁿaⁿ
cwii ts'oom higuera na meintyjee'
'ndyoo nato. Tjatseicandyoo'ñê saa
ljeiiⁿ na meiⁿcwii tã higo tjaa na
cantyja, macandã tscó na ntyjoo.
Tso Jesús nacjoo' ts'oom'ñeeⁿ:

—Tajom xuee cwii nntsa'nnda' tã.

Mañoom' tjacaaⁿ ts'oom
higuera'ñeeⁿ. ²⁰Ndo' jã nn'aⁿ na
cwilajomndyô ñ'eⁿ Jesús, quia
na nty'iaayâ na tuui na luaa', jeeⁿ
tjawee' n'ooⁿyâ. Tax'aayâ nnoom:
—¿Chiuu waayuu na mañoom'
tjacaaⁿ ts'oom higerawaa'?

²¹T'õ Jesús ndaayâ, tsoom:

—Mayuu'cheⁿ ndye'yo' nntsjoõ,
xeⁿ na cwilayu'ya n'om'yo'
ndo' tic'om'yo' na we waa na
cwila'tiuu'yo', nndaã nl'a'yo' cha'na
s'aaya ñ'eⁿ ts'oom higerawaa'.
Ndo' nchii macandã jo' saa
meiⁿnquia na nquiu'yo' na jeeⁿ
jndei'na' nndaã nl'a'yo'. Nnts'aana'
cha'cwijom na nndu'yo' nnom
sjowaa': “Quindyõ' ñjaaⁿ. Cju'na'
'u ts'om ndaaluee,” maxjeⁿ nndaã
nnaⁿndyo'. Meiiⁿ waa cwii na jeeⁿ
jndei'na' na cwiwinom'yo', hasta
matseijomna' cha'na cwii sjo t'maⁿ
nquiu'yo' saa nndaã nnaⁿndyo'
ñ'eⁿ juuna'. ²²Ee cha'tso na

cwitaⁿ'yo' na cwilaneiⁿ'yo' nnom
Ty'oots'om, xeⁿ tyeⁿ cwilayu'yo',
maxjeⁿ nnto'ñoom'yo' cha'xeⁿ na
cwitaⁿ'yo'.

Waa najndeii na matseixmaⁿ Jesús

(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

²³Tjaquiee'nnda' Jesús wats'om
t'maⁿ. Yocheⁿ na ma'mooⁿ
ndaã nn'aⁿ jo' jo', ntyee na
cwiluiitquiendye ñequio nn'aⁿ na
cwiluiitquiendye jo ndaa nn'aⁿ
judíos tquiontyjaa'na jom. Ta'x'eena
nnoom, jluena:

—¿Ñeeⁿ najndeii ñ'eⁿ na mache'
na nmeiiⁿ? Ndo' ¿ñeeⁿ juu tquiaa
na matseixmaⁿ najndu'?

²⁴T'õ Jesús ndaa naⁿñeeⁿ, tsoom:

—Mati ja nncwax'aya cwii ñ'oom
ndaã'yo'. Xeⁿ nnt'õ'yo' juuna'
quia jo' mati ja nntsjoõ ndaa'yo'
'ñeeⁿ juu tquiaa najndõ na nmeiiⁿ
mats'aa.

²⁵Quia jo' tax'eeⁿ ndaãna, tsoom:

—Na tyotseits'oomñe Juan nn'aⁿ,
¿yuu jnaⁿ najndeii na tyotseixmaaⁿ?
¿Aa na m'aaⁿ Ty'oots'om jnaⁿna' oo
aa nn'aⁿ jlue na ljo' cats'aaⁿ?

Quia jo' tõ'na, tyo'maⁿ
cheⁿnquieena ñ'eⁿ ne'iaana, tyoluena:

—Jeeⁿ sa ¿chiuu nnt'õõyõõ na
luaa' mawax'eeⁿ? Ee xeⁿ nl'uuya na
jnaⁿna' cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om,
quia jo' majo'to nntsoom ndaayã:
“¿Chiuu na ticalayu'yo' ñ'oom na
tso Juan?” ²⁶Saa xeⁿ nl'uuya na
jnaⁿna' cwe' cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ,
nndaã nlco'wi'na' jaa nl'a nn'aⁿ na
jndyendye, ee cha'tsondye joona
cwila'yuu'na na Juan cwiluiiñê ts'aⁿ
na tyoñequiaa ñ'oom' Ty'oots'om.

²⁷Jo' chii t'õõna nnom Jesús,
jluena:

—Jeeⁿ ticaliuuyâ.

Tso Jesús ndaana:

—Aa ya, mati ja xocatsjoo ndaa'yo' yuu jnaⁿ najndeii na matseixmaⁿya na s'aaya nmeiⁿ!

**Ñ'oom tjañoom' cantyja
'naa' we ntseinda ts'aⁿ**

²⁸Quia jo' tsoti Jesús ndaa naⁿñeeⁿ:

—C'oom' n'om'yo' cantyja 'naaⁿ ñ'oomwaa na tjañoom' na manntsjoö. T'oom cwii ts'aⁿ. Tyom'aⁿ we ntseinaaⁿ yonom. Tjantyjaaⁿ'aⁿ ts'aⁿ na tuiiñejndyee, tsoom nnom: “U re jndaaya, cja' je' catsa' ts'iaaⁿ na waa ntjoomya.”
²⁹T'ö tsaⁿñeeⁿ, “Ja, ta, maxjeⁿ ticjo.” Saa jnda je' seichuui'na' na seituu, tja tjacats'aa ts'iaaⁿ.
³⁰Jnda chii tjantyjaaⁿ'aⁿ cwiicheⁿ jnaaⁿ. Majo'ti tsoom nnom tsaⁿ na jnda we. T'ö tsaⁿñeeⁿ nnoom: “Aa ya, ta, joya.” Saa tícjaa.
³¹Ndo' tax'ee Jesús, tsoom:

—Candu'yo' je', ¿Cwaaⁿ cwii na wendye joona s'aa yuu na l'ue ts'om tsotyena?

Jlue naⁿñeeⁿ:

—Juu jnaaⁿ na tjantyjaa'ljñeeⁿ.

Quia jo' tso Jesús ndaana:

—Mayuu'cheⁿ nndye'yo' nntsjoö, na nquiee naⁿcwito'ñoom s'om ndo' mati lculjaa' tyuaa'ti ññe'quiandyena na nntsä'ntjom Ty'oöts'om naquii' n'omna, nchiiti 'o.
³²Ee tyjee'cañoom Juan quii'ntaaⁿ'yo' na tyoñequiaaⁿ ñ'oom cantyja na maty'iomyana' saa 'o maxjeⁿ ticala'yu'yo' ñ'oom na tyoñequiaaⁿ. Nn'aⁿ na cwito'ñoom s'om ñequio lculjaa', joona jla'yu'na ñ'oom na tyoñequiaaⁿ. 'O tqeⁿ'yo'

cwenta na ljo' saa' chaa' l'uu lcwe' n'om'yo' na nlayu'yo' ñ'oom na tjei'yuu'ñê.

Nn'aⁿ na tyol'a cwenta l'oöntjom

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³Candy'e'yo' je' cwiicheⁿ ñ'oom tjañoom': Tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ na t'maⁿ ndyuaa' niom. Tcoom'm l'oo uva. S'aaⁿ tiom ndiocheⁿ. S'aaⁿ peila na nnc'oocue ndaa na jnda 'ndiindyena tauva. Mati s'aaⁿ cwii tatsiaⁿndye na nljo ts'aⁿ na nnts'aa cwenta ntjom'ñeeⁿ. Jnda chii tiom cwenta ntjom'ñeeⁿ luee nn'aⁿ na nl'ayana ts'iaaⁿ. Quia na ncue' taa' ntjom, nnc'oöñoom na tseixmaⁿ'na' cwentaaⁿ'aⁿ. Jnda na seijndaa'ñê cha'tso nmeiⁿ!, tjaaⁿ cwiicheⁿ ndyuaa.
³⁴Ndo' quia tue'ntyjo xjeⁿ na jnda tquie ta, jñoom mosoom'm na m'aⁿ naⁿñeeⁿ na c'oocachona ta na tantjom tyuaaⁿ'aⁿ.
³⁵Saa nn'aⁿ na cwil'a ts'iaaⁿ jo' jo' jla'cjaa lueena moso'ñeeⁿ. Cwii tsaⁿñeeⁿ tjaa'na jom. Cwiicheⁿ tsaⁿñeeⁿ jlacuee'na jom. Ndo' cwiicheⁿ tsaⁿ na jnda ndyee tyojñomna ljo'.
³⁶Quia na jndii patrom na luua', majndyeti mosoom'm jñomnaaⁿ'aⁿ na m'aⁿ naⁿñeeⁿ. Saa majo'ti tjoomna l'a naⁿñeeⁿ.

³⁷'Na cwii macandä jñoom jnda nqueⁿ ee seitoom naquii' ts'oom: “Ti'jndaaya luua, nla't'maaⁿ'ndyena juu.”
³⁸Saa nn'aⁿ na cwil'a ts'iaaⁿ quia nty'iaana jnda nquii patrom'ñeeⁿ, jlueña ndaa' nc'iaana: “Luua' jnda nquii patrom. Tsaⁿ'm'aaⁿ nnaaⁿ'aⁿ tyuaawaa. Cwa nlacuaa' a jom cha nljo 'naaⁿ'aⁿ luua' jaa.”

³⁹Ndo' t'uena jom, tjeii'na jom nnom ntjom. Jo' jo' jla'cuae'na jom.

⁴⁰Quia jo' tax'lee Jesús ndaa naⁿñeeⁿ, tsoom:

—Quia na nncwjee'nnda' nquii ts'aⁿ na 'naaⁿ ntjom'ñeeⁿ, ¿ljo' cwilatiuu'yo' na nnts'aaⁿ ñequio nn'aⁿ na cwil'a ts'iaaⁿ nnom tyuaaⁿaⁿ?

⁴¹Jluena nnoom:

—Xoc'oom na wi' ts'oom naⁿñeeⁿ, maxjeⁿ nntseicwjeⁿ naⁿñeeⁿ na jeeⁿ tia nn'aⁿndyena. Ndo' nñequiaaⁿ ntjoom'm luee nt'omcheⁿ nn'aⁿ na joo nñe'quia na tantjom tyuaaⁿaⁿ quia na nncue' ntjom.

⁴²Quia jo' seineiⁿti Jesús ndaa naⁿñeeⁿ cwii ñ'oom na seijoom'ñe cheⁿnqueⁿ na tsjo' na ya jom.

Tsoom:

—¿Aa tijoom ñejla'naⁿyo' ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om na matsona'?:

Majuuto tsjo' na tixocwil'ue nquiu luañe na cwil'a tsiaⁿtsjo',
jndā mawacatyeeⁿna' nqui tsiaⁿtsjo'.

Nquii Ta Ty'oots'om seijndaa'ñê na ljo'.

Ndo' jeeⁿ cwijaawee' n'ooⁿya na cwinty'iaaya na luaa' tuii.

⁴³Jo' chii candye'yo' nntsjoō, juu na laxmaⁿyo' cantyja 'naaⁿ na matsaⁿntjom Ty'oots'om, nncwjeeⁿeⁿ naya'ñeeⁿ luee'yo', ndo' nñequiaaⁿ na nt'omcheⁿ nn'aⁿ nlaxmaⁿna juuna'. ⁴⁴Ndo' mati cantyja 'naaⁿ tsjo'waa' na seināⁿya ndaa'yo', meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na tileicatsei'noⁿ cantyja 'naⁿya, nlco'wi'na' tsaⁿñeeⁿ cha'cwijom ts'aⁿ na toomñe na tíoñe nacjoo' tsjo'. Saa ts'aⁿ na tiñe'catseyiu' ñeⁿndyō maxjeⁿ nlco'wi'na' jom quia na nncue'ntyjō xjeⁿ na

nncu'xeⁿ Ty'oots'om nn'aⁿ. Quia jo' nntseijomna' tsaⁿñeeⁿ cha'cwijom ts'aⁿ na tío cwii tsjo' t'maⁿ nacjoo' na seitiuujndaana' juu.

⁴⁵Ndo' ntyee na cwiluiitquiendye ñequio nn'aⁿ fariseos, jndā na jndyena ñ'oom tjañoom'meiⁿ na seineiⁿ Jesús, jla'noⁿna na cantyja 'naaⁿna tjeiiⁿeⁿ ñ'oomwaa'.

⁴⁶Jo' chii seijmeiⁿna' joona na ñe'cat'uena jom. Saa nquiaana nn'aⁿ na jndyendye. Ee naⁿñeeⁿ cwitjeii'na cwenta na jom cwiluiiñê profeta.

Ñ'oom tjañoom' cantyja na toco ts'aⁿ

22 Cwiicheⁿ cwii ndii' seineiⁿnnda' Jesús ndaa ntyee na cwiluiitquiendye ñequio ndaa nn'aⁿ fariseos. Tsoom ndaana: ²—Juu na matsaⁿntjom Ty'oots'om nandye cañoom'luee, matseijomna' juuna' cha'na cwii rey na t'maⁿ xuee s'aa na ncoco ti'jnda. ³Jñoom mosoom'm na 'ooca'maⁿna cha'tso nn'aⁿ na jndā jndye na nnquiola'jomndye. Saa naⁿñeeⁿ tiñe'quiontyjaa'na. ⁴Jñomnaaⁿaⁿ nt'omcheⁿ mosoom'm, tsoom ndaana: “Candu'yo' ndaa nn'aⁿ na jndā t'maaⁿyâ na nla'jomndyena na jndā maya waa. Jndā seicwja quioo'ndyo ñequio nt'om quioo' na jndā seica'maⁿ. Cha'tso jndā teiñ'oom', jo' chii quiona na nla'jomndyena na macoco ti'jndaaya.” ⁵Saa naⁿñeeⁿ na ty'ecwaⁿ mosoom'm tīcalan'oom'ndyena jom. Ty'ena ts'iaaⁿ 'naaⁿna. Cwii tsaⁿñeeⁿ tjaaⁿ ranchoom'm. Cwiicheⁿ tsaⁿñeeⁿ tjaaⁿ, tjacajnaⁿ 'naⁿ. ⁶Ndo' nt'om naⁿñeeⁿ t'uena mosoom'm, cwajndii

tjaa'na joo hasta jla'cwjeena moso'ñeeⁿ. ⁷Jnda na jndii rey'ñeeⁿ chiuu tjoom mosoom'm jeeⁿcheⁿ ndyaa' seilioo'ñê. Jñoom sondaro 'naaⁿ'aⁿ na c'oola'cwjee nn'aⁿ na l'a nata' mosoom'm. Ndo' nla'cona tsjoom naⁿ'ñeeⁿ. ⁸Ndo' tsoom ndaa nt'om mosoom'm: “Jnda teijndaa'ya cha'tso cantyja na nleit'maaⁿ na nncoco til'jndaaya saa nn'aⁿ na jnda tquaaⁿ'a na nla'jomndye ñ'eⁿndyo, tacatsona' na cwii nntseit'maaⁿndyo jooa. ⁹Je' catsa'yo' nqui nantaa nt'maⁿ, jo' jo' ca'maⁿ'yo' ticwii cwii ts'aⁿ na nliu'yo', candu'yo' ndaana na quiontyjaa'na ja na macoco til'jndaaya.” ¹⁰Quia jo' jlui moso'ñeeⁿ tyo'oona nqui nantaa. Jla'tjomna cha'tso nn'aⁿ na jliuna. Ñ'eeⁿ nn'aⁿ na tia nn'aⁿndye ndo' ñ'eeⁿ nn'aⁿ na ya nn'aⁿndye. Ndo' laa'ti' seicattoo'na' w'aa ñequio nn'aⁿ na jla'jomndye na toco jnda rey'ñeeⁿ. ¹¹Jnda chii tjaquiee' rey quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na nncwaaⁿ jooa. Ljeiⁿ ñ'eⁿ cwii ts'aⁿ na ticwee liaa cha'xjeⁿ liaa cwicwee' nn'aⁿ na cwila'jomndye quia na macoco ts'aⁿ. ¹²Tsoom nnom tsaⁿ'ñeeⁿ: “U re, ¿chiuu tuiyuu na jndyo'tsei'jomndyu' ndo' ticwe' liaa cha'xjeⁿ na cwicwee' nn'aⁿ quia na macoco ts'aⁿ?” Saa tîcandaa nnc'o tsaⁿ'ñeeⁿ. ¹³Quia jo' nquii rey tsoom ndaa mosoom'm: “Calatyeⁿ'yo' nc'eeⁿ ñequio l'ooⁿ. Catjei'yo' jom ch'eⁿ yuu na jaaⁿ'ñe. Jo' jo' nnty'ioom ndo' nnei'nqueeⁿ ndei'n'oom.”

¹⁴Seintycwii Jesús ñ'oom, luaa tsoom:

—Majndyendye nn'aⁿ m'aⁿ na macwaⁿ Ty'oots'om, saa tijndye nn'aⁿ na macwjii'ñê cwentaaⁿ'a.

Cwita'x'eena 'ñeeⁿ nnom nñe'quiana ts'iaaⁿndaana

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵Quia jo' tye nn'aⁿ fariseos, tyo'maⁿ cheⁿnquieena chiuu ya nl'ana na nnc'omna jom ñequio ñ'oom na matseineiⁿ. ¹⁶Jo' chii jñoomna nn'aⁿ 'naaⁿna ñequio nt'om nn'aⁿ 'naaⁿ Herodes na c'oota'jndoondyena Jesús. Tye naⁿ'ñeeⁿ, jluena:

—U Maestro, manquiuyâ na 'u ts'aⁿ na xcwee' ts'om', ndo' tiquiquiu'nn'aⁿ ñ'oom na ma'mooⁿ cantyja 'naaⁿ natoo' Ty'oots'om. Ndo' mati meiⁿ tjaa na coch'eenⁿ'a 'u ljo' cwila'tiuu nn'aⁿ oo meiⁿljo'cheⁿ na cwiluindyena. ¹⁷Catsu' nndyaayâ. Chiuu matsei'tiuu': ¿Aa maty'iomna' na catiooⁿ'ya ts'iaaⁿndaaya nnom tsaⁿmats'iaaⁿ t'maⁿ tsjoom Roma, oo aa ticaty'iomna'?

¹⁸Saa Jesús sei'nooⁿ'oⁿ natia na cwila'tiuuna. Tsoom ndaana:

—¿Chiuu na ñe'cal'a'yo' xjeⁿ ja, 'o nn'aⁿ na tixcwe cwitzam'aⁿ'yo'?

¹⁹Cat'moⁿ'yo' nooⁿ tsjo'ñjeeⁿ na cwitiom'yo' ts'iaaⁿndaaya'yo'.

Quia jo' tjei'na cwii denario, t'mooⁿ'na juuna' nnoom. ²⁰Jnda na nty'iaaⁿ'aⁿ, tsoom ndaana:

—¿Ñeeⁿ 'ndyoonnom ñoom nacjoo' tsjo'ñjeeⁿwaa ndo' 'ñeeⁿ xuee' ljeimeii'?

²¹T'ooⁿna nnoom, jluena:

—'Ndyoonnom tsaⁿmats'iaaⁿ luaa' ndo' xueⁿ'eⁿ ñoom.

Quia jo' tso Jesús ndaana:

—Catiom'yo' ts'iaaⁿndaaya'yo' nnom tsaⁿmats'iaaⁿ yuu na tseixmaⁿ'na' na nnc'o'ñoom. Ndo' quia'yo' cwentaa'

Ty'oots'om yuu na tseixmaⁿna' cwentaa' nqueⁿ.

²²Jndā na jndyena na luaa', jeeⁿcheⁿ ndyaa' tjawee' n'omna. Mana 'ndyena jom, ty'ena.

Cwita'x'eena cantyja na nntando'nnda' nn'aⁿ

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³Mañejuu xuee'ñeeⁿ tquie'cañom nn'aⁿ saduceos na m'aaⁿ Jesús. Nn'aⁿ saduceos cwila'yu'tyeⁿna na xocatando'nnda' nn'aⁿ na jndā tja. Jo' chii jluena cwii ñ'oom nnoom:

²⁴—'U Maestro, waa ñ'oom na 'ndii Moisés luāya na matsona' xeⁿ tue' cwii tsaⁿs'a ndo' tjaa'naⁿ ntseinaaⁿ, quia jo' tyjee ts'oo'ñeeⁿ cocoom ñ'eⁿ scuu' xioom. Nnc'om ntseinaaⁿ ñ'eⁿ yuscu'ñeeⁿ cha nntseinoomñe na tjaa ntseinda xioom t'om. ²⁵Ndo' quii'ntaaⁿ jā tyom'aⁿ ntquiee' naⁿnom na ñenquii ts'aⁿ ntseinda. Juu tsaⁿtquiee tocoom, ndo' tyuaa' tueeⁿeⁿ. Tjaa'naⁿ ntseinaaⁿ ñ'eⁿ scoom'm. Quia jo' ljoñe scoom'm l'o' ti'tyjeeⁿ. ²⁶Saa majo'ti tjom ts'aⁿ na jndā we, tjaa'naⁿ ndana ñ'eⁿ yuscu'ñeeⁿ ndo' tueeⁿeⁿ. Mati tjom ts'aⁿ na jndā ndyee ndo' malaa'ti' hasta ts'aⁿ na jndā ntquiee'. ²⁷Ndo' jndā tja cha'tsondye naⁿñeeⁿ mati tue' yuscu. ²⁸Jo' na ñe'cata'x'aayâ njom!, Ta, quia na nntando'xco nn'aⁿ na jndā tja, ¿cwaaⁿ cwii na ntquiee'ndye jona scuu' jom? Ee jom ñet'oom scuu cha'tsondye naⁿñeeⁿ.

²⁹Tso Jesús ndaana:

—'O tixcwe cwitjei'yo' cwenta, ee meiiⁿ na cwila'naⁿyo' ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om na waa saa ticala'noⁿyo'

ljo' ma'moⁿna' meiⁿ cantyja 'naaⁿ najndeii na matseixmaaⁿ. ³⁰Ee quia na nntando'xco nn'aⁿ na jndā tja, taxocunconnda'na, meiⁿ naⁿnom, meiⁿ naⁿlcu. Ee quia jo' nla'xmaⁿna cha'na ángeles na m'aⁿ cañoom'luee. ³¹Ndo' cantyja 'naaⁿ na nntando'xco nn'aⁿ na jndā tja, ¿aa tijoom ñeja'naⁿyo' ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om? Luaa matsoom: ³²“Ja cwiluiindy Ty'oots'om cwentaa' Abraham, ndo' Isaac, ndo' Jacob.” Jo' chii caliu'yo' na cwita'ndo' naⁿñeeⁿ ee jom cwiluiiñe Ty'oots'om cwentaa nn'aⁿ na cwita'ndo', nchii cwentaa l'oo.

³³Ndo' nn'aⁿ na jndyendye, quia na jndyena ñ'oommeiⁿ na t'moqⁿ, jeeⁿ tjawee' n'omna.

Ñ'oom na t'maⁿti na matsa'ntjom Ty'oots'om

(Mr. 12:28-34)

³⁴Jndā na jndye nn'aⁿ fariseos na jndā seicheⁿ Jesús nn'aⁿ saduceos, quia jo' jla'tjomndyena. ³⁵Ndo' cwiindy jona, ts'aⁿ na ma'moⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés ta'x'eeⁿ cwii ñ'oom nnom Jesús cha cat'uiina' juu. Tsoom:

³⁶—'U Maestro, naquii' ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om na tqeⁿ Moisés, ¿cwaaⁿ ñ'oom na t'mati cwiluiiñena'?

³⁷T'o Jesús nnom tsaⁿñeeⁿ, tsoom:

—“C'oom' na candya' ts'om! Ta Ty'oots'om cwenta', ñequio na xcwee'ya ts'om!, ñequio cha'waa na jnda ntyji!, ndo' ñequio cha'waa na jndo'ya ts'om!” ³⁸Ñ'oomwaa' jndati tseixmaⁿna' ndo' t'maⁿti matsa'ntjomna'. ³⁹Ndo' ñ'oom na jndā we matseijomna' ñ'oom'ñeeⁿ,

luaa matsona': "C'oom' na wi' ts'om' x'ia' cha'xje' na jnda ntyji' ñequio nncu'." ⁴⁰We ñ'oommei' laxma'na' x'ee cha'tso ñ'oom' Ty'oqots'om na tqe' Moisés ñequio ñ'oom na tyoñe'quia profetas.

Cristo cwiluiiñê Jnda Ty'oqots'om

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹Yoche' na tyoot'oom'ndye nn'a' fariseos, tax'ee Jesús cwii ñ'oom ndaana. ⁴²Tsoom:

—¿Chiuu cwila'no'yo' cantyja 'naa' nquii na cwiluiiñê Cristo? ¿Ñee' jnda jom?

T'oona nnoom, jluena:

—Nluiiñê tsjaa' David na jndyowicantyyoo'.

⁴³Tsoom ndaana:

—Mayuu'. Ndo' nquii David, nc'e na t'mo' Espíritu Santo naquii' ts'oom seiljei' cwii ñ'oom cantyja 'naa' Cristo. Tsoom na juu cwiluiiñê na matsa'ntjom jom. ¿Ljo' ma'mo'na' na luaa' tsoom? ee seiljei'?

⁴⁴Nquii Ta Ty'oqots'om tsoom nnom juu Ta na matsa'ntjom ja:

“Cajma' ntyjaa'a ntyjaya yuu na matseit'maa'ñena' 'u hasta xje' na jnda ts'a' nn'a' na jndoo 'u na c'omna nacje 'na'.”

⁴⁵Nc'e na luaa' matso ljeii'ñee', jo' mawax'aya ndaa'yo': “¿Chiuu waayuu na cwiluiiñê Cristo tsjaa' David na jndyowicantyyoo' ee manquiiti David tsoom na juu cwiluiiñê Ta na matsa'ntjom jom?”

⁴⁶Saa' mei'cwiindy'e joona tícanda'a nnc'o' ñom mei' ñe'cwii' ndyoo ñ'oom. Ndo' xuee na tja tjatina'

mei'cwii' ts'a' tícanda'a' ts'om na nncwax'eeti ñ'oom ñom.

Matseit'ia' Jesús nn'a' fariseos ñequio nn'a' na cwit'moo' ljeii na tqe' Moisés

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

23 Quia jo' seinei' Jesús ndaa' nn'a' na jndyendye ñequio ndaa' já nn'a' na cwilajomndyô ñ'e'ñê, tsoom:

²—Nquiee nn'a' na cwit'moo' ljeii na tqe' Moisés ñequio nn'a' fariseos to'ñoomna ts'iaa' na ñeseixma' Moisés na cwit'moo'na ljeii 'naa' Ty'oqots'om na matsa'ntjomna'. ³Jo' chii que'yo' cwenta ñ'oom na cwit'moo'na. Ndo' cal'a'yo' cha'tso na cwi'sa'ntjomna na cal'a'yo'. Saa' tintsantyyo'yo' cha'na cwil'ana, ee joona ya ñ'oom cwiñe'quiana saa' nquieena ñoomñoom na cwil'ana. ⁴Ee joona cwique'na ñ'oom na jndei'na' na catseicanda'a'ñe ts'a'. Matseijomna' cha'cwijom cwila'tye'na cwii xuu na jaa' na cwitioona cantyja' na'ñee'. Saa' nquieena nchaa' l'uu nntii'ndyena meii' ñe'cwii ndaa' lueena na nntei'jndeiina na'ñee'. ⁵Cha'tso na cwil'ana l'ue n'omna na canty'iaa' nn'a'. Ee cwil'ana na jee' ntmei' ntja' na chuu' ljeii 'naa' Ty'oqots'om na cwiwitye' cantaana ñequio lueena. Ndo' mati teincooti nma' ndyoo liaateincoo na cwicwee'na nchiiti liaa nt'omche' nn'a'. ⁶Cwique' n'omna na nquieena nncwindyuaandyena nacañoomtiche' quia na cwiwee' ncuee. Ndo' naquii' lan'om cwila'yuundaana ntsulã nacañoomche' yuu na

nntseit'maaⁿñetina' jooa. ⁷Jeeⁿ cjaawee' n'omna na nla't'maaⁿndye nn'aⁿ jooa quia cwiwincwindyena ts'om nataa yuu na jndoo' nn'aⁿ. Ndo' l'ue n'omna na nlue nn'aⁿ na maestro jooa.

⁸Saa' lo tical'ueendyo' na nlue nn'aⁿ na maestro 'o ee cha'tsondyo' ñecwii tmaaⁿ cwilaxmaⁿ'yo' ndo' ñecwii na cwiluiiñe Maestro 'naⁿ'yo', juu Cristo. ⁹Meiⁿcwii ts'aⁿ tsjoomnancue ticalat'maaⁿndyo' na nndu'yo' nnom na tsotyeyo' juu cha'na quindu'yo' na Tsotyeyo' Ty'oots'om. Ee ñe'cwii m'aaⁿ na cwiluiiñe Tsotyeyo', nqueⁿ na m'aaⁿ cañoom'luee. ¹⁰Ndo' meiⁿ tiñe'quiandyo' na nlue nn'aⁿ na 'o cwitsajndyee'yo' ee ñecwii m'aaⁿ na wjaajndyee jo ndaa'yo', nquii Cristo. ¹¹Juu ts'aⁿ na cwiluiit'maⁿñeti quii'ntaaⁿ'yo', tsaⁿ'ñeeⁿ maxjeⁿ matsona' na candi'ntjoom ndaa'yo'. ¹²Meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na matseiwendyeñe cheⁿnquii, maxjeⁿ nntseiquioo Ty'oots'om juu. Ndo' 'ñeeⁿ juu na maju'ñecje, maxjeⁿ nntseiwe Ty'oots'om tsaⁿ'ñeeⁿ.

¹³'O nn'aⁿ fariseos ñ'eⁿ 'o nn'aⁿ na cwit'moⁿ'yo' ljeii na tqueⁿ Moisés, nnt'uiiwi'na' 'o cwe' cwil'a'ya'yo' na jeeⁿ ya nn'aⁿndyo' ee cwila'ñ'eeⁿndyo' nn'aⁿ cha xocandaa nnc'ooquiee'ndyena cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om. Ncjo'yo' tiñe'catsaquiee'ndyo' na jom nntsa'ntjoom 'o, meiⁿ tiñe'quia'yo' na nnc'ooquiee'ndye nt'om nc'ia'yo' cantyja na matsa'ntjoom.

¹⁴'O nn'aⁿ fariseos ñ'eⁿ 'o nn'aⁿ na cwit'moⁿ'yo' ljeii na tqueⁿ Moisés, nnt'uiiwi'na' 'o ee cwe' cwil'a'ya'yo' na jeeⁿ ya nn'aⁿndyo'.

'O mantyo'yo' 'naaⁿ 'l'oo na cwe' ñe'catjei'to'yo' luee yolcu na jnda tja' s'aa. Saa majuu xjeⁿ'ñeeⁿ teincoo ñ'oom cwilaneiⁿ'yo' nnom Ty'oots'om cha tica'moⁿ'na' na wi'ndyo'. Cwe' jo' na t'maⁿ'ti nlco'wi'na' 'o quia na nncu'xeeⁿ 'o.

¹⁵'O nn'aⁿ fariseos ñ'eⁿ 'o nn'aⁿ na cwit'moⁿ'yo' ljeii na tqueⁿ Moisés, nnt'uiiwi'na' 'o ee cwe' cwil'a'ya'yo' na jeeⁿ ya nn'aⁿndyo'. 'O jeeⁿ tquia ma'nom'yo' hasta ndaaluee cwiwity'ioo'yo' na cwil'ue'yo' meiⁿ ñe'cwii ts'aⁿ na nntseijomñe ñ'eⁿndyo'. Ndo' xeⁿ jnda jnda l'a'yo' na wjaantyjoⁿ cha'na cwil'a'yo' quia jo' wjaañ'oomna' jom na cwajndiiti nnts'aaⁿ. Ndo' na ljo', t'maⁿ'ti nlco'wi'na' jom quii' b'io, nchiiti 'o.

¹⁶'Ndo' 'o nn'aⁿ na cwit'moⁿ'yo' ndaa nc'iaa'yo', mati nnt'uiiwi'na' 'o ee laxmaⁿ'yo' cha'cwijom nchjaaⁿ'yo'. Cwindu'yo' tityeⁿ ñ'oom na maqueⁿtyeⁿ ts'aⁿ nacjoom'm quia na macwjeeⁿ'eⁿ xuee' wats'om t'maⁿ. Saa tyeⁿ'ti ñ'oom na nncwji' ts'aⁿ xuee' s'om cajaan' na ñ'eⁿ teichjoomna'. ¹⁷'O jeeⁿcheⁿ ndyaa' ntjei'ndyo', laxmaⁿ'yo' nn'aⁿ na nchjaaⁿ'yo'. ¿Cwaaⁿ cwii na we nmeiⁿ t'maⁿ'ti tseixmaⁿ'na'? ¿Aa s'om cajaan' na ñ'eⁿ teichjoom wats'om oo aa nquii wats'om? Juu wats'om t'maⁿ'ti tseixmaⁿ'na' ee cantyja 'naaⁿ juuna' maqueⁿlju'na' s'om cajaan'ñeeⁿ. ¹⁸Mati cwindu'yo' na tityeⁿ ñ'oom na cwe' xuee' tio naquii' wats'om nncwji' ts'aⁿ. Tyeⁿ'ti ñ'oom cwindu'yo' quia na nncwji' ts'aⁿ xuee' seii quioo' na cwitioo nn'aⁿ jo' jo' cwentaa' Ty'oots'om. ¹⁹'O jeeⁿcheⁿ nchjaaⁿ'yo'. ¿Cwaaⁿ na

we nmeiⁿ t'maⁿti tseixmaⁿna'? ¿Aa sei quioo' na cwitioo nn'aⁿ nacjoo' tio, oo aa juu tio? T'maⁿti tseixmaⁿ nquii tio yuu na cwicantyjo seiⁿñeeⁿ ee nc'e juuna' maqueⁿljuⁿna' sei' na ndaa nnc'oñom Ty'oots'om. ²⁰Ee ts'aⁿ na maqueⁿtyeⁿ cwii ñ'oom nacjoo' nquii na macwji' xuee' tio naquii' wats'om t'maⁿ, nchii macandā cantyja 'naaⁿ tio'ñeeⁿ maqueⁿtyeⁿ ñ'oom, maxjeⁿ maw'at'maⁿtona' cha'tso 'naⁿ na cwicantyjo nacjoo'na'. ²¹Ndo' juu ts'aⁿ na maqueⁿtyeⁿ cwii ñ'oom nacjoo' nquii na macwji' xuee' wats'om t'maⁿ, nchii macandā cantyja 'naaⁿ juuna' maqueⁿtyeⁿ ñ'oom, maxjeⁿ mañ'oomna' nquii Ty'oots'om ee jom mac'eeⁿ jo' jo'. ²²Ndo' juu ts'aⁿ na maqueⁿtyeⁿ cwii ñ'oom nacjoo' nquii na macwji' xuee' cañoom'luee nchii macandā cwe' cantyja 'naaⁿ cañoom'luee maqueⁿtyeⁿ ñ'oom, maxjeⁿ mañ'oomna' nquii Ty'oots'om ñequio tio yuu na mawacatyeeⁿ. ²³'O nn'aⁿ fariseos ñ'eⁿ 'o nn'aⁿ na cwit'moⁿ'yo' ljeii na tqeⁿ Moisés, nnt'uiwi'na' 'o ee cwe' cwil'a'ya'yo' na jeeⁿ ya nn'aⁿndyo'. Ee cwiñe'quia'yo' diezmo cwentaa' Ty'oots'om na cwiwe' ntjoom'yo' hasta meiⁿ cwe' tscojñom ts'oomjndya ñequio tscolcoo ñequio lqueeⁿ cameiⁿnom sãã ticalacandā'yo' ñ'oom na t'maⁿti naquii' ñ'oom na tqeⁿ Moisés. Ñ'oom'ñeeⁿ ma'moⁿ'na' chiuu na c'om'yo' cantyja na maty'iomyana' ndo' c'om'yo' na wi' n'om'yo' nc'iaa'yo' ndo' calacandā'yo' ñ'oom na cwindu'yo'. Maxjeⁿ maty'iomyana' na cwiñe'quia'yo'

diezmo sãã mati calacandā'yo' ñ'oommeiⁿ na t'maⁿti na sa'ntjom Moisés. ²⁴Matseijomna' 'o cha'na nn'aⁿ na cwila'cw'aaⁿndye ndaatioo na cwiwe cha ca'ndiina' quioo' na cajndaa sãã tiqueⁿna cwenta na jo nandye njom cwii quioo' t'maaⁿñe na jaato'. Ee jeeⁿ cwiqueⁿndyo' na ñe'cala'candā'yo' ñ'oom na niom nch'unch'u sãã tiñe'cala'candā'yo' ñ'oom na t'maⁿti na macaⁿna'. Jo' chii 'o laxmaⁿ'yo' nn'aⁿ na cwit'moⁿ'yo' nato ndaa nc'ia'yo' sãã ncjo'yo' cha'cwijom na nchjaaⁿ'yo' na tiñe'catsa'jndyee'yo' nato'ñeeⁿ.

²⁵'O nn'aⁿ fariseos ñ'eⁿ 'o nn'aⁿ na cwit'moⁿ'yo' ljeii na tqeⁿ Moisés nnt'uiwi'na' 'o ee cwe' cwil'a'ya'yo' na jeeⁿ ya nn'aⁿndyo' ee yaya cwilalju'yo' naxeⁿ waso ñequio xio na cwiwil'uee'ndyo' sãã ts'omna' cwajndii. Ee nantquie na cwicwa'yo' cwicañjom jo', la'xmaⁿ'na' 'naaⁿ nc'iaa'yo' na cwinty'uee'yo' ee na tiñe'queⁿ cheⁿncjo'yo' xjeⁿ na cwilaqueeⁿ n'om'yo'. ²⁶'O nn'aⁿ fariseos cwiluindyoy' cha'cwijom naⁿnchjaaⁿ. Cata'ndyo'xcwe'yo' jo nnom Ty'oots'om quia jo' nnts'aana' cha'cwijom na cwilalju'yo' ts'om waso ñequio xio. Ndo' na ljo' nntseiljoyuna' na lju' ts'omna' ñ'eⁿ naxeⁿ'na'.

²⁷'O nn'aⁿ fariseos ñ'eⁿ 'o nn'aⁿ na cwit'moⁿ'yo' ljeii na tqeⁿ Moisés nnt'uiwi'na' 'o ee cwe' cwil'a'ya'yo' na jeeⁿ ya nn'aⁿndyo'. Matseijomna' 'o cha'na ndei'luaa na jeeⁿ canchii' l'a nn'aⁿ, na cwe' nacjoo'na' nnty'iaa' ts'aⁿ na jeeⁿ neiⁿncoo' sãã naquii'na' too' ndeii nn'aⁿ ñequio cha'tso nnom na ts'iaaⁿ. ²⁸Maluaa' matseijomna' cantyja 'naⁿ'yo' ee jo

ndaꞑ nn'aⁿ ndoo' xeⁿ maty'iomyana' ljo' cwil'a'yo', saa naquii' n'om'yo' ñenquii'cheⁿ na we waa na cwil'a'yo' ndo' too'ñ'eⁿ m'aaⁿ natia.

²⁹'O nn'aⁿ fariseos ñ'eⁿ 'o nn'aⁿ na cwit'moⁿ'yo' ljeii na tqueⁿ Moisés nnt'uiiwi'na' 'o ee cwe' cwil'a'ya'yo' na jeeⁿ ya nn'aⁿndyo'. Ee cwil'a'yo' ndei'luaa profetas ndo' cwilachjoomndyo' ndei'luaa 'naaⁿ nn'aⁿ na ñel'a cantyja na maty'iomyana'.

³⁰Jndaꞑ chii cwindu'yo': "Xeⁿ jaa mam'aaⁿya ncuue na ñet'om welooya teiyo, tixocalajomndyo na jla'cwjeena profetas." ³¹Ndo' na luaa' cwindu'yo' cwitjei'yuu'ndyo' cheⁿncjo'yo' ñ'oom nacjo'yo' na 'o cwiluiindyoy' tsjaaⁿ 'naaⁿ nquiee nn'aⁿ na tyola'cwjee profetas. ³²Jo' chii calacanda'yo' chiuu waa na to' jndyee nn'aⁿ tsjaaⁿ na tuiindyoy'.

³³'O cwiluiindyoy' cha'cwijom nda canduulja na jeeⁿ tia cwil'a'yo'. Chiuu nl'a'yo'yo' na nndaꞑ nluui'ndyo' nawi' na cwitjoom nn'aⁿ na cwi'oo b'io. ³⁴Queⁿ'yo' cwenta, ja njñooⁿya profetas na nnc'om naquii' ntaaⁿ'yo' ndo' na nla'neiⁿna cantyja na jndo' ts'om Ty'oots'om ndo' na nnt'mooⁿna ñ'oom na matsa'ntjoom. Saa 'o nla'cwje'yo' cwantindyey naⁿñeeⁿ. Ndo' nt'om naⁿñeeⁿ nnty'iom'yo' n'oom'naaⁿ. Ndo' nt'om nntja'yo' naquii' lan'om 'naⁿ'yo'. Ndo' nt'omndyey jona nlei'ntyjo'yo' cwii ndo' cwii tsjoom. ³⁵Jo' chii cho'nqueⁿ'yo' jnaⁿ cantyja nawi' na nntjoom naⁿñeeⁿ, ndo' mati cantyja na tjꞑ cha'tso nn'aⁿ na nchii jnaaⁿna hasta xjeⁿ na tuii tsjoomnancue. Nnaⁿna' na waa jnaⁿ'yo' xjeⁿ na seicuee' Caín

tyjeeⁿ Abel, tsaⁿ na tyotseixmaⁿ na maty'iomyana', nndyowana' hasta na tue' Zacarías jnda Berequías l'a welo'yo' xcwe quii'ntaaⁿ tio t'maⁿ ñequio ta wats'om. ³⁶Nndye'yo' nntsjoꞑ, mayuu'cheⁿ nnt'uiina' 'o nn'aⁿ na m'aⁿ'yo' je' cantyja cha'tso nawi'meiⁿ na tjoom naⁿñeeⁿ.

Maty'ioo Jesús cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ Jerusalén

(Lc. 13:34-35)

³⁷'O nn'aⁿ Jerusalén, cwilacwje'yo' nn'aⁿ na cwiñe'quia ñ'oom' Ty'oots'om ndo' cwijñom'yo' ljo' nn'aⁿ na majñoom na m'aⁿ'yo'. Majndyey ndii' ñentyjaa' ts'ooⁿ na nntseitjoⁿ'ya 'o na nnc'om'yo' cwentaya cha'xjeⁿ matseitjom caxtixquie ntseinaaⁿ nacjee' ntsqueeⁿ. Saa 'o cwaaⁿ tquiandyoy'. ³⁸Queⁿ'yo' cwenta, ma'ndii Ty'oots'om 'o. Taxoc'oomñe wats'om t'maⁿ 'naⁿ'yo'. ³⁹Nndye'yo' nntsjoꞑ na taxocanty'ia'yo' ja hasta na nncue'ntyjo xuee na nndu'yo': "Matio'naaⁿñena' nquii na macwjee'cañoom ñequio najndeii na matseixmaⁿ Ta Ty'oots'om."

Matso Jesús na nntyuii' wats'om t'maⁿ

(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

24 Jluu' Jesús wats'om t'maⁿ na mawjaⁿ. Ndo' jꞑ nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñe squie'cañoꞑ'yâ jom. Toꞑ'â na cwit'mooⁿ'yâ chiuu waa na jeeⁿ neiⁿncoo' l'aa cwentaa' wats'om t'maⁿ. ²Saa jom t'ooⁿ ndaꞑyâ, tsoom:

—¿Aa cwinty'ia'yo' na jeeⁿ ya cha'tso nmeiⁿ? Candyeyoy' nntsjoꞑ

na mayuu'cheⁿ tixoca'ndiina' cwii tsjo' nacjoo' x'iaa'na'. Nntyuii'ñ'eⁿ l'aameiⁿⁱ.

**'Naaⁿ na cwit'mooⁿna' na manndyoo'
na nntycwii**

(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³Quia jo' saayâ ta na jndyu Olivos. Ndo' quia jndâ tacatyeeⁿ Jesús jo' jo' jâ nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê saantyaâ'â jom cha nndaâ nlanââⁿya ñ'eⁿñê na ñencjooyâ. L'uuyâ:

—Catsu' ndaayâ cwaaⁿ nluui na nmeiⁿⁱ. Ndo' 'cwaaⁿ 'naaⁿ na nleitquioo' na m'moⁿna' na manndyo'nnda' ndo' na nntycwii tsjoomnancue?

⁴T'ô Jesús ndaayâ, tsoom:
—Cal'a'yo' cwenta na tjaa ñeeⁿ nnquiu'nn'aⁿ 'o cantyja 'naaⁿ ñ'oommeiⁿⁱ. ⁵Ee jndye nn'aⁿ ññequiona ñequio xueya na nluena: "Ja cwiluiindyô nquii Cristo", na ññequio'nn'aⁿ na nn'aⁿ. ⁶Ee nnty'ia'yo' na ndyocwjee'cañoom ntia' ndo' nleic'uaa ñ'oom na cwiluii ntia' cwiicheⁿ ntyja. Saa tiñe'quiandyo' na nlacatyendyo' ee maxjeⁿ jndei'na' na nmeiⁿⁱ cwinomjndyee. Saa ndicwaⁿ tjoocheⁿ na nntycwii tsjoomnancue. ⁷Nla'wendye nn'aⁿ cwii ndyuua nacjoo nn'aⁿ cwiicheⁿ ndyuua. Ndo' cwii tsaⁿmats'iaaⁿ t'maⁿ nntseiweñê nacjoo' cwiicheⁿ tsaⁿmats'iaaⁿ. Jndye joo nnc'oom jndo' t'maⁿ ndo' nnconom ntycu na wjaatcuuñena' ndo' jndye jo jndei nnts'eii. ⁸Cha'tso nawi'meiⁿⁱ cwe' we'yandyo la'xmaⁿna'. Quia nlquie'ntyjo nt'omcheⁿ nawi' na jaa'ti.

⁹Jndye nn'aⁿ hasta ndiocheⁿ tsjoomnancue nnc'omna na jndoon

'o nc'e na m'aⁿyo' cantyja 'naⁿya. Jo' na nla'quioo nn'aⁿ 'o luee nn'aⁿ na nnta'wi'na 'o, ndo' nla'cwjeena 'o. ¹⁰Jndye nn'aⁿ nntjeii'ndyena cantyja na cwila'yuy'a n'omna. Nnc'omna na jndoondye ntyjeena hasta na nl'uee'ndyena ñ'oom na nnt'uiina' nc'iaana. ¹¹Ndo' jndye nn'aⁿ nluena na profeta jooa saa tiyuu' ñ'oom cwiñequiana. Ndo' jndye nn'aⁿ ññequio'nn'aⁿna. ¹²Ndo' nc'e na nncjaanty'ee nncjaanty'ee natia, juuna' nnts'aana' na tawi' n'omndye ntyjeena. ¹³Saa juu ts'aⁿ na tyeⁿ cwiljoo'ñe cantyja 'naⁿya hasta na macandâ, tsaⁿñeeⁿ nluui'n'maaⁿñê. ¹⁴Cha'waa tsjoomnancue nnc'oo nn'aⁿ na ññequiana ñ'oom nayawaañe cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om. Juuna' nncwji'yuu'ñena' chiuu cal'a nn'aⁿ cwii cwii ndyuua, quia ljo'cheⁿ nncue'ntyjo na nntycwii tsjoomnancue.

¹⁵Ñeeⁿ juu ts'aⁿ na matsei'naaⁿ ñ'oommeiⁿⁱ, catsei'noⁿ ljo' ñecatsona'. Juu profeta Daniel, seiljeiⁿ ñ'oom cantyja 'naaⁿ juu na jeeⁿcheⁿ ndyaa' tiaa' na nntseyuyii' cha'tso. Quia na nnty'ia'yo' na jndâ mam'aaⁿ naquii' wats'om t'maⁿ yuu na lju'ti na cwiluiñena' cwentaa' Ty'oots'om, ¹⁶quia jo' cha'tsondyo' na m'aⁿyo' ts'ondaa Judea catsalei'nom'yo' quii' ntsjo. ¹⁷Juu xjeⁿñeeⁿ 'ñeeⁿ ts'aⁿ na ljo nacjoo' waa' ticandyocueeⁿ na nncjaaqueⁿeⁿ jo' na nncwjeeⁿeⁿ 'naaⁿaⁿ. ¹⁸Ndo' ts'aⁿ na m'aaⁿ jo jndââ, na mach'ee ts'iaaⁿ, ticjaalcweeⁿeⁿ na nncjaacachoom liaⁿaⁿ. ¹⁹Ndo' joo ncuee'ñeeⁿ jeeⁿ wi' nntjoom yolcu na ndeiindy

ñequio yolcu na 'ndaandye ndana. ²⁰Cal'a'yo' ty'oo nnom Ty'oots'om na nchii xcwe ncuue na teiⁿ, meiⁿ nchii xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ na nlcaⁿna' na calei'nom'yo' nawi'ñeeⁿ.

²¹Ee quia ljo'cheⁿ nnquioo cwii nawi' na t'maⁿticheⁿ na meiⁿjom ndii' tyootjoom nn'aⁿ cantyjati xjeⁿ na tuii tsjoomnancue hasta je'. Ndo' xuee na cwii wjaatina', meiⁿ tajom cwii nluinnda' cwiicheⁿ nawi' cha'na juuna'. ²²Ndo' xeⁿ ticats'aa Ty'oots'om na tijndyeti xuee na nnc'oom nawi'ñeeⁿ quia jo' meiⁿcwii ts'aⁿ xocalui'n'maaⁿñe cantyja 'naaⁿna'. Saaⁿ nc'e na wi' ts'oom nn'aⁿ na jndaⁿ tjeii'ñê cwentaaⁿaⁿ, nnts'aaⁿ na tijndyeti xuee na nnc'oom nawi'ñeeⁿ.

²³Jo' chii xeⁿ nntso cwii ts'aⁿ ndaa'yo': "Canty'ia'yo' ljo m'aaⁿ nquii na cwiluiñe Cristo", oo nntso ts'aⁿ: "Canty'ia'yo', la'ñeⁿ m'aaⁿ", tilayu'yo' ñ'oom'ñeeⁿ. ²⁴Ee maxjeⁿ nlquie'cañom nn'aⁿ 'o na nluena joona cwiluiindyena Cristo. Ndo' nluena na profeta joona saaⁿ tiyuu' ñ'oom na cwiñequiana. Nl'ana jndye nnom 'naaⁿ t'maⁿ ñequio jndye nnom ts'iaaⁿ t'maⁿ na nncjaawee' n'om nn'aⁿ cha xeⁿ na ndaaⁿ nl'ana na ñequio'nn'aⁿna nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ. ²⁵Matyuaa'ti matseicandiiya 'o cwii tjoocheⁿ na nluii joona' cha cal'a'yo' cwentaa'. ²⁶Quia jo' xeⁿ nlue nn'aⁿ ndaa'yo': "Queⁿ'yo' cwentaa', la'ñeⁿ m'aaⁿ ndyuaa yuu tjaa nn'aⁿ c'oom", tints'a'yo' jo' jo'. Ndo' xeⁿ na nluena: "Canty'ia'yo', luaa' m'aaⁿ naquii' w'aa", tilayu'yo' na ljo'. ²⁷Ee ja na cwiluiindy

tsaⁿ na jnaⁿ cañoom'luee quia na nndyooⁿnda'a nleitquioo'ndyo ndaa nn'aⁿ na cha'waa tsjoomnancue, cha'xjeⁿ na cwiwixuee chomtsuee yuu na macalui' ñe'quioom' hasta wjaantycwiina' ntyja na majaacue ñe'quioom'. ²⁸Saaⁿ nawi'ñeeⁿ na jndaⁿ tsjooⁿ na nntjom'yo', maxjeⁿ ticwinom'na' ee queⁿ'yo' cwenta, meiⁿyuucheⁿ na meindyuaa 'naⁿ to', jo' jo' nntjomndye cant'eiⁿ.

Nmeiiⁿ nnts'aana' quia na nndyonnda' Jesús

(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹Quia na jndaⁿ teinomncue nawi' t'maⁿ ncuue'ñeeⁿ, nlejaaⁿñe ñe'quioom', ndo' mati chi' taxocwixueeñe. Nntquiaandye cancjuu. Ndo' cha'tso na cwila'xmaⁿ najndaⁿ na m'aⁿ tsjo'luee nntyuii'. ³⁰Quia jo' ja na cwiluiindyⁿ tsaⁿ na jnaⁿ cañoom'luee, nleitquioo' 'naaⁿ cantyja 'naⁿya. Ndo' nntseity'ioona' cha'tsondye nn'aⁿ na m'aⁿ tsjoomnancue. Ee nnty'iaana ja, tsaⁿ na jnaⁿ cañoom'luee na nlui'a jo' jo'. Nndyocuaⁿ naquii' nchquii ñequio najndei na matseixmaⁿya ndo' ñequio na neiⁿncoo' nacaxuee na cwiluii'tmaⁿndyo. ³¹Ndo' njñoⁿ'ya ángeles 'naⁿya na jndei ntjoⁿ'na ndu na nnc'oona cha'waa tsjoomnancue, na nla'tjomna nn'aⁿ na jndaⁿ tjeii'ndyo cwentaya.

³²Cala'noⁿ'yo' 'naaⁿ na ma'moⁿ'na' ndaa'yo' cantyja 'naaⁿ ts'oom higuera. Quia na cwinty'ia'yo' na cwinntei' l'ona' ndo' cwicalui' tsc'o ndaa juuna', quia jo' cwila'noⁿ'yo' na majndaⁿ jaawindyoo' ncuuesua'. ³³Ndo' majo'ti quia na cwinty'ia'yo' na cwiluii cha'tso nmeiⁿ na

jnda tsjoo ndaa'yo', quia jo' cala'noⁿ'yo' na jnda teindyoo' m'aaⁿ'na'. Manncwjacañoⁿ'nda'a. ³⁴Candy'e'yo' nntsjoⁿ, mayuu'cheⁿ na xocwjeñ'eⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ je' hasta xjeⁿ na jnda seicandaⁿ'ñena' cha'tso ñ'oommeiⁿ'. ³⁵Tsjo'luee ñ'eⁿ tsjoomnancue nntycwiiñ'eⁿ'na' saa ñ'oom 'naⁿ'ya tijoom xuee nnts'aana' na xotseicandaⁿ'ñena'.

³⁶Saa meiⁿ'cwii ts'aⁿ ticaljeii cwaaⁿ xuee ndo' ñeeⁿ xjeⁿ na nluii cha'tso nmeiⁿ'. Meiⁿ nquiee ángeles na m'aⁿ cañoⁿ'luee ticaliuna, meiⁿ ja na cwiluiindyⁿ Jnda Ty'oots'om ticaljeiia. Macanda ñenquiicheⁿ Tsotyaya ntyjeeⁿ.

³⁷Cha'xjeⁿ na tyom'aⁿ nn'aⁿ ncuee quia ñet'oom Noé, maluaa' matseijomna' na nl'a nn'aⁿ quia na nncwjacañoⁿ'ya na cwiluiindyⁿ ts'aⁿ na jnaⁿ cañoⁿ'luee. ³⁸Ee ncuee'ñeeⁿ cwii tjoocheⁿ na seicatsuu ndaalua'nty'a tsjoomnancue tyom'aⁿ nn'aⁿ. Tyocwa'na, tyowena, tyowuncona, tyoñe'quiana ndana na nnc'unco hasta juu xuee quia na tjaquiee' Noé w'aandaa t'maⁿ. ³⁹Saa tiqueⁿ na cwenta na waa na teincuu' hasta mats'ia jo' tyjee' ndaalua'nty'a. Tyjee' candaa, tjachuuna' cha'tsondye naⁿ'ñeeⁿ. Maluaa' matseijomna' na nntjoom nn'aⁿ quia na nncwjacañoⁿ' ja na cwiluiindyⁿ ts'aⁿ na jnaⁿ cañoⁿ'luee. ⁴⁰Ee juu xuee'ñeeⁿ nntseijomna' m'aⁿ we nn'aⁿ na cwil'a ts'iaaⁿ jo jndaⁿ. Cwii tsaⁿ'ñeeⁿ wjaañ'oomna' jom na m'aaⁿ'ya ndo' cwii ma'ndiina'. ⁴¹Nntseijomna' m'aⁿ we yolcu na cwitua. Cwii tsaⁿ'ñeeⁿ wjaañ'oomna' jom na m'aaⁿ'ya ndo' cwii ma'ndiina'.

⁴²Jo' chii ñequi'cheⁿ c'om'c'eendyo' ee na ticali'yo' cwaaⁿ xuee nncwjee'cañoⁿ'm nqueⁿ na matsa'ntjoom 'o. ⁴³Ñ'oomwaa cala'noⁿ'yo': Xeⁿ ntyjii ts'aⁿ cwaaⁿ nlquie naⁿ'canty'ue waⁿ'aⁿ, tixocatsom meiⁿ xonquiaaⁿ na nnc'ooquie'na na nntjeii'na 'na'. ⁴⁴Jo' chii mati 'o c'om'c'eendyo' ee juu xjeⁿ na ticala'tiuu'yo', majuuto xjeⁿ'ñeeⁿ nncwjacañoⁿ' ja na cwiluiindyⁿ ts'aⁿ na jnaⁿ cañoⁿ'luee.

Moso na matseicanda ñequio moso na tiñe'tseicanda

(Lc. 12:41-48)

⁴⁵Cal'uu m'aaⁿ cwii moso na jndo' ts'om ndo' matseicanda, jom nlco'jndyee patrom 'naaⁿ'aⁿ na catsa'ntjoom cha'tso nt'omcheⁿ moso w'aa'ñeeⁿ na nñequiaaⁿ nantquie ndaana quia na mawe'ntyjo xjeⁿ. ⁴⁶Quia na nncwjee' patrom 'naaⁿ'aⁿ na tja cwii joo ndo' nljeii na jeeⁿ ya cwenta mach'eeⁿ, t'maⁿ nñequiaana' na neiiⁿ'. ⁴⁷Candy'e'yo' nntsjoⁿ, mayuu'cheⁿ na cha'tso 'naⁿ na matseixmaⁿ patrom'ñeeⁿ, nntioom cwenta l'o mosoom'm. ⁴⁸Saa cal'uu na juu moso'ñeeⁿ cwiluiiñeⁿ na tia ts'aⁿ'ñeⁿ ndo' nntseitioom naquii' ts'oom na taxocwjee' patrom 'naaⁿ'aⁿ na tyuaa', ⁴⁹ndo' nntooⁿ'oⁿ na nncwjaaⁿ'aⁿ ntyjemosoñeⁿ na m'aⁿ nacje 'naaⁿ'aⁿ. Nlcwa'jndoo'ñeⁿ ndo' nntseijomñeⁿ nnc'om ñequio naⁿ'candyee. ⁵⁰Mats'ia jo' nncwjee' patrom 'naaⁿ'aⁿ cwii xuee na tic'omc'eⁿ ndo' hora na ticatseitioom na nncwjee'. ⁵¹Cwajndii nntseisei' patrom jom,

jndā nncju' tsaⁿñeeⁿ jom yuu na m'aⁿ nn'aⁿ na cwe' cwil'aya na ya nn'aⁿndye. Jo' jo' nnty'loom ndo' nnei'nqueeⁿ ndei'n'oom.

**Ñ'oom tjañoom' cantyja
'naaⁿ qui yolcundyua**

25 'Seineiⁿti Jesús ñ'oom tjañoom' cantyja na matsaⁿntjom Ty'oots'om cañoom'luee. Tsoom:

—Tyom'aⁿ qui yolcundyua ty'echona xjocanti 'naaⁿna na ntyjo chom na cwico seitye. Jluina, ty'ecatjomndyena juu tsaⁿs'a na macoco. ²Omndye joona tijndo' n'omna ndo' 'omndye naⁿñeeⁿ majndo' n'omna. ³Joo yolcu na tijndo' n'om quia na ty'echona xjocanti 'naaⁿna, tatic'oochotina seitye na nlco. ⁴Saa yolcu na jndo' n'om ty'echona xjocanti 'naaⁿna na ntyjo chom ndi ñ'eeⁿ lioo na ñjomti seitye. ⁵Ndo' yocheⁿ na meindoo'na nquii tsaⁿs'a na macoco, jnaⁿna' na ma'oondana ndo' mana jndana. ⁶Quia tuee' xcwe tsjom, teic'uaa na matseixuaa ts'aⁿ. Matso: “C'om'c'eendyo', macwjee'cañoom ts'aⁿ na macoco. Qui'yo' na n'ajomndyo' ñ'eⁿñê.” ⁷Quia jo' tei'cantyja yolcu'ñeeⁿ. Jla'yona nmaⁿ na ntyjo chom xjocanti 'naaⁿna. ⁸Ndo' joo yolcu na tijndo' n'om jluena ndaa n'iaana na jndo' n'om: “Jeeⁿ 'o leii, cateijndei'ya'yo' seitye na cwilei'ñ'om'yo' ee majaanduu' chom 'naaⁿyâ.” ⁹Saa yolcu na jndo' n'om t'ooona ndaa naⁿñeeⁿ: “Xondaq, ee xeⁿ nnts'aacheⁿna' na xocwijndei na nleil'uee'ndyo n'cjooyâ ndo' mati 'o. Yati catsalajnda'yo' na nleil'uee'ndyo.”

¹⁰Ndo' yocheⁿ na ty'ela'jnda naⁿñeeⁿ seitye, tyjee'cañoom nquii tsaⁿs'a na macoco. Quia jo' joo yolcu na m'aⁿc'eendye ty'equie'na quii' w'aa ñ'eⁿñê yuu na nleit'maaⁿ na macocoom. Jnda jo' ta' ndyueel'a. ¹¹Jnda chii mati tqwie'cañoom nt'omcheⁿ yolcundyua'ñeeⁿ. Jluena: “Aa ndi' ta, catseicanaaⁿndyu' 'ndyoots'a. Aa ndi' ta.” ¹²T'oo tsaⁿñeeⁿ ndaana: “Mayuu'cheⁿ matsjoo ndaa'yo' ticwajnaⁿ'a 'o.”

¹³Ndo' tso Jesús ndaayâ:
—Cala'noⁿ'yo' na ñ'oommeiⁿ cwit'mooⁿna' na c'om'c'eendyo', eeticaliu'yo' cwaaⁿ xuee ndo' cwaaⁿ hora na ja na cwiluiindy' ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee nncwajacañooⁿ'ya 'o.

**Ñ'oom tjañoom' cantyja 'naaⁿ
s'om na to'ñoom ndyee moso**

¹⁴Nntseinaⁿtya nndaq'yo' cwiicheⁿ ñ'oom tjañoom' cantyja 'naaⁿ na matsaⁿntjom Ty'oots'om cañoom'luee. Tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ na seijndaa'ñe na wjaa cwiicheⁿ tsjoomnancue na tquia. Tqueeⁿñê mosoom'm ndo' tquiaaⁿ tsjo'ñjeeⁿ 'naaⁿ'aⁿ ndaana na nl'ana ts'iaaⁿ ñ'eⁿ joona'.

¹⁵Nnom cwii joo naⁿñeeⁿ tquiaaⁿ 'om meiⁿ s'om. Nnom cwiicheⁿ tquiaaⁿ ñe'we meiⁿ ndo' nnom cwiicheⁿ ñe'cwii meiⁿ cwii tquiaaⁿ. Tquiaaⁿ nnom cwii cwii joona cantyjati na sei'nooⁿ'o' na nndaq nnts'aa. Jnda jo' jlueeⁿ'eⁿ, tjaaⁿ cwiicheⁿ tsjoomnancue. ¹⁶Juu ts'aⁿ na to'ñiom 'om meiⁿ s'om mantyjacheⁿ tyoch'eeⁿ ts'iaaⁿ ñ'eⁿ joona'. Ndo' tantjomtyeeⁿ cwiicheⁿ 'om meiⁿ. ¹⁷Mati juu ts'aⁿ na to'ñiom

we meiⁿ, tyoch'leeⁿ ts'iaaⁿ ñ'eⁿ
joona' ndo' tantjoom cwiicheⁿ we
meiⁿ. ¹⁸Saa juu ts'aⁿ na ñecwii
meiⁿ to'ñom, tjaaⁿ tjaca'ñeeⁿ quii'
tyuaa, jo' jo' tany'ioom s'om 'naaⁿ
patrom 'naaⁿaⁿ.

¹⁹'Majndye xuee tjacaana'
ndo' tyjee'nda' patrom 'naaⁿna.
Seijndaa'ñê na nncwjeeⁿeⁿ
cwenta ñ'eⁿndyena cwanti
tue'ntyjo ta'ntjomna ñ'eⁿ s'om
'naaⁿaⁿ. ²⁰Tyjee'cañoomjndyee
juu ts'aⁿ na to'ñom 'om meiⁿ
s'om. Maleichuun'eeⁿ s'om'ñeeⁿ,
mandi ñ'eⁿ 'om meiⁿ na tantjoom.
Tquiaaⁿ joona' nnom patrom
'naaⁿaⁿ. Tsoom: "U ta, tquiaa'
'om meiⁿ s'om nooⁿ. Cauty'ia' je'
luaa cwiicheⁿ 'om meiⁿ na jnda
tantjoⁿya." ²¹Tso patrom nnoom:
"U moso 'naⁿya, ya sa'. Tquioo'
na tjoo' ts'om' ndo' na seicanda'.
Meiⁿ cwe' cwii ts'iaaⁿ na cachjoo
saa 'u seicanda'. Je' nlquaaⁿya 'u
na t'maⁿti ts'iaaⁿ nntseixmaⁿ. Ndo'
na luaa' wendyo nnc'ooⁿya na
neiiⁿya." ²²Jnda chii tyjee'cañoom
juu ts'aⁿ na to'ñom we meiⁿ s'om.
Tsoom: "U ta, tquiaa' we meiⁿ s'om
nooⁿ. Cauty'ia' je' luaa cwiicheⁿ
we meiⁿ na jnda tantjoⁿya." ²³Tso
patrom nnoom: "U moso 'naⁿya,
ya sa'. Tquioo' na tjoo' ts'om' ndo'
na seicanda'. Meiⁿ cwe' cwii
ts'iaaⁿ na cachjoo saa 'u seicanda'.
Je' nlquaaⁿya 'u na t'maⁿti ts'iaaⁿ
nntseixmaⁿ. Ndo' na luaa' wendyo
nnc'ooⁿya na neiiⁿya." ²⁴Quia
jo' na macanda tyjee'cañoom
juu moso na ñe'cwii meiⁿ s'om
to'ñom. Tsoom nnom patrom
'naaⁿaⁿ: "U ta, mantyjiiya na 'u
ts'aⁿ na jeeⁿ majñoom' 'ndyo' moso

'naⁿ!. 'U cwe' matsei'we' cantyja
na cwiwe' ntjom 'naⁿ!, meiⁿ na
nnom!, meiⁿ na nntseicueendyu'.
Macanda nencjooyâ moso 'naⁿ! jeeⁿ
cwilajndaayâ. ²⁵Cwe' na nquiaya
'u, jo' chii tjo, tjocaty'iuaya s'om 'naⁿ
quii' tyuaa. Luaa juuna!, co'ñom'."
²⁶Ndo' t'o patrom 'naaⁿaⁿ nnoom:
"U re moso na tia ts'aⁿndyu' ndo'
na nchqueⁿ!, cwa maxjeⁿ ntyji' na
matseiwaya ntjom meiⁿ nchii
nncō jnooⁿa, ndo' mawantjoⁿya
meiⁿ nchii nncō matseicatsuundyō.
²⁷Cwe' n'ce jo' yati xeⁿ 'u seiwe'
s'om 'naⁿya w'aa banco yuu na
cwileiweya s'om 'naaⁿ nn'aⁿ, quia
jo' to'ñōⁿ s'om 'naⁿya ñequio
ts'iaaⁿnnomna' quia na tyja."
²⁸Ndo' tso patrom ndaa nt'omcheⁿ
mosoom'm: "Catjei'yo' cwii
meiⁿwaa' l'ooⁿ ndo' quia'yo' juuna'
l'o juu ts'aⁿ na maleiñ'oom qui meiⁿ.
²⁹Ee cantyjati na matseixmaⁿ ticwii
cwii ts'aⁿ, xeⁿ ya ts'iaaⁿ mach'eeⁿ
ñ'eⁿ juuna' quia jo' nncō'ñomtyeeⁿ
na nleil'uee'ñê. Saa juu ts'aⁿ na
tis'a ts'iaaⁿ mach'ee, nlui' cantyjati
chjoowi' na maleiñ'oomtyeeⁿ.
³⁰Cwe' jo' catue'yo' moso
nchqueeⁿm'aaⁿ! ch'eⁿ yuu na jaaⁿñe.
Jo' jo' nnty'ioom ndo' nneiⁿnqueeⁿ
ndein'oom."

Cha'tso nn'aⁿ tsjoomnancue nntu'xeⁿndyena

³¹'Ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na
jnaⁿ cañoom'luee, nndyoonda'a
ñequio cha'tso ángeles 'naⁿya,
na nntsā'ntjoⁿya. Quia jo'
nntseit'maaⁿñena' ja na nncjocajmaⁿ
ntio 'naⁿya na jeeⁿ neiⁿncoo'
caxuee na nncu'xaⁿya nn'aⁿ. ³²Ndo'
nn'aⁿ na cha'waa tsjoomnancue

nntjomndyena jo nooⁿ. Quia jo' nntoⁿa joona cha'xjeⁿ na matoⁿ cwii pasto canmaⁿ ñequio canch'ioo ntsmeiiⁿeⁿ. ³³Nnts'aaⁿ na nncwintyjee' canmaⁿ ntyjaaⁿaⁿ ntyjaya ndo' canch'ioo nnts'aaⁿ na nncwintyjee' ntyjatymaaⁿ! ³⁴Maluaa' nnts'aa ja na cwiluiindyō na matsa'ntjoⁿya. Nntsjoō ndaa nn'aⁿ na m'aⁿ ntyjaa'a ntyjaya: “Quio'yo' 'o nn'aⁿ na jnda jnda'yo' na matio'naaⁿñe Tsotyaya 'o. Cato'ñoom'yo' naya na mañequiaaⁿ na mati 'o cwilajomndyo' ñequio na matsa'ntjoom. Ee luaa' teiyoti seijndaa'ñe cwentayo' quia na tqueeⁿ tsjoomnancue. ³⁵Ee tyom'aaⁿya na ñejndo'a ndo' tquia'yo' na tcwaa'a. Tyom'aaⁿya na ñe'c'ua ndaa ndo' tquia'yo' na t'ua. Tyoma'nooⁿya cwii cwii tsjom'yo' yuu na ticatal'jnaaⁿ nn'aⁿ ja ndo' to'ñoom'yo' ja naquii' l'a'yo'. ³⁶Tyom'aaⁿya na ntsaandyō ndo' 'o jla'tsaaⁿndyo' ja. Tyom'aaⁿya na wii'a ndo' 'o tyotsacajndo'yo' ja. Tyom'aaⁿya praso ndo' tyotsantyja'yo' ja.” ³⁷Quia jo' nn'aⁿ na m'aⁿ ntyjaa'a ntyjaya na la'xmaⁿna cantyja na maty'iomyana' nnt'oona, nluena: “Ta, ¿cwaaⁿ nty'iaayâ 'u na ñe'jndo' ndo' tquiaayâ na tcwa', oo nty'iaayâ 'u na ñe'c'ua' ndaa ndo' ñetquiaayâ ndaatioo na t'ua'?” ³⁸¿Cwaaⁿ nty'iaayâ 'u na tyoma'noom' yuu na ticatal'jnaaⁿ nn'aⁿ 'u ndo' to'ñoōⁿyâ 'u quii'ntaaⁿyâ, oo na nty'iaayâ 'u na ntsaandyu' ndo' jla'tsaaⁿndyō 'u? ³⁹¿Cwaaⁿ nty'iaayâ 'u na wi' oo na m'aaⁿ praso ndo' sacajndo'â 'u?” ⁴⁰Quia jo' ja na cwiluiindyō na matsa'ntjoⁿya nntsjoō ndaa

naⁿñeeⁿ: “Mayuu'cheⁿ matsjoō ndaa'yo', meiⁿquia na l'a'yo' na teijndei'yo' cwii nn'aⁿya nmeiiⁿ na tit'maⁿ cwiluiñe, nncō teijndei'yo'.”

⁴¹Jnda chii, ja na matsa'ntjoⁿya nntsjoō ndaa nn'aⁿ na m'aⁿ ntyjaa'a ntyjatymaaⁿ! “Quindyoo'yo' nacañomya 'o nn'aⁿ na jnda tso Ty'oots'om na cat'uiiwi'na' 'o. Je' je' nnts'a'yo' quii' chom na tijoom canduu' na juu jo' seijndaa'ñe Ty'oots'om cwentaa' tsaⁿjndii na nlco'wi'na' jom ñequio ángeles 'naaⁿaⁿ. ⁴²Ee tyom'aaⁿya na ñe'jndo'a saa tñquia'yo' na nlcwa'a. Tyom'aaⁿya na ñe'c'ua ndaatioo saa tñquia'yo' na nnc'ua. ⁴³Tyoma'nooⁿya yuu na ticatal'jnaaⁿ nn'aⁿ ja saa tícato'ñoom'yo' ja. Tyom'aaⁿya na ntsaandyō saa tícatal'tsaaⁿndyo' ja. Tyom'aaⁿya na wii'a saa tícatsajndo'yo' ja. Tyom'aaⁿya na praso saa tícatsantyja'yo' ja.”

⁴⁴Quia jo' nnt'oō naⁿñeeⁿ nooⁿ, nluena: “Ta, ¿cwaaⁿ ñenty'iaayâ 'u na ñe'jndo', oo na ñe'c'ua' ndaa, oo na ñeto'noom' yuu na ticatal'jnaaⁿ nn'aⁿ 'u, oo na ñet'oom' na ntsaandyu', oo na ñeteiwi', oo na ñet'oom' praso saa tícatei'jndei'yâ 'u?” ⁴⁵Quia jo' nntsjoō ndaa naⁿñeeⁿ: “Mayuu'cheⁿ matsjoō ndaa'yo', nc'e na tícatei'jndei'yo' nn'aⁿya nmeiiⁿ na tit'maⁿ cwiluiindyē, maty'iomna' nncō tícatei'jndei'yo'.”

⁴⁶Ndo' nnc'oo naⁿñeeⁿ yuu na tijoom cantycwii na nlco'wi'na' joona. Saa nn'aⁿ na m'aⁿ cantyja na maty'iomyana' nnto'ñoomna na tijoom cantycwii na nnta'ndo'na.

Cwi'maⁿ na na nnt'uena Jesús

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

26 Jnda na seineiⁿ Jesús cha'tso ñ'oommeiⁿ, seineiⁿ

ndaꞗ jâ nn'aⁿ na cwilajomndyô
ñ'eⁿñê. ²Tsoom:

—O nqui'yo' na we xuee cwii
tjoo ndo' nncuee' xuee pascua.
Ndo' ja na cwiluiindyô ts'aⁿ na jnaⁿ
cañoom'luee maquialjo' nñe'quia
nn'aⁿ cwenta ja luee nn'aⁿ na
nnty'ioomna ja ts'oom'naaⁿ.

³Ndo' ntyee na cwiluiitquiendye
ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii
na tqueⁿ Moisés ñequio nn'aⁿ na
cwiluiitquiendye naquii' tsjoom,
mañejuu xjeⁿñeeⁿ tjomndyena
tach'eeⁿ w'aa t'maⁿ, waa' tyee na
cwiluiitqueñe na jndyu Caifás.
⁴Tyo'maⁿ na ñ'eⁿ n'ciaana chiuu
nl'ayoona na nñequio'nn'aⁿ na
Jesús cha nt'uena jom, ndo' na
nla'cuee'na jom. ⁵Jla'tiuuna, jluena
ndaꞗ n'ciaana:

—Saa ticat'uaaya jom xcwe ncuee
cha ticala'wendye nn'aⁿ nacjooya.

**Tu'nquio cwii yuscu ncheⁿ xqueⁿ
Jesús**

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶Tyom'aaⁿ Jesús tsjoom Betania
waa' Simón, tsaⁿ na ñechuu tycu
lepra. ⁷Wacatyeeⁿ nacañoom'
mei'sa ndo' tuee'cañoom cwii yuscu
na maleiñ'oom cwii tsioo na tuina'
ñ'eⁿ tsjo' canchii' na jndyu alabastro.
Tsioo'ñeeⁿ ñjom ncheⁿ cachi na jeeⁿ
jnda. Tu'nquiom jona' xqueⁿ Jesús.
⁸Ndo' jâ nn'aⁿ na cwilajomndyô
ñ'eⁿñê, quia na nty'iaayâ na luaA',
jla'lloo'ndyô, l'uuyâ:

—Jeeⁿcheⁿ ndyaa' cwe'chi tsuu
ncheⁿ. ⁹Yati xeⁿ teil'uana' ee jndye
s'om nncwji'na' na nluii naya
ndyeñeeⁿ.

¹⁰Quia sei'noⁿ Jesús na luaa'
cwil'uuyâ, tsoom ndaꞗâ:

—¿Chiuu na cwila'lloo'ndyô' ñ'eⁿ
yuscum'aaⁿ? ee jeeⁿ tjakanjoom'
nayawaa' na s'aaⁿ ñ'eⁿndyô. ¹¹Ee
ja nchii ñequii'cheⁿ nnc'ooⁿya
ñ'eⁿndyô' saa ndyeñeeⁿ
ñequii'cheⁿ m'aⁿ na quii'ntaaⁿyo'.
¹²Yuscum'aaⁿ na tu'nquiom ncheⁿ
nacjoya, matseijndaa'ñena' na
nncjaacanty'iuu'ndyô. ¹³Mayuu'cheⁿ
nndye'yo' nntsjoó, mei'yuu'cheⁿ
na nñe'quia nn'aⁿ ñ'oom naya
'naaⁿ Ty'oots'om na cha'waa
tsjoomnancue, maxjeⁿ nla'neiⁿ na
cantyja 'naaⁿ naya na s'aa
yuscum'aaⁿ cha ticatsuu ñ'oom
cantyja 'naaⁿaⁿ.

**Judas mañequiaaⁿ cwenta Jesús luee
ntyee**

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴Ndo' cwii jâ nn'aⁿ na
canchoo'wendyô, juu tsaⁿ na jndyu
Judas Iscariote, tjaaⁿ na m'aⁿ ntyee
na cwiluiitquiendye. ¹⁵Tsoom
ndaana:

—¿Cwanti nncwantjoⁿ nl'a'yo',
nñequia cwenta Jesús luee'yo'?

Jla'jndaa'ndyena, tquiana ntquiuu
nchoo' qui s'om xuee. ¹⁶Ndo'
xjeⁿñeeⁿ toóⁿoⁿ, tyol'uee'ñê chiuu
ya nnts'aaⁿ na nñequiaaⁿ cwenta
Jesús lueena.

Sa'ntjom Jesús na cuaa Cena

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn.
13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹⁷Tuee' xuee na cwiwityeⁿ
ncuee na cwicwa' nn'aⁿ tyoo' na
tjaa ndaaljo' tjaquiee'. Já nn'aⁿ
na cwilajomndyô ñ'eⁿ Jesús
jla'candyoo'ndyô na m'aaⁿ, l'uuyâ:
—¿Yuu l'ue ts'om' na
nntsalajndaa'ndyô cantyja 'naaⁿ

xuee pascua na nlein'oom' na nliqui' catsma'?

¹⁸T'ooⁿ ndaayâ, tsoom:

—Catsaqui'e'yo' quii' tsjoom, candu'yo' nnom juu ts'aⁿ na nliu'yo': “Ndi' matso Maestro ts'aⁿ na ma'mooⁿ ndaayâ na majnda jaawe'ntyjo xjeⁿ na nlco'wi'na' jom. L'ue ts'oom na nnteijndeil' wa' na nleijndaa' na nlcwaaⁿ'aⁿ, nlqueeⁿ catsmaⁿ na nntseit'maaⁿ'nê xuee pascua ñequio jâ nn'aⁿ na cwilajomndyô ñ'eⁿ'nê.”

¹⁹Ndo' l'aayâ cha'xjeⁿ na tsoom. Jljndaa'ndyô na nlcwaa'â natmaaⁿ xuee pascua.

²⁰Jnda na teincooⁿ ncue, tjawacatyeeⁿ Jesús nacañoom' meiⁿ'sa ñequio jâ na canchoo'wendyô. ²¹Ndo' yocheⁿ na cwicwaa'â tooⁿ'oⁿ, seineii' ndaayâ, tsoom:

—Mayuu'cheⁿ ndye'yo' nntsjo^o, cwiindyo' 'o ñnequiaa cwenta ja luee nn'aⁿ.

²²Ñ'oomwaa' jeeⁿ ndyaa' seichjoo'na' n'ooⁿ'yâ. To^o'â cwii ndo' cwiindyô ta'x'aa^yâ nnoom, l'uuyâ:

—Ta, ¿aa nnts'aacheⁿ'na' na ja?

²³T'ooⁿ ndaayâ, tsoom:

—Cwii ts'aⁿ na jnda tjoom xiowaa ñ'eⁿ'ndyo, tsaⁿ'ñeeⁿ ñnequiaaⁿ cwenta ja. ²⁴Ndo' maxjeⁿ nlco'wi'na' ja na cwiliindyô ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee cha'xjeⁿ na matso ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om. Saa jeeⁿ nty'iaa'ñe juu ts'aⁿ na ñnequiaa cwenta ja luee nn'aⁿ. Yati xeⁿ t'icaluiiñe tsaⁿ'ñeeⁿ.

²⁵Quia jo' t'o Judas, tsaⁿ na ñnequiaa cwenta jom. Tso:

—'U Maestro, ¿aa nnts'aacheⁿ'na' na ja?

T'o Jesús nnoom:

—Majo'ndyo cha'xjeⁿ jnda tsu'.

²⁶Yocheⁿ na cwicwaa'â to'ñom Jesús tyoo', seit'maaⁿ'nê Ty'oots'om cantyja 'naaⁿ'na'. Tyjeeⁿ juuna', tquiaaⁿ ndaayâ. Tsoom:

—Cato'ñoom'yo' cwa'yo' tyoo'waa, ee cwiluiiñena' sei'la.

²⁷Mati to'ñoom cwii waso na ñjom ndaa winom, tquiaaⁿ na quian'l'uaa' Ty'oots'om. Jnda chii tquiaaⁿ juuna' ndaayâ, tsoom:

—Luua cwe'yo'. Calui' cjaana'.

²⁸Ndaa winomwaa cwiluiiñena' niroom'a na ñequio juuna' maquaⁿ'tyaⁿ'ya ñ'oom xco cha nnda^a ntseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om jnaaⁿ jndyendye nn'aⁿ. ²⁹Nndye'yo' nntsjo^o, xuee na cwii wjaatina' taxoc'uannada'a ndaa winom hasta quia jnda tue'ntyjo na mamatsa'ntjom Tsotyâ. Quia ljo'cheⁿ nnc'uaxco juuna' ñ'eⁿ'ndyo' yuu na matsa'ntjoom.

Jesús matseicañeeⁿ na nncwji'ñe Pedro

(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

³⁰Taayâ cwii luantsa, jnda chii jluii'â jo' jo'. Saayâ ta na jndy Olinos. ³¹Quia jo' tso Jesús ndaayâ:

—Tsjom je' cha'tsondyo' 'o nntjei'ndyo' ñ'eⁿ'ndyo. Ee ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om matsona': “Nla'cuee' nn'aⁿ juu ts'aⁿ na mach'ee cwenta canmaⁿ. Ndo' canmaⁿ ntsmeiiⁿ'eⁿ nnt'oom'ndyeyo'.”

³²Ndo' tsotyeeⁿ ndaayâ:

—Ja quia na jnda mawando'xco na jnda ty'io, nncjoindyaa ts'ondaa Galilea, xeⁿ jnda nntsantyo'yo'.

³³Ndo' t'o Pedro nnoom, tso:

—Meiiⁿ cha'tsondye na'm'aⁿ nntjeii'ndyena ñ'eⁿ'ndyu' saa ja tijoom cwji'ndyo ñ'eⁿ'ndyu'.

³⁴T'ō Jesús nnoom, tso:

—Mayuu'cheⁿ matsjoo njom',
tsjom je', cwii tjoocheⁿ na
nntseixuaa caxtijndyo, saā 'u jnda
ndyee ndii' macwji'ndyu' ñ'eⁿndyo.

³⁵Tso Pedro nnoom:

—Meiⁿ na nncju'na' na c'io
ñ'eⁿndyu' saā tijoom cwji'ndyo
cantyja 'naⁿ'.

Ndo' majuu ñ'oom t'ooyâ na
cha'tsondyô na cwilajomndyô ñ'eⁿ
Jesús.

**Matseineiⁿ Jesús nnon Ty'oots'om
quii' ntjom Getsemaní**

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶Ndo' squiaayâ cwii joo na
jndyuna' Getsemaní. Tsoom ndaayâ:

—Cwindyuaandyo' ñjaaⁿñe yocheⁿ
na jo luaa' na nntseinaⁿya nnom
Ty'oots'om.

³⁷Quia jo' tjatyeeⁿ, tjañ'oom
Pedro ñequio we ntseinda Zebedeo.
Jnaⁿna' na t'maⁿ matseindaⁿna'
ntyjeeⁿ, ndo' jeeⁿ matseichjoo'na'
ts'oom. ³⁸Tsoom ndaana:

—Jeeⁿ'cheⁿ ndyaa' matseichjoo'na'
ts'ooⁿ hasta jom ndyowe' ts'ooⁿ.
Caljoo'ndyo' l'joo. C'om'c'eendyo',
calajomndyo' ñ'eⁿndyo, nchii
cwinda'yo'.

³⁹Quia jo' tjatjatyeeⁿ chjoowi'.
Tjawanquoom na matseit'maaⁿñê
Ty'oots'om. Tyoch'eeⁿ ty'oo nnom,
tsoom:

—Tsootyaya, xeⁿ aa waa na nndaā
nluii, quiaa' na tincwinooⁿya
nawi'waa na matseijomna' cwii na
jeeⁿ ja. Saā meiⁿ na luaa' macaⁿ'a,
caluii cha'xjeⁿ na l'ue ts'om' nncu',
nchii cha'xjeⁿ na l'ue ts'ooⁿ ja.

⁴⁰Jnda jo' jndyolcweeⁿ'eⁿ na m'aⁿ
ndyee na ñ'eeⁿ na cwila'jomndye

ñ'eⁿñê. Ljeiⁿ na cwindana. Tsoom
nnom Pedro:

—U Pedro, ¿aa tícandaā nlaquii
n'om'yo' meiⁿ ñe'cwii hora
na ticanda'yo' na n'ajomndyo'
ñ'eⁿndyo? ⁴¹Cha'tsondyo'
c'om'c'eendyo' na calaneiⁿ'yo' nnom
Ty'oots'om cha ticjaachuuna' 'o
xjeⁿ 'naaⁿna' quia wi' cwtjom'yo'.
Mayuu', jeeⁿ m'aaⁿ'c'ee' ts'om ts'aⁿ
na nnts'aa yuu na macaⁿ'na' saā nc'e
na ts'aⁿ tseixmaaⁿ, tileicanaⁿñê.

⁴²Jnda jo' tjannaaⁿ'aⁿ na jnda
we ndii' na nntseineiⁿ nnom
Ty'oots'om. Tsoom:

—Tsootyaya, xeⁿ xocandaā na
nncwinom'na' nawi' na nntjoⁿ'ya,
ñecuaa, caluii cha'xjeⁿ na l'ue ts'om'
nncu'.

⁴³Jndyonaaⁿ'aⁿ na m'aⁿ na ñ'eeⁿ.
Ljeiⁿ maxjeⁿ cwindana, ee
jeeⁿ tyeⁿ maleichuu tsaⁿ'tsjom
joona. ⁴⁴Quia jo' ñ'eeⁿ joona,
tjannaaⁿ'aⁿ na seineiⁿ nnom
Ty'oots'om na jnda ndyee ndii'.
Mañejooti ñ'oom tyotseyty'ooñê.
⁴⁵Tyjee'cañoomnaaⁿ'aⁿ na ñ'eeⁿ,
tsoom ndaana:

—¿Aa maxjeⁿ ndicwaⁿ cwinda'yo'!
Ya na mañjom cwita'jndyee'yo'. Cwa
je' c'om'c'eendyo', ee jnda tue'ntyjo
xjeⁿ cantyja 'naⁿya na cwiluiindyo
ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee. Je'
mañequiaa ts'aⁿ cwenta ja luee
nn'aⁿ na wi'ndye. ⁴⁶Quicantyja'yo',
cjaaya. Canty'ia'yo' luaa'
mandyocwjee'cañoom juu ts'aⁿ na
mañequiaa cwenta ja luee nn'aⁿ.

T'uena Jesús

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷Ndicwaⁿ matseineiⁿ Jesús ndo'
tyjee'cañoom Judas, cwii jâ nn'aⁿ

na canchoo'wendyô. Jndyocho
jndye nn'aⁿ na m'aⁿ cantyja
'naaⁿ ntyee na cwiluiitquiendye
ndo' cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na
cwiluiitquiendye naquii' tsjoom.
Cwilei'cho naⁿñeeⁿ ncjo espadas
ñequio n'oom nch'io. ⁴⁸Ndo' Judas,
tsaⁿ na tqiiaa cwenta Jesús, jnda
t'mooⁿ 'naaⁿ chiuu waa na nnts'aaⁿ.
Tsoom:

—Ts'aⁿ na nnc'ua ntsmaⁿ maxjeⁿ
juu na cwil'ue'yo'. Mana cat'ue'yo'
jom.

⁴⁹Mañoom' tyjee'cañoom
nacañoom' Jesús. Tsoom nomom:
—Xmaⁿndyu' Maestro.

Ndo' t'om ntsmaⁿ Jesús. ⁵⁰Tso
Jesús nnoom:

—Xmaⁿndyu'. Ts'iaaⁿ na jndyo',
mana catseicandaaⁿndyu'.

Quia jo' tquie'cañom naⁿñeeⁿ
Jesús, t'uena jom. Jla'tyeⁿna jom.

⁵¹Ndo' cwiindyô jâ na ñ'aaⁿyâ
ñ'eⁿ Jesús, tjei'ñoomñe xjoo'.
Tyjee tsua'qui mosoo' tyee na
cwiluiitquieñe. ⁵²Quia jo' tso Jesús
nnoom:

—Cwjaa'ndyu'nnda' xjo' naquii'
tjaⁿwaa'na'. Ee juu ts'aⁿ na mach'ee
nata' quio xjo mañequio jo'
nncueeⁿeⁿ. ⁵³¿Aa ticatseitiuu' na
nndaⁿ ncaaⁿa nnom Tsotyâ ndo'
jom mañoom' njñoom meiⁿcheⁿ
ntmaaⁿ ángeles na nntei'jndeina
ja? ⁵⁴Saa xeⁿ na nmeiⁿ nnts'aa,
¿chiuu nntseicandaaⁿñeyuuna' ljeii
'naaⁿaⁿ na matsona' na tseixmaⁿya
na catjoⁿya na luaa?

⁵⁵Ndo' tso Jesús ndaa cha'tso
nn'aⁿ:

—Jnda'jom ñ'eⁿ ncjo espadas ñ'eⁿ
n'oom nch'io tquiocat'ue'yo' ja
cha'cwijom tquo'yo' nacjoo' cwii

tsaⁿcanch'ue. 'Io ndii 'io ñeta'catyaⁿ
naquii' wats'om t'maⁿ na ñet'mooⁿ
ndaⁿyo', saa t'icat'ue'yo' ja.
⁵⁶Saa cha'tso na matjoⁿ nmeiⁿ
cwicalui'yuu' ñ'oom ndyuee
profetas.

Quia jo' cha'tsondyô na
cwilajomndyô ñ'eⁿ Jesús jlei'nqooⁿyâ,
'ndyaayâ jom na ñenqueⁿ.

**'Ooqueⁿ na Jesús luee nn'aⁿ na
cwiluiitquiendye**

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-
71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷Quia jo' nquiee nn'aⁿ na t'ue
Jesús, ty'eñ'omna jom waa' Caifás,
juu tyee na cwiluiitquieñe. Jo' jo'
jnda tjomndye nn'aⁿ na cwit'mooⁿ
ljeii na tqueⁿ Moisés, ñequio nn'aⁿ
na cwiluiitquiendye naquii' tsjoom.
⁵⁸Ndo' Pedro tquiacheⁿ tquia
tjantyjoⁿ naxeⁿ Jesús. Tueⁿeⁿ waa'
tyee na cwiluiitquieñe. Tjaqueⁿeⁿ
tach'eeⁿ w'aa'ñeeⁿ. Tjacjom
quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na cwil'a cwenta
wats'om, cha nnty'iaaⁿaⁿ chiuu
nncjaaju'yuuuna' cantyja 'naaⁿ Jesús.

⁵⁹Ndo' ntyee na cwiluiitquiendye
ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye
naquii' tsjoom ñequio cha'tsondye
nt'omcheⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ n'iaaⁿ,
tyol'ueena nn'aⁿ na calue ñ'oom
cantu nacjoo' Jesús cha nndaⁿ
nleijndaa' jnaaⁿaⁿ na cueeⁿeⁿ. ⁶⁰Saa
meiⁿ na jndye nn'aⁿ jlue ñ'oom
cantu nacjoom'm na waa jnaaⁿaⁿ
maxjeⁿ ticalui'yuu' ñ'oom'ñeeⁿ. Jnda
chii wendye naⁿñeeⁿ tjoom' cantu
jluena:

⁶¹—Tsaⁿm'aaⁿ ñetsoom jom
nntseityueeⁿeⁿ wats'om t'maⁿ
cwentaa' Ty'oqots'om, ndo' ñendyee
xuee na nnts'aaxcoom cwiicheⁿ.

⁶²Quia jo' nquii tyee na cwiluiitquieñe teintyjeeⁿeⁿ, tsoom nnom Jesús:

—¿Aa maxjeⁿ meiⁿcwii ñ'oom tic'o? ¿Chiuu waayuu na nmeiiⁿ ñ'oom cwitjei'yuu'ndye naⁿm'aⁿ nacjo'?

⁶³Saa Jesús meiⁿcwii ñ'oom tic'ooⁿ. Quia jo' nquii tyee na cwiluiitquieñe tso nnoom:

—Ñequio xuee' Ty'oots'om na wando', tyeⁿ matsa'ntjoⁿya 'u, catsu' ñ'oom na mayuu'. Catsu'ndyeyu' nndyaayâ, ¿aa 'u cwiluiindyu' Cristo, Jnda Ty'oots'om?

⁶⁴T'o Jesús nnoom:

—Majo'ndyo ñ'oom na matsu'. Ndo' mati matseicandiyi 'o na 'io cha xuee na cwii wjaatina' nnty'ia'nda'a'yo' ja na cwiluiindyo ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee na m'aa'ndyo yuu na matseit'maaⁿñena' ja ntyjaa' Ty'oots'om ntyjaya. Jom tseixmaaⁿ cha'tso najnda. Ndo' nnty'ia'yo' ja na nnaaⁿ cañoom'luee na nndyocuannda'a ñequio nchquiu.

⁶⁵Quia jo' tyee na cwiluiitquieñe jndii'ñê liaⁿaⁿ na lioom'm, tsoom:

—Tsaⁿm'aaⁿ jnda seineiiⁿ ñ'omntjeiⁿ nacjoo' Ty'oots'om. Ticaⁿtina' 'ñeeⁿ na nncwji'yuu'ñe nacjoom'm. 'O cwindye'yo' ñ'omntjeiⁿ na tsoom.

⁶⁶¿Ljo' cwilatuu'yo' je' ñ'eⁿñê?

T'oo nn'aⁿ nnoom, jluena:

—Tsaⁿm'aaⁿ maxjeⁿ tseixmaaⁿ na cueueⁿeⁿ.

⁶⁷Ndo' tyojñomna ndaajnaⁿ nnoom. Tyotioona nda' jom ndo' nt'om tyotmeiiⁿ nda' watmeiⁿ nnoom. ⁶⁸Ndo' jluena nnoom:

—'U na cwiluiindyu' Cristo na jñom Ty'oots'om, cwa cjaawee' jndyo' 'ñeeⁿ tmeiⁿ nda' 'u.

Macwji'ñe Pedro cantyja 'naaⁿ Jesús

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-

62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹Yocheⁿ na cwiluii na nmeiiⁿ, Pedro wacatyeeⁿ tach'eⁿ ndo' tyjee'cañoom cwii yuscu na mandi'ntjom jo' jo'. Tso tsaⁿñeeⁿ nnoom:

—'U maxjeⁿ ñeñ'eⁿ ñ'eⁿ Jesús, tsaⁿ na jnaⁿ Galilea.

⁷⁰Saa Pedro tjei'ñê ñequio na ndye cha'tsondye naⁿñeeⁿ. Tsoom:

—Meiⁿchjoo ticaljeii ñ'oom na matsu'.

⁷¹Jndaⁿ chii tjaaⁿ na waa 'ndyoots'a t'maⁿ ndo' cwiicheⁿ yuscu na mandi'ntjom jo' jo' ljeii jom. Tso tsaⁿñeeⁿ ndaa nn'aⁿ na m'aⁿ na nndyoo':

—Tsaⁿm'aaⁿ maxjeⁿ ñeñ'eeⁿ ñ'eⁿ Jesús, tsaⁿ na jnaⁿ Nazaret.

⁷²Cwiicheⁿ cwii ndii' tjei'ñe Pedro mana tjei'yom xuee' Ty'oots'om. Tsoom:

—Ntyjii Ty'oots'om na ticwajnaⁿa tsaⁿm'aaⁿ.

⁷³Tyoowiquiuu' ndo' nt'omcheⁿ nn'aⁿ na meintyjee' jo' jo' ty'entyjaa'na jom. Jluena nnoom:

—Mayuu'cheⁿ na 'u cwii joo nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ tsaⁿm'aaⁿ. Ee ñ'oom na matsei'neiⁿ ma'moⁿna' na Galilea jnaⁿ.

⁷⁴Quia jo' to' Pedro na tju' cheⁿnqueⁿ ñ'omwi' nacjoom'm. Tsoom na ntyjiicheⁿ Ty'oots'om na mayom'm. Tsoom:

—Ja maxjeⁿ ticwajnaⁿa tsaⁿm'aaⁿ.

Ndo' majo'to xjeⁿñeeⁿ seixuaa cactijndyo. ⁷⁵Mañoom' tjañjoom' ts'om Pedro juu ñ'oom na jnda tso Jesús nnoom: “Cwii tjoöcheⁿ

na nntseixuaa caxtijndyo *saa* 'u jndā ndyee ndii' macwji'ndyu' ñ'e'ndyo." Mana jlueeⁿeⁿ ch'eⁿ. Sei'ndaa'ñ'eⁿna' ntyjeeⁿ, tyoty'ioom.

'Ooñ'omna Jesús na m'aaⁿ Pilato

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

27 Quia na jndā teincoo cha'tso ntyee na cwiluiitquiendye ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye quii' tsjoom ndaa nn'aⁿ judíos ñ'e'cwii jla'tjoom'na ñ'oom na t'maⁿna cue' Jesús. ²Jla'tyeⁿna jom, ty'eñ'omna jom. Ty'ecatíoona cwenta jom l'õ nquii Poncio Pilato na juu cwiluiiñe gobiernom.

Cantyja na tue' Judas

³Ndo' Judas, ts'aⁿ na tquiaa cwenta Jesús luee naⁿñeeⁿ, quia na nty'iaaⁿaⁿ na jndā teijndaa' na nncue' Jesús, tío na jeeⁿ tia ntyjeeⁿ cantyja na s'aaⁿ. Tjatseilcweeⁿeⁿ ntquiiu nchoo' nqui s'om xuee ndaa ntyee na cwiluiitquiendye ñequio ndaa nn'aⁿ na cwiluiitquiendye quii' tsjoom. ⁴Tsoom ndaa naⁿñeeⁿ:
—T'maⁿ jnaⁿya waa na seiqiooya cwii ts'aⁿ luee'yo' na tjaa'naⁿ jnaⁿ tseixmaⁿ.

T'õõ naⁿñeeⁿ nnoom, jluena:
—¿Ljo' mach'ena' jâ na ljo'?

Cando' nncu'.
⁵Quia jo' Judas tyeⁿnqueeⁿeⁿ s'om xuee'ñeeⁿ naquii' wats'om t'maⁿ. Jndā jo' jlueeⁿeⁿ, tjaaⁿ. Tjatseintyjañê, seicuee'ñe cheⁿnqueⁿ.

⁶Ntyee na cwiluiitquiendye jla'xcwiina s'om'ñeeⁿ. Jluena:
—S'ommeiiⁿ jndā njoml'ua na nncue' ts'aⁿ. Jo' chii ticaty'iomiana

na nlatjooⁿ'a jona' ñequio s'om na cwiquioo cwentaa' Ty'õots'om.

⁷Jndā na jla'tjoom'na ñ'oom ñ'eⁿ nc'iaana, jla'catsuuna s'om'ñeeⁿ. Tioml'uana cwii taⁿ tyuaa na jndaa ts'aⁿ na mach'ee ncuua. Jo' jo' l'ana wats'om tyue' yuu na nnc'oocaty'iuuna l'oo, nn'aⁿ na cwe' cwiquieya tsjoomna. ⁸Cwe' jo' hasta xuee je' jndyu tyuaa'ñeeⁿ Tyuaa Niom'. ⁹Ndo' na luaa' tuii seicandaa'ñena' ñ'oom 'ndyoo profeta Jeremías, tsoom: "Nn'aⁿ Israel jla'jndaa'ndyena na njoml'uañe ts'aⁿ ntquiiu nchoo' nqui s'om xuee. Jndā chii to'ñoomlcwe'na s'om'ñeeⁿ. ¹⁰Ñequio jona' jla'jndana cwii taⁿ tyuaa' ts'aⁿ na mach'ee ncuua cha'xjeⁿ na t'moⁿ Ty'õots'om nooⁿ na maxjeⁿ nluui."

Tyomeintyjee' Jesús jo nnom Pilato

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹Ty'eñ'omna Jesús, tyomeintyjeeⁿeⁿ jo nnom gobiernom Pilato. Tax'ee tsaⁿñeeⁿ nnoom:

—¿Aa 'u cwiluiindyu' Rey cwentaa nn'aⁿ judíos?

T'õ Jesús, tsoom:

—Maxjeⁿ jo' ja, cha'na matsu'.

¹²Ntyee na cwiluiitquiendye ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye quii' tsjoom tqiiana jnaaⁿaⁿ nnom Pilato. Ndo' meiiⁿ na cwiqueⁿna ñ'oom nacjoom'm *saa* jom meiiⁿcwii ñ'oom tíc'õõⁿ. ¹³Jo' chii tso Pilato nnoom:

—¿Aa maxjeⁿ ticandi' ñ'oommeiiⁿ na cwitjei'yuu'ndyena nacjo'?

¹⁴*Saa* meiiⁿcwii 'ndyoo ñ'oom tíc'õõⁿ cantyja ñ'oom na tuee'na

nacjoom'm. Jo' chii s'aana' na jee'
tjawee' ts'om Pilato na tíc'o Jesús.

Cwiwijndaa'tye' na nncue' Jesús

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19.16)

¹⁵Ndo' ticwii chu na nncue'
xuee pascua tyowaa costumbre na
nquii gobiernom nntseicandyaañê
meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ praso na nntaⁿ
nn'aⁿ. ¹⁶Ndo' quia jo' tyom'aaⁿ cwii
praso na jndyu Barrabás w'aancjo
na t'maⁿ ñ'oom waa nacjoom'm.

¹⁷Ndo' quia na tjomndye nn'aⁿ,
tax'ee Pilato ndaana, tsoom:

—Je' candu'yo', ¿ñeeⁿ juu l'ue
n'om'yo' na nntseicandyaandyo?
¿Aa juu Barrabás, oo ¿aa Jesús na
cwilue nn'aⁿ na cwiluiiñe Cristo?

¹⁸Ee sei'noⁿ Pilato na cwe' na
jndooa Jesús jo' chii jla'quioona juu
l'ooⁿ nchii ee na waa jnaaⁿ tsaⁿñeeⁿ.

¹⁹Ndo' yochēⁿ na wacatyeeⁿ na
nncu'xeeⁿ ñ'oom'ñeeⁿ seicwanom
scoom'm cwii ñ'oom na m'aaⁿ.
Tso: “Ticatii'ndyu' ñ'oomwaa' ee
tsaⁿm'aaⁿ matseixmaaⁿ cantyja
na maty'iomyana'. Ee tsjom
teincooquiuu' jeeⁿ ñeseicachjuu
tsaⁿtsjom ja cantyja 'naaⁿaⁿ.”

²⁰Ndo' ntyee na cwiluiitquiendye
ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye
quii' tsjoom tyola'jndoⁿ na n'om nn'aⁿ
na cataⁿ naⁿñeeⁿ na candyaañe juu
Barrabás ndo' Jesús cueeⁿeⁿ. ²¹Jo'
chii tax'eennda' Pilato ndaāⁿ nn'aⁿ
na jndyendye, tsoom:

—Cwa candu'yo', ¿cwaaⁿ cwii
na wendye joona l'ue n'om'yo' na
catseicandyaandyo?

Jooa t'oona, jluena:

—Juu Barrabás.

²²Tax'eennda' Pilato ndaana.

Tsoom:

—Xeⁿ juu Barrabás ndyaañê quia
jo' ¿chiiu nnts'aayo ñequio Jesús
na cwindu'yo' na cwiluiiñe Cristo?

Cha'tsondye naⁿñeeⁿ t'oona
nnoom, jluena:

—Caty'ioom' jom ts'oom'naaⁿ.

²³Quia jo' tax'ee Pilato ndaana,
tsoom:

—¿Ljo' jnaⁿ tseixmaaⁿ nquiu'yo'?

Saa majndeiti jla'xuaa naⁿñeeⁿ,
jluena:

—Caty'ioom' jom ts'oom'naaⁿ.

²⁴Jnda na nty'iaa' Pilato na
tícanaⁿñê ñ'oom'ñeeⁿ hasta
manndyo na nla'wendyena
nacjoom'm, quia jo' tcaaⁿ ndaatioo,
jñoom'm na jndoo' cha'tsondye
naⁿñeeⁿ. Tsoom:

—Je' mandyuu'a cha calui'yuu'na'
na ticachoo jnaⁿ xeⁿ nlacue'yo'
tsaⁿm'aaⁿ na tjaa jnaaⁿ. Jo' chii,
cajndo' ncjo'yo'.

²⁵Saa t'oo cha'tsondye naⁿñeeⁿ,
jluena:

—Ljo' ch'eenaa' jâ. Ncjooyâ
nnchoonquaaⁿyâ jnaⁿ ñequio
ndaayâ na nncue' tsaⁿm'aaⁿ.

²⁶Jo' chii Pilato seicandyaañê
Barrabás cha'xjeⁿ na taⁿ nn'aⁿ. Ndo'
sa'ntjoom na cala'sei' sondaro
'naaⁿaⁿ Jesús. Jnda jo' tquiaaⁿ
juu lueena na caty'ioomna juu
ts'oom'naaⁿ.

²⁷Jnda jo' ty'eñ'om sondaro'ñeeⁿ
Jesús naquii'cheⁿ wats'iaaⁿ. Jo'
jo' jla'tjomndye cha'tso ntmaaⁿ
sondaro nacañom'm. ²⁸Tjeii'na
liaⁿaⁿ ndo' jla'cweena cwiicheⁿ liaa
jom, liaatco colo wee juuna'. ²⁹Ndo'
jla'tyjoondyena n'oomnloom cwii tsei.
Tioomna juuna' xqueeⁿ cha'cwijom
corona. Ndo' tjaa'ndyena cwii tsmāⁿ
ts'ooⁿ ntyjaya cha'cwijom ts'ooml'eii'

tsaⁿmats'iaaⁿ t'maⁿ. Jndā chii tyota'na cantyena jo nnoom na cwe' cwincona jom. Tyoluena:

—Cwila't'maaⁿndyô 'u Rey cwentaa nn'aⁿ judíos.

³⁰Mati tyotuee'na ndaajnaⁿ cjoom'm. Tjeii'ndyena tsmāⁿ na ndii' ts'ooⁿ, tyotmeiiⁿna juuna' xqueeⁿ. ³¹Jndā tjacjoona na cwincona jom, quia jo' tjeii'na liaatco'ñeeⁿ, jla'cweenda'na liaⁿaⁿ jom. Jndā chii ty'eñ'omna jom na nnty'ioomna jom ts'oom'naaⁿ.

Cwity'ioomna Jesús ts'oom'naaⁿ

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

³²Xjeⁿ na ma'oocalui'na quii' tsjoom, tjomndyena cwii ts'aⁿ tsjoom Cirene na jndyu Simón. L'ana na jndei'na' na cjaañ'oom ts'oom'naaⁿ na nñoom Jesús.

³³Tquiēna cwii joo na jndyu Gólgota. Ñ'oomwaa' ñecatsona' Ta Tsei'xqueⁿ Ts'oo. ³⁴Tquiāna winom na nnc'om na tjoom'na' ñequio cwii nasei na ja. Saā tatic'om quia ljeiiⁿ na tjoom' nasei'ñeeⁿ.

³⁵Ndo' quia jndā ty'ioom sondaro jom ts'oom'naaⁿ, tyo'oona x'iaa na nnty'iaana 'ñeeⁿ nleijnoom' cwii cwii liaⁿaⁿ. Ndo' na luaa' tuui seicandāā'ñēna' ñ'oom na seiljeii profeta. Tso: “Tyo'oona x'iaa na nnty'iaana 'ñeeⁿ joona nleijnoom' cwii cwii liaya.” ³⁶Jndā chii ty'ecwindyuaandyē sondaro'ñeeⁿ na cwil'ana cwenta Jesús. ³⁷Ndo' jo ndyeyu ts'om xqueeⁿ ty'ioomna ljeii na t'moⁿna' jnaaⁿaⁿ. Tsona': “Lluañē juu Jesús na cwiluiiñē Rey cwentaa nn'aⁿ judíos.”

³⁸Mati jo' jo' ty'ioomna we naⁿcanty'ue n'oom'naaⁿ, cwii

tsaⁿ'ñeeⁿ ñoom ts'oom'naaⁿ na meintyjee' ntyjaa' Jesús ntyjaya. Ndo' cwiicheⁿ tsaⁿ'ñeeⁿ ñoom ts'oom'naaⁿ na meintyjee' ntyjatymāaⁿ. ³⁹Ndo' nn'aⁿ na tyowinom jo' jo' tyoluena ñ'omwi' nacjoo' Jesús. Tyola'caandyena nqueⁿna. ⁴⁰Tyoluena:

—'U ts'aⁿ na matsul' na nntseyuyui' wats'om t'maⁿ ndo' ñendyee xuee nntseye'nda' juuna', cwa je' cwji'n'maaⁿndyu' cheⁿnncu'. Xeⁿ mayuu' na cwiluiindyul' Jnda Ty'oots'om, cwa candyo'cue' ts'oom'naaⁿwaa'.

⁴¹Ndo' ntyee na cwiluiitquiēndyē ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés, ñequio nn'aⁿ tmaaⁿ fariseos, ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiēndyē naquii' tsjoom cha'tsondyē naⁿ'ñeeⁿ mati maluaa' tyola'jnaaⁿna Jesús. Tyoluena:

⁴²—Jeeⁿ ya ñetjei'n'maaⁿñē nt'omcheⁿ saā tileicandāā nncwji'n'maaⁿñē cheⁿnqueⁿ. Xeⁿ mayuu' na cwiluiiñē Rey cwentaa jaa nn'aⁿ Israel, cwa candyocueeⁿ na nñoom ts'oom'naaⁿ quia jo' nlayuu'a ñ'eⁿñē. ⁴³Jom matseicantyyjaa' ts'oom ñequio Ty'oots'om ee tsoom ndāāya na jom cwiluiiñē Jnda Ty'oots'om. Jo' chii xeⁿ na mayuu' na jnda ntyjii Ty'oots'om ñ'eⁿñē, cwji'n'maaⁿñē juu.

⁴⁴Ndo' mati naⁿcanty'ue na ñom n'oom'naaⁿ ñ'eⁿ Jesús, tyotuee'na ñ'omwi' nacjoom'm.

Tquiāñē Jesús na tueeⁿeⁿ

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

⁴⁵Quia na tuee' na quiajmeiⁿ, teijaaⁿ cha'waa tsjoomnancue hasta na ndyee na matmaaⁿ. ⁴⁶Juu xjeⁿ'ñeeⁿ jndeiī seixuaa Jesús, tsoom:

—Elí, Elí, lama sabactani.

(Ñ'oomwaa' matsona': Tsotyaya Ty'oots'om, ¿chiiu na ma'ndii' ja?)

⁴⁷Cwantindye joo nn'aⁿ na m'aⁿ ndyoo' quia na jndyena ñ'oommeiⁿ, jluena:

—Tsaⁿm'aaⁿ macwaaⁿ profeta Elías.

⁴⁸Ndo' mantya jleinom cwii ts'aⁿ, tjac'oom cwii 'naⁿ na ya maw'ana' ndaa. Nchjeeñe juuna' naquii' winom na tã, tiom juuna' nnom tsmaaⁿ cha ndaa nncue'cañoomna' ndyoo Jesús na nnc'uu. ⁴⁹Saa nt'omcheⁿ nn'aⁿ tyoluena:

—Ca'ndii' jom. Ñe'cantly'iaayã aa nncwje'cañoom Elías na nncwji'n'maaⁿñe jom.

⁵⁰Quia jo' seixuaannda' Jesús jndei, mana tueeⁿeⁿ. ⁵¹Ndo' xjeⁿñeeⁿ liaatco na ntyjaty'io wats'om t'maⁿ jndii'tcona' hasta xjeⁿ nomtyuaacheⁿ. Jndei s'eii tyuaa ndo' tiuu ljo'. ⁵²Mati jnaaⁿ ndei'luaa ndo' jndye nn'aⁿ na jnda tja na tyola'yu' ñequio Ty'oots'om tando'nnda'na xjeⁿñeeⁿ. ⁵³Quia na jnda tando'nnda' Jesús, mati naⁿñeeⁿ jluu'na naquii' ndei'luaana, ty'equie'na quii' tsjoom Jerusalén. Jo' jo' teitquoo'ndyena ndaa jndye nn'aⁿ.

⁵⁴Ndo' juu capeitaⁿ ñequio sondaro 'naaⁿaⁿ na cwil'a cwenta Jesús quia na nty'iaana na s'eii ndo' tqueⁿna cwenta cha'tso na tuii, jeeⁿ ndya' tyuena. Jluena:

—Mayuu'cheⁿ tsaⁿm'aaⁿ tyoluiiñe Jnda Ty'oots'om.

⁵⁵Ndo' jo' jo' m'aⁿ jndye yolcu na cwe' cwinty'iaatquiana ljo' cwiluii. Jnaⁿ naⁿñeeⁿ ts'ondaa Galilea, tqiontyjona naxeⁿ Jesús

na cwindye'ntjomna nnoom.

⁵⁶Quii'ntaaⁿ yolcu'ñeeⁿ ñ'eⁿ María Magdalena ñequio María tsondyee Jacobo ñ'eⁿ José, ndo' ñequio tsondyee ntseinda Zebedeo.

'Oocaty'iuuna Jesús

(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷Quia tuee' na tmaaⁿ, cwii tsaⁿtya na jndy José na jnaⁿ tsjoom Arimatea, cwiluiiñe ts'aⁿ na matseijomñe ñ'oom na t'moⁿ Jesús, ⁵⁸tjaaⁿ na m'aaⁿ Pilato, tjacaaⁿ ts'oo Jesús. Ndo' tqiaa Pilato ñ'oom'm na ñe'quia sondaro sei'ts'o 'naaⁿ Jesús nnom José. ⁵⁹Quia jo' tjaco'ñom José Jesús, seityjooñe liaa sávana na lju' juu ts'oo'ñeeⁿ. ⁶⁰Jnda chii tjaa'ñe ts'oo'ñeeⁿ naquii' tsue'tsj'o' xco na jnda tuiiya na tseixmaⁿna' tsei'tsuaa 'naaⁿaⁿ. Jnda jo' seicuu'ñe ndyoo tsei'tsuaa ñequio cwii tsjo' t'maⁿ, mana tjaaⁿ. ⁶¹Ndo' María Magdalena ñequio cwiicheⁿ María nty'iaacheⁿna na luaa' s'aaⁿ. Ty'ewindyuaandyena ndyeyu ndyoo tsei'tsuaa'ñeeⁿ.

Cwil'a sondaro cwenta tsei'tsuaa

⁶²Xuee na tuii na luaa', maxuee na cwila'jndaa'ndye nn'aⁿ 'naⁿ na nlcaⁿna' joona ee na 'io xuee na nnta'jndyena. Quia na teincoo cwiicheⁿ xuee, ntyee na cwiluiitquiendye ñequio nn'aⁿ fariseos, ñecwii tmaaⁿ ty'ena na m'aaⁿ Pilato. ⁶³Jluena nnoom: —U ta gobiernom, cwijaañjoom' n'ooⁿyã ñ'oom na tyotso tsaⁿcantu'ñeeⁿ quia ndi wanoom'm. Tsoom na xuee jnda ndyee nncwando'xcoom jnda na tueeⁿeⁿ. ⁶⁴Cwe' jo' l'ue n'ooⁿyã

na catsa'ntjom' sondaro 'naⁿ, na c'oocal'ana cwenta tsei'tsuaⁿ'aⁿ hasta xeⁿjndā teinom ndyee xuee cha nntseicu'na' na joo nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê nlquie'cañomna ndo' nnty'ueena sei'ts'o 'naaⁿ'aⁿ, jndā jo' nluena ndāa nn'aⁿ na jom jndā mawando'xcoom na tueeⁿ'eⁿ. Ndo' juu cantuwaa' t'maⁿ'ti ññequiu'nn'aⁿna' nn'aⁿ nchiiti ñ'oom na ñeseineiⁿ xjeⁿ na ñetanoom'm.

⁶⁵T'ō Pilato ndāana, tsoom:

—Nmeiⁿ sondaro na mañequia luee'yo'. Cwa catsa'yo' ñ'eⁿndyena. Ya ya cwenta cal'a'yo' tsei'tsuaa'ñeeⁿ.

⁶⁶Quia jo' ty'e naⁿñeeⁿ. Ty'ela'cu'tyeⁿna tsei'tsuaa. Ty'ioomna sayo yuu na ntjom 'ndyoo tsue'tsjo' quio tsjo' t'maⁿ cha nnōōⁿ xeⁿ nntseicanaaⁿñe ts'aⁿ. Jndā chii 'ndyena sondaro na nl'a cwenta tsei'tsuaa.

Tando'xco Jesús

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

28 Jndā teinom xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ judíos ndo' jndā jaawixuee xuee najndyee smanaⁿ, quia jo' tja María Magdalena ñequio cwiicheⁿ María, ty'ecajndoo'na tsei'tsuaa. ²Mats'ia jo' jndei s'eii. Ee cwii ángel cwentaa' Ty'ōots'om jnaaⁿ cañoom'luee, jndyocueeⁿ na waa tsei'tsuaa. Teiñōōⁿ tsjo' na tā' 'ndyoo tsei'tsuaa'ñeeⁿ, tjacjom nacjoo'na'. ³Cha'waañê caxueeñê cha'cwijom chomtsuee. Ndo' canchii' liaⁿ'aⁿ cha'na canchii' tsaaⁿ. ⁴Ndo' sondaro na cwil'a cwenta tsei'tsuaa, quia na

nty'iaana ángel'ñeeⁿ tyoteindyena, tquiaandyena nomtyuaa, cha'cwijom l'oo joona. ⁵Quia jo' seineiⁿ ángel ndāa yolcu'ñeeⁿ, tsoom:

—Tilacatyundyoy'. Ee mantyjiiya na Jesús cwil'ue'yo', nquii tsaⁿ na ty'ioom nn'aⁿ ts'oom'naaⁿ. ⁶Je' tac'oomñê ñjaaⁿ, ee na jndā mawando'xcoom na tueeⁿ'eⁿ cha'xjeⁿ ñ'oom ñetsoom. Quiocanty'ia'yo' yuu ñetacatyeeⁿ. ⁷Jndā jo' calatyua'yo', catsalacandii'yo' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê na jndā mawando'xcoom. Ndo' candu'yo' na mawjaañetyeeⁿ ts'ōndaa Galilea, jndā jo' catsantjo'yo'. Jo' jo' nleicwindyoy' ñ'eⁿñê. Ñ'oommeiⁿ jndyocatsjooya ndāa'yo'.

⁸Ndo' yolcu'ñeeⁿ, jndei jlui'na tsei'tsuaa, jeeⁿ tyuena ndo' neiⁿna. Jla'tyuua'na na nla'candiina nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê na luaa' jndyena. ⁹Ndo' mats'ia jo' tjomndyena Jesús. Tquiaaⁿ na xmaⁿndyena. Ndo' ta'na cantyena, ta'xcweendyena n'eeⁿ na tyola't'maaⁿndyena jom. ¹⁰Ndo' tso Jesús ndāana:

—Tilacatyundyoy'. Catsa'yo', tsalacandii'yo' nn'aaⁿya na c'oonaa ts'ōndaa Galilea. Jo' jo' nnty'iaana ja.

Ñ'oom na tyolue sondaro

¹¹Yocheⁿ na 'oo yolcu'ñeeⁿ, nt'om sondaro na tyol'a cwenta tsei'tsuaa ty'equie'na quii' tsjoom Jerusalén, ty'ela'candiina ntyee na cwiluiitquiendye cha'tso na tuii. ¹²Ndo' ntyee'ñeeⁿ jla'tjoom'na ñ'oom ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye naquii' tsjoom, mat'maaⁿ tsjo'ñjeeⁿ tquiana

ndaꞗ sondaꞗ'ñeeⁿ. ¹³Ndo' jluena ndaꞗ naⁿ'ñeeⁿ:

—Candu'yo' ndaꞗ nn'aⁿ na cwe' natsjom tquie'cañom nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ Jesús. Tquiocanty'ueena sei'ts'o 'naaⁿ'aⁿ xjeⁿ na cwindal'yo'. ¹⁴Tinc'om'yo' ñ'omtiuu tjaa ljo' nntjom'yo', ee xeⁿ nndii gobiernom ñ'oomwaa', já manquiuyâ chiuu nlui'ljuu' ñ'oom 'naⁿ'yo' luaa'.

¹⁵Ndo' to'ñoom sondaꞗ tsjo'ñjeeⁿ'ñeeⁿ. To'na, tyot'oomna ñ'oom cha'xjeⁿ na jnda jndyena na caluena. Cwe' jo' hasta je'cheⁿ ndicwaⁿ cwila'neiⁿ nn'aⁿ judíos na ty'ecanty'uee nn'aⁿ sei'ts'o 'naaⁿ' Jesús.

Jesús majñoom nn'aⁿ na c'oonquiiana ñ'oom'm

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶Quia jo' já na canchoo'cwiindyô saayâ ts'ondaꞗ Galilea. Saawaayâ

cwii ta yuu na jnda seicandii Jesús na catsaayâ. ¹⁷Xjeⁿ na nty'iaayâ jom tyolat'maaⁿ'ndyô jom. Saꞗ ñ'eeⁿ cwantindyô na tijndaa' nquiuyâ aa mayuu' na jom. ¹⁸Quia jo' seicandyoo'ñê nacañoomyâ. Tsoom ndaꞗyâ:

—Nandye cañoom'luee ñequio tsjoomnancue, cha'waa matseixmaⁿya najndo, ¹⁹jo' chii catsa'yo' na m'aⁿ nn'aⁿ ticwii cwii ndyuaa. Nñe'quia'yo' ñ'oom naya ndaꞗna cha nla'yu'na ñ'eⁿ'ndyo. Calats'oomndyo' joona ñequio xuee' Tsotyaya, ñequio xuee' Ja na Jnaaⁿ, ndo' ñequio xuee' Espíritu Santo. ²⁰Cat'moⁿ'yo' na cala'candana cha'tso ñ'oom na jnda tquiaya ndaꞗ'yo'. Ndo' cjaañjoom' n'om'yo' na m'aaⁿya ñ'eⁿ'ndyo' ticwii xuee, hasta na nntycwii tsjoomnancue. Amén.

Ñ'oom naya cantyja 'naaⁿ Jesucristo na seiljei Marcos

Tyoñequiaa Juan ñ'oom ndyuaa na
tjaa nn'aⁿ c'om

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

1 Luaa waa na jnaⁿ ñ'oom naya
cantyja 'naaⁿ! Jesucristo, Jnda
Ty'oots'om.

²Jnda seicandañ'ena! ñ'oom na
seiljei profeta Isaías, matsona':
Majñoñ'etyaya cwii moso
'naⁿya na wjaajndyee jo njom'.
Jom nncwji'yuu'ñê cantyja
'naⁿ,
cha mam'aⁿc'eendye nn'aⁿ quia
na nncue'cañoom'.

³Jom ts'aⁿ na jndei matseineiⁿ
ndañ nn'aⁿ jo ndo' yuu tjaa
nn'aⁿ c'om.

Matsoom: “Calajndaa'ndyo'
naquii' n'om'yo' cha'cwijom
cwii nato na juu jo'
nndyocwjee'cañoom nquii na
nntsa'ntjom 'o.

Cata'ndyo'xcwe'yo' cha'cwijom
cwilayo'yo' nato na ññoom.”

⁴Ñ'oommeiⁿ seicandañ'ena! quia
na to' Juan na tyotseits'oomñê
nn'aⁿ ndyuaa yuu tjaa nn'aⁿ c'om.
Tyoñequiaaⁿ ñ'oom na calcwe'
n'omna jnaaⁿna cha nntseit'maⁿ
ts'om Ty'oots'om jona ndo'

nleits'oomndyena. ⁵Jndye nn'aⁿ
ty'e na m'aaⁿ na jnaⁿna cha'waa
ts'ondaa Judea ñequio tsjoom
Jerusalén. Jnda na lcwe' n'omna
jnaaⁿna, seits'oomñê jona ts'om
jndaa Jordán.

⁶Juan'ñeeⁿ tyocweⁿ liaa na tuiina'
ñ'eⁿ soo' camello. Chi'tyeⁿ xcweeⁿeⁿ
cwii tjaⁿ. Tyocwaaⁿaⁿ calcaa ntyue'
ndo' tyo'om tsiom' jnda. ⁷Luaa
ñ'oom na tyoñequiaaⁿ ndaa nn'aⁿ,
tyotsoom:

—Mandyontyjo nqueⁿ na
t'maⁿti tseixmaaⁿ, nchiiti
ja. Ticatseixmaⁿya na cwe'
ja nndi'ntjoⁿya nnoom na
nntseicanaⁿa lcoom'm. ⁸Ja
matseits'oomndyo 'o ñequio
ndaatioo, sañ nqueⁿ nntseits'oomñê
'o ñequio Espíritu Santo.

Na teits'oomñê Jesús

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹Tiempo'ñeeⁿ jnaⁿ Jesús
tsjoom Nazaret, ts'ondaa Galilea.
Tyje'cañoom Juan ndyuaa yuu na
tjaa nn'aⁿ c'om. Ndo' seits'oomñê
Juan jom ts'om jndaa Jordán.

¹⁰Quia na jlueeⁿeⁿ naquii' ndaa
mantyjacheⁿ nty'iaaⁿaⁿ na
seicanaaⁿñ'ena' tsjo'luee. Jndyocue

Espíritu Santo cha'cwijom catu'. Jndyocaljo nacjoom'm. ¹¹Ndo' teic'uaa na seineiⁿ Ty'oo^ts'om cañoom'luee. Matso:

—U cwiluiindy^u' Jndaaya na jeeⁿ candya' ts'ooⁿya. Cautyja 'naⁿ 'u ñequii'cheⁿ mañequiaana' na neiⁿya.

Ñe'queⁿ tsaⁿjndii xjeⁿ Jesús

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹²Ndo' mantyjacheⁿ tjañ'oom Espíritu Santo Jesús cwiicheⁿ ntyja yuu tjaa nn'aⁿ c'om. ¹³Jo' ljoo'ñê wen'aaⁿ xuee. Tyoqueⁿñe tsaⁿjndii na nlqueⁿ xjeⁿ jom. Mati tyom'aaⁿ Jesús quii'ntaaⁿ quioo' wjee. Ndo' tquie'cañom ángeles na tyondye'ntjomna nnoom.

Matso' Jesús ts'iaaⁿ 'naaⁿ'aⁿ ts'ondaa Galilea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴Jnda na tju' Herodes Juan w'aancjo, quia jo' tja Jesús ts'ondaa Galilea. Jo' jo' tyoñequiaaⁿ ñ'oom naya ndaaⁿ nn'aⁿ cautyja na matsaⁿntjom Ty'oo^ts'om.

¹⁵Tyotsoom:

—Jnda tue'ntyjo xjeⁿ na ññe'quiandyo' na nntsⁿntjom Ty'oo^ts'om 'o. Calayu'yo' ñ'oom naya 'naaⁿ'aⁿ ndo' calcwe' n'om'yo'.

Ma'maⁿ Jesús ñequiee nn'aⁿ na cwitjeii' calcaa

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶Yocheⁿ na mawinom Jesús 'ndyoo ndaaluee Galilea, nty'iaaⁿ'aⁿ Simón ñequio tyjee tsaⁿ'ñeeⁿ Andrés. Cwituee'na tsqui' 'naaⁿ'na ts'om ndaaluee ee joona ts'iaaⁿ 'naaⁿ'na na cwitjeii'na calcaa. ¹⁷Quia jo' tso Jesús ndaana:

—Quio'yo' ñ'eⁿndyo^o ndo' ja nnts'aa na nlatjom'yo' nn'aⁿ tachii cwe' calcaa.

¹⁸Joona mañoom' 'ndyena lqui' 'naaⁿ'na. Ty'ena ñ'eⁿñê.

¹⁹Tjatjatyeⁿ chjoowi' 'ndyoo ndaaluee. Tuee'cañoom Jacobo ñ'eⁿ tyjee tsaⁿ'ñeeⁿ na jndy^u Juan. Joona ntseinda Zebedeo. M'aⁿ'na ts'om w'aandaa, cwila'yona lqui'tsaⁿ 'naaⁿ'na. ²⁰Mantyja tqueeⁿ'ñê joona, quia jo' 'ndyena tsotyena Zebedeo ts'om w'aandaa ñequio naⁿntjoom'm. Ty'ena ñequio Jesús.

Tsaⁿ na tyoleiñ'oom jndyeta

(Lc. 4:31-37)

²¹Ty'ena tquiena tsjoom Capernaum. Quia na tue'ntyjo xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ judíos quia jo' tjaquiee' Jesús naquii' wats'om. Tsoⁿ'oⁿ na tyo'mooⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ. ²²Ndo' ñ'oom na tyoñequiaaⁿ, jeeⁿ tjawee' n'omna. T'moⁿ'na' ndaana na waa najndeii na matseixmaaⁿ, ee ñ'oom na tyo'mooⁿ cajndatina', nchii cwe' cha'na ñ'oom na cwit'mooⁿ nn'aⁿ na jndo' n'om chiuu t'maⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés. ²³Ndo' naquii' wats'om'ñeeⁿ tyje'cañoom cwii ts'aⁿ na maleiñ'oom jndyeta juu. Jndeiⁿ tyotseixuaa tsaⁿ'ñeeⁿ ñ'oom ndyuee jndyeta'ñeeⁿ.

²⁴Tsoom nnom Jesús:

—¿Ljo' l'ue ts'om' ñ'eⁿndyô jâ, 'u Jesús na jnaⁿ Nazaret? ¿Aa jndyo' na jndyo'tsei'tyui' na laxmaa'yâ najndaayâ? Jâ macwitajnaa'â 'ñeeⁿ cwiluiindy^u'. Nncu' cwiluiindy^u' na lju' ts'om' na jnaⁿ na m'aaⁿ Ty'oo^ts'om.

²⁵Quia jo' seitia' Jesús jndyeta'ñeeⁿ. Tsoom:

—Catseicheⁿ¹. Calui' naquii' ts'om tsaⁿm'aaⁿ¹.

²⁶Ndo' s'aa jndyeta'ñeeⁿ na seicantyeⁿñe tsaⁿ¹ñeeⁿ ndo' tyoteiñe. S'aaⁿ na seixuaa jndei, jndā jo' jlueeⁿ¹eⁿ naquii' ts'om tsaⁿ¹ñeeⁿ. ²⁷Ndo' cha'tso nn'aⁿ na nty'iaa na luaa' tuii jeeⁿ tyuena. Tyota'x'eena ndā n'c'iaana, tyoluena:

—¿Ljo' ma'moⁿna' na luaa' tuii? Cwa cwii ñ'oom xco cwindyaaya je'. Ee tsaⁿm'aaⁿ¹ waa najneiⁿ na matsa'ntjoom meiⁿ jndyeta ndo' cwila'candana ñ'oom na matsoom.

²⁸Mañoom' t'om ñ'oom cantyja 'naaⁿ¹ Jesús cha'waa ts'ondaa Galilea.

Sein'maⁿ Jesús staxeeⁿ¹ Simón Pedro

(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹Ndo' jndā na jlui'na wats'om, ty'ena waa' Simón ñ'eⁿ Andrés, ndi ñ'eⁿ Jacobo ñ'eⁿ Juan. ³⁰Tquiena. Ndo' jo' jo' m'aaⁿ staxeeⁿ¹ Simón. Waa cjoo' jnduu na matseiconal juu. Mañoom' jla'candii nn'aⁿ Jesús na wii' yuscuñeeⁿ. ³¹Quia jo' tjantyyaa' Jesús tsaⁿ¹ñeeⁿ, t'ueeⁿ ts'ō, seiweeⁿ juu. Mañoom' ntquiuuñe na matseiconal juu. Mana to' na mandintjom ndāana.

Sein'maⁿ Jesús jndye nn'aⁿwii

(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³²Majuu tmaaⁿ¹ñeeⁿ jndā na tjacue ñe'quiom', tquie'cho nn'aⁿ nn'aⁿwii ñ'eⁿ nn'aⁿ na maleichuu jndyeta na m'aaⁿ Jesús. ³³Manndyo ndyuendye nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ na tqiena na cwe' 'ndyoots'a w'aa'ñeeⁿ. ³⁴Xjeⁿ¹ñeeⁿ sein'maaⁿ jndye nn'aⁿwii cha'tso nnom ntycu

na cwitjoomna. Mati jndye jndyeta tjeiⁿ¹eⁿ naquii' n'om nn'aⁿ. Meiⁿ tñquiaaⁿ na nla'neiⁿ jndyeta'ñeeⁿ meiⁿcwii ñ'oom ee tical'ue ts'oom na nndye nn'aⁿ cantyja 'naaⁿ¹aⁿ. Ee jndyeta'ñeeⁿ manquiuna 'ñeeⁿ cwiluiiñê.

Jesús mañequiaaⁿ ñ'oom ts'ondaa Galilea

(Lc. 4:42-44)

³⁵Teincoo cwiicheⁿ xuee ndicwaⁿ jaaⁿcheⁿ teicantyyaaⁿ, tjaaⁿ cwii joo yuu na ñenqueⁿ. Jo' jo' tyotseineiⁿ nnom Ty'oots'om. ³⁶Ndo' Simón ñequio n'c'iaaⁿ¹aⁿ ty'entyjona naxeⁿ¹ Jesús na cwil'ueena jom. ³⁷Jndā na jliuna jom, jlueena nnoom:

—Jndye nn'aⁿ jeeⁿ cwil'uee 'u.

³⁸Tsoom ndāana:

—Cjaaya nt'omcheⁿ njoom na nndyoo' cha mati jo' nñequiaya ñ'oom naya na nndye nn'aⁿ. Ee maxjeⁿ ts'iaaⁿwaa' na qui na jndyooya.

³⁹Quia jo' tyomanoom cha'waa ts'ondaa Galilea. Tyoñequiaaⁿ ñ'oom naya naquii' lan'om 'naaⁿ naⁿ¹ñeeⁿ cwii cwii joo. Ndo' tyocwjeeⁿ¹eⁿ jndyeta naquii' n'om nn'aⁿ.

Sein'maⁿ Jesús ts'aⁿ na chuu tycu lepra

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰Tyjee'cañoom cwii ts'aⁿ na m'aaⁿ Jesús na chuu tycu lepra. Tco'xyte jo nnoom, s'aa ty'oo, tso:

—Ta, ntyjii 'u ndā nntsein'maⁿ¹ ja, xeⁿ wajnaⁿ¹ na maty'iomna'.

⁴¹Jesús t'oom na wi' ts'oom tsaⁿ¹ñeeⁿ. Seiloom ts'ōōⁿ, tyeⁿnquiom'm juu. Tsoom nnom:

—Maxjeⁿ maty'iomna' na ljo'.
Can'maⁿⁱ.

⁴²Mantyja tsu tycu lepra. Mana ljuu' tjaaⁿⁱaⁿ cha'waañê. ⁴³Jnda jo' jñom Jesús tsaⁿⁱñeeⁿ, tyeⁿ ñ'oom tsoom nnom:

⁴⁴—Meiⁿcwii ñ'oom ticatsu' ndaaⁿ nn'aⁿ chiuu tui na n'maⁿⁱ. Saa cja', cja'tseica'moⁿndyu' nnom tye. Ndo' quiaa' quoo' nnoom na matseit'maaⁿndyu' Ty'oots'om cha'xeⁿ na tyotsa'ntjom Moisés. Ee laa'ti' nncwji'yuu'ñena' ndaaⁿ nn'aⁿ na jnda n'maⁿⁱ.

⁴⁵Saa quia na tja tsaⁿⁱñeeⁿ, tooⁿⁱoⁿ na tyotseineiⁿ, tyotsoñ'eeⁿ chiuu waa na n'maaⁿ. Jo' chii mañoom' t'om ñ'oom ndiocheⁿ. Cwe' jo' seicu'na' na nncjaaquiee' Jesús meiⁿnquia tsjoom ee jeeⁿ jndye nn'aⁿ nnc'oontyjaa'na xeⁿ nliuna jom. Jo' chii ljoo'ñê yuu tjaa nn'aⁿ c'oom ndo' tquie'cañom nn'aⁿ na m'aaⁿ na jndye joo jnaⁿna.

Sein'maⁿ Jesús ts'aⁿ na ntjeiⁿ nc'ee

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

2 Jnda na teinom cwantindyoxuee, tue'cañoomnda' Jesús tsjoom Capernaum. Ndo' teic'uaa ñ'oom na jnda tyjeeⁿⁱeⁿ, m'aaⁿ waa' cwii ts'aⁿ. ²Jndye nn'aⁿ tjomndyena jo' jo' hasta tileicwiiñdeii w'aa. Meiⁿ cwe' 'ndyoots'a tícandaa nlique'cañomna. Ndo' tyoñequiaaⁿ ñ'oom' Ty'oots'om ndaana. ³Ndo' jo' tquie'cañom ñequiee nn'aⁿ na m'aaⁿ Jesús. Tquioñ'omna cwii ts'aⁿ na ntjeiⁿ nc'ee. ⁴Quia na nty'iaana na tícandaa nnc'oontyjaa'na na m'aaⁿ ee na jeeⁿ tyeeⁿ m'aⁿ nn'aⁿ, quia jo' ty'ewana xqueⁿ w'aa. Jla'canaaⁿndyena ndyeyu na

meintyjee' Jesús. Jla'c'oⁿna tsuee na ndii' ts'aⁿwii'. ⁵Quia na nty'iaa' Jesús na cwila'yuy'a n'om naⁿñeeⁿ, tsoom nnom nquii ts'aⁿ na wii':

—'U jndaaya, jnda seit'maⁿ ts'o^o'ya 'u cha'tso jnaⁿⁱ na niom.

⁶Ndo' nt'om nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqeeⁿ Moisés na teindyuaandye jo' jo', jndye ñ'oom tyola'tiuuna naquii' n'omna na ticuee' n'omna Jesús. ⁷Jla'neiⁿ cheⁿnquieena naquii' n'omna, jluena: “Tsaⁿm'aaⁿⁱ ¿chiuu na luaa' matsoom? Cwa ñ'oom ntjeiⁿ matseineiⁿ nacjoo' Ty'oots'om ee macanda jom nnda nntseit'maⁿ ts'o^o'm jnaaⁿ nn'aⁿ.” ⁸Ndo' ntyjii Jesús na luaa' m'aaⁿⁱ n'omna. Tsoom ndaana:

—¿Chiuu na ticuaaya nquiu'yo' ñ'eⁿndyo? ⁹¿Cwaaⁿ ñ'oom cwila'tiuu'yo' na tijndeit'ina' na nntsjo^o nnom tsaⁿwii'm'aaⁿ? ¿Aa nchii cha'na jnda tsjo^o nnoom na matseit'maⁿ ts'o^o'ya jnaaⁿaⁿ na waa? Oo ¿aa nchii jndeit'ina' nquiu'yo' na nntsjo^o na quicantyyaaⁿ, catseilcwiiñê tsuee 'naaⁿaⁿ ndo' cjaacaⁿ? ¹⁰Queⁿyo' cwenta, ja na cwiluindy^o tsaⁿ na jnaⁿ cañoom'luee nntsjo^o juu ñ'oom na nquiu' 'o na jndeit'ina'. Quia jo' quia na jnda tco'yana' tsaⁿm'aaⁿ nla'noⁿyo' na majndeiticheⁿ ja waa najndo nnom tsjoomnancue na nnda nntseit'maⁿ ts'o^o'ya jnaaⁿ nn'aⁿ.

¹¹Quia jo' tsoom nnom ts'aⁿ na ntjeiⁿ nc'ee:

—'U re, matsjooya njom', quicantyya'. Catseilcwindyu' tsuee 'naⁿⁱ. Cja'to' wa'.

¹²Ndo' mantyya teicantyya tsaⁿñeeⁿ, seilcwiiñê tsuee 'naaⁿaⁿ.

Ilueeⁿeⁿ na jndoo' cha'tsondye naⁿñeeⁿ. Jeeⁿ tjawee' n'omna na luaa' tuii. Tyola't'maaⁿndyena Ty'ooots'om, tyoluena:

—Meiⁿjom ndii' tyoonty'iaaya na nluui na luaa'.

Ma'maⁿ Jesús Leví na mati jndyu

Mateo

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³Jndā tuii na luaa', tja Jesús cwiicheⁿ cwii ndii' 'ndyoo ndaaluee ndo' jndye nn'aⁿ ty'entyjaa'na jom. Tyo'mooⁿ ndāana. ¹⁴Cwii xuee mawinoom yuu na cwitioom nn'aⁿ ts'iaaⁿndāana cwentaa' gobiernom. Jo' jo' noom'm cwii ts'aⁿ na jndyu Leví jnda Alfeo. Wacatyeeⁿ tsaⁿñeeⁿ na maco'ñoom s'om na cwitioom nn'aⁿ. Tso Jesús nnoom:

—Candyo'tseijomndyu' ñequio ts'iaaⁿ 'naⁿya.

Ndo' teicantyja tsaⁿñeeⁿ, tjatseijomñe ñ'eⁿ Jesús.

¹⁵Cwii xuee m'aaⁿ Jesús waa' Leví ñequio nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. Jo' jo' wacatyeeⁿ nacañoom' meiⁿsa ñequio naⁿñeeⁿ na cwicwa'na. Ndo' mati majndye nn'aⁿ na cwito'noom ts'iaaⁿndāā nn'aⁿ cwentaa' gobiernom ñequio nn'aⁿ na cwila'tjoondye nnom Ty'ooots'om cantyja na nquiu nn'aⁿ fariseos, teindyuaandyena ñ'eⁿñê. Ee jndye nn'aⁿ ty'entyjona naxeeⁿeⁿ. ¹⁶Sāā nn'aⁿ fariseos ñequio nc'iaana na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés, quia na nty'iaana na macwa' Jesús ñequio nn'aⁿ na cwila'tjoondye nnom Ty'ooots'om ndo' ñequio nn'aⁿ na cwito'ñoom s'om cwentaa' gobiernom, ta'x'eena ndāā nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê, jluena:

—¿Chiuu waayuu na macwaaⁿaⁿ ñ'eⁿ nn'aⁿ na cwito'ñoom s'om ndo' ñ'eⁿ nn'aⁿ na cwila'tjoondye nnom Ty'ooots'om?

¹⁷Jndā na jndii Jesús na luaa' cwiluena, tsoom ndāana:

—Nn'aⁿ na tiwii titjoondyena ts'aⁿ na mach'ee nasei. Sāā nn'aⁿ na wii, tjoondyena tsaⁿñeeⁿ. Ja nchii na jndyoo na nncwaⁿya nn'aⁿ na m'aⁿ cantyja na maty'iomyana', ja jndyoo na nncwaⁿya nn'aⁿjnaⁿ.

¿Chiuu na tyoola'cwejndo'ndye nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ Jesús?

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸Nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom na tyoñequiaa Juan tsaⁿ na tyotseits'oomñe nn'aⁿ ñequio nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom na cwila'naaⁿ nn'aⁿ fariseos, m'aⁿna na cwila'cwejndo'ndyena cwii xuee. Ndo' nt'omndye joona ty'entyjaa'na Jesús, ta'x'eena nnoom, jluena:

—Nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom na mañequiaa Juan cwila'cwejndo'ndyena ndo' majo'ti cwil'a nn'aⁿ fariseos, sāā nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom na mañequiaa, tyoola'cwejndo'ndyena. ¿Chiuu na tyool'ana?

¹⁹T'o Jesús cwii ñ'oom na cwe' tjañoom' cantyja 'naaⁿ nqueⁿ. Tsoom ndāā naⁿñeeⁿ:

—Nn'aⁿ na cwila'jomndye na macoco ts'aⁿ ¿aa maty'iomna' na nla'cwejndo'ndyena yocheⁿ na ndii ñ'eⁿ tsaⁿs'a'ñeeⁿ ñ'eⁿndyena? Cantyjati xuee na m'aaⁿ ñ'eⁿndye naⁿñeeⁿ na cwiwit'maaⁿ na tocoom, ticatsona' na nla'cwejndo'ndyena. ²⁰Sāā manncue'ntyjo xuee na nncwji'na' jom qui'ntaaⁿna, quia ljo'cheⁿ nla'cwejndo'ndyena.

²¹Seineiⁿticheⁿ Jesús cwii ñ'oom na tjañoom' cantyja 'naaⁿ ñ'oom xco na ma'mooⁿ ndaana. Tsoom: —Ts'aⁿ na matseyoⁿ liaa, ticaty'iomna' na nncwjaa'ñê cwii taⁿ liaa xco na tyootmaⁿ na nntseyooⁿ liaa ntsaa. Ee na ljo' nnts'aaⁿ, quia nntmaⁿ liaa tquie quia jo' nncjaateii liaa xco, nntyjaañena' liaa ntsaa, ndo' cwajndiiti nnc'ioo'ñena' liaa ntsaa'ñeeⁿ. ²²Mati ts'aⁿ na mach'ee winom tijoom nntioom juuna' tjaⁿ na jnda teijndyo. Ee xeⁿ na ljo' nnts'aa ts'aⁿ nnt'ioo' tjaⁿ'ñeeⁿ, mana cwiwi'ndaa'na', ndo' mati nlcwe' winom. Jo' chii maty'iomna' na ts'om tjaⁿ xco nnc'oocuenta'.

Cwit'ioo'ndyena xu'lqueeⁿ xuee na cwita'jndye nn'aⁿ

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³Cwii xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ judíos, mawinom Jesús yuu na niom ntjom lqueeⁿ trigo. Ndo' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ'ñê, yocheⁿ na cwiwinomna jo' jo', to'na na cwit'ioo'ndyena meiⁿ ndyee xu'lqueeⁿ. ²⁴Nt'om nn'aⁿ fariseos jluena nnom Jesús:

—Queⁿ cwentá naⁿm'aⁿ, ¿chiiu na cwil'ana cwii na ticatsá'ntjomna' xuee na cwita'jndyaaya?

²⁵T'õ Jesús, tsoom ndaana:

—O, ¿aa nchii jnda jla'naⁿyo' ñ'oom chiiu s'aa David quia na seitjoona' na nlcwaaⁿaⁿ? Saa tyoolancjoo'ndyo' cantyja 'naaⁿaⁿ. Jom t'oom na ñejnoom'm ndo' mati nn'aⁿ na ñ'eeⁿ ñ'eⁿ'ñê. ²⁶Tjaqueⁿeⁿ naquii' wats'om 'naaⁿ Ty'oots'om ndo' tcaaⁿ tyoo' nnom Abiatar tyee na cwiluiitquieñe. Jnaaⁿaⁿ

ntyoo'ñeeⁿ. Tcwaaⁿ'aⁿ joona' ndo' mati tquiaaⁿ na tcwa' nn'aⁿ na ñ'eeⁿ ñ'eⁿ'ñê. Ndo' ntyoo'ñeeⁿ na jnda tquia nn'aⁿ nnom Ty'oots'om, ticwanaaⁿ na nlcwa' meiⁿnquia ts'aⁿ, macanda ntyee wanaaⁿ na nlcwa'na juuna'.

²⁷Tsoticheⁿ Jesús ndaana:

—Tqueⁿ Ty'oots'om xuee na nnta'jndyee nn'aⁿ cha na nnteijndeina' joona, nchii sejndaa'ñê na nnts'aana' xjeⁿ 'o na nndu'yo' na jeeⁿ t'maⁿ xuee tseixmaⁿna'. ²⁸Jo' chii ja na cwiluiindyö ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee waa na matseixmaⁿya na nntsjoö ljo' wanaaⁿ na cal'a nn'aⁿ xuee na cwita'jndyaaya.

Sein'maⁿ Jesús ts'aⁿ na jnda tjateii cwii ts'o

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

3 Cwiicheⁿ cwii ndii' tjaquiee' Jesús naquii' wats'om. Jo' jo' m'aaⁿ cwii tsaⁿ's'a na jnda tjateii cwii ts'o. ²Jeeⁿ tyoqueⁿ nn'aⁿ fariseos cwentá ljo' nnts'aaⁿ, aa nntsein'maaⁿ tsaⁿ'ñeeⁿ juu xuee na cwita'jndyeeena, ee jeeⁿ queeⁿ n'omna na ndaa nlcweⁿna ñ'oom nacjoom'm. ³Quia jo' tsoom nnom ts'aⁿ na jnda tjateii ts'o: —Quicantya', cwintyje' xcwe quii'ntaaⁿ naⁿm'aⁿ.

⁴Ndo' tsoom ndaaⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ jo' jo':

—Ja mawax'aya ndaa'yo', xuee na cwita'jndyaaya ¿aa wanaaⁿ na cateijndei ts'aⁿ x'iaaⁿaⁿ na wi' matjom, oo aa ticateijneiⁿ juu? ¿Aa cwji'n'maaⁿ'ñê x'iaaⁿaⁿ na ticue', oo aa ca'ñeeⁿ na cue'?

Saa joona yacheⁿ jla'cheⁿna.

⁵Quia jo' nty'iaaⁿaⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ

ndiocheⁿ, seilioo'ñê ñ'eⁿndyena.
Tquiaana' na chjoo' ts'oom ee
sei'nqooⁿoⁿ na jeeⁿ quieⁿ n'omna.
Tsoom nnom tsaⁿs'a'ñeeⁿ:

—Catseiliuu' ts'o'.

Seiliuu tsaⁿñeeⁿ ts'oqⁿ ndo'
mana tco'yana' jom. ⁶Saa nn'aⁿ
fariseos mantya jluina, tyo'maⁿna
ñequio nn'aⁿ 'naaⁿ Herodes chiuu
nl'ayoona na nla'cuee'na Jesús.

**Jndye nn'aⁿ tjomndye
'ndyoo ndaaluee**

⁷Quia jo' tjannda' Jesús
'ndyoo ndaaluee ñequio nn'aⁿ
na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. Cwii
tmaaⁿ nn'aⁿ ty'entyjo naxeeⁿeⁿ
na jnaⁿna ts'ondaa Galilea. ⁸Ndo'
mati nt'omcheⁿ nn'aⁿ tyondyena
cantyja 'naaⁿ jndye nnom
ts'iaaⁿ t'maⁿ na tyoch'eeⁿ. Quia
jo' jndyendyena jnaⁿna ts'ondaa
Judea ñequio tsjoom Jerusalén,
ñequio ndyuaa Idumea, ñequio
xndyaa' jndaa Jordán, ndo' ñequio
ndiocheⁿ tsjoom Tiro ñ'eⁿ Sidón.
Ty'entyjaa'na jom. ⁹Jo' chii
sa'ntjoom nn'aⁿ na cwila'jomndye
ñ'eⁿñê na cala'jndaa'ndyena cwii
w'aandaa chjoo na nleil'uee'ñê
cha tints'aana' na 'oontquieena
jom ee tyeeⁿ na jeeⁿ jndye nn'aⁿ
m'aⁿ nacañom'm. ¹⁰Ee nc'e na jnda
sein'maaⁿ jndyendye nn'aⁿ, jo' chii
cha'tso nt'omcheⁿ nn'aⁿ na ndicwaⁿ
chona ntycu, tyola'canto'ndyena
nacañom'm na ñ'e'nquio'na jom cha
nn'maaⁿna. ¹¹Ndo' jndyenia na m'aⁿ
naquii' n'om nn'aⁿ, mei'yuucheⁿ na
nty'iaana jom, l'ana naquii' n'om
naⁿñeeⁿ na cata'na cantyena jo
nnoom. Tyola'xuaana, tyoluena:
—'U cwiluiindyul' Jnda Ty'oqts'om.

¹²Saa Jesús jndei'na'
tyotsa'ntjoom na ticat'mooⁿna 'ñeeⁿ
cwiluiiñê.

**Ma'maⁿ Jesús canchoo'we nn'aⁿ na
nla'jomndye ñ'oom 'naaⁿaⁿ**

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³Tjawa Jesús cwii ta, ndo'
tqueeⁿñê nn'aⁿ na macwjiil'ñê
cwentaaⁿaⁿ na c'oona na m'aaⁿ.
¹⁴Tqueeⁿ canchoo'wendyena
na nñ'eeⁿna ñ'eⁿñê ndo' na
njñoom joona na nñe'quiana
ñ'oom naya 'naaⁿaⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ.
Matseicajndyuna' joona apóstoles.
¹⁵Tquiaaⁿ cantyja najndeiⁿ na
tseixmaaⁿ na nla'xmaⁿna cha nndaⁿ
nla'n'maaⁿna nn'aⁿ ndo' nndaⁿ
nntjeii'na jndyenia naquii' n'om
nn'aⁿ. ¹⁶Nmeiiⁿ ncuee nchoo'we
nn'aⁿ na tjeii'ñe Jesús cwentaaⁿaⁿ:
Simón, tsaⁿ na seicajñoom Pedro,
¹⁷Jacobo ñequio tyjeeⁿ Juan,
ntseinda Zebedeo, joona seicajñoom
Boanerges, ñ'oomwaa' ma'moⁿna'
na jeeⁿ chona ndyueena, ¹⁸Andrés,
Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás,
Jacobo jnda Alfeo, Tadeo, Simón,
tsaⁿ na matii'ñe ñ'oom ñ'eⁿ tmaaⁿ
nn'aⁿ cananista. ¹⁹Ndo' ñ'eⁿ Judas
Iscariote, ts'aⁿ na tquiaa cwenta
Jesús.

**Cwilueyoona na Jesús
tsaⁿjndiitquiee matseixmaaⁿ**

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

²⁰Jnda jo' tja Jesús yuu na
mac'eeⁿ, ndi ñ'eeⁿ naⁿñeeⁿ. Ndo'
tjomndyennda' cwii tmaaⁿ nn'aⁿ
yuu na m'aaⁿ hasta tileinquiaana'
na nlcwaaⁿ'aⁿ ñ'eⁿ nn'aⁿ na ñ'eeⁿ
ñ'eⁿñê. ²¹Jnda na jndye nn'aaⁿ
nqueⁿ na luaa' matjoom, ty'ec'omna

jom na jndei'na' ee cwilue nn'aⁿ na jnda seintjei'na' jom.

²²Nt'om nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés na jnaⁿ Jerusalén, tyoluena:

—Tsaⁿm'aaⁿ matseixmaaⁿ
Beelzebú, juu tsaⁿjndiitquiee. Nc'e najndeii na matseixmaⁿ, jo' na macwjeeⁿeⁿ jndyeta naquii' n'om nn'aⁿ.

²³Tqueeⁿñe Jesús naⁿñeeⁿ ndo' seineiⁿ ñ'oom tjañoom' ndaana. Tsoom:

—¿Chiuu nnts'aayuuna' na nquii Satanás mawjaⁿ nacjoo' nqueⁿ na macwjeeⁿeⁿ jndyeta ñequio ntyjenaⁿjndiiñe naquii' n'om nn'aⁿ?

²⁴Xeⁿ m'aaⁿ cwii gobiernom na cwitoⁿndye nn'aⁿ 'naaⁿaⁿ, nt'om cwil'oo nacjoom'm ndo' nt'om cwila'jomndye ñ'eⁿñê, tsaⁿñeeⁿ xocaljoo'ñetyeⁿ ts'iaaⁿ. ²⁵Ndo' mati nn'aⁿ na m'aⁿ cwii w'aa xeⁿ cwila'ntja'ndyena, xoc'omna na ñe'naaⁿ, maxjeⁿ nnt'oom'ndyena.

²⁶Ndo' majo'ti cantyja 'naaⁿ Satanás, xeⁿ na matseiwêñe nacjoo' ntyjenaⁿjndiiñe quia jo' xocaljotypeⁿ cantyja najneiⁿ na matsaⁿntjoom joona. Ee xeⁿ na luaa' mach'eeⁿ, quia jo' matseintycwiñe cheⁿnqueⁿ.

²⁷Tjaa'naⁿ ts'aⁿ na nndaⁿ na cwe' nncjaaquiee'to waa' ts'aⁿ na jeeⁿ jndei na nncwji' 'naaⁿ tsaⁿñeeⁿ. Saa xeⁿ nntseyeⁿjñeeⁿ tsaⁿñeeⁿ quia ljo'cheⁿ nndaⁿ nncwji'ñ'eeⁿ 'naaⁿ. Maluua' matseijomna' ñ'eⁿndyjo ja quia macwjii'a naⁿjndii ñ'eⁿ jndyeta naquii' n'om nn'aⁿ.

²⁸Mayuu'cheⁿ candye'yo' nntsjo^o, ndaⁿ nntseit'maⁿ ts'om Ty'o^ots'om cha'tso nnom na cwila'tjo^ondye nn'aⁿ ñequio mei'nquia ñ'oom

wi' na ntjei'na' na cwiluena.

²⁹Saa meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na matsoyuu na cwiluii ts'iaaⁿ 'naⁿya cwe' cantyja najndeii tsaⁿjndii, tsaⁿñeeⁿ matseineiⁿ ñ'oom ntjeiⁿ nacjoo' Espíritu Santo. Ndo' na ljo' tijoom nntseit'maⁿ ts'om Ty'o^ots'om tsaⁿñeeⁿ. Jnaⁿwaa' tijoom cantycwiina'.

³⁰Luaa' tsoom ndaaⁿ naⁿñeeⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés. Ee joona tyoluena na jom tseixmaaⁿ tsaⁿjndiitquiee.

Jesús, tquie ntyjeeⁿ na m'aaⁿ ñ'eⁿ tsoñeeⁿ

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹Tquiecañom ntyjee Jesús ñequio tsoñeeⁿ yuu na m'aaⁿ saa ch'eⁿ ljoo'ndyena nc'e na jeeⁿ tyeeⁿ m'aⁿ nn'aⁿ. Cwe' jla'cwanomna ñ'oom na calueeⁿeⁿ ch'eⁿ. ³²Jo' chii nn'aⁿ na meindyuaandye nacañom'm jlueña nnoom:

—Aa ndi!, jnda tyjee' tso'ndyo' ñ'eⁿ ndyenty'iu'. M'aⁿna ch'eⁿ, cwil'ueena 'u.

³³Saa t'ooⁿ ndaana tsoom:

—Ndye'yo' nntsjo^o ndaaⁿyo' 'ñeeⁿ cwiluiiñe tsondyo ndo' ndyentyjo.

³⁴Jnda chii nty'iaaⁿaⁿ ndiocheⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ na meindyuaandye nacañom'm, tsoom ndaana:

—Queⁿyo' cwenta, ncjo'yo' cwiluiindyo' tsondyo ñequio ndyentyjo. ³⁵Ee meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na mach'ee yuu na l'ue ts'om Ty'o^ots'om, tsaⁿñeeⁿ cwiluiiñe ti'tyjo, ndo' nomtyjo, ndo' tsondyo.

Ts'aⁿ na tjacju' lqueeⁿ trigo

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

4 Cwiicheⁿ cwii ndii' tquie'cañom cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na jndyendye

na m'aaⁿ Jesús 'ndyoo ndaaluee. Tooⁿoⁿ na ma'mooⁿ ndaana. Ndo' jeeⁿ ndya' tyola'canto'ndyena nacañom'm. Jo' chii tjacuooⁿ ts'om w'aandaa chjoo na meintyje'cheⁿna' ts'om ndaaluee. Tjajom ts'omna' ndo' cha'tsondye nn'aⁿ ljoo'ndyena 'ndyoowi' ndaaluee tyuaatcwii.

²Jndye ñ'oom tjañoom' teil'uee'ñê na tyo'mooⁿ ndaa nn'aⁿ. Tue'cañoomna' na tsoom ñ'oomwaa:

³—Candyeyo' ñ'oomwaa: Tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ, tjajoom'm lqueeⁿ trigo. ⁴Ndo' yocheⁿ na majoom'm lqueeⁿñee, nt'om tquiaa ts'om nato. Ndo' tquie cantsaa, tcwa'yo' joona'. ⁵Nt'om lqueeⁿ tquiaana' tyuaa na jeeⁿ ljo' yuu na tita m'aaⁿ ts'o. Lqueeⁿñeeⁿ tyuaa' t'oomna' ee tita tiona' ts'o. ⁶Saa na jeeⁿ jmeiⁿ tyonty'iaa' ñe'quoom', t'uaana'. Tjaaaⁿna' ee na tinjoom ty'e nch'ioo'na'. ⁷Nt'om lqueeⁿ tquiaana' yuu na meintyje' nda' l'oo nioom. Tyuaa'ti tjawindy e l'oo nioom'ñeeⁿ, tc'o'na' ntjom, nc'e naljo' tjaa'na' ljo' tue' l'a lqueeⁿñeeⁿ. ⁸Saa nt'om lqueeⁿ tquiaana' yuu na ya ts'o. T'oomna', ty'ewijndana', jndye lqueeⁿ tue'. Nt'om tjei'na' cwii xuu waljoo' yom ts'oom lqueeⁿ trigo na cwii ts'oom lqueeⁿ tjacju' tsaⁿñeeⁿ. Ndo' nt'om tjei'na' we xuu waljoo' xcwe na cwii ts'oom lqueeⁿ tjajoom'm. Ndo' nt'om tjei'na' ñequiee xuu na cwii ts'oom lqueeⁿ na tjajoom'm.

⁹Quia jo' tso Jesús ndaana: —Ñeeⁿ juu na niom lue' n'om lua'qui na nndii, candii.

Luaa ts'iaaⁿ ñ'oom tjañoom'

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰Jnda na tju'na' na ñenquii Jesús ñequio nn'aⁿ canchoo'wendye

ndo' ñequio nt'om nn'aⁿ na mati cwicañ'eeⁿtyeⁿ ñ'eⁿñê, ta'x'eena ljo' ñe'ca'moⁿ ñ'oom tjañoom'ñeeⁿ.

¹¹Ndo' tsoom ndaana:

—Mañequiaa Ty'oots'om na 'o cala'noⁿ'yo' ñ'oom na tyooliu nn'aⁿ cantyja na matsa'ntjoom. Saa nn'aⁿ na tyoola'jomndye ñ'eⁿndyo, ñenquii' ñ'oom tjañoom' matseinaⁿya ndaana. ¹²Jo' chii mach'eena' na mayuu'cheⁿ meiiⁿ na jndye ndii' ndyena ñ'oom na mañequiaa, saa xocala'noⁿna. Ndo' meiiⁿ na jndye ndii' nnty'iaana ts'iaaⁿ na mats'aa saa tixoqueⁿna cwentá. Ee cwil'ayana na nmeiiⁿ cha tilcwe' n'omna, tintseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om jnaaⁿna.

Luaa ma'moⁿ ñ'oom na tjacju' ts'aⁿ lqueeⁿ trigo

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³Quia jo' tsoom ndaana: —¿Aa maxjeⁿ ticala'noⁿ'yo' ñ'oom tjañoom'waa'? ¿Chiuu nl'aa na nla'noⁿ'yo' nt'omcheⁿ ñ'oom tjañoom'? ¹⁴Juu ts'aⁿ na tjacju' lqueeⁿ trigo, jo' ts'aⁿ na mañequiaa ñ'oom' Ty'oots'om. ¹⁵Lqueeⁿ na tquiaa ts'om nato, jo' nn'aⁿ na cwindye ñ'oom' Ty'oots'om na mañequiaa ts'aⁿ, saa mantyja macwji' Satanás ñ'oom'ñeeⁿ naquii' n'omna. ¹⁶Ndo' lqueeⁿ na tquiaa yuu na jeeⁿ ljo' tyuaa, jo' nn'aⁿ na ya cwindye ñ'oom' Ty'oots'om. Neiiⁿna cwito'ñoomna juuna'. ¹⁷Saa tiyo cwindyena ee matseijomna' joona cha'na jnda lqueeⁿñeeⁿ na tinjoom ty'e nch'ioo'na'. Ndo' quia na maco'wi'na' joona oo cwila'wjee nn'aⁿ joona nc'e na cwila'yu'na, mantyja cwi'ndyena.

¹⁸Lqueeⁿ na tquiaa naquii' l'oo niom, jo' nn'aⁿ na ya Cwindye ñ'oom' Ty'oots'om. ¹⁹Saa naⁿñeeⁿ jeeⁿ m'aaⁿ n'omna chiuu cwii 'oom'aⁿtina. Maquiu'nn'aⁿna' jooa na ñe'cwityandyena, ndo' jeeⁿ cwila'queeⁿ n'omna na ñe'calei'chona cha'tso nnom 'naⁿ. Cha'tso nmeiⁿ matseicatsuuna' ñ'oom' Ty'oots'om naquii' n'omna. Jo' chii tileicanaⁿjndeina' na n'l'ana yuu na cjawee' ntyjii Ty'oots'om. ²⁰Saa m'aⁿ nn'aⁿ na ya cwindye ñ'oom' Ty'oots'om. Cwila'ljona juuna' naquii' n'omna. Cwiqueⁿndyena na cwil'ana yuu na ya. Matseijomna' jooa cha'na lqueeⁿ na tquiaa yuu na jeeⁿ ya ts'o. Nt'om naⁿñeeⁿ matseijomna' cantyja 'naaⁿna cha'na cwii ts'oom lqueeⁿñeeⁿ na tjei'na' cwii xuu waljoo' yom ts'oom. Ndo' nt'omndyena matseijomna' cha'na cwii ts'oom lqueeⁿñeeⁿ na tjei'na' we xuu waljoo' xcwe. Ndo' nt'omndye naⁿñeeⁿ matseijomna' jooa cha'na cwii ts'oom lqueeⁿñeeⁿ na tjei'na' ñequiee xuu.

**Ñ'oom tjañoom' cantyja 'naaⁿ
xjocanti**
(Lc. 8:16-18)

²¹Jnda jo' seineiⁿtyeeⁿcheⁿ ndaana:
—¿Aa nnts'aacheⁿna' na nntseicw'aa ts'aⁿ xjocanti ndo' nncwjaa'ñeyom juuna' nacjee' ts'oom maquila, oo na nlcoom'm juuna' nacjee' jnduu? ¿Aa nchii ndye nntseintyaa' juuna'?
²²Cha'tso na mats'aa je' na talicliu cha'tsondye nn'aⁿ, mancjo'yo' nlacanooⁿ'yo' ndaana. Ndo'

cwii cwii ñ'oom wjaañoom' na matseinaⁿya je' maxjeⁿ nncue'ntyjo na nla'noⁿ nn'aⁿ meiⁿnquiayuucheⁿ.
²³Ñeeⁿ juu na niom lue' n'om lua'qui na nndii, candii.

²⁴Ndo' mati tsoom ndaana:
—Queⁿ'yo' cwenta cantyja 'naaⁿ ñ'oommeiⁿ na cwindye'yo'. Ee cha'xjeⁿ na cwiqueⁿndyo' na cwindye'yo', malaa'ti nñequiaa Ty'oots'om na nla'noⁿ'yo'. Ndo' nnts'aaⁿ na nntsaa'la'noⁿ'ti'yo' nc'e na cwiqueⁿ'yo' cwenta. ²⁵Ee meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na mayuu' matseiljo ñ'oomya naquii' ts'om, m'mooⁿtyaya nnom. Saa ts'aⁿ na ticatseiljo ñ'oomya naquii' ts'om, tsaⁿñeeⁿ mach'eenal' cwe' ts'iaaⁿndyo cantyjati chjoowi' ñ'oom na mantyjiiytyeeⁿ.

**Ñ'oom tjañoom' cantyja
na 'oowijnda lqueeⁿ trigo**

²⁶Mati tsonnda' Jesús ndaana:
—Juu na matsaⁿntjom Ty'oots'om, matseijomna' cha'xjeⁿ na cwiluii quia na maju' ts'aⁿ lqueeⁿ trigo nomtyuaa. ²⁷Jnda na tjoom'm lqueeⁿ wjaⁿ. Nntsom, nneiⁿncooñê, mmaaⁿñê, cwe' laa'ti' cwiwinom jndye xuee, jndye tsjom. Ndo' lqueeⁿñeeⁿ nnc'oomna', wjaawindyena' saa tsaⁿñeeⁿ ticatsei'nooⁿ'oⁿ chiuu cwiluiiyuu na cwi'oowijndaana'. ²⁸Ee tyuaa ticaⁿna' ts'aⁿ na nnteijndei na nnc'oom ntjom. Najndyee cwi'oom jnda, ndo' 'oowindyena'. Ndo' cwiwaa' xu'lqueeⁿ. Jnda jo' macwjaa'ñena' n'om lqueeⁿ. ²⁹Ndo' quia na jnda tmaⁿ lqueeⁿ, 'oocatyje nn'aⁿ jooa' ee na jnda tue'ntyjo xjeⁿ na nnoⁿna'.

**Ñ'oom tjañoom' cantyja 'naa' lquee'
mostaza**

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

30Ndo' mati tsoom:

—Juu na matsa'ntjom Ty'oots'om, ðljo' ñ'e' matseijomna'? Ndo' ðljo' ñ'e' nlajo'na na m'mo'na' chiuu jaawit'ma' cantyja na matsa'ntjoom? **31**Matseijomna' cha'na cwii lquee' mostaza na nnom' ts'a'. Tjaa'na' cwiiche' lquee' na cachjooti na cwinom nn'a'.

32Jnda' na jnom' ts'a' lquee'ñee' cwi'oomna', wjaawindyena', mawinom'na' cha'tso ntjom na tiquiwindye. Cwileitana' hasta cantsaa na cwi'oontyja cwita'jndyeyo' ncwa' l'õ ts'oom'ñee'.

**Ñequii'che' ñ'oom tjañoom' seinei'
Jesús quia t'moo' ndaa' nn'a'.**

(Mt. 13:34-35)

33Jndye nt'omche' ñ'oom tjañoom' teil'uee'ñe Jesús quia tyotseinei' ndaa' tmaa' na'nee', cantyjati na ndaa' nla'no'na. **34**Cha'tso ñ'oom na tyotseinei' ndaana, ñenquii'che' ñ'oom tjañoom'. Ndo' jnda'quia quia na tju'na' na ñenque' ñequio nn'a' na cwila'jomndye ñ'e'ñê, quia jo' seinei'ndyeyoom ñ'oom'ñee' ndaana.

**Seiche' Jesús jndye ñ'e' nmo'
ndaaluae**

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

35Mañejuu xuee'ñee' quia na jnda' tmaa', tsoom ndaa' nn'a' na cwila'jomndye ñ'e'ñê:

—Cjaaya xndyaa' ndaaluae, ntyjawa'ñe'.

36Quia jo' 'ndyena nn'a' na jndyendye. Tuõna ts'om w'aandaa na maxje' njom Jesús. Ty'eñ'omna jom. Mati ty'ela'jomndye nt'omche' l'aandaa. **37**Xje'ñee' jndei' tiao jndye nnom ndaaluae tyontquiena' nmo' ts'om w'aandaa hasta wjaatoo'na' wjaatiomna' ndaatoo. **38**Saa' nquii Jesús watsom jo' ts'aa' w'aandaa, wantyee' cwii liaa ndyaa. Joonaa jla'nlcwina jom, jluena nnoom:

—'U Maestro, ¿aa maxje' tjaa na coch'eena' 'u meii' na nncwjaaya?

39Quia jo' teicantya Jesús, seitiaa'na' jndye. Seinei' nnom ndaaluae, tsoom:

—Cuachee', cjamei'ntyje'.

Quia jo' teiche' jndye ndo' su s'aana' nnom ndaaluae. **40**Ndo' tsoom ndaa' nn'a' na cwila'jomndye ñ'e'ñê:

—¿Chiuu na jee'che' tyue'yo'? ¿Aa maxje' tjo'che' na nlayu'ya n'om'yo'?

41Saa' joona yache' tyocatyuena. Tyoluena ndaa' ntyjeena:

—¿Ñee' cwiluuiñe' tsa'm'aa'? Jnda'jom meii' jndye, meii' ndaaluae cwila'candana' ñ'oom na matsa'ntjoom.

Ts'a' Gadara na malei'oom jndyetia

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

5 Tquiena xndyaa' ndaaluae, ndyuaa Gadara. **2**Quia na jlui' Jesús ts'om w'aandaa mantyja jna' cwii ts'a' wats'omtyue' na m'aa' jndyetia naquii' ts'om. Jndyocatjomñe Jesús. **3**Ñequii' mac'e' tsa'ñee' yuu niom ndei'luaa. Ndo' mei'cwii ts'a' taticandaa nntseye' jom, meii' ñ'e' l'uaancjo.

⁴Ee jndye ndii' jndā ñe'jla'tyeⁿ nn'aⁿ n'eeⁿ ñequio l'ooⁿ ñ'eⁿ l'uaancjo. Saa jom tyoc'ioo'ñē l'uaancjo'ñeeⁿ nch'u nch'u ntaⁿ. Tjaa meiⁿ cwii ts'aⁿ na nndaā nlqueⁿ xjeⁿ jom.

⁵Naxuee, natsjom ñequii'cheⁿ tyomanoom quii'ntaaⁿ ndei'luaa ndo' quii' jndaā. Matseixuaⁿ jndei ndo' matseiquiee'ñē cheⁿnqueⁿ ñequio ljo'. ⁶Quia na nty'iaa'tquiaaⁿ Jesús, jndyoleinoom, tjantyjaaⁿ na tcoom'm xtyeeⁿ jo nnom. ⁷⁻⁸To' Jesús na matseineiⁿ nnom jndyeta, tsoom:

—U jndyeta, calui' naquii' ts'om tsaⁿm'aaⁿ.

Jo' chii t'o tsaⁿñeeⁿ. Jndei seineiⁿ tso:

—¿Ljo' nntsa' ñ'eⁿndyo ja, 'u Jesús na cwiluiindyul' Jnda Ty'oots'om na m'aaⁿ nandyetichē? Ñequio xuee' Ty'oots'om, mats'aa ty'oo njom' na tilco'wi' ja.

⁹Ndo' tax'ee Jesús 'ndyoo tsaⁿñeeⁿ, tsoom:

—¿Chiuu jndyu'?

T'o jndyeta, tso:

—Ja jndyuya Jndye Meiⁿ, ee na jndye meiⁿ caya.

¹⁰Quia jo' jndye ty'oo tyoch'ee tsaⁿñeeⁿ na tincwji' Jesús joo jndyeta ndyuaa'ñeeⁿ. ¹¹Ndo' jo' jo' ndyoo' waa cwii ta yuu na m'aaⁿ cwii tmaaⁿ calcu na cwicwa'. ¹²Joo jndyeta'ñeeⁿ tyol'ana ty'oo nnom Jesús, jluena:

—Cwe' na cajñom' já yuu na m'aⁿ calcu. Quiaa' ñ'om' na nncuooyâ naquii' n'om jooyo'.

¹³Quia jo' tquiaa Jesús ñ'oom'm na ljo' cal'ana. Jo' chii jlui'na, ty'equie'na naquii' n'om calcu'ñeeⁿ. Jleinomyo', teityu'yo' yuu na nty'a

'ndyoo ndaaluee. Mana nchjeeñena' jooyo' quii' ndaa. Ndo' tmaaⁿ calcu'ñeeⁿ tuee' cha'na we meiⁿ jooyo'.

¹⁴Quia jo' nn'aⁿ na tyojndoo' calcu jla'tyuaa'na, ty'ela'candiina nn'aⁿ quii' tsjoom ndo' jo jndaā na luaa' tuii. Jlui' nn'aⁿ, tquiocanty'iaana chiuu waa na tuii. ¹⁵Tquiēna na m'aaⁿ Jesús. Jliuna ts'aⁿ na jeeⁿ cwajndii ñetjom, jnda macweⁿ liaa ndo' jnda tco'yañ'eⁿna' jom. Jeeⁿ ndya' seicaty'uenal' joona. ¹⁶Ndo' nn'aⁿ na nty'iaandaā chiuu waa na tuii, tcuu tcuu jla'neiⁿna ndaa nn'aⁿ na tquiocanty'iaa. Jla'candiina chiuu waa na n'maⁿ ts'aⁿ na ñejleñ'oom jndyeta ndo' chiuu na tjoom calcu'ñeeⁿ. ¹⁷Quia jo' cha'tso nn'aⁿ to'na na tyotaⁿna nnom Jesús na calueeⁿeⁿ ndyuaa tsjoomna.

¹⁸Xjeⁿ na majaacuonnaⁿ na ts'om w'aandaa, tjatseicandyoo'ñē juu ts'aⁿ na ñeseixmaⁿ jndyeta naquii' ts'om, macaⁿ na wjaa ñ'eⁿñê. ¹⁹Saa Jesús ticwancueⁿeⁿ. Tsoom nnom tsaⁿñeeⁿ:

—Cja'lcwe' wa' na m'aⁿ nn'aⁿ. Catsu' ndaāna cwanti na jeeⁿ t'maⁿ naya na s'aa Ty'oots'om ñ'eⁿndyu', ndo' chiuu na ty'oom na wi' ts'oom 'u.

²⁰Quia jo' tja tsaⁿñeeⁿ ndyuaa na m'aⁿ njoom Decápolis. Toqⁿoⁿ na tyotseicañeeⁿ nn'aⁿ cantyja 'naaⁿ naya na s'aa Jesús ñ'eⁿñê. Ndo' cha'tsondye nn'aⁿ ndyuaa'ñeeⁿ jeeⁿ tjawee' n'omna.

Yuscuchjoo jnda Jairo ndo' yuscu na tyenquiuu' liaa' Jesús

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

²¹Teixndyaañennda' Jesús ndaaluee ñequio w'aandaa. Quia na

tueⁿeⁿ mantya ty'entyjaa' cwiicheⁿ
cwii tmaaⁿ nn'aⁿ jom. ²²Cwii ts'aⁿ
na jndy Jairo na cwiluitquieñe
cantlya 'naaⁿ wats'om 'naaⁿ nn'aⁿ
judíos, tyje'cañoom tsaⁿñeeⁿ jo' jo'.
Quia na ljeiiⁿ Jesús, tcoom'm xtyeeⁿ
jo nnom. ²³S'aaⁿ ty'oo, tsoom:

—Nomjndaaya mañe'cueeⁿeⁿ. ¿Aa
tijoom nntsa' cwii naya'ñeeⁿ na
nncja', cja'catioo' l'o' nacjoom'm
cha na nn'maaⁿ na nncwando'tyeeⁿ?

²⁴Ndo' tja Jesús ñ'eⁿ tsaⁿñeeⁿ.

Mati jndye nt'omcheⁿ nn'aⁿ
ty'entyjo, jo' chii s'aana' na jeeⁿ
tyeeⁿ wjaⁿ. ²⁵Ndo' na quii'ntaaⁿ
naⁿñeeⁿ ñ'eⁿ cwii yuscu na jeeⁿ
nioom wii' na jnda canchoo'we chu
na tyoojaameintyjee' na cwicaa
nioom'm. ²⁶Jeeⁿ wi' ñetjoom
na jndye nnom nasei tyol'a
nn'aⁿ jom. Ndo' cha'tso 'naaⁿaⁿ
jnda seicatsoom. Saaⁿ tjaa'naⁿ na
teijndeiiina' jom, yacheⁿ nioomti
matjoom. ²⁷Jnda ñejñeeⁿ ñ'oom
cantlya 'naaⁿ Jesús, jo' chii
tjantyjoⁿ naxeⁿ quii'ntaaⁿ nn'aⁿ
ndo' tyenquoom'm liaa'. ²⁸Ee na
jnda seitoom naquii' ts'oom: “Xeⁿ
cwe' na nndaⁿ ñnequiuu'a liaⁿaⁿ,
quia jo' nn'maⁿya.” ²⁹Ndo' jnda
na tyenquoom'm, mantya taa'.
Ntyjiicheeⁿ na jnda n'maaⁿ tycu na
weeⁿteⁿ. ³⁰Saa Jesús sei'nooⁿoⁿ na
n'maⁿ cwii ts'aⁿ ñequio najndeii
na matseixmaaⁿ. Quia jo' taqueeⁿ,
nty'iaaⁿaⁿ ndaaⁿ cha'tso nn'aⁿ.

Tax'eeñeⁿ ndaⁿaa:

—¿Ñeeⁿ cwii 'o tyenquiuu' liaya?

³¹Nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñeⁿ
jluena nnoom:

—Jeeⁿ 'u Ta, jeeⁿ tyeeⁿ m'aⁿ nn'aⁿ
nacañom'. Ndo' na mawaxe' ndaⁿayâ,

xocandaⁿ nl'uuyâ 'ñeeⁿ tyenquiuu'
lia'.

³²Saa mantya'iaaⁿaⁿ ndiocheⁿ
nacañom'm cha nljeiiⁿ 'ñeeⁿ juu
tyenquiuu' liaⁿaⁿ. ³³Ndo' juu
yuscu'ñeeⁿ, jeeⁿ cwiteiñeⁿ na
macaty'ueeⁿ ee na ntyjiicheeⁿ na
jom jnda tco'yana'. Seicandyoo'ñeⁿ,
tcoom'm xtyeeⁿ jo nnom Jesús.
Tjei'yuu'ñeⁿ na jom tyenquoom'm.

³⁴Tso Jesús nnoom:

—'U nomjndaaya, nc'e na
matsei'yu' ñ'eⁿndyo, jo' na jnda
n'maⁿ. Jnda jndyaandyu' tycu na
ñetjom'. Cja'to' wa'. Ty'ooots'om cjaa
ñ'eⁿndyu'.

³⁵Yocheⁿ na ndicwaⁿ matseineiⁿ
Jesús nnom yuscu'ñeeⁿ,
tquie'cañom nn'aⁿ na jnaⁿ waa'
Jairo, juu ts'aⁿ na cwiluitquieñe
wats'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos. Jluena
nnoom:

—Jnda tue' nomjnda'. ¿Ljo'
nntsa' na cwimatseicachjuu'ti'
Maestrom'aaⁿ?

³⁶S'aa Jesús ndoo' ticañeeⁿ ñ'oom
na jlue naⁿñeeⁿ. Tsoom nnom ts'aⁿ
na cwiluitquieñe cantlya 'naaⁿ
wats'om:

—Tinty'ue'. Macandaⁿ na catseyu'
ñ'eⁿndyo ja.

³⁷Meiⁿ tatinquiaaⁿ na
nnc'oola'jomndye nt'omcheⁿ nn'aⁿ
ñ'eⁿñeⁿ na wjaⁿ waa' tsaⁿñeeⁿ.
Macandaⁿ tjañ'oom Pedro, ñequio
Jacobo ñ'eⁿ Juan, tyjee Jacobo'ñeeⁿ.

³⁸Jnda na tquiena waa' ts'aⁿ na
cwiluitquieñe cantlya 'naaⁿ
wats'om, jndyena na jeeⁿ c'uaa
cam'aⁿ nn'aⁿ najndeii cwila'xuaa na
cwityuee. ³⁹Jnda na tjaqueⁿeⁿ quii'
w'aa, tsoom ndaaⁿ naⁿñeeⁿ:

—¿Chiuu na jeeⁿ c'uaa m'aⁿ'yo'
na cwityuee'yo'? Yuscuchjoom'aaⁿ
nchii na jndā tueeⁿ'eⁿ. Cwe' na
watsom.

⁴⁰Saa joona cwe' cwincona
jom. Quia jo' tjeiiⁿ'eⁿ cha'tsondye
naⁿ'ñeeⁿ ch'eⁿ. Jndā jo' tjañ'oom
tsotye yuscuchjoo ñ'eⁿ tsondyee,
mati ndyee naⁿ'ñeeⁿ na ñ'eeⁿ ñ'eⁿñê.

Ty'equie'na na m'aaⁿ ts'oo chjoo.

⁴¹T'ueeⁿ ts'o' ts'oo chjoo. Tsoom
nnom:

—Talita, cumi. (Ñ'oomwaa'
matsona': 'U leii, matsjoo njom',
quicantyja'.)

⁴²Mañoom' teicantyja
yuscuchjoo'ñeeⁿ. Tooⁿ'oⁿ na
manoom ee ts'aⁿ na canchoo'we
chuu' jom. Ndo' nn'aⁿ na m'aⁿ jo' jo'
mañoom' tquiaana' na jeeⁿ tjawee'
n'omna, hasta tyueneiiⁿna. ⁴³Quia
jo' Jesús seicoom'm ndyueena na
ticaluena nnom meiⁿcwii ts'aⁿ ljo'
tuii. Ndo' tsoom na quiana na
nlcwa' yuscuchjoo'ñeeⁿ.

Tja Jesús tsjoom Nazaret

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

6 Jlui' Jesús tsjoom'ñeeⁿ,
tjalcweeⁿ'eⁿ ndyuaa tsjom'm.
Ndo' nn'aⁿ na cwila'jomndye
ñ'eⁿñê ty'ena ñ'eⁿñê. ²Quia na tuee'
xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ judíos,
tjaquiee' Jesús naquii' wats'om
'naaⁿna, tooⁿ'oⁿ na tyo'mooⁿ ndaana.
Ndo' jndye nn'aⁿ na tyondye ñ'oom
na tyoñequiaaⁿ jeeⁿ tjawee' n'omna.
Jluena:

—¿Yuu chuu tsaⁿ'm'aaⁿ cha'tso
ñ'oommeiⁿ na jeeⁿ yana'? Ndo'
¿yuu jnaⁿ na jeeⁿ jndō' ts'oom?
¿Chiuu waayuu na jeeⁿ jndye
nnom ts'iaaⁿ t'maⁿ mach'eeⁿ na

tiquinty'iaaya? ³Ndo' tsaⁿ'm'aaⁿ,
¿aa nchii cwe' ts'aⁿ na macuuñe
n'oom? ¿Aa tiyuu' na jom jnda
María? Ndo' ntyjeeⁿ, ¿aa nchii
Jacobo ñequio José ndo' Judas
ñequio Simón? Ndo' mati yolcu
ntyjeeⁿ m'aⁿna quii'ntaaⁿya.

Jo' chii t'omna na tineiiⁿna jom.

⁴Quia jo' tso Jesús ndaana:

—Majndye nn'aⁿ m'aⁿ na
cwila't'maaⁿndye profeta. Saa
macandā nn'aⁿ ndyuaaⁿ'aⁿ ñequio
nn'aaⁿ'aⁿ ñequio nn'aⁿ waⁿ'aⁿ
tixocala't'maaⁿndyena jom.

⁵Macwe' jo' tjaaⁿ'aⁿ ts'iaaⁿ t'maⁿ
na s'aaⁿ quii'ntaaⁿna. Macandā
tioon l'ooⁿ nacjoo cwantindye
nn'aⁿwii na sein'maaⁿ joona. ⁶Ndo'
s'aana' na jeeⁿ jnda ntyjeeⁿ na
tileica'la'yu' naⁿ'ñeeⁿ. Jndā chii
tjawinoom njoom nch'u na nndyoo'
tsjom'm. Tyo'mōⁿ'tyeeⁿ ndāa nn'aⁿ.

Majñom Jesús nn'aⁿ canchoo'wendye

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

⁷Quia jo' t'maaⁿ nn'aⁿ canchoo'we
na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. Tquiaaⁿ
najndeii na tseixmaaⁿ na
nla'xmaⁿna cha nndaā nntjeii'na
jndyeta naquii' n'om nn'aⁿ. Ndo'
tooⁿ'oⁿ na majñoom we wendyena
ts'iaaⁿ 'naaⁿ'aⁿ. ⁸Ndo' saⁿ'ntjoom
na meiⁿcwii 'naⁿ tic'ooñ'omna
nato, meiⁿ chetsja', meiⁿ tyoo', meiⁿ
tsjo'ñjeeⁿ. Macandā ts'oom l'eii
wanaaⁿ na nnc'ooñ'omna, ⁹ñequio
lloom na ñjoomna. Ndo' mandā
liaa na cwee'na na cwi'oona. ¹⁰Mati
tsoom ndaana:

—Meiⁿyuucheⁿ waa' ts'aⁿ na
nntsquie'yo', caljoo'ndyo' jo' jo'
hasta xjeⁿ na nlui'yo' tsjoom'ñeeⁿ.
¹¹Saa xeⁿ nntsquie'yo' cwii tsjoom

na tiñe'cato'ñoom nn'aⁿ 'o, meiⁿ
tiñe'candyena ñ'oom ndyue'yo',
quia na nlui'yo' tsjoom'ñeeⁿ,
calaquia'yo' ts'ojnda^a na chuu'
nc'ee'yo' cha na nncwji'yuu'ñena'
nacjoo naⁿñeeⁿ na tícato'ñoomna
ñ'oom' Ty'oots'om. Mayuu'cheⁿ
nndye'yo' nntsjo^o, xuee na nncu'xeⁿ
Ty'oots'om nn'aⁿ, t'maⁿti nawi'
nntjoom nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ, nchiiti
na nntjoom nn'aⁿ tsjoom Sodoma
ñ'eⁿ Gomorra.

¹²Ndo' jlui' nn'aⁿ na jñom Jesús.
Ty'enquiiana ñ'oom na calcwe' n'om
nn'aⁿ jnaaⁿna. ¹³Mati majndye
jndyetia tyotjeii'na naquii' n'om
nn'aⁿ. Tyoty'oomndyena seitye
nacjoo nn'aⁿ wii na tyola'n'maⁿna
naⁿñeeⁿ.

**Cantyja na tue' Juan, tsaⁿ na
tyotseits'oomñe nn'aⁿ**

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴Ndo' Herodes, ts'aⁿ na
matsa'ntjom, jñeeⁿ cantyja 'naaⁿ
Jesús ee cha'waa ndyuuaa'ñeeⁿ
jnda t'oom' ñ'oom'ñeeⁿ. Saa luaa
seitoom cantyja 'naaⁿ Jesús,
tsoom:

—Tsaⁿm'aaⁿ ¿aa nchii juu Juan,
ts'aⁿ na tyotseits'oomñe nn'aⁿ?
¿Aa nchii jom jnda wando'xcoom
na tueeⁿeⁿ, jo' chii waa na
matseixmaaⁿ na cwicanda^a
mach'eeⁿ ts'iaaⁿ t'maⁿmeiⁿ?

¹⁵Saa nt'omcheⁿ nn'aⁿ tyolue:

—Profeta Elías luaa'.

Ndo' nt'omcheⁿ tyolue:

—Luaa' profeta cha'na joo profeta
na tyom'aⁿ tandyo xuee.

¹⁶Quia na jndii Herodes
ñ'oommeiⁿ na cwilue nt'omcheⁿ,
tsonnaaⁿaⁿ:

—Maxjeⁿ Juan luaa', ts'aⁿ na
sa'ntjoⁿ na catyjena xtyo'. Jnda
wando'xcoom na tueeⁿeⁿ.

¹⁷⁻¹⁹Ee Herodes ñequio tsaⁿ
na jndyu Felipe jooa cwii
nquieendyena. Saa Herodes m'aaⁿ
ñ'eⁿ scuu' tyjeeⁿ. Herodías jndyu
yuscu'ñeeⁿ. Ndo' tyotso Juan
nnoom:

—'U ticatsa'ntjomna' na mañ'oom'
scuu' t'iu'!

Jnaaⁿ ñ'oomwaa' na jeeⁿ ndya'
jndoo' yuscu Herodías Juan. Jo'
chii seincjoo'ñe yuscu'ñeeⁿ nnom
Herodes ndo' jom je' seiyoom'm,
sa'ntjoom na cala'tyeⁿna Juan, chii
catuee'na juu w'aancjo. Herodías
queeⁿ ts'oom Juan hasta l'ue
ts'oom na calacuee'na juu saa
tileicanda^a. ²⁰Ee Herodes nquiaⁿaⁿ
juu. Sei'nooⁿoⁿ na tseixmaⁿ Juan
cantyja na maty'iomyana' ndo'
na jnda tqueⁿlju' Ty'oots'om
naquii' ts'om tsaⁿñeeⁿ. Jo' chii
tyowañom'm juu cha ticats'aa
yuscu'ñeeⁿ nawi' ñ'eⁿñe. Ñequio na
xcwee' ts'oom tyoñeeⁿ ñ'oom na
tyoñe'quiaa tsaⁿñeeⁿ saa tijndye
sei'nooⁿoⁿ ñ'oom na tyotseineiⁿ
Juan. ²¹Saa tue'ntyjo xjeⁿ na
juu Herodías ljeiiⁿ chiuu ya na
nnda^a nnts'aaⁿ. Ee tuee' xueechuu'
Herodes, tyola't'maaⁿndyena jom.
Tquiaaⁿ nantquie na tcwa' nn'aⁿ na
cwiluiitquiendye cantyja 'naaⁿaⁿ,
ñequio nn'aⁿ na cwitsa'ntjom
sondaro, ndo' ñequio nt'omcheⁿ
nn'aⁿ na cwiluiitquiendye ts'onda^a
Galilea. ²²Quia jo' tjaquiee'
yuscundyua jnda Herodías
yuu cwicwa' naⁿñeeⁿ, seijnom
jo nda^ana. Jeeⁿ tjawee' ts'om
Herodes ndo' mati nn'aⁿ na

jlal'jomndye ñ'eⁿñê. Tsoom nnom yuscundyua'ñeeⁿ:

—Caⁿ cantyjati na l'ue ts'om' nooⁿ, ndo' ja ñnequia.

²³Seityeⁿtyeeⁿ ñ'oom, tsoom:

—Meiⁿnquia na nlcaⁿ nooⁿ, ñnequia hasta meiiⁿ xcwe cantyja na matsaⁿntjoⁿ.

²⁴Jlul' yuscu'ñeeⁿ quiiⁿntaaⁿ nn'aⁿ, tax'eeⁿ nnom tsoñeeⁿ:

—Naⁿ, ðljo' nlcaaⁿa?

T'o tsaⁿñeeⁿ nnom jnaaⁿ:

—Caⁿ xqueⁿ Juan, tsaⁿ na tyotseits'oomñe nn'aⁿ.

²⁵Mantyja seityuaaⁿaⁿ, tjaquieeⁿnaaⁿaⁿ na m'aaⁿ rey Herodes, tsoom:

—Ja l'ue ts'oⁿ na maje'ndyo quiaa' nooⁿ cwii xio na njom xqueⁿ Juan, tsaⁿ na tyotseits'oomñe nn'aⁿ.

²⁶Na luaa' tso tsaⁿñeeⁿ, jeeⁿ seichjooⁿna' ts'om Herodes. Saaⁿ nc'le na jndā tqueⁿtyeeⁿ ñ'oom'm ñequio na ndyecheⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê, jo' chii tñcandāⁿ ts'oom na nntseichueeⁿeⁿ ñ'oom.

²⁷Mantyja jñoom cwii sondaro 'naaⁿaⁿ, saⁿntjoom na cjaac'oom tsaⁿñeeⁿ xqueⁿ Juan. ²⁸Quia jo' tja sondaro'ñeeⁿ w'aancjo, tjacatyjeeⁿ xtyo' Juan. Jndā chii jndyoñ'oom juuna' ts'om cwii xio. Tquiaaⁿ nnom yuscu'ñeeⁿ ndo' juu tquiaa nnom tsondyee.

²⁹Jndā na jndye nn'aⁿ na tyocañ'eeⁿ ñ'eⁿ Juan, quia jo' ty'ec'omna sei'ts'o 'naaⁿaⁿ. Ty'ecat'iuuna jom.

**Tquiaa Jesús na tcwa' 'om meiⁿ
naⁿnom**

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰Nn'aⁿ na jñom Jesús ts'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ tjomndyenna'na na m'aaⁿ.

Tyoluena nnoom cha'tso ts'iaaⁿ na jndā ñel'ana ndo' cha'tso ñ'oom na jndā ñet'mooⁿna. ³¹Quia jo' tsoom ndaana:

—Cjaaya, nntsaaya cwii joo yuu na ñencjoo jo jndāa na nnta'jndyaaya.

Ee yuu na tyom'aⁿna jndye ts'aⁿ, nn'aⁿ na cwiquie ndo' nn'aⁿ na cwi'oo, meiⁿ tileicju'naaⁿñena' na nlcwa'na. ³²Jo' chii jlui'na na ñenquieena ñ'eⁿ w'aandaa na 'oona cwii joo yuu na tjaa'naⁿ nn'aⁿ. ³³Saa jndye nn'aⁿ nty'iaatquia na cwi'oona ndo' tal'jnaaⁿ naⁿñeeⁿ joona na 'oowinomma. Ndo' jla'tyuaa'ti naⁿñeeⁿ, jnaⁿna njoomna ty'eca'na, ty'enquiandyena 'ndyoo ndaaluae. Joonā tquiejndyeena yuu na wjaa Jesús ñequio nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. ³⁴Quia jlueeⁿeⁿ ts'om w'aandaa nty'iaaⁿaⁿ na jeeⁿ jndye nn'aⁿ jndā tjomndye jo' jo'. Ty'oom na jeeⁿ wi' ts'oom naⁿñeeⁿ ee cwe' m'aⁿtona cha'cwijom cwii tmaaⁿ canmaⁿ na tjaa 'ñeeⁿ juu na ya nnteix'ee. Quia jo' toⁿoⁿ na jndye ñ'oom tyo'mooⁿ ndaana. ³⁵Quia na jndā tmaaⁿ, nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê ty'entyjaa'na jom, jluena nnoom:

—Je' jndā tmaaⁿ ndo' tjaa'naⁿ l'aa meiⁿ rancho 'naaⁿ nn'aⁿ. ³⁶Cajñom' naⁿm'aⁿ na nnc'oona ranchoo nn'aⁿ oo njoom nch'u na nndyoo' nndyoo' cha jo' jo' nndāā nla'jndana na nlcwa'na. Ee joona tjaa'naⁿ na c'omna na nlcwa'na.

³⁷T'o Jesús ndaana, tsoom:

—'O quia'yo' na nlcwa'na.

Quia jo' jluena nnoom:

—¿Cwaaⁿ nndāā nleijndeii meiiⁿ nntsalajndaayā cha'na we siaⁿnto

s'om denario tyoo' na ññe'quiaayâ na nlcwa' na^m'aⁿ?

³⁸Tax'eeⁿ ndaana, tsoom:

—¿Cwanti tyoo' cwileiñ'om'yo'?'
Canty'ia'yo' cwanti na mawaa.

Jnda na l'ueena, jluena nnoom:

—Ñe'om taⁿ tyoo' ñ'eⁿ we catscaa cwilein'ooⁿyâ.

³⁹Quia jo' saⁿtjoom na call'a nn'aⁿ cwii cwii tmaaⁿ ndo' cwindyuaandyena nacjoo' jnda nch'u. ⁴⁰Nt'om naⁿñeeⁿ ty'emeindyuaandyena cwii siaⁿnto na cwii cwii tmaaⁿ, ndo' nt'om naⁿñeeⁿ l'ana wen'aaⁿ nchoo' nqui na cwii cwii tmaaⁿ joona. ⁴¹Jnda na toñoom 'om taⁿ tyoo' ñequio we catscaa, quia jo' jlundañê cañoom'luee. Tquiaaⁿ na quianl'uaa' Tsotyeeⁿ. Jnda jo' tyjeeⁿ tyoo'ñeeⁿ, tquiaaⁿ joona' ndaaⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê cha joona nnt'oomna joona' ndaaⁿ nn'aⁿ na meindyuaandye. Majo'ti s'aaⁿ ñ'eⁿ we catscaa. ⁴²Tcwa' cha'tsondye nn'aⁿ hasta tjacjoona. ⁴³Ndo' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê jla'tjomna ntaⁿ ntyoo' ñ'eⁿ calcaa na 'ndiina'. Too' canchoo'we tsquiee. ⁴⁴Ndo' jndye nn'aⁿ na tcwa' ntyoo' na tyot'oom naⁿñeeⁿ. Tue'ntyjo cha'na 'om meiⁿ na cwe' naⁿnom.

Tjacao Jesús nnom ndaaluee

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵Quia jo' mantya ja jñom Jesús nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê na cuona ts'om w'aandaa, c'ooñetina, nncwit'ioo'na xndyaa' ndaaluee na nlquiena tsjoom Betsaida. Jom nljoo'ñetyeeⁿ yocheⁿ na majñoom nn'aⁿ na jndyendye. ⁴⁶Ndo' jnda ja jñoom naⁿñeeⁿ, tjawaaⁿ cwii

joo quii' jnda yuu na ñenqueⁿ na nntseineiⁿ nnom Tsotyeeⁿ. ⁴⁷Quia na jnda teincooⁿ, juu w'aandaa'ñeeⁿ mam'aaⁿna' xcwe ts'om ndaaluee, ndo' Jesús ñenqueⁿ cwii m'aaⁿ tyuaatcwii. ⁴⁸Nty'iaaⁿ na jeeⁿ wi' cweitjoom naⁿñeeⁿ na ñjomndye w'aandaa, ee matseilcwe'tya' jndye juuna'. Jeeⁿ cwila'jndana na cwicantyjaandyena n'oom pala' cwentaa' w'aandaa'ñeeⁿ. Cha'na ñequiee na cwitsjoom jnaaⁿ tjacaⁿ nnom ndaaluee. Tuee'cañoom na m'aⁿna, ndoo' cwe' nncwinoom'm joona. ⁴⁹Quia nty'iaana na mawjaacaⁿ nnom ndaaluee, jla'tiuuna jndii cwinty'iaana. Jndei tyola'xuaana. ⁵⁰Jeeⁿ ndya' tyuena ee cha'tsondyena nty'iaana jom. Mantya ja t'maaⁿ joona, tsoom ndaana:

—C'om'yo' na t'maⁿ n'om'yo'.
Mannco luua. Tilacatyendyo'.

⁵¹Quia jo' tuooⁿ ts'om w'aandaa yuu na ñjomndyena, mana teicheⁿ jndye. Jo' chii jeeⁿ seiñ'eeⁿñena' joona cantyja 'naaⁿaⁿ. ⁵²Ee tila'ngⁿna cantyja 'naaⁿ ts'iaaⁿ t'maⁿ na s'aa Jesús ñequio ntyoo' na tcwa' nn'aⁿ. Ndo' ndicwaⁿ tileiqueⁿna cwentaa' ñeeⁿ cwiluiñê.

Sein'maⁿ Jesús nn'aⁿwii ndyuaa

Genesaret

(Mt. 14:34-36)

⁵³Quia na jnda tei'xndyaandyena ndaaluee, tquiena ndyuaa Genesaret. Jo' jo' teicjoomna w'aandaa 'ndyoo ndaaluee.

⁵⁴Quia jlui'na w'aandaa mañoom' ta'jnaaⁿ nn'aⁿ ndyuaa'ñeeⁿ Jesús.

⁵⁵Jla'tyuaa'na, ty'ena cha'waa ndyuaa'ñeeⁿ, tyo'oochona nn'aⁿwii

cwe' ñ'eⁿ nduu meiⁿyuucheⁿ joo na ndyena na mawee' Jesús. ⁵⁶Ndo' meiⁿyuucheⁿ na tueⁿeⁿ, meiiⁿ njoom nch'u, meiiⁿ njoom t'maⁿ, meiiⁿ jo ndo' jndaa, tyotsa'na nn'aⁿwii ts'om nato. Ndo' joo nn'aⁿwii'ñeeⁿ tyola'ty'oondyena nnoom na ññequiaaⁿ meiiⁿ cwe' ndyoo liaⁿ'aⁿ na ññequio'na. Ndo' cha'tso nn'aⁿ na tye'nquio' ndyoo liaⁿ'aⁿ n'maaⁿ.

Waa na mach'eená na til'ueñe ts'aⁿ jo nnom Ty'oots'om

(Mt. 15:1-20)

7 Nn'aⁿ fariseos ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés, jnaⁿna Jerusalén, tquiena na m'aaⁿ Jesús. ²Ee jnda tqueⁿna cwenta chiuu cwil'a nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê na cwicwa' na tyootjei'ljuu'ndyena cha'xjeⁿ costumbre na waa ee tyoondyuu'na cha'xjeⁿ nquiu naⁿñeeⁿ na maca'na'. Jo' chii tyola'ncjoo'ndye naⁿñeeⁿ nacjooa. ³Ee nn'aⁿ fariseos ñequio cha'tso nn'aⁿ judíos, jeeⁿ cwiqueⁿndyena na cwila'candana costumbre na tqueⁿ nn'aⁿ na tyoluiitquiendye ndaana. Jo' chii mati ticwa'na xeⁿ nchii na nndyuu'jndyena cha'xjeⁿ na matso costumbre'ñeeⁿ. ⁴Ndo' quia na cwinquiolcwee'na na ty'ena ts'ua ticwa'na xeⁿ nchii na cwiqueⁿljuu'ndyejndyena. Mati jndye nt'omcheⁿ costumbre cwila'wena na matseijndaa'ñena' chiuu waa na nntmaaⁿ waso, ñequio caseito, ñequio xjo casuela, ñequio jnduu. ⁵Quia jo' nn'aⁿ fariseos ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés, ta'x'eena nnom Jesús, jluenta:

—Nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿndyu' ÷chiuu na ticala'candana costumbre na tqueⁿ nn'aⁿ na tyoluiitquiendye ndaana na cwicwa'na na ndicwaⁿ m'aⁿna na tiqueⁿljuu'ndyena?

⁶T'o Jesús ndaana, tsoom:

—'O nn'aⁿ na we waa cwila'tiuu'yo', jeeⁿ teixcwe ñ'oom tjei' profeta Isaías cantyja 'na'yo' quia na seiljeiⁿ ñ'oom na matsona': Naⁿm'aⁿ ndoo' na jeeⁿ cwila't'maaⁿndyena ja, saa t'maⁿ waa na tixcwee' n'omna ñ'eⁿndyo.

⁷Cwe' ts'iaaⁿndyo na cwila't'maaⁿndyena ja ee cwit'mooⁿna ñ'oom na cwe' cwiqueⁿ nn'aⁿ, tachii ñ'oomya.

⁸Ndo' tsoti Jesús ndaana:

—'O yacheⁿ cwi'ndye'yo' ñ'oom na sa'ntjom Ty'oots'om ndo' cwitzantyjo'yo'yo' costumbre na cwe' nn'aⁿ tqueⁿ. Joo costumbre'ñeeⁿ cwit'mooⁿna' chiuu waa na nntmaaⁿ caseito, ñequio waso, ndo' jndye nt'omcheⁿ ñ'oom na laa'ti' maca'na' na calacanda'yo'.

⁹Ndo' tsotyeeⁿ ndaa naⁿñeeⁿ:

—'O jeeⁿ cwil'a'yo' na til'ue ljeii na sa'ntjom Ty'oots'om, cha nndaana nntzantyjo'yo' costumbre na cwil'uee'ndyo' ncjo'yo'. ¹⁰Ee matso Moisés: “Catseit'maaⁿndyu' tsotyel' ñ'eⁿ tso'ndyo'”, ndo' mati matsoom: “Ñeeⁿ juu na matso ñ'oomwi' nacjoo' tsotyee oo tsondyee, cala'cuee' nn'aⁿ juu.” ¹¹Saa 'o cwindu'yo' wanaaⁿ na nntso ts'aⁿ nnom tsotyeeⁿ oo tsoñeeⁿ: “Catseit'maⁿ ts'om' taxocandaana nnteijndeiya 'u 'naⁿ na tjoondyu' ee cha'tso 'na'ya na niom la'xma'na' Corbán.” (Ñ'oomwaa'

ma'moⁿna' na cha'tso 'naaⁿ
ts'aⁿ jnda tqueeⁿ joona' cwentaa'
Ty'oots'om). ¹²Ndo' quia na luaa'
cwindu'yo' cwil'a'yo'yo' na tacaⁿna'
na catejndeiis ts'aⁿ tsotyeeⁿ oo
tsoñeeⁿ. ¹³Ndo' laa'ti' cwil'a'yo' na
til'ue ñ'oom na tqueⁿ Ty'oots'om ee
cwilacanda'yo' costumbre na tqueⁿ
nn'aⁿ. Mati jndye nt'omcheⁿ nnom
na cwil'a'yo' cha'na nmeiⁿ.

¹⁴Cwiicheⁿ cwii ndii' t'maⁿ Jesús
nn'aⁿ na jndyendye na m'aaⁿ, tsoom
ndaana:

—Candy'e'yo' cha'tsondyo' ndo'
cala'noⁿ'yo': ¹⁵Tjaa'naⁿ cwii
nantquie na macwa' ts'aⁿ na
nnts'aana' na til'ueñê jo nnom
Ty'oots'om. Saa ñ'oom na cwinaaⁿ
naquii' ts'oom nl'ana' na til'ueñê.

¹⁶Ñeeⁿ juu na niom lue' n'om
lua'qui na nndii, candii.

¹⁷Quia jo' 'ndii Jesús nn'aⁿ na
jndyendye, tjaqueⁿeⁿ quii' w'aa.
Ndo' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê
ta'x'eendyena cantyja 'naaⁿ ñ'oom
tjañoom' na seineiⁿ. ¹⁸Quia jo'
tsoom ndaana:

—¿Aa maxjeⁿ mati 'o tila'noⁿ'yo'?
¿Aa tiqueⁿ'yo' cwenta na tjaa'naⁿ
cwii nnom nantquie na cwicwa'
nn'aⁿ na juuna' nnts'aana' na
til'ueñê ts'aⁿ jo nnom Ty'oots'om?

¹⁹Ee nchii naquii' ts'om ts'aⁿ
nncuee'na'. Maxjeⁿ ts'om tsiaⁿ'aⁿ
nncuee'na', jnda chii nnteiⁿeⁿ
juuna'.

Luaa' tsoom na ma'mooⁿ na ya
nlcwa' ts'aⁿ cha'tso nnom nantquie.
²⁰Jnda chii tsoom ndaana:

—Joo na cwinaaⁿ naquii' ts'om
ts'aⁿ cwil'ana' na til'ueñê jo nnom
Ty'oots'om. ²¹Ee cantyjati na
tseixmaⁿ naquii' ts'om ts'aⁿ jo' na

cwiwitquioo' natia na matseitiuu
cha'na cwe' nnc'oomya ts'aⁿ ñ'eⁿ
x'iaaⁿ'aⁿ, oo ñ'eⁿ sculjaa', cha'na
nntseicuee' ts'aⁿ x'iaaⁿ'aⁿ, ²²cha'na
nnch'uee ts'aⁿ, cha'na nntseiqueeⁿ
ts'om ts'aⁿ 'naaⁿ x'iaaⁿ'aⁿ, cha'na
nnc'oom ts'aⁿ na wi'ñe, cha'na cwe'
ñequiu'nn'aⁿ ts'aⁿ, cha'na meiⁿ cwe'
tajnaaⁿ'to ts'aⁿ, cha'na nntseitaa'
ts'om ts'aⁿ, cha'na nntio'ñ'oom
ts'aⁿ x'iaaⁿ'aⁿ, cha'na nntseisañe
oo nntseiscuñe ts'aⁿ, oo cha'na
nntseintjeiⁿñe che'nquii ts'aⁿ.
²³Cha'tso natiameiⁿ cwinaaⁿ'na'
naquii' ts'om ts'aⁿ ndo' joona'
cwil'ana' na tjaa yuu l'ueñê jo
nnom Ty'oots'om.

Cwii yuscu na seiyu' ñequio Jesús

(Mt. 15:21-28)

²⁴Jlui' Jesús jo' jo', tjaaⁿ ndyuaa
Tiro ñ'eⁿ Sidón. Jo' tjaqueⁿeⁿ quii'
w'aa ee tical'ue ts'oom na nndye
nn'aⁿ na jo' m'aaⁿ. Saa tîcandaa
nncwanty'ioom. ²⁵Mañoom'
jndii cwii yuscu na jo' m'aaⁿ.
Tyje'cañoom jo' jo' ndo' tco' xtye jo
nnom Jesús. Ee m'aaⁿ yuscuchjoo
jnda yuscu'ñeeⁿ na maleiñ'oom
jndyetic. ²⁶Ndo' jom nchii ts'aⁿ
judío. Jom ts'aⁿ sirofenicia. S'aa
ty'oo nnom Jesús na cwji' tsaⁿ'ñeeⁿ
jndyetic naquii' ts'om yuscuchjoo
jnaaⁿ. ²⁷Saa tso Jesús nnoom:

—Matsona' na nlcwa'jndyee
yocanch'u, ee ticaty'iomna'
na nntjeii'a na cwicwa'na na
nñe'quiaayoo joona' ndaaⁿ calue'
nch'u.

²⁸Yuscu'ñeeⁿ t'ooⁿ nnom Jesús.
Tsoom:

—Jeeⁿ mayuu', 'u Ta, saa canty'ia',
calue' nch'u ndya' cwicwa'yo' meiiⁿ

cwe' nacajndaā na cwiquiaa nacjee' meiⁿsa na jla'quiaa yocanch'u.

²⁹Quia jo' tso Jesús nnom yuscufñeeⁿ:

—Jeeⁿ majo'ndyo ñ'oom na tsu'. Ya xeⁿ wja'to' wa'. Jnda jlui' jndyeta naquii' ts'om yuscuchjoo jnda'.

³⁰Tja tsaⁿñeeⁿ ndo' quia na tueⁿeⁿ waⁿaⁿ, ljeiiⁿ na mawaacheⁿ yuscuchjoo cjoo' jnduu. Mayuu' na jnda jlui' jndyeta naquii' ts'om.

**Sein'maⁿ Jesús cwii ts'aⁿ
na tileicatseineiⁿ**

³¹Tjalcwe' Jesús na ñet'oom jo' jo'. Tjawinoom ndyuua Tiro, ndo' ndyuua Sidón ñequio ndyuua jo ndo' njoom Decápolis. Tueⁿeⁿ ndaaluee chjoo ts'ondaa Galilea. ³²Ndo' tquioñ'om nn'aⁿ cwii ts'aⁿ na cantaa' ndo' canchee'ñe. L'ana ty'oo nnom Jesús na catioom ts'oqⁿ nacjoo' tsaⁿñeeⁿ. ³³Quia jo' tjei'ñooⁿ tsaⁿñeeⁿ quii'ntaaⁿ naⁿñeeⁿ, ty'ena yuu na ñe'wendyena. Tjaa'ñe ndaaⁿl'ooⁿ n'om lua'qui tsaⁿñeeⁿ, seicanaⁿaⁿ nomts'oqⁿ ñ'eⁿ ndaaⁿjnaaⁿaⁿ, quia jo' tyenquioom'm nomtsaa tsaⁿñeeⁿ. ³⁴Jnda jo' nty'iaaⁿaⁿ cañoom'luee, ndo' tcom ts'oom na jnda ntyjeeⁿ, tsoom:

—Efata. (Ñ'oomwaa' matsona': Catseicanaaⁿñena'.)

³⁵Mantyja jnaaⁿ n'om lua'qui tsaⁿñeeⁿ ndo' mati x'ee tsa. Ndo' mana jnaⁿna' na ya matseineiⁿ.

³⁶Quia jo' seicu' Jesús ndyuee naⁿñeeⁿ na ticaluena nnom meiⁿcwii ts'aⁿ cantyja na tuii. Saa meiiⁿ na ñenquii'cheⁿ tyotsoom ndaaⁿna na ticaluena, joona yacheⁿ jndyeta tyola'neiⁿna ndaaⁿ nc'iaana.

³⁷Ndo' jeeⁿ tjaweeⁿ n'om naⁿñeeⁿ, tyola'neiⁿna, tyoluena:

—Jesús jeeⁿ ya mach'eeⁿ ee nn'aⁿ na cantaa, mach'eeⁿ na ya cwindyena. Ndo' nn'aⁿ na tileicala'neiⁿ mach'eeⁿ na ya cwilanelⁿna.

**Tquiaa Jesús na tcwa' ñequiee meiⁿ
nn'aⁿ**

(Mt. 15:32-39)

8 Joo ncuee'ñeeⁿ tjomndyennda' cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na jndyendye. Ndo' tjaa'naⁿ na cwileiñ'om naⁿñeeⁿ na nlcwa'na. Jo' chii t'maⁿ Jesús nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê, tsoom ndaana:

²—Wi' ts'oqⁿya tmaaⁿ nn'aⁿm'aⁿ, ee je' jnda ndyee xuee na m'aⁿna ñ'eⁿndyo ndo' tatjaa'naⁿ ljo' cwii cwileiñ'omna na nlcwa'na. ³Ndo' xeⁿ njñooⁿya joona na c'oolcwee'na l'aana na ñel'jndo'na, quia jo' nato m'aⁿna nntycwii na jndeiⁿ n'omna ee ñ'eeⁿ nt'omndye joona na tquia jnaⁿna.

⁴Quia jo' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê jluena nnoom:

—Tjaa'naⁿ chiuu ya na nnts'aa ts'aⁿ na ñnequiaaⁿ na nlcwa' naⁿm'aⁿ na jndyendyena, ee ljoon na m'aaⁿya jo jndaā.

⁵Tax'eeñê ndaana:

—¿Cwanti tyoo' cwileiñ'om'yo'?

T'oona, jluena:

—Ntquiee' taⁿ tyoo'.

⁶Quia jo' saⁿntjoom na c'oocwindyuandye nn'aⁿ nomtyuaa. Toñoom ntquiee' taⁿ tyoo'ñeeⁿ, tquiaaⁿ na quianl'uaa' Ty'oqⁿts'om, jnda jo' tyjeeⁿ joona'. Tquiaaⁿ joona' ndaaⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê ndo' joona tquiana joona' ndaaⁿ nn'aⁿ. ⁷Mati

cwileiñ'omna cwantindyo calcaa nch'u. Jnda na tqviaaⁿ na quianl'uaa' Ty'oots'om, tsoom na quiana jooyo' ndaa nn'aⁿ.
⁸Ndo' cha'tsondye naⁿñeeⁿ tcwa' tjacjoona. Too' ntquiee' tsquiee na jla'tjomna ntaⁿ ntyoo' ñequio ntaⁿ calcaa na 'ndiina'. ⁹Ndo' joo nn'aⁿ na tcwa' jo' tuee' cha'na ñequiee meiⁿ joona. Quia jo' t'maⁿ Jesús naⁿñeeⁿ na c'ootona. ¹⁰Jnda chii tuooⁿ ts'om w'aandaa ñ'eⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. Ty'ena ndyuua Dalmanuta.

Nn'aⁿ fariseos cwitaⁿna cwii 'naaⁿ na nnty'iaana

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹Tquie'cañom nn'aⁿ fariseos na m'aaⁿ Jesús, to'na na cwila'ncjoo'ndyena ñ'eⁿñê. Ndo' cha na nlqueⁿna xjeⁿ jom, taⁿna na ca'mooⁿ ndaana cwii 'naaⁿ na nnaⁿna' na m'aaⁿ Ty'oots'om.

¹²Jesús jeeⁿ tcom ts'oom na chjoo' ts'oom, tsoom:

—Naⁿm'aⁿ cwitaⁿna cwii 'naaⁿ na nnty'iaana na nnaⁿna' cañoom'luee. Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjoo ndaa'yo', maxjeⁿ xonquia na nnty'iaana meiⁿcwii 'naaⁿ meiiⁿ na cwitaⁿna.

¹³Quia jo' tjaaⁿ. 'Ñeeⁿ naⁿñeeⁿ. Tuonnaaⁿ ts'om w'aandaa, teixndyaañê cwiicheⁿ nantya ñequio nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê.

Ndaaljo' na la'xmaⁿ nn'aⁿ fariseos

(Mt. 16:5-12)

¹⁴Ndo' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ Jesús ñecwii taⁿ tyoo' cwileiñ'omtina ts'om w'aandaa

ee tsuu' n'omna na nnc'ooñ'omna na nlcwa'na. ¹⁵Quia jo' seijnooⁿoⁿ n'omna na ticjaañ'oomna' joona cantya 'naaⁿ ñ'oom na cwit'mooⁿ nn'aⁿ fariseos. Ndo' seijoom'ñê ñ'oom'ñeeⁿ ñequio ndaaljo' na cwiluii tyoo'. Tsoom ndaana:

—C'om'c'eendyo' na call'ayo' cwenta cantya 'naaⁿ tyoo' 'naaⁿ nn'aⁿ fariseos ñequio Herodes ee ndaaljo' 'naaⁿna tis'a laxma'na'.

¹⁶Quia jo' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ Jesús to'na na cwilaneiⁿna ndaa n'iaana cantya 'naaⁿ ñ'oomwaa'. Jluena:

—Luua' matsoom cwe' ee tjaa'naⁿ tyoo' tqiochooya.

¹⁷Sei'noⁿ Jesús na ljo'

cwila'tiuuna. Tsoom ndaana:

—¿Chiuu na jeeⁿ matseñ'eeⁿñena' 'o cwe' jnaaⁿ na tjaa'naⁿ tyoo' tqiocho'yo'? ¿Aa maxjeⁿ ndicwaⁿ ticala'noⁿyo' ndo' na tileicjo ñ'oom naquii' n'om'yo'? ¿Aa maxjeⁿ tileiqueⁿyo' cwenta? ¹⁸O na niom n'omndaⁿyo', ¿aa maxjeⁿ ticajndo'yo'? Ndo' 'o na niom lue' n'om lua'qui'yo', ¿aa maxjeⁿ ticandye'yo'? ¿Aa tacjaanjoom' n'om'yo' ljo' s'aaya quia na seitjoona' na nlcwa' nn'aⁿ? ¹⁹Quia na tyjaya 'om taⁿ tyoo' na tcwa' 'om meiⁿ nn'aⁿ, ¿cwanti lquiee na ñjom tyoo' 'ndiina' na jla'we'yo'?

T'oona, jluena nnoom:

—Canchoo'we lquiee 'ndiina'.

²⁰—Ndo' cwiicheⁿ cwii ndii' quia na tyjaya ntquiee' taⁿ tyoo' na tcwa' ñequiee meiⁿ nn'aⁿ, ¿cwanti lquiee na 'ndiina'?

Joona t'oona nnoom, jluena:

—Ntquiee' 'ndiina'.

²¹Quia jo' matsoom ndaana:

—¿Aa maxjeⁿ hasta je'
ticala'noⁿyo'?

**Sein'maⁿ Jesús cwii tsaⁿnchjaaⁿ
tsjoom Betsaida**

²²Quia na jndā tquiēna tsjoom
Betsaida tquion'om nn'aⁿ cwii
tsaⁿnchjaaⁿ na m'aaⁿ Jesús.
Tyol'ana ty'oo na catiyyaaⁿ ts'ooⁿ
nacjoo' tsaⁿñeeⁿ na catsein'maaⁿ
juu. ²³Quia jo' t'ueeⁿ ts'ō
tsaⁿnchjaaⁿ. Tjañ'oom juu nnom
tsjoom. Ty'oomñē ndaajnaaⁿaⁿ
lua'nnom ndo' tyenquoom'm
lua'nnom tsaⁿñeeⁿ, jndā chii tax'eeⁿ
nnom, tsoom:

—¿Aa waa ljo' manty'ia'?

²⁴Sein'meiⁿ tsaⁿnchjaaⁿñeeⁿ
lua'nnoom, tsoom:

—Manty'ia nn'aⁿ ndoo' ntyjii
cha'cwijom n'oom joona, s̄aā
cwi'ooca'na.

²⁵Cwiicheⁿ cwii ndii' tionnda'
Jesús l'ooⁿ cjoo' lua'nnom tsaⁿñeeⁿ.
Quia jo' nquiee nty'iaa' tsaⁿnchjaaⁿ
ndo' mana n'maaⁿ, xueeya
nty'iaaⁿaⁿ. ²⁶Jndā chii jñom Jesús
jom. Tso nnoom:

—Cja'to', cja'ndye'yu' wa'.
Ticwinoom' quii' tsjoom, meiⁿ tintsu'
nnom meiⁿcwii ts'aⁿ chiuu tuii.

**Macwji'yuu'ñe Pedro na Jesús
cwiluiñê Cristo**

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷Jndā chii jlui' Jesús tsjoom
Betsaida ñequio nn'aⁿ na
cwila'jomndye ñ'eⁿñê. Ty'ena njoom
nch'u ndyuaa tsjoom Cesarea Filipo.
Ndo' xcwe na ñjomndyena nato,
tax'eeⁿ ndaāna, tsoom:

—¿Ñeeⁿ cwilue nn'aⁿ na
cwiluiindyō?

²⁸Naⁿñeeⁿ t'ooona, jluena:

—Nt'om nn'aⁿ cwilue na 'u Juan,
ts'aⁿ na tyotseits'oomñe nn'aⁿ.
Ndo' nt'omcheⁿ cwilue Elías 'u. S̄aā
nt'omcheⁿ cwilue na 'u cwii profeta
na jndā wando'xco'.

²⁹Quia jo' tax'eennaaⁿaⁿ
ndyueena, tsoom:
—Ndo' 'o je', ¿ñeeⁿ juu cwindu'yo'
na cwiluiindyō?

T'ō Pedro, tso:

—'U maxjeⁿ nquii Cristo
cwiluiindyū'.

³⁰Jesús ñecwii ñ'oom s̄aⁿntjoom
na ticaluena nnom meiⁿcwii ts'aⁿ na
cwiluiñê na ljo'.

**Matseicandii Jesús cantyja na
nncueeⁿeⁿ**

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹Quia jo' tooⁿoⁿ na tyo'mooⁿ
ndaāna cantyja 'naaⁿ nqueⁿ na
cwiluiñê ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee.
Tsoom jndye nawi' tseixmaaⁿ
na catjoom. Ndo' tyo'mooⁿ na
xocato'ñoom nn'aⁿ judíos na
cwiluiitquiendye jom, meiⁿ ntyee
na cwiluiitquiendye, meiⁿ nn'aⁿ na
cwit'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés.
Maxjeⁿ nla'cuee'na jom s̄aā xuee
jndā ndyee, nncwando'nnaaⁿaⁿ
na nncueeⁿeⁿ. ³²Ndyeyu seineiⁿ
ñ'oommeiⁿ ndaāna. Ndo' Pedro
tjañ'oom Jesús cwii ntyja. Tooⁿoⁿ
na matseitaaⁿaⁿ juu na nmeiⁿ matso
na nluii. ³³Teiqueⁿ Jesús, nty'iaaⁿaⁿ
ndaā nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê.
Seitaaⁿ'aⁿ Pedro, tsoom:

—Quindyoo' nacañomya 'u na
matseijomndyu' ñ'eⁿ Satanás. Ee
ñ'oom na matsei'tiuu' jnaⁿna' cwe'
cantyja na cwila'tiuu nn'aⁿ, nchii
cantyja na l'ue ts'om Ty'oots'om.

³⁴Quia jo' t'maaⁿ cwii tmaaⁿ nn'aⁿ yuu na m'aaⁿ ñequio nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. Tsoom ndaana:

—Meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na l'ue ts'om na nncw'aa'ñe ja, cwji'ñê cantyja na matseitiuu nqueⁿ. Caljoya ts'oom nawi' na matjoom, meiiⁿ cueeⁿeⁿ. Ndo' candyontyjoⁿ cantyja na mats'aa. ³⁵Ee meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na mañequiaaⁿñe na catjom ljo' na nntjom ee na m'aaⁿ cantyja 'naⁿya ñequio ñ'oom naya, juu tsaⁿñeeⁿ nluin'maaⁿñê. Ndo' meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na mal'uee'ñe cheⁿnquii chiuu nluin'maaⁿñe, majo'to jo' nntsuuñe. ³⁶Meiiⁿ cha'waa tsjoomnancue cuaana' cwentaa' ts'aⁿ, saa' yuu waa na mateijndeina' juu ee xoc'ona' ñ'eⁿñê na ticatsuuñe añmaaⁿaⁿ? ³⁷¿Aa ndaã nnts'aa ts'aⁿ na nnjoml'ua na nluin'maaⁿñe añmaaⁿaⁿ? Cwaaⁿ ndaã. ³⁸Tiempo je' laxmaⁿ nn'aⁿ na ticala'yuy'a n'omna ñ'eⁿ Ty'oots'om ndo' la'xmaⁿna jnaⁿ, xeⁿ jnaaⁿna ja ñequio ñ'oom naya na mañequia, mati ja na cwiluiindy^o ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee, quia na ndyondda'a ñequio na matseit'maaⁿñena' Tsotyã ñequio ángeles na lju' n'om, nnc'o^oⁿ na jnaaⁿa naⁿñeeⁿ.

9 Mati tso Jesús ndaana:

—Mayuu'cheⁿ ndye'yo' nntsjo^o, m'aⁿ nn'aⁿ ñjaaⁿ na xocwjena hasta xeⁿ jndã nty'iaandaana na matsaⁿntjom Ty'oots'om ñequio cha'tso najndã na matseixmaaⁿ.

Seichuii'na' Jesús

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

²Jndã na teinom yom xuee, tjañ'oom Jesús Pedro ñ'eⁿ Jacobo

ñ'eⁿ Juan. Ty'ena cwii sjo nandye yuu na ñenquieena. Ndo' jo' jo' seichuii'na' jom jo ndaana. ³S'aana' na caxuee liaⁿaⁿ, canchii'tina' cha'na tsaaⁿ. Meiⁿ tjaa'naⁿ cwii ts'aⁿ na ndaã mmaⁿ cwii liaa na nleicanchii'ti juuna' cha'na liaⁿaⁿ. ⁴Ndo' xjeⁿñeeⁿ teitquioo'ñe Elías ñ'eⁿ Moisés na cwila'neiⁿna ñ'eⁿ Jesús. ⁵Quia jo' tso Pedro nom Jesús:

—Jeeⁿ ndya' ya na m'aaⁿya ñjaaⁿ. Cwa, nl'aayâ ndyee xquie' ncwaⁿ. Cwii cwenta' nncu', cwii cwentaa' Moisés, ndo' cwii cwentaa' Elías.

⁶Ñ'oommeiⁿ tsoyom cwe' nc'e na seiñ'eeⁿñ'eⁿna' jom ee na jeeⁿ ndya' cwicatyuena. ⁷Quia jo' jndyocue cwii nchquiu na seincwaaⁿñena' nacjoona. Ndo' teic'uaa na seineiⁿ Ty'oots'om naquii' nchquiu'ñeeⁿ, tsoom:

—Luaañe Jndaaya na jeeⁿ candya' ts'ooⁿya. Candye'yo' ñ'oom na matseineiⁿ.

⁸Mats'iaa jo' quia jleity'iomndaana, jliuna cwa tac'oomñe Elías ñ'eⁿ Moisés ñ'eⁿndyena. Macandã ñenquii Jesús cwim'aaⁿ.

⁹Yocheⁿ na cwinquiocuenta sjo'ñeeⁿ, sa'ntjom Jesús na meiⁿcwii ñ'oom ticaluena ndaã nn'aⁿ chiuu waa na nty'iaana na seichuii'na' jom. Ñequii'cheⁿ na nla'neiⁿna ñ'oomwaa' quia jndã mawando'xcoom xeⁿ jndã jla'cuee' nn'aⁿ jom. ¹⁰Ndo' tyola'wena ñ'oom'ñeeⁿ ñequio na jeeⁿ xcwee' n'omna. Tyota'x'eendye cheⁿnquieena ndaana ljo' ñecatso ñ'oom na tsoom na quia nncwando'xcoom na nncueeⁿeⁿ.

¹¹Quia jo' jluena nnoom:

—Nquiee nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés cwilue maca'na' na Elías nndyojñeeⁿ.

—¿Chiuu na luaa' cwilue naⁿñeeⁿ?

¹²Ndo' t'ō Jesús ndaana tsoom:

—Mayuu' na ncwjee'ljndyee Elías na nntseijndaa'ñê cha'tso. Saa ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee, ¿chiuu waa na matso ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om cantyja 'na'ya? Matsona' na jndye nawi' catjoⁿ ndo' nnc'om nn'aⁿ na ticuee' n'omna ja. ¹³Saa matsjoo ndaa'yo' na nquii na cwiluiñê Elías, jnda tyjeeⁿeⁿ, ndo' tyoll'a nn'aⁿ cha'xjeⁿ na l'ue n'omna ñ'eⁿñê ee luaa' matso ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om na tseixmaaⁿ na catjoom.

Sein'maⁿ Jesús cwii tyochjoo

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴Jnda na tquiennda'na yuu ljoo'ndye nt'omcheⁿ nc'iaana, quia jo' nty'iaana na jnda tqie'cañom cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na jndyendye nacañoom naⁿñeeⁿ. Ñ'eeⁿ nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés, na cwila'ñ'eeⁿ ndyueena ñ'eⁿ naⁿñeeⁿ. ¹⁵Ndo' nn'aⁿ tmaaⁿñeeⁿ quia na nty'iaana jom, t'omna na jeeⁿ tjawee' n'omna. Jla'tyuaa'na, ty'ecatjomndyena jom. Tquiana na xmaⁿñê. ¹⁶Quia jo' tax'eeⁿ ndaana, tsoom:

—¿Ljo' ñ'oom na jeeⁿ cwilañ'eeⁿ ndyuee'yo'?

¹⁷Cwii ts'aⁿ na m'aaⁿ naquii' tmaaⁿ naⁿñeeⁿ, t'ooⁿ. Tsoom:

—Maestro, jndyōñ'ōⁿya ti'jndaaya ñjaaⁿ, ee maleiñ'oom jndyeta jom ndo' mach'ee na tileicatseineiⁿ. ¹⁸Ndo' mei'yuucheⁿ na m'aaⁿñê quia jnda jna'na'

maxjeⁿ matseiquioo jndyeta jom nomtyuaa. Cwilui' chom' ñom, mati manqueeⁿ ndei'n'oom, ndo' cwileiquiñê. Ma'ndiina' jom na tajneiⁿ. Ndo' jnda s'aa ty'oo ndaa nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿndyu' na catjeii'na jndyeta'ñeeⁿ, saa tícandaa l'ana.

¹⁹Quia jo' tso Jesús:

—'O nn'aⁿ na ticala'yu'ya' n'om'yo' ñ'eⁿ Ty'oots'om, ¿cwanti yo maca'na' na cwii nljoo'ndyo ñ'eⁿndyo' na m'mooⁿtya ndaa'yo'? ¿Cwanti xuee cwii nndaa nntseiqui ts'ooⁿya ñ'eⁿndyo'? Quio'ñ'om'yo' tyochjoom'aaⁿ ñjaaⁿñê.

²⁰Quia jo' tquioñ'omna tyochjoo na m'aaⁿ Jesús. Ndo' quia

nty'iaa' jndyeta Jesús, s'aana' na tyocoñoomñena' tyochjoo'ñeeⁿ. Tiooñê nomtyuaa, tyotseicantyeenñê ndo' tyocalui' chom' ñom. ²¹Ta'x'ee Jesús nnom tsotye tyochjoo, tsoom:

—¿Cwanti xuee na luaa' matjoom?

T'ō tsotyeⁿ, tso:

—Xjeⁿ na cachjooñêcheⁿ jna'na'.

²²Ndo' teijndye ndii' matseiquioona' jom quii' chom ndo' quii' ndaa, cha cueeⁿeⁿ. Jo' chii c'oom' na wi' ts'om' ñ'eⁿndyô xeⁿ waa na nndaa nntsa', cateijndei' ja.

²³Tso Jesús nnom:

—Matsu' xeⁿ nndaa nts'aa. Cha'tso nndaa nluui quia na matseyiu' ts'aⁿ ñ'eⁿ Ty'oots'om.

²⁴Quia jo' jndei' seineiⁿ tsotye tyochjoo, tso:

—Ja matseyiu'a. Cateijndei' ja na nntseyiu'yatya.

²⁵Quia na nty'iaa' Jesús na ntyjantyja jaawijndyendye nn'aⁿ nacañom'm, quia jo' seitiaaⁿna' jndyeta'ñeeⁿ, tsoom:

—'U jndyetic na mache' na cantaa nn'aⁿ ndo' na tileicala'neiⁿna, matsa'ntjoⁿ na calui' ndo' tajom nncja'quie'nnda' naquii' ts'om tyochjoom'aaⁿ!

²⁶Quia jo' jndei seixuaa jndyetic. S'aaⁿ na jeeⁿ tyoco'ñoomñena' tyochjoo, mana jlueeⁿeⁿ. 'Ndiina' juu cha'cwijom ts'oo. Jo' chii majndyetic nn'aⁿ jluena na jnda tue' tyochjoo. ²⁷Saa Jesús t'ueeⁿ ts'o tyochjoo'ñeeⁿ, seiweeⁿ juu. Mañoom' teintyjee'.

²⁸Jnda jo' tjaquiee' Jesús quii' w'aa. Tju'na' na ñenqueⁿ ñ'eⁿ ñ'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. Ndo' ta'x'eena ñ'oom'ñeeⁿ ñ'om, jluena: —¿Chiuu waayuu na já tîcandaa nntjeii'â jndyetic'aaⁿ?

²⁹Quia jo' tsoom ndaana: —Cha'na jndyetic'aaⁿ, tjaa'naⁿ 'neeⁿ nnda nncwji' jooa xeⁿ nchii na nntseineiⁿ ts'aⁿ nnom Ty'oots'om ndo' na nntseicwejndo'ñe.

Matseicandiinnda' Jesús na nncueeⁿeⁿ

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰Jnda na jlui' Jesús jo' jo' ñ'eⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê, ty'ena, teinomna ts'ondaa Galilea. Saa tical'ue ts'oom na nliu nn'aⁿ na jo' wjaⁿ. ³¹Ee ma'mooⁿ chiuu waa na nntjoom na cwiluiñê ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee na ñnequiaa ts'aⁿ cwenta jom luee nn'aⁿ ndo' nla'cuee' jom saa xeⁿ jnda ndyee xuee na tueeⁿeⁿ maxjeⁿ nncwando'xcoom. ³²Saa jooa ticala'noⁿna ñ'oom na tsoom ndo' nquiaana na nnta'x'eena nnoom ljo' ñe'ca'moⁿna'.

¿Ñeeⁿ na t'maⁿti cwiluiñe?

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³Tquiena Capernaum. Ndo' quia na jnda mam'aⁿna quii' w'aa, quia jo' tax'eeⁿ ndaana, tsoom:

—¿Cwaaⁿ ñ'oom ñe'la'ncjoo'ndyo' ndaa ntyjee'yo' xjeⁿ na ñetquiooya nato?

³⁴Saa jooa yacheⁿ jla'cheⁿna, ee mayuu' xjeⁿ na ñe'jomndyena nato tyola'ncjoo'ndyena ñeeⁿ cwii jooa t'maⁿti cwiluiñe. ³⁵Jnda na tjacjoo Jesús, tqueeⁿñê canchoo'wendye jooa na c'oontyjaa'tina. Tsoom ndaana:

—'Ñeeⁿ juu ts'aⁿ na maqueⁿ ts'om na nlc'o'nnomna' juu jo ndaa'yo', tsaⁿñeeⁿ matsona' na cju'ñecjeeⁿ ndo' candi'ntjoom ndaa cha'tso nlc'iaaⁿaⁿ.

³⁶Quia jo' t'ueeⁿ cwii tyochjoo, tcoom'm juu xcwe quii'ntaaⁿna. Jnda chii ty'oom juu ndo' tsoom ndaana:

³⁷—Meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na maco'ñom cwii yucachjoo ñequio xueya cha'na yucachjoom'aaⁿ, ja maco'ñom tsaⁿñeeⁿ. Ndo' ts'aⁿ na maco'ñom ja, nchii macanda ñennco maco'ñom. Mati maco'ñom nqueⁿ na jñoom ja.

Ts'aⁿ na m'aaⁿ cantyja 'naaⁿ Jesús

(Mt. 10:42; Lc. 9:49-50)

³⁸Tso Juan nnom Jesús: —Maestro, nty'iaayâ cwii ts'aⁿ na macwji' jndyetic naquii' n'om nn'aⁿ ñequio xue'. Juu tsaⁿñeeⁿ tyootseijomñê ñ'eⁿndyo jaa. Jo' chii jla'tsaaⁿndyo jom.

³⁹Saa tso Jesús ndaana: —Tala'tsaaⁿndyo' jom ee meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na mach'ee

ts'iaaⁿ t'maⁿ ñequio xueya,
xocats'aana' na ndanquia nntso
cwii ñ'oom wi' nacjoya. ⁴⁰Ee ts'aⁿ
na tic'oom nacjoya, cwiluiñe ts'aⁿ
na m'aaⁿ cantyja 'naⁿya. ⁴¹Ndo'
meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na ñnequiaa
meiⁿ ñechjoowi' ndaatoo na
nncwe'yo' nc'e na cwilaxmaⁿyo'
cantyja 'naⁿ nncō na cwiluiindyō
Cristo, mayuu'cheⁿ waa naya 'naaⁿ
tsaⁿñeeⁿ.

Quaaⁿya cwenta na tical'aya natia

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴²'Meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na
nts'aa na catseitjooñe cwii ts'aⁿ
na cachjoo matseyu' ñ'eⁿndyo,
juu tsaⁿñeeⁿ yati xeⁿ cwityeⁿ
cwii tsjō'suu xtyoom'm, ndo'
catuee' nn'aⁿ jom ts'om ndaaluee.
⁴³Xeⁿ na wjaañ'oomna' 'u na
matsei'tjooⁿdyu' nnom Ty'oōts'om
jnaaⁿ cwii ts'o', catsa' xjeⁿ juuna'
cha'cwijom na catyjee' juuna'
cha tintsei'tjooⁿdyu'ti'. Ee yati
nntseixmaⁿ na ticantycwii na
nncwando' meiiⁿ cha'cwijom
na ticandaa' we ts'o' nchiiti na
candaaⁿndyu' ndo' nncju'na' 'u
quii' b'io yuu na tijoom canduu'
chom. ⁴⁴Yuu tijoom cwje canti
meiⁿ na nnduu' chom. ⁴⁵Ndo' xeⁿ
wjaañ'oomna' 'u na matsei'tjooⁿdyu'
nnom Ty'oōts'om jnaaⁿ cwii x'e',
catsa' xjeⁿ cha'cwijom na catyjee'
juuna' cha tintsei'tjooⁿdyu'ti'. Ee
yati nntseixmaⁿ na ticantycwii
na nncwando' meiiⁿ cha'cwijom
ticandaa' we nc'e' nchiiti na
candaaⁿndyu' ndo' nncju'na' 'u quii'
b'io yuu na tijoom canduu' chom.
⁴⁶Ndo' tijoom cwje canti meiⁿ na
nnduu' chom. ⁴⁷Ndo' xeⁿ cwe'

cantyja na manty'ia' wjaañ'oomna'
'u na matsei'tjooⁿdyu' nnom
Ty'oōts'om, catsa' xjeⁿ cha'cwijom
na cwji' ts'omnjom' cha
tintsei'tjooⁿdyu'ti'. Ee yati na
nncja'quie' cantyja na matsa'ntjom
Ty'oōts'om meiiⁿ cha'cwijom na
nchjaⁿ nchiiti na candaa' we
n'omnjom' ndo' nncju'na' 'u quii'
b'io ⁴⁸yuu na tijoom cwje canti ndo'
meiⁿ na nnduu' chom.

⁴⁹'Ee ticwii cwii ts'aⁿ nleichjeⁿñê
ñequio chom. Cwila'chjeⁿ nn'aⁿ
seii quioo' na cwiñe'quiana na
cwila't'maaⁿndyena Ty'oōts'om.
⁵⁰Jeeⁿ l'ue tsjaaⁿ saa xeⁿ jnda' jlui'
na chjeⁿna', tjaa yuu cwii nl'ue
juuna'. Jo' chii 'o c'om'yo' cha'na
tsjaaⁿ na xocalui' na chjeⁿna'
quia jo' ñenquii'cheⁿ nleil'uendyo'
quii'ntaaⁿ nc'ia'yo' ndo' tjoom'
ñ'oom nnc'om'yo' ñ'eⁿndyena.

Tintseityuui' ts'aⁿ ljeii na tocoom

(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

10 Cwiicheⁿ cwii ndii' jnaⁿ
Jesús Capernaum, tjaaⁿ,
tueⁿeⁿ ts'ōndaa Judea. Teinoom
cwiicheⁿ nantyyaa' jndaa Jordán.
Tjomndyennda' cwii tmaaⁿ nn'aⁿ yuu
na m'aaⁿ. Quia jo' t'moōⁿ ndaana
cha'xjeⁿ na quich'eeⁿ. ²Majuu xjeⁿñeeⁿ
tquie'cañom nn'aⁿ fariseos na m'aaⁿ na
ñ'e'cal'ana xjeⁿ jom. Ta'x'eena nnoom:
—¿Aa matsa'ntjomna' na tsaⁿs'a
nntseityueeⁿeⁿ ljeii na tocoom ñ'eⁿ
scoom'm?

³Jom t'oōⁿ, tsoom ndaana:
—Juu ñ'oom na tqeⁿ Moisés, ¿ljo'
matsona' na cal'a'yo'?

⁴Quia jo' jlueⁿ:
—Moisés tquiaaⁿ na wanaaⁿ na
nntyuii' ljeii na toco tsaⁿs'a ñequio

scoom'm. Ndo' tsaⁿscu nnco'ñoom
cwiicheⁿ ljeii na matsona' na
macandā cwiitoⁿndyena ñ'eⁿ saaⁿ'aⁿ.

⁵T'ō Jesús ndaana, tsoom:

—Cwe' ee na 'o jeeⁿ quie' n'om'yo',
jo' na seiljeii Moisés ñ'oomwaa'.

⁶Saa cantyjati xuee na to'

Ty'oots'om na tqeeⁿ cha'tso, s'aaⁿ
tsaⁿ's'a ñ'eⁿ tsaⁿscu. ⁷Ndo' tsoom:

“Macwe' jo' na n'ndii tsaⁿ's'a tsotyeeⁿ,
tsoñeeⁿ, cha tyeⁿ nnc'oom ñ'eⁿ
scoom'm, ⁸ndo' wendyena ñ'e'cwii
sei' nla'xmaⁿna.” Jo' chii meiiⁿ na
we ts'aⁿ ñe'jla'xmaⁿna saa' je' ñecwii
ts'aⁿ cwiluiindyena. ⁹Ndo' nc'e na
luaa', seijndaa'ñe nquii Ty'oots'om
na ñecwii ts'aⁿ cwiluiindyena,
jo' chii ticatsona' na cwe' ts'aⁿ
nntseityuii' na luaa' cwiluiindyena.

¹⁰Ndo' quia na tquiennda'na
na waa w'aa, nquiee nn'aⁿ na
cwila'jomndye ñ'eⁿ Jesús
jla'l'cwii'ndyennda'na juu
ñ'oomwaa'. ¹¹Tsoom ndaana:

—Ñeeⁿ juu ts'aⁿ na nntseityuii'
ljeii na toco ñ'eⁿ scuu' ndo' nncoco
ñ'eⁿ cwiicheⁿ yuscu, tsaⁿ'ñeeⁿ waa
jnaaⁿ nnom scuu' nc'e na matsona'
canyja 'naaⁿ na cwe' m'aaⁿya
ñequio cwiicheⁿ yuscu. ¹²Ndo' mati
xeⁿ m'aaⁿ cwii yuscu na nntseityuii'
ljeii na toco ñ'eⁿ saa' ndo' nncoco
ñ'eⁿ cwiicheⁿ tsaⁿ's'a, majo'ti
matseijndaa'ñena' na waa jnaaⁿ na
m'aaⁿ ñ'eⁿ cwiicheⁿ tsaⁿ's'a.

Matio'naa'ñe Jesús yocanch'u

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³Ndo' tyonquiocho nt'om nn'aⁿ
yocanch'u na m'aaⁿ Jesús na
catioom l'ooⁿ nacjoona. Saa' nn'aⁿ
na cwila'jomndye ñ'eⁿñê jla'tia'na
nn'aⁿ na tqiocho yocanch'u'ñeeⁿ.

¹⁴Quia nty'iaa' Jesús na ljo'
cwil'ana, seilioo'ñê ñ'eⁿndyena.

Tsoom ndaana:

—Ca'ndye'yo' na quiontyjaa'
yocanch'um'aⁿ ja. Tilacu'yo' joona,
ee yuu na matsa'ntjom Ty'oots'om
macandā nnc'ooquiee'ndye nn'aⁿ
na ntyjaandye ja cha'na cwil'a
yocanch'u. ¹⁵Ñ'oom na mayuu'
matsjoo ndaa'yo', meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ
ts'aⁿ na ntyjaañe Ty'oots'om
cha'na ntyjaandye yocanch'u ja,
ndo' mañequiaañe na matsa'ntjom
Ty'oots'om juu, tsaⁿ'ñeeⁿ ndaa'
nncjaaquiee'ñê cantyja na
maTsa'ntjom Ty'oots'om.

¹⁶Quia jo' to'ñoom yocanch'u'ñeeⁿ
naquii' l'ooⁿ. Tioom l'ooⁿ nacjoona
na tio'naaⁿñê joona.

Matseineiⁿ tsaⁿ'tya ñ'eⁿ Jesús

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷Tjatjati Jesús nato. Ndo' cwii
tsaⁿ's'a maleinom na jndyontyjaa'
jom. Jndyoco' xtye jo nnoom. Tso:
—'U Maestro na ya ts'aⁿndyu', ðljo'
maca'na' na cats'aa cha nntseixmaⁿya
na ticantycwii na nncwa'ndo'a?

¹⁸Ndo' tso Jesús nnom:

—¿Chiuu na matsu' na ya ts'aⁿndyo
ja? Macandā nquii Ty'oots'om
cwiluiñê na ljo'. ¹⁹'U mantyji' ljeii
naqui na matsa'ntjoom. Matsona':
“Tinc'om'ya' ñ'eⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ.
Tintsei'cue' ts'aⁿ. Tinch'uee' 'naaⁿ
ts'aⁿ. Tintseineiⁿ ñ'oom na cwe'
cantu nacjoo' ts'aⁿ. Tiñenquiu'nn'aⁿ
ts'aⁿ. Catseit'maaⁿndyu' tsoty'e' ñ'eⁿ
tso'ndyo.”

²⁰Tsaⁿ'ñeeⁿ tsoom nnom Jesús:

—Maestro, cha'tso ñ'oommeiⁿ
matseicandaya xjeⁿ na
cachoondyo'chaⁿ.

²¹ Jesús nty'iaaⁿ'aⁿ nnom tsaⁿ'ñeeⁿ.
S'aana' na jeeⁿ wi' ts'oom juu.
Tsoom nnom:

—Cwii waa na matseitjoona'
'u. Cja', cajndaa' cha'tso 'naⁿ.
S'om'ñeeⁿ quiaa' ndaa ndyeñeeⁿ.
Quia jo' nnc'oom' na tyandyu'
nandye cañoom'luee. Ndo' caljoya
ts'om' nawi' na nntjom' hasta
meiiⁿ xeⁿ nntseicuee'na' 'u.
Candyo'tsei'jomndyu' ñ'eⁿndyo.

²² Jndā na jñeeⁿ ñ'oomwaa' quia
jo' jeeⁿ sei'ndaa'na' ntyjeeⁿ. Tjaaⁿ na
chjoo' ts'oom ee jeeⁿ jndye 'naaⁿ'aⁿ
niom.

²³ Quia jo' taqueⁿ Jesús ndaa
nn'aⁿ na m'aⁿ nacañom'm na
cwila'jomndye ñ'eⁿñê. Tsoom
ndaana:

—Nn'aⁿ na tyandye jeeⁿ ndya'
jndei'na' na ññe'quiandyena na
nntsa'ntjom Ty'oots'om joona.

²⁴ Jndā na jndyena ñ'oomwaa',
seitsaⁿ'na' joona. Quia jo'
tsonnaaⁿ'aⁿ ndaana:

—'O nn'aⁿ'ya, joo nn'aⁿ na
quit'maⁿ n'om 'naⁿ jeeⁿ jndei'na' na
ññe'quiandyena na nntsa'ntjom
Ty'oots'om joona. ²⁵ Jndei'tina'
na nncju'ñecje cwii tsaⁿ'tya na
nntsa'ntjom Ty'oots'om jom, nchiiti
na nncwicandii'ñe quioo' camello
tsue' x'e tsei'nchquia.

²⁶ Jndā na jndyena ñ'oomwaa'
yacheⁿ seiñ'eeⁿ'ñ'eⁿ'na' joona.
Ta'x'eendye cheⁿnquieena ndaa
ntyjeena, jluena:

—Quia jo' ÷'ñeeⁿ ts'aⁿ nndaa
nlui'n'maaⁿ'ñe?

²⁷ Nty'iaa' Jesús ndaana, tsoom:
—Tijoom candaā nncwji'n'maaⁿ'ñe
cheⁿnquii ts'aⁿ. Macandā nquii
Ty'oots'om nndaā nncwji'n'maaⁿ'ñê

ts'aⁿ. Ee tjaa'naⁿ cwii na xocandaā
nnts'aaⁿ.

²⁸ Ndo' tso Pedro nnom Jesús:
—Aa ndi' Ta, jâ jnda 'ndyaayâ
cha'tso 'naaⁿ'yâ na cwitsaantyjooyâ
naxeⁿ'l.

²⁹ Tso Jesús ndaana:
—Candy'e'yo' nntsjoō ñ'oom na
mayuu'cheⁿ. Meiⁿ'cwi'ñeeⁿ'cheⁿ ts'aⁿ
na ma'ndii waa', oo ti'nquio oo
ndyencjo, oo tsotyē, oo tsondyee,
oo scuu' oo ntseinda, oo ndyuaa'
nc'e na matseijomñe ñ'oom na
mañequia na macwji'n'maaⁿ'ñe
Ty'oots'om nn'aⁿ, ³⁰ juu tsaⁿ'ñeeⁿ
tiempomeii'ñe nnco'ñoom siaⁿ'nto
ndii'cheⁿ l'aⁿ'aⁿ, ti'nquioom,
ndyencjoom, loñeeⁿ, ntseinaaⁿ,
ndyuaaⁿ'aⁿ ñequio na nnta'wi' nn'aⁿ
jom. Saa ncuee na cwii nndyona',
ticantycwii na nncwanoom'm. ³¹ Ee
jndye nn'aⁿ m'aⁿ na cwila'tiuu
nquiee na t'maⁿ cwiluiindyē, saa
nncue'ntyjō na nncju'cjena' joona.
Ndo' jndye nn'aⁿ m'aⁿ na maju'cjena'
saa ndanquia nntseiwendyena'
joona.

**Matseicandiinnda' Jesús na
nncueeⁿ'eⁿ**

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Jesús ñequio nn'aⁿ na
cwila'jomndye ñ'eⁿñê, ñjomndyena
nato na cwi'oona Jerusalén.
Jom wjaajñeeⁿ jo ndaana. Jeeⁿ
matseiñ'eeⁿ'na' joona ndo'
cwi'atyueena na cwi'oontyjoona
naxeeⁿ'eⁿ. Quia jo' tjei'ñoōⁿ nn'aⁿ
na canchoo'wendyē, tōōⁿ'ōⁿ na
matseineiⁿ'ñe ndaana chiuu waa na
nntjom nqueⁿ. ³³ Tsoom:
—Queⁿ'yo' cwenta,
macwitsaawaaya Jerusalén.

Ndo' ja na cwiluiindyö ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee nñequiaa ts'aⁿ cwenta ja luee ntyee na cwiluiitquiendye, ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés na nla'jndaa'ndyetyeⁿ na nnc'io ndo' nñe'quiiana cwenta ja luee nn'aⁿ na nchii judíos. ³⁴Ndo' naⁿñeeⁿ nneiⁿl'ncona ndo' njñomna ndaajnaⁿ ja. Nntjaa'na ja ñ'eⁿ tjaⁿtsei' ndo' nla'cuee'na ja. Saa xuee jndā ndyee nncwa'ndō'xco.

Jacobo ñ'eⁿ Juan cwitaⁿ na cwii naya
(Mt. 20:20-28)

³⁵Quia jo' ntseinda Zebedeo, Jacobo ñ'eⁿ Juan tquiontyjaa'na Jesús, jluena:

—Aa ndi' Ta, l'ue n'ooⁿyâ na nñequiaa' cwii naya na cwitaaⁿyâ njjom'.

³⁶Tsoom ndaana:

—¿Ljo' l'ue n'om'yo' na cats'aa 'o?

³⁷T'ooona nnoom, jluena:

—Quia jndā mam'aaⁿ yuu na matseit'maaⁿñena' 'u, quiaa' na cwii jâ nncwacatyeeⁿ ntyja' ntyjaya ndo' cwiicheⁿ jâ nncwacatyeeⁿ ntyjatymaaⁿ.

³⁸Quia jo' matso Jesús ndaana:

—'O maxjeⁿ ticala'noⁿ'yo' ljo' cwitaⁿ'yo' nooⁿ. Na wi't'maⁿ na nncwinooⁿ, ¿aa nndaā nnaⁿndyo'? ¿Aa nndaā nljoya n'om'yo' na nla'cwjee nn'aⁿ 'o cha'xjeⁿ na jndā ljoya ts'ooⁿ na nla'cuee'na ja?

³⁹Jona t'ooona, jluena:

—Nndaā.

Tsoom ndaana:

—Mayuu' macaⁿ'na' na mañejuu nawil' na nncwinooⁿya, nncwi'nom'yo'. Ndo' macaⁿ'na' na caljoya n'om'yo' na nla'cwjee

nn'aⁿ 'o cha'na cwiljoya ts'ooⁿ na nla'cuee'na ja. ⁴⁰Saa nchii nncö tseixmaⁿya na nntseijndaa'ndyo ñeeⁿ juu nncwacatyeeⁿ ntyjaa'a ntyjaya oo ntyjatymaaⁿ. Nquii Ty'oots'om nñequiaaⁿ naya'ñeeⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ na jndā seijndaa'ñê na nnto'ñoom juuna'.

⁴¹Ndo' joo nquindyee naⁿñeeⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ Jesús to'na tyola'wjeena we nc'iaana Jacobo ñ'eⁿ Juan. ⁴²Jo' chii Jesús tcwaaⁿ joona, tsoom ndaana:

—'O manquiu'yo' nn'aⁿ na cwiluiitquiendye cwii cwii tsjoomnancue cwila's'andyena ndaaⁿ nn'aⁿ na cwitsaⁿ'ntjomna. Ndo' nn'aⁿ na cwiluiit'maⁿndye cwiqueⁿna xjeⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ nacje 'naaⁿna. ⁴³Saa nchii laa'ti' nl'a'yo' quii'ntaaⁿ'yo'. Ee meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ 'o na ntyjaa' ts'om na nnc'oom na t'maⁿñe quii'ntaaⁿ'yo', tsaⁿñeeⁿ matsona' na jom candi'ntjoom ndaaⁿ'yo'. ⁴⁴Ndo' ñeeⁿ juu quii'ntaaⁿ'yo' na maqueⁿ ts'om na juu nlco'nnomna' jo ndaaⁿ'yo', matsona' na cateijndei' 'o. ⁴⁵Ee ja na cwiluiindyö ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee jndyooⁿ na nndi'ntjoⁿya ndaaⁿ nn'aⁿ, nchii na nndye'ntjom nn'aⁿ nooⁿ. Ndo' jndyooⁿ na nñequiaandyö na c'io na nntiooⁿya jnaaⁿ nn'aⁿ na jndyendye cha ndyaandyena jnaaⁿna na waa.

Matsein'maⁿ Jesús tsaⁿnchjaaⁿ na jndyu Bartimeo

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶Ndo' tquiena tsjoom Jericó. Jndā jo' majaacalul' Jesús ñequio nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê ndo' ñequio cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na jndyendye. Juu xjeⁿñeeⁿ wacatyeeⁿ

tsaⁿnchjaaⁿ Bartimeo 'ndyoo nato. Jom jnda Timeo. Macaaⁿ ljoⁿ na nleill'ueeⁿñê. ⁴⁷Quia na jñeeⁿ na mawinom Jesús ts'aⁿ Nazaret, tooⁿoⁿ na matseixuaⁿ, tsoom:

—U Jesús, na cwiluiindyuⁿ tsjaaⁿ David na jndyowicantyjooⁿ, c'oomⁿ na wiⁿ ts'omⁿ ja.

⁴⁸Jndye nn'aⁿ jla'tiaⁿ na jom na catseicheeⁿ, saaⁿ jom yacheⁿ tyotseixuaatyeeⁿ, tsoom:

—U, na cwiluiindyuⁿ tsjaaⁿ David na jndyowicantyjooⁿ, c'oomⁿ na wiⁿ ts'omⁿ ñ'eⁿndyo.

⁴⁹Jesús tjameintyjeeⁿeⁿ, tsoom:
—Cwaⁿyoⁿ jom.

Quia joⁿ tcwaⁿ na tsaⁿnchjaaⁿ, jluena nnoom:

—C'omⁿt'maaⁿndyuⁿ ts'omⁿ.

Quicantyjaⁿ ee macwaaⁿ 'u.

⁵⁰Ndoⁿ jom cweⁿ tju'toom liaa na wanjoomⁿñê, teicantyjaaⁿ, tjaaⁿ na m'aaⁿ Jesús. ⁵¹Tax'ee Jesús nnoom:

—¿Aa waa na nntsaⁿ ja?

T'o tsaⁿnchjaaⁿ, tsoom:

—Jeeⁿ 'u Ta, l'ue ts'oⁿ na nleitquioya.

⁵²Tso Jesús nnoom:

—Cja'toⁿ. Jndaⁿ n'maⁿ n'e na matsei'yuⁿ ñ'eⁿndyo.

Mañoomⁿ teitquoomⁿm. Tjantyjooⁿ naxeⁿ Jesús na ty'ety'etina nato.

Tjaquiee' Jesús Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

11 Jndaⁿ ty'ewindyootaⁿ Jerusalén na nndyooⁿ tsjoom Betfagé ñequio Betania. Tquiena ndyeyu ta Olivos, quia joⁿ jñom Jesús we nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê na c'oona l'aa. ²Tsoom ndaana:

—Catsaaquie'yoⁿ tsjoom chjoo la'ñeⁿ. Quia na jndaⁿ squie'yoⁿ

mantyjacheⁿ nliu'yoⁿ cwii snom xcoo na ñjom. Juuyoⁿ quiooⁿ na meiⁿjom ndiiⁿ tyooljo ts'aⁿ. Calaⁿnaⁿyoⁿ ndoⁿ quioⁿñ'om'yoⁿ juuyoⁿ luaa. ³Xeⁿ m'aaⁿ 'ñeeⁿ juu na nntso ndaaⁿyoⁿ chiuu na luaaⁿ cwil'a'yoⁿ, candu'yoⁿ nnom na nquii tsaⁿ na matsaⁿntjom 'o tjooñê snomⁿñeeⁿ ndoⁿ mantyja nntseicwanomnaaⁿaⁿ juuyoⁿ.

⁴Quia joⁿ ty'ena, jliuna snom xcoo na ñjomyoⁿ 'ndyoots'a waaⁿ ts'aⁿ 'ndyoo nato. Ndoⁿ jlacanaⁿ na juuyoⁿ.

⁵Jlue nt'om nn'aⁿ na meintyjeeⁿ joⁿ joⁿ:

—¿Ljoⁿ cwil'a'yoⁿ? ¿Chiuu na cwilacanaⁿyoⁿ snom xcoom'aaⁿ?

⁶Joona t'oona ndaaⁿ naⁿñeeⁿ cha'xeⁿ na jndaⁿ tso Jesús na caluena. Quia joⁿ 'ndye naⁿñeeⁿ na c'oona. ⁷Ty'eñ'omna snom xcoo na m'aaⁿ Jesús. Tioona liaana naxeⁿyoⁿ, jndaⁿ joⁿ tjaljoom juuyoⁿ.

⁸Jndye nn'aⁿ tyotsaⁿ na liaana ts'om nato na wjaⁿ, ndoⁿ nt'om tyotyje tso, tyotsaⁿ joonaⁿ ts'om natoⁿñeeⁿ.

⁹Ndoⁿ nn'aⁿ na cwi'oojndyee ñequio nn'aⁿ na cwi'oontyjo, ñequii'cheⁿ tyola'xuaana, tyoluena:
—Matseit'maaⁿñenaⁿ tsaⁿm'aaⁿ.

Matio'naaⁿñenaⁿ jom na macwjee'cañoom ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ta Ty'oⁿots'om. ¹⁰Matio'naaⁿñenaⁿ jom na nntsaⁿntjoom cha'xeⁿ na ñesaⁿntjom welooya David tiyo. Matseit'maaⁿñenaⁿ Ty'oⁿots'om nandye cañoomⁿluee.

¹¹Tjaquiee' Jesús naquiiⁿ tsjoom Jerusalén. Tjaaⁿ wats'om t'maⁿ. Ndoⁿ quia jndaⁿ nty'iaaⁿaⁿ ndiocheⁿ naquiiⁿ wats'om quia joⁿ tjalcweeⁿeⁿ Betania ñ'eⁿ nn'aⁿ na canchoo'wendye ee na jndaⁿ tmaaⁿ.

**Ñ'oomwi' tju' Jesús nacjoo' ts'oom
higuera**

(Mt. 21:18-19)

¹²Teincoo cwiicheⁿ xuee quia na m'aⁿna nato na jnaⁿna Betania, jndyo na ñe'jndo' Jesús. ¹³Nty'iaa'tquiaaⁿ cwii ts'oom higuera na niom tscoo'na'. Seicandyoo'ñê, tjacanty'iaaⁿaⁿ aa nljeiiⁿ t̄a na nlqueeⁿ. Saa quia na tue'cañoom, cwe' tscó ljeiiⁿ ee t̄joocheⁿ na nncue' t̄a. ¹⁴Tsoom nnom ts'oom'ñeeⁿ:

—Tajom xuee nntsa'nnda' t̄a na nlquii ts'aⁿ.

Ndyecheⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê na luaa' ñ'oom tsoom.

**Macwji' Jesús nn'aⁿ na wi'ndye
naquii' wats'om t'maⁿ**

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵Jnd̄a na tquiennda'na Jerusalén, quia jo' cwiicheⁿ cwii ndii' tjaquiee' Jesús naquii' wats'om t'maⁿ. Jo' jo' niom jndye nnom 'naⁿ ñ'eⁿ quioo' na cwindaaⁿ nn'aⁿ ndo' cwila'jnda nn'aⁿ na macaⁿna' joona na cwila't'maaⁿndyena Ty'oots'om. To' Jesús na tyocwjeeⁿeⁿ na ñ'eeⁿ ch'eⁿ. Tyotseicantqueeⁿ meiⁿsa 'naaⁿ nn'aⁿ na cwila'jndyoondye s'om, ñequio ntsulaⁿ 'naaⁿ nn'aⁿ na cwindaaⁿ cantu'. ¹⁶Meiⁿ tatinquiaaⁿ na nncwinom nn'aⁿ tach'eeⁿ wats'om t'maⁿ na cwilei'chona 'naⁿ. ¹⁷T'mooⁿ ndaaⁿ na ñ'eeⁿ, tsoom:

—Aa nchii mawaa ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om na matsona': “W'aya tseixmaⁿna' w'aa yuu cha'tso nn'aⁿ tsjoomnancue cwila'neiⁿna nnom Ty'oots'om.” Saa 'o cwila'ayo' juuna' cha'cwijom tsue'tsjo' yuu na cwicatoo'ndye naⁿcanty'ue.

¹⁸Ntyee na cwiluiitquiendye ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés, quia tyondyena na luaa' matso Jesús, tyol'ueendyena chiuu ya nl'ana na nla'cuae'na jom. Saa nquiaana na nnt'uena jom ee na cha'tsondye nn'aⁿ jeeⁿ tjawee' n'om ñ'oom na tyo'mooⁿ ndaa. ¹⁹Ndo' ticwii tmaaⁿ tyocalui' Jesús Jerusalén.

Tcaa' ts'oom higuera

(Mt. 21:20-22)

²⁰Teincoo cwiicheⁿ xuee tei'nomnnda'na x'ee ts'oom higuera'ñeeⁿ. Nty'iaana na jnda tcaaⁿñ'eⁿna' xjeⁿ quii' nch'ioo'na'. ²¹Quia jo' tjañjoom' ts'om Pedro, tsoom nnom Jesús:

—Canty'ia' Maestro, ts'oom na tju'wi' ñ'oom nacjoo' jnda tcaaⁿñ'eⁿna'.

²²T'o Jesús, tsoom:

—C'om'yo' na cwilayu'ya n'om'yo' ñ'eⁿ Ty'oots'om. ²³Mayuu'cheⁿ nndye'yo' nntsjoó, meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na ñ'e'cwii waa na matseitiuu ndo' matseyoom'm naquii' ts'oom na nluii cha'xjeⁿ na matsoom, nntsoom nnom sjowaa': “Quicantya', cja', cju'ndyu' ts'om ndaaluee.” Ndo' nluii cha'xjeⁿ na matsoom. ²⁴Cwe' jo' matsjoó ndaaⁿyo', cha'tso na cwitaⁿyo' quia na cwilaneⁿyo' nnom Ty'oots'om, calayu'yo' na cwito'ñoom'yo' joona', quia jo' nnto'ñoom'yo' na cwitaⁿyo'. ²⁵Ndo' quia xcwe na matsei'neiⁿ nnom Ty'oots'om xeⁿ waa na mach'eena' 'u ñ'eⁿ x'ia', catseit'maⁿ ts'om' jom, cha mati Tsoty'e' na m'aaⁿ cañoom'luee, ndaaⁿ nntseit'maⁿ ts'oom 'u jnaⁿ

na waa. ²⁶Ee xeⁿ 'u tiñe'catseit'maⁿ ts'om' x'ia', mati Tsotye' na m'aaⁿ cañoom'luee xocatseit'maⁿ ts'oom 'u juu na matsei'tjo^ondyu'.

Cantyja 'naa'ⁿ najndeii na matseixmaⁿ Jesús

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷Quia jo' cwiicheⁿ ndii' tquienda'na Jerusalén. Ndo' yocheⁿ na matseicaañe Jesús nomch'eⁿ wats'om t'maⁿ ty'entyjaa' ntyee na cwiluiitquiendye jom, ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés, ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye ndaaⁿ nn'aⁿ judíos. ²⁸Ta'x'eena nnoom:

—¿Ñeeⁿ najndeii ñ'eⁿ na tjei' naⁿñeeⁿ wats'om? Ndo' ¿ñeeⁿ tquiaa na matsei'xmaⁿ juuna'?

²⁹Tso Jesús ndaana:

—Mati nncwax'a ja cwii ñ'oom ndaa'yo'. Cat'o'yo' nooⁿya quia jo' mati ja nntsjo^o ndaa'yo' ñ'eeⁿ juu tquiaa najndeii na matseixmaⁿya na s'aaya na ljo'. ³⁰Juu na tyotseits'oomñe Juan nn'aⁿ, ¿yuu jnaⁿ najndeii na tyotseixmaaⁿ? ¿Aa na m'aaⁿ Ty'oots'om? oo ¿aa nn'aⁿ jlue na ljo' cats'aaⁿ? Cat'o'yo'.

³¹Quia jo' to'na na tyola'neiⁿ cheⁿnquieena, tyola'ñ'eeⁿ ndyueena. Jluena:

—¿Chiuu l'uuyoo? Xeⁿ nl'uuya juu najndeii na tyotseixmaaⁿ jnaⁿna' na m'aaⁿ Ty'oots'om, quia jo' majo'to nntso Jesús ndaaya: “¿Chiuu na ticalayu'yo' ñ'oom na tyoñequiaaⁿ?” ³²Ndo' xeⁿ nl'uuya na jnaⁿna' cwe' ee na nn'aⁿ jlue na ljo' cats'aaⁿ, ¿chiuu nntjo^oyoo?

Luaa' jla'tiuuna na nquiaana nn'aⁿ na jndyendye. Ee cha'tsondye

nn'aⁿ cwila'yu' na mayuu'cheⁿ Juan cwiluiiñe profeta. ³³Jo' chii t'oona nnom Jesús, jluena:

—Aa ja maxjeⁿ ticaliuuyá.

Tsoom ndaana:

—Mati ja xocatsjo^o ndaa'yo' ñ'eeⁿ tquiaa najndeii na matseixmaⁿya na mats'aa ts'iaaⁿmeiⁿ.

Nn'aⁿ na tyol'a cwenta l'oontjom

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

12 Quia jo' to' Jesús na tyotseineiⁿ ñ'oom tjañoom' ndaaⁿ naⁿñeeⁿ. Tsoom:

—Tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ. Jnoom'm l'oo tauva nnom tyuaaⁿaⁿ. S'aaⁿ tiom ndiocheⁿ nnom ntjoom'm. Mati s'aaⁿ cwii peila na nnc'oocue ndaa na jnda 'ndiindyena ta'ñeeⁿ. Na macanda s'aaⁿ cwii tatsiaⁿndye yuu na nnts'aa ts'aⁿ cwenta ntjoom'm.

'Ndo' teijneiⁿ tyuaaⁿaⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ na nl'a ts'iaaⁿ, jnda jo' tjayaaⁿ cwiicheⁿ ndyuaa. ²Quia na jnda tquie ntjom, jñoom cwii mosoom'm yuu m'aⁿ nn'aⁿ na cwil'a ts'iaaⁿ tyuaaⁿaⁿ na ñ'e'quia naⁿñeeⁿ ta na tseixmaⁿ cwentaaⁿaⁿ. ³Saa jooa yacheⁿ t'uena mosoñ'eeⁿ, cwajndii tyotjaa'na juu. Jñoomna juu na meiⁿcwii tjaa ljo' tjañoom. ⁴Quia jo' jñomnaaⁿaⁿ cwiicheⁿ mosoom'm. Juu tsaⁿñ'eeⁿ jñomna ljo'. Jla'quiee'ndyena xqueⁿ ndo' tyola'jnaaⁿna juu. ⁵Saa ts'aⁿ na 'naaⁿ tyuaa jñomnaaⁿaⁿ cwiicheⁿ mosoom'm, tsaⁿñ'eeⁿ jla'cuee'na jom. Ndo' malaa'ti' l'ana ñequio jndye nt'omcheⁿ mosoom'm na jñoom. Tjaa'na nt'om naⁿñeeⁿ ndo' nt'om jla'cwjeena.

⁶Ñecwii ts'aⁿ cwii m'aaⁿ na matseitoom na njñoom, nquii

jnaaⁿ jo', na jeeⁿ candya' ts'oom.

Tsaⁿñeeⁿ jñoom na macandā,
ee luaa seitoom: “Matsona' na
nla't'maaⁿndyena ti'jndaaya.”

⁷Saa nquiee nn'aⁿ na cwil'a ts'iaaⁿ
tyuaaⁿaⁿ, tyoluena ndāa ntyjeena:
“Juu tsaⁿm'aaⁿ nljo ntjomwaañe
l'ooⁿ ee jom jnda nquii ts'aⁿ na
'naaⁿ tyuaawaa. Chiuu ticala'cuāa'a
tsaⁿm'aaⁿ cha jaa nljona' 'naaⁿya.”

⁸Jo' chii t'uena tsaⁿñeeⁿ,
jla'cuee'na jom. Ty'ecatquiee'na jom
tquia nnom ntjom'ñeeⁿ.

⁹Quia jo' tax'ee Jesús ndāana,
tsoom:

—Nquii ts'aⁿ na 'naaⁿ tyuaa'ñeeⁿ,
¿chiuu nnts'aaⁿ? Maxjeⁿ nñoom,
nntseicwjeⁿ naⁿñeeⁿ ndo' ñnequiaaⁿ
tyuaaⁿaⁿ ndāa nt'omcheⁿ nn'aⁿ na
nl'a ts'iaaⁿ.

¹⁰¿Aa tyoola'naⁿyo' ljeii 'naaⁿ
Ty'oots'om na matsona':

Majuuto tsjo' na tixocwil'ue
nquiu luañeⁿ na cwil'a
tsiaⁿtsjo',
jndā mawacatyeeⁿna' nqui
tsiaⁿtsjo'?

¹¹Nquii Ta Ty'oots'om seijndaa'ñe
na ljo' ndo' jeeⁿ cwijaawee'
n'ooⁿya na cwinty'iaaya na
luaa' tuii.

¹²Ndo' nn'aⁿ na tyondye
ñ'oommeiⁿ tyoqueⁿndyena na
nnt'uena Jesús, ee jla'noⁿna na cjo
joona seineiiⁿ ñ'oom tjañoom'waa'.
Saa nquiaana nn'aⁿ na jndyendye,
cwe' jo' 'ndyena jom, mana ty'ena.

¿Ñeeⁿ nnom ñne'quiana
ts'iaaⁿndāana?

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³Jndānquia nn'aⁿ fariseos
jñoomna cwantindye nc'iaana

ñequio nn'aⁿ 'naaⁿ Herodes na
m'aaⁿ Jesús. Naⁿñeeⁿ nnc'omna
cwenta ñ'oom na matseineiⁿ cha
nndaā nnt'uiina' jom cantyja
'naaⁿna'. ¹⁴Jndā na tqiiena na
m'aaⁿ, jluena nnoom:

—Maestro, nquiuuyâ na maxjeⁿ
ñ'oom na mayuu' matsei'neiⁿ
ndo' ñecwii xjeⁿ mache' ñequio
meiⁿnquia nn'aⁿ ee titseiⁿoom'ndyu'
ljo' waa na cwiluiindyena. Mayuu'
ñ'oom na ma'mooⁿ cantyja
'naaⁿ natoo' Ty'oots'om. ¿Aa
matsaⁿntjomna' na nntiooⁿya
ts'iaaⁿndāaya nnom César, oo aa
ticatsaⁿntjomna'? ¿Aa laxmaaⁿya na
catiooⁿya jo' oo aa ticalaxmaaⁿya?

¹⁵Ndo' sei'noⁿ Jesús na cwe'
cwilueyana. Tsoom ndāana:

—¿Chiuu na ñe'cat'ue'yo' ja?
Quia'yo' cwii tsjo'ñjeeⁿ denario na
nnty'iaaya.

¹⁶Tqiiana cwii denario ndo' jndā
na nty'iaaⁿaⁿ tsoom ndāana:

—¿Ñeeⁿ 'ndyoo nnom luaa? Ndo'
¿ñeeⁿ xuee' teiljeii luaa?

Ndo' t'ooⁿa, jluena:

—Tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ, César.

¹⁷Ndo' tsoom:

—Catiom'yo' ts'iaaⁿndāa'yo'
nnom César yuu na tseixmaⁿna'
cwentaⁿaⁿ. Ndo' mati quia'yo'
cwentaⁿ Ty'oots'om yuu na
tseixmaⁿna' cwentaⁿ nqueⁿ.

Tjawee' n'omna ñ'oom na t'ooⁿ saa
tiya nquiuna na ticat'uiina' jom.

**Cwita'x'eeena cantyja na
nntando'nnda' nn'aⁿ**

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸Jndā jo' tqiio nt'om nn'aⁿ
saduceos na m'aaⁿ Jesús. Naⁿñeeⁿ
ticala'yu'na na nnta'ndo'xco nn'aⁿ

na jnda tja. Ta'x'eena nnoom, jluena:

¹⁹—Maestro, waa ljeii na 'ndii Moisés luaaya na matsona' xeⁿ tue' cwii tsaⁿ's'a ndo' 'ndiina' scuu' na ñenquii, tjaa'naⁿ ndana, quia jo' tyjee ts'oo'ñeeⁿ cocoom ñ'eⁿ scuu' xioom. Nnc'om ntseinaaⁿ ñ'eⁿ yuscu'ñeeⁿ cha nntseinoomñê na tjaa ntseinda xioom t'om. ²⁰Tyom'aⁿ ntquiee' naⁿnom na ñenquii ts'aⁿ ntseinda. Juu tsaⁿ'tquiee tocoom saã tyuaa' tueeⁿ'eⁿ, tjaa'naⁿ ndana ñ'eⁿ scoom'm. ²¹Quia jo' tsaⁿ na jnda we tocoom ñ'eⁿ scuu' xioom saã mati jom tueeⁿ'eⁿ ndo' tjaa'naⁿ ndana ñ'eⁿ yuscu'ñeeⁿ. Mati tsaⁿ na jnda ndyee tocoom ñ'eⁿ scuu' xioom ndo' majo'ti tjoom. ²²Malaa'ti' cha'tso ntquiee'ndye naⁿnom'ñeeⁿ tuncona ñequio yuscu'ñeeⁿ ndo' majo'ti quia tjana, tjaa'naⁿ ndana ñ'eⁿñe. Ndo' na macanda tue'to yuscu'ñeeⁿ. ²³Ñe'cata'x'aayâ njom!, Ta, quia na nnta'ndo'xco cha'tso nn'aⁿ na jnda tja, quia jo' ð'ñeeⁿ cwiindyee joona na nluii scuu' yuscu'ñeeⁿ? Ee jom ñet'oom scuu' cha'tso na ntquiee'ndye naⁿñeeⁿ.

²⁴Matso Jesús ndaana: —Aa nchii ñ'oomwaa' matseicanooⁿ'na' na tixcwe cwitjei'yo' cwenta, ee meiiⁿ na cwila'naⁿ'yo' ljeii 'naaⁿ' Ty'oots'om saã ticala'noⁿ'yo' ljo' ma'moⁿ'na'. Meiⁿ cantyja 'naaⁿ' najndeii na matseixmaaⁿ. ²⁵Ee quia na nnta'ndo'xco nn'aⁿ na jnda tja taxoc'unconnda' meiⁿ naⁿnom, meiⁿ naⁿluc ee nnc'omna cha'na ángeles na m'aⁿ cañoom'luee. ²⁶Saã cantyja 'naaⁿ' ñ'oom na nnta'ndo'xco nn'aⁿ na jnda tja, ðaa chii jnda

ñejla'naⁿ'yo' libro na seiljeii Moisés yuu na matseineiⁿ'na' cantyja 'naaⁿ' ts'oom nioom na nty'iaaⁿ'a"? Jo' jo' xcwe naquii' ntsaachom na cwico ts'oom'ñeeⁿ, teic'uaa na matseineiⁿ Ty'oots'om nnoom, tso: “Ja cwiluiindyö Ty'oots'om cwentaa' Abraham, Isaac ndo' Jacob.” ²⁷Jo' chii caliu'yo' na cwita'ndo' naⁿ'ñeeⁿ ee jom nchii cwiluiiñê Ty'oots'om cwentaa l'oo. Jom cwiluiiñê Ty'oots'om cwentaa nn'aⁿ na cwita'ndo'. Cwe' jo' ma'moⁿ'na' na 'o meiⁿchjoo ticala'noⁿ'yo'.

Ñ'oom na matsa'ntjom Ty'oots'om na t'ma'ti tseixma'na'

(Mt. 22:34-40)

²⁸Cwii ts'aⁿ na ma'moⁿ' ljeii na tqeeⁿ Moisés tyjee'cañoom na m'aⁿ nn'aⁿ saduceos'ñeeⁿ. Tyondiñeecheeⁿ cha'tso ñ'oom na tyola'neiⁿ'na ndo' tyoqueeⁿ cwenta na jeeⁿ xcwe ñ'oom t'ö Jesús ndaana. Tax'eeⁿ nnom Jesús, tsoom:

—Quii'ntaaⁿ cha'tso ñ'oom' Ty'oots'om na matsa'ntjomna', ðcwaaⁿ cwii joona' na t'ma'ti tseixma'na'?

²⁹T'ö Jesús, tsoom:

—Luaa matso ñ'oom na t'ma'ti: “Candy'e'yo', 'o nn'aⁿ Israel. Nquii Ta Ty'oots'om cwentaaya, macanda ñenqueⁿ cwiluiiñê na matsa'ntjoom. ³⁰C'oom' na candya' ts'om' Ta Ty'oots'om cwenta' ñequio na xcwee'ya ts'om', ñequio cha'waa na jnda ntyji', ñequio cha'waa na jndo'ya ts'om', ndo' ñequio cha'waa najndu!” Luaa' ñ'oom na t'ma'ti na matsa'ntjomna'. ³¹Ndo' ñ'oom na jnda we matseijomna' ñ'oom'ñeeⁿ. Luaa matsona': “C'oom' na wi'

ts'om' n'c'ia' cha'xjeⁿ na jnda ntyji' ñequio nncu'. Tjaa'naⁿ cwiicheⁿ ñ'oom na t'maⁿti na matsa'ntjomna' cha'na ñ'oommeiⁿ.”

³²Quia jo' t'o tsaⁿñeeⁿ na ma'moⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés, tsoom:

—Maxjeⁿ ya, 'u Maestro. Luaa' ñ'oom na mayuu' matsu' na ñecwii Ty'oots'om. Tjaa'naⁿ cwiicheⁿ na matsa'ntjom, macandā jom. ³³Ndo' na nnc'oom ts'aⁿ na candya' t'soom Ty'oots'om ñequio na xcwee'ya ts'oom, ñequio cha'waa na jndō'ya ts'oom, ñequio cha'waa na jnda ntyjeeⁿ, ndo' ñequio cha'waa najneiⁿ, ndo' mati na nnc'oom na wi' ts'oom n'c'iaaⁿ'aⁿ cha'xjeⁿ jnda ntyjii nqueⁿ, cha'tso nmeiⁿ' l'ueti nchiiti quioo' na nlco na mañequiaa ts'aⁿ nnom Ty'oots'om ñequio meiⁿnquia nt'omcheⁿ na cwiñe'quia nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndyena jom.

³⁴Jndā na nty'iaa' Jesús na jndō' ts'om tsaⁿñeeⁿ ñ'oom na t'o, tsoom nnom:

—Jndā teindyoo' na ñnequiaandyu' na nntsā'ntjom Ty'oots'om 'u.

Jndā jo' tjaa'naⁿ 'ñeeⁿ cwii jndāa' ts'om na nncwax'eti.

Cristo cwiluiiñê Jnda Ty'oots'om

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵Cwiicheⁿ ndii' na tyom'aaⁿ Jesús naquii' wats'om t'maⁿ na tyo'moōⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ, tsoom:

—Nquiee nn'aⁿ na cwit'moōⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés cwiluena na nquii Cristo cwiluiiñê tsjaaⁿ David na jndyowicantyjoo'. ³⁶Saaⁿ manquiti David cantyja na t'moⁿ Espíritu Santo nnoom tsoom na Cristo cwiluiiñê Ta na matsa'ntjom jom. Tsoom:

Nquii Ta Ty'oots'om tsoom nnom juu Ta na matsa'ntjom ja:

“Cajmaⁿ ntyjaa'a ntyjaya yuu na matseit'maaⁿñena' 'u hasta xjeⁿ na jndā tsā'a nn'aⁿ na jndoo 'u na c'omna nacje 'naⁿ.”

³⁷Cwe' jo' mawax'aaⁿ ndaa'yo' çchiuu waayuu na cwiluiiñê Cristo tsjaaⁿ David na jndyowicantyjoo' ee manquiti David tsoom na juu cwiluiiñê Ta na matsa'ntjom jom? Ndo' jndyendye nn'aⁿ ñequio na neiiⁿ na tyondyena ñ'oom na seineiⁿ.

Matseitia' Jesús nn'aⁿ na cwit'moōⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸Naquii' ñ'oom na tyo'moōⁿ, tsoom:

—Call'a'yo' cwenta nn'aⁿ na cwit'moōⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés ee joona jeeⁿ cjaawee' n'omna na nnc'o'nomna na cwee'na liaa jnda na tei'ncoo ndo' na nntaⁿ nn'aⁿ lueena na nla't'maaⁿndye joona ñequio na jndoo'cheⁿ nn'aⁿ. ³⁹Joona jeeⁿ ñe'cwindyuaandyena ntsulā nacañoomticheⁿ naquii' lan'om ndo' majo'ti cwil'ana quia na cwicwa'na na waa xuee. ⁴⁰Mati cwitjeii'na 'naaⁿ yolcu na jndā ljondye na tja s'aa, ndo' cha nntseicu'na' na luaa' la'xmaⁿna, jeeⁿ yo cwila'neiⁿna nnom Ty'oots'om. Jo' t'maⁿti nnt'uiiweeⁿeⁿ joona.

Tsjo'ñjeeⁿ na tquiaa yuscu na jñeeⁿñe

(Lc. 21:1-4)

⁴¹Cwii xuee wacatyeeⁿ Jesús ndyeyu na meintyjee' castom

na cwituee' nn'aⁿ s'om cwentaa' wats'om t'maⁿ. Nty'iaa'cheeⁿ na cwitioom nn'aⁿ s'om ts'om castom ndo' na jndye naⁿtya t'maaⁿ s'om cwitioomna. ⁴²Mati tyje'cañoom cwii yuscu na jnda ljoñe. Jeeⁿcheⁿ ndya' jñeeⁿñê. Tjacjoom'm we tsjo'ñjeeⁿ chjoo s'om wee na meiⁿchjoo tit'maaⁿ. ⁴³Chii t'maⁿ Jesús nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. Tsoom ndaana:

—Na mayuu'cheⁿ ndyeyo' nntsjo, yuscum'aaⁿ ts'aⁿ na jnda tue' saa' ndo' jeeⁿ jñeeⁿñê, saa t'maaⁿti tjoom'm ts'om castom, nchiiti cha'tso nt'omcheⁿ. ⁴⁴Ee cha'tsondye naⁿm'aⁿ tioomna s'om na cwe' waljoo' na cwilei'chona, saa jom meiⁿ na jeeⁿcheⁿ nty'iaa'ñê, tju'ñ'eeⁿ cha'waati na maleiñ'oom na nntseijnaaⁿ na nlcwaaⁿaⁿ.

Matso Jesús na nntyuii' wats'om t'maⁿ

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

13 Xjeⁿ na jaacalui' Jesús na waa wats'om t'maⁿ seineiⁿ cwii ts'aⁿ na matseijomñe ñ'eⁿñê, tso nnoom:

—Maestro, canty'ia', jeeⁿ tjacanjoom' ts'iaaⁿ na tuii ñ'eⁿ ljo'meiⁿ ndo' jeeⁿ neiⁿncoo' l'aameiⁿ!

²Tsoom nnom tsaⁿñeeⁿ:

—Mayuu' na jeeⁿ neiⁿncoo' l'aa na manty'ia'. Saa queⁿ cwenta, ljo'meiⁿ xocaljoo'tyeⁿna' nacjoo nc'iaana'. Maxjeⁿ nntyuii'ñ'eⁿna'.

'Naaⁿ na cwit'mooⁿna' na manndyoo' na nntyewii

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³Ty'ena ta na jndyu Olivos ndyeyu yuu na meintyjee' wats'om

t'maⁿ. Jo' jo' tjacjoo Jesús. Ndo' Pedro ñ'eⁿ Jacobo, ñ'eⁿ Juan ñ'eⁿ Andrés ty'entyjaa'na jom cha nndaⁿ nla'neiⁿna ñ'eⁿñê na ñenqueiena. Ta'x'eena nnoom, jluena:

⁴—Catsu' ndaayâ, ¿cwaaⁿ nncue'ntyjo na nluii nmeiⁿ? Ndo' ¿cwaaⁿ 'naaⁿ m'moⁿna' na manndyoo' nluii nmeiⁿ?

⁵Quia jo' to' Jesús tyotseineiⁿ ndaana:

—Cal'a'yo' cwenta na meiⁿcwii ts'aⁿ tinqui'nn'aⁿ 'o cantyja 'naaⁿ ñ'oommeiⁿ. ⁶Ee nleitquoo'ndye nn'aⁿ cwii cwii ntyja na nla'cajndyundyena xueya ee nluena na joona cwiluiindyena Cristo. Ndo' jndye nn'aⁿ ññe'quio'nn'aⁿna na ljo' nl'ana.

⁷Nty'ia'yo' na nndyocwje'cañoom ntia' ndo' nleic'uaa ñ'oom na cwiluii ntia' cwiicheⁿ ntyja, saa tiñe'quiandyo' na nlacatyundyoy', ee maxjeⁿ jndei'na' na nmeiⁿ nncwinomjndyee. Saa tyoowe'ntyjo xjeⁿ na nntycwiiñ'eⁿ. ⁸Nla'wendye nn'aⁿ cwii ndyuaa nacjoo nn'aⁿ cwiicheⁿ ndyuaa. Ndo' cwii tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ nntseiwene nacjoo' cwiicheⁿ tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ. Jndye joo nnts'eii ndo' nnc'oom jndo' t'maⁿ ndo' t'maⁿ nntseñ'eeⁿna' nn'aⁿ. Saa cha'tso nawi'meiⁿ cwe' we'yandyo la'xmaⁿna'. Quia nnquioo nt'omcheⁿ nawi' na jaa'ti.

⁹Saa 'o c'om'c'eendyo', ee m'aⁿ nn'aⁿ na ññe'quia cwenta 'o luee nn'aⁿ na cwiluiitquiendye naquii' lan'om ndo' joona nntsã'ntjomna na catjaa' nn'aⁿ 'o naquii' lan'om. Mati nl'a nn'aⁿ na

jndei'na' nncwintyje'jnaⁿyo' jo ndaa gobiernom ñequio jo ndaa nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwitsaⁿntjom nc'e na laxmaⁿyo' cantyja 'naⁿya. Ndo' na luaa' nntjom'yo', nñequiaana' na 'o nntjei'yuu'ndyo' ñ'oom naya 'naⁿya ndaa naⁿñeeⁿ. ¹⁰Ee cwii tjo^ocheⁿ na nntsuu tsjoomnancue nñe'quia nn'aⁿ ñ'oom cantyja na macwji'n'maaⁿñe Ty'o^ots'om nn'aⁿ na cha'waa tsjoomnancue. ¹¹Ndo' quia na nnt'uena 'o na nñe'quiana cwenta 'o, tinc'om'yo' ñomtiuu cwaaⁿ ñ'oom na nndu'yo' ndaa naⁿman'iaaⁿ. Ee xjeⁿñeeⁿ m'moⁿ Ty'o^ots'om cwaaⁿ ñ'oom na nnt'o'yo'. Ee nchii nlaneiⁿyo' ñ'oom na nquiu' ncjo'yo' saa nquii Espiritu Santo nnts'aaⁿ naquii' n'om'yo' ljo' ñ'oom na nndu'yo'. ¹²Maxio ts'aⁿ nñequiaa cwenta jom na cueeⁿeⁿ. Ndo' majo'ti nnts'aa ts'aⁿ ñ'eⁿ ntseinaaⁿ. Ndo' nda nn'aⁿ nla'wendyena nacjoo lotyena, londyena, nl'ueendyena chiuu nncwje naⁿñeeⁿ. ¹³Ndo' cha'tsondye nn'aⁿ nla'jndooa 'o nc'e na m'aⁿyo' cantyja 'naⁿya. Saa juu ts'aⁿ na tyeⁿ cwiljooⁿñe ñ'eⁿndyo hasta na macanda, tsaⁿñeeⁿ nlui'n'maaⁿñê.

¹⁴Ñeeⁿ juu ts'aⁿ na matsei'naaⁿ ñ'oommeiiⁿ, catsei'noⁿ ljo' ñecatsona'. Juu profeta Daniel, seiljeiⁿ ñ'oom cantyja 'naaⁿ tsaⁿ na jeeⁿcheⁿ ndya' tiaa' na nntseyiuii' cha'tso. Quia na nnty'ia'yo' na jnda mameintyjeeⁿeⁿ naquii' wats'om t'maⁿ yuu na meiⁿchjoo ticatsaⁿntjomna' na nnc'oom, quia jo' 'o na m'aⁿyo' ts'onⁿdaa Judea catsaalei'nom'yo' quii' ntsjo. ¹⁵Ndo' majuu xjeⁿñeeⁿ, ts'aⁿ na ljo nacjoo'

waa' yuu na su, ticandyocueeⁿ na nncjaaqueⁿeⁿ na nncwjeeⁿeⁿ 'naaⁿaⁿ. Catseyiuaaⁿaⁿ, calei'noom. ¹⁶Ndo' ts'aⁿ na m'aaⁿ jo jndaⁿ na mach'ee ts'iaaⁿ tyuaa', ticjaalcweeⁿeⁿ na nncjaacachoom liaⁿaⁿ. ¹⁷Juu xjeⁿñeeⁿ jeeⁿ wi' nntjoom yolcu na ndeiindy^e ñequio joo yolcu na 'ndaandy^e nda. ¹⁸Cataⁿyo' nnom Ty'o^ots'om na nchii xcwe ncuee na teiⁿ na nlcaⁿna' na calei'nom'yo' nawi'ñeeⁿ. ¹⁹Ee quia ljo'cheⁿ nnuquio cwii nawi' na t'maⁿticheⁿ na meiⁿjom ndii' tyootjoom nn'aⁿ cantyjati na tqueⁿ Ty'o^ots'om tsjoomnancue hasta je'. Ndo' xuee na cwiwjaatina' meiⁿ tajom cwinluiinnda' cwiicheⁿ nawi' cha'na juuna'. ²⁰Xeⁿ nchii nquii Ta Ty'o^ots'om tqeeⁿ na tijndyeti xuee nnc'oom nawi'ñeeⁿ, meiⁿcwii ts'aⁿ xocalui'n'maaⁿñe cantyja 'naaⁿna'. Saa nc'e na wi' ts'oom joo nn'aⁿ na jnda tjeii'ñê cwentaaⁿaⁿ, jo' chii nnts'aaⁿ na tijndyeti xuee nnc'oom nawi'ñeeⁿ.

²¹Ndo' xeⁿ quia ljo' nntso cwii ts'aⁿ ndaa'yo': "Canty'ia'yo', ljo m'aaⁿ Cristo", oo nntso: "Canty'ia'yo', laa'ñeeⁿ m'aaⁿ", ticalayu'yo'. ²²Ee maxjeⁿ nlquie'cañom profetas na tiyuu' ñ'oom cwiñequia ñequio nn'aⁿ na nlue na joona cwiluiindyena Cristo. Nl'ana jndye nnom 'naaⁿ t'maⁿ ñequio ts'iaaⁿ t'maⁿ na nncjaaⁿwee' n'om nn'aⁿ hasta nquiee nn'aⁿ na macwji' Ty'o^ots'om cwentaaⁿaⁿ nñequio'nn'aⁿ ts'iaaⁿñeeⁿ joona xeⁿ na nndaⁿ nl'ana. Saa Ty'o^ots'om tixonquiaaⁿ na nndaⁿ nl'ana. ²³Cha'tso nmeiⁿ jnda tsjoo ndaa'yo' cwii tjo^ocheⁿ na nluii cha cal'a'yo' cwenta.

**Luaa nncuaa quia na nndyonnda'
Jesús**

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

24 Ncuae quia na jndā teinom nawl' t'maⁿñeeⁿ, quia jo' nleijaaⁿñe ñe'quoom', ndo' taxocwixueeñe chi'. **25** Nntquiaandye cancjuu. Ndo' cha'tso najndā na matseixmaⁿ tsjo'luee nntyuii'. **26** Quia ljo'cheⁿ nnty'iaa nn'aⁿ ja na cwiluiindyō tsaⁿ na jnaⁿ cañoom'luee na macwjacañooⁿnnda'a tsjoomnancue. Ndyoo naquii' nchquiu ñequio najndeii na matseixmaⁿya ndo' ñequio na neiⁿncoo' nacaxuee na matseit'maaⁿñena' ja. **27** Njñooⁿya ángeles 'na'ya na c'oonna cwii cwii ntyjaa' tsjoomnancue ndo' mati ndiocheⁿ cañoom'luee na nla'tjomna nn'aⁿ na jndā tjeii'ndyō cwentaya.

28 'Cala'noⁿ'yo' 'naaⁿ na ma'moⁿ'na' ndaa'yo' cantyja 'naaⁿ ts'oom higuera. Quia na cwinty'ia'yo' na cwintei' l'ona' ndo' cwicandei' tso'ndaa juuna', quia jo' cwila'noⁿ'yo' na jaawindyoo' ncueesua'. **29** Majo'ti quia na cwinty'ia'yo' na cwiluii cha'tso nmeiⁿ na jndā tsjoo ndaa'yo', quia jo' cala'noⁿ'yo' na jndā teitsioo' m'aaⁿna'. Mawaa mawaa xjeⁿ nncwjacañooⁿnnda'a. **30** Candye'yo' nntsjoō, mayuu'cheⁿ na xocwjeñ'eⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ je' hasta xjeⁿ na jndā seicandaa'ñena' cha'tso ñ'oommeiⁿ. **31** Tsjo'luee ñ'eⁿ tsjoomnancue nntycwiñ'eⁿna' saā ñ'oom 'na'ya maxjeⁿ nntseicandaa'ñena'.

32 'Saa meiⁿ'cwii ts'aⁿ ticaljeii cwaaⁿ xuee ndo' 'ñeeⁿ xjeⁿ na nluui cha'tso nmeiⁿ. Meiⁿ ángeles na

m'aⁿ cañoom'luee ticaliuena, meiⁿ ja na cwiluiindyō Jnda Ty'oots'om ticaljeiia cwaaⁿ. Macanda ñenquiicheⁿ Tsotyaya ntyjeeⁿ.

33 Jo' chii c'om'c'eendyo' ndo' queⁿ'yo' cwenta. Ndo' calaneiⁿ'yo' nnom Ty'oots'om, ee ticaliu'yo' cwaaⁿ nncue'ntyjo tiempo'ñeeⁿ.

34 Nmeiⁿ' matseijomna' cha'na mach'ee cwii ts'aⁿ na wjaa cwii ndyuua na tquia. Cwii tjoōcheⁿ na nnaaⁿ waⁿ'aⁿ, nnty'ioom ts'iaaⁿ mosoom'm, cwii cwii nnom ts'iaaⁿ na cwii cwiindyena. Ndo' nntsa'ntjoom ts'aⁿ na mach'ee cwenta 'ndyoots'a na ñe'quii'cheⁿ cats'aa cwenta. **35** Malaa'ti' matseijomna' 'o ee na ticaliu'yo' 'ñeeⁿ xjeⁿ na nncwjee' nquii na matsa'ntjom 'o. ¿Aa nncwjeeⁿ'eⁿ natmaaⁿ, oo aa nateijaaⁿ? ¿Aa nncwjeeⁿ'eⁿ xcwe tsjom, oo aa na jaancoo? Jo' chii c'om'c'eendyo'.

36 Ee ticatsona' na mats'ia jo' nncwjeeⁿ'eⁿ ndo' nljeiiⁿ 'o cha'cwijom na cwinda'yo'. **37** Ñ'oom na jndā tsjoo luaa' ndaa'yo', juuna' matsjoo ndaa'yo' na cha'tsondyo', ñe'quii'cheⁿ c'om'c'eendyo'.

Cwi'maⁿna na nnt'uena Jesús

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

14 We xuee cwii tjoō na nncuae' xuee pascua ñequio xuee na cwicwa' nn'aⁿ ntyoo' na tjaa ndaaljo' tjaquiee'. Ndo' ntyee na cwiluitquiendye ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés, tyol'ueendyena chiuu nl'ayoona na ññe'quio'nn'aⁿna Jesús cha nnt'uena jom, ndo' na nla'cuee'na jom. **2** Jla'tiuuna, jluena ndaa ntyjeena:

—Saa ticat'uaaya jom xcwe ncuee, tints'aana' na nla'wendye nn'aⁿ nacjooya.

Tu'nquio María nche^m nacjoo' Jesús

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³Tyom'aaⁿ Jesús tsjoom Betania, waa' Simón, ts'aⁿ na ñechuu tycu lepra. Yocheⁿ na meindyuaandyena nacañoom' meiⁿsa, tue'cañoom cwii yuscu na malei'ñ'oom cwii tsioo na tuii ñ'eⁿ tsjo' canchii' na jndyu alabastro. Ñjom nche^m na jndyu nardo na jeeⁿ cachi, ndo' jeeⁿ jndana'. Tyjeeⁿ yuu na ta'tyeⁿ tsioo'ñeeⁿ, chii tu'nquioom nche^mñeeⁿ xqueⁿ Jesús. ⁴Nt'om nn'aⁿ na m'aⁿ jo' jo' jla'líoo'ndyena nacjoo' yuscu'ñeeⁿ. Jluena ndaa ntyjeena:

—Jeeⁿ ndya' cwe'chi nche^m 'naaⁿ'aⁿ na seicatsoom. ⁵Yati xeⁿ teil'uana' ee nncwinom ndyee siaⁿnto denarios nncwji'na'. S'om'ñeeⁿ nnluii naya ndyeñee^m.

Jnaaⁿ luaa' na tyola'wjeena yuscu'ñeeⁿ.

⁶Saa tso Jesús:

—Ca'ndye'yo' tsaⁿm'aaⁿ. ¿Chiuu na cwila'líoo'ndyo' ñ'eⁿñê? Ee jeeⁿ tjacañoom' nayawaa' na s'aaⁿ ñ'eⁿndyo. ⁷Ee ja nchii ñequii'cheⁿ nnc'ooⁿya ñ'eⁿndyo'. Saa ndyeñee^m ñequii'cheⁿ na m'aⁿna quii'ntaaⁿ'yo' ndo' quia na ñe'cal'a'yo' naya joona, wanaaⁿ. ⁸Yuscum'aa^m s'aaⁿ cwanti na ndaa nnts'aaⁿ. Jom tu'nquioom nche^m nacjoya cwii tjoочеⁿ na nnt'liuu nn'aⁿ ja. ⁹Na mayuu'cheⁿ ndyeyo' nntsjo, meiⁿyuu'cheⁿ na ññe'quia nn'aⁿ ñ'oom cha'waa tsjoomnancue na macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om nn'aⁿ, maxjeⁿ nla'neiⁿna

cantyja 'naaⁿ naya na s'aa yuscum'aa^m cha ticatsuu ñ'oom cantyja 'naaⁿ'aⁿ.

Judas mañequiaaⁿ cwenta Jesús luee ntyee

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰Jndaⁿ tuii na luaa', quia jo' Judas Iscariote, cwindye nn'aⁿ na canchoo'wendye, tjaaⁿ na m'aⁿ ntyee na cwiluiitquiendye na nntsejndaa'ñê ñequio joona na ññequiaaⁿ cwenta Jesús lueena. ¹¹Jndaⁿ na jndye naⁿñeeⁿ na ljo' nnts'aaⁿ tquiaana' na jeeⁿ neiiⁿna. T'maⁿna na ññe'quiana s'om nnoom. Quia jo' Judas tyol'uee'ñetyeeⁿ chiuu ya nnts'aaⁿ na ññequiaaⁿ cwenta Jesús lueena.

Seijndaa'ñe Jesús na nncuaa Cena

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn.

13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹²Quia jo' xuee na cwiwityeⁿ ncuee na cwicwa' nn'aⁿ judíos tyoo' na tjaa ndaaljo' tjaquiee', mañejuu xuee na cwila'cwjeena canmaⁿ nch'u, nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ Jesús ta'x'eena nnoom, jluena: —¿Yuu l'ue ts'om' na nntsaa'ljndaa'ndyô cantyja 'naaⁿ xuee pascua, na nleiñ'oom' na nlqui' catsmaⁿ chjoo?

¹³Ndo' jñoom we nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê cwii l'aa. Tsoom ndaaⁿ:

—Catsa'quie'yo' quii' tsjoom. Jo' jo' nliu'yo' cwii tsaⁿs'a na maleiñ'oom cwii tsjoo ndaatoo. Catsaantyo'yo' naxee^m'eⁿ. ¹⁴Yuu na nncjaaque^m'eⁿ candu'yo' nnom ts'aⁿ na waa': “Luua matso nqueⁿ na matsa'ntjoom jaa: ¿yuu waa cuarto

na nlcwaa'a na nntseit'maaⁿndyo xuee pascua ñequio nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿndyo?" ¹⁵Juu tsaⁿñeeⁿ m'mooⁿ cwii cuarto t'maⁿ w'aa nandye teicantyyoo'. Maniom canda^a 'naⁿ na macaⁿ'na' na nncuaa xuee. Jo' calajndaa'ndyo' nantquie na nlcwaa'a ñ'eⁿndyo'.

¹⁶Ndo' ty'e we naⁿñeeⁿ. Quia na tquiena tsjoom'ñeeⁿ jliuna cha'xjeⁿ na jndā tsoom ndaana. Jo' jo' jla'jndaa'ndyena nantquie na nlcwa'na na nla't'maaⁿndyena xuee pascua.

¹⁷Cwe' tmaaⁿya, xjeⁿ na tyje'cañoom Jesús ñequio nn'aⁿ canchoo'we na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. ¹⁸Yocheⁿ na meindyuaandyena nacañoom' meiⁿ'sa na cwicwa'na, tso Jesús ndaana:

—Mayuu'cheⁿ candye'yo' nntsjoō, cwiindyo' 'o na macwa' ñ'eⁿndyo ñnequiaa cwenta ja luee nn'aⁿ.

¹⁹Ñ'oomwaa' jeeⁿ ndya' seichjoo'na' n'omna. To'na cwii ndo' cwiindyena ta'x'eena nnoom, jluena: —¿Aa ndya' nnts'aana' na ja?

²⁰Quia jo' tsoom ndaana: —Cwii 'o na canchoo'wendyo', cwii ts'aⁿ na cwinchjeendyô tyoo' ñ'eⁿñe ts'om xio jom ñnequiaaⁿ cwenta ja. ²¹Ee na mayuu'cheⁿ, ja na cwiluiindyo' ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee, maxjeⁿ wjaañ'oomna' ja na nnc'iq cha'xjeⁿ na matso ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om. Saa jeeⁿ nty'iaa'ñe ts'aⁿ na mañequiaa cwenta ja, yaticheⁿ xeⁿ ticaluiiñe tsaⁿñeeⁿ.

²²Yocheⁿ na cwicwa'na, to'ñom Jesús tyoo', tquiaaⁿ na quianl'uaa' Ty'oots'om. Jndā jo' tyjeeⁿ juuna', tquiaaⁿ ndaana. Tsoom:

—Cato'ñoom'yo', cwa'yo' tyoo'waa, ee cwiluiiñena' seii'a.

²³Mati to'ñoom cwii waso na ñjom ndaa winom. Jndā na tquiaaⁿ na quianl'uaa' Ty'oots'om, quia jo' tquiaaⁿ juuna' ndaana, cha'tsondyena tana. ²⁴Ndo' tsoom ndaana:

—Ndaa winomwaa cwiluiiñena' nioom'a na nnquiao na nncwji'n'maaⁿndyo jndyendye nn'aⁿ. Ñ'eⁿ juuna' maquaⁿtyaⁿya ñ'oom xco. ²⁵Candye'yo' nntsjoō na mayuu'cheⁿ taxoc'uannda'a winom hasta juu xuee na nnc'uaaxco juuna' quia na nnts'a'ntjom Ty'oots'om.

Jesús matseicañeeⁿ na nncwji'ñe Pedro

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶Ndo' jndā na tana luantsa, jlui'na jo' jo'. Ty'ena ta Olivos.

²⁷Quia jo' tso Jesús ndaana:

—Tsjom je' cha'tsondyo' 'o nntjei'ndyo' ñ'eⁿndyo. Ee ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om matsona': “Nntseicua^a ts'aⁿ na mach'ee cwenta canmaⁿ, ndo' canmaⁿ ntsmeiiⁿ'eⁿ nnt'oom'ndyeyo'.”

²⁸Saa tso Jesús:

—Ndo' ja quia jndā na mawando'xco nncjojndyaa ts'ondaa Galilea, xeⁿ jndā nnts'aantyyo'yo'.

²⁹Quia jo' tso Pedro nnoom:

—Meii' cha'tsondye naⁿm'aⁿ nntjeii'ndyena ñ'eⁿndyu', saa ja tijoom cwji'ndyo' ñ'eⁿndyu'.

³⁰T'ō Jesús, tsoom nnom:

—Ñ'oom na mayuu' matsjoō njom', tsjom je' cwii tjoōcheⁿ na nnda^a' we ndii' na matseixuaa caxtijndyo, saa 'u xjeⁿñeeⁿ jndā ndyee ndii' jndā tjei'ndyu' ñ'eⁿndyo.

³¹Saa Pedro yacheⁿ jndeiⁱ ñ'oom t'ooⁿ:

—Meiⁿ c'io ñ'eⁿndyu[!], saa tijoom cwjiⁿndyo cantyja 'naⁿ!

Ndo[!] cha'tso nc'iaaⁿ'aⁿ majo'ti jluena.

Getsemaní matseineiⁿ Jesús nnom Ty'oots'om

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³²Quia jo[!] tquiena cwii joo na jndyu Getsemaní. Tsoom ndaana:

—Cwindyuaandyo[!] ñjaaⁿñe yocheⁿ na jo luaa[!] na nntseinaⁿ'ya nnom Ty'oots'om.

³³Jo[!] chii tjatyeeⁿ, tjañ'oom Pedro ñ'eⁿ Jacobo ñ'eⁿ Juan. Ndo[!] jnaⁿ'na[!] na t'maⁿ matseiⁿndaⁿ'na[!] ntyjeeⁿ ndo[!] jeeⁿ matseichjoo[!]'na[!] ts'oom.

³⁴Tsoom ndaaⁿ naⁿ'ñeeⁿ:

—Jeeⁿ matseichjoo[!]'na[!] ts'ooⁿ hasta jom ndyowe[!] ts'ooⁿ. Caljoo[!]'ndyo[!] ljooñe. C'om[!]'c'eendyo[!], nchii cwinda[!]'yo[!].

³⁵Quia jo[!] tjatjatyeeⁿ'cheⁿ, tjacwanquoom nomtyuaa. Tyocaaⁿ nnom Ty'oots'om xeⁿ wanaaⁿ tintjoom nawi[!] na meiⁿ'ndoo[!]'na[!] jom juu xjeⁿ'ñeeⁿ. ³⁶Tsoom:

—Tsoⁿtyaya, 'u cha'tso nndaⁿ nntsa[!]. Catseicandyaandyu[!] ja na ticwinooⁿ'ya nawi[!]waa. Saa catsa[!] cha'xjeⁿ na l'ue ts'om[!] nncu[!] nchii cha'xjeⁿ na l'ue ts'ooⁿ ja.

³⁷Quia jo[!] jndyolcwe[!] Jesús na m'aⁿ ndyee naⁿ'ñeeⁿ. Ndo[!] ljeiiⁿ na cwindana. Tsoom nnom Pedro:

—Aa ndi[!] Simón, ¿aa wa'tsu[?]? ¿Aa maxjeⁿ t'icandaⁿ nntsa[!] na ticatsu[!] meiⁿ ñeⁿ'cwii hora[?] ³⁸Ñequiiⁿ'cheⁿ c'om[!]'c'eendyo[!] na calaneiⁿ'yo[!] nnom Ty'oots'om cha ticjaachuuna[!] 'o quia na ñeⁿ'cats'aana[!] xjeⁿ 'o. Jeeⁿ

m'aaⁿ'c'ee[!] ts'om ts'aⁿ na nnts'aa yuu na ya, saa nc'e na ts'aⁿ tseixmaⁿ, tileicanaaⁿ'ñe na nnts'aa na ljo[!].

³⁹Jnda[!] jo[!] cwiicheⁿ ndii[!]

tjannaaⁿ'aⁿ. Mañejooti ñ'oom seineiⁿ nnom Ty'oots'om. ⁴⁰Quia na jndyolcweⁿ'naaⁿ'aⁿ na m'aⁿ'na, majo'ti ljeiiⁿ na cwindana, ee jeeⁿ tyeⁿ waa na maleichuu tsaⁿ'tsjom joona. Ndo[!] meiⁿ cwe[!] ticaliuna ljo[!] nluena nnoom.

⁴¹Tjannaaⁿ'aⁿ na nntseineiⁿ nnom Ty'oots'om ndo[!] quia tyjeeⁿ'eⁿ na jnda ndyee ndii[!] na m'aⁿ'na, tsoom ndaana:

—Cwa ndicwaⁿ cwinda[!]'yo[!] na cwita[!]'jndyee[!]'yo[!]. Malei[!]'tyeⁿ. Jnda tue[!]'ntyjo xjeⁿ 'naⁿ'ya. Je[!] mannt'ue nn'aⁿ na wi[!]'ndye ja na cwiluiindyoo ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee.

⁴²Quicantya[!]'yo[!]. Cjaaya. Luaa[!] mandyocwjee[!]'cañoom juu ts'aⁿ na tjacatio cwenta ja luee nn'aⁿ.

T'uena Jesús

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³Ndicwaⁿ matseineiⁿ Jesús ndo[!] tyjee[!]'cañoom Judas, cwii joo nn'aⁿ na canchoo[!]'wendye. Ñ'eeⁿ cwii tmaaⁿ nn'aⁿ ñ'eⁿ'ñeⁿ na cwilei[!]'cho ncjo espadas ñequio n'oom nch'io. Naⁿ'ñeeⁿ nn'aⁿ 'naaⁿ ntyee na cwiluiitquiendye, ñequio nn'aⁿ na cwit[!]'mo^oⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye naquii[!] tsjoom.

⁴⁴Ndo[!] Judas, ts'aⁿ na tquiaa cwenta jom luee naⁿ'ñeeⁿ, jnda[!] t'moo^oⁿ 'naaⁿ ndaana chiuu nnts'aaⁿ. Tsoom:

—Juu ts'aⁿ na nnc'ua ntsmaⁿ!, majom jo[!]. Tyeⁿ cat[!]'ue[!]'yo[!] jom ndo[!] tsaañ[!]'om[!]'yo[!] jom. Cal[!]'a[!]'yo[!] cwenta na ticalacanom[!]'yo[!] jom.

⁴⁵Ndo[!] quia tquie[!]'cañomna Jesús, mantya seicandyoo[!]'ñeⁿ, tsoom nnom Jesús:

—Xmaⁿndyu' Maestro.

Ndo' t'om ntsmaⁿⁱ tsaⁿⁱñeeⁿ.

⁴⁶Quia jo' jla'cjaa lueena Jesús. Tyeⁿ t'luena jom.

⁴⁷Cwii ts'aⁿ na matseijomñe ñeⁿ Jesús na meintyjee' jo' tjeiiⁿⁱeⁿ xjo espada 'naaⁿⁱaⁿ. Tiom juuna' mosoo' nquii tyeⁿ na cwiluiitquieñe. Jnoⁿ tsua'qui. ⁴⁸Ndo' tso Jesús ndaana:

—Jnda'jom tquio'cat'ue'yo' ja cha'cwijom tquio'yo' nacjoo' cwii tsaⁿcanch'ue na cho'yo' ncjo espadas ñeⁿ n'oom nch'io. ⁴⁹Io ndii 'io ñet'ooⁿya quii'ntaaⁿⁱyo' na ñet'mooⁿya ndaa'yo' naquii' wats'om t'maⁿ saa t'icat'ue'yo' ja. Ñecuaa ee cwiluii na luua' cha catseicandaa'ñena' ljeii 'naaⁿⁱ Ty'oots'om na waa.

⁵⁰Quia jo' cha'tsondye nn'aⁿ na cwila'jomndye ñeⁿ Jesús, jlei'nomna, 'ndyena jom na ñenqueⁿ.

Cwii tsaⁿs'andyua na jleinom

⁵¹Ndo' jo' jo' m'aaⁿ cwii tsaⁿs'andyua na tjantyjoⁿ naxeⁿⁱ Jesús. Macandā chu'tyjoonē cwii sábara. Mati jom t'ue naⁿⁱñeeⁿ.

⁵²Saa jom je' jluii'ñe naquii' sábara 'naaⁿⁱaⁿ, 'ñeeⁿ juuna', jlei'noom na ñecasei'ñe.

'Ooqueⁿna Jesús luee naⁿman'iaaⁿ cwentaa nn'aⁿ judíos

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³Quia jo' ty'eñ'omna Jesús jo nnom nquii tyeⁿ na cwiluiitquieñe ndaa ntyjentyeeñe. Jo' jo' tjomndye cha'tsondye ntyee na cwiluiitquiendye ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye naquii' tsjom

ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés. ⁵⁴Ndo' Pedro tquiacheⁿ tquia tjantyjoⁿ. Macanda tuee'tyeeⁿ tach'eeⁿⁱ waa' tyeⁿ na cwiluiitquieñe. Jo' jo' tjacjom nacañoom nn'aⁿ na cwindye'ntjom wats'om t'maⁿ. Tyotseiwiñe 'ndyoo chom.

⁵⁵Quia jo' ntyee na cwiluiitquiendye ñequio cha'tsondye naⁿman'iaaⁿ cwentaa nn'aⁿ judíos tyol'ueena nn'aⁿ na calue ñ'oom cantu nacjoo' Jesús cha ndaa nleijndaa' jnaaⁿⁱaⁿ na cueeⁿⁱeⁿ. Saa tileicaliuna. ⁵⁶Ee majndye nn'aⁿ ty'enquia ñ'oom na cwe' cantu saa tiñecwii ñ'oom tquiana jo' chii ticalui'yuu' ñ'oom'ñeeⁿ nacjoom'm. ⁵⁷Jnda' jo' tei'cantyja nt'omcheⁿ nn'aⁿ na tquia cwiicheⁿ ñ'oom na tiyuu' nacjoom'm, jluena:

⁵⁸—Jâ jndyaayâ na tso tsaⁿm'aaⁿⁱ na jom nntseyueeⁿⁱeⁿ wats'om t'maⁿwaa na l'a nn'aⁿ, ndo' ñendyee xuee nnts'aaxcoom cwiicheⁿ na nchii nn'aⁿ n'l'a.

⁵⁹Saa meiiⁿ jluena ñ'oomwaa', maxjeⁿ ticatjoom' ñ'oom.

⁶⁰Quia jo' teintyjee' nquii tyeⁿ na cwiluiitquieñe xcwe quii' ntaaⁿna, tax'eeⁿ 'ndyoo Jesús, tsoom:

—¿Aa maxjeⁿ meiⁿcwii ñ'oom tic'o'? ¿Chiuu waayuu cantyja 'naaⁿⁱ ñ'oom na cwituee'na nacjo'?

⁶¹Saa Jesús ñemaⁿⁱcheeⁿ m'aaⁿ.

Meiⁿcwii ñ'oom tic'ooⁿ. Quia jo' juu tyeⁿ na cwiluiitquieñe tax'eeñennaⁿaⁿ, tsoom:

—¿Aa 'u cwiluiindyu' Cristo, Jnda nquii Ty'oots'om na cwila't'maaⁿndyô?

⁶²T'o Jesús, tsoom:

—Mayuu' na jo' ja. Ndo' nnty'ia'yo' ja na cwiluiindyō ts'a' na jna' cañoom'luee na nncwa'catya' nntyjaa' Ty'oots'om ntyjaya na jom matseixma'ñ'lee' cha'tso nnom najnda na nndyocua'ya, na nnaa' cañoom'luee ñequio nchquiu.

⁶³Quia jo' juu tyee na cwiluiitquieñe jndii'ñê tsca'nnoom na lioom'm, tsoom:

—¿Aa cwimaca'tina' ñee' nñequiotjei'yuu'ndyeti jnaa'na'?

⁶⁴O macwindye'yo' ñ'oom ntjei' na matseinei' nacjoo' Ty'oots'om. ¿Chiuu cwilatuu'yo' ñ'e'ñê?

Ndo' cha'tsondyena ñe'cwii jla'jomndyena na waa jnaa'na' ndo' tseixmaa' na cuee'e'.

⁶⁵Cwantindyena to'na na tyojñomna ndaajna' jom. Jla'cata'na nnoom, tyotmeii'na nda' jom, jluena:

—Cjaawee' 'ndyo' ñee' tquiaa 'u.

Mati nn'a' na cwil'a cwenta wats'om tyoñe'quiana nda' watmeii' nnoom.

Macwji'ñe Pedro cantyja 'naa' Jesús

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-

62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶Yoche' na m'aa' Pedro jo nacje, tach'e' w'aa'ñee', tjantyjaa' cwii yuscu jom na mand'i'ntjom nnom tyee na cwiluiitquieñe. ⁶⁷Quia na ljeii' Pedro na matseiwine' ndyoo chom, quiee tyonty'iaa'na' tsa'ñee'. Tsoom:

—'U mati ñeñ'e' ñ'e' Jesús, ts'a' tsjoom Nazaret.

⁶⁸Saa tjei'ñe Pedro, tsoom:

—Ja ticwajna'na' tsa'ñee'.

Mei'chjoo ticaljei'ya ñ'oom na mats'u' luaa'.

Jnda jo' teiño'o' nacañoom nn'a', tjaa' yuu waa 'ndyoots'atiom.

Xje'ñee' mana seixuaa caxtijndyo. ⁶⁹Ndo' majuu yuscu na mand'i'ntjom, cwiiche' cwii ndii' nty'iaa'nnaa'na' Pedro. To'o'o' na tsonnaa'na' ndaa' nn'a' na m'a'na' jo' jo':

—Tsa'm'aa'na' maxje' cwiiindyee joona jom.

⁷⁰Ndo' Pedro tjei'ñenna'na'. Ndo' tiyoche' majluennda' nn'a' na meintyjee' jo' jo' nnoom:

—Mayuu'che' cwiluiindyuu' cwii joona. Ts'a' Galilea 'u ee ljo'yu ñ'oom na matsei'nei'na' cha'na cwila'nei'na' joona.

⁷¹Quia jo' too'o'o' na tju' che'nque' ñ'omwi' nacjoom'm, ndo' tsoom na ntyjiiche' Ty'oots'om na mayom'm. Tsoom:

—Mei'chjoo ticwajna'na' ts'a' na cwindu'yo' luaa'.

⁷²Ndo' mañoom' seixuaa caxtijndyo na jnda we ndii'. Quia jo' tjañjoom' ts'om Pedro ñ'oom na tso Jesús nnoom: “Cwii tjo'oche' na nntseixuaa caxtijndyo we ndii', saa 'u je' jnda ndyee ndii' macwji'ndyuu' cantyja 'na'ya.” Ndo' quia tjañjoom' ts'oom ñ'oommei'na', jee' ndya' tyoty'ioom.

'Ooñ'omna Jesús na m'aa' Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

15 Ndo' na jaawixuee ntyee na cwiluiitquiendye tjomndyena ñequio nn'a' na cwiluiitquiendye naquii' tsjoom ñequio nn'a' na cwit'moo'na' ljeii' na tque' Moisés ñequio cha'tso na'man'iaa'na' cwentaa' nn'a' judíos. Jla'jndaa'ndyena. Jnda jo' jla'tye'na

Jesús, ty'eñ'omna jom. Ty'ecatioona cwenta jom l'õ Pilato. ²Ndyeyu tax'ee Pilato nnoom, tso:

—¿Aa 'u cwiluiindyu' rey cwentaa nn'aⁿ judíos?

Ndo' t'ooⁿ:

—Majo'ndyo cha'xjeⁿ na matsu'!

³Ndo' ntyee na cwiluiitquiendye jndye jnaaⁿ'aⁿ tquiana. ⁴Quia jo' tax'eennda' Pilato nnoom, tso:

—¿Aa maxjeⁿ meiⁿcwii ñ'oom xoc'o'? Queⁿ cwenta na jndye jnaⁿ cwiluena nacjo'!

⁵Saa tjaa na t'oti Jesús hasta tquiaana' na jeeⁿ tyom'aaⁿ ts'om Pilato.

Cwiwijnndaa'tyeⁿ na nncue' Jesús

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶Ndo' ticwii chu na cwiwee' xuee pascua waa costumbre na matseicandyaañe Pilato meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ prašo na l'ue n'om nn'aⁿ. ⁷Quia ljo'cheⁿ m'aaⁿ cwii ts'aⁿ na jndyu Barrabás w'aaancjo ñequio nt'omcheⁿ prašo. Joono jla'wendyena nacjoo' gobiernom, ndo' jla'cwjeena nn'aⁿ.

⁸Ty'entyjaa' cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na m'aaⁿ Pilato. To'na na tyotaⁿna na cats'aaⁿ cha'xjeⁿ quich'eeⁿ na nntseicandyaañe cwii ts'aⁿ. ⁹Quia jo' tso Pilato ndaana:

—¿Aa l'ue n'om'yo' na catseicandyaandyo juu rey cwenta 'o nn'aⁿ judíos?

¹⁰Luaa' tsoom ee jnda sei'nooⁿõⁿ na joo ntyee na cwiluiitquiendye taa' n'omna Jesús, jo' na ty'ecatioona tsaⁿñeeⁿ l'õõⁿ. ¹¹Ndo' joono tyola'jndo'na n'om nn'aⁿ na jndyendye na cataⁿna nnom Pilato na catseicandyaañe Barrabás, nchii

Jesús. ¹²Quia jo' tax'eennda' Pilato ndaa nn'aⁿ na jndyendye, tsoom:

—Ndo' ¿ljo' l'ue n'om'yo' na cats'aaya ñ'eⁿ juu ts'aⁿ na cwindu'yo' na cwiluiiñe rey cwenta' 'o nn'aⁿ judíos?

¹³Tacwaxua ndyueena, jluena:

—Caty'iom' jom ts'oom'naaⁿ.

¹⁴Tax'ee Pilato ndaana:

—¿Ljo' jeeⁿ tis'a s'aaⁿ nquiu'yo'? Saa joono ñe'quii'cheⁿ najndeii tyola'xuaana, jluena:

—Caty'iom' jom ts'oom'naaⁿ.

¹⁵Quia jo' Pilato, cwe' ee na l'ue ts'oom na calue nn'aⁿ na ya ts'aⁿñê, jo' na seicandyaañe Barrabás.

Ndo' sa'ntjoom na catjaa' sondaro Jesús ñ'eⁿ tjaⁿtsei'. Jnda jo' tquiaaⁿ juu lueena na caty'ioomna juu ts'oom'naaⁿ.

¹⁶Ndo' ty'eñ'om sondaro'ñeeⁿ Jesús naquii'cheⁿ wats'iaaⁿ cwentaa' gobiernom. Jo' jo' tjomndye cha'tso nc'iaana. ¹⁷Jla'cweena cwii liaa colo catsioo' jom. Tyola'tyjoondyena l'õõ nioom, l'ana cwii tsei, tioomna juuna' xqueeⁿ. ¹⁸Jnda jo' to'na, ndoo' na cwila't'maaⁿndyena jom, jluena:

—Catseit'maaⁿñena' 'u na cwiluiindyu' rey cwentaa nn'aⁿ judíos.

¹⁹Ndo' tyotmeiiⁿna ts'oom xqueeⁿ.

Tyojñomna ndaajnaⁿ jom, tyota'na cantyena jo nnoom cha'cwijom cwila't'maaⁿndyena jom. ²⁰Quia na jnda jla'jnaaⁿñ'eⁿna jom, quia jo' tjeii'na liaa catsioo'. Jla'cweennda'na jom liaⁿ'aⁿ. Jnda jo' ty'eñ'omna jom na nnty'ioomna jom ts'oom'naaⁿ.

Cwity'ioomna Jesús ts'oom'naaⁿ

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹Xcwe na cwi'oocalui'na naquii' tsjoom ndo' tjomndyena

ts'aⁿ tsjoom Cirene na jndyu Simón na jnaⁿ jndāa. Jom tsotyey Alejandro ñequio Rufo. L'a sondaro na jndei'na' cjaañ'oom ts'oom na ñoom Jesús.

²²Quia jo' ty'eñ'omna Jesús Gólgota. Ñ'oomwaa' ma'moⁿna' cwii ta na jndyuna' Tsei'xqueⁿ Ts'oo. ²³Ndo' tquiana winom na nnc'om na tjoom'na' ñequio mirra. Saā jom tico'ñoom juuna'. ²⁴Jndā chii ty'iroomna jom ts'oom'naaⁿ. Ndo' sondaro tyo'oona x'iaa, cha nnty'iaana cwaaⁿ liaⁿ'aⁿ nlejroom' cwii cwii joona. Laa'ti' t'oomna liaⁿ'aⁿ.

²⁵Jndā tuee' cha'na ñjeeⁿ nacwitsjoom quia ty'iroomna jom ts'oom'naaⁿ. ²⁶Ndo' jnaaⁿ'aⁿ na teiljeii luaa matsona': "Rey cwenta nn'aⁿ judíos." ²⁷Mati ty'iroomna we naⁿcanty'ue nacjoo noom'naaⁿ. Cwii tsaⁿ'ñeeⁿ ntyjaaⁿ'aⁿ ntyjaya ndo' cwiicheⁿ tsaⁿ'ñeeⁿ ntyjatymaaⁿ. ²⁸Ndo' na l'ana na ljo', seicandāa'ñena' na matso ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om: "Seicañ'eⁿyuuna' jom quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na wi'ndye."

²⁹Nn'aⁿ na tyowinom jo' jo', tyola'jnaaⁿ'na jom. Tyola'caandyena nqueⁿna, tyoluena:

—'U je', na nntseyuyi' wats'om t'maⁿ 'naaⁿyâ ndo' ñendyye xuee nntseywe'nnda' juuna', ³⁰cwji'n'maaⁿndyu' cheⁿnncu'. Candyo'cue' na ñoom' ts'oom'naaⁿwaa'.

³¹Mati ntyee na cwiluitquiendye ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés malaa'ti' tyola'jnaaⁿ'na jom. Jluena:

—Jeeⁿ ya ñetjei'n'maaⁿñe tsaⁿ'm'aaⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ saā

tileicandāā nncwji'n'maaⁿñe cheⁿnqueⁿ. ³²Jom na matsoom na cwiluiiñê Cristo ndo' Rey cwentaa jaa nn'aⁿ Israel, cwa candyocueeⁿ na ñoom ts'oom'naaⁿ cha nnty'iaaya quia jo' nlayuu'a ñ'eⁿñê.

Ndo' mati we nn'aⁿ na ñoom noom'naaⁿ ñ'eⁿñê tyola'jnaaⁿ'na jom.

Tquiaañe Jesús na tueeⁿ'eⁿ

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³Quia na jndā tuee' na quiajmeiⁿ, teijaaⁿñe tsjoomnancue hasta na ndyee na matmaaⁿ. ³⁴Juu xjeⁿ'ñeeⁿ jndei' seixuaa Jesús, tsoom:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? (Ñ'oommeiⁿ matsona':

Ty'oots'omya, Ty'oots'omya, ¿chiuu na ma'ndii' ja?)

³⁵Nt'om nn'aⁿ na meintyjee' nndyoo' nacañom'm, quia jndyena na seixuaⁿ, jluena:

—Aa ndye'yo', macwaaⁿ profeta Elías.

³⁶Quia jo' jleinom cwii ts'aⁿ'ñeeⁿ, jndyoñ'oom cwii 'naⁿ na ya maw'ana' ndaa. Nchjeeñê juuna' naquii' winom na t̄a. Tjaa'ñê juuna' nnom cwii ts'oom, chii ty'iroom juuna' 'ndyoo Jesús na cateii'ñe. Tsoom:

—Cwa je' nnty'iaaya aa nncwjee'cañoom Elías na nncwjii'ñe jom na ñoom ts'oom'naaⁿ.

³⁷Jndā na seixuaa Jesús jndei' mana tueeⁿ'eⁿ. ³⁸Ndo' liaa na ntyjaty'io na matseicu'na' yuu na lju'ti naquii'cheⁿ wats'om t'maⁿ, jndii'tcona' hasta xjeⁿ nomtyuaacheⁿ. ³⁹Juu capeitaⁿ na meintyjee' ndyeyu jo nnom Jesús, quia jñeeⁿ na seixuaa ndo'

nty'iaaⁿ¹aⁿ na luaa' tuii na tue'
tsaⁿ¹ñeeⁿ, quia jo' tsoom:

—Mayuu'cheⁿ tsaⁿ¹m'aaⁿ¹ cwiluiiñê
Jnda Ty'oots'om.

⁴⁰Mati jo' jo' meintyjee'tquia
nt'om yolcu na jeeⁿ cwinty'iaa na
ljo' tuii. Quii'ntaaⁿ jooa m'aaⁿ
María Magdalena ñequio Salomé
ñequio cwicheⁿ María, tsondyee
José ñ'eⁿ Jacobo, tsaⁿ na titquieñeti.
⁴¹Joo yolcum'aⁿ¹ tyocañ'eeⁿ na ñ'eⁿ
Jesús quia ñet'oom ts'ondaa Galilea.
Tyondye'ntjomna nnoom. Ndo' mati
jo' jo' meintyjee' jndye nt'omcheⁿ
yolcu na jnaⁿ Galilea na ñencwi
tquiowana Jerusalén ñ'eⁿ Jesús.

'Oocat'iuuna Jesús

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴²Tmaaⁿndye nn'aⁿ jo' jo'.
Ndo' juu xjeⁿ¹ñeeⁿ xuee na
cwila'jndaa'ndye nn'aⁿ jndíos 'naⁿ
na nlcaⁿna' jooa ee jnda jnaⁿna'
xuee na nnta'jndyeena. ⁴³Mati jo'
jo' m'aaⁿ cwii ts'aⁿ tsjoom Arimatea
na jndyu José. Jom t'maⁿ cwiluiiñê
naquii' tmaaⁿ¹ na'man'iaaⁿ cwentaa
nn'aⁿ judíos. Jeeⁿ meinom'm
xuee na nnty'iaa'nnoom na
matsa'ntjom Ty'oots'om. Ndo' nc'e
na jnda jaamaaⁿ chii tjaaⁿ na
m'aaⁿ Pilato. Ty'oomt'maaⁿ¹ñê
ts'oom tjacaaⁿ sei'ts'o 'naaⁿ¹ Jesús
nnom tsaⁿ¹ñeeⁿ. ⁴⁴Jeeⁿ seitsaⁿ¹'na'
Pilato quia na jñeeⁿ na tyuaa' tue'
Jesús. Ee ntyjeeⁿ yo cwiñom nn'aⁿ
noom'naaⁿ ndo' cwiwjena. Jo' chii
tqueeⁿ¹ñê capeitaⁿ, tax'eeñê 'ndyoo
tsaⁿ¹ñeeⁿ aa maxjeⁿ jnda tue' Jesús.
⁴⁵Ndo' quia na jñeeⁿ ñ'oom 'ndyoo
capeitaⁿ na mayuu' na ljo', quia
jo' tquiaaⁿ ñ'oom'm na cjaañ'oom
José sei'ts'o 'naaⁿ¹ Jesús. ⁴⁶Quia

jo' tjatseijnda José cwii sábara ya,
jnda jo' tjacatyjeeñê sei'ts'o 'naaⁿ¹
Jesús, seityjooñê liaa'ñeeⁿ juu, ndo'
tjacaty'ioom juu naquii' tsue'tsjó' na
tuiiya. Jnda chii seicuu'ñê 'ndyoo
tsue'tsjó' ñequio cwii tsjó' t'maⁿ.
⁴⁷Ndo' María Magdalena ñequio
María, tsondyee José, nty'iaana na
tjacant'iuu'ñê Jesús.

Cantyja na tando'xco Jesús

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

16 Jnda na tjacue
ñe'quioom' juu xuee na
cwita'jndyee nn'aⁿ judíos, tja
María Magdalena ñequio Salomé
ñequio María, tsondyee Jacobo,
ty'elal'jndana ncheⁿ¹ cachi na
nnc'oocaty'oomndyena sei'ts'o
'naaⁿ¹ Jesús. ²Ndo' cwitsjoomya
xuee najndyee smanaⁿ manlui'nom
ñe'quioom', ty'ena yuu waa
tsei'tsuaa' Jesús. ³Nato ñjomndyena
tyoluecheⁿnquieena ndaa ntyjeena:
—¿'Ñeeⁿ ya nnteijndei jaa na
nnquindyó tsjó' 'ndyoo tsei'tsuaa'
⁴Saa quia na jnda tquiena
jo', jleinty'iaana, jliuna cwa jnda
teindyó tsjó'. Ndo' juuna' jeeⁿ
t'maⁿna'. ⁵Ndo' jnda na ty'equeie'na
quii' tsei'tsuaa'ñeeⁿ, nty'iaana
cha'cwijom cwii tsaⁿs'andyua
wacatyeeⁿ ntyjaya. Cweⁿ cwii
liaatco, liaa canchii'. Jeeⁿ ndya'
nnoom tyuena. ⁶Tso tsaⁿ¹ñeeⁿ
ndaana:

—Tintyue'yo'. 'O cwil'ue'yo'
Jesús na jnaⁿ Nazaret, jom
na ty'ioom nn'aⁿ ts'oom'naaⁿ.
Jnda tando'xcoom na tueeⁿ¹eⁿ.
Tac'oomñê ñjaaⁿ. Canty'ia'yo' yuu
na tqueⁿna jom. ⁷Je' catsa'yo' na
m'aaⁿ Pedro ñequio nt'omcheⁿ

nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ Jesús.
Calacandii'yo' jooa na nncjaajñeeⁿ
Galilea, jndānquia nnc'oontyjoa.
Jo' jo' nleicwindyena ñ'eⁿñê cha'xjeⁿ
jndā tsoom ndaa'yo'.

⁸Quia jo' jlui'na naquii'
tsei'tsuaa. Jndei' ty'elcwee'na ndo'
cwiteindyena, ndoo' nquiuna na
tanchii jooa. Ndo' cwe' na jeeⁿ
tyuena, jo' na seitsa'na' jooa, meiⁿ
tīcaluena nnom mei'cwii ts'aⁿ chiuu
tuii.

**Teitquioo'ñe Jesús nnom María
Magdalena**

(Jn. 20:11-18)

⁹Mañejuuti cwijsjoom xuee
najndyee smanaⁿ quia na jndā
tando'xco Jesús, najndyee
teitquioo'ñê nnom María
Magdalena, tsaⁿ na tjeiiⁿeⁿ
ntquiee' jndyeta naquii' ts'om.
¹⁰Ndo' María'ñeeⁿ tjatseicañeeⁿ
nquiee nn'aⁿ na tyocañ'eeⁿ ñ'eⁿ
Jesús. Xjeⁿñeeⁿ jeeⁿ xcwe na
m'aⁿna na chjoo' n'omna ndo'
cwityueena. ¹¹Saa quia jndyena
na Jesús jndā mawa'ndo'xcoom,
ndo' juu yuscu'ñeeⁿ jndā
nty'iaa'nnom jom, maxjeⁿ
tīcala'yu'na.

**Teitquioo'ñe Jesús ndaa we nn'aⁿ na
cwila'jomndye ñ'eⁿñê**

(Lc. 24:13-35)

¹²Jndānquia teitquioo'ñe Jesús
ndaa we nn'aⁿ na cwila'jomndye
ñ'eⁿñê na cwi'oo nato jndaa,
s'aana' na cwiicheⁿ ljo waaⁿ.
¹³Ndo' ty'elcwee' naⁿñeeⁿ
Jerusalén, ty'ela'candiina
nc'iaana. Saa meiiⁿ ñ'omndyuee
jooa, tjaa 'ñeeⁿ seiyu'.

**Majñom Jesús nn'aⁿ na c'oonquiiana
ñ'oom'm**

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴Jndā jo' teitquioo'ñê
ndaa canchoo'cwii nn'aⁿ na
cwila'jomndye ñ'eⁿñê yocheⁿ na
cwimeindyuaandyena nacañoom'
meiⁿsa na cwicwa'na. Nc'e
na tiñe'cala'yu'ya n'omna, jo'
na seitiaaⁿaⁿ jooa na quie'
n'omna. Ee tīcala'yu'na na jndā
wando'xcoom meiⁿ na jla'candii
nn'aⁿ na jndā nty'iaandaa jom.
¹⁵Xjeⁿñeeⁿ tsoom ndaaⁿa:
—Catsa'yo' cha'waa tsjoomnancue,
ññe'quia'yo' ñ'oom naya ndaa
cha'tso nn'aⁿ na macwji'ñ'maaⁿñe
Ty'oots'om jooa. ¹⁶Juu ts'aⁿ na
nntseyu' ndo' nleits'oomñe,
nluin'maaⁿñe. Saa juu ts'aⁿ na
ticatseyu', maxjeⁿ nnt'uiityeⁿna'
juu cantyja jnaaⁿ. ¹⁷Ndo' nn'aⁿ na
cwila'yu' jndye ts'iaaⁿ t'maⁿ nl'ana.
Ñequio xueya nntjeii'na jndyeta
naquii' n'om nn'aⁿ, ndo' nla'neiⁿna
nt'omcheⁿ nnom ñ'oom na tjachuii'.
¹⁸Xeⁿ nnt'uena canduu ñequio
lueena oo xeⁿ nncwena nasei wjee,
tjaa'naⁿ ljo' nntjoomna. Ndo' quia
na nntioona lueena nacjoo nn'aⁿwii,
nn'maaⁿ naⁿñeeⁿ.

Tjawa Jesús cañoom'luee

(Lc. 24:50-53)

¹⁹Quia na jndā teinom na
seineiⁿ Ta Jesús ndaa nn'aⁿ na
cwila'jomndye ñ'eⁿñê, tjañ'oomna'
jom cañoom'luee. Tjacjom
ntyjaa' ts'o Ty'oots'om ntyjaya
yuu na matseit'maaⁿñena' jom.
²⁰Quia jo' jnaⁿ naⁿñeeⁿ ty'ena,
tyoñe'quiiana ñ'oom naya

ndāa nn'aⁿ meiⁿyuucheⁿ na
ty'ena. Ndo' manquiiti Ta Jesús
tyoteijneiⁿ joona. Tquiaaⁿ na

tyocandāa tyol'ana ts'iaaⁿ t'maⁿ na
tjei'yuu'ndyena' na mayuu' ñ'oom
na tyoñe'quiana. Amén.

Ñ'oom naya cantyja 'naa'ⁿ Jesucristo na seiljeii Lucas

Seijndaa'ñe Lucas na seiljeiⁿ ñ'oom naya

1 Na m'aaⁿ 'u Teófilo, na jeeⁿ ya ts'aⁿndyu', matseiljeiya ñ'oommeiiⁿ. Majndye nn'aⁿ jnda jla'ljeii ñ'oom cantyja 'naa'ⁿ Jesús chiuu waa na mayuu'cheⁿ na jnda tuii quii'ntaaⁿyâ. ²Jla'ljeiina ñ'oom'ñeeⁿ cha'xjeⁿ ñ'oom na to'ñooⁿyâ na tquia nn'aⁿ na nty'iaandaaⁿ chiuu waa na tuii xjeⁿ na jnaⁿcheⁿna'. ³Jaach'ee xuee mañjom ts'ooⁿya cha'tso na tuii. Je' mach'eena' ts'ooⁿ na mati jna nntseiljeitcuundyö ñ'oomwaa na nntsei'naⁿ, ⁴cha catsei'noⁿ na mayuu' ñ'oom na jnda t'mooⁿ nn'aⁿ njom'.

Seicandii ángel na nluíñe Juan

⁵Ncuae quia tyom'aaⁿ Herodes tsa'maⁿts'iaaⁿ t'maⁿ ts'ondaa Judea, tyom'aaⁿ cwii tyee cwentaa nn'aⁿ judíos na jndyu Zacarías. Jom tyocañ'eeⁿ ñ'eⁿ tmaaⁿ ntyee na seicajndyuna' Abías. Scoom'm jndyu Elisabet, cwii ts'aⁿ tsjaaⁿ Aarón. ⁶Wendye joona, tyol'ana na maty'iomyana' jo nnom Ty'oots'om. Meiⁿcwii na cha'tso ñ'oom na

matsaⁿntjom Ta Ty'oots'om tîcwiⁿnom'na, tyola'candana juuna'. ⁷Saa tjaaⁿnaⁿ ndana ee Elisabet tîc'oom jnaaⁿ. Ndo' jeeⁿ jnda tquiendyena.

⁸Quia na tue'cañoomna' tmaaⁿ ntyee na ñ'eⁿ Zacarías na nndye'ntjomna jo nnom Ty'oots'om naquii' wats'om t'maⁿ, ⁹cha'xjeⁿ na waa ñ'oom ndaa ntyee, tyo'oona x'iaa, 'ñeeⁿ nleijnoom' na nncjaaquiee' naquii' wats'om t'maⁿ cwentaa' Ty'oots'om. Zacarías teijnoom'm na nncjaaqueⁿeⁿ na nnts'aaⁿ tsioom suu. Quia jo' tjaqueⁿeⁿ ndo' ttoⁿoⁿ na matseicoom suu. ¹⁰Yocheⁿ na mach'eeⁿ tsioom suu jndye nn'aⁿ m'aⁿ tach'eeⁿ wats'om t'maⁿ na cwila'neiⁿ nnom Ty'oots'om. ¹¹Xjeⁿñeeⁿ teitquioo'ñe cwii ángel cwentaa' Ty'oots'om nnoom. Meintyjee' ángel'ñeeⁿ ntyjaa' tio ntyjaya yuu na cwico suu. ¹²Seiñ'eeⁿna' Zacarías quia na nty'iaaⁿaⁿ juu. Jeeⁿ seicaty'uena' jom. ¹³Saa tso ángel nnoom: —Tinty'ue', Zacarías. Majnda jndii Ty'oots'om ñ'oom na macaⁿ. Ndo' scu' Elisabet nntseincueⁿ yu'ndaa nda'yo'. Ndo' nntseicajndyu'

juu Juan. ¹⁴Cantyja 'naaⁿ¹ juu ññequiaana' na jeeⁿ neiⁿ¹ ndo' nncjaawee' ts'om'. Mati jndye nn'aⁿ nnc'omna na jeeⁿ neiⁿ¹ na na nluiiñê.

¹⁵Ee jom t'maⁿ nntseixmaaⁿ jo nnom Ty'ooots'om. Tixoc'om winom meiⁿ nta na wjeeti. Ndo' cha'waa naquii' ts'oom nnc'oom Espíritu Santo meiiⁿ na ndi njoom ts'om tsiaa' tsoñeeⁿ. ¹⁶Cantyja 'naaⁿ¹ jom jndyendye nn'aⁿ tsjaaⁿ Israel nlcwe' n'omna jo nnom Ta Ty'ooots'om cwentaana. ¹⁷Jom nndyojñeeⁿ jo nnom Ta Jesucristo cwii tjoocheⁿ na nndyo. Ndo' nndi'ntjoom nnom ñequio najndei na ñejndi'ntjom Elías. Nnts'aaⁿ na caljaya n'om nn'aⁿ ñ'eⁿ ndana cha nn'aⁿ na cwila'quie' n'om, nnquioo' n'omna cantyja na jndo' n'om nn'aⁿ na cwil'a yuu na maty'iomyana'. Luaa' nnts'aaⁿ cha nntseijndaa'ñeyana' naquii' n'om nn'aⁿ na nnc'om cwentaa' Ta Ty'ooots'om.

¹⁸Quia jo' tso Zacarías nnom ángel:

—¿Chiuu nnts'aayuuna' na luaa' nluii? Ee ja luaa jndá tquiendyo ndo' mati scuya jndá tquienê.

¹⁹T'ō ángel nnoom, tso:

—Ja jndyuya Gabriel na mandí'ntjoⁿya nnom Ty'ooots'om. Jom jñoom ja na catseicandiiya 'u ñ'oom nayameiiⁿ. ²⁰Saa queⁿ¹ cwenta, je' nntá' na matsei'neiⁿ¹ jnaaⁿ¹ na ticatseyu' ñ'oom na matsjoo njom!. Ndo' nnaaⁿnda' na nntseineiⁿ¹ juu xuee quia na nntseicandaa'ñena' ñ'oomwaa'.

²¹Ndo' joo nn'aⁿ na tyomeindoo' Zacarías, jeeⁿ tyom'aaⁿ¹ n'omna chiuu waa na jeeⁿ yo tjaqueⁿ¹eⁿ naquii' wats'om t'maⁿ. ²²Saa quia

na jlueeⁿ¹eⁿ taleicatseineiⁿ¹, jo' na jla'noⁿ¹na na waa na tco'na' nty'iaaⁿ¹aⁿ naquii' wats'om. Cwe' tyots'oo' looⁿ ndaana. Ee jndá ta' na matseineiⁿ¹.

²³Quia na jndá jndaa' xuee na mandí'ntjoom naquii' wats'om t'maⁿ, tjalcweeⁿ¹eⁿ waⁿ¹aⁿ. ²⁴Jndanquia teitquioo' na jndeiñe scoom'm Elisabet. Tyom'aaⁿcheⁿ tsaⁿ¹ñeeⁿ w'aana cwii 'om chi'. ²⁵Quia jo' tso juu Elisabet: “Luua naya mach'ee Ta Ty'ooots'om ñ'eⁿndyo. Seijndaa'ñê na cantycwii na cwicalui'jnaaⁿ¹ndyo jo ndaa nn'aⁿ na tjaa'naⁿ jndaaya.”

Seicandii ángel na nluiiñe Jesús

²⁶Jo' jo' chi' na jndá yom na teitquioo'ñe ángel Gabriel nnom Zacarías, ndo' majñomnda' Ty'ooots'om jom cwiicheⁿ tsjoom na jndyu Nazaret, ts'ondaa Galilea ²⁷na m'aaⁿ cwii yuscundyua na jndyu María, tsaⁿ¹ñeeⁿ mawaa ñomcaaⁿ¹aⁿ ñequio cwii tsaⁿ¹s'a na jndyu José tsjaaⁿ David. ²⁸Jndá tjaquiee' ángel yuu na m'aaⁿ, tso nnoom:

—Xmaⁿndyu', 'u na t'maⁿti naya na macanda'. Nquii Ty'ooots'om m'aaⁿñê ñ'eⁿndyu'. Quii'ntaaⁿ cha'tso ntyjelcu', 'u matio'naaⁿñetyeeⁿ.

²⁹Ndo' María quia na jñeeⁿ ñ'oommeiⁿ¹, jeeⁿ seiñ'eeⁿ¹ñena' jom ndo' jeeⁿ tyom'aaⁿ¹ ts'oom ljo' ma'moⁿ ñ'oommeiⁿ¹. ³⁰Quia jo' tso ángel nnoom:

—María, tinty'ue'. Ee 'u t'maⁿ naya jndá teijnom' na macanda' jo nnom Ty'ooots'om. ³¹Luua nluii, nndeiindyu' ndo' nntseincui' cwii tyochjoo ndo' nntseicajndyu'

juu Jesús. ³²Jom nluuit'maⁿñê. Nntseicajndyuna' jom Jnda nquii Ty'oots'om na m'aaⁿ nandyeticheⁿ. Ndo' nñequiaaⁿ na nluuiñe rey cha'xjeⁿ ñeseixmaⁿ David na tyotsaⁿntjom. ³³Maxjeⁿ nljoty^e na nntsaⁿntjoom ntseindacantyjo Jacob, ndo' tijoom cantycwii cantyja na nntsaⁿntjoom.

³⁴Tso María nnom ángel:

—¿Chiuu nnts'aayuuna' na nluui na luua'? Ee tyoom'aaⁿya ñ'eⁿ tsaⁿs'a.

³⁵Quia jo' t'õ ángel nnoom, tso:

—Juu Espíritu Santo nnts'aaⁿ cwii ts'iaaⁿ t'maⁿ ñ'eⁿndyu'. Ndo' juu na jndei na matseixmaⁿ nquii Ty'oots'om na m'aaⁿ nandyeticheⁿ, nnc'oomna' ñ'eⁿndyu'. Ee jo' na nluuiñe yu'ndaa na lju' ts'om, ndo' nntseicajndyuna' juu Jnda nquii Ty'oots'om. ³⁶Ndo' queⁿ cwenta, mati nomn'aⁿ Elisabet meiiⁿ na jnda tquiñê majndeiñê cwii tyochjoo. Je' chi' na jnda yom na jndeiñê. Ndo' jom ts'aⁿ na cwilue nn'aⁿ na tileic'oom jnda. ³⁷Ee tjaa'naⁿ cwii nnom na xocandaⁿ nnts'aa Ty'oots'om.

³⁸Ndo' tso María nnom ángel:

—Ja ts'aⁿ mand'ntjomty^e nnom Ta Ty'oots'om. Cats'aana' ñ'eⁿndyo cha'xjeⁿ ñ'oom na jnda tsu'.

Quia jo' mana jlui' ángel na m'aaⁿ.

Wjaacando' María xjoom Elisabet

³⁹Jnda jo' sejndaa'ñe María, seityuaaⁿ tjaaⁿ. Tjaaⁿ cwii tsjoom naquii' ntsjõ ts'õndaa Judá. ⁴⁰Tueⁿeⁿ waa' Zacarías. Tjaqueⁿeⁿ ndo' tquiaaⁿ na xmaⁿñe Elisabet. ⁴¹Jnda na jndii Elisabet jndyee' María na tquiaa na xmaⁿñê, quia jo'

seijndei yu'ndaa ts'om tsiaⁿaⁿ. Ndo' xjeⁿñeeⁿ tjaquiee' Espíritu Santo cha'waa naquii' ts'oom. ⁴²Ndo' jndei seineiⁿ, tsoom:

—Quii'ntaaⁿ cha'tsondye

tyjaalcuuya, 'u na matio'naaⁿñeti Ty'oots'om. Ndo' matio'naaⁿñê yu'ndaa na njom ts'om tsiaⁿ!. ⁴³Saa ja, ¿ñeeⁿ cwiluiindyõ na jnda'jom nncu' na cwiluiindyⁿ tsondyee quii Ta na matsaⁿntjom ja tyjee'cañoom' jndyocando' ja? ⁴⁴Ee quia na jndiia na matsu' na xmaⁿndyo, quia jo' mantyjacheⁿ sejndei yu'ndaa ts'om tsiaya na neiiⁿeⁿ. ⁴⁵Matio'naaⁿñe Ty'oots'om 'u. Ee matseyu' na nntseicandaⁿñena' ñ'oom na seicañeeⁿ 'u, na tso ángel njom'.

⁴⁶Quia jo' tso María:

Ñequio na xcwee' ts'õõⁿ matseit'maaⁿndyo Ta Ty'oots'om,

⁴⁷ndo' neiiⁿ ts'õõⁿya jom, ee cwiluiñê na macwji'n'maaⁿñê ja.

⁴⁸Ee ty'oom na wi' ts'oom ñ'eⁿndyo, meiiⁿ ts'aⁿ na cwe' cwantindyõ ja na mand'ntjõⁿtyaⁿ nnoom.

Ndo' je' je', xuee na cwii wjaana', cha'tsondye nn'aⁿ tsjaaⁿ na wjaawicantyjoo' nluena na matio'naaⁿñê ja.

⁴⁹Ee nqueⁿ na cha'tso najndei matseixmaaⁿ, t'maⁿ naya jnda s'aaⁿ ñ'eⁿndyo.

Jom lju' cwiluiñê, ndo' maxjeⁿ jo' jo' xueⁿeⁿ.

⁵⁰Cha'waa na ndyowana', m'aaⁿ na wi' ts'oom cha'tsoti nn'aⁿ na cwii wjaawicantyjoo' na cwila't'maaⁿndye jom.

- ⁵¹ Ee cantyja na s'aaⁿ, t'moⁿna' chiuu waa najndeii na matseixmaaⁿ.
S'aaⁿ na t'oom'ndye nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndye cheⁿnquiee cantyja na cwila'tiuu.
- ⁵² Tyotseit'maaⁿñê nn'aⁿ na cwe' cwantindyo
ndo' tjeiiⁿeⁿ nn'aⁿ na waa najnda na m'aⁿ n'iaaⁿ.
- ⁵³ Teijneiⁿ nn'aⁿ na nquiu na tjoondye jom.
Saaⁿ nn'aⁿ na nquiu na tjaa ljo' cotseitjoona' joo, tîcateijneiⁿ naⁿñeeⁿ.
- ⁵⁴ Tyoteijneiⁿ welooya, nn'aⁿ Israel na tyondye'ntjom nnoom, cha ca'moⁿna' na mañjom ts'oom na nntseicandañê ñ'oom na tsoom ndaana na nnts'aaⁿ.
- ⁵⁵ Ee tsoom na tijoom cantycwii na wi' ts'oom cha'tsondye nn'aⁿ tsjaaⁿ Israel, majuu Abraham ñequio nn'aⁿ na tuiindy tsjaaⁿ tsaⁿñeeⁿ.
- ⁵⁶ Ndo' ljooñe María cha'na ndyee chi' ñequio Elisabet. Jnda chii tjalcweeⁿeⁿ waⁿtaⁿ.

Cantyja na tuiñe Juan

⁵⁷ Tue'ntyjo xjeⁿ na nntseincuii Elisabet, quia jo' seincueⁿ cwii tyochjoo. ⁵⁸ Ndo' nn'aaⁿaⁿ ñequio nn'aⁿ na m'aⁿ nndyoo' jndyena na jeeⁿ wi' ts'om Ty'oots'om jom. Jo' chii t'omna na neiiⁿna ñ'eⁿñê. ⁵⁹ Xuee na jnda ñeeⁿ na tuiñe yu'ndaa, tjomndyena na nla'candañdyena costumbre na waa jo ndaana na cwil'ana ñ'eⁿ yo'ndaa na naⁿnom. Ndo' tyol'ana

na nla'candyuna jom xuee' tsotyeⁿ, Zacarías. ⁶⁰ Saaⁿ t'o' tsoñeeⁿ, matso: —Nchii jo', maxjeⁿ Juan njñoom.

⁶¹ Jluena nnoom:
—¿Chiuu na luaa'? ndo' tjaa'naⁿ cwii nn'aⁿyo' na luaa' jndyu.

⁶² Quia jo' s'oo lueena nnom tsotye yu'ndaa na cwitax'eena chiuu l'ue ts'oom na njndyu jnaaⁿ. ⁶³ Ndo' jom tcaaⁿ cwii tsom ndaana. Seiljeiⁿ nacjoo'na': “Juan xuee' yu'ndaam'aaⁿ.” Ndo' cha'tsondyena tjawee' n'omna.

⁶⁴ Mañjuu xjeⁿñeeⁿ, jnaaⁿ na matseineiⁿ Zacarías, seit'maaⁿñê Ty'oots'om. ⁶⁵ Jeeⁿ ndyaa' tyueneiⁿ cha'tsondye nn'aⁿ na m'aⁿ nndyoo' ñ'eⁿndyena. T'om ñ'oom cha'waa naquii' ntsjo ts'ondaa Judea cantyja na nmeiⁿ tuii. ⁶⁶ Ndo' cha'tso nn'aⁿ na tyondye ñ'oommeiⁿ, jeeⁿ tyola'wena ñ'oomñeeⁿ naquii' n'omna. Jeeⁿ tyom'aaⁿ n'omna, tyota'x'eena ndaa ntyjeena:

—¿Ljo'to cwiluiñe yu'ndaam'aaⁿ?
Ee jla'noⁿna na Ty'oots'om m'aaⁿ ts'o' nacjoo' yu'ndaañeeⁿ.

Matseit'maaⁿñe Zacarías Ty'oots'om

⁶⁷ Ndo' Zacarías, tsotye yu'ndaa, too' quii' ts'oom m'aaⁿ Espiritu Santo. Tyoñequiaaⁿ ñ'oom na tquiaa Ty'oots'om naquii' ts'oom. Tsoom:

⁶⁸ Catseit'maaⁿñena' nquii Ta Ty'oots'om cwentaa jaa nn'aⁿ Israel,
ee jnda jndyoteijneiⁿ jaa nn'aaⁿaⁿ ndo' tiom'l'uaaⁿ jnaaⁿya.

⁶⁹ Quii'ntaaⁿ jaa jnda tqueeⁿ nquii na tjacantyja cwiluii't'maⁿñe na macwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ.

- Cwiluiiñe tsjaaⁿ David na jndyowicantyjoo' na ñejndi'ntjom nnoom.
- ⁷⁰ Teiyo tsoom na luaa' nnts'aaⁿ ñequio ñ'oom ndyuee profetas cwentaaⁿ'aⁿ na lju' n'om.
- ⁷¹ Na nncwjii'ñê jaa luee nn'aⁿ na jndoo jaa, ndo' ñequio luee nn'aⁿ na ticuee' n'om jaa.
- ⁷² Ndo' nnc'oom na wi' ts'oom welooya na ñet'om teiyo. Macañjom ts'oom ñ'oom'ñeeⁿ na seijndaa'ñetyeeⁿ na lju' tseixmaⁿ'na'.
- ⁷³ Juu ñ'oom'ñeeⁿ tsoom na nnts'aaⁿ nnom welooya Abraham na ñet'oom teiyoticheⁿ.
- ⁷⁴ Jo' na nntseicandyaañê jaa luee nn'aⁿ na jndoo jaa cha ndya'ntjooⁿ'ya nnoom ñequio na ti'maaⁿ' n'ooⁿ'ya.
- ⁷⁵ Ndo' cha'waati xuee na cwii m'aaⁿ'tyaaya, nnc'ooⁿ'ya naquii' na jnda tqeⁿ'ljoom'm jaa. Nndya'ntjooⁿ'ya nnoom cantyja na maty'iomyana'.
- ⁷⁶ Ndo' 'u jndaaya, nluuindyu' profeta cwentaa' nquii Ty'oots'om na m'aaⁿ nandyeticheⁿ. Ee 'u nncja'jndyee' jo nnom Ta na nncwji'yuu'ndyu' cantyja 'naaⁿ'aⁿ cha'cwijom ts'aⁿ na matseijndaa'ñe nato, cha mam'aⁿ'c'eendye nn'aⁿ quia nncuee'cañoom.
- ⁷⁷ 'U ññequiaa' na nla'nqoⁿ' nn'aⁿ na m'aⁿ cwentaaⁿ'aⁿ na macwilui'n'maaⁿ'ndyena nc'e na matseit'maⁿ ts'oom jnaaⁿ'na.

- ⁷⁸ Nc'e na tjacantyja na wi' ts'om Ty'oots'om jaa, juu na nnaⁿ nandyeticheⁿ, njñoom juu na nntseixueeñe jo ndaaya.
- ⁷⁹ Juu nntseixueeñe ndaa nn'aⁿ na m'aⁿ nacje 'naaⁿ' najooⁿ'ñe na manchjena' joo na wi' na cwitjoom. Ndo' nncjaachom jaa nato na ya nnc'ooⁿ'ya jo nnom Ty'oots'om.
- ⁸⁰ Tjawijndei tyochjoo Juan. Tjawijndo' ts'oom cantyja najndei na matseixmaⁿ Ty'oots'om. Ndo' quia na tue'ntyjo na tsaⁿ's'a jom, tyom'aaⁿ jo ndo' yuu tjaa nn'aⁿ c'oom hasta xjeⁿ na seica'moⁿ'ñê ndaa nn'aⁿ Israel.

Cantyja na tuiiñe Jesús

(Mt. 1:18-25)

2 Joo ncuee'ñeeⁿ tqeⁿ Augusto César ñ'oom na nleiljei ncuee cha'tso nn'aⁿ na cha'tso ndyuaa na matsa'ntjoom. ²Luua' najndyee na teiljei ncuee nn'aⁿ. Maquialjo' tyom'aaⁿ Cirenio gobiernom ndyuaa Siria. ³Jo' chii cha'tsondye nn'aⁿ tyo'oona tsjoomna na nleiljei ncueena. ⁴Jo' jnaⁿ José tsjoom Nazaret, ts'ondaa Galilea. Tjawaaⁿ ts'ondaa Judea, tsjoom' David na jndyu Belén. Ee juu José cwiluiiñe tsjaaⁿ David. ⁵Tjaaⁿ ñequio María, tsaⁿ na waa ñomca ñ'eⁿ'ñê na nleiljei ncueena. Ndo' juu majndeiñe, jnda teinndyoo' na nntseincuii. ⁶Ndo' yocheⁿ na m'aⁿ na Belén, tue'ntyjo xuee na nntseincuii María. ⁷Seincueⁿ jnaaⁿ na cwe' jndyee. Tyochjoo juu. Seityjooñê liaa juu, chii tqeeⁿ juu ts'om 'naⁿ na quicanjom na cwicwa' quioo'.

Ee ticwanaaⁿ l'aa yuu na cwe'
cwiquireya nn'aⁿ.

Teitquioo'ndye ángeles ndaa nn'aⁿ

⁸Ndyoo' tsjoom Belén jo ndo'
jndaa, tyom'aⁿ nn'aⁿ na cwil'a
cwenta quioo' njmei'^m natsjom.

⁹Ñejomto teitquioo'ñe cwii ángel
cwentaa' Ta Ty'oots'om jo ndaana,
ndo' juu nacaxuee na matseixmaaⁿ
seixueeñena' nacañoomna. Ndo'
t'maⁿ waa na jla'catyuendyena.

¹⁰Ndo' tso ángel ndaana:

—Tila'catyuendyo', mañequiaya
ñ'loom na jeeⁿ ya ndaa'yo'. Juuna'
nnts'aana' na jeeⁿ neiiⁿ cha'tsondye
nn'aⁿ tsjoomnancue. ¹¹Ee tsjom
je' naquii' tsjoom' David tuiiñe
cwii ts'aⁿ na nncwji'n'maaⁿñe
'o. Majuu Cristo na cwiluiiñe na
matsa'ntjoom. ¹²Luua waa na
nndaⁿ nnta'jnaⁿ'yo' jom. Nliu'yo'
yu'ndaa'ñeeⁿ na chu'tyooñe liaa
ndo' njoom yuu cwicwa' quioo'.

¹³Ndo' mats'ia jo' teitquioo' cwii
tmaaⁿ ángeles ñequio ángel'ñeeⁿ.
Cwilcwii'na Ty'oots'om. Cwiluena:

¹⁴Catseit'maaⁿñena' nquii
Ta Ty'oots'om na m'aaⁿ
nandyeticheⁿ.

Cats'aana' na tjaa ñomtiiu c'om
nn'aⁿ tsjoomnancue jo nnoom,
ee jeeⁿ cjaawee' ts'oom joona.

¹⁵Jnda jo' ty'elcwee' ángeles'ñeeⁿ
cañoom'luee. Quia jo' nn'aⁿ na
cwil'a cwenta quioo' njmei'^m jluena
ndaⁿ nc'iaana:

—Cjaaya Belén. Tsaacanty'iaaya
chiiu waa na jnda tuii na luua'
ma'moⁿ Ta Ty'oots'om ndaaya.

¹⁶Ndo' jla'tyuaa'na, ty'ena. Quia
na tqiiena, jliuna María ñequio
José ñ'eⁿ yu'ndaa na njoom yuu

cwicwa' quioo'. ¹⁷Jnda na nty'iaana
na luua', jla'canooⁿna chiiu waa
na jnda jndyena cantyja 'naaⁿ
yu'ndaa'ñeeⁿ. ¹⁸Cha'tso nn'aⁿ na
jndye ñ'oom na jluena, s'aana' na
jeeⁿ tjawee' n'om. ¹⁹Ndo' María jeeⁿ
tyoqueeⁿ cwenta cha'tso na tuii.
Wjaawa, wjaacue na tyotseitoom.
²⁰Quia na ty'elcwee' nn'aⁿ na
cwil'a cwenta quioo' njmei'^m,
tyola't'maaⁿndyena Ty'oots'om.
Tyolcwii'na jom cantyja cha'tso na
jnda jndyena ndo' na jnda nty'iaana
cha'xeⁿ na tso ángel ndaana.

**Ty'equen na yu'ndaa Jesús
l'o Ty'oots'om**

²¹Jnda jndaa' ñeeⁿ xuee na
tuiiñe yu'ndaa, quia jo' chii
jla'candaⁿndyena costumbre na
waa jo ndaana na cwil'a nn'aⁿ
judíos ñ'eⁿ yo'ndaa na naⁿnom.
Ndo' jla'cajndyuna jom Jesús. Ee
luua' jnda tqeⁿ ángel xueⁿeⁿ cwii
tjoocheⁿ na nndeiñe María jom.

²²Jnda teinom wen'aaⁿ xuee
na seincuii María, tue'ntyjo xjeⁿ
na nntjei'ljuu'ndyena cha'xeⁿ
na matsa'ntjom ljeii na tqeⁿ
Moisés. Quia jo' ty'ena Jerusalén,
ty'eñ'omna Jesús na nlqueⁿna juu
l'o Ta Ty'oots'om. ²³Ee luua tso ljeii
'naaⁿaⁿ: “Ticwii cwii tyochjoo na
nluuiñejndyee, queⁿ tsotyeⁿ, tsoñeeⁿ
jom cwentaa' Ta Ty'oots'om.” ²⁴Jo'
chii ty'ena na ñe'quiiana quioo'
cwentaa' Ty'oots'om. Quioo'ñeeⁿ
nla'cwjee ntyee cha'xeⁿ na t'maⁿ
ljeii 'naaⁿaⁿ. Tsona': ñe'quiiana cwii
ljo xencoo oo we cantu' ndyua.

²⁵Tyom'aaⁿ cwii tsaⁿ's'a na jndyu
Simeón tsjoom Jerusalén. Tsaⁿ'ñeeⁿ
tyom'aaⁿ cantyja na maty'iomyana'

ndo' jeeⁿ xcwee' ts'oom ñ'eⁿ
 Ty'oots'om. Ñequio na ntyjaa'
 ts'oom tyomeinom'm na nnty'iaaⁿ'aⁿ
 nquii na nntseinjoom' n'om nn'aⁿ
 Israel. Ndo' tyom'aaⁿ Espíritu Santo
 ñ'eⁿñê. ²⁶Jnda t'moⁿ Espíritu Santo
 nnoom na xocueeⁿ'eⁿ cwiťjoocheⁿ
 na nnty'iaaⁿ'aⁿ nquii Cristo na
 tqueⁿ Ta Ty'oots'om na nndYo.

²⁷S'aa Espíritu Santo naquii' ts'oom
 na nncjaⁿ wats'om t'maⁿ. Ndo'
 maxjeⁿ'ñeeⁿ nn'aⁿ na nda yu'ndaa
 Jesús ty'eñ'omna juu jo' jo' na nluii
 ñ'eⁿñê cha'xjeⁿ waa costumbre na
 matsa'ntjom ljeii na tqueⁿ Moisés.
²⁸Quia jo' to'ñom Simeón yu'ndaa,
 tei'caljoom juu l'ooⁿ. Tyolcweeⁿ'eⁿ
 Ty'oots'om. Tsoom:

²⁹Ta, juu ñ'oom na jnda tsu' looⁿ,
 jnda seicandañ'ena'.

Je' ja na cwiluiindyo moso 'naⁿ,
 quiaa' na nnc'ioťo na meiⁿ'cwii
 ñomtiuu tic'ooⁿya.

³⁰Ee na jnda mamanty'ianooⁿ
 nquii na nncwji'n'maaⁿ'ñe
 nn'aⁿ.

³¹Majuu na jnda tqueⁿ jo ndaa
 cha'tsondye nn'aⁿ.

³²Juu cwiluiiñe naxuee na m'moⁿ
 ñ'oom na mayuu' ndaa nn'aⁿ
 na nchii judíos.

Ndo' cha'tsondye nn'aⁿ 'naⁿ,
 nn'aⁿ Israel, nnts'aaⁿ na
 nluiit'maⁿ'ndyena cantyja
 'naaⁿ'aⁿ.

³³José ñequio tsondye Jesús jeeⁿ
 tjawee' n'omna cha'tso ñ'oom na
 seineiⁿ Simeón cantyja 'naaⁿ Jesús.

³⁴Ndo' Simeón seit'maaⁿ'ñê joona,
 tsoom nnom María, tsondye Jesús:
 —Queⁿ cwenta, yu'ndaam'aaⁿ,
 maqueⁿ Ty'oots'om jom na nt'om
 nn'aⁿ Israel nntsuundyena nc'e na

ticala'yu'na ñ'eⁿñê. Ndo' nt'om nn'aⁿ
 Israel nlui'n'maaⁿ'ndyena nc'e na
 nla'yu'na ñ'eⁿñê. M'mooⁿ chiuu waa
 na maty'iomyana' na cal'a nn'aⁿ.
 Saa ñ'eeⁿ nn'aⁿ nntio'ñ'oomna
 jom. ³⁵Ndo' na luua' nl'ana,
 nntseicanooⁿ'na' ñ'omtiuu 'naaⁿ'na.
 Ndo' 'u je', quia na nnty'ia' na ljo',
 nntsei'ndaa'na' ntyji' cha'cwijom na
 nncwicandi' espada 'u.

³⁶Ndo' jo' jo' tyom'aaⁿ cwii yuscu
 na jndyu Ana, jom cwiluiiñe ts'aⁿ
 na tyoñequiaa ñ'oom' Ty'oots'om.
 Tsaⁿ'ñeeⁿ jnda Fanuel, tsaⁿ na
 cwiluiiñe tsjaaⁿ na jndyowicantyjoo'
 Aser. Xjeⁿ na scundyua jom
 tocoom, t'oom ñequio saaⁿ'aⁿ
 ntquiee' chu, ³⁷jnda chii ljoñê na
 tue' saaⁿ'aⁿ. Ndo' jnda tquieñê,
 jnda ñequieen'aaⁿ nchoo' ñequiee
 choom'm. Ndo' ticalueeⁿ'eⁿ naquii'
 wats'om t'maⁿ. Tyondi'ntjoom nnom
 Ty'oots'om naxuee ndo' natsjom.
 Tyotseicwejndo'ñê ndo' tyotseineiⁿ
 nnom Ty'oots'om. ³⁸Majuu
 xjeⁿ'ñeeⁿ na matseineiⁿ Simeón,
 seicandyoo'ñe Ana nacañoomna.
 Tquiaaⁿ na quianl'uaa' Ty'oots'om
 cantyja 'naaⁿ' yu'ndaa Jesús. Jnda
 chii tyotseineiⁿ cantyja 'naaⁿ' juu
 ndaa cha'tsondye nn'aⁿ Jerusalén
 ñequio nn'aⁿ nt'omcheⁿ njoom na
 cwimeindoo' na nndyaandye na
 cwilaxmaⁿ jnaⁿ.

Ty'elcwee'na tsjoom Nazaret

³⁹José ñ'eⁿ María quia na jnda
 jla'candañ'ndyena cha'tsoti na
 matso ljeii na tqueⁿ Ty'oots'om,
 ty'elcwee'na tsjoomna Nazaret,
 ts'ondaa Galilea. ⁴⁰Tjawijndeii
 tyochjoo'ñeeⁿ, tjawitquioo' na
 wando' ts'oom ndo' candañ'ya

tjawijndo' ts'oom. Ndo' t'ma'
waa na matseixmaaⁿ naya 'naa'ⁿ
Ty'oots'om.

Ljoo'ñe tyochjoo Jesús wats'om t'maⁿ

⁴¹ Ticwii chu tyocaa José ñ'eⁿ María
Jerusalén quia cwiwee' xuee pascua.

⁴² Ndo' quia na jnda^a canchoo'we
chuu' Jesús, ty'ewana ñ'eⁿñê
Jerusalén cha'xjeⁿ waa costumbre

na qui'oona xuee pascua'ñeeⁿ. ⁴³ Jnda
teinom xuee, José ñequio tsondyee

Jesús macwi'oolcwee'na. Saa
tiqueⁿ na cwenta na ljoo'ñe tyochjoo

Jesús Jerusalén. ⁴⁴ Jla'tiuuna na ñ'eeⁿ
quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na macwi'oolcwee'

na ty'e xuee. Meiiⁿ chaa' xuee
tyocañjomndyena nato. Jnda chii

to'na, tyol'ueena jom quii'ntaaⁿ
nn'aaⁿ na ñequio nn'aⁿ na ta'jnaaⁿna.

⁴⁵ Saa na ticaliuuna jom, jo' chii
ty'elcwee'nnda'na Jerusalén, na
cwil'ueena jom.

⁴⁶ Xuee na jnda ndyee, ndo' jliuna
jom naquii' wats'om t'maⁿ. Wacatyeeⁿ

quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na jndo' n'om na
cwit'mooⁿ ñ'oom na tqeⁿ Moisés.

Maqueeⁿ cwenta ñ'oom na cwila'neiⁿ
naⁿñeeⁿ ndo' mawax'eeⁿ nda^ana.

⁴⁷ Cha'tsondyena na tyondyena
ñ'oom na tyotseineiⁿ, jeeⁿ tyojaawee'

n'omna na cjee matsei'nooⁿoⁿ ndo'
majo'ndyo ñ'oom matseilcweeⁿeⁿ

nda^ana. ⁴⁸ Ndo' nn'aⁿ na nda jom
quia na nty'iaana, jeeⁿ seiñ'eeⁿna'

joona. Tso tsoñeeⁿ nnoom:
—U jndaaya, ¿chiiu na luua' sa'?

Ja ñ'eⁿ tsotyee' ñequio na chjoo'
n'ooⁿyâ cwil'uaayâ 'u.

⁴⁹ Quia jo' tsoom nda^ana:
—¿Chiiu waa na cwil'ue'yo' ja?

¿Aa ticaliu'yo' na tseixmaⁿya na
c'ooⁿya naquii' waa' Tsotyay?

⁵⁰ Saa ticala'noⁿna ñ'oom na
seilcweeⁿeⁿ nda^ana.

⁵¹ Quia jo' tjalcweeⁿeⁿ ñ'eⁿndyena
tsjoom Nazaret. Ndo' tyom'aaⁿñê na

ndyaañê nda^ana. Jeeⁿ tyocañjom
ts'om tsoñeeⁿ cha'tso na tuii.

⁵² Jesús tjawijndo'ti ts'oom ndo'
tjawijndeiiytyeeⁿ. Tjawee' ts'om

Ty'oots'om ñ'eⁿñê ndo' mati nn'aⁿ.

**Juan mañequiaaⁿ ñ'oom ndaaⁿ nn'aⁿ
yuu tjaa nn'aⁿ c'om**

(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

3 Chu na jnda quin'oom na m'aaⁿ
Tiberio César tsa'maⁿts'iaaⁿ

t'maⁿ tsjoom Roma, quia jo' tyom'aaⁿ
Poncio Pilato gobiernom ts'ondaa

Judea. Ndo' Herodes tyom'aaⁿ
gobiernom ts'ondaa Galilea. Tyjeeⁿ

Felipe tyom'aaⁿ gobiernom ts'ondaa
Iturea ñequio ts'ondaa Traconite.

Lisnias tyom'aaⁿ gobiernom
ts'ondaa Abilinia. ² Ndo' Anás

ñequio Caifás, joona ntyee na
tyoluiitquiendyena ndaa ntyee quia

jo'. Ndo' Juan jnda Zacarías, xjeⁿñeeⁿ
tquiaa Ty'oots'om ñ'oom nnoom

quia na m'aaⁿ yuu tjaa nn'aⁿ c'om.
³ Tyomanoom cha'waa ndyuaa na

nndyoo' jnda Jordán. Tyoñequiaaⁿ
ñ'oom na calcwe' n'om nn'aⁿ jnaaⁿna

cha nntseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om
joona, ndo' nleits'oomndyena. ⁴ Tuii

na luua' cha'xjeⁿ na matso ljeii libro
na chuu ñ'oom 'ndyoo profeta Isaías.

Matso ljeii'ñeeⁿ:
M'aaⁿ ts'aⁿ na matseineiⁿ ndaa

nn'aⁿ yuu tjaa nn'aⁿ c'om.
Matso tsaⁿñeeⁿ:

“Cala'jndaa'ndyo' naquii'
n'om'yo' cha'cwijom cwii nato

na juu jo' nndyocwjee'cañoom
nquii na nntsa'ntjom 'o.

Cata'ndyo'xcwe'yo' cha'cwijom
cwilayo'yo' nato na nñoom.

⁵Maxjeⁿ nntseicattoo'na' ticwii
cwii cantmaⁿ

ndo' ticwii cwii sjo ñequio ta
nleisuna'.

Nanto na canc'eeⁿ, nntseiliuuna',
ndo' nanto na cwajndii
nntseyona'.

⁶Quia jo' nnty'iaa
cha'tsondye nn'aⁿ Nquii
na maqueⁿ Ty'ooots'om na
nncwji'n'maaⁿñê joo."

⁷Jdyendye nn'aⁿ tyo'oontyjaa'na
Juan na nntseits'oomñê joona. Quia
jo' tyotsoom ndaana:

—'O tsjaaⁿ canduulja, ¿ñeeⁿ
t'moⁿ ndaa'yo' na calei'nom'yo' na
ndyocwjee'cañoom na nntseiw'ii
Ty'ooots'om 'o? ⁸C'om'yo' na
ndyaandyo' cha m'moⁿ'na' na
mayuu'cheⁿ cwilcwe' n'om'yo'.
Ndo' ticala's'andyo' cheⁿncjo'yo'
naquii' n'om'yo' na nndu'yo': "Jaa
cwiluiindyō tsjaaⁿ Abraham."
Nndye'yo' nntsjoō, meiiⁿ cwe'
ljo'meiiⁿ ndaaⁿ nntseicwaqueⁿ
Ty'ooots'om na nluiindyena' tsjaaⁿ
Abraham, quia jo' n'ndiina' 'o. ⁹'O
matseijomna' cha'cwijom n'oom
na tis'a tã cwil'a. Ndo' manquiu'yo'
n'oom na tical'a tã na ya, maxjeⁿ
nnt'ua'na'. Ndo' xeⁿ jndaⁿ nntioom
nn'aⁿ joona' quii' chom. Maluaa'
matseijomna' na nnts'aa Ty'ooots'om
ñ'eⁿndyo' 'o xeⁿ tical'a'yo' yuu na
ya.

¹⁰Quia jo' ta'x'ee naⁿñeeⁿ nnoom:
—¿Chiuu macaⁿ'na' na cal'aayâ xeⁿ
yuu' na ljo'?

¹¹T'ooⁿ ndaana, tsoom:

—Ts'aⁿ na maleiñ'oom we cotom,
quiaa cwii nnom ts'aⁿ na tjaa na

cuaa. Ndo' ñeeⁿ na waa nantquie,
cats'aa naya ts'aⁿ na tjaa'naⁿ chiuu
ya.

¹²Mati nn'aⁿ na cwito'ñoom
s'om cwentaa' gobiernom tqiiona
nam'aaⁿ na nleits'oomndyena.

Jluena nnoom:

—Ta, ¿chiuu macaⁿ'na' na cal'aayâ?

¹³T'ooⁿ ndaana:

—Tancwinom'yo' na cwitjei'yo'
ts'iaaⁿndaⁿ nn'aⁿ. Cataⁿ'yo' tomti na
matsona' na nntioomna.

¹⁴Mati ta'x'ee sondaro nnoom:

—Ndo' jâ je', ¿chiuu macaⁿ'na' na
cal'aayâ?

T'ooⁿ ndaana:

—Talacaty'ue'yo' nn'aⁿ, ndo'
talaco'yo' cantu joona cwe' cha
na ndaaⁿ nntjei'yo' s'om 'naaⁿna.
Caljoya n'om'yo' cwanti na
cwitantjom'yo'.

¹⁵Cha'tsondye nn'aⁿ jeeⁿ
tyocantyjaa' n'omna na nncwjee'
juu Cristo. Jo' chii tyom'aaⁿ
n'omna cantyja 'naaⁿ Juan, ¿aa
nnts'aacheⁿ'na' na jom cwiluiiñê
Cristo? ¹⁶Jo' chii t'ooⁿ ndaaⁿ
cha'tsondyena, tsoom:

—Ja matseits'ooⁿndyo 'o ñequio
ndaatioo, saaⁿ mandyontyjo nqueⁿ
na nntseits'oomñê 'o na ñequiaaⁿ
Espíritu Santo naquii' n'om'yo'.
Saaⁿ nt'omndyo' 'o nnts'aana'
cha'cwijom nntseits'oomñê 'o
ñequio chom ee na nnt'uiityeⁿ'na'
'o cantyja jnaⁿ'yo'. Nqueⁿ t'maⁿ'ti
cwiluiiñê nchiiti ja. Meiⁿ
ticatseixmaⁿ'ya na cwe' ja na
nntseicanaⁿ'a lcoom'm. ¹⁷Jndaⁿ
wjaawindyoo' na nntu'xeⁿndyo'.
Ee 'o la'xmaⁿ'yo' cha'cwijom lqueeⁿ
na ndicwaⁿ cwajndii. Luaa ts'iaaⁿ
cantyja 'naaⁿ' lqueeⁿ. Matseicueñe

ts'aⁿ lqueeⁿ trigo, cha ya ya nlu'na'. Quia na jndā lju'ya lqueeⁿñeeⁿ, mana nntseiweeⁿ joona' ts'om tsā'. Saa lqueeⁿ lue' ñ'eⁿ to' nñoom chom jo'. Maluaa' matseijomna' na mach'ee Ty'oots'om. Nn'aⁿ na ya cwil'a maco'ñoom joona saa nn'aⁿ na tis'a cwil'a, nntseicom joona ñequio chom na tijoom canduu'.

¹⁸Nmeiⁿ ñ'oom na tyotseijndō' Juan n'om nn'aⁿ ñequio jndye nt'omcheⁿ ñ'oom na tyotseicañeeⁿ joona ñ'oom naya. ¹⁹Herodes, tsaⁿ na m'aaⁿ gobiernom ts'ondaa Galilea, jom cwe' m'aaⁿyaaⁿ ñ'eⁿ Herodías, scuu' tyjeeⁿ Felipe. Jo' na seitia' Juan jom na ticatsā'ntjomna' na ljo' mach'eeⁿ ndo' ñequio cha'tso natia na jndā ñes'aa tsaⁿñeeⁿ.

²⁰Luaa seicwaljoo'tyeeⁿ nacjoo cha'tso natia na s'aaⁿ, na tjoom'm Juan w'aancjo.

Cantyja na teits'oomñe Jesús

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹Quia na jndā teits'oomndye jndye nn'aⁿ, mati teits'oomñe Jesús, xcwe na matseineiⁿ nnom Ty'oots'om ndo' seicanaaⁿñena' tsjo'luee. ²²Jndyocue Espíritu Santo nacjoom'm cha'cwijom catu'. Ndo' teic'uaa na seineiⁿ Ty'oots'om cañoom'luee, matso:

—'U cwiluiindyu' Jndaaya na candya' ts'oōⁿya. Jeeⁿ neiⁿya 'u.

Tsjaaⁿ na tjawintyjoo' na tuiiñe Jesucristo

(Mt. 1:1-17)

²³Ndo' Jesús cha'na ntquiuu nchoo' qui choom'm quia na toōⁿoⁿ ts'iaaⁿ na jñom Ty'oots'om jom. Tyolue nn'aⁿ jnda José jom. Ndo' José jnda Elí, ²⁴Elí

jnda Matat, Matat jnda Leví, Leví jnda Melqui, Melqui jnda Jana, Jana jnda José, ²⁵José jnda Matatías, Matatías jnda Amós, Amós jnda Nahum, Nahum jnda Esli, Esli jnda Nagai, ²⁶Nagai jnda Maat, Maat jnda Matatías, Matatías jnda Semei, Semei jnda José, José jnda Judá, ²⁷Judá jnda Joana, Joana jnda Resa, Resa jnda Zorobabel, Zorobabel jnda Salatiel, Salatiel jnda Neri, ²⁸Neri jnda Melqui, Melqui jnda Adi, Adi jnda Cosam, Cosam jnda Elmodam, Elmodam jnda Er, ²⁹Er jnda Josué, Josué jnda Eliezer, Eliezer jnda Jorim, Jorim jnda Matat, ³⁰Matat jnda Leví, Leví jnda Simeón, Simeón jnda Judá, Judá jnda José, José jnda Jonán, Jonán jnda Eliaquim, ³¹Eliaquim jnda Melea, Melea jnda Mainán, Mainán jnda Matata, Matata jnda Natán, ³²Natán jnda David, David jnda Isaf, Isaf jnda Obed, Obed jnda Booz, Booz jnda Salmón, Salmón jnda Naasón, ³³Naasón jnda Aminadab, Aminadab jnda Aram, Aram jnda Esrom, Esrom jnda Fares, Fares jnda Judá, ³⁴Judá jnda Jacob, Jacob jnda Isaac, Isaac jnda Abraham, Abraham jnda Taré, Taré jnda Nacor, ³⁵Nacor jnda Serug, Serug jnda Ragau, Ragau jnda Peleg, Peleg jnda Heber, Heber jnda Sala, ³⁶Sala jnda Cainán, Cainán jnda Arfaxad, Arfaxad jnda Sem, Sem jnda Noé, Noé jnda Lamec, ³⁷Lamec jnda Matusalén, Matusalén jnda Enoc, Enoc jnda Jared, Jared jnda Mahalaleel, Mahalaleel jnda Cainán, ³⁸Cainán jnda Enós, Enós jnda Set, Set jnda Adán, Adán jnda Ty'oots'om.

Ñe'queⁿ tsaⁿjndii xjeⁿ Jesús

(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

4 Mawjaalcwe' Jesús ts'ondaa Galilea na jnaaⁿ jndaa Jordán.

Ndo' cha'waañ'eⁿ naquii' ts'oom too' m'aaⁿ Espíritu Santo. Tjañ'oom Espíritu jom cwii joo yuu na tjaa nn'aⁿ c'oom. ²Jo' jo' wen'aaⁿ xuee tyol'uee'ñe tsaⁿjndii chiuu nnts'aaⁿ cha catseitjooñe Jesús. Cha'waati xueewaa' meiⁿchjoo ticwa' Jesús, jndā chii tyjee' na ñe'jnoon'm.

³Quia jo' tso tsaⁿjndii nnoom:

—Xeⁿ mayuu' 'u cwiluiindyu' Jnda Ty'oots'om, cwa catsaⁿntjom' tsjo'waa' na catseicwaqueⁿna' tyoo'.

⁴T'ō Jesús nnom, tsoom:

—Ja xocats'aa na ljo' ee waa ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om na matsona': “Nchii cwe' cantyja 'naaⁿ nantquie na wando' ts'aⁿ, saa cantyja 'naaⁿ cha'tso ñ'oom na mañequiaa Ty'oots'om.”

⁵Jndā chii tjañ'oom tsaⁿjndii jom xqueⁿ cwii sjo nandye. Ndo' mantyjacheⁿ t'mōⁿ nnoom cha'tsoti n'iaaⁿ nt'maⁿ na m'aⁿ nn'aⁿ tsjoomnancue. ⁶Ndo' tso nnoom:

—L'ō' 'u nntiōō cwenta cha'tso najndānmeiⁿ na cwila'xmaⁿ naⁿmaⁿn'iaaⁿ nt'maⁿ ñequio cha'tso na cwiluiit'maⁿndyena. Ee l'ōōya jndā ljona' ndo' ñeeⁿ juu na l'ue ts'ōōⁿ ñnequiaya jooⁿ nnom. ⁷Xeⁿ 'u nlco' xtye' na nntseit'maaⁿndyu' ja, quia jo' cha'tso jooⁿ ma'naⁿ.

⁸T'ō Jesús nnom, tsoom:

—Quindyōō' nacañomya, 'u Satanás. Ja tijoom nntseit'maaⁿndyo 'u ee waa ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om na matsona': “Macandā nquii Ta Ty'oots'om cwenta' catseit'maaⁿndyu' ndo' macandā nnom jom nndi'ntjom'.”

⁹Jndā jo' tjañ'oom tsaⁿjndii Jesús tsjoom Jerusalén ndo' tqueⁿ jom xqueⁿ tsiu' wats'om t'maⁿ. Tso nnoom:

—Xeⁿ 'u cwiluiindyu' Jnda Ty'oots'om, cwa cju'ndyu' jo nacje, ¹⁰ee waa ljeii 'naaⁿaⁿ na matsona':

Ñnequiaa Ty'oots'om 'u luee ángeles cwentaaⁿaⁿ na cal'ana cwenta 'u.

¹¹Ndo' nntyjee' lueena 'u cha tincjaañjom ljo' nc'e'.

¹²Saa t'ō Jesús nnom, tsoom:

—Ja tijoom cats'aa cha'na matsu' luaa' ee mati waa cwiicheⁿ ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om na matsona': “Tintsa' xjeⁿ Ta Ty'oots'om cwenta'.”

¹³Quia jndāa' cha'tso nnom na tyoch'ee tsaⁿjndii na nnts'aaⁿ xjeⁿ Jesús, ñeeⁿ juu hasta jndanquiacheⁿ nnty'iaaⁿaⁿ aa nndāa nnts'aaⁿ.

Matō' Jesús ts'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴Ndo' tjalcwe' Jesús ts'ondaa Galilea. Juu najndei na matseixmaⁿ Espíritu Santo, candaa'ñ'eⁿ tyotseixmaaⁿ jo'. Ndo' t'om ñ'oom cantyja 'naaⁿaⁿ cha'waa ndyuaa'ñeeⁿ. ¹⁵Tyo'mōōⁿ ndāa nn'aⁿ naquii' lan'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos, ndo' cha'tso nn'aⁿ jeeⁿ tyola't'maaⁿndyena jom.

Tja Jesús tsjoom Nazaret

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶Tjaaⁿ Nazaret yuu na tjawijneiⁿ. Xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ, tjaaⁿ wats'om cha'xjeⁿ na quich'eeⁿ. Ndo' teicantyyaaⁿ na nntsei'naⁿaⁿ. ¹⁷Quia jo' tquiana ljeii l'ōōⁿ na seiljeii profeta Isaías, seicanōōⁿoⁿ ljeii'ñeeⁿ ndo' tue'cañoom yuu na matsona':

¹⁸Nquii Espíritu cwentaa' Ta Ty'oots'om m'aaⁿñe ñ'eⁿndyo. Ee nqueⁿ jndā tqueⁿñōōⁿ ja na ñnequiaya ñ'oom naya ndāa nn'aⁿ na nty'iaaⁿndye.

Ndo' jnda jñoom ja na jndyoo na catseinjooⁿa nn'aⁿ na chjoo' n'om.

Ndo' catseicandiiya nn'aⁿ na matseicandyaandyo joona jnaaⁿna na waa.

Ndo' cats'aaya na nleitquioo nn'aⁿ na nchjaaⁿ.

Ndo' catseicandyaandyo nn'aⁿ na manchje nawi'.

¹⁹Ndo' catseicandiiya cantyja 'naaⁿi tiempo na tqueⁿ Ty'ooots'om na nlui'n'maaⁿndye añmaaⁿ nn'aⁿ.

²⁰Jnda jo' seilcwiiñe Jesús tsom na chuu ljeii'ñeeⁿ ndo' seilcweeⁿeⁿ juuna' nnom ts'aⁿ na mand'i'ntjom. Jnda chii tjacwacatyeeⁿ. Ndo' cha'tso nn'aⁿ na too'ndye wats'om'ñeeⁿ jeeⁿ tyonty'iaana nnoom. ²¹Quia jo' tooⁿoⁿ tyotseineiⁿ ndaana. Ndo' tsoom: —Maxuee je' matseicandañena' ljeiiwaa' yocheⁿ na cwindye'yo' na matsei'naⁿya juuna'.

²²Cha'tso nn'aⁿ tyolue ñ'oom ya cantyja 'naaⁿaⁿ. Tjawee' n'omna na jeeⁿ cajnda ñ'oom na tyotseineiⁿ. Tyoluena:

—Cwa cwe' jnda José tsaⁿm'aaⁿ!

²³Tso Jesús ndaana:

—Je' je' nndu'yo' nooⁿ

ñ'oomwaañe na cwe' wjaañoom' na matsona': “U ts'aⁿ na mach'ee nasei, catsein'maⁿndyu' cheⁿnncu'.” Ndo' cwaaⁿti nndu'yo' nooⁿ: “Ts'iaaⁿ na cwindyaayâ na ñesa' tsjoom Capernaum, mati catsa' joona' ñjaaⁿñe ndyuaa tsjom!”

²⁴Quia jo' tsotyecheⁿ ndaana:

—Mayuu'cheⁿ matsjoo ndaa'yo', tixocala'ljo nn'aⁿ cwii profeta na mañecwii ndyuaana ñ'eⁿñe na

mañequiaa ñ'oom' Ty'ooots'om.

²⁵Ñ'oom na mayuu' matsjoo ndaa'yo', jndye yolcu na jnda ljondye tyom'aⁿ ndyuaa Israel joo ncuee na ñet'oom Elías. Ncuee'ñeeⁿ ndyee chu waljoo' xcwe tícu'a', ndo' teijndo' cha'waa ndyuaa'ñeeⁿ. ²⁶Saa nchii na m'aaⁿ cwii joo naⁿlcu'ñeeⁿ jñom Ty'ooots'om Elías, jñomyom juu na m'aaⁿ cwii yuscu na jnda ljoñe tsjoom Sarepta ndyuaa Sidón. ²⁷Ndo' mati jndye nn'aⁿ na tyolei'cho ntycu lepra tyom'aⁿ ndyuaa Israel joo ncuee na tyom'aaⁿ profeta Eliseo. Saa meiⁿcwiindyee naⁿñeeⁿ ticatsein'maaⁿ, macanda quii Naamán, ts'aⁿ ndyuaa Siria.

²⁸Saa quia jndyena na luaa' tso Jesús, quia jo' cha'tso nn'aⁿ na too'ndye wats'om, jeeⁿcheⁿ ndya' jla'wjeena. ²⁹Jla'tyuaa'na, tjeii'na jom nnom tsjoom. Ty'eñ'omna jom xqueⁿ ta yuu waa tsjoomna cha nla'cwatyu'na jom. ³⁰Saa jom jluii'ñê quii'ntaaⁿna, mana tjaaⁿ yuu na wjaⁿ.

Tsaⁿs'a na tseixmaⁿ naⁿjndii naquii' ts'om

(Mr. 1:21-28)

³¹Tjacue Jesús Capernaum, cwii tsjoom ts'ondaa Galilea. Jo' jo' tyo'mooⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ judíos xuee na cwita'jndyena. ³²Ndo' jeeⁿ tjawee' n'omna ñ'oom na tyotseineiⁿ, ee tyo'moⁿna' na waa najndei na matseixmaaⁿ.

³³Naquii' wats'om'ñeeⁿ tyom'aaⁿ cwii tsaⁿs'a na m'aaⁿ jndyeta naquii' ts'om. Jndei seixuaⁿ ñ'oom 'ndyoo jndyeta'ñeeⁿ. ³⁴Tsoom:

—Ca'ndii' jâ 'u Jesús ts'aⁿ Nazaret. ¿Ljo' nntsa' ñ'eⁿndyô jâ? ¿Aa jndyo'

na nntseyuyii' já? Mawajnaⁿ'a ñíeeⁿ
cwiluiindyú'. 'U cwiluiindyú' Jnda
Ty'oots'om na lju' ts'om'.

³⁵Seitia' Jesús juu, matsoom:

—Catseiche^m ndo' calui'yo' naquii'
ts'om tsaⁿm'aaⁿ.

Ndo' jndā na seiquioo jndyeta juu
quii'ntaaⁿ nn'aⁿ, mana jlui' jndyeta
ñ'eⁿ naⁿjndii naquii' ts'om. Ndo'
meiⁿcwii natā' tīcal'ana ñ'eⁿñe.

³⁶Jeeⁿ tyue cha'tsondye nn'aⁿ na ljo'
s'aa Jesús. Jluena ndāā nc'iaana:

—Ñ'oommei^m cwit'mooⁿna' na
cwiluiiñē ts'aⁿ na maqueⁿ xjeⁿ. Ee
waa najndei na matseixmaaⁿ na
matsa'ntjoom meiiⁿ jndyeta, meiiⁿ
naⁿjndii, cwicalui'.

³⁷Tjanty'lee ñ'oom cantyja 'naaⁿ'aⁿ
cha'waa ndiocheⁿ ndyuaa'ñeeⁿ.

Sein'maⁿ Jesús stāxee^m Simón Pedro

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸Quia jo' teicantyyaaⁿ, jlueeⁿ'eⁿ
naquii' wats'om'ñeeⁿ. Tjaqueⁿ'eⁿ
waa' Simón. Ndo' Simón'ñeeⁿ jeeⁿ
nioom matseicona' stāxeeⁿ'eⁿ. L'ana
ty'oo nnom Jesús na catsein'maaⁿ
juu. ³⁹Jo' chii tjantyyaaⁿ'aⁿ tsaⁿ'ñeeⁿ,
sa'ntjoom na ca'ndii tycu'ñeeⁿ juu.
Ndo' mañoom' tco'yana' tsaⁿ'ñeeⁿ.
Mana teicantyya, seiñ'oom'ñe na
tcwa'na.

Sein'maⁿ Jesús jndye nn'aⁿ wii

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰Quia na jndā tmaaⁿ na
manndyoo' wjaacue ñe'quioom',
cha'tsondye nn'aⁿ na m'aⁿ nn'aaⁿna
na jndye nnom ntycu cwitjoom,
tquiochona joo na m'aaⁿ Jesús.
Tioom l'ooⁿ nacjoo ticwii cwii joo
naⁿ'ñeeⁿ, mana n'maaⁿ. ⁴¹Mati
jndyendye nn'aⁿ sa'ntjoom na calui'

jndyeta naquii' n'om. Tyola'xuaa
jndyeta'ñeeⁿ, tyolue:

—'U cwiluiindyú' Jnda nquii Ta
Ty'oots'om.

Saa jom seitiaaⁿ'aⁿ jndyeta,
tinquiaaⁿ na nla'neiⁿ, ee manquiuna
na jom cwiluiiñē Cristo.

Mañequiaa Jesús ñ'oom naya

ts'ondaa Galilea

(Mr. 1:35-39)

⁴²Quia jndā teincoo jlueeⁿ'eⁿ
quii' tsjoom. Tjaaⁿ yuu na
wataaⁿ quii' jndāā. Ty'ecal'uee
nn'aⁿ jom ndo' jliuna yuu m'aaⁿ.
Ñ'e'cala'tsaaⁿndyena jom na
wjaatyeeⁿ, cha tica'ñeeⁿ joona. ⁴³Saa
tsoom ndaana:

—Mati macaⁿna' na ñnequiaya
ñ'oom naya cantyja na matsa'ntjom
Ty'oots'om ndāā nn'aⁿ nt'omcheⁿ
njoom. Ee maxjeⁿ jo' ts'iaaⁿ na
jñoom ja.

⁴⁴Ndo' tyojaanquiaaⁿ ñ'oom'ñeeⁿ
naquii' lan'om ts'ondaa Galilea.

Jndye calcaa tjeii'na

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

5 Cwii ndii' tyom'aaⁿ Jesús
'ndyoo ndaaluee chjoo na jndyu
Genesaret. Jeeⁿ tyonchjena' jom na
jla'canto'ndye nn'aⁿ nacañom'm cha
nndāā ndyena ñ'oom' Ty'oots'om.
²Nty'iaaⁿ'aⁿ we wa'andaa 'ndyoo
ndaaluee'ñeeⁿ. Saa nn'aⁿ na
cwitjeii' calcaa jndā jlui'na jo' jo'.
Macwitmaaⁿna nlqui' 'naaⁿ'na. ³Quia
jo' tjacuooⁿ ts'om cwii wa'andaa'ñeeⁿ.
Wa'andaa 'naaⁿ Simón jo'. Tcaaⁿ
na cjaañ'oomti tsaⁿ'ñeeⁿ juuna'
chjoo' cha n'ndiina' tyuaatcwii.
Ndo' tjacjom. Tquiaaⁿ ñ'oom ndāā
nn'aⁿ xjeⁿ na wacatyeeⁿcheⁿ ts'om

w'aandaa. ⁴Quia na jndā jnda seineiⁿ, tsoom nnom Simón:

—Catsaañ'om'yo' w'aandaawaa, wjaawjaatyaaya yuu na njoomti. Ndo' catue'yo' nliqui' 'naⁿ'yo' na nntjei'yo' calcaa.

⁵T'o Simón nnoom:

—Ta, meiiⁿchaa' tsjom ñel'aayâ ts'iaaⁿ ndo' meiⁿcwii catscaa tîcatjei'â. Saa cantyja ñ'oom 'ndyo' 'u nncju'nnda'a tsqui'.

⁶Jndā na l'ana na ljo', jeeⁿ jndye calcaa ty'oomna' ts'om tsqui' 'naaⁿna hasta ñe'caty'ioo'na'. ⁷Jo' chii s'oo lueena ndaa nt'omcheⁿ nc'iaana na ñjomndye cwiicheⁿ w'aandaa na quiete'jndei naⁿñeeⁿ joona. Tquo naⁿñeeⁿ. Ndo' jla'catoo'na we w'aandaa ñ'eⁿ calcaa, hasta ncuencie na c'u'na' joona'. ⁸Quia jndā nty'iaa' Simón Pedro na luaa', tcoom'm xtyeeⁿ jo nnom Jesús. Tsoom:

—Ta, ticaty'iomyana' na nñ'eⁿ ñ'eⁿndyo, ee ja ts'aⁿjnaⁿ.

⁹Ee jeeⁿ ndya' seicaty'uena' jom ñequio nt'omcheⁿ nc'iaaⁿ'na na ñ'eeⁿ ñ'eⁿñê cantyja 'naaⁿ calcaa na tjei'na.

¹⁰Majo'ti tjom Jacobo ñequio Juan, ntseinda Zebedeo. Joona mañecwii t'maⁿ ts'iaaⁿ cwil'ana ñequio Simón. Quia jo' tso Jesús nnom Simón:

—Tinty'ue', je' mamanaⁿtona' na nn'aⁿ nntseitjom' na nla'jomndyena ñ'eⁿndyo, tachii cwe' calcaa.

¹¹Jndā na tqiiena tyuaatcwii ñ'eⁿ l'aandaa, mana 'ndyena ts'iaaⁿ 'naaⁿna. Ty'elajomndyena ñ'eⁿ Jesús.

Sein'maⁿ Jesús ts'aⁿ na chuu tycu lepra

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹²Quia na tyom'aaⁿ Jesús cwii tsjom, tyjee'cañoom cwii tsaⁿs'a

na cha'waañe chuu tycu lepra. Quia na nty'iaaⁿ'aⁿ Jesús, tjacwanquoom nomtyuaa, s'aaⁿ ty'oo, tsoom:

—Ta, ntyjii na 'u ndaa nntsein'maⁿ ja, xeⁿ l'ue ts'om'.

¹³Quia jo' Jesús seintyjoⁿ ts'ooⁿ tyeⁿnquoom'm tsaⁿñeeⁿ. Tsoom nnom:

—Maxjeⁿ l'ue ts'ooⁿ na can'maⁿ'.

Ndo' mantyjacheⁿ n'maⁿ tsaⁿñeeⁿ.

¹⁴Jndā chii tsoom nnom:

—Tintseineiⁿ nnom meiⁿcwii ts'aⁿ na luaa' tuii. Saa cja', catseica'moⁿndyu' nnom tyee ndo' quiaa' quioo' na nncue' cantyja na jndā n'maⁿ' cha'xjeⁿ na sa'ntjom Moisés. Na nntsa' na luaa' nlui'yuu'na' ndaa nn'aⁿ na jndā n'maⁿ'.

¹⁵Saa tjanty'eeeti ñ'oom cantyja 'naaⁿ Jesús. Ndo' jndyendye nn'aⁿ tyo'oontyjaa' na nndye ñ'oom na tyoñequiaaⁿ. Mati ñe'can'maaⁿna ntycu na wiina. ¹⁶Saa jom teiñoⁿ, tjaaⁿ jo yuu na ñenqueⁿ. Jo' jo' tyotseineiⁿ nnom Ty'oots'om.

Sein'maⁿ Jesús ts'aⁿ na ntjeiⁿ nc'ee

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷Cwii xuee'ñeeⁿ ma'moⁿ Jesús ndaa nn'aⁿ. Jo' jo' meindyuaandye nt'om nn'aⁿ fariseos ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljei na tqueⁿ Moisés. Naⁿñeeⁿ jnaⁿna cha'tso njoom nch'u ts'ondaa Galilea ñequio Judea ndo' mati tsjoom Jerusalén. Ndo' juu najndei na matseixmaⁿ Ty'oots'om m'aaⁿ'na' ñ'eⁿ Jesús na matsein'maaⁿ nn'aⁿwii. ¹⁸Mañejuu xjeⁿñeeⁿ tque'cañom nt'om naⁿnom na chona tsuee na ndii' ts'aⁿ na jndā teintjeiⁿ nc'ee na tei'caljoo tycutqueeⁿ. Tyoll'uee'ndyena chiuu

ya na nnc'ooñ'omna tsaⁿñeeⁿ naquii' w'aa na nlqueⁿ na jom jom nnom Jesús. ¹⁹Saa tîcaliuna chiuu ya nl'ana ee na jeeⁿ jndye nn'aⁿ. Jo' chii ty'ewana nacjoo' w'aa, tjoona nquioo, jla'c'oⁿ na jom na njoom tsuee. Tqueⁿ na jom quii'ntaaⁿ nn'aⁿ jo jom Jesús. ²⁰Quia na nty'iaa' Jesús na cwila'yul'ya n'om naⁿñeeⁿ, tsoom:

—'U re, matseit'maⁿ ts'ooⁿya jnaⁿ na matseixmaⁿ.

²¹Quia jo' nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés ñequio nn'aⁿ fariseos to'na na tiya nquiuna ñ'eⁿñê. Tyola'tiuuna naquii' n'omna: “¿Ñeeⁿ cwiluiñê tsaⁿm'aaⁿ na ti'maaⁿ ts'oom na matseineiⁿ ñ'oom na wjaana' nacjoo' Ty'oots'om?”

²²Sei'noⁿ Jesús ñ'omtiuuna 'naaⁿna. Tsoom ndaana:

—¿Chiuu na ticuaaya nquiu'yo' ñ'eⁿndyo? ²³¿Cwaan' ñ'oom na tijndeit'ina' na catsjooya? ¿Aa na nntsjoq: “Matseit'maⁿ ts'ooⁿya cha'tso jnaⁿ”, oo aa na nntsjoq: “Quicantyja', cja'ca'”? ²⁴Saa cha caliu'yo' na cwiluiindyö tsaⁿ na jnaⁿ cañoom'luee ndo' na waa najndeii na matseixmaⁿya nnom tsjoomnancuewaa na catseit'maⁿ ts'ooⁿya jnaaⁿ nn'aⁿ, quia jo' tsoom nnom ts'aⁿ na ntjeiⁿ nc'ee:

—'U re, matsjooya njom', quicantyja', catseilcwiindyu' tsue' cja'to' wa'.

²⁵Mañoom' teicantyja tsaⁿñeeⁿ na jndoo' cha'tso nn'aⁿ. Seilcwiñê tsuee 'naaⁿa na ñetuaaⁿ. Mana tjaaⁿ waⁿaⁿ. Jeeⁿ matseit'maaⁿñê Ty'oots'om.

²⁶Ndo' tyueneii' cha'tsondye nn'aⁿ. Tyola't'maaⁿndyena Ty'oots'om. Jluena ñequio na tyueneiiⁿna:

—Xuee je' nty'iaa ndaaya cwii na jeeⁿ t'maⁿ, na meiⁿjom tiquinty'iaaya.

Ma'maⁿ Jesús Leví

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷Jnda tuii na luaa', jlui' Jesús jo' jo'. Ljeiiⁿ cwii tsaⁿco'ñom s'om na jndyu Leví. Wacatyeeⁿ tsaⁿñeeⁿ w'aa yuu na cwiloocatiom nn'aⁿ s'om ts'iaaⁿndaana cwentaa' gobiernom. Quia jo' tsoom nnom tsaⁿñeeⁿ:

—Candyo'ntyjo' naxaⁿa.

²⁸Mantyja teicantyja Leví, tjei'ñê cantyja 'naaⁿ ts'iaaⁿñeeⁿ, chii tjatseijomñê ñ'eⁿ Jesús.

²⁹Ndo' seiñ'oom'ñê cwii nantquie t'maⁿ waⁿaⁿ cwentaa' Jesús. Seitjoom jndye nc'iaaⁿaⁿ na ñequio ñeto'ñoom s'om ts'iaaⁿndaana nn'aⁿ cwentaa' gobiernom. Teindyuaandyena nacañoom' meiⁿsa ñ'eⁿñê ndo' ñ'eⁿ Jesús ñequio nt'omcheⁿ nn'aⁿ. ³⁰Ndo' nn'aⁿ fariseos ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés tyola'ncjoo'ndyena nacjoo nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ Jesús. Jluena ndaaⁿ naⁿñeeⁿ:

—¿Chiuu na cwicwa'yo' ndo' cwive'yo' ñequio nn'aⁿ na cwito'ñoom s'om cwentaa' gobiernom, ndo' ñequio nn'aⁿ na cwila'tjoondyena nnom Ty'oots'om?

³¹T'o Jesús ndaana, tsoom:

—Nn'aⁿ na tiwii titjoondyena ts'aⁿ na mach'ee nasei, saaⁿ nn'aⁿ na wii tjoondyena jom. ³²Ja nchii jndyooya na nncwaⁿya nn'aⁿ na cwila'jomndye cantyja na maty'iomyana'. Ja jndyooya na nncwaⁿya nn'aⁿjnaⁿ na calcwe' n'omna.

**Cantya 'naa' na nntseicwejndo'ñe
ts'a'**

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³Quia jo' tyoluena nnom Jesús:
—Nn'a' na cwila'jomndye
ñ'e' Juan, jndye ndii'
cwila'cwejndo'ndyena ndo'
cwila'nei'na nnom Ty'oots'om. Ndo'
majo'ti cwil'a nn'a' tmaa' fariseos.
Saa joo nn'a' na cwila'jomndye
ñ'e'ndyu' cwicwa'na ndo' cwiwena.
¿Chiuu na luua' cwil'ana?

³⁴T'oo' ndaana:

—¿Aa ndya' nndu'yo' ndaa nn'a'
na tquiola'jomndyena na macoco
ts'a' na cala'cwejndo'ndyena yoche'
na ndicwa' m'aa' nquii tsa's'a
na macoco quii'ntaa'na? ³⁵Saa
nncue'ntyjo xuee na nncwji'na'
jom quii'ntaa'na, ncuue'ñee'
nla'cwejndo'ndyena.

³⁶Mati seineii' ndaana ñ'oom na
wjaañoom' cantya 'naa' ñ'oom xco
na ma'moo' ndaana. Tsoom:

—Tjaa'na' ñee' nntyjee cwii ta'
liaa', liaa xco na nntseyo' liaa ntsaa
ñ'e' juuna'. Ee xe' luua' nnts'aa
ts'a', nntsei'naa'na' liaa'na' liaa
xco'ñee' ndo' nchii macandá jo',
mati tixocatsaix'iaa'ñena' ñequio
liaa ntsaa'ñee'. ³⁷Mei' tjaa' ñee'
juu nntiom winom xco n'om ntja'
teindyo. Ee xe' na ljo' nnts'aa ts'a',
nnty'ioo'na' nla' winom xco'ñee',
mana cwiwi'ndaa' winom ndo' mati
ntja'ñee'. ³⁸Jo' chii maca'na' na
nnc'oocue winom xco n'om ntja' xco
cha mei' ntja' xco'ñee' ticwi'ndaa'na'
ndo' mei' winom. ³⁹Ee ts'a' na ma'uu
winom tquie, mei'chjoo tica'na'
ntyjii winomxco. Ee matsoom na joo
winom tquie, jo' ca'na'ti.

**Ty'ioo'ndyena xu'lquee' xuee na
cwita'jndyee nn'a'**

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

6 Luua tuii cwii xuee na
cwita'jndyee nn'a' judíos.
Mawinom Jesús yuu na niom
ntjom lquee' trigo. Ndo' nn'a' na
cwila'jomndye ñ'e'ñê, ty'ioo'ndyena
xu'lquee'. Ty'uee'ndyena joona'
n'om lueena jndá chii tquiina.
²Quia jo' nt'om nn'a' tmaa'
fariseos jlueena:

—¿Chiuu na cwil'a'yo' cwii
na ticatsa'ntjomna' xuee na
cwita'jndyee nn'a'?

³T'oo' Jesús, tsoom ndaana:

—O, ¿aa tyoola'na'yo' ñ'oom
chiiu s'aa David quia na t'oom na
ñel'joom'm, ndo' mati nn'a' na
ñ'ee' ñ'e'ñê? ⁴Tjaque'e' wats'om
cwentaa' Ty'oots'om, tcaa' ntyoo'
na jndá tqe' nn'a' jo nnom
Ty'oots'om. Ndo' ntyoo'ñee'
macandá ntyee wanaa' na nlcwa'na
joona'. Saa tcwa' David joona' ndo'
mati tquiaa' na tcwa' nn'a' na ñ'ee'
ñ'e'ñê.

⁵Quia jo' tsoom ndaana:

—Ja na cwiluiindy'o tsa' na
jna' cañoom'luee waa na jndó na
nnts'joo ljo' cal'a nn'a' meii' xuee
na cwita'jndyaaya.

**Sein'ma' Jesús ts'a' na jndá tjateii
ts'o'**

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶Cwiiche' xuee na cwita'jndyee
nn'a', tjaquiee' Jesús wats'om chjoo.
Tyo'moo' ndaa nn'a'. Ndo' jo' jo'
m'aa' cwii tsa's'a na jndá tjateii ts'o'
ntyjaya. ⁷Ndo' nn'a' na cwit'moo'
ljeii na tqe' Moisés ñequio nn'a'

fariseos, jeeⁿ tyoqueⁿ na cwenta xeⁿ na nntsein'maⁿ Jesús ts'aⁿwii' xuee na cwita'ljndyeena, cha quia jo' ndaaⁿ ñe'quiaa jnaaⁿaⁿ. ⁸Saaⁿ mantyjeeⁿ chiuu cwila'tiuuna, jo' chii tsoom nnom ts'aⁿ na jnda tjateii ts'o:

—Quicantyja', cwintyje' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ.

Ndo' teicantyja tsaⁿñeeⁿ, teintyjeeⁿeⁿ xcwe. ⁹Jnda jo' tso Jesús ndaaⁿ:

—Nncwax'a cwii ñ'oom ndaa'yo', xuee na cwita'ljndyaaya, ¿aa wanaaⁿ na cateijndei ts'aⁿ x'iaaⁿaⁿ na wi' matjom oo aa ticateijneiⁿ juu? ¿Aa cwji'n'maaⁿñê x'iaaⁿaⁿ cha ticue' oo aa ca'ñeeⁿ na cue'?

¹⁰Jnda chii nty'iaaⁿaⁿ ndaa cha'tsondye nn'aⁿ, tsoom nnom ts'aⁿwii':

—Catseiliuu' ts'o'.

S'aa tsaⁿñeeⁿ na ljo' ndo' tco'ya'ñ'eⁿna' ts'oⁿ. ¹¹Jnaaⁿ jo' jeeⁿ jla'wjeena Jesús. Ndo' tyo'maⁿna ñ'eⁿ nc'iaana ljo' ndaaⁿ nl'ana jom.

Macwjiñe Jesús canchoo'we ts'aⁿ cwentaaⁿaⁿ

(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹²Joo ncuee'ñeeⁿ tjawa Jesús cwii ta naquii' jndaⁿ na nntseineiⁿ nnom Ty'oⁿots'om. Ndo' meii'n'chaa' tsjom tyotseineiⁿ nnom. ¹³Quia na jnda teixuee, tcwaaⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. Quii'ntaaⁿna tjeii'ñê canchoo'wendye nn'aⁿ na seicajñoom joona apóstoles, nn'aⁿ na majñom Ty'oⁿots'om ts'iaaⁿ 'naaⁿ. ¹⁴Nmeiiⁿ ncueena: Simón, tsaⁿ na seicajñoom Pedro, ñequio tyjee tsaⁿñeeⁿ, Andrés, ñ'eⁿ Jacobo ñequio Juan, ñ'eⁿ Felipe ñequio

Bartolomé, ¹⁵ñ'eⁿ Mateo ñequio Tomás, ñ'eⁿ Jacobo jnda Alfeo, ndo' ñ'eⁿ Simón na cwiluena cananista, ¹⁶ñ'eⁿ Judas jnda Jacobo ñequio Judas Iscariote, ts'aⁿ na tquiaa cwenta Jesús.

Ma'moⁿ Jesús ñ'oom ndaaⁿ jndye nn'aⁿ
(Mt. 4:23-25)

¹⁷Jndyocue Jesús ñequio cha'tso nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. Ty'emeintyjeeⁿna cwii su. Jo' jo' jnda tquie'cañom nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom na mañequiaaⁿ ñequio jndyendye nn'aⁿ na jnaⁿ cha'waa Judea ñequio Jerusalén ñequio 'ndyoo ndaaluee na nndyoo' tsjoom Tiro ñ'eⁿ Sidón. Naⁿñeeⁿ tquiona na nndyena ñ'oom na mañequiaaⁿ, ndo' na nntsein'maaⁿ joona ntycu na cwitjoomna. ¹⁸Mati sein'maaⁿ nn'aⁿ na jeeⁿ cwajndii tyoleichuu jndyetic. ¹⁹Cha'tsondye nn'aⁿ tyol'uee'ndyena chiuu ya cha ndaaⁿ ñe'quio'na jom, ee waa najneiⁿ na nn'maⁿ ts'aⁿ xeⁿ ndaaⁿ ñequiiuu' jom. Jo' chii cha'tsondyena n'maaⁿna.

Nmeiiⁿ mañequiaana' na neiⁿ ts'aⁿ
(Mt. 5:1-12)

²⁰Quia jo' nty'iaaⁿaⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom na mañequiaaⁿ, tsoom ndaaⁿ:
—'O nn'aⁿ na nty'iaandyo', mañequiaana' na neiⁿyo', ee cwilaxmaⁿyo' cantyja na matsa'ntjom Ty'oⁿots'om.

²¹'O nn'aⁿ na cwiwe'ljndo'yo' je', mañequiaana' na neiⁿyo' ee quia ñequiaa Ty'oⁿots'om cha'cwijom na jnda tjacjo'yo'.

'O nn'aⁿ na cwityuee'yo' je', mañequiaana' na neiⁿ'yo' ee macwji' Ty'oots'om na chjoo' n'om'yo'.

²²'Mañequiaana' na neiⁿ'yo' quia' na cwila'jndoo nn'aⁿ 'o na cwilei'ntyjona 'o, na cwila'jnaaⁿ'na 'o, ndo' na cwil'ana na ticuee' n'omna 'o nc'e na m'aⁿ'yo' cantyja 'naⁿ ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee. ²³Manmeiⁿ' tyota'wi' weloo naⁿ'ñeeⁿ profetas na tyoñequia ñ'oom' Ty'oots'om tandyo xuee. Jo' chii c'om'yo' na t'maⁿ n'om'yo' xuee na cwitjom'yo' nawi'meiⁿ'. Ee t'maⁿ naya 'naⁿ'yo' cwiwiwe cañoom'luee.

²⁴'Saa nnt'uiiwi'na' 'o nn'aⁿ na cwiluii't'maⁿndyo' na quit'maⁿ n'om'yo' juu na tyandyo'. Ee cwe' cantyjati je' na mañequiaana' na t'maⁿ n'om'yo' na jeeⁿ l'ue m'aⁿ'yo'.

²⁵'Nnt'uiiwi'na' 'o nn'aⁿ na cwicwa'jaacjo'yo' je'. Ee nncue'ntyjo xuee na nnc'om'yo' cha'cwijom na ñejndo'yo'.

'Nnt'uiiwi'na' 'o nn'aⁿ na jeeⁿ neiⁿ'yo' je'. Ee nncue'ntyjo xuee na nntyuee'yo' ndo' nla'xua'yo' na chjoo' n'om'yo'.

²⁶'Nnt'uiiwi'na' 'o nn'aⁿ na je' jndye nn'aⁿ cwitjeii'yana 'o. Ee maluaa' ñel'a weloo naⁿ'ñeeⁿ. Tyoluena ñ'oom ya cantyja 'naaⁿ joo profetas na cwe' tyonquio'nn'aⁿ joona.

C'ooⁿya na wi' n'ooⁿya nn'aⁿ na jndoo jaa

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷'Saa matsjooya ndaa' 'o nn'aⁿ na cwindye'yo' ñ'oom na mañequiaaya: C'om'yo' na wi' n'om'yo' nn'aⁿ na jndoo 'o. Ndo' cal'a'yo' na ya

nn'aⁿndyo' ñ'eⁿ nn'aⁿ na ticuee' n'om 'o. ²⁸Cataⁿ'yo' na catio'naaⁿ'ñe Ty'oots'om nn'aⁿ na cwituee' ñ'oom wi' nacjo'yo'. Ndo' calaneiⁿ'yo' nnoom cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na cwila'jnaaⁿ'na 'o. ²⁹'Ñeeⁿ na mmeiⁿ'nda' ntsmaⁿ', mati cwiicheⁿ ntyja quiaa' na mmeiⁿ'nda'. Ndo' 'ñeeⁿ na nncwji' liaatco 'naⁿ, mati quiaa' cotom' na nncjaañ'oom.

³⁰Meiⁿ'ñeeⁿ'cheⁿ ts'aⁿ na macaⁿ cwii 'naⁿ njom', quiaa'. Ndo' xeⁿ tjañ'oom ts'aⁿ 'naⁿ ndo' tiñe'catseilcweeⁿ'eⁿ juuna', tintseincjoo'ndyu' na calcwe'na'. ³¹Cha'xjeⁿ na l'ue n'om'yo' na cal'a nn'aⁿ ñ'eⁿndyo', majo'ti cal'a' 'o ñ'eⁿndye joona.

³²'Xeⁿ m'aⁿ'yo' na wi' n'om'yo' cwe' tomti nn'aⁿ na mati wi' n'om 'o, quia jo' ÷yuu waa na yaticheⁿ cwil'a'yo'? Ee nn'aⁿ na tyoola't'maaⁿndyena Ty'oots'om m'aⁿna na wi' n'omna nc'iaana na wi' n'om joona. ³³Xeⁿ cwil'a'yo' na ya nn'aⁿndyo' cwe' tomti ñ'eⁿ nn'aⁿ na mati cwil'a na ya nn'aⁿndyena ñ'eⁿndyo', ÷yuu waa na jeeⁿ ya cwil'a'yo'? Ee mati nn'aⁿ na cwila'xmaⁿ jnaⁿ majo'ti cwil'ana. ³⁴Ndo' xeⁿ cwitei'jndei'yo' 'naⁿ nn'aⁿ na nquiu'yo' na mati joo nntei'jndei' 'o, quia jo' ÷yuu waa na yaticheⁿ cwil'a'yo'? Ee mati nn'aⁿ na cwila'xmaⁿ jnaⁿ cwitei'jndeiina 'naⁿ ndaaⁿ nc'iaana ee manquiuna na nnjoom jo'. ³⁵Saa 'o je' c'om'yo' na wi' n'om'yo' nn'aⁿ na jndoo 'o. Cal'a'yo' na ya nn'aⁿndyo' ñequio cha'tsondye nn'aⁿ. Catei'jndei'yo' 'naⁿ na cwilei'ñ'om'yo' nn'aⁿ, meiiⁿ ticantyjaa' n'om'yo' na nla'lcwe'na. Quia jo' t'maⁿ naya nda'yo' cañoom'luee. Ndo' nlaxmaⁿ'yo'

ntseinda Ty'oots'om na m'aaⁿ nandyeticheⁿ. Ee mati jom m'aaⁿ na wi' ts'oom meiiⁿ nn'aⁿ na l'ō meiiⁿ mach'eeⁿ ya joona. Ndo' wi' ts'oom nn'aⁿ na wi'ndye. ³⁶C'om'yo' na wi' n'om'yo' cha'tsondye nn'aⁿ cha'xjeⁿ nquii Tsotye'yo' m'aaⁿ na wi' ts'oom cha'tsondye nn'aⁿ.

Tintu'xaaⁿya nn'aⁿ

(Mt. 7:1-5)

³⁷Tintu'xeⁿyo' nn'aⁿ na cwe' xjeⁿto 'o, cha meiiⁿ tincu'xeⁿ Ty'oots'om 'o. Tintio'yo' nn'aⁿ l'ō nawil' cha tintioom 'o l'ō nawil'. Calat'maⁿ n'om'yo' nn'aⁿ cha mati nntseit'maⁿ ts'oom 'o. ³⁸Quia'yo' na catejindeiina' nn'aⁿ, quia jo' mati nnto'ñoom'yo' na nntejindeiina' 'o. Ee Ty'oots'om nñequiaaⁿ na nnto'ñoom'yo' cwii na candaa' tu'xeⁿna!. Jo' jo' matseijomna' cha'cwijom cwii 'naⁿ na teincwii'na!, tyeⁿ ty'ecuenal' hasta too' wantyjo. Ee cantyjati xjeⁿ na cwiñe'quia'yo' ndaa nn'aⁿ, majo'ti nntseilcwe' Ty'oots'om na cwii nnjoom ndaa'yo'.

³⁹Mati seineiⁿ Jesús ndaaⁿna cwii ñ'oom na tjañoom', tsoom:
—¿Aa ndaaⁿ nncjaañ'oom tsaⁿnchjaaⁿ! cwiicheⁿ tyjenchjaaⁿaⁿ? ¿Aa nchii wendyena nntiomna' ts'om tsue'tsjoom? ⁴⁰Xocats'aana' na ts'aⁿ na matseinaaⁿ cwiluiit'maⁿñetyeeⁿ, nchiiti ts'aⁿ na ma'moⁿ nnoom. Saa quia na jnda sei'naaⁿñ'eeⁿ cha'tso na t'moⁿ tsaⁿñ'eeⁿ nnoom, quialjo'cheⁿ nntseijomna' jom cha'na ts'aⁿ na t'moⁿ nnoom.

⁴¹¿Chiuu na jeeⁿ ndo' jnda na njom ts'omnnoom x'ia', saa tiqueⁿ cwenta ts'oom tscaa' na njom

ts'omnjom' nncu'? ⁴²¿Chiuu na jeeⁿ ñe'catseijndaa'ndyu' jnaaⁿ x'ia'? ¿Aa nntsu'yu' nnoom: “Cwa 'u nn'aⁿya, quiaa' na nncwjiia' ntquioo' jnda na njom ts'omnjom'”, saa manncu' tiqueⁿ cwenta ts'oom tscaa' na njom ts'omnjom'? 'U ts'aⁿ na mache' na matseicandaa'ndyu' cha canty'iaa nn'aⁿ, najndyee cwji' ts'oom tscaa' na njom ts'omnjom' nncu', quia jo' tqiuo'ya' na nncwji' ntquioo' jnda ts'omnnoom x'ia'.

Taa' ts'oom ma'moⁿna' ljo' ts'oom juuna'

(Mt. 7:17-20; 12:34-35)

⁴³Ticwii cwii ts'oom na ya xocats'aana' ta na tis'a. Ndo' ts'oom na tis'a meiiⁿ xocats'aana' ta na ya. ⁴⁴Ticwii cwii ts'oom, taa'na' ma'moⁿna' ljo' ts'oom juuna'. Ee tijoom nntseicjoo ts'aⁿ ta higo ts'oom nioom. Meiⁿ tijoom nntseicjoo ts'aⁿ tauva cwii ts'oo nioom. ⁴⁵Maluaa' matseijomna' nn'aⁿ cha'na n'oom ntjom. Juu ts'aⁿ na ya ts'aⁿñe, mach'eeⁿ yuu na ya, ee naquii' ts'oom cwinaⁿ na ya na matseitioom. Saa ts'aⁿ na wi'ñe, mach'eeⁿ yuu na tis'a, ee naquii' ts'oom cwinaⁿ nawil' na matseitioom. Ticwii cwii ts'aⁿ cantyjati na matseitiuu naquii' ts'om, maxjeⁿ jo' matseineiⁿ.

We nnom tsiaⁿtsjo'

(Mt. 7:24-27)

⁴⁶¿Chiuu na cwindu'yo' na Ta ja quia na cwi'maⁿyo' ja ndo' tiñe'calacanda'yo' ñ'oom na matsjoo ndaa'yo'? ⁴⁷Ticwii cwii ts'aⁿ na macwjee'cañoom ja na mandii ñ'oom na matsjoo nmeiiⁿ, ndo'

matseicanda joona', m'mooⁿya ndaa'yo' chiuu matseijomna' tsaⁿñeeⁿ. ⁴⁸Matseijomna' jom cha'cwijom cwii ts'aⁿ na jndō' ts'om na s'aa waa'. Tyoca'ñeeⁿ njoom, tyeⁿ tqueeⁿ tsiaⁿtsjo' cha jndei w'aa. Quia na tyjee' jndaa, tcoona' tyuaatcwii, jndei tyocjaacameiiⁿñena' ndaa w'aa'ñeeⁿ. Saa tîcats'eiina' ee na tyeⁿ tjaluiina' nacjoo' tsiaⁿtsjo'ñeeⁿ. ⁴⁹Saa juu ts'aⁿ na cwe' mandii ñ'oom na matsjoo ndo' titseicanda joona', tsaⁿñeeⁿ matseijomna' cha'cwijom cwii ts'aⁿ na tijndō' ts'om na s'aa waa' na cwe' jnaⁿtona' nomtyuaa. Tjaa'naⁿ niaⁿljo' tuii. Quia na tyjee' jndaa ndo' jndei tyocjaacameiiⁿñena' w'aa'ñeeⁿ, mantya tmeiⁿna' juuna'. Ndo' t'maaⁿ tsuu cantyja 'naaⁿna'.

Sein'maⁿ Jesús mosoo' capeitaⁿ, ts'aⁿ romano

(Mt. 8:5-13)

7 Jnda na seineiⁿ Jesús cha'tso ñ'oommeiⁿ na tyondye nn'aⁿ, quia jo' tjaaⁿ tsjoom Capernaum. ²Tsjoom'ñeeⁿ m'aaⁿ cwii capeitaⁿ na matsaⁿntjom cwii siaⁿnto sondaro. Ndo' m'aaⁿ cwii mosoom'm na jeeⁿ wi' ts'oom, mañe'cue' na niroom wii'. ³Quia na jñeeⁿ ñ'oom cantyja 'naaⁿ Jesús, jñoom nt'om nn'aⁿ na cwiluiitquiendye ndaaⁿ nn'aⁿ judíos na c'oocal'ana ty'oo na candyoya Jesús na nntsein'maⁿ tsaⁿñeeⁿ mosoom'm.

⁴Jnda tquiena na m'aaⁿ Jesús, ñequio ñ'oom ty'oo tyoluena nnoom:

—Ts'aⁿ na jñom jâ, ya ts'aⁿñe, jo' chii maty'iomna' na

catseñ'oom'ndyu' jom. ⁵Ee jeeⁿ wi' ts'oom jaa nn'aⁿ tsjaaⁿ Israel, ndo' s'aaⁿ wats'om 'naaⁿyâ.

⁶Quia jo' tja Jesús ñ'eⁿ naⁿñeeⁿ. Quia ma'ooquiena waa' capeitaⁿ, jñom tsaⁿñeeⁿ nt'om nn'aⁿ na ya ñ'oom jom ñ'eⁿndye na c'oocaluena nnom Jesús:

—Ta, ndi' matso ts'aⁿ na wii' mosoo' ticatseixmaaⁿ na nncja'quie' naquii' waⁿaⁿ, jo' chii tiñe'tseicachjuutyeeⁿ 'u. ⁷Meiⁿ cwe' na nndyocatjomñê 'u, ticatseixmaaⁿ. Ndo' ntyjeeⁿ na meiiⁿ cwe' ñ'oom na nntsu', nn'maⁿ mosoom'm. ⁸Ee jom m'aaⁿ nacje 'naaⁿ ts'aⁿ na matsaⁿntjom jom. Ndo' mati m'aⁿ sondaro nacje 'naaⁿaⁿ. Quia na nntsoom nnom cwii joona: “Luaa' cja’”, wjaa tsaⁿñeeⁿ. Ndo' quia na nntsoom nnom cwiicheⁿ: “Candyo' luua”, ndyo. Mati quitsoom nnom cwii cwii mosoom'm: “Catsa' luua”, ndo' nnts'aa.

⁹Quia na jndii Jesús ñ'oomwaa', jeeⁿ tjawee' ts'oom cantyja 'naaⁿ tsaⁿñeeⁿ. Taqueeⁿ nty'iaaⁿaⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ na 'oontyjo naxeeⁿeⁿ, tsoom: —Candy'e'yo' nntsjoō, meiiⁿ cwii ts'aⁿ tyooljeiya quii'ntaaⁿ jaa nn'aⁿ Israel, na t'maⁿ matseyiyu'ya ts'om cha'na tsaⁿm'aaⁿ.

¹⁰Quia na jnda ty'elcwee' nn'aⁿ na jñom capeitaⁿ, jliuna na jnda n'maaⁿ moso na wii'.

Seilcwinnda' Jesús ts'oo

¹¹Jnda tuii na luua', tja Jesús tsjoom na jndyu Naín. Ndo' jndye nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom na mañequiaaⁿ ty'ena ñ'eⁿñê ñequio jndye nt'omcheⁿ nn'aⁿ. ¹²Quia na jnda teindyooona 'ndyoots'a tatiom

nnom tsjoom, jliuna na cwicalui'
nn'aⁿ na 'oocaty'iuu ts'oo, tsaⁿs'a
jnda cwii yuscu na jnda ljoñe.

Tsaⁿs'a'ñeeⁿ macanda ñenquii
tuiñe. Jndye nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ
ty'elal'jomndye ñ'eⁿ yuscu'ñeeⁿ.

¹³Jnda na nty'iaa' Ta Jesús
yuscu'ñeeⁿ tioo na jeeⁿ wi' ts'oom
juu. Tsoom nnom:

—Tanty'ioo'.

¹⁴Quia jo' tjantyjaaⁿaⁿ,
tyeⁿnquoom'm yuu na njom
ts'oo. Ndo' nn'aⁿ na cho juuna',
ty'emei'ntyjee'na. Matsoom nnom
ts'oo'ñeeⁿ:

—Aa ndi' sa, matsjoo njom':

Quicantya'.

¹⁵Ndo' teicantya ts'aⁿ na jnda
tue', tooⁿoⁿ na matseineiiⁿ. Tquiaa
Jesús jom l'o tsoñeeⁿ. ¹⁶Jeeⁿ
ndya' seicaty'uena' cha'tso nn'aⁿ.
Tyola't'maaⁿndyena Ty'o^ots'om,
tyoluena:

—Jnda teitquioo'ñe cwii profeta
quii'ntaaⁿya na t'maⁿ tseixmaaⁿ.

Ndo' mati tyoluena:

—Ty'o^ots'om jnda tyjee'cañoom
na mateijneiⁿ jaa na cwiluiindy^o
cwentaaⁿaⁿ.

¹⁷Ndo' tjanty'ee ñ'oom cantya
'naaⁿ na luaa' s'aa Jesús cha'waa
ts'onda Judea ñequio njoom na
niom ndiocheⁿ jo' jo'.

Juan majñoom nn'aⁿ na m'aaⁿ Jesús

(Mt. 11:2-19)

¹⁸Nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom
na mañequiaa Juan, jla'candiina
jom cha'tso ñ'oommeiⁿ. Quia jo'
t'maaⁿ wendye naⁿñeeⁿ. ¹⁹Jñoom
jona na c'oota'x'ena 'ndyoo
Jesús, ¿aa jom cwiluiñê nquii na
nncwjee'cañoom tsjoomnancue oo

aa nncwindoo'na cwiicheⁿ? ²⁰Ndo'
quia na jnda tquie'cañoom naⁿñeeⁿ
Jesús, jluena nnoom:

—Juan tsaⁿ na matseits'oomñe
nn'aⁿ, jom jñoom já na m'aaⁿ
na cata'x'aayâ njom': “¿Aa
'u cwiluiindyu' nquii na
nncwjee'cañoom tsjoomnancue, oo
aa nncwindoo'â cwiicheⁿ?”

²¹Juu xjeⁿñeeⁿ tyotsein'maⁿ Jesús
jndye nn'aⁿ na wii ñequio ntycu na
tcuu wjaana'. Mati tyotsein'maaⁿ
nn'aⁿ na maleichuu jndyetia, ndo'
s'aaⁿ na nty'iaa nn'aⁿ na nchjaaⁿ.

²²Jnda chii tsoom ndaaⁿ nn'aⁿ na
jñoom Juan:

—Catsa'yo', cala'candii'yo' Juan
ljo' na jnda jndye'yo', ndo' na jnda
nty'ia'nda'yo' jndye nn'aⁿ n'maaⁿ.
Nn'aⁿ na nchjaaⁿ jnda teitquioo.
Ndo' nn'aⁿ na ntjeiⁿ nc'ee', je' ya
cwi'ooca'. Nn'aⁿ na cho tycu lepra,
je' jnda n'maaⁿ. Nn'aⁿ na candaa,
je' ya cwindye. Nn'aⁿ na jnda tja,
jnda cwitando'nnda'. Ndo' ndyeñeeⁿ
jnda macwindye ñ'oom naya 'naaⁿ
Ty'o^ots'om. ²³Ndo' mañequiaana'
na neiiⁿ meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na
ticwjiñe cantya 'naⁿya.

²⁴Jnda na ty'elcwee' nn'aⁿ na
jñoom Juan, to' Jesús na matseineiiⁿ
ndaⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ nacañoom'm
cantya 'naaⁿ Juan. Matsoom:

—¿Chiuu waa saacantya'ia'yo' na
sa'yo' ndyuaa na tja nn'aⁿ c'oom
yuu na tyom'aaⁿ Juan? ¿Aa
nty'ia'yo' jom cha'cwijom cwii
tsmaaⁿ na maleiñ'oomñe jndye?
Ntyjii nchii jo'. ²⁵Quia jo' ¿chiuu
waa na saacantya'ia'yo'? ¿Aa
nty'ia'yo' jom na cweⁿ liaa na
jeeⁿ jnda? Ntyjii nchii jo'. Queⁿyo'
cwenta, nn'aⁿ na cwicwee' liaa

na jnda, joona jeeⁿ l'ue m'aⁿ na ndo' ya cwic'eeⁿ na quii' lan'iaaⁿ nt'maⁿ. ²⁶Quia jo' ¿chiiu waa na saacanty'ia'yo' na sa'yo'? ¿Aa nty'ia'yo' na cwiluiñê profeta? Mayuu' na jo' jom. Ndo' t'maⁿti matseixmaaⁿ, nchiiti meiⁿnquia profeta. ²⁷Ee waa ljeii na matseineiⁿna' cantyja 'naaⁿaⁿ.
Matsona!:

Ja majñooⁿnetyaya cwii moso 'naⁿya na wjaajndyee cantyja na nncja' na wjaañ'oom ñ'oomya.

Jom nncwji'yuu'ñê cantyja 'naⁿ cha nnc'omc'eendye nn'aⁿ quia na nncue'cañoom'.

²⁸Candy'e'yo' nntsjoó, quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ tsjoomnancue, tijoom ñet'oom cwii profeta na t'maⁿti cwiluiñê cha'na Juan. Saaⁿ meiiⁿ na ljo', ts'aⁿ na cjeti mach'ee, juu t'maⁿti cwiluiñê yuu na matsa'ntjom Ty'oóts'om, nchiiti Juan.

²⁹Cha'tso nn'aⁿ na jndye ñ'oom na seineiⁿ Juan mandin'eeⁿ nn'aⁿ na cwito'ñoom s'om ts'iaaⁿndaⁿ nn'aⁿ cwentaa' gobiernom, ñequio cha'tso nt'omcheⁿ nn'aⁿ, teits'oomndyena s'aa Juan ee jla'noⁿna na xcwe mach'ee Ty'oóts'om. ³⁰Saaⁿ nn'aⁿ fariseos ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqeeⁿ Moisés, l'ana na ticwil'ue ñ'oom na seijndaa'ñê Ty'oóts'om na nlui'n'maaⁿndyena, jo' chii tñquandyena na nntseits'oomñê Juan joona. ³¹Quia jo' tso Jesús ndaⁿana:

—¿Ljo' nntseijoom'ndyo cantyja 'naⁿyo' ñequio cha'tso nt'omcheⁿ nc'iaa'yo' na m'aⁿ je'? Ndo' ¿ñeeⁿ matseijomna' 'o? ³²Matseijomna' 'o

cha'na yocanch'u na tileicatjoom' na cwinquioo' na meindyuaandye ts'om nataa. Cwila'xuaana ndaa nc'iaana, cwiluena: “Cwitjoo'â tsmaaⁿ na macoco ts'aⁿ saaⁿ 'o tiñe'cala'jnom'yo'. Cwitaayâ som ts'oo saaⁿ mati tiñecatyuee'yo'.” ³³Ee tyjee'cañoom Juan, ts'aⁿ na ñeseits'oomñê nn'aⁿ, jom tícwaaⁿaⁿ nantquie na ya, meiⁿ winom tíc'om. Saaⁿ 'o cwindu'yo': “Tsa'jndii matseixmaaⁿ.” ³⁴Ndo' ja na cwiluiindyó ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee, jndaⁿ tyjacañooⁿya 'o. Ja matseijomndyo ñ'eⁿ nn'aⁿ, macwa'a ndo' ma'ua. Saaⁿ 'o cwindu'yo' na ja cwiluiindyó ts'aⁿ na jeeⁿ cwa', jeeⁿ 'uu. Ndo' mati cwindu'yo' na ja matseix'iaa'ndyo ñ'eⁿ nn'aⁿ na cwito'ñoom s'om cwentaa' gobiernom ñequio nn'aⁿ na cwila'tjoondye nnom Ty'oóts'om. ³⁵Saaⁿ tints'aa ee cha'tso ljo' na mach'ee Ty'oóts'om cwit'mooⁿna' na jndo' ts'oom.

Tja Jesús waa' Simón, ts'aⁿ fariseo

³⁶Cwii ts'aⁿ fariseo tqeeⁿñê Jesús waⁿaⁿ na nlcwa'na. Ndo' tjaquiee' Jesús quii' waa' fariseo'ñeeⁿ ndo' tjacjom nacañom' meiⁿsa. ³⁷Cwii yuscu tsjoom'ñeeⁿ na cwe' luaa' m'aaⁿ ñ'eⁿ naⁿnom, quia na jñeeⁿ na wacatyeeⁿ Jesús nacañoom' meiⁿsa waa' fariseo, jndyoñ'oom cwii tsioo na tuiina' ñ'eⁿ tsjo' canchii' na njom ncheⁿ cachi. ³⁸Jndyomeintyjeeⁿeⁿ nacañoom' nc'ee Jesús. Tooⁿoⁿ na maty'ioom ndo' cwiquiaa ndaannoom nacjoo' nc'ee Jesús. Ñequio sooxqueeⁿ tyowee'ñê nc'ee Jesús. Tyo'om nc'ee ndo' tyoñ'oomñê ncheⁿ

cachi'ñeeⁿ. ³⁹Ndo' juu ts'aⁿ fariseo na tqueeⁿñê Jesús na catseijomñe ñ'eⁿñê, nty'iaaⁿaⁿ na luaa'. Quia jo' seitoom naquii' ts'oom: “Tsaⁿm'aaⁿ, xeⁿ mayuu' cwiluiiñê profeta, jnda seiⁿooⁿoⁿ 'ñeeⁿ yuscum'aaⁿ na manquiu' jom, ndo' ljo' mayaaⁿ. Ee tsaⁿm'aaⁿ, ts'aⁿ na cwe' luaa' m'aaⁿ ñ'eⁿ naⁿnom.” ⁴⁰Quia jo' tso Jesús nnom fariseo'ñeeⁿ:

—Aa ndi', Simón, waa cwii na ñe'catsjoo njom'.

T'o Simón, tsoom:

—Ta, catsu' nndii.

⁴¹Tso Jesús:

—Tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ na teijndei s'om nn'aⁿ. Ndo' t'om we nn'aⁿ na tyocacho'jnaⁿ nnoom. Cwii tsaⁿñeeⁿ tyocachujnaaⁿ 'om siaⁿnto denarios. Ndo' cwiicheⁿ tsaⁿñeeⁿ tyocachujnaaⁿ ñewen'aaⁿ nchoo' jui denarios. ⁴²Ndo' naⁿñeeⁿ tîcandaa nntioomna, saaⁿ meiiⁿ na ljo', wendyena seit'maⁿ ts'oom. Quia jo' ícwaaⁿ cwii na wendye naⁿñeeⁿ nnc'oom na jndati ntyjii ñ'eⁿñê?

⁴³T'o Simón, matsoom:

—Matseitiuuya ts'aⁿ na t'maaⁿti chujnaⁿ nnoom, juu tsaⁿñeeⁿ jndati ntyjii jom.

Quia jo' matso Jesús nnoom:

—Majo'ndyo macwji' cwenta.

⁴⁴Jnda jo' taqueeⁿ, nty'iaaⁿaⁿ yuscu'ñeeⁿ, matsoom nnom Simón: —¿Aa manty'ia' yuscum'aaⁿ? Ja jndyoquia'a wa', tînquiaa' ndaa na nntmaⁿ nc'aⁿ saaⁿ tsaⁿm'aaⁿ je', jnda tmaaⁿ nc'aⁿ ñequio ndaannoom. Ndo' jnda tyuee'ñê nc'aⁿ ñequio sooxqueeⁿ. ⁴⁵U tîc'ua' ntsmaaⁿa cha'na waa costumbre, saaⁿ tsaⁿm'aaⁿ cantyjati na jndyoquia'a wa', tyoocjaameintyjeeⁿeⁿ na

ma'om nc'aⁿ. ⁴⁶U tîcwjaa'ndyu' seitye xquaaⁿ saaⁿ tsaⁿm'aaⁿ jnda ty'oomñê ncheⁿ cachi nc'aⁿ. ⁴⁷Jo' chii matsjoo njom' cha'tso na matseitjooñê jnda seit'maⁿ ts'ooⁿ, jo' na jeeⁿ jnda ntyjeeⁿ ja. Saaⁿ juu ts'aⁿ na m'aaⁿ ts'om nquii na tit'maⁿ matseitjooñê, meiiⁿ na matseit'maⁿ ts'ooⁿ juu, maxjeⁿ ticuee' na jnda ntyjii ñ'eⁿndyo.

⁴⁸Jnda chii matsoom nnom yuscu'ñeeⁿ:

—Jnda seit'maⁿ ts'ooⁿya cha'tso jnaⁿ.

⁴⁹Nn'aⁿ na meindyuaandye ñ'eⁿñê nacañoom' mei'sa, to'na na cwiluena ndaaⁿ nc'iaana:

—¿Ñeeⁿ cwiluiiñe tsaⁿm'aaⁿ na mati matseit'maⁿ ts'oom jnaaⁿ nn'aⁿ?

⁵⁰Saaⁿ matsoom nnom yuscu'ñeeⁿ:

—Nc'e na matsei'yu'ya ts'om' ñ'eⁿndyo, jo' na jnda jlui'ya'. Cja' na meiⁿcwii ñomtiuu tanc'oom'.

Yolcu na tei'jndei Jesús

8 Jnda jo' tja Jesús cha'tso njoom nt'maⁿ ñequio njoom nch'u na tyoñequiaaⁿ ñ'oom. Tyotseicañeeⁿ nn'aⁿ ñ'oom naya cantyja na matsaⁿntjom Ty'oots'om. Ndo' ñ'eeⁿ nn'aⁿ na canchoo'we ñ'eⁿñê. ²Mati ty'e ñ'eeⁿ yolcu na jnda sein'maaⁿ na ñejleichuu jndyeta. Ndo' ñ'eeⁿ nt'omcheⁿ yolcu na jnda sein'maaⁿ cwii cwii nnom ntycu na ñetjoom. Cwii jona jndyu María Magdalena, tsaⁿ na jnda tjei' Jesús ntquiee' naⁿjndii naquii' ts'om. ³Ndo' ñ'eⁿ Juana, jom scuu' Chuza, ts'aⁿ na mando' ts'iaaⁿ 'naaⁿ Herodes. Ndo' mati ñ'eⁿ Susana, ñequio jndyendye

nt'omcheⁿ yolcu. Tyocaljondyena s'om na tyotei'jndeiina Jesús 'naⁿ na macaⁿna' jom ñ'eⁿ nn'aⁿ canchoo'we.

Ts'aⁿ na tjacju' lqueeⁿ trigo

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴Tjomndye cwii tmaaⁿ t'maⁿ nn'aⁿ nacañoom' Jesús, na jnaⁿna cwii cwii njoom. Tyotseineiⁿ ñ'oom na tjañoom' ndaana. ⁵Matsoom:

—Tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ na tyoch'ee ts'iaaⁿ jnda. Tjaaⁿ, tjacjoom'm lqueeⁿ trigo. Ndo' yocheⁿ na tyojoom'm lqueeⁿñeeⁿ, nt'om jo' tquiaa ts'om nato. Joonal' ndyue nn'aⁿ ndo' nt'om tcwa' cantsaa.

⁶Ndo' nt'om lqueeⁿñeeⁿ tquiaana' yuu na jeeⁿ ljo'. Quia jnda t'oomna', mantya tjacaaⁿna' ee titeiⁿ tyuaa.

⁷Ndo' nt'om lqueeⁿñeeⁿ tquiaana' yuu na too' nda' l'oo nioom.

Ñe'naaⁿ ty'ewijndana', saa l'oo nioom'ñeeⁿ tco'na' joona'. ⁸Ndo' nt'om tsjaaⁿ lqueeⁿñeeⁿ tquiaana' yuu na ya ts'o. T'oomna' ndo' l'ana' cwii cwii siaⁿnto lqueeⁿ na cwiina'.

Jnda na tsoom ñ'oommeiⁿ, seineiⁿ na c'uaati, matsoom:

—Ñeeⁿ juu na niom lue' n'om lua'qui na nndii, candiia.

Luaa ts'iaaⁿ ñ'oom tjañoom'

(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹Ndo' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê ta'x'leena nnoom chiuu ma'moⁿ ñ'oom tjañoom'waa'. ¹⁰T'o Jesús matsoom:

—Ndaa' 'o mañequiaa Ty'ooots'om na caliu'yo' ñ'oom wanty'iuu' cantya 'naaⁿ na matsaⁿntjoom. Saa ndaa nt'omcheⁿ nn'aⁿ matseinaⁿya ñ'oom na wjaañoom', cha meiiⁿ na

cwinty'iaa ndaana saa tixoqueⁿna cwenta ndo' meiiⁿ na cwindyena saa xocala'noⁿna.

Luaa ma'moⁿ ñ'oom cantya na tjacju' ts'aⁿ lqueeⁿ trigo

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹Luaa ma'moⁿ ñ'oom tjañoom'waa'. Lqueeⁿ trigo na tjacju' ts'aⁿ, ñ'oom' Ty'ooots'om jo'. ¹²Lqueeⁿ na tquiaa ts'om nato, jo' jo' nn'aⁿ na cwindye ñ'oom' Ty'ooots'om. Mantya ndyo tsaⁿjndii, macwjeeⁿeⁿ ñ'oom'ñeeⁿ naquii' n'omna cha tila'yu'na, tilui'yana. ¹³Lqueeⁿ na tquiaa yuu na jeeⁿ ljo', jo' jo' nn'aⁿ na cwindye ñ'oom' Ty'ooots'om. Cwila'yu'na cwantindyo xuee saa quia na mandyo cwii na maco'wi'na' joona, cwi'ndyena. ¹⁴Ndo' lqueeⁿ na tquiaa yuu na too' nda' l'oo nioom, mati nn'aⁿ na cwindye ñ'oom' Ty'ooots'om. Saa joona, jeeⁿ m'aⁿna ñ'omtiuu chiuu na cwii 'oom'aⁿtina. Ñe'cuaa 'naaⁿna, ndo' ñe'c'omna cantya na neiⁿnco tsjoomnancue. Jo' chii tjaa'naⁿ cwii nnom na cwiwitquioo' cantya 'naaⁿna na cwila'ñ'oom'ndyena ñ'oom' Ty'ooots'om. ¹⁵Ndo' tsjaaⁿ na tquiaa yuu na ya ts'o, mant'omcheⁿ nn'aⁿ na cwindye ñ'oom' Ty'ooots'om. Ñequio na xcwee' n'omna cwila'wena ñ'oom na cwindyena naquii' n'omna. Tica'ndyenc'uaa'ndyena meiiⁿ nawi' cwiitjoomna. Cantya na cwil'ana cwiwitquioo' na cwinaⁿndyena yuu na matsona'.

Ñ'oom tjañoom' cantya 'naaⁿ

lámpara

(Mr. 4:21-25)

¹⁶Seineiⁿ Jesús cwiicheⁿ ñ'oom na tjañoom'. Tsoom ndaana:

—Tjaa'naⁿ ñeeⁿ juu na nntseicw'aa lámpara jndá chii nntseicoom'm juuna' ñ'eⁿ xuaa oo nncwjaa'ñê juuna' nacjee' jnduu. Maxjeⁿ nntseintya ts'aⁿ juuna' cha na xuee nnty'iaa nn'aⁿ na nnc'ooquie'.
 17 Cha'tso na mats'aa je' na ticaliu cha'tsondye nn'aⁿ, mancjo'yo' nlacanooⁿ'yo' jona' ndaana. Ndo' cwii cwii ñ'oom wjaañoom' na matseinaⁿ'ya je' maxjeⁿ nncue'ntyjo na mei'quiayuucheⁿ nla'noⁿ nn'aⁿ juuna'. Maxjeⁿ nncuaa tyenquiona'.

18 Jo' chii queⁿ'ya'yo' cwenta joo ñ'oommeiⁿ na matseinaⁿ'ya ndaa'yo'. Ee juu ts'aⁿ na mamaleiñ'oom nlo'ñomti saa ts'aⁿ na tjaa ljo' coleiñ'oom, nlu'iñ'eⁿ mandíñ'eⁿ ljo' na matseitoom na niom naquii' l'ooⁿ.

Tquie ntyjee Jesús ñ'eⁿ tsondyeena

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

19 Tsondyee Jesús ñequio ntyjeeⁿ tquie'cañomna, saa tícandaa nnc'oontyjaa'na jom ee jeeⁿ jndye nn'aⁿ. 20 Ndo' seicandii ts'aⁿ jom, tso:

—Ch'eⁿ m'aaⁿ tso'ndyo' ñequio nty'iu'. Ñe'cala'neiⁿ na ñ'eⁿndyu'.

21 T'ooⁿ tsoom:

—Joo nn'aⁿ na cwindye ñ'oom 'naaⁿ Ty'oots'om ndo' cwila'candá juuna', naⁿñeeⁿ cwiluiindyee tsondyoya ndo' ntyjoya.

Seicheⁿ Jesús jndye ñ'eⁿ nmoⁿ ndaaluee

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

22 Cwii xuee'ñeeⁿ tuo Jesús ts'om cwii w'aandaa ñequio nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom'm. Tsoom ndaana:

—Cjaaya xndyaa' ndaaluee.

Quia jo' jnaⁿ na ts'ondaa Galilea, to'na na 'oowity'ioo'na juuna'.

23 Yocheⁿ na cwiwi'ty'ioo'na, tsoo Jesús. Ndo' jndei tío jndye nnom ndaaluee'ñeeⁿ. Tiomna' ndaa ts'om w'aandaa. Waa na teincuu' na nnc'u'na' juuna'. 24 Ndo' ty'entyjaa'na jom, jla'nlcwina jom, jluena:

—!U Maestro, manncwjaaya.

Jndá na lweeⁿ, seitiaaⁿ'aⁿ jndye ñequio nmoⁿ ndo' jla'cheⁿ'na'. S'aana' na wacheeⁿ nnom ndaaluee.

25 Quia jo' tsoom ndaana:

—¿Yuu waa na ma'moⁿ'na' na cwilayu'ya n'om'yo'?

Saa jona jla'catyuendyena ndo' tjaa'wee' n'omna. Tyoluena ndaa n'iaana:

—¿Ñeeⁿ cwiluiiñe tsaⁿ'm'aaⁿ na matsa'ntjoom meiⁿ jndye, meiⁿ ndaaluee ndo' cwila'candana' ñ'oom na matsoom?

Ts'aⁿ Gadara na ñjomndye naⁿjndii naquii' ts'om

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

26 Jndá jo' jlui'na xndyaa' ndaaluee, ndyuaa tsjoom nn'aⁿ Gadara na waa ndyeyu ts'ondaa Galilea.

27 Jndá na jlui' Jesús tyuaatcwii, jndyocatjomñe cwii ts'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ jom. Tsaⁿñeeⁿ jndá s'aa xuee na matseixmaaⁿ naⁿjndii naquii' ts'oom. Tacocweⁿ liaa ndo' tacoc'eeⁿ na waa w'aa. Mac'eⁿyom yuu na cwijaacanty'iuu'ndye l'oo. 28 Quia na nty'iaaⁿ'aⁿ Jesús, jndei seixuaⁿ s'aa jndyeta. Tcoom'm xtyeeⁿ jo n'ee Jesús. Jndei seineiⁿ, tsoom:

—¿Ljo' nntsa' ñ'eⁿndyo, 'u Jesús, Jnda Ty'oots'om na m'aaⁿ

nandyeticheⁿ? Mats'aaya ty'oo njom', na tilco'wi' ja.

²⁹Tsoom ñ'oomwaa' ee jnda sã'ntjom Jesús na calui' jndyetya naquii' ts'om tsaⁿñeeⁿ. Teijndye xuee maleiñ'oom jndyetya juu. Tyolatyeⁿ nn'aⁿ l'uaancjo l'ooⁿ ndo' nc'eeⁿ. Sãã tyoc'ioo'ñê joona' ndo' tyowjaañ'oom jndyetya'ñeeⁿ jom yuu na tjaa nn'aⁿ c'oom. ³⁰Quia jo' tax'ee Jesús nnom, matsoom:

—¿Ljo' jndyu'?

T'o' ñ'om, tso:

—Ja jndyuya Jndye Meiⁿ.

Luaa' tsoom ee jeeⁿ jndye naⁿjndii jnda tuo naquii' ts'oom. ³¹Ndo' tyola'ty'oondye naⁿjndii'ñeeⁿ nnom Jesús na ticajñoom joona yuu na wi' nntjoomna. ³²Jo' jo' tyom'aⁿ cwii tmaaⁿ! calcu quii' jndaã na cwicwa'. Naⁿjndii'ñeeⁿ tyol'ana ty'oo nnoom na quiaaⁿ na nnc'ooquie'na naquii' n'om calcu'ñeeⁿ. Quia jo' tquiaaⁿ na wanaaⁿ. ³³Ndo' jnda na jlui' jndyetya ñ'eⁿ naⁿjndii naquii' ts'om tsaⁿñeeⁿ, ty'equie'na naquii' n'om calcu. Ndo' tmaaⁿ! calcu'ñeeⁿ jlei'nomyo', tei'tyu'yo' yuu na nty'a' ndyoo ndaaluee'ñeeⁿ, mana nchjeeñena' jooyo' quii' ndaa.

³⁴Nn'aⁿ na cwitei'x'ee calcu'ñeeⁿ, jnda na nty'iaana na luaa' tuii, jlei'nomna, tyola'nei'na ñ'oomwaa' naquii' tsjoom ndo' jo jndaã. ³⁵Quia jo' ty'e nn'aⁿ, ty'ecanty'iaa ljo' tuii. Tquie'cañomna Jesús ndo' jliuna ts'aⁿ na jnda jlui' naⁿjndii naquii' ts'om, wacatyeeⁿ nacañoom' Jesús. Macweⁿ liaa ndo' jnda tco'yañ'e'na' jom. Ndo' naⁿñeeⁿ, jeeⁿ tyuena.

³⁶Joo nn'aⁿ na jndoo' chiuu tuii na n'maⁿ ts'aⁿ na ñeseixmaⁿ naⁿjndii, jla'nei'na ndaa nn'aⁿ

na ty'ecanty'iaa. ³⁷Ndo' cha'tso nn'aⁿ na m'aⁿ cha'waa ndyuaa Gadara, l'ana ty'oo nnom Jesús na calueeⁿeⁿ quii'ntaaⁿna, ee joona jeeⁿ nquiaana. Jo' chii tuonnda' Jesús ts'om w'aandaa mana tjalcweeⁿeⁿ ts'ondaã Galilea. ³⁸Juu ts'aⁿ na jnda jlui' naⁿjndii naquii' ts'om, tyoch'ee ty'oo nnom Jesús na quiaa tsaⁿñeeⁿ ñ'oom' na ñ'eⁿ ñ'eⁿñê, sãã sã'ntjom Jesús na caljoo'ñê. ³⁹Tsoom nnom: —Cja'l'cwe' na waa wa', catseineiⁿ ndaa nn'aⁿ cwanti t'maⁿ naya jnda s'aa Ty'ooots'om ñ'eⁿndyu'.

Ndo' tja tsaⁿñeeⁿ, tyotseineiⁿ ndaa nn'aⁿ cha'waa quii' tsjoom na t'maⁿ naya s'aa Jesús ñ'eⁿñê.

Yuscuchjoo jnda Jairo

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰Teity'ionnda' Jesús ndaaluee. Quia na jlueeⁿeⁿ w'aandaa, jndyendye nn'aⁿ to'ñoomna jom ñequio na neiiⁿna, ee cha'tsondyena mamei'ndoo'na jom. ⁴¹Tyjee'cañoom cwii ts'aⁿ na jndyu Jairo. Jom cwiluiitquieñê naquii' wats'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos. Tcoom'm xtyeeⁿ jo nc'ee Jesús, s'aaⁿ ty'oo na cjaa tsaⁿñeeⁿ waⁿaⁿ. ⁴²Ee m'aaⁿ jnaaⁿ na yuscu, na macanda juu. Cha'na canchoo'we chuu' yu'ñeeⁿ ndo' mañ'e'cue'. Yocheⁿ na njom Jesús nato na mawjaⁿ waa' tsaⁿñeeⁿ, s'aana' na jeeⁿ tyeeⁿ nacañom'm na jeeⁿ jndye nn'aⁿ.

⁴³Ndo' quii'ntaaⁿna m'aaⁿ cwii yuscu na jnda canchoo'we chu wii' tycu na cwicaa nioom'. Jnda seicatsoom cha'tso 'naaⁿaⁿ ñequio nn'aⁿ na cwil'a nasei. Sãã meiⁿcwiindye joona tícandaã nntsein'maⁿ jom.

44 Tjatseicandyoo'ñê jo naxeⁿ
 Jesús ndo' tyenquoom'm 'ndyoo
 liaatco na cwee Jesús. Mañoom'
 tjameintyjee' na cwicaa niroom'm.

45 Quia jo' tax'e Jesús, tsoom:
 —¿Ñeeⁿ juu tyenquiuu' ja?

Cha'tsondye nn'aⁿ jlue ticaliu.
 Ndo' tso Pedro ñequio nc'iaaⁿaⁿ:
 —Ta, jndyendye nn'aⁿ jnda
 seicanto'na' nacañom' hasta
 manchjena' 'u cwil'ana, ndo'
 mawaxe': "¿Ñeeⁿ juu tyenquiuu' ja?"

46 T'õ Jesús, tsoom:
 —M'aaⁿ 'ñeeⁿ juu na wii'
 tyenquiuu' ja. Ee ntyjiia na
 jnda teil'ue juu najndei na
 matseixmaⁿya na n'maⁿ ts'aⁿ.

47 Jnda na ljeii yuscun'ñeeⁿ na
 xocandaa nncwanty'iuu'ñê, ñequio
 na cwiteiñê jndyocoom'm xtyeeⁿ jo
 nnom Jesús. Ndo' ñequio na ndye
 cha'tsondye nn'aⁿ tjei'yuu'ñê chiuu
 na tyenquoom'm liaa' Jesús ndo'
 na mañoom' n'maaⁿ. 48 Quia jo' tso
 Jesús nnoom:

—'U jndaaya, nc'e na matsei'yuya'
 ts'om' ñ'eⁿndyo jo' na jnda n'maⁿ.
 Cja' na meiⁿncwii ñomtiu
 tanc'oom'.

49 Ndicwaⁿ matseineiⁿ ndo' tyjee'
 ts'aⁿ na jnaⁿ waa' Jairo, ts'aⁿ na
 cwiluiitquieñe wats'om. Matso
 tsaⁿ'ñeeⁿ:

—Tantseicachjuu'ti' Tam'aa^m ee
 jnda tue' nomjnda'.

50 Jnda na jndii Jesús ñ'oomwaa',
 tsoom nnom Jairo:

—Tinty'ue', macandā na catseyu'
 ñ'eⁿndyo, quia jo' nn'maⁿ nomjnda'.

51 Ndo' jnda na tueⁿeⁿ na waa
 w'aa, meiⁿcwii ts'aⁿ tñquiaaⁿ na
 nncjaaquiee' ñ'eⁿñê, macandā Pedro
 ñequio Juan ñequio Jacobo, ndo'

tsotye yuscuchjoo ñ'eⁿ tsondyee.

52 Cha'tso nn'aⁿ jndei cwila'xuaana,
 cwityueena cantyja 'naaⁿ
 ts'oochjoo. Saa matso Jesús ndaana:
 —Tantyyee'yo' ee tyooweeⁿeⁿ,
 cwe' watsom.

53 Saa joona, cwe' tyoncona
 Jesús ee manquiuyana na jnda tue'
 tsaⁿ'ñeeⁿ. 54 Quia jo' t'ueeⁿ ts'o,
 seineiⁿ jndei, tsoom:

—Yuscuchjoo, quicantya'.

55 Mantya tando'nnda' ndo'
 mañoom' teicantya. Sa'ntjom
 Jesús na quiana na nlcwa'
 yuscuchjoo'ñeeⁿ. 56 Nn'aⁿ na nda
 tsaⁿ'ñeeⁿ t'omna na jeeⁿ t'maⁿ
 tjawee' n'omna, saa Jesús sa'ntjoom
 na ticaluena nnom meiⁿcwii ts'aⁿ
 chiuu tuii.

Majñom Jesús nn'aⁿ canchoo'wendye

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

9 Quia jnda seitjom Jesús
 canchoo'we nn'aⁿ na
 cwilajomndye ñ'eⁿñê, tquiaaⁿ na
 cala'xmaⁿna najneiⁿ cha nndaā
 nntjei'na na n'jndii, ndo' na nndaā
 nla'n'maⁿna nn'aⁿ wii. 2 Jñoom
 joona na c'oonquiana ñ'oom cantyja
 na matsa'ntjom Ty'oots'om ndo'
 na nla'n'maⁿna nn'aⁿwii. 3 Tsoom
 ndaana:

—Meiⁿcwii tjaa ljo' catsaañ'om'yo'
 na nleil'uee'ndyo' nato, meiⁿ
 ts'ooml'eii, meiⁿ 'naⁿ na cwicañjom
 s'om, meiⁿ nantquie, meiⁿ tsjo'ñjeeⁿ,
 mandā liaa na cwee'yo'. 4 Meiⁿnquia
 w'aa yuu na nntsquie'yo', jo'
 caljoo'ndyo'. Ndo' majo' nlu'yo'
 na nntsatsa'ti'yo'. 5 Meiⁿnquia
 tsjoom na tiñe'cato'ñoom nn'aⁿ 'o,
 quia na cwicalui'yo' tsjoom'ñeeⁿ,
 calaquia'yo' ts'ojnda na chuu'

nc'ee'yo'. Luaa' nl'a'yo' cha calui'yuu' nacjoo naⁿñeeⁿ na tícato'ñoomna ñ'oom' Ty'ooots'om.

⁶Quia jo' jlui'na, ty'ena cha'tso njoom nch'u, tyoñe'quiána ñ'oom chiuu na nlui'n'maaⁿndye nn'aⁿ ndo' tyola'n'maⁿna nn'aⁿ wii.

**Tileicatsei'noⁿ Herodes cantyja
'naaⁿ Jesús**

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷Jndii Herodes, ts'aⁿ na m'aaⁿ gobiernom, cha'tso na tyoch'ee Jesús. T'maⁿ seiñ'eeⁿna' jom na tyolue nt'om nn'aⁿ na Juan jndā wando'nnda'. ⁸Nt'om tyolue na Elías jndā teitquioo'ñennda'. Ndo' nt'om tyolue na jndā wando'nnda' cwii profeta na teiyo tyoñequia ñ'oom' Ty'ooots'om. ⁹Saa' tso Herodes:

—Nncō sa'ntjoⁿ na catyjena xtyo' Juan. Quia jo' ñ'eeⁿ luaa' na teijndye ñ'oom mandii cantyja 'naaⁿ'?

Ndo' tyojoo' ts'oom na nnty'iaaⁿ'aⁿ juu.

**Tquiaa Jesús na tcwa' 'om meiⁿ
naⁿnom**

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰Jndā na lcwee'nnda' nn'aⁿ na canchoo'we ts'iaaⁿ na jñom Jesús joona, jla'candiina jom cha'tso na jndā l'ana. Quia jo' tjachom joona, ty'ena cwii ntyja jo jndā nndyoo' tsjoom Betsaida. ¹¹Quia na jliu nn'aⁿ na ljo', ty'entyjōna naxeeⁿ'eⁿ. To'ñoom joona ndo' tyotseineiⁿ ndāana cantyja na matsa'ntjom Ty'ooots'om. Ndo' sein'maaⁿ nn'aⁿ wii.

¹²Jndā na jaamaaⁿ, ty'entyjaa' nn'aⁿ na canchoo'wendye jom. Jluena:

—Cajñom' nn'aⁿ na c'ooná njoom nch'u oo jo ranchoo nn'aⁿ nmeiⁿ ndiocheⁿ na nl'ueena yuu nlquiána ndo' cha nliuna na nlcwa'na, ee ñjaaⁿ tjaa chiuuya, tjaa ljo' quiom.

¹³Saa' matsoom ndāana:

—'O quia'yo' na nlcwa'na.

T'oo' naⁿñeeⁿ nnoom, jluena:

—Macandā ñe'om taⁿ tyoo'

ñequio we catscaa cwileiñ'ooⁿyā. ¿Ljo'ti nntso luaa'? Macandāto xeⁿ tsaalajndaayā nantquie na nlcwa' cha'tsondye naⁿm'aⁿ'.

¹⁴Ndo' naⁿñeeⁿ na cwe' tomti naⁿnom, cha'na 'om meiⁿndyena. Quia jo' tsoom ndāaⁿ nn'aⁿ canchoo'we:

—Candu'yo' ndāaⁿ naⁿm'aⁿ' na cwindyuaandyena xjeⁿ ntmaaⁿ' na wen'aaⁿ wen'aaⁿ nchoo' qui na cwii cwii tmaaⁿ'.

¹⁵Ndo' l'ana na ljo', teindyuaandyé cha'tsondye nn'aⁿ. ¹⁶Jndā jo' to'ñoom 'om taⁿ tyoo' ñequio we catscaa'ñeeⁿ. Jlundāñe cañoom'luee, tquiaaⁿ na quianl'uaa' Ty'ooots'om. Jndā chii tyjeeⁿ joona', tquiaaⁿ ndāaⁿ nn'aⁿ na t'maaⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñeⁿ ts'iaaⁿ na mach'eeⁿ na cat'oom naⁿñeeⁿ joona' ndāaⁿ nn'aⁿ na jndyendye. ¹⁷Cha'tsondye naⁿñeeⁿ tcwa' tjacjoona. Ndo' 'ndiicheⁿna' na tícandyue lcwa'na. Quia na jndā jla'tjomna jo', too' canchoo'we tsquiee.

**Macwji'yuu'ñe Pedro na Jesús
cwiluiñe Cristo**

(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

¹⁸Cwii xuee'ñeeⁿ m'aaⁿndyō Jesús cwii ntyja na matseineiⁿ nnom Ty'ooots'om. Mañ'eeⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñeⁿ. Tax'eeⁿ ndāana, matsoom:

—¿Ñeeⁿ juu cwilue nn'aⁿ na cwiluiindyō?

¹⁹ Joonā t'ooṅna nnoom:

—Nt'om nn'aⁿ cwilue 'u Juan, ts'aⁿ na tyotseits'oomñē nn'aⁿ. Ndo' nt'omcheⁿ cwilue 'u Elías. Ndo' nt'omcheⁿ cwilue na 'u cwii profeta na tyoñequia ñ'oom! Ty'oots'om tandyō xuee na jnda wando'nnda'.

²⁰ Ndo' tsoom ndaṅa:

—Ndo' 'o je', ¿ñeeⁿ juu cwindu'yo' na cwiluiindyō?

T'ō Pedro, tsoom:

—'U cwiluiindyū' nquii Cristo na jnaⁿ na m'aaⁿ Ty'oots'om.

Matseicandii Jesús na nncueeⁿeⁿ

(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30-9:1)

²¹ Quia jo' sa'ntjoomtyeeⁿ na meiⁿ cwii ts'aⁿ ticaluena nnom na ljo'. ²² Matsoom:

—Ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee maxjeⁿ tseixmaⁿya na jndye nawi' catjōⁿ. Nn'aⁿ na cwiluiitquiendye, ñequio ntyee na cwiluiitquiendye, ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés nnc'omna na ticuee' n'omna ja. Nla'cuee'na ja, saṅ xuee jnda ndyee nncwa'ndō'xco.

²³ Jndaṅquia tsoom ndaa cha'tsondyena:

—Meiⁿ cwi'ñeeⁿ cheⁿ ts'aⁿ na l'ue ts'om na nncw'aa'ñē ja, cwji'ñē cantyja na matseitiuu nqueⁿ. Caljoya ts'oom nawi' na matjoom ticwii xuee, ndo' candyontyjoōⁿ cantyja na mats'aa, meiiⁿ quio jo' cueeⁿeⁿ. ²⁴ Ee meiⁿ nquia ts'aⁿ na mañequiaañē na catjom ljo' na nntjom nc'e na m'aaⁿ cantyja 'naⁿya, tsaⁿñeeⁿ nluin'maaⁿñê. Saṅ meiⁿ cwi'ñeeⁿ cheⁿ ts'aⁿ na

mal'uee'ñē cheⁿ nquii chiuu nluin'maaⁿñê, majo'to jo' nntsuuñē. ²⁵ Quia jo' yuu waa je' na mateijndeina' ts'aⁿ meiiⁿ cha'waa tsjoomnancue cuaana' na 'naaⁿaⁿ xeⁿ nntsuu añmaaⁿaⁿ ndo' matseityui'ñē cheⁿ nqueⁿ. ²⁶ Ndo' meiⁿ quia ts'aⁿ na m'aaⁿ na jnaaⁿ cantyja 'naⁿya ñequio ñ'oom naya 'naⁿya, ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee nc'ooⁿya na jnaaⁿa tsaⁿñeeⁿ quia nndyooṅnda' na matseit'maaⁿñēna' ja, ñequio na matseit'maaⁿñēna' Tsotyā ndo' ñequio ángeles na lju'ndye. ²⁷ Saṅ mayuu'cheⁿ, nndye'yo' nntsjoō, nt'om nn'aⁿ na m'aⁿ ñjaaⁿ xocwjena hasta xeⁿ jnda nty'iaandaṅa cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om.

Seichuii'na' Jesús

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Jndaṅ cha'na ñeeⁿ xueendyo na seineiiⁿ ñ'oommeiiⁿ, tjawaaⁿ cwii ta na nntseineiiⁿ nnom Ty'oots'om. Tjañ'oom Pedro ñequio Juan ñ'eⁿ Jacobo. ²⁹ Ndo' yocheⁿ na matseineiiⁿ nnom Ty'oots'om, seichuii'na' nnoom. Ndo' s'aana' na jeeⁿ cheⁿ ndya' canchii' liaⁿaⁿ, jnda'jom maco'na' lui'. ³⁰ Ndo' teitquioo'ndye we naⁿnom na cwila'neiⁿ ñ'eⁿñê, Moisés ñ'eⁿ Elías jo'. ³¹ Seixueñēna' ndiocheⁿ nacañoomna, ndo' jla'neiⁿna ñ'eⁿñê cantyja na nla'cuee' nn'aⁿ jom quia na nncjaⁿ Jerusalén. ³² Ndo' Pedro, jeeⁿ seijaa'ñē tsaⁿtsjom nacjoom'm ñequio nn'aⁿ na ñ'eeⁿ ñ'eⁿñê saṅ jndaṅ l'ana na tīcandana. Jo' chii nty'iaana nacaxuee na matseixmaⁿ Jesús ndo' nty'iaa ndaṅa we naⁿnom'ñeeⁿ na teitquioo'ndye

ñ'eⁿñê. ³³Juu xjeⁿ na cwitoⁿndye naⁿñeeⁿ ñ'eⁿ Jesús, tso Pedro nnoom:

—Ta, jeeⁿ ya na m'aaⁿyâ ñjaaⁿ. Cwa nl'aayâ ndyee xquie'ncwaⁿ, cwii cwenta' 'u, cwii cwentaa' Moisés ndo' cwii cwentaa' Elías.

Saa ticatsei'noⁿ Pedro ljo' na tsoom. ³⁴Yocheⁿ na matseineiⁿ na ljo', jndyocue cwii nchquiu na seicata'na' joona. Ndo' jeeⁿ nioom tyuena na tjaa'ñena' joona naquii' nchquiu'ñeeⁿ. ³⁵Ndo' teic'uaa jndyee' Ty'oots'om naquii' nchquiu'ñeeⁿ, matso:

—Luaañe Jndaaya na jeeⁿ candya' ts'ooⁿya. Candye'yo' ñ'oom 'ñom.

³⁶Jnda na teicheⁿ na seineiⁿ Ty'oots'om, jliuna ñenquii Jesús cwii m'aaⁿ. Ndo' xuee na cwityom'aⁿtina, meiⁿcwii ts'aⁿ tícaluena nnom chiuu waa na nty'iaana.

Sein'maⁿ Jesús tyochjoo

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷Cwiicheⁿ xuee quia na jnda tquiocuenta sjo'ñeeⁿ, tjacatjomñe cwii tmaaⁿ t'maⁿ nn'aⁿ joona.

³⁸Naquii' tmaaⁿñeeⁿ seixuaa cwii ts'aⁿ, tso:

—Ta, mats'aaya ty'oo njom' na canty'ia' ljo' matjom ti'jndaaya, ee ñenqueⁿ tuiñê. ³⁹Luaa matjoom, mat'uii jndyeta jom, ndo' mach'ee na jndei matseixuaⁿ. Cwiteiñê ndo' cwicalui' chom' 'ñom. Nc'uaa' ma'ndii jom xeⁿ jnda seity'uiiñe jom. ⁴⁰Ndo' jnda seity'oondyo ndaa nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿndyuo' na catjeii'na jndyeta saa tícandaa l'ana.

⁴¹T'o Jesús, matsoom:

—'O nn'aⁿ na tiñe'cala'yu'yo' ndo' quie' n'om'yo', hasta cwanti yo na macaⁿna' na c'ooⁿya ñ'eⁿndyuo' ndo' na matseiquii ts'ooⁿya quiondyo'.

Jnda jo' tsoom nnom tsotye tyochjoo'ñeeⁿ:

—Candyo'ñ'oom' ti'jnda' ñjaaⁿ.

⁴²Ndo' yocheⁿ na mandyotseicandyoo'ñe tyochjoo, seiquioo tsaⁿjndii jom ndo' s'aa na jndei tyoteiñê. Saa seitia' Jesús tsaⁿjndii. Sein'maaⁿ tyochjoo jnda chii tquiaaⁿ juu nnom tsotye. ⁴³Cha'tso nn'aⁿ na nty'iaa na luaa', jeeⁿ tjawee' n'omna cantyja na t'maⁿ najndei matseixmaⁿ Ty'oots'om.

Matseicandiinnda' Jesús na nncueeⁿeⁿ

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Ndo' ncuee'ñeeⁿ jndyendye nn'aⁿ jeeⁿ tyojaawee' n'omna cha'tso na tyoch'ee Jesús. Ndo' seineiⁿ ndaa nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom na mañequiaaⁿ. ⁴⁴Tsoom:

—Quiandyo' na cjo ñ'oommeiiⁿ n'om lua'qui'yo'. Ja na cwiluiindyo ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee maxjeⁿ nñequiaa ts'aⁿ cwenta ja luee nn'aⁿ.

⁴⁵Saa joona tícala'noⁿna ñ'oommeiiⁿ ee seicu'na na nliuna joona'. Ndo' nquiaana na nnta'x'eena 'ñom chiuu ma'moⁿna'.

¿Ñeeⁿ t'maⁿti cwiluiiñe?

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶Joo nn'aⁿ canchoo'we tyola'ñ'eeⁿ ndyueena 'ñeeⁿ cwii joona nnc'oom na t'maⁿti nntseixmaⁿ. ⁴⁷Jnda na sei'noⁿ Jesús chiuu waa na m'aaⁿ n'omna, quia jo' to'ñoom cwii yucachjoo, tqueeⁿ juu nacañom'm. ⁴⁸Tsoom ndaana:

—Meiⁿnquia ts'aⁿ na maco'ñom yucachjoom'aaⁿ nc'e xueya, ja maco'ñom tsaⁿñeeⁿ, ndo' meiⁿnquia ts'aⁿ na maco'ñom ja, mati maco'ñom tsaⁿñeeⁿ nquii na jñom ja. Nc'e na luaa', ts'aⁿ na cjeti cwiluiiñe quii'ntaaⁿ'yo', tsaⁿñeeⁿ cwiluiit'maⁿñetyeeⁿ.

Nn'aⁿ na m'aⁿ cantyja 'naⁿya

(Mr. 9:38-40)

⁴⁹Quia jo' t'ò Juan, tsoom:

—Ta, nty'iaayâ cwii ts'aⁿ na macwji' na'jndii naquii' n'om nn'aⁿ ñequio xue'. Ndo' l'uuyâ nnoom ticwanaaⁿ ee nchii ñ'eⁿ jaa matseijomñê.

⁵⁰Saa Jesús tsoom nnom:

—Tindu'yo' na ticwanaaⁿ ee juu ts'aⁿ na tic'oom nacjooya, maxjeⁿ matseijomñê ñ'eⁿndyo jaa.

Matseitia' Jesús Jacobo ñ'eⁿ Juan

⁵¹Quia na jndâ jaawe'ntyjo xjeⁿ na nnco'ñom Ty'oots'om jom cañoom'luee, quia jo' ñe'cwii seijndaa'ñê na wjaⁿ Jerusalén. ⁵²Ndo' jñomjñeeⁿ nn'aⁿ na c'oo cwii tsjoom chjoo, tsjoom nn'aⁿ samaritanos. Ty'e naⁿñeeⁿ na nla'jndaa'ndyena cantyja na nncuee'cañoom ñequio nn'aⁿ na ñ'eeⁿ ñ'eⁿñê. ⁵³Saa nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ tical'ue n'omna na nljoo'ñê tsjoomna ee jla'noⁿna na Jerusalén wjaⁿ. ⁵⁴Quia jo' we nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom'm, Jacobo ñ'eⁿ Juan, quia na nty'iaana na luaa', jluena:

—Aa ndi' Ta, ¿aa nncwancue' na nl'aayâ cha'na s'aa Elías? Nntaa'yâ na quioo chom na nna' cañoom'luee nacjoo na'm'aⁿ cha nntseicwjeena' jooa.

⁵⁵Saa jom taqueeⁿ, seitiaaⁿ'aⁿ jooa, tsoom:

—O ticala'noⁿ'yo' ljo' cwii nnom cwilaxmaⁿ'yo'. ⁵⁶Ee ja na cwiluiindyö ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee ticandyö na nncwjiia' na cwita'ndo' nn'aⁿ. Ja jndyoö na nncwji'n'maaⁿndyo jooa.

Mana ty'ety'etina cwiicheⁿ tsjoom chjoo.

Nn'aⁿ na ñe'calajomndyena ñ'eⁿ Jesús

(Mt. 8:19-22)

⁵⁷Yocheⁿ na ñjomndyena nato, tso cwii ts'aⁿ nnoom:

—Ta, ja nntseijomndyo ñ'eⁿndyu' meiⁿyuucheⁿ na wja'.

⁵⁸T'ò Jesús nnom, tsoom:

—Candye majndaa' lue'l'aayo', ndo' cantsaa majndaa' cantquiaayo', saa ja na cwiluiindyö ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee, meiⁿ yuu na nncwajndya, tijndaa'.

⁵⁹Ndo' tsoom nnom cwiicheⁿ ts'aⁿ:

—Candyotseijomndyu' ñ'eⁿndyo.

Saa tso tsaⁿñeeⁿ nnoom:

—Jeeⁿ sa 'u Ta, quiaa' na wanaaⁿ na caty'iujndyaa' tsotyâ, quia jo' yuu' je', nñ'aⁿya ñ'eⁿndyu'.

⁶⁰Ndo' tso Jesús nnom tsaⁿñeeⁿ:

—Ca'ndii' nmeiⁿ. M'aⁿ nt'om nn'aⁿ na ticata'ndo' cantyja 'naⁿya, la'xmaⁿna cha'cwijom l'oo. Jooa caty'iuundyee ntyjeena. Saa 'u cja'quiaa' ñ'oom cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om ndaa' cha'tso nn'aⁿ.

⁶¹Tso cwiicheⁿ ts'aⁿ nnoom:

—Ta, nntseijomndyo ñ'eⁿndyu', saa quiaa' ñ'om' na jöcwa'jndyaa' nn'aⁿ w'aya na majo.

⁶²T'ò Jesús nnom, matsoom:

—Meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na matö' na matseijomñe ñ'eⁿndyo,

aa tixcwee' ts'om, ñenquii'cheⁿ
ñjom ts'om cantya na jnda 'ndii,
matseijomna' tsaⁿñeeⁿ cha'cwijom
ts'aⁿ na mat'uii ts'oomsnda saa
mawaqueⁿxeⁿ, tsaⁿñeeⁿ ticatsona'
na nncjaaquiee'ñe cantya na
matsa'ntjom Ty'oots'om.

**Majñom Jesús ndyeen'aaⁿ
nchoo' qui nchoo' we nn'aⁿ**

10 Jnda teinom nmeiⁿ, tjeii'ñe
Jesús nt'omcheⁿ nn'aⁿ,
ndyeen'aaⁿ nchoo' qui nchoo'
wendyena. Jñoom we we, we
wendyena na c'oojndyena ticwii
tsjoom ndo' ticwii joo yuu na quia
nncjaa nqueⁿ. ²Tsoom ndaana:
—Jndye nn'aⁿ m'aⁿ na tyoondye
ñ'oom naya. Matseijomna' naⁿñeeⁿ
cha'cwijom lqueeⁿ na jnda tmaⁿ.
Saa naⁿntjom na nntyje lqueeⁿ,
meiⁿchjoo tijndye. Cwe' jo' cataⁿyo'
nnom Ta Ty'oots'om na cajñomtyeeⁿ
nt'omcheⁿ naⁿntjom na nnteil'jndei
'o na nntjei'yuu'ndyo' ñ'oom naya
ndaⁿ naⁿñeeⁿ.

³Ndo' tsotyeeⁿcheⁿ ndaana:
—Catsa'yo'. Queⁿyo' cwenta,
majñooⁿya 'o quii'ntaaⁿ nn'aⁿ
na wi'ndye. Matseijomna' 'o
cha'cwijom canmaⁿ na m'aⁿ
quii'ntaaⁿ lobo. ⁴Tintsañ'om'yo'
'naⁿ na cwicañjom s'om, meiⁿ
chetsja', meiⁿ lcoom. Ndo' nchii na
nla'chjuundyoy' na nlaneiⁿyo' ñ'eⁿ
nn'aⁿ nato. ⁵Meiⁿnquia w'aa na
nntsquie'yo', candu'jndyee'yo' ndaa
nn'aⁿ w'aa'ñeeⁿ: “Quiaa Ty'oots'om
na ya m'aⁿyo' ñ'eⁿ ntyjee'yo'.” ⁶Ndo'
nn'aⁿ w'aa'ñeeⁿ xeⁿ cwila'xmaⁿ
na cato'ñoom naya'ñeeⁿ, quia jo'
caljona' quiondyena, saa xeⁿ na
ticala'xmaⁿna na nnto'ñoomna

juuna', quia jo' calcwe'nnda'na'
ñ'eⁿndyo'. ⁷Ndo' w'aa yuu na
nntsquie'yo', jo' caljoo'ndyo'. Nchii
cwe' cwii ndo' cwii w'aa nnc'om'yo'.
Cwa'yo' ndo' cwe'yo' nantquie na
ññe'quiana ndaa'yo'. Ee tsaⁿntjom
maxjeⁿ tseixmaaⁿ na co'ñoom na
mawantjoom. ⁸Meiⁿnquia tsjoom
na nntsquie'yo' ndo' nnto'ñoomna
'o, cwa'yo' meiⁿnquia nantquie na
ññe'quiana ndaa'yo'. ⁹Calan'maⁿyo'
nn'aⁿwii na m'aⁿ jo' jo' ndo'
candu'yo' ndaana: “O nn'aⁿ, juu
na matsa'ntjom Ty'oots'om nn'aⁿ,
matseindyoo'ñena' jo ndaa'yo'.”
¹⁰Saa meiⁿnquia tsjoom na
nntsquie'yo' na tiñe'cala'ljo nn'aⁿ 'o,
calui'yo' ts'om nataa ndo' candu'yo':
¹¹“Cwilaquiaayâ ts'o jndaⁿ na
niom tsjom'yo' na chuu' nc'aa'â.
Nmeiⁿ cwil'aayâ na cwit'mooⁿya
na 'o tiñe'cato'ñoom'yo' ñ'oom'
Ty'oots'om. Saa cala'noⁿyo'
juu na matsa'ntjoom nn'aⁿ
matseicandyoo'ñena' na m'aⁿyo'.”
¹²Quia jo' tsotyeeⁿcheⁿ ndaana:
—Nndye'yo' nntsjo^o quia na
nncue'ntyjo^o xuee na nncu'xeⁿ
Ty'oots'om nn'aⁿ, nlco'wi'tina' nn'aⁿ
tsjoom'ñeeⁿ, nchiiti nn'aⁿ tsjoom
Sodoma.

Njoom na m'aⁿ nn'aⁿ na tiñe'la'candaⁿ
(Mt. 11:20-24)

¹³Wi' nntjom'yo' 'o nn'aⁿ tsjoom
Corazín. Mati 'o nn'aⁿ tsjoom Betsaida,
ee xeⁿ jo ndaa nn'aⁿ tsjoom Sidón
ñ'eⁿ Tiro t'mooⁿya juu najndei na
matseixmaⁿya cha'xjeⁿ t'mooⁿya ndaa'
'o, tyuaa' jla'candaⁿndye naⁿñeeⁿ na
teindyuaandyena na tcwee'na liaa
na taa ndo' tioona tsjaa' nqueⁿna na
cwit'mooⁿna na cwilcwe' n'omna.

¹⁴Cwe' jo', xuee na nntu'xeⁿndye nn'aⁿ, t'maⁿti nlc'o'wi'na' 'o nchiiti nn'aⁿ tsjoom Tiro ñ'eⁿ Sidón. ¹⁵O nn'aⁿ tsjoom Capernaum, ñaa ndya' cwilatuu'yo' na cañoom'lueecheⁿ nntseiwendyena' 'o, cwe' ee na jndye ts'iaaⁿ s'aaya quii'ntaaⁿyo'? Maxjeⁿ nntiom Ty'oots'om 'o yuu na njoomticheⁿ na maco'wi'na' nn'aⁿ.

¹⁶Ts'aⁿ na mandii ñ'oom na cwiñe'quia'yo', mañ'oomya jo' mañeeⁿ. Saa ñ'neeⁿ na nts'oo 'o, maja mach'ee tsaⁿñ'neeⁿ na nts'ooⁿ. Ndo' ñ'neeⁿ na nts'oo ja, nquii na jñom ja mach'ee tsaⁿñ'neeⁿ na nts'ooⁿ.

**Na lcwee' ndyeen'aaⁿ nchoo'
qui nchoo' we nn'aⁿ**

¹⁷Quia na jnda tquiennda' ndyeen'aaⁿ nchoo' qui nchoo' we naⁿñ'neeⁿ na jñom Jesús, ñequio na neiiⁿna jluena:

—Ta, hasta naⁿjndii tuee'ndyecje ndaayâ ñequio xue'.

¹⁸Tso Jesús ndaana:

—Ntyjiiya na jnda tyuui' najndei na ñeseixmaⁿ Satanás. Ñejomto tioonê cha'cwijom tío chom tsuee.

¹⁹Ja jnda tquiaya najnda'yo', cha meiiⁿ candyue'yo' canduu ñ'eⁿ caljo, meiiⁿchjoo tjaa ljo' nntjom'yo'. Ndo' nnaⁿndyo' ñequio cha'tso najndei na matseixmaⁿ Satanás na m'aaⁿ nacjo'yo'. Meiⁿcwii nmeiⁿ xocal'a nata' 'o. ²⁰Saa tinc'om'yo' na neiⁿyo' cwe' cantyja na cwituee'ndyecje naⁿjndii ndaa'yo'. C'om'yo' na neiⁿyo' nc'e na jnda teiljeii ncue'yo' cañoom'luee.

Jesús ma'mooⁿ na neii'eⁿ

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹Mañejuuti xjeⁿñ'neeⁿ, tío na neiiⁿ Jesús nc'e Espíritu Santo.

Tooⁿoⁿ na matseineiⁿ nnom Ty'oots'om, tsoom:

—Matseit'maaⁿndyo 'u

Tsotyaya na cwiluiindy' na matsa'ntjom' cañoom'luee ñequio nnom tsjoomnancue. Ee jnda tany'iuu'ndyu' ñ'oommeiⁿ ndaa nn'aⁿ na cwe' jndo'to n'om ñequio nn'aⁿ na jeeⁿ t'maⁿ cwila'noⁿ. Ndo' jnda seicanooⁿ joona' ndaa nn'aⁿ na cje cwil'a. Mayuu' Ta, ee luaa' waa na tjawee' ts'om'.

²²Jnda jo' seineiⁿnnda' Jesús ndaa nn'aⁿ na cwindye, tsoom:

—Nquii Tsotyaya Ty'oots'om cha'tso nnom jnda tiom l'ooⁿya. Tjaa ñ'neeⁿ matsei'noⁿ chiuu tseixmaⁿya na cwiluiindy' Jnaaⁿ, macanda nqueⁿ ntyjeeⁿ. Meiⁿ tjaa ñ'neeⁿ matsei'noⁿ chiuu tseixmaⁿ Tsotyaya, macanda ja na cwiluiindy' Jnaaⁿ mantyjiiya. Ndo' mati meiⁿcwi'ñ'neeⁿcheⁿ ts'aⁿ na l'ue ts'ooⁿ na nntsei'noⁿ chiuu tseixmaⁿ Tsotyaya, mañequia na nntsei'noⁿ.

²³Quia jo' taqueeⁿ, nty'iaaⁿaⁿ ndaa nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê, tsoom ndaana na ñenquiena:

—Jeeⁿ neiiⁿ nn'aⁿ na cwinty'iaandaa ts'iaaⁿ na cwinty'ia'yo' na mats'aaya.

²⁴Candyue'yo' nntsjo, jndye profetas ñequio reyes na tyotsa'ntjom, jeeⁿ tyocantyyaa' n'omna na nnty'iaandaa ts'iaaⁿmeiⁿ na cwinty'ia' 'o na mats'aa ndo' na nndyena ñ'oom na cwindye' 'o na mañenquia, saa tícantyyaana meiⁿ tícandyena.

Naya na s'aa ts'aⁿ samaritano

²⁵Teintyjee' cwii ts'aⁿ na ma'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés. Tax'ee nnom

Jesús na cwe' ñe'canty'iaa' chiuu nnts'aaⁿ. Matso:

—Ta, ¿cwaaⁿ na tseixma^{ya} na cats'aa cha na ndaya na ticantycwii na nncwa'ndo'a?

²⁶T'ŋ Jesús nnom, tsoom:

—¿Chiuu t'maⁿ ljeii na mawaa? ¿Chiuu matsei'noⁿ na matsei'naⁿ juuna'?

²⁷T'ŋ tsaⁿñeeⁿ, matso:

—Ljeii'ñeeⁿ luaa matsa'ntjomna': "C'oom' na candya' ts'om' Ta Ty'ŋots'om cwenta' ñequio na xcwee'ya ts'om', ñequio cha'waa na jnda ntyji', ñequio cha'waa na jndu' ndo' ñequio cha'waa na jndo'ya ts'om'." Ndo' mati matsona': "C'oom' na wi' ts'om' x'ia' cha'xjeⁿ na jnda ntyji' ñequio nncu'."

²⁸Quia jo' tso Jesús nnom:

—Majo'ndyo ñ'oom na t'ŋ'.

Catseicanda' nmeiⁿ, quia jo' nnda' na nncwando'.

²⁹Saa tsaⁿñeeⁿ na ñe'cwji'yañe cheⁿnqueⁿ tax'eennaaⁿ'aⁿ 'ndyoo Jesús, tsoom:

—¿Ñeeⁿ juu cwiluiiñe x'ia'ya?

³⁰T'ŋ Jesús, tsoom:

—Ndi', t'oom cwii tsaⁿ's'a. Jnaaⁿ Jerusalén na wjaacueeⁿ tsjoom Jericó ndo' tioondye naⁿcanty'ue cjoom'm. Tjeii'na 'naaⁿ'aⁿ, jla'quiee'ndyena jom, 'ndyena jom na majaaweeⁿ'eⁿ. ³¹Ndo' seijomna' na wjaacue cwii tyee cwentaa nn'aⁿ judíos juu nato'ñeeⁿ. Ndo' quia na ljeiiⁿ juu ts'aⁿ na tquiee'ñe, tjanquiaañe, chii teinoom'm.

³²Majo'ti s'aa cwii ts'aⁿ levita.

Jnda na mawjaawiñoom'm jo' jo' ndo' ljeiiⁿ juu, majo'ti tjanquiaañe chii teinoom'm. ³³Saa cwii ts'aⁿ ndyuaa Samaria na wjaa nato'ñeeⁿ,

quia na tjawiñoom'm tsaⁿñeeⁿ ndo' na nty'iaaⁿ'aⁿ juu tioo na jeeⁿ wi' ts'oom. ³⁴Tjantyjaaⁿ'aⁿ juu. Tioom seitye ñ'eⁿ winom yuu na tquiee'ñe, jnda chii seityeeⁿ liaa. Jnda jo' tei'caljoom juu quioo' na ñeljoom. Tjañ'oom juu w'aa na cwe' cwiquieya nn'aⁿ. Jo' jo' teix'eeⁿ juu. ³⁵Cwiicheⁿ xuee quia na mawjaⁿ, tjeiiⁿ'eⁿ we tsjo'ñjeeⁿ s'om denarios, tquiaaⁿ joona' nnom ts'aⁿ na waa' w'aa'ñeeⁿ. Tsoom nnom: "Cateix'ee' jom ndo' xeⁿ nlca'tina' s'om, quia nndyŋlcwā'a, ntseicanda'ndyo."

³⁶Quia jo' tax'ee Jesús 'ndyoo tsaⁿ na matsei'naaⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés, tsoom: "¿Chiuu matsei'tiuu', 'ñeeⁿ cwii na ndyeendye naⁿñeeⁿ cwiluiiñe x'iaa' ts'aⁿ na tioondye naⁿcanty'ue nacjoo'?"

³⁷T'ŋ tsaⁿñeeⁿ, matso:

—Juu ts'aⁿ na ty'oom na wi' ts'om ñ'eⁿñê cwiluiiñe x'iaaⁿ'aⁿ.

Ndo' tso Jesús nnom:

—Cja', ndo' majo'ti catsa'.

Tja Jesús na m'aaⁿ Marta ñ'eⁿ María

³⁸Tjatjati Jesús ñequio nn'aⁿ na cwi'oo ñ'eⁿñê. Tquiena cwii tsjoom chjoo. Ndo' cwii yuscu na jndyu Marta, seiŋjo joona waa'. ³⁹M'aaⁿ tyjee tsaⁿñeeⁿ na jndyu María, juu tjacjoo cwii ntyjaa' Jesús na mandii ñ'oom na matseineiⁿ. ⁴⁰Saa Marta, tileicalui'ñê na jeeⁿ matsein'oom'ñê. Tjantyjaaⁿ'aⁿ Jesús, tsoom nnom: —Ta, ¿aa mando' na ñenco ma'ndii nomtyjo na catsei'n'ŋoⁿndyo? Catsu' nnoom na cateijneiⁿ ja.

⁴¹T'ŋ Jesús, tsoom nnom:

—U leii, Marta, t'maⁿ matseiñ'eeⁿ'na' 'u na jndye ñ'omtiu u m'aaⁿ. ⁴²Saa ñecwii waa na

macaⁿna', ndo' nomty'iu' María jnda tjeii'ñê cwii na yati cwentaaⁿ'aⁿ, na mañeeⁿ ñ'oom naya. Ndo' tjaa 'ñeeⁿ nncwji' na matseixmaaⁿ juuna'.

Ma'moⁿ Jesús chiuu nlanaaⁿya nnom Ty'oots'om

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

11 Tyom'aaⁿ Jesús cwii joo na matseineiⁿ nnom Tsotyeeⁿ. Quia na jnda jnda seineiⁿ, cwiindyee joo nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê, tso nnoom:

—Ta, ca'moⁿ ndaayâ chiuu nlanaaⁿyâ nnom Ty'oots'om, cha'xeⁿ na t'moⁿ Juan ndaaⁿ nn'aⁿ na tyola'jomndye ñ'eⁿñê.

²Tsoom ndaana:

—Quia na cwilaneiⁿyo' nnom Ty'oots'om, candu'yo':

Tsotyaayâ na m'aaⁿ

cañoom'luee

ñequii'cheⁿ catseit'maaⁿñena' xue'.

Candyo cantyja na matsa'ntjom' naquii' n'ooⁿyâ.

Caluii cantyja na 'u l'ue ts'om' nnom tsjoomnancue cha'xeⁿ na cwiluii cañoom'luee.

³Quiaa' na nlwaa'â ticwii xuee.

⁴Ndo' catseit'maⁿ ts'om' já jnaaⁿyâ,

ee mati cwila't'maⁿ

n'ooⁿyâ cha'tso nn'aⁿ na

cwila'tjoondye ndaayâ.

Cateijndei' na tincjaachuuñena' já na nl'aayâ yuu na

ticatsa'ntjomna'.

Ndo' catseicandyaandyu' já l'o juu natia.

⁵Mati tsoom ndaana:

—Call'uuya xeⁿ cwiindyoyo' 'o ya ñ'oom ñequio cwii ts'aⁿ, ndo'

xcwe tsjom nncja' na m'aaⁿ tsaⁿñeeⁿ na nntsul' nnoom: “Aa ndi', cateijndei'ya' ndyee taⁿ tyoo' ja. ⁶Ee je'ndyoye' cwii ts'aⁿ na ya ñ'oom ja ñ'eⁿñe w'aya na cwe' mawinomyaaⁿ, tquia quia wjaatyeeⁿcheⁿ. Ndo' ja tjaa'naⁿ ljo' ya na nlcwaaⁿ'aⁿ.” ⁷Quia jo' naquii' w'aacheⁿ nnc'ooⁿ, nntsoom: “Jeeⁿ sa 'u, tañequicantyya, ee jnda seicu'tyaaⁿ 'ndyoots'a, ndo' jnda mawaya cjoo' jnduu. Mati ntseindaaya jnda jdana. Jo' chii xondaⁿ na nnteijndei na macoⁿ.” ⁸Candyeyo' nntsjo^o, meiiⁿ na ts'aⁿ na ya ñ'oom 'u ñ'eⁿñe, xoquintyyaaⁿ na nnteijneiⁿ 'u. Cwe' ee na jndei' 'ndyoye', jo' na nnquicantyyatoom na ñequiaaⁿ cha'tso na macaⁿna' 'u. ⁹Jo' chii ja matsjo^o ndaaⁿyo': Cataⁿyo' nnom Ty'oots'om quia jo' ñequiaaⁿ. Cjoo'ya n'om'yo' na cal'uee'ndyoye' chiuu ya jo nnoom, quia jo' nliu'yo'. Macwe' na ca'maⁿyo' ndo' nnaaⁿ cha'cwijom cwii 'ndyoots'a jo ndaaⁿyo'. ¹⁰Ee meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na waa na macaⁿ nnom Ty'oots'om, maxjeⁿ nlo'ñom. Ndo' ts'aⁿ na mal'ue, maxjeⁿ nljeii. Ndo' ts'aⁿ na ma'maⁿ, maxjeⁿ nnaaⁿ jo nnom. ¹¹Aa ndya' m'aaⁿ cwiindyoye' 'o xeⁿ nlcaⁿ jnda' tyoo' njom', ¿aa cwe' tsjo' ñequiaa'yu' nnoom? Oo xeⁿ nlcaaⁿ catscaa njom', ¿aa catsuu ñequiaaⁿ nnoom? ¹²Oo xeⁿ nlcaaⁿ tsei'caxti njom', ¿aa ñequiaa'yu' catsjo^o nnoom? ¹³Jo' chii xeⁿ na 'o na tia nn'aⁿndyoye' nquiu'yo' na ñequia'yo' 'naⁿ na ya ndaaⁿnda'yo', majndeiiticheⁿ nquii Tsotyeyo' na m'aaⁿ cañoom'luee ñequiaaⁿ Espíritu Santo naquii' n'om nn'aⁿ na cwitaⁿ juu nnoom.

**Cwilueyoona na Jesús
tsa'ndiitquiee matseixmaa'**

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27)

¹⁴Tjei' Jesús tsa'ndii naquii' ts'om ts'a' na tileicatseinei'. Jnda na jlui' tsa'ndii, quia jo' tco'yana' tsa'ñee'n, ya seineii'n. Ndo' jee'n tjawee' n'om nn'a'n. ¹⁵Saa cwantindye joona tyoluena:

—Tsa'm'aa' macwjee'e'n na'ndii naquii' n'om nn'a'n cwe' nc'e na matseixmaa' najndei' tsa'ndiitquiee Beelzebú.

¹⁶Ndo' nt'omche'n cwe' na ñe'cal'a xje' jom, tyota' cwii 'naa' cha ca'mo'na' na cañoom'luee cwina' najnei'. ¹⁷Saa jom na mantyjee' ñ'omtiuu 'naa'na, toom ndaana:

—Xe'n cwito'ndye nn'a'n ndyuua yuu na matsa'ntjom cwii gobiernom, maxje'n nntyuii' cantyja na matsa'ntjoom. Ndo' nn'a'n na m'a'n cwii w'aa, xe'n titjoom' cwi'ma'n, maxje'n cwila'tyuii'ndye che'nquieena. ¹⁸Mati Satanás xe'n mato'ñe che'nque'n, quia jo' ¿chiuu nnts'aayuuna' na nljoty'e' cantyja na matsa'ntjoom? Luaa' matsjooya ee 'o cwindu'yo' na ja macwjii'a na'ndii naquii' n'om nn'a'n nc'e Beelzebú. ¹⁹Ee xe'n mayuu' na ja macwjii'a na'ndii ñequio najndei' na matseixma' Beelzebú, quia jo' mati nc'iaa'yo', ñequio najndei' jom cwitjei'na na'ndii naquii' n'om nn'a'n. Saa nc'e na tiyuu' na ljo', jo' chii cantyja na cwil'a joona macwji'yuu'ñena' na tixcwe cwitjei'yo' cwenta. ²⁰Ee xe'n ja ñequio najndei' na matseixma' Ty'oots'om macwjii'a na'ndii naquii' n'om nn'a'n, ma'mo'na' na

juu na matsa'ntjom Ty'oots'om nn'a'n, jnda tyjee'cañoomna' 'o.

²¹Manquiu'yo' ts'a'n na maleichuu l'o ts'iaa'n cwentaa' tia', waa najnei'. Jo' na ya mach'ee'n cwenta wa'na'n. Ndo' tjaa'na' ljo' nntjoom 'naa'na' na niom. ²²Saa quia nncwjee'cañoom cwiiche'n ts'a'n na jndeiiti, nchiiti jom, quia jo' taxocana'jnei' ñ'e'n tsa'ñee'n. Cha'tso l'o ts'iaa'n na quit'ma' ts'oom, nncwji' tsa'ñee'n ndo' nleil'uee'ñe 'naa'na' na niom.

²³Ñee'n juu na tic'oomñe cantyja 'na'ya, maxje'n m'aa'n nacjoya. Ndo' ñee'n juu na ticatseitjom nn'a'n ñ'e'ndyo, matseilcwee'e'n nn'a'n cha ticala'yu'na ñ'e'ndyo.

**Cwi'oolcwee' na'ndii naquii' ts'om
ts'a'**

(Mt. 12:43-45)

²⁴Cwii tsa'ndii quia na jnda tjei'na' jom naquii' ts'om cwii ts'a'n, cwe' manomtoom yuu na tjaa'na' ndaa, mal'uee'n yuu nncwajñee'n. Ndo' na ticaljei' jo', seitioom: “Jonlcwā'nda'a naquii' ts'om ts'a'n yuu na jluii'a.” ²⁵Quia na nncue'e'n jo' jo', nljei' na jnda tua ndo' jnda teijndaa'ya. ²⁶Jo' chii nncjaacachoom nt'omche'n ntquiee' na'ndii na wi'ndyeti, nchiiti jom. Nnc'ooquie'na naquii' ts'om tsa'ñee'n ndo' jo' jo' nnc'omna. Tsa'ñee'n manioomti ntjoom na jnda we.

Nn'a'n na mayuu'che'n na neii'

²⁷Xje'n na matseinei' Jesús ñ'oommei', cwii yuscu quii'ntaa' nn'a'n na jndyendye, seiwe jndyee' ndo' tso nnoom:

—Matio'naaⁿñe Ty'oots'om ts'aⁿ na seincuii 'u ndo' seicatei' 'u.

²⁸Saa jom t'ooⁿ nnom, tsoom:

—Mat'maⁿti matio'naaⁿñê nn'aⁿ na cwindye ñ'oom'm ndo' cwila'canda joona'.

'Naaⁿ cantyja 'naaⁿ Jonás

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹Jnda tjawijndyeti nn'aⁿ na cañoom' Jesús, tooⁿoⁿ na matsoom ndaana:

—Nn'aⁿ na m'aⁿ je', jeeⁿ ndya' tia nn'aⁿndye. Cwitaⁿna na caluii cwii 'naaⁿ na nnty'iaana na xocandaa nnts'aa na cwe' ts'aⁿ, saa taxocaluii na cwitaⁿna, macanda nluui 'naaⁿ cha'xeⁿ na tjom Jonás. ³⁰Ee juu Jonás tyotseixmaaⁿ 'naaⁿ jo ndaa nn'aⁿ tsjoom Nínive nc'e na jlui'n'maaⁿñê ts'om tsiaa' catscaa t'maaⁿ xuee jnda ndyee na tioyo' jom. Maluaa' ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee nntseixmaⁿya 'naaⁿ jo ndaa nn'aⁿ na m'aⁿ je'.

³¹Xuee quia na nncu'xeⁿ Ty'oots'om nn'aⁿ, nncwando'nnda' yuscu na tyotsa'ntjom nn'aⁿ ndyuua jo ndo' na macalui' caxjuu ts'oom'naaⁿ. Ndo' ñnequiaaⁿ jnaaⁿ nn'aⁿ na m'aaⁿ je', ee jeeⁿ ndya' tquia jnaaⁿ na ñe'cañeeⁿ ñ'oomjndo'ts'om na tyotseineiⁿ Salomón. Ndo' ljo m'aaⁿya je' na t'maⁿti cwiluiindyō, nchiiti Salomón, saa tiñecandyeyo' ñ'oom na mañequia. ³²Xuee na nncu'xeⁿ Ty'oots'om nn'aⁿ na jnda tja, nnta'ndo'nnda' nn'aⁿ tsjoom Nínive, mandiañ'eeⁿ nn'aⁿ na m'aaⁿ je' na quia nnc'oowjee. Ndo' nnt'uiitye'na' joona nc'e na yati l'a nn'aⁿ Nínive. Ee joo na'ñeeⁿ lcwe' n'omna quia na tyoñequiaa Jonás

ñ'oom' Ty'oots'om ndaana. Ndo' 'o je', ja jnda tyja qui'ntaaⁿyo' na cwiluiit'maⁿndyotyā, nchiiti Jonás, saa nchaa' l'uu ñe'calcwe' n'om'yo'.

Ts'omnom ts'aⁿ tseixmaⁿna' cha'cwijom lámpara

(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³Tso Jesús:

—Tjaa'naⁿ ts'aⁿ na ntseicw'aa lámpara, jnda jo' nncwjaa'ñeyom juuna' yuu na wanty'iuu' oo nacjee' castom. Maxjeⁿ nntseintyaaⁿ juuna' yuu na ndye cha xuee nnc'ooquie' nn'aⁿ. ³⁴La'xmaⁿ n'omnom ts'aⁿ cha'cwijom lámpara cwentaa' cha'waañe ts'aⁿ. Xeⁿ na ya n'omnjom' quia jo' cha'waandyu'ñ'eⁿ m'aaⁿ na xueeñe. Saa xeⁿ tis'a n'omnjom' quia jo' cha'waandyu'ñ'eⁿ m'aaⁿ na jaaⁿñe. ³⁵Quia jo' catsa' cwentaa na juu na cwiluiiñe naxuee cantyja 'naⁿ, tintseicwaqueⁿna' jo' najaaⁿñe. ³⁶Xeⁿ cha'tso cantyja 'naⁿ matseixmaⁿ naxuee ndo' tjaa yuu candii' najaaⁿ, quia jo' nntseijomna' cantyja 'naⁿ cha'cwijom lámpara na matseixueeñe chom ndaa nn'aⁿ.

Matseicanooⁿ Jesús jnaaⁿ nn'aⁿ fariseos

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷Quia na jnda seineiⁿ Jesús, cwii ts'aⁿ fariseo tso nnoom na cjaⁿ, nlcwaaⁿaⁿ waa'. Jnda tueⁿeⁿ, tjaqueⁿeⁿ quii' w'aa ndo' ty'ewindyuaandyena nacañoom' meiⁿsa. ³⁸Juu fariseo'ñeeⁿ, jeeⁿ ticjaawee' ts'om quia nty'iaa' na ticandyuu' Jesús cwii tjocheⁿ na nlcwaaⁿaⁿ cha'xeⁿ costumbre cwil'a joona. ³⁹Tso Ta Jesús nnom:

—O nn'aⁿ fariseos, jeeⁿ
 cwilajlu'yo' nacjoo watso ñeⁿ nquio
 saa n'omna' ndicwaⁿ cwajndii.
 Maluaa' matseijomna' naquii'
 n'om'yo' ee too'cheⁿ m'aaⁿ ñomtiuu
 chiuu ndaa nnty'uee'yo' 'naⁿ
 ñequio nt'omcheⁿ natia na cwil'a'yo'.
⁴⁰Ntjeiⁿndyo' 'o. Manquiu'yo' na
 Ty'oots'om seijndaa'ñê nacjoo' ts'aⁿ,
 mati seijndaa'ñê naquii' ts'om ts'aⁿ.
⁴¹Cal'a'yo' naya ndyeñeeⁿ, quia
 jo' m'moⁿna' na lju' cwiluiindy'o'
 naquii' n'om'yo'.

⁴²'Nnt'uiiwi'na' 'o nn'aⁿ fariseos,
 meiiⁿ jeeⁿ cwilacanda'yo' na
 cwiñe'quia'yo' diezmo cwentaa'
 Ty'oots'om hasta meiiⁿ cwe' ñequio
 tscojñom ts'oomjndya ñequio tscó
 na ja, ndo' cha'tso nt'omcheⁿ nnom
 tscó na cwicwa'yo', saa tquia
 cwi'ndye'yo' na nl'a'yo' yuu na
 maty'iomyana' ñequio nc'iaa'yo'.
 Mati meiⁿchjoo ticajnda nquiu'yo'
 Ty'oots'om. Nmeiⁿ macaⁿna' na
 calacanda'yo' ndo' titsaawi'ntyje'yo'
 na cwiñe'quia'yo' diezmo cwentaa'
 Ty'oots'om.

⁴³'Nnt'uiiwi'na' 'o nn'aⁿ
 fariseos, ee 'o cwilayuunda'yo'
 ntsulá na cañoomticheⁿ naquii'
 lan'om. Ndo' jeeⁿ l'ue n'om'yo'
 na cala't'maaⁿndye nn'aⁿ 'o
 quia cwiwincwindyo' nataa cha
 canty'iaa nn'aⁿ.

⁴⁴'Nnt'uiiwi'na' 'o nn'aⁿ na
 cwit'moⁿ'yo' ljeii na tqeⁿ Moisés
 ñequio 'o nn'aⁿ fariseos na
 cwil'a'ya'yo' na jeeⁿ yann'aⁿndyo'
 cwe' cha queⁿ nn'aⁿ cwentá. Cantyja
 'naⁿ 'o jndye nn'aⁿ wjaachuuñena'
 na meiⁿchjoo ticaliuna na tis'a
 cwil'ana. Matseijomna' 'o cha'na
 ndei'luaa na jnda tsu. Meiiⁿ cwico'

nn'aⁿ nacjooⁿ saa ticaliuna na
 ndei'luaa jo'.”

⁴⁵T'o cwiindy'e naⁿñeeⁿ na ma'moⁿ
 ljeii na tqeⁿ Moisés. Tso nnoom:

—Jeeⁿ 'u Ta, ñ'oom na matsul'
 luaa', mati matseijnaaⁿ'na' já.

⁴⁶Quia jo' tsoom nnom tsaⁿñeeⁿ:

—Mati 'o nn'aⁿ na cwit'mooⁿ' ljeii
 na tqeⁿ Moisés nnt'uiiwi'na' 'o na
 cwila'jnda'yo' na cala'candaⁿ nn'aⁿ
 ñ'oom na jeeⁿ jndei'na' cha'cwijom
 na cwity'iom'yo' xuu nn'aⁿ saa
 ncjo'yo', nchaa' l'uu nntii' luee'yo'.

⁴⁷'Nnt'uiiwi'na' 'o ee cwil'a'xco'yo'
 ndei'luaa 'naaⁿ profetas na
 tyola'cwje welo'yo' tandyo
 xuee, cha canty'iaa nn'aⁿ na jeeⁿ
 cwila't'maaⁿndyo' naⁿñeeⁿ. Ndo'
 manquieeti welo'yo' na ñet'om quia
 ljo' jla'cwjeena naⁿñeeⁿ. ⁴⁸Ndo'
 na luaa' cwil'a'yo', cwilui'yuu' na
 cwilajomndyo' na luaa' l'ana. Ee
 joona jla'cwjeena naⁿñeeⁿ ndo' 'o je'
 cwil'a'xco'yo' ndei'luaa naⁿñeeⁿ.

⁴⁹'Jo' chii cantyja na jndo'
 ts'om Ty'oots'om, jo' na tsoom:
 “Quii'ntaaⁿ nn'aⁿ njñooⁿya profetas
 ñequio apóstoles. Nt'omndye joona
 nla'cwjee nn'aⁿ, ndo' nt'omcheⁿ
 nlei'ntyjona.” ⁵⁰Jo' chii, nn'aⁿ na
 m'aⁿ je' nnts'aa Ty'oots'om na
 chojnaⁿna nioom cha'tso profetas
 na tyola'cwjee nn'aⁿ xjeⁿ na jnaⁿcheⁿ
 tsjoomnancue. ⁵¹Wjaac'oomna'
 na tío nioom' Abel na seiquioo
 Caín hasta na macandaⁿ na tío
 nioom' Zacarías, ts'aⁿ na jla'cuee'
 nn'aⁿ quii'ntaaⁿ tío t'maⁿ ñequio ta
 wats'om. Nndye'yo' nntsjoó, maxjeⁿ
 nntioomndye nn'aⁿ na m'aⁿ je'.

⁵²'Nnt'uiiwi'na' 'o nn'aⁿ na
 cwit'moⁿ'yo' ljeii na tqeⁿ Moisés. Ee
 jnda jla'cu'yo' ñ'oom na mañequiaana'

na wjaatseijndo'na' n'om nn'a". Mancjo'ti'yo' ticjoo' n'om'yo' na nla'no'yo' ñ'oom'ñee" mei" tiñe'quia'yo' na nnc'ooliu nn'a"na quee" n'om na ñecalano'"na juuna'.

⁵³Jnda na seinei" Jesús ñ'oommei" ndaana, quia jo' nn'a" na cwit'moo" ljei na tque" Moisés ñequio nn'a" fariseos, to'na na t'ma" tyola'ncjoo'ndyena ñ'e"ñê. To'na na tyola'lloo'na jom na jndye ñ'oom tyota'x'eena nnoom. ⁵⁴Tyoque"na cwenta xe" nntsoom cwii ñ'oom na ñnequiaana' na nt'uiina' jom.

**Ma'mo" Jesús na tinc'o"ya
na we waa cwilatuuuya**

12 Yoche" na luaa', jndye mei" nn'a" tjatjomndye hasta tyotei'caljoondye ntyjeena na tyee" m'a"na. To'o"o" na tyotseinei"jñee" ndaa nn'a" na cwila'jomndye ñ'e"ñê. Matsoom:

—Calla'yo' cwenta ñ'oom na cwit'moo" fariseos, ee we waa cwila'tiuuna. Ndo' ñ'oom'ñee" wjaanty'eena' cha'na cwiwicandi' ndaaljo' naquii' tsquee" tyoo'. ²Tjaa'na" cwii na cwe' wanty'iuu' waa na xocano" ndo' tjaa'na" mei"cwii na cwe' nty'iu na xocaliu nn'a". ³Cwe' ne'e jo', cha'tso na ñejndu'yo' yuu najaa"ñe, maxje" nleitquioo' ñ'oom'ñee" yuu na xuee. Ndo' ñ'oom na jnda jlanei"yo' na ñemaa" ñemaa" naquii' l'aa na ta', maxje" nleic'uaana' ch'e".

**Ñee" juu laxmaa" na c'o" na
nquiaaya**

(Mt. 10:28-31)

⁴O nn'a" na ya ñ'oom ja ñ'e"ndyo', ndyeyo' nntsjo,

tinc'om'yo' na nquia'yo' nn'a" na cwila'cwjee nn'a" ee tjaa ljo' cwii ndaa nl'atina ñ'e"ndyo'. ⁵Ja m'moo" ñee" na nnc'om'yo' na nquia'yo'. C'om'yo' na nquia'yo' naquii Ty'oots'om. Ee jom waa najnei" na nncjoom'm 'o naquii' b'io quia na jnda tjei"e" na cwitando'yo'. Mayuu' matsjoo ndaa'yo', jom c'om'yo' na nquia'yo'.

⁶Om cantsaa nch'u za nchii ñewe tsjo'ñjee" cwileil'uandyeyo'? Saa mei" na ljo', mei"cwii ndye jooyo' tyootsuu' ts'om Ty'oots'om. ⁷Majndeitiche" 'o. Hasta ticwii cwii soonque"yo', jnda tei'nchona'. Jo' chii tintyue'yo', ee 'o jndandyo'ti'yo' nchiiti cantsaa nch'u na jndyendye.

**Catjei'yuu'ndyo cantyja 'naa"
Jesucristo**

(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸Ndyeyo' nntsjo, mei"cwiiñee"che" ts'a" na macwji'yuu'ñe cantyja 'na'ya jo ndaa nn'a", mati ja na cwiluiindyo ts'a" na jna" cañoom'luee nncwji'yuu'ndyo na mawajna" a tsa"ñee" jo ndaa ángeles cwentaa' Ty'oots'om. ⁹Saa juu ts'a" na macwji'ñe cantyja 'na'ya jo ndaa nn'a", mati ja nntsjo na ticwajna" a tsa"ñee" jo ndaa ángeles cwentaa' Ty'oots'om.

¹⁰Mei"cwiiñee"che" ts'a" na matso cwii ñ'omntjei" nacjo ja na cwiluiindyo ts'a" na jna" cañoom'luee, Ty'oots'om ndaa nntseit'ma" ts'oom tsa"ñee". Saa ts'a" na nncju' ñ'omwi' nacjoo' Espíritu Santo, taxocatseit'ma" ts'om Ty'oots'om juu.

¹¹Quia na nnc'oocho nn'a" 'o jo ndaa nn'a" na cwitu'xe" ñ'oom

naquii' lan'om nch'u, oo jo ndaa naⁿmaⁿn'iaaⁿ, xjeⁿñeeⁿ tinc'om'yo' ñ'omtiuu cwaaⁿ ñ'oom nla'lcwe'yo' ¹²ee xjeⁿñeeⁿ nquii Espíritu Santo m'mooⁿ ndaa'yo' cwaaⁿ ñ'oom nndu'yo'.

Maquiu'nn'aⁿna' ts'aⁿ na tyañe

¹³Quia jo' cwii ts'aⁿ quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na jndyendye, tso:

—Ta, catsu' nnom ti'xi^{oo} na catooⁿ'o' 'naⁿ na 'ndii tsotyaa^{yâ}, nlo'ñ^o'ya na tseixmaⁿ'na' cwentaya.

¹⁴T'o Jesús nnom, matsoom:

—'U re, ja nchii cwiluiindy^o na cu'xaⁿ'ya ñ'oom 'naⁿ'yo' oo na catooⁿ'a' 'naⁿ'yo'.

¹⁵Jnda jo' tsoom ndaa cha'tsondye nn'aⁿ:

—¿Aa jndo'yo'? Nmeiiⁿ quich'eena'. Queⁿndyo' cwentá na tilaqueeⁿ n'om'yo' 'naⁿ. Ee na wando' ts'aⁿ nchii manaⁿ'na' cwe' na jndye 'naaⁿ'aⁿ niom.

¹⁶Quia jo' mati seineiiⁿ cwii ñ'oom na cwe' tjañoom', tsoom:

—Tyom'aaⁿ cwii tsaⁿ'tya na ya tyuaaⁿ'aⁿ ndo' jeeⁿ ya tyowe' ntjoom'm. ¹⁷Tyotseitoom naquii' ts'oom, matsoom: “Chiuu chiuu nnts'aayo ee tjaa'naⁿ yuu ya nntseiwaya 'naⁿ na tue!” ¹⁸Seineiⁿ cheⁿnqueⁿ, tsoom: “Ntyjii chiuu nnts'aa, nntseityuii'a nda' yuu na cwicañjom na cwiwe' ndo' nnts'aa nt'omcheⁿ na nt'maⁿ'ti. Jo' jo' nntseiwa cha'tso na tue' ñequio nt'omcheⁿ 'naⁿya. ¹⁹Ndo' nntsjo^{oo}cheⁿnc^o no^o": Je' je' yuu'a, jndye 'naⁿya jnda seiwa na nleijndeina' jndye ndyu. Je' nncwajndya, nlcwaa'a ndo' nnc'ua. Nnc'ooⁿ na neiⁿnc^o ts'ooⁿ.” ²⁰Saa

tso Ty'oots'om nnoom: “Ntjeiⁿndyu' 'u. Tsjom je' nnc'io' ndo' cha'tso 'naⁿ na jnda seiwe', ¿ñeeⁿ nljona' l'o?”

²¹Maluaa' nntjom ts'aⁿ na tomti ñjom ts'om na matseit'ue 'naaⁿ'. Saa jo nnom Ty'oots'om tseixmaⁿ na jñeeⁿñe.

Mach'ee Ty'oots'om cwenta ntseinaaⁿ

(Mt. 6:25-34)

²²Ndo' tso Jesús ndaa nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñe:

—Cwe' jo' na matsjoo ndaa'yo', tanc'om'yo' na jeeⁿ jndye m'aaⁿ n'om'yo' cantyja 'naⁿ na macaⁿ'na' 'o tsjoomnancue, yuu nluu' na nlcwa'yo' ndo' na nlcwee'yo'. ²³Ee t'maⁿ'ti tseixmaⁿ na cwitandoyo' nchiiti nantquie na cwicwa'yo'. Ndo' cajndandyo'ti'yo' nchiiti lia'yo'. ²⁴Queⁿ'yo' cwentá candyaa, tiquinomyo', meiⁿ tiquila'weyo' ntjom na cwiwe', meiⁿ l'aa yuu na nla'weyo' nantquie tjaa'naⁿ, ndo' meiⁿ nda' 'naaⁿ'yo' tjaa'naⁿ saa Ty'oots'om mateix'eeⁿ jooyo'. 'O cajndandyo'ti ntyjeeⁿ, nchiiti cwe' candyaa. ²⁵¿Ñeeⁿ cwii 'o nndaⁿ nnts'aa na nleitcooñeti meiiⁿ ñe'chjoowi', cwe' na jeeⁿ jndye matseitiuu? ²⁶Quia jo' xeⁿ xondaⁿ nl'a'yo' meiⁿ ñechjoowi' luaa', cwe' ts'iaaⁿ na jeeⁿ jndye cwilatuu'yo' cantyja 'naaⁿ nt'omcheⁿ na majndeiticheⁿ jo' xondaⁿ nl'a'yo'.

²⁷Queⁿ'yo' cwentá chiuu waa na neiⁿncoo' l'jaa' canchii'. Tiquil'ana' ts'iaaⁿ, meiⁿ tiquil'ana' canduu na nluu' liaana'. Saa ndyeyo' nntsjo^{oo}, meiⁿ nquii rey Salomón, xcwe xjeⁿ na tjacantyja na tyañe ticue'ntyjo na neiⁿncoo' liaⁿ'aⁿ cha'na neiⁿncoo' cwii l'jaa' canchii'ñeeⁿ. ²⁸Xeⁿ luaa'

waa na mach'ee Ty'oots'om, na neiⁿncoo' ljaa' tsojndaa, ndo' 'io cha nlcona', aa nchii majndeiticheⁿ ntyjeeⁿ chiuu nlcwee' 'o liaa, 'o nn'aⁿ na ticalayu'ya n'om'yo' ñ'eⁿ jom. ²⁹Nc'e jo' tan'om'yo' na jaawa jaacue m'aaⁿ n'om'yo' na nlcwa'yo' ndo' na nncwe'yo'. Tan'om'yo' na jeeⁿ chjoo' n'om'yo' cantyja 'naaⁿ nmeiⁿ. ³⁰Ee ñenquii'cheⁿ nmeiⁿ cwil'uee nn'aⁿ cha'waa tsjoomnancue. Saa nquii Tsotyeyo', mantyjeeⁿ na tjoondyo' cha'tso nmeiⁿ. ³¹Jo' chii 'o, cal'ue'yo' cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om ndo' nto'ñoom'yo' cha'tso 'naⁿmeiⁿ.

Naya 'naaⁿ ts'aⁿ na waa cañoom'luee

(Mt. 6:19-21)

³²'O nn'aⁿ tmaaⁿ chjoo cwentaya, tila'catyuendyo', ee cjaawee' ntyjii Tsotyeyo' na nlxamaⁿyo' cantyja na matsa'ntjoom. ³³Candaay'yo' 'naⁿyo' na niom ndo' cal'a'yo' naya ndyeñeeⁿ. Xeⁿ luua' nl'a'yo', cañoom'luee nlat'ue'yo' 'naⁿyo' yuu na xocandyue ee jo' jo' xocandaay nncjaaquiee' tsaⁿcanch'ue meiⁿ candiu tixocala'ndaa'yo' jona'. ³⁴Ee yuu na cwilawe'yo' naya 'naⁿyo', jo' jo' quit'maⁿ n'om'yo'.

C'omc'eendyo

³⁵Seineiⁿ Jesús chiuu nnts'aana' quia na nncwjee'nnaaⁿaⁿ. Tsoom: —C'omc'eendyo' na cwimei'ndo'yo' ja. C'om'yo' cha'na nn'aⁿ na m'aⁿ moso na ñequii'cheⁿ xuee chom lámpara 'naaⁿna. ³⁶Cwimei'ndoo'na patrom 'naaⁿna na nncwjeeⁿeⁿ na tjaaⁿ yuu toco ts'aⁿ. Quia na m'maaⁿ 'ndyoots'a, m'aⁿc'eendyena na

nla'canaaⁿndyena. ³⁷Matseineiⁿñe patrom mosoom'm quia na nncwje'cañoom na nljeiⁿ na ya cwenta cwil'ana. Mayuu'cheⁿ matsjoo ndaa'yo', nntseijndaa'ñe na nntseñ'oom'ñe ljo' nlcwa'na. Ndo' nnts'aaⁿ na cwindyuaandyena nacañoom' meiⁿsa na nndi'ntjoom ndaana. ³⁸Maxjeⁿ matio'naaⁿñena' moso'ñeeⁿ xeⁿ nljeiⁿ na m'aⁿc'eendyena, meiⁿ aa nncwjeeⁿeⁿ xcwe tsjom oo jaancoo. ³⁹Ndo' cala'noⁿyo' ñ'oomwaa, juu ts'aⁿ na cwiluiitquieñe naquii' w'aa, xeⁿ ntyjeeⁿ ljo' xjeⁿ nncwjee' tsaⁿcach'ue, quia jo' nnc'oomc'eeñe ndo' tixonquiaaⁿ na nncjaaquiee' tsaⁿñeeⁿ naquii' w'aa. ⁴⁰Mati 'o c'omc'eendyo', ee ja na cwiluiindyoy ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee majuuto xjeⁿ na ticalatiuu'yo' na nncwja, majo'to xjeⁿñeeⁿ nncwja'cañoⁿ.

Moso na matseicandā ñequio moso na ticatseicandā

(Mt. 24:45-51)

⁴¹Quia jo' tso Pedro nnoom: —Aa ndi' Ta, ¿aa cwe' ndaa jā matseineiⁿ ñ'oom tjañoom'waa', oo aa mati ndaa cha'tsondye nn'aⁿ?

⁴²T'ō Jesús, tsoom:

—¿Ñeeⁿ juu jo' matseitiuu' na cwiluiñe moso tquiee na cjee matseingⁿ ndo' na matseicandā? Tsaⁿñeeⁿ nnty'iom patrom ts'iaaⁿ na cando' tsaⁿñeeⁿ ntyje mosoñe na ñequiaa nantquie na nlcwa' naⁿñeeⁿ quia cwiwee' xjeⁿ. ⁴³Mañequiaana' na neiiⁿ moso'ñeeⁿ quia na nncwje'cañoom patrom 'naaⁿaⁿ na nljei na ya mach'eeⁿ. ⁴⁴Mayuu'cheⁿ matsjoo ndaa'yo', l'ō juu ñequiaa patrom cha'tso

'naaⁿaⁿ na niom na cateix'lee
joona'. ⁴⁵Saa xeⁿ mosotquiee'ñeeⁿ
nntseitoom: "Tjoocheⁿ na nncwjee'
patrom 'naⁿya." Ndo' jo' na
nntooⁿoⁿ na nncwjaaⁿaⁿ cha'tso
ntyjemosoñê, naⁿnom ndo' naⁿlcu.
Nlcwa'jndoo'ñê, nnc'om ndo' nñeⁿ.

⁴⁶Majuuto xuee na tic'oomc'eⁿ
ndo' na taqueⁿtoom cwenta,
nncwje'cañoom patrom 'naaⁿaⁿ,
quia jo' cwajndii nnchoom'm. Jnda
jo' nncju'na' jom yuu na m'aⁿ nn'aⁿ
na ticala'yu' ñ'eⁿ Ty'ooots'om.

⁴⁷'Ee moso'ñeeⁿ mantyjeeⁿ ljo' l'ue
ts'om patrom 'naaⁿaⁿ na cats'aaⁿ saa
tîcatseijndaa'ñê, meiⁿ tîcatseicanaaⁿ
yuu na l'ue ts'om tsaⁿñeeⁿ, jo' chii
jeeⁿ jndye nnchoom'm. ⁴⁸Saa moso
na seitjooñe cwe' ticatsei'noⁿ
ljo' nnts'aa, meiiⁿ na nnchuu' saa
tijndye. Meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na
t'maⁿ ts'iaaⁿ maco'ñom, jndye
nlcaⁿna' na cats'aaⁿ. Ndo' ts'aⁿ na
t'maⁿ xuu jnda ty'iom ts'aⁿ juu,
majndyete nnom nñequiaaⁿ cwenta.

Matoⁿna' nn'aⁿ cantyja 'naaⁿ Jesús
(Mt. 10:34-36)

⁴⁹'Ja jndyoo na jndyocwjaa'ndyoo
chom quii'ntaaⁿ nn'aⁿ tsjoomnancue.
Ndo' toom cwe' na cwiluii
naljo'. ⁵⁰Waa cwii na jndei'na'
na catjoⁿya, na nnc'ioya. Ndo'
jeeⁿ matsei'ndaa'na' ntyjii hasta
xuee na nntseicandaa'ñena'
jo'. ⁵¹Ticala'tiuu'yo' na jndyoo
tsjoomnancue na caljoyaandye
nn'aⁿ ñ'eⁿ nc'iaana. Ja jndyoo na
jndyocwjaa'ndyoo tia' nn'aⁿ. ⁵²Ee
je' xuee na cwii wjaatina', nn'aⁿ
na ñe'cwii w'aa nntoⁿndyena,
ndyeendye naⁿñeeⁿ nnc'omna
nacjoo we, ndo' wendye naⁿñeeⁿ

nnc'omna nacjoo ndyee. ⁵³Maxjeⁿ
nntoⁿndye nn'aⁿ. Tsotye ts'aⁿ wjaⁿ
nacjoo' ti'jnaaⁿ, ndo' ti'jnaaⁿ wjaa
nacjoom'm. Tsondyee ts'aⁿ wjaⁿ
nacjoo' nomjnaaⁿ ndo' nomjnaaⁿ
wjaa nacjoom'm. Ndo' wjaⁿ nacjoo'
nomnntsaⁿaⁿ ndo' nomnntsaⁿaⁿ
wjaa nacjoom'm.

**'Naaⁿ na ma'moⁿna' cantyja na
macwiluii**

(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴Mati tso Jesús ndaaⁿ nn'aⁿ na
jndyendye:

—Quia na cwinty'ia'yo' na
cwicalui' nchquiu ntyja na
majaacue ñe'quioom', mantyjea
quindu'yo' na manncua', ndo'
mayuu' na ljo'. ⁵⁵Ndo' quia na
cwinty'ia'yo' na manaⁿ jndye
ntyja na macalui' caxjuu
tsoom'naaⁿ, quindu'yo': "Je'
nleijmeiⁿ"; ndo' mayuu' na ljo'.
⁵⁶O nn'aⁿ na cwe' cwil'a'ya'yo'
na jeeⁿ cwilacandaa'ndyo' cwe'
cha canty'iaaⁿ nn'aⁿ, jeeⁿ jndo'
n'om'yo' na cwiliu'yo' cantyja na
cwichuii' nnom tsjoomnancue
ñequio tsjo'luee. Saa ðchiiu
na tileicala'noⁿyo' cantyja na
mats'aaya quii'ntaaⁿyo' je'?

**Caljoya n'ooⁿya ñequio nn'aⁿ na
jndoo jaa**

(Mt. 5:25-26)

⁵⁷Tsoticheⁿ Jesús ndaana:
—ðChiiu na ticatjei'yo' cwenta
yuu waa na maty'iomyana'?
⁵⁸Quia na nlqueⁿ ts'aⁿ na quio
matseintja'ndyu' ñ'oom nacjo',
yocheⁿ na ñjomndyo' nato na tsa'yo'
na nntjomndyo' wats'iaaⁿ, queⁿndyu'
na cwaⁿya' jom, cha tints'aana' na

nleiñ'oomtscoo'ñê 'u ñ'e' ñ'oom jo nnom jwe. Ndo' jwe'ñee' ñ'equiaa' cwenta 'u luee sondaro. Ndo' jooa nntuee'na' 'u w'aancjo. ⁵⁹Nndi' nntsjoo, taxocalui' jo' jo' hasta na jndā tiom'nchaa'ndyu'.

Jee' t'ma' ñ'oom na
calcwe' ts'om ts'a'

13 Maxje'ñee' tquie'cañom nn'a' na jla'candiina Jesús na sa'ntjom Pilato na cwje nt'om nn'a' galileos xcwe xje' na cwila'cwjeena quioo' na cwila't'maa'ndyena Ty'oots'om. Seitjoom'na' niomna ñequio niom quioo'ñee'. ²T'ō Jesús ndāāna, matsoom:

—¿Aa cwila'tiuu'yo' na luaa' tjoomna ee na t'ma'ti jnaa'na waa, nchiiti cha'tso nt'omche' n'laana ndyuaa'ñee'? ³Nndye'yo' nntsjoo, mei'chjoo nchii jo'. Ee mati xe' ticalcwe' n'om'yo', cha'tsondyo' nntsuundyo' cha'xje' na tsuundye jooa. ⁴Ndo' joo quin'oom nchoo' ndyee nn'a' na tja quia na tiao w'aandye nacjooa nndyoo' peila Siloé, áa cwilatuu'yo' na na'ñee' t'ma'ti tyola'tjoondyena, nchiiti cha'tsondye nn'a' na tyom'a' Jerusalén? ⁵Nndye'yo' nntsjoo, mei'chjoo nchii jo', ee mati meii' 'o xe' ticalcwe' n'om'yo', cha'tsondyo' maluaa' nntsuundyo' cha'xje' na tsuundye jooa.

Ts'oom higuera na tjaa'na' tā coch'ee

⁶Quia jo' seineii' ñ'oomwaa na tjañoom' na ma'mo'na' na maca'na' na calcwe' n'om nn'a'. Matsoom:

—Tyom'aa' cwii ts'a',
tyomeintyjee' ts'oom higuera naquii'

ntjoom'm. Ndo' tjacal'uee' taa' ts'oom'ñee' saa' tjaa' ljo' ljeii'. ⁷Jo' chii tsoom nnom ts'a' na mach'ee cwenta ntjoom'm: “Canty'ia', ts'oom higuera waañe, jndā ndyee chu na mandyoo'cal'ua' taa'na' ndo' tjaa' ljo' coljeiya. Cwa' c'ua' juuna' ee cwe' ts'iaa' matseyee'ñena' nomtyuaa.” ⁸Saa' t'ō tsa'ñee' nnoom, tso:

“Ta, ca'ndii'ya' juuna' meii' cwe' chu waa hasta na jndā 'ñāā' ndioche' x'ee'na' ndo' nntioq' ts'o to'. ⁹Xe' nnts'aana' tā, ya. Ndo' xe' tjaa'na', quia ljo'che' c'ua' juuna'.”

Sein'ma' Jesús yuscu na
tcom jndyew'ii naxe'

¹⁰Cwii xuee na cwita'jndyee nn'a' tyo'mo' Jesús naquii' wats'om chjoo. ¹¹Jo' jo' tyom'aa' cwii yuscu na jndā quin'oom nchoo' ndyee chu na tei'caljoo jndyew'ii naxe'. Jee' ntyjō tyojaaca' ndo' mei'chjoo tileicwintyjee'e' nayuu. ¹²Quia na nty'iaa' Jesús tsa'ñee', t'maa' juu, tsoom nnom:

—'U nomxjoo, je' jndā jndyaandyu' tycu na wi'.

¹³Quia jo' tiom l'oo' nacjoo', mantya jliuu naxe'. Ndo' tyotseit'maa'ñe Ty'oots'om.

¹⁴Saa' juu ts'a' na cwiluiitquieñe wats'om'ñee', seiw'ee' na sein'ma' Jesús tsa'ñee' xuee na cwita'jndyeeena. Tsoom ndāā nn'a':

—Yom xuee wanaa' na cal'a'yo' ts'iaa'. Joo ncueemei' quio'yo' na nn'maa'yo', nchii xuee na cwita'jndyaaya.

¹⁵Ndo' t'ō Jesús nnom, tsoom:

—'O nn'a' na cwe' cwil'a'yo' na ndoo' na jee' cwilacandā'ndyo', áa mei'cwindy'o' 'o' tiquila'cana'yo'

quioo'jndyo oo snom njmeiⁿyo'
yuu na macwa'yo' ndo' na
nntsaala'c'u'yo' ndaa juuyo' xuee na
cwita'jndyaaya? ¹⁶Ee yuscum'aaⁿ,
na cwiluiñe tsjaaⁿ 'naaⁿ Abraham
na jnda quin'oom nchoo' ndyee
chu na maco'wi' Satanás jom,
¿aa ticaty'iomna' na nndyaañe
nawii'waa' xuee na cwita'jndyaaya?

¹⁷Yocheⁿ na matseineiⁿ
ñ'loommeiⁿ, tioo na jeeⁿ jnaaⁿ
cha'tso nn'aⁿ na jndoo jom. Saa
nn'aⁿ na jndyendye, s'aana' na
jeeⁿ neiiⁿ na nc'e cha'tso ts'iaaⁿ na
cajnda na tyoch'eeⁿ.

**Cala'ñoqⁿ'a cantyja 'naa' lqueeⁿ
ts'oom mostaza**

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸Jnda chii tsotyeeⁿcheⁿ ndaana:
—Juu na matsa'ntjom Ty'oots'om,
¿ljo' ñ'eⁿ matseijomna' cantyja
'naaⁿna'? ¹⁹Juuna' matseijomna'
cha'na lqueeⁿ ts'oom mostaza na jeeⁿ
cajnda. Seic'oom ts'aⁿ juuna' naquii'
ntjoom'm. Tyuaa' tjawijndeina',
tue'ntyjo na teit'maⁿna' hasta tyol'a
cantsaa cantquiaayo' naquii' l'ona'.

Cala'ñoqⁿ'a cantyja 'naaⁿ ndaaljo'

(Mt. 13:33)

²⁰Ndo' tsonnaaⁿ'aⁿ ndaana:
—¿Ljo' cwiicheⁿ na nntseijooⁿ'a juu
na matsa'ntjom Ty'oots'om? ²¹Juuna'
matseijomna' cha'na ndaaljo' na
tjaa'ñe cwii yuscu naquii' ndyee tsua'
xjeⁿ jnda tyoo'. Ndo' seicandei'na'
cha'waa tsqueeⁿ tyoo'ñeeⁿ.

'Ndyoots'a na cantuu

(Mt. 7:13-14, 21-23)

²²Quia jo' tjawinom Jesús
njoom nt'maⁿ ndo' njoom nch'u

na tyo'mooⁿ ndaa nn'aⁿ yocheⁿ na
tyocanjoom nato na wjaⁿ Jerusalén.

²³Cwii ts'aⁿ tax'ee nnoom, tso:

—Ta, ¿aa tijndye nn'aⁿ na
nlui'n'maaⁿndye?

²⁴T'ooⁿ, matsoom ndaana:

—'Ndyoots'a cantyja na
matsa'ntjom Ty'oots'om, cantuuna'.
Calajnda'yo' na ntsaaquie'yo' juuna'.
Ee jndye nn'aⁿ na ñe'c'ooquie' jo'
jo', saa xocandaa nl'ana. ²⁵Ee quia
na jnda teicantya nquii ts'aⁿ na
waa' w'aa'ñeeⁿ na nntseicu'tyeeⁿ
'ndyoots'a, quia jo' 'o na m'aⁿ'yo'
ch'eⁿ nnto'yo' na ncwaⁿ'yo'.

Ndu'yo': “Ta, catseicanaaⁿndyu'
na ntsaquiãã.” Saa jom nnc'ooⁿ
nndyue'yo', nntsoom: “Ticaljeii
yuu nn'aⁿ 'o.” ²⁶Quia jo' nnto'yo'
na nndu'yo' nnoom: “Jâ tsuu,
tyocwaa'â ñ'eⁿndyu' ndo' tyo'mooⁿ
ndaayâ xcwe naquii' tsjoomyâ.”
²⁷Saa jom nnc'ooⁿ, nntsoom: “Jnda
tsjoo ndaa'yo' na ticaljeii yuu nn'aⁿ
'o. Quindyoyoy' ñjaaⁿ, 'o nn'aⁿ na
cwil'a'yo' natia.” ²⁸Jo' jo' nnc'om'yo'
na nlaxua'yo' na matsei'ndaa'na'
nquiu'yo' ndo' nntei'nquie'yo'
ndein'om'yo' na maquiina' 'o. Ee
nnty'ia'yo' Abraham, Isaac, Jacob
ndo' ñ'eeⁿ cha'tso profetas, na
m'aⁿna yuu na matsa'ntjoom,
saa 'o jnda 'ndiina' ch'eⁿ. ²⁹Quia
ljo' nlquie nn'aⁿ na nnaⁿ ndiocheⁿ
tsjoomnancue. Ñequio na neiiⁿ
naⁿñeeⁿ nncwindyuaandyena
nacañoom' mei'sa yuu na
matsa'ntjom Ty'oots'om na
nlcwa'na. ³⁰Queⁿ'yo' cwenta,
m'aⁿ nn'aⁿ je' na cwilatuu'yo' na
maju'cjena' joona. Saa ndanquia
nntseiwendyena' joona. Ndo' m'aⁿ
nn'aⁿ je' na cwila'tiuu nquiee na

t'maⁿ cwiluiindyē, saā nncue'ntyjo na nncju'cjena' joona.

**Maty'ioo Jesús cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ
Jerusalén**

(Mt. 23:37-39)

³¹Majuuti xuee'ñeeⁿ, tquie'cañom nt'om nn'aⁿ fariseos Jesús, jluena nnoom:

—Calui' ñjaaⁿ, cja' cwiicheⁿ joo ee ñe'catseicuee' Herodes 'u.

³²Tsoom ndaana:

—Catsa'yo', candu'yo' nnom cajndye'ñeeⁿ: “Queⁿ cwenta, ja manncwji'tyaya naⁿjndii naquii' n'om nn'aⁿ. Ndo' nntsein'maⁿtyaya nn'aⁿwii 'lio cha luaa'. Ndo' tajndye cwii tjoo na nntseicandaⁿndyo ts'iaaⁿ na jndyooya.” ³³Saa jndei'na' na je', 'lio ndo' cha jojotyā cantyja 'naaⁿ ts'iaaⁿ na mats'aaya, ee ticatsona' na nchii Jerusalén na nncue' cwii profeta.

³⁴'O nn'aⁿ Jerusalén na cwilacwje'yo' profetas ndo' majñoom' ljo' nn'aⁿ na majñooⁿya na m'aaⁿ. Jndye ndii' ñentyjaa' ts'oqⁿ na nntseitjoⁿya ntseinda' cha'xjeⁿ matseitjom caxtixquie ntseinaaⁿ nacjee' ntsqueeⁿ. Saā 'u cwaaⁿ tquiaandyu'. ³⁵Queⁿyo' cwenta, Ty'oos'tom ma'ñeeⁿ 'o. Taxoc'oom wats'om t'maⁿ 'naⁿyo'.

Quia jo' seineii' ndaaⁿ nn'aⁿ, tsoom:

—Nndye'yo' nntsjoⁿ na taxocanty'ia'yo' ja hasta na nncue'ntyjo xuee na nndu'yo': “Matio'naaⁿñena' nqueⁿ na mañoom ñequio xuee' Ta Ty'oos'tom.”

Sein'maⁿ Jesús ts'aⁿ na ndii' tcoo'

14 Cwii xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ, tjatseijomñe Jesús

waa' ts'aⁿ na cwiluiitquieñe cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ fariseos, na nlcwaaⁿaⁿ jo' jo'. Ndo' ñ'eeⁿ nn'aⁿ fariseos na tyoqueⁿ cwenta ljo' nnts'aaⁿ. ²Jo' jo' tjameintyjee' cwii ts'aⁿ na wii' jo nnoom na ndii' tcoo'. ³Ndo' tax'eeⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés ñequio nn'aⁿ fariseos, tsoom:

—¿Aa maty'iomyana' na nntsein'maⁿ ts'aⁿ tsaⁿwii' xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ, oo aa ticaty'iomna'?

⁴Saa joona yacheⁿ jla'cheⁿna. Quia jo' to'ñoom ts'aⁿwii', sein'maaⁿ juu ndo' tsoom nnom:

—Ya xeⁿ na wja'to' wa'.

⁵Jnda jo' tsoom ndaaⁿ fariseos'ñeeⁿ:

—¿Aa m'aaⁿ cwiindyo' 'o na xocatseicjeeñe na nncwji' snom oo quio'jndyo tsmeiⁿ na tju'na' ts'om tsue'tsjoom, meiiⁿ na juu xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ?

⁶Saa ticat'oona 'ñom.

Nn'aⁿ na 'oo yuu na macoco ts'aⁿ

⁷Ndo' naⁿñeeⁿ na tqueeⁿ ts'aⁿ fariseo na nlcwa' ñ'eⁿñê, tqueⁿ Jesús cwenta ljo' l'ana. Jla'yuu ndaana ntsulā nacañoom'ticheⁿ nacañoom' meiⁿsa. Jo' chii seineii' ñ'oom tjañoom' ndaana. ⁸Tsoom:

—Quia na maqueeⁿ ts'aⁿ 'u na catseijomndyu' na macoco jnaaⁿ, tincja'cajmaⁿ sulā nacañoom'ticheⁿ. Ee xeⁿ nntseijomna' tqueeⁿñê cwiicheⁿ ts'aⁿ na t'maⁿti cwiluiiñe, nchiiti 'u, ⁹quia jo' jom na tqueeⁿñê 'o, nncjaantyyaaⁿaⁿ 'u, nntsoom njom': “U quiaa' na tsaⁿm'aaⁿ nncjom yuu na wacatyeeⁿ.” Quia jo' nlu'i'jnaaⁿndyu' na

nncja'cajmaⁿ sula na macanda.

¹⁰Jo' chii, quia na maqueeⁿñe ts'aⁿ 'u, cja'cajmaⁿ sula na we'yandyo, cha quia na nncjaantyjaa' ts'aⁿ na tqueeⁿñe 'u, nntsoom njom': "U x'iaaya, cwinoom' nacañoomcheⁿ." Quia jo' nntseit'maaⁿñena' 'u jo ndaa cha'tso nn'aⁿ na meindyuaandyena nacañoom' meiⁿsa ñ'eⁿndyu'. ¹¹Ee meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na matseiwendyeñe cheⁿnquii, maxjeⁿ nntseiquio Ty'oots'om juu. Ndo' meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na maju'ñecje, maxjeⁿ nntseiwendye Ty'oots'om tsaⁿñeeⁿ.

¹²Mati tso Jesús nnom ts'aⁿ na tqueeⁿñe jom:

—Quia na maqueⁿ nn'aⁿ na cala'jomndye na nlcwa'yo' na quiajmeiⁿ oo natmaaⁿ, tilqueⁿ nc'ia', meiⁿ nn'aⁿ nncu', meiⁿ nn'aⁿ na jnda teitquioo', meiⁿ naⁿtya na m'aⁿ ndyoo'. ¿Ee aa nchii nncuee' xuee na majo'ti nl'a joona, cha nnjoom cha'xjeⁿ na sa' 'u? ¹³Jo' chii quia na nntsa' nantquie na t'maⁿ na nlcwa' nn'aⁿ, queⁿ ndyeñeeⁿ ñ'eⁿ nn'aⁿ na ticandaa' luee, nc'ee', ndo' nn'aⁿ na tileic'ooca' ñequio nn'aⁿ na nchjaaⁿ. ¹⁴Quia jo' nnc'oom' na neiⁿ na luaa' nntsa'. Ee joona xocandaa' nl'ana na nnjoom ljo' na sa', saa 'u nnco'ñom' na nnjoom quia na nnta'ndo'nnda' nn'aⁿ na ñel'a yuu na maty'iomyana'.

Nantquie t'maⁿ natmaaⁿ

¹⁵Cwii ts'aⁿ na ñ'eⁿ meindyuaandyena nacañoom' meiⁿsa, quia na jndii na luaa', tso nnom Jesús:

—Ñeiquiaana' na neiⁿ ts'aⁿ na nntseijomñe nantquie t'maⁿ yuu na matsa'ntjom Ty'oots'om.

¹⁶T'o Jesús cwii ñ'oom na tjañoom'. Ma'moⁿna' na nchii cha'tsondye nn'aⁿ nnc'ooquiee'ndye yuu na matsa'ntjom Ty'oots'om. Tsoom:

—Tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ, jom jnoom'm cwii nantquie t'maⁿ ndo' tqueeⁿñê jndye nn'aⁿ. ¹⁷Quia na tuee'ntyjo xjeⁿ na nlcwa'na natmaaⁿ jñoom mosoom'm na cjaacatso ndaa nn'aⁿ na maqueeⁿñê: "Aa ndye'yo', cjaaya, ee cha'tso jnda maya waa."

¹⁸Saa cha'tsondye naⁿñeeⁿ cwii cwii nnom jla'cajñoom'ndyena. Tsaⁿ najndyee tso: "Catsa' cwii naya'ñeeⁿ na catsu' nnom patrom 'naⁿ na catseit'maⁿ ts'oom ja, ee jnda seijndaya cwii taⁿ tyuaa ndo' macaⁿna' na cjocandoo'a juuna'." ¹⁹Ndo' tso cwiicheⁿ ts'aⁿ nnom moso: "Ja jnda seijndaya 'om ljo quioo'ndyo na nl'a ts'iaaⁿ ndo' je' jocanty'ia aa ndyaa' ya nl'ayo'. Jo' chii catsa' cwii naya'ñeeⁿ na catsu' nnom na catseit'maⁿ ts'oom ja."

²⁰Ndo' cwiicheⁿ tso: "Cwe' xcondyo na tmaⁿco, jo' na xocandaa' nncjo."

²¹Tjalcwe' moso tjatseicañeeⁿ patrom 'naaⁿaⁿ cha'tso ñ'oommeiⁿ. Ndo' seilioo'ñe patrom. Tsoom nnom mosoom'm: "Catseityua', cja' jo ts'ua ndo' n'om nantaa naquii' tsjoom ndo' candyo'chu' ndyeñeeⁿ ñequio nn'aⁿ na ticandaa' luee, nc'ee', nn'aⁿ na ntjeiⁿ nc'ee' ñequio nn'aⁿ na nchjaaⁿ." ²²Jnda chii seicandii moso'ñeeⁿ, tsoom: "Ta, jnda tuii cha'xjeⁿ na sa'ntjom' saa ndicwaⁿ wanaaⁿti." ²³Quia jo' tso patrom nnom: "Cja' jo n'om nato nt'maⁿ ñequio cha'tso nato cajneiⁿ. Catsa' na jndei'na' na ñequio nn'aⁿ cha na nntoo' w'aya. ²⁴Je' ndye'yo'

nntsjoō na meiⁿcwiindyē nn'aⁿ na tquaaⁿndyojndyaa xocaljeii chiuu waa nantquie t'maⁿ na mandoo'a."

**Jeeⁿ jndyaaⁿ na wjaantyjo
ts'aⁿ naxeⁿ Cristo**

²⁵T'maⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ ty'e ñ'eⁿ
Jesús. Quia jo' taqueeⁿ, tsoom
ndaana:

²⁶—Meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na
nndyo ñ'eⁿndyo xeⁿ tic'oom na
jndati ntyjeeⁿ ñ'eⁿndyo, nchiiti
tsotyeeⁿ, tsoñeeⁿ, scoom'm,
ntseinaaⁿ, ti'nquoom ñequio
ndyencjoom, hasta cantyja na
wando' nqueⁿ, tsaⁿñeeⁿ xocandaa
nntseijomñê ñ'eⁿndyo. ²⁷Ndo'
meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na
nndyontyjo cantyja na mats'aa,
xeⁿ tic'oom na cwiljoya ts'oom
nawiⁿ na matjoom cantyja 'naⁿya
meiⁿ cueeⁿeⁿ, tsaⁿñeeⁿ xocandaa
nntseijomñê ñ'eⁿndyo. ²⁸Xeⁿ
cwiindyo' 'o ñe'cats'aa w'aandyē,
¿aa nchii nncjaacjoojndyē,
nntseitiuuya chiuuxjeⁿ nlcaⁿ'na'
cha ntyjii aa nleijndeiⁿ cwanti
na maleiñ'oom hasta na nndaⁿ
w'aa'ñeeⁿ? ²⁹Xeⁿ ticats'aaⁿ na ljo',
jnda s'aaⁿ tsiaⁿtsjo' ndo' nljeiiⁿ na
taticatquii nnts'aaⁿ, quia jo' cha'tso
nn'aⁿ na nnty'iaa na ljo', nntoⁿna
na nla'jnaaⁿ'na jom. ³⁰Nluena:
“Tsaⁿm'aaⁿ toⁿoⁿoⁿ cwii ts'iaaⁿ saa
cwe' ts'iaaⁿ taⁿ!. Títseicandaa'ñê.”
³¹Mati cwii rey na tseixmaⁿ qui
meiⁿ sondaro, ¿aa nts'aacheⁿ'na'
na nncjaacatjomñê cwiicheⁿ rey
na nndyocats'aa tia' nacjoom'm
na matseixmaⁿ ntquiuu meiⁿ
sondaro? ¿Aa chii nncjaacjoojñeeⁿ
na nntseitiuuyaaⁿ, aa nndaⁿ
nnts'aaⁿ? ³²Ndo' xeⁿ nnty'iaaⁿ'aⁿ

na tixocandaa nnts'aaⁿ, quia jo'
nntseicwanoom ñ'loom ñequio
ts'aⁿ 'naaⁿ'aⁿ na nntseiy'ooñê
na cwitsaaⁿ tia', cwii na ndicwaⁿ
tquia ndyo tsaⁿñeeⁿ. ³³Jo' chii
meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ 'o na tica'ndii
cha'tso na matseixmaⁿ nquii,
xocandaa nntseijomñê ñ'eⁿndyo.

**Til'ue tsjaaⁿ xeⁿ na jnda jlui' na
chjeⁿ'na'**

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴Jeeⁿ l'ue tsjaaⁿ, saaⁿ xeⁿ
nlui' na chjeⁿ'na', ¿ljo' ñ'eⁿ
cwii nleichjeⁿ'nnda'na'?

³⁵Taxocwil'uena', meiⁿ quio tyuaa,
meiⁿ ñ'eⁿ to'. Cwe' quiityeⁿ'quiee'
nn'aⁿ joona'. Maluaa' matseijomna'
'o, m'aⁿ'yo' cha'cwijom tsjaaⁿ na
til'ue xeⁿ tyootei'jndei'yo' nt'omcheⁿ
nn'aⁿ. Ñeeⁿ juu na niom lue' n'om
lua'qui na nndii, candiyya.

Cantyja 'naaⁿ' catsmaⁿ na tsuuñe

(Mt. 18:10-14)

15 Cha'tsondyē nn'aⁿ na
cwitoñoom s'om cwentaa'
gobiernom Roma ñequio nn'aⁿ na
cwila'tjoondyē nnom Ty'oots'om
cantyja na nquiu nn'aⁿ fariseos,
jla'candyoo'ndyena nam'aaⁿ Jesús
na nndyena ñ'oom na nntseineiⁿ.
²Nn'aⁿ fariseos ñequio nn'aⁿ na
cwit'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés
tyotioñ'oomna jom. Jluena:
—Tsaⁿm'aaⁿ ya ñ'oom jom ñ'eⁿ
nn'aⁿ na cwila'tjoondyē nnom
Ty'oots'om ndo' macwaaⁿ'aⁿ
ñ'eⁿndyena.
³Quia jo' seineiⁿ ñ'oom na
tjañoom' ndaana, tsoom:
⁴—Xeⁿ cwiindyo' 'o m'aaⁿ cwii
siaⁿnto canmaⁿ ntsmeiⁿ ndo' xeⁿ

nntsuuñe cwii jooyo', ¿aa nchii n'ndiiyaañ ñequieen'aañ nchoo' qui nchoo' ñjeeñ quioo'ñeeñ yuu na cwicwa'yo' ndo' nncjaacal'ueeñ juu catsmañ na tsuuñe hasta xjeñ na nljeiiñcheñ? ⁵Xeñ jndañ ljeiiñ catsmaññeeñ, nlei'caljoom juuyo' xtyoom'm ñequio na neiiñeñ.

⁶Ndo' quia na nncueñ'eñ wañ'añ, nntseitjoom nc'iaañ'añ ñequio nn'añ na m'añ nndyoo' wañ'añ. Nntsoom ndaana: “C'ooñ'ya na neiiñ'ya, ee catsmañ tsmāñ'a na tsuuñe jndañ ljeinnda'a juuyo'.” ⁷Luaa nntsjoonndye'yo', maluaa' na t'ma'ti neiiñ Ty'oots'om na m'aañ cañoom'luee cantyja 'naañ cwii ts'añ'jnañ na cwilcwe' ts'om, nchiiti ñequieen'aañ nchoo' nqui nchoo' ñjeeñ ts'añ na mamach'ee yuu na maty'iomyana' na ticañ'na' na nlcwe' ts'om.

Tsjo'ñjeeñ na tsuu

⁸Oo cal'uu na m'aañ cwii yuscu na maleiñ'oom qui xjeñ s'om xuee, ndo' xeñ nntsuuñe cwii joona' naquii' w'aa, ¿aa nchii nntseicanaaññe chom, ndo' ya ya nlcaañe, tcutcuu nl'ueeñ juuna' hasta xjeñ na nljeiiñcheñ? ⁹Ndo' xeñ jndañ ljeiiñ, nntseitjoom nc'iaañ'añ ñequio nn'añ na m'añ nndyoo' wañ'añ ndo' nntsoom ndaana: “C'ooñ'ya na neiiñ'ya, ee jndañ ljeiya tsjo'ñjeeñ na tsuu.” ¹⁰Luaa nntsjoonndye'yo', maluaa' jeeñ cwila'neiñ'ndye ángeles cwentaa' Ty'oots'om cantyja 'naañ cwii ts'añ'jnañ na cwilcwe' ts'om.

Seit'mañ ts'om ts'añ'jnañ

¹¹Seineiñ'ticheñ Jesús, tsoom: —Tyom'aañ cwii ts'añ, tyom'añ we ntseinaañ na nañ'nom. ¹²Juu

tsañ'chee tsoom nnom tsotyeeñ: “Ta, quiaañ 'nañ na tseixmañ'ya na nnc'oñ'oñ.” Quia jo' toñ' tsotyeeñ 'nañ na niom, tquiaa nnoom.

¹³Tyoowijndye xuee na tuii na ljo', seitjoom cha'tso 'naañ'añ, tjaañ tquia cwiicheñ ndyuaa. Jo' jo' seicooñ cha'tso 'naañ'añ cwe' luaa'. ¹⁴Jndañ na ndyueñ'eñ seicatsoom, seijomna' jndyo cwii jndo' t'mañ tyuaañ'ñeeñ. Jnañ'na' na tco'wiñ'na' jom na tjaañ'na' ljo' cwii ya nleil'ueeññe.

¹⁵Quia jo' tjaañ, tjaquiee'toom na nnts'aañ ts'iaañ moso 'naañ cwii ts'añ ndyuaañ'ñeeñ. Jñom tsañ'ñeeñ jom na nnteix'eeñ calcul jo jndañ. ¹⁶Jeeñ ñe'cwaañ'añ meiiñ cwe' nlcwa jndañ na cwicwa' calcul. Saa meiiñ'cwii tjaañ'ñeeñ tquiaa ljo' nlcwaañ'añ. ¹⁷Quia jo' tjañjoom' ts'oom, seitioom: “Jndye moso m'añ waa' tsotyā, hasta mañ'diina' nantquie na cwicwañ'na. Ndo' ja ñjaañ m'aañ'ya, mañe'c'ioya na ñe'jndo'a. ¹⁸Je' yuuñ nluui'a ljo, nncjalcwāñ'nda'a m'aañ tsotyaya, ndo' nntsjoonnoom: Ta, jndañ seitjoondyo nnom Ty'oots'om ndo' njom' 'u. ¹⁹Tacatseixmañ'ya na nntsu' na jnda' ja. Catsa' cwe' cha'na cwii moso' ja.” ²⁰Quia jo' mana tjalcweeñ'eñ na m'aañ tsotyeeñ.

’Tquia ndicwaañ wjaanoom, ljeii tsotyeeñ jom. Tioo na jeeñ jnda ntyjii ñeñ'ñe. Jleinom, tjacatjomñe jom. Taxcweeñe ndo' t'uu ntsmaañ'añ. ²¹Quia jo' tso jnaañ nnoom: “Ta, jndañ seitjoondyo nnom Ty'oots'om ndo' njom' 'u. Tacatseixmañ'ya na nntsu' na jnda' ja.” ²²Jndañ tquiena na waa w'aa, tso tsotyeeñ ndaañ mosoo': “Cwa queñ'ndyo' quia'yo' liaa na yati, ndo' cala'cwe'yo' joona'

jom. Ndo' catjaa'ndyo' tsei'x'ii
 ts'ooⁿ cala'ñjom'yo' lcoom
 jom. ²³Ndo' mati tsaac'om'yo'
 quiool'jndyo chjoo na t'meiññe.
 Calac'ue'yo' juuyo'. Nlcwaa'a
 ndo' nl'aaya xuee. ²⁴Ee til'jndaaya
 luaa, cha'cwijom jnda tueeⁿeⁿ
 ndo' wando'nnaaⁿ'aⁿ, tsuuñê ndo'
 teijndaa'ñennaaⁿ'aⁿ." Quia jo' to'na
 na tyola't'maaⁿ'ndyena.
²⁵Saa jnaaⁿ tsaⁿ'tquiee, tic'oomñe,
 jndaa tja. Quia na jnda tyjee'
 ndyowindyo' na waa w'aana,
 jndii na cwitjo' ndo' cam'aaⁿ
 jnoom. ²⁶Tcwaaⁿ cwii mosoona,
 tax'eeⁿ 'ndyoo ljo' cwiluii. ²⁷T'o
 tsaⁿ'ñeeⁿ nnoom: "Ti'ty'iu' jnda
 tyjeeⁿeⁿ jo' na seicuee' tsotyee'
 quiool'jndyo chjoo na t'meiññe
 ee ya tyjeeⁿeⁿ, tiweeⁿeⁿ." ²⁸Saa
 tsaⁿ'ñeeⁿ seiw'eeⁿ, meiⁿ quii'
 w'aa ti'cjaaqueⁿeⁿ. Jo' chii jlui'
 tsotyeeⁿ ndo' s'aa ty'oo nnoom na
 cjaaqueⁿeⁿ. ²⁹Saa jom t'ooⁿ nnom
 tsotyeeⁿ, tsoom: "Queⁿ cwenta,
 teijndye ndyu mandi'ntjoⁿ'ya njom'
 meiⁿ tyootsei'quie' ts'ooⁿ'ya yuu na
 matsa'ntjom' ja. Saa meiⁿ'cwii ndii'
 tyooñequiaa' meiⁿ cwe' canch'ioo
 ndyua na nntseicu^a'a na nnc'ooⁿ'ya
 na neiⁿ'ya ñequio ncl'iaya. ³⁰Saa je'
 na tyjee' til'jnda' luaa' na tjatseicooⁿ
 'naⁿ ñequio lculjaa', jnda'jom
 quio'jndyo chjoo na t'meiññe jnda
 seicue' cwentaaⁿ'aⁿ." ³¹Ndo' t'o
 tsotyeeⁿ nnoom, tso: "U jndaaya,
 maxjeⁿ m'aaⁿ ñ'eⁿ'ndyo ndo' cha'tso
 'naⁿ'ya 'u 'naⁿ. ³²Saa maty'iomna'
 na cal'aaya xuee ndo' c'ooⁿ'ya na
 neiiⁿ'ya ee ti'ty'iu' luaa' cha'cwijom
 jnda tueeⁿeⁿ ndo' wando'nnaaⁿ'aⁿ,
 jnda tsuuñê saa teijndaa'ñennaaⁿ'a
 n."

Mosotquiee na seitjoñe

16 Mati seineiⁿ Jesús ndaa
 nn'aⁿ na cwila'jomndye
 ñ'eⁿñê, tsoom:
 —Tyom'aaⁿ cwii tsaⁿ'tya ndo' t'oom
 cwii mosotquiee 'naaⁿ'aⁿ. Jla'candii
 nn'aⁿ jom na cwe' matseicatsuuto
 tsaⁿ'ñeeⁿ 'naaⁿ'aⁿ. ²Quia jo'
 tqeeⁿ'ñê juu, tsoom nnom: "¿Chiuu
 waayuu ñ'loom na mandii cantyja
 'naⁿ? Quiaa' cwenta ts'iaaⁿ na
 mache' ee ma'ndiina' 'u na m'aaⁿ
 mosotquiee." ³Quia jo' seituu
 mosotquiee naquii' ts'oom: "¿Chiuu
 nnts'aayo na cwii nncwantjoⁿ? Ee
 patrom 'naⁿ'ya macwjeeⁿ'eⁿ ja na
 m'aaⁿ'ya mosotquiee. Ee tijndo na
 nnts'aa ts'iaaⁿ jndaa ndo' jnaaⁿ'a
 na cwe' ndaa nn'aⁿ nlcaaⁿ'a ljo'
 na maca'na' ja. ⁴Mantyji chiuu
 nnts'aa cha nnto'ñoom nn'aⁿ ja
 laana xeⁿ jnda 'ndiina' ja na
 mosotquiee." ⁵Quia jo' tqeeⁿ'ñê
 cwii ndo' cwii nn'aⁿ na cho'jnaⁿ
 nnom patrom 'naaⁿ'aⁿ. Tax'eeⁿ
 nnom ts'aⁿ najndyee: "¿Cwanti
 t'maaⁿ chujnaⁿ nnom patrom
 'naⁿ'ya?" ⁶T'o tsaⁿ'ñeeⁿ nnoom,
 tso: "Ja chojnaⁿ cwii siaⁿ'nto ncjo
 seitye." Ndo' tsoom nnom: "Luaa
 co'ñom' tsom na teiljeii cwanti
 chujnaⁿ. Queⁿ'ndyu', cajmaⁿ,
 catseiljei'xco' na ñe'wen'aaⁿ nchoo'
 qui ncjo chujnaⁿ." ⁷Jnda jo' tax'eeⁿ
 nnom cwiicheⁿ, tsoom: "Ndo' 'u
 je', ¿cwanti chujnaⁿ?" T'o tsaⁿ'ñeeⁿ
 nnoom: "Ja chojnaⁿ cwii siaⁿ'nto xuu
 lqueeⁿ trigo." Quia jo' tsoom nnom:
 "Luaa co'ñom' tsom na chuuna'
 cwanti chujnaⁿ. Catseiljei'xco' na
 ñe'ñequieen'aaⁿ xuu lqueeⁿ trigo
 chujnaⁿ." ⁸Ndo' tjawee' ts'om

tsaⁿtya na luaa' s'aa moso tiaa'ñeeⁿ, ee na jndō' ts'oom ts'iaaⁿ na s'aaⁿ. Ee nn'aⁿ na m'aⁿ cantyja 'naaⁿ tsjoomnancuewaa, jndō'ti n'omna quii'ntaaⁿ ncl'iaana, nchiiti nn'aⁿ na la'xmaⁿ cantyja 'naaⁿ naxuee.

⁹'Candyeyo' ntsjoo, cwil'uee'ndyo' 'naⁿ'yo' na niom tsjoomnancue na quio nla'jndyeendyo' nn'aⁿ na nljoya ñ'oom ñ'endyo'. Quia jo' quia na nntycwii 'naⁿ'yo' jo', m'aⁿ 'ñeeⁿ nnto'ñoom 'o jo nandyecañoom'luee.

¹⁰'Ts'aⁿ na ya matseicandā ñ'oom na tit'maⁿ, mati ntseicanaāⁿ ñ'oom na t'maⁿ. Ndo' ts'aⁿ na titseicandā meiiⁿ ñ'oom na tit't'maⁿ tseixmaⁿna', majndeiticheⁿ ti'xotseicanaāⁿ ñ'oom na t'maⁿ. ¹¹Saa xeⁿ 'o ticalacandā'yo' ñequio 'naⁿ'yo' na waa tsjoomnancuejnaⁿwaa, tjaa 'ñeeⁿ juu ñnequiaa na nnto'ñoom'yo' naⁿ na mayuu'cheⁿ na jnda matseixmaⁿ. ¹²Ndo' xeⁿ 'o tis'a cwenta cwil'a'yo' ñequio 'naⁿ na nchii 'naⁿ'yo' joona', meiiⁿ tjaa 'ñeeⁿ juu na ñnequiaa naya luee'yo' na nla'xmaⁿna' cwenta'yo'.

¹³'Tjaa'naⁿ moso na ndaa nndi'ntjom nnom we patrom. Ee nnc'oom na ticuee' ts'oom cwii, ndo' cwiicheⁿ nncjaawee' ts'oom. Oo na nncjaañ'oomñe ñ'eⁿ cwii, sã cwiicheⁿ nntseijnaaⁿaⁿ. 'O xocandāa nndye'ntjom'yo' nnom Ty'oots'om ndo' mati ndaa s'om.

¹⁴Nn'aⁿ fariseos na m'aⁿ jo' jo', tyondyena cha'tso ñ'oommeiⁿ na seineiⁿ Jesús. Ndo' tyola'jnaaⁿna jom, ee jeeⁿ cwila'candya' n'omna s'om. ¹⁵Sã tsoom ndāana:

—'O cwiitjei'yandyo' cheⁿncjo'yo' jo ndaa nn'aⁿ sã Ty'oots'om

wajnaⁿaⁿ naquii' n'om'yo'. Cha'tso nnom na jeeⁿ nei'ncoo' nquiu nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndyena, Ty'oots'om jnoom'm nmeiⁿ.

Xocantycwii ñ'oom' Ty'oots'om

¹⁶'Tyola'neiⁿ nn'aⁿ ñ'oom' Ty'oots'om na tqeⁿ Moisés, ñequio ñ'oom ndyuee profetas hasta quia na tyjee' Juan. Quia ljo'cheⁿ jnaⁿna' na cwiwineiⁿ ñ'oom cantyja 'naaⁿ na matsa'ntjom Ty'oots'om nn'aⁿ. Ndo' je' je' jndā tue'ntyjo xjeⁿ na ticwii cwii ts'aⁿ matseijndei cha nndaā nncjaaquiee'ñe cantyja 'naaⁿaⁿ.

¹⁷'Tijndei'tina' na nntsuu tsjo'luee ñequio tsjoomnancue, nchiiti na titseicandā'ñena' meiiⁿ ñe'cwii ljeii cachjoo na quio teiljeii ñ'oom' Ty'oots'om na matsa'ntjomna'.

Ticatsona' na nntyuui' ljeii cantyja na toco ts'aⁿ

(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸'Meiⁿñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na nntseityuii' ljeii 'naaⁿ ñ'eⁿ scuu' ndo' nncoco ñ'eⁿ cwiicheⁿ yuscu, tsaⁿñeeⁿ mach'eenaa' na cwe' m'aaⁿyaaⁿ ñ'eⁿ yuscu'ñeeⁿ. Ndo' mati meiⁿñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na nncoco ñ'eⁿ yuscu na jndā tyuii' ljeii 'naaⁿ ñ'eⁿ saa', mati tsaⁿñeeⁿ mach'eenaa' na cwe' m'aaⁿyaaⁿ ñ'eⁿ yuscu'ñeeⁿ.

Tsaⁿtya ñequio tsaⁿjñeeⁿ Lázaro

¹⁹'Tyom'aaⁿ cwii tsaⁿtya na ñequii'cheⁿ tyocweⁿ liaa na jeeⁿ ya ndo' jndana' na tuiina' ñ'eⁿ tsaⁿ lino. Ndo' 'io ndii 'io tyocwaaⁿaⁿ nantquie na yaticheⁿ. ²⁰Jo 'ndyoots'a tiom waa' tsaⁿtya'ñeeⁿ tyowacatyeeⁿ cwii tsaⁿjñeeⁿ na

jndyu Lázaro. Cha'waañê chom ntyje'. ²¹Tyocantyjaa' ts'oom na nlcwaaⁿaⁿ meiiⁿ cwe' na cajndaã na cwiquiaa nacjee' meiⁿsa 'naaⁿ tsaⁿtya. Ndo' calue' tyonquiocatyueendyeyo' ntyje' na chom. ²²Tue'ntyjo xuee na tue' tsaⁿjñeeⁿ, ndo' ty'eñ'om ángeles añmaaⁿaⁿ paraíso na m'aaⁿ Abraham. Mati tue' tsaⁿtya ndo' tjacanty'iuu'ñê. ²³Tyom'aaⁿñê yuu na ñjomndye l'oo. Jlundaañê, nty'iaa'tquiaaⁿ na m'aaⁿ Lázaro nacañoom' Abraham. ²⁴Quia jo' seixuaⁿ, tsoom: "Tsootyaya, Abraham, c'oom' na wi' ts'om' ja. Cajñom' Lázaro na canchjeeñê nomts'ooⁿ naquii' ndaatoo cha nntseicanaⁿaⁿ tsaya. Ee jeeⁿ t'maⁿ wi' matjoⁿya naquii' chomwaa." ²⁵Saa tso Abraham nnoom: "Jndaaya, cjaañjoom' ts'om' cha'tso na ya na ñetoñ'om' xjeⁿ na ñetando', ndo' Lázaro wi' ñetjoom. Saa je' je' jom l'joo mawajñeeⁿ ndo' 'u je', wi' matjom'. ²⁶Ndo' nchii macanda cwe' jo'. Quii'ntaaⁿ jâ ñ'eⁿndyo' 'o waa cwii tsue'tsjoom na tjaa yuu cwintycwii na njoom, cha 'ñeeⁿ jâ na ñe'c'oo na m'aⁿ 'o, xocandaã nncwinom. Ndo' meiⁿ nn'aⁿ nam'aⁿ yuu jo' xocandaã nncwinom ntyjawaa." ²⁷Quia jo' matso tsaⁿtya: "Ta, mats'aa ty'oo njom', cwa cajñom' jom waa' tsotyã, ²⁸ee jo' jo' m'aⁿ 'om ti'ntyjo. Cjaanquiaaⁿ ñ'oom ndaãna cha ticandyochuuna' jooa l'jooñe yuu na jeeⁿ wi'." ²⁹Saa tso Abraham nnoom: "Jooa macwilei'ñ'omna ñ'oom na tyoñequiaa Moisés ñequio profetas. Ñ'oommeiⁿ candyena." ³⁰Saa jom tsoom nnom Abraham: "Tiyuu' ta,

xeⁿ cwii joo nn'aⁿ na jndaã tja wjaa na m'aⁿna, maxjeⁿ nlcwe' n'omna." ³¹Ndo' t'lo Abraham nnoom: "Xeⁿ tiñe'candyena ñ'oom na tyoñequiaa Moisés ñequio profetas, mati xocandyena ñ'oom 'ndyoo cwii ts'aⁿ meiⁿ na nncwando'nnda' na jndaã tue'."

Waa na teincuu' na nntseiquioo jnaⁿ ts'aⁿ

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

17 Tso Jesús ndaaⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom'm: —Tijoom jaawintyjee'na' na ñe'catseiquiaana' nn'aⁿ na cal'ana jnaⁿ, saa nnt'uiwi'na' ts'aⁿ na jnaaⁿ joo nncjaachuuna' nn'aⁿ na mati nl'ana jnaⁿ. ²Yati xeⁿ cwityeⁿ cwii tsjo'suu xtyo' tsaⁿñeeⁿ ndo' catuee' nn'aⁿ jom ts'om ndaaluee nchiiti na nntseiquioona' cwii joo nn'aⁿ na tyoowijndaya cantyja na cwila'yu'. ³Queⁿ'yo' cwenta cantyja 'naⁿ'yo'. 'Xeⁿ cwii nn'aⁿ na matseyu' matseitjooñê njom', cwaⁿ'ya' jom. Ndo' xeⁿ cwilcwe' ts'oom, catseit'maⁿ ts'om' jom. ⁴Ndo' meiiⁿ matseitjooñê njom' ntquiee' ndii' na cwii xuee, ndo' cwii cwii ndii' nncjaacatsoom njom': "Catseit'maⁿ ts'om' ja, cwilcwe' ts'ooⁿ", maxjeⁿ ñequii'cheⁿ catseit'maⁿ ts'om' jom.

Na matseyu'ya ts'om ts'aⁿ, t'maⁿ najndeii matseixmaⁿna'

⁵Apóstoles jluena nnom Ta Jesús: —Quiaa' na t'maⁿti nlayu'ya n'ooⁿya.

⁶Tsoom ndaãna:

—Meiiⁿ na jeeⁿ cachjoo cwilayu'ya n'om'yo' cwe' cha'na cachjoo cwii ts'om l'queeⁿ mostaza,

nndaꝯ nndu'yo' nnom ts'oom
sicómorowaa': "Catyendyu'
ndo' co'na' 'u ts'om ndaaluee."
Ndo' maxje' nntseicandana'
ñ'omndyue'yo'.

**Ts'a' na mand'i'ntjom
maca'na' na catseicanaꝯ'**

⁷Cal'uu cwiindy'o' 'o m'aa'
mosoo' na matseindyaa oo na
mach'ee cwenta quioo' jo jndaꝯ,
ndo' quia jnda tyjee' tsa'ñ'ee' na
jna' jndaꝯ, ¿aa mantya nntsu'
nnom: "Cwinoom' luaa, cajma' na
nlcwa'?" ⁸¿Aa nchii najndyee nntsu'
nnoom?: "Cwa catseijndaa'ndyu'
je', catseiñ'oom'ndyu' na nlcwaa'a.
Xe' jnda tcwaa'a ndo' jnda t'ua,
quia ljo'che' nlcwa' ndo' nnc'ua'."
⁹¿Aa nnts'aache'na' na ñ'equiaa'
na quianl'uaa' moso' nc'e na
seicanaꝯ' ñ'oom na sa'ntjom' jom?
Matseitiuu xocatsa' na ljo'. ¹⁰Mati
'o, quia na jnda l'a'yo' cha'tso na
matsa'ntjomna' na cal'a'yo', quia
jo' candu'yo': "Jâ cwiluiindyô moso
na tjaa yuu l'uendye. Ee cwe' tomti
na laxmaa'yâ na cal'aayâ jnda
ñell'aayâ."

**Sein'ma' Jesús qui ts'a' na
chuu tycu lepra**

¹¹Quia jo' tjatjati Jesús na
mawja' Jerusalén, teinoom
tyenoo' ts'ondaa Samaria ñequio
ts'ondaa Galilea. ¹²Cha'na tjaque'ñ'e'
cwii tsjoom chjoo, jlui'nom qui
nn'a' na cho tycu lepra, tquia
ty'emei'ntyjee'na. ¹³Jndei
jla'xuaana, jluena:

—U Jesús na ma'moꝯ' ñ'oom'
Ty'oꝯts'om ndaa nn'a', c'oom' na wi'
ts'om' jâ.

¹⁴Quia na nty'iaa' Jesús joona,
tsoom ndaꝯna:

—Catsala'ca'mo'ndyo' ndaa ntyee.

Ndo' yoche' na cwi'ooona, jliuna
cwa jnda ljuu'ndyena tycu'ñ'ee'.

¹⁵Ndo' cwii tsa'ñ'ee', quia na
ljeii' na jnda n'maa', tjalcwee'ñ'e',
c'uaa ñ'om na matseit'maa'ñ'e
Ty'oꝯts'om. ¹⁶Tcoom'm xtyee' jo
nnom Jesús, tquiaa' na quianl'uaa'.
Ts'a' samaritano tsa'ñ'ee'. ¹⁷Quia
jo' tso Jesús:

—¿Aa nchii quindyee nn'a' na
ljuu'ndye? Ndo' nt'omche' ñjee'
je' ¿yuu m'a'? ¹⁸Macanda juu
tsa'm'aa' na nchii ts'a' judío,
jndyotseit'maa'ñ'e Ty'oꝯts'om.

¹⁹Quia jo' tso Jesús nnom:

—Quicantyja', cja'to'. Nc'e na
matsei'yuy'a ts'om' ñ'e'ndyo jnda
n'ma'.

**Luaa waa na nncwjee'cañoom na
matsa'ntjom Ty'oꝯts'om**

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰Tyota'x'ee nn'a' fariseos nnom
Jesús cwaa' nncwjee'cañoom juu
na matsa'ntjom Ty'oꝯts'om. T'oꝯ'
ndaꝯna, tsoom:

—Xocala'no'nyo' aa jnda tue'ntyjo
juuna' cwe' cwii 'naa' na
nleitquioo'. ²¹Tjaa ñ'ee' nndaꝯ
nntso: "Llua' m'aa'", oo "La'ñ'ee'
m'aa' na matsa'ntjoom", ee jnda
mamatsa'ntjom Ty'oꝯts'om naquii'
n'om'yo'.

²²Tsoom ndaa nn'a' na
cwila'jomndye ñ'oom'm:

—Manncue'ntyjo xuee' na
nntseiquee'na' n'om'yo' na
ñ'e'canty'ia'nda'yo' ja na
cwiluiindyo nquii na jna'
cañoom'luee, saꝯ taxocanty'ia'yo'

ja. ²³Nluena ndaa'yo': "Luaa' jom", oo "Luaa." Saa tintsantya'yo'. Meiⁿ tintsantyo'yo'. ²⁴Ee cha'xeⁿ na maco' tsueechom matseixueena' cwii ntyjaa' tsjo'luee xjeⁿ cwiicheⁿ ntyjaa'na', maluaa' nntseijomna' quia na ndyooonnda'a na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee. ²⁵Saa najndyee maca'na' na t'maⁿ nawil' catjoⁿ ndo' mati cal'a nn'aⁿ na m'aⁿ je' na ticuee' n'omna ja. ²⁶Cha'xeⁿ na tyol'a nn'aⁿ xjeⁿ na tyom'aaⁿ Noé, maluaa' nntseijomna' nl'a nn'aⁿ xjeⁿ na manndyooonnda'a na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee. ²⁷Ee quia ljo'cheⁿ tyocwa'na, tyowena. Tyo'uncona, tyoñequiana ndana na nnc'unco hasta xuee quia na tuō Noé ts'om w'aandaa. Quia jo' jnaⁿna' na tua'nty'a, tjā cha'tsondye naⁿñeeⁿ. ²⁸Ndo' majo'ti tuii quia na tyom'aaⁿ Lot, tyocwa'na, tyowena. Tyola'jndana, tyondaana. Tyonomna ntjom, tyol'ana l'aa. ²⁹Saa juu xuee na tjei' Ty'oots'om Lot tsjoom Sodoma, tua' ndaaluaa' chom ñequio ljo' sufrā na jnaⁿna' tsjo'luee. Ndo' seicwjeena' cha'tso nn'aⁿ tsjoom' ñeeⁿ. ³⁰Maluaa' nnts'aana' xuee na nleitquioo'ndyo ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee.

³¹'Majuu xuee'ñeeⁿ, ts'aⁿ na m'aaⁿ ch'eⁿ, tintseicandya' ts'oom 'naaⁿaⁿ na nncjaaqueⁿeⁿ naquii w'aa na nncwjeeⁿeⁿ jooa'. Ndo' majo'ti ts'aⁿ na m'aaⁿ jo jndāa tindyolcweeⁿeⁿ na ndyochoom 'naaⁿaⁿ.

³²Cjaañjoom' n'om'yo' cantyja 'naaⁿ scuu' Lot. ³³Meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na ñe'cwji'n'maaⁿñe cheⁿnquii, majo'to jo' nntsuuñe. Saa meiⁿnquia

ts'aⁿ na mañequiaañe na catjom ljo' na nntjom, tsaⁿñeeⁿ nlui'n'maaⁿñê.

³⁴'Candy'e'yo' nntsjoō, juu teijaaⁿñeeⁿ quia na ndyooonnda'a, we nn'aⁿ maⁿ cjoō' jnduu, cwii tsaⁿñeeⁿ wjaaañ'oomna' jom na m'aaⁿya, ndo' cwiicheⁿ ma'ndiina'.

³⁵We yolcu ñe'naaⁿ cwitua, cwii tsaⁿñeeⁿ wjaaañ'oomna' jom na m'aaⁿya, ndo' cwiicheⁿ ma'ndiina'.

³⁶We nn'aⁿ m'aⁿ jo jndāa na cwil'a ts'iaaⁿ, cwii tsaⁿñeeⁿ wjaaañ'oomna' jom na m'aaⁿya, ndo' cwiicheⁿ ma'ndiina'.

³⁷Quia jo' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê, ta'x'eeena nnoom, jluena: —¿Yuu cwii jom jo', Ta?

T'ooⁿ ndyueena cwii ñ'oom na tjañoom' na ma'moⁿna' na maxjeⁿ nntu'xeⁿndye naⁿñeeⁿ. Tsoom:

—Yuu na meindyuaa 'naⁿ to', jo' jo' nntjomndye cant'eiⁿ.

Yuscu na jndā ljoñe ndo' jwe

18 Mati seineiⁿ Jesús cwiicheⁿ ñ'oom na tjañoom'. Ma'moⁿna' na ñe'quii'cheⁿ cala'neiⁿ nn'aⁿ nnom Ty'oots'om, tincwintqueeⁿna. ²Tsoom ndaana:

—Tyom'aaⁿ cwii jwe cwii tsjoom. Juu tsaⁿñeeⁿ meiⁿ Ty'oots'om tinquiaⁿaⁿ, meiⁿ nn'aⁿ tiquitseit'maaⁿñê. ³Mati tyom'aaⁿ cwii yuscu tsjoom'ñeeⁿ na jndā ljoñe na tue' saa'. Juu yuscu'ñeeⁿ ñequii'cheⁿ na tyocaa na m'aaⁿ jwe'ñeeⁿ na catseijndaa'ñe ñ'oom 'naaⁿaⁿ. Tyotsoom nnom: “Cwañom' ja ñ'oom cantu na s'aa ts'aⁿ nacjoya.” ⁴Jndye xuee tîcatsein'oom'ñe jwe yuscu'ñeeⁿ, saa jndā jo' seitiom naquii' ts'oom: “Meiⁿ na tinquiaya Ty'oots'om ndo'

meiiⁿ na ticatseitⁿmaaⁿndy^o nn'aⁿ,
⁵saa cwe' ee na jeeⁿ matseilioo'
 yuscum'aaⁿ ja, nncwañ^onto jom
 cwitjoocheⁿ nntycwii na t'maⁿ ts'ooⁿ
 ñ'eⁿñê."

⁶Tso Ta Jesús:

—Jwe'ñeeⁿ meiiⁿ na wi'ñe saa
 ÷aa cwiqueⁿyo' cwenta na tsoom
 na nncwañom'toom yuscu'ñeeⁿ?
⁷Majndeitiicheⁿ nquii Ty'oots'om,
 ÷aa nchii nncwañom'm nn'aⁿ na jnda
 tjeii'ñê cwentaaⁿaⁿ, na cwilcwii'na
 jom naxuee ndo' natsjom?
 Xocats'aaⁿ na mayo ticatseiñ'oom'ñê
 jooa. ⁸Ndye'yo' nntsjo^o, jom
 mantya nntseiñ'oom'ñê. Saa quia
 na ndyooⁿnda'a, ja na cwiluiindy^o
 ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee, ÷aa
 ndya' cwii nljei na m'aⁿ nn'aⁿ na
 cwila'yu'ya n'om ñ'eⁿ Ty'oots'om?

Ts'aⁿ fariseo ndo' tsaⁿquiñom s'om

⁹Mati seineiⁿ Jesús ñ'oom
 tjañoom'waa ndaaⁿ nn'aⁿ na cwitjeii'
 cheⁿnquiee cwenta na jeeⁿ ya cwilla,
 saa m'aⁿna na ticuee' n'omna
 nt'omcheⁿ nn'aⁿ. Tsoom:

¹⁰—Tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ fariseo
 ndo' mati tyom'aaⁿ cwii
 tsaⁿquiñom s'om cwentaa'
 gobiernom. We naⁿñeeⁿ mañejuu
 xjeⁿ ty'ena wats'om t'maⁿ na
 nla'neiⁿna nnom Ty'oots'om. ¹¹Juu
 fariseo teintyjeeⁿeⁿ, luua waa
 ñ'oom na tsoom nnom Ty'oots'om:
 “U Ta Ty'oots'om, mañequiaya
 na quianl'ua' na ticatseixmaⁿya
 cha'na nt'omcheⁿ nn'aⁿ, cha'na
 nn'aⁿ na canty'uendye, nn'aⁿ na
 quil'a yuu na ticaty'iomyana',
 nn'aⁿ na cwe' m'aⁿya ñ'eⁿ nc'iaa,
 mati meiiⁿ nchii cha' tsaⁿm'aaⁿ,
 tsaⁿquiñom s'om. ¹²Ja we

ndii' matseicwejn^ondy^o na
 cwii smaⁿna, ndo' cha'tso na
 mawantjoⁿ mañequiaya diezmo.”
¹³Saa juu tsaⁿquiñom s'om,
 tquia tjameintyjeeⁿeⁿ, meiiⁿ na
 nlu'ndañê tsjo'luee. Macanda
 tyomeiiⁿeⁿ nda' tsei'jñaaⁿ na
 tyotseinty'iaa'ñê, tsoom: “U
 Ty'oots'om, c'oom' na wi' ts'om'
 ja ts'aⁿjnaⁿ.” ¹⁴Candy'e'yo' nntsjo^o,
 tsaⁿquiñoom s'om tjalcweeⁿeⁿ
 waⁿaⁿ na jnda seit'maⁿ ts'om
 Ty'oots'om jom, nchiiti cwiicheⁿ
 tsaⁿñeeⁿ. Ee meiiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ
 na matseiwendyeñe cheⁿnquii,
 maxjeⁿ nntseiquioo Ty'oots'om juu.
 Ndo' ts'aⁿ na maju'cjeñe, maxjeⁿ
 nntseit'maaⁿñeⁿ Ty'oots'om
 tsaⁿñeeⁿ.

Matio'naaⁿñe Jesús yocanch'u

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵Tquiocho nn'aⁿ yocanch'u
 na m'aaⁿ Jesús na nntioom l'ooⁿ
 nacjooa. Ndo' quia na nty'iaa
 nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê na
 luua', jla'tia'na nn'aⁿ na tqiocho
 yocanch'u'ñeeⁿ. ¹⁶Quia jo' tqueeⁿñe
 Jesús yocanch'u ndo' tsoom ndaaⁿ
 nn'aⁿ:

—Ca'ndye'yo' na ñnequio
 yocanch'u na m'aaⁿya,
 tila'ntycwi'yo' jooa ee yuu na
 matsaⁿntjom Ty'oots'om, juuna'
 matseixmaⁿna' cwentaa nn'aⁿ
 na ntyjaandye ja cha'na quil'a
 yosanch'um'aⁿ. ¹⁷Mayuu'cheⁿ
 matsjo^o ndaaⁿyo', meiiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ
 ts'aⁿ na ticantyjaa' ts'om na
 nntsⁿntjom Ty'oots'om juu cha'na
 ntyjaa' ts'om cwii yucachjoo,
 tsaⁿñeeⁿ xocandaⁿ nncjaaquiee'ñe
 jo' jo'.

Matseineiⁿ tsaⁿtya ñ^e Jesús*(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)*

¹⁸Cwii ts'aⁿ judío na cwiluiitquieñe tax'ee nnoom: —U Ta na ma'mooⁿ ñ'oom' Ty'oots'om ndaa nn'aⁿ na ya ts'aⁿndyu', íchiuu ya nnts'aa cha nndaya na ticantycwii na nncwa'ndó'a?

¹⁹T'ó Jesús nnom:

—Matsu' na ja ya ts'aⁿndyo, macanda nquii Ty'oots'om cwiluiiñê na ljo'. ²⁰U mantyji' ñ'oom na matsa'ntjoom na matsona': "Tinc'oom'ya' ñ'eⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ. Tintseicue' ts'aⁿ. Tinch'uee' 'naaⁿ ts'aⁿ. Tintseineiⁿ cantu nacjoo' ts'aⁿ. Catseit'maaⁿndyu' tsotye' ñ'eⁿ tso'ndyo'."

²¹Tso tsaⁿñeeⁿ nnoom:

—Cha'tso ñ'oommeiⁿ matseicanda xjeⁿ na cachjoondyo.

²²Quia na jndii Jesús na luaa', tsoom nnom:

—Cwii waa na cwii matsei'tjoo'. Cajndaa' cha'tso na maleichu' ndo' quiaa' ndaa ndyeñeeⁿ. Quia jo' nnc'oom' na tyandyu' cañoom'luee. Jnda jo' candyotseijomndyu' ñequiondyo.

²³Saa quia na jndii tsaⁿñeeⁿ na luaa', seichjoo'na' ts'oom ee jeeⁿ tyañê. ²⁴Quia na nty'iaa' Jesús na jeeⁿ chjoo' ts'oom, tso:

—Jeeⁿ ndya' jndei'na' na ññe'quiandye naⁿtya na nnts'a'ntjom Ty'oots'om joona. ²⁵Tijndei'tina' na nncwicandii'ñe quioo' camello tsue' x'ee tsei'nchquia nchiiti na nncjaaquiee' cwii tsaⁿtya ntyja na matsa'ntjom Ty'oots'om.

²⁶Ndo' nn'aⁿ na jndye ñ'oomwaa', tyolue:

—¿Quia jo' 'ñeeⁿ juu ndaa nluin'maaⁿñe?

²⁷Tso Jesús ndaana:

—Yuu na xocandaa n'l'a nn'aⁿ, nquii Ty'oots'om ndaa nnts'aaⁿ.

²⁸Tso Pedro:

—Canty'ia', já jnda 'ndyaayâ cha'tso 'naaⁿyâ na cwilajomndyô ñ'eⁿndyu'.

²⁹Tso Jesús ndaana:

—Mayuu'cheⁿ matsjoo ndaa'yo', meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na ma'ndii waa' oo scuu', ntyjee, tsotye, tsondyee, oo ntseinda nc'e na matseijomñe cantyja 'naaⁿ na matsa'ntjom Ty'oots'om, ³⁰tsaⁿñeeⁿ jndyeti nmeiⁿ nnc'oñoom tiempomeiⁿ, ndo' xuee na cwii nndyotina' nnc'oom na ticantycwii na wanoom'm.

Matseicandiinnda' Jesús na nncueeⁿeⁿ*(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)*

³¹Quia jo' tjei'ndyo Jesús nn'aⁿ canchoo'wendye. Tsoom ndaana:

—Queⁿtyo' cwenta, je' macwitsaawaaya Jerusalén. Jo' jo' nntseicandaa'ñena' cha'tso ñ'oom' Ty'oots'om na jla'ljeii profetas cantyja 'naⁿya na cwiluiindyó ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee. ³²Ee ññe'quia nn'aⁿ cwenta ja luee nn'aⁿ gentiles, nla'jnaaⁿna ja, cwajndii ñ'oom na nluena cjoya ndo' njñomna ndaajnaⁿ ja. ³³Mati nntjaa'na ja, ndo' xeⁿ jnda nla'cuee'na ja, saa xuee jnda ndyee nncwando'xco.

³⁴Saa naⁿñeeⁿ tícala'noⁿna ljo' cwit'mooⁿ ñ'oommeiⁿ ee

tyootseicanooⁿ Ty'oots'om joona'
ndaana. Jo' chii tileicala'noⁿna.

Matsein'maⁿ Jesús cwii tsaⁿnchjaaⁿ

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵Luua tuii. Quia na

ty'ewindyoota tsjoom Jericó, jo'
wacatyeeⁿ cwii tsaⁿnchjaaⁿ 'lndyoo
nato, macaaⁿ ljo' tjoonê ndaa nn'aⁿ.

³⁶Quia na jñeeⁿ na jndyendye
nn'aⁿ cawi'nom, tax'eeⁿ ljo' cwiluii.

³⁷Jluena nnoom:

—Jesús na jnaⁿ Nazaret jom luua'
mawinoom.

³⁸Quia jo' seixuaⁿ, tsoom:

—Jesús, 'u na cwiluiindyu' tsjaa'
'naaⁿ David na jndyowicantyjoo',
c'oom' na wi' ts'om' ja.

³⁹Nn'aⁿ na 'oojndyee jla'tia'na jom,
jluena catseicheeⁿ, saa jom yacheⁿ
jndei seixuaⁿ:

—'U na cwiluiindyu' tsjaaⁿ 'naaⁿ
David na jndyowicantyjoo', c'oom'
na wi' ts'om' ja.

⁴⁰Quia jo' tjameintyjee' Jesús,
saⁿntjoom na quion'omna tsaⁿñeeⁿ
na m'aaⁿ. Quia tuee'cañoom
tsaⁿñeeⁿ, tax'eeⁿ nnom, matsoom:

⁴¹—¿Ljo' l'ue ts'om' na cats'aa
ñ'eⁿndyu'?

T'o tsaⁿñeeⁿ nnoom:

—Jeeⁿ 'u Ta, l'ue ts'ooⁿ na
nleitquioya.

⁴²T'o Jesús nnom:

—Cwitquio'. Nc'e na matsei'yuya
ts'om' ñ'eⁿndyo, jo' na jnda' n'maⁿ.

⁴³Mañoom' teitquioom'm.

Tjantjooⁿ naxeⁿ Jesús,
tyotseit'maaⁿñê Ty'oots'om.

Ndo' mati nn'aⁿ na jndyendye,
quia nty'iaana na luua',

tyola't'maaⁿndyena Ty'oots'om.

Jesús ñ'eⁿ Zaqueo

19 Quia na jnda' tjaquiee'
Jesús tsjoom Jericó,
tjawinoom quii' tsjoom. ²Jo' jo'
tyom'aaⁿ cwii tsaⁿtya na jndyu
Zaqueo. Tsaⁿñeeⁿ cwiluitquieñê
jo ndaa nn'aⁿ na cwito'ñoom s'om
cwentaa' gobiernom. ³Tyoqueⁿñê
na nncwajnaⁿ'aⁿ 'ñeeⁿ jo' na Jesús,
saa tileicandaa ee jeeⁿ jndye nn'aⁿ
ndo' na cat'aaⁿñê. ⁴Jo' chii jleinoom,
tjañetyeeⁿ, tjawaaⁿ cwii ts'oom
sicómoro na nnty'iaaⁿ'aⁿ Jesús
ee na jo' jo' nncwinom tsaⁿñeeⁿ.

⁵Quia na tue'cañoom Jesús jo' jo',
jlundaañê, tsoom nnom:

—Zaqueo, catseityuaa', candyo'cue'
ee xuee je' macaⁿna' na caljoo'ndyo
wa'.

⁶Quia jo' seityuaaⁿ'aⁿ jndyocueeⁿ.

Ñequio na neiiⁿ'eⁿ seiljoom Jesús
waⁿ'aⁿ. ⁷Saa quia na nty'iaa
nn'aⁿ na luua', cha'tsondyena
tyola'ncjoo'ndyena, jluena:

—Cwa jndaa' tjaqueⁿ'eⁿ na
nljoo'ñê waa' ts'aⁿ na matseitjooñe
nnom Ty'oots'om.

⁸Ndo' teintyjee' Zaqueo, tsoom
nnom Jesús:

—Aa ndi', Ta, xcwe 'naⁿya na
niom manñequiaya ndaa ndyeeñeeⁿ
ndo' xeⁿ na x'uaya 'naaⁿ ts'aⁿ,
je' manntseilcwa'a ñequiee ndii'
cha'xjeⁿ na tjeii'a.

⁹Tso Jesús nnoom:

—Xuee je' juu na macwji'n'maaⁿñê
Ty'oots'om nn'aⁿ, jnda' tyjee'na'
w'aawaa. Ee mati tsaⁿm'aaⁿ
cwiluiiñê ts'aⁿ tsjaaⁿ Abraham.

¹⁰Ee ja na cwiluiindyo ts'aⁿ na
jnaⁿ cañoom'luee jndyocal'uá ndo'

jndyocwji'n'maa'ndyo nn'a'n na cwitsuundye añmaa'n.

'Ndi ts'a'n s'om luee mosoom'm

¹¹Nn'a'n na tyondye ñ'oommei'n! jla'tiuuna tyuaa' nleitquioo' cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om, ee manndyoo' m'aa'n Jesús tsjoom Jerusalén. Jo' chii, tsotyeen ñ'oom na tjañoom' ndaana. ¹²Tsoom:

—Tyom'aa' cwii ts'a'n na t'ma'n cwiluiiñe. Tjaa'n tquia cwiiche'n ndyuaa na nnc'oñoom ts'iaa'n na nntseixmaa'n rey, ndo' xe'n jnda' nndyolcwee'n'e'n. ¹³Cwii tjooche'n na nncja'n, tquee'nîñe qui nn'a'n na cwindye'ntjomtye'n nnoom. T'ma'n s'om teijndeiyya'n nnom cwii cwii tsa'nîñee'n. Tsoom ndaana:

“Cal'ueendyo' chiuu n'l'a'yo' ts'iaa'n na nntantjom'yo' ñ'e'n joona' yoche'n na ja nncwja.” ¹⁴Saa' nn'a'n ndyuaa tsjom'm, jndoo'na jom. Jo' jñoomna nn'a'n ndyuaa yuu na tjaa'n, ty'ecalua na'nîñee'n: “Jâ tical'ue n'oo'yâ na tsa'n'm'aa'n nluuiñe rey cwentaaya.”

¹⁵Jnda' na to'ñom tsa'nîñee'n n'iaa'n na nnc'oom, jndyolcwee'n'e'n. Tquee'nîñe nn'a'n na tquiiaa'n s'om 'naa'n'a'n ndaa'.

Ee ñe'caljeii'n cwanti jnda' ta'ntjom cwii cwiindye na'nîñee'n. ¹⁶Tyjee' tsa'n najndyee, tso nnoom: “Nmeii'n s'om 'na'n, ta, qui ndii' cha'xje'n na to'ño'n jnda' tantjo'n ñ'e'n juuna'.”

¹⁷Quia jo' tsoom nnom: “Ya sa', 'u mosoya, meii'n cachjoo na to'ñom' saa seicanda'. Jo' chii je' maqua'ya 'u nnc'oom' ts'iaa'n, nnts'a'ntjom' qui tsjoom.” ¹⁸Ndo' tyjee' tsa'n na jnda' we, tso nnoom: “Nmeii'n s'om 'na'n, ta, 'om ndii' cha'xje'n na to'ño'n jnda' tantjo'ya ñ'e'n juuna'.”

¹⁹Quia jo' majo'ti tsoom nnom:

“Je' maqua'ya 'u nnc'oom' ts'iaa'n, nnts'a'ntjom' 'om tsjoom t'ma'n.”

²⁰Tyjee' cwiiche'n ts'a'n, tso nnoom: “Luaa s'om 'na'n, ta, na seiwa' naquii' payom. ²¹Ee ja jee'n nquiaya 'u na jee'n jnda' ñ'oom tseinei'n. Ee 'u maco'ñom' yuu na nchii cwenta', ndo' quitsei'we' yuu na nchii 'u jnom'.” ²²Quia jo' tsoom nnom:

“‘U moso 'na'ya na tia matseitiuu', majuuti ñ'oom 'ndyo' nnts'a'aya na nncu'xe'na' 'u. Xe'n ntyji' na ja ts'a'n na jee'n jnda' ñ'oom tseinei'n ndo' na maco'ño' yuu na nchii cwentaya ndo' na quitseiwaya yuu na nchii nnc'o jnoo'a, ²³quia jo' çchuu na tîcja'ca'ndii' s'om 'na'ya banco yuu na nncwantjomna' cha quia na nndyoonnda'a, nnc'oño' s'om 'na'ya mandii'ee' ts'iaa'ndaana?’” ²⁴Ndo' tsoom ndaa' nt'omche'n nn'a'n na m'a'n naca'nom'm: “Catjei'yo' s'om 'na'ya l'oo' ndo' quia'yo' juuna' nnom tsa'n'm'aa'n na tantjom qui ndii'.” ²⁵T'oo' na'nîñee'n, jluena: “Ta, çchuu ndo' mamalei'ñ'oom qui ndii' na laa'ti'?” ²⁶Candy'e'yo' nnts'joo, meii'n'cwi'ñee'n'che' ts'a'n na maniom na maleichuu, nlo'ñomti. Saa' ts'a'n na tjaa'na'n na cuaa l'o, nlu'i'ñ'e'n cwanti na malei'ñ'oom. ²⁷Mati joo nn'a'n na jndoo ja, na tical'ue n'om na nnts'a'ntjo'ya joo, quiocho'yo' joona ñjaa'ñe ndo' ñequio na ndoo'a catyje'yo' cantyo'na.

Tjaquiee' Jesús Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸Jnda' seinei'n Jesús ñ'oomwaa', tjatjatyeen na nncue'n'e'n Jerusalén. ²⁹Ndo' quia na tjawiñoom'm tsjoom Betfagé ñequio tsjoom Betania nndyoo' yuu waa ta na jndyu Olivos,

jñoom we nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê na c'oona l'aa. ³⁰Tsoom ndaana:

—Catsa'yo' juu tsjoom chjoo na m'aaⁿ ndeyeu jo ndaa'yo', ndo' cha'na nntsaaquie'yo' jo', nliu'yo' cwii snom chjoo na ñjom. Juu quioo'ñeeⁿ meiⁿcwii ndii' tyoowa'ljoo ts'aⁿ. Calacanaⁿyo', nquioñ'om'yo' juuyo' ñjaaⁿ. ³¹Ndo' xeⁿ m'aaⁿ 'ñeeⁿ juu na nncwax'ee ndaa'yo' chiuu na cwilacanaⁿyo' juuyo', luaa candu'yo' nnom: “Nquii Ta na matsa'ntjom jâ tjoõñê juuyo'.”

³²Quia jo' ty'ena l'aa na jñoom joona ndo' jliuna cha'xeⁿ na tsoom.

³³Yocheⁿ na cwila'canaⁿna snom, jlue nn'aⁿ na njmeiⁿ juuyo':

—¿Chiuu na cwilacanaⁿyo' snomm'aaⁿ?

³⁴Quia jo' t'loona:

—Nquii Ta tjoõñê juuyo'.

³⁵Mana ty'eñ'omna snom'ñeeⁿ na m'aaⁿ Jesús. Jnda tioona liaana naxeⁿyo', tei'caljoona jom. ³⁶Yocheⁿ na mawjaawinoom, tyotsa' nn'aⁿ liaateincoo 'naaⁿna ts'om nato.

³⁷Quia na jnda 'oowindyoon tsjoom Jerusalén yuu na wjaacue nato ta na jndyu Olivos, cha'tsondye nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom'm, toⁿna na jndei tyola'xuaana. Tyola't'maaⁿndyena Ty'oots'om cantyja cha'tso ts'iaaⁿ t'maⁿ na nty'iaana na tyoch'ee Jesús. ³⁸Jluena:

—Tsaⁿm'aaⁿ cwiluiñê Rey na matsa'ntjoom jaa. Macwje'cañoom ñequio xuee' nquii na tjacantyja cwilui t'maⁿñe. Jom catio'naaⁿñe Ty'oots'om na m'aaⁿ cañoom'luee. Cwiljoya ts'oom ñequio nn'aⁿ.

Catseit'maaⁿñena' nqueⁿ na m'aaⁿ nandyeticheⁿ.

³⁹Nt'om nn'aⁿ fariseos na ñ'eeⁿndye quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na jndyendye jluena:

—U na ma'mooⁿ ñ'oom' Ty'oots'om ndaaⁿ nn'aⁿ, catseitia' naⁿm'aⁿ na cwila'jomndye ñ'om'.

⁴⁰T'ooⁿ ndaana, tsoom:

—Candy'e'yo' nntsjoõ, xeⁿ naⁿm'aⁿ nla'cheⁿna, quia jo' joo ljo' nla't'maaⁿndyena' ja.

⁴¹Quia tueⁿeⁿ nnom tsjoom'ñeeⁿ, ndo' quia nty'iaaⁿaⁿ juuna', ty'ioom cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ jo' jo'.

⁴²Tyotseineiⁿ cha'cwijom ndaaⁿ naⁿñeeⁿ, tsoom:

—Toom cwe' xuee je' cwila'noⁿyo' ljo' na macaⁿna' cha nndaⁿ ljoya ts'om Ty'oots'om ñ'eⁿndyo'. Saa je' cwe' wanty'iuu' m'aaⁿna' jo ndaa'yo'. ⁴³Ee nncue'ntyjo xuee na joo nn'aⁿ na jndoo 'o nla'ana tiomtsjo' ndiocheⁿ nnom tsjom'yo' na nncwañoom'na' joona. Ndo' nnta'na 'o meiⁿnquia ntyja. ⁴⁴Nla'tyuii'ñ'eⁿna 'o ndo' nla'cwjeena nda'yo'. Ndo' nla'tyuii'na niaⁿljo' tsjom'yo'. Meiⁿcwii tsjo' taxoca'ndyena nacjoo' x'iaa'na', cwe' nc'e na ticalañ'oom'ndyo' ja na jñom Ty'oots'om cha nndaⁿ nluin'maaⁿndyo'.

Macwji' Jesús nn'aⁿ naquii' wats'om t'maⁿ

(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵Jnda jo' tjaquiee' Jesús wats'om t'maⁿ, toõⁿoⁿ tjeiiⁿeⁿ nn'aⁿ ch'eⁿ, joo nn'aⁿ na cwindaaⁿ ndo' nn'aⁿ na cwila'jnda jo' jo'. ⁴⁶Tsoom ndaana:

—Waa ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om na matsona': "W'aya cwiluiiñena' w'aa yuu na cwila'neiⁿ nn'aⁿ nnom Ty'oots'om." Saa 'o cwila'yo' juuna' cha'cwijom tsue'tsjo' yuu na cwicatoo'ndye naⁿcanty'ue.

⁴⁷Ndo' ticwii xuee tyo'mooⁿ ndaa nn'aⁿ naquii' wats'om t'maⁿ. Saa nn'aⁿ na cwiluiitquiendye ndaa ntyee ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés, ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye naquii' tsjoom, tyol'uee'ndyena chiuu ya nl'ana na nla'cuee'na jom. ⁴⁸Saa meiⁿchjoo tilecaliuna chiuu ya nl'ana ee cha'tsondye nn'aⁿ tyocantyjaa' n'om ñ'oom na tyotseineiⁿ ndaana.

Najndei na matseixmaⁿ Jesús

(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

20 Tju'na' cwii xuee'ñeeⁿ na ma'moⁿ Jesús ndaa nn'aⁿ naquii' wats'om t'maⁿ. Mañequiaaⁿ ñ'oom naya na macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om nn'aⁿ, ndo' xjeⁿñeeⁿ tqwie'cañom ntyee na cwiluiitquiendye ndaa ntyee ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés, ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye quii' tsjoom. ²Jlue naⁿñeeⁿ nnoom:

—Catsu' ndaayâ, çyuu ty'om' najndu' na mache' nmeiiⁿ? Ndo' ç'ñeeⁿ tquiaa na matseixmaⁿ na luaa'?

³Quia jo' t'o Jesús ndaana:

—Mati ja mawax'a cwii ñ'oom ndaa'yo'. Cat'o'yo' nndii. ⁴Na tyotseits'oomñe Juan nn'aⁿ, çyuu jna' najneiⁿ? çAa nam'aaⁿ Ty'oots'om oo aa cwe' ñ'om ndyuee nn'aⁿ?

⁵Quia jo' tyola'neiⁿ cheⁿnquieena ñ'eⁿ nc'iaana, tyoluena:

—Xeⁿ nl'uuya na m'aaⁿ Ty'oots'om jnaⁿna', quia jo' nntsoom: "çChiuu na tícala'yuy'o' ñ'eⁿñê?" ⁶Saa xeⁿ nl'uuya nam'aⁿ nn'aⁿ jnaⁿna', nla'cwjee nn'aⁿ jaa ñ'eⁿ ljo', ee cwilayu'yana na Juan cwiluiiñe profeta.

⁷Jo' chii t'oona nnoom:

—Jâ ticaliuyâ yuu jnaⁿyuu najndei Juan na tyotseits'oomñe nn'aⁿ.

⁸Quia jo' tso Jesús ndaana:

—Meiⁿ ja, xocatsjoo ndaa'yo' 'ñeeⁿ mañequiaa najndo na mats'aa nmeiiⁿ.

Nn'aⁿ na tyol'a cwenta l'oontjom

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹Tooⁿoⁿ na tyotseineiⁿ ñ'oom tjañoom'waa ndaa nn'aⁿ, tsoom:

—Tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ. Tcoom'm l'oo uva tyuaaⁿaⁿ. Jnda jo' teijndeiiaaⁿ joona' nn'aⁿ na nl'a ts'iaaⁿ jo' jo' ndo' jndye xuee tjaaⁿ cwiicheⁿ ntyja.

¹⁰Quia na tue'ntyjo xjeⁿ na tqwie ntjom'ñeeⁿ, jñoom cwii mosoom'm na m'aⁿ naⁿñeeⁿ na ññe'quiana na tseixmaⁿ cwentaⁿaⁿ. Saa tyotjaa' naⁿñeeⁿ juu, jñoomna juu na tjaa ljo' tjachuu. ¹¹Jo' chii jñomnaaⁿaⁿ cwiicheⁿ mosoom'm. Mati tsaⁿñeeⁿ tyotjaa'na ndo' tyolajnaaⁿna juu, jnda chii jñoomna juu na tjaa ljo' tjachuu. ¹²Jñomnaaⁿaⁿ cwiicheⁿ moso na jnda ndyee. Juu tsaⁿñeeⁿ jla'quiee'ndyena, jnda chii tjeii'na juu naquii' ntjom'ñeeⁿ.

¹³Quia jo' tso ts'aⁿ na ntjoom' jo': "çChiuu chiuu nnts'aayo? Luua nnts'aa, njñoⁿ nquii ti'jndaa na jeeⁿ candya' ts'ooⁿ. Nnts'aacheⁿndyo quia na nnty'iaana jom, nla't'maaⁿndyena jom." ¹⁴Saa

nn'aⁿ na cwil'a ts'iaaⁿ tyuaa^{na},
quia na nty'iaana na nquii jnaaⁿ jo',
tyoluena ndaa n'c'iaana: "Luua' ts'aⁿ
na cwiljo ntjom l'ō. Cwa nla'cuaa'a
jom cha jaa nljo ntjom luaya." ¹⁵ Jo'
chii, tjeii'na jom nnom ntjom ndo'
jla'cuee'na jom.

Tax'ee Jesús ndaa nn'aⁿ, tsoom:

—Nquii ts'aⁿ na ntjom' jo', ¿ljo'
nts'aaⁿ quio naⁿñeeⁿ? ¹⁶ Nñoom ndo'
nntseicwjeⁿ joona. Ndo' nñe'quiaaⁿ
ntjom 'naaⁿ'aⁿ ndaa nt'omcheⁿ nn'aⁿ.

Jnda na jndyena na seineiⁿ Jesús
ñ'oommeiⁿ, jluena:

—Tijoom cwancuee' Ty'oots'om na
caluii na luua'.

¹⁷ Saa Jesús nquiee nty'iaa^{na}
ndaana. Tjeii'eⁿ cwii ñ'oom na
seijoom'ñe cheⁿnqueⁿ na tsjo' na ya
jom. Tsoom:

—Quia jo' ¿ljo' ñe'ca'moⁿ ljeii
'naaⁿ Ty'oots'om na mawaa na
matsona'?:

Majuu tsjo' na tîcwil'uee'ndye
luañeⁿ na cwil'a tsiaⁿtsjo',
jnda mameiⁿntyjee'na' nqui
tsiaⁿtsjo'.

¹⁸ Meiⁿ cwil'ñeeⁿ cheⁿ ts'aⁿ na
tileicatseiⁿnoⁿ cantyja 'naⁿya,
maju'wi'na' juu cha'cwijom ts'aⁿ
na toomñe na tíoñe nacjoo'
tsjo'. Saa ts'aⁿ na tiñe'catseyu'
ñ'eⁿndyo, maxjeⁿ nlcow'wi'na' jom.
Nntseijomna' tsaⁿñeeⁿ cha'cwijom
ts'aⁿ na tío cwii tsjo' t'maⁿ nacjoo',
na seitiujndaana' juu.

Ñeeⁿ nnom nñe'quiana ts'iaaⁿndaana

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

¹⁹ Nquiee ntyee na
cwiluitquiendye ndaa ntyee
ñequio nn'aⁿ na cwit'moⁿ ljeii na
tqueⁿ Moisés, mañejuu xjeⁿñeeⁿ

tyola'jndana na nnt'uena Jesús,
ee jla'noⁿna na nacjoo joona
seineiⁿ ñ'oom na tjañoom'waa'.
Saa nquiaana nn'aⁿ na jndyendye,
²⁰ jo' chii jñoomna nn'aⁿ na ty'equeⁿ
cwenta ñ'oom na matseineiⁿ. Tyol'a
naⁿñeeⁿ na ya nn'aⁿndyena, cha
nnty'iaana aa nntseineiⁿ ñ'oom na
quio majuutina' nnda nla'quioona
jom l'ō gobiernom na cu'xeⁿ
tsaⁿñeeⁿ jom. ²¹ Joo naⁿñeeⁿ ta'x'ee
nnoom:

—U Maestro na ma'mooⁿ ñ'oom'
Ty'oots'om ndaa nn'aⁿ, nquiuuyâ
na ndyeyu matsei'neiⁿ ndo' ya
ma'mooⁿ meiⁿ tyooche' na cwe'
jndaa' ñeeⁿ neiⁿ. Ñe'quii'cheⁿ
ñ'oom na mayuu' ma'mooⁿ
cantyja 'naaⁿ natoo' Ty'oots'om.
²² Ndo' je' Ta, ñe'candyayâ,
¿aa matsona' na nñe'quiaayâ
ts'iaaⁿndaayâ nnom César, oo aa
ticatsa'ntjomna'?

²³ Saa jom sei'noⁿoⁿ cwe' na
ñe'c'omna cwenta jom. Tsoom
ndaana:

—¿Chiuu na ñe'cal'a'yo' na
cat'uiina' ja? ²⁴ Cat'moⁿyo' cwii
tsjo'ñjeeⁿ noⁿ. ¿Ñeeⁿ 'ndyoonnom
luaa ndo' 'ñeeⁿ xuee' ljeiiwaa?

Jlue naⁿñeeⁿ:

—Nquii César, tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ
tsjoom Roma.

²⁵ Quia jo' tsoom ndaana:

—Catiom'yo' ts'iaaⁿndaay'yo'
nnom César yuu na tseixmaⁿna'
cwentaaⁿ'aⁿ, ndo' quia'yo' cwentaa'
Ty'oots'om yuu na tseixmaⁿna'
cwentaa' nqueⁿ.

²⁶ Tîcandaa nnc'omna jom
ñ'eⁿ ñ'oom na matseineiⁿ. Yacheⁿ
jla'cheⁿna na tjawee' n'omna ñ'oom
na t'ooⁿ.

**Cwita'x'eena cantyja na
nnta'ndo'nnda' nn'a'**

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷Jndā jo' tquie'cañom nt'om nn'a'ⁿ saduceos nam'aa'ⁿ Jesús. Joonā nn'a'ⁿ na cwilue na xocata'ndo'nnda' nn'a'ⁿ.

²⁸Ta'x'eena nnoom, jlueña:

—'U Maestro na ma'moq'ⁿ ñ'oom' Ty'oots'om ndaa' nn'a'ⁿ, 'ndii Moisés ñ'oom luayā na matsona' xe'ⁿ nncue' cwii tsa'n's'a ndo' nljoñe scoom'm na tjaa'na'ⁿ ntseinda, quia jo' tyjee ts'oo'ñee'ⁿ cocoom ñ'e'ⁿ scuu' xioom. Nnc'om ntseinaa'ⁿ ñ'e'ⁿ yuscu'ñee'ⁿ cha nntseinoomñe' na tjaa ntseinda xioom t'om. ²⁹Luaa tuii. Tyom'a'ⁿ ntquiee' naⁿ nom ñenquii ts'a'ⁿ ntseinda. Juu tsa'ntquiee tocoom ndo' tyuaa' tuee'ⁿe'ⁿ, tjaa ndana ñ'e'ⁿ scoom'm. ³⁰Jndā chii tsa'ⁿ na jndā we tocoom ñ'e'ⁿ scuu' xioom, ndo' mati jom tuee'ⁿe'ⁿ, tjaa ntseinaa'ⁿ ñ'e'ⁿ yuscu'ñee'ⁿ. ³¹Quia jo' tsa'ⁿ na jndā ndyee tocoom ñ'e'ⁿ yuscu'ñee'ⁿ.

Ndo' majo'ti cha'tso ntquiee'ndyena cwii ndo' cwiindyena toñoomna jom na scuuna ndo' tjāna. Mei'cwii ndana tjaa'na'ⁿ ñ'e'ⁿñe'. ³²Ndo' na cwiimacandā tue' yuscu'ñee'ⁿ.

³³Quia jo' quia na nnta'ndo'xco nn'a'ⁿ na jndā tja, ¿ñee'ⁿ cwiindyee joonā na saa'ⁿa'ⁿ? Ee cha'tso ntquiee'ndyee naⁿ ñee'ⁿ scuuna jom.

³⁴T'o Jesús ndaāna, tsoom:

—Nn'a'ⁿ tsjoomnancue cwi'unco ndo' cwiñe'quia nda na cwi'unco.

³⁵Saa' m'a'ⁿ nn'a'ⁿ na majndā majndaa'ya na la'xma'ⁿ na nnta'ndo'xcona na jndā tja. Ndo' la'xma'ⁿ na nnc'omna tiempo na nncuaaxco tsjoomnancue.

Naⁿñee'ⁿ taxoc'uncona, mei'ⁿ naⁿ nom, ndo' mei'ⁿ naⁿ lcu. ³⁶Mei'ⁿ taxocwjennda'na ee nntseijomna' joonā cha'na ángeles. Ndo' nc'e na cwicandaana na nnta'ndo'xcona, jo' chii matseijomna' na cwita'ndo'na cha'na wando' nquii Ty'oots'om.

³⁷Saa' cantyja 'naa'ⁿ na nnta'ndo'xco nn'a'ⁿ na jndā tja, maquiiti Moisés t'moq'ⁿ na ljo' ñequio ñ'oom na seiljei' cantyja 'naa'ⁿ ts'oom nioom zarza. Naquii' ñ'oom'ñee'ⁿ tsoom na Ta Ty'oots'om cwiluiiñe' Ty'oots'om cwentaa' Abraham, Isaac, ndo' Jacob. ³⁸Ee jom nchii cwiluiiñe' Ty'oots'om cwentaa' l'oo, jom cwentaa' nn'a'ⁿ na cwita'ndo'. Jo' chii maxje'ⁿ ma'mo'ⁿna' na cha'tso nn'a'ⁿ cwita'ndo'na cantyja 'naa'ⁿa'ⁿ.

³⁹Cwantindye nn'a'ⁿ na cwit'moq'ⁿ ljeii na tqe'ⁿ Moisés t'oona nnoom, jlueña:

—'U Maestro na ma'moq'ⁿ ñ'oom' Ty'oots'om ndaa' nn'a'ⁿ majo'ndyoo ñ'oom matsu'.

⁴⁰Ndo' taticandaa' n'om nn'a'ⁿ saduceos na cwii nnta'x'eetina nnoom.

¿Ñee'ⁿ jnda cwiluiiñe' Cristo?

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹Tso Jesús ndaa' cha'tso nn'a'ⁿ:

—¿Chiuu na cwilue nn'a'ⁿ na Cristo cwiluiiñe' tsjaa'ⁿ David na jndyowicantyyoo'? ⁴²Ee naquii' libro na chuu Salmos, maquiiti David tsoom:

Nquii Ta Ty'oots'om tsoom nnom juu Ta na matsa'ntjom ja:

“Cajma'ⁿ ntyjaa'a ntyjaya yuu na matseit'maa'ⁿñena' 'u,

⁴³hasta xje'ⁿ na jndā tsa'a' nn'a'ⁿ na jndoo 'u na c'omna nacje' naⁿ!”

⁴⁴Cwe' jo' mawax'aya ndaa'yo':
—¿Chiuu nnts'aayuuna' na
cwiluiiñe Cristo tsjaa' David na
jndyowicantyjoo' ee manquiti
David matsoom na juu cwiluiiñe Ta
na matsa'ntjom jom?

Matseitia' Jesús nn'a' na cwit'moo'
ljeii na tque' Moisés

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

⁴⁵Luaa ñ'oom na tsoom ndaa' nn'a'
na cwila'jomndye ñ'e'ñê, ñequio na
ndye cha'tsondye nn'a':

⁴⁶—Que'ndyo' cwenta na til'a'yo'
cha'na cwil'a nn'a' na cwit'moo'
ljeii na tque' Moisés, ee joona
jee' neii'na na nnc'o'nomna na
cwee'na liaa na jnda na tei'ncoo.
Ndo' l'ue n'omna na nla't'maa'ndye
nn'a' joona na quia na'ñee' na
xma'ndyena ñequio na jndoo' jndye
nn'a'. Mati na nncwindyuaandyena
yuu na matseit'maa'ñetina'
joona naquii' lan'om. Ndo' na
nncwindyuaandyena yuu na
yati cwiwiñ'oom' na waa xuee.

⁴⁷Ndo' cwinty'uetye'nquiona
'naa' yolcu na jnda ljondye na tja
noom. Juu xje' na cwil'ana na ljo',
jee' teincoo ñ'oom cwila'nei'na
nnom Ty'oots'om cha tinoo' na ljo'
cwila'xma'na. T'ma'ti lco'wi'na'
na'ñee' nnts'aa Ty'oots'om.

Tsjo'ñjee' na tquiaa yuscu nnom
Ty'oots'om

(Mr. 12:41-44)

21 M'aa' Jesús wats'om t'ma',
ndo' jleinty'iaa'na' na n'tya
na cwiñe'quia ofrendas cwentaa'
Ty'oots'om. Cwitioomna joona'
ts'om castom. ²Mati nty'iaa'na' cwii
yuscu na jnda ljoñe, na jee' jñee'ñe.

Tsa'ñee' tjacjoom'm we tsjo'ñjee'
na ticajdana' jo' jo'. ³Tso Jesús:

—Mayuu'che' ndye'yo' nnts'joo',
yuscum'aa' na jnda ljoñe, ndo'
jñee'ñê, saa' t'maa'ti tquiaa'
cwentaa' Ty'oots'om, nchiiti na
tquia cha'tsondye nt'omche'. ⁴Ee
cha'tso na'm'a' cwe' na waljoo'
tuee'na na cwiñe'quia nnom
Ty'oots'om, saa' yuscum'aa' meii'
na jñee'ñê, tju'ñ'ee' mandi cantyja
na nlcwaa'na'.

Matso Jesús na nntyuii' wats'om
t'ma'

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵Tyola'nei' nt'om nn'a'
cantyja 'naa' wats'om t'ma' na
jee' chjoomna' ñequio ljo' na
nei'ncoo' ndo' ñequio 'na' na ya na
cwiñe'quia nn'a'. ⁶Tsoom:
—Cha'tso na cwinty'ia'yo'
nmei', manncue'ntyjo xuee na
nntyuii'ñ'e'na'. Taxocaljoo' cwii
tsjo' nacjoo' x'iaa'na'.

'Naa' na nluui cwitjooche' na nntsuu

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷Quia jo' ta'x'eena nnoom:
—U Maestro na ma'moo' ñ'oom'
Ty'oots'om ndaa' nn'a', ¿cwaa' nluui
na luaa'? Ndo' ¿cwaa' cwii 'naa'
m'mo'na' na jnda teinndyoo' nluui
nmei'?

⁸Tsoom ndaana:
—Que'yo' cwenta cha
tinquio'nn'a' nn'a' 'o. Ee jndye
nn'a' nlquie'cañom na nlue na
joona cwiluiindyena Cristo. Nluena:
“Ja cwiluiindyjo Cristo”, ndo'
nluena: “Je' jnda tue'ntyjo xje'.”
Saa' 'o tilajomndyo' ñequio na'ñee'.
⁹Mei' tila'catyudyoy' quia na

cwíndye'yo' na nndyocwje'cañoom
ntia' ndo' cwila'wendye nn'aⁿ
nacjoo gobiernom 'naaⁿna. Ee
jndeí'na' na nmei'ⁿⁱ cwinomjndyee,
saa tyoowe'ntyjo xjeⁿ na nntsuu
tsjoomnancue.

¹⁰Ndo' tsotyeeⁿcheⁿ ndaana:

—Nla'wendye nn'aⁿ cwii ndyuaa
nacjoo nn'aⁿ cwiicheⁿ ndyuaa.
Ndo' cwii tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ
nntseiweñê nacjoo' cwiicheⁿ
tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ. ¹¹Jndye joo jndeíi
nnts'eii ndo' nnc'oom jndo' nt'maⁿ
ñequio ntycu na wjaatcuuñena!
Ndo' t'maⁿ nla'catyuendye nn'aⁿ na
nnty'iaana jndye 'naaⁿ t'maⁿ na
nleitquioo' tsjo'luee.

¹²Saa cwii tjoocheⁿ na nluui
cha'tso nmei'ⁿⁱ, nnt'ue nn'aⁿ 'o
nawi' ndo' nlei'ntyjona 'o ndo'
mati ññe'quiana cwenta 'o
ndaā nn'aⁿ naquii' lan'om nch'u
ndo' nntioomna 'o l'aancjo.
Ndo' nnc'oochona 'o jo ndāā
nn'aⁿ na cwiṣa'ntjom ñequio
naⁿmaⁿn'iaaⁿ t'maⁿ, cwe' cantyja
'naaⁿⁱ xueya. ¹³Quia na nntjom'yo'
nmei'ⁿⁱ nncju'naaⁿñena' na
nntjei'yuu'ndyo' cantyja 'naⁿya.
¹⁴Cala'jndaa'ndyo'ya'yo' na
tinc'oom' n'om'yo' cwaaⁿ ñ'oom
na nnt'q'yo' cha nncwañoom'na' 'o,
¹⁵ee xjeⁿⁱñeeⁿ nncq nncwjaa'ndyo
ñ'oom quii' ndyue'yo' ndo'
ññequia na jndo' n'om'yo' hasta
mei'cwiindye joo nn'aⁿ na jndoo
'o xondaā nluena na til'ue ñ'oom
na nndu'yo' meiⁿ na nluena
na tiyuu'na'. ¹⁶Mati lotye'yo',
londyee'yo', ntyjee'yo', nn'aⁿyo',
nn'aⁿ na ya ñ'oom 'o ñ'eⁿndye,
ññe'quiana cwenta 'o luee nn'aⁿ
ndo' nt'omndyo' nla'cwjee naⁿⁱñeeⁿ.

¹⁷Cha'tsondye nn'aⁿ nnc'omna
na ticuee' n'omna 'o cwe' nc'e
na m'aⁿ'yo' cantyja 'naaⁿⁱ xueya.
¹⁸Saa xoca'ndiya na nntsuumdyo'.
Hasta meiⁿ cwe' cwii soonqueⁿ'yo'
xocatsuuna' ñ'eⁿndyo'. ¹⁹Ndo'
nc'e na tica'ndyenc'uaa'ndyo'
nnto'ñoom'yo' na ticantycwii na
nntando'yo'.

Nntyuii' tsjoom Jerusalén

²⁰Saa quia na nnty'ia'yo' na
cwitjaa'ndye sondaro tsei ndiocheⁿ
Jerusalén, quia jo' cala'noⁿ'yo'
na jnda tue'ntyjo xjeⁿ na nntyuii'
tsjoom'ñeeⁿ. ²¹Quia ljo' nn'aⁿ na
m'aⁿ ts'ondaa Judea, c'oolleinomna,
c'oona quii' ntsjo. Ndo' nn'aⁿ na
m'aⁿ quii' tsjoom'ñeeⁿ calui'na
jo' jo'. Ndo' nn'aⁿ na m'aⁿ jo jndaā
tinc'oolcwe'na tsjoom'ñeeⁿ. ²²Ee
quia jo' ncuee na cwitioomndye
nn'aⁿ cantyja na wi'ndyena
cha nntseicandaā'ñena' cha'tso
ñ'oom' Ty'oots'om na jnda teiljeii.
²³Nty'iaandye yolcu na ndeiindye
joo ncuee'ñeeⁿ ñequio yolcu na
'ndaandye nda. Ee nnquioo cwii
nawi' t'maⁿ nacjoo nn'aⁿ tyuaawaa
ndo' jeeⁿ t'maⁿ nawi' na nnt'uiina'
joona. ²⁴Nncwjena ñ'eⁿ xjo ndo'
nt'om nnc'oocho nn'aⁿ prašo na
ticwii cwii ndyuaa. Ndo' nn'aⁿ
na nchii judíos nlcq'na tsjoom
Jerusalén jndye xuee, hasta nncuee'
xjeⁿ na jnda seijndaa'ñe Ty'oots'om
na nncjaawintyjee' na cwiluii na ljo'.

Luaa nnts'aana' quia na nndyonnda' Jesús

(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

²⁵T'maⁿ 'naaⁿ nleitquioo' nnty'iaa
nn'aⁿ nnom ñe'quioom' ñ'eⁿ chi' ñ'eⁿ

cancjuu. Ndo' nnom tsjoomnancue t'maⁿ nntsei'ndaa'na' n'om nn'aⁿ. Nntseiñ'eeⁿna' jooa quia na nndyena na jeeⁿ c'uaa manquiuu' nmoⁿ ndaaluee, nntseicaty'uena' jooa. ²⁶Nnts'aana' na tajndei' n'omna nc'e na cwicatyuena ñequio na m'aaⁿticheⁿ n'omna chiuu cwii wjaach'etina' nnom tsjoomnancue. Ee nntseicwachuu'ñena' cha'tso 'naⁿ najnda na matseixmaⁿ tsjo'luee. ²⁷Quia ljo'cheⁿ nnty'iaana ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee na macwjacañooⁿnnda'a tsjoomnancue. Nndyoo naquii' nchquiu ñequio najndei' na matseixmaⁿya ndo' ñequio na neiⁿncoo' nacaxuee na cwiluiit'maⁿndyo. ²⁸Quia na jnda jnaⁿna' na cwiluii cha'tso nmeiⁿ, c'omt'maaⁿndyo' n'om'yo', c'om't'c'eendyo' ee jnda teindyoo' na nluin'maaⁿndyo'.

²⁹Mati seineiiⁿ ñ'oom na tjañoom' ndaana, tsoom:

—Cala'noⁿyo' cantyja 'naaⁿ ts'oom higuera ndo' cha'tso nt'omcheⁿ n'oom. ³⁰Quia cwinty'ia'yo' na jnda macwicalui' tscoo'na', cwila'noⁿyo' na jnda teindyoo' ncuéesua'. ³¹Mati quia na cwinty'ia'yo' na cwiluii cha'tso nmeiⁿ, cala'noⁿyo' na jnda teindyoo' m'aaⁿna' na nntsa'ntjom Ty'oots'om.

³²Candye'yo' nntsjoō, mayuu'cheⁿ na xocwjeñ'eⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ je' hasta xjeⁿ na jnda seicandaa'ñena' cha'tso ñ'oommeiⁿ. ³³Tsjo'luee ñ'eⁿ tsjoomnancue nntycwiñ'eⁿna' saā juu ñ'oom 'naⁿya tijoom cwinom'na' juuna'.

³⁴'Cal'andyo' cwenta na tincjaachuna' 'o na ñoomñoom

na n'l'a'yo', oo na nnc'om'yo' na candye'yo', oo na nncuaa ñ'omtiuu 'naⁿyo' 'naⁿ na macaⁿna' 'o. Cha tints'aana' na tic'omc'eendyo' ndo' majndeiito nncwjee'cañoom xuee'ñeeⁿ 'o. ³⁵Tintjom'yo' cha'cwijom na nnquioo cwii teinco' ee nnt'uiina' nn'aⁿ na m'aⁿ cha'waa nnom tsjoomnancue. ³⁶Jo' chii c'om't'c'eendyo' cha'waa xuee na m'aⁿyo'. Ndo' calaty'oondyo' nnom Ty'oots'om cha nnc'oom jndei' n'om'yo' na nndaā nnaⁿndyo' nawil' na quia nndyo, ndo' nndaā nncwintyje'tyeⁿyo' jo nooⁿ na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee.

³⁷Naxuee tyo'moⁿ Jesús ndaa nn'aⁿ naquii' wats'om t'maⁿ. Ndo' quia tmaaⁿ tyocalueeⁿeⁿ, tyocaⁿ ta na jndyu Olivos. ³⁸Ndo' cha'tso nn'aⁿ cwitsjoom tyoquiēna wats'om t'maⁿ na nndyena ñ'oom na ññequiaaⁿ.

Cwi'maⁿna na nnt'uena Jesús

(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

22 Majnda jaawindyoo' nncuee' xuee pascua na cwicwa' nn'aⁿ judíos tyoo' na tjaa ndaaljo' tjaquiee'. ²Ndo' ntyee na cwiluiitquiēndye ndaa ntyee ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés, cwe' nty'iu tyol'ueēndyena chiuu ya cha nndaā nla'cuee'na Jesús, ee nquiaana nn'aⁿ na neiiⁿ jom.

³Xjeⁿñeeⁿ tuō Satanás naquii' ts'om Judas, tsaⁿ na mati jndyu Iscariote. Jom cwii joo nn'aⁿ na canchoo'wendye. ⁴Tjaaⁿ na m'aⁿ ntyee na cwiluiitquiēndye ndaa ntyee quii'ntaaⁿ nn'aⁿ judíos, ñ'eⁿ

nn'aⁿ na cwijndoo' ts'iaaⁿ na cwiluii wats'om. Tjatseijndaa'ñê chiuu ya nnts'aaⁿ na ñnequiaaⁿ cwenta Jesús lueena. ⁵Ndo' naⁿñeeⁿ jeeⁿ jla'neiiⁿndyena, tjoom' t'maⁿna na ñne'quiiana s'om nnoom. ⁶Mati jom seijomñê na ljo'. Tyol'ueeⁿ cwaaⁿ nncju'naaⁿñena' na ñnequiaaⁿ cwenta Jesús lueena xjeⁿ na ticajndoo' nn'aⁿ.

Seijndaa'ñe Jesús na cuaa Cena

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25;

Jn. 13.21-30; I Co. 11.23-26)

⁷Tue'ntyjoⁿ ncuee na cwicwa' nn'aⁿ judíos tyoo' na tjaa ndaaljo' tjaquiee'. Ncuee'ñeeⁿ macaⁿna' na cala'cwjeena canmaⁿ cantyja 'naaⁿ ncuee pascua. ⁸Ndo' jñom Jesús Pedro ñequio Juan, tsoom ndaana: —Catsa'yo', nlaajndaa'ndyo' yuu na nlcwaa'a cantyja 'naaⁿ ncuee pascua.

⁹Ta'x'eeena nnoom:

—¿Yuu l'ue ts'om' na nlaajndaa'ndyô?

¹⁰T'ooⁿ ndaana:

—Quia na jndā saaquie'yo' naquii' tsjoomwa'ñeⁿ, nntjomndyo' cwii tsaⁿs'a na ñ'oom tsjoo na ñjom ndaa. Catsaantyjo'yo' naxeeⁿeⁿ hasta na nncueⁿeⁿ w'aa yuu na nncjaaqueⁿeⁿ. ¹¹Jo' jo' candu'yo' nnom ts'aⁿ na waa' w'aa'ñeeⁿ: “Nquii' ts'aⁿ na ma'moⁿ ndaaya mawax'eeⁿ: ¿Yuu waa cuarto na nlcwaa'â cwentaa' xuee pascua ñequio nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿndyô?” ¹²Quia jo' juu tsaⁿñeeⁿ m'mooⁿ ndaa'yo' cwii cuarto t'maⁿ, w'aa nandye na maniomcandaⁿ 'naⁿ. Jo' jo' calajndaa'ndyo'ya'yo'.

¹³Ty'ena ndo' jliuna cha'xjeⁿ na tsoom. Ndo' jla'jndaa'ndyena na nlcwaa'na, nntquiina catsmaⁿ.

¹⁴Quia na jndā tmaaⁿ, tue'cañoom Jesús, tjacjom nacañoom' meiⁿsa ñequio canchoo'we nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê. ¹⁵Tsoom ndaana:

—Jeeⁿ ntyjaa' ts'ooⁿya na nlcwaa'a nantquie pascuawaa ñ'eⁿndyo' cwii tjoocheⁿ na nnc'io. ¹⁶Ee candye'yo' nntsjoⁿ, taxocwa'nnda'a juuna' hasta xjeⁿ na jndā seicandaⁿñena' yuu na matsa'ntjom Ty'oots'om.

¹⁷Jndā jo' to'ñoom cwii waso, jndā chii tquiaaⁿ na quian'l'uaa' Ty'oots'om ndo' tsoom ndaana:

—Cato'ñoom'yo' wasowaa, calui' cjaana' cwii ndo' cwiindyo', cwe'yo'. ¹⁸Ee candye'yo' nntsjoⁿ, je' na cwii wjaatina', taxoc'ua ndaawinom hasta quia nncue'ntyjo xjeⁿ na nnts'a'ntjom Ty'oots'om.

¹⁹Ndo' to'ñoom tyoo', tquiaaⁿ na quian'l'uaa' Ty'oots'om, jndā chii tyjeeⁿ juuna', tquiaaⁿ ndaana. Tsoom:

—Tyoo'waa cwiluiiñena' seii'a na mañequiaandyo na nnc'io. Luaa' nntsaa'l'a'yo' na cwicañjom n'om'yo' ja.

²⁰Jndā na tcwa'na tyoo'ñeeⁿ, majo'ti s'aaⁿ, to'ñoom waso. Tsoom: —Juu ndaa winom na ñjom wasowaa tseixmaⁿna' ñ'oom xco na maquaⁿtyaⁿ ñequio nioom'a na nnquioo cwenta'yo'.

²¹Saa queⁿyo' cwenta, ñe'cwii meiⁿsa na cañom' meindyuaandyo ñequio ts'aⁿ na mañequiaa cwenta ja. ²²Ndo' ja na cwiluiindyo ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee, mayuu'cheⁿ manntjoⁿ cha'xjeⁿ na jndā teijndaa' cantyja 'na'ya, saa nnt'uiwi'na' juu ts'aⁿ na mañequiaa cwenta ja.

²³Quia jo' to'na na tyota'x'eendyena ndaana, 'ñeeⁿ cwiindye joona na nnts'aa na ljo'.

¿Ñeeⁿ cwiluiit'maⁿñeti?

²⁴Mati jla'ñ'eeⁿ ndyueena 'ñeeⁿ cwiindyee joona na nnc'oom na t'maⁿñeti. ²⁵Saa jom tsoom ndaana: —Nn'aⁿ na m'aⁿ n'iaaⁿ tsjoomnancuewaa ñequio nn'aⁿ na cwitsaⁿntjom, cwinchjeena nn'aⁿ na cwindye'ntjom ndaana, saa cwila'cajndyu yo'ñeeⁿ joona nn'aⁿ na ya cwil'a. ²⁶Saa quii'ntaaⁿ 'o nchii luua' nncuaa. Ee juu ts'aⁿ na cwiluiitquieñeti c'oom cha'na ts'aⁿ na cje tseixmaⁿ. Ndo' ts'aⁿ na matsaⁿntjom c'oom cha'na ts'aⁿ na mand'i'ntjom. ²⁷Ee ¿ñeeⁿ cwiluiit'maⁿñeti, aa juu ts'aⁿ na wacatyeeⁿ nacañoom' meiⁿsa, oo aa juu ts'aⁿ na mand'i'ntjom jo' jo'? ¿Aa nchii maxjeⁿ juu ts'aⁿ na wacatyeeⁿ nacañoom' meiⁿsa? Saa queⁿ'yo' cwenta, ja m'aaⁿya quii'ntaaⁿ'yo' na mand'i'ntjoⁿ.

²⁸'O ñequi'cheⁿ ñ'eⁿ'yo' ñ'eⁿndyo cha'tsoti na maqueⁿna' xjeⁿ ja. ²⁹Jo' chii cha'xjeⁿ na tqeⁿ'tyeⁿ Tsotyaya ñ'oom na ja nntsaⁿntjoⁿ, malaa'ti' maquaⁿ na 'o nntsaⁿntjom'yo'. ³⁰Yuu na nntsaⁿntjoⁿya, jo' nñequiaya na nlcwa'yo' ndo' nncwe'yo' ñ'eⁿndyo cañoom' meiⁿsa 'naⁿya. Ndo' nncwindyuaandyo' ntio yuu na nntu'xeⁿ'yo' canchoo'we ntmaaⁿ nn'aⁿ Israel.

Matseicandii Jesús na nncwji'ñe Pedro

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹Tso ta Jesús:

—'U Simón, queⁿ' cwenta, jndā tcaⁿ Satanás ñ'oom na nntseitei'ncweeⁿ'eⁿ 'o cha'na matseicueñe ts'aⁿ lqueeⁿ trigo,

³²saa ja jndā ñes'aa ty'oo nnom Ty'oots'om cantyja 'naⁿ cha tintseintycwiina' na matsei'yu'ya' ts'om'. Ndo' xeⁿ jndā tco'ndyu'xcwe'nnda', quiaa' ñ'oom t'maⁿ ts'om ndaa nn'aⁿ nmeiiⁿ na cwila'yu'.

³³T'ō Simón nnoom, matso:

—Ta, m'aaⁿc'eendyo na nncjo w'aañcjo ñ'eⁿndyu'. Ndo' tints'aa meiⁿ na nnc'io ñ'eⁿndyu'.

³⁴Tso Jesús nnoom:

—Aa ndi', Pedro, njom' matsjoo, cwii tjoocheⁿ na nntseixuaa caxtijndyo je'je'cheⁿ, saa 'u xjeⁿ'ñeeⁿ jndā ndyee ndii' macwji'ndyu' na ticwajnaⁿ ja.

Nntseicandaa'ñena' ljeii na mawaa

³⁵Tso Jesús ndaana:

—Quia na jñooⁿya 'o na saanquia'yo' ñ'oom 'naⁿya, tsjoo na t'catsañ'om'yo' tsjo'ñjeeⁿ, meiⁿ chetsja', meiⁿ lcoom, ¿aa waa na seitjoona' 'o?

Jluena nnoom:

—Meiⁿ'cwii tjaa'naⁿ.

³⁶Tsotyeeⁿ'cheⁿ ndaana:

—Saa je', ñeeⁿ juu na maleiñ'oom 'naⁿ na cwicañjom s'om, cjaañ'oom juuna' ndo' mati chetsja'. Ndo' ñeeⁿ juu na tjaa'naⁿ xjo espada, cajndaa liaatco 'naaⁿ', chii c'oom xjoo'. ³⁷Ee candye'yo' nntsjoo, maxjeⁿ jndei'na' na catseicandaa'ñena' ljeii na mawaa cantyja 'naⁿya na matsona': “Tjeii'na cwenta na ljo'yu wi'ñe cha'xjeⁿ nn'aⁿ na wi'ndye.”

³⁸Jluena nnoom:

—Ta, canty'ia', luua mawaa we xjo espadas.

T'ooⁿ ndaana, tsoom:

—Malei'tyeⁿ luua'.

Matseineiⁿ Jesús nnom Ty'oots'om*(Mt. 26:366; Mr. 14:32-42)*

³⁹Quia jo' jlueeⁿeⁿ w'aa yuu na tcwa'na, tjaaⁿ ta na jndyu Olivos yuu na maxjeⁿ quicaⁿ. Ndo' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom'm, mandi'ntyjona naxeeⁿeⁿ. ⁴⁰Quia na tquiena jo' jo', tsoom ndaana:

—Calaneiⁿyo' nnom Ty'oots'om cha juu na ñequeⁿna' xjeⁿ 'o tincwantjomna' 'o.

⁴¹Ndo' teiñoqⁿ nacañoomna, tjaaⁿ cha'na tquia na nncju' ts'aⁿ cwii tsjo'. Tcoom'm xtyeeⁿ ndo' seineiiⁿ nnom Ty'oots'om. ⁴²Tsoom:

—Tsootyaya, xeⁿ 'u l'ue ts'om', catseicandyaandyu' ja nawi'waa. Saa ticaluii ljo' na l'ue ts'ooⁿ ja, caluii ljo' na l'ue ts'om' nncu'.

⁴³Ndo' xjeⁿñeeⁿ tyje'cañoom cwii ángel nacañoom'm na jnaⁿ cañoom'luee na tyoñequiaa najneiⁿ. ⁴⁴Yocheⁿ na tyotsei'ndaa'na' ts'oom, tyoqueⁿñetyeeⁿ na tyotseineiⁿ nnom Ty'oots'om ñequio cha'waa najneiⁿ. Ndo' ndaatmeiiⁿeⁿ tyotseijomna' cha'na t'maⁿ ndaateiⁿ niom', ñecwii ndii' cwi'iuuna' xjeⁿ nomtyuaacheⁿ.

⁴⁵Quia na jndā teicantyjaaⁿ na seineiiⁿ nnom Ty'oots'om, tjantyjaaⁿaⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñeⁿ ndo' ljeiiⁿ na cwindana. Ee tícanaⁿndyena na jeeⁿ chjoo' n'omna. ⁴⁶Tsoom ndaana:

—¿Chiuu na cwindayo'?

Quicantyja'yo', calaneiⁿyo' nnom Ty'oots'om cha juu na ñe'queⁿna' xjeⁿ 'o, tincjaachuuna' 'o.

T'uena Jesús*(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)*

⁴⁷Ndicwaⁿ matseineiⁿ Jesús ndo' tqiue'cañoom nn'aⁿ na jndyendye. Jo

ndaⁿ naⁿñeeⁿ wjaajndyee Judas, cwii joo nn'aⁿ na canchoo'we. Seicandyoo'ñê nacañoom' Jesús na nnc'om ntsmaⁿ. ⁴⁸Tso Jesús nnoom: —'U Judas, ja na cwiluiindyö ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee, ¿aa ma'tioo' cwenta ja luee nn'aⁿ ñequio na ma'ua' ntsmaaⁿa?

⁴⁹Ndo' nn'aⁿ na ñ'eeⁿ ñ'eⁿñeⁿ, quia na nty'iaana chiuu wjaach'eenal, jluea nnoom:

—Ta, ¿aa mañejom nntuaa'a xjo?

⁵⁰Ndo' cwii joona mañoom' seiquee'ñe mosoo' tyee na cwiluiitquieñe. Tyjee tsua'qui tsaⁿñeeⁿ ntyjaya. ⁵¹Quia jo' tso Jesús ndaana:

—Maya, ca'ndye'yo'.

Ndo' tyenquiom'm tsua'qui tsaⁿñeeⁿ, sein'maaⁿ juu. ⁵²Ndo' nn'aⁿ na tqiocio nacjoom'm, joo ntyee na cwiluiitquiendye ñequio nn'aⁿ na cwijndoo' ts'iaaⁿ cwentaa' wats'om, ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye naquii' tsjoom, tsoom ndaa naⁿñeeⁿ:

—Jnda'jom ñequio ncjo espadas ndo' ñ'eⁿ n'oom nch'io na tqiocio'yo' nacjoya. Ndo' na tqiocio'om'yo' cwii tsaⁿcanch'ue. ⁵³Io ndii' 'io tyom'aa'ya quii'ntaa'yo' naquii' wats'om t'maⁿ meiⁿ t'icat'ue'yo' ja. Saa je' je' jndā tue'ntyjo na juu na jaaⁿñe maqueⁿna' xjeⁿ.

Macwji'ñe Pedro cantyja 'naaⁿ Jesús*(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)*

⁵⁴Jndā na t'ue naⁿñeeⁿ jom, ty'eñ'omna jom waa' tyee na cwiluiitquieñe. Ndo' Pedro tjantyjoⁿ tqiacheⁿ tquia. ⁵⁵Jo' jo' jla'ntjoomndye nn'aⁿ chom tach'eⁿ,

tyomeindyuaandyena ndiocheⁿ
nacañoom' chom. Ndo' mati
Pedro tjacjom quii'ntaaⁿna. ⁵⁶Cwii
yuscu na mand'i'ntjom ljeii jom na
wacatyeeⁿ 'ndyoo chom, jeeⁿ nquiee
nty'iaa' nnoom ndo' tso:

—Mati tsaⁿm'aaⁿ ñeñ'eeⁿ ñ'eⁿ
tsaⁿm'aaⁿ!

⁵⁷Saa jom tjei'ñê, tsoom:

—Jeeⁿ 'u yuscu ticwajnaⁿ'a
tsaⁿm'aaⁿ!

⁵⁸Tyoowiquiuu' ljeii cwiicheⁿ ts'aⁿ
jom, tso nnoom:

—'U, maxjeⁿ cwiindyee jooa.

Saa t'ooⁿ:

—Nchii jo' ja.

⁵⁹Jnda tjawiquiuu'ticheⁿ,
cha'na cwii hora, cwiicheⁿ ts'aⁿ
tyotseijndei' 'ndyoo, tso:

—Tsaⁿm'aaⁿ, mayuu'cheⁿ ñeñ'eeⁿ
ñ'eⁿ tsaⁿm'aaⁿ ee ts'aⁿ ts'ondaa
Galilea jom.

⁶⁰T'lo Pedro nnom:

—Ja re, meiⁿchjoo ticaljeii ñ'oom
na matsul!

Ndicwaⁿ matseineiⁿ ñ'eⁿ tsaⁿñeeⁿ
ndo' seixuaa caxtijndyo. ⁶¹Quia jo'
taqueⁿ Ta Jesús ndyeyu jo ndo' na
m'aaⁿ Pedro ndo' nty'iaa' nnoom.
Ndo' mañoom' tjañjoom' ts'oom
ñ'oom na jnda tso nnoom: “Cwii
tjoocheⁿ na nntseixuaa caxtijndyo
je'je'cheⁿ saa xjeⁿñeeⁿ 'u jnda
ndyee ndii' macwji'ndyu' ñ'eⁿndyo.”

⁶²Quia jo' mana jlui' Pedro
quii'ntaaⁿ naⁿñeeⁿ. Jeeⁿ'cheⁿ ndya'
tyoty'ioom na jnda ntyjeeⁿ.

Cwila'jnaaⁿna Jesús

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³Nn'aⁿ na tyol'a cwenta Jesús,
tyola'jnaaⁿna ndo' tyotjaa'na jom.

⁶⁴Mati tyola'tyeⁿna liaa nnoom,

tyotmeiiⁿ'na nda' nnoom ndo'
tyoluena:

—Cjaawee' 'ndyo' 'ñeeⁿ juu macwja' 'u.
⁶⁵Ndo' jndye ñ'oom ticuee' ts'om
tyoluena nacjoom'm.

'Ooqueⁿna Jesús luee nn'aⁿ na cwiluiitquiendye

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶Quia na jnda teixuee, tjomndye
ntyee na cwiluiitquiendye ndaa ntyee
ñequio nn'aⁿ na cwijndoo' ts'iaaⁿ
wats'om t'maⁿ ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ
ljeii na tqeⁿ Moisés. Ty'eñ'omna Jesús
na m'aⁿ nn'aⁿ na cwiluiindyena n'iaaⁿ
ndaa nn'aⁿ judíos. Jluu naⁿñeeⁿ nnoom:

⁶⁷—Catsu' ndaayâ, ¿aa 'u
cwiluiindyu' Cristo?

Jom t'ooⁿ ndaana:

—Meiⁿ xeⁿ na nntsjoⁿ ndaa'yo', saa
xocala'yu'yo'. ⁶⁸Ndo' meiⁿ xeⁿ na
cwax'aya ndaa'yo', 'o xocat'o'yo' 'ndyo,
xocalacandyaandyo' ja. ⁶⁹Saa je' xuee
na cwii wjaana', ja na cwiluiindyo
ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee nncjocajmaⁿ
ntyjaa' Ty'oots'om ntyjaya yuu
na matseit'maaⁿñetina' ja. Jo' jo'
nntseijomndyo ñ'eⁿñê cha'tso najndei
na matseixmaaⁿ.

⁷⁰Cha'tsondyena ta'x'eena:

—Quia jo' ¿aa 'u cwiluiindyu'
Jnda Ty'oots'om?

T'ooⁿ ndaana:

—Mancjo'ti'yo' jnda macwindu'yo'.

⁷¹Quia jo' jluena:

—¿Ljo' cwii macaⁿtina' na nlu'iyuu'
nacjoom'm? Ee mancjootyaa jnda
jndyaaya ñ'oom 'ñom.

Ty'eñ'omna Jesús na m'aaⁿ Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

23 Quia jo' cha'tsondye
nn'aⁿ na tjomndye jo' jo',

tei'cantyjana, ty'eñ'omna Jesús na m'aaⁿ Pilato. ²To'na na tyoñequiana jnaaⁿl'aⁿ. Jluena:

—Tsaⁿm'aaⁿl jnda jliuuyâ na matsei'naⁿl'aⁿ n'om nn'aⁿ ndyuaayâ. Ee quitsoom na ticwanaaⁿ na nñe'quiaayâ ts'iaaⁿndaayâ nnom César. Ndo' manquiiyeeⁿ matsoom na cwiluiiñê Cristo ndo' rey jom.

³Quia jo' ta'x'ee Pilato nnoom, tso:

—¿Aa 'u cwiluiindyul' rey na catsa'ntjom nn'aⁿ judíos?

T'õ Jesús nnom:

—Maxjeⁿ jo' ja, cha'xjeⁿ na matsul'.

⁴Ndo' tso Pilato ndaa ntyee na cwiluiitquiendye ndaa ntyee ñequio nn'aⁿ na jndyendye:

—Ja meiⁿcwii jnaaⁿl tsaⁿs'am'aaⁿl ticaljeiya.

⁵Saa naⁿñeeⁿ jla'jndeiil' ndyueena, jluena:

—Ñ'oom na ma'mooⁿ matseijmeiⁿna' nn'aⁿ cha'waa ts'õndaa Judea. Tyoch'eeⁿ na ljo' ts'õndaa Galilea, ndo' mati ñjaaⁿ.

Ty'eñ'omna Jesús na m'aaⁿ Herodes

⁶Jnda na jndii Pilato ñ'oom cantyja 'naaⁿl Galilea, tax'eeⁿ:

—¿Aa ts'aⁿ ts'õndaa Galilea tsaⁿs'am'aaⁿl'?

⁷Quia na ljeiijndaa'ñê na jnaⁿ Jesús ts'õndaa Galilea yuu na matsa'ntjom Herodes, quia jo' seicwanoom Jesús na m'aaⁿ Herodes'ñeeⁿ na tsaⁿñeeⁿ cu'xeeⁿ Jesús. Ee tyjee' tsaⁿñeeⁿ Jerusalén quia jo'. ⁸Ndo' jeeⁿ neiiⁿeⁿ quia na nty'iaaⁿl'aⁿ Jesús ee jaach'ee xuee na jeeⁿ ñe'cwajnaⁿl'aⁿ juu ndo' na jndye ñ'oom jnda jñeeⁿ cantyja 'naaⁿl. Jo' jeeⁿ queeⁿ ts'oom na nnty'iaaⁿl'aⁿ

na nnts'aa Jesús cwii ts'iaaⁿ na xocandaⁿ nnts'aa na cwe' cwii ts'aⁿ. ⁹Ndo' jndye ñ'oom tyowax'eeⁿ, saa meiⁿcwii ñ'oom tic'õ Jesús. ¹⁰Ndo' ntyee na cwiluiitquiendye ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés, mati ty'ena na m'aaⁿ. Tyoqueⁿya n'omna na tyoñequiana jnaaⁿl Jesús. ¹¹Ndo' mati Herodes ñequio sondaro 'naaⁿl'aⁿ, cwe' tyoncona Jesús ndo' tyola'jnaaⁿl na jom. Jla'cweena jom cwii liaa na jnda, jnda chii jla'cwanomnnda'na jom na m'aaⁿl Pilato. ¹²Juu xuee'ñeeⁿ ljoyaañe Pilato ñ'eⁿ Herodes, ee ñet'omntiaa'ndyena.

Cwiiwijnndaa'tyeⁿ na cue' Jesús

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

¹³Quia jo' seitjom Pilato ntyee na cwiluiitquiendye ndaa ntyee ñequio nn'aⁿ na la'xmaⁿl'iaaⁿ ñequio nn'aⁿ na jndyendye. ¹⁴Tsoom ndaana:

—'O tquioñ'om'yo' tsaⁿs'am'aaⁿl na cwindu'yo' matseijmeiiⁿeⁿ nn'aⁿ judíos. Saa queⁿyo' cwenta, jo ndaa cha'tsondyo' jnda tcaaⁿl'a ñ'oom nnoom, ndo' meiⁿcwii jnaaⁿl'aⁿ ticaljei na cha'tso ñ'oom na cwiqueⁿyo' nacjoom'm. ¹⁵Meiⁿ Herodes ticaljeii jnaaⁿl'aⁿ, jo' na seicwanomnnda' tsaⁿñeeⁿ jom na m'aaⁿya. Queⁿyo' cwenta, meiⁿcwii tyootseitjooñê na matsa'ntjomna' na cueeⁿeⁿ. ¹⁶Jo' chii nnchuu'jñeeⁿ xeⁿ jnda nntseicandyaandyõ jom.

¹⁷Ndo' waa costumbre na jndei'na' na catseicandyaañe Pilato cwii praõ jo ndaa nn'aⁿ xcwe na waa xuee.

¹⁸Saa cha'tso nn'aⁿ na jndyendye, ñe'cwii ñ'oom jla'xuaana, jluena:

—Quindyõõ' luaa' ñjaa'ñe ndo' catseicandyaandyul' Barrabás.

¹⁹Tsaⁿñeeⁿ tuee'na jom w'aancjo ee teijndaa' jnaaⁿ'aⁿ na seiweñê nacjoo' gobiernom. Ndo' seicueⁿ'eⁿ ts'aⁿ. ²⁰Ndo' Pilato nc'e na ñe'catseicandyaañê Jesús, seineiⁿ'nnaaⁿ'aⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ. ²¹Saa joo naⁿ'ñeeⁿ jndeiiiti jla'xuaannda'na, jluena:

—Caty'iom' jom ts'oom'naaⁿ.

Caty'iom' jom ts'oom'naaⁿ.

²²Tsoom ndaaⁿ na jndā ndyee ndii':

—¿Ljo' jeeⁿ'cheⁿ tis'a s'aaⁿ?

Meiⁿ'cwii jnaaⁿ'aⁿ ticaljeiya na matsa'ntjomna' na cueeⁿ'eⁿ.

Jo' chii nnchuu' jñeeⁿ, xeⁿ jndā nntseicandyaandyo jom.

²³Saa naⁿ'ñeeⁿ jndeii' ndyueena, jndeii tyola'xuaana, tyotaⁿ'na na cañoom ts'oom'naaⁿ. Ndo' ñ'oom'ñeeⁿ na tyoluena ñequio ntyee na cwiluiitquiendye ndaaⁿ ntyee jnaⁿ'jndeiiina'. ²⁴Jo' chii Pilato tquiaañetoom ñ'oom na caluii cha'xjeⁿ na cwitaⁿ'na.

²⁵Seicandyaañê ts'aⁿ na tyotaⁿ'na na m'aaⁿ w'aancjo, meiiⁿ na tyotseiweñê nacjoo' gobiernom ndo' seicuee' ts'aⁿ. Ndo' tquiaaⁿ Jesús lueena na cal'ana chiuu na l'ue n'omna.

Cwity'ioomna Jesús ts'oom'naaⁿ

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶Xjeⁿ na ty'eñ'om sondaro Jesús na nnty'ioomna jom ts'oom'naaⁿ, t'uena cwii ts'aⁿ na jnaⁿ' jndaaⁿ, ts'aⁿ tsjoom Cirene na jndyu Simón. Jla'cachuuna jom ts'oom'naaⁿ tyojaantyjoⁿ naxeⁿ' Jesús ñ'eⁿ juuna'.

²⁷Ndo' cwii tmaaⁿ' t'maⁿ nn'aⁿ ty'entyjo naxeⁿ' Jesús, ndii

ñ'eeⁿ yolcu na jeeⁿ cwityuee ndo' cwila'xuaa na matsei'ndaa'na' n'om na cwinty'iaa na luaa' matjoom.

²⁸Saa taqueⁿ Jesús, tsoom:

—O yolcu Jerusalén, tandyuee'yo' cantyja 'naⁿ ja luaa, catyuee'yo' cantyja 'naⁿ' ncjo'yo' ñ'eⁿ nda'yo'.

²⁹Ee queⁿ'yo' cwenta, manncue'ntyjo xuee na nlue nn'aⁿ:

“Jeeⁿ teijnoom yolcu na tileic'om nda, na tícandeiindye, meiⁿ tjaa yo'ndaa jla'canteei'.” ³⁰Ncuee'ñeeⁿ nnto' nn'aⁿ na nluena ndaaⁿ ntsjo:

“Catquiaandyo' nacjooyâ”, ndo' nluena ndaaⁿ nta: “Cala'cata'yo' já.” ³¹Ee xeⁿ nmeiiⁿ macwil'a nn'aⁿ ñ'eⁿ'ndyo ja na tjaa jnaⁿ tseixmaⁿ'ya, cwanti na t'maⁿ'ti nawil' nntjoom naⁿ'ñeeⁿ na waa jnaaⁿ'na.

³²Ndo' mati ty'echona we nn'aⁿ na wi'ndye na nnty'ioomna n'om'naaⁿ.

³³Quia na tquiena cwii joo na jndyu Ta Tsei'xqueⁿ Ts'oo, ty'ioomna jom ts'oom'naaⁿ jo' jo' ñequio naⁿ'ñeeⁿ na wi'ndye, cwii tsaⁿ'ñeeⁿ ntyjaaⁿ'aⁿ ntyjaya ndo' cwiicheⁿ tsaⁿ'ñeeⁿ ntyjaaⁿ'aⁿ ntyjatymaaⁿ.

³⁴Tsoom: —Tsotyāya, catseit'maⁿ ts'om' joona, ee ticala'nōⁿ'na ljo' cwil'ana ñ'eⁿ'ndyo.

Ndo' tyo'oo sondaro x'iaa na nnty'iaana ñ'eeⁿ nleijnoom' cwii cwii liaⁿ'aⁿ. ³⁵Jo' jo' jndye nn'aⁿ na cwe' ty'ecanty'iaa na luaa'. Saa naⁿ'maⁿ'niaaⁿ jeeⁿ ticuee' n'omna jom, tyoluena:

—Jeeⁿ ya tjei'n'maaⁿ'ñê nt'omcheⁿ nn'aⁿ, je' cwji'n'maaⁿ'ñê cheⁿ'nqueⁿ xeⁿ mayuu' cwiluiiñê nquii Cristo tsaⁿ na tjeii'ñe Ty'oots'om na catsa'ntjom.

³⁶Mati tyola'jnaaⁿ' sondaro Jesús. Ty'entyjaa'na na ñ'equiana winom na tã na nnc'om. ³⁷Jluena:

—Xeⁿ 'u cwiluiindyu' Rey na catsa'ntjom' nn'aⁿ judíos, cwji'n'maa'ndyu' cheⁿncu'.

³⁸Ndo' jo ndeyeu ts'om xqueeⁿ ty'loomna ljeii ñ'oom griego, latyeⁿ, ñ'eⁿ hebreo. Matsona': "Luaañe Rey cwentaa nn'aⁿ judíos."

³⁹Cwii joo naⁿñeeⁿ na wi'ndye na ñoom ñ'eⁿñê, seijnaaⁿ jom. Tso:

—¿Aa nchii Cristo cwiluiindyu'? Cwa cwji'n'maa'ndyu' cheⁿncu' ndo' mati jâ.

⁴⁰Saa t'o cwii cheⁿ tsaⁿñeeⁿ, seitiaaⁿ'aⁿ x'iaaⁿ'aⁿ, tsoom:

—Cwa tinqia' Ty'oots'om. Ndo' 'u jndâ t'uuiyteⁿna' na maxjeⁿ nnc'io'.

¿Aa ticando' mañejo'ti matjom' cha'xjeⁿ matjom jom? ⁴¹Ndo' wendyo jaa nmeiiⁿ mayuu'cheⁿ maty'iomyana' na catjooⁿya na luaa ee cwitiooⁿndyo cantyja na ñel'aaya. Saa juu Tam'aaⁿ meiⁿcwii nawi' tîcats'aaⁿ.

⁴²Quia jo' tsoom nnom Jesús:

—'U Ta, cjaañjoom' ts'om' ja quia na nndyo' na nntsâ'ntjom'.

⁴³Tso Jesús nnom tsaⁿñeeⁿ:

—Mayuu'cheⁿ matsjooⁿ njom', xuee je' nnc'oom' ñ'eⁿndyoⁿ jo paraíso yuu na m'aaⁿ nquii Ty'oots'om.

Tquiaañe Jesús na tueeⁿ'eⁿ

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴Xjeⁿ na tuee' quiajmeiⁿ, teijaaⁿ cha'waa tsjoomnancue hasta na ndyee na matmaaⁿ. ⁴⁵Ee na teijaaⁿ ñel'quoom'. Ndo' juu liaa tco na ntyjaty'io naquii' wats'om t'maⁿ ty'ioo'xcwena'. ⁴⁶Quia jo' jndei seixuaa Jesús, tsoom:

—Tsotyaya, ma'ndiya cantyja na wando'a naquii' l'o'.

Jndâ tsoom na luaa', mana tueeⁿ'eⁿ.

⁴⁷Quia na nty'iaa' tyo na matsa'ntjom sondaro chiuu waa na tuii, seit'maaⁿñê Ty'oots'om, tsoom:

—Mayuu'cheⁿ tsaⁿm'aaⁿ matseixmaaⁿ ts'aⁿ na lju' cwiluiñe.

⁴⁸Ndo' cha'tso nn'aⁿ na tjomndye na nty'iaa na ljo' tuii, quia ty'elcwee'na l'aana, tyotmeiⁿ'na nda' ndei'candyaana na cwit'mooⁿna na matsei'ndaa'na' nquiuna. ⁴⁹Ndo' cha'tso nn'aⁿ na tal'jaaⁿ'na Jesús ñequio yolcu na ty'entyjoⁿ naxeeⁿ'eⁿ na jnaⁿ Galilea, tyonty'iaa tquiiana na luaa' tjom Jesús.

'Oocaty'iuuna Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰Tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ na jndyu José na jnaⁿ tsjoom Arimatea ts'ondaa Judea. Tsaⁿñeeⁿ cwii joo nn'aⁿ na m'aⁿ n'iaaⁿ cwentaa nn'aⁿ judíos. Jom ya ts'aⁿñê ndo' mach'eeⁿ na maty'iomyana'. ⁵¹Mati tyomeinom'm juu na nntsâ'ntjom Ty'oots'om. Tîcatseijomñê ñ'oom na t'maⁿ nt'omcheⁿ nc'iaaⁿ'aⁿ na cue' Jesús. ⁵²Tjaaⁿ na m'aaⁿ Pilato ndo' tcaaⁿ ts'oo Jesús. ⁵³Jndâ chii tjacatyjeeñê juu. Seityjooñê liaa sávana tsaⁿ lino ndo' tjaa'ñê juu naquii' tsue'tsjö' na tuiiya. Jo' jo' meiⁿcwii tjaa'naⁿ 'ñeeⁿ cojaaquiee'.

⁵⁴Juu xuee'ñeeⁿ, maxuee na cwila'jndaa'ndye nn'aⁿ na nnta'jndyena xuee sábadó. Ndo' xjeⁿñeeⁿ majaawee'ya xjeⁿ cantyja 'naaⁿ'na'.

⁵⁵Yolcu na tquio ñ'eⁿñê na jnaⁿna Galilea, ty'enty'iaana tsei'tsuaa, tqeeⁿ'na cwenta chiuu waa na tjacanty'iuu'ñê.

⁵⁶Jndâ jo' ty'elcwee'na Jerusalén,

ty'ela'jndaa'ndyena nasei cachi ndo' nche^m. Ndo' ta'jndyeena juu xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ cha'xjeⁿ matsa'ntjom ljeii naqui.

Cantyja na tando'xco Jesús

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

24 Cwitsjoomya xuee najndyee smanaⁿ, ty'ena yuu waa tsei'tsuua. Ty'echona nasei cachi na jnda jla'jndaa'ndyena. ²Jnda na tqienua jliuna na jnda teindyō tsjo' na ta' 'ndyoo tsue'tsjo'. ³Quia na ty'equie'na jo' jo', taticaliuna sei'ts'o 'naa^m Ta Jesús. ⁴Xcwe na matseñ'eeⁿñena' joona na cwicatyenua, ndo' teitquoo'ndye we nn'aⁿ nacañoomna na jeeⁿ canchii', caxuee liaa. ⁵Jeeⁿ ndya' tyuena, jla'ntyjanquioondyena nqueⁿna nomtyuaa. Jluu naⁿñeeⁿ ndaana:

—¿Chiuu quii'ntaaⁿ l'oo cwil'ue'yo' ts'aⁿ na wando'? ⁶Tac'oomñê ñjaaⁿ, jnda wando'xcoom. Cjaañjoom' n'om'yo' ñ'oom na seineiiⁿ ndaa'yo' quia na ndi m'aaⁿ ts'ōndaa Galilea. ⁷Tsoom na nqueⁿ na cwiluiiñê ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee, ññe'quia nn'aⁿ cwenta jom luee nn'aⁿjnaⁿ. Ndo' naⁿñeeⁿ nnty'ioomna jom ts'oom'naaⁿ. Saa xuee jnda ndyee ncwando'xcoom.

⁸Quia jo' tjañjoom' n'omna ñ'oom na tyotseineiⁿ. ⁹Jnaⁿna yuu na waa tsei'tsuua, ty'elcwee'na ndo' jla'candiina nn'aⁿ canchoo'cwii ñequio cha'tso nt'omcheⁿ nn'aⁿ chiuu waa na tuii. ¹⁰María Magdalena, ñ'eⁿ Juana, ñ'eⁿ María tsondyee Jacobo, ñ'eeⁿ nt'omcheⁿ yolcu na ñ'eeⁿ ñ'eⁿndyena, joona jla'candiina nn'aⁿ canchoo'cwii

ñ'oom'ñeeⁿ. ¹¹Saa apóstoles ndoo' nquiuna cwe' ñ'omnco jo'. Ticala'yu'na.

¹²Saa Pedro teicantyyaaⁿ, jleinoom, tjaaⁿ yuu waa tsei'tsuua. Quia na nty'iaaⁿaⁿ naquii' tsei'tsuua, cwe' liaa canchii' ljeiiⁿ. Ndo' tjalcwe'nnaaⁿaⁿ wa'aⁿ, jaawa jaacue tyom'aaⁿ ts'oom cha'tso na jnda tuii.

Ñjomndye we nn'aⁿ nato Emaús

(Mr. 16:12-13)

¹³Majuuti xuee'ñeeⁿ we nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ Jesús cwil'oona cwii tsjoom chjoo na jndyu Emaús na m'aaⁿ na' canchoo'cwii kilómetros na tqienua' ñ'eⁿ Jerusalén. ¹⁴Ndo' che'nquieena cantyja cha'tso na nmeii^m tuii. ¹⁵Yocheⁿ na luua' jeeⁿ cwila'neiⁿna, manquiiiti Jesús tue'ntyjooⁿ joona. Ñ'e'cwi tjaaⁿ ñ'eⁿndyena. ¹⁶Saa tícata'jnaaⁿna jom ee s'aana' n'omndaana cha'cwijom na titquioona. ¹⁷Tsoom ndaana: —¿Ljo' ñ'oom jeeⁿ cwilaneii^myo' na tsa'yo' nato? Quia jo' ty'emeintyjee'na na chjoo' n'omna.

¹⁸Ndo' cwiindye joona na jndyu Cleofas t'ō nnoom, tso:

—¿Aa 'u cwii ts'aⁿ na cwe' tyje'ya Jerusalén, jo' chii ticaljei' chiuu waa na tuii wja mawena'?

¹⁹Quia jo' t'ōoⁿ ndaana:

—¿Ljo' tuii?

Joona t'ōona nnoom:

—Aa, waa na tuii cantyja 'naa^m Jesús, ts'aⁿ tsjoom Nazaret na tyotseixmaⁿ profeta. T'maⁿ najneiⁿ ts'iaaⁿ na tyoch'eeⁿ ñequio ñ'oom na tyotseineiⁿ jo ndaa cha'tso nn'aⁿ ndo' jo nnom Ty'ōots'om. ²⁰Saa

nquiee ntyee na cwiluiitquiendye ndaa ntyee ñequio naⁿmaⁿn'iaaⁿ cwentaayâ tquiana cwenta jom na cat'uiityeⁿna' jom na cueeⁿeⁿ, ndo' ty'ioom nn'aⁿ jom ts'oom'naaⁿ. ²¹Ndo' jâ jeeⁿ ñentyjaa' n'ooⁿyâ na jom nluuîñê nquii na nntseicandyaañe nn'aⁿ Israel. Ndo' waa cwiicheⁿ, je' jndâ ndyee xuee na tuii na nmeiⁿ. ²²Ndo' nchii macandâ jo', mati joo yolcu na ñ'eeⁿ tmaaⁿ na laxmaaⁿyâ, tquiõñ'omna ñ'oom na jeeⁿ seiñ'eeⁿna' jâ. Ee mateincooquiuu' ty'ena yuu waa tsei'tsuaⁿaⁿ, ²³saa taticaliuna sei'ts'o 'naaⁿaⁿ. Tquiolcwee'na, tyoluena na mati tco'na' ángeles ndaana na jlue yo'ñeeⁿ ndaana na jom wanoom'm. ²⁴Jo' chii ty'e nt'om nc'iaayâ yuu waa tsei'tsuaa ndo' jliuna na mayuu' cha'xjeⁿ na jlue yolcu'ñeeⁿ. Saa maxjeⁿ t'icanty'iaana nquii Jesús.

²⁵Quia jo' tso Jesús ndaana: —O nn'aⁿ na tileicala'noⁿ'yo' maxjeⁿ tiqueⁿ'yo' cwenta ndo' ticjoo' n'om'yo' na nlayu'yo' cha'tso ñ'oom na tyolue profetas. ²⁶Aa nchii maxjeⁿ matsona' na nquii Cristo catjoom cha'tso naw'i'meiⁿ cwitjoocheⁿ na nntseit'maaⁿñena' jom.

²⁷Quia jo' tyo'mooⁿ naquii' ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om cha'tso ñ'oom na matseineiⁿna' cantyja 'naaⁿ nqueⁿ. Tooⁿoⁿ ñequio ljeii na tqeⁿ Moisés ndo' tcuu ty'oomna' hasta xjeⁿ ljeii na tqeⁿ cha'tso profetas.

²⁸Quia na ty'ewindyooona tsjoom chjoo yuu na cwi'oona, quia jo' s'aaⁿ na ndoo' wjaatyeeⁿcheⁿ. ²⁹Saa jooona l'ana na jndei'na' na caljoo'ñê ñ'eⁿndyena. Jluena:

—Caljoo'ndyu' ñ'eⁿndyô ee je' jndâ tmaaⁿ ndo' manleincooⁿ.

Jo' chii tjaqueⁿeⁿ naquii' w'aa na nljoo'ñê. ³⁰Ndo' quia na tjacjom nacañoom' meiⁿsa ñ'eⁿndyena, to'ñoom tyoo', tquiaaⁿ na quian'l'uaa' Ty'oots'om cantyja 'naaⁿna', tyjeeⁿ ndo' tquiaaⁿ juuna' ndaana. ³¹Ndo' xjeⁿñeeⁿ s'aana' jooona cha'cwijom ts'aⁿ na ya teitquioo'nnda' ndo' ta'jnaaⁿna na manquii Jesús jo'. Saa jom mana tsuñê jo ndaana. ³²Tyoluena ndaa ntyjeena:

—Aa tiyuu' s'aana' jndal'jom teiiⁿ n'ooⁿya yocheⁿ na matseineiⁿ ndaaya xjeⁿ na ñjomndyô nato quia na seicanooⁿ chiuu ma'moⁿ ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii.

³³Ndo' mañejuu xjeⁿñeeⁿ teicantyjana, ty'elcwee'na Jerusalén. Jliuna nn'aⁿ na canchoo'cwii ñ'e'naaⁿ m'aⁿ naⁿñeeⁿ ñequio nt'omcheⁿ nc'iaana. ³⁴Quia jo' jlue naⁿñeeⁿ ndaana:

—Jeeⁿ sa, mayuu'cheⁿ jndâ mawando'xco Ta Jesús, ee jndâ teitquioo'ñê nnom Simón.

³⁵Quia jo' jooona tyola'neiⁿna chiuu waa na tuii quia na m'aⁿna nato ndo' chiuu waa na ta'jnaaⁿna jom quia na tyjeeⁿ tyoo'.

Teitquioo'ñe Jesús ndaa nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

³⁶Yocheⁿ na cwila'neiⁿna ñ'oommeiⁿ, teitquioo' meintyjee' Jesús xcwe quii'ntaaⁿna. Tquiaaⁿ na xmaⁿndyena. Tsoom:

—C'om'yo' na tjaañomtiiu quii' n'om'yo'.

³⁷Saa jooona niroom tyuena, ee jla'tiiuuna na cwe' ncwaaⁿaⁿ jo' cwinty'iaana. ³⁸Ndo' tsoom ndaana:

—¿Chiuu na jeeⁿ matsei'ndaa'na' nquiu'yo' ndo' na luua' m'aaⁿ n'om'yo'? ³⁹Canty'ia'yo' l'ooⁿya ñ'eⁿ nc'aya na manncotyā luua. Ndo' nquio'yo' ja, ee ncwaaⁿ ts'aⁿ tjaa'naⁿ sei' cachuuna', meiⁿ ndei' cha'na cwinty'ia'yo' na cho ja.

⁴⁰Jnda tsoom na luua', t'mooⁿ l'ooⁿ ndo' nc'eeⁿ. ⁴¹Saa ndicwaⁿ cwe' matseitsaⁿtona' jooⁿ na jeeⁿ neiiⁿna, jeeⁿ cjaawee' n'omna, hasta tileicalayu'na na jom. Quia jo' tsoom ndaana:

—¿Aa cwilei'ñ'om'yo' na ya nlcwa' ts'aⁿ?

⁴²Jo' chii tqiana cwii taⁿ catscaa jneiiⁿ ñequio tscuu na ñjom tsiom'.

⁴³To'ñoom ndo' tcwaaⁿaⁿ ñequio na jndoo'na. ⁴⁴Ndo' tsoom ndaana:

—Cha'tso ñ'oom na teiljeii cantyja 'naⁿya naquii' ñ'oom na tqeⁿ Moisés ñequio profetas, ndo' mati naquii' salmos, ñ'oom'ñeeⁿ tyo'mooⁿya ndaa'yo' quia na ndicwaⁿ m'aaⁿya ñ'eⁿndyo'. Jooⁿa' wjaatseicandaa'ñena', ndo' je' macwiluii cha'xjeⁿ na tsjo^o.

⁴⁵Quia jo'cheⁿ tquiaa Jesús na nla'ngⁿna ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeiina'. ⁴⁶Tsoom ndaana:

—Ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii, matsona' na nquii na cwiluiiñe Cristo, jndei'na' na nntjoom nawii'

t'maⁿ, ndo' xuee na jnda ndyee nncwando'xcoom na tueeⁿeⁿ.

⁴⁷Ñequio xuee' jom ññe'quia nn'aⁿ ñ'oom na calcwe' n'om nn'aⁿ jnaaⁿna cha na nntseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om jooⁿa. Ñ'oommeiiⁿ nnaⁿna' Jerusalén, nncjaanty'eena' xjeⁿ cha'waa tsjoomnancue.

⁴⁸Ndo' 'o la'xmaⁿ'yo' na catjei'yuu'ndyo' ñ'oommeiiⁿ.

⁴⁹Queⁿ'yo' cwenta, ja njñoⁿya nquii Espíritu Santo na jnda tso Tsotyaya na ññequiaaⁿ ndaa'yo'. Jo' chii, caljoo'ndyo' tsjoom Jerusalén hasta na nnto'ñoom'yo' juu na nnaⁿ nandye na ññequiaa najnda'yo'.

Tjawa Jesús cañoom'luee

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰Quia jo' jlui'na tsjoom'ñeeⁿ. Tjachom jooⁿa nndyoo' tsjoom Betania. Seintyjooⁿ l'ooⁿ nacjooⁿa, tio'naaⁿñê jooⁿa. ⁵¹Majuu xjeⁿ na matio'naaⁿñê jooⁿa toⁿ'na' jom ñ'eⁿndyena. Tjañ'oomna' jom nandye cañoom'luee. ⁵²Ndo' jooⁿa, quia jnda jla't'maaⁿndyena jom, ty'elcwee'na Jerusalén na jeeⁿcheⁿ ndya' neiiⁿna. ⁵³Ñe'quii'cheⁿ tyom'aⁿna wats'om t'maⁿ na tyola't'maaⁿndyena Ty'oots'om. Mantyjati luua'ndyo.

Ñ'oom cantyja 'naaⁿ Jesucristo na seiljei Juan

Juu na cwiluiiñe ñ'oom'
Ty'oots'om tuiiñe na ts'aⁿ jom

1 Xjeⁿ na to' Ty'oots'om
na tqeeⁿ cha'tso, juu na
cwiluiiñe ñ'oom'm maxjeⁿ m'aaⁿ
ñ'eⁿñê. Ndo' cha'tso na cwiluiiñe
mati juu candaa'ñ'eⁿ cwiluiiñe.
²Juu na cwiluiiñe ñ'oom'
Ty'oots'om m'aaⁿ ñ'eⁿñê xjeⁿ na
jnaⁿjndyeecheⁿna'. ³Cha'tso na
maniom na tqeeⁿ Ty'oots'om, ñ'eeⁿ
quia tqeeⁿna joona'. Cwii cwii
nnom na maniom, ñequii'cheⁿ na
ñ'eeⁿ na tqeeⁿna jo'. ⁴Tseixmaⁿ
cheⁿnqueⁿ na ticantycwii na
wanoom'm. Juu jo' na matseixmaaⁿ
matseijomna' cha'cwijom chom
na matseixueeñena' ndaaⁿ nn'aⁿ.
⁵Juu naxuee na matseixmaaⁿ,
matseicanooⁿna' cha'tso na cwi'oo
nacjoo' Ty'oots'om. Saaⁿ cha'tso joo
jo' tîcandaⁿ nlqueⁿna' xjeⁿ 'naaⁿna'
jom.
⁶Tyom'aaⁿ cwii tsaⁿs'a na jñom
Ty'oots'om na m'aⁿ nn'aⁿ judíos.
Juan jndyu tsaⁿñeeⁿ. ⁷Jñoom na
ty'iom Ty'oots'om ts'iaaⁿ jom na
nncwji'yuu'ñê cantyja 'naaⁿ Cristo
na cwiluiiñe naxueeñe, tyoch'eeⁿ
na ljo' cha cha'tsondye nn'aⁿ ñ'eⁿ

Cristo nla'yu'na. ⁸Nchii nqueⁿ
cwiluiiñe naxueeñe saaⁿ jñoom na
nncwji'yuu'ñê cantyja 'naaⁿ juu
na cwiluiiñe naxueeñe. ⁹Cristo
cwiluiiñe naxueeñe na mayuu'cheⁿ,
tuiiñe tsjoomnancue. Jom
mañequiaaⁿ naxuee nnom ticwii
cwii ts'aⁿ.

¹⁰Nquii na cwiluiiñe ñ'oom'
Ty'oots'om, tyom'aaⁿñe
tsjoomnancue, saaⁿ meiiⁿ na
jom tqeeⁿ juuna', maxjeⁿ
tîcala'noⁿ nn'aⁿ ñ'eeⁿ cwiluiiñe.
¹¹Tyje'cañoom nn'aⁿ judíos na
mañecwii ndyuaana ñ'eⁿñê,
saaⁿ tîcato'ñoomna jom. ¹²Saaⁿ
nt'omndye joona to'ñoomna jom,
ndo' tyola'yu'na ñ'eⁿñê. Ndaaⁿ joona
tquiaaⁿ na cwila'xmaⁿna ntseinda
Ty'oots'om. ¹³Nchii cwiluiindyena
ntseinaaⁿ cha'xjeⁿ na cwiluiindyena
nda nn'aⁿ. Meiⁿ nchii cwiluiindyena
ntseinaaⁿ ee na queeⁿya ts'om
cwii ts'aⁿ. Tomti maqueⁿna' joona
ntseinaaⁿ ee nqueⁿ l'ue ts'oom.

¹⁴Nquii na cwiluiiñe ñ'oom'
Ty'oots'om tuiiñe na ts'aⁿ,
tyom'aaⁿñe quii'ntaaⁿna. Candaa'ya
m'aaⁿ na candya' ts'om nn'aⁿ, ndo'
cwiluiiñe na mayuu'. Nty'iaandaayâ
quia seit'maaⁿñe Ty'oots'om juu.

Quia tui na ljo' saaliuuyâ na ñenquii cwiluiiñe Jnda Ty'oots'om.
¹⁵Juan'ñeeⁿ tyocwji'yuu'ñê cantyja 'naaⁿ juu quia seiweeⁿ jñeeⁿ'eⁿ ndaa nn'aⁿ. Tsoom:

—Nquiu'yo' na jndâ ñetsjoo na 'io cha nleitquioo'ñe cwii ts'aⁿ quii'ntaaⁿ'yo' na meiⁿchjoo tic'oom'na' ja ñ'eⁿñê, ee maxjeⁿ m'aaⁿ cwii tjoocheⁿ na nluuindyō. Manquii ts'aⁿ na mandyowindyoo' luua' jo'.

¹⁶Jom candaā'ñ'eⁿ naya matseixmaaⁿ. Cantyja 'naaⁿ jo' matio'naa'ñe Ty'oots'om cha'tsondyō. Cwii nnom na jndâ to'ñooⁿya na matio'naa'ñê jaa, jndâ mañoomcheⁿ na cwito'ñooⁿya.

¹⁷L'ō Moisés tquiaa Ty'oots'om ljeii na matsa'ntjomna'. Saa cantyja 'naaⁿ Jesucristo cwiliuuya na candya' ts'om Ty'oots'om jaa ndo' na cwiluiiñê ñ'oom na mayuu'.

¹⁸Tjaa'naⁿ cwii ts'aⁿ na jndâ nty'iaa' Ty'oots'om. Macandâ nquii Jnaaⁿ na ñecwiñe, juu jndâ t'mōⁿ ndaāya chiuu cwiluiiñê.

Ñ'oom na tjei'yuu'ñe Juan tsaⁿ na tyotseits'oomñe nn'aⁿ

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹Nn'aⁿ judíos na cwiluiitquiendye Jerusalén jñoomna ntyee cwentaana na m'aaⁿ Juan ñequio nt'om levitas na cwindye'ntjom naquii' wats'om. Ty'ioomna ts'iaaⁿ ntyee'ñeeⁿ na cata'x'lee na'ñeeⁿ nnom Juan 'ñeeⁿ cwiluiiñê. ²⁰Jom ndyeyu tjei'yuu'ñê, tsoom:

—Ja nchii Cristo cwiluiindyō.

²¹Jo' chii ta'x'etina nnoom:

—¿Aa profeta Elías 'u?

Jom t'ooⁿ:

—Nchii jo' ja.

Ta'x'eennda'na nnoom:

—Quia jo', ¿aa cwiluiindyu' profeta'ñeeⁿ na matso Moisés na ñeiquiaa ñ'oom' Ty'oots'om ndaāya?

Saa t'ooⁿ:

—Nchii jo' ja.

²²Jo' chii jluena nnoom:

—¿Quia jo' 'ñeeⁿ cwiluiindyu'?' Catsu' cha ya nnt'ooyâ ndaa nn'aⁿ na jñoom jâ. ¿Chiuu matsu' che'nnu' cantyja 'naaⁿ ts'iaaⁿ na matsei'xmaⁿ'?

²³Luua ñ'oom na seilcweeⁿ'eⁿ ndaa na'ñeeⁿ. Matsoom:

—Ja mats'aa cha'xjeⁿ na tso profeta Isaías quia tsoom: “M'aaⁿ cwii ts'aⁿ na matseiwē jndyee' jo ndo' ndyuaa yuu tjaa nn'aⁿ c'oom. Calajndaa'ndyō' na nquii na tjacantyja na cwiluii'tma'ñe nntsā'ntjom 'o.”

²⁴Nn'aⁿ na la'xmaⁿ tmaaⁿ fariseos jñoomna na'ñeeⁿ. ²⁵Ndo' ta'x'eendyete na'ñeeⁿ nnoom. Jluena:

—Matsu' na 'u meiⁿ nchii Cristo cwiluiindyu', meiⁿ Elías, meiⁿ nquii profeta na tso Moisés na ñeiquiaa ñ'oom' Ty'oots'om ndaāya, quia jo' ¿chiuu na matseits'oomndyū' nn'aⁿ?

²⁶Ndo' t'ō Juan ndaāna. Tsoom:

—Ja matseits'oomndyō nn'aⁿ ñequio ndaatioo, saa quii'ntaaⁿ'yo' m'aaⁿ cwii ts'aⁿ na ticala'nōⁿ'yo' cantyja 'naaⁿ. ²⁷Majom na nnts'aaⁿ ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om quia na jndâ 'ndiina' ja, ee maxjeⁿ m'aaⁿ cwii tjoocheⁿ na nluuindyō. Ja meiⁿ cwe' na nndi'ntjōⁿya nnoom till'uendyō.

²⁸Luua' tuii cwii joo na jndyū Betábara, jo ntyja na macalui'

ñe'quoom' xndyaa' jndaa Jordán
yuu na tyotseits'oomñe Juan nn'aⁿ.

**Jesús cwiluiñe catsmaⁿ
tsmeiⁿ Ty'oots'om**

²⁹Xuee na jnda we na tuii na
luaa', nty'iaa' Juan na ndyowindyoo'
Jesús na m'aaⁿ. Matsoom ndaa já na
m'aa'yâ ñ'eⁿñê jo' jo':

—Queⁿyo' cwenta, luaa' ts'aⁿ
na cwiluiñe catsmaⁿ tsmeiⁿ
Ty'oots'om na juu matseicanduu'
jnaaⁿ nn'aⁿ. ³⁰Mañejuu ts'aⁿ na jnda
ñetsjooya ndaa'yo' cantyja 'naaⁿ
na 'io cha nleitquoo'ñe cwii ts'aⁿ
quii'ntaaⁿyo' na t'maⁿti cwiluiñe,
nchiiti ja. Ee m'aaⁿ cwii tjocheⁿ
na nluindyoo'. ³¹Xjeⁿ na to'a na
matseits'oomndyo nn'aⁿ ñequio
ndaatioo, meiⁿ ticatsei'noⁿa na jom
ts'iaⁿaⁿ na nntseicanoom'm jnaaⁿ
nn'aⁿ. Saa mats'aa ts'iaaⁿmeiⁿ cha
catseica'moⁿna' ndaa nn'aⁿ Israel na
ljo' cwiluiñe.

³²Ndo' Juan tjei'yuu'ñetyeeⁿ
ndaayâ. Matsoom:

—Nty'ianooⁿ na jnaⁿ Espíritu
Santo cañoom'luee. Jndyocue
cha'cwijom catu', ljoo'ñe ñ'eⁿñê.

³³Xjeⁿñeeⁿ meiⁿ t'icatsei'noⁿa
'ñeeⁿ juu na nluuiñe nquii na
nntseicanduu' jnaaⁿ nn'aⁿ. Saa
tjañjoom' ts'ooⁿ quia jñom
Ty'oots'om ja na catseits'oomndyo
nn'aⁿ, tsoom nooⁿ: “Nnty'ia'njom'
na ndyocue Espíritu nacjoo' cwii
ts'aⁿ, ndo' nljoo'ñe ñ'eⁿñê. Juu
tsaⁿñeeⁿ jnda ty'ioⁿya ts'iaaⁿ jom na
nntseits'oomñe nn'aⁿ ñ'eⁿ Espíritu
Santo.” ³⁴Ndo' jnda nty'ianooⁿya
na tuii na ljo' ñ'eⁿñê. Jo' chii
macwji'yuu'ndyo na jom cwiluiñe
Jnda Ty'oots'om.

**Nn'aⁿ na t'maⁿjndyee Jesús
na cala'jomndyena ñ'eⁿñê**

³⁵Cwiicheⁿ xuee meintyjee'nnda'
Juan ñequio wendyô já nn'aⁿ
na cwila'jomndyô ñ'oom na
mañequiaaⁿ. ³⁶Ndo' quia nty'iaaⁿaⁿ
Jesús na mawjaawinom jo' jo',
matsoom ndaa'yâ:

—Canty'ia'yo', luaa' ts'aⁿ na
cwiluiñe catsmaⁿ tsmeiⁿ
Ty'oots'om.

³⁷Ndo' wendyô já na cwila'jomndyô
ñ'oom na tyoñequiaaⁿ, quia na
jndyaayâ ñ'oomwaa', saantyjooyâ
naxeⁿ Jesús. ³⁸Taqueⁿ Jesús ndo'
nty'iaaⁿaⁿ na cwitsaantyjooyâ
naxeeⁿeⁿ. Tax'leeñe ndaa'yâ, tsoom:
—¿Aa waa na nl'alyo' ja?

Ndo' l'uuyâ nnoom:
—Rabí, ¿cwaaⁿ w'aa nncja'meintyje'
je'? Ñ'oom rabí matsona' ts'aⁿ na
ma'moⁿ ñ'oom' Ty'oots'om.

³⁹Matsoom ndaa'yâ:
—Quio'yo' mana nnty'ia'yo'.

Quia jo' saayâ ñ'eⁿñê w'aa na
tjameintyjeeⁿeⁿ. Ndo' cha'na
ñequiee na matmaaⁿ na squiaayâ
ñ'eⁿñê. Ljoo'ndyô ñ'eⁿñê hasta na
jnda teincooⁿ.

⁴⁰Ja Juan ñequio Andrés, tyjee
Simón Pedro, já jndyaayâ ñ'oom
na tso Juan'ñeeⁿ, ndo' saantyjooyâ
naxeⁿ Jesús. ⁴¹Juu Andrés'ñeeⁿ
tjagal'ueeⁿ xioom Simón. Matsoom
nnom:

—Jnda jliuyâ juu na cwiluiñe
Mesías. (Ñ'oomwaa' matsona'
Cristo, nquii na tqeeⁿ Ty'oots'om na
cwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ.)

⁴²Quia jo' tjañ'oom Andrés xioom
na m'aaⁿ Jesús. Nty'iaa' Jesús juu,
ndo' matsoom:

—U re, Simón, jnda Jonás 'u.
Je' nntseicajndyuya 'u Cefas.
(Ñ'oomwaa' matsona' Pedro.)

Ma'ma' Jesús Felipe ñequio Natanael

⁴³Cwiicheⁿ xuee seijndaañe
Jesús na nncjaⁿ ts'ondaa Galilea.
Quia ljo'cheⁿ teincwiñê ñ'eⁿ Felipe.
Matsoom nnom:

—Candyo'tseijomndyu' ñ'eⁿndyo
ts'iaaⁿ na mats'aa.

⁴⁴Juu Felipe'ñeeⁿ mañe'cwii
tsjom'm ñequio Andrés ñ'eⁿ Pedro.
Joonaa nn'aⁿ tsjoom Betsaida. ⁴⁵Ndo'
tjacal'ue Felipe Natanael. Matsoom
nnom:

—Jnda jliuuyâ nquii na cantyja
'naaⁿ seiljeii Moisés nacjoo' libro
na chuuna' ñ'oom' Ty'oots'om
na matsa'ntjomna'. Ndo' mati
nt'omcheⁿ profetas tyola'ljeiina
cantyja 'naaⁿ tsaⁿm'aaⁿ. Majuu
Jesús jo', ts'aⁿ tsjoom Nazaret, na
cwilue nn'aⁿ na jnda José juu.

⁴⁶Tso Natanael:

—Ndoo' ntyjii na cwe' Nazaret
xocwitquoo'ñe cwii ts'aⁿ na t'maⁿ
nnteijneiⁿ nn'aⁿ.

T'õ Felipe nnoom, matso:

—Candyo' sa. Nnty'ia'njom' jom.

⁴⁷Nty'iaa' Jesús na
ndyocwje'cañoom Natanael jom.
Matsoom:

—Canty'ia'yo' tsaⁿm'aaⁿ
tiqinquiu'nn'aaⁿ nn'aⁿ. Jom
mayuu'cheⁿ cwiluiñê ts'aⁿ Israel.

⁴⁸Tax'eeñe Natanael nnoom:

—¿Chiuu ljei'yu' Ta na ljo'
matseixmaⁿya?

T'õ Jesús, matsoom nnom:

—Cwii tjoõcheⁿ na nncjaacwaⁿ
Felipe 'u, nty'iaaya 'u quia m'aaⁿ wa'
x'ee ts'oom higuera 'naⁿ.

⁴⁹Ndo' t'õ Natanael, matsoom:

—U ts'aⁿ na ma'mooⁿ ñ'oom naya
ndaã nn'aⁿ, 'u maxjeⁿ cwiluiindyu'
Jnda Ty'oots'om. 'U cwiluiindyu'
rey cwentaa já nn'aⁿ Israel.

⁵⁰T'õ Jesús:

—¿Aa cwe' nc'e na tsjooya na
nty'iaaya 'u x'ee ts'oom higuera 'naⁿ,
aa cwe' jo' na matseyu' ñ'eⁿndyo?
Maxjeⁿ maniom na jndati la'xmaⁿna'
cantyja 'naⁿya na quia wja'nty'ia'.

⁵¹Ndo' matsotyeeⁿ nnom:

—Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjooya
ndaã'yo'. 'O nnty'ia'yo' na nnaaⁿ
cañoom'luee. Ndo' nnty'ia'yo' na
nnquiocue ángeles na m'aaⁿ ja
na cwiluiindyõ ts'aⁿ na jnaaⁿya
na m'aaⁿ Ty'oots'om, ndo' na
nnc'oowannnda'na.

Toco ts'aⁿ tsjoom Caná ts'ondaa Galilea

2 Xuee jndã ndyee na tuii na
luaa' toco cwii ts'aⁿ tsjoom
Caná, ts'ondaa Galilea. Ndo'
seijomñe tsondyee Jesús. ²Ndo'
joo nn'aⁿ na t'unco t'maⁿna Jesús
ñequio já nn'aⁿ na cwila'jomndyõ
ñ'eⁿñê na mati calajomndyõ
ñ'eⁿndyena na cwi'uncona. ³Jnda
na ntquie' winom, tsondyee Jesús
tso nnoom:

—Ticwijndeii winom.

⁴T'õ Jesús nnom, matsoom:

—Naⁿ, ¿ljo' nntsa' ja? Tyoowe'ntyjo
xjeⁿ na nnts'aa cwii nnom na
tixocandaa nluii na cwe' ts'aⁿ nnts'aa.

⁵Matso tsoñeeⁿ ndaa nn'aⁿ na
cwindye'ntjom jo' jo':

—Cal'a'yo' cha'tso na nntsa'ntjoom
'o.

⁶Maniom ñ'oom na cwiquaaⁿ
jaa nn'aⁿ judíos na cwinndyuu'a

ñequio na cwitmaaⁿya 'naⁿ. W'aa yuu na toco tsaⁿñeeⁿ meintyjee' yom ljoo t'maⁿ na tuiina' ñ'eⁿ ljo', na quiwil'ueeⁿndyena na cwila'candaⁿndyena costumbreⁿñeeⁿ. Cwiwijndeii cwii cwii tsjooⁿñeeⁿ cha'na ñequiee hasta yom xjo lata ndaa. ⁷Seineiⁿ Jesús ndaa nn'aⁿ na cwindye'ntjom jo' jo'. Matsoom:
—Calacato'yo' ljoomeiⁿ ñequio ndaatioo.

Ndo' jla'catoo' naⁿñeeⁿ joona' hasta too' cwijomna'. ⁸Jnda jo' matsoom ndaana:

—Je' catjei'yo' chjoowi' juuna'. Catsaã'om'yo' na m'aaⁿ ts'aⁿ na matsaⁿntjom nn'aⁿ na cwila'ñ'oom'ndye nantquie.

Jo' chii ty'eñ'omna juuna' na m'aaⁿ tsaⁿñeeⁿ. ⁹Ndo' juu ts'aⁿ na matsaⁿntjom naⁿñeeⁿ t'uu chjoowi' ndaatioo na jnda seicwaqueⁿ Jesús na winom. Ticaljeii tsaⁿñeeⁿ yuu jnaⁿna' sãⁿ nn'aⁿ na cwindye'ntjom jo' jo' nquiucheⁿna yuu tjeii'na juuna'. Quia jo' tcwaⁿ tsaⁿñeeⁿ ts'aⁿ na macoco. ¹⁰Matsoom nnom:

—Ticwii cwii joo na ñetjo na t'unco nn'aⁿ, najndyee tyoñe'quia nn'aⁿ winom na yaticheⁿ na nncwe nc'iaana. Ndo' quia na jnda mawjaacjoo naⁿñeeⁿ na cwiwena, quia jo' cwiñe'quiana winom na ticue'ntyjo na yana'. Sãⁿ 'u je', jnda seiljo' winom na yaticheⁿ na quia je'cheⁿ nleil'uena'.

¹¹M'aaⁿ Jesús Caná ts'ondaa Galilea quia s'aañeeⁿ ts'iaaⁿ na tixocaluii na cwe' ts'aⁿ nnts'aa. Ndo' na luaa' s'aaⁿ t'mooⁿ na t'maⁿ cwiluiiñê. Manc'e jo' na jã nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê, jnaⁿna' na cwilayuu'ã ñ'eⁿñê.

¹²Jnda na tuii na luaa', quia jo' jã nn'aⁿ na cwindyaayâ ñ'oom na mañequiaaⁿ, saayâ Capernaum ñ'eⁿñê, ñequio tsoñeeⁿ ñequio ntyjeeⁿ. Ndo' ljoo'ndyô jo' jo' cwantindyo xuee.

**Tjei' Jesús nn'aⁿ quii' wats'om t'maⁿ
Jerusalén**

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³Juu xjeⁿñeeⁿ jnda wjaawindyoo' nncuee' ncuee pascua quia jaa nn'aⁿ judíos cwilacwjaa canmaⁿ. Jo' chii saayâ Jerusalén ñ'eⁿ Jesús. ¹⁴Tach'eeⁿ wats'om t'maⁿ, jo' jo' ljeiiⁿ nn'aⁿ na cwindaa quioondyo ñ'eⁿ canmaⁿ ñ'eⁿ cantu'. Ndo' mati meindyuaandye nn'aⁿ na cwila'jndyoondye s'om 'naaⁿ nn'aⁿ na cwi'ooquie' wats'om. ¹⁵Ndo' jnda na nty'iaaⁿ na luaa', quia jo' s'aaⁿ l'uaa tsjal'jneiⁿ, jnda chii jleintyjoⁿ naⁿñeeⁿ. Tjeiiⁿeⁿ cha'tsondye joona ch'eeⁿ tach'eⁿ wats'om'ñeeⁿ. Mati canmaⁿ ñ'eⁿ quioondyo. Ndo' seicantqueeⁿ meiⁿsa na cwilei'cho nn'aⁿ na cwila'jndyoondye s'om jo' jo'. Seiquiaⁿ s'om 'naaⁿ naⁿñeeⁿ. ¹⁶Ndo' ndaaⁿ nn'aⁿ na cwindaa cantu' matsoom:

—Catjei'yo' quioo'm'aⁿ ñjaañê. Tacal'a'yo' na waa' Tsotyaya na matseijomna' cha'na ts'ua.

¹⁷Quia jo' jã nn'aⁿ na t'maaⁿ na cala'jomndyô ñ'eⁿñê ts'iaaⁿ na mach'eeⁿ tjañjoom' n'ooⁿya ñ'oom na mawaa cjo' libro Salmos. Matsona': “Nla'cuee' nn'aⁿ ja jnaaⁿ na queeⁿ ts'ooⁿya na nleil'ueeⁿndyena waa' Ty'oots'om cha'xje' na matsaⁿntjomna'.”

¹⁸Ndo' ta'x'ee nn'aⁿ judíos nnoom, jluena:

—¿Cwaaⁿ ts'iaaⁿ nntsa¹ na tixocaluii juuna¹ na cwe¹ ts'aⁿ nnts'aa na m'moⁿna¹ ndaayâ na waa najndeii na matseixmaⁿ na nmeiiⁿ mache¹?

¹⁹T'o Jesús ndaana, matsoom:

—Calatyui'yo' wats'omwaañe ndo' ñe'ndyee xuee nntseiwannnda'a juuna¹.

²⁰Ndo' t'oqo nn'aⁿ judíos'ñeeⁿ:

—Wen'aaⁿ nchoo' yom ntyu tjacaa na tuii wats'omwaañe, ndo' 'u je' ñaa cwe¹ ñe'ndyee xuee nntseiw'e juuna¹?

²¹Saa seijoom'ñê na juu seiiⁿeⁿ cwiluiiñena¹ wats'om. ²²Jo' chii jnda na tquiaa Ty'oots'om na tando'xcoom jnda na tueeⁿeⁿ, jâ nn'aⁿ na cwindyaayâ ñ'oom na mañequiaaⁿ tjañjoom¹ n'oqoⁿyâ na ljo' tsoom. Ndo' jlayuu'â ñ'oom na seineiiⁿ ndo' mati ñ'oom¹ Ty'oots'om na teiyu teiljeii.

Ntyjii Jesús chiuu waa naquii' ts'om ts'aⁿ

²³Yocheⁿ na tyom'aaⁿ Jesús Jerusalén na tyowaa xuee Pascua quia jaa nn'aⁿ judíos cwila'wjaaya canmaⁿ, nn'aⁿ na m'aⁿ jo' jo' tyonty'iaana jndye nnom ts'iaaⁿ na tyoch'eeⁿ na tixocandaa nluui na cwe¹ ts'aⁿ nnts'aa. Jo' chii jndyendyena tyola'yuna na cwiluiiñê Cristo. ²⁴Saa tñnquiaañe ñ'eⁿndyena, ee ntyjeeⁿ chiuu n'omna. ²⁵Meiⁿ ticaⁿna¹ na cwji'yuu'ñe ts'aⁿ nnoom cantyja ljo' la'xmaⁿ nn'aⁿ, ee maxjeⁿ mantyjeeⁿ chiuu n'omna.

Tyjee'cañoom Nicodemo Jesús

3 Tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ na tyoluiitquieñe quii'ntaaⁿ nn'aⁿ

judíos. Tsaⁿñeeⁿ tyotseijomñê ñ'oom na quit'maⁿ n'om nn'aⁿ tmaaⁿ fariseos. Jom jñoom Nicodemo. ²Jñoom na m'aaⁿ Jesús cwii teijaaⁿ. Matsoom nnom:

—Maestro, manquiuuyâ na 'u cwiluiindyu' ts'aⁿ na jñom Ty'oots'om na ca'moⁿ ñ'oom naya 'naaⁿaⁿ ndaayâ. Ee xocandaa nntsa¹ ts'iaaⁿmeiⁿ xeⁿ nchii Ty'oots'om m'aaⁿ ñ'eⁿndyu¹.

³Jesús t'oqoⁿ, matsoom nnom:

—Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjoo njom¹, xeⁿ ticaluiixcoñe ts'aⁿ tixocandaa nntseijomñe cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om.

⁴Ndo' tax'eeñe Nicodemo nnoom, matso:

—¿Chiuu nnts'aa ts'aⁿ na nluuiñennaaⁿaⁿ na jnda tqueiñê? Ee tixocandaa nncjaaquiee'nnaaⁿaⁿ tsiatsjaaⁿ tsoñeeⁿ ndo' na nluuiñennaaⁿaⁿ.

⁵Jesús t'oqoⁿ, matsoom nnom:

—Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjooya njom¹. Xeⁿ ticaluiiñe ts'aⁿ cantyja 'naaⁿ ndaatioo ndo' ñequio Espíritu, tixocandaa nncjaaquiee'ñê cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om.

⁶Nc'e na nn'aⁿ jaa, jo' chii mati ndaaya mann'aⁿ joona. Maluaa¹ matseijomna¹ ts'aⁿ na tuiiñe cantyja 'naaⁿ Espíritu Santo. Tseixmaⁿ tsaⁿñeeⁿ cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om.

⁷Tinntseiiⁿeeⁿñena¹ ts'om¹ juu ñ'oom na matsjooya: “Maxjeⁿ jndei'na¹ na caluiindy'o'xco'yo¹.”

⁸Ndi¹ na c'uaa cam'aaⁿ jndye, saa tileicantyjo¹ yuu jnaⁿna¹, meiⁿ yuu wjaana¹. Malaa'ti¹ matseijomna¹ na tileicala'nqoⁿ nn'aⁿ chiuu waa na tuiiñe ts'aⁿ cantyja 'naaⁿ Espíritu.

⁹T'o Nicodemo, tsonnaaⁿaⁿ:

—Maxjeⁿ ticatsei'noⁿa.

¹⁰Matso Jesús:

—Aa ljo', ndo' 'u t'maⁿ
cwiluiindyu' na ma'mooⁿ ndaa nn'aⁿ
Israel. Jo' chii ticatseitiuyu na
tileicatsei'noⁿ ñ'oommeiⁿ. ¹¹Ñ'oom
na mayuu'cheⁿ matsjooya njom'.
Matseinaⁿya cantyja na mantyjiiya,
ndo' macwji'yuu'ndyo ljo' na jnda
nty'ianooⁿ, saa 'o tiñe'calayu'yo'
ñ'oom'ñeeⁿ. ¹²Jnda mamatseinaⁿya
ndaa nn'aⁿ cantyja 'naaⁿ 'naⁿ na
niom tsjoomnancue cha cala'noⁿ'yo',
saa tiñe'calayu'yo' ñ'oom'ñeeⁿ.
Quia jo', ¿chiiu ya nnts'aa cha
na nlayu'yo' ñ'oom na mañequia
cantyja 'naaⁿ cañoom'luee?

¹³Ee tjaa'naⁿ ts'aⁿ na jnda
tjawa cañoom'luee cha nndaa
nntseicandii nn'aⁿ chiiu macaⁿ'na'
na cal'ana na nlco'xcwena' ntyjii
Ty'oots'om ñ'eⁿndyena. Macandá
ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaaⁿya
cañoom'luee ntyjiiya. ¹⁴Quia ñet'om
nn'aⁿ judíos jo ndo' ndyuua yuu
na tjaa nn'aⁿ c'om, quia jo' ty'iom
Moisés cwii xjo na tuiina' cha'na
catsuu cjoo' cwii ts'oom. Maluaa'
matseijomna' na nnty'ioom nn'aⁿ
ja ts'oom'naaⁿ na cwiluiindyō ts'aⁿ
na jnaaⁿya cañoom'luee. ¹⁵Luaa'
nluii cha meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na
matseyiu' ñ'eⁿndyo nntseixmaⁿ na
ticantycwii na nncwando'.

**Ty'oots'om m'aaⁿ na
candya' ts'oom nn'aⁿ**

¹⁶Nc'e Ty'oots'om t'maⁿ waa
na m'aaⁿ na candya' ts'oom nn'aⁿ
tsjoomnancue, jo' chii Ja na ñenncō
na cwiluiindyō Jnaaⁿ tquiiaⁿ na
tuiindyō cha ticwii cwii ts'aⁿ na
nntseyiu' ñ'eⁿndyo tixocatsuuñe.

M'aaⁿ na ticantycwii na wando'.

¹⁷Ja na cwiluiindyō Jnda
Ty'oots'om nchii jñoom ja quii'ntaaⁿ
nn'aⁿ cha na cat'uiiya jona cantyja
jnaaⁿna. Jom jñoom ja cha nndaa
nlui'n'maaⁿndyena.

¹⁸Meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na
nntseyiu' ñequio ja, ticat'uii
Ty'oots'om juu cantyja 'naaⁿ jnaaⁿ.
Saa meiⁿquia ts'aⁿ na tiñe'catseyiu',
je' mamat'uiina' juu cantyja jnaaⁿ,
ee na tiñe'catseyiu' ñ'eⁿndyo na
macandá ja cwiluiindyō Jnaaⁿ.

¹⁹Jnda mamat'uiina' nn'aⁿ na
tyoolayu' ee ja na cwiluiindyō
naxuee jnda tyjacanoⁿya jona,
saa neiiⁿtina' na cwila'jomndyena
cantyja 'naaⁿ na jooⁿñe, ee
cwi'l'ana yuu na ticatsantjomna'.

²⁰Ee ticwii cwii ts'aⁿ na mach'ee
natia, jeeⁿ jnoom'm ja na
cwiluiindyō naxueeñe. Tsaⁿñeeⁿ
tiñe'catseijomñe ñ'eⁿndyo ja, ee
jeeⁿ nquiaⁿ'aⁿ na nntseicanooⁿya
natia na mach'eeⁿ. ²¹Saa juu ts'aⁿ
na mach'ee yuu na maty'iomyana',
tsaⁿñeeⁿ matseijomñe ñ'eⁿndyo ja
na cwiluiindyō naxueeñe. Ndo' na
ljo' cwiwitquioo'ya na cha'tso na
mach'eeⁿ, mach'eeⁿ nc'e Ty'oots'om
m'aaⁿ ñ'eⁿñe.

**Matseineiⁿti Juan
cantyja 'naaⁿ Jesús**

²²Jnda jo' jlui' Jesús Jerusalén
ndo' já nn'aⁿ na t'maaⁿ na
cala'jomndyō ñ'eⁿ ts'iaaⁿ na
mach'eeⁿ, mati jlui'â ñ'eⁿñe.
Tyoma'nqoⁿyâ ñ'eⁿñe ts'ondaa
Judea. Tyom'aaⁿyâ jo' jo'
cwantindyō xuee. Ndo' jndye nn'aⁿ
tquie'cañom jom na nleits'oomndye.
²³Mati Juan tyotseits'oomñe

nn'aⁿ cwii joo na jndyu Enón, manndyoo' Salim, ee majndye ndaatioo m'aaⁿ jo'. Ndo' tyo'oo nn'aⁿ na tyotseits'oomñê joona. ²⁴Ee xjeⁿñeeⁿ tyooju' Herodes jom w'aañcjo.

²⁵Quia jo' nt'om nn'aⁿ judíos na cwila'jomndye ñ'oom na mañequiaa jom, jla'ñ'eeⁿ ndyueena ñequio n'iaana nn'aⁿ judíos na cwe' tquieya. Ee cwila'ntja'ndye naⁿñeeⁿ ñ'eⁿndyena cwaaⁿ cwii nnom na jndati tseixmaⁿ na cwiwits'oomndye nn'aⁿ. ¿Aa cantyja 'naaⁿ ñ'oom na mañequiaa Juan, oo, aa cantyja 'naaⁿ Jesús? ²⁶Quia jo' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'oom na mañequiaa Juan ty'entyjaa'na jom. Jluena nnoom:

—U ta na ma'mooⁿ cantyja 'naaⁿ Ty'ooots'om ndaayâ, juu ts'aⁿ na tyocañ'eⁿ ñ'eⁿndyu' xndyaa' jndaa Jordán, nquii na tjei'yuu'ndyu' cantyja 'naaⁿ ndaayâ, canty'ia', cwiwits'oomndye nn'aⁿ cantyja 'naaⁿaⁿ, ndo' cha'tsondye nn'aⁿ cwi'oontyjo naxeeⁿeⁿ.

²⁷Juan t'oⁿ ndaana, matsoom: —Tjaa na nndaq nnts'aa ts'aⁿ xeⁿ nchii Ty'ooots'om matseijndaa'ñê ljo' nntseixmaⁿ ts'aⁿ. ²⁸Mancjo'yo' nquii'yo' na ñetsjoⁿ cantyja 'naⁿya, ja nchii Cristo cwiluiindyó. Ty'ooots'om ty'ioom ts'iaaⁿ ja na catseijndo'a n'om nn'aⁿ na cala'jndaa'ndyena naquii' n'omna na cala'ljona Cristo. ²⁹O cwila'noⁿ'yo' ñ'oom na tjañoom' na juu tsa's'a na maco'ñom yuscu na macoco ñ'eⁿñê, masaa' yuscu'ñeeⁿ jom. Saa juu ts'aⁿ na matseijomñe ñ'eⁿ tsa's'a'ñeeⁿ, nchii m'aaⁿ na lioo' na maco'ñom x'iaa' yuscu'ñeeⁿ.

Nchii jo'. Cwiquioo na neiⁿ na mandiiñe ñ'oom na matseineiⁿ x'iaa'. Maluaa' matseijomna' na matseicandaa'ñena' na nei'ya cantyja 'naaⁿ Jesús. ³⁰Jo' chii jeeⁿ xcwe na jom cjaaluuit'maⁿñetyeeⁿ saa ja catseicjetina'.

Luaa nquii na jnaⁿ cañoom'luee

³¹Tsoti Juan:

—Nc'e tsa'm'aaⁿ jnaaⁿ cañoom'luee, t'maⁿti cwiluiiñê, nchiiti cha'tsondye nn'aⁿ. Ja na cwe' ts'aⁿ ja, matseixmaⁿya cantyja 'naaⁿ tsjoomnancue ndo' matseinaⁿya cantyja 'naaⁿna'. Saa nquii tsa'm'aaⁿ na jnaaⁿ cañoom'luee, cwiluii't'maⁿñetyeeⁿ na cha'tso.

³²Ndo' macwji'yuu'ñê cantyja na jnda nty'iaaⁿaⁿ ñequio na jnda jñeeⁿ, saa tjaa'na' ñeeⁿ juu ñe'col'ñom ñ'oom na macwji'yuu'ñê. ³³Juu ts'aⁿ na maco'ñom ñ'oom na macwji'yuu'ñê, matseijomñe tsaⁿñeeⁿ na Ty'ooots'om cwiluiiñe na mayuu'. ³⁴Ee nquii na jñom Ty'ooots'om jo ndaaⁿ nn'aⁿ, ñ'oom'm matseineiⁿ, ee candaq'ya mañequiaaⁿ Espíritu na cwiluiiñe naquii' ts'om. ³⁵Nquii Ty'ooots'om na cwiluiiñê Tsotyaaya m'aaⁿ na candya' ts'oom Jnaaⁿ. Ndo' naquii' l'o jnda tqueeⁿ cha'tsoti na maniom. ³⁶Meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na matseyu' ñequio Jnda Ty'ooots'om, matseixmaⁿ na ticantycwii na wando' añmaaⁿ. Saa 'ñeeⁿ juu na ticatseiñ'oom'ñe na nntseyu' ñequio Jnaaⁿ, tsaⁿñeeⁿ xocandaa' na nncwando' añmaaⁿ. Tyeⁿ waa na matseiw'ii Ty'ooots'om juu.

Jesús ñequio yuscu ts'ondaa Samaria

4 Nn'aⁿ na cwiluiindyé tmaaⁿ nn'aⁿ fariseos tyondyena na

majndyendyeti nn'aⁿ teits'oomndye cantyja 'naaⁿ Jesús, nchiiti cantyja 'naaⁿ Juan. ²Saa na mayuu'cheⁿ nquii Jesús t'icatseits'oomñê nn'aⁿ. Macandâ jâ nn'aⁿ na t'maaⁿ na cala'jomndyô ñ'eⁿñê, jâ l'aayâ ts'iaaⁿñeeⁿ. ³Jo' chii quia na jñeeⁿ na luaa' cwilue fariseos'ñeeⁿ, jlueeⁿeⁿ ts'ondaa Judea ñ'eⁿndyô na nntsaayâ Galilea.

⁴Ndo' na cwitsaayâ jo' jo' majndaa' na nncwinooⁿyâ ts'ondaa Samaria. ⁵Jo' chii squiaayâ cwii tsjoom na jndyu Sicar ts'ondaa Samaria. Tsjoom'ñeeⁿ manndyoo' m'aaⁿna' yuu waa tyuaa na jndaa' José nnom tsotyeeⁿ Jacob. ⁶Jo' jo' tyowaa tsui' na s'aa Jacob. Ndo' Jesús, na teijñãⁿaⁿ na jñoom nato, t'acjom nacañoom' tsui'ñeeⁿ. Ndo' jndâ tuee' quiajmeiⁿ. ⁷Xjeⁿñeeⁿ tyje'cañoom cwii yuscu Samaria jo' jo' na nncwji' ndaatioo. Matsoom nnom:

—Quiaa' ndaatioo nnc'ua.

⁸Ndo' jâ nn'aⁿ na t'maaⁿ na cala'jomndyô ñ'eⁿñê, xjeⁿñeeⁿ jndâ saayâ quii' tsjoom. Saalajndaayâ na nlcwaa'â ñ'eⁿñê.

⁹Matso yuscu Samaria nnom:

—¿Chiuu na macaⁿ ndaatioo nooⁿ, ee 'u cwiluiindyu' ts'aⁿ judío ndo' ja cwiluiindyo samaritana?

Luaa' tso yuscu'ñeeⁿ ne'e nn'aⁿ judíos tiquila'tjoom'ndyena ñequio nn'aⁿ samaritanos. ¹⁰T'ô Jesús nnom, tsoom:

—Xeⁿ cwe' matsei'noⁿ na jeeⁿ jnda tseixmaⁿ naya na ñe'cats'aa Ty'oots'om 'u, ndo' xeⁿ matsei'noⁿ 'ñeeⁿ cwiluiindyo na macaⁿ ndaatioo njom', nntseity'oondyu' nooⁿ na catejndeiya 'u, ndo' ja

jndâ tquiaya cwii na matseijomna' ndaatioo na ñequiaana' na ticantycwii na wando'.

¹¹Matso yuscu'ñeeⁿ nnom:

—Ta, tjaa'naⁿ 'naⁿ c'oom' na nncwji' ndaatioo, ndo' tsui'waa, jeeⁿ njoomna'. Quia jo' ÿyuu nnc'oom'yu' ndaatioo'ñeeⁿ na nntseixmaⁿya na ticantycwii na wando'a? ¹²¿Aa nnts'aacheⁿna' na mache' na 'u cwiluiit'maⁿndyu'ti' nchiiti weloo welooya Jacob? Ee jom tyo'om ndaa tsui'waa, mati ntseinaaⁿ ñequio quioo' ntsmeiiⁿeⁿ, ndo' tquiaaⁿ juuna' ndaa jâ.

¹³T'ô Jesús nnom, matsoom:

—Cha'tso nn'aⁿ na cwiwe ndaatioomeiiⁿ ndyo na ñe'cwennda'na. ¹⁴Saa nn'aⁿ na cwiwena ndaa na mañequia tixocats'aana' na ñecwetina ee nnts'aana' naquii' n'omna cha'cwijom ndaa na cwilei'woona' ts'om xo' na ticantquiee'na' na nnts'aana' na tijoom cantycwii na nnta'ndo'na.

¹⁵Ndo' yuscu'ñeeⁿ matso:

—Jeeⁿ 'u Ta quiaa' ndaatioowaa' cha na tacandyo na ñe'c'uatya, meiⁿ tantseicachjuundyô na ñequii'cheⁿ na candyocwjii'a juuna'.

¹⁶Matso Jesús nnom:

—Cja', cwaaⁿ sa', ndo' jndâ jo' quio'yo' ñjaaⁿ.

¹⁷T'ô yuscu'ñeeⁿ nnom:

—Ja tjaa'naⁿ s'aya.

Matso Jesús nnom:

—Majo'ndyo ñ'oom na matsui' na 'u tjaa'naⁿ sa'. ¹⁸Ee jndâ ñet'oom 'om sa' ndo' juu ts'aⁿ na m'aaⁿ ñ'eⁿndyu' je', nchii sa' jom. Cantyja na luaa' waa, mayuu' ñ'oom tsu'.

¹⁹Jndâ na jndii yuscu'ñeeⁿ ñ'oomwaa', tsoom:

—Jeeⁿ 'u Ta, matsei'noⁿla na 'u cwiluiindy^u profeta. ²⁰Weloo weloo jâ nn'aⁿ samaritanos tyola't'maaⁿndyena Ty'oots'om sjowaa. Saa 'o nn'aⁿ judíos cwindu'yo' wats'om t'maⁿ 'naⁿyo' Jerusalén jo' jo' cala't'maaⁿndye nn'aⁿ jom.

²¹Matso Jesús nnom yuscu'ñeeⁿ:

—'U yuscu, catseyu' ñ'oom na matsjoo njom' na manncue'ntyjo xjeⁿ na nla't'maaⁿndye nn'aⁿ Tsotyaya meiⁿquiayuucheⁿ, nchii cwe' sjowaa oo Jerusalén. ²²'O nn'aⁿ Samaria jeeⁿ cachjoo cwila'noⁿyo' cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om, ndo' cwe' cwila't'maaⁿndyo'to'yo' jom. Saa jâ nn'aⁿ judíos cwila'noⁿyayâ ñeeⁿ cwila't'maaⁿndyô. Ee cantyja 'naaⁿyâ jo' na macwji'n'maaⁿñê nn'aⁿ. ²³Saa manncue'ntyjo xjeⁿ, ndo' je' mamawe'ntyjo na joo nn'aⁿ na mayuu'cheⁿ na cwila't'maaⁿndye Tsotyaya, macaⁿna' na cala't'maaⁿndyena jom cantyja 'naaⁿ Espíritu na cwiluiiñê ndo' ñequio na mayoona. Ee l'ue ts'om Tsotyaya na luaa' cala't'maaⁿndye nn'aⁿ jom. ²⁴Ty'oots'om cwiluiiñê Espíritu. Jo' chii joo nn'aⁿ na ñe'cala't'maaⁿndye jom, macaⁿna' na c'omna nacje 'naaⁿ Espíritu Santo, ndo' ñequio na mayoona.

²⁵Matso yuscu'ñeeⁿ nnoom:

—Ja ntyjii na nncwje'cañoom Mesías, manqueⁿ na cwiluiiñê Cristo. Jom quia na nncwjeeⁿeⁿ, nntseinchoom'm cha'tso ñ'oommeiⁿ ndaaya.

²⁶Matso Jesús nnom:

—Manncō na matseinaⁿya ñ'eⁿndyu' cwiluiindyō nqueⁿ.

²⁷Majuu xjeⁿñeeⁿ jâ nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê

squie'cañoⁿyâ joona. Ticjawee' n'ooⁿyâ na matseineiⁿ ñ'eⁿ cwii yuscu, saa meiiⁿ na ljo' tjaa'naⁿ na ta'x'aa^yâ 'ndyoo yuscu'ñeeⁿ: “¿Ljo' l'ue ts'om'?” oo na l'uuyâ nnom Ta Jesús: “¿Cwaaⁿ ñ'oom matseineiⁿ ñequio yuscum'aaⁿ?” ²⁸Ndo' 'ndii yuscu'ñeeⁿ tsjoo 'naaⁿaⁿ, tjalcweeⁿeⁿ tsjoom. Tjacatsoom ndaaⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ jo' jo':

²⁹—Quio'yo' na nntsacanty'ia'yo' cwii tsa's'a na jndā tso nooⁿ cha'tso na tijo'ndyo na jndā ñes'aa. M'aaⁿ ts'ooⁿ na juu cwiluiiñê Mesías.

³⁰Ndo' jlui' na ñeeⁿ tsjoomna, ty'ena yuu na m'aaⁿyâ ñ'eⁿ Jesús. ³¹Yocheⁿ na tyooquiena, jâ nn'aⁿ na t'maaⁿ na calal'jomndyô ñ'eⁿñê l'uuyâ nnoom:

—'U Maestro, cwa sa, cwa'.

³²Saa matsoom ndaayâ:

—Ja mañ'oⁿ cwii na nlcwaa'a na 'o ticaliu'yo'.

³³Quia jo' jâ na cwindyaayâ ñ'oom na mañequiaaⁿ jlanaaⁿ cheⁿncjooyâ ndaaⁿ nc'iaayâ. L'uuyâ: —¿Aa nnts'aacheⁿna' na jndyoñ'oom cwii ts'aⁿ na nlcwaaⁿaⁿ?

³⁴Saa matso Jesús ndaayâ:

—Luua waa na matseijomna' nantquie 'naⁿya, na cats'aaya yuu na l'ue ts'om nqueⁿ na jñoom ja, hasta na jndā jndā' ts'iaaⁿ na ty'ioom ja. ³⁵'O waa ñ'oom tjañoom' na cwindu'yo' na ñequiee chi' cwii tjoō ndo' nntyjeendye nn'aⁿ. Saa ja matsjoo ndaaⁿyo': Caleity'iom ndaaⁿyo', ndo' canty'ia'yo' ndiocheⁿ na m'aⁿ nn'aⁿ cha'cwijom ntjom na jndā tmaⁿ na nncwantjom ts'aⁿ cwentaa' Ty'oots'om. Matseijomna' joona na jndā tue'ntyjo xjeⁿ na

ntyjeeñe ts'aⁿ. ³⁶Juu ts'aⁿ na matyjee ntjom na jndā tue' waa na mawantjoom ee matseitjoom nn'aⁿ na nndaana na ticantycwii na cwita'ndo'na. Ndo' na luaa' waa, juu ts'aⁿ na manom' ntjom ñecwiixjeⁿ na ñnequiaana' na neiiⁿeⁿ cha'xjeⁿ juu ts'aⁿ na matyjee ntjom. ³⁷Ee juu ñ'oom na cwilue nn'aⁿ na cwii ts'aⁿ manom' sãa cwiicheⁿ ts'aⁿ matyjeeñe, ñ'oom na mayuu' jo'. ³⁸Na majñooⁿya 'o naquii' ts'iaaⁿ 'naⁿya matseijomna' cha'cwijom na cwitsacatyjeendyo' yuu na nchii ncjo'yo' jla'cato'yo' ts'iaaⁿ. Nt'omcheⁿ nn'aⁿ jndā jla'nchu'na na nncuaa ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'ooots'om naquii' n'om nn'aⁿ ndo' 'o jndā macwitsaqueie'yo' ts'iaaⁿñeeⁿ.

³⁹Ndo' jndyendye nn'aⁿ samaritanos tsjoom'ñeeⁿ tyola'yu'na ñ'eⁿ Jesús, cwe' nc'e ñ'oom 'ndyoo yuscu'ñeeⁿ na tjei'yuu'ñe ndāana na matso: “Jndā t'mooⁿ nooⁿ cha'tso na tijo'ndyo na jndā ñes'aa.” ⁴⁰Jndā na tquie'cañom nn'aⁿ samaritanos'ñeeⁿ yuu na m'aaⁿ Jesús, tyotaⁿna nnoom na caljoo'ñe ñ'eⁿndyena, ndo' ljoo'ñe tsjoomna we xuee. ⁴¹Ndo' quia tyondyena ñ'oom na tyoñequiaaⁿ, jndyendyetina tyola'yu'na. ⁴²Ndo' tyoluena nnom yuscu'ñeeⁿ:

—Je' tachii macandā cwe' ñ'oom na tsu', jo' chii cwilayuu'â. Ee mancjootyayā jndā jndyayā ñ'oom ñnom. Je' cwila'nooⁿâ na jom mayuu'cheⁿ cwiluiñe Cristo na macwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ tsjoomnancue.

**Sein'maⁿ Jesús jnda ts'aⁿ
na cwiluiit'maⁿñe**

⁴³Ndo' quia na jndā teinom we xuee'ñeeⁿ jlui' Jesús jo' jo'.

Saalcwaa'â ñ'eⁿñe Galilea. ⁴⁴Ee manquityeeⁿ tjei'yuu'ñe na ticala't'maaⁿndye nn'aⁿ cwii profeta na mañe'cwii ndyuaaⁿ'aⁿ ñ'eⁿndyena. ⁴⁵Ndo' quia na squiaayâ Galilea ñ'eⁿñe nn'aⁿ na m'aⁿ jo' jo' jeeⁿ neiiⁿna jom, jla'ljona jom. Ee mati joona ty'ena Jerusalén quia tuee' ncuee Pascua, ndo' nty'iaana cha'tso 'naaⁿ t'maⁿ na tyoch'eeⁿ jo' jo'.

⁴⁶Jndā jo' saanndaa'â ñ'eⁿñe Caná ts'ondaa Galilea, yuu na seicwaqueeⁿ ndaa na s'aana' winom. Ndo' tsjoom Capernaum tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ na cwiluiit'maⁿñe cantyja 'naaⁿ gobiernom. Tyochjoo, jnda tsaⁿñeeⁿ, m'aaⁿ na wii'. ⁴⁷Quia na jndii tsaⁿñeeⁿ na jndā squiaayâ Galilea ñ'eⁿ Jesús na jnaaⁿyâ Judea, tja tsaⁿñeeⁿ na m'aaⁿyâ. S'aa ty'oo nnoom na cjaⁿ waa', na catsein'maaⁿ tyochjoo jnda, ee juu mañe'cue'.

⁴⁸Ndo' matso Jesús nnom:

—'O maxjeⁿ tixocala'yu'yo' na waa najndo xeⁿ ticanty'ia'ndaa'yo' na nnts'aa yuu na xocandā na nlui na cwe' ts'aⁿ nnts'aa.

⁴⁹Nquii ts'aⁿ na cwiluiit'maⁿñe ñ'eⁿ gobiernom t'ō 'ndyoo Jesús. Tso:

—Jeeⁿ 'u Ta, maje'ndyo cja' w'aya, cwii tyoowe' ti'jndaaya.

⁵⁰Tso Jesús nnom tsaⁿñeeⁿ:

—Cja' ee maxjeⁿ nlco'yana' tyochjoo jnda'.

Ndo' juu tsaⁿs'a'ñeeⁿ seiyoom'm ñ'oom na tso Jesús. Tjalcweeⁿeⁿ waⁿ'aⁿ. ⁵¹Ndo' yocheⁿ na mawjaaweⁿeⁿ Capernaum, tquicatjomndye mosoom'm. Jla'candiina jom, jluena:

—Jndā wjaaco'yana' tyochjoo jnda'.

⁵²Tax'eeⁿ ndaa naⁿñeeⁿ ljo' xjeⁿ jnaⁿna' na tjaco'yana' jnaaⁿ. Ndo' t'oo naⁿñeeⁿ nnoom:

—Wjacheⁿ chjooti na teinom na quiajmeiⁿ 'ndii tycu na matseicona' jom.

⁵³Quia jo' tsotye tyochjoo'ñeeⁿ sei'nooⁿoⁿ na mañejuu xjeⁿñeeⁿ tso Jesús nnoom na nlco'yana' tyochjoo jnaaⁿ. Ndo' seiyoom'm ñ'eⁿ Jesús, mati cha'tsondye nn'aⁿ waⁿaⁿ.

⁵⁴Luua' ts'iaaⁿ na jndā we na s'aa Jesús na tueⁿeⁿ Galilea na jnaaⁿ Judea, na juu ts'iaaⁿñeeⁿ tixocaluii na cwe' meiⁿnquia ts'aⁿ nnts'aa.

Sein'maⁿ Jesús ts'aⁿ yuu waa peila

5 Jndā na tuii nmeiⁿ, saayā Jerusalén ñ'eⁿ Jesús ee tyowaa xuee na jaa nn'aⁿ judíos cwila't'maaⁿndyo. ²Nnom tsjoom Jerusalén tyowaa cwii 'ndyoots'a t'maⁿ na jla'cajndyuna 'Ndyoots'a Canmaⁿ. Manndyoo' juuna' tyowaa cwii peila t'maⁿ na ñequio ñ'oom hebreo jndyuna' Betesda. Ndiocheⁿ peila'ñeeⁿ niom 'om l'aa na cwe' wanaaⁿto. ³Naquii' l'aa'ñeeⁿ tyomaⁿ cwii tmaaⁿ nn'aⁿwii, ñ'eⁿ nn'aⁿ na nchjaaⁿ, ñ'eⁿ nn'aⁿ na tileic'ooca, ñequio nn'aⁿ na jndā teintjeiⁿ luee, nc'ee'. Tyomeindoo'na na nleiwoō ndaatioo na ñjom peila'ñeeⁿ. ⁴Ee tquiacheⁿ tquia mandyocue cwii ángel na matseitsjā ndaatioo'ñeeⁿ. Ndo' quia na jndā tuii na ljo', juu ts'aⁿ najndyee na nncuoⁿ jo' jo', nn'maⁿ meiⁿquia tycu na matjom. ⁵Jo' jo' tyom'aaⁿ cwii tsaⁿs'a na jndā ntquiuu nchoo' quii nchoo' ñeeⁿ chu na wii'. ⁶Nty'iaa' Jesús juu na waa. Ndo' nc'e na ntyjeeⁿ na jndā teijndye xuee na matjom na luua', matsoom nnom:

—¿Aa ñe'can'maⁿ?

⁷Ndo' t'oo ts'aⁿ na wii' nnoom.

Matso:

—Ta, tjaa 'ñeeⁿ nchjeeñe ja quii' ndaa quia na cwiitsjana', ee yocheⁿ na matseijndo, cwiicheⁿ ts'aⁿ jndā teinom' ja.

⁸Ndo' matso Jesús nnom:

—Quicantya', catseilcwiindyu' tsue' ndo' cja'ca'.

⁹Mañoom' tco'yana' tsaⁿñeeⁿ, n'maaⁿ. Jndā jo' seilcwiinê tsuee 'naaⁿaⁿ, tooⁿoⁿ na tjacaⁿ. Ndo' xuee'ñeeⁿ xuee na jaa nn'aⁿ judíos cwita'jndyaaya. ¹⁰Cwe' jo' nt'om nn'aⁿ judíos tyoluena nnom juu ts'aⁿ na jndā n'maⁿ:

—Je' xuee na cwita'jndyaaya. Ljeii na matsa'ntjomna' tinquiaana' na wanaaⁿ na nncja'ñ'oom' tsue'.

¹¹T'oo tsaⁿñeeⁿ ndaana:

—Nquii ts'aⁿ na sein'maⁿ ja matso nooⁿ na catseilcwiindyo tsuee 'naⁿya ndo' cjoñ'oⁿya juuna'.

¹²Ta'x'ee naⁿñeeⁿ nnoom, jluena:

—¿Ñeeⁿ juu tsaⁿñeeⁿ na matso njom' na catseilcwiindyu' tsue' ndo' cja'ca'?

¹³Saa juu ts'aⁿ na jndā n'maⁿ ticaljeiiⁿ 'ñeeⁿ sein'maⁿ jom. Ee nc'e jndye nn'aⁿ tyom'aⁿ jo' jo', jo' chii teindyoo Jesús. ¹⁴Jndañquia ljeii Jesús tsaⁿñeeⁿ naquii' wats'om t'maⁿ 'naaⁿ nn'aⁿ judíos. Matsoom nnom:

—Je' queⁿ cwenta, jndā n'maⁿ, cja'meintye' na matseit'joondyu' nnom Ty'oots'om cha tintjom' cwii na cwajndiiticheⁿ.

¹⁵Ndo' tsaⁿs'a'ñeeⁿ tjacatsoom ndaaⁿ nn'aⁿ judíos na naquii Jesús sein'maⁿ jom. ¹⁶Cwe' nc'e jo' tyol'uee nn'aⁿ judíos'ñeeⁿ na cat'uiina' Jesús. Tyojoo' n'omna

na nla'cuee'na jom, ee tyoch'ee'
ts'iaaⁿmeiⁿ meiiⁿ xuee na
cwita'jndyeena. ¹⁷Saa Jesús t'ooⁿ
ndaana, tsoom:

—Tsotyaya ñequii'cheⁿ mach'eeⁿ
ts'iaaⁿ, ndo' mati ja.

¹⁸Jnaaⁿ ñ'oomwaa' nn'aⁿ
judíos'ñeeⁿ tyoo'ti n'omna na
nla'cuee'na jom. Ee cantyja na
cwitjeii'na cwenta nchii macanda
na seitjooñê cantyja 'naaⁿ xuee
na cwita'jndyeena, saa mati
nquiuna na seitjooñê na tsoom
na Ty'oots'om cwiluiñee Tsotyeen,
ee na laa'ti' mach'eeⁿ na ñe'cwii
cwiluiñê ñ'eⁿñe.

**Waa najndei na matseixmaⁿ
Jnda Ty'oots'om**

¹⁹Quia jo' matso Jesús ndaa
naⁿñeeⁿ:

—Ñ'oom na mayuu'cheⁿ
matseinaⁿya ndaa'yo'. Ja na
cwiluiindyō Jnda Ty'oots'om,
ticalatiuu'yo' na ñequii' cantyja na
l'ue ts'ooⁿ nnts'aa. Ja ñequii'cheⁿ
cantyja na manty'ia na mach'ee
Tsotyā, jo' na mats'aa. Ee ja na
cwiluiindyō Jnaaⁿ, ñequii'cheⁿ
mats'aa cha'xjeⁿ na manty'iaaya
na mach'eeⁿ. ²⁰Ee Tsotyaya
m'aaⁿ na candya' ts'oom ja na
cwiluiindyō Jnaaⁿ. Ma'mooⁿ
nooⁿ cha'tso na mach'eeⁿ. Ndo'
m'moⁿtyeeⁿcheⁿ ts'iaaⁿ na t'maⁿti
na cats'aa cha cats'aana' na
cjaawee'ticheⁿ n'om'yo'. ²¹Ee
cha'xjeⁿ nquii Tsotyaya mañequiaaⁿ
na cwitando' l'oo, mati ja na
cwiluiindyō Jnaaⁿ meiⁿquia
ts'aⁿ na l'ue ts'ooⁿ mañequia
na tseixmaⁿ na ticantycwii na
wando'. ²²Tsotyaya meiⁿcwii ts'aⁿ

ticu'xeeⁿ. Saa l'oo ja na cwiluiindyō
Jnaaⁿ jnda tquiaaⁿ cha'waati na
nntu'xeⁿndye nn'aⁿ. ²³Ee l'ue ts'oom
na ñecwii xjeⁿ cala't'maaⁿndye
nn'aⁿ ja na cwiluiindyō Jnaaⁿ,
cha'xjeⁿ cwila't'maaⁿndyena
jom. Saa meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ
na tiñe'catseit'maaⁿñe ja na
cwiluiindyō Jnaaⁿ meiⁿ Tsotyaya
ticatseit'maaⁿñe tsaⁿñeeⁿ.

²⁴Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjoo
nda'a'yo'. 'Ñeeⁿ juu na mandii
ñ'oom 'ndyō ndo' matseyu' ñequio
nqueⁿ na jñoom ja, juu tsaⁿñeeⁿ
matseixmaⁿ na ticantycwii na
wando', meiⁿ ticatu'xeⁿñe cantyja
jnaaⁿ. Ñeseixmaⁿ na ts'oo juu saa
je' matseixmaⁿ na ticantycwii na
wando'. ²⁵Ñ'oom na mayuu'cheⁿ
matsjoo ndaa'yo'. Nncue'ntyjo xjeⁿ
ndo' je' mawe'ntyjona' quia na
nndye nn'aⁿ na jnda tja jndye ja
na cwiluiindyō Jnda Ty'oots'om.
Ndo' nn'aⁿ na cwila'yu' ñ'eⁿndyō
nñequia na nnta'ndo'na. ²⁶Ee
cha'xjeⁿ nquii Tsotyaya matseixmaaⁿ
na wanoom'm cantyja 'naaⁿ nqueⁿ,
malaa'ti' jnda tquiaaⁿ nooⁿ na
cwiluiindyō Jnaaⁿ, na matseixmaⁿya
na wando'a cantyja 'naⁿ nncō. ²⁷Ndo'
jnda tquiaaⁿ najndei na matseixmaaⁿ
na ja nncu'xaⁿ nn'aⁿ cantyja
jnaaⁿna, ne'e cwiluiindyō ts'aⁿ na
jnaⁿ cañoom'luee. ²⁸Tacal'a'yo' na
jeeⁿ cwijaawee' n'om'yo' na luua'
tsjoo ee nncue'ntyjo xjeⁿ na cha'tso
l'oo na too'ndye ndei'luua, nndyena
jndyeya. ²⁹Joo nn'aⁿ na jnda ñel'a
na maty'iomyana', nntando'xcona
na ticantycwii na cwita'ndo'na.
Saa joo nn'aⁿ na tyoolaxmaⁿ na
maty'iomyana', nntando'nnda'na na
nnt'uiitye'na' joona.

Waa najndeii na matseixmaⁿ Jesús

³⁰Tjaa na nndaꞗ nnts'aa cantyja na matseixmaⁿ nncō. Cha'xjeⁿ na matseijndo' Ty'ooots'om ts'ooⁿya, jo' na macu'xāⁿ. Ndo' macu'xāⁿya cha'xjeⁿ na maty'iomjana. Ee nchii mal'uee'ndyo na nluii yuu na l'ue ts'ooⁿ nncō. Mal'uee'ndyo na nnts'aa yuu na l'ue ts'om Tsotyꞗ na jñom ja quii'ntaaⁿyo'. ³¹Xeⁿ macwji'yuu'ndyo cantyja 'naⁿya, ticajnda ñ'oom'ñeeⁿ. ³²Saa m'aaⁿ cwiicheⁿ na macwji'yuu'ñe cantyja 'naⁿya, majuu Juan. Ndo' ntyijiyaya na juu ñ'oom'ñeeⁿ tseixmaⁿna' na mayuu'. ³³Mancjo'yo' jñom'yo' nn'aⁿ na m'aaⁿ ndo' ñ'oom na tjei'yuu'ñe cantyja 'naⁿya, ñ'oom na mayuu' juuna'. ³⁴Saa ja ticantyyaa' ts'ooⁿ ñ'oom na cwiitjei'yuu'ndye nn'aⁿ cantyja 'naⁿya. Luua' matsjoꞗ cha nndaꞗ nncwji'n'maaⁿndyo 'o. ³⁵Juan'ñeeⁿ tyoseixmaaⁿ cha'cwijom lámpara na matseixueena' jo ndaꞗ nn'aⁿ. Ndo' 'o xjeⁿ na ñet'oom t'om'yo' na neiⁿyo' ee nquiu'yo' ñ'oom na tyoñequiaaⁿ cha'cwijom seixueeña' naquii' n'om'yo'. ³⁶Saa waa ñ'oom na macwji'yuu'ñena' cantyja 'naⁿya na t'maⁿti cwiluiiña', nchiiti ñ'oom na tjei'yuu'ñe Juan. Joo ts'iaaⁿ na tquiaa Tsotyꞗya na catseicandꞗ'ndyo na mats'aa, jooona' cwiitjei'yuu'ndyena' cantyja 'naⁿya na nqueⁿ jñoom ja. ³⁷Ndo' nqueⁿ na jñoom ja quii'ntaaⁿyo' macwji'yuu'ñe cantyja 'naⁿya naquii' ñ'oom'm. 'O meiⁿjom ndii' tyoondye'yo' jñeeⁿe, meiⁿ na nnty'ia'yo' chiuu waaⁿ. ³⁸Meiⁿ

ñ'oom'm tic'oomna' naquii' n'om'yo', ee 'o tiñe'cala'yuu'yo' ñequio ja na jñoom. ³⁹Tcuu tcuu cwila'naⁿyo' ñ'oom' Ty'ooots'om na teiljeii teiyo ee cwila'tiuu'yo' cwe' na cwil'a'yo' na ljo', jo' na nnda'yo' na ticantycwii na cwiitanda'yo' jo nnoom. Ndo' jooona' cwiitjei'yuu'ndyena' cantyja 'naⁿya. ⁴⁰Saa tiñe'cala'jomndyo' cantyja 'naⁿya cha nndaꞗ n'axmaⁿyo' na ticantycwii na cwiitanda'yo'. ⁴¹'Ja ticantyyaa' ts'ooⁿ na nla't'maaⁿndye nn'aⁿ ja. ⁴²Ee matsei'noⁿa cantyja 'naⁿyo' na juu na m'aaⁿ Ty'ooots'om na candya' ts'oom nn'aⁿ, ticala'xmaⁿyo' jo'. ⁴³M'aaⁿya quii'ntaaⁿyo' ñequio xuee' Tsotyꞗya, saa 'o ticala'ljo'yo' ja. Saa xeⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ nncwjee' ñequio xuee' nquii, maxjeⁿ nla'ljo'yo' juu. ⁴⁴'O cwil'ue'yo' na nla't'maaⁿndye nc'ia'yo' 'o, saa tical'ue'yo' na ntseit'maaⁿñe nquii Ty'ooots'om 'o. Ndo' na luua' cwil'a'yo', tixocandꞗ nla'yuu'yo' ñ'eⁿndyo. ⁴⁵Saa ticala'tiuu'yo' na manncotyꞗ nntsjoꞗ jnaⁿyo' nnom Tsotyꞗ. M'aaⁿ cwiicheⁿ na mañequiaa jnaⁿyo', manquiti Moisés, tsaⁿ na jeeⁿ cwicantyyaa' n'om'yo'. ⁴⁶Xeⁿ cwila'yuu'yo' ñequio Moisés, quia jo' mati nla'yuu'yo' ñ'eⁿndyo, ee seiljeiⁿ cantyja 'naⁿya. ⁴⁷Saa xeⁿ 'o tiñe'cala'yuu'yo' ñ'oom na seiljeiⁿ, quia jo' 'chiuu ya nla'yo' na nla'yuu'yo' ñ'oom na matseinꞗ'?

Tquiaa Jesús na tcwa' 'om meiⁿ nn'aⁿ

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

6 Jnda teinom na nmeiiⁿ, teity'ioꞗ'â ndaaluee Galilea ñ'eⁿ Jesús na mati jndyu juuna'

Tiberias. ²Ndo' cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na jndyendye ty'entyjona naxeeⁿeⁿ ee jndā nty'iaandaana ts'iaaⁿ t'maⁿ na tyoch'eeⁿ na tyotsein'maaⁿ nn'aⁿwii. ³Quia jo' jâ nn'aⁿ na t'maaⁿ na cala'jomndyô ts'iaaⁿ na mach'eeⁿ, saawaayâ cwii sjo ñ'eⁿñê. Jo' jo' saawindyuaandyô. ⁴Ndo' quia ljo' manndyoo' nncuee' xuee pascua na jaa nn'aⁿ judíos cwilacwjaaya canmaⁿ. ⁵Ndo' Jesús jleity'iom nnoom, manty'iaaⁿaⁿ jndā manquioque cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na jndyendye. Quia jo' matsoom nnom Felipe:

—¿Yuu nla'jndaaya nantquie cha nndaā nlcwa' cha'tsondye naⁿm'aⁿ?

⁶Luaa' matsoom cha nleitquioo' chiuu m'aaⁿ ts'om Felipe. Ee nqueⁿ mantyjiicheeⁿ ljo' nnts'aaⁿ. ⁷T'o Felipe nnoom, matso:

—Meiⁿ xeⁿ we siaⁿnto s'om denarios na nlacatsuuya na nla'jndaaya ntyoo', saā maxjeⁿ xocwijndei juuna' na nlcwa' cwii cwii joona meiiⁿ ñe'chjoowi'.

⁸Cwii ncjoondyô nn'aⁿ na cwindyaayâ ñ'oom na mañequiaaⁿ, tsaⁿ na jndy Andrés, tyjee Simón Pedro, matso nnom Jesús:

⁹—Ñjaaⁿ m'aaⁿ cwii tyochjoo na maleiñ'oom 'om taⁿ tyoo' na tuiina' ñequio jndaatyoo' lqueeⁿ cebada ñ'eⁿ we catscaa chjoo na jndā jneiⁿ saā ĩcwaⁿ nndaā' nmeiⁿ na jndyendye nn'aⁿ?

¹⁰T'o Jesús, matsoom ndaayâ:

—Candu'yo' ndāā nn'aⁿ na cwindyuaandyena.

Ndo' jo' jo' jndye jndā nch'u niom. Quia jo' teindyuaandye nn'aⁿ, ndo' tuee' cha'na 'om meiⁿndye naⁿnom. ¹¹Quia jo' to'ñom Jesús

ntyoo'ñeeⁿ. Tquiaaⁿ na quian'l'uaa' Tsotyeeⁿ cantyja 'naaⁿ joona'. Jndā jo' tyoc'oom joona' ndāā jâ nn'aⁿ na t'maaⁿ na cala'jomndyô ñ'eⁿñê. Ndo' jâ t'ooⁿyâ joona' ndāā nn'aⁿ na meindyuaandye. Ndo' malaa'ti' s'aaⁿ ñequio calcaa nch'u, cwanti na ñe'catquiina na cwii cwiindyena. ¹²Jndā na tjacjoona, quia jo' ndāā jâ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê tsoom: —Cala'tjom'yo' ntaⁿ cajndaā na 'ndiina' cha tints'aana' na cwe' nlei'ndaana'.

¹³Ndo' jlatjooⁿyâ ntaⁿ ntyoo' na 'ndiina' na tcwa' naⁿñeeⁿ na tuiina' ñ'eⁿ jndaatyoo' cebada. Jla'catoo'â canchoo'we tsquiee ñ'eⁿ joona'.

¹⁴Ndo' naⁿñeeⁿ, jndā na nty'iaana ts'iaaⁿñeeⁿ na s'aaⁿ na ma'moⁿna' na waa najndei na cwiluiñê, tyoluena:

—Mayuu'cheⁿ tsaⁿs'am'aaⁿ cwiluiñê nquii profeta na mawaa ljeii na matsona' na nncwje'cañoom tsjoomnancue na ñnequiaa ñ'oom' Ty'oots'om.

¹⁵Ndo' sei'noⁿ Jesús na mawaa xjeⁿ na nnquioc'om naⁿñeeⁿ jom ndo' ñequio najndei'na' na nlqueⁿna jom na nluiñê rey. Cwe' jo' cwiicheⁿ cwii ndii' tjannaaⁿaⁿ na ñenqueⁿ jo sjo.

Tjacaa Jesús nnom ndaaluee

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶Ndo' quia na tuee' na jndā tmaaⁿ, jâ nn'aⁿ na t'maⁿ Jesús na cala'jomndyô ñ'eⁿñê, saacuayâ, squiaayâ 'ndyoo ndaaluee. ¹⁷Jo' jo' tuooⁿyâ cwii w'aandaa, na nncwity'ioo'â ndaaluee na nntsquiaayâ Capernaum. Ndo' quia tuee' na teijaaⁿ, ticando' na

nncwje'cañoom já. ¹⁸Ndo' nc'e na jndei tío jndye tyotseiwena' ndaaluee'ñee". ¹⁹Jo' chii ñe'om oo yom kilómetros jndā tjacaa w'aandaa'ñee" na cwicantyjaandyô n'oom pala'. Xje"ñee" nty'iaayâ na mandyocaa Jesús nnom ndaaluee na matseicandyoo'ñê na m'aa"yâ. Jee" ndya' jla'catyuendyô. ²⁰Tsoom ndaayâ:

—Mannco luaañe, tilacatyuendyo'.

²¹Jee" ndya' nei"yâ s'aana' na to'ñoo"yâ jom ts'om w'aandaa. Ndo' mantyjache" tue'cañoom juuna' yuu na cwitsaayâ.

Cwil'uee nn'a" Jesús

²²Ndo' teincoo cwíiche" xuee, nn'a" na jndyendye na ljoo'ndye xndyaa' ndaaluee yuu na tqúiaa Jesús na tcwa'na, tyoque"na cwenta na ñe'cwii w'aandaa chjoo ñetuaa. Tjañjoom' n'omna na tícuoo" juuna' ñequiandyô já nn'a" na cwila'jomndyô ts'iaa" na mach'ee". ²³Saa nt'omche" l'aandaa nch'u na jna" Tiberias, tquie'cañomna' yuu na tcwa' na"ñee" ntyoo'ñee" na jndā tqúiaa Ta Jesús na quian'l'uaa' Tsotyee". ²⁴Quia jo' tuo na"ñee" l'aandaa nch'u'ñee". Ty'ena tqúiena Capernaum na ty'ecal'ueena Jesús. Ee jla'no"na na tac'oomñê yuu na tqúiaa" na tcwa'na, mei" já nn'a" na t'maa" na cala'jomndyô ñ'e"ñê ts'iaa" na mach'ee".

Jesús cwiluiiñê tyoo' na cwita'ndo' nn'a"

²⁵Ndo' quia na jndā jliuna Jesús cwíiche" xndyaa' ndaaluee, tyoluena nnoom:

—Maestro, ¿ljo' xje" jndyo' luaa?

²⁶T'oo" ndaana, matsoom:
—Ñ'oom na mayuu'che" na matsjoo ndaa'yo'. 'O cwil'ue'ya'yo' ja nchii nc'e na nty'ia'yo' ts'iaa" na s'aa na tixocandaa nts'aa cwe' mei"quia ts'a" saa cwe' nc'e na tcwa'yo' tyoo' na tqúiaana' na tjacjo'yo'. ²⁷'O cwijoo' n'om'yo' na nleijndaa' nantquie, ndo' joona' 'na" na cwilei'ndaa'. Saa ticaty'iomna' na cwil'a'yo' na ljo'. Calajnda'yo' na nliu'yo' cwii na cha'cwijom nantquie na cantyja 'naa" juu jo' nla'xma"yo' na ticantycwii na cwitando'yo'. Ja na cwiluiindyô ts'a" na jna" cañoom'luee ñe'quia juu na matseijomna' nantquie naquii' n'om'yo' ee Tsotyaya Ty'oots'om ma'moo" na jndā tquee" ja ts'iaa"mei".

²⁸Quia jo' nt'omndyena jluena nnoom:

—¿Ljo' maca"na' na cal'aayâ cha na nncjaawee' ntyjii Ty'oots'om já?

²⁹T'ô Jesús ndaana, matsoom:
—Llua waa na l'ue ts'oom ñ'e"ndyo' na cala'yuy'yo' ñequio ja na jñoom.

³⁰Jo' chii t'ooona nnoom:
—¿Cwaa" cwii nnom na nnts'a' nnty'iaayâ na tixocaluii na cwe' ts'a" nnts'aa cha m'mo"na' ndaayâ na waa na cwiluiindyu' ndo' cha na nla'yuu'â ñ'e"ndyu'? ³¹Nquiee weloo welooya tyocwa'na maná quia tyom'a"na ndyuaa yuu na tjaa nn'a" c'om, cha'xje" na matso ljeii ñ'oom' Ty'oots'om na teiyo teiljeii: "Tquiaa Ty'oots'om tyoo' na jna" cañoom'luee na tcwa'na."

³²T'ô Jesús ndaana, matsoom:
—Ñ'oom na mayuu'che" matsjoo ndaa'yo'. Juu maná na tqúiaa

Moisés nchii cwiluiiñena' tyoo' na jnaⁿ na m'aaⁿ Ty'oots'om. Saaⁿ nquii Tsotyaya mañequiaaⁿ juu na mayuu' na jnaⁿ na m'aaⁿ cañoom'luee na matseijomna' juu cha'na tyoo'. ³³Juu na cwiluiiñe tyoo' na mañequiaa Ty'oots'om, cañoom'luee jnaⁿ jndyocue. Juu mañequiaa na la'xmaⁿ nn'aⁿ na ticantycwii na cwita'ndo'na.

³⁴Quia jo' tyoluena nnoom:

—Jeeⁿ 'u Ta, ñenquii'cheⁿ quiaa' tyoo'meiⁿ ndaayâ.

³⁵Ndo' t'o Jesús ndaana, matsoom:

—Ja cwiluiindyö tyoo' na mañequiaya na la'xmaⁿ nn'aⁿ na ticantycwii na cwita'ndo'na. Ñeeⁿ juu ts'aⁿ na nntioñe l'oo, matseijomna' juu cha'cwijom ts'aⁿ na jndaⁿ tjacjoo' na macwa'. Ndo' ñeeⁿ ts'aⁿ na matseyu' ñ'eⁿndyö nquioo na teiiⁿ naquii' ts'om cha'na quia ma'uu ts'aⁿ ndaa. ³⁶Saaⁿ cha'na ñ'oom na jndaⁿ tsjooya ndaa'yo', meiiⁿ na jndaⁿ nty'ia'ndaa'yo' ts'iaaⁿ na mats'aa, maxjeⁿ ticala'yu'yo'.

³⁷Cha'tso nn'aⁿ na mañequiaa Tsotyaya l'oo, nntioondyena l'oo. Ndo' ñeeⁿ juu ts'aⁿ na nntioñe l'ooⁿya tijoom nnts'aa na tico'ñöⁿ juu. ³⁸Ee ja na jnaaⁿya caáoom'luee nchii na jndyoo na cats'aa ljo' na l'ue ts'ooⁿ. Saaⁿ jndyoo na cats'aaya yuu na l'ue ts'om nqueⁿ na jñoom ja. ³⁹Ndo' Tsotyaya na jñoom ja luaa waa na l'ue ts'oom na cats'aa, na cha'tsondye nn'aⁿ na jndaⁿ tquiaaⁿ l'ooⁿya, meiⁿcwiindyö joona ticatsuuñe añmaaⁿ. Ndo' xuee na macandá ñnequia na nnta'ndo'xco cha'tsondye joona. ⁴⁰Ee Tsotyaya l'ue ts'oom na cha'tsondye nn'aⁿ na

cwinty'iaa ja na cwiluiindyö Jnaaⁿ na cwila'yu' ñ'eⁿndyö nnto'ñoomna na ticantycwii na cwita'ndo'na. Ndo' xuee na macandá ja ñnequia na nnta'ndo'xco joo nn'aⁿ na jndaⁿ tja.

⁴¹Jndaⁿ na tso Jesús ñ'oomwaa', tyola'ncjoo'ndye nn'aⁿ judíof'ñeeⁿ ñ'oom na tsoom: “Ja cwiluiindyö tyoo' na jnaaⁿya cañoom'luee.”

⁴²Ee tyoluena:

—Jesús'm'aaⁿ! ¿aa nchii jnda José jom? Cwita'jnaaⁿ'a tsotyeeⁿ, tsoñeeⁿ. ¿Chiuu na tsoom na jnaaⁿ cañoom'luee, jndyocueeⁿ?

⁴³T'o Jesús, matsoom ndaaⁿ ñeeⁿ:

—Tala'ncjoo'ndyö' cantyja 'naaⁿ ñ'oomwaa'. ⁴⁴Ee tjaa'naⁿ cwii ts'aⁿ na nndaⁿ nntioñe l'oo xeⁿ nchii Tsotyá na jñoom ja nnts'aaⁿ na cats'aa tsaⁿñeeⁿ na ljo'. Ndo' xuee na macandá ja nnts'aa na nncwando'xco tsaⁿñeeⁿ. ⁴⁵Ee profetas, waa ñ'oom na jla'ljeiina na matsona': “M'moⁿ Ty'oots'om ndaaⁿ cha'tso nn'aⁿ.” Luaa' ñe'catsona' na ticwii cwii ts'aⁿ na jndaⁿ jndii ñ'oom na ma'moⁿ Ty'oots'om ndo' jndaⁿ sei'noⁿ juuna', tsaⁿñeeⁿ nntioñe l'ooⁿya.

⁴⁶Ñ'oomwaa' tica'moⁿ'na' na jndaⁿ nty'iaa' ts'aⁿ Tsotyaya Ty'oots'om. Macandá ja na jñoom quii'ntaaⁿ'yo', ja jndaⁿ nty'ianooⁿ'ya jom. ⁴⁷Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjoo ndaa'yo', ñeeⁿ juu na matseyu' ñ'eⁿndyö juu matseixmaⁿ na ticantycwii na wando' añmaaⁿ. ⁴⁸Ja cwiluiindyö tyoo' na mañequiaya na cwita'ndo' nn'aⁿ. ⁴⁹Weloo weloo'yo' tcwa'na maná jo ndyuaa yuu na tjaa nn'aⁿ c'om, ndo' tjana. ⁵⁰Ja cwiluiindyö

tyoo' na jnaaⁿya cañoom'luee.
Meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na nlcwa',
tixocatsuuiñe. ⁵¹Ja na jnaaⁿya
cañoom'luee cwiluiindyō tyoo'
na mañequiaya na cwita'ndo'
nn'aⁿ. Meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na
nlcwa' tyoo'waa mamatseixmaⁿ
na ticantycwii na wando'. Ndo'
juu tyoo' na mañequiaya cha na
nnta'ndo'na jo nnom Ty'oots'om,
seii'a cwiluiñe Jo'.

⁵²Ñ'oomwaa' s'aana' na
jla'ncjoo'ndye nn'aⁿ judíos'ñeeⁿ
ñequio nlc'aana. Tyoluena:
—Manquiuuya na xocandaā
ñnequiaa tsaⁿm'aaⁿ seiⁿ'eⁿ na
nntquiaā

⁵³Quia jo' tsoticheⁿ Jesús ndaana:
—Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjōo
ndaā'yo', xeⁿ ticatquie'yo' sei'
ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na jnaⁿ
cañoom'luee ndo' na cwe'yo'
nioom'a, ticala'xmaⁿ'yo' nn'aⁿ na
tando' añmaaⁿ. ⁵⁴Nquii ts'aⁿ na
jnda tquii sei'a ndo' jnda t'uu
nioom'a tseixmaⁿ na ticantycwii
na wando'. Ndo' xuee na macanda
nnts'aaya na nncwando'xcoom.

⁵⁵Ee sei'a matseixmaⁿna'
nantquie na tjacantyja naya ndo'
nioom'a matseixmaⁿna' juu na
nnc'uu ts'aⁿ na tjacantyja naya.

⁵⁶Meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na maquii
sei'a ndo' ma'uu nioom'a, tyeⁿ
matseitjoom'na' tsaⁿñeeⁿ ñ'eⁿndyo,
ndo' tyeⁿ matseitjoom'na' ja ñ'eⁿñê.

⁵⁷Nquii Tsotyaya na jñoom ja
quii'ntaaⁿ'yo', jom wanoom'm
ndo' cantyja 'naaⁿ'aⁿ mati wando'a.
Maluaa' matseijomna' ñ'eⁿ ts'aⁿ na
maquii sei'a, nncwando' añmaaⁿ
cantyja 'naⁿya. ⁵⁸Matseinaⁿ'ya
cantyja 'naaⁿ quii na cwiluiñe

tyoo' na jnaⁿ cañoom'luee.
Tyoo'waa titseixmaⁿna' cha'na
maná na tcwa' weloo welo'yo' ndo'
tjana. Saaⁿ ticatseijomna' cantyja
'naⁿya cha'na maná'ñeeⁿ. Ee
meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na nlcwa'
tyoo' na matseixmaⁿ'ya, tijoom
nncue', m'aaⁿ ndo' m'aaⁿ na wando'.
⁵⁹Ñ'oommeiⁿ' seineiⁿ Jesús
yocheⁿ na tyo'mooⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ quii'
wats'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos tsjoom
Capernaum.

Ñ'oom na ticantycwii na
wando' añmaaⁿ ts'aⁿ.

⁶⁰Majndye nn'aⁿ na tyola'jomndye
ñ'oom na tyoñequiaaⁿ, quia jndyena
ñ'oomwaa' jluena:

—Jeeⁿ jndei'na' ñ'oom na
matseineiⁿ, tixocandaā nla'jomndyo
juuna'.

⁶¹Ntyjii Jesús naquii' ts'oom na
cwila'ncjoo'ndye naⁿñeeⁿ cantyja
ñ'oom na seineiⁿ ndaāna. Jo' chii
tsoom ndaāna:

—¿Aa cwila'lcwe' ñ'oommeiⁿ
'o? ⁶²Quia jo' c'oom'yaya
n'om'yo' chiuu nnts'aana' 'o quia
nnty'ia'ndaā'yo' ja na cwiluiindyō
ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee na
nncjowaannda'a nandye yuu na
ñet'ooⁿjndyaa. ⁶³Macandaⁿ quii
Espíritu mañequiaaⁿ na cwita'ndo'
nn'aⁿ jo nnom Ty'oots'om. Nchii
cantyja 'naaⁿ seiina na la'xmaⁿna
na ljo'. Ñ'oom na mañequiaya
cwiluiñena' cantyja 'naaⁿ Espíritu
ndo' nc'e juuna' jo' na wando'
ts'aⁿ. ⁶⁴Saaⁿ ndicwaⁿ ñ'eeⁿ'ndyo' na
ticalayu'yo' ñ'eⁿndyo.

Luaa' matsoom ndaāna ee
cantyjati na toōⁿ'oⁿ na mañequiaaⁿ
ñ'oom, mantyjeeⁿ 'ñeeⁿ joo

na ticala'yu' ñ'eⁿñê, ndo' ñ'eeⁿ
juu na ñ'equiaa cwenta jom.

⁶⁵Matsotyeⁿcheⁿ:

—Cwe' nc'e jo' na jndā tsjoo
ndaā'yo' macandā ndāa
ntseijomñe ts'aⁿ ñ'eⁿndyo quia
mañequiaa Tsotyaya na caluii na
ljo'.

⁶⁶Ndo' nc'e ñ'oomwaa', majndye
nn'aⁿ na tyondyejndyeena ñ'loom
na tyoñequiaaⁿ, ty'elcwee'na.
Taticala'jomndyetina ñ'eⁿñê.

⁶⁷Jo' na tax'eeñê ndāa jā nn'aⁿ
na canchoo'we na t'maaⁿ na
cala'jomndyô ñ'eⁿñê, matsoom:

—Ndo' 'o je' 'aa mati nntoⁿ'ndyo'
ñ'eⁿndyo?

⁶⁸Simón Pedro t'ooⁿ, matsoom:

—Jeeⁿ 'u Ta, ticatsona' na
nla'jomndyô ñ'eⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ, ee
ñ'oom na matseineiⁿ mañequiaana'
na ticantycwii na cwitandooⁿâ.

⁶⁹Ndo' jā jndā macwila'yuu'â
ndo' jndā macwila'nooⁿâ na
'u cwiluiindyu' Cristo, Jnda
Ty'oots'om na wando'.

⁷⁰T'ô Jesús, matsoom ndāayâ:

—Ja tjeii'a 'o na canchoo'wendyo'.
Ndo' cwii 'o m'aaⁿñe cantyja 'naaⁿ
tsaⁿjndii.

⁷¹Luaa' matsoom na ma'mooⁿ
Judas Iscariote, jnda Simón.
Ee tsaⁿñeeⁿ ñ'equiaa cwenta
jom. Mati juu cwii jā na
canchoo'wendyô.

Tiñecalay'u' ntyjee Jesús ñ'eⁿñê

7 Jndā tuui na nmeiiⁿ
tyoma'nooⁿyâ ts'ondaa Galilea
ñ'eⁿ Jesús. Ee jnaaⁿ na tyoqueⁿndye
nn'aⁿ na cwiluiitquiendye ndāa
nn'aⁿ judíos na ñ'e'cala'cuee'na
jom, jo' chii tiñe'cjaⁿ Judea. ²Ndo'

jaawindyoo' na nncuee' ncuee na
cwila't'maaⁿndye nn'aⁿ judíos quia
na quil'ana xeⁿnquie' ncwaⁿ na
cwijaañjoom' n'omna chiuu ñet'om
welo weloona ndyu'ñeeⁿcheⁿ.

³Ndo' na manncuee' xuee'ñeeⁿ
tyolue ntyjeeⁿ nnoom:

—Cwa sa, calui' ñjaaⁿñe. Cja'
Judea cha nn'aⁿ na m'aⁿ la'ñeⁿ na
cwila'jomndye ñ'loom na mañequiaa'
mati nnty'iaana ts'iaaⁿ na mache'.

⁴Ee ts'aⁿ na matseicantyyaa' ts'om
na cala'yu' nn'aⁿ ñ'eⁿñê, ticatsona'
na nljoo'ñe jo jndāa. Quiaandyu' na
caliu cha'tso nn'aⁿ ts'iaaⁿ na mache'.

⁵Nmeiiⁿ jluena nnoom ee meiⁿ
joona tícala'yu'na ñ'eⁿñê. ⁶Quia jo'
matsoom ndāana:

—Tyooowe'ntyjo xjeⁿ na ca'mooⁿya
ndaā nn'aⁿ na cwiluiitquiendye
na cwiluiindyô nquii na
macwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ. Saa 'o
meiⁿquia xjeⁿ na ñ'e'conom'yo',
tjaa'naⁿ na teincuu'. ⁷Joo nn'aⁿ
tsjoomnancue tijndoona 'o. Saa
cantyja 'naⁿ ja luaañe, ñequii'cheⁿ
m'aⁿna na jndoona ja, cwe' nc'e
na macwji'yuu'ndyo cantyja 'naaⁿ
natia na cwil'ana. ⁸Tsa'yo' na
ñencjo'yo' xueewaa', ja tjoocheⁿ
na nncjô xuee. Ee tjoocheⁿ na
nntseica'moⁿndyo na cwiluiindyô
nquii na macwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ.

⁹Ndo' jndā na tsoom na luaa'
ndaāna, ljoo'ñetyeeⁿ we ndyee xuee
Galilea.

Tja Jesús na tuee' xuee
xeⁿnquie' ncwaⁿ

¹⁰Ndo' jndā na ty'e ntyjeeⁿ na
tuee' xuee, quia jo' mati jom
tjantyjoⁿ, saa tíseica'moⁿñê ndāa
nn'aⁿ. Tjaaⁿ cha'cwijom ts'aⁿ na

tical'ue ts'om na caliu nn'aⁿ na m'aaⁿ. ¹¹Ndo' nn'aⁿ judíos na ticuee' n'omna jom jeeⁿ tyol'ueena jom quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na tqiuo ncuee. Tyota'x'eena, tyoluena:

—¿Yuu m'aaⁿ tsaⁿñeeⁿ?

¹²Ndo' t'maⁿ waa na ticatjoom' na jla'neiⁿ nn'aⁿ na jndyendye cantyja 'naaⁿaⁿ. Ee cwantindye joona tyolue: “Ya ts'aⁿñe tsaⁿm'aaⁿ.” Saa nt'omcheⁿ tyolue: “Tiyuu, ee manquiu'nn'aaⁿ nn'aⁿ.”

¹³Saa cwe' nc'e na nquiaana nn'aⁿ judíos na cwiluiitquiendye ndaana, jo' na ticala'neiⁿndyeyuna cantyja 'naaⁿaⁿ.

¹⁴Jnda na tuee' xcwe ncuee, tjaqueⁿeⁿ naquii' wats'om t'maⁿ ndo' jo' jo' tyo'mooⁿ ndaa nn'aⁿ.

¹⁵Saa tileicala'noⁿ nn'aⁿ judíos na cwiluiitquiendye. Tyoluena:

—Nchaa' l'uu na tja tsaⁿm'aaⁿ swela. Quia jo' ¿chiiu na jeeⁿ ya matseitjoom'm ñ'oom?

¹⁶T'ō Jesús ndaana, matsoom:

—Nchii nncō matseijndaa'ndyō ñ'oom na ma'mooⁿya. Nqueⁿ na jñoom ja seijndaa'ñê chiiu catsjooya. ¹⁷Meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na ñe'cats'aa cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om, juu nntsei'noⁿ aa Ty'oots'om seijndaa'ñe ñ'oom na ma'mooⁿya, oo aa cwe' ñ'oom na seitiuu nncō na mañequiaya. ¹⁸Meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na macwji' ñ'oom cantyja 'naaⁿ nquii, matseijndei tsaⁿñeeⁿ na caluiit'maⁿñê ndaa nc'iaaⁿaⁿ. Saa ts'aⁿ na matseijndei na catseit'maaⁿñena' nquii na jñom jom, tsaⁿñeeⁿ cwiluiiñê na mayom'm. Tiquinquiu'nn'aaⁿ.

¹⁹Moisés seiljeiⁿ ñ'oom na tqueⁿ Ty'oots'om ndaa'yo' na

matsa'ntjomna'. Saa meiiⁿ na ljo', meiⁿcwiindyo' 'o tyoola'candaa'ndyo' juuna'. Ee xeⁿ cwila'canda'yo' juuna' xoqueⁿndyo' na nlacue'yo' ja.

²⁰Nn'aⁿ na jndyendye t'oonna nnoom, jluena:

—'U tsaⁿjndii matseixmaⁿ. ¿Ñeeⁿ ts'aⁿ maqueⁿñe na nntseicuee' 'u?

²¹T'ō Jesús ndaana, matsoom:

—Xuee na cwita'jndyaaya sein'maⁿya ts'aⁿ na leicjaciaa, ndo' s'aana' na tjoom' ticala'noⁿyo'.

²²Saa cala'noⁿyo' ñ'oom na nntsjoō. Tso Moisés na cal'a'yo' costumbre yonom nda'yo' na 'ndaandye. Ndo' cwila'candaa'ndyo' ñ'oom'ñeeⁿ meiiⁿ xuee na cwita'jndyaaya. Saa nchii jom seicatooⁿoⁿ costumbre'ñeeⁿ. Nquiee weloo welooya jla'catooⁿna juuna'. ²³Nquiu'yo' na mañequiiaa ljeii na tqueeⁿ na wanaaⁿ na cwila'yo' costumbre'ñeeⁿ meiⁿ xuee na cwita'jndyaaya. Ndo' na luaa' waa, chiiu na cwila'wjee'yo' ja nc'e na juu xuee na cwita'jndyaaya sein'maⁿya cwii ts'aⁿ na wii'. ²⁴Jo' chii tintjei'yo' cwenta na cwe' tomti cantyja na cwiwitquioo'. Catjei'yo' cwenta cantyja na maty'iomyana'.

Jesús ¿aa Cristo cwiluiiñê?

²⁵Quia jo' nt'om nn'aⁿ Jerusalén tyota'x'eena ndaa nc'iaana:

—¿Aa nchii tsaⁿs'am'aaⁿ ts'aⁿ na cwil'uee naⁿmaⁿniaaⁿ na nla'cuee'na? ²⁶Saa canty'ia'yo' ñequio na jndoo' jndye nn'aⁿ matseineiⁿ, meiⁿ tjaa ljo' coluena nnoom. ¿Aa nnts'aacheⁿna' na cwila'tiuu naⁿmaⁿniaaⁿ cwentaaaya na tsaⁿm'aaⁿ mayuu'cheⁿ cwiluiiñê Cristo? ²⁷Saa nqueⁿ quia nncwjeeⁿeⁿ

tjaa 'ñeeⁿ juu nntsei'noⁿl yuu jnaⁿyom. Saa tsaⁿm'aaⁿ manquiuuyaaya yuu jnaaⁿ.

²⁸Jndā jndii Jesús na jluena ñ'oomwaa', seiweeⁿ jñeeⁿeⁿ.

Matsoom:

—Mach'eenaa' na cwital'jnaⁿ'yo' ja ndo' manqui'ya'yo' yuu ts'aⁿ ja. Saa nchii na jndyoo cantyja 'naⁿ nncō. Nqueⁿ na jñoom ja quii'ntaaⁿ'yo' cwiluiiñê na mayom'm, saa jom ticata'naⁿ'yo'. ²⁹Saa ja mawajnaⁿ'a jom, ee jnaaⁿ'ya jo nnoom, ndo' manquiiteeⁿ jñoom ja quii'ntaaⁿ'yo'.

³⁰Cwe' n'c'e na tsoom ñ'oomwaa', tyoqueⁿndye naⁿmaⁿ'niaaⁿ na nnt'uena jom. Saa n'c'e na tyooweⁿntyjo na ntyjii Ty'oots'om na nncwinoom nawl' t'maⁿ, jo' chii meiⁿcwiindyena t'icat'uui jom. ³¹Ndo' jndyendye nn'aⁿ na tyom'aⁿna jo' jo', jla'yu'na ñ'eⁿñê. Ndo' tyoluena ndaa n'c'iaana:

—Quia nncwjee' nquii Cristo, ¿aa nnts'aacheⁿ'na' jndyeti ts'iaaⁿ nnts'aaⁿ na tixocandaa na nluii na cwe' ts'aⁿ nnts'aa nchiiti na mach'ee tsaⁿm'aaⁿ'?

Ty'ecat'uena Jesús

³²Nn'aⁿ tmaaⁿl fariseos tyondyena na nmeiⁿl ñ'oom tyola'neiⁿ nn'aⁿ na jndyendye cantyja 'naaⁿl Jesús. Jo' chii jla'jomndyena ñequio ntyee na cwiluiitquiendye ndaa n'c'iaana nn'aⁿ judíos. Jñoomna nn'aⁿ na cwil'a cwenta wats'om na c'oocat'ue naⁿñeeⁿ jom. ³³Matso Jesús ndaa nn'aⁿ na jndyendye:

—Chjootindyō cwii m'aaⁿ'tya ñ'eⁿndyō'. Ndo' ndanquia nncjolcwaⁿnda'a na m'aaⁿ

nqueⁿ na jñoom ja na m'aⁿ'yo'.

³⁴Quia ljo'cheⁿ nl'ue'yo' ja saa taxocaliu'yo' ja. Ndo' yuu na nnc'ooⁿ'ya, 'o xocandaa nntsquie'cañom'yo'.

³⁵Quia jo' nt'om nn'aaⁿ'ya nn'aⁿ judíos tyoluena ndaa n'c'iaana:

—¿Yuu nncjaayuu tsaⁿm'aaⁿ na xocandaa nliuuya jom? ¿Aa nnc'oomñê quii'ntaaⁿ n'c'iaaya nn'aⁿ judíos na jndā t'oom'ndye quii'ntaaⁿ nn'aⁿ griegos, cha nndaⁿ m'mooⁿ ndaana? ³⁶¿Ljo' ñe'catso ñ'oom na matseineiⁿ luua' na nl'uaaya jom saa xocaliuuya jom? Ndo' na matsoom yuu na wjaⁿ jaa xocandaa nntsquiaⁿcañooⁿ'ya jom.

Candaa na cwiñe'quiana' na cwita'ndo' nn'aⁿ

³⁷Xuee na cwintycwii ncuee cwil'ana na t'maⁿ'ti xuee juuna' na cwila't'maaⁿ'ndyena. Juu xuee'ñeeⁿ t'jameintyjee' Jesús, seiweeⁿ jñeeⁿeⁿ. Tsoom:

—'Ñeeⁿ juu na matseiqueeⁿ'na' ts'om na ñec'oomñê nacje 'naaⁿl Ty'oots'om, candyontyjo naxaⁿ'a, ndo' catseyu' ñ'eⁿndyō.

³⁸Nnts'aana' ñ'eⁿ tsaⁿñeeⁿ cha'xjeⁿ matso ñ'oom' Ty'oots'om na jndā teiljeii. Juu ts'aⁿ na matseyu' ñ'eⁿndyō, nnaaⁿl quii' ts'oom cha'cwijom candaa na cwiñe'quia na ticantycwii na wando' ts'aⁿ.

³⁹Luua' matsoom na ma'mooⁿ cantyja 'naaⁿl Espíritu Santo na juu nnto'ñoom nn'aⁿ na cwila'yu' ñ'eⁿñê. Ee xjeⁿ'ñeeⁿ t'joocheⁿ na ñequiaa Ty'oots'om juu naquii' n'om nn'aⁿ, ee tyooweⁿntyjo xjeⁿ na nntseit'maaⁿ'ñê Jesús.

**Tiñecwii na cwilue nn'aⁿ
cantyja 'naaⁿ Jesús**

⁴⁰Ndo' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na jndyendye quia tyondyena ñ'loommeiⁿ, tyoluena:

—Mayuu'cheⁿ tsaⁿs'am'aaⁿ cwiluiiñê nquii ts'aⁿ na waa ñ'oom na nncwje'cañoom tsjoomnancue na ñnequiaa ñ'oom' Ty'oots'om ndaaya.

⁴¹Ndo' jlue nt'omcheⁿ:

—Tsaⁿm'aaⁿ cwiluiiñê Cristo.

Ndo' nt'om jlue:

—Chiuu sa 'o, juu Cristo ticatsona' na nnaaⁿ Galilea. ⁴²Ee ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii matsona' na juu Cristo cwiluiiñê tsjaaⁿ David na jndyowicantyjo'. Ndo' mati jom ts'aⁿ tsjoom chjoo Belén yuu na jnaⁿ David.

⁴³Ñ'oomwaa' toⁿ'na' nn'aⁿ cantyja 'naaⁿ Jesús. ⁴⁴Ee cwantindye joona ñe'cat'uena jom, saa meiⁿcwii ts'aⁿ t'icat'uii jom.

**Naⁿmaⁿn'iaaⁿ ticala'yuna
na Jesús cwiluiiñê Cristo**

⁴⁵Quia jo' nquiee nn'aⁿ na cwil'a cwenta wats'om ty'elcwee'na na m'aⁿ ntyee na cwiluiitquiendye ñequio nn'aⁿ tmaaⁿ fariseos. Tax'ee naⁿñeeⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ na cwil'a cwenta wats'om:

—¿Chiuu na t'inquioñ'om'yo' jom?

⁴⁶T'ooⁿ naⁿñeeⁿ na cwil'a cwenta wats'om, jluena:

—Meiⁿjom ndii' tyoondyaayâ na nntseineiⁿ cwii ts'aⁿ cha'na na matseineiⁿ tsaⁿm'aaⁿ.

⁴⁷Quia jo' fariseos'ñeeⁿ t'ooⁿna ndaaⁿ naⁿñeeⁿ, jluena:

—¿Aa cha' mati 'o manquiu'nn'aⁿna'? ⁴⁸Tjaa'naⁿ cwii

ts'aⁿ na matseixmaⁿ n'iaaⁿ oo cwii fariseo na matseyu' ñ'eⁿñê. ⁴⁹Saa naⁿm'aⁿ na cje cwil'a, ticala'noⁿna ljeii na matsa'ntjom Ty'oots'om. Joona la'xmaⁿna na catsuundyena.

⁵⁰T'oo Nicodemo, tsaⁿ na tyje'cañoom na m'aaⁿ Jesús cwii teijaaⁿ. Jom macañ'eeⁿ ñ'eⁿ naⁿmaⁿn'iaaⁿñeeⁿ. ⁵¹Tsoom:

—Ñ'oom na matsa'ntjom Ty'oots'om na teiljeiina' na cwileiñ'ooⁿya, manquiuuya na matsona' na ticaty'iomiana' na nntu'xaaⁿya cwii ts'aⁿ cwii tjoocheⁿ na nndyaaya jnaaⁿ, ndo' na nliuuya ljo' s'aa.

⁵²T'ooⁿ naⁿñeeⁿ nnoom, jluena:

—¿Aa maxjeⁿ mati 'u ts'aⁿ na jnaⁿ Galilea? Tcuu tcuu catsei'naⁿ ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii, quia jo' nljei' tjaa'naⁿ cwii profeta na nnaⁿ Galilea.

Jnooⁿ na seitjooñe cwii yuscu

⁵³Ndo' cwii ndo' cwiindyena ty'ena w'aana.

8 Saa Jesús tjaaⁿ ta na jndyu Olivos. ²Ndo' teincoo cwiicheⁿ xuee, lcweeⁿeⁿ, tjaquiee'nnaaⁿnaⁿ wats'om t'maⁿ. Ndo' jndyendye nn'aⁿ tqwie'cañomna jom. Quia na jnda' tjacjom, tyo'mooⁿ ndaana. ³Ndo' juu xjeⁿñeeⁿ joo nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés na matsa'ntjomna' ñequio nn'aⁿ tmaaⁿ fariseos tquioñ'omna cwii yuscu na m'aaⁿ. Yuscu'ñeeⁿ jliuna juu xcwe na matseitjooñe na m'aaⁿ ñ'eⁿ cwii tsaⁿs'a. Tquioqueⁿna juu xcwe quii'ntaaⁿna. ⁴Ndo' jluena nnom Jesús:

—'U na ma'mooⁿ cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om, jliuuyâ yuscum'aaⁿ

xcwe na matseitjooñê ñ'eⁿ cwii tsaⁿs'a. ⁵Ndo' naquii' ljeii na tqeⁿ Moisés matsa'ntjomna' na catuaa'la ljo' cjoo yolcu na cwil'a na luaa'. Saa 'u je', ¿chiuu matsu'?

⁶Luaa' jluena nnoom cwe' ee cwil'ueena na cat'uiina' jom. Saa jom je', seintquie'ñê, seiljeiⁿ nomtyuaa ñequio nomts'ooⁿ. ⁷Ndo' cwe' nc'e na tic'oowintyjee'na na cwita'x'eena ñ'oomwaa' nnoom, teintyjee'yuñê. Matsoom ndaana: —Ñeeⁿ cwiindyoyo' 'o na tjaa jnaⁿ tseixmaⁿ, juu cju'jndyee tsjo' nacjoo' yuscum'aaⁿ.

⁸Jnda jo' seintquie'ñennaⁿ'aⁿ nomtyuaa, seiljeiⁿtyeeⁿ. ⁹Saa quia jndye naⁿ'ñeeⁿ ñ'oomwaa', jnaⁿ'na' na maco'tiana' nquiuna. Quia jo' to'na na cwii ndo' cwiindyena jlui'na jo' jo'. Nn'aⁿ na tquiendye jlui'jndyeeena, jnda jo' nn'aⁿ na cjeti m'aⁿ. Na macandā 'ndiina' nquii Jesús ñequio yuscu'ñeeⁿ na meintyjee' jo nnoom. ¹⁰Jnda jo' teintyjee'yuu Jesús, ndo' cwe' nc'e meiⁿcwiindyeyo naⁿ'ñeeⁿ tac'oomndyena, macandā juu yuscu'ñeeⁿ cwii m'aaⁿ, jo' chii tsoom nnom:

—'U yuscu, ¿yuu m'aⁿ nn'aⁿ na tquiocalue jnaⁿ'? ¿Aa meiⁿncwii ts'aⁿ ticatseijndaa'ñe jnaⁿ'?

¹¹T'o nnoom, matso:

—Mayuu' Ta, meiⁿcwii ts'aⁿ tjaljo' s'aa.

Matso Jesús nnom:

—Meiⁿ ja ticats'aaya na cat'uiina' 'u. Cja'to', tantsa'nnda' jnaⁿ'.

**Jesús cwiluiñê naxuee
quii'ntaaⁿ nn'aⁿ**

¹²Ndo' seinei'nnda' Jesús ndaa nn'aⁿ. Matsoom:

—Ja cwiluiindyoyo naxueeñe na mañequia naxuee jo ndaa nn'aⁿ tsjoomnancue. Meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na matseijomñe ñ'eⁿndyoyo, nntseixmaⁿ naxuee na mañequia na ticantycwii na wando' ts'aⁿ. Tijoom nntseixmaⁿ cantyja 'naaⁿ' najaaⁿ.

¹³Quia jo' nn'aⁿ fariseos jluena nnoom:

—'U macwji'yuu'ndyoyo che'nncu' cantyja 'naⁿ'. Ndo' ñ'oom'ñeeⁿ meiⁿ tiyuu' joona'.

¹⁴T'o Jesús ndaana:

—Meiⁿ na macwji'yuu'ndyoyo cantyja 'naⁿ'ya, saa ñ'oom na mayuu' juuna', nc'e ntyjiia yuu jnaaⁿ'ya, ndo' ntyjiia yuu joyo. Saa 'o ticaliu'yo' yuu jnaaⁿ'ya, meiⁿ yuu na jo. ¹⁵O cwilajndaa'ndyoyo' jnaaⁿ nn'aⁿ cantyjati na jndo' n'om nn'aⁿ saa ja meiⁿcwii ts'aⁿ ticat'uiya juu cantyja jnaaⁿ'. ¹⁶Saa quia nncue'ntyjyo xjeⁿ na nncu'xaⁿ, nncu'xaⁿ cha'xjeⁿ na maty'iomyana'. Ee nchii m'aaⁿ'ya na ñenco na nnts'aa ts'iaaⁿ'ñeeⁿ.

Nquii Tsotyā na jñoom ja, m'aaⁿ'ñê ñ'eⁿndyoyo. ¹⁷Naquii' ñ'oom na sa'ntjom Ty'oots'om na teiljeiina' na cwileiñ'om'yo', waa ñ'oom na matsona': “Quia na cwitjoom' ñ'oom na cwitjei'yuu'ndyeyo we nn'aⁿ, maxjeⁿ cwicalui'yuu' ñ'oom'ñeeⁿ.” ¹⁸Jo' chii nc'e na luaa' matsona', ja cwiluiindyoyo cwii ts'aⁿ na macwji'yuu'ndyoyo cantyja 'naⁿ'ya, ndo' Tsotyāya cwiluiñê cwiicheⁿ na jnda we.

¹⁹Quia jo' tax'eena nnoom:

—¿Yuu m'aaⁿ Tsotyeyo'?

T'o Jesús matsoom:

—'O ticala'noⁿ'yo' cantyja 'naⁿ'ya meiⁿ cantyja 'naaⁿ' Tsotyāya. Ee xeⁿ cwila'noⁿ'yo' cantyja 'naⁿ'ya mati nla'noⁿ'yo' cantyja 'naaⁿ' jom.

²⁰Ñ'oommeiⁿ seineiⁿ Jesús yocheⁿ na tyo'mooⁿ naquiiⁿ wats'om t'maⁿ 'naaⁿ nn'aⁿ judíos, yuu cwitueeⁿ nn'aⁿ s'om cwentaaⁿ Ty'oots'om. Ndo' meiⁿ cwii ts'aⁿ tícat'uii jom, ee tyooweⁿ ntyjo xjeⁿ na nntjoom nawil t'maⁿ.

“Yuu na jo xondaá nntsquie'yo”

²¹Cwiicheⁿ cwii ndiiⁿ matso Jesús ndaana:

—Ja majo, ndo' 'o nl'ue'yo' ja, saa ndicwaⁿ cho'nqueⁿyo' jnaⁿ ndo' nncwje'yo'. Ndo' yuu na jo 'o xocandaá nntsquie'cañom'yo'.

²²Cwe' nc'e ñ'oomwaaⁿ, jlue nn'aⁿ judíos:

—¿Aa nnts'aacheⁿna' na nntseicueeⁿñe che'nqueⁿ, na matsoom yuu na mawjaⁿ jaa xocandaá nntsquie'cañooⁿya?

²³Jo' chii t'ooⁿ ndaana, tsoom:

—'O ticalaxmaⁿyo' cantyja 'naaⁿ cañoom'luee saa ja tseixmaⁿya jo'. 'O laxmaⁿyo' cantyja 'naaⁿ tsjoomnancuewaañe, saa ja nchii jo' tseixmaⁿya. ²⁴Cwe' nc'e ñ'oomwaaⁿ jo' na tsjooya ndaaⁿyo' na ndicwaⁿ cho'nqueⁿyo' jnaⁿyo' ndo' nncwje'yo'. Ee xeⁿ ticalayu'yo' na ja cwiluiindyō nquii na jñom Ty'oots'om, quia jo' meiⁿchiuucheⁿ ndicwaⁿ cho'nqueⁿyo' jnaⁿyo' quia na nncwje'yo'.

²⁵Quia jo' tax'eenndaⁿna nnoom, jluena:

—'U je', ¿ñeeⁿ cwiluiindyu'?

Matso Jesús ndaana:

—Majo' cha'xjeⁿ na jnda ñetsjoō ndaaⁿyo' xjeⁿ na to'a na mañequiaya ñ'oom naya. ²⁶Nqueⁿ na jñoom ja cwiluiiñe na mayom'm. Jndye ñ'oom tsoom noōⁿ na catsjooya

ndaá'yo'. Ndo' ñequii'cheⁿ matseiteincoo'a joo ñ'oom'ñeeⁿ ndaa nn'aⁿ. Saa jndye niom na ntyjeeⁿ ñ'eⁿndyo' na macaⁿna' na cu'xaⁿya.

²⁷Saa naⁿñeeⁿ tícala'noⁿna na ma'mooⁿ ndaana na Ty'oots'om cwiluiiñe Tsotyeeⁿ. ²⁸Quia jo' matsoom ndaana:

—Ja cwiluiindyō nquii ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee. Quia na jnda jla'we'yo' ja na nlacue'yo', quia ljo'cheⁿ nla'noⁿyo' na jo' cwiluiindyō, ndo' nncjaantyjoōⁿ n'om'yo' na tjaa'naⁿ cwii na mats'aa cantyja na matseixmaⁿ nncō. Cantyjati na t'moⁿ Tsotyā noōⁿ, ntyjati jo'ndyo na mats'aa. ²⁹Ndo' Tsotyā na jñoom ja m'aaⁿñe ñ'eⁿndyo. Tica'ñeeⁿ ja na ñenco, ee ñequii'cheⁿ mats'aa yuu na cjaweeⁿ ntyjeeⁿ ñ'eⁿndyo.

³⁰Jnda na seineiⁿ ñ'oommeiⁿ, jndye nn'aⁿ jla'yu' ñ'eⁿñe.

Ñ'oom na mayuu' nntseicandyaañena' 'o

³¹Ndo' matso Jesús ndaa nn'aⁿ judíos na jnda macwila'yu' ñ'eⁿñe:

—Xeⁿ cwiljoō'ndyo'tyeⁿyo' ñequio ñ'oom naya quia jo' mayuu'cheⁿ na cwiluiindyō' nn'aⁿ na cwilajomndyo' ñ'oom na mañequiaya. ³²Ndo' nla'noⁿyo' cwaaⁿ ñ'oom tseixmaⁿna' ñ'oom na mayuu', ndo' juu ñ'oom na mayuu'ñeeⁿ nntseicandyaañena' 'o.

³³Joo naⁿñeeⁿ t'oōna nnoom, jluena:

—Jâ cwiluiindyō tsjaaⁿ Abraham na jndyowicantyjoō'. Meiⁿjom ndiiⁿ tyoom'aaⁿyâ moso ndaa nt'omcheⁿ nn'aⁿ. ¿Chiuu na matsu' na nnc'oōⁿcandyaandyō na m'aaⁿyâ nacje 'naaⁿ cwiicheⁿ?

³⁴T'o Jesús ndaa naⁿñeeⁿ,
matsoom:

—Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjooya
ndaa'yo'. Meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ
na matseitjooñe nnom Ty'oots'om
m'aaⁿ xjeⁿ 'naaⁿ jnaⁿ. ³⁵Ndo'
ts'aⁿ na cwe' moso m'aaⁿ ndaa
nnts'aana' na tixocaljoo'ñetyeⁿ na
m'aaⁿ patrom 'naaⁿ', saa nquii jnda
patrom ñenquiicheⁿ m'aaⁿ. ³⁶Ja na
cwiluiindyō Jnda Ty'oots'om, ja
nantseicandyaandyō 'o. Macwe' nc'e
jo' nnc'om'yo' na canda'a'ya na
jnda jndyaandyō'. ³⁷Mantjiiya na
'o cwiluiindyō' tsjaaⁿ Abraham na
jndyowicantjoo', saa cwiqueⁿndyo'
na nlacue'yo' ja jnaaⁿ na tileicjō
ñ'oom 'naⁿya naquii' n'om'yo'. ³⁸Ljo'
na jnda ñenty'iaya na ñet'ooⁿya
ñequio Tsotyā, jo' matseinaⁿya
ndaa'yo'. Saa 'o je', cantyja na jnda
ñejndye'yo' ñ'oom 'ndyoo tsotyē'yo',
jo' cwil'a'yo'.

³⁹T'oo naⁿñeeⁿ nnoom, jluena:

—Abraham cwiluiñê tsotyāya.

Matso Jesús ndaana:

—Xeⁿ 'o na mayuu'cheⁿ

cwiluiindyō' ntseinda Abraham na
jndyowicantjoo', quia jo' nla'yo'
cha'xjeⁿ s'aaⁿ. ⁴⁰Saa je' cwijoo'
n'om'yo' na ñe'calacue'yo' ja na
cwiluiindyō ts'aⁿ na matseinaⁿya
ñ'oom na mayuu' ndaa'yo'. Ndo' joo
ñ'oom'ñeeⁿ ñequii'cheⁿ ñ'oom na
jndiiya 'ndyoo Ty'oots'om. Nquii
Abraham tîcats'aaⁿ cha'na ñe'cal'a'
o' ñ'eⁿndyō. ⁴¹O cwil'a'yo' cha'xjeⁿ
na mach'ee nquii tsotyē'yo'.

Jluena nnoom:

—Jâ nchii na tuiindyô na tijndaa'
tsotyāyâ. Jâ la'xmaaⁿyâ na ñecwii
tsotyāyâ, nquii Ty'oots'om.

⁴²T'o Jesús ndaana, matsoom:

—Xeⁿ na mayuu'cheⁿ Ty'oots'om
cwiluiñê tsotyē'yo', quia jo' mati
nnc'om'yo' na jnda nquii'yo' ja ee
jnaaⁿya na m'aaⁿ ndo' jndyooⁿya na
m'aⁿyo'. Nchii jndyoo cantyja 'naⁿ
nncō, nqueⁿ jñoom ja. ⁴³¿Chiuu
na tileicala'noⁿyo' ñ'oom na
matseinaⁿ? Maxjeⁿ cwitjom'yo' na
nmeiⁿ nc'e na tiñe'calañ'oom'ndyo'
ja. ⁴⁴O laxmaⁿyo' cantyja 'naaⁿ
tsotyē'yo', juu tsaⁿjndii. Yuu na l'ue
ts'om jom, jo' ñe'calacanda'aⁿndyo'.
Jom cwiluiñê na matseicwjeⁿ nn'aⁿ
cantyjati xjeⁿ na tuii tsjoomnancue.
Jom tjaa'naⁿ ñ'oom na mayuu'
catseixmaaⁿ, ee tjaa'naⁿ ñ'oom
na mayuu' naquii' ts'oom. Quia
matseineiiⁿ cantu, matseineiiⁿ
cantyjati na matseixmaaⁿ, cwe'
nc'e tsaⁿcantu jom, ndo' cwiluiñê
tsotyē cha'tso ñ'oom na cantu. ⁴⁵Saa
ja meiiⁿ na matseinaⁿya ñ'oom
na mayuu' maxjeⁿ tiñe'calayu'yo'
ñ'eⁿndyō. ⁴⁶Tjaa ñeeⁿ cwiindyō' 'o
nnda'a nncju' jnaⁿ nacjōya. Ñ'oom
na matsjoo ndaa'yo' cwiluiñena'
ñ'oom na mayuu', quia jo' ¿chiuu
na tiñe'calayu'yo' ñ'eⁿndyō?
⁴⁷Meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na m'aaⁿñe
cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om mandii
ñ'oom 'ñom. Saa cwe' nc'e na
ticaluiindyō' cantyja 'naaⁿaⁿ, jo'
chii tiñe'candyē'yo'.

Mam'aaⁿ Jesús cwii tjocheⁿ na nnc'oom Abraham

⁴⁸Quia jo' t'oo nn'aⁿ judíos nnoom.
Jluena:

—Jeeⁿ xcwe cwil'uuyâ na 'u
cwiluiindyū' ts'aⁿ Samaria. Mati
m'aaⁿ tsaⁿjndii quii' ts'om' jo' na
matseintjeiⁿna' 'u.

⁴⁹Jesús t'ooⁿ ndaana. Matsoom:

—Ja tic'oom tsaⁿjndii quii' ts'ooⁿ.
Ja Tsotyaya matseit'maaⁿndyo,
saa 'o cwilajnaⁿyo' ja. ⁵⁰Saa nchii
mal'ueeⁿndyo na calat'maaⁿndyo'
ja. M'aaⁿ cwiicheⁿ na mach'ee na
nluuit'maaⁿndyo, ndo' manquii
nncu'xeⁿ aa cwiluii na ljo'.
⁵¹Ñ'oom na mayuu'cheⁿ na matsjoo
ndaⁿyo'. Meiⁿcwiñ'eeⁿcheⁿ ts'aⁿ
na matseiñ'oomñe ñ'oom 'naⁿya,
tijoom nntsuuñe.

⁵²T'oo nn'aⁿ judíos, jluena:

—Je' manquijndaaⁿndyo na
matsei'xmaⁿ tsaⁿjndii quii' ts'om'.
Tue' Abraham, ndo' mati profetas.
Saa 'u matsu': “Xeeⁿ m'aaⁿ ñ'eeⁿ
juu na matseiñ'oomñe ñ'oom
'naⁿ, tijoom cue'.” ⁵³Chaa l'uu na
cwiluii't'maⁿndyu'ti', nchiiti weloo
welooya Abraham tsaⁿ na teiyo
tue' ndo' mati jnda tja profetas.
¿Ñ'eeⁿ juu mache' cheⁿnncu' na
cwiluiindyu'?

⁵⁴T'oo Jesús, matsoom:

—Xeⁿ ñequii'cheⁿ na
matseit'maaⁿndyo cheⁿnncu, maxjeⁿ
cwe' ts'iaaⁿndyo. Juu Tsotyaya
cwiluiiñe na matseit'maaⁿñe ja,
nqueⁿ na cwiluiiñe Ty'oots'om
na cwila't'maaⁿndyo'. ⁵⁵Meiⁿ
ticata'jnaaⁿyo' jom. Ja mayuu'
mawajnaⁿa jom, ndo' xeⁿ nntsjo
na ticwajnaⁿa jom, quia jo' nnts'aa
cheⁿnncu na cantundyō cha'xjeⁿ 'o.
Saa mayuu'cheⁿ mawajnaⁿa jom,
ndo' matseicandaⁿndyo ñ'oom'm.
⁵⁶Tioo na neiiⁿ ts'om weloo'yo'
Abraham tsaⁿ na ñet'oom teiyo
na sei'nooⁿ na nncue' xjeⁿ na
nluindyō na ts'aⁿ ja. Nty'iaaⁿaⁿ
jo', ndo' tquiaana' na jeeⁿ neiiⁿeⁿ
cantyja 'naaⁿ na ljo'.

⁵⁷Ndo' jlue nn'aⁿ judíos nnoom:

—Nchaa l'uu mayuu' na jnda
nty'ia' Abraham ee 'u meiⁿ cwe'
wen'aaⁿ nchoo' nqui chu' tyoo wee'.

⁵⁸T'oo Jesús ndaaⁿ na ñ'eeⁿ,
matsoom:

—Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjoo
ndaⁿyo', cwii tjocheⁿ na nluiiñe
Abraham, saa ja maxjeⁿ mam'aaⁿya.

⁵⁹Quia jo' jla'xcwiina ljo' na
njñomna jom. Meiⁿ tiqueⁿna cwenta
teiñoⁿ xcwe quii'ntaaⁿna. Mana
jlueeⁿeⁿ wats'om t'maⁿ 'naaⁿna.

Sein'ma Jesús tsaⁿnchjaaⁿ

9 Jâ nn'aⁿ na canchoo'we na
t'maⁿ Jesús na calajomndyô
ñ'eⁿñe tyoma'nooⁿyâ ñ'eⁿñe. Yocheⁿ
na saawi'nooⁿyâ cwii joo, nty'iaayâ
cwii tsaⁿs'a xjeⁿ na tuiiñe na nchjaaⁿ.
²Ndo' tax'aayâ nnoom, l'uuyâ:

—U Maestro, ¿ñ'eeⁿ juu seitjooñe
nnom Ty'oots'om, jo' na tuiiñe
tsaⁿm'aaⁿ na nchjaaⁿaⁿ? ¿Aa nqueⁿ
oo aa nn'aⁿ na nda jom?

³T'oo Jesús ndaaⁿyâ, matsoom:

—Meiⁿ nchii jnaaⁿ nqui na tuiiñe
na nchjaaⁿ, meiⁿ nchii jnaaⁿ nn'aⁿ
na nda juu. Luaa' tjom cha cantyja
'naaⁿ ca'moⁿna' na nqui Ty'oots'om
waa najndei na matseixmaaⁿ.

⁴Tseixmaⁿya na cats'aaya ts'iaaⁿ
'naaⁿ nqueⁿ na jñoom ja yocheⁿ
na ndicwaⁿ wando'a. Ee quia
nncue'ntyjo xjeⁿ na nncwjaaya,
quia jo' xondaⁿ nlaatyaya ts'iaaⁿ
'naaⁿaⁿ. ⁵Yocheⁿ na m'aaⁿya
quii'ntaaⁿ nn'aⁿ, cwiluiindyō chom
na mañequiaa naxuee jo ndaana.

⁶Jnda na tsoom na luaa', tjoom'm
ndaajnaⁿ nomtyuaa. S'aaⁿ tsoo'
ñequio juuna', jnda jo' ty'oomñe
tsoo'ñeeⁿ lua'nnom tsaⁿnchjaaⁿ.

⁷Ndo' tsoom nnom:

—Cja' peila na jndyu Siloé, camaⁿ n'omnjom'. Ñ'oom Siloé matsona' jñom ts'aⁿ x'iaaⁿ'aⁿ.

Ndo' tja tsaⁿ'ñeeⁿ, tmaaⁿ nnoom. Ndo' quia jndyolwec^e'eⁿ xuee manty'iaaⁿ'aⁿ. ⁸Ndo' nn'aⁿ na nndyoo' m'aⁿ yuu na mac'eeⁿ ñequio nn'aⁿ na ñenty'iaana jom na ñetcaaⁿ ljo' tjoõñê, ta'x'eena ndaa ntyjeena:

—¿Aa nchii luaa' tsaⁿnchjaaⁿ' na tacatyeⁿ na tcaⁿ ljo' tjoõñê?

⁹Nt'omndye joona jluena:

—Majom luaa'.

Saa nt'omcheⁿ jlue:

—Nchii jom, cwe' na jeeⁿ tseijomna'.

Saa nqueⁿ matsoom:

—Maja luaa'.

¹⁰Jo' na ta'x'eena nnoom, jluena:

—¿Chiuu tuiiyuu na ya teitquio' je'?

¹¹T'ooⁿ ndaana, tsoom:

—Juu ts'aⁿ na jndyu Jesús s'aaⁿ tsoo', ty'oomñê juuna' lua'nqooⁿ.

Jnda jo' matso na cjoya Siloé na cjocamaaⁿ nqooⁿ. Ndo' tjo jo', tmaaⁿ nqooⁿ, ndo' je' xuee manty'iaaya.

¹²Quia jo' ta'x'eetina nnoom, jluena:

—¿Ndo' juu tsaⁿ'ñeeⁿ, yuu m'aaⁿ?

T'ooⁿ ndaana:

—Ticaljeiyya.

Fariseos ñe'caliuna chiuu tuii na n'maⁿ tsaⁿnchjaaⁿ'

¹³Quia jo' ty'eñ'omna juu ts'aⁿ na ñet'oom na nchjaaⁿ' jo ndaa nn'aⁿ judíos na la'xmaⁿ tmaaⁿ' fariseos.

¹⁴Ee xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ quia s'aa Jesús tsoo' na s'aaⁿ na ya manty'iaa' tsaⁿ'ñeeⁿ. ¹⁵Ndo' mati nn'aⁿ fariseos'ñeeⁿ tyota'x'eena nnoom. Tyoluena:

—¿Chiuu tuiiyuu na ya manty'ia'?' T'ooⁿ ndaa naⁿ'ñeeⁿ, tsoom:

—Juu tsaⁿ'ñeeⁿ ty'oomñê tsoo' lua'nqooⁿ, jnda chii tmaaⁿ'ya lua'nqooⁿ, ndo' je' ya manty'iaaya.

¹⁶Saa nt'om fariseos'ñeeⁿ tyoluena:

—Tsaⁿ's'am'aaⁿ' nchii m'aaⁿ cantyja 'naaⁿ' Ty'ooⁿts'om, ee ticatseit'maaⁿ'ñê xuee na cwita'jndyaaya.

Ndo' nt'om nc'iaana jlue:

—Ts'aⁿ na tseixmaⁿ jnaⁿ tixocandaa nnts'aaⁿ cwii ts'iaaⁿ t'maⁿ cha'na luaa'.

Ndo' laa'ti' tîcwijom ñ'oom na jla'neiⁿ'na. ¹⁷Jo' chii ta'x'eennda'na nnom ts'aⁿ na ñet'oom na nchjaaⁿ'. Jluena nnoom:

—Ndo' 'u je', ¿ljo' matsul cantyja 'naaⁿ'aⁿ na s'aaⁿ na ya manty'ia'?'

T'ooⁿ, matsoom:

—Tsaⁿ'ñeeⁿ cwiluiñê profeta.

¹⁸Saa nn'aⁿ judíos'ñeeⁿ maxjeⁿ tiñe'cala'yu'na na ñet'oom na nchjaaⁿ'aⁿ ndo' je' jnda ljoya manty'iaaⁿ'aⁿ. Jo' chii tqueeⁿ'ndyena nn'aⁿ na nda jom. ¹⁹Ndo' ta'x'eena ndaa naⁿ'ñeeⁿ, jluena:

—Tsaⁿ'm'aaⁿ', ¿aa nda'yo' jom?

Chiuu cwindu'yo', ¿aa mayuu' na tuiñê na nchjaaⁿ'aⁿ?

²⁰Ndo' t'ooⁿ nn'aⁿ na nda jom.

Jluena:

—Manquiuyâ na ndaayâ jom, ndo' manquiuyâ na tuiñê na nchjaaⁿ'aⁿ. ²¹Saa cantyja chiuu tuiiyuu na ya manty'iaaⁿ'aⁿ je', jo' ticaliuyâ. Meiⁿ ticaliuyâ 'ñeeⁿ s'aa na ya manty'iaaⁿ'aⁿ. Saa jnda tue'ntyjo choom'm. Jo' chii cata'x'ee'yo' 'ñom chiuu waa. Manquiityeeⁿ nntsoom chiuu tuii.

²²Luaa' ñ'oom t'oo joo nn'aⁿ na nda jom, ee nquiaana nn'aⁿ na cwiluiitquiendye ndaaⁿ nn'aaⁿ na. Ee jnda jla'jomndyena xeⁿ na nncwji'yuu'ñe meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na Jesús cwiluiiñê Cristo, tixonquiiana na wanaaⁿ na nntseijomñe tsaⁿ'ñeeⁿ xjeⁿ na cwitjomndye nn'aⁿ na nla't'maaⁿndyena Ty'oots'om. ²³Cwe' na luua' waa, jo' na jlue nn'aⁿ na nda jom: “Jnda tue'ntyjo ñoom'm. Cata'x'ee'yo' ñom.”

²⁴Quia jo' jnda we ndii' tqueeⁿ nn'aⁿ judíos juu tsaⁿ na ñet'oom na nchjaaⁿ. Tyoluena nnoom:
—Ñequio na ndo' Ty'oots'om catseineiⁿ ñ'oom na mayuu'cheⁿ. Já cwila'nooⁿ'â na juu tsaⁿ's'am'aaⁿ matseixmaaⁿ jnaⁿ.

²⁵Ndo' t'ooⁿ ndaana, matsoom:
—Ticaljeiia, aa jom ts'aⁿ na matseixmaⁿ jnaⁿ. Ñe'cwii waa na matsei'noⁿ'a, meiiⁿ na ñet'ooⁿ na nchjaⁿ'ya, saa je' ya manty'iaya.

²⁶Quia jo' ta'x'eennda'na nnoom. Jluena:

—¿Ljo' s'aaⁿ 'u? ¿Chiuu s'aayom na ya manty'ia'?

²⁷T'ooⁿ ndaaⁿ naⁿ'ñeeⁿ, matsoom:
—Majnda tsjooya ndaa'yo', saa ticalañ'oom'ndyo'. Ndo' je' ¿chiuu na ñe'candye'nnda'yo'? ¿Aa mati 'o ñe'calajomndyo' ñ'oom na mañequiaaⁿ?

²⁸Ndo' jla'jnaaⁿ naⁿ'ñeeⁿ ts'aⁿ na ñet'oom na nchjaaⁿ. Jluena:

—'U cwiluiindyu' ts'aⁿ na matseijomñe ñ'oom'm, saa já cwilajomndyô ñ'oom na tyoñequiaa Moisés. ²⁹Jâ manquiuyayâ na seineiⁿ Ty'oots'om nnom Moisés, saa tsaⁿ'm'aaⁿ meiⁿ cwe' ticaliuuyâ yuu jnaⁿyom.

³⁰T'oo tsaⁿ'ñeeⁿ ndaana, matsoom:
—Jeeⁿcheⁿ ndya' cjaawee' ts'ooⁿ na luua', na 'o ticaliu'yo' yuu jnaⁿyom, ndo' jnda tquiaaⁿ na ya manty'iaya. ³¹Chatsondyo manquiuyua na Ty'oots'om xocañeeⁿ ñ'oom ndyuee nn'aⁿ na laxmaⁿ jnaⁿ. Saa meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na matseit'maaⁿ'ñe jom ndo' na mach'ee yuu na l'ue ts'oom, tsaⁿ'ñeeⁿ nñeeⁿ ñ'oom 'ndyoo. ³²Cantyjati xuee na jnaⁿ tsjoomnancue, meiⁿjom ndii' tyoondye nn'aⁿ na ñet'oom cwii ts'aⁿ na s'aa na ya manty'iaa' cwii ts'aⁿ na tuiiñe na nchjaaⁿ. ³³Xeⁿ nchii Ty'oots'om m'aaⁿ ñ'eⁿ tsaⁿ'm'aaⁿ, tjaa na nndaⁿ nnts'aaⁿ.

³⁴T'ooona nnoom, jluena:
—'U cha'tso na cha'tso cantyja na tuiindyu' matsei'xmaⁿ jnaⁿ. Ndo' ¿aa matseijndu' na m'moⁿ ndaaⁿ já?
Quia jo' tjeii'na jom wats'om chjoo 'naaⁿ na yuu cwitjomndyena.

**La'xmaⁿ na cha'na nn'aⁿ nchjaaⁿ
jo nnom Ty'oots'om**

³⁵Jndii Jesús na tjeii'na tsaⁿ'ñeeⁿ quii'ntaaⁿna. Quia ljeiiⁿ juu, matsoom nnom:

—¿Aa matseyiu' ñequio Jnda Ty'oots'om?

³⁶T'oo tsaⁿ'ñeeⁿ, matsoom:
—Jeeⁿ 'u Ta, ¿cwaaⁿ ts'aⁿ jom cha ya nntseyiu'a ñ'e'ñê?

³⁷Matso Jesús nnoom:
—Majnda nty'ia' jom. Manncō na matseinaⁿ'ya njom' cwiluiindyo nqueⁿ.

³⁸Quia jo'cheⁿ matsoom:
—'U Ta, matseyiu'a ñ'e'ndyu'. Ndo' seit'maaⁿ'ñê Jesús.

³⁹Ndo' Jesús matsotyeⁿcheⁿ:

—Ja jndyoo tsjoomnancuewaañe na nnto¹a nn'aⁿ. Nquiee nn'aⁿ na ndoo' nquiuna na cwila'no¹na chiuu waa cantyja 'naa¹ Ty'oots'om nnts'aa na nnc'omna cha'cwijom ts'aⁿ na nchjaa¹. Ndo' joo nn'aⁿ na ndoo' nquiuna na m'aⁿna na nchjaa¹na cantyja 'naa¹ Ty'oots'om, jooa nñequiaya na canda¹ya nla'no¹na cantyja 'naa¹aⁿ.

⁴⁰Nndyoo' meintyjee' cwantindye nn'aⁿ tmaa¹ fariseos, ndo' jndyena na luaa' tso Jesús. Quia jo' ta'x'eena nnoom, jluena:

—¿Aa mati já mach'eena' na nchjaa¹yâ?

⁴¹T'Ń Jesús ndaana, matsoom:

—Xeⁿ na je' laxma¹yo' cha'na nn'aⁿ na ticala'no¹ cantyja 'naa¹ Ty'oots'om quia jo' tjaa'naⁿ jnaⁿ na cwilaxma¹yo'. Saa nc'e na cwindu'yo' na 'o laxma¹yo' nn'aⁿ na canda¹ya cwila'no¹ cantyja 'naa¹ Ty'oots'om, jo' chii cwilaxma¹yo' na cho'nque¹yo' jna¹yo'.

**Ñ'oom na tjañoom' cantyja
'naa¹ tiom canmaⁿ**

10 Ñ'oom na mayuu'cheⁿ na matsjoo ndaa'yo', juu ts'aⁿ na nchii 'ndyoots'a tiom wjaaquiee' yuu na ñjomndye canmaⁿ, saa cwiicheⁿ joo wjaawaaⁿ juu tiom'ñeeⁿ na nncwincjeeⁿeⁿ juuna', tsaⁿñeeⁿ cwiluiiñe tsaⁿcanch'ue ndo' tsaⁿ na mawincje' tiom. ²Saa nquii ts'aⁿ na cwiluiiñe na mateix'ee canmaⁿ, xcwe 'ndyoots'a tiom nncjaaqueⁿeⁿ. ³Ts'aⁿ na mach'ee cwenta 'ndyoots'a tiom'ñeeⁿ, matseicanaaⁿñe na nncwinoom. Ndo' joo canmaⁿñeeⁿ na mateix'eeⁿ

cwita'jnaa¹yo' jñeeⁿeⁿ. Macwjeeⁿeⁿ ncuueyo', wjaachom jooyo'. ⁴Ndo' quia na jnda tjeiiⁿeⁿ cha'tso canmaⁿ na mach'eeⁿ cwenta, wjaajñeeⁿ jo ndaayo', 'oontyjoyo' naxeeⁿeⁿ ee cwita'jnaa¹yo' jñeeⁿeⁿ. ⁵Cwii ts'aⁿ na ticata'jnaa¹yo' na nchii ty'oyo', xoc'oontyjoyo' naxeⁿ, hasta nlei'nomyo' juu. Ee ticata'jnaa¹yo' jndyee' cwiicheⁿ ts'aⁿ na nchii ty'oyo'.

⁶Luaa' ñ'oom na cwe' tjañoom' na seineiⁿ Jesús ndaana. Saa ticala'no¹na ljo' ñe'catsona¹.

**Jesús cwiluiiñe ts'aⁿ na
canda¹ya mateix'ee canmaⁿ**

⁷Ndo' seineiⁿticheⁿ Jesús ndaa naⁿñeeⁿ. Tsoom:

—Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjoo ndaa'yo', ja cwiluiindyō 'ndyoots'a tiom na cwilooque' canmaⁿ.

⁸Cha'tso nt'omcheⁿ nn'aⁿ na jnda tquiocalue na cwiluiindyē na nntei'x'ee canmaⁿ cwii tjoocheⁿ na jndyoo, joo naⁿñeeⁿ la'xmaⁿna naⁿcanty'ue ndo' nn'aⁿ na cwiwincje' tiom. Saa joo canmaⁿ na mayuu'cheⁿ cwiluiindyē cwentaya tñquiandyena cantyja 'naaⁿ naⁿñeeⁿ. ⁹Ja 'ndyoots'a tiom cwiluiindyō. Meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na nncjaaquiee' cantyja 'na'ya, tsaⁿñeeⁿ nlui'n'maaⁿñe. Nntseijomna' jom cha'cwijom cwii catsmaⁿ na maljeiyo' na nlcwa' na macalui'yo' tiom'ñeeⁿ ndo' na macwjee'nnda'yo'.

¹⁰Tsaⁿcanch'ue ñequiicheⁿ na macwjeeⁿeⁿ na nnch'ueeⁿ nntseicueⁿeⁿ ndo' na nntsei'naⁿaⁿ. Ja jndyoo na nñequia na ticantycwii na cwita'ndo' nn'aⁿ, ndo' cha na

candaꞑ'ya na nla'xmaⁿna juu jo'.

¹¹Ja cwiluiindyꞑ ts'aⁿ na candaꞑ'ya mateix'ee canmaⁿ. Juu ts'aⁿ na candaꞑ'ya na mateix'ee canmaⁿ ntsmeiⁿⁱ, mañequiaaⁿⁱ na cue' cwentaayo'. ¹²Saa juu tsaⁿntjom na nchii cwiluiiñê ty'oyo' ee cwe' mach'eeⁿ cwenta jooyo', noom'm na ndyocwjee'cañoom lobo. Quia jo' ma'ñeeⁿ canmaⁿⁱñeeⁿ, maleinoom. Ndo' juu lobo'ñeeⁿ mantyoꞑ ndo' mat'uii jooyo'. ¹³Maleinom tsaⁿⁱñeeⁿ ee cwe' tsaⁿntjom jom, jo' chii ticajnda ntyjeeⁿ canmaⁿⁱñeeⁿ.

¹⁴⁻¹⁵'Ja cwiluiindyꞑ ts'aⁿ na candaꞑ'ya mateix'aya canmaⁿ. Ndo' cha'xjeⁿ wajnaaⁿⁱ Tsotyꞑ ja, mati ja mawajnaⁿⁱa jom. Maluaa' matseijomnaⁿ na wajnaⁿⁱa canmaⁿ ntsmaaⁿⁱa, ndo' quioo' ntsmaaⁿⁱa cwitajnaaⁿⁱyo' ja. Ndo' mañequiaandyꞑ na c'ioꞑ cwentaa canmaⁿ ntsmaaⁿⁱa. ¹⁶Mati mam'aⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwiluiindyena canmaⁿ ntsmaaⁿⁱa na tic'omna tmaaⁿⁱwaa. Mati joona cwiluiindyꞑ na cjoꞑachooꞑya, ndo' nnquiontyjona na nncwaⁿⁱya joona. Ndo' nncuaa na ñe'cwii tmaaⁿⁱ, ndo' ñe'cwii ts'aⁿ na nnteix'ee joona.

¹⁷Nquii Tsotyꞑ jeeⁿ candya' ts'oom ja, ee mañequiaandyꞑ na c'ioꞑ cwentaa nn'aⁿ na cwiluiindyꞑ canmaⁿ ntsmaaⁿⁱa cha ñe'quiaaⁿ na nncwando'nda'a. ¹⁸Tjaa'naⁿ 'ñeeⁿ juu na ndaaⁿ nntseicuee' ja na nchii ñ'oomya. Manncoꞑya mañequiaandyꞑ na ljo' catjoⁿ. Waa najndoꞑ na cwiluiindyꞑ na cats'aa na ljo', ndo' mati waa na jndoꞑ na nncwando'xco. Luaa' ñ'oom na saⁿntjom Tsotyꞑya na catseixmaⁿⁱya.

¹⁹Jndaⁿ na jndye nn'aⁿ judíos ñ'oommeiⁿⁱ s'aana' na

tícatjoom'nda' na jla'neiⁿna cantyja 'naaⁿⁱaⁿ. ²⁰Ee jndyendye joona jluena:

—Tsaⁿjndii matseixmaaⁿ, ndo' jnda teintjeiⁿⁱñê. ¿Chiuu na cwindye'yo' ñ'oom na matseineiⁿ?

²¹Saa nt'omndye joona jlue:

—Nchaa l'uu ñ'oommeiⁿⁱ la'xmaⁿna' ñ'oom na nntseineiⁿ ts'aⁿ na m'aaⁿ nacje 'naaⁿⁱ tsaⁿjndii. ¿Aa nnts'aacheⁿna' cwii ts'aⁿ na m'aaⁿ nacje 'naaⁿⁱ tsaⁿjndii ndaaⁿ nnts'aa na nnty'iaa' ts'aⁿ na nchjaaⁿⁱ?

Tínquiandye nn'aⁿ judíos cantyja 'naaⁿⁱ Jesús

²²Tsjoom Jerusalén tuee' xuee quia cwila't'maaⁿⁱndye nn'aⁿ judíos na cwijaañjoom' n'omna xjeⁿ na tioxconnda' weloo weloona cwenta wats'om t'maⁿ l'io Ty'oots'om.

²³Ndo' xcwe ncuuesua' quia tuee' xuee'ñeeⁿ. Jesús m'aaⁿ wats'om t'maⁿ 'naaⁿⁱna. Manoom naquii' cwii w'aa cwentaa' wats'om'ñeeⁿ na cwe' wanaaⁿ ndiocheⁿ na s'aa Salomón.

²⁴Quia jo' nn'aⁿ na cwiluiitquiendye ndaaⁿ nn'aⁿ judíos tjaa'ndyena tsei Jesús. Ta'x'eena nnoom jluena:

—¿Cwanti yo na maleichu' jâ na matseiñ'eeⁿndyu' jâ? Xeⁿ na mayuu' cwiluiindyu' Cristo, ntyjaju catsu' ndaaꞑyâ.

²⁵Matso Jesús ndaꞑana:

—Jndaⁿ tsjoꞑ na ljo' ndaa'yo', saa maxjeⁿ tícalayu'yo'. Majoo ts'iaaⁿ na mats'aa ñequio najndei na matseixmaⁿ Tsotyꞑ, joona' cwitjei'yuu'ndyena' cantyja 'naⁿⁱya.

²⁶Saa 'o tiñe'calayu'yo' ñ'e'ndyoꞑ cwe' nc'e nchii cwiluiindyꞑ canmaⁿ ntsmaaⁿⁱa. ²⁷Ee nn'aⁿ na cwiluiindyꞑ canmaⁿ ntsmaaⁿⁱa

cwindyena jndyeya, ndo' ja mawajna^{na} joona, ndo' joona cwinquiontyjona naxa^{na}. ²⁸Ja mañequia na ticantycwii na cwita'ndo'na, meiⁿ tajom catsuundyena. Ndo' tjaa meiⁿcwii ts'aⁿ na nndaā nncwji' joona l'oo. ²⁹Ee nquii Tsotyā na tquiaaⁿ joona l'oo, jom cwiluiit'maⁿñetyeeⁿ na cha'tso, ndo' meiⁿcwii tjaa ñeeⁿ juu nndaā nncwji' joona l'ooⁿ. ³⁰Ja ñequio Tsotyā ñe'cwii cwiluiindyō ñ'eⁿñê.

³¹Jnda na jndye nn'aⁿ judíos'ñeeⁿ na luaa' ñ'oom tso Jesús, jla'xcwiinnda'na ljo' na nntuee'na nacjoom'm. ³²Quia jo' tsoom ndaana:

—Majndye ts'iaaⁿ na ya jnda s'aaya jo ndaa'yo' ñequio najndei na matseixmaⁿ Tsotyāya. ¿Cwaaⁿ cwii juuna' na mach'eena' na ñe'cajñom'yo' ljo' ja?

³³Ndo' t'oo judíos'ñeeⁿ nnoom, jluena:

—Nchii ñe'cajñooⁿyâ ljo' 'u cwe' cwii ts'iaaⁿ na ya mache'. Nl'aayâ na luaa' 'u ee matseij'naⁿ Ty'oots'om. Ee 'u cwe' ts'aⁿ 'u, saa mache' na cwiluiindyu' Ty'oots'om.

³⁴Jesús t'ooⁿ ndaana, tsoom:

—Naquii' ljeii ñ'oom' Ty'oots'om na cwileiñ'om'yo', manquiu'yo' na nquii Ty'oots'om matsoom: “Ndaa' 'o na cwiluiitquiendyo' jo ndaa nn'aⁿ matsjoo na matseijomna' 'o cha'na nncq.”

³⁵Matsoticheⁿ Jesús:

—Tso Ty'oots'om ndaa nn'aⁿ na cwiluiitquiendye ndaa nn'aⁿ judíos na matseijomna' joona cha'na nqueⁿ. Ndo' manquiuuya na tixocats'aana' na cwe' cantu ñ'oom na tsoom.

³⁶Jo' chii tixcwe na cwindu'yo' na matseijnaa^{na} a jom nc'e na tsjoo na cwiluiindyō Jnaaⁿ. Ee nqueⁿ ty'ioom ts'iaaⁿ ja, ndo' sa'ntjoom ja na candyoc'ooⁿndyo quii'ntaaⁿ 'o nn'aⁿ tsjoomnancue. ³⁷Jo' chii xeⁿ nchii ts'iaaⁿ 'naaⁿ Tsotyā mats'aa, ticalayu'yo' ñ'eⁿndyo. ³⁸Saa nc'e na mats'aa ts'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ, jo' chii calayu'yo' cantyja 'naaⁿ mañejoo ts'iaaⁿñeeⁿ meiⁿ na tiñe'calayu'yo' ñ'eⁿndyo ja. Ee cantyja 'naaⁿ joona' nliu'yo' ndo' nla'noⁿ'yo' na nquii Tsotyā ñe'cwii cwiluiiñê ñ'eⁿndyo, ndo' ja ñe'cwii cwiluiindyō ñ'eⁿñê.

³⁹Quia jo' cwiicheⁿ cwii ndii' jla'jndaa'ndyena na nnt'uena jom, saa tîcandaa l'ana, tjaaⁿ.

⁴⁰Quia jo' tei'ty'ioonnda'â jndaa Jordán ñ'eⁿ Jesús yuu ñet'oomjndyee Juan na tyotseits'oomñê nn'aⁿ. Ndo' majndye xuee ñet'ooⁿyâ jo' jo' ñ'eⁿ Jesús. ⁴¹Ndo' jndye nn'aⁿ tqwie'cañom na m'aaⁿyâ na ñe'candyena ñ'oom na tyoñequiaaⁿ. Tyoluena ndaa nc'iaana:

—Juan meiⁿcwii ts'iaaⁿ tyooch'eeⁿ na xocandaa nluina' na cwe' ts'aⁿ nnts'aa. Saa cha'tso ñ'oom na tyoñequiaaⁿ cantyja 'naaⁿ tsaⁿm'aaⁿ, ñequii'cheⁿ na mayuu' joona'.

⁴²Ndo' majndye nn'aⁿ tyola'yu' ñ'eⁿ Jesús jo' jo'.

Na tue' Lázaro

11 Tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ wii' na jndyu Lázaro. Juu tsaⁿñeeⁿ tyom'aaⁿ tsjoom Betania ñequio María ñequio xjoom Marta. ²Majuu María, xjo Lázaro'ñeeⁿ, tsaⁿ na tu'nquio ncheⁿ nc'ee Jesús, ndo'

ñequio sooxqueeⁿ tyueeⁿñê nc'ee.

³Ndo' joo yolcuⁿñeeⁿ jla'cwanomna ñ'oom na m'aaⁿ Jesús. Jluena:

—'U Ta, juu ts'aⁿ na jeeⁿ candya' ts'om', weeⁿeⁿ.

⁴Jndā na jndii Jesús ñ'oomwaa', matsoom:

—Tycuwaa' nchii macandā na cwe' nntseicuee'na' jom. Matjoom na luaa' cha caluii't'maaⁿñe Ty'ooots'om cantyja 'naaⁿaⁿ. Ndo' mati nntseit'maaⁿñê ja na cwiluiindyō Jnaaⁿ.

⁵Jeeⁿ wi' ts'om Jesús Marta ñequio tyjee tsaⁿñeeⁿ ñequio nquii Lázaro. ⁶Jndā na jñeeⁿ na wii' Lázaroⁿñeeⁿ, ljooⁿñetyeeⁿ we xuee jo' jo' yuu na m'aaⁿ. ⁷Jndā teinom we xueeⁿñeeⁿ, jâ nn'aⁿ na t'maaⁿ na calajomndyô ñ'eⁿñê ts'iaaⁿ na mach'eeⁿ, matsoom ndāyā:

—Tsaanndaa'a Judea.

⁸Jo' chii l'uuyâ nnoom:

—'U ta na ma'mooⁿ ñ'oom' Ty'ooots'om ndāyā, tyoowijndye xuee na jla'jndaa'ndye nn'aⁿ judíos na njñomna ljo' 'u, ndo' éaa jo' wja'nnda'?

⁹T'ō Jesús ndāyā, matsoom:

—Ndicwaⁿ waa xjeⁿ na nnts'aatyā ts'iaaⁿ cwii tjoocheⁿ na nnt'ue nn'aⁿ judíos ja. Ndo' na luaa' waa matseijomna' cha'cwijom na cwii xuee na candāyā'ya canchoo'we horas na nnts'aa ts'aⁿ ts'iaaⁿ. Quia naxuee manom ts'aⁿ, xocwity'ueeⁿ, ee ya tquioom'm nc'e na manty'iaa' ñe'quioom' tsjoomnancuewaañe.

¹⁰Saa tixocandā nnts'aa ts'aⁿ ts'iaaⁿ natsjom. Xeⁿ nnts'aaⁿ na ljo' nncwity'ueeⁿ, ee tjaa'naⁿ naxuee c'oom ñ'eⁿñê.

¹¹Jndā tsoom na luaa' ndāyā, tsotyeeⁿcheⁿ:

—Juu ti'x'iaaya Lázaro watsom, saa jo na nntseilcwiya jom.

¹²Quia jo' t'ooyâ, l'uuyâ:

—Jeeⁿ 'u Ta, xeⁿ na cwe' watsom, maxjeⁿ nlco'yana' jom.

¹³Seineiⁿ Jesús ñ'oomwaa' ee na m'aaⁿ ts'ooñe Lázaro, saa jâ jlatiuuyâ na ma'mooⁿ na watsoo tsaⁿñeeⁿ. ¹⁴Quia jo' tsondyeyoom ndāyā:

—Jndā tue' Lázaro. ¹⁵Ndo' neiⁿya na tic'ooⁿya jo' jo' quia na tueeⁿeⁿ cha na nlayu'yo'. Je' cjaaya na m'aaⁿ.

¹⁶Tomás, tsaⁿ na cwilacajndyuuyâ catyeⁿnquiee, juu cwii jâ nn'aⁿ na canchoo'wendyô na t'maⁿ Jesús na calajomndyô ñ'eⁿñê, matso ti'ñeeⁿ ndāyā:

—Mati cjaaya cha mañejom cwjaaya ñ'eⁿñê.

Tseixmaⁿ Jesús na cwita'ndo'nnda' nn'aⁿ na jndā tja

¹⁷Quia jo' saayâ, squiaayâ Betania. Jndā na squiaayâ jo' jo' tyolue nn'aⁿ nnom Jesús na jndā ñequiee xuee na ndii' Lázaro tsei'tsuaa.

¹⁸Tsjoomⁿñeeⁿ cha'na we kilómetros waljoo' xcwe na tquia m'aa'na' ñ'eⁿ Jerusalén. ¹⁹Ndo' majndye nn'aⁿ judíos jndā tquie'cañom Marta ñequio María. Tquiola'jomndyena na cwiñe'quiiana na t'maⁿ n'om naⁿñeeⁿ na tue' Lázaro. ²⁰Jndā na jndii Marta na jndā wjaawindyoo'â ñ'eⁿ Jesús, jlueeⁿeⁿ na jndyocatjomñê juu yuu na m'aa'yâ. Saa María ljooⁿñê na waa w'aa.

²¹Matso Marta nnom Jesús:

—'U Ta, toom cwe' m'aaⁿ
ñjaaⁿ, tícue' ñetyjo. ²²Saa meiiⁿ
na jndā tueeⁿeⁿ ntyjiyaya na
meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ñ'oom na nlcaⁿ
nnom Ty'oots'om, nñequiaaⁿ.

²³T'ō Jesús, matsoom nnom:

—Ncwando'nnda' til'ty'iu' meiiⁿ na
jndā tueeⁿeⁿ.

²⁴T'ō Marta nnoom, matso:

—Ntyjiya na nncwando'nnda'
ñetyjo xuee na macandā quia na
nntseinlwi Ty'oots'om nn'aⁿ na jndā
tjā.

²⁵Matso Jesús nnom:

—Ja cwiluiindyō na mañequia
na cwita'ndo'xco nn'aⁿ, ndo' ja
mañequia na ticantycwii na
mawando' ts'aⁿ. 'Ñeeⁿ juu na
matseyiu' ñ'eⁿndyō, meiiⁿ na cue',
maxjeⁿ nncwando'xco. ²⁶Ndo' ticwii
cwii ts'aⁿ na matseyiu' ñ'eⁿndyō,
ticantycwii na nncwando', ndo' meiⁿ
tijoom nntsuuñe. ¿Aa matseyiu' na
ljo'?

²⁷Matsoom nnom Jesús:

—Mayuu' Ta, matseyiu'a na
'u cwiluiindyu' Cristo, Jnda
Ty'oots'om. Ma'u jo' na tseixmaⁿ na
nncwje'cañoom' tsjoomnancue.

Seichjoo'na' ts'om Jesús, ty'ioom

²⁸Jndā na tso Marta na luaa', quia
jo' tjaaⁿ, tjacwaaⁿ tyjeeⁿ María.
Nemaaⁿ matsoom nnom tsaⁿñeeⁿ:

—Jndā tyjee' nquii Maestro ndo'
maqueeⁿñê 'u.

²⁹Quia na jndii María na ljo',
seityuaaⁿaⁿ, jndyocatjomñê Jesús
yuu na m'aaⁿyâ. ³⁰Ee xjeⁿñeeⁿ
tyootsaaquiaâ quii' tsjoom ñ'eⁿ
Jesús. Ndi m'aaⁿyâ ñ'eⁿñê yuu na
tjacatjomñê Marta jâ. ³¹Ndo' joo
nn'aⁿ judíos na cwila'jomndye

ñ'eⁿ María na cwiñe'quia na
t'maⁿ ts'oom, quia nty'iaana na
seityuaaⁿaⁿ, teicantyyjaaⁿ, jlueeⁿeⁿ
quii' w'aa, ty'entyjona naxeeⁿeⁿ.
Ee jla'tiuuna na wjaacaty'ioom yuu
waa tsei'tsuaa.

³²Quia na tueⁿeⁿ na m'aaⁿyâ
ñ'eⁿ Jesús, tcoom'm xtyeeⁿ jo nc'ee.
Matsoom nnom:

—Jeeⁿ 'u Ta, toom cwe' m'aaⁿ
ñjaaⁿñe, quia jo' tícue' ñetyjo.

³³Nty'iaa' Jesús na jeeⁿ maty'ioo
María, ndo' jeeⁿ cwityuee nn'aⁿ
judíos na tqiiontyjo naxeeⁿeⁿ. Quia
jo' jeeⁿ seichjoo'na' ts'om Jesús,
ndo' sei'ndaa'na ntyjeeⁿ. ³⁴Tax'eeⁿ
ndaana, matsoom:

—¿Yuu cwijom ty'iu'yo' jom?

Jluena nnoom:

—Ta, candyo' canty'ia'.

³⁵Ndo' Jesús ty'ioom. ³⁶Quia jo'
joo nn'aⁿ judíos jlue:

—Queⁿyo' cwenta na jeeⁿ wi'
ts'oom ti'ts'oo.

³⁷Saa cwantindyē joona jluena:

—Tsaⁿs'am'aaⁿ s'aaⁿ na ya nty'iaa'
tsaⁿnchjaaⁿ. ¿Aa nchii mati ndāa
nnts'aaⁿ na tícue' Lázaro?

Tquiaa Jesús na ta'ndo'xco Lázaro

³⁸Sei'ndaa'nnda'na' ntyjii Jesús.
Saayā ñ'eⁿñê yuu na waa tsue'tsjō'
na tuii tsei'tsuaa juuna'. Cwita' tsjō'
'ndyoots'aa'na'. ³⁹Tso Jesús ndāana:

—Quindyō'yo' tsjō'waa.

Juu Marta, xjo ts'oo, matsoom:

—Jeeⁿ 'u Ta, je' jndā teic'eeñê
ee jndā jndāa' ñequiee xuee na
tueeⁿeⁿ.

⁴⁰Matso Jesús nnom:

—¿Aa nchii jndā tsjōō njom',
xeⁿ nntseyiu' nnty'ia'njom' na
nntseit'maaⁿñena' Ty'oots'om?

⁴¹Quia ljo'cheⁿ tei'ndyoona tsjo' yuu na tjaa'ndyena ts'oo. Ndo' jlundaãñê, matsoom:

—Jeeⁿ quian'l'ua' 'u Tsotyaya na mandí' ñ'oom 'ndyoya. ⁴²Ee mantyjiiya na ñequii'cheⁿ mandí' ñ'oom na matseinaⁿya njom'. Saa cwe' nc'e nn'aⁿ na jndyendye na m'aⁿna na cañomya jo' chii tsjooya ñ'oomwaa' cha cala'yuna na 'u jñom' ja.

⁴³Ndo' quia na jnda' tsoom na luaa', seiweeⁿ jñeeⁿ'eⁿ, tsoom:

—Lázaro, calui'.

⁴⁴Ndo' juu ts'oo Lázaro, jlueeⁿ'eⁿ na chu'tyjoos liaa na tintmeiⁿ nc'eeⁿ ndo' l'ooⁿ. Ndo' ta' nnoom payom. Matso Jesús ndaa' naⁿ'ñeeⁿ:

—Calacanoⁿ'yo' liaameiⁿ' cha ndaa' nncjaⁿ.

Jla'jndaa'ndye nn'aⁿ judíos na nnt'uena Jesús

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵Ndo' majndye nn'aⁿ judíos'ñeeⁿ quia na nty'iaana na luaa' s'aa Jesús, jla'yuna ñ'eⁿ'ñê. ⁴⁶Saa nt'omndye joona ty'entyjaa'na nn'aⁿ fariseos. Tyoluena chiuu nty'iaana na s'aa Jesús. ⁴⁷Jo' chii tjomndye nquiee ntyee na cwiluiitquiendye ñequio nn'aⁿ fariseos ñequio nt'omcheⁿ nc'iaana na m'aⁿ n'iaaⁿ. Tyoluena ndaa' nc'iaana:

—¿Chiuu n'l'aayo? Ee teijndye ts'iaaⁿ t'maⁿ mach'ee tsaⁿm'aaⁿ na tixocaluii na cwe' ts'aⁿ nnts'aa. ⁴⁸Ndo' xeⁿ cwe' n'ndyaatoos na ncjaach'eetyeeⁿ na luaa', quia jo' cha'tso nn'aⁿ nla'yuna ñ'eⁿ'ñê. Ndo' na ljo' nquiee naⁿmaⁿ'n'iaaⁿ nn'aⁿ romanos nla'tyuii'na wats'om 'naaⁿ jaa nn'aⁿ judíos ñequio ndaandyuaa 'naaⁿya.

⁴⁹Caifás jndyu cwiindye joo naⁿ'ñeeⁿ na luaa' tso. Juu cwiluiitquiñê chu'ñeeⁿ ndaa' ntyee cwentaa jaa nn'aⁿ judíos. Matsoom ndaa' naⁿ'ñeeⁿ:

—'O meiⁿ'chjoo ticala'noⁿ'yo'.

⁵⁰Meiⁿ ticaliu'yo' na yati xeⁿ na cue' cwii tsaⁿ's'a cwentaa cha'tsondye nn'aⁿ ndyuaaya, cha tints'aa gobiernom na cwjaaya na cha'tsondyo.

⁵¹Saa nchii cantyja na jndo' ts'om nqueⁿ na luaa' ñ'oom tjeiiⁿ'eⁿ. Jom nc'e na cwiluiiñê tyee na cwiluiit'maⁿ'ñê ndaa' jaa nn'aⁿ judíos chu'ñeeⁿ, jo' chii seijndo' Ty'oots'om ts'oom na nncue' Jesús cwentaa nn'aⁿ judíos. ⁵²Ndo' nchii macanda cwe' cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ judíos, mati nntjoom na ljo' cha cha'tsondye nn'aⁿ na meiⁿquiayuucheⁿ na m'aⁿ na quit'maⁿ n'om jom nntseitjom Ty'oots'om joona cantyja 'naaⁿ'aⁿ. ⁵³Jo' chii nc'e na luaa' tso Caifás, cantyjati xuee'ñeeⁿ jnaⁿ'na' na jla'jomndye naⁿmaⁿ'n'iaaⁿ'ñeeⁿ na nla'cuee'na Jesús.

⁵⁴Cwe' nc'e jo', ticonom xcweyaaⁿ quii'ntaaⁿ nn'aⁿ judíos. Jo' chii jluii'â ts'ondaa' Judea ñ'eⁿ'ñê, saayâ cwii tsjoom chjoo na jndyu Efraín. Tsjoom'ñeeⁿ candyoo' m'aaⁿ'na' ñequio ndyuaa na tjaa nn'aⁿ c'oom. T'ooⁿ'yâ ñ'eⁿ'ñê jo' jo' cwantindyo xuee.

⁵⁵Ndo' jnda' jaawindyoo' na nncuee' xuee pascua na jaa nn'aⁿ judíos cwilacwjaaya canmaⁿ. Cwii tjoosheⁿ na nncuee' xuee pascua'ñeeⁿ, jndyendye nn'aⁿ jlui'na njoomna, ty'ena Jerusalén cha ndaa' nntjei'ljuu'ndyena cantyja 'naaⁿ' ñ'oom na cwila't'maaⁿ'ndyo

Ty'oots'om. ⁵⁶Joo nn'aⁿ na ty'e xuee tyol'ueena Jesús. Yocheⁿ na tyom'aⁿ na wats'om, tyoluena ndaa nc'iaana:

—¿Chiuu m'aaⁿⁱ n'om'yo', aa nnt's'aacheⁿna' na ticañoom ncuee?

⁵⁷Ntyee na cwiluiitquiendye ndaa jaa nn'aⁿ judíos ñequio nn'aⁿ tmaaⁿⁱ fariseos tqueⁿna ñ'oom na jndei'na'. Sã'ntjomna xeⁿ m'aaⁿ meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na ntyjii yuu m'aaⁿ Jesús, catseicandii tsaⁿ'ñeeⁿ jooa, cha na nndaã nnt'uena jom.

Tu'nquio María ncheⁿⁱ cjoo' nc'ee Jesús

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

12 Yom xuee cwii tjoⁿ na nla'tyeⁿ nn'aⁿ judíos xuee pascua quia cwila'cwjeena canmaⁿ, ndo' squiaayâ tsjoom Betania ñ'eⁿ Jesús. Squiaayâ na m'aaⁿ Lázaro, tsaⁿ na tquiaaⁿ na wando' xco jndã na tue'. ²Tyola't'maaⁿndyena Jesús jo' jo'. Jla'jndaa'ndyena cwii nantquie na tcwaa'â. Marta tyondi'ntjoom ndaayâ ndo' juu Lázaro'ñeeⁿ tacatyeeⁿ ñ'eⁿndyô na meindyuaandyô nacañoom' meiⁿsa ñ'eⁿ Jesús. ³Ndo' juu María maleiñ'oom cwii tsua' xjo ncheⁿⁱ na ñequii'cheⁿ nardo. Juuna' jeeⁿ jndana'. Tu'nquioom ncheⁿⁱ'ñeeⁿ nc'ee Jesús, jndã jo' tyowee'ñê nc'ee ñequio sooxqueeⁿ. Na s'aaⁿ na ljo' tju'na' jndye cachi cha'waa quii' w'aa. ⁴Mañ'eⁿ Judas Iscariote, jnda Simón, juu mawaa xjeⁿ na ñnequiaa cwenta Jesús. Tsaⁿ'ñeeⁿ cwii jã na t'maⁿ Jesús na calajomndyô ñ'eⁿ'ñê. ⁵Matso:

—Cwa nchii na teil'ua ncheⁿⁱ'waa' na cwii ndyee siaⁿnto s'om denario.

Ñequio s'om'ñeeⁿ nndaã nnteijndeii ts'aⁿ ndyeñeeⁿⁱ.

⁶Saa nchii tsoom na luaa' nc'e na jeeⁿ wi' ts'oom ndyeñeeⁿⁱ saa ee na jeeⁿ canch'ueñe ndo' nc'e na jom maleiñ'oom tjaⁿ'che na ñjom s'om na cwileil'uee'ndyô na cha'tsondyô, ndo' xjeⁿto jom macwjeeⁿⁱeⁿ s'om jo' jo'. ⁷Saa matso Jesús:

—Ca'ndii' yuscum'aaⁿⁱ na luaa' mach'eeⁿ. Matseijndaa'ñê cantyja 'naaⁿⁱ xuee na nncjaanty'iuu'ndyo. ⁸Ee ndyeñeeⁿⁱ ñequii'cheⁿ na m'aⁿna ñ'eⁿndyo', saa ja nchii ñequii'cheⁿ na nnc'ooⁿya ñ'eⁿndyo'.

Jla'jndaa'ndye ntyee na nla'cuee'na Lázaro

⁹Jo' chii quia na jndye nn'aⁿ na jndyendye na jo' jo' m'aaⁿ Jesús, tqie'cañomna na m'aaⁿyâ. Ee nchii macandã nc'e na ñe'canty'iaana Jesús, saa mati ñe'canty'iaana Lázaro, ts'aⁿ na tue' na tquiaa Jesús na tando'xco. ¹⁰Cwe' nc'e jo', ntyee na cwiluiitquiendye ndaa nn'aⁿ judíos, mati jla'jndaa'ndyena na nla'cuee'na Lázaro. ¹¹Ee cwe' cantyja 'naaⁿⁱ jom majndye nn'aⁿ judíos'ñeeⁿ tqⁿ'ndye cantyja 'naaⁿ ntyee, jla'yu'na ñ'eⁿ Jesús.

Jla't'maaⁿ'ndye nn'aⁿ Jesús quia squiaayâ Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹²Teincoo cwiicheⁿ xuee nn'aⁿ na jndyendye na tqiuo ncuee, jndyena na manndyoo' na nntsquiaayâ Jerusalén ñ'eⁿ Jesús. ¹³Jo' chii ty'echona njom, ty'ecatjomndyena jã ñ'eⁿ'ñê. Tyola'xuaana tyoluena:

—Caluiit'maⁿ'ñe Ty'oots'om. Catio'naaⁿ'ñê nquii ts'aⁿ na mandyo

ñequio xuee' nquii na cwiluiñe Rey cwentaa jaa nn'aⁿ Israel.

¹⁴Ndo' ljeii Jesús cwii snom chjoo. Tjaljoom juuyo'. Ndo' na ljo' s'aaⁿ seicandaa'ñena' ñ'oom' Ty'oots'om na teiyo teiljeii. ¹⁵Matsona':

'O nn'aⁿ tsjoom Jerusalén,
tila'catyuendyo'.

Canty'ia'yo' macwjee'cañoom
nqueⁿ na cwiluiñe

Rey cwenta' 'o, na waljoom
snom.

¹⁶Jâ nn'aⁿ na t'maⁿ Jesús na cala'jomndyô ñ'eⁿñê ticala'nqoⁿâ ñ'oommeiⁿ najndyee. Saa ndanquia quia na jnda seit'maaⁿñe Ty'oots'om jom, tjañjoom' n'ooⁿyâ na teiljeii ñ'oommeiⁿ cantyja 'naaⁿaⁿ, ndo' maxjeⁿ tuii na ljo'.

¹⁷M'aⁿ cwii tmaaⁿ nn'aⁿ judíos quia t'maⁿ Jesús Lázaro na ñejndii' quii' tsei'tsuaa. Jnda na tquiaaⁿ na wando'xco Lázaro'ñeeⁿ, quia jo' tyotjeii'yuu'ndye naⁿñeeⁿ chiuu nty'iaana na tuii. ¹⁸Macwe' juu ts'iaaⁿñeeⁿ na s'aa Jesús na tixocandaaⁿ nluii na cwe' ts'aⁿ nnts'aa, jo' na ty'ecatjomndye nn'aⁿ na jndyendye jom quia jnda jndyena na ljo' s'aaⁿ. ¹⁹Saaⁿ joo fariseos'ñeeⁿ tyoluena ndaaⁿ ne'iaana:

—¿Aa jndo'yo' je'? Maxjeⁿ tjaa na ndaaⁿ nl'aaya. Cha'tsondye nn'aⁿ cwilajomndye ñ'eⁿñê.

**Nn'aⁿ na cwila'neiⁿ ñ'oom
griego cwil'ueena Jesús**

²⁰Ndo' tyom'aⁿ cwantindye nn'aⁿ na cwila'neiⁿ ñ'oom griego quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na ty'e ncuue quia cwila'cwjee nn'aⁿ judíos canmaⁿ. ²¹Tquie'cañom naⁿñeeⁿ Felipe. Jom ts'aⁿ tsjoom Betsaida,

ts'ondaa Galilea. Nn'aⁿ griegos'ñeeⁿ ty'ecataⁿ na cwii naya'ñeeⁿ nnoom, jluea:

—Aa re sa, l'ue n'ooⁿyâ na nlanaaⁿyâ ñ'eⁿ Jesús.

²²Quia jo' tja Felipe, matsoom na ljo' nnom Andrés, ndo' wendye joona ty'ecaluenta na ljo' nnom Jesús. ²³Tso Jesús ndaana:

—Ja cwiluiindyô ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee. Jnda tue'ntyjo xjeⁿ na t'maⁿ nlco'wi'na' ja, ndo' cantyja 'naaⁿ jo' Ty'oots'om nntseit'maaⁿñê ja. ²⁴Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjooⁿya ndaa'yo', cwii lqueeⁿ na cwiquioo, xeⁿ ticjaaquiee'na' quii' ts'o yuu na nntseijomna' cha'cwijom na nncue'na', cwiljona' na ñenquiina'. Saa xeⁿ nnom' ts'aⁿ juuna' quii' ts'o yuu na matseijomna' na nncue'na', quia jo' majndye nncue' nnts'aana'. ²⁵Ñeeⁿ juu na matseicandya' ts'om cantyja na matseijndaa'ñe nquii na nncwando', jnaaⁿ jo' nntsuuñe. Saa juu ts'aⁿ na mach'ee na jndoo' cantyja na wjaam'aaⁿ, nndaa' tsaⁿñeeⁿ na ticantycwii na nncwanoom'm. ²⁶Ñeeⁿ juu ts'aⁿ na ñe'candi'ntjom nqoⁿ, candyontyjoⁿ naxaⁿa. Ndo' yuu na nnc'ooⁿya majo' jo' nnc'oom ts'aⁿ na mand'i'ntjom nqoⁿ. Ndo' ñeeⁿ juu ts'aⁿ na nndi'ntjom nqoⁿ nntseit'maaⁿñê Tsotyaya tsaⁿñeeⁿ.

**Matseineiⁿ Jesús na
nla'cuee' nn'aⁿ jom**

²⁷'Je' mamatsei'ndaa'na' ts'ooⁿ, ndo' ¿chuu nntsjoⁿ cantyja 'naaⁿ jo'? ¿Aa nntsjoⁿ: “Tsotyaya, cwji'n'maaⁿndyu' ja juu xjeⁿ na nntjoⁿya nawi'waañe”?

Saa xocatsjoo na ljo' ee jnda jndyoo cha na nnc'iq cwentaa nn'aⁿ. ²⁸U Tsotyaya, quiaa' na catseit'maaⁿñena' 'u.

Xjeⁿñeeⁿ teic'uaa jndyee' Tsotyeeⁿ cañoom'luee. T'o:

—Jnda tquia na matseit'maaⁿñena' ja ndo' wjaatseit'maaⁿñetina' ja.

²⁹Nn'aⁿ na jndyendye na meintyjee' nacañoomyâ jo' jo', jndyena na ljo'. Jluena ndaa ntyjeena na seixuaa tsuee. Saa nt'om nn'aⁿ jlue:

—Cwii ángel seineiⁿ nnoom.

³⁰Tso Jesús ndaana:

—Jndye'yo' na teic'uaa na seineiⁿ cha cateijndeina' 'o, nchii cha cateijndeina' ja. ³¹Ee jnda tue'ntyjo xjeⁿ na nncu'xeⁿna' nn'aⁿ tsjoomnancue. Ndo' mati nntyuii' na matseixmaⁿ tsaⁿjndii na matsa'ntjom quii' n'om nn'aⁿ. ³²Ndo' quia na jnda jla'we nn'aⁿ ja na nla'cuee'na ja, quia jo' nnts'aa na nntseitjomna' nn'aⁿ cantyja 'naⁿya.

³³Ñ'oomwaa' matsoom cha ca'moⁿna' cwaaⁿ cwii nnom na nntjoom na nncueeⁿeⁿ. ³⁴T'o^o nn'aⁿ na jndyendye, jluena:

—Majnda macwindyaaⁿya na matso ñ'oom na sa'ntjom Ty'o^ots'om na teiljeina' na juu Cristo xocantycwii na m'aaⁿñê. Quia jo' ÷chiiu na matsu' na matsona' na nla'we nn'aⁿ juu na cwiluiiñe ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee na nla'cuee'na juu? ÷Ñeeⁿ juu luaa' na matsu' na cwiluiiñe ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee?

³⁵Quia jo' matso Jesús ndaana:

—Ja na cwiluiindy^o naxuee quii'ntaaⁿ nn'aⁿ ndicwaⁿ m'aaⁿtyaya quii'ntaaⁿyo'. Jo' chii ñequii'cheⁿ c'om'yo' cantyja 'naⁿya yocheⁿ na

cwii m'aaⁿtyaya ñ'eⁿndyo', cha tincwinom' natia 'o. Ee ts'aⁿ na m'aaⁿñe nacje 'naaⁿ natia, ticaljeii yuu wjaañ'oomna' juu. ³⁶Yocheⁿ na m'aaⁿya na mañequia naxuee quii' n'om'yo', calayu'yo' ñequiondy^o ja na cwiluiindy^o naxueeñe. Ee na nl'a'yo' na ljo' n'laxmaⁿyo' cantyja 'naaⁿ Ty'o^ots'om na nqueⁿ cwiluiiñê naxueeñe.

Jnda na seineiⁿ Jesús ñ'oommeiⁿ, tjaaⁿ yuu na xocaliu naⁿñeeⁿ jom.

Tiñe'calayu' nn'aⁿ jndíos ñ'eⁿ Jesús

³⁷Meiⁿ jndye ts'iaaⁿ na tyoch'eeⁿ jo ndaana na tixocaluii na cwe' ts'aⁿ nnts'aa, saa tiñe'cala'yu'na ñ'eⁿñê.

³⁸Luaa' tuii cha catseicandaⁿñena' ñ'oom na tyotseiljeii profeta Isaías, matso:

Ta, ÷ñeeⁿ juu na matseyu' ñ'oom na cwiñe'quiaayâ?

Ndo' tsotyeeⁿ cwiicheⁿ ñ'oom:

÷Ñeeⁿ juu na jnda t'moⁿ

Ty'o^ots'om nnom najndeii na matseixmaaⁿ?

³⁹T'moⁿ Isaías chiiu waa na tileicandaⁿ nla'yu' nn'aⁿ judíos, ee waa cwiicheⁿ ñ'oom na matsoom:

⁴⁰Cha'xjeⁿ tileicanty'iaa' ts'aⁿ

na nchjaaⁿ, maluaa' s'aa Ty'o^ots'om quii' n'omna, ndo' tquiaaⁿ na jla'quie' n'omna jo nnoom.

Nmeiiⁿ tuii cha tixocaliuna chiiu l'ue ts'oom ñ'eⁿndyena, meiⁿ na nla'noⁿna quii' n'omna. Ee xeⁿ nnc'ooliuna chiiu l'ue ts'oom ndo' nla'noⁿna, maxjeⁿ nlcwe' n'omna ndo' nncwji'n'maaⁿñê joona.

⁴¹Seineiⁿ Isaías ñ'oommeiⁿ quia na tco'na' nnoom na seit'maaⁿñe

Ty'oots'om Jesús, ndo' seineiⁿ cantyja 'naaⁿ juu.

⁴²Saa meiⁿ na luaa' tso Isaías, majndyendye nn'aⁿ na m'aⁿ n'iaaⁿ jo ndaa nn'aⁿ judíos, tyola'yu'na ñ'eⁿ Jesús. Saa jnaaⁿ na nquiaana nn'aⁿ tmaaⁿ fariseos, jo' chii ticatjei'yuu'ndyena na ljo'. Ee xeⁿ n'l'ana na ljo' tixonquia fariseos'ñeeⁿ na wanaaⁿ na nla'jomndyena xjeⁿ na cwil'oona wats'om. ⁴³Ee joona neiiⁿ tina na calue nc'iaana na ya cwil'ana, nchiiti na ntyjaa' n'omna na catso Ty'oots'om na ya ntyjeeⁿ ñ'eⁿ ndyena.

Ñ'oom na mañequiaa Jesús macu'xeⁿna' nn'aⁿ

⁴⁴Jndei seineiⁿ Jesús. Matsoom: —Ñeeⁿ juu na matseyiu' ñ'eⁿ ndyo, nchii macandã ñequio ja matseyiu' tsaⁿñeeⁿ. Mati matseyiu' ñequio nquii Tsotyã na jñom ja quii'ntaaⁿyo'. ⁴⁵Ndo' ñ'eeⁿ juu na manty'iaa' ja, mati manty'iaa' tsaⁿñeeⁿ nquii na jñom ja quii'ntaaⁿyo'. ⁴⁶Ja na cwiluiindyō naxuee, jndyoō tsjoomnancue, cha meiⁿ cwi'ñeeⁿ cheⁿ ts'aⁿ na matseyiu' ñ'eⁿ ndyo nncwji'na' juu naquii' natia. ⁴⁷Saa xeⁿ cwe' na mandii ts'aⁿ ñ'oom na mañequiaya, meiⁿ ticatseindã joona', nchii ja tseixmaⁿya na nncu'xaⁿ tsaⁿñeeⁿ. Ee nchii ty'iom Tsotyã ts'iaaⁿ ja na nncu'xaⁿya nn'aⁿ, ty'ioom ts'iaaⁿ ja na cwji'n'maaⁿndyo joona. ⁴⁸Ñeeⁿ juu na ticuee' ts'om ja, meiⁿ tico'ñom ñ'oom na mañequiaya, waa cwii na nncu'xeⁿna' tsaⁿñeeⁿ. Ee xuee na macandã majooti ñ'oom na jndã seinãⁿya, joona' nntu'xeⁿna' jom. ⁴⁹Ticalatiuu'yo'

na cwe' na jndei' 'ndyo nncō ñ'oommeiⁿ na matseinaⁿ. Nquii Tsotyã na jñom ja, nqueⁿ saⁿntjoom na nmeiⁿ catseinaⁿya ndo' na ca'mooⁿya joona' ndaa'yo'. ⁵⁰Ndo' ntyjiiya ñ'oom na matsaⁿntjoom mañequiaana' na nntseixmaⁿ ts'aⁿ na ticantycwii na wando'. Jo' chii matseinaⁿya cha'xjeⁿ ñ'oom na jndã tsoom noōⁿ.

Tmaⁿ Jesús nc'ee' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê

13 Cantyjati na jnaⁿna' na t'maⁿ Jesús jã na cwilajomndyō ñ'eⁿñê, t'mooⁿ na jeeⁿ candya' ts'oom jã. Ntyjeeⁿ na jndã jaawe'ntyjo xjeⁿ na nluueⁿ tsjoomnancuewaañe na nncjaalcwe'nnaaⁿ na m'aaⁿ Tsotyeeⁿ. Jo' chii quia majaawe'ntyjo xjeⁿ na nlatyããⁿ jaa nn'aⁿ judíos xuee pascua quia cwilacwjaaya canmaⁿ, t'moⁿtyeeⁿ na jeeⁿ t'maⁿ waa na candya' ts'oom jã.

²Cwicwaa'ã ñ'eⁿ Jesús natmaaⁿ. Xjeⁿñeeⁿ jndã seijndo' tsaⁿjndii ts'om x'iaayã Judas Iscariote, jndã Simón, na quiaa tsaⁿñeeⁿ cwenta jom. ³Ndo' jom majndaa'ya ntyjeeⁿ na l'ooⁿ jndã tquiaa Tsotyeeⁿ na meiⁿ cwii tintjoom na nchii ñ'oom' nquii. Mantyjeeⁿ na jnaaⁿ na m'aaⁿ Ty'oots'om, ndo' na majo' wjaalcweeⁿeⁿ. ⁴Teicantyyaaⁿ yocheⁿ na cwicwaa'ã natmaaⁿ. Tjeiiⁿeⁿ liaatco na cweⁿ, to'ñoom cwii liaa na cwityuee' luagayã, seityeeⁿ juuna' tsiaⁿaⁿ. ⁵Jndã jo' tioom ndaatioo ts'om 'naⁿ na cwicandyuu'ã. Toōⁿ na maaaaⁿ nc'aa'ã na t'maaⁿ na calajomndyō ñ'eⁿñê, jndã chii mawee'ñê nc'aa'ã ñequio liaa'ñeeⁿ.

⁶Ndo' quia na tue'cañoom yuu na wacatyeeⁿ Simón Pedro, matso tsaⁿñeeⁿ nnoom:

—Ta, ¿aa mmaⁿ nc'aya?

⁷T'ooⁿ nnom, matsoom:

—Ts'iaaⁿ na mats'aa tileicatsei'noⁿ na maje'ndyo, saa ndaquiacheⁿ nntsei'noⁿ.

⁸Matso Pedro nnoom:

—Xoya na mmaⁿ nc'aya.

T'õ Jesús, matsoom nnom:

—Xeⁿ ticamaaⁿya nc'e'

ticatseixmaⁿ cantyja 'naⁿya.

⁹Matso Simón Pedro nnoom:

—Xeⁿ luaa'waa Ta, nchii macanda nc'a. Mati camaⁿ l'ooⁿya ñequio xquaaⁿya.

¹⁰Matso Jesús nnom:

—Cwii ts'aⁿ na jnda jndaⁿ, ticaⁿna' na nntmaⁿñe na cha'waañe ee jnda lju'ñe, manda nc'ee macaⁿna' na nntmaⁿ. 'O laxmaⁿ'yo' na lju' n'om'yo' saa ticha'tsondyo'.

¹¹Ee ntyjeeⁿ 'ñeeⁿ juu ñnequiaa cwenta jom luee ntyee. Macwe' jo' na matsoom: “Saa ticha'tsondyo' laxmaⁿ'yo' na lju' n'om'yo'.”

¹²Quia na jnda tmaaⁿ nc'aa'â, ndo' tcweennaaⁿ'aⁿ liaatco 'naaⁿ'aⁿ, jnda jo' tjacjoonnaaⁿ'aⁿ nacañoom' meiⁿsa. Matsoom ndaayâ:

—¿Aa cwila'noⁿ'yo' cantyja na s'aaya 'o? ¹³'O cwilacajndyu'yo' ja Maestro ndo' na cwiluiindyõ na matsa'ntjoⁿ'ya 'o. Ndo' maty'iomyana' na ljo' cwindu'yo', ee maxje' jo' ja. ¹⁴Ndo' na jnda tmaaⁿ'ya nc'ee'yo' na cwiluiindyõ na matsa'ntjoⁿ'ya 'o ndo' na ma'mooⁿ'ya ñ'oom naya 'naaⁿ' Ty'oots'om ndaa'yo', mati 'o matsona' na nntue'ndyo'cje'yo' na ndye'ntjom'yo' ndaa nc'iaa'yo'.

¹⁵Ee jnda s'aaya cwii nnom na ma'moⁿ'na' ndaa'yo' cha mati cal'a'yo' ñequio nt'omcheⁿ cha'xjeⁿ jnda s'aaya 'o. ¹⁶Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjooya ndaa'yo', juu ts'aⁿ na m'aaⁿ moso ticaluiit'maⁿñe cha'na nquii ts'aⁿ na matsa'ntjom juu. Mati ts'aⁿ na mawjaa ts'iaaⁿ na jñom ts'aⁿ juu, ticaluiit'maⁿñeti cha'xjeⁿ nquii ts'aⁿ na jñom juu. ¹⁷Xeⁿ cwila'noⁿ'yo' ñ'oommeiⁿ ndo' cwil'a'yo' na ljo', nntio'naaⁿñe Ty'oots'om 'o.

¹⁸Nchii matsjoo ñ'oomwaa' cantyja 'naⁿ'yo' na cha'tsondyo'. Mantyjiiya chiuu n'om' 'o na jnda tjeii'ndyo. Ee maxjeⁿ macaⁿ'na' na catseicandaa'ñena' ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii. Matsona': “Manquii na macwa' ñ'eⁿndyo malcwe' nacjoya.” ¹⁹Je' matsjooya ñ'oomwaa' ndaa'yo' cwii tjoocheⁿ na nluii na ljo', cha quia na nntseicandaa'ñena' nlayu'yo' na ja cwiluiindyõ manquii na jnda tsjoo ndaa'yo'. ²⁰Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjoo ndaa'yo'. Ñeeⁿ juu na matseiljo ts'aⁿ na majñoⁿ'ya, ja matseiljo tsaⁿñeeⁿ. Ndo' ñeeⁿ juu na matseiljo ja, matseiljo tsaⁿñeeⁿ nqueⁿ na jñoom ja.

Matso Jesús na ñnequiaa Judas cwenta jom

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹Jnda na tso Jesús ñ'oomwaa', sei'ndaa'na' ntyjeeⁿ, ndo' ndyeyu tjei'yuu'ñe ndaayâ. Tsoom:

—Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjoo ndaa'yo', cwiindyõ 'o ñnequiaa cwenta ja.

²²Quia jo' ja ñ'na' na cwilajomndyõ ñ'eⁿñe tyonty'iaa ntyjaayâ ndaayâ.

Ee ticala'nooⁿâ 'ñeeⁿ cwiindyo
jâ na matsoom na luua' nnts'aa.
²³Xjeⁿ'ñeeⁿ ja Juan na jeeⁿ candya'
ts'om Jesús, mawacatyⁿ nacañom'm
na cwicwaa'â. ²⁴Ndo' Simón Pedro
s'ooⁿ l'ooⁿ nooⁿ na cwax'la 'ndyoo
Jesús cwaaⁿ cwiindyo jâ na nñequiaa
cwenta jom. ²⁵Jo' chii seintyjondyo
jo ndo' jndya Jesús, tax'aya nnoom,
tsjoo:

—Aa ndi' Ta, ¿'ñeeⁿ cwii jâ na
nnts'aa na ljo'?

²⁶T'ooⁿ nooⁿ, tsoom:

—Majuu ts'aⁿ na nnom nñequiaa
cwii taⁿ tyoo' xjeⁿ na jndâ
seicanda'a juuna'.

Ndo' quia na jndâ seicanaⁿaⁿ
tyoo'ñeeⁿ tquiaaⁿ juuna' nnom
Judas Iscariote, jnda Simón.

²⁷Ndo' Judas, jndâ na to'ñoom taⁿ
tyoo'ñeeⁿ, mana tuo Satanás quii'
ts'oom. Ndo' tso Jesús nnoom:

—Queⁿndyu' ts'iaaⁿ na nnts'a'.

²⁸Saa meiⁿcwiindyo jâ na
meindyuaandyô nacañoom' meiⁿsa
ñ'eⁿñê tícala'nooⁿâ chiuu na
luua' ñ'oom tsoom. ²⁹Ndo' ee na
manquiuyâ na Judas maleiñ'oom
tjaⁿche na ñjom s'om na
cwiwil'uee'ndyô, jo' chii nt'omndyo
jâ jla'tiuuyâ na ñ'ecatso Jesús
nnoom na catseijnaaⁿ ljo'tindyo na
macaⁿna' na nleil'uee'ndyô na waa
xuee, oo quiaaⁿ cwantindyo ndaa
ndyeñeeⁿ. ³⁰Ndo' jndâ na tcwa'
Judas tyoo'ñeeⁿ, mañoom' jlueeⁿeⁿ.
Juu xjeⁿ'ñeeⁿ jndâ teijaaⁿ.

Ñ'oom xco na matsa'ntjomna'

³¹Jndâ na jlui' Judas quii'ntaaⁿyâ,
matso Jesús ndaayâ:

—Je' ja na cwiluiindyo
ts'aⁿ na jnaⁿ cañoom'luee,

manntseit'maaⁿ'ñena' ja. Ndo'
cantyja 'naaⁿ ljo' na manntjoⁿya
nntseit'maaⁿ'ñena' Ty'oots'om.

³²Ndo' xeⁿ nntseit'maaⁿ'ñena' jom
cantyja na manntjoⁿ, quia jo' mati
cantyja 'naaⁿ jo' nntseit'maaⁿ'ñê
ja na cwiluiindyo ts'aⁿ na jnaⁿ
cañoom'luee, ndo' tyuaaⁿ nnts'aaⁿ
na ljo'. ³³O ntseindaaya na jeeⁿ
wi' ts'ooⁿya, chjootindyo cwii
m'aaⁿya ñ'eⁿndyo'. Nl'ue'yo' ja, ndo'
cha'xjeⁿ tsjooⁿya ndaaⁿ nc'iaa'yo'
nn'aⁿ judíos, je' mati matsjooⁿ ndaaⁿ
'o: 'O xocandaaⁿ nntsquie'cañom'yo'
yuu na nncjo. ³⁴Cwii ñ'oom xco
na matsa'ntjomna' mañequiaa
ndaⁿ'yo', na c'om'yo' na wi' n'om'yo'
nc'iaa'yo'. Cha'xjeⁿ na m'aaⁿya na
candya' ts'ooⁿya 'o, malaa'ti' c'om'
'o na wi' n'om' nc'iaa'yo'. ³⁵Na
nl'a'yo' na ljo' nla'noⁿ cha'tsondye
nn'aⁿ na 'o cwiluiindyo' nn'aⁿ
na cwilajomndyo' ñ'eⁿndyo, xeⁿ
m'aⁿ'yo' na wi' n'om' nc'iaa'yo'.

Matso Jesús na nncwji'ñe Pedro

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶Tax'eeñe Simón Pedro nnoom.

Matso:

—Ta, ¿yuu wja'yu'?

T'ô Jesús, matsoom nnom:

—Cantyja na nntjoⁿ je' 'u xocandaaⁿ
nntseijomndyu', saaⁿ mati 'u
nncue'ntyjo nntjom' na ljo'.

³⁷Matso Pedro nnoom:

—Ta, ¿chiuu na xocandaaⁿ
nntseijomndyo je' ljo' na nntjom'?
Tints'aa meiⁿ quio jo' c'io.

³⁸T'ô Jesús, matsoom nnom: 'U
matsei'tiuu' na nñequiaandyu' na
nnc'io' cantyja 'na'ya. Ñ'oom na
mayuu'cheⁿ matsjooⁿ njom', cwii
tjoocheⁿ na nntseixuaa caxtijndyo

na jaawixuee, *saa* 'u jnda ndyee ndii' macwji'ndyu' cantyja 'naⁿya.

Jesús cwiluiiñê nato

14 Tiñe'quiandyo' na nntseiñ'eeⁿñena' n'om'yo'. Cala'yuyoyo' ñ'eⁿ Ty'oots'om ndo' mati cala'yuyoyo' ñ'eⁿndyo ja. ²Naquii' waa' Tsotyaya jndye joo niom yuu na ya nnc'om nn'aⁿ. Xeⁿ nchii na luaa' waa, jnda tsjoo ndaa'yo'. Manncjo na nntseijndaa'ndyo jooa' na nleil'uee'ndyo'. ³Ndo' na jo na nntseijndaa'ndyo yuu na nnc'om'yo', nndyolcwa'nnda'a na nncjocho 'o yuu na m'aaⁿya, cha yuu na mac'aⁿya, majo' nnc'om'yo'. ⁴Ndo' 'o manquiuyoyo' yuu na majo ndo' mati cwital'jnaⁿyo' nato.

⁵Matso Tomás nnoom:

—'U Ta, ticaliuuyâ yuu wja', jo' chii ¿chiiu ya na nla'nooⁿâ yuu waa nato'ñeeⁿ?

⁶T'õ Jesús, matsoom nnom:

—Ja cwiluiindyõ nato, ndo' ñ'oom na mayuu', ndo' na tijoom cwintycwii na wando' ts'aⁿ. Ñequii'cheⁿ cantyja 'naⁿ ja jo' na nndaã nncuee' ts'aⁿ na m'aaⁿ Tsotyaya. ⁷Xeⁿ na cwila'noⁿyo' 'ñeeⁿ cwiluiindyõ, quia jo' mati nla'noⁿyo' cantyja 'naaⁿ Tsotyã. Na je' na cwii wjaatina' nc'e na cwital'jnaⁿyo' ja, mati cwital'jnaⁿyo' jom, ndo' jnda nty'ia'ndaã'yo' jom.

⁸Matso Felipe nnoom:

—Ta, quiaa' na nnty'iaandaãyâ Tsotyey, quialjo'cheⁿ nljoya n'ooⁿyâ.

⁹T'õ Jesús nnom:

—Chiiu sa 'u Felipe, jaach'ee xuee m'aaⁿya ñ'eⁿndyo', ¿aa maxjeⁿ ticwajnaⁿ ja? Ts'aⁿ na jnda nty'iaa'

ja, mati jnda nty'iaaⁿaⁿ Tsotyã. ¿Chiiu na matsu': "Quiaa' na nnty'iaandaãyâ Tsotyey"? ¹⁰¿Aa ticatseyu' na ljo'yu cwiluiindyõ ñequio Tsotyaya, ndo' jom ljo'yu cwiluiiñê ñ'eⁿndyo ja? Ñ'oom na matseinaⁿya ndaa'yo', nchii matseinaⁿya jooa' cantyja 'naaⁿ na jndo' ts'ooⁿ nncõ. Nquii Tsotyã na ñequii'cheⁿ m'aaⁿñê ñ'eⁿndyo, nqueⁿ mach'eeⁿ ts'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ cantyja 'naⁿya. ¹¹Cala'yuyoyo' na ljo'yu cwiluiindyõ ñequio Tsotyã, ndo' Tsotyaya ljo'yu cwiluiiñê ñ'eⁿndyo ja. Xeⁿ tileicala'yuyoyo' na ljo', *saa* quiandyo' na nla'yuyoyo' ñ'eⁿndyo cantyja 'naaⁿ mañejoo ts'iaaⁿmeiⁿ na mats'aa. ¹²Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjoo ndaa'yo', 'ñeeⁿ juu ts'aⁿ na matseyu' ñ'eⁿndyo, mañejoo ts'iaaⁿ na mats'aa nnts'aaⁿ. Hasta jndaticheⁿ ts'iaaⁿ nnts'aaⁿ, nc'e na majo na m'aaⁿ Tsotyaya. ¹³Ndo' meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ñ'oom na nntaⁿyo' nnom Tsotyã ñequio xueya, jo' jo' ñ'equia cha na catseit'maaⁿñena' jom cantyja 'naⁿ ja na cwiluiindyõ Jnaaⁿ. ¹⁴Cha'tso na cwitaⁿyo' ñequio xueya, jo' jo' nnts'aa.

Njñom Jesús Espíritu Santo

¹⁵Xeⁿ m'aⁿyo' na jnda nquiuyoyo' ja, quia jo' cala'canda'yo' ñ'oom na matsaⁿtjõⁿ. ¹⁶Ndo' ja nlcaaⁿa nnom Tsotyaya na ñ'equiaaⁿ cwii'cheⁿ na nnteijndeiⁿ 'o, nquii Espíritu na cwiluiiñê na mayuu' na ñequii'cheⁿ nnc'oomñê ñ'eⁿndyo'. ¹⁷Nn'aⁿ na m'aⁿ cantyja 'naaⁿ tsjoomnancuee xocandaã nnto'ñoomna jom, ee tyoonty'iaana jom, meiⁿ ticata'jnaaⁿ na jom.

Saa 'o cwital'jnaⁿyo' jom, ee m'aaⁿñê naquii' n'om'yo', ndo' ñequii'cheⁿ nnc'oomñê ñ'eⁿndyo'.
¹⁸Tixoca'ndiya 'o na macanda, maxjeⁿ nncwjannda'a na m'aⁿyo'.
¹⁹Mawaa xjeⁿ na nla'cuee' nn'aⁿ ja, ndo' jnda jo' taxocanty'iaana ja. Saa ñ'eⁿndyo' 'o ñequii'cheⁿ na nnc'ooⁿya, ee nc'e na nncwando'xco, jo' chii mati 'o nlxamaⁿyo' na ticantycwii na nntando'yo'.
²⁰Quia na jnda tue'ntyjo xjeⁿñeeⁿ nla'noⁿyo' na m'aaⁿya ñ'eⁿ Tsotyā, ndo' 'o m'aⁿyo' ñ'eⁿndyo, ndo' ja m'aaⁿya ñ'eⁿndyo'. ²¹Ñeeⁿ juu na matseiljo ñ'oom na matsa'ntjoⁿ ndo' matseicanda jooa', tsaⁿñeeⁿ jnda ntyjeeⁿ ja. Ndo' ñeeⁿ juu na jnda ntyjii ja, nquii Tsotyaya candya' ts'oom juu. Ndo' mati ja candya' ts'ooⁿya juu, ndo' m'mooⁿya cantyja 'naⁿya nnom.

²²Tsaⁿ na jndyu Judas, saa nchii Judas Iscariote, matso:

—Ta, ¿chiiu na cwe' ndaa jā m'moⁿ cantyja 'naⁿ saa ndaa nn'aⁿ tsjoomnancue xocatsa' na ljo'?

²³T'ō Jesús nnom, matsoom:

—Ñeeⁿ juu na jnda ntyjii ja maxjeⁿ nntseñ'oom'ñe ñ'oom na maquaⁿ. Nnc'oom Tsotyā na candya' ts'oom tsaⁿñeeⁿ, ndo' nntsquiaⁿcañoⁿyâ juu. Nnc'ooⁿya ñ'eⁿñe. ²⁴Ñeeⁿ juu na ticajnda ntyjii ja, tsaⁿñeeⁿ tiñe'catseicanaāⁿ ñ'oom na mañequiaya. Ndo' ñ'oom na matseinaⁿ ndaa'yo' nchii ñ'oom 'ndyo nncoya. Matseixmaⁿna' ñ'oom 'ndyoo Tsotyaya ee jom jñoom ja quii'ntaaⁿyo'.

²⁵Ñ'oommeiⁿ matseinaⁿ ndaa'yo' yocheⁿ na ndicwaⁿ m'aaⁿndyo ñ'eⁿndyo'. ²⁶Saa ja nlcaaⁿa nnom

Tsotyaya na njñoom Espiritu Santo na nnteijndei 'o. Juu m'moⁿti ñ'oom ndaa'yo' na macaⁿna' na nliu'yo'. Ndo' nnts'aa na nncjaañjoom' n'om'yo' cha'tso ñ'oom na jnda ñetsjoo ndaa'yo'.

²⁷Ja tjaaⁿnaⁿ ñomtiiu tseixmaⁿya. Mañequiaya na cala'xmaⁿyo' juuna' naquii' n'om'yo'. Juu na mañequia na cwicanda'yo' t'maⁿti tseixmaⁿna', nchiiti juu na tjaa ñomtiiu c'om nn'aⁿ na mañequiaa tsjoomnancue. Tiñe'quiandyo' na nntseñ'eeⁿñena' n'om'yo' ljo' cwii nntjom'yo' meiⁿ tila'catyuendyo'.
²⁸Jnda jndye'yo' na tsjoo ndaa'yo', majo, saa nddyonnda'a na m'aⁿyo'. Xeⁿ na mayuu' jnda nquiu'yo' ja, quia jo' ññequiaana' na neiⁿyo' meiⁿ na tsjoo na majo ee na m'aaⁿ Tsotyaya jo. Jom t'maⁿti cwiluiiñê, nchiiti ja. ²⁹Ndo' je' cwitjoocheⁿ na nluii na ljo' matsjooⁿya ndaa'yo', cha quia na jnda tue'ntyjo juuna' quia jo' nla'yuu'yo'.

³⁰Tajndye cwimatseinaⁿtyaya ñ'eⁿndyo', ee mandyo nquii na cwiluiitquieñe quii' n'om nn'aⁿ tsjoomnancuewaañe. Saa tjaa meiⁿcwii na matseixmaⁿya na juu jo' nndaā nleil'uee'ñe na cat'uiina' ja. ³¹Saa cha nnc'ooliu nn'aⁿ tsjoomnancue na m'aaⁿya na candya' ts'ooⁿya Tsotyā, ndo' na matseicanaāⁿndyo cha'tso na matsa'ntjoom ja, mañequiaandyo na nnc'io. Quicantya'yo', cjaaya, caluii'a ñjaaⁿñe.

Jesús cwiluiiñê ts'oo ntjom
na mayuu'cheⁿ

15 'Ja cwiluiindyō ts'oo ntjom
na mayuu' ndo' Tsotyaya

cwiluiiñê ts'aⁿ na mateix'ee juuna'.

²Matyjeeⁿ meiⁿnquia l'o ts'oo'ñeeⁿ na tyool'ana' tã. Saa ticwii l'o ts'oo'ñeeⁿ na cwil'ana' tã, matyjeeⁿ nqueⁿna' cha majndyeti tã call'ana'.

³Mati joo ñ'oom na ma'mooⁿ ndaa'yo' maqueⁿlju'na' n'om'yo' cha ya nl'a'yo' ts'iaaⁿ 'naⁿya. ⁴Jo' chii caljoo'ndyo'tyeⁿyo' cantyja 'naⁿya, cha'xjeⁿ macwiljoo'ndyotyãⁿya ñ'eⁿndyo'. Ee cha'xjeⁿ ts'o' ts'oo' xondaã nnts'aa cheⁿnquiina' tã xeⁿ ticat'uiina' nquii ts'oo', majo'ti cantyja 'naⁿyo', meiⁿ xocats'aana' na nncue' tã nl'a'yo' xeⁿ ticaljoo'ndyo' cantyja 'naⁿya.

⁵Ja cwiluiindyö x'ee ts'oo', ndo' 'o cwiluiindyö' l'o ts'oo'. Ñeeⁿ cwii 'o na tyeⁿ matseijomñe cantyja 'naⁿya, ndo' na cwiljoo'ndyo ñ'eⁿñe, tsaⁿñeeⁿ jndye cha'cwijom tã nncue' cantyja 'naaⁿaⁿ. Saa xeⁿ na nntoⁿñe cantyja 'naⁿya, tjaa'naⁿ ljo' cwii nndaã nnts'aa.

⁶Ñeeⁿ juu na ticaljoo'ñe cantyja 'naⁿya, nntquie'na' juu cha'xjeⁿ cwityeⁿnquie' l'o ts'oo', ndo' jo' jo' cwicaaⁿna'. Jnda chii cwicajñeeⁿ nn'aⁿ l'oo'ñeeⁿ, cwitioomna joona' quii' chom.

⁷Xeⁿ cwila'jomndyo'tyeⁿyo' cantyja 'naⁿya, meiⁿ ticatsuu' n'om'yo' ñ'oom na mañequiaya, quia jo' cataⁿyo' nnom Ty'oöts'om cha'tso na l'ue n'om'yo', ndo' ññequiaaⁿ. ⁸Luaa waa na matseit'maaⁿñena' Tsotyãya, na cantyja 'naⁿyo' jndye tã nncue'. Ee laa'ti' m'moⁿna' na mayuu'cheⁿ cwila'xmaⁿyo' nn'aⁿ na cwila'jomndyo' ñequio ñ'oom na mañequia. ⁹Cha'xjeⁿ juu Tsotyãya candya' ts'oom ja, mati

ja candya' ts'ooⁿya 'o. Jo' chii caljoo'ndyo'tyeⁿyo' cantyja na m'aaⁿya na candya' ts'ooⁿya 'o. ¹⁰Ja matseicandaã'ndyo ñ'oom na matsa'ntjom Tsotyã, ndo' cwiljoo'ndyo cantyja na candya' ts'oom ja. Ñequii'cheⁿ cala'canda'yo' ñ'oom na matsa'ntjoⁿya 'o, ee na nl'a'yo' na ljo', nljoo'ndyo'tyeⁿyo' cantyja na candya' ts'ooⁿya 'o.

¹¹Ñ'oommeiiⁿ matseinaⁿya ndaa'yo' cha nla'xmaⁿyo' na neiⁿyo' ñ'eⁿndyo' ndo' cha candaã'ya nnc'om'yo' na neiⁿyo'. Hasta quiaana' na waljoo'cheⁿ na neiⁿyo' na cwila'candaã'ndyo' yuu na matsa'ntjoⁿya. ¹²Luaa waa ñ'oom na matsa'ntjoⁿ: C'om'yo' na wi' n'om'yo' nc'iaa'yo', cha'xjeⁿ m'aaⁿya na candya' ts'ooⁿya 'o. ¹³Tjaa'naⁿ cwii na t'maⁿti na ma'moⁿna' na wi' ts'om ts'aⁿ nc'iaa' cha'na juu ts'aⁿ na ññequiaaⁿ na cue' cwentaa nc'iaa'. ¹⁴O cwiluiindyö' nc'iaaya xeⁿ cwila'candaã'ndyo' na matsa'ntjoⁿya 'o. ¹⁵Je' tacatsjoötyãya na 'o cwiluiindyö' moso. Ee ts'aⁿ na m'aaⁿ moso ticaljeiiⁿ ljo' matseijndaa'ñe patrom 'naaⁿaⁿ. Je' matsjoöya na 'o cwiluiindyö' nn'aⁿ na ya ñ'oom ñ'eⁿndyo' ee jnda tquiaya na caliu'yo' cha'tso ñ'oom na jnda jndiia'ndyoo Tsotyãya. ¹⁶O nchii tjeii'ndyo' na nla'xmaⁿyo' cantyja 'naⁿya, nncö tjeii'ndyo' 'o, ndo' jnda ty'iqⁿya ts'iaaⁿ 'o na catsa'yo' ndo' cal'a'yo' yuu na ñenquii'cheⁿ nntseit'maaⁿñena' Ty'oöts'om. Ee na ljo' nl'a'yo' meiⁿquia ñ'oom na ntaⁿyo' nnom Tsotyã ñequio xueya, jom ññequiaaⁿ. ¹⁷Luaa ñ'oom na matsa'ntjoⁿya 'o: C'om'yo' na wi' n'om'yo' nc'iaa'yo'.

Ticuee' n'om nn'aⁿ Jesús

¹⁸Quia ticuee' n'om nn'aⁿ tsjoomnancue 'o, cala'noⁿyo' na ja tyuuaa'ti t'omna na ticuee' n'omna. ¹⁹Xeⁿ cwila'xmaⁿyo' cantyja 'naaⁿ tsjoomnancue, nn'aⁿ cwentaa'na' nnc'omna na neiiⁿna 'o cha'xjeⁿ na neiiⁿna nc'iaana, saaⁿ nc'e jndaⁿ tjeii'a 'o quii'ntaaⁿna, jo' chii ticala'xmaⁿyo' cantyja 'naaⁿ tsjoomnancue, ndo' jo' na jndoo nn'aⁿ 'o. ²⁰Cjaañjoom' n'om'yo' ñ'oom na jndaⁿ ñetsjoo ndaa'yo', na juu ts'aⁿ na m'aⁿ moso ticaluii'tmaⁿñê cha'xjeⁿ nquii ts'aⁿ na matsa'ntjom jom. Nc'e na cwita'wi' nn'aⁿ ja, mati nnta'wi'na 'o. Ndo' xeⁿ cwila'canda'a'ndyena ñ'oom na mañequiaya, quia jo' mati nla'canda'a'ndyena ñ'oom na ññe'quia'yo'. ²¹Cha'tso nmeiⁿ n'l'ana 'o cwe' nc'e na la'xmaⁿyo' cwentaya ee ticata'jnaaⁿna nqueⁿ na jñoom ja quii'ntaaⁿna. ²²Xeⁿ nchii na jndyotseinaⁿya ndaana, quia jo' tixocwijndaa' na la'xmaⁿna jnaⁿ. Saaⁿ je' tixocanda'aⁿ nluena na ticaliuna na cwila'tjoondyena nnoom. ²³Ee ññeeⁿ juu na jndoo' ja, mati jndoo' tsaⁿññeeⁿ nqueⁿ na cwiluiiñê Tsotyã. ²⁴Tijoom ñes'aa cwiicheⁿ ts'aⁿ ts'iaaⁿ quii'ntaaⁿ nn'aⁿ cha'xjeⁿ ts'iaaⁿ na mats'aa. Xeⁿ na nchii ts'iaaⁿmeiⁿ mats'aa, quia jo' tixocwijndaa' na cwila'tjoondyena nnoom, saaⁿ je' meiⁿ na jndaⁿ ñenty'iaana ts'iaaⁿ na mats'aa cantyjati xjeⁿ na to'a, m'aⁿna na jndooa ja ndo' mati nqueⁿ na cwiluiiñê Tsotyã. ²⁵Saaⁿ luaa' waa cha catseicanda'a'ñena' ñ'oom na teiljeii naquii' ljeii na

cwilei'ñ'omna na matsa'ntjomna', na matsona': "Jndooa ja meiⁿ tjaa'naⁿ cwii nnom cantyja 'naⁿya na matseijndaa'ñena' na n'l'ana na ljo'."

²⁶Ja nlcaaⁿa nnom Tsotyã na cajñoom Espíritu na cwiluiiñê na mayuu' naquii' n'om'yo'. Quia na jndaⁿ tyjeeⁿeⁿ nncwji'yuu'ñê cantyja 'naⁿya. ²⁷Ndo' mati 'o nntjei'yuu'ndyo' cantyja 'naⁿya, ee m'aⁿyo' ñ'eⁿndyoⁿ xjeⁿ na to'jndyaa ts'iaaⁿmeiⁿ.

16 Matso Jesús: —Ñ'oommeiⁿ jndaⁿ seinãⁿ cantyja 'naⁿya ndaa'yo' cha tintseiquiaana' 'o. ²Ee nntjeii' nn'aⁿ judíos 'o naquii' lan'om 'naaⁿna. Ndo' manncue'ntyjo xjeⁿ na mei'quiandyo ts'aⁿ na nntseicuee' cwii 'o nntseitiuutoom na mand'i'ntjoom nnom Ty'oots'om na ljo' nnts'aaⁿ. ³Nmeiⁿ n'l'ana cwe' nc'e ticala'noⁿna cantyja 'naaⁿ Tsotyã, meiⁿ cantyja 'naⁿ ja. ⁴Saaⁿ jndaⁿ tsjooya ñ'oommeiⁿ ndaa'yo' cha quia na nncue'ntyjo xjeⁿñeeⁿ nncjaañjoom' n'om'yo' ñ'oom na jndaⁿ tsjoõ ndaa'yo'.

Ts'iaaⁿ na nnts'aa Espíritu Santo

'Tícatsjoo ñ'oommeiⁿ ndaa'yo' quia na to'jndyaaⁿ ts'iaaⁿ na maleiñ'oⁿya nc'e m'aaⁿya ñ'eⁿndyo'. ⁵Saaⁿ je' majolcwa'a na m'aaⁿ nqueⁿ na jñoom ja quii'ntaaⁿyo', ndo' meiⁿcwii 'o tyoowaxe' nooⁿ yuu jo. ⁶Saaⁿ cwe' ee na tsjoo ñ'oommeiⁿ ndaa'yo', jo' na jeeⁿ ndya' chjoo' n'om'yo'. ⁷Saaⁿ ñ'oom na mayuu' matsjooya ndaa'yo', maxjeⁿ nnteiñdeitina' 'o xeⁿ joya. Ee xeⁿ ticjo, nqueⁿ na

nnteijneiⁿ 'o ndo' na nñequiaaⁿ na t'maⁿ n'om'yo' tixocwjee'cañoom 'o. Ndo' na nncjo, njñooⁿya jom na nñoom na m'aⁿyo'. ⁸Ee quia na jndā tyjee'cañoom, nnts'aaⁿ na nlco'tiana' nquiu nn'aⁿ na la'xmaⁿna jnaⁿ ndo' na cala'noⁿna na c'omna cantyja na maty'iomyana' ndo' na nncu'xeⁿ Ty'oots'om joona.

⁹M'mooⁿ na la'xmaⁿ nn'aⁿ jnaⁿ cwe' nc'e na tiñe'cala'yuna' nñe'ndyo.

¹⁰Ndo' m'mooⁿ chiuu waa na maty'iomyana' na c'omna nc'e jo na m'aaⁿ Tsotyā ndo' taxocanty'iaatina ja. ¹¹M'mooⁿ chiuu na nncu'xeⁿ Ty'oots'om nn'aⁿ ee na jndā tu'xeⁿñe nquii na cwiluitquieñe tsjoomnancuewaañe.

¹²Ndo' niom jndye nt'omcheⁿ ñ'oom na macaⁿna' na catsjooya ndaa'yo', saa tileicala'noⁿyo' joo ñ'oom'ñeeⁿ je!. ¹³Saa quia na nncwjee'cañoom juu Espíritu na cwiluiñe na mayuu', juu nncjaa'moⁿ ndaa'yo' cha'tso ñ'oom na mayuu' ee nchii nntseineiⁿ cantyja 'naaⁿ nquii, nntseineiⁿ ticwii cwii ñ'oom na mandii na matseineiⁿ Ty'oots'om. Ndo' m'moⁿ ndaa'yo' 'naⁿ na quia nluii. ¹⁴Juu nntseit'maaⁿñe ja, ee nnc'oñom cha'tso ñ'oom na ñe'catseicandiiya 'o, ndo' m'moⁿ joona' ndaa'yo'. ¹⁵Cha'tso na matseixmaⁿ cwentaa' Tsotyaya macwentaya joona'. Cwe' nc'e jo' na tsjoo na nnc'oñom juu Espíritu cha'tso ñ'oom na ñe'catseicandiiya 'o ndo' m'moⁿ joona' ndaa'yo'.

**Juu na chjoo' n'om'yo'
nntseicwaqueⁿna' na neiⁿyo'**

¹⁶Chjootindyo cwii ñ'aⁿtya ñ'e'ndyo', ndo' jndā jo'

taxocanty'ia'yo' ja. Ndo' ndanquia chjootindyo cwii nnty'ia'ti'yo' ja, cwe' nc'e nncjo na m'aaⁿ Tsotyā.

¹⁷Jndā tsoom ñ'oommeiⁿ cwantindyô já nn'aⁿ na cwila'jomndyô ñ'eⁿñê ts'iaaⁿ na mach'eeⁿ l'uuyâ ndaa ntyjaayâ:

—¿Chiuu ñeca'moⁿ ñ'oomwaa' na matseineiⁿ ndaayâ, na chjootindyo cwii ñ'eⁿntyeeⁿ ñ'eⁿndyo, ndo' xeⁿ jndacheⁿ taxocanty'iaa'ya jom, ndo' ndanquia jo' chjootindyo cwii nnty'iannda'a jom? Ndo' na tsoom cwe' nc'e na wjaⁿ na m'aaⁿ Tsotyeeⁿ.

¹⁸L'uutyayâ:

—Juu ñ'oomwaa' na chjootindyo na tsoom, ¿ljo' ñe'ca'moⁿna'? Ticala'nooⁿâ ñ'oom na matseineiⁿ.

¹⁹Ndo' sei'noⁿ Jesús na ñe'cata'x'eendyotyayâ ñ'oomwaa' nnoom. Quia jo' matsoom ndaayâ: —¿Aa cwita'xe'yo' ndaa ntyjee'yo' cantyja ñ'oommeiⁿ na matsjoo na chjootindyo meiⁿ taxocanty'ia'yo' ja, ndo' ndanquiacheⁿ na chjootindyo quia jo' nnty'ia'nnda'yo' ja?

²⁰Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matsjooya ndaa'yo', joo nn'aⁿ na m'aⁿ cantyja 'naaⁿ tsjoomnancue, ñequio na neiiⁿna nnty'iaana ljo' nntjoⁿ. 'Naⁿ na nntjoⁿ nnts'aana' na 'o nntyuee'yo' na matseichjoo'na' n'om'yo', saa juu na chjoo' n'om'yo', xeⁿ jndacheⁿ nntseicwaqueⁿna' na nnc'oom'yo' na neiⁿyo'.

²¹Manquiu'yo' cwii yuscu quia manntseincuii, maquiina' juu, cwe' ee jndā tue'ntyjo xjeⁿ na nntseincuii. Saa quia na jndā tuiñe yu'ndaa, cwitsuu' ts'oom na tquiina' jom, ee m'aaⁿ na neiiⁿeⁿ na jndā tuiñe yu'ndaa. ²²Maluaa' matseijomna' 'o. Je' m'aⁿyo' na chjoo' n'om'yo',

saa quia na nnty'iannda'a 'o, quia ljo'cheⁿ nñequiaana' na neiⁿ'yo'. Ndo' xjeⁿñeeⁿ meiⁿ'cwii ts'aⁿ xocandaā nncwji' na neiⁿ'yo'.

²³Juu xuee'ñeeⁿ, taxocaⁿ'na' na nnta'xe'ti'yo' ñ'loom nooⁿ. Ñ'loom na mayuu'cheⁿ matsjoo ndaa'yo', cha'tso na ntaⁿ'yo' nnom Tsotyaya cha catseit'maaⁿñena' ja, jo' nñequiaaⁿ na nda'yo'. ²⁴Hasta xjeⁿ je'cheⁿ tyooocaⁿ'na' na candu'yo' na catseit'maaⁿñena' ja joo ñ'oom na nntaⁿ'yo' nnoom. Saa je' cal'a'yo' na ljo' quia jo' nnto'ñoom'yo' ñ'oom na cwilatyo'oondyo', cha nñequiaana' na candaā'ya na neiⁿ'yo'.

Jnda jnaⁿndyo ñequio na matseixmaⁿ tsjoomnancue

²⁵Jnda seināⁿ ñ'oommeiⁿ' ndaa'yo' na cwe' tjañoom'. Saa manncue'ntyjo xjeⁿ na taxocatseināⁿ ndaa'yo' ñ'oom na cwe' wjaañoom', ee nntseināⁿ ndaa'yo' ñ'oom na ndyeyu cantyja 'naaⁿ' Tsotyā. ²⁶Ndo' juu xjeⁿñeeⁿ, nntaⁿ'yo' nnoom ñequio xueya cha catseit'maaⁿñena' ja. Ndo' quia ljo'cheⁿ meiⁿ taxocaⁿ'na' na nntseyto'oondyo nnom jom na nñequiaaⁿ ñ'oom na cwitaⁿ'yo', ²⁷ee manquiiti Tsotyaya m'aaⁿ na candya' ts'oom 'o, nc'e na jnda nquiui'yo' ja ndo' jnda macwilayu'yo' na jnaaⁿ'ya na m'aaⁿ. ²⁸Ja jnaaⁿ'ya na m'aaⁿ, tyja'cañooⁿ'ya tsjoomnancuewaa. Ndo' je' je' ma'ndiya juuna' na manncjolcwa'a na m'aaⁿ.

²⁹Quia jo' jâ nn'aⁿ na cwilajomndyô ñ'eⁿñê l'uuyâ:

—Je' ndyeyu matsei'neiⁿ', nchii cwe' ñ'oom na wjaañoom'. ³⁰Je' macwila'nooⁿ'â na 'u cha'tso ntyji'

meiⁿ ticaⁿ'na' na nnta'x'aatyayâ njom'. Jo' chii cwilayuu'â na mayuu' na jnaⁿ' na m'aaⁿ Ty'ooots'om.

³¹T'o Jesús ndaayâ, matsoom:

—Je' cwila'tiuu'yo' na cwilayu'yo'.

³²Saa manncue'ntyjo xjeⁿ, ndo' je' cwiwe'ntyjona' na nnt'oom'ndyo'. Cwii ndo' cwiindyoy' nntsa'yo' na waa w'a'yo' ndo' n'ndye'yo' ja na ñenco. Saa tiñenco m'aaⁿ'ya, ee nquii Tsotyaya m'aaⁿñê ñ'eⁿndyo. ³³Jnda seināⁿ'ya ñ'oommeiⁿ' ndaa'yo' cha cantyja na cwilajomndyo' ñ'eⁿndyo meiⁿ'cwii ñomtiu tanc'oom. Ñequii' nawil' nntjom'yo' na m'aⁿ'yo' tsjoomnancue, saa c'om't'maaⁿ'ndyo' n'om'yo', ee jnda jnaⁿndyo ñequio juu na matseixmaⁿ tsjoomnancue.

Mateijndei Ty'ooots'om nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿ Jesús

17 Jnda na seineiⁿ Jesús ñ'oommeiⁿ', jlundañê cañoom'luee. Matsoom:

—Tsotyaya, jnda tue'ntyjo na nluii cha'tso na teijndaa' cantyja 'naⁿ'ya. Je' catseit'maaⁿ'ndyu' ja na cwiluindyoy' Jnda', cha mati ja nntseit'maaⁿ'ndyo 'u. ²Ee 'u jnda tqueⁿ' na waa na jndo na matseixmaⁿ'ya jo ndaa' cha'tso nn'aⁿ tsjoomnancue na ticwii cwii ts'aⁿ na mañequiaa' l'ooya na nñequiaya na tseixmaⁿ na ticantycwii na wando'. ³Luaa waa na nntseixmaⁿ ts'aⁿ na ticantycwii na wando' añmaaⁿ'aⁿ, na catsei'nooⁿ'oⁿ na ñenncu'cheⁿ' cwiluindyoy' Ty'ooots'om na mayuu' ndo' mati na ja Jesús cwiluindyoy' Cristo na jñom' ja quii'ntaaⁿ nn'aⁿ tsjoomnancue.

⁴Ja jnda seit'maaⁿ'ndyo 'u quii'ntaaⁿ nn'aⁿ tsjoomnancue. Ndo'

majnda mamañequiaandyo na c'io cwentaa nn'aⁿ, mañejuu ts'iaaⁿñeeⁿ na tqiaaa' nooⁿ na cats'aa. ⁵Ndo' je' je' 'u Tsotyaya, catseit'maaⁿndyu' ja cha'xjeⁿ na cwiluiit'maⁿndyu' yuu na m'aaⁿ, na juu jo' matseixmaⁿya ñ'eⁿndyu' cwii tjoocheⁿ na nncuaa tsjoomnancue.

⁶Ndaa nn'aⁿ na m'aⁿ

tsjoomnancue na tqiaaa' joona l'oo, jnda t'mooⁿya chiuu cwiluiindyu'. Tyom'aⁿna cwentaa', ndo' tqiaaa' na cwila'xmaⁿna cwentaya. Joona cwila'wena ñ'oom naya 'naⁿ ndo' cwila'candana juuna'. ⁷Ndo' macwila'noⁿna na cha'tso na cwicandaa mats'aa, ñenncu' tqiaaa' na matseixmaⁿya na ljo'. ⁸Ee ñ'oom na tsu' nooⁿya, jnda tqiaa joona' ndaana. Ndo' joona jnda to'ñoomna ñ'oom'ñeeⁿ. Cwila'noⁿna na mayuu'cheⁿ jnaaⁿya na m'aaⁿ, ndo' cwila'yuna na 'u jñom' ja quii'ntaaⁿ nn'aⁿ.

⁹Macaⁿa naya njom' cantyja 'naaⁿna, nchii cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ tsjoomnancue. Ja macaⁿa na cateijndei' joo na jnda tqiaaa' l'ooⁿya, ee cwila'xmaⁿna cwentaa'. ¹⁰Cha'tsondye joona na la'xmaⁿna cwentaya, mati la'xmaⁿna cwentaa'. Ndo' joona na la'xmaⁿna cwentaa', mati la'xmaⁿna cwentaya, ndo' matseit'maaⁿñena' ja cantyja 'naaⁿna.

¹¹Je' taxoc'ooⁿtya tsjoomnancue, saa joo naⁿm'aⁿ cwiljoo'ndyena juuna', ee ja jonlcwaa' na m'aaⁿ. 'U Tsotyaya na lju' cwiluiindyu', catsa' cwentaa' naⁿm'aⁿ na jnda tqiaaa' l'oo ñequio juu najndei na matsei'xmaⁿ cha nnts'aana' ñe'cwii nla'xmaⁿna cha'xjeⁿ jaa ñe'cwii cwilaxmaaⁿya.

¹²Yocheⁿ na tyom'aaⁿya naquii'ntaaⁿ naⁿm'aⁿ na jnda tqiaaa' l'oo, tyots'aa cwentaa' joona ñequio najndei na matsei'xmaⁿ nncu'. Ndo' meiⁿcwiindyena t'catsuuñe, macandaa tsuuñe juu ts'aⁿ na matseixmaⁿ na catsuuñe, cha na catseicandaa'ñena' ñ'om' na teiljeii.

¹³Saa je' na nncjolcwa'a na m'aaⁿ. Ndo' matseinaⁿya ñ'oommeiⁿ yocheⁿ na ndi m'aaⁿya tsjoomnancuewaañe, cha juu na m'aaⁿya na neiⁿya, canda'a' nla'xmaⁿna juuna'. ¹⁴Jnda tqiaaya ñ'oom naya 'naⁿ ndaana, saa nn'aⁿ tsjoomnancue ticuee' n'om joona ee ticala'xmaⁿna cantyja 'naaⁿ tsjoomnancue, cha'xjeⁿ ja meiⁿ ticatseixmaⁿya cantyja 'naaⁿna'. ¹⁵Nchii macaⁿa na cwji' joona tsjoomnancue, saa na cwañom' joona ljo' na ñe'cats'aa tsaⁿjndii ñ'eⁿndyena. ¹⁶Joona ticalaxmaⁿna cantyja 'naaⁿ tsjoomnancue cha'xjeⁿ ja meiⁿ ticatseixmaⁿya cantyja 'naaⁿna'. ¹⁷Queⁿ joona na cwiluiindyena na lju' n'omna nc'e ñ'oom na mayuu'. Juuna' cwiluiñena' na mayuu'. ¹⁸Cha'xjeⁿ na jñom' ja na jndyoo tsjoomnancue, mati majñooⁿya joona na c'oocatjei'yuu'ndyena ndaa nn'aⁿ tsjoomnancue. ¹⁹Ee nc'e joona maquaⁿ cheⁿnncō na lju' ts'ooⁿ jo njom' cha mati nlqueⁿlju'na' n'omna nc'e ñ'oom na mayuu'.

²⁰Ndo' nchii macandaa macaⁿa cantyja 'naaⁿ joo naⁿm'aⁿ. Mati macaⁿa na cateijndei' joo nn'aⁿ na quia nla'yuu' ñ'eⁿndyō nc'e ñ'oom na quia nntjei'yuu'ndyena ²¹cha ñe'cwii nla'xmaⁿna, cha'xjeⁿ 'u Tsotyaya ñe'cwii cwiluiindyu'

ñ'eⁿndyo, ndo' ja ñe'cwii cwiluiindyō ñ'eⁿndyu'. Ee na ljo' mati joona nndaā nla'xmaⁿ na ñe'cwii cwiluiindyena ñequiondyō jaa. Quia jo' nla'yu' nn'aⁿ tsjoomnancue na 'u jñom' ja. ²²Juu na tquiaa' na matseit'maaⁿñena' ja, mati tquiaya jo' na cala'xmaⁿna, cha na ñe'cwii cala'xmaⁿna cha'xjeⁿ jaa ñe'cwii cwila'xmaaⁿya. ²³Ja m'aaⁿya ñ'eⁿndye joona, ndo' 'u m'aaⁿ ñ'eⁿndyo ja cha nnts'aana' na ñe'cwii cwila'xmaⁿna. Ndo' na ljo' nla'noⁿ nn'aⁿ na 'u jñom' ja, ndo' na candya' ts'om' joona cha'xjeⁿ na candya' ts'om' ja.

²⁴'U Tsotyaya m'aaⁿ na candya' ts'om' ja cwii tjoōcheⁿ na tqeⁿ tsjoomnancue. L'ue ts'ooⁿ na naⁿm'aⁿ na jnda tquiaa' l'oōya, c'omna yuu na m'aaⁿya ñ'eⁿndyu'. Ee quia ljo'cheⁿ nndaā juu na matseit'maaⁿñena' ja na tquiaa' na matseixmaⁿya. ²⁵Tsotyaya 'u na cwiluiindyū' na maty'iomyana', nn'aⁿ na la'xmaⁿna cantyja 'naaⁿ tsjoomnancue ticala'noⁿna cantyja 'naⁿ, sãã ja mawajnaⁿa 'u ndo' naⁿm'aⁿ cwila'noⁿna na 'u jñom' ja. ²⁶Jnda t'moōⁿya cantyja 'naⁿ ndaāna, ndo' m'moōⁿtyaya jo' ndaāna. Luaa' nnts'aa cha juu na m'aaⁿ na candya' ts'om' ja, mati nlaxmaⁿna juuna'. Ndo' mati nnc'oōⁿya ñ'eⁿndye joona.

'Ooñ'omna Jesús na p̄aso

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

18 Jnda na seineiⁿ Jesús ñ'oommeiⁿ nnom Ty'oōts'om, mana jlueeⁿeⁿ jo' jo' ñ'eⁿndyō jā na cwilajomndyō ñ'eⁿñê. Tei'ty'iōō'â tsjo' Cedrón. Squiaayâ

cwii joo yuu waa cwli ntjom, jo' jo' santyoōyâ na tjaqueⁿeⁿ. ²Ndo' Judas, juu x'iaayâ na tquiaa cwenta jom, mati mantyjii jo' jo', ee majndye ndii' ñesaayâ jo' jo' ñ'eⁿ Jesús. ³Quia jo' Judas'ñeeⁿ, to'ñoom cwii tmaaⁿ sondaro ñ'eⁿ nt'om nn'aⁿ na cwindye'ntjom ndaa ntyee na cwiluiitquiendye, ndo' mañ'eeⁿ nt'om nn'aⁿ tmaaⁿ fariseos. Tjachom naⁿñeeⁿ jo' jo'. Ty'echona lioochom ndo' chom nlca ñ'eⁿ l'o ts'iaaⁿ ntia'. ⁴Ndo' Jesús, nc'e na mantyjeeⁿ cha'tso na mawaa xjeⁿ na nntjoom, tjacatjomñê naⁿñeeⁿ. Tax'leeⁿ ndaāna, matsoom:

—¿Ñeeⁿ juu cwil'ue'yo'?

⁵T'oōna, jlueña:

—Cwil'uaayâ Jesús na jnaⁿ Nazaret.

Matsoom:

—Maja luaa jo'.

Ndo' mati Judas na tquiaa cwenta jom, mañ'eeⁿ ñequio naⁿñeeⁿ. ⁶Ndo' quia tso Jesús: “Maja luaa jo’”, seilcwe'ntyana' joona hasta xjeⁿ nomtyuaacheⁿ tquiaandyena. ⁷Quia jo' tax'eeñenda' Jesús ndaāna:

—¿Ñeeⁿ juu cwil'ue'yo'?

Ndo' joona t'oōnnda'na nnoom:

—Jesús tsaⁿ na jnaⁿ Nazaret.

⁸T'o Jesús ndaāna:

—Jnda tsjoōya, maja luaa jo'. Jo' chii xeⁿ ja cwil'ue'yo', ca'ndye'yo' naⁿm'aⁿ na nnc'oona.

⁹Luaa' tuii cha catseicandañena' ñ'oom na tsoom quia seineiⁿ nnom Tsotyeeⁿ. Tsoom: “Nn'aⁿ na jnda tquiaa' l'oōya, meiⁿcwiindyē joona t̄tseicatsuuya.” ¹⁰Quia jo' Simón Pedro tjeiⁿñoomñê xjo na maleiñ'oom. Seiquieeⁿñê ts'aⁿ na jndyu Malco. Tyjeeⁿ tsua'qui

tsaⁿñeeⁿ ntyjaya. Juu tsaⁿñeeⁿ mosoo' tyee na cwiluiitquieñe.

¹¹Matso Jesús nnom Pedro:

—Cwja'ndyu'nnda' xjo' quii' tjaⁿwaa'na'. ¿Aa matseitiuu' na ticaty'iomyana' na catjoⁿya nawil' t'maⁿ na seijndaa'ñe Tsotyaya na nntjoⁿ?

Ty'eñ'omna Jesús na m'aaⁿ tyee na cwiluiitquieñe

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹²Quia jo' sondaro'ñeeⁿ ñequio capeitaⁿ na cwiluiitquieñe ndaana ñequio naⁿñeeⁿ na cwindye'ntjom ndaaⁿ ntyee na cwiluiitquiendye ndaaⁿ nn'aⁿ judíos, t'uena Jesús, jla'tyeⁿna jom. ¹³Ty'eñ'omjndyena jom na m'aaⁿ Anás, xeeⁿ tyee na jndyu Caifás na cwiluiitquieñe chu'ñeeⁿ. ¹⁴Majuu Caifás'ñeeⁿ jndaⁿ seijnooⁿ qⁿ n'om ncl'iaaⁿaⁿ nn'aⁿ judíos'ñeeⁿ na yaticheⁿ na cwii' ts'aⁿ cue' cwentaa cha'tsondey joona.

Macwji'ñe Pedro cantyja 'naaⁿ Jesús

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵Wendyô já, nquii Simón Pedro ñ'eⁿ ja Juan saantyjooyá nanqueⁿ naⁿñeeⁿ. Juu tyee na cwiluiitquieñe mawajnaⁿaⁿ ja. Macwe' jo' tjoquiaⁿa tach'eⁿ waa' tyee'ñeeⁿ xjeⁿ na ty'eñ'omna Jesús jo' jo'. ¹⁶Saa Pedro tjawintyjeeⁿeⁿ 'ndyoots'a tatiom. Jo' chii ja na mawajnaaⁿ tyee na cwiluiitquieñe, jluii'a ch'eⁿ, seinãⁿ nnom yuscu na mach'ee cwentaa 'ndyoots'a'ñeeⁿ. Ndo' juu tquiaa ñ'oom' na jndyoquiee' Pedro tach'eⁿ w'aa. ¹⁷Ndo' tax'ee yuscu'ñeeⁿ nnom Pedro: —¿Aa nchii 'u cwii joona na matseijomñe ñ'oom na mañequiaa tsaⁿm'aaⁿ?

T'ô Pedro matsoom:

—Nchii jo' ja.

¹⁸Ndo' nn'aⁿ na cwindye'ntjom w'aa'ñeeⁿ, ñequio nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwil'a cwentaa wats'om, jndaⁿ jla'cw'aana ñoom. Meintyjee'na na cwila'windyena, ee jeeⁿ teiⁿ. Ndo' mati meintyjee' Pedro quii'ntaaⁿna, matseiwiñê ñ'eⁿndyena.

Mawax'ee tyee na cwiluiitquieñe ñ'oom nnom Jesús

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹Ndo' nquii tyee na cwiluiitquieñe ndaaⁿ ntyee, tax'eeñe nnom Jesús 'ñeeⁿ já nn'aⁿ na cwilajomndyô ñ'eⁿñê ts'iaaⁿ na mach'eeⁿ, ndo' mati chiuu waa ñ'oom na tyoñequiaaⁿ. ²⁰T'ô Jesús matsoom:

—Ñequii'cheⁿ ñequio na jndoo' nn'aⁿ tyotseinaⁿya. Ndo' na tyo'mooⁿya ndaaⁿ nn'aⁿ judíos naquii' lan'om 'naaⁿna ñequio wats'om t'maⁿ yuu na cwitjomndyena. Meiⁿcwii ñ'oom tyootseinaⁿ na cwe' ñe'we ndyee ts'aⁿ ndii. ²¹Na mawaxe' nooⁿ, ¿chiuu na ticwaxe' ndaaⁿ nn'aⁿ na jndaⁿ ñejndyena ñ'oom na mañequiaa ljo' ñetsjoo? Naⁿñeeⁿ nquiiujndaa'ndyena ñ'oom na ñet'mooⁿ.

²²Ndo' quia na jndaⁿ tso Jesús ñ'oomwaa', cwii naⁿñeeⁿ na cwil'a cwentaa wats'om na tyom'aⁿ jo' jo' tquiaa tsaⁿñeeⁿ nda' watmeiⁿ jom. Tso tsaⁿñeeⁿ nnoom:

—¿Aa laa'ti' maw'o' 'ndyoo nquii ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndaaⁿ ntyee cwentaaaya?

²³T'ô Jesús, matsoom:

—Xeⁿ tia ñ'oom na matsjoo, cwji'yuu'ndyu' cantyja 'naaⁿ

ñ'omtiañeeⁿ, sãa xeⁿ ñ'oom na maty'iomjanya' matseinaⁿ, tis'a na macwja' ja.

²⁴Quia jo' seicwanom Anás Jesús na ndi chu'tyeⁿñê l'õ Caifás, tyee na cwiluiitquieñe ndaa nn'aⁿ judíos.

**Macwjiñennda' Pedro cantyja 'naa'^m
Jesús**

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵Yocheⁿ na meintyjee' Pedro ndyoo chom na matseiwiñê, ta'x'leena nnoom:

—Ndo' 'u je', ¿aa nchii macwii nquiee na^mñeeⁿ na cwilajomndyo' ñ'eⁿñê?

Saa jom tjei'ñê, tsoom:

—Nchii jo' ja.

²⁶Ndo' jo' jo' m'aaⁿ cwii ts'aⁿ na mach'ee ts'iaaⁿ 'naa^m tyee na cwiluiitquieñe ndaa ntyee. Juu tsa^mñeeⁿ mann'aa^m ts'aⁿ na tyjee Pedro tsua'qui. Matso tsa^mñeeⁿ nnom Pedro:

—¿Aa nchii nty'iaya 'u na ñ'e^m ñ'eⁿñê yuu waa ntjom?

²⁷Saa Pedro tjei'ñenna^m aⁿ. Ndo' mañoom' seixuaa caxtijndyo.

**Nn'aⁿ judíos tioona cwenta Jesús l'õ
Pilato**

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)

²⁸Quia jo' ty'eñ'om nn'aⁿ judíos Jesús, jnaⁿ na waa' Caifás, tquiena w'aa yuu na mac'eⁿ gobiernom. Ndo' ndicwaⁿ cwitsjoom xje^mñeeⁿ. Saa tic'ooquie' nn'aⁿ judíos naquii' wats'iaaⁿ 'naa^m gobiernom cha tints'aana' na tilju' laxmaⁿ na, ee xeⁿ na ljo' tixonquiaana' na wanaaⁿ na nla'jomndyena xuee na cwitquiina catsmaⁿ chjoo. ²⁹Jo' chii jlui' Pilato

quii' w'aañeeⁿ tjatseineiⁿ ndaa nn'aⁿ. Tsoom:

—¿Ljo' ñ'oom cwique^myo' nacjoo' tsa^ms'am'aaⁿ?

³⁰Joona t'õona nnoom:

—Xeⁿ nchii ts'aⁿ na tia ts'aⁿñe jom, xonquioñ'õoⁿyâ jom na m'aa^m.

³¹Ndo' tso Pilato ndaa judíosñeeⁿ:

—Ncjo'yo' catsaan'om'yo' jom. Catu'xe^myo' jom cantyja 'naa^m ljeii 'na^myo' na waa.

T'õõ na^mñeeⁿ nnoom:

—Tjaa'naⁿ najndaaya na nlacuaa'â ts'aⁿ.

³²Luaa' tuii cha catseicandaa'ñena' ñ'oom na seineiⁿ Jesús na t'mõõⁿ cwaaⁿ cwii nnom na nntseicuee'na' jom. ³³Ndo' tjaquiee'nnda' Pilato quii' wats'iaaⁿ 'naa^m aⁿ. Tax'eeñê nnom Jesús:

—¿Aa 'u cwiluiindy' Rey cwentaa nn'aⁿ judíos?

³⁴T'õ Jesús, matsoom nnom:

—¿Aa luaa' matsu' ee na matsei'no^m cheⁿnncu'? Oo, ¿aa m'aⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwilue na ljo' cantyja 'na^mya njom'?

³⁵T'õ Pilato, matsoom:

—Ja nchii ts'aⁿ judío ja. Manquiee nn'aⁿ ndyua' ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye ndaa ntyee 'na^myo', joona tquiana cwenta 'u l'õõya. ¿Ljo' sa'?

³⁶T'õ Jesús nnoom:

—Juu na cwiluiindyõ na catsa'ntjoⁿya, nchii cantyja 'naa^m tsjoomnancuewaañe na matseixmaⁿ na. Ee xeⁿ cwiluiiñena' na ljo', quia jo' nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿndyõ nl'ana tia' cha na tiñequiaa ts'aⁿ cwenta ja luee nn'a^mya nn'aⁿ judíos, sãa

nchii cantyja 'naa^m tsjoomnancue tseixmaⁿya na catsaⁿntjoⁿ.

³⁷Ndo' tax'ee Pilato nnoom:

—Quia jo', ¿Aa cwiluiindy' rey?

T'ḡ Jesús, matsoom nnom:

—Maxjeⁿ jo' cwiluiindyō. Macwe' jo' na tuiindyō na jndyḡḡ tsjoomnancue, cha cwji'yuu'ndyō ñ'oom na mayuu'.

Ticwii cwii ts'aⁿ na matseijomñe ñ'oom na mayuu'ñeeⁿ, tsaⁿñeeⁿ mandii ñ'oom na mañequiaya.

³⁸Tax'eeñe Pilato nnom Jesús:

—¿Ljo' jo' na cwiluiñena' na mayuu'?

Teijndaa'tyeⁿ na cue' Jesús

(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Ndo' jnda na tso Pilato na luaa', jlui'nnaaⁿaⁿ jo ndaa nn'aⁿ judíos.

Tsoom ndaana:

—Tjaa jnaⁿ tseixmaⁿ tsaⁿm'aaⁿ. ³⁹Saa mawaa costumbre quii'ntaaⁿyo' na catseicandyaandyō cwii praso na nntioḡ juu luee'yo' xuee na cwitquie'yo' catsmaⁿ chjoo. Quia jo' ¿aa l'ue n'om'yo' na nntseicandyaandyō juu rey na matseixmaⁿ na catsaⁿntjom 'o?

⁴⁰Ndo' jla'xuaana, jluenta:

—Nchii tsaⁿm'aaⁿ.

Catseicandyaandyu' Barrabás.

Luaa' ñ'oom taⁿ naⁿñeeⁿ. Ndo' juu Barrabás'ñeeⁿ, tsaⁿcanch'ue jo'.

19 Quia jo' saⁿntjom Pilato na catjaa' sondaro Jesús. ²Ndo' sondaro'ñeeⁿ l'ana tsei niroom, jnda chii tiomna juuna' xqueⁿ Jesús, ndo' jla'cweena jom cwii liaatco colo catsioo'. ³Ndo' ty'entyjaa' nt'om sondaro'ñeeⁿ jom. Cwe' tyoncona, jluenta:

—Caluit'maⁿndyu' 'u Rey na cwiluiindyu' na catsaⁿntjom' nn'aⁿ judíos.

Ndo' tyotmeiⁿna nda' watmeiⁿ nnoom.

⁴Jnda jo' jlui'nnda' Pilato jo ndaana. Matsoom:

—Canty'ia'yo', macwjiia' jom jo ndaa'yo' cha queⁿyo' cwenta meiⁿcwii jnaⁿ ticatseixmaaⁿ.

⁵Xjeⁿñeeⁿ jlui' Jesús jo ndaana na ñjom tsei niroom xqueeⁿ, ndo' cweⁿ liaatco colo catsioo'. Tso Pilato ndaana:

—Luaañe tsaⁿs'am'aaⁿ.

⁶Ndo' ntyee na cwiluiitquiendye ñequio nn'aⁿ na cwil'a cwenta wats'om, quia nty'iaana Jesús, jla'xuaana:

—Caty'iom' jom ts'oom'naaⁿ.

Caty'iom' jom ts'oom'naaⁿ.

T'ḡ Pilato ndaana, matsoom:

—Ncjo'yo' cato'ñoom'yo' jom ndo' caty'iom'yo' jom ts'oom'naaⁿ ee jnda ljeiya na meiⁿcwii jnaⁿ ticatseixmaaⁿ.

⁷T'ḡonnda' nn'aⁿ judíos nnoom, jluenta:

—Mawaa ljeii na cwileiñ'ḡḡyâ, ndo' cantyja 'naa^m juuna' matsaⁿntjomna' na cueeⁿe ee na tsoom na Jnda Ty'ḡḡots'om cwiluiñê.

⁸Jnda na jndii Pilato ñ'oommeiⁿ, seicaty'uetina' jom. ⁹Ndo' tjaquiee'nnaaⁿaⁿ wats'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ. Tax'eeñe 'ndyoo Jesús:

—¿U yuu jnaⁿyu'?

Saa Jesús meiⁿcwii ñ'oom tîc'ḡḡⁿ.

¹⁰Jo' chii matso Pilato nnoom:

—¿Chiuu na tic'ḡ' 'ndyō? Ja waa na jndḡ na nntseicandyaandyō 'u, oo na nnty'ioⁿya 'u ts'oom'naaⁿ.

¹¹T'ḡ Jesús, matsoom:

—Xeⁿ nchii Ty'ḡḡots'om tquiaa na jndu' tjaa meiⁿcwii na ndaa nntsa' ñ'eⁿndyō. Macwe' jo' juu ts'aⁿ na tio ja l'ḡ' mat'maⁿti jnaaⁿ mawaa.

¹²Quia na jndii Pilato ñ'oomwaa', seijneiⁿ na nntseicandyaañê Jesús. Saa nn'aⁿ na cwiluiitquiendye ndaa nn'aⁿ judíos jla'xuaana:

—Xeⁿ nntseicandyaandyu' tsaⁿm'aaⁿ, tiñe'catseix'iaa'ndyu' ñequio César, tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ, ee meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na ñe'caluiiñe rey cha'na tsaⁿm'aaⁿ, mawjaa nacjoo' César.

¹³Ndo' jndā na jndii Pilato ñ'oommeiⁿ, tjeiiⁿeⁿ Jesús jo ndaāna. Tjacjom ntio 'naaⁿaⁿ cwii joo na jndyu Nataa Ljo' yuu quicu'xeeⁿ ñ'oom. Ñequio ñ'oom na cwila'neiⁿ nn'aⁿ judíos jndyuna' Gabata. ¹⁴Ndo' juu xuee'ñeeⁿ, xuee na cwilajndaa'ndyo jaa nn'aⁿ judíos na nntquiaaya catsmaⁿ chjoo. Tuii na luaa' cha'na quiajmeiⁿ. Quia jo' matso Pilato ndaa nn'aⁿ judíos'ñeeⁿ:

—Canty'ia'yo', luaañe rey na tseixmaⁿ na nntsa'ntjom 'o.

¹⁵Saa naⁿñeeⁿ jla'xuaana:

—Catseicue' jom. Catseicue' jom. Caty'iom' jom ts'oom'naaⁿ.

Matso Pilato ndaāna:

—Nquii rey na nntsa'ntjom 'o, ¿aa maxjeⁿ caty'ioⁿya jom ts'oom'naaⁿ?

Ntyee na cwiluiitquiendye t'oon, jluena:

—Jā tjaa'naⁿ cwiicheⁿ rey na catsa'ntjom jā, macandā nquii César.

¹⁶Quia jo'cheⁿ tquiaa Pilato Jesús ndaa naⁿñeeⁿ na caty'ioomna jom ts'oom'naaⁿ. Ndo' mana ty'eñ'omna jom.

Ty'ioom sondaro Jesús ts'oom'naaⁿ
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

¹⁷Quia jo' tjachuu Jesús ts'oom'naaⁿ cwentaaⁿaⁿ cwii joo na jndyuna' Tsei'xqueⁿ Ts'oo. Ñequio

ñ'oom na cwila'neiⁿ nn'aⁿ judíos jndyuna' Gólgota. ¹⁸Ndo' jo' jo' ty'ioomna jom ts'oom'naaⁿ. Ndo' mati ty'ioomna cwiicheⁿ we ts'aⁿ noom'naaⁿ. Cwii cwii ts'aⁿ ñoom ts'oom'naaⁿ na cwii ntyjaaⁿaⁿ, ndo' m'aaⁿñê xcwe. ¹⁹Ndo' sa'ntjom Pilato na teiljeii cwii ñ'oom na ty'iom sondaro xqueⁿ ts'oom'naaⁿ. Ñ'oom'ñeeⁿ matsona': "Luua Jesús, ts'aⁿ Nazaret na cwiluiiñe rey na matsa'ntjom nn'aⁿ judíos." ²⁰Jndye nn'aⁿ judíos jla'naaⁿna ljeiiwaa', ee yuu na ty'ioomna Jesús ts'oom'naaⁿ manndyoo' nnom tsjoom. Juu ñ'oom'ñeeⁿ teiljeiina' ñequio ñ'oom na cwila'neiⁿ nn'aⁿ judíos, nn'aⁿ romanos, ndo' nn'aⁿ griegos. ²¹Quia jo' jla'neiⁿ ntyee na cwiluiitquiendye cwentaa nn'aⁿ judíos nnom Pilato. Jluena:

—Tintseiljei' na tsaⁿm'aaⁿ cwiluiiñê rey na nntsa'ntjoom jā. Luua catseiljei': "Tsaⁿm'aaⁿ matsoom: Ja cwiluiindyō Rey na catsa'ntjoⁿya nn'aⁿ judíos."

²²T'ō Pilato ndaāna, matsoom:

—Cantya na jndā seiljeiya, mantyjati jo'ndyo.

²³Jndā na ty'ioom sondaro Jesús ts'oom'naaⁿ, quia jo' ñequieendye joona to'ñoomna cwii cwii liaⁿaⁿ. Mati to'ñoomna liaatco 'naaⁿaⁿ na tuiina' na tjaa yuu ñjoom'na'.

²⁴Jluena ndaa nc'iaana:

—Ticajndii'ndyo juuna', x'iaa nncjaaya na nnty'iaaya 'ñeeⁿ cwii jaa nncwantjom juuna'.

Luua' l'ana cha catseicandaa'ñena' ñ'oom' Ty'oots'om na teiyo teiljeii nacjoo' libro Salmos. Matsona': "Tquiana cwii cwii liaya ndaa nc'iaana, ndo' ty'ena x'iaa na ta'ntjomna liaya."

Nc'e na luaa' matso ljeii'ñee, jo' chii l'a sondaro na ljo'.

²⁵Ndo' macañoom' ts'oom'naaⁿ na ñoom Jesús meintyjee' tsoñeeⁿ. Mati jo' jo' m'aaⁿ María tyjee tsoñeeⁿ, scuu' Cleofas, ñequio María Magdalena.

²⁶Jndā na nty'iaa' Jesús na jo' jo' meintyjee' tsoñeeⁿ na cañom ja na jeeⁿ candya' ts'oom, tsoom nnom: —U naⁿ, tsaⁿm'aaⁿ nntseixmaaⁿ ti'ljnda'.

²⁷Jndā jo' matso Jesús nooⁿ:

—Luaañe tso'ndyo'.

Ndo' majuu xjeⁿñeeⁿ to'ñoⁿya tsoñeeⁿ. Teix'aya juu cha'cwijom cwii ts'aⁿ w'aya.

Na tue' Jesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸Jndā tuui na luaa', ntyjii Jesús na jndā jndāa' cha'tso cantyja 'naaⁿaⁿ. Jo' chii cha na nntseicandāa'ñena' cha'tso ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii, matsoom: —Ñe'c'ua ndaa.

²⁹Ndo' jo' jo' waa cwii xuaa na cwicañjom winom na tā. Quia jo' nchjeendye sondaro'ñeeⁿ cwii 'naⁿ na ya maw'ana' winom'ñeeⁿ. Chii tioonaa juuna' nnom cwii ts'oom hisopo, jndā chii ty'ioomna juuna' 'ndyoo Jesús. ³⁰Ndo' jndā na tjawe'na' 'ñom, matsoom:

—Jndā seicandāa'ñena' cha'tso cantyja 'naⁿya. Jndā chii seintyanquiooñe xqueeⁿ.

Tioom cantyja na wanoom'm l'o Ty'oots'om.

Seicjooñe cwii sondaro tsei'ntsquiee' Jesús

³¹Xuee na cwila'tyeⁿ nn'aⁿ judíos xuee pascua quia ty'ioomna Jesús

ts'oom'naaⁿ. Nn'aⁿ na m'aⁿ n'iaaⁿ quii'ntaaⁿ nn'aⁿ judíos, tical'ue n'omna na ñom ndyee naⁿñeeⁿ noom'naaⁿ xuee na cwita'ljndyena. Ee juu xuee'ñeeⁿ jeeⁿ t'maⁿ xuee tseixmaⁿna' quia cwila'cuee'na catsmaⁿ chjoo. Jo' chii ty'ecatana nnom Pilato na catsa'ntjoom na catom ndei'nc'ee' naⁿñeeⁿ cha catseyuuaa'na' na nncwjena, ndo' cha tyuaa' nntaa'ndyena naⁿñeeⁿ noom'naaⁿ. ³²Jo' chii sondaro'ñeeⁿ ty'ecatomna ndei'nc'ee' ts'aⁿ najndyee, ndo' majo'ti l'ana cwii'cheⁿ tsaⁿñeeⁿ na ty'ioomna jom ts'oom'naaⁿ cwii'cheⁿ ntyjaa' Jesús. ³³Saa quia na ty'entyjaa'na Jesús, jliuna na jndā tueeⁿeⁿ. Tatîcatomna ndei'nc'eeⁿ.

³⁴Saa meiiⁿ na ljo' cwii sondaro'ñeeⁿ tjaa'ñe lantsa tsei'ntsqueeⁿeⁿ. Mañoom' jlui' niom' ñequio ndaa. ³⁵Ja nty'ia na ljo' tuui, ndo' macwji'yuu'ndyo. Cala'noⁿyo' na mayu'a ñ'oom matseinaⁿ cha mati nndaā nla'yu'yo'. ³⁶Ee nmeiiⁿ tuui cha na catseicandāa'ñena' ñ'oom' Ty'oots'om na teiyo teiljeiina' nacjoo' libro Salmos. Matsona': "Meiⁿcwii tseiⁿeⁿ tîcatom." ³⁷Ndo' mati waa cwii'cheⁿ ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeiina' na matsona': "Nnty'iaana nquii ts'aⁿ na jla'cjoondyena tsei'ntsquiee'."

Tjacanty'iuu'ñe Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸Jndā teinom nmeiⁿ, José ts'aⁿ na jnaⁿ Arimatea, tjacaaⁿ nnom Pilato na ñnequiaa tsaⁿñeeⁿ sei'ts'o'naaⁿ Jesús. José'ñeeⁿ matseijomñe ñ'oom na mañequiaa Jesús saa cwe' nty'iu ee nquiaⁿaⁿ nn'aⁿ judíos.

Pilato tquiaaⁿ ñ'oom'm. Jo' chii José tjaaⁿ, tjac'oom sei'ts'o 'naaⁿ Jesús. ³⁹Ñ'eⁿ Nicodemo, tsaⁿ na tja na m'aaⁿ Jesús cwii teijaaⁿ. Jom tjañ'oom cha'na ntquiuu nchoo' nqui kilos ncheⁿ na tjoom'na' mirra ñequio áloes na nnty'oomndyena juuna' sei'ts'o 'naaⁿ Jesús.

⁴⁰Quia jo' to'ñoomna ts'oo Jesús, ty'oomndyena ncheⁿ cachi'ñeeⁿ liaa na jndyuna' lino. Jnda chii jla'tyjoondyena liaa'ñeeⁿ jom. Ee luaa' waa costumbre 'naaⁿ nn'aⁿ judíos na cwity'iuuna l'oo. ⁴¹Yuu na ty'oom nn'aⁿ Jesús ts'oom'naaⁿ waa cwii ntjom. Naquii' ntjom'ñeeⁿ waa cwii tsei'tsuaa xco, na mei'jom ndii' tyoojaanty'iuu'ñe ts'oo. ⁴²Ndo' nc'e na mawaa xjeⁿ na nnc'ooquie' nn'aⁿ judíos xuee sauro', jo' chii jo' jo' ty'ecatjaa'ndyena ts'oo Jesús. Ee tsei'tsuaa'ñeeⁿ nndyoo' waana' yuu na ty'oom nn'aⁿ Jesús ts'oom'naaⁿ.

Tquiaa Ty'oots'om na wando'xco Jesús

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

20 Jaancoo xuee nei'nc'o', xuee najndyee smaⁿna, tyjee'cañoom María Magdalena tsei'tsuaa'ñeeⁿ, ndicwaⁿ jaa'cheⁿ. Nty'iaaⁿ'aⁿ na jnda teindyö tsjo' na ñejñoom 'ndyoo juuna'. ²Quia jo' jleinoom, tjaaⁿ yuu na m'aaⁿ ja na jeeⁿ candya' ts'om Jesús ñ'eⁿ Simón Pedro. Matsoom ndaayâ:

—Jnda tjeii'na sei'ts'o 'naaⁿ Ta Jesús tsei'tsuaa, mei' ticaliuyâ yuu tqueⁿna juuna'.

³Quia jo' ja ñequio Pedro saayâ, squiaayâ yuu waa tsei'tsuaa.

⁴Ñe'cwi saayâ, jleinooⁿyâ, saa jndeiti jleinooⁿ, nchiiti Pedro.

Jo' chii ja tuajndyaaya yuu waa tsei'tsuaa. ⁵Seintyanquiondyo, nty'iaaya liaa na ñechu'tyjoonê Jesús meindyuaana' naquii' tsei'tsuaa, saa tîcjoquia'a. ⁶Ndo' quia na tuee'cañoom Simón Pedro jo' jo', na cwijndyontyjoⁿ naxaⁿ'a, jom tjaqueⁿ'eⁿ hasta naquii'cheⁿ tsei'tsuaa. Mati nty'iaaⁿ'aⁿ joo liaa'ñeeⁿ na ñechu'tyjoonê Jesús meindyuaana' jo' jo'. ⁷Ndo' juu liaa na ñeta' xqueⁿ Jesús ljeiⁿ na ticwacatyeeⁿ'na' ñequio nt'omcheⁿ liaa na ñechu'tyjoonê. Wacatyeeⁿ'na' na ñenquiina', chi'lcwiina'. ⁸Quia jo' mati ja na matseijomndyö ñ'eⁿ Jesús, tjoquia'a naquii'cheⁿ tsei'tsuaa. Nty'iaaya na ljo' waa, ndo' quia ljo'cheⁿ seiyu'a. Ee meiⁿ na ja tuajndyaa jo' jo', saa tîcjoquia'a na mandínoom'. ⁹Ee xjeⁿ'ñeeⁿ ndicwaⁿ tjocheⁿ nla'nooⁿ'â ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii na matsona' maxjeⁿ nñequiaa Ty'oots'om na nncwando'xco Jesús xeⁿ jnda tue'. ¹⁰Quia jo' wenydô já na cwilajomndyö ñ'eⁿñê jluii'â tsei'tsuaa. Saalcwaa'â na waa w'aayâ.

Teitquioo'ñe Jesús nnom María Magdalena

(Mr. 16:9-11)

¹¹Saa María meintyjee'cheeⁿ nacañoom' tsei'tsuaa, maty'ioom. Yocheⁿ na maty'ioom jo' jo', seintyanquionê na nty'iaaⁿ'aⁿ naquii'cheⁿ tsei'tsuaa. ¹²Jo' jo' nty'iaaⁿ'aⁿ we ángeles, jeeⁿ canchii' liaa cwee'na. Cwii tsaⁿ'ñeeⁿ wacatyeeⁿ jo yuu na ñet'oom xqueⁿ Jesús, ndo' x'iaaⁿ'aⁿ wacatyeeⁿ jo yuu ñet'om nc'ee Jesús. ¹³Ndo' ta'x'eena nnoom:

—¿Chiuu 'u ts'aⁿ na maty'ioo'?

Tsoom ndaana:

—Jndā ty'eñ'omna nqueⁿ na cwiluiñê na matsa'ntjoom ja, meiⁿ ticaljeiia yuu ty'equeⁿ na jom.

¹⁴Jndā ncue na tsoom na luaa', quia jo' teiqueeⁿ, nty'iaaⁿ'aⁿ na meintyjee' Jesús jo' jo', saa ticwajnaⁿ'aⁿ na nquii Jesús jo'.

¹⁵Tso Jesús nnoom:

—'U yuscu, ¿chiuu na jeeⁿ maty'ioo'? ¿Ñeeⁿ juu mal'ue'?

Ndoo' ntyjeeⁿ ts'aⁿ na mach'ee cwenta ntjom'ñeeⁿ juu Jesús. Jo' chii matsoom nnom:

—Aa ndi' ta, xeⁿ 'u tjañ'oom' jom, catsu' nooⁿ yuu tja'queⁿ jom, quia jo' nncjoc'oⁿya jom.

¹⁶Quia jo' matso Jesús:

—María.

Jndā na jñeeⁿ na tjei' Jesús xueⁿ'eⁿ, quia jo' teiqueeⁿ. T'ooⁿ ñequio ñ'oom na cwila'neiⁿ nn'aⁿ judíos. Matsoom:

—Raboni.

Ñ'oom'ñeeⁿ matsona' ts'aⁿ na ma'moⁿ ñ'oom' Ty'oots'om ndaa nc'iaa'.

¹⁷Matso Jesús nnoom:

—Tint'uii'tyeⁿ ja, ee tyoocjowaa na m'aaⁿ Tsotyaya. Saa cja' na m'aⁿ ti'nc'iaaya na cwiteijndeina ja, catseicandii' na majowaa na m'aaⁿ Tsotyaya na mati cwiluiñê Tsotyeyo', na m'aaⁿ Ty'oots'omya ndo' Ty'oots'om cwenta'yo'.

¹⁸Quia jo' tja María Magdalena, tjatseicañeeⁿ jâ na cwilajomndyô ñ'eⁿ Jesús. Juu María t'mooⁿ ndaayâ ñ'oom na jndâ seineiⁿ Jesús nnoom, ndo' na jndâ nty'iaaⁿ'aⁿ juu.

Teitquioo'ñe Jesús ndaa jâ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñ'eⁿñê

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

¹⁹Ndo' mañejuu tmaaⁿ xuee neiⁿnc'o'ñeeⁿ, jâ nn'aⁿ na t'maⁿ Jesús tjomndyô na ñe'naaⁿ.

Jla'cata'tyaaⁿyâ ndyueel'a nc'e na nquiaayâ nc'iaaya nn'aⁿ judíos. Xjeⁿ'ñeeⁿ tyjee'cañoom na m'aaⁿyâ, teintyjeeⁿ'eⁿ xcwe quii'ntaaⁿyâ.

Matsoom:

—C'oom'yo' na tjaa ñomtiuu.

²⁰Ndo' jndâ tsoom na luaa', t'mooⁿ l'ooⁿ ñequio tsei'ntsqueeⁿ'eⁿ ndaayâ. Ndo' tquiaana' na jeeⁿ neiiⁿyâ na nty'iaanndaa'â jom. ²¹Ndo' tsoom ndaayâ:

—Quiaa Ty'oots'om na tjaa ñomtiuu laxmaⁿ'yo'. Cha'xjeⁿ jndâ jñoom ja ñequio ñ'oom naya 'naaⁿ'aⁿ malaa'ti' majñooⁿya 'o.

²²Ndo' quia na jndâ tsoom na luaa', tjoom'm jndye ndaayâ.

Tsoom:

—Cato'ñoom'yo' Espíritu Santo.

²³Ñeeⁿ joo na cwilat'maⁿ n'om'yo' jnaaⁿ, mati Ty'oots'om matseit'maⁿ ts'oom jnaaⁿna. Saa 'ñeeⁿ joo na ticalacandyaandyo' cantyja 'naaⁿ jnaaⁿ, maxjeⁿ tyeⁿ jndâ t'uii' jnaaⁿna joona.

Nty'iaa' Tomás na mawando'xco Jesús

²⁴Xjeⁿ na jndyoyndyee Jesús, juu Tomás, cwii jâ na cwilajomndyô ts'iaaⁿ na mach'eeⁿ tic'oomñê, jom tsaⁿ na cwil'uuyâ catyeⁿnquiee.

²⁵Jo' chii nt'omndyô jâ l'uuyâ nnom Tomás:

—Jndâ nty'iaayâ nquii Jesús.

Saa t'ooⁿ ndaayâ:

—Ja xeⁿ ticanty'ianooⁿ 'naaⁿ yuu na tjaa clavos n'oml'ooⁿ, ndo' na nncwjaa'ndyo nnomts'oo yuu na jla'cjoondye clavos, ndo' xeⁿ ticantquieendyo jnda'ts'oo tsei'ntsqueeⁿ'eⁿ maxjeⁿ xocatseyu'a na wando'xcoom.

²⁶Jnda ñeeⁿ xuee na tuii na luaa' quia jo' jâ nn'aⁿ na t'maⁿ Jesús na calajomndyô ñ'eⁿñê tyom'aa'nndaa'â w'aa'ñeeⁿ, ndo' quia ljo'cheⁿ mati ñ'eⁿ Tomás. Ndo' tyjee'cañoom Jesús naquii' ntaaⁿyâ na ndi tã' ndyueel'a. Tsonnaaⁿ'aⁿ ndaayâ:

—C'om'yo' na tjaa ñomtiu.

²⁷Mañoom' matsoom nnom Tomás:

—Caty'iom' nnomts'o' ts'om ts'ooya, ndo' canty'ia' l'ooya. Ndo' cwjaa'ndyu' jnda'ts'o' tsei'ntsquieeya. Tantsa' na tiñe'catseyu'!

²⁸T'ô Tomás nnoom, tso:

—Jeeⁿ 'u Ta, 'u cwiluiindyu' Ty'oots'omya ndo' nquii na matsã'ntjom ja.

²⁹Matso Jesús nnoom:

—'U Tomás, cwe' na je' jnda nty'ia'njom' ja, jo' na matsei'yu'. Matio'naaⁿñe Ty'oots'om nn'aⁿ na cwila'yu' ñ'eⁿndyo meiiⁿ tyoonty'iaandaana ja.

Jndaa' ts'iaaⁿ na teiljeii librowaañe

³⁰Jâ nn'aⁿ na t'maⁿ Jesús na calajomndyô ñ'eⁿñê jndoo'ndaayâ na jndye nt'omcheⁿ ts'iaaⁿ s'aaⁿ na tixocaluii na cwe' meiⁿquia ts'aⁿ nnts'aa. Joonal' tîcwiljeii nacjoo' librowaa. ³¹Saaⁿ nmeiiⁿ matseiljeiya cha na calayu'yo' na juu Jesús cwiluiñê Cristo, ndo'

Jnda Ty'oots'om. Matseiljeiya nmeiiⁿ cha cantyja na cwilayu'yo' ñ'eⁿñê nnto'ñoom'yo' na ticantycwii na cwitando'yo'.

**Teitquioo'ñe Jesús ndaa
ntquiee'ndyô jâ**

21 Jnda tuii nmeiⁿ, Jesús seica'moⁿñennaaⁿ'aⁿ ndaa

jâ nn'aⁿ na cwilajomndyô ñ'eⁿñê.

S'aaⁿ na ljo' yocheⁿ na m'aaⁿyâ xndyaa' ndaaluee Tiberias. Luaa waa na seica'moⁿñê ndaayâ.

²Ñe'naaⁿ m'aaⁿ Simón Pedro ñequio Tomás tsaⁿ na cwil'uuyâ catyeⁿnquiee, ñequio Natanael na jnaⁿ Caná ts'ondaa Galilea, ñequio wenydô jâ ntseinda Zebedeo ñequio nt'omcheⁿ nc'iaayâ na t'maⁿ Jesús na cala'jomndyô ñ'eⁿñê. ³Tso Simón Pedro ndaayâ:

Jocwjii'a catscaa.

L'uuyâ nnoom:

—Cwitsaayâ ñ'eⁿndyu'.

Quia jo' saayâ, tuooyâ ts'om w'aandaa. Saa juu tsjom'ñeeⁿ meiⁿcwii catscaa tîcatjeii'â.

⁴Ndo' jnda wjaawixuee, quia jo' tyjee'cañoom Jesús jâ. Meintyjeeⁿ'eⁿ ndyoo ndaaluee, saa tîcala'nooⁿ'â na manqueⁿ jo'. ⁵Quia jo' tax'eeñê ndaayâ:

—'O tyjanoⁿ, ¿aa jnda tjei'yo' calcaa?

T'ooyâ nnoom:

—T'jaa'naⁿ.

⁶Matsoom ndaayâ:

—Catue'yo' tsqui' naⁿyo' ntyjaa' w'aandaa ntyjaya, quia ljo'cheⁿ nliu'yo' calcaa.

Ndo' tuaa'â juuna' jo' jo', jnda jo' tileicandaa nntjeii'â juuna' cwe' ee jeeⁿcheⁿ ndya' jndye calcaa chuuna'.

⁷Quia jo' ja na jeeⁿ wi' ts'om Jesús, tsjooya nnom Pedro:

—Juu Ta Jesús luaa'.

Quia jñeeⁿ na ljo' tsjoo, tcweeⁿ liaa maseta, ee jnda tjeiiⁿeⁿ juuna' na mach'eeⁿ ts'iaaⁿ. Jnda jo' tju'ñê ts'om ndaaluae, mana tueⁿeⁿ tyuaatcwii.

⁸Ndo' nt'omndyô jâ tqiontyjooyâ cha'na wen'aaⁿ nchoo' nqui nc'aa ñ'eⁿ w'aandaa chjoo, chii squiaayâ tyuaatcwii. Ndo' saantyjaandyô tsqui' na too' ñjom calcaa. ⁹Quia na jnda squiaayâ tyuaatcwii, nty'iaayâ ñoom na cwico, ndo' ljo catscaa ñ'eⁿ tyoo' cjoo ñoom'ñeeⁿ, cwineiiⁿna'. ¹⁰Matso Jesús ndaayâ:

—Quiocho'yo' nt'om calcaa na jnda tjei'yo' je'.

¹¹Quia jo' tuô Simón Pedro ts'om w'aandaa chjoo. Jndyôñ'oom tsqui' tyuaatcwii na too'na' ñjom calcaa nt'maⁿ. Tue'ntyjo jooyoo' cwii siaⁿnto waljoo' wen'aaⁿ nchoo' nqui nchoo' ndyeeyo'. Ndo' meiiⁿ na jeeⁿ ndya' jndye calcaa'ñeeⁿ, saã tîcaty'ioo' tsqui'.

¹²Matso Jesús ndaayâ:

—Quio'yo' nlcwa'yo'.

Saã meiⁿcwiindyô jâ na cwilajomndyô ñ'eⁿñê, tic'oom na t'maⁿ ts'om na nncwax'ee nnoom, ¿Ñeeⁿ 'u? Ee manquiuyuayâ na manquii Ta Jesús jo'. ¹³Quia jo' seicandyoo'ñee Jesús nacañoomyâ. To'ñoom tyoo' ñ'eⁿ catscaa. Tquiaaⁿ joona' ndaayâ.

¹⁴Cantyjati na tquiaa Ty'oots'om na tando'xcoom na tueeⁿeⁿ, luua' jnda ndyee ndii' na seica'moⁿñê ndaa jâ na cwilajomndyô ñ'eⁿñê ts'iaaⁿ na mach'eeⁿ.

Ñ'oom na sa'ntjom Jesús Simón Pedro

¹⁵Ndo' quia na jnda tcwaa'â tax'ee Jesús 'ndyoo Simón Pedro. Tsoom:

—'U Simón jnda Jonás, ¿aa ja jndati ntyji' nchiiti ts'iaaⁿmeiⁿ na mache'?

T'ooⁿ, matsoom:

—Mayuu' Ta, ntyji' na 'u wi' ts'ooⁿya.

Matso Jesús nnoom ñ'oom na wjaañoom':

—Quiaa' na nlcwa' canmaⁿ nch'lu cwentaya.

¹⁶Jnda we ndii' tax'eennaaⁿ'aⁿ nnom Pedro:

—'U Simón, jnda Jonás, ¿aa mayuu' na jndati ntyji' ja?

T'lo Pedro:

—Mayuu' Ta, ntyji' na wi' ts'ooⁿya 'u.

Tsonnda' Jesús ñ'oom na wjaañoom':

—Cateixe' canmaⁿ cwentaya.

¹⁷Na jnda ndyee ndii' tax'eeñê nnom Pedro. Tsoom:

—'U Simón, jnda Jonás, ¿aa wi' ts'om' ja?

Seichjoo'na' ts'om Pedro na jnda ndyee ndii' mawax'eeñee Jesús: “¿Aa wi' ts'om' ja?” Quia jo' t'ooⁿ, tsoom:

—Ta, cha'tso matsei'noⁿ!. Ndo' manty'ia'nchaa'ndyu' na wi' ts'ooⁿya 'u.

Matso Jesús nnoom:

—Cateixe' canmaⁿ cwentaya.

¹⁸Ñ'oom na mayuu'cheⁿ matseicandiiya 'u. Quia ñet'oom' na xcwe ts'aⁿndyu', seijndaa'ndyu' na nntsa' meiⁿljo'cheⁿ na l'ue ts'om', ndo' tjaa 'ñeeⁿ juu na nntseitsaaⁿñee 'u yuu na ñe'cja'. Saã quia na jnda teinc'uaa'ndyu' nntseiliuu' l'o' ndo' nntseyteⁿ cwicheⁿ ts'aⁿ 'u na nncjaañ'oom 'u yuu na tiñe'cja'.

¹⁹Luua' ñ'oom na tso Jesús na ma'mooⁿ ljo' cwii nnom na

nnts'aana' na nncue' Pedro, na cantyja 'naa'ⁿ¹ jo' nntseit'maa'ⁿ¹ñena' Ty'oots'om. Quia na jnda seineiⁿ ñ'oommeiⁿ¹, matsoom:
—'U candyo'ntyjo' naxaⁿ¹'a.

**Ñ'oom na seineiⁿ Jesús
cantyja 'naa'ⁿ¹ Juan**

²⁰Teiqueⁿ Pedro ndo' nty'iaa'ⁿ¹aⁿ na jontyjo ja na candya' ts'om Jesús ja, ndo' maja na seintyjondyo jo ndo' jñaaⁿ quia na tcwaa'â teijaa'ⁿ¹ñeeⁿ ñ'eⁿñê juu xjeⁿ na tax'aya 'ñom: “Ta, ¿ñeeⁿ juu ts'aⁿ na ñnequiaa cwenta 'u?” ²¹Ndo' quia nty'iaa' Pedro na jontyjo, tax'eeñê 'ndyoo Jesús. Tsoom:
—Ta, ndo' tsaⁿm'aaⁿ¹ je', ¿ljo' cwii nnom na nntjoom?

²²T'õ Jesús nnoom:

—Xeⁿ l'ue ts'ooⁿ na ñec'oom hasta quia ndyooⁿnda'a, ¿ljo' mach'eena' 'u? 'U candyo'ntyjo' naxaⁿ¹'a.

²³Quia jo' t'om ñ'oom quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na cwila'yu' na tso Jesús na xoc'ioya. Saa nchii matsoom na xoc'io. Tomti tsoom: “Xeⁿ l'ue ts'ooⁿ na ñec'oom hasta quia ndyooⁿnda'a, ¿ljo' mach'eena' 'u, Pedro?”

²⁴Maja luaa jo'. Maja matseiljeiya ñ'oommeiⁿ¹. Ndo' joo ñ'oom na macwji'yuu'ndyo, ñ'oom na mayuu' jo', nchii cwe' na maquiunⁿ¹aⁿya.

²⁵Ndo' jndye nt'omcheⁿ ts'iaaⁿ maniom na s'aa Jesús. M'aaⁿ¹ ts'ooⁿ xeⁿ nleiljeii cwii ndo' cwii joona', mach'eena' ntyjii na xocwijndei tsjoomnancue libros na nlui na nleiljeii joo jo'. Mantyjati luaa'ndyo.

Ts'iaaⁿ na l'a Apóstoles

Ñ'oomtyeⁿ na nndyo Espíritu Santo

1 ¹⁻²U ta Teófilo, tsom na seiljeijndyaa na seicwanoⁿ na m'aaⁿ seicandiiya 'u cantyja cha'tso na tyoch'ee Jesús ndo' na tyo'mooⁿ hasta xuee na tjawaaⁿ cañoom'luee. Cwii tjoocheⁿ na nncjaawaaⁿ tjeii'ñê apóstoles. Ndo' cantyja 'naaⁿ Espíritu Santo t'mooⁿ ndaa naⁿñeeⁿ chiuu n'l'ana. ³Jnda na tueeⁿeⁿ, tando'nnaaⁿaⁿ, teitquioo'ñê ndaana ñequio jndye nnom na t'moⁿna' na wando'xcoom. Wen'aaⁿ xuee tyom'aaⁿ na nty'iaana jom. Ndo' seineiiⁿ ndaana cantyja 'naaⁿ na matsa'ntjom Ty'ooots'om.

⁴Yocheⁿ na tyom'aaⁿ ñ'eⁿndyena sa'ntjoom na ticalui'na tsjoom Jerusalén. Tsoom ndaana:

—Cwindo'yo' hasta xeⁿ jnda seicandaa'ñena' ñ'oom na tqueⁿtyeⁿ Tsotyaya na tsoom na nndyo Espíritu Santo cha'xjeⁿ jnda ñejndye'yo' na tsjoo ndaa'yo'. ⁵Ee Juan tyotseits'oomñê nn'aⁿ ñequio ndaatoo, saa 'o tajndye xuee ndo' njñom Ty'ooots'om Espíritu Santo naquii' n'om'yo'. Luaa' waa na nleits'oomndyo'.

Cantyja na tjawa Jesús cañoom'luee

⁶Quia na tyom'aⁿ naⁿñeeⁿ ñ'eⁿ Jesús ta'x'eena nnoom, jluea:

—Ta, íaa je' na nntsa' na catsa'ntjomndyennda' nn'aⁿ Israel?

⁷Tsoom ndaana:

—Tsotyaya waa najndeiⁿ na matseixmaaⁿ na matseijndaa'ñê cwaaⁿ xuee oo ljo' xjeⁿ ntyjeeⁿ na nluuⁿ cwii cwii nnom na matseijndaa'ñê. ⁸Saa quia na jnda jndyo Espíritu Santo naquii' n'om'yo', quia jo' ññequiaaⁿ na nlaxmaⁿyo' najndeiⁿ na cwiluiiñê. Ndo' nntjei'yuu'ndyo' cantyja 'na' ja naquii' tsjoom Jerusalén, ñ'eⁿ cha'waa ts'ondaa Judea ñ'eⁿ ndyuaa Samaria, ndo' hasta cha'waa nnom tsjoomnancue.

⁹Jnda na tsoom na luaa' jndoo'cheⁿna tjawaaⁿ. Ndo' jndyo cwii nchquiu, mana seicu'na' na cwinty'iaana jom.

¹⁰Nquiee cwinty'iaana jo nandye tsjo'luee xjeⁿ na mawjaaⁿ, ndo' mats'iaa jo' teitquioo'ndye we yonom nacañoomna na jeeⁿ canchii' liaa cwee'.

¹¹Jlue naⁿñeeⁿ ndaana:

—'O nn'aⁿ Galilea, íchiiu na jeeⁿ cwinty'ia'yo' jo nandye tsjo'luee? Jesús'm'aaⁿ na jnaaⁿ jo ndaa'yo' xjeⁿ cañoom'lueecheⁿ tjaaⁿ. Ndo' cha'xjeⁿ na tjawaaⁿ maluaa' nndyonnaaⁿaⁿ.

Matías nntseinoomñê
cantyja na 'ndiina' Judas

¹²Quia jo' ty'elcwee'na Jerusalén na ñet'omna ta na jndyo Olivos.

Juu ta'ñeeⁿ tquia m'aaⁿna' ñequio tsjoom Jerusalén cha'na tquia na wanaaⁿ na nntseicaañe ts'aⁿ judío xuee na cwita'jndyeena. ¹³Jndā na ty'equie'na quii' tsjoom, tquiena yuu waa w'aa. Ty'ewana cuarto nandye w'aa yuu cwic'eeⁿyana. Ndo' ñ'eⁿ Pedro ñequio Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo jnda Alfeo, Simón ts'aⁿ na cwilue nn'aⁿ cananista ndo' ñ'eⁿ Judas tyjee Jacobo. ¹⁴Cha'tsondyena ñecwii jla'jomndyena na 'io ndi 'io tyolaneiⁿna nnom Ty'oots'om. Mati jla'jomndye nt'om yolcu, ndo' ñ'eeⁿ ti'ntyjee Jesús ñ'eⁿ tsoñeeⁿ María.

¹⁵Cwii xuee'ñeeⁿ teicantyja Pedro quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na cwila'yu'. Joo na'ñeeⁿ cha'na cwii siaⁿnto waljoo' ntquiuundyena. ¹⁶Matsoom ndāāna:

—'O nn'aⁿya na cwilayu'yo', jndei'na' na seicandāā'ñena' ñ'oom na seiljeii David cantyja 'naaⁿ Judas cha'xjeⁿ tso Espíritu Santo nnoom cantyja 'naaⁿ Judas'ñeeⁿ tsaⁿ na tjaca'moⁿ Jesús ndāā nn'aⁿ na t'ue jom. ¹⁷Judas'ñeeⁿ tyocañ'eeⁿ ñ'eⁿndyô jā ndo' ñeseijomñê ts'iaaⁿ na cwilaxmaaⁿyâ. ¹⁸Ñequio s'om na tantjoom cantyja natia na s'aaⁿ, tioml'uaaⁿ cwii taⁿ tyuaa. Jo' jo' tiooñê meintyjee' xqueeⁿ, t'ioo'ñexcweeⁿ. Jluu' cha'tso tsiaⁿaⁿ.

¹⁹Ndo' cha'tso nn'aⁿ Jerusalén nquiuna na luaa' s'aaⁿ. Quia jo' ñequio ñ'oom na cwila'neiⁿna jla'cajndyuna tyuaa'ñeeⁿ Acéldama. Ñ'oomwaa' matsona' Tyuaa Niom'.

²⁰Ee waa ñ'oom nacjoo' libro Salmos na matsona':

Caljo waⁿaⁿ na ñeⁿnquiina'.
Tinc'om nn'aⁿ juuna'.

Mati matsona':

Cwiicheⁿ ts'aⁿ coñom ts'iaaⁿ na ñeseixmaaⁿ.

²¹Quia jo' cwii ts'aⁿ na maxjeⁿ ñ'eeⁿ ñ'eⁿndyô cha'waati xuee na tyocañ'aaⁿyâ ñ'eⁿ nquii Ta Jesús na tjawa tjacueeⁿ tyomanoom naquii' njoom, ²²ts'aⁿ na maxjeⁿ ñ'eeⁿ ñ'eⁿndyô cantyjati xuee na teits'oomñe Jesús s'aa Juan hasta xuee quia na tjawaaⁿ. Macaⁿna' na nntseijomñê tsaⁿ'ñeeⁿ ñ'eⁿndyô na nntjei'yuu'ndyô na jndā tando'xco Jesús.

²³Quia jo' tyot'mooⁿna we ts'aⁿ, José ñequio Matías. José'ñeeⁿ mati cwila'cajndyuna jom Barsabás, ndo' xqueⁿ xueⁿeⁿ Justo. ²⁴⁻²⁵Tyolaneiⁿna nnom Ty'oots'om, tyoluena:

—'U Ta na mawa'naⁿ naquii' n'om cha'tsondye nn'aⁿ, ca'moⁿ cwaaⁿ cwii na wendye naⁿm'aⁿ na nncwjii'ndyu' na nntseijomñe ñequio nn'aⁿ na ma'jñoom' ts'iaaⁿ 'naⁿ. Nntseinoomñe tsaⁿ'ñeeⁿ ts'iaaⁿ na ñeseixmaⁿ Judas na jndā tjei'ñe, ndo' jndā tja yuu tseixmaⁿ na nncjaa cantyja 'naaⁿ jnaaⁿ.

²⁶Quia jo' ty'ena x'iaa cha m'moⁿna' 'ñeeⁿ nleijnoom' ts'iaaⁿ'ñeeⁿ. Ndo' teijnoom' Matías. Jo' chii ty'oomna' jom ts'iaaⁿ cha'xjeⁿ ts'iaaⁿ na m'aⁿ canchoo'cwii apóstoles.

Jndyo Espíritu Santo

2 Quia na tuee' xuee Pentecostés, cha'tsondye nn'aⁿ na cwila'yu' ñe'cwii tmaaⁿ tjomndyena. ²Mats'ia jo' jnaⁿ na teic'uaa jo nandye cañoom'luee cha'cwijom quia na jndei mandyo

jndye. Ndo' s'aana' na c'uaa cha'waa naquii' w'aa yuu na meindyuaandyena. ³Teitquioo' nty'iaana nacjoo cha'tsondyena ntyjo cha'cwijom ntsaachom. ⁴Ndo' cha'tsondyena t'omna na too' Espíritu Santo cha'waañ'eⁿ naquii' n'omna. Tquiaaⁿ na la'xmaⁿ na cantyja najneiⁿ. Ndo' jnaⁿna' na jla'neiⁿna nt'omcheⁿ nnom ñ'oom na nchii ñ'oom na maxjeⁿ cwila'neiⁿna.

⁵Joo ncuee'ñeeⁿ m'aⁿya nn'aⁿ judíos naquii' tsjoom Jerusalén na jeeⁿ queeⁿ n'om ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om. Naⁿñeeⁿ jnaⁿna cha'waa nnom tsjoomnancue.

⁶Quia na teic'uaa na luaa', quia jo' ty'ecanty'iaana. Meiⁿ leicala'noⁿna ee cha'tsondyena tyondyena na tyola'neiⁿ naⁿñeeⁿ cwii cwii nnom ñ'oom na cwila'neiⁿ nquieena. ⁷Jeeⁿ ndya' tyueneiiⁿna, ndo' tyom'aaⁿ n'omna. Tyoluena ndaaⁿ ntyjeena:

—Cha'tsondye naⁿm'aⁿ na cwila'neiⁿna ñequii'cheⁿ nn'aⁿ ts'ondaa Galilea jooa, ⁸quia jo' ÷chiuu waayuu na cwindyaaya na ya cwila'neiⁿna cwii cwii nnom ñ'oom na cwilanaaⁿya xjeⁿ na tquiwijindaaya? ⁹Ee jaa tiñe'cwii ndyuaa jnaaⁿya. Nt'omndyo jnaaⁿ ndyuaa Partia, nt'omndyo Media, Elam ñ'eⁿ Mesopotamia, ts'ondaa Judea ñ'eⁿ Capadocia, mati Ponto ñ'eⁿ ndyuaa Asia. ¹⁰Ndo' nt'omndyo jaa jnaaⁿya ndyuaa Frigia ñ'eⁿ Panfilia, Egipto ñ'eⁿ nt'omcheⁿ l'ondaa África na manndyoo' Cirene. Ndo' nt'omndyo jnaaⁿya tsjoom Roma, na tuiindyoo' nn'aⁿ judíos ndo' mati ñ'eⁿ nn'aⁿ meiⁿ nchii tuiindyena nn'aⁿ tsjaaⁿ jaa, saa macwila't'maaⁿndyena

Ty'oots'om cha'xjeⁿ na jaa nn'aⁿ judíos cwilat'maaⁿndyo jom. ¹¹Ndo' nt'omndyo jaa jnaaⁿya Creta ñ'eⁿ Arabia. Saa cha'tsondyoo' cwindyaa na ya cwila'neiⁿ naⁿm'aaⁿ ñ'oomya. Cwiluena cantyja na jeeⁿ t'maⁿ mach'ee Ty'oots'om.

¹²Cha'tsondye naⁿñeeⁿ na jnaⁿ cwii cwii joo, jeeⁿ ndya' tyojaawee' n'omna ndo' seiñ'eeⁿna' jooa. Tyoluena ndaaⁿ nc'iaana:

—¿Ljo' ñeca'moⁿna' na luaa' cwiluii?

¹³Saa nt'omcheⁿ cwe' tyonco, tyolue: —Naⁿm'aⁿ jndaⁿ jndyeena.

Ñ'oom na tso Pedro ndaa nn'aⁿ

¹⁴Quia jo' Pedro teintyjeeⁿeⁿ ñequio canchoo'cwii apóstoles. Jndei seineiiⁿ, tsoom ndaaⁿ nn'aⁿ:

—'O nn'aⁿya ntyjañoⁿya nn'aⁿ judíos ñequiondyo' 'o na tsjom'yo' ñjaaⁿ Jerusalén, queⁿ'yo' cwenta ndo' candye'yo' ñ'oom na nntsjojo.

¹⁵Ee naⁿm'aⁿ nchii na candyeena cha'xjeⁿ na cwila'tiuu'yo', ee je' quia tuee'cheⁿ na ñjeeⁿ na cwitsjoom.

¹⁶Saa juu na cwinty'ia'yo' na cwiluii matseicandaaⁿñena' ñ'oom na tyoñequiaa profeta Joel, tsoom:

¹⁷Ncuee na macandaⁿ, matso

Ty'oots'om,
njñoⁿya Espíritu na cwiluiindyoo' naquii' n'om jndye nn'aⁿ.

Nda'yo' na naⁿnom ñequio nda'yo' na naⁿlcu nla'neiⁿna ñ'oom na nntsjojo ndaana.

Naⁿnom na titquiendye waa na nlco'na' ndaana na nnty'iaana. Ndo' naⁿnom na tquiendye ndaa nntsoona.

¹⁸Ncuee'ñeeⁿ njñoⁿya Espíritu na cwiluiindyoo' naquii' n'om nn'aⁿ

na cwindye'ntjom nooⁿ meiiⁿ
naⁿnom ndo' meiiⁿ naⁿlcu.
Ñeiquia naⁿñeeⁿ ñ'oom na
nntsjoō ndaana.
¹⁹ Ndo' nnts'aaya na nleitquioo'
jndye nnom 'naaⁿ jo nandye
tsjo'luee na nla'catyuendye
nn'aⁿ quia na nnty'iaana.
Ndo' nnts'aaya 'naaⁿ na
nleitquioo' jo nacje nnom
tsjoomnancue,
cha'na niom' ñequio chom
ñequio ndioom.
²⁰ Ñe'quioom' nntseicwaqueⁿna' na
jooⁿñe nnom,
ndo' chi' nntseicwaqueⁿna'
cha'cwijom niom'.
Nmeiⁿ nluui cwii tjoocheⁿ na
nncuee' xuee cantyja 'naⁿ ja
na cwiluiindyō na matsa'ntjoⁿ.
Juu xuee'ñeeⁿ t'maⁿticheⁿ
matseixmaⁿna' na nleitquioo'
najndeii na matseixmaⁿya.
²¹ Saa cwii cwii ts'aⁿ na nncwji'
xueya na cwiluiindyō na
matsa'ntjoⁿ, juu tsaⁿñeeⁿ
nluui'maaⁿñe.”
Llua' ñ'oom na tso Ty'oōts'om
ñequio 'ndyoo Joel.
²² Tsoti Pedro:
—'O nn'aⁿya Israel, candyeya'yo'
na nntsjoō cantyja 'naaⁿ! Jesús tsaⁿ
na jnaⁿ Nazaret. Tquioo' na nquii
Ty'oōts'om jñom jom ee jndye nnom
ts'iaaⁿ t'maⁿ s'aaⁿ quii'ntaaⁿyo'
na nchii na nndaā nluui na cwe'
ts'aⁿ nnts'aa, meiⁿ xocjaantyjoō'
n'om nn'aⁿ chiuu tuiiyuu. Ndo' 'o
manquiu'yo' na ljo' ee cantyja
najndeii na matseixmaⁿ nquii
Ty'oōts'om, jo' na tyoch'ee Jesús
'naaⁿ t'maⁿ quii'ntaaⁿyo'. ²³ Maxjeⁿ
teiyō ntyjii Ty'oōts'om na nnc'oom

Jesús luee'yo' ee seijndaa'ñê na
tuii na ljo'. Jo' na tio'yo' Jesús
luee nn'aⁿ romanos. 'O l'a'yo' na
ty'ioomna jom ts'oom'naaⁿ na
jlacuee'na jom. ²⁴ Saa Ty'oōts'om
tquiaa na tando'xcoom na tueeⁿeⁿ.
Seicandyaañe jom na ñet'omts'ooñê
ee tijoom jndaa caljoo'ñê nacje
'naaⁿ! na cwiwje nn'aⁿ. ²⁵ Seineiⁿ rey
David na ndoo' matseineiⁿ nquii
Jesús. Matsoom:

Manty'iaya Ty'oōts'om na
ñequii'cheⁿ m'aaⁿñê jo nooⁿya.
Nc'e na m'aaⁿñê ñ'eⁿndyō, jo'
chii xocju'cjena' ja.
²⁶ Jo' na jeeⁿ neiⁿnco ts'oōⁿya,
ndo' ñequio na neiⁿya mataya.
Ndo' cwe' nc'e
meindoo'nty'iaandyō,
jo' na mach'ena' na
mawajndyaya.
²⁷ Ee xonquiaa' na nljoo'ndyō
tsei'tsuaa
meiⁿ xonquiaa' na nnto'ndyō ee
cwiluiindyō na lju' ts'oōⁿ na
mandi'ntjoⁿya njom'.
²⁸ 'U t'mōⁿ! nooⁿya nato cantyja na
nncwando'xco ts'aⁿ.
Ndo' na nnc'oōⁿya ñ'eⁿndyū'
nnts'aana' na neiⁿtyaya.
Llua' ñ'oom na seineiⁿ David.
²⁹ Tsoti Pedro:
—'O nn'aⁿya, ndyeyu nntsjoō
nndye'yo' na tue' welooya David na
ñet'oom teiyō. Ty'ecat'iuuna jom,
ndo' tsei'tsuaⁿaⁿ ndicwaⁿ waana'
tsjoom ñjaaⁿ hasta xuee je'. ³⁰ Jom
tyoluiñê profeta, ndo' ntyjiiyaaⁿ na
tso Ty'oōts'om ñ'oomtyeⁿ nnoom
na nluuiñe Cristo quii'ntaaⁿ nn'aⁿ
tsjaaⁿ 'naaⁿaⁿ na nndyowicantyjoō'
ndo' juu tsaⁿñeeⁿ nncjaacjoo ntio
na ñetacatyeeⁿ. ³¹ Ndo' cha'cwijom

na nnty'iaa' nnoom najnda tuiina',
 jo' na tsoom na xocaljoo'ñe añmaa'³¹
 yuu na cwiljoo'ndye añmaa' nn'a'ⁿ
 na jnda tja ndo' mei' seii' xocatoo'.
³²N'oommei' seinei' cantyja
 'naa' Jesús. Ndo' cha'tsondyô
 cwitjei'yuu'ndyô na mayuu' na
 tquiaa Ty'oots'om na tando'xco juu.
³³Je' m'aa' ntyjaa' ts'o Ty'oots'om
 ntyjaya yuu na matseit'maa'ñena'
 jom. Jo' na jnda jñom Tsotyee'
 Espíritu Santo naquii' n'om nn'a'
 cha'xe' ñ'oomtye' na tqe' ndo'
 na cwiluii cha'tso na cwinty'ia'yo'
 je' ndo' na cwindye'yo'. ³⁴Ee nchii
 nquii David tja cañoom'luee. Jo'
 chii ma'mo'na' cantyja 'naa' Jesús
 senei'. Ee tso David:

Seinei' Ta Ty'oots'om nnom Ta
 na matsa'ntjom ja.

Matsoom nnom:

“Cajma' jo ntyjaa' ts'ooya
 ntyjaya

³⁵ hasta xje' na jnda tsa'a nn'a' na
 jndoo 'u cjee' ne'e!”

³⁶Tsoti Pedro:

—Quia jo' cha'tsondyo' 'o nn'a'
 Israel cala'no'yo' na mayuu' na
 juu Jesús na ty'iom'yo' ts'oom'naa',
 tqe' Ty'oots'om na Ta jom na
 matsa'ntjoom jaa ndo' na Cristo jom
 na macwji'n'maa'ñê jaa.

³⁷Ndo' quia jndye nn'a' Israel
 na luua', jee' sei'ndaa'na' nquiuna.
 Jluena nnom Pedro ñequio ndaa
 nt'omche' apóstoles:

—'O nn'aa'ya, ¿chiiu maca'na' na
 cal'aayâ?

³⁸Quia jo' t'o Pedro ndaana:

—Ticwiindyo' 'o calcwe' n'om'yo'
 ndo' cwits'oomndyo' ñequio
 xuee' Jesucristo, cha nntseit'ma'
 ts'om Ty'oots'om jna'yo'. Quia jo'

ntto'ñoom'yo' Espíritu Santo naquii'
 n'om'yo'. ³⁹Ee ñ'oomtye'waa'
 tseixma'na' cwenta' 'o ñ'e'nda'yo',
 ndo' cwentaa cha'tso nn'a' na
 m'a' na tquia, ndo' mati ticwii
 cwii ts'a' na ma'ma' Ta Ty'oots'om
 cwentaaya.

⁴⁰Pedro jndye nt'omche' ñ'oom
 tyocwji'yuu'ñetyee' ndaana. Ndo'
 tyotseijndo'tyee' n'omna. Tsoom:
 —Catjei'ndyo' cantyja 'naa' nn'a'
 na m'a' je' na quie' n'om cha nnda
 nluin'maa'ndyo'.

⁴¹Quia jo' nn'a' na jla'yu' ñ'oom
 na tsoom teits'oomndyena. Juu
 xuee'ñee', cha'na ndyee mei'ndyena
 jla'yu'na. ⁴²Tyoque'ndyena na
 tyondyena ñ'oom na tyot'moo'
 apóstoles'ñee'. Tjoom' tyom'a'na
 ñequio na'ñee'. Tyotjomndyena
 na tyotyjena tyoo' na tyocañjom
 n'omna Jesús. Ndo' tyola'nei'na
 nnom Ty'oots'om.

Luaa tyom'a' nn'a' na tyola'yu'jndyee

⁴³Cha'tsondye nn'a' tyotseitsa'na'
 joona ee na tyonty'iaana jndye
 ts'iaa' t'ma' na tyol'a apóstoles
 na xocanda nluui na cwe' na jnda
 nquieena mei' xocjaantyjoo' n'om
 nn'a' 'naa' na tuii. ⁴⁴Cha'tsondye
 nn'a' na jnda jla'yu', ñ'cwii
 n'omna. Ndo' cha'tso 'na' na
 tyowil'uee'ndyena tjom na 'naa'na
 joona'. ⁴⁵Tyondaana ndyuaana
 ñequio nt'omche' 'naa'na na
 waa. Ndo' s'om na tyoto'ñoomna
 tyoto'na joona', tyoñequiana ndaa
 nn'a' na tyotseitjoona' joo. ⁴⁶Io ndi
 'io tyotjomndyena wats'om t'ma'.
 Mati naquii' 'laana tyola'jomndyena
 na tyotyjena tyoo' na tyocañjom

n'omna Jesús. Tyocwa'na ñequio na neiⁿ na ndo' na xcwee' n'omna. ⁴⁷Tyola't'maaⁿndyena Ty'oots'om ndo' cha'tsondye nt'omcheⁿ nn'aⁿ tyotjeii'ya jooa. Ndo' 'io ndi 'io tyocwji'n'maaⁿñeticheⁿ Ty'oots'om nn'aⁿ. Jo' chii tjawit'maⁿti tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ.

Tco'yana' cwii ts'aⁿ na ntjeiⁿ nc'ee

3 Cwii xuee Pedro ñ'eⁿ Juan ljo'yu ty'ena wats'om t'maⁿ na ndyee na matmaaⁿ xjeⁿ na cwì'oolal'neiⁿ nn'aⁿ nnom Ty'oots'om. ²Ndo' jo' jo' m'aaⁿ cwii tsaⁿs'a na tuiiñe na ntjeiⁿ nc'ee. Juu tsaⁿñeeⁿ 'io ndi 'io tyo'oõñ'om nn'aⁿ jom wats'om t'maⁿ, tyoqueⁿ na jom 'ndyoots'a na jndyuna' Jeeⁿ Neiⁿncoo' cha ndaaⁿ n'caaⁿ ljo' na matseitjooa' jom ndaaⁿ nn'aⁿ na cwì'ooquie' jo' jo'. ³Quia na nty'iaaⁿaⁿ Pedro ñ'eⁿ Juan na macwì'ooquie'na naquii' wats'om'ñeeⁿ tcaaⁿ s'om ndaana. ⁴Ndo' nty'iaa' Pedro ñequio Juan jom. Tso Pedro nnoom:

—Aa re sa, canty'ia' ndaayâ.

⁵Quia jo' nty'iaaⁿaⁿ ndaana ee seitoom waa na ñnequiana na nnc'oñoom. ⁶Saa matso Pedro nnoom:

—Ja meiⁿ s'om xuee meiⁿ s'om cajaⁿ tjaa'naⁿ na maleiñ'oⁿya, saa cantyja na maleiñ'oⁿtya ñnequiaya na nnc'oñom'. Ñequio xuee' Jesucristo, tsaⁿ na jnaⁿ Nazaret, quicantyya' ndo' cja'ca'.

⁷Jndā chii t'uui Pedro ts'ooⁿ ntyjaya seiwe tsaⁿñeeⁿ jom. Mañoom' tco'yana' nda'nc'eeⁿ ñequio candyo'nc'eeⁿ. ⁸Jo' na

ñejomto teicantyyaaⁿ. Teintyyeeⁿeⁿ ndo' tooⁿoⁿ na tjacaⁿ. Tjaqueⁿeⁿ naquii' wats'om t'maⁿ ñ'eⁿndyena. Tyojaacaⁿ ndo' tyowantyyaaⁿ ndo' tyotseit'maaⁿñē Ty'oots'om. ⁹Ndo' cha'tsondye nn'aⁿ na too'ndye naquii' wats'om tyonty'iaana na tyojaacaⁿ ndo' tyotseit'maaⁿñē Ty'oots'om. ¹⁰Ee tajnaaⁿna na jom ts'aⁿ na ñetacatyeeⁿ 'ndyoots'a wats'om t'maⁿñeeⁿ na jndyuna' Jeeⁿ Neiⁿncoo'. Majom na tyocaaⁿ ljo' na matseitjooa' jom ndaaⁿ nn'aⁿ. Jo' na jeeⁿ tyotseitsaⁿna' jooa ndo' jeeⁿ tjawee' n'omna na jndā tco'yana' nc'eeⁿ.

**Ñ'oom na seineiⁿ Pedro
leiroo' wats'om t'maⁿ**

¹¹Wats'om'ñeeⁿ waa cwii leiroo'na' na jndyuna' Salomón. Jo' jo' tquiontyjaa' cha'tsondye nn'aⁿ na cwityueneiiⁿna. Ee ts'aⁿ na tco'yana' nc'ee jo' jo' tiñe'ca'ñeeⁿ Pedro ñequio Juan. ¹²Quia na nty'iaa' Pedro na cha'tsondye nn'aⁿ jndā jla'candyoo'ndyena, matsoom ndaana:

—'O re nn'aⁿya Israel, ¿chiiu na jeeⁿ matseitsaⁿna' 'o? ¿Chiiu na jeeⁿ cwinty'ia'yo' ndaayâ na chacwijom cwila'tiuu'yo' na cwe' na jndā ncjooyâ oo cwe' nc'e na jeeⁿ cwila't'maaⁿndyô Ty'oots'om jo' na majaacaa tsaⁿm'aaⁿ? Meiⁿchjoo nchiijo'. ¹³Ee nquii Ty'oots'om na tyotseit'maaⁿñē welooya Abraham na ñet'oom teiyo, na tyotseit'maaⁿñē welooya Isaac, ndo' welooya Jacob, ndo' tyola't'maaⁿndye nt'omcheⁿ welooya na jndyowi'cantyyoo', jom seit'maaⁿñē Jnaaⁿ Jesús, na

jla'quioo'yo' luee naⁿmaⁿn'iaaⁿ cha cue'. Ndo' meiiⁿ Pilato ñe'catseicandyaañe jom, saa títancue'yo'. Sa'yo' nacjoom'm meiiⁿ juu ñe'catseicandyaañe jom. ¹⁴O nchii taⁿyo' na nndyaañe nquii na cwiluiiñe na lju' ts'om ndo' na tyoch'ee yuu na maty'iomyaana'. 'O taⁿyo'yo' na nndyaañe ts'aⁿ na ñeseicwjee nn'aⁿ. ¹⁵Jla'cue'yo' nqueⁿ na mañequiaaⁿ na cwitando' nn'aⁿ. Saa Ty'oots'om tquiaa na tando'xoom na tueeⁿeⁿ ndo' já cwitjei'yuu'ndyô na ljo!. ¹⁶Nc'e na cwilayu'ya cwii n'ooⁿyâ ñ'eⁿ xuee' Jesús, jo' na tquiaana' najnda nc'ee tsaⁿm'aaⁿ na cwinty'ia'yo' ndo' na cwita'jnaⁿyo!. Ee nc'e juu na cwilayu'yâ n'ooⁿyâ ñequio Jesús, jo' na cha'tsondyo' cwinty'ia'yo' na candaã' tco'yana' tsaⁿm'aaⁿ.

¹⁷Ndo' ntyjiiya, 'o nn'aⁿya, na ticala'noⁿyo' ljo' l'a'yo' ñequio naⁿmaⁿn'iaaⁿ 'naⁿyo' jla'cue'yo' Jesús. ¹⁸Saa laa'ti' waa na seicandaã'ñe Ty'oots'om ñ'oom na seineiiⁿ ñequio ndyuee profetas na maxjeⁿ nncue' Cristo tsaⁿ na jñoom. ¹⁹Jo' chii calcwe' n'om'yo' ndo' cata'ndyo'xcwe'yo' nnom Ty'oots'om cha nntseicanoom'm jnaⁿyo' ndo' na ññequiaaⁿ na ntseixcona' cantyja na cwitsaam'aⁿyo' joo nnoom. ²⁰Ndo' na ljo' njñomnaaⁿaⁿ Jesucristo, tsaⁿ na nncwji'n'maaⁿñe 'o, ee teiyo seijndaa'ñê na luua' nnts'aaⁿ. ²¹Saa macaⁿna' na caljoo'ñe Jesucristo cañoom'luee hasta quia na jnda seicandaã'ñena' cha'tso ñ'oom na seineiiⁿ ñequio ndyuee profetas na tyoñequia ñ'oom'm tandyo xuee. ²²Ee tyotso Moisés ndaa welooya na

ñet'om teiyo: “Nquii Ta Ty'oots'om njñoom cwii nn'aⁿyo' na m'aⁿyo' na ññequiaa ñ'oom'm cha'xjeⁿ na jñoom ja. Queⁿyo' cwenta cha'tso ñ'oom na nntseineiⁿ tsaⁿñeeⁿ ndaa'yo'. ²³Ee meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na tiqueⁿ cwenta ñ'oom na nntso tsaⁿñeeⁿ nncwji'ndyona' juu quii'ntaaⁿ nn'aⁿ Israel.”

²⁴Tsoti Pedro:

—Cha'tsondye profetas cha'na Samuel ñequio nn'aⁿ na cwiñet'om jnda na tue' tsaⁿñeeⁿ, tyoluena na nluui cha'xjeⁿ na cwiluii je!. ²⁵Ñequio ndyuee profetas tquiaa Ty'oots'om ñ'oomtyeⁿ ndo' 'o laxmaⁿyo' na nnda'yo' naya na cwit'mooⁿ joona' ndo' cha'xjeⁿ ñ'oom na seijndaa'ñetyeⁿ Ty'oots'om ndaa welooya na ñet'om teiyo quia toom nnom welooya Abraham: “Quii'ntaaⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ 'naⁿ na nncjaawi'cantyjo' nluuiñe ts'aⁿ na njñooⁿya na m'aⁿyo'. Ndo' nc'e juu nntio'naaⁿndyo cha'tsondye nn'aⁿ tsjoomnancue.” ²⁶Jo' chii quia na s'aa Ty'oots'om na ta'ndo'xco Jnaaⁿ na tue', najndyee tio'naaⁿñê 'o na jñoom juu na m'aⁿyo' cha tincwiindyo' 'o nlcwe' n'om'yo' natia na cwil'a'yo'.

Pedro ñ'eⁿ Juan jo ndaa naⁿmaⁿn'iaaⁿ

4 Pedro ñ'eⁿ Juan xcwe na cwila'neiⁿna ndaa nn'aⁿ, ndo' tquie ntyee na m'aⁿna ñequio ts'aⁿ na matsa'ntjom nn'aⁿ na cwil'a cwenta wats'om t'maⁿ. Mati nt'om nn'aⁿ judíos na laxmaⁿna tmaaⁿ saduceos tquiena. ²Jnda teiloo naⁿñeeⁿ ee Pedro ñ'eⁿ Juan cwit'mooⁿna ndaa nn'aⁿ na jnda mawando'xco Jesús, jo' chii

mati nn'aⁿ na jndā tja maxjeⁿ
ntando'xcona. ³Quia jo' t'ue
naⁿñeeⁿ joona. Ndo' cwe' nc'e
na jndā tmaaⁿ, jo' chii tiomya
naⁿñeeⁿ joona w'aancjo hasta quia
neiⁿncoo cwiicheⁿ xuee. ⁴Saa nn'aⁿ
na tyondye ñ'oom' Ty'oots'om na
tyoñe'quiana, jndyendye naⁿñeeⁿ
jla'yu'na. Ndo' cha'tsoñ'eⁿ nn'aⁿ
na cwila'yu' tue'ntyjo cha'na 'om
meiⁿndyena na cwe' naⁿnom.

⁵Teincoo cwiicheⁿ xuee naquii'
Jerusalén tjomndye nn'aⁿ na
m'aⁿ n'iaaⁿ cwentaa nn'aⁿ judíos
ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye,
ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na
tqueⁿ Moisés. ⁶Ñ'eⁿ Anás, tyee na
cwiluiitquiēne, ñequio Caifás, ñ'eⁿ
Juan ñequio Alejandro, ndo' ñ'eeⁿ
cha'tsondye nt'omcheⁿ nn'aⁿ na
nn'aaⁿ na ntyee na cwiluiitquiendye.
⁷Tqueeⁿndyena Pedro ñ'eⁿ Juan
ndo' tsā'na naⁿñeeⁿ quii'ntaaⁿna.
Jluena:

—¿Ñeeⁿ tquiaa na jndā'yo', ndo'
ñ'eeⁿ ts'aⁿ xuee' cwilei'ñ'om'yo' na
luaa' cwil'a'yo'?

⁸Ndo' Pedro too' quii' ts'oom
m'aaⁿ Espiritu Santo, matsoom
ndaāna:

—O re nn'aⁿ na m'aⁿyo' n'iaaⁿ
ñequio 'o nn'aⁿ na cwiluiitquiendyo'
joo ndāa jaa nn'aⁿ Israel, ⁹na
cwita'x'ee'yo' ndāayâ cantyja naya
na tuii ñ'eⁿ ts'aⁿ na ñet'oom na
ntjeiⁿ nc'ee, ¿aa ñe'candyeyo' chiuu
tuiiyuu na jndā tco'yana' jom?

¹⁰Xeⁿ na ljo', quia jo' cha'tsondyo'
'o ñequio cha'tsondye nn'aⁿ Israel
cala'noⁿyo' chiuu waa. Nquii
Jesucristo, ts'aⁿ na jnaⁿ Nazaret
na ty'iom'yo' ts'oom'naaⁿ, tquiaa
Ty'oots'om na tando'xcoom jndā

na tueeⁿeⁿ. Ñequio xuee' jom jo'
na jndā n'maⁿ tsaⁿs'am'aaⁿ na
cwinty'ia'yo' na meintyjeeⁿeⁿ jo
ndaā'yo'. ¹¹Juu Jesús cwiluiine
tsjo' na 'o na cwiluiitquiendyo'
jo ndāaya jndā tqie'yo'. Saa
jndā tacatyeeⁿtyeⁿ tsjo'ñeeⁿ
nquii tsiaⁿtsjo' yuu na t'maⁿti
matseixmaⁿna' na cha'tso ljo'.
¹²Tjaa'naⁿ 'ñeeⁿ cwiicheⁿ na
nndaā nncwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ
macandā nquii Jesús. Ee cha'waa
nnom tsjoomnancue tjaa'naⁿ xuee'
cwiicheⁿ na tqueⁿ Ty'oots'om na juu
nndaā nncwji'n'maaⁿñe jaa.

¹³Jndā na nty'iaa naⁿmaⁿn'iaaⁿ
na tinquiaa' Pedro ñ'eⁿ Juan, ndo'
jla'noⁿna na tyoola'naaⁿ naⁿñeeⁿ
cha'xjeⁿ na nquiuna, ee cwe' nn'aⁿ
meiⁿquiandye joona, quia jo' jeeⁿ
tyotseitsaⁿna' joona, ndo' tjañjoom'
n'omna na tyocañ'eeⁿ naⁿñeeⁿ
ñ'eⁿ Jesús. ¹⁴Ndo' majndeiti quia
na nty'iaana nacañoom naⁿñeeⁿ
meintyjee' ts'aⁿ na jndā tco'yana', jo'
chii seicu'ñ'eⁿna' na nluena ñ'oom
nacjoo naⁿñeeⁿ. ¹⁵Quia jo' tjeii'yana
naⁿñeeⁿ quii'ntaaⁿna. Jndā chii
tyola'neiⁿ cheⁿnquieena. ¹⁶Tyoluena:

—¿Chiuu nl'aayoo ñequio ti'm'aⁿ?
Ee cha'tsondye nn'aⁿ tsjoom ñjaaⁿ
Jerusalén manquiuyana na jndā
l'a naⁿm'aⁿ cwii ts'iaaⁿ t'maⁿ na
xocandāa nnts'aa na cwe' na jndei
nquii ts'aⁿ ndo' jaa xondaā nl'uuya
na tiyuu' na ljo'. ¹⁷Jo' chii yati
cal'uuya ndāa naⁿm'aⁿ ñequio
na jndei'na' meiⁿcwii nnom ts'aⁿ
tala'neiⁿtina ñ'oom cantyja 'naaⁿ
Jesús, cha tant'omti ñ'oommeiⁿ
quii'ntaaⁿ nn'aⁿ.

¹⁸Quia jo' t'maⁿna naⁿñeeⁿ.
Sā'ntjomna na meiⁿcwii ñ'oom

tala'neiⁿti naⁿñeeⁿ, tant'mooⁿna ñequio xuee' Jesús. ¹⁹Saa Pedro ñequio Juan, jluena:

—Ncjo'yo' calatiuu'ya'yo' aa maty'iomna' jo nnom Ty'ooots'om na calacandaayâ ñ'oom na cwindu' 'o, nchii ñ'oom na matso jom. ²⁰Ee já tijoom jndaa ca'ndyaayâ na nlanaaⁿyâ ljo' na ñenty'iaayâ na tyoch'ee Jesús ndo' na tyondyaayâ na tyotseineiⁿ.

²¹Saa joo naⁿmaⁿn'iaaⁿ jndeiⁿ'ti ñ'oom tyoluena ndaa naⁿñeeⁿ. Jnda chii jñoomna naⁿñeeⁿ, ee tileicaliuna chiuu ya nnta'wi'na naⁿñeeⁿ ee nquiaana nn'aⁿ quii' tsjoom, ee cha'tsondye nn'aⁿ tyolat'maaⁿ'ndyena Ty'ooots'om cantyja na nty'iaana na tco'yana' ts'aⁿ na ñet'oom na ntjeiⁿ n'ee. ²²Ee tsaⁿ's'a'ñeeⁿ, na jeeⁿ t'maⁿ ts'iaaⁿ s'aa Ty'ooots'om na tco'yana' jom, jnda teinom wen'aaⁿ choom'm.

Nn'aⁿ na cwila'yu' ñe'cwii t'maⁿ jla'neiⁿna nnom Ty'ooots'om

²³Pedro ñ'eⁿ Juan, jnda na jndyaandyena, ty'ena na m'aⁿ n'ciaana. Jla'candiina naⁿñeeⁿ cha'tso ñ'oom na tyolue ntyee na cwiluiitquiendye ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye quii' tsjoom. ²⁴Ndo' joo naⁿñeeⁿ, quia na jndyena ñ'oom'ñeeⁿ, ñe'cwii t'maⁿ jla'neiⁿna nnom Ty'ooots'om, jluena: —'U Ta Ty'ooots'om, macandâ 'U na mayuu'cheⁿ na matsaⁿ'ntjom'. 'U tqueⁿl cañoom'luee ñequio tsjoomnancue, ñequio ndaaluee, ndo' ñequio cha'tso na niom. ²⁵Ñequio Espíritu Santo seijndo' ts'om moso' David. Jo' na seiljeiⁿ ñ'oom na tsu'. Tsoom:

¿Chiuu na cwila'wjee nn'aⁿ na nchii judíos?

Ndo' ¿chiuu na cwila'tiuu nn'aⁿ judíos cwii na cwe' ts'iaaⁿ'ndyo?

²⁶Nn'aⁿ tsjoomnancue na cwitsaⁿ'ntjom jla'wendyena. Ndo' nn'aⁿ na m'aⁿ n'iaaⁿ jla'jomndyena.

Ñe'cwii ty'ena nacjoo' nquii Ty'ooots'om, ñequio Cristo tsaⁿ na jñoom.

²⁷Jlueti naⁿñeeⁿ nnom Ty'ooots'om:

—Mayuu' ñ'oom'ñeeⁿ na tso David ee Herodes ñequio Poncio Pilato jla'jomndyena naquii' tsjoomwaa ñequio nn'aⁿ judíos ñequio nn'aⁿ na nchii judíos. Ty'ena nacjoo' Jnda' na lju' tseixmaaⁿ ndo' na majndaa' ts'iaⁿ'aⁿ na tqueⁿl jom. ²⁸Tandyo xuee seijndaa'ndyu' ljo' n'iana. Ndo' majo' jnda' l'ana je'. ²⁹Ndo' je' je' 'u Ta, queⁿl cwenta ñ'oom wi' na jndei'na' na cwiluena ndaayâ, ndo' cateijndei' já na cwindyaⁿ'ntjooⁿyâ njom' na calanaaⁿyâ ñ'oom naya 'naⁿ ñequio na t'maⁿ n'ooⁿyâ. ³⁰Ndo' catseintyjo' ts'o'l nacjoo nn'aⁿwii. Catsein'maⁿl joona. Catsa' 'naaⁿ t'maⁿ ñequio 'naaⁿ na xocjaantyyoo' n'om nn'aⁿ chiuu tuiiyuu. Nmeiⁿl catsa' ee cwilcwii'â xuee' Jnda' Jesús na lju' tseixmaⁿ.

³¹Jnda na jla'neiⁿna nnom Ty'ooots'om tei'ncwii' w'aa yuu na cwtjomndyena. Ndo' joona too' m'aaⁿ Espíritu Santo naquii' n'omna. Ndo' tyola'neiⁿna ñ'oom' Ty'ooots'om ñequio na t'maⁿ n'omna.

Cha'tso 'naⁿ tjom na 'naaⁿna joona'

³²Cha'tsondye nn'aⁿ na cwila'yu' tyom'aⁿna na ñe'cwii

n'omna, ndo' ñe'cwii tyola'tiuuna. Mei'cwiindyee joona ticaso na joo 'na' na maleiñ'oom macanda juu 'naa' jo', ee cha'tso 'na' na tyoleichona tyol'ana na tjom na 'naa'na joona'. ³³Ndo' nquiee apóstoles tyotjeii'yuu'ndyena ñequio najndeii na matseixmaa' na jnda' mawando'xco Ta Jesús. Ndo' t'ma' tio'naa'ñe Ty'oots'om joona. ³⁴Ndo' quii'ntaa' cha'tso nn'a' na cwila'yu' tjaa'na' ñee' c'oom na matseitjoona' juu ee nn'a' na niom ndyuaa ndo' niom l'aa tyondaana joona' ndo' cantyjati s'om na to'ñoomna na ndaana joona' tquiñ'omna. ³⁵Tquiiana s'om'ñee' ndaa' apóstoles. Ndo' na'ñee' tyoñequiana joona' nnom ticwii cwii ts'a' na matseitjoona' 'na' na maca'na' juu. ³⁶Quii'ntaa'na tyom'aa' ts'a' na jndyu José. Jom ts'a' tsjaa' Leví na jndyowicantyjoo', tuiiñe tyuaaxe'ncwe Chipre. Apóstoles tque'na xuee'e' Bernabé. Ñ'oomwaa' matsona' ts'a' na mañequiaa na t'ma' ts'om x'iaa'. ³⁷Jom waa tyuaa'na. Jnaa' juuna', jnda' chii jndyoñ'oom s'om na to'ñoom, tquiaa' s'om'ñee' ndaa' apóstoles.

Seitjoone Ananías ñ'e' Safira

5 Saa cwii tsa's'a na jndyu Ananías ñequio scoom'm Safira ndaana cwii tyuaana. ²Ananías'ñee' seitjoo' cantyja na jnaa' juuna', ndo' mati ntyjii scoom'm na ljo'. Jndyochom mei' ndyee s'om'ñee' tquiaa' joona' ndaa' apóstoles. ³Quia joo' matso Pedro nnoom:

—'U re Ananías, ÷chiiu na tquiaandyu' na seicattoo' Satanás

naquii' ts'om' na tsu' cantu nnom Espíritu Santo na seitjoo' s'om cantyja na jnda' tyua'? ⁴Yoche' na tyoojnda' juuna' tseixma'na' cwenta'. Ndo' mati mei' na jnda' jnda' juuna' wanaa' na nntsa' yuu na l'ue ts'om' ñequio s'om'ñee'. 'U je' ÷chiiu na luaa' seitiuu' naquii' ts'om'? Ee nchii ndaa' nn'a' sa' cantu, nnom quii' Ty'oots'om waa jna'.

⁵Jnda' na jndii Ananías ñ'oommei' cwe' tíoñetoom na ts'oo jom. Quia jo' cha'tsondyee nn'a' na nquiuna na luaa' tuii, jee' ndya' nioom tyuena. ⁶Teicantyja na'nom na titquiendye. Jla'tyjoondyena liaa jom. Jnda' chii tjeii'na jom, mana ty'ecat'iuuna jom.

⁷Jnda' teinom cha'na ndyee hora na tuii na ljo' ndo' tyjee' scuu' Ananías. Mei'chjoo ticaljeii' aa waa ljo' tuii. ⁸Quia jo' Pedro matsoom nnom tsa'ñee':

—Catsu' noo', ÷aa mayuu' na laa'ti'ndyo ndaa'yo' tyuaa'yo'?

Ndo' matso tsa'ñee' nnoom:

—Mayuu' na laa'ti'.

⁹Matso Pedro nnoom:

—Chiiu na jla'tjom'yo' ñ'oom na tqui'nn'a'yo' Espíritu na cwiluiiñe Ty'oots'om. Aa ndi', je' cwiquie nn'a' na ty'ecat'iuu sa'. Mati 'u maje'ndyo nnc'oocat'iuuna 'u.

¹⁰Mantyjache' cwe' tíoñetoom jo nc'ee Pedro, mana tuee'e'. Quia na ty'equie' na'nom na titquiendye jliuna na jnda' tuee'e'. Mati tjeii'na jom, ty'ecat'iuuna jom nacañoom' saa'a'. ¹¹Quia jo', tmaa' nn'a' na macwji' Ty'oots'om cwentaa'a', jee' t'ma' seicaty'uenta' ndo' mati nt'omche' nn'a' na tyondye na luaa' tuii.

Ts'iaaⁿ t'maⁿ na tyol'a apóstoles

¹²Nn'aⁿ na cwiluiindyena apóstoles jndye nnom 'naaⁿ l'ana ñequio ts'iaaⁿ t'maⁿ na xondaꞗ nluui na cwe' najndei nquii ts'aⁿ. Ndo' cha'tsondye nn'aⁿ na jnda cwila'yu' tjoom' t'maⁿ na tyotjomndyena wats'om t'maⁿ na jndyu leiroo'na' Salomón. ¹³Saa nt'omcheⁿ nn'aⁿ nquiaana na nla'jomndyena, meiiⁿ na ljo' tyotjeii'yana nn'aⁿ na cwila'yu'. ¹⁴Ndo' tjawijndyenyeti nn'aⁿ na tyola'yu' ñequio Ta Jesús, naⁿnom ndo' naⁿlcu. ¹⁵Tyotsa'na nn'aⁿwii ndyuee nantaa, cjoo' nduu ndo' cjoo' luee, cha quia na wjaawinom Pedro nnquioo ncwaaⁿaⁿ nacjoo cwantindyee joona cha nn'maaⁿna. ¹⁶Mati nn'aⁿ na m'aⁿ njoom na ndyoo' Jerusalén tquiochona nn'aⁿwii ñ'eⁿ nn'aⁿ na tyoleichuu jndyeta. Ndo' cha'tsondye naⁿñeeⁿ n'maaⁿna.

**Naⁿmaⁿn'iaaⁿ tyota'wi'na
Pedro ñ'eⁿ Juan**

¹⁷Quia jo' tyee na cwiluiitquieñe ñequio tmaaⁿ nn'aⁿ judíos na ñ'eeⁿ ñ'eⁿñê na jndyu saduceos, jlawendyena nacjoo apóstoles ee jeeⁿ lioona naⁿñeeⁿ. ¹⁸Jo' chii t'uena naⁿñeeⁿ. Tiomna joo w'aancjo. ¹⁹Saa teijaaⁿ tyjee' cwii ángel cwentaa' Ta Ty'oots'om. Seicanaaⁿñê ndyueel'a w'aancjo. Tjeiiⁿeⁿ naⁿñeeⁿ ch'eⁿ. ²⁰Matsoom ndaꞗana:

—Catsa'yo' wats'om t'maⁿ. Calaneiⁿyo' ndaꞗ nn'aⁿ ñ'oomwaa' cantyja 'naaⁿ na nncwando' añaⁿaaⁿ ts'aⁿ.

²¹Jnda na jndyena ñ'oomwaa' ty'ena. Ndo' cwitsjoom ty'equie'na wats'om t'maⁿ. Tyot'mooⁿ na ndaꞗ nn'aⁿ.

Quia jo' tyee na cwiluiitquieñe ñequio nn'aⁿ na ñ'eeⁿ ñ'eⁿñê, jnda na tjomndyena ñequio cha'tsondye nn'aⁿ na cwiluiindyee naⁿmaⁿn'iaaⁿ ndaꞗ nn'aⁿ Israel, sa'ntjomna na cjaacandyoo'ndye apóstoles na tiomna w'aancjo. ²²Saa quia na jnda tquie sondaro 'ndyoots'a w'aancjo jliuna na tac'om naⁿñeeⁿ jo' jo'. Jo' chii ty'elcwee'na. Ty'ela'candiina na tac'om naⁿñeeⁿ.

²³Jluena:

—Quia na squiaayâ 'ndyoots'a w'aancjo tyeⁿ ta'na' ndo' m'aⁿ sondaro na cwil'a cwenta, saa quia na jla'canaaⁿndyô jo' jliuuyâ tjaa'ñeeⁿ c'oom.

²⁴Ndo' tyee na cwiluiitquieñe ñequio ts'aⁿ na matsa'ntjom nn'aⁿ na cwil'a cwenta wats'om t'maⁿ ñequio nt'omcheⁿ ntyee na cwiluiitquiyendye, quia na jndyena na luaa', tyom'aaⁿ n'omna chiuu ya nluui cha nleicheⁿ ñ'oomwaa'. ²⁵Ndo' mañejuu xjeⁿñeeⁿ tyjee'cañoom cwii ts'aⁿ, seicandii joona, matso:

—Nn'aⁿ na tiom'yo' w'aancjo, naquii' wats'om t'maⁿ meintyjee'na je!. Cwit'mooⁿ na ndaꞗ nn'aⁿ.

²⁶Quia jo' ts'aⁿ na matsa'ntjom tjaaⁿ ñ'eⁿ nn'aⁿ 'naaⁿaⁿ. Ty'ecachona naⁿñeeⁿ saa nchii ñequio na jndei'na' ee nquiaana xeⁿ nn'aⁿ na cwindye ñ'oom'ñeeⁿ njñom ljo' joona. ²⁷Ndo' quia na jnda tquiennda'na yuu cwitjomndye naⁿman'iaaⁿ, tquiana cwenta praꞗo ndaꞗ naⁿñeeⁿ. Ndo' tyee na

cwiluiitquieñe, seilcwii'ñê ndaa praso'ñeeⁿ. ²⁸Matsoom:

—Mandy'e'yo' na tyol'uuyâ ndaa'yo' ñequio ñ'oom na jndei'na' na tant'moⁿ'yo' ñ'oom cantyja 'naa'ⁿ Jesús. Saa 'o je' cha'waa naquii' Jerusalén jndâ manquiu nn'aⁿ ñ'oom na cwit'moⁿ'yo' ndaana. Mati cwindu'yo' na jâ chooyâ jnaⁿ na tue' Jesús.

²⁹Quia jo' Pedro ñequio nt'omcheⁿ apóstoles, t'oona, jluena:

—Jndei'tina' na calacandaayâ ñ'oom na matso Ty'oots'om nchiiti ñ'oom na cwilue nn'aⁿ. ³⁰Manqueⁿ na tyola't'maaⁿndye welooya na ñet'om teiyo, tquiaaⁿ na wando'xco Jesús na jla'cue'yo' na ty'iom'yo' nacjoo' ts'oom'naaⁿ. ³¹Seit'maaⁿñê juu. Tqueeⁿ juu ntyjaa' ts'oqⁿ ntyjaya. Tqueeⁿ juu na cwiluiit'maaⁿñe ndo' na macwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ cha calcwe' n'om nn'aⁿ Israel ndo' na nntseit'maⁿ ts'om jnaaⁿna. ³²Jâ cwitjei'yuu'ndyô cantyja 'naaⁿ ñ'oommeiiⁿ, ndo' majo'ti mach'ee Espíritu Santo, nquii na mañequiaa Ty'oots'om naquii' n'om nn'aⁿ na cwila'candâ ñ'oom na matsoom.

³³Jndâ na jndye na maⁿ'naaⁿ ñ'oommeiⁿ jeeⁿ ndya' lioona hasta ñe'cala'cwjeena naⁿñeeⁿ. ³⁴Saa teicantya cwiindyee joona, ts'aⁿ na jndyu Gamaliel. Jom ts'aⁿ tmaaⁿ' fariseos ndo' ma'mooⁿ chiuu matsa'ntjom ljeii na tqeeⁿ Moisés, cha'tsondye nn'aⁿ ya ñ'oom nquiuna cantyja 'naaⁿ'aⁿ. Teintyjeeⁿ'eⁿ ndo' sa'ntjoom na calui'ya apóstoles ch'eⁿ chjoowi' taⁿndyo. ³⁵Tsoom ndaa nc'iaaⁿ'aⁿ:

—O ntyjañõⁿ nn'aⁿ Israel, cal'a'yo' cwenta ljo' na cwilatuu'yo' na

ñe'cal'a'yo' ñ'eⁿ naⁿnomm'aⁿ!. ³⁶Ee cjañjoom' n'om'yo' jaach'eeti xuee tyom'aaⁿ Teudas. Tyotsoom na jom ts'aⁿ na t'maⁿ cwiluiiñe, ndo' cha'na ñequiee siaⁿnto naⁿnom jla'jomndyena ñ'eⁿñê. Saa jla'cuee' nn'aⁿ jom, ndo' cha'tsondye nn'aⁿ na jla'jomndye ñ'eⁿñê t'oom'ndyena. Mana ntycwii cantyja 'naaⁿ'aⁿ.

³⁷Jndâ teinom na ljo', xcwe na cwiwiljeixco ncuee nn'aⁿ, mati seis'añe Judas ts'aⁿ Galileo. Ndo' jndye nn'aⁿ jla'jomndyena ñ'eⁿñê. Saa mati jla'cuee' nn'aⁿ jom, ndo' cha'tsondye nn'aⁿ na tyola'jomndye ñ'eⁿñê majo'ti t'oom'ndyena.

³⁸Jo' chii matseijndo'a n'om'yo', ca'ndye'yo' ti'm'aⁿ!. Cajndoo' nquieena, ee xeⁿ ñ'oommeiⁿ ñequio ts'iaaⁿ'meiⁿ cwila'xmaⁿ'na' cwe' ts'iaaⁿ 'naaⁿ nn'aⁿ quia jo' nncjaandyue cheⁿnquieena!. ³⁹Saa xeⁿ cwila'xmaⁿ'na' ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om, quia jo' tijoom candaa na nlatyui'yo' joona!. Nleitquioo'to na cwitsa'yo' nacjoo' Ty'oots'om.

⁴⁰Ndo' jla'jomndye nc'iaa' Gamaliel ñ'oom na tsoom ndaana. Jo' chii tqeeⁿ'nnda'na apóstoles. Cwe' tyotjaa'na naⁿñeeⁿ. Ndo' ñequio na jndei'na' tyoluena na tant'mooⁿ naⁿñeeⁿ ñ'oom ñequio xuee' Jesús. Jndâ chii jñoomna naⁿñeeⁿ. ⁴¹Ndo' naⁿñeeⁿ je', jlui'na quii'ntaaⁿ na maⁿ'naaⁿ ñequio na neiiⁿna na tquiaa Ty'oots'om na cwila'xmaⁿ'na na co'wi'na' joona nc'e na cwitjei'yuu'ndyena ñ'oom ñequio xuee' Jesús. ⁴²Ndo' 'io ndi 'io tíc'oomeintyjee'na na tyot'mooⁿ'na naquii' wats'om t'maⁿ ndo' mati laa nn'aⁿ. Tyot'mooⁿ'na ndo' tyola'neiⁿna ñ'oom cantyja 'naaⁿ' Jesús na cwiluiiñe Cristo.

Tjeii'ndyena ntquiee' nn'aⁿ na
nndye'ntjom naquii' ntaaⁿna

6 Majoo ncuue'ñeeⁿ
tjawijndyendye nn'aⁿ na
cwila'yu'. Saa we ndi'ndyena.
Nt'omndyena nn'aⁿ judíos na
cwila'neiⁿ griego ndo' nt'om
nc'iaana cwila'neiⁿ hebreo. Ndo'
naⁿñeeⁿ na cwila'neiⁿna griego
to'na na jla'ncjoo'ndyena nacjoo'
nn'aⁿ na cwilayu' na cwila'neiⁿ
hebreo. Ee cha'tso yolcu na
cwila'yu' na jnda tja noom ticwii
xuee cwito'ñoomna nantquie.
Saa joo yolcu na cwila'neiⁿ
griego tijndyeti cwito'ñoomna
cha'xeⁿ cwito'ñoom nc'iaana na
cwila'neiⁿ hebreo. Jo' na to'na
na jla'ncjoo'ndyena. ²Jo' chii
canchoo'we apóstoles jla'tjomna
cha'tso nn'aⁿ na cwila'yu'. Jluena
ndaā naⁿñeeⁿ:

—Ticatsa'ntjomna' na n'ndyaayâ
na cwiñe'quiaayâ ñ'oom' Ty'oots'om
na njndoo'â cantyja 'naaⁿ nantquie.
³Jo' chii 'o nn'aaⁿya, catjeii'ndyo'
ntquiee' tsaⁿs'a quii'ntaaⁿyo' na
waa ñ'oom ya cantyja 'naaⁿna,
na too' m'aaⁿ Espíritu Santo
naquii' n'omna, ndo' na jndo'
n'omna. Joonaa nnt'iooⁿya ts'iaaⁿ
na njndoo'na cantyja 'naaⁿ
nantquie na nnto'ñoom yolcu na
jnda tja noom. ⁴Saa já ñecwitco
nlanāyâ nnom Ty'oots'om ndo' na
ñnequiaayâ ñ'oom'm ndāā nn'aⁿ.

⁵Ndo' cha'tso nn'aⁿ na
cwila'yu' jla'jomndyena na ljo'.
Jo' tjeii'ndyena Esteban, ts'aⁿ na
matseyiyu'ya ts'om ndo' too' naquii'
ts'oom m'aaⁿ Espíritu Santo. Ndo'
mati Felipe, Prócoro, Nicanor,

Timón ñequio Parmenas. Mati
tjeii'ndyena Nicolás, ts'aⁿ tsjoom
Antioquía. Jom nchii ts'aⁿ judío saa
jaach'ee xuee matseijomñê ñ'oom
na cwila't'maaⁿndye nn'aⁿ judíos.
⁶Jnda na tjeii'ndyena naⁿñeeⁿ chii
tquiochona joo na m'aⁿ apóstoles.
Ndo' joona jla'neiⁿna nnom
Ty'oots'om cantyja 'naaⁿ naⁿñeeⁿ.
Jnda chii tioona lueena nacjoo
naⁿñeeⁿ na cwito'ñoom ts'iaaⁿ.
⁷Ndo' ñ'oom' Ty'oots'om jndyeti
tjanty'eena'. Ndo' ty'ewijndyendyeti
nn'aⁿ na cwila'yu' naquii' Jerusalén
hasta mati jndye ntyee cantyja 'naaⁿ
nn'aⁿ judíos tyola'yu'ya cwii n'om.

Cwita'wi'na Esteban

⁸Esteban t'maⁿ najndeii
Ty'oots'om tyotseixmaaⁿ. Jndye
'naaⁿ s'aaⁿ quii'ntaaⁿ nn'aⁿ ñequio
ts'iaaⁿ t'maⁿ na xocandāā nluii
na cwe' najndeii nquii ts'aⁿ.
⁹Tyowaa cwii wats'om cwentaa
nn'aⁿ judíos na jndyu tmaaⁿ nn'aⁿ
m'aⁿcandyaa'ndye. Naⁿñeeⁿ jnaⁿna
tsjoom Cirene ñequio tsjoom
Alejandría ndo' ndyuuaa Cilicia
ñequio ndyuuaa Asia. Nt'omndye
naⁿñeeⁿ to'na tjawa ñ'oom na
tyola'neiⁿna ñ'eⁿ Esteban. ¹⁰Saa
tileicanaⁿndyena na nncwinom'na
jom ñ'oom na matseineiⁿ ee jom
matseineiⁿ ñequio na jndo'ya
ts'oom nc'e matseixmaaⁿ Espíritu
Santo. ¹¹Quia jo' cwe' nt'iu
tyotsa'ntjomna nn'aⁿ na calue cantu
nacjoo' Esteban, na jnda jndyena
na tyotseineiⁿ ñ'oom tia nacjoo'
Moisés ndo' nacjoo' Ty'oots'om.
¹²Jnda na jlue naⁿñeeⁿ cantu jeeⁿ
seijmeiⁿna' nn'aⁿ quii' tsjoom
ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye

ñequio nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés. Ndo' ty'lena nacjoo' Esteban. T'uena jom. Ty'eñ'omna jom jo ndaaⁿ naⁿmaⁿn'iaaⁿ. ¹³Ndo' tqueeⁿndyena nt'omcheⁿ nn'aⁿ na calue cantu nacjoom'm. Tyolue naⁿñeeⁿ:

—Tsaⁿs'am'aaⁿ ñequii'cheⁿ matseineiⁿ ñ'oom tia nacjoo' wats'om t'maⁿ na matseixmaⁿna' cwentaa' Ty'ooots'om ndo' nacjoo' ljeii na tqueⁿ Moisés. ¹⁴Ee jndā jndyaayā na tyotsoom na Jesús na jnaⁿ Nazaret nntseityuii' wats'omwaañe ndo' nntseichuii' costumbre na tquiaa Moisés ndaaya.

¹⁵Ndo' cha'tso naⁿmaⁿn'iaaⁿ na meindyuaandye nty'iaana Esteban. Jliuna seichuii'na' nnoom, s'aana' cha'cwijom nnom ángel.

Ñ'oom na seilcwe' Esteban ndaā nn'aⁿ na t'ue jom

7 Quia jo' tyeⁿ na cwiluiitquieñe tax'eeⁿ nnom Esteban, matsoom:

—¿Aa mayuu' na ljo' tsu'?

²T'o Esteban matsoom:

—O ta na cwiluiitquiendyo' ñequio 'o nn'aⁿya, candye'yo' ñ'oom na nntsjoō. Nquii Taya Ty'ooots'om na jeeⁿ t'maⁿ cwiluiiñê, jom seica'moⁿñê nnom welooya Abraham quia na tyom'aaⁿ tsaⁿñeeⁿ ndyuaa Mesopotamia cwii tjoocheⁿ na nnc'oom tsjoom Harán. ³Tsoom nnom: “Calui' ñjaaⁿñe ndyuaa tsjom'. Ca'ndii' nn'aⁿ!, cja' ndyuaa yuu na m'mooⁿya njom'.” ⁴Quia jo' jlueeⁿeⁿ ndyuaa tsjom'm, ndyuaa Caldea. Tjaaⁿ ndyuaa Harán, tyom'aaⁿñê jo' jo'. Ndo' jndā na tue' tsotyeⁿ, jndyoñ'oom Ty'ooots'om

jom ndyuaameiiⁿ yuu na m'aⁿ'yo' je'. ⁵Saa tñquiaa Ty'ooots'om na nnaaⁿ'aⁿ ndyuaameiiⁿñe meiⁿ cwe' yuu na nncwintyjeeⁿeⁿ. Saa tyeⁿ 'ndii Ty'ooots'om ñ'oom nnoom na maxjeⁿ nnaaⁿ'aⁿ ndyuaameiiⁿ. Nncuaana' cwentaa nn'aⁿ na nluuiindyena tsjaaⁿ 'naaⁿ jom xeⁿ jndā tueeⁿeⁿ meiiⁿ xjeⁿñeeⁿ tjaa'naⁿ ntseinaaⁿ. ⁶Tso Ty'ooots'om na joo nn'aⁿ na nluuiindyena tsjaaⁿ 'naaⁿ Abraham cwiicheⁿ ndyuaa na nnc'omna na nchii ndyuaana. Tyeⁿ nndye'ntjomna ndaaⁿ nn'aⁿ ndyuaaⁿñeeⁿ ndo' wi' nntjoomna nl'a naⁿñeeⁿ cwii ñequiee siaⁿnto ntyu. ⁷Ndo' tso Ty'ooots'om nnoom: “Ja nncu'xaⁿ nn'aⁿ ndyuaaⁿñeeⁿ yuu na nndye'ntjomtyeⁿ nn'aⁿ na nluuiindyena tsjaaⁿ 'naⁿ na wjaawicantyjoo', jndā chii nluu'na jo' jo'. Tyuaawaañe nnc'omna nlat'maaⁿndyena ja.” ⁸Tqueⁿtyeⁿ Ty'ooots'om ñ'oom nnom Abraham na cats'aaⁿ 'naaⁿ tjaaⁿ yu'ndaa na nluuiñe na tsaⁿs'a. Jo' chii quia na tuiiñe jnaaⁿ Isaac, s'aaⁿ na ljo' juu jndā na jndāñ' ñeeⁿ xuee na tuiiñe. Majo'ti s'aa Isaac ñequio jnaaⁿ Jacob. Ndo' Jacob ñecwii xjeⁿ s'aaⁿ ñequio canchoo'we ntseinaaⁿ na yonom, nn'aⁿ na cwiluiindyⁿe weloo jaa na canchoo'we ntmaaⁿ nn'aⁿ Israel.

⁹Saa joo ntseinda Jacob, jo' welooya na ñet'om teiyo, jeeⁿ taa' n'omna tyjeena José. Ndaāna jom ndaaⁿ nn'aⁿ na ty'eñ'om jom ndyuaa Egipto. Saa Ty'ooots'om tyom'aaⁿ ñ'eⁿñê ndyuaaⁿñeeⁿ. ¹⁰Seicandyaañe jom naquii' cha'tso nawii' na tyotjoom. Tquiaa na jndo' ts'oom ndo' s'aa na neiiⁿ ts'om Faraón jom.

Faraón'ñeeⁿ cwiluiñê tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ ndyuaa Egipto, ndo' jom ty'lloom ts'iaaⁿ José na catsa'ntjom tsaⁿ'ñeeⁿ cha'waa ndyuaa Egipto hasta mati catsa'ntjom naquii' wats'iaaⁿ 'naaⁿ'aⁿ.

¹¹Xjeⁿ'ñeeⁿ jnaⁿ'na' na jndyo cwii jndo' t'maⁿ cha'waa ndyuaa Egipto ñequio ndyuaa Canaán. T'maⁿ nawil' tyotjoom nn'aⁿ. Ndo' welooya taticaliuna ljo' na nlcwa'na. ¹²Saa jnda na jndii Jacob na niom nantquie ndyuaa Egipto, jñoom ntseinaaⁿ welooya najndyee ty'ena jo' jo'. ¹³Jnda chii ty'ennda'na na jnda we. Jo' na secañoqⁿ José na tyjeena jom. Ndo' tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ'ñeeⁿ tajnaⁿ'aⁿ na nn'aaⁿ José naⁿ'ñeeⁿ. ¹⁴Ndanquia seijndaa'ñe José na quiona ñequio tsotyena Jacob ñequio cha'tso nn'aⁿ w'aana. Joonaa jndaⁿ ndyeen'aaⁿ nchoo' qui nchoo' 'omndyena. ¹⁵Quia jo' tja Jacob ndyuaa Egipto. Jo' jo' m'aaⁿ ndo' tueeⁿ'eⁿ ndo' mati jo' jo' tja ntseinaaⁿ, joo welooya na ñet'om teiyo. ¹⁶Jnda chii ty'eñ'omlcwe' ntseinda Jacob sei'ts'o 'naaⁿ'aⁿ tsjoom Siquem ndyuaa yuu na jnaⁿ'na. Jo' jo' tjacant'iuu'ñê naquii' tsei'tsuaa na seijnda Abraham ñequio s'om xuee ndaa ntseinda Hamor.

¹⁷Tsoti Esteban:

—Welooya nn'aⁿ Israel na ñet'om teiyo, tyom'aⁿtina ndyuaa Egipto. Ndo' yocheⁿ na tjatseicandaⁿ'ñena' ñ'oom na tso Ty'oots'om nnom Abraham na nnts'aaⁿ, yacheⁿ tjawijndyendyena. ¹⁸Jndye nn'aⁿ ñet'om ts'iaaⁿ t'maⁿ ndyuaa Egipto. Ndo' tuee'ntyjo na tjaquiee' cwii ts'aⁿ ts'iaaⁿ'ñeeⁿ na ticaljeii cantyja

'naaⁿ ts'oo José. ¹⁹Cwajndii s'aaⁿ. Tco'weeⁿ'eⁿ welooya. Sa'ntjoom na ca'ndyeta na yo'ndaa ndana na cwjeto. ²⁰Joo ncuee'ñeeⁿ tuiñe Moisés. Tjawee' ts'om Ty'oots'om yu'ndaa. Tyom'aa'ñê waa' tsotyeeⁿ cha'na ndyee chi' na teix'etina jom. ²¹Jnda chii 'ndyena jom na cueeⁿ'eⁿ saa majuuto yuscu jnda tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ'ñeeⁿ ljeii jom. S'aa cha'na jnda jom. ²²Jo' chii tyotsei'naⁿ'aⁿ cha'tso na jndo' n'om nn'aⁿ ndyuaa Egipto. T'oom na jndo' ts'oom na tyotseineiiⁿ ndo' na tyoch'eeⁿ.

²³'Ndo' Moisés, quia na tuee' cha'na wen'aaⁿ choom'm s'aana' ts'oom na ñe'cjaacanoom'm nn'aⁿ tsjaaⁿ na tuiñê ntseindacantyjo Israel. ²⁴Tjaaⁿ ndo' nty'iaaⁿ'aⁿ na maco'wi' cwii ts'aⁿ Egipto cwii ts'aⁿ tsjaaⁿ na tuiñê. Jo' chii tjacwañom'm tsaⁿ'ñeeⁿ. Tjeii'ñê juu nawil' na matjom. Seicueⁿ'eⁿ ts'aⁿ Egipto. ²⁵Ee seitioom na nla'noⁿ nn'aaⁿ'aⁿ nn'aⁿ Israel na Ty'oots'om nntseicandyaañe joona ñequio l'o jom, saa tícala'noⁿ'na. ²⁶Ndo' cwicheⁿ xuee ljeiiⁿ we nn'aⁿ Israel na cwilantja'ndye. Ndo' na l'ue ts'oom na caljoyaandyena, jo' chii tsoom ndaana: “O re mann'aaⁿndyo! ¿Chiuu na cwilantja'ndyo?” ²⁷Quia jo' juu ts'aⁿ na mal'ue tia' ñ'eⁿ x'iaa', ntqueeⁿ Moisés. Matsoom nnom: “¿Ñeeⁿ juu tqeeⁿ 'u na nnts'a'ntjom' jâ, ndo' na nncu'xeⁿ jâ? ²⁸¿Aa ñe'catseicue' ja, cha'na seicue' ts'aⁿ Egipto wja?” ²⁹Jnda na jndii Moisés ñ'oomwaa', jleinoom. Tjaaⁿ ndyuaa Madián. Mana ljoo'ñeyaaⁿ jo' jo'. Ndo' jo' jo' tocoom, tuiindyee we ntseinaaⁿ naⁿ'nom.

³⁰Quia na jndā teinom wen'aaⁿ ntyu na m'aaⁿ jo' jo' seijomna' na m'aaⁿ cwii joo quii' jndā na nndyoo' sjo Sinaí ndo' teitquioo'ñe cwii ángel nnoom naquii' ntsaachom na cwico tsa' ts'oo n'loom. ³¹T'maⁿ seitsaⁿ'na' jom na nty'iaaⁿ'aⁿ na ljo'. Ndo' seicandyoo'ñe na nnty'iaa'yaaⁿ ndo' jñeeⁿ na matseineiⁿ Ta Ty'oots'om. ³²Matso: “Ja cwiluiindyō Ty'oots'om cwentaa' welo' Abraham tsa' na ñet'oom teiyoticheⁿ, ñ'eⁿ Isaac, ñ'eⁿ Jacob.” Quia na jndii Moisés na ljo', teiñe na macaty'ueeⁿ. Meiⁿ tíc'oomt'maaⁿ'ñe ts'oom na nnty'iaaⁿ'aⁿ. ³³Ndo' matso Ty'oots'om nnoom: “Cwji' lcom' na ñjom' ee yujo' yuu na meintyje' matseixmaⁿ'na' tyuaa na lju' ee ñjaaⁿ tyje'cañooⁿ'ya. ³⁴Ja jndā nty'iayaya na cwita'wi' nn'aⁿ ndyuaa Egipto nn'aⁿ'ya nn'aⁿ Israel ndo' jndā jndiiaa na cwitcweena. Ndo' jndā jndyocuaa na nntseicandyaandyō jooa. Jo' chii majñooⁿ'ya 'u na cja'lcwe' ndyuaa Egipto.”

³⁵Tsoticheⁿ Esteban:

—Moisés'ñeeⁿ, ñel'a nn'aⁿ Israel na ticuee' n'omna jom. Jluena nnoom: “¿'Ñeeⁿ tqueⁿ 'u na nntsa'ntjom' já ndo' na nncu'xeⁿ' já?” Saa majuutoom ty'iom Ty'oots'om ts'iaaⁿ jom na catsā'ntjoom jooa ndo' cantyja 'naaⁿ na nndyaandyena nawil' na tyom'aⁿna. Luaa' s'aa Ty'oots'om xjeⁿ na teitquioo'ñe ángel nnoom naquii' tsa' ts'oo nioom na cwico. ³⁶Majuu Moisés'ñeeⁿ tjeiiⁿ'eⁿ welooya nn'aⁿ Israel na ñet'om ndyuaa Egipto. Jndye 'naaⁿ t'maⁿ tyoch'eeⁿ ndyuaa'ñeeⁿ na tjaa 'ñeeⁿ

juu ndāa nnts'aa na cwe' na jndei nquii. Mati tyoch'eeⁿ ts'iaaⁿ t'maⁿ quia na tei'nomna Ndaaluee Wee ndo' quia na tyom'aⁿna ndyuaa yuu tjaa nn'aⁿ c'oom wen'aaⁿ ntyu. ³⁷Manqueⁿ na tsoom ndāa nn'aⁿ Israel: “Ty'oots'om nlqueeⁿ cwii nn'aⁿ'yo' na ñnequiaa ñ'oom'm ndāa'yo' cha'xjeⁿ na tqueeⁿ ja.” ³⁸Majom na tyocañ'eeⁿ ñ'eⁿndyena quia na tyotjomndyena ndyuaa yuu tjaa nn'aⁿ c'oom. Jo' jo' seineiⁿ ángel ñ'eⁿ'ñe sjo Sinaí. Jndā chii jom seineiⁿ ndāa welooya nn'aⁿ Israel. Jom to'ñoom ñ'oom na mañequiaana' na tseixmaⁿ ts'aⁿ na wando' añmaaⁿ na jndyoteincoo' ñ'oom'ñeeⁿ ndāa jaa.

³⁹Saa welooya tiñe'calacandana ñ'oom na tsoom ndāana. Tiñe'calañ'oom'ndyena jom ndo' l'ana na ñe'c'oolcwee'na ndyuaa Egipto. ⁴⁰Yocheⁿ na tyom'aaⁿ xqueⁿ sjo Sinaí jluena nnom Aarón: “Catsa' 'naⁿ na nlat'maaⁿ'ndyō na nnc'oojndyena' jo ndāaya na nntsaalcwaa'a Egipto ee ticaliuuya ljo' tjom Moisés ts'aⁿ na tjei' jaa jo' jo'.” ⁴¹Ndo' l'ana cwii 'naⁿ cha'cwijom quioo'jndyō chjoo. Ndo' nnom juuna' tyola'cwjeena quioo' na tyola't'maaⁿ'ndyena na l'ana xuee. Jeeⁿ neii'na ñequio juuna', ndo' cwe' 'naⁿ na l'a nqueena. ⁴²Jo' chii 'ndii Ty'oots'om jooa. 'Ndiitoom na calat'maaⁿ'ndyetonā meiiⁿ cwe' canjuu na m'aⁿ tsjo'luee. Ee naquii' libro na teiljeii ñ'oom ndyuee profetas, matsona':

'O nn'aⁿ Israel, ¿aa nooⁿ'ya tyoñequia'yo' quioo' na tyolacwje'yo' wen'aaⁿ ntyu'ñeeⁿ na tyom'aⁿ'yo' ndyuaa yuu tjaa nn'aⁿ c'oom?

⁴³ Nchii jo' l'a'yo' ee ñejleiñ'om'yo' w'aaliaa na ndii' juu na tyolat'maaⁿndyo' na jndyu Moloc.

Ndo' ñejleiñ'om'yo' caxjuu cwentaa' juu na tyolat'maaⁿndyo' na jndyu Renfán.

Ñequii'cheⁿ 'na' na ñel'a' ncjo'yo' ñejlat'maaⁿndyo'. Jo' chii je' nncwjjii' 'o ndyuua tsjom'yo', nntsa'yo' hasta cwiicheⁿ na ntyjaa' tsjoom Babilonia.

⁴⁴ Tsoti Esteban:

—Juu ndyuua yuu tjaa nn'aⁿ c'oom, tyoleiñ'om welooya w'aaliaa yuu tyolawena ljo' lcaa' na chuu' ljeii na tqueⁿ Ty'oots'om na matsa'ntjomna'. W'aaliaa'ñeeⁿ tuiina' cha'xjeⁿ na sa'ntjom Ty'oots'om Moisés na cats'aaⁿ juuna' cha'xjeⁿ na jndā t'mooⁿ nnom.

⁴⁵ Juuna' tquiñ'om ndacantyjo welooya quia na jndyochuu Josué jooa ndyuuaameiiⁿñe, ndyuua na seijndaa'ñe Ty'oots'om na nndaana. Jo' chii tjeiiⁿeⁿ nn'aⁿ na ñet'om ndyuuaameiiⁿñe cha ljoo'ndye welooya juuna'. Ndo' ljoñoñe tyoleiñ'omtina w'aaliaa'ñeeⁿ hasta quia na tyom'aaⁿ David. ⁴⁶ Tjawee' ts'om Ty'oots'om ñ'eⁿ David. Ñe'cats'aaⁿ w'aa yuu na nnc'oom Ty'oots'om na tyotseit'maaⁿñe weloom'm Jacob tsaⁿ na ñet'oom teiyocheⁿ. ⁴⁷ Saa jnaaⁿ Salomón juu s'aa w'aa'ñeeⁿ cwentaa' Ty'oots'om. ⁴⁸ Saa nquii Ty'oots'om na m'aaⁿ na ndyeticheⁿ, nchii cwe' naquii' l'aa na cwil'a nn'aⁿ mac'eeⁿ. Ee luua' tyotso profeta. Seineiⁿ tsaⁿñeeⁿ ñ'oom na seijnooⁿoⁿ ts'om. Matsoom:

⁴⁹ Cañoom'luee matseixmaⁿna' ndio 'na'ya yuu na mawacatyⁿ na matsa'ntjoⁿya.

Ndo' tsjoomnancue matseixmaⁿna' cwe' cha'na 'na' yuu na cwiquie' nc'a.

Nc'e na ljo', ¿cwaaⁿ w'aa na nl'a'yo' cwentaya?

Ndo' ¿yuu waa cwii joo na ya na nncwajndyaya?

⁵⁰ ¿Aa nchii nncō s'aa cañoom'luee ñ'eⁿ tsjoomnancue?

⁵¹ Tsoti Esteban:

—'O maxjeⁿ quie' n'om'yo'. Matseijomna' 'o cha'na nn'aⁿ na tyoolat'maaⁿndye Ty'oots'om ee tiñe'candy'e'yo' meiⁿ tiñe'calacanda'yo'. Ñequii' na cwitsa'yo' nacjoo' Espíritu Santo. Cha'na tyol'a welo'yo' na ñet'om teiyo majo'ti cwil'a' 'o. ⁵² Welo'yo' na ñet'om teiyo, ¿Aa tyom'aaⁿ ñeeⁿ na tyoñequiaa ñ'oom' Ty'oots'om na tícata'wi'na juu? Maxjeⁿ tjaa'naⁿ. Jla'cwjee welo'yo' nn'aⁿ na tyola'candii na nndyo nquii Cristo na cwiluiiñe na maty'iomyana'. Ndo' 'o je' jndā tquia'yo' cwentā jom ndo' jndā jla'cue'yo' jom. ⁵³ Mancjo'to'yo' na to'ñoom'yo' ljeii na tqueⁿ Moisés na tquia ángeles. Saa ticalacanda'yo' juuna'.

Jla'cuee'na Esteban

⁵⁴ Jndā na jndye naⁿñeeⁿ ñ'oommeiⁿ jla'jmeiⁿndyena. Tyoteinquiena ndei'n'omna na jeeⁿ lioona Esteban. ⁵⁵ Saa jom na too' naquii' ts'oom m'aaⁿ Espíritu Santo, jlundañe nty'iaaⁿaⁿ cañoom'luee. Nty'iaaⁿaⁿ na nei'coo' caxuee yuu na m'aaⁿ nquii Ty'oots'om ndo' nty'iaaⁿaⁿ Jesús na meintyjee' jo

ntyjaa' Ty'oots'om ntyjaya. ⁵⁶Ndo' matsoom:

—Canty'ia'yo'. Manty'iaaya na jnda jnaa' cañoom'luee, ndo' nquii Jesús na jna' jo' jo', meintyjee' ntyjaa' Ty'oots'om ntyjaya.

⁵⁷Quia jo' jndei tyolaxuaana na jmei'ndyena. Jlacu'na lua'quina ndo' ñejom ty'enomna nacjoom'm.

⁵⁸Ndo' jndei ty'entquieena jom nnom tsjoom. Jnda chii nn'a' na tyolue na waa jnaa'a' tjei'na liaa na teincoo na cwee'na. Tsa'na jooa', ndo' cwii ts'a' na titquieñe na jndyu Saulo jom s'aa' cwenta jooa'. Jnda chii tyotmei'na ljo' Esteban. ⁵⁹Ndo' yoche' na cwitmei'na ljo' jom, seinei' nnom Ty'oots'om, matsoom:

—Ta Jesús, coñom' añma' 'na'ya.

⁶⁰Jnda chii tcoom'm xtyee'. Jndei seixua', matsoom:

—Ta, tincwjaa'ndyu' cwenta jnaa'na na cwila'cuee'na ja.

Jnda tsoom na luaa' mana tuee'e'.

8 Ndo' tyom'aa' Saulo jo' jo', seijomñe na jla'cuee' nn'a' Esteban.

Tyoco'wi' Saulo nn'a' na laxma' cwentaa' Ty'oots'om

Majuu xuee na jlacuee'na Esteban jna'na' cwajndii tyontyjo' nn'a' Jerusalén tmaa' nn'a' na macwji' Ty'oots'om cwentaa'a' jo' jo'. Jo' chii cha'tsondyena tyot'oom'ndyena cha'waa ts'ondaa Judea ñequio ts'ondaa Samaria. Macandā nquiee apóstoles t'icat'oom'ndyena. ²Nt'om na'nom na jee' xcwee' n'om ñ'e' Ty'oots'om ty'ecat'iuuna Esteban. Jee' tyotyueena na jnda

nquiuna jom. ³Ndo' Saulo cwajndii tyoco'wee'e' tmaa' nn'a' na macwji' Ty'oots'om cwentaa'a'. Tyojaaque'e' mei' quii' l'aa' ndo' ñequio na jndei'na' tyocwjee'e' na'nom ndo' na'l'cu. Tyocjaachom jooa. Tyotioom jooa w'aancjo.

Tyoñe'quia nn'a' ñ'oom naya ndyuua Samaria

⁴Saa na'ñee' na t'oom'ndye tyoma'nomna. Mei'yuuche' na tquiena tyola'nei'na ñ'oom' Ty'oots'om ndaa' nn'a'. ⁵Cwii jooa, ts'a' na jndyu Felipe, tjacuee' cwii tsjoom ts'ondaa Samaria. Tyotseinei' cantyja 'naa' Cristo ndaa' nn'a' tsjoom'ñee'. ⁶Cha'tsondye nn'a' jee' ya tque'na cwenta ñ'oom na tyotseinei' ndo' nty'iaana 'naa' t'ma' na tyoch'ee' na xocandaa nnts'aa na cwe' najndei' nquii ts'a'. ⁷Jndye nn'a' na tyoleichuu jndyeta' n'maa'na s'aa'. Quia na jlui' jndyeta'ñee' quii' n'omna jndei' jla'xuaana'. Ndo' jndye nn'a' na ntjei' nc'ee' ndo' ntjei' luee tco'yana' jooa s'aa Felipe. ⁸Nc'e na ljo', jndye nn'a' tsjoom'ñee' tyom'a'na na jee' nei'na.

⁹Jnda jaach'ee xuee m'aa' cwii ts'a' tsjoom'ñee' na calua'ñe na jndyu Simón. Tyonquiu'nn'aa' nn'a' ts'ondaa Samaria, na tyotsoom ndaana na jom jee' t'ma' tseixmaa'.

¹⁰Cha'tsondye nn'a' meii' nn'a' na t'ma' cwiliindye meii' nn'a' na cje laxma' jee' tyoque'na cwenta ñ'oom na tyotseinei'. Tyoluena: —Simónm'aa', juu najndei' na matseixma' Ty'oots'om, t'ma' matseixmaa' jo'.

¹¹Nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ tyoqueⁿ na cwenta ñ'oom na tyotseineiⁿ ee teiyo manquiu'nn'aaⁿ joona ñequio ts'iaaⁿ caluaⁿ na mach'eeⁿ. ¹²Saaⁿ quia na jndā jla'yu'na ñ'oom na tyotseineiⁿ Felipe cautyja na matsa'ntjom Ty'oots'om ndo' cautyja 'naaⁿ xuee' Jesucristo, quia jo' naⁿ nom ndo' naⁿ lcu teits'oomndyena. ¹³Ndo' manquiti Simón seiyoomb'm ndo' teits'oomñê. Ndo' ñequiicheⁿ na ñ'eⁿñ'eeⁿ ñ'eⁿ Felipe. Jeeⁿ tyocjaawee' ts'oom 'naaⁿ t'maⁿ na tyoch'ee Felipe na xocandā nnts'aa na cwe' najndei nquii ts'aⁿ meiⁿ xocjaantyjo' ts'om ts'aⁿ chiuu tuiiyuu.

¹⁴Ndo' Jerusalén m'aⁿ apóstoles, jndā na jndyena na mati nn'aⁿ ts'ondaa Samaria macwila'yu'na ñ'oom' Ty'oots'om, jo' chii jñoomna we x'iaana, Pedro ñ'eⁿ Juan, na c'oo naⁿñ'eeⁿ na m'aⁿ nn'aⁿ ndyuua Samaria. ¹⁵Ndo' jndā na tqiue naⁿñ'eeⁿ jo' jo', tyola'neiⁿ na nnom Ty'oots'om. Taⁿ na nnoom na quiaaⁿ Espíritu Santo naquii' n'om naⁿñ'eeⁿ. ¹⁶Ee meiⁿcwiindyena naⁿñ'eeⁿ tyooto'ñoomna Espíritu Santo, macandā na jndā teits'oomndyena ñequio xuee' Ta Jesús. ¹⁷Quia jo' Pedro ñ'eⁿ Juan tioona lueena nacjoo naⁿñ'eeⁿ. Mana to'ñoomna Espíritu Santo naquii' n'omna.

¹⁸Jndā na nty'iaa' Simón na joo nn'aⁿ na jñom Ty'oots'om tioona lueena nacjoo naⁿñ'eeⁿ, to'ñoomna Espíritu Santo naquii' n'omna, quia jo' seiqueeⁿ na' ts'oom na mati jom ñ'e'cats'aaⁿ na ljo'. Jo' chii tsoom ndāana na s'om ñequiaaⁿ.

¹⁹Matsoom:

—Quia'yo' na ntseixmaⁿya najndei na cwilaxmaⁿyo' cha mati

ja meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na nntioo l'oo nacjoo' maxjeⁿ nnc'oñom Espíritu Santo naquii' ts'om.

²⁰Saaⁿ matso Pedro nnoom:

—S'om 'naⁿ catsuuna' ñ'eⁿndyu', 'u matsei'tiuu' na cwe' ñequio s'om nnc'oñom' naya na mañequiaa Ty'oots'om na cwicandā nn'aⁿ na cwe'yu. ²¹'U ticatsona' na nntseijomndyu' ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om na cwil'aayâ ee tiyuu' na xcwee' ts'om' jo nnoom.

²²Calcwe' ts'om' jnaⁿ luua', ndo' catsey'toondyu' nnom Ty'oots'om nts'aacheⁿndyo ndya' nntseit'maⁿ ts'oom 'u na luua' m'aaⁿ ts'om'.

²³Ee manty'iaya juu jnaⁿ matseijomna' cha'cwijom 'naⁿ ja na nnc'uu ts'aⁿ ndo' cha'cwijom l'uaancjo na chu'tyeⁿndyu'.

²⁴Quia jo' tso Simón ndāana:

—Cataⁿyo' nnom Ty'oots'om na meiⁿcwii ticatjoⁿya cha'na cwindu'yo'.

²⁵Pedro ñ'eⁿ Juan jla'neiⁿ na ñ'oom' Ty'oots'om ndo' tjei'yuundyena cautyja 'naaⁿ Jesús. Jndā chii jnaⁿ na tsjoom'ñeeⁿ ndyuua Samaria na nnc'oolcwee'na Jerusalén. Jndye njoom nch'u tyo'oowi'nomna ndyuuañ'eeⁿ. Tyoñequiana ñ'oom naya ndāa nn'aⁿ.

Felipe ñequio ts'aⁿ ndyuua Etiopía

²⁶Ndo' seineiⁿ ángel 'naaⁿ Ty'oots'om nnom Felipe. Tso:

“Cja' nato Jerusalén na wjaana' tsjoom Gaza jo ntyja na macalui' caxjuu tsoom'naaⁿ.” Juu nato'ñeeⁿ mawinomna' ndyuua yuu tjaa nn'aⁿ c'oom. ²⁷Quia jo' teicautyjaaⁿ tjaaⁿ. Ndo' nato'ñeeⁿ teincwiñê ñ'eⁿ ts'aⁿ na jnaⁿ ndyuua Etiopía.

Tsaⁿñeeⁿ tsaⁿs'a eunuco na mandí'ntjom nnom Candace tsaⁿscu na matsa'ntjom ndyuua Etiopía. Tyom^{aa} ts'iaaⁿ na tyotseiweeⁿ s'om naquii' wats'iaaⁿ 'naaⁿ tsaⁿscuñeeⁿ. Tjatseit'maaⁿñê Ty'oots'om Jerusalén. ²⁸Ndo' je' majaalcweeⁿeⁿ. Ñjoom ts'om tornom 'naaⁿaⁿ. Matsei'naⁿaⁿ tsom na chuu' ñ'oom' Ty'oots'om na seiljeii Isaías. ²⁹Ndo' tso Espíritu nnom Felipe:

—Catseicandyoo'ndyu' nacañoom' tornomwaa!. Catseijomndyu' ñ'eⁿ ts'aⁿ na maleiñ'oom juuna'.

³⁰Quia jo' tjantyjaa' Felipe tsaⁿñeeⁿ. Jñeeⁿ na matsei'naaⁿ tsaⁿñeeⁿ ñ'oom' Ty'oots'om na seiljeii Isaías. Tax'eeñê nnom, matsoom:

—¿Aa matsei'noⁿ ñ'oom na matsei'naⁿ?

³¹Matso tsaⁿñeeⁿ nnoom:
—¿Chiuu nnts'aayo na nntsei'noⁿa ee tjaa ñeeⁿ juu m'moⁿ nooⁿ?

Ndo' tcaⁿ tsaⁿñeeⁿ na cjawa Felipe tornom 'naaⁿaⁿ na nncwacatyeeⁿ na cañoom'm.

³²Luua matso ñ'oom' Ty'oots'om na matsei'naaⁿ tsaⁿñeeⁿ:

Quia na wjaañ'oom ts'aⁿ catsmaⁿ na nntseicueⁿeⁿ juuyo' meiⁿchjoo ticatseixuaayo'.

Mati cha'na catsmaⁿ chjoo quia na matyjee ts'aⁿ som'm ñemaaⁿ 'ñom,

malaa'ti' tjaa ljo' tso ts'aⁿ na cwiluiiñe catsmaⁿ cwentaa' Ty'oots'om meiiⁿ na wi' tyotjoom.

³³Jla'jnaaⁿ nn'aⁿ jom meiiⁿ tícatu'xeⁿyana ñ'oom cantyja 'naaⁿaⁿ.

Ndo' 'ñeeⁿ juu nndaq nntseineiⁿ cantyja 'naaⁿ nn'aaⁿaⁿ na tjawicantyjoo', maxjeⁿ tjaa'naⁿ ee tyuaa' jla'cuee'na jom.

³⁴Quia jo' tax'ee ts'aⁿ Etiopía nnom Felipe, matsoom:

—Cwii naya'ñeeⁿ, catsu'ya' nooⁿ, ts'aⁿ na tyoñequiaa ñ'oommeiiⁿñe ¿aa matseineiⁿ cantyja 'naaⁿ nqueⁿ oo aa cantyja 'naaⁿ cwiicheⁿ?

³⁵Quia jo' Felipe toqⁿoⁿ na tyotseineiⁿ cantyja 'naaⁿ juu ñ'oom'ñeeⁿ na teiljeii naquii' ñ'oom' Ty'oots'om na sei'naaⁿ tsaⁿñeeⁿ. Tyotseineiⁿ nnom tsaⁿñeeⁿ ñ'oom naya cantyja 'naaⁿ Jesús. ³⁶Ndo' yocheⁿ na cwi'oona nato, tquiena cwii joo yuu waa ndaatoo. Quia jo' matso ts'aⁿ Etiopía nnoom:

—Canty'ia', ñjaaⁿ waa ndaatoo. ¿Aa waa na nntseicu'na' na nnleits'oomndyo?

³⁷Quia jo' matso Felipe nnoom:
—Xeⁿ matsei'yuu' ñequio na xcwee' ts'om' nndaq nleits'oomndyu'.

T'o tsaⁿñeeⁿ matsoom:

—Matseyu'a na Jesucristo cwiluiiñê Jnda Ty'oots'om.

³⁸Quia jo' ts'aⁿ Etiopía sa'ntjoom na cjaameintyjee' tornom. Jnda chii wenyena tquiocuena, ty'ecuona quii' ndaatoo, mana seits'oomñe Felipe jom. ³⁹Jnda na jlui'na quii' ndaatoo, nquii Espíritu na cwiluiiñe Ty'oots'om tjañ'oom Felipe. Ndo' ts'aⁿ Etiopíañeeⁿ taticanty'iaa'tyeeⁿ Felipe, saa tjaaⁿ nato na mawjaⁿ ñequio na neiiⁿ ts'oom. ⁴⁰Ndo' Felipe je', teitquioo'ñê tsjoom Azoto, ndo' jndye njoom tyomanoom

tyoñequiaaⁿ ñ'oom naya hasta tuee'nnaaⁿ'aⁿ tsjoom Cesarea.

Lcwe' ts'om Saulo jnaaⁿ'aⁿ

(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

9 Ndo' Saulo ticando' nncjaameintyjeeⁿ'eⁿ na matseicaty'ueeⁿ nn'aⁿ na cwila'yu' ñequio Ta Jesús. Ndicwaⁿ macantyjaa'ñê na nntseicwjeⁿ joona. Jo' chii tjaaⁿ na m'aaⁿ tyee na cwiluiitquieñe. ²Tcaaⁿ ljeii nnom juu na nncjaañ'oom tsjoom Damasco na m'aⁿ nn'aⁿ judíos lan'om 'naaⁿna. Ljeii'ñeeⁿ tquiaana' najneiⁿ na nncjaacwjaaⁿ naⁿnom ndo' naⁿlcu nn'aⁿ na m'aⁿ natoo' Jesús, na nncjaachom joona praso Jerusalén. ³Njoom nato na jnda jaawinoom'm tsjoom Damasco ndo' mats'ia jo' tiao cwii chom ndiocheⁿ nacañom'm na jnaⁿna' cañoom'luee. ⁴Ndo' tioonê nomtyuaa ndo' jñeeⁿ na seineiⁿ ts'aⁿ. Matso nnoom:

—Aa ndi', Saulo, ¿chiiu na jeeⁿ mantyjo' ja?

⁵Ndo' t'ooⁿ:

—¿Ñeeⁿ 'u Ta?

Matso nnoom:

—Ja Jesús ts'aⁿ na mantyjo'.

⁶Ndo' Saulo cwiteiñê na macaty'ueeⁿ. Matsoom:

—¿Chiiu l'ue ts'om' Ta na cats'aa?

Quia jo' matso Jesús nnoom:

—Quicantyja', cja'quie' quii' tsjoom. Jo' jo' nntso ts'aⁿ njom' ljo' macaⁿna' na nntsa'.

⁷Ndo' naⁿnom na cwi'oo ñ'eⁿ Saulo, s'aana' na jeeⁿ tyuena ee jndyena na seineiⁿ ts'aⁿ sãã titquiooñe. ⁸Quia jo' teicantyja Saulo nomtyuaa. Sein'meiⁿ'eⁿ luaⁿnnoom sãã tileicanty'iaaⁿ'aⁿ. Jo'

chii t'uena ts'ooⁿ ty'eñ'omna jom tsjoom Damasco. ⁹Jo' jo' tyom'aaⁿ cwii ndyee xuee na tileicanty'iaaⁿ'aⁿ, ndo' tícwaaⁿ'aⁿ meiⁿ na nnc'om ndaa tjaa'naⁿ.

¹⁰Tsjoom'ñeeⁿ tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ na matseyu' na jndyu Ananías. Tsaⁿ'ñeeⁿ tco'na' nty'iaaⁿ'aⁿ Ta Jesús. Seineiⁿ matso:

—Ananías.

T'ooⁿ, matsoom:

—Luua ja Ta.

¹¹Quia jo' matso Ta Jesús nnoom: —Quicantyja' cja' nataa na jndyuna' na Ndyeyu tja. Waa' Judas cal'ue' ts'aⁿ na jndyu Saulo, ts'aⁿ na jnaⁿ tsjoom Tarso. Tsaⁿ'ñeeⁿ mamatseineiiⁿ nooⁿ. ¹²Ndo' jnda tco'na' nty'iaaⁿ'aⁿ na 'u Ananías jnda jndyo'quie' na m'aaⁿ ndo' jndyo'catioo' l'õ' nacjoom'm cha nndaã nnty'iaaⁿ'naaⁿ'aⁿ.

¹³Jnda na jndii Ananías na luua', tsoom:

—Jndye ñ'oom jnda mandiiya, Ta, na cwila'neiⁿ nn'aⁿ cantyja 'naaⁿ tsaⁿm'aaⁿ cwanti nawi' mach'eeⁿ nn'aⁿ cwenta' na m'aⁿ Jerusalén. ¹⁴Ndo' je' ñjaaⁿ jnda tyjeeⁿ'eⁿ ñequio ljeii na tquia ntyee na cwiluiitquiendye na mañequiaana' najneiⁿ cha na cha'tso nn'aⁿ na cwilcwii' xue' nncjaachom joona na chu'tyeⁿndyena na nntioom joona w'aancjo.

¹⁵Sãã matso Jesús nnoom:

—Cja' ee jnda tjeii'ndyo jom na nntseineiiⁿ cantyja 'naⁿya jo ndãã nn'aⁿ nt'omcheⁿ ndyuaa ñequio nn'aⁿ na cwitsã'ntjom joona, ndo' mati ndãã nn'aⁿ Israel. ¹⁶Ndo' nnts'aa na nncjaaljeiiⁿ na maxjeⁿ jndye nawi' macaⁿna' na nncwinoom cantyja na matseyoom'm ñ'eⁿndyo.

¹⁷Quia jo' tja Ananías w'aa na m'aaⁿ Saulo'ñeeⁿ. Jnda na tjaqueⁿeⁿ, tioom l'ooⁿ nacjoo' tsaⁿñeeⁿ.

Matsoom:

—'U re nn'aⁿya Saulo, nquii Ta Jesús na teitquoo'ñê njom' nato na jndyo', jñoom ja na m'aaⁿ. L'ue ts'oom na nnty'ia'nnda' ndo' na too' nntseixmaⁿ Espíritu Santo naquii' ts'om'.

¹⁸Mañoom' tquiaa cha'cwijom lua'tsja n'om nnom Saulo. Jnda na nty'iaa'nnaaⁿ'aⁿ. Quia jo' teicantyjaaⁿ, teits'oomñê. ¹⁹Jnda chii tcwaaⁿ'aⁿ ndo' tquiaannda'na' najneiⁿ. Ljoo'ñê cwantindyo xuee ñequio nn'aⁿ na cwilayu' tsjoom Damasco.

Saulo mañequiaaⁿ ñ'oom'

Ty'ooots'om Damasco

²⁰Mantyja tooⁿ'oⁿ na tyoñequiaaⁿ ñ'oom quii' lan'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos na nquii Jesús cwiluiiñê Jnda Ty'ooots'om. ²¹Ndo' cha'tso nn'aⁿ na tyondye ñ'oom na tyoñequiaaⁿ seitsaⁿ'na' joona. Tyoluena:

—¿Aa nchii tsaⁿm'aaⁿ' ts'aⁿ na tyoma'nom Jerusalén na tyoco'weeⁿeⁿ nn'aⁿ na cwilcwii' xuee' Jesús? Ndo' ¿aa nchii mati jnda jñoom ñjaaⁿ na nncjaachom nn'aⁿ na cwilayu' na chu'tyeⁿndye jo ndaa ntyee na cwiluiitquiendye?

²²Ndo' Saulo tjanaⁿjndeityeeⁿ na tyoñequiaaⁿ ñ'oom' Ty'ooots'om. Tyo'mooⁿ na mayuu' na Jesús cwiluiiñê Cristo. Jo' na tjatseñ'eeⁿñena' nn'aⁿ judíos na m'aⁿ Damasco.

Jlui'n'maa'ñe Saulo luee nn'aⁿ judíos

²³Jnda jaach'ee xuee na ma'moⁿ Saulo ndo' jnda chii tjoom' ñ'oom

t'maⁿ nn'aⁿ judíos na nlacuee'na jom. ²⁴Saa jñeeⁿ na ljo'. Ndo' naⁿñeeⁿ naxuee ndo' natsjom tyondoona jom ndyueel'a tatiom nnom tsjoomna na nlacuee'na jom. ²⁵Saa nn'aⁿ na cwilayu' teijndeiiina jom natsjom. Tuooⁿ ts'om cwii tsquiee l'oo. Jlac'oⁿna jom mantana na waa na ndye 'ndyoo tatiom nnom tsjoom. Chii tjacueeⁿ cwiicheⁿ na ntyja, mana tjaaⁿ.

Saulo tyoñequiaaⁿ ñ'oom'

Ty'ooots'om tsjoom Jerusalén

²⁶Quia na jnda tueⁿ'eⁿ Jerusalén ñe'catseijomñê ñ'eⁿ nn'aⁿ na cwilayu', saa cha'tsondye naⁿñeeⁿ nquiaana jom ee tiñe'calayu'na na ts'aⁿ na matseyu' jom. ²⁷Saa tjañ'oom Bernabé jom na m'aⁿ apóstoles. Tso tsaⁿñeeⁿ ndaa naⁿñeeⁿ chiuu waa na nty'iaa' Saulo Ta Jesús na njoom nato, ndo' na seineiⁿ Ta Jesús nnoom ndo' chiuu waa na meiⁿchjoo tinquiaⁿ'aⁿ na tyoñequiaaⁿ ñ'oom ñequio xuee' Jesús Damasco. ²⁸Ndo' ljoo'ñe Saulo Jerusalén na ñ'eeⁿ ñ'eⁿ naⁿñeeⁿ. ²⁹Meiⁿchjoo ti'maaⁿ' ts'oom na tyoñequiaaⁿ ñ'oom cantyja 'naaⁿ' Ta Jesús. Tyotseineiⁿ ñ'eⁿ nn'aⁿ judíos na cwila'neiⁿ ñ'oom griego, saa joona tyol'ueena chiuu ya n'ana na nlacuee'na jom. ³⁰Saa jnda na jndye nn'aⁿ na cwilayu' na ljo', ty'eñ'omna jom Cesarea, ndo' jo' jo' jla'cwanomtina jom tsjoom Tarso.

³¹Quia jo' ntmaaⁿ' nn'aⁿ na macwji' Ty'ooots'om cwentaaⁿ'aⁿ na m'aⁿ cha'waa ts'ondaa Judea ñequio Galilea ñequio Samaria ya tyom'aⁿna. Tjaa na cwit'uiitina' joona l'a nn'aⁿ ndo' ty'enajdana.

Tyom'aⁿna na nquiaana Ty'o^ots'om ndo' ñequio na tyoteijndei Espíritu Santo tjawijndyendyetina.

Cantyja na n'maⁿ Eneas

³²Pedro tyomanoom tyojaacanoom'm nn'aⁿ na cwilayu'. Mati tsjoom Lida tjacanoom'm nn'aⁿ na laxmaⁿ cwentaa' Ty'o^ots'om.

³³Jo' jo' ljeiⁿ cwii tsaⁿs'a na jndyu Eneas. Jnda ñeeⁿ chu na ljo tsaⁿñeeⁿ cjoo' jnduu na wii' na ntjeiⁿ nc'ee.

³⁴Matso Pedro nom:

—'U re Eneas, Jesucristo matsein'maaⁿ 'u. Quicantyja'. Tseijndaa'ndyu'ya' jndu'.

Quia jo' mantya teicantyja tsaⁿñeeⁿ. Jnda na tco'yana' jom.

³⁵Ndo' cha'tso nn'aⁿ tsjoom Lida ñequio ndyuua su Sarón tyonty'iaana tsaⁿñeeⁿ ndo' lcwe' n'omna, jlayu'na ñequio Ta Jesús.

Tando'nnda' Dorcas na tueeⁿeⁿ

³⁶Tsjoom Jope tyom'aaⁿ cwii tsaⁿscu na matseyu' na jndyu Tabita. Ñequio ñ'oom griego cwiluena jom Dorcas. Tsaⁿñeeⁿ ñequi'cheⁿ na ya tyoch'eeⁿ ndo' tyoteijneiⁿ ndyeeñeeⁿ. ³⁷Ncuee'ñeeⁿ teiweeⁿeⁿ ndo' tueeⁿeⁿ. Jnda tueeⁿeⁿ chii jlacandaⁿna jom, ndo' tqueⁿna jom w'aa na nda we teicantyjoo'. ³⁸Tsjoom Jope'ñeeⁿ manndyoo' m'aaⁿna' ñequio tsjoom Lida. Ndo' nn'aⁿ na cwilayu' na m'aⁿ tsjoom Jope'ñeeⁿ jndyena na tsjoom Lida m'aaⁿ Pedro. Jo' chii jñoomna we tsaⁿs'a na c'oocataⁿna nom Pedro na ntyjantyja cjaⁿ na m'aⁿna.

³⁹Ndo' tjañ'eⁿ Pedro ñ'eⁿndyena. Ndo' jnda na tueⁿeⁿ na m'aⁿ nn'aⁿ na meindoo' jom chii ty'eñ'omna

jom w'aa na jnda we teicantyjoo'. Cha'tso yolcu na jnda ljondye na tja noom tjaa'ndyena tsei jom. Tyotyueena ndo' tyot'mooⁿna nchuee ñequio cotom na tyoch'ee Dorcas xjeⁿ na ñetanoom'm. ⁴⁰Saa Pedro jñoom cha'tso naⁿñeeⁿ ch'eⁿ. Jnda chii tcoom'm xtyeeⁿ, seineiⁿ nom Ty'o^ots'om. Jnda jo' taqueeⁿ jo ndo' yuu m'aaⁿ ts'oo, nty'iaaⁿaⁿ juu. Matsoom:

—Tabita, quicantyja'.

Quia jo' tsaⁿñeeⁿ sein'meiⁿeⁿ lua'nom. Nty'iaaⁿaⁿ Pedro, mana tacatyeeⁿ. ⁴¹Ndo' Pedro t'ueeⁿ ts'o tsaⁿñeeⁿ seiweeⁿ juu. Jnda chii t'maaⁿ yolcu na jnda ljondye ñequio nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwilayu'. T'moⁿ Pedro yuscu'ñeeⁿ ndaana na mawando'. ⁴²Cha'tso nn'aⁿ tsjoom Jope jndyena na luaa' tuui, ndo' jndyendyena tyolayu'na ñequio Ta Jesús. ⁴³Ndo' Pedro majndye xuee ljoo'ñê tsjoom'ñeeⁿ waa' ts'aⁿ na jndyu Simón ts'aⁿ na matseitoo'ñe ntjaⁿ.

Pedro ñequio Cornelio

10 Tsjoom Cesarea tyom'aaⁿ cwii tsaⁿs'a na jndyu Cornelio. Tsaⁿñeeⁿ ts'aⁿ na matsaⁿntjom cwii tmaaⁿ sondaro na jndyuna' Italiano. ²Tsaⁿñeeⁿ jeeⁿ xcwee' ts'oom tyotseit'maaⁿñê Ty'o^ots'om ñequio cha'tso nn'aⁿ waⁿaⁿ. M'aaⁿ na nquiaⁿaⁿ Ty'o^ots'om. Mati jndye waa na tyoteijneiⁿ nn'aⁿ judíos na jñeeⁿndye. Ndo' ñequi'cheⁿ tyotseineiⁿ nom Ty'o^ots'om. ³Cwii xuee cha'na na ndyee na matmaaⁿ tco'na' ángel cwentaa' Ty'o^ots'om nom. Ndo'yaaⁿ na jndyoquiee' ángel'ñeeⁿ na m'aaⁿ. Matso nom:

—Aa ndi', Cornelio.

⁴Ndo' jom cwe' nty'iaa'toom ángel na jee' nioom ty'uee' hasta seiquee'nñena' jom. Jndā chii matsoom:

—¿Ljo' nntsa' Ta?

T'õ ángel nnoom matso:

—Mandii Ty'oots'om na matsei'nei' nnoom. Ndo' maquee' cwenta na mateijndei' ndyeñee' ndo' macañjom ts'oom 'u. ⁵Jo'chii cajñom' nn'a' na c'oona tsjoom Jope na c'ooquee'ndyena Simón tsa' na mati jndyu Pedro. ⁶Tsa'ñee' nntsoom ljo' catsa'. Jom cwe' mac'e'yaa' waa' tcayoom'm Simón ts'a' na matseicatõ' ntja'. Nndyoo' ndyoo ndaaluee waa waa' tsa'ñee'.

⁷Ndo' Cornelio quia na jndā tja ángel na seinei' ñ'e'ñê tcwaa' we mosoom'm ndo' cwii sondaro. Sondaro'ñee' matseit'maa'ñê Ty'oots'om ndo' mandiantjoom nnom Cornelio. ⁸Cornelio tsoñ'ee' ndāā na'ñee' chiuu waa na tco'na na nty'iaa'a'. Jndā chii jñoom na'ñee' tsjoom Jope.

⁹Ndo' cwiiche' xuee manjomndye na'ñee' nato. Cha'na manndyoo' quiajmei' 'oowindyona tsjoom Jope. Majuu xje'ñee' tjawa Pedro xque' w'aa yuu su na nntseinei' nnom Ty'oots'om. ¹⁰M'aa' jo' jo' ndo' tyjee' na ñe'jnoom'm, sāā yoche' na cwila'ñ'oom'ndyena na nlcwaa'a' waa na tco'na' nty'iaa'a'. ¹¹Nty'iaa'a' na jnaa' cañoom'luee. Jndyocue cwii 'na' cha'cwijom cwii liaa tsca'ndyu' tmei' na chu'tye' ñequiee nquina'. Tioona' xje' yuu na m'aa'che'.

¹²Liaa'ñee' ñjom cha'tso nnom quioo' na cwi'ooca' ñequio quioo'

na cwi'ootscoo'ndye ñequio cantsaa.

¹³Ndo' jndii Pedro na teic'uaa, seinei', matso:

—Quicantya' Pedro. Catseicue' quioo' na nlqui'.

¹⁴Ndo' t'õ Pedro, matsoom:

—Xoquiā Ta. Ee mei'jom tyooquiā cwii nnom na cwe' cwantindyo oo na tilju' tseixma'na' jo njom' nncu'.

¹⁵Teic'uaannda', matso nnoom:

—'Na' na jndā tque' Ty'oots'om na lju' tseixma'na', 'u tintsu' na cwe' na cwantindyo juuna'.

¹⁶Ndyee ndii' teic'uaa seinei'. Jndā chii juu 'na'ñee' tjalcwe'nnda'na' cañoom'luee. ¹⁷Ndo' xcwe na m'aa' ts'om Pedro ljo' ñe'ca'mõ' 'naa' na tco'na' nty'iaa'a', ndo' nn'a' na jñom Cornelio jndā tquiena tsjoom'ñee', na tax'eendyena yuu waa waa' Simón na cwe' mac'e'ya Pedro. ¹⁸Jndā na tquiena 'ndyoots'a w'aa'ñee', jluena:

—¿Aa ljoõ m'aa' Simón ts'a' na mati jndyu Pedro?

¹⁹Xje'ñee' ndicwaa' m'aa' ts'om Pedro cantya na tco'na' nty'iaa'a' ndo' matso Espíritu Santo nnoom:

—Ndyee na'nom cwil'uee 'u.

²⁰Jo' chii quicantya', cja'cue'. Cja' ñ'e'ndyena. Tinc'oom' ñomtiu' ee ja jñoo'ya jooa.

²¹Quia jo' Pedro tjacuee' na m'a'na. Matsoom ndāana:

—Ja ts'a' na cwil'ue'yo'. ¿Aa waa na nl'a'yo' ja?

²²Jluena nnoom:

—Jâ tqiõõyâ ts'iaa' 'naa' ts'a' na jndyu Cornelio, ts'a' na matsa'ntjom cwii tmaa' sondaro. Jom ts'a' na mach'ee yuu na maty'iomyana' ndo' na matseit'maa'ñê Ty'oots'om. Cha'tsondye nn'a' judíos ya ñ'oom

cwilaneiⁿna cantyja 'naaⁿaⁿ ndo' jnda nquiuna jom. Cwii ángel cwentaa' Ty'oots'om tso nnoom na catseicañeeⁿ 'u na cja' waⁿaⁿ ndo' na ñneeⁿ ñ'oom na nntseineiⁿ.

²³Quia jo' seiñ'oom'ñe Pedro jooona na caljoo'ndyena jo' jo'. Ndo' teincoo cwiicheⁿ xuee tjaaⁿ ñ'eⁿndyena. Ndo' nt'om nn'aⁿ tsjoom Jope na cwilayu' ty'ena ñ'eⁿñê.

²⁴Cwiicheⁿ xuee tquiena tsjoom Cesarea. Mameindoo' Cornelio jooona. Jnda seitjoom nn'aaⁿaⁿ ñequio nn'aⁿ na ya ñ'oom jom ñ'eⁿndye. ²⁵Jom jlui'noom naquii' waⁿaⁿ quia na ljeiiⁿ na jnda tyjee'cañoom Pedro, tjacatjomñê juu. Tcoom'm xtyeeⁿ jo nnom na seit'maaⁿñê juu. ²⁶Saa seiwe tsaⁿñeeⁿ jom. Matso nnoom:

—Quicantya' sa, ee mats'aⁿ ja cha'na 'u.

²⁷Ndo' yocheⁿ na cwila'neiⁿna 'ooquie'na naquii' w'aa. Jo' jo' ljeii Pedro cwa jndye nn'aⁿ jnda tjomndye. ²⁸Quia jo' matsoom ndaãana:

—'O nquiu'yo' juu ljeii na cwileiñ'ooⁿyâ matsona' na ticaty'iomyana' na cwii ts'aⁿ judío nncjaantyjaa' meiⁿnquia ts'aⁿ na nchii ts'aⁿ judío oo meiⁿ na nncjaaqueⁿeⁿ quii' waa'. Saa Ty'oots'om jnda t'mooⁿ nooⁿ na meiⁿcwii ts'aⁿ tantsjoⁿ na cwe' cwantindyo juu oo na tilju' tseixmaⁿ. ²⁹Jo' chii quia na tqeⁿ'yo' ja tjaa na seitsaaⁿndyo, maxjeⁿ jndyo^o. Saa je' ñecaljeiya chiuu na tqeⁿ'yo' ja.

³⁰Ndo' t'õ Cornelio matsoom:

—Xuee je' jnda ñequiee xuee maxje'meiⁿ tyom'aaⁿya naquii'

w'aya. Matseicwejndo'ndyo ndo' matseinaⁿya nnom Ty'oots'om cha'na quil'a' 'o nn'aⁿ judíos na ticwii xuee na ndyee na matmaaⁿ. Juu xjeⁿñeeⁿ teitquioo'ñe cwii ts'aⁿ nooⁿ na jeeⁿ caxuee liaa'. ³¹Matso tsaⁿñeeⁿ nooⁿ: “'U re Cornelio, mandii Ty'oots'om ñ'oom na matsei'neiⁿ nnoom ndo' macañjom ts'oom na mateijnde' nn'aⁿ ljo' na matseitjooona' jooona. ³²Jo' chii cajñom' nn'aⁿ na c'oona tsjoom Jope na nnc'ooqueeⁿndyena Simón ts'aⁿ na mati jndyu Pedro. Jom cwe' mac'eⁿyaaⁿ waa' tcayoom'm Simón ts'aⁿ na matseicatoo'ñe ntjaⁿ, ts'aⁿ na waa waa' 'ndyoo ndaaluee.” ³³Jo' chii mantya jñoⁿ nn'aⁿ na c'ooc'omna 'u. Ndo' 'u quian'ua' na jndyo'. Je' je' cha'tsondyô ljoo m'aaⁿyâ jo nnom Ty'oots'om na nndyaayâ cha'tso na l'ue ts'oom na nntsu' ndaayâ.

Ñ'oom na seineiⁿ Pedro waa' Cornelio

³⁴Quia jo' t'õ Pedro na matseineiⁿ, matsoom ndaãana: —Je' quia matsei'noⁿchaⁿya, na mayuu' Ty'oots'om tiquich'eeⁿ na cwe' ñejndaa' nn'aⁿ na candya' ts'oom. ³⁵Ee meiⁿquia ndyuaa na m'aⁿ nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndye jom ndo' na cwil'a yuu na maty'iomyana' maxjeⁿ macjaawee' ts'oom ñ'eⁿndyena. ³⁶Tyoñequiaaⁿ ñ'oom'm ndaaⁿ já nn'aⁿ Israel. Tyotseicañeeⁿ já ñ'oom naya na mañequiaana' na meiⁿcwii ñ'omtiuu tic'oom naquii' n'ooⁿyâ nc'e Jesucristo tsaⁿ na cwiluiñe na matsaⁿntjom cha'tsondye nn'aⁿ. ³⁷'O manquiu'yo' ñ'oom cantyja 'naaⁿ

Jesús. Jnda teinom na tyotseineiⁿ Juan ñ'oom na nleits'oomndye nn'aⁿ, to' Jesús tyoñequiaaⁿ ñ'oom ndaaⁿ nn'aⁿ ts'ondaa Galilea ndo' t'oom'na' cha'waa ts'ondaa Judea. ³⁸Cantyja 'naaⁿ Jesús'ñeeⁿ na jnaⁿ Nazaret, tqúiaa Ty'ooots'om na jom matseixmaaⁿ najndeii Espíritu Santo. Tyomanoom, tyoch'eeⁿ naya ndo' tyotsein'maaⁿ cha'tso nn'aⁿ na ñenchje tsaⁿjndii ee maxjeⁿ ñ'eⁿñ'eⁿ Ty'ooots'om ñ'eⁿñê. ³⁹Jâ cwitjei'yuundyô cantyja 'naaⁿ cha'tso na tyoch'eeⁿ ts'ondaa Judea, ndo' mati naquii' tsjoom Jerusalén. Jla'cuee' naⁿñeeⁿ jom na ty'oomna jom cjoo' ts'oom'naaⁿ, ⁴⁰saa xuee jnda ndyee na tueeⁿeⁿ s'aa Ty'ooots'om na tando'xcoom, ndo' na teitquioo'ñennaaⁿ ndaaⁿ já. ⁴¹Ticwitquioo'ñê ndaa cha'tsondye nn'aⁿ, macandâ ndaa já. Ee jnda tjeii'ñe Ty'ooots'om já na cwilaxmaaⁿyâ na catjei'yuu'ndyô cantyja 'naaⁿ Jesús ndaaⁿ nn'aⁿ. Já tyocwaa'â ndo' tyowaayâ ñ'eⁿñê jnda na tando'xcoom. ⁴²Saⁿtjom Ty'ooots'om já na ññequiaayâ ñ'oom ndaaⁿ nn'aⁿ ndo' na catjei'yuu'ndyô na tqueeⁿ Jesús na cu'xeⁿ nn'aⁿ na ta'ndo' ñequio nn'aⁿ na jnda tja. ⁴³Mati profetas tyola'neiⁿna cantyja 'naaⁿ Jesús. Tyoluena na cha'tsondye nn'aⁿ na nlayu' ñ'eⁿñê maxjeⁿ nntseit'maⁿ ts'om Ty'ooots'om jnaaⁿna nc'e xuee' jom.

**Nn'aⁿ na nchii judíos
cwito'ñoomna Espíritu Santo**

⁴⁴Ndicwaⁿ matseineiⁿ Pedro ndaana ndo' to'ñoom naⁿñeeⁿ Espíritu Santo naquii' n'om. ⁴⁵Ndo' nn'aⁿ judíos na cwilayu' na ñ'eeⁿ

ñ'eⁿ Pedro jeeⁿ seiñ'eeⁿñena' joona na mati nn'aⁿ na nchii judíos to'ñoomna Espíritu Santo naquii' n'om. ⁴⁶Ee nn'aⁿ judíos'ñeeⁿ jndyena na xuii' ñ'oom jla'neiⁿ naⁿñeeⁿ na lcwii'na Ty'ooots'om. ⁴⁷Jo' chii matso Pedro:

—Aa tiyuu' tjaa 'ñeeⁿ nntso na ticwits'oomndye naⁿm'aⁿ ee jnda to'ñoomna Espíritu Santo naquii' n'omna majo'ti cha'xeⁿ to'ñooⁿ jaajom naquii' n'ooⁿya.

⁴⁸Quia jo' seijndaa'ñê na cwits'oomndye naⁿñeeⁿ ñequio xuee' Jesucristo. Jnda chii taⁿ naⁿñeeⁿ nnoom na caljoo'ñê ñ'eⁿndyena cwantindyó xuee.

Tso Pedro chiuu s'aaⁿ

11 Nquiee apóstoles ñequio nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwilayu' ts'ondaa Judea, jndyena na mati nn'aⁿ na nchii judíos jnda to'ñoomna ñ'oom' Ty'ooots'om. ²Saa jnda na tjalcwe' Pedro Jerusalén, nt'om nn'aⁿ judíos na cwilayu' jla'tia'na jom. ³Tyoluena nnoom: —¿Chiuu na tja' na m'aⁿ nn'aⁿ na nchii judíos ndo' chiuu na tcwa' ñ'eⁿndyena?

⁴Quia jo' Pedro toqⁿoⁿ na tcuu tcuu tsoom ndaana cha'tso na tuii. ⁵Tsoom:

—Tyom'aaⁿya tsjoom Jope. Yocheⁿ na matseinaⁿya nnom Ty'ooots'om waa na tco'na' nooⁿya. Nty'iaaya cwii 'na' cha'cwijom cwii liaa tsca'ndyu' tmeiⁿ na chu'tyeⁿ ñequiee nquina'. Cañoom'luee jnaⁿna', tioona' xjeⁿ yuu na m'aaⁿya. ⁶Quia na nty'iaayaya ljo' njom, jo' na ndoo'a na njom quioo' xiom' ñequio quioo' jndaⁿ ndo' quioo' na

cwi'ootscoo'ndye ñequio cantsaa. ⁷Ndo' jndii na seineiⁿ Ty'oots'om nooⁿ, matsoom: “Quicantyja' Pedro. Catseicue' quioo' nlqui'.” ⁸Saa tsjoo: “Xoquia Ta, ee ja tijoom ñetquiaa meiⁿquia nnom na cwe' cwantindyo oo na tilju' tseixmaⁿna'.” ⁹Na jnda we t'onnda' Ty'oots'om na m'aaⁿ cañoom'luee, matsoom nooⁿya: “'Naⁿ na jnda tquaaⁿya na lju' tseixmaⁿna' 'u tintsu' na cwajndiina'.” ¹⁰Cwii ndyee ndii' seineiⁿ Ty'oots'om. Jnda chii cha'waa juuna' tjalcwe'nnda'na' cañoom'luee. ¹¹Majuu xjeⁿñeeⁿ tyjee' ndyee ts'aⁿ w'aa yuu na tyom'aa'yaya. Jnaⁿ naⁿñeeⁿ tsjoom Cesarea na jñom ts'aⁿ joona na quioocal'ueena ja. ¹²Ndo' tso Espíritu nooⁿ na cjo ñ'eⁿndyena na meiⁿcwii ñomtiuu tic'ooⁿ. Mati yom nn'aaⁿya nmeiⁿ na cwilayu' ty'eñ'eeⁿna ñ'eⁿndyo. Cha'tsondyô saquiaa'â naquii' waa' tsaⁿñeeⁿ. ¹³Ndo' tso tsaⁿñeeⁿ ndaayâ na nty'iaaⁿaⁿ cwii ángel na meintyjee' quii' waⁿaⁿ. Matso nnoom: “Cajñom' nn'aⁿ na c'oona Jope na nnc'ooc'omna Simón tsaⁿ na mati jndyu Pedro. ¹⁴Jom nntsoom njom' chiuu waa na nntsa' cha nluin'maaⁿndyu' nncu' ndo' mati cha'tso nn'aⁿ wa'.” ¹⁵Ndo' quia jnda to'a na matseinaⁿya ndaana to'ñoomna Espíritu Santo naquii' n'omna cha'xjeⁿ na to'ñooⁿ jaa jom xuee'ñeeⁿcheⁿ. ¹⁶Xjeⁿñeeⁿ tjañjoom' ts'ooⁿ ñ'oom na seineiⁿ Ta Jesús na matsoom: “Juan tyotseits'oomñê nn'aⁿ ñequio ndaatoo saã 'o xuii' na nleits'oomndyo'. Ee njñom Ty'oots'om Espíritu Santo naquii' n'om'yo'. Luaa' waa na nleits'oomndyo'.” ¹⁷Quia jo'

mañecwii xjeⁿ tquiaa Ty'oots'om na to'ñoomna Espíritu Santo naquii' n'omna cha'xjeⁿ tquiaaⁿ na to'ñooⁿ jaa jom quia na jlayuu'a ñequio Ta Jesucristo. Quia jo' ð'ñeeⁿ cwiluiindyoo ja na nntseitsaaⁿndyo Ty'oots'om?

¹⁸Nn'aⁿ na cwilayu' tsjoom Jerusalén quia na jndyena ñ'oommeiⁿ jla'cheⁿna. Tyolat'maaⁿndyena Ty'oots'om. Tyoluena:

—Cwa mati nn'aⁿ na nchii judíos mañequiaa Ty'oots'om na ticantycwii na cwitando' añmaaⁿna quia cwilcwe' n'omna.

Tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ tsjoom Antioquía

¹⁹Jnda na jla'cuee' nn'aⁿ Esteban jnaⁿna' na tyoco'wi'na' nn'aⁿ na cwilayu'. Jo' chii jndyendye naⁿñeeⁿ t'oom'ndyena, jleinomna. Nt'om ty'e hasta ndyuaa Fenicia ñequio ndyuaaxeⁿncwe Chipre ñequio tsjoom Antioquía. Jo' jo' tyola'neiⁿna ñ'oom' Ty'oots'om saã ñequii'cheⁿ ndaa n'iaana nn'aⁿ judíos, ²⁰quii'ntaaⁿna ñ'eeⁿndyene nt'om nn'aⁿ na jnaⁿ ndyuaaxeⁿncwe Chipre ñequio nn'aⁿ na jnaⁿ tsjoom Cirene. Naⁿñeeⁿ jnda na tquiena tsjoom Antioquía, mati tyola'neiⁿna ñ'oom naya cantyja 'naaⁿ Ta Jesús ndaa nn'aⁿ na nchii judíos. ²¹Tyoteijndei Ty'oots'om joona. Jo' chii jndye nn'aⁿ lcwe' n'om, jlayu' ñequio Ta Jesús.

²²Ndo' tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ na m'aⁿ Jerusalén, jnda na jndyena na ljo', jñoomna Bernabé tsjoom Antioquía. ²³Jnda na tueⁿeⁿ nty'iaaⁿaⁿ na

t'maⁿ matio'naaⁿñe Ty'oots'om nn'aⁿ na jndā jlayu'. Quia jo' s'aana' na jeeⁿ neiiⁿ'eⁿ. Ndo' cha'tsondyena tyotseijnooⁿoⁿ n'omna na ñe'cwii cala'tiuuna na caljoo'ndyetyeⁿna cantyja 'naaⁿ Ta Jesús. ²⁴Jeeⁿ ya ts'aⁿñe Bernabé, too' naquii ts'oom m'aaⁿ Espíritu Santo ndo' na matseyi'ya ts'oom. Jo' chii majndyendyeti nn'aⁿ tyolayu' ñequio Ta Jesús.

²⁵Jndā jo' tjaaⁿ tsjoom Tarso na tjacal'ueeⁿ Saulo. ²⁶Jndā na ljeiiⁿ tsaⁿñeeⁿ jndyoñ'oom juu Antioquía. Cha'waa cwii chu tyotjomndyena jo' jo' ñequio tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ. Jndye nn'aⁿ tyot'mooⁿna ndaa. Ndo' nn'aⁿ tsjoom Antioquía'ñeeⁿ, jooa najndyee jla'cajndyuuna cristianos joo nn'aⁿ na cwilayu' ñequio Cristo.

²⁷Ncuee'ñeeⁿ nt'om nn'aⁿ na tyoñe'quia ñ'oom' Ty'oots'om jlui'na Jerusalén, ty'ena Antioquía. ²⁸Cwiindye jooa, ts'aⁿ na jndyu Agabo, teicantyyaaⁿ ndo' nc'e na seijndo' Espíritu ts'oom tsoom na cwajndii nleijndo' cha'waa ndyuaa'ñeeⁿ. Ndo' ñ'oom na tsoom seicandaa'ñena' quia tyom'aaⁿ Claudio tsaⁿmaⁿ'ts'iaaⁿ t'maⁿ tsjoom Roma. ²⁹Jo' chii nn'aⁿ na cwilayu' tsjoom Antioquía jla'jndaa'ndyena na nl'ana naya tsjo'ñjeeⁿ nn'aⁿ na cwilayu' na m'aⁿ ndyuuaa Judea nc'e na matseitjooⁿna' na ñeeⁿ. Cwii cwii ts'aⁿ nnteijneiⁿ cantyjati na ndaa nnts'aaⁿ. ³⁰Luaa' tyol'ana. Ndo' tsjo'ñjeeⁿ na tyola'tjomna tqiiana jooa' l'o Bernabé ñ'eⁿ Saulo. Ty'echo naⁿñeeⁿ s'om'ñeeⁿ na m'aⁿ nn'aⁿ na cwiluitquiendye quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na cwilayu' ts'ondaa Judea.

**Tue' Jacobo ndo' na tyocanjom
Pedro w'aancjo**

12 Ncuee'ñeeⁿ nquii rey Herodes, cwajndii tyoco'weeⁿ'eⁿ nt'om nn'aⁿ na cwilaxmaⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ. ²Sa'ntjoom na cue' Jacobo xio Juan ñ'eⁿ xjo espada. ³Ndo' quia na nty'iaaⁿ'aⁿ na tjawee' n'om nn'aⁿ judíos na tue' Jacobo mati t'ueeⁿ Pedro. Luaa' tuii xcwe ncuee na cwicwa' nn'aⁿ judíos tyoo' na tjaa'naⁿ ndaaljo' tjaquiee'. ⁴Ndo' jndā na t'ueeⁿ Pedro tjoom'm tsaⁿñeeⁿ w'aancjo. Tquiaaⁿ cwenta tsaⁿñeeⁿ luee quin'oom nchoo' cwii sondaro na jom jom ndii' ñequiee ñequieendye naⁿñeeⁿ na cal'ana cwenta tsaⁿñeeⁿ. Ee seitioom xeⁿ jndā teinom ncuee pascua nncwjeeⁿ'eⁿ juu na nntu'xeⁿñe joo ndaaⁿ nn'aⁿ. ⁵Jo' chii tyol'ana cwenta tsaⁿñeeⁿ naquii' w'aancjo, saaⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ tic'oomeintyjee'na na tyola'neiⁿna nnom Ty'oots'om na cateijneiⁿ tsaⁿñeeⁿ.

Ty'oots'om tjei'n'maaⁿñe Pedro

⁶Ndo' Pedro, majuu tsjom'ñeeⁿ na nnei'ncoo nncwji' Herodes jom jo ndaaⁿ nn'aⁿ, watsom quii'ntaaⁿ we sondaro na chu'tye'ñe we l'uaancjo. Ndo' nt'om sondaro m'aⁿ 'ndyoots'a na cwil'a cwenta. ⁷Mats'ia jo' tyjee' cwii ángel cwentaa' Ta Ty'oots'om ndo' teixueeñe naquii' w'aancjo. Ángel'ñeeⁿ tii' l'ooⁿ tsei'ntsquiee' Pedro, seilcweeⁿ juu. Matsoom nnom:

—Maje' maje'ndyo quicantyya'.

Quia jo' mana tquiaa l'uaancjo na chu'tyeⁿ l'õ Pedro. ⁸Tso ángel'ñeeⁿ nnoom:

—Cwe' lia' ndo' cañjom' lcom'.

Jndā s'aaⁿ na ljo' tso ángel nnoom:

—Cwe' liaatco 'na'' ndo' candyo'ntyjo' naxa''a.

⁹Jlui' Pedro, tjantyjoⁿ naxe'' ángel, sãa ticaljei'' aa mayuu'che'' na jndyaañê s'aa ángel. Ndoⁿ s'aana' ntyjee'' na cwe' tsoom'm ndaa. ¹⁰Tei'nomna yuu m'aa'' sondaro najndyee. Jndā chii yuu m'aa'' sondaro na jndā we. Mana tquiena 'ndyoots'a xjo yuu na nlui' ts'a'' na nncuoqⁿ nataa quii' tsjoom. 'Ndyoots'a'ñee'' jnaa'' che''nquiina'. Jo' chii tei'nomna. Ty'ena cwii nataa, mana 'ndii ángel jom na ñe''nque''. ¹¹Quia jo' sei'no''yaa'', matsoom:

—Cwa mayuu'che'' na Ty'oots'om jñoom ángel 'naa''a'' na catseicandyaañê ja l'õ Herodes ñequio luee nn'a'' judíos cha'tso na cwique'' n'omna na nl'ana ñ'e''ndyo.

¹²Jndā na ljeiyaa'' na mayuu' na jndyaañê, tjaa'' waa' María tsondyee Juan ts'a'' na mati jndyu Marcos. Ee jo' jo' jndye nn'a'' jndā tjomndye na cwila'nei'' nnom Ty'oots'om cwentaa''a''. ¹³Tjo' Pedro 'ndyoots'a w'aa'ñee''. Cwii yuscu na mandi'ntjom na jndyu Rode tjacanty'iaa' 'ñee'' cajo'. ¹⁴Tajna''a'' na jndyee' Pedro, jo' na tquiaana' na jee'' nei''e''. Mei'' na nntseicanaa''ñê 'ndyoots'a tícátseicanaa''ñê. Seityuaa'toom tjaa'' naquii' w'aa' tjatseicañee'' nn'a'' cwa Pedro luaa' jndā tyjee', macjo' 'ndyoots'a.

¹⁵Sãa jluena nnoom:

—Jee''che'' n'tjei'' xque''.

Sãa jom ñe'cwii ñ'oom matsoom na mayuu'che'' na Pedro luaa'. Quia jo' jluena:

—Luaa' ángel na mach'ee cwenta jom. Cwe' na mach'eezana' ntyji' na jom.

¹⁶Yoche'' na luaa', tícjaamei''ntyjee' Pedro na macjoⁿ''õ'' 'ndyoots'a hasta quia na jlacanaa''ndyena. Ndo' quia nty'iaana jom jee'' seicaty'ueneii''na' joona. ¹⁷Sãa s'õõ l'õõ'' na calache''na. Tsoom ndaana chiuu s'aa Ta Ty'oots'om na tjei' jom naquii' w'aancjo. Ndo' matsoom:

—Ñ'oomwaa' calacandii'yo' Jacobo ñequio nt'omche'' nn'aa''ya na cwilayu'.

Jndā jo' jluee''e'', tjaa'' cwiiche'' joo.

¹⁸Jndā teixuee jee'' ndyaa' tyolañ'ee'' ndyuee sondaro ee tîleicaliuna ljo' tuii ñequio Pedro. ¹⁹Herodes tcuu tcuu tyol'uee'' tsa''ñee'' sãa ticaljei'' juu, Jndā jo' chii tyowajndooñê sondaro ndo' sa'ntjoom na cwje na''ñee''. Jndā jo' jluee''e'' ndyuaa Judea. Tjaa'' Cesarea na nnc'oomñê jo' jo'.

Tue' Herodes

²⁰Herodes jee'' lioom'm nn'a'' tsjoom Tiro ñequio tsjoom Sidón. Jo' chii joona jlajndaa''ndyena na nnc'oona na m'aa''. Sãa ty'ecal'ueendye jndyena ñ'oom nnom Blasto ts'a'' na wjaañoom'ñe nacañom'm. Tyol'ana ty'oo nnom tsa''ñee'' na cateijnei'' joona na cantycwii tia'ñee'' na lioo' Herodes ñ'e''ndyena ee nantquie na

macaⁿna' jooa cwinaⁿna' yuu na matsa'ntjom tsaⁿñeeⁿ. ²¹Quia jo' tqueⁿ Herodes cwii xuee ndo' quia na tue'ntyjo xuee'ñeeⁿ tcweeⁿ liaa na ya cantyja na matsa'ntjoom ndo' tjawacatyeeⁿ sulā yuu na maxjeⁿ mawacatyeeⁿ quia na matseijndaa'ñê ñ'oom. Jnda jo' tyoñequiaaⁿ ñ'oom ndaa nn'aⁿ.

²²Quia jo' jlat'maaⁿndye nn'aⁿ jom. Jluxuaana, jluena:

—Luaa' cwii ty'ooots'om matseineiⁿ nchii cwe' ts'aⁿ.

²³Ndo' ángel cwentaa' nquii Ty'ooots'om mañoom' s'aa na teiwii' Herodes ee tîcatseit'maaⁿñê Ty'ooots'om. Tueeⁿeⁿ na tcwa' canti jom.

²⁴Saa ñ'oom' Ty'ooots'om tjanty'eetina', tjawijndyendyeti nn'aⁿ tyolayu'.

²⁵Ndo' Bernabé ñ'eⁿ Saulo, jnda na jndaq̄' ts'iaaⁿ na ty'ena Jerusalén, quia jo' ty'elcwee'na Antioquía. Ty'eñ'omna Juan ts'aⁿ na mati jndyu Marcos.

Bernabé ñ'eⁿ Saulo cwi'oonquiana ñ'oom' Ty'ooots'om

13 Tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'ooots'om cwentaaⁿaⁿ tsjoom Antioquía, quii'ntaaⁿna tyom'aⁿ profetas ndo' ñ'eeⁿ nn'aⁿ na tyot'moōⁿ. Joo naⁿñeeⁿ Bernabé ñ'eⁿ Simón, tsaⁿ na cwiluena negro juu, ndo' Lucio ts'aⁿ tsjoom Cirene ñ'eⁿ Manaén ndo' Saulo. Ndo' juu Manaén ñecwii ty'ewijndana ñ'eⁿ Herodes tsaⁿ na tyotsa'ntjom ts'ondaa Galilea. ²Cwii xuee na cwila't'maaⁿndye naⁿñeeⁿ Ty'ooots'om, ndo' cwilacwe'jndo'ndyena, juu xjeⁿñeeⁿ tso Espíritu Santo ndaana:

—Catjeii'ndyo'yo' Bernabé ñ'eⁿ Saulo na nnc'oona ts'iaaⁿ na t'ioⁿya jooa.

³Quia jo' jlacwejndo'ndyetina, ndo' tyola'neiⁿtina nnom Ty'ooots'om. Jnda chii tioonaa lueena nacjoo naⁿñeeⁿ ndo' jñoomna joo na c'oo ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'ooots'om.

Bernabé ñ'eⁿ Saulo cwiñe'quiana ñ'oom Chipre

⁴Jo' chii Bernabé ñ'eⁿ Saulo ty'ena yuu na jñom Espíritu Santo jooa. Ty'ecuena tsjoom Seleucia. Jo' jo' jnaⁿna ty'ena ñ'eⁿ w'aandaa na nlquiana ndyuaaxeⁿncwe Chipre. ⁵Ndo' jnda na tquiena tsjoom Salamina, quia jo' tyoñe'quiana ñ'oom' Ty'ooots'om naquii' lan'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos. Ndo' Juan, ts'aⁿ na mati jndyu Marcos, tyocañ'eeⁿ ñ'eⁿndyena na tyoteijneiⁿ jooa. ⁶Tei'nomna cha'waa ndyuaaxeⁿncwe'ñeeⁿ. Tquiena hasta tsjoom Pafos. Jo' jo' jliuna cwii tsaⁿcalua', ts'aⁿ judío na tyoch'ee na profeta juu saa tiyuu' ñ'oom tyoñequiaa. Jndyu tsaⁿñeeⁿ Barjesús. ⁷Tyocañ'eⁿ tsaⁿñeeⁿ ñ'eⁿ tsaⁿ na tyotsa'ntjom na jndyu Sergio Paulo ts'aⁿ na jeeⁿ jndo' ts'om. Ndo' Sergio'ñeeⁿ tqueeⁿñê Bernabé ñ'eⁿ Saulo ee ñe'cañeeⁿ ñ'oom' Ty'ooots'om. ⁸Tsaⁿcalua'ñeeⁿ waa cwiicheⁿ xueⁿeⁿ na jñoom Elimas. Jom ñe'catseitsaaⁿñê naⁿñeeⁿ na tacala'neiⁿna nnom ts'aⁿ na matsa'ntjom ndo' seijneiⁿ na tintseñ'oom'ñe tsaⁿñeeⁿ ñ'oom na cwit'moōⁿ naⁿñeeⁿ, ee tical'ue ts'oom na nntseyu' juu. ⁹Jo' chii Saulo na mati jndyu Pablo, cha'waañ'eⁿ naquii' ts'oom too'

Espíritu Santo, nquiee nty'iaaⁿ'aⁿ tsaⁿ'caluaⁿ'ñeeⁿ. ¹⁰Matsoom nnom tsaⁿ'ñeeⁿ:

—'U ts'aⁿ na jeeⁿ t'maⁿ
manquiuⁿ'nn'aⁿ' ndo' na jeeⁿ tia
ts'aⁿ'ndyu', 'u jnda tsaⁿ'jndii. 'U na
jndoo' cha'tso nnom na ya, ¿Aa
tixocjaⁿ'meintye' na matseiⁿ'cu' na
nnc'ooquie' nn'aⁿ nato na yuu
cantyja 'naaⁿ' Ty'ootsⁿ'om? ¹¹Na
nmeiⁿ' mache' m'aaⁿ Ty'ootsⁿ'om
nacjo'. Jo' chii nnc'oom' na nchjaⁿ'.
Ndo' cwantindyo xuee taxocanty'ia'
naxueeñe ñe'quoom'.

Ndo' mañoom' s'aana' cha'cwijom
tioo nchquiuts'o nacjoom'm ndo'
s'aana' ntyjeeⁿ najaaⁿ'ñe. Tyol'ueeⁿ
ts'aⁿ na nnt'uii ts'ooⁿ na wjaañ'oom
jom ee na titquioom'm. ¹²Ndo'
ts'aⁿ na matsaⁿ'ntjom, quia na
nty'iaaⁿ'aⁿ na luaa' tuii seiyoom'm
ee jeeⁿ tjawee' ts'oom ñ'oom na
cwit'mooⁿ na cantyja 'naaⁿ' Ta
Ty'ootsⁿ'om.

**Pablo ñ'eⁿ Bernabé cwiñequiana
ñ'oom' Ty'ootsⁿ'om tsjoom
Antioquía ndyuua Pisidia**

¹³Quia jo' Pablo ñequio nn'aⁿ na
ñ'eeⁿ ñ'eⁿ'ñê jlui'na tsjoom Pafos.
Tuona w'aandaa. Ty'ena, tqiiena
tsjoom Perge ndyuua Panfilia. Jo'
jo' 'ndii Juan jooona, tjalcweeⁿ'eⁿ
Jerusalén. ¹⁴Jnda jo' jlui'na Perge,
ty'ety'etina. Tqiiena tsjoom
Antioquía ndyuua Pisidia. Ndo'
xuee na cwitaⁿ'jndyee nn'aⁿ judíos
ty'equieⁿ'na naquii' wats'om 'naaⁿ
naⁿ'ñeeⁿ ndo' ty'emeindyuaandyena.
¹⁵Jnda jo' sei'naaⁿ' ts'aⁿ ljeii na
tqueⁿ Moisés ñequio ñ'oom na
tyolaⁿ'ljeii profetas, jnda chii nn'aⁿ
na cwiluitquiendye cantyja 'naaⁿ'

wats'om'ñeeⁿ jluena nnom Pablo ñ'eⁿ
Bernabé:

—'O nn'aaⁿ'ya xeⁿ waa na
ñ'eⁿ'calajndoⁿ'yo' n'ooⁿ'yâ, canduⁿ'yo'
nndyaayâ.

¹⁶Jo' chii teicantyja Pablo,
seintyjaaⁿ ts'ooⁿ na calaⁿ'cheⁿna.
Matsoom:

—'O nn'aaⁿ'ya tsjaaⁿ Israel
ñ'eⁿ nt'omndyo' 'o na mati
cwilaⁿ't'maaⁿ'ndyo' Ty'ootsⁿ'om,
candy'eⁿ'yo' ñ'loom na nntsjoⁿ:
¹⁷Nquii Ty'ootsⁿ'om cwentaa jaa
nn'aⁿ Israel tjeiiⁿ'ñê welooya na
ñet'om teiyo cwentaaⁿ'aⁿ. S'aaⁿ na
teit'maⁿ tmaaⁿ' jooona yocheⁿ na
tyom'aⁿ'yana ndyuua Egipto, ndo'
jndaⁿquiacheⁿ ñequio najneiⁿ
tañom'm jooona, tjeiiⁿ'eⁿ jooona
ndyuuaⁿ'ñeeⁿ. ¹⁸Tyotseiquii ts'oom
ñ'eⁿ'ndyena chaⁿ'na wen'aaⁿ ntyu
quia tyom'aⁿ'na nndyuua yuu tjaa
nn'aⁿ c'oom. ¹⁹Jnda chii tquiaaⁿ
na jndaana ndyuua Canaán ee
seityueeⁿ'eⁿ ntquiee' ntmaaⁿ
nn'aⁿ na ñet'om ndyuuaⁿ'ñeeⁿ cha
jo' jo' nnc'om jooona. ²⁰Jnda jo'
tqueeⁿ na tyotsaⁿ'ntjom jwe jooona
chaⁿ'na cwii ñequiee siaⁿ'nto
waljoo' wen'aaⁿ nchoo' qui ntyu.
Tyotsaⁿ'ntjom naⁿ'ñeeⁿ jooona hasta
na macandâ cwii t'oom profeta
Samuel. ²¹Xjeⁿ'ñeeⁿ tyotaⁿ'na
nnom Ty'ootsⁿ'om na ñnequiaaⁿ
cwii rey na nntsaⁿ'ntjom jooona.
Ndo' ty'ioom ts'iaaⁿ'ñeeⁿ Saúl
jnda Cis, tsjaaⁿ 'naaⁿ' Benjamín,
na tsaⁿ'ñeeⁿ saⁿ'ntjom jooona cwii
wen'aaⁿ ntyu. ²²Jnda jo' tjeiiⁿ'eⁿ
tsaⁿ'ñeeⁿ ndo' ty'ioom ts'iaaⁿ'ñeeⁿ
David. Tyotsoom cantyja 'naaⁿ' juu:
“Juu David jnda Isaí, nts'aaⁿ chaⁿ'xjeⁿ
cjaawee' ts'ooⁿ. Cha'tso na l'ue ts'ooⁿ”

nntseicanaaⁿ.” ²³Nquii David'ñeeⁿ, matsjaaⁿ 'naaⁿ'aⁿ Jesús, tsaⁿ na macwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ Israel cha'xjeⁿ ñ'oom na tso Ty'ooots'om na nnts'aaⁿ. ²⁴Cwii tjoocheⁿ na nnto' Jesús ts'iaaⁿ na ty'iom Ty'ooots'om jom tyom'aaⁿ Juan, tyoñequiaaⁿ ñ'oom ndaaⁿ cha'tso nn'aⁿ Israel. Tyotsoom ndaana na calcwe' n'omna ndo' cwits'oomndyena. ²⁵Quia na jnda majaatseicandaⁿñe Juan ts'iaaⁿ na tyotseixmaaⁿ, tsoom: “‘O m'aaⁿ n'om'yo' na ja ts'aⁿ na nndyocwji'n'maaⁿñe 'o saa nchii jom ja. Jom manncwjeeⁿ'eⁿ ndo' t'maⁿ tseixmaaⁿ. Ja meiⁿ cwe' lcoom'm ticatseixmaⁿ'ya na nntseicanaⁿ'a.”

²⁶Tsoti Pablo ndaana:

—‘O nn'aaⁿ'ya, nt'omndyo jaa cwiluiindyō tsjaaⁿ 'naaⁿ Abraham ndo' nt'omndyo' 'o nchii jo' saa mati cwila't'maaⁿ'ndyo' Ty'ooots'om. Ndaa jaa na cha'tsondyō seicwanom Ty'ooots'om ñ'oomwaa na ma'moⁿ'na' ndaaya chiuu cal'aaya cha nlui'n'maaⁿ'ndyo. ²⁷Nn'aⁿ na m'aⁿ Jerusalén ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye jo ndaana ticala'noⁿ'na 'ñeeⁿ cwiluiiñe Jesús. Ee meiⁿ ticwii cwii xuee na cwita'jndyeena cwila'naaⁿ'na ñ'oom na tyola'ljeii profetas saa ticala'noⁿ'na na matseineiⁿ ñ'oom'ñeeⁿ cantyja 'naaⁿ Jesús. Jo' na manquieetona tquiiana jnaaⁿ'aⁿ cha'xjeⁿ tso ñ'oom'ñeeⁿ na nntjoom. ²⁸Meiⁿ t'icatseixmaaⁿ na nncueeⁿ'eⁿ ee meiⁿ'cwii jnaaⁿ'aⁿ tjaa'naⁿ, saa tyotaⁿ'na nnom Pilato na cueeⁿ'eⁿ. ²⁹Jnda na jlacandaⁿ'ndyeñ'eⁿ'na cha'tso ñ'oom cha'xjeⁿ na matso ljeii 'naaⁿ Ty'ooots'om na nntjom

Jesús, tyjeendye nn'aⁿ jom ts'oom'naaⁿ. Chii ty'ecat'iuuna jom quii' tseil'tsuaa. ³⁰Saa s'aa Ty'ooots'om na tando'xcoom. Je' tac'oomñe quii'ntaaⁿ l'oo. ³¹Ndo' nn'aⁿ na tyocañ'eeⁿ ñ'eⁿñêⁿ na jnaⁿ'na Galilea na ty'ewana Jerusalén jndye xuee tyonty'iaatina jom jnda na wando'xcoom. Je' majoona cwitjei'yuu'ndyena cantyja 'naaⁿ'aⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ.

³²Jo' chii cwiñequiaayâ ñ'oom naya ndaa'yo' cantyja 'naaⁿ ñ'oom na tso Ty'ooots'om ndaa welooya na ñet'om teiyo na nnts'aaⁿ. ³³Ndo' je' ndaa jaa nn'aⁿ tsjaaⁿ jooona jnda seicandaⁿñê ñ'oom'ñeeⁿ ee wando'xco Jesús jnda na tue'. Teiyo teiljeii ñ'oom naquii' salmo jnda we na matsona': “‘U cwiluiindyū' til'jndaaya ndo' xuee je' ma'mooⁿ'ya ndaa nn'aⁿ na cwiluiindyō tsotyē'.”

³⁴Jnda t'moⁿ Ty'ooots'om na nnts'aaⁿ na nncwando'xco Jesús jnda na tueeⁿ'eⁿ, meiⁿ xocatoo' seil'ts'o 'naaⁿ'aⁿ cha'xjeⁿ matso salmo jnda we. Matsona': “‘Nntio'naaⁿ'ndyo 'o cha'xjeⁿ ñ'om na tsjoo nnom David na nnts'aa.” ³⁵Mati teiljeii ñ'oom naquii' cwiicheⁿ salmo na ndoo' matseineiⁿ nquii Jesús. Matsona': “‘U xonquiaa' na nnto'ndyo ee na cwiluiindyō ti'jnda' na lju' ts'oⁿ'ya jo njom'.” ³⁶David, tsaⁿ na seiljeii ñ'oom'ñeeⁿ ñejndi'ntjoom ndaa nn'aⁿ cha'xjeⁿ na l'ue ts'om Ty'ooots'om. Jnda chii tueeⁿ'eⁿ. Ty'ecat'iuu nn'aⁿ jom yuu tjacant'iuu'ndye weloom'm na ñet'om teiyocheⁿ ndo' to'ñê. ³⁷Saa Jesús t'icatoo'ñê. S'aa Ty'ooots'om na tando'xcoom. ³⁸Jo' chii 'o nn'aaⁿ'ya, cala'noⁿ'yo' ñ'oom na cwiñequiaayâ ndaa'yo', ee

cantyja 'naaⁿ jom jo' na matseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om jnaⁿyo'. ³⁹Cantyja 'naaⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés xocalui'n'maaⁿñe ts'aⁿ. Saa cantyja 'naaⁿ Jesús meiⁿcwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na nntseyi' ñ'eⁿñê nlui'n'maaⁿñe. ⁴⁰Jo' chii queⁿ queⁿyo' cwenta cha tintjom'yo' cha'xjeⁿ matso ñ'oom na tyola'ljeii profetas. ⁴¹Tyoluena:

Queⁿyo' cwenta 'o nn'aⁿ na ticuee' n'om'yo' ñ'oom na mayuu'.

Catseicaty'uena' 'o. Ndo' na nntsuundy'o'.

Ee ncuee na cwitando'yo' ja Ty'oots'om nnts'aa ts'iaaⁿ t'maⁿ na nntseicaty'uena' 'o, na xocala'yu'yo' ñ'eⁿndyo meiiⁿ na nntso ts'aⁿ ndaa'yo' na cal'a'yo' na ljo'.

⁴²Jndā na seineiⁿ Pablo jlueeⁿeⁿ naquii' wats'om'ñeeⁿ ñequio nn'aⁿ na ñ'eeⁿ ñ'eⁿñê. Ndo' nn'aⁿ na nchii judíos tyol'ana ty'oo ndaaⁿ naⁿñeeⁿ na cala'neiⁿtina ñ'oom'ñeeⁿ ndaaⁿna cwiicheⁿ xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ judíos. ⁴³Quia na jndā t'oom'ndye nn'aⁿ na tyotjomndye wats'om'ñeeⁿ jndye nn'aⁿ ty'elajomndyena ñ'eⁿ Pablo ñ'eⁿ Bernabé. Ñ'eeⁿ nn'aⁿ judíos ndo' ñ'eeⁿ nn'aⁿ na nchii judíos saa ñequio na xcwee' n'omna cwila't'maaⁿndyena Ty'oots'om cha'xjeⁿ nn'aⁿ judíos. Pablo ñ'eⁿ Bernabé tyolajndō'na n'om naⁿñeeⁿ na tyeⁿ c'omna na quit'maⁿ n'omna Ty'oots'om ee jom matseixmaaⁿ naya.

⁴⁴Quia na tue'ntyjonnda' xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ judíos manndyo ndyuendye nn'aⁿ quii' tsjoom tjomndyena na nndyena ñ'oom' Ty'oots'om. ⁴⁵Saa nn'aⁿ judíos,

quia na nty'iaana na jndyendye nn'aⁿ jndā tjomndye, tyola'taa' n'omna. Tyoluena na tiyuu' ñ'oom na tyotseineiⁿ Pablo ndo' tyoluena ñ'oom ntjeiⁿ nacjoom'm. ⁴⁶Jo' chii Pablo ñ'eⁿ Bernabé tyolaneiⁿna ñequio na t'maⁿya n'omna. Jluena: —Matsā'ntjomna' na nleineiⁿjndyee ñ'oom' Ty'oots'om ndaaⁿ 'o nn'aⁿ judíos, saa tiñe'cato'ñoom'yo' juuna'. Cwil'a'yo' cha'cwijom ticalaxmaⁿyo' na nnto'ñoom'yo' na ticantycwii na nntando'yo'. Jo' chii je' ññequiaayâ ñ'oom nayawaa ndaaⁿ nn'aⁿ na nchii judíos. ⁴⁷Ee luua sa'ntjom Ta Ty'oots'om jâ, tsoom:

Ja jndā tqaaⁿya 'o na nlaxmaⁿyo' cha'cwijom chom na nntseixueeñena' ndaaⁿ nn'aⁿ na nchii judíos.

Hasta cha'waa nnom tsjoomnancue ññequia'yo' ñ'oom ndaaⁿ nn'aⁿ cantyja na nlui'n'maaⁿndyena.

⁴⁸Quia na jndye nn'aⁿ na nchii judíos ñ'oomwaa' tqiaana' na jeeⁿ neiiⁿ n'omna. Tyolat'maaⁿndyena ñ'oom' Ty'oots'om. Ndo' jlayu' cha'tsondyee nn'aⁿ na maxjeⁿ ntyjii Ty'oots'om na nnto'ñoomna na ticantycwii na nntando'na. ⁴⁹Ndo' t'oom' ñ'oom' Ta Ty'oots'om cha'waa ndyuuaa'ñeeⁿ. ⁵⁰Saa nn'aⁿ judíos tyolajndō'na n'om naⁿlcu na t'maⁿ cwilaxmaⁿ ndo' na cwilacandā cantyja na cwilo' wats'om 'naaⁿna. Mati tyolajndō'na n'om naⁿnom na cwiluiitquiendye tsjoom Antioquíá'ñeeⁿ. Jo' na jla'jomndye nn'aⁿ na tyota'wi'na Pablo ñ'eⁿ Bernabé hasta tjeii'na naⁿñeeⁿ ndyuuaana. ⁵¹Jo' chii

Pablo ñ'eⁿ Bernabé jla'teincwii'na n'ee'na chii tquiaa ts'ojndaq na chuu' na t'moⁿ'na' na tis'a l'a nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ. Jnda chii ty'ena tsjoom Iconio. ⁵²Saa nn'aⁿ na cwilayu' na m'aⁿ tsjoom Antioquíá'ñeeⁿ neiⁿ'na ndo' too' naquii' n'omna m'aaⁿ Espíritu Santo.

Cwiñequiana ñ'oom'

Ty'oots'om tsjoom Iconio

14 Ndo' Pablo ñ'eⁿ Bernabé majo'ti l'ana tsjoom Iconio. Ty'equie'na naquii' wats'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos. Tyoñequiana ñ'oom' Ty'oots'om. Jeeⁿ ya tyola'neiⁿ'na. Jo' chii jndyendye nn'aⁿ judíos jlayu' ndo' mati nt'omcheⁿ nn'aⁿ na nchii judíos. ²Saa nn'aⁿ judíos na tyoolayu' tyola'ndaa'na n'om nn'aⁿ na nchii judíos. Tyol'ana na calancjoo'ndye naⁿ'ñeeⁿ nacjoo nn'aⁿ na cwilayu'. ³Jo' chii Pablo ñ'eⁿ Bernabé majndye xuee ljoo'ndyena tsjoom'ñeeⁿ. Ndo' ñequio na t'maⁿ'ya n'omna tyoñequiana ñ'oom cantyja 'naaⁿ naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om ee nquiuna na ñ'eⁿ'ñ'eeⁿ ñ'eⁿ'ndyena. Ndo' jom t'mooⁿ na mayuu' ñ'oom na tyoñequiana ee s'aaⁿ na tyol'ana 'naaⁿ t'maⁿ na xocandaa nnts'aa na cwe' najndei nquii' ts'aⁿ meiⁿ xocatsei'noⁿ ts'aⁿ chiuu tuiiyuu. ⁴Saa nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ toⁿ'na' joona. Ee nt'omndyena tyola'jomndyena ñequio nn'aⁿ judíos ndo' nt'omcheⁿ tyola'jomndye ñequio apóstoles. ⁵Quia jo' nn'aⁿ judíos ñequio nn'aⁿ na nchii jo' jla'jomndyena ñequio naⁿ'maⁿ'n'iaaⁿ tsjoomna na tyol'ueendyena chiuu nnta'wi'na naⁿ'ñeeⁿ ndo' na njñomna ljol'.

⁶Saa Pablo ñ'eⁿ Bernabé jndyena na ljo'. Jo' chii jleinomna. Ty'ena tsjoom Litra ñequio tsjoom Derbe, jo' jo' ndyuaa Licaonia. Ndo' ty'ena ndyuaa na mat'uiina' ñ'eⁿ ndyuaa'ñeeⁿ. ⁷Jo' jo' tyoñequiana ñ'oom naya 'naaⁿ Ty'oots'om.

Nn'aⁿ tsjoom Litra cwijñomna ljo' Pablo

⁸Tsjoom Litra tyowacatyeeⁿ cwii tsaⁿ'sa' na tileicjaacaa ee maxjeⁿ ntjeiⁿ n'eeⁿ tuiiñê. Meiⁿ'jom ndii' tyoojaacaⁿ. ⁹Jndii tsaⁿ'ñeeⁿ na seineiⁿ Pablo. Ndo' nquiee nty'iaaⁿ'aⁿ juu, ee sei'nooⁿ'oⁿ na tseixmaⁿ tsaⁿ'ñeeⁿ na matseyu'ya ts'om na nlco'yana' juu. ¹⁰Quia jo' jndei seineiⁿ, matsoom:

—Quintyja', cwintyje'.

Quia jo' mañoom' teintyjee', to' tjacaa. ¹¹Ndo' nn'aⁿ ndyuaa Licaonia, quia na nty'iaana na luaa' s'aa Pablo, to'na tyola'xuaana ñequio ñ'oomna. Tyoluena:

—Cwa we nty'o^o cha'na nn'aⁿ jnda tquiecañomna jaa.

¹²Jo' chii jluena na Bernabé ty'o^o Júpiter jom, ndo' Pablo je' jluena na jom ty'o^o Mercurio ee jom mañequiaaⁿ ñ'oom ndaaⁿ. ¹³Nnom tsjoom meintyjee' wats'om cwentaa' ty'o^o Júpiter. Ndo' tyee cwentaa' Júpiter'ñeeⁿ jndyochom quioo'ndyo na ta'njoom' l'uaaljaa' cantyo'yo' hasta 'ndyoots'atoom' tsjoom ee jom ñequio nn'aⁿ quii' tsjoom ñ'e'cala'cwjeena quioo'ñeeⁿ na nla't'maaⁿ'ndyena Bernabé ñ'eⁿ Pablo. ¹⁴Saa apóstoles, quia na nty'iaana na luaa' nl'a nn'aⁿ, to'na tyojndii'ndyena liaana na matsei'ndaa'na' nquiuna na luaa'

cwil'a naⁿñeeⁿ. Jndei ty'equeie'na quii'ntaaⁿ nn'aⁿ. ¹⁵Tyolaxuaana tyoluena:

—Chiuu sa 'o nn'aⁿ na luua' ñe'cal'a'yo'. Mann'aⁿ jâ cha'na 'o. Tquion'oo'yâ ñ'oom naya na ndye'yo' cha ca'ndye'yo' nmeiⁿ na cwe' ts'iaaⁿndyo. Calat'maaⁿndyo' nquii Ty'oots'om na wando' ee jom tqueeⁿ cañoom'luee ñequio tsjoomnancue ñequio ndaaluee ndo' cha'tso nnom na cwilaxmaⁿna'. ¹⁶Ncuae na ñejndyowaana' ñe'ndiitoom na cal'a cha'tso nn'aⁿ meiⁿljo'cheⁿ na l'ue n'omna. ¹⁷Saa tîca'ñeeⁿ na ticwji'yuu'ñê cantyja 'naaⁿ nqueⁿ, ee mach'eeⁿ naya cha'tsondye nn'aⁿ. Mañequiaaⁿ ndaaluaa' na cwinaⁿna' tsjo'luee. Ndo' mach'eeⁿ na cwiquie ntjom. Mach'eeⁿ na cwijaacjooya ñ'eⁿ nantquie na mañequiaaⁿ ndo' mach'eeⁿ na neiiⁿya.

¹⁸Saa meiiⁿ na jluena ñ'oommeiⁿ jeeⁿ nc'uaa' tjawitsaaⁿ na ñe'calacwjee nn'aⁿ quioo' jo ndaana na nlat'maaⁿndye naⁿñeeⁿ joona.

¹⁹Juu xjeⁿñeeⁿ tquiecañom nn'aⁿ judíos na jnaⁿ tsjoom Antioquía ñequio Iconio. L'ana na ñe'cwii ñ'oom t'maⁿna ñequio nn'aⁿ tsjoom Listra. Jo' chii tyojñomna ljo' Pablo. Jndaⁿ chii ty'eñ'omtscoo'ndyena jom nnom tsjoom ee jla'tiiuuna na jndaⁿ tueeⁿeⁿ. ²⁰Saa nn'aⁿ na cwilayu' ty'ecwintyjee'na ndiocheⁿ nacañom'm. Quia jo' teicantyyaaⁿ, tjaquie'nnaaⁿaⁿ quii' tsjoom. Ndo' teincoo cwiicheⁿ xuee jlueeⁿeⁿ tjaaⁿ ñ'eⁿ Bernabé tsjoom Derbe.

²¹Tyoñequiana ñ'oom naya ndaa nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ, ndo' jndye nn'aⁿ jlayu'. Jndaⁿ chii ty'elcwee'nnda'na

Listra ñequio Iconio ñequio Antioquía. ²²Njoom'ñeeⁿ tyoteijndeiitina nn'aⁿ na cwilayu' na c'omt'maaⁿndyeti naⁿñeeⁿ n'omna. Tyola'jndo'na n'om naⁿñeeⁿ na cwintyjee'tyeⁿna na cwilayu'na. Ndo' tyoluena:

—Maxjeⁿ cwilaxmaaⁿya na jndye nawi' nntjooⁿya na cwitsaaquiaa'la cantyja 'naaⁿ na matsa'ntjom Ty'oots'om.

²³Mati tjeii'ndyena nn'aⁿ na nntioona ts'iaaⁿ na nluiitquiendye cwentaa' cwii cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ. Tyola'neiⁿna nnoom Ty'oots'om ndo' tyola'cwejndo'ndyena. Ndo' tiona naⁿñeeⁿ l'ooⁿ ee na ñ'eⁿ jom jndaⁿ jlayu'na.

Cwi'oolcwee'nnda'na tsjoom Antioquía ndyuaa Siria

²⁴Jndaⁿ jo' tei'nomna ndyuaa Pisidia, tqiiena ndyuaa Panfilia. ²⁵Jo' jo' tyoñequiana ñ'oom tsjoom Perge. Jndaⁿ chii ty'ena tsjoom Atalia. ²⁶Tsjoom'ñeeⁿ tuona w'aandaa. Ty'elcwee'nnda'na tsjoom Antioquía yuu na jnaⁿna jndaⁿ na tiao nn'aⁿ joona l'o Ty'oots'om ndo' je' jndaⁿ jlacandana ts'iaaⁿñeeⁿ. ²⁷Ndo' jndaⁿ na tqiiena Antioquía jla'tjomna nn'aⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ. Tyoluena ndaaⁿ naⁿñeeⁿ cha'tso na tyoteijndei Ty'oots'om na tyol'ana ndo' na mati s'aaⁿ na cwilayu' nn'aⁿ na nchii judíos. ²⁸Jndye xuee ljoo'ndyena ñequio nn'aⁿ na cwilayu' jo' jo'.

Tjomndye nn'aⁿ na cwilayu' tsjoom Jerusalén

15 Xjeⁿñeeⁿ nt'om nn'aⁿ jnaⁿ na ts'ondaa Judea,

tquiocuena Antioquía. Tyot'mooⁿna ndaa nn'aⁿ na cwilayu' jo' jo'. Tyoluena na jndei'na' na cal'a naⁿñeeⁿ costumbre cha'xjeⁿ ñ'oom na sa'ntjom Moisés na cal'a nn'aⁿ judíos ñequio yo'ndaa na naⁿnom. Ee xeⁿ ticalacandā naⁿñeeⁿ jo', jluena na xocalui'n'maaⁿndye naⁿñeeⁿ. ²Ndo' Pablo ñ'eⁿ Bernabé tyolañ'eeⁿ ndyueena ñ'eⁿ naⁿñeeⁿ na tquie Antioquía. Tyoluena na tiyuu' na macaⁿna' na cal'a naⁿñeeⁿ costumbreⁿñeeⁿ. Jndā chii teijndaa' na wendye joona ñequio nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwilayu' nnc'oona Jerusalén. Nnc'oontyjaa'na nquie apóstoles ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye quii'ntaaⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'ooots'om cwentaaⁿaⁿ tsjoomⁿñeeⁿ. Jo ndaa naⁿñeeⁿ nleijndaa' ñ'oomwaa'.

³Quia jo' tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'ooots'om cwentaaⁿaⁿ tsjoom Antioquía ty'ioomna ts'iaaⁿ naⁿñeeⁿ. Jo' chii ty'ena. Teinomna ndyuaa Fenicia ñequio Samaria. Tyolacandiina nn'aⁿ na cwilayu' jo' jo' na mati nn'aⁿ na nchii judíos macwilcwe' n'om, macwilayu'na. Ndo' quia na jndye naⁿñeeⁿ na ljo', cha'tsondyena tquiaana' na jeeⁿ neiiⁿna.

⁴Quia tuee' Pablo ñ'eⁿ Bernabé Jerusalén, cha'waa tmaaⁿ nn'aⁿ na cwilayu' jo' jo' ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye quii'ntaaⁿna ñequio apóstoles to'ñoomna naⁿñeeⁿ ñequio na neiiⁿna. Quia jo' naⁿñeeⁿ tyoluena cha'tso na jndā s'aa Ty'ooots'om ñ'eⁿndyena. ⁵Saa nt'om nn'aⁿ na cwilayu' na cwilaxmaⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ judíos na jndyu fariseos teicantyjana. Tyoluena:

—Jndei'na' na cal'a naⁿñeeⁿ costumbre na cwil'aa jaa nn'aⁿ judíos ñequio yo'ndaa na naⁿnom ndo' cal'uuya ndaana na calacandaaⁿndyena cha'tso ljeii na tqueⁿ Moisés.

⁶Ndo' apóstoles ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye tjomndyena na m'maⁿna ñ'oomwaa'. ⁷Mayo tyol'ueeⁿndyena chiuu nl'ayoona na nlajndaaⁿndyena ñ'oomⁿñeeⁿ. Jndā chii teicantyja Pedro. Tsoom ndaana:

—'O re nn'aⁿya na cwilayu'yo' manquiu'yo' na jaach'ee xuee tjeii'ñe Ty'ooots'om ja quii'ntaaⁿyo' na ññequiaya ñ'oom naya chiuu na nluin'maaⁿndye nn'aⁿ na nchii judíos cha nlayu'na. ⁸Ee nqueⁿ mantyjeeⁿ chiuu cwila'xmaⁿ nn'aⁿ naquii' n'om. Ndo' jndā t'mooⁿ na mati maco'ñoom nn'aⁿ na nchii judíos laxmaⁿ ee tquiaaⁿ Espíritu Santo na nnc'oomñe naquii' n'omna cha'xjeⁿ tquiaaⁿ juu na nnc'oomñe naquii' n'o^o jaa. ⁹Meiⁿ tiquich'eeⁿ na we waa ñ'eⁿndye joona ndo' ñ'eⁿndyo jaa ee seiljoom'm n'omna nc'e na cwilayu'ya n'omna ñ'eⁿñê. ¹⁰Quia jo' je' je' zchiuu na ñe'cal'a'yo' xjeⁿ Ty'ooots'om? 'O cwil'a'yo' na jndei'na' na joo nn'aⁿ na cwilayu' na nchii judíos calacandana ñ'oom na matsa'ntjomna' jaa nn'aⁿ judíos na juuna' matseijomna' cwii xuu, ndo' xuuⁿñeeⁿ meiⁿ welooya na ñet'om teiyo tícanaⁿndyena meiⁿ jaa. ¹¹Saa tiyuu' na ljo' macaⁿna' ee cwilayu'na na macandā juu naya na matseixmaⁿ Ta Jesús na cwe' yu jo' na cwilui'n'maaⁿndyo jaa ndo' mati joona.

¹²Quia jo' cha'tsondye nn'aⁿ na tjomndye jla'cheⁿna. Tyoqueⁿna cwenta ñ'oom na tyotseineiⁿ Bernabé ñequio Pablo cantyja 'naaⁿ ts'iaaⁿ t'maⁿ ñequio 'naaⁿ na tyol'ana quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na nchii judíos na xocandaa nluuina' na cwe' najndeii nquii ts'aⁿ. ¹³Jnda na jla'neiⁿ naⁿñeeⁿ quia jo' t'o Jacobo, matsoom:

—O re nn'aⁿya na cwilayu'yo' candye'yo' ñ'oom na nntsjo^o. ¹⁴Juu Simón Pedro jnda tsoom ndaaya chiuu waa na jnaⁿjndyeena' na tio'naaⁿñe Ty'oots'om nn'aⁿ na nchii judíos na macwjii'ñê nn'aⁿ quii'ntaaⁿ naⁿñeeⁿ na nlxamaⁿ tmaaⁿ cwentaaⁿaⁿ. ¹⁵Juu ñ'oomwaa' ljo'yu tseixmaⁿna' ñequio ñ'oom na tyola'ljeii profetas. ¹⁶Luaa matsona':

Quia na jnda tuui cha'tso nmeiⁿ, nnc'ooⁿnda'a na wi' ts'ooⁿya tsjaaⁿ 'naaⁿ David na jndyowicantyjoo'.

Matseijndaa'ndyo na cwii joona nntsaj'ntjom.

¹⁷Luaa' matseijndaa'ndyo cha mati nn'aⁿ na nchii judíos nl'ueena ja na cwiluindy^o na matsaj'ntjoⁿya.

Cha'tsondye naⁿñeeⁿ na quia nlxamaⁿ cwentaya nl'ueena ja.

¹⁸Ñ'oom'ñeeⁿ tsotina':

Luaa' ñ'oom na teiyo t'moⁿ Ty'oots'om ndaaya ñequio ts'iaaⁿmeiⁿ na mach'eeⁿ.

¹⁹Tsoti Jacobo:

—Nc'e ñ'oom'ñeeⁿ, jo' chii matseitiuuya cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na nchii judíos na cwilcwe' n'om na cwilayu', meiⁿ ticatsona' na nlacachuuya xuu joona joo ñ'oom na matsaj'ntjomna' jaa. ²⁰Malei'tyeⁿ

xeⁿ cwe' nlaljeiia ñ'oom na nlacwanooⁿya na m'aⁿna na tacwa'na nantquie na jnda tsaj' nn'aⁿ jo ndaa 'naⁿ na cwila't'maaⁿndyena na nchii Ty'oots'om. Ndo' tanc'omna na cwe' nnc'omyana ñ'eⁿ nc'iaana. Tantquiina seii quioo' na cwe' cwi'uo^o cantyo'. Ndo' tantquiina niom'. ²¹Ee teiyo maxjeⁿ cwit'mooⁿ nn'aⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés. Ndo' cha'tso njoom cwila'naaⁿ nn'aⁿ judíos ñ'oom'ñeeⁿ naquii' lan'om 'naaⁿna ticwii cwii xuee na cwita'ljndyeena.

Carta na tja na m'aⁿ nn'aⁿ na nchii judíos

²²Quia jo' apóstoles ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye ñequio cha'waa tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ tsjoom Jerusalén t'maⁿna na ya na nntjeii'ndyena nn'aⁿ quii'ntaaⁿna na nnc'oo tsjoom Antioquía ñequio Pablo ñ'eⁿ Bernabé. Ty'ioomna ts'iaaⁿñeeⁿ Judas ts'aⁿ na jnda we xuee' Barsabás, ñequio Silas. Naⁿnomm'aⁿ cwiluiitquiendye quii'ntaaⁿna. ²³Ndo' jla'cwanomna cwii carta ñequio naⁿñeeⁿ. Carta'ñeeⁿ matsona':

“Jâ apóstoles ñequiondy^o jâ nn'aⁿ na cwiluiitquiendy^o quii'ntaaⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ tsjoom Jerusalén, cwilacwanooⁿyâ cartawaa na m'aⁿ 'o nn'aⁿ na nchii judíos na m'aⁿ'yo' tsjoom Antioquía ñequio ndyuaa Siria ñ'eⁿ Cilicia. Cwil'uuyâ na xmaⁿndyo' 'o nn'aaⁿya na cwilayu'yo'. ²⁴Jâ jnda jndyaayâ na ljoo jnaⁿ nt'om nn'aⁿ na ty'e na m'aⁿ'yo' ndo'

tyolañ'eeⁿndyena 'o ñ'eⁿ ñ'oom na tyoluena. Tyola'ndaa'na n'om'yo' ñequio ñ'oom'ñeeⁿ. Saaⁿ nchii já l'uuyâ na caluena na l'jo'. ²⁵Jo' chii já tjomndyô ndo' ñe'cwii jnda t'maaⁿyâ na ya na nntjeii'ndyô nt'om nn'aⁿ quii'ntaaⁿyâ na nnc'oona na m'aⁿ'yo' ñequio Bernabé ñ'eⁿ Pablo, nquiee nn'aaⁿya na jeeⁿ jnda nquiuyaa. ²⁶Ee naⁿm'aⁿ ti'maaⁿ n'omna meiⁿ cwjena na m'aⁿ'na cantyja 'naaⁿ Taya Jesucristo. ²⁷Jo' chii cwijñooⁿyâ Judas ñequio Silas na m'aⁿ'yo'. Joonaa nlue jndaa'ndyena ndaaⁿ'yo' ñ'oom na cwil'uuyâ. ²⁸Ee nquii Espiritu Santo jnda t'mooⁿ ndaaⁿyâ na tilacachuutyaaⁿ xuu 'o, macandâ nmeiiⁿ laxmaⁿ'yo' na calacandâ'yo': ²⁹Tacwa'yo' nantquiee na jnda tsâⁿ nn'aⁿ jo ndaaⁿ 'naⁿ na cweⁿ nn'aⁿ l'a. Tantquie'yo' niom' meiiⁿ seii quioo' na cweⁿ cwi'uoo canty'. Ndo' meiⁿ tanc'om'yo' na cweⁿ nnc'om'ya'yo' ñ'eⁿ nn'aⁿ. Xeⁿ cwilacandâ'yo' nmeiⁿ quia jo' malei'tyeⁿ, ya cwil'a'yo'. Macandâ ñ'oommeiiⁿ cwil'uuyâ ndaaⁿ'yo'. Xmaⁿndyo' na cha'tsondyo'."

³⁰Quia jo' jlui' Judas ñ'eⁿ Silas. Ty'ena tsjoom Antioquía ñ'eⁿ Pablo ñ'eⁿ Bernabé. Quia na tquiena jo' jo' jla'tjomna nn'aⁿ na cwilayu' ndo' tquiana carta na cwileiñ'omna ndaaⁿ naⁿñeeⁿ. ³¹Ndo' jnda na jla'naaⁿ naⁿñeeⁿ juuna' tquiaana' na neiiⁿna, ty'omt'maaⁿ'ndyena n'omna. ³²Ndo' Judas ñequio Silas, mati cwiluindyena profetas. Jo' chii jndye ñ'oom tyola'neiⁿna ndaaⁿ naⁿñeeⁿ, tquiana na t'maⁿ n'om naⁿñeeⁿ ndo' ty'enajndana na cwilayu'na. ³³Judas ñ'eⁿ Silas

tyom'aⁿna jo' jo' cwantindyo xuee. Xjeⁿ na macwi'oolcwee'na Jerusalén yuu m'aⁿ nn'aⁿ na jñoom joona, nn'aⁿ na cwilayu' tsjoom Antioquía tioo joona l'o Ty'ooots'om na c'oona na tjaa ñomtiiuu c'omna. ³⁴Saaⁿ Silas seitioom na nljoo'ñetyeeⁿ jo' jo'. ³⁵Mati Pablo ñ'eⁿ Bernabé ljoo'ndyena. Joonaa ñequio jndye nt'omcheⁿ nn'aⁿ tyot'mooⁿ'na ndo' tyoñequiana ñ'oom naya 'naaⁿ Ty'ooots'om ndaaⁿ nn'aⁿ.

**Pablo na ndâ we ndii' wjaanquiaaⁿ
ñ'oom' Ty'ooots'om**

³⁶Jnda na teinom cwanti xuee na ñet'omna jo' jo', tso Pablo nnom Bernabé:

—Cwa nntsaalcwaaⁿndaa'a nntsacanty'iaaya chiuu cwi'oom'aⁿ nn'aaⁿya na cwilayu' cwii cwii tsjoom yuu na tyoñequiaaya ñ'oom 'naaⁿ Ta Ty'ooots'om.

³⁷Ndo' Bernabé l'ue ts'oom na nncjaañ'eⁿ Juan ñ'eⁿndyena, ts'aⁿ na ndâ we xuee' Marcos. ³⁸Saaⁿ Pablo tiljoya ts'oom na nncjaa ts'aⁿñeeⁿ ee l'ñeeⁿ joona ndyuaa Panfilia ts'iaaⁿ na ty'ena. ³⁹Jo' chii Pablo ñequio Bernabé ticjaañjoom' t'maⁿna hasta toⁿ'ndyena. Bernabé tjañ'oom Marcos. Tuona ts'om w'aandaa. Ty'ena ndyuaaxeⁿncwe Chipre. ⁴⁰Saaⁿ Pablo, tjeii'ñê Silas. Cwii tjocheⁿ na nnc'oona tioo nn'aⁿ na cwilayu' joona l'o Ty'ooots'om na catio'naaⁿñê joona. Jnda chii ty'ena. ⁴¹Tyowi'nomna ndyuaa Siria ñequio Cilicia. Tyotei'jndeiina na ty'enajnda ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'ooots'om cwentaaⁿaⁿ.

**Pablo ñequio Silas
ty'eñ'omna Timoteo**

16 Quia jo' Pablo ñ'eⁿ Silas tquiena tsjoom Derbe. Jnda chii ty'ena tsjoom Listra. Jo' jo' tajnaaⁿ na cwii ts'aⁿ na matseyu' na jndyu Timoteo. Jom jnda yuscu ts'aⁿ judía na matseyu' sãã tsotyeeⁿ nchii ts'aⁿ judío juu. ²Nn'aⁿ na cwilayu' na m'aⁿ tsjoom Listra ñ'eⁿ tsjoom Iconio tyotjeii'yana Timoteo. ³L'ue ts'om Pablo na nncjaañ'eⁿ Timoteo ñ'eⁿñê. Jo' chii seijndaa'ñê na tuii ñ'eⁿ tsaⁿñeeⁿ cha'xeⁿ costumbre na cwil'a nn'aⁿ judíos ñequio yo'ndaa na naⁿnom. S'aaⁿ na ljo' cha nn'aⁿ judíos na m'aⁿ ndyuaa na cwiloona til'ana na tila'ñoom'ndyena ñ'oom na cwiñequiana ee nquiu naⁿñeeⁿ na Timoteo nchii ts'aⁿ judío tsotyeeⁿ. ⁴Pablo ñequio Silas ñ'eⁿ Timoteo tyoma'nomna. Ndo' ticwii cwii tsjoom yuu na tyoquiena tyola'candiina nn'aⁿ na cwila'yuu' ñ'oom na jla'jndaa'ndye apóstoles ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye quii'ntaaⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ tsjoom Jerusalén. ⁵Jo' chii cwii cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ tyo'oonajndana na cwila'yuy'a n'omna ndo' 'io ndii 'io ty'ewijndyendyetina.

**Tco'na' nnom Pablo cwii
ts'aⁿ ndyuaa Macedonia**

⁶Pablo ñequio nn'aⁿ na ñ'eⁿ ñ'eⁿñê, seicu' Espíritu Santo na nnc'oola'neiⁿ na ñ'oom' Ty'oots'om ndyuaa Asia. Jo' chii tei'nomna ndyuaa Frigia ñequio ndyuaa

Galacia. ⁷Quia na tquiena tyeⁿncoo ndyuaa Misia jla'tiuuna na nnc'ooquie'na ndyuaa Bitinia sãã tinquiaa Espíritu Santo na nnc'oona jo'. ⁸Jo' chii cwe' tei'nomna ndyuaa Misia. Ty'ecuena hasta tquiena tsjoom Troas, nndyoo' 'ndyoo ndaaluee. ⁹Jo' jo' waa na tco'na' nty'iaa' Pablo natsjom. Nty'iaaⁿ'aⁿ meintyjee' cwii tsaⁿ's'a ts'aⁿ ndyuaa Macedonia. S'aa tsaⁿñeeⁿ ty'oo nnoom, tso: “Cwinoom' ntyjawaa ndyuaa Macedonia. Candyo'tei'jnde' jâ.” ¹⁰Jnda na nty'iaa' Pablo na tco'na' nnoom, mantya jla'jndaa'ndyô na nncwit'ioo'â ndaaluee nntsaayâ ndyuaa Macedonia. Ee jla'nooⁿ'â na majñom Ty'oots'om jâ na nntsaanquiaayâ ñ'oom naya ndaa nn'aⁿ ndyuaa'ñeeⁿ.

Tyjee' Pablo ñ'eⁿ Silas tsjoom Filipos

¹¹Jo' chii tuqoyâ ts'om w'aandaa tsjoom Troas. Saandyeyuuyâ squiaayâ ndyuaaxeⁿncwe Samotracia. Teincoo cwiicheⁿ xuee saayâ squiaayâ tsjoom Neápolis. ¹²Jo' jluii'â ñ'eⁿ w'aandaa, saayâ squiaayâ tsjoom Filipos. Tsjoom'ñeeⁿ m'aaⁿ'na' nacje 'naaⁿ nn'aⁿ romanos ndo' t'maⁿ'ti matseixmaⁿ'na' na cha'tso njoom cha'waa ndyuaa Macedonia. Tsjoom Filipos'ñeeⁿ ljoo'ndyoyaayâ cwantindyo xuee. ¹³Xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ judíos jluii'â nnom tsjoom 'ndyoo jndaa. Ee jla'tiuuyâ aa nchii nliuuyâ yuu cwila'neiⁿ nn'aⁿ nnom Ty'oots'om, n'ajomndyô ñ'eⁿndyena. Jo' jo' jliuuyâ nt'om yolcu. Saacwindyuaandyô jlanaaⁿ'yâ ñ'oom' Ty'oots'om ndaa naⁿñeeⁿ.

¹⁴Quii'ntaaⁿ yolcu'ñeeⁿ ñ'eⁿ ts'aⁿ na jndyu Lidia. Jom ts'aⁿ na jnaⁿ tsjoom Tiatira na majndaq liaa ya, liaa colo catsioo'. Jom ts'aⁿ na matseit'maaⁿñê Ty'oots'om. S'aa Ta Ty'oots'om naquii' ts'oom na ya tqueeⁿ cwenta ñ'loom na tyoñeeⁿ na seineiⁿ Pablo. ¹⁵Ndo' teits'oomñê ñ'eⁿ nn'aⁿ waⁿaⁿ. Jnda chii seity'ooñê ndaayâ, tsoom:

—Xeⁿ cwinty'ia'yo' na matseicandaya na matseyiu'a ñequio Ta Jesús cwa caljoo'ndyo' w'aya. Ndo' s'aaⁿ na caljoo'ndyô waⁿaⁿ.

Pablo ñ'eⁿ Silas ñjomndyena w'aancjo tsjoom Filipos

¹⁶Cwii xuee'ñeeⁿ saayâ yuu cwila'neiⁿ nn'aⁿ nnom Ty'oots'om ndo' tjomndyô cwii yuscuchjoo na macjawee' ndyoo nc'e na m'aaⁿ jndyeta naquii' ts'om. Tsaⁿñeeⁿ m'aaⁿtyeeⁿ luee nn'aⁿ na cwita'ntjom cantyja 'naaⁿaⁿ. T'maaⁿ s'om cwiquioo luee naⁿñeeⁿ nc'e na macjawee' ñom. ¹⁷Tooⁿoⁿ na tyojaantyjooⁿ nanquaaⁿâ ñ'eⁿ Pablo. Tacwaxua ñom, tyotsoom:

—Naⁿnomm'aⁿ cwindy'e'ntjomna nnom Ty'oots'om na m'aaⁿ nandyeticheⁿ. Cwila'candiina lo cantyja nato na cwicalui'n'maaⁿndye nn'aⁿ.

¹⁸Jndye xuee tyoch'ee yuscuchjoo'ñeeⁿ na ljo'. Jo' chii seilioo'ñe Pablo, taqueeⁿ seineiiⁿ nnom jndyeta na m'aaⁿ naquii' ts'om yuscuchjoo'ñeeⁿ. Tsoom:

—U jndyeta, ñequio xuee' Jesucristo matsa'ntjoⁿya, calui' naquii' ts'om yuscuchjoom'aaⁿ.

Ndo' mantyjacheⁿ jlui' jndyeta'ñeeⁿ.

¹⁹Ndo' nn'aⁿ na cwita'ntjom cantyja 'naaⁿ juu, quia na nty'iaana na jnda jlui' jndyeta'ñeeⁿ naquii' ts'oom jla'noⁿna na jnda tsuundyena s'om na cwiquioo lueena cantyja na macjawee' ñom. Jo' chii t'uena Pablo ñ'eⁿ Silas. Ty'echona naⁿñeeⁿ jo ndaa naⁿmaⁿn'iaaⁿ naquii' ts'ua t'maⁿ. ²⁰Quia na tquiena ndaa naⁿmaⁿn'iaaⁿ jluea:

—Nn'aⁿ judíos m'aⁿ, cwitjaa'ndyena tia' nn'aⁿ tsjoomya. ²¹Ee cwit'mooⁿna ñ'loom na jaa na cwilaxmaaⁿya nn'aⁿ romanos, ticaty'iomna' na nnto'ñooⁿya meiⁿ na nl'aaya chiuu na cwiluena.

²²Quia jo' jla'wendye nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ nacjoo' Pablo ñ'eⁿ Silas ndo' naⁿmaⁿn'iaaⁿ sa'ntjomna na calui' liaa naⁿñeeⁿ ndo' cacho'na n'oomjneiⁿ. ²³Jndye tjaa'na naⁿñeeⁿ. Jnda chii tiomna joo w'aancjo. Jluena nnom ts'aⁿ na mach'ee cwenta w'aancjo na ya ya cats'aaⁿ cwenta joona. ²⁴Ndo' tsaⁿñeeⁿ, jnda na jñeeⁿ ñ'oomwaa' tjaa'ñê naⁿñeeⁿ w'aancjo naquii'cheⁿ ndo' seityeeⁿ joona na tyeⁿ ñjoom' nc'ee'na ts'oom tscaa'.

²⁵Ndo' Pablo ñ'eⁿ Silas, cha'na xcwe tsjom to'na tyola'neiⁿna nnom Ty'oots'om, tyotana luantsa, ndo' praso na too'ndye ñ'eⁿndyena naquii' w'aancjo, tyondyeendye naⁿñeeⁿ. ²⁶Ndo' mats'ia jo' jndei s'ei, teincwii' tsiaⁿtsjo' w'aancjo. Xjeⁿñeeⁿ cha'tso ndyueel'a w'aancjo'ñeeⁿ jnaaⁿ cheⁿnquieena' ndo' mati l'uaancjo na ñjoom cha'tso praso jnaⁿna'. ²⁷Ndo' juu ts'aⁿ na mach'ee cwenta w'aancjo lcweeⁿ, nty'iaaⁿaⁿ na meiⁿnaaⁿ

ndyueel'a w'aancjo. Jo' chii tjeii'ñê espada 'naa'ⁿaⁿ na nntseicuee'ñe cheⁿnqueⁿ ee seitoom na jndā jleinom prašo. ²⁸Saa Pablo jndei seixuaⁿ nnom tsaⁿñeeⁿ tsoom:

—Aa ndi' re, tintseicuee'ndyu' ee cha'tsondyô ndi m'aaⁿyâ.

²⁹Quia jo' tcaⁿ tsaⁿñeeⁿ chom. Jndei tjaqueⁿeⁿ naquii' w'aancjo. Cwiteiñê na ty'ueeⁿ. Cwe' seiquiooñetoom jo nnom Pablo ñ'eⁿ Silas. ³⁰Jndā chii tjeii'ⁿeⁿ joona cheⁿ. Matsoom ndaana:

—'O ta, ðljo' macaⁿ'na' na cats'aaya cha nluin'maaⁿndyo?

³¹Jluena nnoom:

—Catseyu' ñequio Ta Jesucristo, quia jo' nluin'maaⁿndyu' 'u ndo' mati nn'aⁿ wa'.

³²Quia jo' tyola'neiⁿna ñ'oom' Ty'oots'om nnom tsaⁿñeeⁿ ñequio cha'tso nn'aⁿ waⁿ'aⁿ. ³³Juu xjeⁿñeeⁿ na ndicwaⁿ jaaⁿcheⁿ tjachom joona ndo' tmaaⁿ yuu na tquiee'ndyena na cho'na. Jndā chii teits'oomñê ndo' mati cha'tso nn'aⁿ waⁿ'aⁿ. ³⁴Jndā jo' tjañ'oom Pablo ñequio Silas waⁿ'aⁿ, tquiaaⁿ na tcwa'na. Jom ndo' ñequio cha'tso nn'aⁿ waⁿ'aⁿ neiiⁿna na jndā macwilayu'na ñequio Ty'oots'om.

³⁵Quia na jndā teixuee, naⁿmaⁿ'naaⁿ jñoomna policia na m'aaⁿ tsaⁿ na mach'ee cwenta w'aancjo na candyaañe Pablo ñ'eⁿ Silas. ³⁶Jo' chii ts'aⁿ na mach'ee cwenta w'aancjo seicañeeⁿ Pablo, matsoom nnom:

—Naⁿmaⁿ'naaⁿ jndā jla'cwanomna ñ'oom na nndyaandyo'. Wanaaⁿ na nluioyo'. Catsa'yo', meiⁿcwii ñomtiuu tac'om'yo'.

³⁷Saa Pablo matsoom ndā policia:

—Jâ cwilaxmaaⁿyâ cantyja 'naaⁿ tsjoom Roma. Saa meiⁿ na ljo' tjaa'na jâ na jndoo' cha'tso nn'aⁿ meiⁿ na tyoowijndaaⁿ aa waa na jla'tjoondyô. Jndā chii tiomna jâ w'aancjo. Nmeiⁿ l'ana jâ meiⁿ na meiⁿchjoo ticatsona' na n'ana na ljo' nn'aⁿ romanos. Ndo' je' ðaa cwe' nt'iu nntjeii'na jâ? Xoya na ljo'. Nquieena quioatjeii'na jâ.

³⁸Quia jo' policia'ñeeⁿ ty'elacandiina naⁿmaⁿ'naaⁿñeeⁿ ñ'oommeiⁿ. Ndo' naⁿñeeⁿ quia jndyena na Pablo ñequio Silas cwilaxmaⁿna nn'aⁿ romanos, jeeⁿ tyuena. ³⁹Jo' chii naⁿmaⁿ'naaⁿ ty'ecataⁿna ñ'oom t'maⁿ ts'om ndaa naⁿñeeⁿ. Jndā chii tjeii'na joo w'aancjo. Jla'ty'oondyena na calui' naⁿñeeⁿ tsjoomna. ⁴⁰Quia jo' jlui'na w'aancjo, ty'ena waa' Lidia. Jo' jo' tyola'neiⁿna ñequio nn'aⁿ na cwila'yu'. Tyoñe'quiiana na t'maⁿ n'om naⁿñeeⁿ. Jndā jo' jlui'na tsjoom Filipos'ñeeⁿ.

Jlajmeiⁿndye nn'aⁿ tsjoom Tesalónica

17 Pablo ñ'eⁿ Silas ty'ena tei'nomna tsjoom Anfípolis ñ'eⁿ tsjoom Apolonia. Jndā chii tquiena tsjoom Tesalónica yuu waa cwii wats'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos. ²Ndyee smaⁿna tyom'aⁿna tsjoom'ñeeⁿ. Ñequi' quia xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ judíos, Pablo s'aaⁿ cha'xjeⁿ quich'eeⁿ. Tjatseijomñê ñ'eⁿ naⁿñeeⁿ na cwitjomndyena wats'om 'naaⁿna. Tyotseineiⁿ ndaana. ³T'mooⁿ na juu ñ'oom' Ty'oots'om na teiyo teiljeii matsona' na maxjeⁿ jndei'na' na cwajndii nntjom Cristo. Nnty'ioom nn'aⁿ jom

ts'oom'naaⁿ, maxjeⁿ nncueeⁿeⁿ jndā chii nncwando'xoom. Tsoti Pablo:

—Jndyocwji'yuu'ndyo cautyja 'naaⁿ Jesús ndaa'yo', jom cwiluiiñê Cristo.

⁴Quia jo' nt'om nn'aⁿ judíos'ñeeⁿ jla'yua'na, jla'jomndyena ñequio Pablo ñ'eⁿ Silas. Mati nn'aⁿ na nchii judíos na cwila't'maaⁿndye Ty'oots'om jndyendyena jla'yua'na. Mati jndye yolcu na cwiluiitquiendye jla'yua'na. ⁵Saa joo nn'aⁿ judíos na tyoola'yua' jeeⁿ ndya' taa' n'omna nn'aⁿ na cwila'yua' ñ'oom na mañequiaa Pablo. Jo' chii jla'tjomna cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na wi'ndye. Jndā chii jla'jmeiⁿna nn'aⁿ tsjoomna. Ndo' ty'ena waa' ts'aⁿ na jndyu Jasón. Ty'equie'na w'aa'ñeeⁿ ñequio na jndei'na' na cwil'ueena Pablo ñequio Silas ee ñe'catsa'na na ñ'ñeeⁿ jo ndaaⁿ nn'aⁿ tsjoomna. ⁶Saa t'caliuna na ñ'ñeeⁿ, jo' chii ty'eñ'omna Jasón ñequio nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwila'yua'. Ñequio na jndei'na' ty'echona na ñ'ñeeⁿ jo ndaaⁿ naⁿmaⁿn'iaaⁿ tsjoomna. Jndei' tyolaxuaana, jluena:

—Joo naⁿnom na cwila'ñ'eeⁿndyena nn'aⁿ na cha'waa tsjoomnancue, mati ñjaaⁿ jndā tquiena. ⁷Ndo' Jasón'm'aaⁿ jndā seiljoom joona waⁿaⁿ. Ndo' cha'tso naⁿm'aⁿ cwil'ana na tjaa yuu l'ue ñ'oom na maqueⁿ tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ tsjoom Roma, ee cwiluena cwiicheⁿ ts'aⁿ m'aaⁿ na matsa'ntjom na jndyu Jesús.

⁸Ndo' naⁿmaⁿn'iaaⁿ ñequio nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ, quia jndyena ñ'oommeiⁿ jla'jmeiⁿndyena. ⁹Saa Jasón ñequio nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwila'yua', jndā na tiomna s'om,

quia jo' jla'candyaandye naⁿñeeⁿ joona.

Pablo ñ'eⁿ Silas cwiñequiana ñ'oom' Ty'oots'om tsjoom Berea

¹⁰Jndā na teijaaⁿ xuee'ñeeⁿ nn'aⁿ na cwila'yua' mañoom' jñoomna Pablo ñ'eⁿ Silas na c'oo na ñ'ñeeⁿ tsjoom Berea. Quia na jndā tquiena tsjoom'ñeeⁿ ty'ena wats'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos. ¹¹Nn'aⁿ judíos tsjoom Berea'ñeeⁿ ya nn'aⁿndyetina nchiiti nc'iaana na m'aⁿ tsjoom Tesalónica. Ñequio na xcwee' n'omna tyoqueⁿna cwenta ñ'oom na tyolue na ñ'ñeeⁿ. Ndo' 'io ndi 'io tyola'naaⁿna ñ'oom' Ty'oots'om na teiyo teiljei na tyol'ueena aa mayuu' ñ'oom na cwilue na ñ'ñeeⁿ ndaana. ¹²Jo' chii jndyendye nn'aⁿ judíos jla'yua'na. Mati nn'aⁿ na cwilaneiⁿ ñ'oom griego, jndye yolcu na t'maⁿti cwiluiitquiendye ndo' mati naⁿnom na cwilaneiⁿ griego jndyendyena jla'yua'na. ¹³Saa nn'aⁿ judíos na m'aⁿ Tesalónica jndyena na mañequiaa Pablo ñ'oom' Ty'oots'om ndaaⁿ nn'aⁿ Berea. Jo' chii ty'ena tsjoom'ñeeⁿ, ty'ela'jmeiⁿna na ñ'ñeeⁿ. ¹⁴Jo' chii nn'aⁿ na cwila'yua' jla'tyuaa'na jñoomna Pablo na cjaⁿ 'ndyoo ndaaluee. Saa Silas ñequio Timoteo ljoo'ndyena Berea'ñeeⁿ. ¹⁵Nn'aⁿ na ty'ela'jomndye ñ'eⁿ Pablo ty'eca'ndyena jom tsjoom Atenas. Jndā chii ty'elcwee'na tsjoomna Berea. Ty'eñ'omna ñ'oom na seintyaña Pablo ndaana na catseyyuaa' Silas ñ'eⁿ Timoteo na nnc'oontyjona naxeeⁿeⁿ. Tila'yoo'ndyena.

Pablo matseineiⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ tsjoom Atenas

¹⁶Yocheⁿ na meindoo' Pablo joona tsjoom Atenas seilioo'ñê

na nty'iaaⁿ na cha'waa quii' tsjoom'ñeeⁿ too' 'naⁿ na cwe' nn'aⁿ l'a. ¹⁷Jo' chii tyotseineiⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ judíos naquii' wats'om 'naaⁿ na ñequio ndaaⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwitjomndye jo' jo' na cwila't'maaⁿndye Ty'oots'om. Mati 'io ndi 'io tyotseineiⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ ts'ua t'maⁿ. ¹⁸Tyom'aⁿ nt'om nn'aⁿ naquii' tsjoom'ñeeⁿ na cwila'jomndye ñ'oom na cwit'mooⁿ nn'aⁿ epicúreos ndo' tyom'aⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwilajomndye ñ'oom na cwit'mooⁿ nn'aⁿ estoicos. To' naⁿñeeⁿ na cwila'neiⁿ na ñ'eⁿ Pablo. Nt'omndye joona jluena:

—¿Ljo' ñ'oom matseineiⁿ tsaⁿm'aaⁿ na jeeⁿ jndye ñ'oom ntyjeeⁿ?

Ndo' nt'omndyena jluena:

—Ndo' ntyjii matseineiⁿ cantyja 'naaⁿ nty'oots'om xcondye.

Luaa' jluena ee tyotseineiⁿ Pablo ndaana cantyja 'naaⁿ Jesús ndo' cantyja na nncwando'xco ts'aⁿ xeⁿ jndaⁿ tue'. ¹⁹Quia jo' ty'eñ'omna jom cwii joo na jndyu Areópago yuu cwitjomndye nn'aⁿ na cwi'oocandye ñ'oom. Jluena nnoom:

—Cwa catsu' ndaayâ chiuu waa ñ'oom xco na ma'mooⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ.

²⁰Ee tijoom ñejndyaayâ ñ'oom na mañequiaa', jeeⁿ xuii' juuna'. Jo' chii ñe'caliuuyâ chiuu cwit'mooⁿ ñ'oommeiⁿ.

²¹Ee nn'aⁿ tsjoom Atenas ñequio nn'aⁿ na jnaⁿ nt'omcheⁿ njoom na cwic'eeⁿya tsjoom'ñeeⁿ jeeⁿ ntyjaa' n'omna na ñe'candyena ndo' ñe'cala'neiⁿ na meiⁿnquia nnom ñ'oom na xcoti.

²²Quia jo' tjameintyjee' Pablo quii'ntaaⁿ nn'aⁿ yuu cwiwijndaa' ñ'oom. Tsoom:

—'O re nn'aⁿ tsjoom Atenas, ndiocheⁿ na manty'iaya, jndaⁿ ljeiya na 'o jeeⁿ cwila't'maaⁿndyo'.

²³Ee quia na tjtoseicaandyo quii' tsjom'yo', jndye joo nty'iaya yuu cwila't'maaⁿndyo'. Jo' ljeiya cwii tio na chuna' ljeii: “Tiowaa' cwentaa' Ty'oots'om na ticata'jnaaⁿa.” Majuu Ty'oots'om na cwe' cwila't'maaⁿndyo'to'yo' meiⁿ ticata'jnaaⁿ'yo' jom, majom na matseinaⁿya ndaaⁿ'yo' cantyja 'naaⁿaⁿ.

²⁴Jom s'aaⁿ tsjoomnancue ñequio cha'tso 'naⁿ na niom nnomna'. Cwiluiiñeⁿ na matsaⁿntjoom cha'waa cañoom'luee ñequio tsjoomnancue. Jo' chii ticaⁿna' w'aa na nl'a nn'aⁿ yuu na nnc'oomñê. ²⁵Meiⁿ ticaⁿna' nn'aⁿ na nntei'x'ee jom ee tjaa'naⁿ ljo' na matsei'tjoona' jom. Ee nqueⁿ mañequiaaⁿ na cha'tsondyo cwitandoo'a, cwitjaaya jndye ñequio cha'tsoti 'naⁿ na macaⁿna' jaa.

²⁶Ñequio ñe'cwii ts'aⁿ s'aaⁿ tsjaaⁿ jaa nn'aⁿ tsjoomnancue meiⁿ na meinch'o ndyuaa na m'aaⁿya ee nqueⁿ s'aaⁿ na jndaⁿ t'oom'ndyo cha'waa nnom tsjoomnancue. Ndo' seijndaa'ñeⁿ cwaaⁿ xjeⁿ nncue'ntyjo na nnc'oom ts'aⁿ ndo' yuu na cwii cwii joo. ²⁷Luaa' s'aaⁿ cha cha'tsondyo jaa cal'uaaya jom, cal'aanc'uaa'ndyo na calacandyoo'ndyo na nnta'jnaaⁿa jom, meiⁿ na mayuu' titquia m'aaⁿ ñequio cwii cwiindyo. ²⁸Ee cantyja 'naaⁿ jom cwitandoo'a, cwima'nooⁿya ndo' cwic'aaⁿya cha'xjeⁿ tyolue nt'om nn'aⁿ'yo' na jndo' n'om. Tyoluena: “Jaa laxmaaⁿya ntseinda Ty'oots'om.”

²⁹Jo' chii nc'e na cwilaxmaaⁿya ntseinda Ty'oots'om ticaty'iomna' na nla^joom'ndyo jom cwe' cwii 'naⁿ na tuiina' ñequio s'om cajaⁿ, oo s'om xuee, oo ljo' na cwil'a nn'aⁿ cwe' cantyja na cwila'tiuu cheⁿnquieena. ³⁰Ncuae na jnda teinom, Ty'oots'om sei^quii ts'oom ñequio nn'aⁿ cantyja na tijndo' n'omna, saa je' je' cha'tso nn'aⁿ meiⁿyuucheⁿ joo na m'aⁿna matsa'ntjoom na calcwe' n'omna. ³¹Ee jnda seijndaaⁿñê xuee na nncu'xeeⁿ jaa nn'aⁿ tsjoomnancue cantyja na maty'iom^yana'. Jnda tqueeⁿ na nquii Jesús nncu'xeⁿ jaa. Ndo' jnda t'mooⁿ na mayuu' na nluii na ljo' ndaa cha'tso nn'aⁿ ee s'aaⁿ na tando'xco juu jnda na tue'. ³²Ndo' nn'aⁿ tsjoom Atenas quia jndyena na matseineⁿ Pablo cantyja na nntando'xco nn'aⁿ na jnda tja, cwantindye joona cwe' tyoncona. Saa nt'omndye joona tyoluena: —'Io cha luaa' nndyaayaayâ ñ'oomwaa'. ³³Quia jo' jlui' Pablo quii'ntaaⁿna. ³⁴Saa cwantindye nn'aⁿ jla'jomndyena ñequio Pablo ndo' jla'yu'na, mandiñ'eⁿ Dionisio. Jom ts'aⁿ na cwiluiitquieñe Areópagu yuu cwiwijn^{daa} ñ'oom. Mati yuscu na jndyu Dámaris ñequio nt'omcheⁿ nn'aⁿ jla'yu'na.

Pablo mañequiaaⁿ ñ'oom'
Ty'oots'om tsjoom Corinto

18 Jnda tuii na nmeii^m jlui' Pablo Atenas, tjaaⁿ tsjoom Corinto. ²Jo' jo' ljeiiⁿ cwii ts'aⁿ judío na jndyu Aquila. Tsaⁿñeeⁿ tuiiñê ndyuaa Ponto. Nmeiiⁿndyo ñejnaaⁿ ndyuaa Italia ñequio

scoom'm Priscila. Saa jlui'na jo' jo' ee Claudio, tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ tsjoom Roma na matsa'ntjom ndyuaa Italia tqueⁿ ñ'oom na calui' cha'tso nn'aⁿ judíos tsjoom'ñeeⁿ. Jo' na tja Aquila ñequio scoom'm jlui'na jo' jo', ty'ena tsjoom Corinto. Tjacando' Pablo joona. ³Ndo' na ñe'cwii ts'iaaⁿ 'naaⁿna ñ'eⁿ Pablo na cwil'ana l'aaliaa, jo' chii ljoo'ñê ñ'eⁿndyena. Ñe'naaⁿ tyol'ana ts'iaaⁿñeeⁿ. ⁴Ticwii cwii xuee na cwita'jndyee nn'aⁿ judíos tyocaa Pablo wats'om 'naaⁿ naⁿñeeⁿ. Tyotseineiiⁿ ndaana ñequio ndaa nn'aⁿ na nchii judíos ee na l'ue ts'oom na nla'yu'na ñ'eⁿ Cristo.

⁵Silas ñequio Timoteo jnda tquiena na m'aaⁿ Pablo na jnaⁿna ndyuaa Macedonia. Quia jo' Pablo, macandaⁿ ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om na tyoqueⁿñê. Tyocwji'yuuⁿñê ndaa nn'aⁿ judíos na Jesús cwiluiiñê Cristo tsaⁿ na meindooⁿna na nndyocwji'n'maaⁿñe joona. ⁶Saa joona ty'ena nacjoom'm, tyola'jmeiⁿndyena nnoom. Jo' chii seitei'ncweeⁿeⁿ liaⁿ'aⁿ ndaana na ma'mooⁿ na nts'ooⁿ joona, je' nncjaⁿ cwiicheⁿ ntyja. Matsoom ndaana: —Je' meiiⁿ na nntsuundy^o saa jna^m ncjo'yo' nchii jnaⁿ ja. Na je' xuee na cwii wjaana' nncjo na m'aⁿ nn'aⁿ na nchii laxmaⁿna nn'aⁿ judíos.

⁷Quia jo' jlueeⁿeⁿ quii' wats'om'ñeeⁿ, tjaaⁿ waa' ts'aⁿ na jndyu Justo, tsaⁿ na matseit'maaⁿñe Ty'oots'om. Waa' tsaⁿñeeⁿ ñe'cwii t'uii' ñequio wats'om'ñeeⁿ.

⁸Tyom'aaⁿ cwii ts'aⁿ na jndyu Crispo na cwiluiitquieñe cantyja 'naaⁿ wats'om'ñeeⁿ. Jom ñequio

cha'tso nn'aⁿ waⁿaⁿ jla'yⁿu'na ñequio Ta Jesús. Ndo' jndye nt'omcheⁿ nn'aⁿ tsjoom Corinto, quia na jndyena ñ'oom na tyoñequiaa Pablo, jla'yⁿu'na ndo' teits'oomndyena.

⁹Pablo waa na tco'na' nnoom cwii teijaaⁿ. Jñeeⁿ na seineiⁿ Ta Jesús. Matso nnoom:

—Tinty'ue'. Tincjaameintyje' na matsei'neiⁿ ñ'oom 'naⁿya. Tintseicheⁿ. ¹⁰Ee ja m'aaⁿya ñ'eⁿndyu' ndo' meiⁿcwii ts'aⁿ tixocats'aa wi' ñ'eⁿndyu'. Ee ja jndye nn'aⁿ m'aⁿ tsjoomwaañe quia nla'xmaⁿ cwentaya.

¹¹Jo' chii ljoo'ñe Pablo tsjoom Corinto cwii chu waljoo' xcwe na tyo'mooⁿ ñ'oom' Ty'oots'om ndaa naⁿñeeⁿ.

¹²Jndā chii t'oom Galión gobiernom tsjoom Corinto na matsa'ntjoom cha'waa ndyuaa Acaya. Quia jo' nn'aⁿ judíos na m'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ ñe'cwii jla'jomndyena na jla'wendyena nacjoo' Pablo. Ty'eñ'omna jom wats'iaaⁿ.

¹³Ty'enquiana jnaaⁿaⁿ nnom gobiernom. Jluena:

—Tsaⁿm'aaⁿ matseijnooⁿoⁿ n'om nn'aⁿ na xuii' calat'maaⁿndyena Ty'oots'om, tachii cha'xjeⁿ na matso ljeii na tqeⁿ Moisés.

¹⁴Xjeⁿ na manntseineiⁿ Pablo, seityuaa'ti Galión. Tso tsaⁿñeeⁿ ndaa nn'aⁿ judíos:

—'O nn'aⁿ judíos, xeⁿ waa ljo' mach'ee tsaⁿm'aaⁿ oo xeⁿ t'maⁿ jnaaⁿaⁿ waa quia jo' maty'iomna' na nntseicachjuundyō na nndii ñ'oom na cwindu'yo'. ¹⁵Saa 'o cwe' jnaaⁿ ñ'oom na mañequiaa tsaⁿm'aaⁿ ndo' xuee' ts'aⁿ na maleiñ'oom, jo' cwilancjoo'ndyo',

ndo' cwe' cantyja 'naaⁿ ljeii na cwileiñ'om' 'o nn'aⁿ judíos nchii ljeii cantyja 'naaⁿ wats'iaaⁿ. Jo' chii cajndo'to' ncjo'yo', ee ja tiñe'cu'xaⁿya ñ'oommeiⁿ.

¹⁶Ndo' tjeiiⁿeⁿ naⁿñeeⁿ naquii' wats'iaaⁿ. ¹⁷Quia jo' cha'tso nn'aⁿ na tyoolayu' na nchii judíos t'uena Sóstenes, ts'aⁿ na cwiluitquieñe wats'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos. Tyotjaa'na jom tach'eⁿ wats'iaaⁿ. Saa Galión tîcatseiñ'oom'ñe naⁿñeeⁿ.

**Tjalcwe' Pablo Antioquía,
jndā chii wjaanquiaaⁿ ñ'oom'
Ty'oots'om na jndā ndyee ndii'**

¹⁸Pablo, jndyeti xuee tyoljoo'ñetyeeⁿ Corinto. Jndā jo' tsoom ndaa nn'aⁿ na cwila'yⁿu' na mawjaⁿ. Jndā chii mana tjaaⁿ. Ndo' Priscila ñ'eⁿ Aquila ty'ena ñ'eⁿñê. Tquiena tsjoom Cencrea. Jo' jo' teinquí' xqueeⁿ na ma'moⁿna' na matseicandaa'ñê ñ'oom na jndā tsoom nnom Ty'oots'om na nnts'aaⁿ. Jndā jo' tuona w'aandaa na wjaana' ndyuaa Siria. ¹⁹Tquiena tsjoom Éfeso. Priscila ñ'eⁿ Aquila ljoo'ndyena jo' jo'. Pablo tjaaⁿ wats'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos, tjaqueⁿeⁿ tyotseineiⁿ ndaa naⁿñeeⁿ. ²⁰Ndo' naⁿñeeⁿ tyol'ana ty'oo nnoom na majndyeti xuee caljoo'ñê ñ'eⁿndyena, saa ticwancueⁿeⁿ. ²¹Jndā chii t'maaⁿ joona na mawjaⁿ. Tsoom ndāana:

—Jndei'na' na jo' Jerusalén na manndyoo' na nncuee' xuee saa xeⁿ Ty'oots'om l'ue ts'oom ndyōnnda'a na m'aⁿyo'.

Jndā jo' jlueeⁿeⁿ Éfeso ñ'eⁿ w'aandaa. ²²Ndo' quia na jndā tueⁿeⁿ tsjoom Cesarea, tjawaaⁿ

Jerusalén yuu na tjanquiaaⁿ na xmaⁿndye tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ. Jnda chii jlueeⁿeⁿ jo' tueⁿeⁿ tsjoom Antioquía. ²³Ndo' quia na jnda teinom cwantindyo xuee na tyom'aaⁿ tsjoom'ñeeⁿ jlueeⁿeⁿ jo' jo'. Tcuu tcuu tyomanoom ndyuaa Galacia ñequio ndyuaa Frigia, ndo' ñ'oom na tyoñequiaaⁿ, tquiaana' na ty'enajndati cha'tsondye nn'aⁿ na cwila'yu'.

**Apolos mañequiaaⁿ ñ'oom'
Ty'oots'om tsjoom Éfeso**

²⁴Tsjoom Éfeso tuee' cwii ts'aⁿ judío na jndyu Apolos, ts'aⁿ tsjoom Alejandría. Jom ts'aⁿ na mawajnaaⁿya ñ'oom' Ty'oots'om na teiyo teiljeii, ndo' jeeⁿ ya matseineiiⁿ cantyja 'naaⁿna'. ²⁵Jnda ñet'mooⁿ nn'aⁿ nnoom cantyja 'naaⁿ natoo' nquii na nndyocwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ. Jo' chii ñequio na ntyjaa' ts'oom tyotseineiiⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ. Xcwe tyo'mooⁿ cha'waa na ntyjiityeeⁿ cantyja 'naaⁿ na nndyocwji'n'maaⁿñe Jesús nn'aⁿ, saa cantyja 'naaⁿ na nleits'oomndye nn'aⁿ, macandā ntyjeeⁿ cantyja 'naaⁿ ñ'oom na tyoñequia Juan. ²⁶Tooⁿoⁿ na tyotseineiiⁿ naquii' wats'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos. Meiⁿchjoo tí'maaⁿ ts'oom. Ndo' Priscila ñ'eⁿ Aquila, quia na jndyena ñ'oom na seineiiⁿ, quia jo' ty'eñ'omna jom w'aana. T'mooⁿtina nnoom cantyja 'naaⁿ natoo' Ty'oots'om. ²⁷Ndo' quia s'aana' ts'oom na ñ'e'cjaⁿ ndyuaa Acaya, quia jo' nn'aⁿ na cwila'yu' tyoluena na ya. Tyola'ljeiina ñ'oom na tjañ'oom na m'aⁿ nn'aⁿ na cwila'yu'

ndyuaa'ñeeⁿ na cala'ljo na ñ'ñeeⁿ jom. Naⁿñeeⁿ jnda jla'yu'na nc'e naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om. Jo' chii quia na tuee' Apolos na m'aⁿna t'maⁿ tyoteijndei tsaⁿñeeⁿ joona. ²⁸Ndo' tyo'mooⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ judíos chiuu waa na tixcwe cwila'yu'na. Ndo' na jeeⁿ jnda ñ'oom tyotseineiiⁿ tícandaaⁿ nluena na tiyuu'. Ee ñequio ñ'oom' Ty'oots'om na teiyo teiljeii tyo'mooⁿ ndaana na Jesús tseixmaⁿ Cristo tsaⁿ na meindoo'na na nndyocwji'n'maaⁿñe joona.

**Pablo mañequiaaⁿ ñ'oom'
Ty'oots'om tsjoom Éfeso**

19 Yocheⁿ na m'aaⁿ Apolos tsjoom Corinto ndyuaa Acaya, Pablo tyomanoom njoom nch'u quii' ntsjo. Jnda chii tueⁿeⁿ tsjoom Éfeso yuu na ljeiiⁿ cwanti nn'aⁿ na jla'jomndye ñ'oom na tyoñequiaa Juan. ²Matsoom ndaaⁿ naⁿñeeⁿ:

—¿Aa tjaquiee' Espíritu Santo naquii' n'om'yo' quia na jlayu'yo'?

Jluena nnoom:

—Tjaa'naⁿ. Meiⁿchjoo tyoondyaayâ aa m'aaⁿ Espíritu Santo.

³Quia jo' matsoom ndaana:

—¿Cwaaⁿ ñ'oom t'mooⁿ nn'aⁿ ndaa'yo' na teits'oomndyo'?

Jluena nnoom:

—Aa já cantyja 'naaⁿ ñ'oom na tyo'moⁿ Juan, jo' na teits'oomndyô.

⁴Quia jo' tsoom ndaana:

—Juan tyotseits'oomñe nn'aⁿ quia na tyolcwe' n'omna. Ndo' tyotsoom ndaaⁿ naⁿñeeⁿ na cala'yu'na ñequio Jesús tsaⁿ na nndyontyjo xaxeeⁿeⁿ. Juu tseixmaⁿ Cristo.

⁵Ndo' jnda na jndyena ñ'oommeiⁿ quia jo' teits'oomndyena ñequio

xuee' Ta Jesús. ⁶Ndo' quia na jndā tío Pablo l'ooⁿ nacjoona quia jo' tjaquiee' Espíritu Santo naquii' n'omna. Mana to'na tyola'neiⁿ na nt'omcheⁿ nnom ñ'oom na nchii ñ'oom na maxjeⁿ cwila'neiⁿ na. Tyoñe'quiana ñ'oom na t'moⁿ Ty'oots'om ndaana. ⁷Naⁿ nom'ñeeⁿ cha'na canchoo'wendyena.

⁸Cha'na ndyee chi' tyom'aaⁿñe Pablo tsjoom Éfeso ndo' ñequii'cheⁿ tyocaⁿ wats'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos. Tyotseineiⁿ ndaa naⁿñeeⁿ ñequio na t'maⁿ ts'oom. Tyoqueⁿñê tyo'mooⁿ ndaana cantyja na matsa'tnjom Ty'oots'om na mal'uee'ñê na nla'yu'na. ⁹Saa cwantindye naⁿñeeⁿ tyola'quie' n'omna, tiñe'cala'yu'na. Ndo' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na jndā tjomndye tyoluena ñ'oom ntjeiⁿ cantyja 'naaⁿ natoo' Ty'oots'om. Quia jo' Pablo 'ñeeⁿ joona, tjachom nn'aⁿ na cwila'yu' w'aa scwela cwentaa' ts'aⁿ na jndyu Tirano. Jo' jo' ticwii xuee tyo'mooⁿ ndaana. ¹⁰We chu tyo'mooⁿ ndaa nn'aⁿ hasta cha'tsondye nn'aⁿ judíos ñequio nn'aⁿ na nchii judíos na tyom'aⁿ ndyuaa Asia jndyena ñ'oom naya cantyja 'naaⁿ Ta Jesús. ¹¹S'aa Ty'oots'om na tyoch'ee Pablo 'naaⁿ t'maⁿ na xocandaa nnts'aa na cwe' najndeiⁿ nquii' ts'aⁿ. ¹²Ee liaa ñequio payom 'naaⁿ nn'aⁿwii, jndā na ty'ioom nn'aⁿ joona' Pablo, n'maaⁿ naⁿwii'ñeeⁿ. Mati nn'aⁿ na m'aⁿ jndyeta naquii' n'om tjei'na' jndyeta'ñeeⁿ.

¹³Nt'om nn'aⁿ judíos na calua'ndye tyoma'nomna, tyotjeii'na jndyeta naquii' n'om nn'aⁿ. Jndā chii jla'tiuuna na nntjeii'na jndyeta

ñequio xuee' Ta Jesús. Jo' chii cwii cwiindyena tyoluena ndaa jndyeta:

—Matsa'tntjoⁿya na calui'yo'

ñequio xuee' Jesús, tsaⁿ na matseineiⁿ Pablo cantyja 'naaⁿ.

¹⁴Maljo' tyoll'a cha'tso ntquiee' ntseinda cwii ts'aⁿ judío na jndyu Esceva. Tsaⁿñeeⁿ tyee na cwiluiitquieñe. ¹⁵Saa t'o' jndyeta, matsoom ndaana:

—Jesús mawajnaⁿa, ndo' mati Pablo, saa 'o' je' ñ'eeⁿ cwiluiindyo'?

¹⁶Ndo' juu tsaⁿs'a'ñeeⁿ na maleiñ'oom jndyeta, tju'ñê nacjoona. Jnaaⁿ joona. Cwajndii s'aaⁿ hasta 'ñeeⁿ joona na ñecantsei'ndyena ndo' tquiee'ndyena. Jndeiⁿ jlui'na naquii' w'aa na jlei'nomna jom. ¹⁷Ndo' cha'tso nn'aⁿ judíos ñequio nn'aⁿ na nchii judíos na tyom'aⁿ tsjoom Éfeso'ñeeⁿ jliuna na ljo' tuii. Jo' chii cha'tsondyena tyuena, ndo' tyola't'maaⁿndyena xuee' Ta Jesús.

¹⁸Mati nn'aⁿ na jndā jla'yu' jndyendyena tquionquiana jnaaⁿna, tjei'yuu'ndyena ljo' ñel'ana na ticatsa'tnjomna. ¹⁹Jndye nn'aⁿ na ñet'om na calua'ndye, tquiochona nom 'naaⁿna na quio cwil'ana ts'iaaⁿñeeⁿ. Jla'cona joona' jo ndaa cha'tso nn'aⁿ. Ndo' quia na tjeii'na cwenta cwanti na jnda nom'ñeeⁿ jliuna na jndana' wen'aaⁿ nchoo' qui meiⁿ s'om xuee. ²⁰Maxjeⁿ tjawit'maaⁿ ñ'oom 'naaⁿ Ta Ty'oots'om. Tjawijndyendyeti nn'aⁿ tyola'yu'.

²¹Jndanquia seitiuu Pablo na nncjaawinoom ndyuaa Macedonia ñequio ndyuaa Acaya. Jndā chii nncjaⁿ tsjoom Jerusalén. Xeⁿ jndā tjaaⁿ Jerusalén maxjeⁿ jndei'na'

na cjaⁿ tsjoom Roma. ²²Quia jo' we nn'aⁿ na cwitei'ljndei jom, juu Timoteo ñequio Erasto, jñoom joona, ty'eñetina ndyuua Macedonia, saā nqueⁿ ljoo'ñetyeeⁿ ndyuua Asia.

Jla'jmeiⁿndye nn'aⁿ tsjoom Éfeso

²³Ncuae'ñeeⁿ jeeⁿ t'maⁿ ñ'oom s'aana' tsjoom Éfeso na tyotseineiⁿ Pablo cantyja 'naaⁿ natoo' Ty'oots'om. ²⁴Ee jo' jo' tyom'aaⁿ cwii tsaⁿs'a na jndyu Demetrio na tyotseindo s'om. Ñequio s'om xuee tyoch'eeⁿ na jlui'tsjaaⁿ wats'om cwentaa' ndyoo Diana. T'maaⁿ tantjoom ñequio nc'iaaⁿ'a na tyol'ana ts'iaaⁿ'ñeeⁿ. ²⁵Seitjoom naⁿ'ñeeⁿ ñequio nt'omcheⁿ nn'aⁿ na majo' ts'iaaⁿ cwil'a. Matsoom ndaāna:

—O re nn'aⁿya manquiu'yo' cantyja 'naaⁿ ts'iaaⁿwaa jeeⁿ ya cwitantjooⁿya. ²⁶Saa cwindye'yo' ndo' cwinty'ia'yo' na manom Pablo. Matsoom ts'iaaⁿ na cwil'a nn'aⁿ ñequio lueena, tiyuu' na Ty'oots'om joona'. Ndo' nchii macandā nn'aⁿ tsjoom ñjaaⁿ Éfeso saā manntycwii ndyuua Asia jndā s'aaⁿ na cwíñequiandyen nn'aⁿ ñequio ñ'oomwaa' na matseineiⁿ. ²⁷Jo' na jeeⁿ teincuu' ee ts'iaaⁿ na cwil'aaya jaach'eetona' na cwe' ts'iaaⁿ'ndyo. Ndo' mati wats'om t'maⁿ na ndii' Diana, ndyoo na nquiu cha'tso nn'aⁿ na t'maⁿti ñ'oom tseixmaⁿ, jaach'eetona' tjaa'ñeeⁿ cwitjooñe wats'om'ñeeⁿ. Je' nn'aⁿ na m'aⁿ cha'waa ndyuua Asia ñequio cha'waa tsjoomnancue cwila't'maaⁿ'ndyena juu saā cwe'

ts'iaaⁿ na mach'ee Pablo nntycwii na jeeⁿ t'maⁿ ñ'oom juu nquiuna.

²⁸Quia jndyena ñ'oommeiⁿ jeeⁿcheⁿ ndya' jla'wjeena. Jndei tyola'xuaana, tyoluena: —Nquii Diana cwentaa jaa nn'aⁿ Éfeso, jeeⁿ t'maⁿ ñ'oom.

²⁹Quia jo' cwe' seiñ'eeⁿ'tona' nn'aⁿ cha'waa naquii' tsjoom'ñeeⁿ. Mantya t'uena Gayo ñequio Aristarco, nn'aⁿ na ñ'eeⁿ ñ'eⁿ Pablo na jnaⁿ ndyuua Macedonia. Ty'echona naⁿ'ñeeⁿ, ty'equie'na naquii' w'aa yuu cwitjomndye nn'aⁿ quia na waa jomta. ³⁰Pablo ñe'cjaaqueⁿ'eⁿ w'aa'ñeeⁿ saā tinquia nn'aⁿ na cwila'yu' na nncjaⁿ. ³¹Mati cwanti nn'aⁿ na m'aⁿ n'iaaⁿ ndaa nn'aⁿ ndyuua Asia na ya ñ'oom ñ'eⁿ Pablo, jla'cwanomna ñ'oom na m'aaⁿ na tincjaaqueⁿ'eⁿ w'aa'ñeeⁿ. ³²Nn'aⁿ na jndā tjomndye naquii' w'aa'ñeeⁿ nchii na nndi' ljo' cwiluena, cwe' c'uaato m'aⁿna. Nt'omndye naⁿ'ñeeⁿ cwii ñ'oom cwila'xuaana, ndo' nt'omndyena cwiicheⁿ ñ'oom cwila'xuaana. Ee majndyendyetina ticaliuena ljo ts'iaaⁿ na tjomndyena. ³³Saa nn'aⁿ judíos l'ana na cjaatseineiⁿ cwii ts'aⁿ na jndyu Alejandro ndaaⁿ nn'aⁿ. Ee nt'om nn'aⁿ majndā jluena nnoom ljo' ts'iaaⁿ na tjomndyena. Jo' chii seiweeⁿ ts'ooⁿ na cala'cheⁿ nn'aⁿ ee na ñe'catseineiⁿ ñ'oom ndaāna ñ'oom na ncwañoom'na' nn'aⁿ judíos. ³⁴Saa quia na tqeⁿna cwentā na jom ts'aⁿ judío, cha'tsondyena jla'tjoom'na jndyena. Cha'na cwii we hora ñe'cwii tyola'xuaana, tyoluena: —Jeeⁿ t'maⁿ ñ'oom tseixmaⁿ Diana cwentaa jaa nn'aⁿ Éfeso.

³⁵Quia jo' tsaⁿtseiljeii tsjoomⁿñeeⁿ, quia na jndā jndāa s'aaⁿ na seicheeⁿ jooon, tsoom:

—'O nn'aⁿ Éfeso, nn'aⁿ cha'waa tsjoomnancue manquiuna na jaa nn'aⁿ tsjoomwaa teijnoomya na nntei'x'aaya wats'oom' ndyoo Diana na nquiuyu na t'maⁿti ñ'oom tseixmaⁿ. Mati cwitei'x'aaya tsjo' na tuiina' cha'xjeⁿ nqueⁿ na jnaⁿna' cañoom'luee jndyocuenta' na m'aaⁿya. ³⁶Meiⁿ tjaa ñ'eeⁿ nntso na tiyuu' na ljo'. Jo' chii cala'cheⁿndyo'. Tacal'a'yo' na ñoomñoom ljo' nl'a'yo'. ³⁷Ee ti'm'aⁿ na tqiwo'cho'yo' ñjaaⁿ chaa' l'uu jndā nty'ueena 'naⁿ na tseixmaⁿ ndyoo Diana na cwila't'maaⁿndyo, meiⁿ tyooluena ñ'oom ntjeiⁿ nacjoom'm. ³⁸Jo' chii Demetrio ñequio nn'aⁿ na ñe'cwii ts'iaaⁿ cwil'ana ñ'eⁿñê, xeⁿ waa ñ'oom na ñe'queⁿna nacjoo' ts'aⁿ quia jo' c'oona na m'aaⁿ jwe. Ee na m'aaⁿ jom cwiwijndaa' ñ'oom na cwiqueⁿ nn'aⁿ nacjoo ncl'iaana. ³⁹Ndo' xeⁿ waa cwiicheⁿ ñ'oom na l'ue n'om'yo' na nleijndaa', nleijndaa'na' quia na nncuaa jomta. ⁴⁰Ee teincuu' na luaa' cwil'a'yo' xuee je' ee nndaā nntso gobiernom na cwilawendyo nacjoom'm ee xeⁿ nncwax'eeⁿ ndaaya tjaa'na' ljo' ñ'oom ya nnt'ooya nnoom.

⁴¹Quia na jndā seineiⁿ ñ'oomwaa', tsoom na cat'oom'ndyena.

**Tja Pablo ndyuaa Macedonia
ñ'eⁿ ndyuaa Grecia**

20 Jndā na teicheⁿ tia' t'maⁿñeeⁿ, Pablo tqeeⁿeⁿ nn'aⁿ na cwila'yuu'. Tyotseineiⁿ ndāana ñ'oom na ñnequiaana' na t'maⁿ n'omna. Ndo' t'maⁿndye

ntyjeena. Jndā chii jlueeⁿeⁿ tjaaⁿ ndyuaa Macedonia. ²Tyomanoom cha'waa ndyuaaⁿñeeⁿ. Tyotseineiⁿ ndāa nn'aⁿ na cwila'yuu' ñ'oom na tquiaatina' na t'maⁿ n'omna. Jndā chii tjaaⁿ, tueⁿeⁿ ndyuaa Grecia. ³Ndyee chi' t'oomñê jo' jo'. Jndā chii manncuooⁿ w'aandaa na wjaⁿ ndyuaa Siria, ndo' ljeiⁿ ñ'oom na cwindooⁿ nn'aⁿ judíos jom. Jo' chii seitoom na nomtyuaa nncjaalcweeⁿeⁿ, nncwinomnaaⁿaⁿ ndyuaa Macedonia. ⁴Tyom'aⁿ nt'om nn'aⁿ na tyocañ'eeⁿ ñ'eⁿñê. Tyocañ'eeⁿ Sópater ts'aⁿ tsjoom Berea. Mati ñ'eⁿ Aristarco ñequio Segundo, joona nn'aⁿ tsjoom Tesalónica. Ndo' tyoñ'eeⁿ Gayo ts'aⁿ tsjoom Derbe. Tyoñ'eeⁿ Timoteo. Mati Tíquico ñequio Trófimo nn'aⁿ ndyuaa Asia tyocañ'eeⁿna ñ'eⁿ Pablo. ⁵Joo naⁿñeeⁿ ty'eñetina. Tquiena tsjoom Troas. Jo' jo' tyomei'ndoo'na Pablo ñ'eⁿ ja Lucas. ⁶Jâ tyom'aaⁿyâ tsjoom Filipos ncuee na cwicwa' nn'aⁿ judíos tyoo' na tjaa'na' ndaaljo' tjaquiee'. Quia na jndā teinom ncueeⁿñeeⁿ tuooⁿyâ w'aandaa. Saayâ squiāacañoⁿyâ naⁿñeeⁿ tsjoom Troas xuee jndā 'om. Jo' jo' ljoo'ndyō cwii ntquiee' xuee.

**Tyotseineiⁿ Pablo ndāa nn'aⁿ
na cwila'yuu' tsjoom Troas**

⁷Xuee najndyee smaⁿna, nn'aⁿ na cwila'yuu' tjomndyena na nl'ana xeⁿntaⁿ tyoo' na nlcwa'na na cwicañjom n'omna Jesús. Ndo' tyotseineiⁿ Pablo ndāana. Na nneiⁿncoo cwiicheⁿ xuee mawjaⁿ, jo' chii tyotseineiⁿ tyotseineiⁿ ndāana hasta tuee' xcwe tsjom. ⁸Jeeⁿ jndye

ncjocandi na niom chom cuarto nandye yuu tyom'aⁿna. ⁹Ndo' cwii tsaⁿs'a na titquieñe na jndyu Eutico wacatyeeⁿ mantana cuarto'ñeeⁿ na jndā ndyee na teicantyjoo'na'. Tyjee' na ñe'catsom ee teincoo ñ'oom tyoñequiaa Pablo. Jo' chii jnaⁿjndei tsaⁿtsjom ñ'eⁿñê. Mana tíoñê xjeⁿ nomtyuaacheⁿ. Ty'ela'we nn'aⁿ jom, jndā tueeⁿeⁿ. ¹⁰Quia jo' Pablo tjacueeⁿ. Tcoom'm xtyeeⁿ nacañoom' tsaⁿ'ñeeⁿ, taxcweeñê juu. Matsoom ndaaⁿ nn'aⁿ na cwila'yu':

—C'om't'maaⁿndyo' n'om'yo'.
Mawando'nnda' tsaⁿm'aaⁿ.

¹¹Jndā tsoom na ljo' tjawannaaⁿaⁿ naquii' w'aa. Tyoch'eeⁿ xeⁿntaⁿ tyoo' tcwa'na na tyocañjom n'omna Jesús. Jndā chii tyotseineiⁿtyeeⁿ hasta na tjawixueecheⁿ. Jndā jo' mana tjaaⁿ. ¹²Ndo' tsaⁿs'a'ñeeⁿ na titquieñe nchii cwe' cwantindyo tquiaana' na neiⁿ nn'aⁿ na wando'nnaaⁿaⁿ.

Tjanty'iaa' Pablo nn'aⁿ tsjoom Troas ñ'eⁿ Mileto

¹³Jâ saañetyaayâ ñ'eⁿ w'aandaa hasta tsjoom Asón. Jndā t'maaⁿyâ na jo' jo' nleincwindyô ñ'eⁿ Pablo ee jom nomtyuaa wjaⁿ. ¹⁴Jndā na teincwindyô tsjoom Asón ñe'cwi saayâ ñ'eⁿ w'aandaa. Squiaayâ tsjoom Mitilene. ¹⁵Jluii'â jo' jo' ndo' cwiicheⁿ xuee tei'nooⁿyâ ndyuaaxeⁿncwe na jndyu Quío. Cwiicheⁿ xuee squiaayâ ndyuaaxeⁿncwe Samos. Jndā chii saayâ ta'jndyaayâ ndyuaa Trogilio. Cwiicheⁿ xuee saatyayâ squiaayâ tsjoom Mileto. ¹⁶Ee jndā seitiuu Pablo na ticjaameintyjeeⁿeⁿ tsjoom Éfeso ndyuaa Asia ee ntyjeeⁿ xeⁿ

nncwinoom jo' jo' nntseyoo'na' jom ndo' matseyuuaⁿaⁿ cha xeⁿ na aa nndaⁿ mam'aaⁿ Jerusalén ndo' nncuee' xuee Pentecostés.

Seinei' Pablo ndaaⁿ nn'aⁿ na cwiluiitquiendye wats'om tsjoom Éfeso

¹⁷M'aaⁿyâ tsjoom Mileto'ñeeⁿ ndo' jñoom nn'aⁿ na nnc'ooqueeⁿndyena nn'aⁿ Éfeso na cwiluiitquiendye naquii' tmaaⁿ nn'aⁿ na cwila'yu' tsjoom'ñeeⁿ. ¹⁸Ndo' jndā na tquie'cañom naⁿ'ñeeⁿ, matsoom ndaana:

—O manquiu'yo' chiuu tyom'aaⁿya quii'ntaaⁿ'yo' cantyjati xuee na tyajjndyaaya ndyuaa Asiawaa. ¹⁹Tyondi'ntjoⁿya nnom Ta Ty'ooots'om ñequio na tyoju'ndyocjaya. Ndo' tyot'iooya na jnda ntyjiiya ndo' wi' tyotjoⁿya na tyondooⁿ nn'aⁿ judíos ja. ²⁰Saa tícjomeintyjaa'a na tyotseinaⁿya ndaa'yo' na tyotsjooⁿ cha'tso ñ'oom na mateijndeiina' 'o. Tyo'mooⁿ ndaa'yo' quia na tyotjomndyo' ndo' mati naquii' l'a'yo'. ²¹Cha'tsondyo' tyocwji'yuu'ndyo ndaa'yo', meiiⁿ nn'aⁿ judíos meiiⁿ nchii nn'aⁿ judíos. Tsjoⁿ na calcwe' n'om'yo' nnom Ty'ooots'om ndo' cala'yu'yo' ñequio Taya Jesucristo. ²²Ndo' je', majo Jerusalén ee luua' matsaⁿntjom Espíritu Santo ja, meiⁿ ticaljeiia ljo' nntjoⁿya la'ñeⁿ. ²³Macandā ntyjii ticwii cwii tsjoom na mawinooⁿya ma'moⁿ Espíritu Santo nooⁿ na maxjeⁿ nnta'wi' nn'aⁿ ja la'ñeⁿ ndo' nntuee'na ja w'aancjo. ²⁴Saa tjaa na coch'eenal ja na ljo' catjoⁿ meiⁿ ticajnda ntyjii meiiⁿ xeⁿ na nlcuee' nn'aⁿ ja. Ñe'cwii ntyjaa' ts'ooⁿya na

ñequio na nei'ya nntseicandaa'ndyo ts'iaaⁿ na tquiaa Ta Jesús nooⁿ na nncwji'yuu'ndyo ñ'oom naya cantyja na wi' ts'om Ty'oots'om nn'aⁿ. Ee jo' na macwji'n'maaⁿñê nn'aⁿ na cwila'yu'.

²⁵'Ndo' je' je' canty'ia'yo', cha'tsondyo' na tyoñequiaya ñ'oom ndaa'yo' cantyja 'naaⁿ na matsa'ntjom Ty'oots'om, ntyjii na taxocanty'ia'nnda'yo' ja. ²⁶Jo' chii xuee je' macwji'yuu'ndyo ndaa'yo' na meiiⁿ na nntsuuñe cwii ts'aⁿ saa ja tatjaa'naⁿ jnaⁿ cwii cachooya ndaa'yo'. ²⁷Ee cha'tso ñ'oom na l'ue ts'om Ty'oots'om na catsjoo ndaa'yo' jnda tsjoo. Meiⁿcwii ñ'oom t'icat'i'uu'ndyo ndaa'yo'. ²⁸Quia jo' cal'a'ndyo'cheⁿncjo'yo' cwenta ndo' mati cha'tso nn'aⁿ na cwila'yu', ee jnda ty'iom Espíritu Santo ts'iaaⁿ 'o na catei'x'e'yo' tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ na tue' Jesús cwentaana. ²⁹Ee ntyjii quia na tac'ooⁿndyo ñ'eⁿndyo', nlquie nn'aⁿ naquii' ntaaⁿ'yo' na nla'ndaa'na n'om'yo' na cwilayu'yo' cha'na cwitjoom canmaⁿ. Ee quia na cwiquie lowo quii'ntaaⁿ'yo' cwila'cwjee lowo'ñeeⁿ jooyo'. ³⁰Hasta quii'ntaaⁿ ncjo'yo' nnto' nt'om nc'iaa'yo' nnt'mooⁿna ndaa'yo' saa taxcwe cha'xjeⁿ ñ'oom na mayuu'. Laa'ti' nnt'mooⁿna cha nt'omndyo' 'o ñequio nc'iaa'yo' na mati cwila'yu' n'ajomndyo' ñ'eⁿndyena. ³¹Jo' chii c'omc'eendyo', ndo' cjaañjoom' n'om'yo' cwii ndyee chu naxuee ndo' natsjom t'icjomeintyjaa'a na tyoteijndeityaya 'o cha nntsaala'noⁿ'ti'yo' ñ'oom Ty'oots'om. Ñes'aa na l'jo' ñequio na tyot'iooya na jnda ntyjiia.

³²'Ndo' je' je' 'o nn'aⁿya ma'ndiya 'o ñequio l'o Ty'oots'om ñequio juu ñ'oom naya na matseixmaaⁿ. Cantyja 'naaⁿ juuna' nntsaanajnda'yo' ndo' tjom nnto'ñoom'yo' naya na mañequiaaⁿ ndaa cha'tsondye nn'aⁿ na cwiluiindyewentaaⁿaⁿ. ³³Ja tyootseiqueeⁿ ts'ooⁿ meiⁿ s'om xuee, meiⁿ s'om cajaanⁿ, meiⁿ liaa' ts'aⁿ. ³⁴O nquiu'yo' nnco tyots'aa ts'iaaⁿ ñequio l'oo na tyowantyjoⁿ 'naⁿ na tyoca'na' ja ñequio nn'aⁿ na ñeñ'eeⁿ ñ'eⁿndyo. ³⁵Cantyja na tyots'aa ñequi'cheⁿ tyo'mooⁿ'ya ndaa'yo' na ts'iaaⁿ cal'a'yo' cha nndañ nntei'jnde'yo' nn'aⁿ na matsei'tjooⁿa'. Cjaañjoom' n'om'yo' ñ'oom na tyotseineiⁿ Ta Jesús. Tyotsoom: "Mat'maⁿti matio'naaⁿñena' ts'aⁿ na mañequiaa nchiiti ts'aⁿ na maco'ñom." ³⁶Quia na jnda seineiⁿ Pablo ñ'oommeiⁿ, quia jo' tcoom'm xtyeeⁿ. Ndo' ñequio cha'tsondye naⁿñeeⁿ tyola'neiⁿna nnom Ty'oots'om. ³⁷Cha'tsondyena tyotyueena, tyota'xcweendyena Pablo, ndo' tyot'uena ts'ooⁿ. ³⁸Ee jeeⁿ jnda nquiuna na tsoom ndaana na taxocanty'iaannda'na jom. Jnda chii ty'eca'ndyena jom yuu waa w'aandaa.

Tja Pablo Jerusalén

21 Jnda toⁿndyô ñequio naⁿñeeⁿ, tuooyâ w'aandaa, saandyeyuuyâ, squiaayâ ndyuaaxeⁿncwe Cos. Cwiicheⁿ xuee saatyayâ hasta tsjoom Rodas. Jluu'â jo' jo' saayâ squiaayâ tsjoom Pátara. ²Jo' jo' jliuuyâ cwii w'aandaa na ncwit'iona' na

wjaana' ndyuaa Fenicia. Jo' chii tuooyâ juuna', mana saayâ. ³Quia na jndâ teitquioo' ndyuaaxeⁿncwe Chipre, 'ndyaayâ ndyuaa'ñeeⁿ jo ntyja tymaaⁿ!. Saayâ, squiaayâ tsjoom Tiro ndyuaa Siria. Jo' jo' jluii'â w'aandaa ee tsjoom'ñeeⁿ tjameintyjee'na' na nluu' canchuu na ñjom ts'omna'. ⁴Tyol'uaayâ nn'aⁿ na cwila'yu' tsjoom'ñeeⁿ ndo' quia jliuuyâ jooa ljoo'ndyô ñ'eⁿndyena cwii ntquiee' xuee. Jooa jndâ t'moⁿ Espíritu Santo ndaana ljo' nntjom Pablo, jo' chii tyoluena nnoom na tincjaⁿ Jerusalén. ⁵Jndâ na teinom ntquiee' xuee na ljoo'ndyô tsjoom'ñeeⁿ, cha'tsondye nn'aⁿ na cwila'yu' ñequio lcuuna, ndana ty'eca'ndyena já nnom tsjoom. Squiaayâ su ts'otei' 'ndyoo ndaaluee. Jo' jo' taa'â cantyayâ jlanâayâ nnom Ty'oots'om. ⁶Jndâ jo' t'maⁿndyô ntyjaayâ ndo' tyota'xcweendyô. Jndâ chii tuooyâ ts'om w'aandaa. Ndo' naⁿñeeⁿ ty'elcwee'na l'aana.

⁷Jluii'â tsjoom Tiro'ñeeⁿ, saayâ squiaayâ tsjoom Tolemaida. Jo' jo' jluii'â w'aandaa. Saanquiaayâ na xmaⁿndye nn'aⁿ na cwila'yu' tsjoom'ñeeⁿ ndo' ljoo'ndyô ñ'eⁿndyena cwii xuee. ⁸Teincoo cwiicheⁿ xuee jluii'â tsjoom'ñeeⁿ, saayâ squiaayâ tsjoom Cesarea. Squiaayâ waa' Felipe ts'aⁿ na quijaanquiaa ñ'oom naya cantyja 'naaⁿ Jesucristo. Jom cwii joo nn'aⁿ na ntquiee'ndye na tyoty'loom nn'aⁿ ts'iaaⁿ jooa na nndye'ntjomna naquii' tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ Jerusalén. Jo' ljoo'ndyô na m'aaⁿ jom. ⁹M'aⁿ ñequiee yolcu ntseinaaⁿ na

tyooma'co. Jooa tyoñequiana ñ'oom' Ty'oots'om. ¹⁰Cwantindyo xuee na m'aaⁿyâ jo' jo' ndo' tyjee' cwii ts'aⁿ na jndyu Agabo na jnaⁿ ts'ondaa Judea. Jom profeta. ¹¹Na m'aaⁿ já tyjeeⁿeⁿ. Seityeeⁿ nc'eeⁿ l'ooⁿ ñequio 'naⁿ na chu'tyeⁿ tsiaa' Pablo. Matsoom:

—Luaa matso Espíritu Santo na nl'a nn'aⁿ judíos na m'aⁿ Jerusalén. Malaa'ti' nla'tyeⁿna ts'aⁿ na 'naaⁿ 'naⁿwaa ndo' nntioona jom luee nn'aⁿ na nchii nn'aⁿ judíos.

¹²Quia na jndyaayâ ñ'oommeiⁿ, já ndo' mati nn'aⁿ na cwila'yu' tsjoom Cesarea'ñeeⁿ tyola'ty'oondyô nnom Pablo na ticjaⁿ Jerusalén. ¹³Saa matsoom:

—¿Chiuu na cwityuee'yo'? Na nmeiⁿ cwil'a'yo' yacheⁿ nñe'quia'yo' na chjoo' ts'ooⁿya. Ee ja mañequiaandyô ljo'cheⁿ na ñe'cal'a nn'aⁿ Jerusalén ñ'eⁿndyô. Meiiⁿ na nlatyeⁿna ja oo meiiⁿ na nlacuee'na ja cantyja 'naaⁿ xuee' Ta Jesús maxjeⁿ ñecuaato.

¹⁴Tîcandaq nl'aayâ nlalcwaa'â jom na wjaⁿ Jerusalén. Jo' chii 'ndyaatoooyâ, ndo' l'uuyâ:

—Cats'aa Ta Ty'oots'om yuu na l'ue ts'oom ñ'eⁿ Pablo.

¹⁵Jndâ jo' mana jla'jndaa'ndyô saawaayâ Jerusalén. ¹⁶Ndo' cwantindye nn'aⁿ na cwila'yu' tsjoom Cesarea ty'eñ'eeⁿna ñ'eⁿndyô. Squiaayâ na m'aaⁿ Mnasón. Jom ts'aⁿ na jnaⁿ ndyuaaxeⁿncwe Chipre ndo' jaach'ee xuee na matseyoom'm. Waa' jom ljoo'ndyô.

Pablo tjacanoom'm Jacobo

¹⁷Quia na jndâ squiaayâ Jerusalén, nn'aⁿ na cwila'yu' to'ñoomna

jâ ñequio na neiiⁿna. ¹⁸Teincoo cwiicheⁿ xuee saayâ ñ'eⁿ Pablo na m'aaⁿ Jacobo. Jo' jo' jndâ tjomndye cha'tso nn'aⁿ na cwiluitquiendye quii'ntaaⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ. ¹⁹Pablo tquiaaⁿ na xmaⁿndye naⁿñeeⁿ. Jndâ chii tcuu tcuu tyotseineiⁿ cha'tso na tyoteijndeiⁿ Ty'oots'om jom ts'iaaⁿ na tyoch'eeⁿ quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na nchii judíos. ²⁰Ndo' joona jndâ na jndyena na tyotseineiⁿ tyola't'maaⁿndyena Ty'oots'om. Tyoluena nnoom:

—Mayuu' re nn'aaⁿya saa mantyji' cwanti meiⁿ nn'aⁿ judíos jndâ jla'yua'na tsjoom ñjaaⁿ, ndo' cha'tsondyena cwiluena na jndei'na' na catseicandâ ts'aⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés. ²¹Saa jndâ jndyena cantyja 'naⁿ na 'u xuii' ma'mooⁿ ndaa cha'tso nn'aⁿ judíos na cwic'leeⁿ nt'omcheⁿ njoom naquii' ntaaⁿ nn'aⁿ na nchii judíos. Jndâ jndyena na matsu' na tacalan'oom'ndye naⁿñeeⁿ ñ'oom na tqeⁿ Moisés. Mati jndâ jndyena na matseijndo' n'om naⁿñeeⁿ na tacal'ana costumbre na cwil'aaya ñequio yo'ndaa na naⁿnom, meiⁿ tacalacandaaⁿndyena nt'omcheⁿ costumbre 'naaⁿ welooya na ñet'om teiyo. ²²Quia jo' 'chiiu ya nl'aayooⁿya? Ee nn'aaⁿya na cwila'yua' na m'aⁿ tsjoomwaa, maxjeⁿ nntjomndyena quia na jndâ jndyena na mam'aaⁿndyu'. ²³Cwa sa luaa catsa' cha'xjeⁿ na nl'uuyâ njom'. Quii'ntaaⁿyâ m'aⁿ ñequiee naⁿnom na jndei'na' na cala'candaaⁿndyena cwii ñ'oomtyeⁿ na jndâ tqeⁿna nnom Ty'oots'om. ²⁴Catseijomndyu' ñ'eⁿndyena, na nlqueⁿ lju'na' 'o nnom Ty'oots'om. Ndo' cation'lu'a'

cantyja na macaⁿna' 'o na nlqueⁿlju'na' 'o. Quia na jndâ t'ioo' ñ'oom 'naaⁿna quia jo' ya nnteinqui' nqueⁿna. Luaa' catsa' cha nla'noⁿ cha'tso nn'aⁿ na tiyuu' ñ'oom na jndâ jndyena cantyja 'naⁿ'. Nliuna na mati 'u matseicandaaⁿndyu' ljeii na tqeⁿ Moisés. ²⁵Saa cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na cwila'yua' na nchii nn'aⁿ judíos, jndâ jla'cwanooⁿyâ ljeii na m'aⁿna na tanc'oom' n'omna cantyja 'naaⁿ costumbre 'naaⁿ jâ nn'aⁿ judíos. Macandâ t'maaⁿyâ na tacwa'na nantquie na jndâ tsa' nn'aⁿ ndaaⁿ 'naⁿ na cwe' nn'aⁿ nl'a. Tantquiina niom' meiⁿ seii quioo' na cwe' cwi'uoo cantyo'. Ndo' tanc'omna na cwe' nnc'omyana ñ'eⁿ n'ciaana.

**T'uena nawi' Pablo
naquii' wats'om t'maⁿ**

²⁶Quia jo' Pablo seijomñe ñequio ñequiee naⁿnom'ñeeⁿ. Teincoo cwiicheⁿ xuee s'aaⁿ ts'iaaⁿ na tqeⁿ lju'na' joona jo nnom Ty'oots'om. Jndâ chii tjaqueⁿeⁿ naquii' wats'om t'maⁿ. Tjatseicañeeⁿ ntyee cwaaⁿ xuee na nla'candaaⁿndyena ñ'oom na waa ndaana ndo' na ñnequiana quioo' na nncwje cwentaa' Ty'oots'om.

²⁷Quia na wjaacandaa' ntquiee' xuee'ñeeⁿ cantyja na nla'candaaⁿndyena, nt'om nn'aⁿ judíos na jnaⁿ ndyuaa Asia nty'iaana Pablo naquii' wats'om t'maⁿ. Jo' chii tyola'jmeiⁿna cha'tso nn'aⁿ ndo' t'uena Pablo. ²⁸Jeeⁿ jndei tyola'xuaana jluena:

—'O re nn'aaⁿya Israel catei'jndei'yo' jâ ee luaa ts'aⁿ na ñetonom cha'tso njoom. Tyotseineiⁿ

ñ'oom nacjoo cha'tsondyo ñequio nacjoo' ljeii na tqeⁿ Moisés, ndo' nacjoo' wats'om t'maⁿwaa. Ndo' nchii macandā luaa', mati jndā jndyochom nt'om nn'aⁿ na nchii judíos naquii' wats'om t'maⁿwaa. Jo' na jndā seits'iaaⁿñê juuna' na matseixmaⁿna' cwentaa' Ty'oots'om.

²⁹Luaa' tyoluena ee cwe' na nty'iaana Pablo naquii' tsjoom ñequio ts'aⁿ na nchii judío na jndy Tróximo, jom ts'aⁿ Éfeso, jo' chii jla'tiuuna na tjañ'oom Pablo tsaⁿñeeⁿ naquii' wats'om t'maⁿ.

³⁰Quia jo' cha'tso nn'aⁿ quii' tsjoom jla'jmeiⁿndyena. Maje' maje'ndyo jla'tjomndyena. T'uena Pablo, ty'eñ'omtscoo'ndyena jom, tjeii'na jom tach'eⁿ wats'om t'maⁿ. Jndā jo' ntyja ntyja jla'cu'na ndyueel'a juuna'.

³¹Manla'cuee'na jom saā majuu xjeⁿñeeⁿ tuee' ñ'oom na m'aaⁿ ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndāā sondaro na cha'tsondye nn'aⁿ quii' tsjoom Jerusalén cwila'jmeiⁿndyena.

³²Jo' chii tsaⁿñeeⁿ mantyja tjachom sondaro ñequio capeitaⁿ na cwitsa'ntjom cwii cwii siaⁿnto sondaro'ñeeⁿ. Jndei ty'ena yuu m'aⁿ nn'aⁿ na cwila'jmeiⁿndye. Quia na nty'iaa naⁿñeeⁿ ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ñequio sondaro 'naaⁿaⁿ, quia jo' mañoom' ndyena na cwitjaa'na Pablo. ³³Ndo' ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndāā sondaro, quia na jndā tyjee'cañoom, sa'ntjoom sondaro na cat'uena Pablo, cala'tyeⁿna tsaⁿñeeⁿ ñequio we l'uaancjo. Jndā chii tax'eeⁿ 'ñeeⁿ ts'aⁿ Pablo ndo' ljo' s'aa tsaⁿñeeⁿ. ³⁴Saā nn'aⁿ na cwila'jmeiⁿndye tiñe'cwii ñ'oom

tyola'xuaana. Cwe' c'uaato ndyueena. Ndo' na luaa' tileicaljeii' ñ'oom na mayuu'. Yati sa'ntjoom sondaro na c'ooñ'omna Pablo w'aa yuu na cwic'eeⁿna. ³⁵Quia na jndā tquiena tioo' yuu na jaawa ts'aⁿ na wjaaquiee' naquii' w'aa'ñeeⁿ jla'wena Pablo ee manchjena' jom na cwajndii cwil'a nn'aⁿ na jndyendye. ³⁶Ee cha'tsondye naⁿñeeⁿ ty'entyjona. Tacwaxua ndyueena, tyoluena:

—Calacue'yo' jom.

Pablo macaaⁿ na nntseineiⁿ ndāā nn'aⁿ

³⁷Mann'ooñ'om sondaro Pablo naquii' w'aa ndo' tsoom nnom ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndāā sondaro: —¿Aa wanaaⁿ na nntsjoō cwii ñ'oom njom'?

Matso tsaⁿñeeⁿ:

—¿Aa 'naⁿ ñ'oom griego? ³⁸Quia jo' aa nchii ts'aⁿ egipto 'u na nmeii'ndyo ñeseiweñe nacjoo' gobiernom na seitjoom cwii ñequiee meiⁿ nn'aⁿ na tia nn'aⁿndye na tjachom joona ndyuaa yuu tjaa nn'aⁿ c'oom.

³⁹Ndo' t'ō Pablo nnom tyo na cwiluiitquieñe:

—Ja ts'aⁿ judío. Ja tuiindyō tsjoom Tarso, tsjoom t'maⁿ na matsa'ntjom ndyuaa Cilicia. Saā mats'aaya ty'oo njom' quiaa' ñ'om' na nntseinaⁿ ndāā nn'aⁿ.

⁴⁰Tquiaa tsaⁿñeeⁿ ñ'oom'm. Quia jo' teintyjee' Pablo cjoo' ntioo' yuu na jaawa ts'aⁿ na wjaaquiee' naquii' w'aa'ñeeⁿ. Seiweeⁿ ts'ooⁿ ndāā nn'aⁿ na waa na nntsoom. Quia jo' jla'cheⁿna, seineiⁿ ndāāna ñequio ñ'oomna ñ'oom hebreo.

22 Matsoom:
—'O ta ñequio 'o re
nn'a^{na}ya, candye'yo' nntseina^{na}ya
nda'a'yo' cantyja 'na^{na}ya.

²Quia na jndyena na seineiⁿ
ndaana ñequio ñ'oomna ñ'oom
hebreo, jla'che^{na}, tyoqueⁿtina
cwenta. ³Matsoom ndaana:

—Ja ts'aⁿ judío. Tuiindyo
tsjoom Tarso ndyuua Cilicia, saa
tjowijndoya tsjoom Jerusalénwaa
na tyotsei'na^{na}ya na tyo'moⁿ
maestro Gamaliel nooⁿ. Jom tcuu
tyo'mooⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés na
tyoleiñ'om welooya na ñet'om
teiyó. Ñequio na xcwee' ts'oo^{na}ya
mandi'ntjoⁿ nnom Ty'oots'om
majo'ti cha'xjeⁿ na xcwee' n'om' 'o
na cwindye'ntjom'yo' nnoom. ⁴Ja
ñetco'wi'a nn'aⁿ na m'aⁿ natool'
Jesús, hasta s'a na tja joona.
Tyowjaya naⁿnom ndo' naⁿlcu,
tyotioo^{na}ya joona w'aancjo. ⁵Nquii
tyee na cwiluiitquieñe ñequio
cha'tso nn'aⁿ na cwiluiitquiendye
nda'a'yo' manquiuna na to'ñoⁿ
carta lueena na nncjoñ'o^{na}ya na
m'aⁿ nn'aa^{na}ya nn'aⁿ judíos na m'aⁿ
tsjoom Damasco. Tjocachoo^{na}ya nn'aⁿ
na cwila'yu' na m'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ
na ñnequiona w'aancjo ñjaaⁿñe
Jerusalén na nntioomna cantyja na
cwila'yu'na ñ'eⁿ Jesús.

**Pablo matseineiⁿ cantyja na nlcwe'
ts'oom jnaa^{na}'aⁿ**

(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶Tsoti Pablo:

—Xcwe na wa'njooⁿ nato na jo
Damasco na manndyoo' nncuaya,
ndo' cha'na quiajmei^m ñejomto tío
chom ndiocheⁿ nacañomya. Jna^{na}'na
cañoom'luee ndo' jeeⁿ ndya' xueena'.

⁷Quia jo' tíoondyo nomtyuaa ndo'
jndiia na matseineiⁿ ts'aⁿ nooⁿ,
matso: “Aa ndi' Saulo, ¿chiiu na
maco'wi' ja?” ⁸Ndo' t'oya: “¿'Ñeeⁿ
'u Ta?” Quia jo' tso nooⁿ: “Ja Jesús
ts'aⁿ Nazaret na maco'wi'.” ⁹Ndo'
nn'aⁿ na ñ'eeⁿ ñ'eⁿndyo nty'iaana
chom'ñeeⁿ ndo' tyuena, saa
tícandyena ñ'oom na seineiⁿ ts'aⁿ
ñ'eⁿndyo. ¹⁰Ndo' tsjooya: “¿Chiiu
nnts'aayo Ta?” Quia jo' matsoom
nooⁿ: “Quicantya', cja' quii' tsjoom
Damasco. Jo' jo' nndi' cha'tso
ts'iaaⁿ na matsa'ntjo^{na}ya na nnts'a'.”
¹¹Seinchjaa^{na}'na' ja na jeeⁿ ndya'
xuee chom'ñeeⁿ. Jo' chii nn'aⁿ na
ñ'eeⁿ ñ'eⁿndyo cwe' ts'oo ty'et'uena
chii tuaya Damasco.

¹²Jo' jo' m'aaⁿ cwii ts'aⁿ na
jndyu Ananías. Jom ñequio na
xcwee' ts'oom matseicanaⁿ ljeii
na tqeⁿ Moisés. Ndo' cha'tso
nn'aⁿ judíos na m'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ
tyotjeii'yana jom. ¹³Tueⁿeⁿ na
m'aa^{na}ya. Matsoom nooⁿ: “U re
nn'a^{na}ya Saulo canty'ia'ndda'.” Ndo'
majuu xjeⁿñeeⁿ teitquionnda'a,
mana teitquioo'ñê nty'ia. ¹⁴Tsotyeⁿ
nooⁿ: “Nquii Ty'oots'om cwentaa
welooya na ñet'om teiyó majnda
seijndaa'ñê na 'u nljei' chiiu waa
na l'ue ts'oom. 'U nnty'ia' nquii
Jnaaⁿ tsaⁿ na tja jnaⁿ tseixmaⁿ,
ndo' na nndi' ñ'oom na nntseineiⁿ
njom'. ¹⁵Ee nncwji'yuu'ndyu'
cantyja 'naa^{na}'aⁿ ndaaⁿ cha'tso
nn'aⁿ. Nnts'u ndaana cantyja na
jnda nty'ia' jom ndo' na jnda jndi'
ñ'oom na seineiⁿ njom'. ¹⁶Quia
jo' ¿ljo' meindo' je'? Quicantya'
ndo' cwits'oomndyu'. Ca^m nnom Ta
Jesús na catseiljoom'm 'u jna^m na
matsei'xma^m.”

**Matseineiⁿ Pablo na jñom
Ty'oots'om jom na m'aⁿ
nn'aⁿ na nchii judíos**

¹⁷Tsoti Pablo:

—Quia na jnda jndyoolcwa'a ñjaaⁿñe Jerusalén waa na tco'na' nooⁿ naquii' wats'om t'maⁿ xcwe na matseinaⁿya nnom Ty'oots'om. ¹⁸Nty'iaya Jesús. Matsoom nooⁿ: “Catseityua' calui' quii' tsjoomwaa ee xocandye nn'aⁿ ñ'oom na nncwji'yuu'ndyu' cantyja 'na'ya.” ¹⁹Quia jo' tsjoo nnoom: “Nquieena, Ta, nquiuna na ja tyojoquia'a naquii' cha'tso lan'om 'naa'na. Nquiuna na tyocwjaa'a nn'aⁿ na cwila'yu' ñ'eⁿndyu' ndo' tyotiooⁿya joona w'aancjo. ²⁰Ndo' quia na jla'cuee' nn'aⁿ Esteban, ts'aⁿ na tyocwji'yuu'ñe cantyja 'naⁿ, ja ñ'aⁿya. Seijomndyo na cal'ana na ljo' jom, ndo' tyots'aa cwenta liaa naⁿñeeⁿ xjeⁿ na jla'cuee'na jom.” ²¹Saa matso Ta Jesús nooⁿ: “Cja', ee tquia majñoⁿya 'u na m'aⁿ nn'aⁿ na nchii judíos.”

**Pablo m'aaⁿ l'õ ts'aⁿ na
cwiluiitquieñe ndaaⁿ sondaro**

²²Tyotqueⁿ nn'aⁿ cwenta ñ'oom na tyotseineiⁿ Pablo, saa quia na tsoom ñ'oomwaa' taticandyetina. To'na tyolaxuaana. Tyoluena ndaaⁿ sondaro:

—Calacue'yo' tsaⁿm'aaⁿ ee tacatseixmaaⁿ na nncwanoom'm.

²³Jndei tyola'xuaana. Tjeii'na liaana, tyola'caandyena joona' na jeeⁿ ndya' lioona. Ndo' tyotju'ndyeendyena ts'o'jndaⁿ na ticuee' n'omna. ²⁴Jo' chii ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndaaⁿ sondaro

sã'ntjoom na c'ooñ'om naⁿñeeⁿ Pablo naquii' w'aa yuu cwic'eeⁿna. Matsoom:

—Catja'yo' tsaⁿm'aaⁿ cha nntsoom ljo' s'aaⁿ ee ñe'caljeiyya chiuu na jeeⁿ jla'xuaa nn'aⁿ nacjoom'm.

²⁵Quia jo' jla'tyeⁿna jom na nntjaa'na jom. Saa tsoom nnom capeitaⁿ na meintyjee' jo' jo':

—¿Aa wanaaⁿ na nntja'yo' ts'aⁿ meiⁿ na matseixmaaⁿ ts'aⁿ tsjoom Roma ndo' tyoowijndaa' jnaa'aⁿ?

²⁶Ndo' capeitaⁿñeeⁿ quia na jñeeⁿ ñ'oomwaa' tjaaⁿ na m'aaⁿ ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndaaⁿ cha'tso sondaro. Matsoom nnom tsaⁿñeeⁿ:

—Catsa' cwenta na luaa' ñe'catsa' ñ'eⁿ tsaⁿm'aaⁿ ee tseixmaaⁿ ts'aⁿ tsjoom Roma.

²⁷Quia jo' ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndaaⁿ sondaro tjaaⁿ na m'aaⁿ Pablo. Matsoom:

—Catsu' nooⁿ ¿aa ts'aⁿ tsjoom Roma matsei'xmaⁿ?

Ndo' t'ooⁿ matsoom:

—Mayuu' na jo' ja.

²⁸Quia jo' tso ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndaaⁿ sondaro:

—Ja t'maaⁿ s'om tquiaya chii tseixmaⁿya ts'aⁿ tsjoom Roma.

Matso Pablo nnom:

—Saa ja cantyja na tuiindyõ tseixmaⁿya jo'.

²⁹Jo' chii sondaro na manntjaa' Pablo mana 'ndyena jom, tei'ndyõna nacañom'm. Ndo' ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndaaⁿ quia na jñeeⁿ na ts'aⁿ tsjoom Roma matseixmaⁿ Pablo ty'ueeⁿ ee nqueⁿ sa'ntjoom na cwityeⁿñe tsaⁿñeeⁿ.

**Pablo m'aaⁿ jo ndaaⁿ naⁿmaⁿn'iaaⁿ
'naaⁿ nn'aⁿ judíos**

³⁰Saa juu tsaⁿ na cwiluiitquieñe ndaaⁿ sondaro ñe'caljeiiⁿ chiuu na

cwiqueⁿ nn'aⁿ judíos ñ'oom nacjoo'
Pablo. Jo' chii teincoo cwiicheⁿ
xuee sa'ntjoom na catjomndye ntyee
na cwiluitquiendye ñequio cha'tso
naⁿmaⁿn'iaaⁿ 'naaⁿ nn'aⁿ judíos.
Jnda chii seicanaaⁿ'aⁿ l'uaancjo na
chu'tyeⁿñe Pablo, tjañ'oom tsaⁿ'ñeeⁿ
jo ndaa naⁿmaⁿn'iaaⁿ'ñeeⁿ.

23 Pablo nty'iaaⁿ'aⁿ ndaa
naⁿmaⁿn'iaaⁿ 'naaⁿ nn'aⁿ
judíos. Matsoom ndaana:

—Ja ntyjii, 'o re nn'aⁿ'ya, cha'tso
xuee na jnda jndyowana' ñequii'cheⁿ
mats'laaya cantyja na matsei'noⁿ'a
na maty'iomna' jo nnom Ty'oots'om.

²Quia jo' tyee na cwiluitquieñe,
tsaⁿ na jndy Ananías, sa'ntjoom
nn'aⁿ na meintyjee' nacañoom'
Pablo na catmeiiⁿ'na nda' 'ndyoo
tsaⁿ'ñeeⁿ. ³Ndo' jo' matso Pablo
nnom tyee'ñeeⁿ:

—Ty'oots'om nlc'o'weeⁿ'eⁿ 'u
ee 'u ts'aⁿ na we waa mache'. 'U
matsei'xmaⁿ' na nncu'xeⁿ' ja cha'xjeⁿ
na matso ljeii na tqeⁿ Moisés
saa matsu' na catjaa' nn'aⁿ ja meiiⁿ
ljeii'ñeeⁿ matsona' na ticwanaaⁿ.

⁴Ndo' nn'aⁿ na meintyjee' jo' jo'
tyoluena nnom Pablo:

—¿Chiuu na matsei'neiⁿ' ñ'oom
na matseijnaaⁿ'na' tyee na
cwiluitquieñe na mand'i'ntjom
nnom Ty'oots'om?

⁵Matso Pablo:

“'O re nn'aⁿ'ya, ticaljeiia na jom
tyee na cwiluitquieñe. Ee mayuu'
ñ'oom' Ty'oots'om na maxjeⁿ waa na
jnda teiljeiina' matsona' na tintseineiⁿ
ts'aⁿ ñ'oom na matseijnaaⁿ'na'
ts'aⁿ na cwiluitquieñe ndaa nn'aⁿ
tsjom'm.”

⁶Pablo ntyjeeⁿ na we ndii'
naⁿmaⁿn'iaaⁿ na matseineiⁿ' ndaa.

Nt'omndye jona cwilaxmaⁿ'na
tmaaⁿ' nn'aⁿ judíos na jndy
saduceos. Ndo' nt'omndye jona
cwilaxmaⁿ'na tmaaⁿ' fariseos. Jo'
chii jndeiⁿ seineiⁿ', tsoom:
—'O re nn'aⁿ'ya ja tseixmaⁿ'ya
fariseo. Mati tsotyā majo' jom.
Saa 'o cwitu'xeⁿ'yo' ja cwe' nc'e na
matseyu'a na nnta'ndo'xco nn'aⁿ na
jnda tja.

⁷Quia na jnda tsoom na nmeiiⁿ,
jla'ntja'ndye nn'aⁿ fariseos ñ'eⁿ
saduceos. Taticatjoom' jla'neiⁿ'na.

⁸Ee nn'aⁿ saduceos cwiluena
xocatando'nnda' nn'aⁿ na jnda tja, meiⁿ
ángel meiⁿ espíritu, tjaa'naⁿ. Saa nn'aⁿ
fariseos cwilayu'na na m'aⁿ ángel, ndo'
na m'aaⁿ espíritu ndo' na nntando'nnda'
nn'aⁿ na jnda tja. ⁹Quia jo' cha'tsondye
nn'aⁿ na tjomndye tacwaxua ndyueena
na tyolantja'ndyena. Ndo' nt'om nn'aⁿ
na cwit'mooⁿ' ljeii na tqeⁿ Moisés na
laxmaⁿ nn'aⁿ fariseos tei'cantyjana,
jluena:

—Tsaⁿm'aaⁿ' tjaa jnaaⁿ'aⁿ coliuuyâ.
Ndo' xeⁿ mayuu' na seineiⁿ cwii
espíritu oo cwii ángel nnoom, quia
jo' tantsaaya nacjoo' Ty'oots'om.

¹⁰Jeeⁿ cwajndii tyolantja'ndyena
hasta ty'ue ts'aⁿ na cwiluitquieñe
ndaa sondaro. Nty'iaaⁿ'aⁿ maxjeⁿ
nla'cueue'na Pablo. Jo' chii sa'ntjoom
na c'oocatjeii'ndye sondaro
tsaⁿ'ñeeⁿ naquii' luee nn'aⁿ na
cwiluitquiendye, c'ooñ'omnnda'na
jom naquii' w'aa yuu cwic'eeⁿ'na.

¹¹Quia na jnda tejjaaⁿ teitquioo'ñe
Ta Jesús nnom Pablo, matso nnoom:

—C'om't'maaⁿ'ndyu' ts'om', ee
cha'na jnda tjei'yuu'ndyu' cantyja
'na'ya naquii' tsjoom Jerusalénwaa,
malaa'ti' nncwji'yuu'ndyu' cantyja
'na'ya tsjoom Roma.

**Cantyja na cwiwijndaa'
chiiu nla'cuee'na Pablo**

¹²Teincoo cwiicheⁿ xuee nt'om nn'aⁿ judíos jla'jomndyena. Tqueⁿtyeⁿna cwii ñ'oom na w'ii nacjoona na tacwa'na tacwena ndaa hasta xeⁿ jndā jla'cuee'na Pablo.

¹³Teinom wen'aaⁿ ts'aⁿ na tqueⁿtyeⁿ ñ'oomwaa' cjoō'. ¹⁴Ty'e naⁿñeeⁿ na m'aⁿ ntyee na cwiluiitquiendye ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye ndaaⁿ nn'aⁿ judíos. Jluena ndaaⁿ naⁿñeeⁿ:

—Jā jndā tquāⁿtyāāⁿyā ñ'oom na w'ii nacjooyā na tacwaa'ā hasta cue'ljndyee Pablo nl'aayā. ¹⁵Ndo' je' je' 'o ñequio cha'tso naⁿmaⁿn'iaaⁿ 'naaⁿ jaa nn'aⁿ judíos, cataⁿ'yo' nnom ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndaaⁿ sondaro na 'io catseicwanoom tsaⁿ'ñeeⁿ na m'aⁿ'yo'. Cal'a'yo' na ndoo' na tcuuti ñe'cata'x'eendyo' cantyja 'naaⁿ'aⁿ. Ndo' jā m'aaⁿc'eendyō na nlcuaāⁿā jom cwii tjoōcheⁿ na nlquie'ñ'omna jom na m'aⁿ'yo'.

¹⁶Saaⁿ tyochjoo jnda yuscu tyjee Pablo jndii na ljo' nl'ana. Jo' chii tjaaⁿ w'aa yuu cwic'eeⁿ sondaro. Tjaqueⁿeⁿ seicañeeⁿ Pablo na ljo'. ¹⁷Quia jo' Pablo t'maaⁿ cwii capeitaⁿ. Matsoom nnom:

—Cja'ñ'oom'ya' tyochjoom'aaⁿ na m'aaⁿ ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndaaⁿ'yo' ee waa ñ'oom na nntsoom nnom tsaⁿ'ñeeⁿ.

¹⁸Quia jo' capeitaⁿ'ñeeⁿ tjañ'oom tyochjoo yuu na m'aaⁿ nquii ts'aⁿ na cwiluiitquieñeti ndaana. Matsoom:

—Nquii praso Pablo t'maaⁿ ja. Tcaaⁿ na candyōñ'oⁿ tyochjoom'aaⁿ na m'aaⁿ, ee waa na nntsoom njom'.

¹⁹Quia jo' ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndaana t'ueeⁿ ts'o tyochjoo, tjañ'oom juu yuu na ñe'wendyena. Tax'eeñeⁿ nnom, matsoom:

—¿Cwaaⁿ ñ'oom na ñe'catsu' nooⁿ?

²⁰Quia jo' matso tyochjoo'ñeeⁿ:

—Nn'aⁿ judíos jndā t'maⁿna na ntaⁿna njom' na 'io nntseicwanom' Pablo na m'aⁿ naⁿmaⁿn'iaaⁿ 'naaⁿna. Nl'ana na ndoo' ñe'cata'x'eeti naⁿmaⁿn'iaaⁿ cantyja 'naaⁿ'aⁿ. ²¹Saaⁿ 'u tintseyiu' na ljo' ee joona teinom wen'aaⁿndyena na m'aⁿc'eendyena na nla'cuee'na jom. Jndā ta'wi'ndye cheⁿnquieena na tacwa'na ndo' tacwena hasta xjeⁿ na nla'cuee'cheⁿna jom. Je' macandā cwii meindoo'na xeⁿ chiiu nntsu' 'u.

²²Ndo' ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndaaⁿ sondaro seicoom'm 'ndyoo tyochjoo'ñeeⁿ na tintseineiⁿ nnom meiⁿ'cwii ts'aⁿ na jndā seicandii jom ñ'oomwaa'. Jndā chii jñoom tyochjoo'ñeeⁿ.

**Cwilacwanomna Pablo na
m'aaⁿ gobiernom Félix**

²³Quia jo' ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndaaⁿ sondaro t'maaⁿ we capeitaⁿ. Saⁿ'ntjoom na cala'jndaa'ndyena we siaⁿ'nto sondaro na cwi'ooca' n'lee' ñequio ndyeeⁿ'aaⁿ nchoo' qui sondaro na ntyjondye catso ndo' we siaⁿ'nto sondaro na cwileicho ncjo lantsa. Saⁿ'ntjoom na ñjeeⁿ na tejjaaⁿ nluu' naⁿ'ñeeⁿ na nnc'oona tsjoom Cesarea. ²⁴Mati tsoom na calajndaa'ndyena quioo' na nncjaawa'ljoo Pablo, ndo' ya ya call'ana cwenta jom cha mati ya nncueⁿ'eⁿ na m'aaⁿ Félix ts'aⁿ na m'aaⁿ gobiernom. ²⁵Ndo' seiljeiⁿ cwii carta na 'ooñ'omna na m'aaⁿ tsaⁿ'ñeeⁿ.

²⁶Matsona': "Ja Claudio Lisias matseicwanoⁿ na xmaⁿ'ndyu' 'u ta

gobiernom Félix. ²⁷Tsa's'am'aaⁿⁱ t'ue nn'aⁿ judíos jom ndo' mawaa na nla'cuee'na jom. Saa quia na jndiia na jom matseixmaaⁿ ts'aⁿ tsjoom Roma jo' na saayâ n'eⁿ sondaro 'naⁿya. Tjeii'ndyo jom luee naⁿⁱñeeⁿ. ²⁸Ee l'ue ts'ooⁿ na nleijndaa'ya chiuu na cwiqueⁿna n'oom nacjoom'm. Jo' chii yati tjoñ'oⁿ jom jo ndaa naⁿmaⁿ'iaaⁿ 'naaⁿ naⁿⁱñeeⁿ. ²⁹Ndo' ljeiia na cwe' cwiqueⁿtona n'oom nacjoom'm cantyja 'naaⁿⁱ ljeii na cwileiñ'om nquieena. Saa ncha l'uu waa ljo' s'aaⁿ na tseixmaaⁿ na nncueeⁿⁱeⁿ oo na nljooñê w'aancjo. ³⁰Saa jndiia na cwindoo nn'aⁿ jom. Jo' chii matseicwanoⁿya jom na m'aaⁿⁱ. Ndo' mati matsjoo ndaa nn'aⁿ na cwiqueⁿ n'oom nacjoom'm na c'oona na m'aaⁿⁱ na cala'jndaa'ndyeyana n'oom'ñeeⁿ. Cwe' la'ti' waa na matsjoo.”

³¹Ndo' sondaro'ñeeⁿ jla'candana n'oom na sa'ntjom ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndaana. Ty'eñ'omna Pablo natsjom hasta na tquiena tsjoom Antípatris. ³²Teincoo cwiicheⁿ xuee sondaro na cwi'ooca' n'ee' ty'elcwee'na w'aa yuu cwic'eeⁿna. Ndo' sondaro na ntyjondye catso ty'eca'ndyena Pablo. ³³Jnda na tquiena Cesarea, tquiana carta na n'omna nnom gobiernom ndo' tioona cwenta Pablo l'ooⁿ.

³⁴Quia sei'naaⁿⁱ gobiernom carta'ñeeⁿ, ta'x'eeⁿ 'ndyoo Pablo cwaaⁿ ts'ondaa jnaⁿ. Ndo' ljeiiⁿ na jnaⁿ tsaⁿⁱ'ñeeⁿ ts'ondaa Cilicia. ³⁵Jo' chii matsoom nnom tsaⁿⁱ'ñeeⁿ:

—Quiejndyee nn'aⁿ na cwiqueⁿ n'oom cjo' quia jo' nndiia n'oom 'ndyo' ndo' nleijndaa'ya.

Ndo' sa'ntjoom na cal'a sondaro cwenta tsaⁿⁱ'ñeeⁿ naquii' wats'iaaⁿ na jndo' Herodes na tuii.

Pablo matseineiⁿ cantyja 'naaⁿⁱ nqueⁿ jo nnom Félix

24 Xuee jnda 'om tjacue Ananías tsjoom Cesarea. Jom tyee na cwiluiitquieñe. Mati nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwiluiitquiendye quii'ntaaⁿ nn'aⁿ judíos tsjoom Jerusalén ty'ena n'eⁿñê. Jnda na tquiena Cesarea ty'entyjaa'na gobiernom na nñe'quiiana jnaaⁿⁱ Pablo. Mati Tértulo, ts'aⁿ na 'naaⁿⁱti na nntseitjoom' n'oom, tjañ'eeⁿ n'eⁿndyena. ²Quia jo' tqeeⁿⁱñe gobiernom Pablo. Jnda chii to' Tértulo tyoñequiaaⁿ jnaaⁿⁱ Pablo. Tsoom nnom gobiernom:

—Cwe' cantyja na jndo' ts'om' 'u ta Félix cwic'aaⁿyâ na tjaa'naⁿ ntia' quii'ntaaⁿyâ. Ndo' t'maⁿ waa na matsei'jndaa'ndyu'ti' naquii' njoommeiiⁿ. ³Jo' chii jâ cwila't'maaⁿndyô 'u. Ndo' ñequii'cheⁿ cwil'uuyâ na quianl'ua' cha'tso naya na mache'. ⁴Saa ticaⁿna' na jeeⁿ jndye n'oom nla'cachjuuyâ 'u. Macaⁿ'a cwii naya'ñeeⁿ njom' na catseit'maⁿ ts'om' na nndi' ljo' nl'uuyâ meiiⁿ na tiyo. ⁵Jâ jnda jliuuyâ Pablom'aaⁿⁱ jeeⁿcheⁿ ndya' tia ljo' mach'eeⁿ. Tia' macwjaa'ñê jâ nn'aⁿ judíos cha'waa tsjoomnancue. Ndo' majautyeeⁿ cwiluiiñê xqueⁿ n'oom quii'ntaaⁿ ntmaaⁿⁱ nn'aⁿ na cwila'yu' n'eⁿ ts'aⁿ na jnaⁿ tsjoom Nazaret. ⁶Ñe'cjaachom nn'aⁿ na nchii judíos naquii' wats'om t'maⁿ 'naaⁿyâ. Ndo' na luaa' nnts'aaⁿ nntseits'iaaⁿñê juuna'. Jo' chii jâ t'uaayâ jom na

ñe'catu'xaaⁿyâ jom ñequio ljeii na tqueⁿ Moisés na cwileiñ'ooⁿyâ. ⁷Saa tjacatii'ñe nquii Claudio Lisias, tsaⁿ na cwiluiitquieñe ndaa sondaro. Ndo' ñequio na jndei'na' tjacwjii'ñê Pablom'aaⁿ luaayâ. ⁸Tsoom na jâ nn'aⁿ na cwiquaaⁿyâ ñ'oom nacjoo' tsaⁿm'aaⁿ quiiooyâ na m'aaⁿ!. Quia jo' 'u ndaaⁿ nncwax'e' nnom tsaⁿm'aaⁿ ndo' nljei' na mayuu' cha'tso ñ'oom na cwiquaaⁿyâ nacjoom'm.

⁹Ndo' mati nn'aⁿ judíos na ñ'eeⁿ na ñ'eⁿ Tértulo jla'jomndyena. Jluena na mayuu' na luaa' waa.

¹⁰Quia jo' gobiernom s'oo l'ooⁿ na catseineiⁿ Pablo. Jo' chii t'oo Pablo matsoom:

—Ntyjiiyaya 'u ta na jndye ndyu macu'xeⁿ ndyuua njoomyâ. Jo' chii t'maⁿya ts'ooⁿya na nnc'oya 'ndyo'. ¹¹Ja cwe' jnda'ti canchoo'we xuee na tjowaa Jerusalén na tjocatseit'maaⁿndyo Ty'oots'om, ndo' 'u ta nndaaⁿ nljei' na mayuu' na ljo'. ¹²Ja meiⁿcwii t'icatseintja'ndyo ñ'eⁿ nn'aⁿ meiⁿ ticwjaa'ndyo tia' nn'aⁿ naquii' wats'om t'maⁿ meiⁿ naquii' lan'om nch'uu oo meiⁿquia joo naquii' tsjoom. ¹³Jo' chii naⁿm'aⁿ xocalui'yuu' ñ'oom na cwiluena nacjoya. ¹⁴Saa xonquiu'nn'aⁿya 'u ta. Ja maxjeⁿ matseit'maaⁿndyo Ty'oots'om na tyola't'maaⁿndye weloya na ñet'om teiyo. M'aaⁿya na matseijomndyo majuu nato xco na cwilue naⁿm'aⁿ na tachii jo'ndyo. Saa tiyuu' na tachii jo'ndyo ee matseyu'a cha'tso ljeii na tqueⁿ Moisés ñequio cha'tso ñ'oom na tyola'ljeii profetas. ¹⁵Ja ljo'waayu ntyjaa'ya ts'ooⁿya cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om cha'xeⁿ na

ntyjaa'ya n'om naⁿm'aⁿ!. Ntyjaa'ya ts'ooⁿya na cha'tso nn'aⁿ na jnda tja nnta'ndo'nnda' meiⁿ laxmaⁿna nn'aⁿ na jnda jlui'ya oo meiⁿ nn'aⁿ na waa jnaaⁿ. ¹⁶Jo' chii maqueⁿndyo na ñequii'cheⁿ nnc'ooⁿya na tico'tiana' ntyjiiya jo nnom Ty'oots'om ndo' ticatseitjoondyo meiⁿ nnom jom meiⁿ jo ndaaⁿ nn'aⁿ.

¹⁷Je' jnda' s'aa xuee na tacoca ndyuua tsjomya Jerusalén. Jo' chii tjolcwa'a na ññe'quiaya cwentaa' Ty'oots'om ndo' mati na nnts'aaya naya nn'aⁿ ndyuuaaya. ¹⁸Majo' mats'aaya naquii' wats'om t'maⁿ. Jnda tqueⁿlju'ndyo cha'xeⁿ costumbre na cwil'aayâ nnom Ty'oots'om. Nchii na jeeⁿ jndye nn'aⁿ m'aⁿ ñ'eⁿndyo ndo' meiⁿ nchii c'uaa ndyueena na cwila'ntja'ndyena. Saa jnda na tqueⁿlju'ndyo cwanti nn'aⁿ judíos na jnaⁿ ndyuua Asia jliuna ja jo' jo'. ¹⁹Maty'iomna' na nquiee naⁿñeeⁿ quiocaluena njom' xeⁿ na mayuu' waa ñ'oom na cwituee'na nacjoya. ²⁰Oo xeⁿ tinquio naⁿñeeⁿ quia jo' calue naⁿm'aⁿ ljo' waa na tis'a jliuna na s'aaya quia na tyom'aaⁿya jo ndaaⁿ naⁿman'iaaⁿ cwentaa jâ nn'aⁿ judíos. ²¹Macanda cwii waa na c'uaa seinaⁿya quii'ntaaⁿ naⁿñeeⁿ. Tsjooya ndaana: “Meintyjaa'a jo ndaa'yo' xuee je' na cwitu'xeⁿyo' ja cwe' nc'e na matseyu'a na nta'ndo'nnda' nn'aⁿ xeⁿ jnda tja.”

²²Ndo' Félix mantyjiitcuuñê chiuu waa ñ'oom cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndyena cantyja 'naaⁿ Cristo. Jo' chii t'icatsein'oom'ñê nn'aⁿ na tquionquia jnaaⁿ Pablo. Matsoom: —Quia na nncwjee' nquii Lisias, tsaⁿ na cwiluiitquieñe

ndaꞑ sondaro, nncwax'atya 'ñom
cha nljeijndaa'ndyo ñ'oom na
cwindu'yo'.

²³Ndo' jo' sa'ntjom Félix capeita'
na cal'ana cwenta Pablo na cwe'
nnc'oomjna'yaa' ndo' nchii na
nla'cu'na na nnquiocajndoo'
nc'iaa'na' jom.

²⁴Tyoowijndyechen xuee
matyjee'nnda' Félix ndi ñ'e'
scoom'm Drusila, ts'a' judía.
Tquee'ñê Pablo na nndyena
nntseinei' cantyja na nntseyu'
ts'a' ñequio Jesucristo. ²⁵Quia jo'
Pablo tyotseinei' na cats'aa ts'a'
cantyja na maty'iomzana' ndo'
na tiñequiaañe ts'a' na nnts'aa'
yuu na tis'a. Mati tyotseinei' na
maxje' nncuee' xuee na nncu'xe'
Ty'oots'om nn'a'. Quia na jndii Félix
ñ'oommei', ty'uee'. Mana tsoom
nnom Pablo:

—Cja'nnda' je'. Nnty'iaa
cwaa' na nncju'naa'ñena' ja,
nlquee'ndyonna'a' 'u.

²⁶Mati macantyyaa' ts'om Félix na
nntso Pablo nnoom aa xoquiñoom
s'om cha nntseicandyaañe tsa'ñee'.
Jo' chii jndye ndii' tyoquee'ñê
Pablo na tyola'nei'na. ²⁷Jnda
teinom we chu na m'aa' Pablo jo'
jo' teijndyooñe gobiernom Félix,
to'ñom Porcio Festo. Ndo' cwe' na
jee' l'ue ts'om Félix na cala'tiuu
nn'a' judíos na jom ya ts'a'ñê, 'ñee'
Pablo na ndicwa' m'aa' tsa'ñee' na
prašo.

Pablo matseinei' jo nnom Festo

25 Jndaꞑ ndyee xuee na
mam'aa' Festo ts'iaa' quia
jo' jluee'e' Cesarea tjaa' Jerusalén.
²Ndo' ntyee na cwiluiitquiendye

ñequio nn'a' na cwiluiitquiendye
ndaꞑ nn'a' judíos ty'enquiiana jnaa'
Pablo nnom tsa'ñee'. ³Tyota'na
na cats'aa' cwii naya'ñee' na
cjaacandyoo'ñe Pablo. Ta'na na
ljo' ee jnda jla'tiuuna na nndoona
tsa'ñee' nato na nla'cuee'na juu.
⁴Saa Festo tinquiaa' ñ'oom'm.
Tsoom ndaꞑana:

—Pablo maxje' m'aa' praso
Cesarea ndo' ja tajndye cwii tjoo' na
nncjlcwa'a' jo' jo'. ⁵Jo' chii 'o nn'a'
na cwiluiitquiendyo' tsa'yo' Cesarea
ñ'e'ndyo. Jo' jo' ññe'quia'yo' jnaa'
tsa'ñee' xe' waa ljo' s'aa'.

⁶Ñe'ñee' ñe'qui xuee ljoo'ñe Festo
Jerusalén. Jnda chii tjalcwee'e'
Cesarea. Teincoo cwiiche' xuee
tjawacatyee' yuu na maxje'
quiwacatyee' na m'aa' gobiernom.
Sa'ntjoom na quioñ'omna Pablo.
⁷Quia na jnda tyjee' Pablo,
mam'a' nn'a' judíos na tquiona
Cesarea na jna'na Jerusalén.
Ty'ela'candyoo'ndyena nacañom'm.
Ndo' t'ma' jnaa'na' tyol'ana saa
ticalui'yuu' ñ'oom na cwiluena
nacjoom'm. ⁸Quia jo' tso Pablo na
tiyuu' ñ'oom na cwiluena. Tsoom:

—Ja mei'chjoo tjaa na cotseitjoo'ndyo
mei' na cjoo' ljeii na tque' Moisés
na cwileiñ'oo' ja' nn'a' judíos, mei'
na cjoo' wats'om t'ma', mei' nnom
tsa'ma'ts'iaa' t'ma' tsjoom Roma.

⁹Saa Festo l'ue ts'oom na c'om
nn'a' judíos na ya ñ'oom ñ'e'ñê. Jo'
chii tsoom nnom Pablo:

—¿Aa ñe'cja' Jerusalén na jo'
jo' nleijndaa'ya ñ'oom 'na' na
nncu'xa'ya 'u?

¹⁰Matso Pablo nnoom:

—Je' mameintyyaa' jo njom' 'u ta
yuu na maty'iomna' na nntu'xe'ndyo

ee 'u waa na matsei'xmaⁿ
cantyja 'naaⁿ tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ
tsjoom Roma. Ee nn'aⁿ judíos
tjaa na cotseitjoondyo ndaana
ndo' mantyji'ya' na ljo'. ¹¹Ja
ñequiaandyo na nnc'ioⁿ xeⁿ waa
ljo' s'aa na maty'iomnaⁿ na c'ioⁿ na
nntiooⁿya jnaⁿya. Saa tiyuu' ñ'oom
na cwiqueⁿ na n'm'aⁿ nacjoya. Jo'
chii ticwanaaⁿ na ñequiaa ts'aⁿ
ja lueena. Ja macaⁿa na nquii
tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ tsjoom Roma
nncu'xeⁿ ja.

¹²Quia jo' seineiⁿ Festo ñequio
naⁿtquie. Jndaⁿ chii tsoom nnom
Pablo:

—Jndaⁿ tcaⁿ ñ'oom na
tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ tsjoom Roma
nncu'xeⁿ 'u. Jo' chii maxjeⁿ wja' na
m'aaⁿ jom.

**Matseineiⁿ Festo cantyja
'naaⁿ Pablo nnom Agripa**

¹³Jndaⁿ teinom cwantindyo xuee
ndo' tuee! Agripa tsjoom Cesarea
ñequio tyjeeⁿ Berenice. Ty'enquiana
na xmaⁿñe Festo. Agripaⁿñeeⁿ
cwiluiiñe tsaⁿ na matsaⁿntjom nn'aⁿ
judíos. ¹⁴Jndye xuee ljoⁿndyena
jo' jo'. Jo' chii seineiⁿ Festo cantyja
'naaⁿ Pablo nnom Agripaⁿñeeⁿ.
Matsoom:

—Ljoo m'aaⁿ cwii tsaⁿs'a na
'ndii Félix na praso juu. ¹⁵Quia
na tjoya Jerusalén, ntyee na
cwiluiitquiendye ñequio nn'aⁿ na
cwiluiitquiendye ndaaⁿ nn'aⁿ judíos
tyoñe'quiiana jnaaⁿaⁿ nooⁿya.
Tyotaⁿna na catsaⁿntjoⁿya na
cueeⁿeⁿ. ¹⁶Saa tsjoo ndaana
na tiquil'a nn'aⁿ romanos na
cwe' nncue'to ts'aⁿ. Najndyee
nntjomndye nn'aⁿ wats'iaaⁿ nluena

ljo' s'aa ts'aⁿ. Ndo' mati nquii
ts'aⁿ nntsoom ljo' s'aaⁿ. ¹⁷Jo'
chii quia na jndaⁿ tquie naⁿñeeⁿ
ñjaaⁿ t'icatseyooⁿndyo. Teincoo
cwiicheⁿ xuee mana tjowa'catyaⁿya
yuu na maxjeⁿ quiwa'catyaⁿya
na m'aaⁿya ts'iaaⁿ. Saⁿntjoⁿ na
cjaacandyooⁿñe Pablo. ¹⁸Seitiuuya
aa nchii t'maⁿ jnaaⁿaⁿ. Saaⁿ quia
na jlue naⁿñeeⁿ jnaaⁿaⁿ sei'noⁿa
tiyuu' na waa ljo' s'aaⁿ. ¹⁹Macanda
cwilaⁿncjooⁿndyena ñ'eⁿñeⁿ cantyja
ñ'oom na cwilaⁿt'maaⁿndyena
ndo' cantyja 'naaⁿ Jesús. Ee jndaⁿ
tue' tsaⁿñeeⁿ saaⁿ Pablo matsoom
na mawando'xco tsaⁿñeeⁿ. ²⁰Saaⁿ
ja ticaljeii chiuu nnts'aayo na
nntseijndaaⁿndyo ñ'oomⁿñeeⁿ. Jo'
chii tax'aya 'ndyoo Pablo aa ya na
wjaⁿ Jerusalén na jo' jo' nncu'xaⁿya
jom cantyja 'naaⁿ ñ'oomⁿñeeⁿ.

²¹Saaⁿ jom tcaaⁿ na nquii Augusto,
tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ tsjoom Roma,
nncu'xeⁿ jom. Jo' chii saⁿntjoⁿya na
caljooⁿñe na praso jom hasta xjeⁿ
na nndaⁿ njñoⁿya jom na m'aaⁿ
tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿñeeⁿ.

²²Quia jo' matso Agripa nnom
Festo:

—Mati ja ñe'candiyya na nntseineiⁿ.

Matso Festo nnoom:

—'Iocheⁿ nndi' nntseineiⁿ.

²³Teincoo, quia ljo' Agripa
ñequio Berenice tcwee'na liaa
na jeeⁿ ndya' ya. Ty'ena na m'aaⁿ
Festo. Ty'equie'na naquii' w'aa
ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye
ndaⁿ sondaro ndo' ñequio nn'aⁿ na
cwiluiitquiendye quii' tsjoom. Quia
jo' saⁿntjom Festo na c'ooc'omna
Pablo. ²⁴Ndo' matso Festo:

—'U ta Agripa ñequio 'o na
m'aⁿyo' ñjaaⁿ, macwinty'ia'yo'

tsaⁿs'am'aaⁿ. Cha'tso nn'aⁿ judíos na m'aⁿ Jerusalén ndo' mati nn'aⁿ na m'aⁿ ñjaaⁿ Cesarea cwiqueⁿ na ñ'oom nacjoom'm. Jndei' ndyueena cwiluena na tseixmaaⁿ na cueeⁿeⁿ. ²⁵Saa ja jndā ljeiya na tjaa ljo' mach'eeⁿ na tseixmaaⁿ na cueeⁿeⁿ. Ndo' jndā tcaaⁿ na nquii Augusto, tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ tsjoom Roma, nncu'xeⁿ tsaⁿñeeⁿ jom. Jo' chii jndā seitiuuya na nntseicwanoⁿya jom na m'aaⁿ tsaⁿñeeⁿ. ²⁶Saa tjaa'naⁿ jnaaⁿaⁿ na majndaa' na nntseiljeiya na m'aaⁿ ta tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿñeeⁿ. Jo' na jndā jndyoñ'oⁿya jom jo ndaa'yo', ndo' majndeiticheⁿ jo njom' 'u ta Agripa. L'ue ts'ooⁿya na nncwaxe' nnoom. Aa nchii nlejndaa' jnaaⁿaⁿ na nntseiljeiya. ²⁷Ee ja matsjoo cwe' ts'iaaⁿndyo na nntseicwanoⁿya cwii praso ndo' ticatsjooⁿya chiuu waa jnaaⁿaⁿ.

**Pablo ma'mooⁿ cantyja
'naaⁿaⁿ nnom Agripa**

26 Quia jo' matso Agripa nnom Pablo:

—Wanaaⁿ na catseineiⁿ cantyja 'naⁿ.

Seintyja Pablo ts'ooⁿ. Tooⁿoⁿ na tyotseineiⁿ cantyja 'naaⁿaⁿ.

²Matsoom:

—Mañequiaana' na neiⁿya, 'u rey Agripa, na nndi' ñ'oom 'ndyo nncō xuee je'. Nntsjooya cantyja na ntyjiiya na meiⁿchjoo tiyuu' ñ'oom na cwiqueⁿ nn'aⁿ judíos nacjoya. ³Ee 'u mantyjil'ya' cha'tso costumbre na cwil'aa jā nn'aⁿ judíos ñequio cha'tso ñ'oom na tileicatjoom' m'maaⁿyâ. Jo' chii mats'aa ty'oo njom' na c'oom' na t'maⁿ ts'om' na nndi' ñ'oom na nntsjoō.

**Chiuu tyom'aaⁿ Pablo cwii tjoōcheⁿ
na nlcwe' ts'oom jnaaⁿaⁿ**

⁴Tsoti Pablo:

—Cha'tsondye nc'iaya nn'aⁿ judíos manquiuyana chiuu na ñet'ooⁿya quii'ntaaⁿ na xjeⁿ na cachjoondyo ndyuua tsjomya ndo' mati na ñet'ooⁿya tsjoom Jerusalén. ⁵Toom cwe' nla'tiuuna na nntjei'yuu'ndyena na mats'aⁿ fariseo ja ee jndā jaach'ee xuee manquiuna na ljo'. Manquiuna na mats'aa cha'na cwil'a nn'aⁿ fariseo'ñeeⁿ na cwila'candatina chiuu na t'maⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés. ⁶Je' m'aaⁿya ljoo na nntu'xeⁿndyo cwe' ee ntyjiiyaya naquii' ts'ooⁿya na nnta'ndo'nnda' nn'aⁿ na jndā tja. Ee luua' ñ'oom na tso Ty'oots'om ndaa' welooyâ na ñet'om teiyo na nnts'aaⁿ. Ja ntyjaa'ya ts'ooⁿya na nncue'ntyjo ñ'oom'ñeeⁿ. ⁷Ndo' cha'tso na canchoo'we ntmaaⁿ nc'iaayâ nn'aⁿ Israel majo'ti ntyjaa'ya n'omna na nnta'ndo'nnda' nn'aⁿ na jndā tja. Jo' na tic'oomeintyjee'na na cwila't'maaⁿndyena Ty'oots'om ñequio na xcwee' n'omna. Ndo' ja, nc'e na maluaa' ntyjaa'ya ts'ooⁿya, 'u ta Agripa, jo' na jndā tqueⁿ nt'om nc'iaya nn'aⁿ judíos ñ'oom nacjoya. ⁸Ticatsona' na cwila'tiuu'yo' na tiyuu' na matseilcwinnda' Ty'oots'om nn'aⁿ xeⁿ jndā tja.

Ñetco'wi' Pablo nn'aⁿ na cwilayu'

⁹Tsoti Pablo:

—Nncō tyotseitiuuya na maxjeⁿ jndei'na' na nlcoo'wi'a nn'aⁿ na cwila'yuu' ñ'eⁿ Jesús tsaⁿ na jnaⁿ Nazaret. ¹⁰Ndo' mayuu' na

tcoo'wi'a nn'aⁿ naquii' tsjoom
 Jerusalén. Jndye nn'aⁿ na la'xmaⁿ
 cwentaa' Ty'oots'om tiooⁿya
 w'aancjo ñ'oom ndyuee ntyee
 na cwiluiitquiendye. Ndo' mati
 seijomndyo na tja naⁿñeeⁿ. ¹¹Jndye
 ndii' tyoco'wi'a nn'aⁿ cha'tso lan'om
 'naaⁿ nn'aⁿ judíos. Tyol'uee'ndyo
 chiuu nnts'aa cha catjeii'ndye nn'aⁿ
 cantyja na cwila'yu'. Mayuu'cheⁿ na
 seijmeiⁿna' ja hasta mati nt'omcheⁿ
 njoom na tquia tjo na tyoco'wi'a
 nn'aⁿ na cwila'yu'.

**Matseineiⁿnnda' Pablo na nlcwe'
 ts'oom jnaaⁿaⁿ**

(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹²Tsoti Pablo:

—Majo' ts'iaaⁿ na tjo tsjoom
 Damasco ñequio ljeii na tquia
 ntyee na cwiluiitquiendye na
 mañequiaana' na jndoya ee
 ty'ioomna ts'iaaⁿñeeⁿ ja. ¹³U
 ta, wa'njoⁿya nato, ndo' cha'na
 quiajmeiⁿ nty'iaya chom na jnaⁿna'
 cañoom'luee na xueetina' nchiiti
 ñe'quioom'. Seixueena' ndiocheⁿ
 yuu m'aaⁿya ñequio nn'aⁿ na ñ'eeⁿ
 ñ'eⁿndyo. ¹⁴Cha'tsondyô tquiaandyô
 nomtyuaa, ndo' jndiia na seineiⁿ
 ts'aⁿ noⁿ ñequio ñ'oom hebreo.
 Matso: “Aa ndi' Saulo, ¿chiiu na
 maco'wi' ja? 'U maco'wi'ndyu'
 cheⁿnncu' cha'na matjom
 quioo'jndyo na mameiⁿ ntsio' nnom
 ts'oom tã na ñ'eⁿ matseyuua' ts'aⁿ
 juuyo.” ¹⁵Quia jo' tsjo: “¿Ñeeⁿ 'u
 Ta?” Ndo' matsoom noⁿ: “Ja Jesús
 tsaⁿ na maco'wi'. ¹⁶Saa quicantja',
 cwintyje', ee ja jnda teitquioo'ndyo
 njom' na nnt'ioⁿ ts'iaaⁿ 'u na
 nndi'ntjom' noⁿ. Nncwji'yuu'ndyu'
 ljo' na jnda nty'ia' je' ndo' mati na

quia nnty'ia'ti' ja. ¹⁷Nncwañoⁿa
 'u ljo' na ñe'cal'a nn'aⁿ judíos
 ñequio nn'aⁿ na nchii judíos. Ee
 majñoⁿya 'u na m'aⁿ nn'aⁿ na nchii
 judíos. ¹⁸'U nntei'jndei' naⁿñeeⁿ na
 nla'noⁿna cha tacal'ana yuu na
 tia ee jo' matseijomna' cha'cwijom
 mac'eⁿ ts'aⁿ yuu na jooⁿñe. Saa
 nl'ana yuu na l'ue ts'om Ty'oots'om
 ee jo' matseijomna' cha'na
 mac'eⁿ ts'aⁿ yuu na xueeñe. Ndo'
 nnc'oomeintyjee'na na m'aⁿna nacje
 'naaⁿ Satanás, nnc'omna nacje 'naaⁿ
 Ty'oots'om. Cantyja na nla'yu'na
 ñ'eⁿndyo jo' na nntseit'maⁿ ts'ooⁿya
 jnaaⁿna ndo' maxjeⁿ matjom
 nndaana cha'xeⁿ cwicandaa
 nt'omcheⁿ nn'aⁿ na jnda lju' naquii'
 n'om.”

**Pablo matseicanaaⁿ ñ'oom
 na tso Jesús nnoom**

¹⁹Tsoti Pablo:

—Jo' chii seicandaya, 'u rey
 Agripa, ñ'oom na tso Jesús quia
 na teitquioo'ñe noⁿ. ²⁰Najndyee
 seinaaⁿya ndaa nn'aⁿ tsjoom
 Damasco. Tsjoⁿ na calcwe' n'omna
 jnaaⁿna, c'oontyjona naxeⁿ
 Ty'oots'om. Mati tsjoⁿ na cal'ana
 yuu na maty'iomyana' cha ca'moⁿna'
 na mayuu' na jnda lcwe' n'omna.
 Jnda jo' majo'ti seinaaⁿya ndaa nn'aⁿ
 Jerusalén ñequio cha'waa ts'ondaa
 Judea. Mati seinaaⁿya ndaa nn'aⁿ
 na nchii judíos. ²¹Cwe' jnaaⁿ na
 tyotseinaaⁿya ñ'oommeiⁿ jo' na t'ue
 nn'aⁿ judíos ja naquii' wats'om t'maⁿ
 na nla'cueue'na ja. ²²Saa mateijndei
 Ty'oots'om ja. Jo' chii hasta je'
 ndicwaⁿ mañequiaya ñ'oom ndaa
 cha'tso nn'aⁿ meiiⁿ nn'aⁿ na t'maⁿ
 cwiluiindye ndo' meiiⁿ nn'aⁿ na

tjaa ljo' coluiindyē. Ñ'oom na matseinaⁿya meiⁿchjoo tjaa na matseicwaljoo'a ntyjati cha'xjeⁿ ñ'oom na tyoñequiaa Moisés ñequio profetas na jluena chiuu waa na quia nluui. ²³Naⁿñeeⁿ tyoluena na maxjeⁿ wi' nntjom Cristo, nquii na nncwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ. Nncueeⁿeⁿ ndo' nncwando'xcoom. Jom ts'oo najndyee na nncwando'xco na cha'tso nn'aⁿ na jndā tjā. Cantyja na nncwando'xcoom m'moⁿna' ndāā jā nn'aⁿ judíos ndo' ndāā nt'omcheⁿ nn'aⁿ na nchii judíos na nquii Cristo, tsaⁿ na nncwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ, jndā jndyo.

Pablo mal'uee'ñē chiuu ndāā nnts'aaⁿ na nntseyi'u' Agripa

²⁴Xcwe na matseineiⁿ Pablo ñ'oommeiiⁿ ndo' majndeiito t'ō Festo. Jndei seiineiⁿ matsoom: —Xqueⁿ 'u Pablo, matseintjeiⁿna', cwe' na jeeⁿ jndye sei'naⁿ!, jo' na luua' matjom'!

²⁵Sāā tso Pablo:

—'U ta, ja tjaa'naⁿ na matsei'ndaa'na' xquāāⁿ. Matseitiuuyaya naquii' xquāāⁿ ndo' matseinaⁿya ñ'oom na mayuu'. ²⁶Luaa m'aaⁿ Agripa, ts'aⁿ na matsa'ntjom. Jom tcuu ntyjeeⁿ ñ'oommeiⁿ!. Jo' chii ja ñequio na t'maⁿ ts'ooⁿ matseinaⁿya jo nnoom ee ntyjiia na jom cha'tso ñ'oommeiⁿ! mantyjeeⁿ cantyja na jndā tuii, ee nchii na tuii jo' na cwe' wanty'iuu'. ²⁷'U ta Agripa, ¿aa matsei'yu' ñ'oom na tyola'ljeii profetas? Ja ntyjii na matsei'yu' ñ'oom na tyolue naⁿñeeⁿ!

²⁸Matso Agripa nnoom:

—'U cwaaⁿti matsei'tiuu' na cwe' chjoowi' ñ'oom na jndā tsu' luua', manntseyi'ya ja ñequio Cristo.

²⁹Matso Pablo nnom:

—Meiiⁿ na jndye oo meiiⁿ na tijndye ñ'oom na jndā jndi' tsjoo ñequio cha'tsondyē nn'aⁿ na cwindye na matseinaⁿya, toom cwe' na nnts'aa Ty'oots'om na nc'om'yo' cha'na m'aaⁿ ja cwe' na nchii na chu'tyeⁿndyo' cha'na chu'tyeⁿndyo ja, sāā na nlayu'yo' cha'xjeⁿ na matseyi'ua.

³⁰Jndā seiineiⁿ Pablo ñ'oommeiⁿ teintyjee' rey'ñeeⁿ ñequio gobiernom, ñ'eⁿ Berenice, ñequio cha'tso nn'aⁿ na meindyuaandyē ñ'eⁿndyena. ³¹Jlui'na ch'eⁿ.

Tyola'neiⁿ ntyjeena ndāāna. Jluena:

—Tjaa ljo' s'aa tsaⁿm'aaⁿ! na tseixmaaⁿ na nncueeⁿeⁿ oo na nljoo'ñē w'aancjo.

³²Tso Agripa nnom Festo:

—Nndāā na nndyaañe tsaⁿm'aaⁿ! xeⁿ nchii na tcaaⁿ na nncu'xeⁿ nquii tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ tsjoom Roma jom.

Pablo cwilacwanomna jom tsjoom Roma

27 Jla'tiuuna na njñoomna Pablo ndyuaa Italia. Jo' chii tioona cwenta jom ñequio nt'omcheⁿ prašo l'ō capeitaⁿ na jndyu Julio, ts'aⁿ na matsa'ntjom cwii tmaaⁿ! sondaro na jndyuna' Augusto. Ndo' ja Lucas, tjoñ'aⁿ ñ'eⁿ Pablo. ²Saacuoyā w'aandaa. Ndo' tjañ'eⁿ Aristarco ñ'eⁿndyō. Jom ts'aⁿ tsjoom Tesalónica ndyuaa Macedonia. Ndo' w'aandaa'ñeeⁿ jnaⁿna' tsjoom Adramitio na wjaana' njoom na m'aⁿ 'ndyoo ndaaluee ndyuaa Asia. Jndā tuoyōyā, mana saayā. ³Cwiicheⁿ xuee squiaayā tsjoom Sidón. Ndo' Pablo, s'aa Julio

na wi' ts'om jom. Tquiaa tsaⁿñeeⁿ ñ'oom' na nncjaacando'yaaⁿ nn'aⁿ na ya ñ'oom jom ñ'eⁿndye ndo' na nnteil'x'eeyana jom. ⁴Jndaⁿ chii saacuooⁿndaa'â w'aandaa. Jnaaⁿyâ tsjoom Sidón. Saanquiandyô nandyee' ndyuaaxeⁿncwe Chipre ee jo' jo' tijndeiti maqui'caljoo jndye sta w'aandaa cantyja na tsaayâ. ⁵Saawi'nooⁿyâ ñ'eⁿ w'aandaa nacjee' ndyuaa Cilicia ñequio ndyuaa Panfilia. Squiaayâ tsjoom Mira ndyuaa Licia.

⁶Jo' jo' ljeii capeitaⁿ w'aandaa na jnaⁿna' tsjoom Alejandría na wjaana' ndyuaa Italia. Tsoom na jo' cuooyâ. Jo' chii tuooyâ juuna'.

⁷Jndye xuee nioom tyotsaayâ. Nc'uaa' chii saacatsquiaayâ ndeyuu yuu na waa tsjoom Gnido. Ndo' na taleicandaâ nntsaandyeyuuyâ na ndicwaⁿ maqui'caljoo jndye sta w'aandaa, jo' chii saanquiandyô tei'nooⁿyâ ndyuaa Salmón, saawi'nooⁿyâ nacjee' ndyuaaxeⁿncwe Creta. ⁸Jeeⁿ ndyaa' nc'uaa' saawi'nooⁿyâ nacañoom'wi' tyuaa'ñeeⁿ. Chii squiaayâ cwii joo na nndyoo' tsjoom Lasea na jndyuna' Buenos Puertos yuu na tjaquiee'ndii'ñe ndaaluee.

⁹Jndye xuee t'ooⁿyâ nato ñ'eⁿ w'aandaa nc'e na tis'a m'aaⁿ jndye. Ndo' je' jndaⁿ tue'ntyjo ncuée na teincuu' na cwii nncjaati w'aandaa ee jndaⁿ macwitsaaquiaâ'â ncuéesua'. Jo' chii Pablo seijnooⁿ'oⁿ n'om nn'aⁿ. ¹⁰Matsoom:

—Luaa matsei'noⁿ'a 'o re, xeⁿ nntsaatyaaya nntjooⁿ'ya nata', ndo' t'maⁿ nntsuundyô. Nchii macanda canchuu ñequio w'aandaa, saâ mati ncjooya nncwjaaya.

¹¹Saâ capeitaⁿ seiyoomb'm ñ'oom na tso ts'aⁿ na maleiñ'oom w'aandaa ñequio ts'aⁿ na 'naaⁿ juuna'. Ñ'oom na tso Pablo t'icatseiñ'oom'ñê. ¹²W'aandaa'ñeeⁿ meintyjee'na' yuu na maxjeⁿ cwiloomeintyjee' l'aandaa. Saâ ticuee'cheⁿ na ya na jo' jo' nncwintyjee'na' naquii' ncuéesua'. Ndo' majndyendyetina cwiluena na tsaatsaayaayâ. Jluena aa nchii nnts'aana' na nntsquiaçañoⁿ'yâ yuu na cwiloomeintyjee' l'aandaa tsjoom Fenice majuu ndyuaaxeⁿncwe Creta. Ee jo' jo' ya nljoo'ndyô ncuéesua' ee tijndei mawinom jndye.

Jndei tiao jndye ts'om ndaaluee

¹³Jndyo jndye tijndei tijndei. Tjantquiena' w'aandaa jo ntyja na cwitsaayâ. Jo' chii jla'tiuuna na ya na nntsaayâ. Quia jo' xjo na majaacue quii' ndaaluee cha nncwintyjee'cheⁿ w'aandaa, jla'wena juuna'. Chii saayâ saawi'nooⁿ'yâ cañoom'wi' tyuaaxeⁿncwe Creta. ¹⁴Tyoowijndye na saayâ ndo' tei'caljoo jndye t'maⁿ w'aandaa. Majuu ndyuaaxeⁿncwe Creta jnaⁿna' jondo' cantyja na cwicalui' cancjuu ntquiee'. ¹⁵Jndye'ñeeⁿ tjomñe w'aandaa. Tyotseilcwe'na' juuna'. Jo' chii 'ndyaatooyâ, cjaañ'oomto jndye juuna' yuu na ñe'cjaañ'oomna'. ¹⁶Tei'nooⁿ'yâ cwii ndyuaaxeⁿncwe chjoo na jndyu Clauda. Jo' jo' ticuee'cheⁿ na jeeⁿ'cheⁿ jndei m'aaⁿ jndye. Tyolajndaayâ ndo' juu xuljoo na tsaacantyaandyô, nc'uaa' chii jndaâ tuaa'â juuna' ts'om w'aandaa. ¹⁷Jndaⁿ tuaa'â xuljoo

ts'om w'aandaa jla'tyeⁿ na w'aandaa ñequio l'uaa cha tintyuii'na'.

Nquiaana xeⁿ nncjaac'oq' w'aandaa cwii joo na jndyuna' Sirte yuu na jndye tei' ñjom. Jo' chii to'ñoomna liaa ntmeiⁿ na macwjaa'ñena' jndye ee ñe'cala'xjeeⁿ ndyena na jndei mantquie jndye w'aandaa. Jnda jo' ndyetonā tiantquie jndye juuna'.

¹⁸Teincoo cwiicheⁿ xuee ndicwaⁿ jndei maqui'caljoo jndye w'aandaa. Jo' chii to'na tyotjeii'na canchuu ts'omna'. Tyotuee'na joona' ts'om ndaaluee cha na nntseixjeeⁿ ñena' na jaa' w'aandaa. ¹⁹Ndo' xuee jnda ndyee cha'tso l'oq' ts'iaaⁿ cwentaa' w'aandaa ncjooyā tyotjeii'ā joona' ñequio luaayā, tyotuaa'ā joona' ts'om ndaaluee. ²⁰Jndye xuee taticanty'iaayā ñe'quiom' meiⁿ canchuu. Ndo' jeeⁿ ndya' jndei tyoqui'caljoo jndye t'maⁿ w'aandaa hasta tyolatiuuyā tjaa chiuu cwii ya, maxjeⁿ nncwjaayā.

²¹Jnda jaach'ee xuee tacocwaa'ā. Jo' chii teintyjee' Pablo quii'ntaaⁿ nn'aⁿ. Matsoom:

—'O re, yati xeⁿ cwe' jndye'yo' ñ'oom na tsjoō xjeⁿ na m'aaⁿya Creta na tinquiōya. Quia jo' xocatjooⁿya na nmeiⁿ, ndo' meiⁿ canchuu xocatsuuna'. ²²Saa je' matsjoo c'om't'maaⁿndyo' n'om'yo' ee meiⁿcwiindyō xocwjaaya macandā nquii w'aandaa nntsuuna'. ²³Ee ja matseixmaⁿya cwentaa' Ty'oos'tom ndo' mand'ntjōⁿya nnoom. Tsjom teincoo je' jñoom cwii ángel cwentaaⁿ na m'aaⁿya.

²⁴Matso ángel'ñeeⁿ noqⁿ: “Tinc'oom' 'u Pablo na nquia' ee maxjeⁿ nncue' na m'aaⁿ tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ tsjoom Roma. Ndo' cantyja

'naⁿ 'u cha'tso nn'aⁿ na quio ñ'eⁿ, Ty'oos'tom nnts'aa na ticwjena.”

²⁵Jo' chii 'o re c'om't'maaⁿndyo' n'om'yo' ee ja matseyiu'a na nnts'aa Ty'oos'tom cha'xjeⁿ na tso ángel noqⁿ. ²⁶Saa nncjaaju'yuuna' jaa cwii ndyuaaxeⁿncwe.

²⁷Teinom cha'na quin'oom xuee na tyotsaayā chii squiaayā ndaaluee Adria. Lomañjaaⁿ maju' jndye w'aandaa na wjaana'. Cha'na xcwe tsjom ndo' jla'noⁿ nn'aⁿ na cwileiñ'om w'aandaa na manndyoo' nntsquiaayā yuu m'aaⁿ tyuaa.

²⁸Tuee'na 'naⁿ na nnty'iaana cwanti njoom naquii' ndaatioo ndo' jliuna njoom cha'na ntquiuu nc'aa. Ty'ety'etina chii jliuna njoom cha'na quin'oom nc'aa. ²⁹Nquiaana na nnqui'ljoo w'aandaa ljo'. Jo' chii tuee'na ñequiee xjo quii' ndaaluee na ñjoomna' jo ts'aaⁿ w'aandaa na nl'ana' na nncjaawintyjee'cheⁿna'. Jnda jo' ñequio na chjoo' n'omna cwii tyomeindo'tina na nleixuee. ³⁰Jnda jo' nn'aⁿ na cwileiñ'om w'aandaa jla'tiuuna na nlei'nomna. Jo' chii ty'ena sta w'aandaa. Cwe' l'ayana na ndoo' cwituee'na ncjo naquii' ndaaluee na nl'ana' na nncjaameintyje'cheⁿ w'aandaa. Saa tiyuu', ee xuljoo cwituee'na quii' ndaaluee na nlei'nomna. ³¹Saa Pablo matsoom nnom capeitaⁿ ñequio sondaro 'naaⁿ: —Xeⁿ naⁿm'aⁿ ticaljoo'ndye ts'om w'aandaa quia jo' 'o xocandā nluin'maaⁿndyo' ñjaaⁿ.

³²Jo' chii tyjee sondaro ts'uaa na chu'tyeⁿ xuljoo. Mana 'ndyena na tjawjaana'.

³³Quia na jaawindyoo' nleixuee seineiⁿ Pablo ndāā nn'aⁿ na cwa'na. Matsoom:

—Je' jndā quin'oom xuee na m'aⁿ'yo' na chjoo' n'om'yo', tyoocwa'yo', ndo' tyoonda'yo'. ³⁴Jo' chii mats'aa ty'oo ndaa'yo' na nlcwa'yo' cha nnc'omjndei' n'om'yo' ee meiⁿcwiindyo' xocwje'yo'. Cha'tsondyo' nlui'n'maaⁿndyo'.

³⁵Jndā tsoom na luaa' to'ñoom tyoo'. Tquiaaⁿ na quianl'uaa' Ty'oots'om jo ndaa' cha'tso naⁿñeeⁿ. Jndā jo' tyjeeⁿ juuna', toqⁿ'oⁿ na macwaaⁿ'aⁿ. ³⁶Ndo' na luaa' s'aaⁿ cha'tsondyena ty'omt'maaⁿndyena n'omna. Mati joona to'na tcwa'na. ³⁷Na cha'tsondyô na m'aaⁿyâ ts'om w'aandaa, we siaⁿnto waljoo' ndyeen'aaⁿ nchoo' nqui nchoo' yomndyô. ³⁸Jndā na tjacjoona na tcwa'na, quia jo' tyotioomna canchuu lqueeⁿ trigo ts'om ndaaluee cha nntseixjeeⁿñena' na jaa' w'aandaa.

Tjac'oo' w'aandaa ndo' na tei'ndaa'na'

³⁹Quia na jndā teixuee, nn'aⁿ na cwileil'ñ'om w'aandaa tîcata'naaⁿna ndyuaa'ñeeⁿ. Saa' jliuna cwii joo yuu na tjaquiee'ndii' na m'aaⁿ ndaaluee yuu ñequii' ts'otei'. Jla'tiuuna ya xeⁿ nndaq' n'ana na nncjaaquiee' w'aandaa jo' jo'. ⁴⁰Quia jo' ncjo na tuee'na ts'om ndaaluee na nncjaa'wintyjee'cheⁿ w'aandaa, tyjena l'uaa na ñjoomna'. 'Ndyena ncjo'ñeeⁿ ts'om ndaaluee. Ndo' jla'canaⁿna n'oom pala' na jla'tyeⁿna ee joona' cwileil'uee'ndyena na wjaantquiena' w'aandaa. Ndo' jla'ntyjana liaa jo sta w'aandaa na macwjaa'ñena' jndye cha wjaantquiena' w'aandaa. Jndā chii to' w'aandaa na wjaana'

jo yuu tjaquiee'ndii' na m'aaⁿ ndaaluee. ⁴¹Saa' squiaayâ cwii joo yuu cwitjom we tsei' ndaa. Mana tjac'oo' sta w'aandaa naquii' tei' yuu na cañjeiⁿ m'aaⁿ ndaa. Mana taticandaa nntjeii'ndyena juuna'. Ndo' ts'aaⁿna' jnaⁿna' na tjatyuii' s'aa nmoⁿ t'maⁿ. ⁴²Quia jo' jla'tiuu sondaro na nla'cwjeena praso cha tinc'oota'ljoo' naⁿñeeⁿ na mana nlei'nomna. ⁴³Saa' capeitaⁿ ñe'cwañom'm Pablo. Jo' chii tinquiaaⁿ na nla'cwjee sondaro praso. Ndo' praso na 'naaⁿ na nnta'ljoo' sa'ntjoom na joona najndyee catuee'ndyena ts'om ndaaluee, c'oota'ljoo'na cha nlquiena tyuaatcwii. ⁴⁴Ndo' nt'omcheⁿ c'oontyondye cjoo' lcaa' oo cjoo' lcaa'ntaⁿ na tyuii' w'aandaa. Jo' na cha'tsondyô ya squiaayâ tyuaatcwii.

'Naa' na tyoch'ee Pablo na tyom'aaⁿ ndyuaaxeⁿncwe Malta

28 Jndā na jlui'n'maaⁿndyô nawi'ñeeⁿ chii jliuuyâ na Malta jndyu ndyuaaxeⁿncwe yuu squiaayâ. ²Nn'aⁿ ndyuaa'ñeeⁿ l'ana na ya nn'aⁿndyena ñ'eⁿndyô. Jla'canaaⁿndyena chom. Jluena na calawiindyô, ee jeeⁿ tei' ndo' jndā macwiwa'. ³Pablo seixcweeⁿ cwii saa' n'oom teincwe. Ndo' quia na tioom joona' naquii' chom jlui'nom cwii catsuu na maleinomyo' chom. Mana t'uiiyo' ts'ooⁿ tyeⁿ. ⁴Ndo' nn'aⁿ ndyuaa'ñeeⁿ quia na nty'iaana na tiñe'ca'ndiiyo' ts'ooⁿ tyola'neiⁿ cheⁿnquieena ndaa' nc'iaana. Jluena:
—Tsaⁿm'aaⁿ ¿aa nchii maxjeⁿ ts'aⁿ na ñeseicwjee nn'aⁿ jom? Ee meiiⁿ

na jlui'n'maaⁿñê ts'om ndaaluee saa
je' maxjeⁿ nntioom cantyja na tis'a
ñes'aaⁿ nncueeⁿeⁿ.

⁵Saa Pablo seitei'ncweeⁿeⁿ
ts'ooⁿ. Mana tiooñeyo' naquii'
chom. Tjaa na teinoom'm.

⁶Naⁿñeeⁿ tyomeindoo'na,
jla'tiuuna na nncwjaa'ñena' tcoo'
Pablo oo na mats'ia jo' cwe'
nnquiooñetoom mana nncueeⁿeⁿ.
Saa jndā tjawiquiuu' na meindoo'na,
cwinty'iaana na tjaa na teinoom'm,
jo' chii cwiicheⁿ ljo jla'tiuuna.
Jluena na jom cwii ty'oots'om.

⁷Ndyoo' yuu tyolawindyô
waa tyuaa cwentaa' ts'aⁿ
na cwiluiitquieeñeti
tyuaaxeⁿncwe'ñeeⁿ. Publio
jndyu tsaⁿñeeⁿ. Tsoom na
caljoo'ndyoyaayâ waⁿaⁿ. Quia
jo' ljoo'ndyô jo' jo' cwii ndyee
xuee. Seiñ'oom'ñê jâ tquiaaⁿ na
tcwaa'â. ⁸Ndo' seijomna' na wii'
tsotyeeⁿ. Matseicono' juu ndo'
mateii' ndaaniom'. Tjantyjaa'
Pablo tsaⁿñeeⁿ. Seineiiⁿ nnom
Ty'oots'om. Jndā chii tioom l'ooⁿ
nacjoo' tsaⁿñeeⁿ, sein'maaⁿ juu.
⁹Jndā tuii na luaa', nt'omcheⁿ
nn'aⁿwii ndyuaaxeⁿncwe'ñeeⁿ
ty'entyjaa'na Pablo, ndo' n'maaⁿna.
¹⁰Jndye naya l'a naⁿñeeⁿ jâ. Ndo'
quia na saacuoyâ w'aandaa na
macwitsaayâ, tquiana cha'tso
'naⁿ na nleil'uee'ndyô yocheⁿ na
cwitsaayâ.

Na tuee' Pablo tsjoom Roma

¹¹Jndā teinom ndyee chi' na
squiaayâ ndyuaaxeⁿncwe'ñeeⁿ
ndo' saacuoyâ w'aandaa'ñeeⁿ.
Juuna' jnaⁿna' tsjoom Alejandría,
saa tjameintyjee'yana'

ndyuaaxeⁿncwe'ñeeⁿ cha'waa
ncueesua'. Juuna' ñoom
'ndyoonnom Cástor ñequio Pólux.
¹²Saayâ squiaayâ tsjoom Siracusa
yuu na cwi'loomeintyjee' l'aandaa.
Jo' jo' ljoo'ndyoyaayâ cwii ndyee
xuee. ¹³Jluui'â jo' jo'. Saasaatyayâ
saawi'nooⁿyâ cañoom'wi' ndyuaa
hasta xjeⁿ na squiaayâ tsjoom
Regio. Teincoo cwiicheⁿ xuee jndyo
jndye na jnaⁿna' jo ndo' cantyja
na macalui' caxjuu ts'oom'naaⁿ.
Tjantquie jndye'ñeeⁿ w'aandaa jo
cantyja na cwitsaayâ. Ndo' xuee
jndā we squiaayâ tsjoom Puteoli.
Jo' jo' jluii'â w'aandaa na macandā.
¹⁴Tsjoom'ñeeⁿ jliuyâ nt'om
nn'aⁿ na cwila'yu'. Jluue naⁿñeeⁿ
na caljoo'ndyô ñ'eⁿndyena cwii
ntquiee' xuee. Jo' na ljoo'ndyô. Jndā
chii saayâ tsjoom Roma. ¹⁵Ndo'
nn'aⁿ na cwila'yu' tsjoom Roma,
quia na jndyena na mañjomndyô
nato, quia jo' nt'omndye joona
tquiocatjomndyena jâ xjeⁿ tsjoom
Foro de Apio ndo' nt'omndye
joona tquiocatjomndye jâ cwii joo
na jndyu Tres Tabernas. Jndā na
nty'iaa' Pablo naⁿñeeⁿ tquiaaⁿ
na quian'uaa' Ty'oots'om ndo'
ty'oomt'maaⁿñê ts'oom. ¹⁶Quia
na jndā squiaayâ tsjoom Roma,
capeitaⁿ tquiaaⁿ cwenta praso
l'ô ts'aⁿ na cwiluiitquieñe cantyja
'naaⁿ sondaro. Saa Pablo tquiana
na wandyo' nnc'oom ñequio cwii
sondaro na nnts'aa cwenta jom.

Pablo mañequiaaⁿ ñ'oom' Ty'oots'om tsjoom Roma

¹⁷Jndā ndyee xuee na
squiaayâ, tqueeⁿ Pablo nn'aⁿ na
cwiluiitquiendye naquii' lan'om

cwenta nnaⁿ judíos tsjoom'ñeeⁿ.
Quia na jndā tjomndyena seineiⁿ
ndaana. Matsoom:

—'O nn'aⁿya meiⁿchjoo tjaa
ljo' s'aaya nacjoo n'iaaya nn'aⁿ
judíos, meiⁿ nacjoo' costumbre
'naaⁿ welooya na ñet'om teiyo. Saa
meiⁿ na ljo' t'uena ja na praso
tsjoom Jerusalén. Tioona ja luee
nn'aⁿ romanos. ¹⁸Ndo' naⁿñeeⁿ
taⁿna na catsjoo nncō chiuu
waa. Jndā jndyena ñ'oom'ñeeⁿ
ñe'cala'candyaandyena ja ee
jla'noⁿna tjaa ljo' s'aa na tseixmaⁿ
na c'io. ¹⁹Saa tical'ue n'om nn'aⁿ
judíos na ljo'. Jo' na jndei'na' s'aa
ty'oo na nquii tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ
tsjoomwaañe nncu'xeeⁿ ja. Saa ja
nchii na maquaⁿya ñ'oom nacjoo
nn'aⁿ ndyuua tsjomya na jndyoo
ñjaaⁿ. ²⁰Tqueeⁿndyo 'o na nnty'iaaya
'o ndo' na nntseinaⁿya ñ'eⁿndyo'.
Ee cantyja 'naaⁿ na matseyu'a na
jndā jndyo nqueⁿ na ntyjaa' n'ooⁿ
jaa nn'aⁿ judíos na nncwji'n'maaⁿñe
jaa, jo' na chu'tyeⁿndyo ñequio
l'uaancjomeiⁿñe.

²¹Quia jo' jluena nnoom:

—Jâ meiⁿcwii carta tyoocwjee'
na m'aaⁿyâ na nnaⁿna' ts'ondaa
Judea na matseineiⁿna' cantyja
'naⁿ. Ndo' mati n'iaaya nn'aⁿ
judíos na cwiquie ñjaaⁿ tjaa'naⁿ
ñ'oom cotuee'na nacjo'. ²²Saa
ñe'candyaayaayâ chiuu waa na
matsei'noⁿ cantyja 'naaⁿ ñ'oom
xco na cwilayu'yo' ee manquiuyâ
na cha'tso nn'aⁿ cwiluena na tis'a
ñ'oom'ñeeⁿ.

²³Jo' chii jla'jndaa'ndyena cwaaⁿ
cwii xuee na nntjomndyennnda'na.
Quia na tue'ntyjō xuee'ñeeⁿ
jndyendye nn'aⁿ tjomndye yuu

mac'eⁿ Pablo. Cwitsjoom tooⁿoⁿ
tyotseineiⁿ ndaana hasta xjeⁿ na
tmaaⁿcheⁿ. Tyotseineiⁿ cantyja
na matsa'ntjom Ty'oots'om. L'ue
ts'oom na nla'noⁿna cantyja 'naaⁿ
Jesús. Jo' chii tjac'oomna' na
seineiⁿ cantyja 'naaⁿ ljeiⁿ na tqueⁿ
Moisés ndo' cantyja 'naaⁿ ñ'oom
na tyola'ljeiⁿ profetas. ²⁴Nt'om
naⁿñeeⁿ jla'yu'na ñ'oom na seineiⁿ,
ndo' nt'om naⁿñeeⁿ tical'yu'na.
²⁵Ticatjoom' jla'tiuuna ñ'oom na
jndyena. Jo' chii t'oom'ndyena. Saa
tsojndyee Pablo cwii ñ'oom ndaana.
Matsoom:

—Mayuu' ñ'oom na seijndo'
Espíritu Santo ts'om profeta
Isaías. Juu ñ'oom'ñeeⁿ seineiⁿ
ndaā welooya na ñet'om teiyo.

²⁶Matsoom:

Cja' na m'aⁿ naⁿm'aⁿ. Catsu'
ndaana:
Luaa matseicandii Ty'oots'om 'o:
'O mayuu' nndye'yo' saa
xocala'noⁿ'yo'.
Ndo' mayuu' na nnty'ia'ndaā'yo'
saa xoqueⁿ'yo' cwenta.
²⁷Ee jndā teiquie' n'om'yo'.
Jndā s'aana' ñ'eⁿndyo'
cha'cwijom na candaa'yo'.
Ndo' jndā s'aana' cha'cwijom na
nchjaaⁿ'yo'.
Jeeⁿ cachjoo cwila'noⁿ'yo'
cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om.
Jo' na matseijomna' 'o na ndoo'
nchjaaⁿ'yo' ndo' na candaa'yo'.
Jo' chii xolcwe' n'om'yo' ndo'
na luaa' waa xocatseit'maⁿ
ts'ooⁿya jnaⁿ'yo'.

²⁸Tsoti Pablo:

—Saa cala'noⁿ'yo' cantyja 'naaⁿ
ñ'oom naya 'naaⁿ Ty'oots'om na
macwji'n'maaⁿñeⁿ nn'aⁿ. Na je' xuee

na cwii wjaana', nncjaa ñ'oomwaa na m'aⁿ nn'aⁿ na nchii judíos. Joonaa ndyena juuna'.

²⁹Jndā na tso Pablo ñ'oomwaa' mana t'oom'ndye nn'aⁿ judíos. Jndye ñ'oom cwityola'neiⁿ cheⁿnquieena ndāā nc'iaana.

³⁰Candāā' we chu ljoo'ñe Pablo cwii w'aa na cwe' tyotioml'uuaⁿ na

tyom'aaⁿyaaⁿ. Ndo' neiiⁿ ts'oom cha'tso nn'aⁿ na tyo'oocajndoo' jom. ³¹Tyoñequiaaⁿ ñ'oom cantyja 'naaⁿ na matsā'ntjom Ty'ooots'om ndo' tyo'mooⁿ cantyja 'naaⁿ Ta Jesucristo. T'maⁿ waa na tju'naaⁿñena' na tyotseineiⁿ. Meiⁿcwii tjaa 'ñeeⁿ seitsaaⁿñe jom.

Carta na seicwanom Pablo na m'aⁿ nn'aⁿ Roma

Xmaⁿndye nn'aⁿ na
cwila'yu' tsjoom Roma

1 Ja Pablo cwiluiindyō apóstol
cwentaa' Jesucristo. Jom
ty'ioom ts'iaaⁿ ja na matseixmaⁿya
ts'aⁿ na majñom Ty'oots'om jo ndaa
nn'aⁿ na ñnequiaya ñ'oom naya
'naaⁿaⁿ cantyja na macwji'n'maaⁿñê
joona.

²Matseicwanom Ty'oots'om ñ'oom
na macwji'n'maaⁿñê nn'aⁿ. Tandyo
xuee t'mooⁿ na ljo' nnts'aaⁿ ñequio
ñ'omndyuee profetas. Jla'ljeiina
ñ'oom'ñeeⁿ na lju' la'xmaⁿna'.

³Juu ñ'oom naya'ñeeⁿ mat'uiina'
cantyja 'naaⁿ Jnaaⁿ, nquii Ta
Jesucristo. Cantyja na ts'aⁿ jom,
tuiñê tsjaaⁿ 'naaⁿ rey David
na jndyowicantyjoo'. ⁴Jnda chii
t'moⁿ Espíritu Santo na Jnda
Ty'oots'om juu ndo' waa najndeii.
Teitquioo' naljo' ee jnda na tue'
tando'xco quii'ntaaⁿ l'oo'. ⁵Ndo'
cantyja 'naaⁿ jom macandaya
naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om
na majñoom ja ts'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ jo
ndaⁿ nn'aⁿ cha'waa tsjoomnancue.
Ee l'ue ts'oom na meiⁿquiyuucheⁿ
caliu nn'aⁿ na t'maⁿ waa na jnda
s'aaⁿ, cha cala'yu'ya n'omna ndo'

cala'candana jo nnoom. ⁶Mati
mañ'oomna' 'o, ee maqueeⁿñê 'o
na cala'xmaⁿ'yo' cantyja 'naaⁿ
Jesucristo.

⁷Matseicwanoⁿ cartawaa na
m'aⁿ cha'tsondyo' 'o na candya'
ts'om Ty'oots'om na m'aⁿ'yo' Roma,
na maqueeⁿñê na cwiluiindyo'
cwentaaⁿaⁿ. Nquii Tsotyaaaya
Ty'oots'om ñequio Ta Jesucristo
quiana na tjaa ñomtiuu c'om'yo' jo
ndaana ñequio naya na laxmaⁿna.

Ñe'cjaacando' Pablo nn'aⁿ
na cwila'yu' Roma

⁸Najndyee nc'e Jesucristo,
mañequiaya na quianl'uaa'
Ty'oots'omya cantyja 'naⁿ'yo'. Ee
meiⁿyuucheⁿ na mawaya, ya
ñ'oom cwila'neiⁿ nn'aⁿ cantyja
na cwila'yu'ya ñ'om'yo' ñ'eⁿñê.
⁹Manoom'm na mayu'a na
ticjomeintyjaa'a na macaⁿa nnoom
na cateijneiⁿ 'o. M'aaⁿya na xcwee'
ts'ooⁿya na manditntjoⁿya nnoom.
Ndo' ñequii'cheⁿ matseinaⁿya ndaa
nn'aⁿ ñ'oom naya cantyja 'naaⁿ
Jnaaⁿ Jesucristo. ¹⁰Ñequii'cheⁿ na
macaⁿ'a nnom Ty'oots'om cha
xeⁿ na jom l'ue ts'oom nncue'ntyjo
na nndaⁿ nncjocando'o'a 'o.

¹¹Ee ntyjaa'ya ts'ooⁿya na nncua'caño^oya na nnteijndeiya 'o ñequio ñ'oom' Ty'oots'om cha nntsana'jnda'yo' cantyja 'naaⁿ'aⁿ.
¹²Luaa' l'ue ts'ooⁿ cha juu na cwilayu'ya n'om'yo' ñ'eⁿñê ñequio juu na matseyu'ya ts'ooⁿya tjoom' nnteijndeiina' 'o ndo' nnteijndeiina' ja.

¹³O nn'aⁿya na cwila'yuy'yo' ñ'eⁿ Ty'oots'om, l'ue ts'ooⁿ na caliu'yo' na jndye ndii' tyotseijndaa'ndyo na nncua'caño^oya 'o, saa ñeseicu'na' ja. Luaa' waa na ñetqueⁿ ts'ooⁿ, cha cantyja 'naaⁿ' ts'iaaⁿ na nnts'aaya majndyeti nn'aⁿ nntioondye l'ooⁿ, ndo' mati 'o nntsaala'noⁿ'ti'yo' cantyja 'naaⁿ'aⁿ cha'xjeⁿ quiluii quii'ntaaⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ na nchii judíos. ¹⁴Ee matseijomna' ja cha'cwijom cwii ts'aⁿ na t'maⁿ chujnaⁿ, tseixmaⁿya na ljo' ndaa nn'aⁿ na cwila'neiⁿ ñ'oom griego, ndo' mati ndaa meiⁿquia nn'aⁿ na tjachuii' ñ'oom na cwila'neiⁿ. Oo ndaa nn'aⁿ na jndo' n'om cantyja 'naaⁿ' ljeii, ndo' mati ndaa nn'aⁿ na ticata'jnaaⁿ' ljeii. ¹⁵Jo' chii jeeⁿ queeⁿ ts'ooⁿya na mati ññequiaya ñ'oom na macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om nn'aⁿ ndaa 'o quia na nncuaya na m'aⁿ'yo' Roma.

Waa najndei ñ'oom naya

¹⁶Tijnaaⁿ'a cantyja 'naaⁿ' ñ'oom naya 'naaⁿ' Ty'oots'om, ee juuna' cwiluiñena' najneiⁿ na macwji'n'maaⁿñe meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na matseyu' ñ'oom naya'ñeeⁿ. Najndyee mach'eeⁿ na ljo' ñequio nn'aⁿ judíos ndo' mati ñequio meiⁿquia nn'aⁿ. ¹⁷Juu ñ'oom naya'ñeeⁿ matseicandiina' chiuu

mach'ee Ty'oots'om na maqueeⁿ jaa na tjaa jnaⁿ laxmaaⁿya jo nnoom nc'e na cwila'yuy'ya n'ooⁿya ñ'eⁿ Jesucristo. Ee waa ñ'oom'm na teiljeii na matsona' na ljo': "Nquii ts'aⁿ na maqueⁿ Ty'oots'om na tjaa jnaⁿ tseixmaⁿ, catseyu'ya ts'om tsaⁿ'ñeeⁿ ñ'eⁿñê."

Cha'tsondye nn'aⁿ jnda jla'tjoondyena

¹⁸Ee xjeⁿ caño^om'lueecheⁿ matseicanooⁿ Ty'oots'om na matseiw'eeⁿ nacjoo nn'aⁿ na cwil'a cha'tso nnom na cwajndii ñequio natia. Na nmeiⁿ' cwil'ana, cwila'lcwe'na nt'om nn'aⁿ na ñ'e'caliu ñ'oom na mayuu' cantyja 'naaⁿ'aⁿ. ¹⁹Ee naquii' n'omna maxjeⁿ manquiuyana ñ'oom na mayuu' cantyja 'naaⁿ' Ty'oots'om ee manquiiyeeⁿ jnda t'mooⁿ chiuu matseixmaaⁿ ndaaⁿ. ²⁰Ee ljo' na titquioo' na matseixmaⁿ Ty'oots'om nndaa nncwajnaaⁿ' ts'aⁿ jo' quia na manty'iaa' cha'tso na s'aaⁿ. Ee xjeⁿ na tuiicheⁿ tsjoomnancue cwiwitquioo'ya na jom cwiluiñê Ty'oots'om ndo' cha'waa xuee waa na jneiⁿ. Jo' chii nn'aⁿ natia ljo' cwil'a xocandaa nluena na tjaa'naⁿ jnaⁿ cachona, meiⁿ xocandaa nta'ñoom'ndyena. ²¹Ee meiⁿ na cwila'noⁿ'na cantyja 'naaⁿ' Ty'oots'om saa maxjeⁿ t'icala't'maaⁿ'ndyena jom cha'xjeⁿ na maca'na'. Meiⁿ na quianl'uaaⁿ'aⁿ tiñe'nquiiana. Ndo' joo ñ'oom na tyom'aaⁿ' n'omna cantyja 'naaⁿ' chiuu cwiluiñê jeeⁿ cwe' ts'iaaⁿ'ndyo jona'. Jo' chii s'aana' ntjeiⁿ naquii' n'omna, ndo' na ljo' cwiljo na jaaⁿñe naquii' n'omna.

²²Meiiⁿ na cwiluena na la'xmaⁿna nn'aⁿ na jeeⁿ jndo' n'om, saa cwinooⁿ na cwe' ntjeiⁿndyeta.

²³'Ndyena na cwila't'maaⁿndyena Ty'oots'om na ticantycwii na wando' na m'aaⁿ yuu na jeeⁿ neiⁿncoo'. To'yoona na cwila't'maaⁿndyena ndyueendaⁿ nn'aⁿ na cwintycwii na ta'ndo', ñequio cantsaa ñequio quioo' na cwi'ooca' ñequio quioo' na tjaa'naⁿ nc'ee'.

²⁴Jo' chii 'ndiito Ty'oots'om na cal'atona meiⁿquia na ntjeiⁿ na ñe'cal'ana na cwajndii na queeⁿ n'om seiina na cantyja 'naaⁿ joona' ñel'ana cwii na jeeⁿ jnaaⁿ ñequio ntyjeena. ²⁵Ticala'yuna ñ'oom na mayuu' cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om. Yacheⁿ jla'yuna ñ'oom na cwe' cantu. Ee tyola't'maaⁿndyena 'naⁿ na s'aaⁿ nchii nqueⁿ na s'aaⁿ cha'tso nnom. Ndo' matsona' na ñequii'cheⁿ cala't'maaⁿndye nn'aⁿ jom cha'waati xuee. Cal'a cha'tsondye nn'aⁿ naljo'.

²⁶Macwe' nc'e jo' chii 'ndiito Ty'oots'om joona na cal'ana ljo' na mach'eenal' nquiuna na ñe'cal'ana. Hasta yolcu tquiandyendaⁿ ntyjelcu ndo' nchii ljo' teincoondyena. ²⁷Ndo' mati naⁿnom nchii macandaⁿ cwe' ñequio yolcu tyom'aⁿna. Seijmeiⁿtina' joona na queeⁿ n'omna nc'iaana. Tyom'aⁿna meiiⁿ ñ'eⁿ ntyjenomna, ndo' nchii ljo' teincoondyena, cwii na jnaaⁿticheⁿ. Ndo' na ljo' l'ana, tyota'wi'ndye cheⁿnquieena, tiomndyena ñequio seiina na ntjeiⁿ ljo' ñel'ana.

²⁸Ndo' nc'e na l'ayana na tsuu' n'omna Ty'oots'om, jo' chii mati 'ndiitoom na cal'atona meiⁿljo'cheⁿ

natia na ñe'cal'ana. ²⁹M'aⁿna na cwil'ana cha'tso nnom na ticaty'iomyana'. Cha'na ts'aⁿ na cwe' m'aaⁿya ñ'eⁿ x'iaa', oo ts'aⁿ na ntjeiⁿ ljo' mach'ee ñ'eⁿ x'iaa' oo ts'aⁿ na matseiqueeⁿ ts'om 'naaⁿ x'iaa', ts'aⁿ na ticatseiñ'oom'ñe yuu na maty'iomyana', ts'aⁿ na taal' ts'om x'iaa', ts'aⁿ na matseicwjee nn'aⁿ, ts'aⁿ na matseintja'ñe ñequio x'iaa', ts'aⁿ na manquiu'nn'aⁿ x'iaa', ts'aⁿ na matsei'ndaa' ts'om x'iaa', ts'aⁿ na cwe' matseineiⁿto chiuu waa ñ'oom na mandii cantyja 'naaⁿ x'iaa', ³⁰ts'aⁿ na mation'oom x'iaa', ts'aⁿ na ticuee' ts'om Ty'oots'om, ts'aⁿ na wi'ñe ñequio x'iaa', ts'aⁿ na s'añe scuñe, ts'aⁿ na matseiwendyeñe cheⁿnquii, ts'aⁿ na matseijndaa'ñexco natia, ts'aⁿ na ticatseit'maaⁿñe nn'aⁿ na nda juu, ³¹ts'aⁿ na tiñequiaañe na nntsei'noⁿ yuu na ya oo yuu na tia, ts'aⁿ na meiiⁿ na ñ'oom 'ndyoo saa xocatseicanda, ts'aⁿ na ticajnda ntyjii ljo' cwitjoom nc'iaa', ts'aⁿ na tixocatseit'maⁿ ts'om x'iaa', ts'aⁿ na tic'oom na wi' ts'om nn'aⁿ, ³²joona manquiu'ndaa'ndyena na jnda sejndaa'ñe Ty'oots'om na nntsuundyena nn'aⁿ na nmeiiⁿ cwil'a, saa meiiⁿ na ljo', wjaana' na 'ool'ana na ljo', ndo' yacheⁿ na nquiuna quia na cwinty'iaana na majo'ti cwil'a nt'omcheⁿ nn'aⁿ.

Xcwe macu'xeⁿ Ty'oots'om nn'aⁿ

2 Cantyja 'naaⁿ ñ'oommeiⁿ, catsei'noⁿ na tjaa'naⁿ yuu cowañoom'na' 'u, nts'oona' ñ'eeⁿ cwiluiindyu', maco'wi'ndyu' cheⁿnncu' quia na jeeⁿ matsu' na nt'omcheⁿ nn'aⁿ jeeⁿ tiann'aⁿndye

ndo' majo'to ljo' na cwil'ana mache' 'u. ²Ee manquiuyaaya quia na nt'uiityeⁿ Ty'ooots'om nn'aⁿ na cwil'a na nmeiiⁿⁱ, nncu'xeeⁿ joona cantyjati na mayuu' na l'ana. ³U na matseituu' na cats'aaⁿ na cat'uiina' nn'aⁿ na cwil'a na nmeiiⁿⁱ, ¿aa ndya' matseituu' na tixocat'uiina' 'u ndo' ljo'waayu mache' cha'xjeⁿ naⁿñeeⁿ? ⁴Cwa ndya' candaa' ts'om' na ntso' na cajnda ntyjeeⁿ ñ'eⁿndyu'. Jom na jeeⁿ t'maⁿ ts'oom ñ'eⁿndyu', ndo' waljoo'cheⁿ na wi' ts'oom 'u. ¿Aa ticatsei'noⁿⁱ na luaa' mach'eeⁿ cha cjaañ'oomna' 'u na calcwe' ts'om' jnaⁿⁱ? ⁵Saa 'u nchii jo' ñe'catsa', 'u maxjeⁿ quie' ts'om', tiñe'calcwe' ts'om'. Maty'iomna' cantyja 'naⁿⁱ na matseit'ue'ya' na cat'uiina' 'u. Ee nncue'ntyjo xuee na nncu'xeⁿ Ty'ooots'om cha'tso nn'aⁿ cantyja 'naaⁿⁱ na maty'iomjana'. ⁶Maquialjo'cheⁿ manquiityeeⁿ ñequeiaaⁿ na ticwii cwii ts'aⁿ nncwantjom cantyjati na jnda ñes'aa. ⁷Ndaa joo nn'aⁿ na cwijoo' n'om na cwil'a yuu na maty'iomjana' na cantyja 'naaⁿⁱ jo' cwil'uee na nl'a yuu na matseit'maa'ñena' jom, ñequeiaaⁿ na nla'xmaⁿna na ticantycwii na cwita'ndo' añmaaⁿna. ⁸Saa t'maⁿ waa na nntseiw'eeⁿ nn'aⁿ na ticatuee'ndyecje nnoom, na cwi'oo nacjoo' ñ'oom na mayuu' cantyja 'naaⁿⁱaⁿ, na cwil'a cha'tso nnom natia. ⁹Jeeⁿ t'maⁿ nawi' nntseiquoom nacjoo cha'tsondye nn'aⁿ na cwil'a natia ndo' t'maⁿ nntsei'ndaa'na' nquiuna. Najndyee nntjoom nn'aⁿ judíos na ljo', ndo' majo'ti nntjoom nn'aⁿ na nchii judíos. ¹⁰Saa cha'tso nn'aⁿ na cwil'a

yuu na ya, tjoom' nntseit'maaⁿⁱñe Ty'ooots'om joona, nnts'aaⁿ na nluuit'maⁿndyena ndo' ñequeiaaⁿ na meiⁿcwii ñomtiuu tic'omna jo nnoom. Najndyee nnts'aaⁿ na ljo' ñequio nn'aⁿ judíos, ndo' mati nn'aⁿ na nchii judíos.

¹¹Ee Ty'ooots'om nchii na nncjaañ'oom'ñê ñ'eⁿ cwii ts'aⁿ, saa cwiiⁿcheⁿ tineiiⁿⁱeⁿ. ¹²Cha'tso nn'aⁿ na nchii judíos na la'xmaⁿ jnaⁿ na tyoondye chiuu matsa'ntjom ljeii na tqueⁿ Moisés, maxjeⁿ nntsuundyena nc'e na jnda jla'tjoondyena cantyja 'naaⁿⁱna' meiiⁿ tyoondyena juuna'. Ndo' cha'tso nn'aⁿ judíos na m'aⁿ nacje 'naaⁿⁱ ljeii'ñeeⁿ na la'xmaⁿ jnaⁿ, majuuna' nnt'uiityeⁿna' joona. ¹³Ee cantyja 'naaⁿⁱ Ty'ooots'om, nchii nn'aⁿ na cwe' cwindye chiuu matsa'ntjom ljeii'ñeeⁿ maqueeⁿ joona na tjaa jnaⁿ la'xmaⁿna, macandaⁿ nn'aⁿ na cwil'a chiuu na matsa'ntjomna'. ¹⁴Saa nn'aⁿ na nchii judíos na ticuaa ljeii lueena na matsa'ntjomna' na tqueⁿ Moisés, saa cwil'ana cha'xjeⁿ na ma'moⁿna' ndo' na ljo' nquieena laxmaⁿna' cha'cwijom ljeii na maqueⁿna' xjeⁿ joona. ¹⁵Ee cantyja na cwil'a naⁿñeeⁿ cwi't'mooⁿna na juu ljeii'ñeeⁿ teiljeiina' naquii' n'omna ee juu na m'aaⁿⁱ n'omna ma'moⁿna' na ljo'. Juu jo' macwji'yuu'ñena' na manquiuna quia cwil'ana yuu na ya, ndo' yuu na tia. ¹⁶Ee maxjeⁿ nleitquioo' na ljo' juu xuee na nncu'xeⁿ Ty'ooots'om cha'tso na cwe' wanty'iuu' tyol'ana. Maty'ioom ts'iaaⁿ Jesucristo na cu'xeeⁿ nn'aⁿ cantyja na jla'tjoondyena cha'xjeⁿ ma'moⁿ ñ'oom naya na mañequiaya ndaaⁿ nn'aⁿ.

Nn'aⁿ judíos ndo' ljeii
na tqueⁿ Moisés

17 'U je' na cwiluiindyu' ts'aⁿ judío. 'U quit'maⁿ ts'om' ljeii na tqueⁿ Moisés, ndo' macwji's'andyu' cheⁿ nncu' na tseixmaⁿ cwentaa' Ty'oots'om. 18 Jndaa'ya ntyji' chiuu l'ue ts'oom. Ndo' ma'moⁿ ljeii'ñeeⁿ njom' cwaaⁿ na yati nncwji'ndyu'. 19 Jndaa'ya ntyji' na ndaa nntsa' na nncja'chuundyu' nn'aⁿ na laxmaⁿ na nchjaaⁿ, ndo' na cwiluiindyu' chom na matseixueeñena' ndaa nn'aⁿ na m'aⁿ cantyja 'naaⁿ na jaaⁿñe. 20 'U matseitiuu' na jeeⁿ 'naⁿ na m'moⁿ ndaa nn'aⁿ na tijndo' n'om cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om ndo' na cwiluiindyu' cha'cwijom maestro 'naaⁿ nn'aⁿ na tijndye nquiu cantyja 'naaⁿ ee ñequio ljeii na matsa'ntjomna' na maleiñ'oom', waa ñ'oom na matsona' chiuu na nluii ndo' tseixmaⁿ ñ'oom na mayuu'. 21 'U na ma'moⁿ ndaa nt'omcheⁿ, ¿chiuu na tiñe'ca'moⁿ njom' nncu'? Xeⁿ ma'moⁿ na tinch'uee ts'aⁿ, ¿chiuu na mach'uee'? 22 Xeⁿ ma'moⁿ na tinc'oomya ts'aⁿ ñ'eⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ, quia jo' ¿chiuu na majo' mache'? 'U na jndo' 'naⁿ na cwe' nn'aⁿ l'a, quia jo' ¿chiuu na mach'uee' 'naⁿ na cwiñequia nn'aⁿ ndaa joona'? 23 Matseis'andyu' na maleiñ'oom' ljeii na tquiaa Ty'oots'om nnom Moisés, saa quia matsei'tjoondyu' jo nnom juuna', ¿aa nchii maju'cje' Ty'oots'om? 24 Ndo' na luaa', jeeⁿ xcwe ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii na matsona': "Nn'aⁿ na nchii judíos cwiluiindyena cwitio'ñ'oomna Ty'oots'om nc'e natia na cwil'a' 'o nn'aⁿ judíos."

25 'Naaⁿ na cwiluii ntjaaⁿ yo'ndaa naⁿ nom nda nn'aⁿ judíos jnda tseixmaⁿ na' xeⁿ matseicanda' ljeii na tquiaa Ty'oots'om nnom Moisés. Saa xeⁿ matsei'tjoondyu' nnom ljeii'ñeeⁿ maty'iomna' cantyja 'naⁿ cha'cwijom na ticaluii 'naaⁿñeeⁿ 'u. 26 Ndo' ts'aⁿ na quich'ee cha'xeⁿ matsa'ntjom ljeii'ñeeⁿ meiiⁿ tyooluii 'naaⁿñeeⁿ juu, naljo' mach'ee tsaⁿñeeⁿ matseijndaa'ñena' cantyja 'naaⁿ na cha'cwijom jnda tuii 'naaⁿñeeⁿ juu meiiⁿ ticaluii. 27 Juu ts'aⁿ na tyooluii 'naaⁿñeeⁿ, saa mach'ee chiuu t'maⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés, nñequiaa jnaⁿ 'u ts'aⁿ judío ee meiiⁿ na waa ljeii'ñeeⁿ l'o', saa tyootseicanda' juuna' ndo' 'u ts'aⁿ na jnda tuii 'naaⁿ tjaaⁿ. 28 Ee nchii cwe' tsjaaⁿ na tuiiñe ts'aⁿ, jo' na cwiluiiñe judío, meiiⁿ nchii cwe' 'naaⁿ na cwil'ana ndana na naⁿ nom. 29 Cwiwitquioo' na cwiluiiñe ts'aⁿ cwii judío quia na m'aaⁿ na xcwee' ts'om jo nnom Ty'oots'om. Juu 'naaⁿ na cwiluii tjaaⁿ ts'aⁿ matseicanda'ñena' quia nquii Espíritu Santo maqueⁿ xcoom naquii' ts'om ts'aⁿ. Ts'aⁿ na luaa' matseixmaⁿ, mal'ueeⁿ yuu na nncjaawee' ntyjii Ty'oots'om ñ'eⁿñe, tints'aa meiiⁿ nn'aⁿ ticjaawee' nquiuna ñ'eⁿñe.

3 Quia jo' ¿aa waa yuu mateijndeitiina' ts'aⁿ nc'e cwiluiiñe ts'aⁿ judío oo aa jndati cwiluiiñe nc'e na tuii 'naaⁿ tjaaⁿ a"? 2 Mayuu' na ljo'. Ndo' jndye nnom niom na cwit'moⁿ na ljo'. Najndyee nc'e na tquiaa Ty'oots'om ñ'oom'm ndaana. 3 Saa je' je', xeⁿ na nt'omndye naⁿñeeⁿ ticala'yuya n'omna, ¿aa jo' chii mati jom

taxotseicanaꝯ ñ'oom' ñom?

⁴Majndaa'ya na nchii ljo' ee jom mach'ee' cantyja na maty'iomjanya mei' na cha'tso nn'a' cwiluiindyena na cantundyena. Ee ñ'oom'm na teilejii matsona':

Ñequio ñ'om'ndyo' nleitquioo' na cwiluiindy' na maty'iomjanya'.

Mei' xoca'mo'na' na matsei'tjoondyu' quia cwilue nn'a' na tixcwe mache'.

⁵Saa xe' joo na ticaty'iomjanya' na cwil'aaya cwit'moo'na' na Ty'oots'om cwiluiñê na maty'iomjanya', ¿chiiu n'luuyooꝯya? ¿Aa nnts'aache'na' na tixcwe ljo' mach'ee' quia na matseijndaa'ñê na nntioo'ya jnaa'ya? Matseinchu'a ñ'oommei' cha'xje' na cwila'nchu' nn'a' ñ'oom. ⁶Saa mei'chjoo nchii ljo', ee xe' Ty'oots'om tixcwe ljo' mach'ee' quia jo' ¿chiiu nnts'aayom na nncu'xee' nn'a' tsjoomnancue?

⁷Saa xe' juu na cantu na matseixma'ya matsei'maa'ñena' Ty'oots'om na cwiluiñê na mayom'm, quia jo' ¿chiiu na macu'xe'na' ja na cwiluiindy' ts'a' jna'? ⁸Xe' na luaa' waa quia jo' chiiu tical'aayaaya natia cha cantyja 'naa' jo' cats'aana' yuu na ya, cha'xje' cantu na cwila'nei' nt'om nn'a' na cwilue na ljo' cwil'uuyâ. Maxje' maty'iomjanya' na cat'uiitye' Ty'oots'om na ñ'ee' na nmei' cwiluena.

Tjaa 'ñee' c'oom na tyootseitjoõne

⁹Quia jo' jaa nn'a' judíos, ¿aa waa cwii nnom na mach'eena' na yati cantyja 'naa'ya jo nnom

Ty'oots'om, nchiiti nn'a' na nchii judíos? Mei'chjoo nchii jo', ee jndā macwil'uuya na cha'tso nn'a' m'a'na nacje 'naa' jna', mei' nn'a' judíos, ndo' mei' nn'a' na nchii judíos. ¹⁰Cha'xje' ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii na matsona':

Mei'cwii tjaa 'ñee' juu c'oom na mach'ee na maty'iomjanya'.

¹¹Mei'cwii tjaa 'ñee' c'oom na matsei'no' cantyja 'naa' Ty'oots'om.

Tjaa 'nee' juu na mal'ue jom.

¹²Cha'tsondyena jndā macwila'jomndyena nato na tis'a.

Tjaa yuu nndaꝯ na nleil'uee'ñê joona.

Mei'cwiindy' joona tic'oom na mach'ee yuu na ya, mei'cwii, mei'cwii.

¹³Cantyja na cwila'nei'na ñ'oom cwajndii, matseijomna' joona cha'cwijom cwii tsei'tsuua na ticatā na maju'na' jndye c'ee. Jee' yoo' ndyueena ñ'e' cantu. Ñ'oom wi' na cwila'nei'na matseijomna' cha'cwijom ndaa ndyuee canduu na wjeena'.

¹⁴Ñequii'che' cwila'nei'na ñ'oom ntjei' nacjoo nc'iaana. Ñ'oom na cwila'ndaa'na' na ñ'ee'.

¹⁵Cwii ñ'oom na tit'ma' saa nla'cuee'na x'iaana.

¹⁶Mei'yuuche' na cwiquiena, cwila'ndaa'na n'om nn'a', ndo' cwe' nc'e jnaa' joona maco'wi'na' na ñ'ee'.

¹⁷Ndo' ticaliuna chiiu waa na nnc'oom ts'a' na tjaa tia' ñ'e' nn'a'.

¹⁸ Meiⁿ cwe' tic'oom' n'omna
na nnc'omna na nquiaana
Ty'oots'om.

¹⁹ Jaa manquiuuya na tquiaa
Ty'oots'om ljeii na matsa'ntjomna'
na tqueⁿ Moisés ndaa' jaa
nn'aⁿ judíos. S'aaⁿ na ljo' cha
catseicheⁿ na' meiⁿ cwi'ñeeⁿ cheⁿ ts'aⁿ
na m'aaⁿ nacje 'naaⁿ ljeii'ñeeⁿ na
ñe'catso na tjaa jnaaⁿ!. Ee cantyja
'naaⁿ juuna' matseijndaa'ñê na
cha'tsondye nn'aⁿ la'xmaⁿ na jnaⁿ.
²⁰ Ee nchii nlqueⁿ na' ts'aⁿ na tjaa
jnaaⁿ! jo nnom Ty'oots'om nc'e
na mach'ee yuu na matsa'ntjom
ljeii'ñeeⁿ. Ee juuna' ts'iaaⁿ na' tomti
na matseijndaa'ñena' na cwiluindyjo
nn'aⁿ jnaⁿ jo nnoom.

**Nlui'n'maa'ñe ts'aⁿ nc'e
na matseyu'ya ts'om**

²¹ Saa' je' jnda' t'moⁿ Ty'oots'om
chiiu ya yuu na tseixmaⁿ ts'aⁿ na
tjaa jnaaⁿ! jo nnoom, taxocwil'ue
meiⁿ na ñe'tseicanda' ts'aⁿ ljeii na
tquiaaⁿ nnom Moisés ñequio nt'om
ñ'oom na tandyo xuee jla'ljeii
profetas, cwit'mooⁿ na' na ljo'!

²² Je' tomti matsa' Ty'oots'om nn'aⁿ
na meiⁿ cwii jnaⁿ tacola'xmaⁿ na,
quia na cwila'yuya n'omna ñ'eⁿ
Jesucristo. Meiⁿ tyooch'eeⁿ na cwe'
ñejndaa' nn'aⁿ na matseii'oom'ñê.

²³ Ee cha'tsondyeñ'eⁿ nn'aⁿ tjom
la'xmaⁿ na jnaⁿ, ndo' meiⁿ cwii
ticuaa cantyja 'naaⁿ na na
nlquiena jo nnom Ty'oots'om
na nncwiji'n'maaⁿ ñê añmaaⁿ na.

²⁴ Saa' nc'e naya na matseixmaaⁿ
na cwe'yuu cwicandaaya, jo'
chii maqueeⁿ nn'aⁿ na tjaa jnaⁿ
laxmaⁿ na jo nnoom. Mach'eeⁿ
na ljo' nc'e tiom'ua Jesucristo

jnaaⁿ cha'tsondye nn'aⁿ. ²⁵ Tqueⁿ
Ty'oots'om jom na cueeⁿ eⁿ cwentaa
jnaaⁿ jaa cha meiⁿ cwi'ñeeⁿ cheⁿ
ts'aⁿ na matseyu'ya ts'om ñ'eⁿ ñê
matseicanduu'na' jnaaⁿ! tsaⁿ ñeeⁿ.
Laa'ti' seijndaa'ñe Ty'oots'om
cha ca'moⁿ na' na mach'eeⁿ yuu
na maty'iomyana'. Ee teiyoticheⁿ
cwii tjooccheⁿ na nncue'ntyjo xjeⁿ
na nncue' Cristo, nc'e na m'aaⁿ
nioomcheeⁿ, t'icwjaa'ñê cwenta
jnaaⁿ nn'aⁿ. ²⁶ Maluaa' ma'moⁿ na'
je', na Ty'oots'om xcwe mach'eeⁿ
quia na mañequiaaⁿ na caliu
nn'aⁿ na matsaaⁿ aⁿ joona na tjaa
jnaⁿ la'xmaⁿ na jo nnoom, nc'e na
cwila'yuya n'omna ñequio Jesús.

²⁷ ¿Yuu waa' je' na nndaa
nntseis'añe cheⁿ nquii ts'aⁿ? Tquia
jnda' tquie'na' jo'. ¿Chiiu na
ljo'? ¿Aa ee cwila'canda'ndyo
ljo' na matsa'ntjom ljeii na
tqueⁿ Moisés? Meiⁿ chjoo nchii
jo', tomti ee na cwila'yuya cwii
n'ooⁿ ya ñequio Jesucristo. ²⁸ Quia
jo' cwiwitquioo'ndyeyu na
maqueⁿ Ty'oots'om ts'aⁿ na tjaa
jnaⁿ tseixmaⁿ jo nnoom nc'e na
matseyu'ya ts'om, meiⁿ ticwjaa'ñê
cwenta aa matseicanda' chiiu
t'maⁿ ljeii'ñeeⁿ oo aa tyootseicanda'
juuna'. ²⁹ Ndo' Ty'oots'om je', ¿aa
ñequiicheⁿ m'aaⁿ ñê cantyja 'naaⁿ
nn'aⁿ judíos? ¿Aa nchii mati ñequio
nn'aⁿ na nchii judíos? Mayuu' na
ljo'. ³⁰ Ee ñecwii Ty'oots'om m'aaⁿ
na juu matsa' nn'aⁿ na tjaa jnaⁿ cwii
cola'xmaⁿ ee na cwila'yuya n'omna
ñ'eⁿ Jesucristo. Ticwjaa'ñê cwenta
aa jnda' tuii 'naaⁿ tjaaⁿ! ts'aⁿ oo aa
tyooluii. ³¹ Quia jo', ¿aa nc'e na
cwila'yuya n'ooⁿ ya ñ'eⁿ Jesucristo
jo' chii mach'ena' na tjaa yuu

cwil'ue ljeii na tqueⁿ Moisés?
Meiⁿchjoo nchii jo', ee mañequio
na cwila'yulya cwii n'ooⁿya ñ'eⁿ
Jesucristo cwi'tjei'yuu'ndyo na l'ue
ljeii'ñeeⁿ.

Ñ'oom cantyja 'naa' Abraham

4 Ndo' na luaa' waa, ¿cwaaⁿ cwii
nnom na jndaa tue'ntyjo s'aa
welo welooya Abraham cantyja
'naa'ⁿ ñ'oomwaa'? ²Ee xeⁿ mayuu'
tqueⁿ Ty'oots'om jom na tjaa
jnaⁿ cwicatseixmaaⁿ cwe' ee cwii
nnom na s'aaⁿ, nndaa nntseis'añe
cheⁿnqueⁿ, saa nchii cantyja 'naa'ⁿ
Ty'oots'om na nluii na ljo'. ³Ee ¿ljo'
matso ljeii 'naa'ⁿ Ty'oots'om cantyja
'naa'ⁿa? Matsona: “Tyotseyu'ya
ts'om Abraham ñequio Ty'oots'om,
ndo' na s'aaⁿ naljo', Ty'oots'om tqueⁿ
jom na tjaa jnaⁿ cwicatseixmaaⁿ.”

⁴Quia na mach'ee ts'aⁿ ts'iaaⁿ, s'om
na nnjoml'uañê, nchii cwe' na
macanaaⁿa' jo', macoñoom ee
jndā tantjoom. ⁵Saa nchii cantyja
ljo' na mach'ee ts'aⁿ, jo' chii maqueⁿ
Ty'oots'om juu na cwiluiiñe na tjaa
jnaⁿ tseixmaⁿ. Maqueeⁿ nn'aⁿjnaⁿ
na tjaa jnaⁿ cwicalaxmaⁿ na nc'e
na cwilayu'ya n'omna ñ'eⁿ Cristo.

⁶Nquii David, seineiⁿ cantyja
'naa'ⁿ ñ'oom'ñeeⁿ. Tsoom na t'maⁿ
mañequiaana' na neiⁿ cwii ts'aⁿjnaⁿ
quia maqueⁿ Ty'oots'om jom na
tjaa jnaⁿ tseixmaaⁿ, meiⁿ ticwjaa'ñê
cwenta cantyja na mach'ee. ⁷Tsoom:

Jeeⁿ neiⁿ nn'aⁿ na cha'tso
jnaaⁿ na jndā seit'maⁿ ts'om
Ty'oots'om,
ndo' jndā seicanoom'm jona.

⁸Jeeⁿ neiⁿ ts'aⁿ na tajom catso
Ty'oots'om na chujnaⁿti
nnoom.

⁹Quia jo' juu na luaa' matsona'
nnc'om ts'aⁿ na neiⁿeⁿ ¿aa
cwe' tomti ncjoo nn'aⁿ judíos
cwicandaaya jo' oo aa mati
nt'omcheⁿ nn'aⁿ? Ee jndā l'uuya
quia na seiyu'ya ts'om Abraham
ñ'eⁿ Ty'oots'om, xjeⁿñeeⁿ tqueⁿ
jom na tjaa jnaⁿ tseixmaaⁿ. ¹⁰¿Ljo'
xjeⁿ tqueⁿ Ty'oots'om jom na ljo'?
¿Aa quia jndā na s'aañe cheⁿnqueⁿ
'naaⁿ na seicatooⁿ na cwil'aa jaa
nn'aⁿ judíos ndaaya na naⁿnom,
oo aa xjeⁿ na tyooch'eeⁿ na ljo'?
Tuii na ljo' xjeⁿ na tyooch'eeⁿ
'naaⁿñeeⁿ. ¹¹Jndanquia chii sa'ntjom
Ty'oots'om jom na cats'aañe
cheⁿnqueⁿ 'naaⁿ tjaaⁿa'. Juu
'naaⁿñeeⁿ ma'moⁿna' na jndā tqueⁿ
Ty'oots'om jom na tjaa jnaⁿ tseixmaaⁿ
jo nnom nc'e na matseyu'ya ts'oom
ñ'eⁿñe. Quia ljo'cheⁿ tso Ty'oots'om
nnoom na nntseixmaaⁿ tsoty
cha'tsondye nn'aⁿ na cwilayu' ñ'eⁿñe
meiⁿ ticaluii 'naaⁿ jona. Ndo' nc'e
na cwila'yulya n'omna ñ'eⁿñe, jo' na
maqueⁿ jona na ticala'xmaⁿ na jnaⁿ.
¹²Mayuu' cwiluiiñe Abraham tsoty
nn'aⁿ na jndā tuii 'naaⁿ ntjaaⁿna,
saa nchii macandā cwiluiiñe na ljo'
ndaa nn'aⁿ na jndā tuii 'naaⁿ ntjaaⁿ
xeⁿ nchii mati ndaa nn'aⁿ na majo'ti
cwila'yulya n'omna ñ'eⁿ Ty'oots'om
cha'xjeⁿ na s'aaⁿ cwi'tjoocheⁿ na s'aaⁿ
'naaⁿ nqueⁿ.

Seicandaa'ñe Ty'oots'om ñ'oom'm nnon Abraham nc'e na tyotseyu'ya ts'om ñ'eⁿñe

¹³Ee nnom Abraham ñequio
tsjaaⁿ 'naaⁿa' na jndyowicantyyoo'
tso Ty'oots'om ñ'oom na nnts'aaⁿ
na nndaana tsjoomnancue.
Nchii cwe' nc'e na seicandaa'ñe

Abraham ljeii na matsa'ntjomna', jo' na tso Ty'oots'om na nnts'aaⁿ na ljo', saa nc'e seiyu'ya ts'om ñeⁿñê, jo' na tqeⁿ jom na tjaa jnaⁿ tseixmaaⁿ. ¹⁴Ee xeⁿ na mayuu' na joo nn'aⁿ na cwila'canda ljeii na tquiaa Ty'oots'om nnom Moisés nndaana tsjoomnancue, quia jo' cwe' ts'iaaⁿndyo na cwila'yuya n'omna, ndo' mati juu ñ'oom na tsoom nnom Abraham na nnts'aaⁿ jnda tyui'na'. ¹⁵Ee ljeii na tquiaa Ty'oots'om nnom Moisés, matseijndaa'ñena' na nnt'ueeⁿ nn'aⁿ. Macanda xeⁿ ticuaa ljeii'ñeeⁿ ndaana, quia jo' xocatsona' na cwila'tjoondyena nnomna'.

¹⁶Jo' chii ñ'oom na tju' Ty'oots'om nacjoom'm na nnts'aaⁿ ñequio Abraham waana' jo ndaa nn'aⁿ tsjaaⁿ 'naaⁿ'aⁿ na jndyowicantyjoo'. Ñ'oom na tsoom na nnts'aaⁿ na ljo', cwiluiñena' cwii naya na cwe'yu jnaaⁿ'aⁿ ee na seiyu'ya ts'oom ñ'eⁿñê. Jo' chii ñ'oom'ñeeⁿ nchii macanda cwentaa nn'aⁿ na cwi'oontyjo chiuu matsa'ntjom ljeii, xeⁿ nchii mati cwentaa cha'tsondye nn'aⁿ na cwila'yuya n'omna cha'xjeⁿ na tyotseyiu' cwii ts'om jom. Luaa' waa na maqueⁿna' Abraham na cwiluiñê tsotyaaya na cha'tsondyo ¹⁷jo nnom Ty'oots'om na ñ'eⁿ seiyoom'm. Mañejuuti na mañequiaa na cwitando'xco l'oo, ndo' mach'ee na cuaa 'naⁿ na tijoom ñetuaa. Luaa' matseicandaa'ñena' cha'xjeⁿ matso ñ'oom'm na teiljeii na matsona': "Ja maquiaⁿ ya 'u na cwiluiindyu' tsotye cha'tsondye nn'aⁿ."

¹⁸Ndo' meiiⁿ na tjaa'naⁿ cwii nnom na m'moⁿna' na juu ñ'oom

na tso Ty'oots'om nnom Abraham na nnts'aaⁿ nntseicandaa'ñena', saa tyotseyoom'm ndo' tyocantyyaa' ts'oom na nluii cha'xjeⁿ na tso nnoom. Ndo' na ljo' tue'ntyjo na cwiluiñê tsotye jndyendye nn'aⁿ cha'xjeⁿ ñ'oom na tso Ty'oots'om nnoom: "Maluaa' nncue'ntyjo na jndye nncjaawicantyjoo' tsjaaⁿ 'naⁿ.'" ¹⁹Meiiⁿ na manndyoo' ndaaⁿ cwii sianto chuu' Abraham, ndo' ntyjeeⁿ na manndyoo' na nncwjena ñequio scoom'm Sara ndo' jeeⁿ jnda tqiendyena na nnc'oomya ndana, saa maxjeⁿ ticantycwii na tyotseyu'ya cwii ts'oom ñ'eⁿ Ty'oots'om. ²⁰T'icats'aana' na we waa nnc'oom' ts'om Abraham meiiⁿ na ñ'eeⁿ na ntyjaa' ts'oom ñ'oom na tso Ty'oots'om na nnts'aa. Yacheⁿ tyotseyu'ya ts'oom ndo' tyocantyyaa' ts'oom juu ndo' tyotseit'maaⁿñê juu, ²¹ee majndaa'ya ntyjeeⁿ na Ty'oots'om waa najndei na nntseicandaa'ñe ñ'oom'ndyoo. ²²Ndo' nc'e na tyotseyu'ya ts'oom, jo' chii tqeⁿ Ty'oots'om jom na cwiluiñê na tjaa jnaⁿ cwicatseixmaaⁿ.

²³Ndo' juu ñ'oom na teiljeii na tqeⁿ Ty'oots'om juu na tjaa jnaⁿ cwicatseixmaⁿ nc'e na tyotseyu'ya ts'om, nchii macanda waana' cantyya 'naaⁿ' Abraham. ²⁴Mati teiljeiina' cwentaa jaa. Ee na cwila'yuya n'ooⁿya ñ'eⁿ Ty'oots'om, jo' chii mati jaa maw'ana' na tjaa jnaⁿ cwicola'xmaaⁿya, ee na cwila'yuu'a ñ'eⁿ nqueⁿ na s'aaⁿ na tando'xco Jesús jnda na tue', nqui na cwiluiñe na matsa'ntjom jaa, ²⁵manquiti tsaⁿ na tquia nn'aⁿ cwentaa na cue' cwentaa' jnaaⁿya

ndo' na tqúiaaⁿ na tando'xco cha nncwji'n'maaⁿñe jaa.

Tjaa jnaⁿ cwicola'xmaaⁿya

5 Jo' chii nc'e na jndā tqueⁿna' na cwiluiindyō nn'aⁿ na tjaa jnaⁿ cwicolaxmaaⁿya nc'e na cwila'yuyā n'ooⁿya ñ'eⁿ Ty'oots'om, jndā ljoya ts'om Ty'oots'om ñ'eⁿndyō nc'e nquii Jesucristo na cwiluiñe na matsā'ntjom jaa. ²Macantya 'naaⁿ jom, jo' na macwjaa'ñena' jaa naquii' nayawaañe na matseixmaⁿ Ty'oots'om na cwicalui'n'maaⁿndye nn'aⁿ, na cwila'yuyā n'om ñ'eⁿñê. Ndo' tyeⁿ m'aaⁿya naquii' ñ'oomwaa' ndo' mañequiaana' na jeeⁿ neiiⁿya, ee ntyjaa'yā n'ooⁿya na nla'jomndyō na matseit'maaⁿñena' Ty'oots'om. ³Ndo' nchii macandā jo', mati mañequiaana' na neiiⁿya naquii' nawi' na cwitjooⁿya. Ee nquiuyu na joo nawi'ñeeⁿ 'oon'omna' jaa na c'ooⁿya na t'maⁿ n'ooⁿ. ⁴Ndo' juu na m'aaⁿya na t'maⁿ n'ooⁿya mach'eena' na cwinaⁿndyō quia cwiwinooⁿya nawi', ndo' juu na cwinaⁿndyō mañequiaana' na tyeⁿ cwicantyyaa' n'ooⁿya Ty'oots'om. ⁵Ndo' juu na cwicantyyaa'yā n'ooⁿya Ty'oots'om, tacats'aana' nquiuyu na cwe' ts'iaaⁿndyō jo', ee jndā seicato' Ty'oots'om naquii' n'ooⁿya ñequio juu na candyā ts'oom jaa ee jndā tqúiaaⁿ Espíritu Santo naquii' n'ooⁿya.

⁶Juu xjeⁿ na ñet'ooⁿya na tjaa chiuuya na nl'aaya na nntjei'n'maaⁿndyō cheⁿncjoo, majuuto xjeⁿñeeⁿ tqúiaañe Cristo na cueⁿleⁿ cwentaa jaa nn'aⁿ na tia nn'aⁿndyō. ⁷Jeeⁿ jndei'na' na ñequiaañe ts'aⁿ na cue' cwentaa'

x'iaa' meiiⁿ cwiluiñe tsaⁿñeeⁿ ts'aⁿ na mach'ee na maty'iomyana'. Saa nndaā nnts'aana' na m'aaⁿ cwii ts'aⁿ na nljoya ts'om na cue' cwentaa' cwii ts'aⁿ na mayuu'cheⁿ ya ts'aⁿñe. ⁸Saa Ty'oots'om ma'mooⁿ na candyā ts'oom jaa, ee xjeⁿ na ndicwaⁿ cwiluiindyō nn'aⁿjnaⁿ jñoom Cristo na cue' cwentaaya. ⁹Je' je' na jndā tue' Cristo, jndā tqueⁿna' jaa na tjaa jnaⁿ cwicola'xmaaⁿya jo nnom Ty'oots'om, jo' chii cantya 'naaⁿ Cristo, majndaa'yā na taxocat'uiina' jaa quia na nncu'xeⁿ Ty'oots'om nn'aⁿ xuee na macandā. ¹⁰Ee xeⁿ juu xjeⁿ na ñet'ooⁿ nndiaa'ndyō ñ'eⁿ Ty'oots'om tqueeⁿ jaa na cwiljoya ts'oom ñ'eⁿndyō nc'e na tue' Jnaaⁿ, majndeiticheⁿ je' na nlui'n'maaⁿndyō nc'e na wanoom'm. ¹¹Ndo' nchii macandā jo', xeⁿ nchii mati mañequiaana' na jeeⁿ neiiⁿya na matseitjoom'na' jaa ñ'eⁿ Ty'oots'om nc'e Taya Jesucristo jo' na cwiljoya ts'om Ty'oots'om ñ'eⁿndyō.

Xuii' cantya 'naaⁿ Adán ñequio Cristo

¹²Luua waa cantya 'naaⁿ ñ'oomwaa'. Jnaaⁿ cwii ts'aⁿ, jo' na jndyoqueie' jnaⁿ tsjoomnancue ndo' jnaaⁿ jnaⁿñeeⁿ jo' na cwiwje nn'aⁿ ndo' na cwiwje nn'aⁿ, luua ty'oomna' cha'tsondye nn'aⁿ ee cha'tsondyena laxmaⁿna jnaⁿ. ¹³Cwitjoocheⁿ na nncuaa ljeii na matsā'ntjomna', maxjeⁿ cwila'tjoondye nn'aⁿ jo nnom Ty'oots'om, saa tícatsoom na waa jnaaⁿ ts'aⁿ quia na tjaa'na' ljeii na maqueⁿna' xjeⁿ. ¹⁴Saa meiiⁿ na ljo', xjeⁿ na t'oomcheⁿ Adán hasta xjeⁿ

na t'oom Moisés, maxjeⁿ tyowje nn'aⁿ na tyola'tjoondyena meiiⁿ na nchii tyola'tjoondyena nnom cwii ñ'oom na jnda sa'ntjom Ty'oots'om, cha'xjeⁿ s'aa Adán, juu na cwiluiiñe cwii na matseijomna' nquii na quia ndyo.

¹⁵Juu na seitjooñe Adán, meiⁿchjoo titseijomna' ñequio juu naya na mañequiaa Ty'oots'om na cwito'ñoqⁿya. Ee cwe' na seitjooñe cwii ts'aⁿ, jo' na cwiwje nn'aⁿ, saa juu naya na cwe'yu na mañequiaa Ty'oots'om na cwito'ñoqⁿ cantyja 'naaⁿ ñecwii ts'aⁿ, majuu Jesucristo, juuna' jndati tseixmaⁿna' ndo' mañ'omna' jndyendye nn'aⁿ. ¹⁶Juu na seitjooñe Adán, meiⁿchjoo ticatseijomna' ñequio na macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om añmaaⁿya. Ee cantyja 'naaⁿ jnaaⁿ ñecwii ts'aⁿ mat'uiityeⁿna' cha'tsondye nn'aⁿ. Saa cantyja 'naaⁿ juu na macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om nn'aⁿ, cwe'yu matsaaⁿaⁿ nn'aⁿ na cwiluiindyena na tjaa jnaⁿ la'xmaⁿna jo nnoom meiiⁿ na jndye nnom jnda jla'tjoondyena. ¹⁷Ee xeⁿ cantyja na seitjooñe Adán, teijndaa' na maxjeⁿ nncwje cha'tso nn'aⁿ, majndeiticheⁿ naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om na cwe'yu, maqueⁿna' nn'aⁿ na cwilaljo Jesucristo na tjaa jnaⁿ cwila'xmaⁿna jo nnom Ty'oots'om. Cantyja 'naaⁿ juu jndyendye nn'aⁿ nluixcondyena.

¹⁸Ee cha'xjeⁿ juu na seitjooñe Adán seijndaa'ñena' na mat'uiina' cha'tsondye nn'aⁿ, maluaa' cantyja 'naaⁿ juu na seicandaⁿñe Jesucristo, maqueⁿna' jndye nn'aⁿ na cwiluiindyena nn'aⁿ na tjaa jnaⁿ la'xmaⁿ. ¹⁹Ñe'ca'moⁿna'

cwe' nc'e na títseicanda Adán jo nnom Ty'oots'om jo' na s'aana' na cha'tsondye nn'aⁿ la'xmaⁿna jnaⁿ, maluaa' matseijomna' cantyja 'naaⁿ Cristo seicanaⁿ jo nnom Ty'oots'om, jo' na jndyendye nn'aⁿ maqueⁿ Ty'oots'om na tjaa jnaⁿ cwicola'xmaⁿna jo nnoom.

²⁰Saa quia na teitquioo' ljeii na tqueⁿ Moisés seicanto'tina' jnaaⁿ nn'aⁿ, ndo' jnda na tjawijndyeti jnaaⁿ nn'aⁿ, Ty'oots'om seicwaljoo'tyeeⁿ na ya ts'aⁿñe ñequio nn'aⁿ. ²¹Ndo' cha'xjeⁿ juu jnaⁿ waa najndei na tseixmaⁿna' na cwje nn'aⁿ, malaa'ti' juu naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om na maqueⁿna' jaa na tjaa jnaⁿ la'xmaaⁿya waaticheⁿ najndei na matseixmaⁿna' na ñnequiaana' na ticantycwii na cwitandoo'a nc'e nquii Jesucristo na cwiluiiñe na matsa'ntjoom jaa.

L'oo jaa cantyja 'naaⁿ jnaⁿ saa cwitandoo'a nc'e Cristo

6 ¿Quia jo' ¿chiiu nl'uuyoo cantyja 'naaⁿ ñ'oommeiⁿ? ¿Aa tsal'aatyaaaya jnaⁿ cha na nnto'ñoqⁿtyaa naya na matseixmaaⁿ? ²Tijoom jndaa. Ee juu ts'aⁿ na jnda tue' xocandaⁿ nntsa'ntjomti natia jom. Ndo' jaa nn'aⁿ na cwila'yuu'a ñ'eⁿ Cristo cwiluiindyö l'oo jo nnom jnaⁿ. Jo' chii ¿chiiu nluuiyuu na nl'aatyaaaya natia? ³¿Aa ticala'noⁿyo' quia na teits'oomndyo, tjaa'ñena' jaa cantyja na tue' Cristo Jesús? ⁴Ee quia na teits'oomndyo tjoom' tjacanty'iuu'ndyo ñequio Cristo jo' na tqueⁿna' na l'oo jaa, cha na nnts'aana' na la'xmaaⁿya nn'aⁿ na cwita'ndo'xco cha'xjeⁿ na tando'xco

Cristo cantyja 'naa^m juu na t'maⁿ najndeii na matseixmaⁿ Tsotyaaya Ty'oots'om.

⁵Ndo' xeⁿ seitjoom'na jaa ñ'eⁿñê cantyja na tueeⁿeⁿ, mati matseitjoom'na' jaa ñ'eⁿñê cantyja na tando'xoom. ⁶Manquiuyuua juu na ñejla'xmaaⁿya na tyol'aaya jnaⁿ, ty'ioomna' jo' ts'oom'naaⁿ ñ'eⁿ Cristo, cha juu na mach'eenal na cwila'tjoondyo nnom Ty'oots'om, catyuii' najndeii na matseixmaⁿna' na nndyaandyo na cwindya'ntjooⁿya nnom jnaⁿ cha'xjeⁿ mandi'ntjomtyeⁿ cwii ts'aⁿ nnom ts'aⁿ na seijnda jom. ⁷Ee ts'aⁿ na jnda tue' jnda jndyaañê na maqueⁿ jnaⁿ xjeⁿ jom. ⁸Ndo' nc'e na cwila'jomndyo ñ'eⁿ Cristo na tueeⁿeⁿ, mati cwila'yuu'a na nntandoo'a ñ'eⁿñê. ⁹Ee manquiuyuua na Cristo cwii ndii' na jnda tando'xoom na tueeⁿeⁿ, tacuaa cwii xuee na nncue'nnaaⁿaⁿ ee juu na mach'ee na cwiwje nn'aⁿ tatjaa'na' ljo' cwiya nndaq nnts'aana' ñ'eⁿñê. ¹⁰Quia na tue' Cristo, ñejom ndii' tueeⁿeⁿ cwentaa jnaaⁿ nn'aⁿ, meiⁿ taca'na' na cue'nnaaⁿaⁿ. Ndo' je' na wanoom'm, wanoom'm cwentaa' Ty'oots'om. ¹¹Jo' chii mati 'o, c'oom'ya n'om'yo' na mayuu'cheⁿ na jnda tja'yo' cantyja 'naa^m jnaⁿ, ndo' na tando'yo' cantyja 'naa^m Ty'oots'om ee na matseitjoom'na' 'o ñequio Cristo Jesús na cwiluiñê na matsa'ntjoom jaa.

¹²Jo' chii tañequiandyo' na nnaⁿjndei jnaⁿ na nnts'a'ntjomna' seii'yo' na cwiwje, na nlqueⁿna' xjeⁿ 'o na nla'candaq'ndyo' chiuu l'ue ts'omna'. ¹³Meiⁿ tintio'yo'

seii'yo' l'o jnaⁿ, na nleil'uena' cha'na l'ots'iaaⁿ na ñ'eⁿ nluui yuu na ticaty'iomyana'. Je' je' quiandyo' che'ncjo'yo' l'o Ty'oots'om cha'xjeⁿ nn'aⁿ na tando'xco na tja, ndo' catio'yo' seii'yo' l'ooⁿ na nleil'uena' cha'na l'ots'iaaⁿ na ñ'eⁿ nluui yuu na maty'iomyana'. ¹⁴Ee ticatsona' na nlqueⁿ jnaⁿ xjeⁿ 'o, ee nchii m'aⁿyo' nacje 'naa^m ljeii na tqueⁿ Moisés, 'o m'aⁿyo' nacje 'naa^m naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om.

Matseijomna' jaa cha'cwijom ts'aⁿ na teijndañe

¹⁵Quia jo' ¿chiiu nncuaa? ¿Aa nc'e na tic'ooⁿya xjeⁿ 'naa^m ljeii'ñeeⁿ, jo' chii nla'tjoondyotyaa nnom Ty'oots'om? ¿Aa nl'aa na ljo' nc'e na cwicandaaya naya na matseixmaaⁿ? Jeeⁿ tic'oom'na' jo'. ¹⁶O manquiujndaa'ndyo' quia mañequiaañe ts'aⁿ na nndi'ntjomtyeeⁿ nnom cwiicheⁿ na nntseicanaqⁿ ljo' na matsa'ntjom, cwiluiñe tsaⁿñeeⁿ ts'aⁿ na tyeⁿ mandi'ntjom nnom patrom 'naa^m ndo' jndei'na' na catseicanaqⁿ ljo' na matsa'ntjom tsaⁿñeeⁿ. Jo' chii xeⁿ mandi'ntjom ts'aⁿ nnom jnaⁿ, wjaan'omna' juu na nntsuuñe, oo aa nntseicanaqⁿ nnom Ty'oots'om, na cantyja 'naa^m jo' nnc'oom cha'xjeⁿ na ma'moⁿna'. ¹⁷Saa jeeⁿ ndya' quian'l'uaa' Ty'oots'om, na 'o meiiⁿ na tyeⁿ ñejndye'ntjom'yo' nnom jnaⁿ, saq je' ñequio na xcwee'ya n'om'yo' cwila'ñ'oom'ndyo' ñ'oom na t'mooⁿ nn'aⁿ ndaa'yo' cantyja 'naa^maⁿ. ¹⁸Ndo' je' na jnda seicandyaañê 'o nnom jnaⁿ, jo' chii cwiluiindyo' nn'aⁿ na cwindye'ntjomtyeⁿ cantyja na maty'iomyana'.

¹⁹Matseinaⁿ ñ'oommeiⁿ ndaaⁿyo' cha'xjeⁿ ñ'oom na cwila'neiⁿ nn'aⁿ nc'e 'o ticala'noⁿya'yo' joona'. Quia jo' cha'xjeⁿ na jnda tquia'ñ'eⁿyo' seii'yo' na ñejndye'ntjom'tyeⁿyo' nnom jnaⁿ ñequio ndaa cha'tso nnom natia, ndo' na ñel'a'yo' yuu na matso ljeii na matsa'ntjomna' na tall'a'yo', maluaa' je' quiandyo'ñ'eⁿyo' na ndye'ntjom'yo' cha'xjeⁿ na maty'iomyana' na cantyja 'naaⁿ jo' xcwe nc'om'yo' jo nnom Ty'ooots'om.

²⁰Xjeⁿ na ñejndye'ntjom'tyeⁿyo' nnom jnaⁿ, tîc'oom' n'om'yo' na nl'a'yo' yuu na ya. ²¹Ndo' na luaa' tyol'a'yo', çyuu waa na teijndeiina' 'o? Je' cantyja na nmeiiⁿ ñel'a'yo', yacheⁿ mach'eenal' jnaaⁿyo', ee joona' 'oochona' 'o na nntsuundyol'. ²²Saa je' je' jnda jndyaandyo' na ñejndye'ntjom'tyeⁿyo' nnom jnaⁿ, ndo' jnda saaquee'ndyo' na cwindye'ntjom'tyeⁿyo' nnom Ty'ooots'om, ndo' cantyja 'naaⁿ jo' waa naya 'naⁿyo' na maqueⁿlju'na' 'o jo nnoom, ndo' na nnto'ñoom'yo' na ticantycwii na nntando'yo'.

²³Ee nquii jnaⁿ mationl'uana' jaa na cwiwjaaya, saa naya na cwicandaaya nnom Ty'ooots'om mañequiaana' na ticantycwii na cwita'ndo'a nc'e Jesucristo na cwiluiiñe na matsa'ntjoom jaa.

Matseijomna' jaa cha'cwijom ts'aⁿ na jnda toco

7 'O nn'aⁿya na cwila'yu'yo' ñ'eⁿ Cristo, manquiu'yo' chiuu waa na matsa'ntjom ljeii na tquiaa Ty'ooots'om nnom Moisés, na juu ljeii'ñeeⁿ taxoqueⁿtina' xjeⁿ ts'aⁿ na jnda tue'. ²Ee matseijomna' cha'xjeⁿ

cwii yuscu na jnda toco, matseityeⁿ ljeii jom ñequio saaⁿaⁿ yocheⁿ na wando'. Saa xeⁿ nncue' quia jo' cwindyaañê l'o ljeii 'naaⁿna. ³Jo' chii xeⁿ ndicwaⁿ wando' saaⁿaⁿ ndo' nnc'ooⁿ 'ndyoo cwiicheⁿ tsaⁿs'a quia jo' matsona' na jom yuscu na cwe' m'aaⁿya ñ'eⁿ tsaⁿs'a'ñeeⁿ. Saa xeⁿ na jnda tue' saaⁿaⁿ quia jo' wanaaⁿ na nncoconnaaⁿaⁿ ndo' xocatsona' na cwe' m'aaⁿyaaⁿ ñ'eⁿ tsaⁿñeeⁿ.

⁴Jo' chii 'o nn'aⁿya na cwila'yu'yo', mati 'o cwiluiindyol' l'oo cantyja 'naaⁿ ljeii na matsa'ntjomna' na tqueⁿ Moisés nc'e ts'oom'naaⁿ ty'ioom nn'aⁿ Cristo, cha na ndaa nla'xmaⁿyo' cwentaa' cwiicheⁿ, manqueⁿ na wando'xcoom jnda na tueeⁿeⁿ. Maluaa' waa cha ndaa nleil'uee'ñê 'o. ⁵Ee quia na ñet'ooⁿya xjeⁿ 'naaⁿ na teincoondyo na nn'aⁿ jnaⁿ jaa, ljeii'ñeeⁿ tyotseilcwii'ñena' ndaaya na cwil'aaya cha'tso nnom natia na queeⁿ ts'om seii'a, jo' na tjachuuna' jaa na nntsuundyol. ⁶Saa je' je' jnda tjaaya cantyja 'naaⁿ ljeii na ñetqueⁿna' xjeⁿ jaa, jo' chii je' mam'aⁿcandyaandyol na ndya'ntjooⁿya nnom Ty'ooots'om nc'e cwitandoo'xcooⁿya na m'aaⁿya nacje 'naaⁿ Espíritu, tachii cantyja 'naaⁿ ñ'oom tqiiee na ñesa'ntjom.

Jnaⁿ ñe'queⁿna' xjeⁿ 'naaⁿna' ja

⁷Quia jo' çchiuu nl'uuyooⁿya je' cantyja 'naaⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés, aa jnaⁿ matseixmaⁿna'? Mei'chjoo nchii jo' ee xeⁿ nchii juuna', xocatsei'noⁿa na ticatsa'ntjomna' na matseiqueeⁿ ts'ooⁿ 'naaⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ hasta quia ljeiya na tso ljeii'ñeeⁿ: “Tintseiqueeⁿ ts'om' 'naaⁿ

x'ia". ⁸Saa juu ljeii'ñeeⁿ teil'uee'ñe jnaⁿ na s'aana' na tyotseiqueeⁿna' ts'ooⁿ jndye nnom natia. Ee yuu na ticuaa ljeii'ñeeⁿ m'aaⁿ ts'ooñe jnaⁿ. ⁹Tyowaa xjeⁿ na tîcaljeii chiuu matsa'ntjom ljeii na tqeⁿ Moisés, xjeⁿñeeⁿ tîcatsei'ndaa'na' ntyjiiya na ñeseitjoondyo nnomna', saa quia na sei'noⁿa chiuu matsa'ntjomna', quia jo' ljeiya na wando' jnaⁿ, na wjaañ'oomna' ja na ntsuundyō. ¹⁰Ndo' juu ljeii'ñeeⁿ na ts'iaaⁿna' na ñequiaana' na nndaya na ticantycwii na wando'a, teijndaa'yuu na nntsuundyō cantyja 'naaⁿna'. ¹¹Ee juu jnaⁿ teil'uee'ñena' ljeii'ñeeⁿ na tqui'nn'a'na' ja ndo' tqeⁿna' na nntsuundyō.

¹²Jo' chii nquii ljeii'ñeeⁿ lju' cwiluiiñena' cantyja 'naaⁿna', ndo' ñ'oom na matsa'ntjom cwiluiiñena' na lju', mati xcwe ndo' jeeⁿ yana'. ¹³Quia jo' 'áaa ñe'catsona' na ljeii na cwiluiiñe na yana' tjañ'oomna' ja na nntsuundyō? Mei'chjoo nchii ljo'. Juu jnaⁿ na waana' quii' ts'ooⁿ, seijsndaa'ñena' na nntsuundyō ndo' t'moⁿ jndaa'ñena' na jnaⁿ jo', juu jo' teil'uee'ñena' cwii na jeeⁿ ya ndo' laa'ti waa na juu ñ'oom na matsa'ntjomna' t'moⁿna' na jeeⁿ tia tseixmaⁿ jnaⁿ.

¹⁴Manquiuuya na tqiaa Espiritu ljeii na matsa'ntjomna'. Saa ne'e na ts'aⁿ ja matseijomna' cantyja 'naⁿya na cwiluiindyō ts'aⁿ na seijsnda jnaⁿ, na tyeⁿ mandiantjoⁿya nnomna'. ¹⁵Tileicatsei'noⁿa chiuu na matjoⁿya na tileicats'aaya ljo' na ñe'cats'aa, yacheⁿ mats'aayoya majo'to ljo' na jeeⁿ jndoya. ¹⁶Saa quia na mats'aa yuu na tiñe'cats'aa, matsei'noⁿa na jeeⁿ ya juu ljeii

na matsa'ntjomna'. ¹⁷Ndo' na ljo', ma'moⁿna' na nchii nncō mats'aa. Juu jnaⁿ na m'aaⁿ naquii' ts'ooⁿ mach'eena' na ljo'. ¹⁸Ndo' ntyjiiya ne'e na ts'aⁿ ja, tjaa'naⁿ cwii na matseixmaⁿya na nts'aa yuu na ya. L'ue ts'ooⁿ na nnts'aa yuu na ya saa leicandaa nnts'aa. ¹⁹Juu na ya na ñe'cats'aa, ticats'aa jo', ñequii'cheⁿ natia na tiñe'cats'aa, juu jo' mats'aa. ²⁰Quia jo' xeⁿ juu na tiñe'cats'aa mats'aa, nchii manncotyā mats'aa jo'. Juu jnaⁿ na m'aaⁿ quii' ts'ooⁿ, juuna' mach'eena' na ljo'.

²¹Jo' chii luua waa na maljeiya cantyja 'naⁿya. Quia na matseijndo na nnts'aa yuu na ya na l'ue ts'ooⁿ, yacheⁿ maljeiya na m'aaⁿ natia naquii' ts'ooⁿ. ²²Ee nncō jeeⁿ neiⁿncoo' ntyjii ljeii 'naaⁿ Ty'ooots'om na tqiaaⁿ nnom Moisés, ²³saa maquaⁿ cwenta naquii' seii'a m'aaⁿ cwii na matseiwēne nacjoo' juu na m'aaⁿ ts'ooⁿ na ma'moⁿna' na cats'aa, majuu jnaⁿ na matsa'ntjomna' seii'a, na maleiñ'oomna' ja praso.

²⁴Jeeⁿ ndya' nty'iaa'ndyo. ¿'Ñeeⁿ nndaā nntseicandyaañe ja ñequio seii'a na wjaañ'oomna' ja na nntsuundyō? ²⁵Jeeⁿ ndya' quian'l'uaa' Ty'ooots'om na macanda jom nndaā nncwji'n'maaⁿñê ja ne'e Taya Jesucristo. Je' je' matsei'noⁿa na tseixmaⁿya na cju'ndyo cja jo nnom ljeii 'naaⁿ Ty'ooots'om na matsa'ntjomna'. Saa cantyja 'naaⁿ na ts'aⁿ jnaⁿ ja ndicwaⁿ m'aaⁿya nacje 'naaⁿ jnaⁿ.

C'ooⁿya cha'xjeⁿ matsa'ntjom Espiritu cwiluiiñe Ty'ooots'om

8 Jo chii jaa nn'aⁿ na cwilajomndyo ñequio

Jesucristo, ticat'uui Ty'ooots'om jaa cantyja 'naa^m' jnaaⁿya. Luaa' waa n'e na cwil'aaya yuu na l'ue ts'om Espíritu Santo, nchii yuu na l'ue n'ooⁿ ncjoo. ²Ee juu ljeii na matsa'ntjomna' cantyja 'naa^m' Espíritu na mañequiaa na wando'a jo nnom Ty'ooots'om n'e na matseijomndyo ñequio Cristo Jesús, ljeii'ñeeⁿ jnda seicandyaañena' ja jo nnom ljeii na ma'moⁿ'na' na matseixmaⁿya jnaⁿ na cantyja 'naa^m' jo' nntsuundyó. ³Ee ljeii na tqueⁿ Moisés, tícandaā nluqueⁿ'na' na tjaa jnaⁿ laxmaaⁿya ee tjaa'naⁿ najndeii na matseixmaⁿ'na' cha nla'candaaya juuna' ee la'xmaaⁿya nn'aⁿ na cwila'tjoondye. Saa yuu na tícandaā nnts'aa juuna', nquii Ty'ooots'om jnda s'aaⁿ. Ee jñoom Jnaaⁿ na ts'aⁿ cha'na jaa nmeiiⁿ, na juu nncue' cwentaa jnaaⁿya. Ndo' na ljo' seijndaa'ñê na cwintycwii najndeii na matseixmaⁿ' jnaⁿ na c'ooⁿya nacje 'naa^m'na'. ⁴Luaa' s'aaⁿ cha nndaā nla'candaaya ljo' na matsa'ntjom ljeii'ñeeⁿ. Ee jaa tac'oⁿtyaaya cantyja 'naa^m' natia na cwila'queeⁿ n'ooⁿya. Jaa cwitsaam'aaⁿya nacje 'naa^m' na l'ue ts'om Espíritu Santo.

⁵Nn'aⁿ na cwiñequiandyé na cwil'a yuu na l'ue ts'om seii macandā tomti jo' cwijoo' n'omna. Saa nn'aⁿ na cwil'a ljo' na l'ue ts'om Espíritu Santo macandā cwijoo' n'omna ljo' na l'ue ts'om Ty'ooots'om. ⁶Quia na macandā tomti nnc'oom' ts'om ts'aⁿ cantyja 'naa^m' ljo' na l'ue ts'om seii^m'eⁿ, wjaañ'omna' jom na nntsuuñê. Saa quia na nnc'oom' ts'om ts'aⁿ ljo' na l'ue ts'om Espíritu Santo wjaañ'oomna' jom na

ticantycwii na nncwanoom'm ndo' tjaa ljo' chjoo' ts'oom. ⁷Saa nn'aⁿ na cwiñequiandyé cantyja 'naa^m' jnaⁿ, m'aⁿwjeena nacjoo' Ty'ooots'om, ee tiñe'catuee'ndyecjena jo nnom ljeii na matsa'ntjomna', meiⁿ xondaā nl'ana. ⁸Jo' chii nn'aⁿ na 'oom'aⁿ cantyja 'naa^m' jnaⁿ, xocandaā nl'ana yuu na cjaawee' ntyjii Ty'ooots'om.

⁹Saa 'o tac'om'yo' cantyja 'naa^m' na teincoondyo' na nn'aⁿ, 'o tsaam'aⁿ'yo' nacje 'naa^m' Espíritu na cwiluiiñê Ty'ooots'om, xeⁿ na mayuu'cheⁿ Espíritu na cwiluiiñê m'aaⁿñe naquii' n'om'yo'. Ts'aⁿ na ticatseixmaⁿ Espíritu na cwiluiiñê Cristo tyooluiiñê cwentaaⁿ'aⁿ. ¹⁰Ndo' xeⁿ Cristo wanoom'm naquii' n'om'yo' meiⁿ na mayuu' seii'yo' m'aⁿ'l'oondyena' n'e jnaⁿ, nquii espíritu na la'xmaⁿ'yo' m'aaⁿ na wando' ee jnda seicandyaañê Ty'ooots'om 'o cantyja 'naa^m' jnaⁿ'yo'. ¹¹Ndo' xeⁿ Ty'ooots'om na tquiaaⁿ na tando'xco Cristo m'aaⁿ Espíritu na cwiluiiñê naquii' n'om'yo', majom nñequiaaⁿ na nnta'ndo'nnda' seii'yo' ñequio mañejuuti Espíritu na cwiluiiñê m'aaⁿñe naquii' n'om'yo'.

¹²Jo' chii 'o nn'aⁿya na cwila'yuy'yo', waa cwii na jeeⁿ matsona' na cal'aaya, saa nchii nl'aya yuu na l'ue n'ooⁿ ncjoo. ¹³Ee xeⁿ na cwiñequiandyó' joo na teincoondyo' ñequio seii'yo' nntsuundyó', saa xeⁿ ñequio Espíritu Santo cwil'a'yo' na joo na teincoondyo' ñequio seii'yo' cwjena', quia jo' nluu'n'maaⁿndyo'.

¹⁴Cha'tsondye nn'aⁿ na 'oontyjo ljo' na ma'moⁿ Espíritu na cwiluiiñê Ty'ooots'om, naⁿ'ñeeⁿ cwiluiindyena ntseinaaⁿ. ¹⁵O nchii to'ñoom'yo'

cwii espíritu na nnts'aayuuna' nquiu'yo' na ndicwa' la'xma'nyo' moso ndaa joo na l'ue n'om sei'yo', na jo' jo' cwiiche' cwiindii' nnc'om'yo' na nquia'yo' na nnt'uii Ty'oots'om 'o. 'O jnda to'ñoom'yo' Espíritu Santo na macjwaa'ñe 'o na cwiluiindy' ntseinaa'. Jom mach'ee' na cwil'uuya: "Ta Tsotyaaya." ¹⁶Manquiti Espíritu Santo macwji'yuu'ñe nnom espíritu na laxmaa'ya na matsoom na cwiluiindy' ntseinda Ty'oots'om. ¹⁷Ndo' na cwiluiindy' ntseinaa', mati la'xmaa'ya na nndaaya cha'tso na jnda seijndaa'ñe na nndaa nn'a' na cwiluiindy' ntseinaa', mañejuuti na nnda' Cristo, mati jo' nndaaya xe' cwilajomndyo nawi' na tjatjoom cha ndanquia n'ajomndyo na cwiluiit'ma'ñe.

¹⁸Ee ntyjiyaya na nawi' na tsatjoo'ya je', mei'chjoo xocatseijomna' ñequio na nntseit'maa'ñena' jaa xuee na macanda. ¹⁹Cha'tso na tque' Ty'oots'om ñequio na ntyjaa' n'omna mei'ndoo'nty'iaandye xuee quia na m'moo' ñee' joo cwiluiindy' na nntseinaa'. ²⁰Ee cha'tso na tque' Ty'oots'om tei'ndaa'na' saa' nchii' tjoomna' na luaa' ee na l'ue n'om nquieena', tjoomna' na ljo' ee luaa' l'ue ts'oom. Saa' maxje' ntyjaa'ya n'omna' na nncue'ntyjo' cwii xuee na nlco'yannanda'na', ²¹na nncue'ntyjo' xje' na nndyaandye joo'na' na tye' m'a'na' nacje 'naa' na cwiwi'ndaa'na' ndo' cwiwjena', cha nla'jomndye joo'na' ñequio juu na cwindyaandye ntseinaa', cwii na jee' ndya' jnda tseixma'na'.

²²Manquiuuya na cha'tso na tque' Ty'oots'om hasta xje' je'che' jee' cwiitweena' nawi' cwiitjoom joo'na' cha'xje' maquiina' yuscu na matseincuii. ²³Ndo' nchii' macanda joo na tquee' cwiitjoomna' na wi', mati jaa na jnda to'ño'ya Espíritu Santo, cwii na cwe' tyuaa'ya na xe' jnda nnto'ño'ñ'aa' na jnda seijndaa'ñe na nndaaya, jaa t'ma' wi' cwiitjoo'ya yoche' na cwime'ndoo'a na nncwjaa'ñe Ty'oots'om jaa na cwiluiindy' ntseinaa', cha na nnda' nndyaandye sei'ia. ²⁴Nc'e na luaa' waa na cwicantyjaa' n'oo'ya, jo' chii na cwilui'n'maa'ndyo, saa' quia jnda nty'iaa' ts'a' cwii na macantyjaa' ts'oom, tacatsona' na ntyjaa'ti ts'oom ee cwii na mamanty'iaa' ts'a', ticatsona' na ntyjaa'ti ts'oom. ²⁵Saa' xe' ljo' na mei'ndoo'a na nnty'iaaya ndicwa' tyoonty'iaaya jo', maca'na' na c'o't'maa'ndyo n'oo'ya yoche' na mei'ndoo'a juuna'.

²⁶Maluaa' mach'ee' Espíritu, mateijnei' jaa yuu na tixcwe cwil'uuya. Ee jaa ti'naa'ya nlanaa'ya nnom Ty'oots'om cha'xje' na maca'na', jo' chii manquiti Espíritu Santo matseity'ooñe nnom Ty'oots'om ñequio na cwicom ts'oom cwentaa'ya ñequio ñ'oom na tileicatso ts'a'. ²⁷Ndo' Ty'oots'om t'uu mal'uee' chiuu waa naquii' ts'om ts'a', jo' chii ntyjee' ñ'oom na matseity'ooñe Espíritu nnoom cwentaa'na' na cwiluiindy' cwentaa'na', ee juu matseity'ooñe cha'xje' na l'ue ts'oom.

Ndaa' nna'ñe ts'a' nc'e Jesucristo

²⁸Ee manquiuuya nn'a' na jnda nquiu Ty'oots'om, cha'tso nnom

na cwiwi'nomna cwitei'jndeina'
joona, nquiee nn'aⁿ na maqueeⁿñê
cha'xjeⁿ na l'ue ts'om nqueⁿ.

²⁹Ty'oots'om ntyjeeⁿ cwaaⁿ nn'aⁿ
nla'xmaⁿ cwentaaⁿ'aⁿ cwi'tjoocheⁿ
na nluuindyena. Ndo' teiyo tqueeⁿ
na catseijomna' joona cha'xjeⁿ
na Jnaaⁿ Jesucristo cha na juu
nluuítquieñe quii'ntaaⁿ cha'tsondye
ntseinaaⁿ. ³⁰Ndo' nn'aⁿ na tqueeⁿ
na cwiluiindyewentaaⁿ'aⁿ,
maqueeⁿñê joona. Ndo' joo nn'aⁿ
na maqueeⁿñê, maqueeⁿ joona na
tjaa jnaⁿ cwicola'xmaⁿ'na, ndo' na
tjaa jnaⁿ cwicola'xmaⁿ'na, nñequiaaⁿ
na nluuít'maⁿndyena ñ'eⁿñê.

³¹Quia jo' ðljo' cwii ya nl'uuya
cantyja 'naaⁿ ñ'oomeiⁿ? Xeⁿ
Ty'oots'om m'aaⁿ cantyja 'naaⁿ'ya,
¿ñeeⁿ nleichuu xjeⁿ 'naaⁿ jaa?
³²Ee Ty'oots'om tícwañom'm Jnaaⁿ,
tquiaaⁿ na tue' juu cwentaaya. Ndo'
na luaa' s'aaⁿ, ma'moⁿ'na' na mati
nñequiaaⁿ na nnto'ñooⁿ'ya cha'tso
nnom na macaⁿ'na' jaa cha'xjeⁿ
mañequiaaⁿ na tseixmaⁿ Jnaaⁿ.
³³¿Ñeeⁿ juu nndaā nncju' jnaⁿ
cjoo nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om
cwentaaⁿ'aⁿ? Tjaa ñ'eeⁿ juu ee
manquiiyeeⁿ jnda tqueeⁿ jaa
na tjaa jnaⁿ cwicola'xmaaⁿ'ya
jo nnoom. ³⁴Ndo' na ljo' ¿ñeeⁿ
joo nntuee' jnaⁿ nacjoona? ¿Aa
nnts'aa Cristo? Xocats'aaⁿ ee nqueⁿ
tquiaañê na tueeⁿ'eⁿ cwentaaya ndo'
tando'xcoom jnda na tueeⁿ'eⁿ. Je'
wacatyeeⁿ ntyjaa' ts'o Ty'oots'om
ntyjaya na macaaⁿ ñ'oom 'naaⁿ'ya
nnom. ³⁵¿Aa waa cwii nnom
nawi' na nndaā nnts'aana' na
nntseitsaaⁿ'ñena' na Cristo m'aaⁿ
na candya' ts'oom jaa? Nawi' na
cwi'tjooⁿ'ya, ¿aa nndaā nnts'aana'

oo na cwintyjo nn'aⁿ jaa nc'e na
m'aaⁿ'ya cantyja 'naaⁿ'aⁿ, ndo' na
matsei'tjooⁿ'na na nlcwaa'a, oo
na matsei'tjooⁿ'na liaaya? Oo,
¿cwii nnom na jeeⁿ teincuu' na
cwi'tjooⁿ'ya oo na cwila'jndaa'ndye
nn'aⁿ na nla'cwjeena jaa? Maxjeⁿ
tjaa'naⁿ meiⁿ'cwii nnom na nndaā
nntseitsaaⁿ'ñena' na m'aaⁿ Cristo
na candya' ts'oom jaa. ³⁶Ee ñ'oom
na teiljeii' naquii' libro Salmos,
matsona':

Nc'e na cwiluiindyô nn'aⁿ
cwenta', jo' chii meinchaa'
xuee na ñ'e'cala'cwjee nn'aⁿ jâ.
Cwil'ana ñ'eⁿ'ndyô cha'na
cwi'tjoom canmaⁿ na jnda
teijndaa' na nncwje.

³⁷Saa meiiⁿ na luaa' waa cantyja
'naaⁿ cha'tso nmeiⁿ', waljoo'cheⁿ na
tsanandyô nmeiⁿ', nc'e Cristo m'aaⁿ
na candya' ts'oom jaa. ³⁸Ee ntyjiia
tjaa meiⁿ'cwii na nndaā nntoⁿ'na'
jaa na m'aaⁿ Ty'oots'om na candya'
ts'oom jaa. Cantyja na cwiwjaā,
cantyja na cwitandoo'a, meiⁿ ángeles,
meiⁿ ljo' na t'maⁿ waa najnda, meiⁿ
nn'aⁿ na t'maⁿ n'iaaⁿ la'xmaⁿ, meiⁿ
ljo'cheⁿ na matseicat'y'uenal' jaa na
maje', ndo' meiⁿ ljo' na wjaach'eenal'
jaa 'io cha, ³⁹meiⁿ ljo' na m'aⁿ
nandyee, meiⁿ ljo' na niom yuu na
njoomti ts'om ndaaluee, meiⁿ ljo' na
s'aa Ty'oots'om. Meiⁿ'cwii na cha'tso
nmeiⁿ', xocandā nntoⁿ'na' jaa na
t'mooⁿ na m'aaⁿ na candya' ts'oom
jaa nc'e Cristo Jesús na cwiluiiñê na
catsa'ntjoom jaa.

**Tjeii'ñe Ty'oots'om nn'aⁿ Israel
na nla'xmaⁿ'na cwentaaⁿ'aⁿ**

9 Ja Pablo, nc'e na matseyi'ua
ñ'eⁿ Jesucristo, matseinaⁿ'ya

ñ'oom na mayuu', nchii cwe' cantu. Juu na m'aaⁿ¹ ts'ooⁿ, ma'moⁿ Espíritu Santo na mayuu' jo'. ²Ee t'maⁿ waa na matseichjoo'na' ts'ooⁿ ndo' matsei'ndaa'na ntyjiiya cantyja 'naaⁿ nn'aⁿya nn'aⁿ judfos na ti'ñe'calayu' ñ'eⁿ Cristo, ³ee cwiljoya ts'ooⁿ meiiⁿ na catoⁿ¹na' ja ñ'eⁿ Cristo, ndo' meiiⁿ nncju'wi'na' añmaaⁿya xeⁿ na cantyja 'naaⁿ¹ jo' nnteijndeiina' nn'aⁿya na mañe'cwii tsjaaⁿ cwiluiindyō ñ'eⁿndyena. ⁴Joonā cwiluiindyena tsjaaⁿ 'naaⁿ¹ nquii Israel na jndyowicantyyoo'. Tjaa'ñe Ty'oots'om joona na ntseinaaⁿ. Juu na tseixmaaⁿ na caxueeñē tyom'aaⁿ quii'ntaaⁿna quia na tyocañ'eeⁿ ñ'eⁿndyena. Tquiaaⁿ ljeii nnom Moisés na matsa'ntjomna' chiuu nnc'omna. Seijndaa'ñē chiuu l'ue ts'oom na nla't'maaⁿ¹ndyena jom naquii' wats'om, ndo' jndye nnom nt'omcheⁿ ñ'oom tsoom ndaāna na nnts'aaⁿ. ⁵Cwiluiindyena ndacantyyo welooya ndo' cantyja 'naaⁿ¹ tsjaaⁿ 'naaⁿ joona tuiiñe Cristo na ts'aⁿ jom, na cha'tso na cha'tso cantyja 'naaⁿ¹aⁿ cwiluiiñē Ty'oots'om. Ñequii'cheⁿ na cala't'maaⁿ¹ndye nn'aⁿ jom. Amén.

⁶Ndo' meiiⁿ nchii ñ'oom na tso Ty'oots'om ndāā nn'aⁿ Israel na nnts'aaⁿ, tīcatseicandāā'ñena'. Luaa' waa ee nn'aⁿ na jndyowicantyyoo' tsjaaⁿ 'naaⁿ nn'aⁿ Israel, ticha'tsondyena na mayuu'cheⁿ cwiluiindyena nn'aⁿ Israel. ⁷Ee ticha'tsondyē ntseindacantyyo Abraham mayuu'cheⁿ na cwiluiindyena ntseinaaⁿ, ee tso Ty'oots'om nnoom: “Ntseindacantyyo ti'jnda'

Isaac, joona nncwjaa'ñena' na nluindyena tsjaaⁿ 'naⁿ¹.” ⁸Ñ'oommeiiⁿ¹ cwiñe'quiana' na caliuuya na nchii cwe' cantyja 'naaⁿ¹ tsjaaⁿ na cwiluiindyē nn'aⁿ, jo' na macwjaa'ñena' na cwiluiindyena ntseinda Ty'oots'om. Tomti cwiluiindyena ntseinaaⁿ nc'e ñ'oom na tsoom ndāā nn'aⁿ Israel na nnts'aaⁿ. ⁹Ee tso Ty'oots'om nnom Abraham chiuu na nnts'aaⁿ, luaa matsona': “Tiepmomeiiⁿ nndyōonnda'a na m'aⁿ¹yo', ndo' nquii scu' Sara nñleiñ'oom cwii tyochjoo nda'yo'.”

¹⁰Ndo' nchii macandā luaa' waa na ma'moⁿ¹na' chiuu na maqueⁿ Ty'oots'om nn'aⁿ na ntseinaaⁿ. Ee we ntseinda Rebeca ñecwii tsotyena majuu Isaac na cwiluiiñe welooya. ¹¹⁻¹³Ee cwiťjōocheⁿ na nluindyē catyeⁿnquiee'ñeeⁿ, meiiⁿ na l'ana na tis'a oo ljo' na ya, ndo' tso Ty'oots'om nnom Rebeca: “Juu tsaⁿ na nluiiñejndyē nndi'ntjoom nnom tyjeeⁿ.” Ñ'oomwaa' matseiljoyuna' ñequio ñ'oom'm na teiljeii na matsona': “T'ooⁿya na wi' ts'ooⁿya Jacob ndo' s'aaya na ticuee' ts'ooⁿya Esaú.” Luaa' ma'moⁿ¹na' na Ty'oots'om wanaaⁿ na nncwjii'ñē nn'aⁿ na nluindyē cwentaⁿ¹aⁿ cha'xjeⁿ nqueⁿ na l'ue ts'oom, joo nn'aⁿ na macwaaⁿ na nluindyena cwentaⁿ¹aⁿ. Meiiⁿ ticwjaa'ñē cwenta ljo' cwii nnom na cwil'ana. ¹⁴Ndo' na luaa' waa, ¿chiuu ya nl'uu? ¿Aa ticwixcwe ljo' mach'ee Ty'oots'om? Jeeⁿ tic'oom'na'. ¹⁵Ee tsoom nnom Moisés: “Ñeeⁿ juu na matseitiuuya na nnteijndeiya maxjeⁿ nnteijndeiya tsaⁿ¹ñeeⁿ, ndo' ñeeⁿ juu na matseitiuuya

na nnc'ooⁿya na wi' ts'ooⁿya maxjeⁿ jo' nnts'aaya.” ¹⁶Jo' chii Ty'oots'om nchii macwjeeⁿeⁿ ts'aⁿ na nntseixmaⁿ cwentaaⁿaⁿ cwe' ee na l'ue ts'om nquii, oo cwe' nc'e na jeeⁿ matseijndei' ts'aⁿ na nncjaawee' ts'oom ñ'eⁿñe. Jom macwjeeⁿeⁿ ts'aⁿ na nluiiñe cwentaaⁿaⁿ ee na wi' ts'oom juu. ¹⁷Ee naquii' ñ'loom'm na teiljeii matsona' chiuu tsoom nnom rey ndyuua Egipto. Tsoom: “Ja tquiaya na cwiluiindy' rey, cha cantyja 'naⁿ nleitquioo' na jndoya ndo' cha nn'aⁿ na cha'waa tsjoomnancue caliuna chiuu t'maⁿ tseixmaⁿ xueya.” ¹⁸Ndo' na luua' waa, ñ'eeⁿ juu na l'ue ts'oom na nnc'oom na wi' ts'oom maxjeⁿ jo' nnts'aaⁿ, ndo' ñ'eeⁿ juu na nnts'aaⁿ na nntseiquie' ts'om, maxjeⁿ jo' nluii. ¹⁹Nndaā nnts'aana' na m'aaⁿ ts'aⁿ na nntso nqoⁿ: “Xeⁿ na luua' waa quia jo' ¿chiuu na matseincjoo'ñe Ty'oots'om ljo' cwil'a nn'aⁿ? Ee tjaa'naⁿ ts'aⁿ nndaā nncjaa nacjoo' ljo' na l'ue ts'oom.” ²⁰U na cwe' ts'aⁿ 'u, ¿ljo' ts'iaaⁿ na ñ'e'catseincjoo'ndyu' nacjoo' Ty'oots'om? ¿Aa maty'iomna' na xuaa na tuii ñ'eⁿ ts'ocachu nntsona' nnom ts'aⁿ na s'aa juuna': “¿Chiuu ts'iaaⁿ na luua' sa' ja?” ²¹Ee ts'aⁿ na mach'ee ts'iaaⁿ ñ'eⁿ ts'ocachu, nqueⁿ ntyjeeⁿ ljo' ts'iaaⁿ na ñ'e'cats'aaⁿ ñ'eⁿ joona'. Mañ'eⁿ ts'o'ñeeⁿ nnts'aaⁿ cwii xuaa na yaticheⁿ oo cwii na cwe' cwantindyo.

²²Ndo' nquii Ty'oots'om ¿ljo' mach'eena' xeⁿ seijndaa'ñe na m'mooⁿ na matseiw'eeⁿ nn'aⁿ na cwila'tjoondyena nnoom, ndo' nnts'aaⁿ na nleitquioo' juu najndeii na cwiluiiñe? Jndyocaa

xuee na tintycwii na mach'eeⁿ na wjaanioomñe ñequio nn'aⁿ na la'xmaⁿ na nnt'ueeⁿ joona nc'e na ticalcwe' n'omna jnaaⁿna, na la'xmaⁿna na nntsuundyena. ²³S'aaⁿ na luua' cha cantyja 'naaⁿ jaa nleitquioo' na juu na cwiluii't'maⁿñe, jeeⁿ t'maⁿ tseixmaⁿna', jaa na cwitjoocheⁿ na ncuua cha'tso, ty'oom na wi' ts'oom na seijndaa'ñe na nla'jomndyo na matseit'maaⁿñena' jom. ²⁴Ty'oots'om tqueeⁿñe jaa na la'xmaaⁿ cwentaaⁿaⁿ. Nt'omndyo jaa tjeii'ñe quii'ntaaⁿ nn'aⁿ judíos ndo' nt'om tjeii'ñe quii'ntaaⁿ nn'aⁿ gentiles. ²⁵Cha'xjeⁿ na matso ñ'oom naquii' libro na seiljeii Oseas:

Nn'aⁿ na nchii laxmaⁿ nn'aⁿya, je' nntsjoq ndaāna na mann'aⁿya joona.

Ndo' nn'aⁿ na ñet'om na tjaa ñ'eeⁿ wi' ts'om joo, je' la'xmaⁿna nn'aⁿ na wi' ts'ooⁿya joona.

²⁶Matsoticheⁿ ljeii'ñeeⁿ:

“O na nchii cwiluiindyoy' nn'aⁿ tmaaⁿ cwentaya”, naⁿñeeⁿ nntseicajndyu'na' na cwiluiindyena ntseinda Ty'oots'om na wando'.

²⁷Mati seineiⁿ Isafas cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ Israel, tsoom: “Nn'aⁿ na wjaawicantyjoo' nn'aⁿ Israel, meiiⁿ na nleijndyendyena cha'na jndye tei' ndyoo ndaaluee, saā cwe' cwantindye joona nlui'n'maaⁿndyena.” ²⁸Ndo' tjatsoticheⁿna': “Ta Ty'oots'om maxjeⁿ nntseicandaā'ñe ñ'om ñ'iom ñequio nn'aⁿ tsjoomnancue, na nncu'xeeⁿ joona cha'xjeⁿ na matsona' ndo' jndeii m'aaⁿ na nnts'aaⁿ na ljo'.”

²⁹ Cha'xjeⁿ na jnda tso Isaías:
 Nquii Ty'oots'om na
 matsa'ntjoom cañoom'luee,
 xeⁿ nchii ñeeⁿ cwantindyo tsjaaⁿ
 jaa nn'aⁿ judíos,
 maxjeⁿ jnda ljoo'ndyo cha'xjeⁿ
 tjoom nn'aⁿ tsjoom Sodoma
 ñ'eⁿ Gomorra.

**Luaa mañ'oomnaⁿ nn'aⁿ judíos
 cantyja 'naaⁿ ñ'oom naya**

³⁰ ¿Chiuu nl'uuyoo je' cantyja
 'naaⁿ ñ'oommeiⁿ? Joo nn'aⁿ na
 nchii judíos cwiluiindyena
 tqueⁿ Ty'oots'om jooa na tjaa
 jnaⁿ cwicola'xmaⁿ na, nc'e na
 cwila'yuya n'omna ñ'eⁿñê. Ndo'
 majootona na nchii ñel'ueena na
 nlui'n'maaⁿndyena. ³¹Ndo' nn'aⁿ
 Israel je', na tyoqueⁿndyena na
 nla'candaaⁿndyena chiuu t'maⁿ
 ljeii na tqueⁿ Moisés cha queⁿna'
 jooa na tjaa jnaⁿ la'xmaⁿ na,
 tîcandaaⁿ nla'candana juuna'.
³² ¿Ndo' chiuu na luaa' tjoomna?
 Luaa' tjoomna ee tyocantyyaa'ya
 n'omna na nlui'n'maaⁿndyena nc'e
 na tyola'candaaⁿndyena ljo' na
 matsa'ntjom ljeii na tqueⁿ Moisés,
 ee nchii tyola'yuya n'omna ñ'eⁿ
 Ty'oots'om. Ndo' nc'e naljo', jo' chii
 matseijoom'na' cantyja 'naaⁿ na
 na jnda tei'tyuiina “Tsjo' na
 cwiwi'ty'uii nn'aⁿ” ³³ee waa ñ'oom
 cantyja 'naaⁿ naquii' ñ'oom'
 Ty'oots'om na teiljeii na matsona':

Ja maquiaⁿya tsaⁿ na nluiñe tsjo'
 na nquiee nn'aⁿ tsjoom Sión
 nncwity'uiina cantyja 'naaⁿ aⁿ,
 jom nluiñe tsjo'tya na cantyja
 'naaⁿ aⁿ nntseiquiaana' nn'aⁿ,
 saaⁿ ts'aⁿ na nntseyu' ñ'eⁿñê,
 xocats'aana' ntyjeeⁿ ndoo'

cwe' ts'iaaⁿndyo na
 matseyoom'm.

10 'O nn'aⁿya na cwila'yuya',
 macaⁿ a nnom Ty'oots'om
 na nlui'n'maaⁿndye nn'aⁿ Israel
 ndo' ntyjaa'ya ts'ooⁿya na nluii
 na ljo'. ²Ee macwji'yuu'ndyo
 cantyja 'naaⁿ na na cwijoo' n'omna
 na nluiit'maⁿñe Ty'oots'om
 cantyja 'naaⁿ na. Saaⁿ ticwixcwe na
 cwindye'ntjomna nnoom cha'xjeⁿ
 na l'ue ts'oom. ³Ee tîcala'noⁿ na
 chiuu waa na maqueeⁿ nn'aⁿ na
 tjaa jnaⁿ cwicola'xmaⁿ jo nnoom.
 Jooa cwil'uee'ndye cheⁿnquieena
 chiuu ya na nlqueⁿna' jooa na
 ljo'. Tîcatuee'ndyecjena cha'xjeⁿ na
 seijndaa'ñê na maqueeⁿ nn'aⁿ na
 tjaa jnaⁿ laxmaⁿ jo nnoom. ⁴Ee
 juu ljeii na tqiaa Ty'oots'om
 nnom Moisés, cwindycwii
 najndeei na matseixmaⁿna' quia
 na matseyu' ts'aⁿ ñequio Cristo.
 Jo' chii ts'aⁿ na matseyu' ñ'eⁿñê,
 maqueⁿna' tsaⁿñeeⁿ na tjaa jnaⁿ
 cwicatseixmaaⁿ.

⁵Ee cantyja 'naaⁿ na nlqueⁿna'
 ts'aⁿ na tjaa jnaⁿ cwicatseixmaⁿ
 jo nnom ljeii na matsa'ntjomna',
 luaa seiljeii Moisés: “Juu ts'aⁿ
 na matseicandā ñ'oom na
 matsa'ntjomna', maxjeⁿ c'oom
 nacje 'naaⁿna'.” ⁶Saaⁿ juu ñ'oom
 cantyja 'naaⁿ na nlqueⁿna' ts'aⁿ
 na tjaa jnaⁿ cwicatseixmaⁿ nc'e
 na matseyu'ya ts'om ñ'eⁿñê, luaa
 matsona': “Tinc'oom' ts'om':
 ¿Ñeeⁿ nncjaawa cañoom'luee
 na juu nndyoñ'oom Cristo? ⁷Oo
 meiⁿ tintsu': 'Ñeeⁿ nncjaacue
 yuu na m'aⁿ añmaaⁿ l'oo” cha na
 nndyoñ'oomlcwe' jom. ⁸¿Ljo' matso
 ñ'oomwaa'?: 'Matsona': “Juu ñ'oom'

Ty'oots'om candyoo' nacañom' waana', mati naquii' 'ndyo' ndo' naquii' ts'om'." Majuu ñ'oomwaa' na cwiñe'quiaayâ na c'oom ts'aⁿ na matseyu'ya ts'oom ñ'eⁿ Cristo. ⁹Xeⁿ na macwji'yuu'ndyu' na Jesús cwiluiñê na matsa'ntjoom 'u, ndo' ñequio na xcwee' ts'om' matseyu' na tqiaa Ty'oots'om na tando'xcoom jnda na tueeⁿeⁿ, quia jo' nluin'maaⁿndyu'. ¹⁰Ee quia ñequio cha'waa ts'om ts'aⁿ matseyoom'm ñ'eⁿ Ty'oots'om, jo' na maqueⁿna' jom na tjaa jnaⁿ cwicatsaixmaaⁿ. Ndo' ñequio ñ'om macwji'yuu'ñê na cwilui'n'maaⁿñe nc'e Jesucristo.

¹¹Ee ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii matsona': "Xocats'aana' na cwe' ts'iaaⁿndyo na seiyu' ts'aⁿ ñ'eⁿ Ty'oots'om." ¹²Ee jo nnoom meiiⁿ nn'aⁿ judíos, oo meiiⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ, jom ñecwii xjeⁿ ntyjeeⁿ ñ'eⁿndye joona. Ee manquiiti na cwiluiñê na matsa'ntjom, cwiluiñê na matsa'ntjoom cha'tso nn'aⁿ. Ndo' ndaa cha'tsondye nn'aⁿ na cwilcwii'na xueⁿeⁿ, candaa'ya mañequiaaⁿ na macaⁿna' joona. ¹³Cha'xjeⁿ tso ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii: "Nlui'n'maaⁿñe mei'cwiñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na malcwii' xuee' nquii na cwiluiñê na matsa'ntjom jaa." ¹⁴Saa ¿chiuu n'l'ayoona na nlcwii'na jom na cwji'n'maaⁿñê joona xeⁿ na tyoola'yuna ñ'eⁿñê? ¿Ndo' chiuu n'l'ayoona na nla'yuna ñ'eⁿñê xeⁿ tyoondyena cantyja 'naaⁿ'aⁿ? Ndo' ¿chiuu n'l'ayoona na nndyena cantyja 'naaⁿ'aⁿ xeⁿ tjaa ñeeⁿ nñequiaa ñ'oom'm ndaana? ¹⁵Ndo' ¿chiuu nluuyuu na nnc'oonquia

nn'aⁿ ñ'oom'm ndaa nt'omcheⁿ xeⁿ na tjaa ñeeⁿ majñom naⁿñeeⁿ? Cha'xjeⁿ matso ñ'oom'm na teiljeii: "Jeeⁿ neiⁿncoo' quia cwiquie'cañom nn'aⁿ na cwiñequia ñ'oom naya."

¹⁶Saa ticha'tsondye nn'aⁿ na cwindye ñ'oom' Ty'oots'om cwilañ'oom'ndyena juuna'. Ma'moⁿna' na ljo' ee tso Isaías: "Jeeⁿ 'u Ta, tijndye nn'aⁿ cwila'yul' ñ'oom na cwiñequiaayâ." ¹⁷Jo' chii cwe' nc'e na mandii ts'aⁿ ñ'oom cantyja 'naaⁿ Cristo, jo' na mawee'na' na matseyu'ya ts'om ñ'eⁿ Ty'oots'om.

¹⁸Saa mawax'a: ¿Aa nnts'aacheⁿna' na tyoondye nn'aⁿ Israel ñ'oom' Ty'oots'om? Maxjeⁿ jnda jndyena juuna', ee luua matso ñ'oom'm na teiljeii:

Jnda teineiⁿ ñ'oom' Ty'oots'om
meiⁿyuucheⁿ na m'aⁿ nn'aⁿ
tsjoomnancue,
ee tcuu tcuu cwii cwii ndyuua
jnda tja ñ'oom'm.

¹⁹Mawax'atya: ¿Aa ndya' nnts'aacheⁿna' na nn'aⁿ Israel ticala'noⁿna na luua' nnts'aa Ty'oots'om? Maxjeⁿ jla'noⁿna ee Moisés najndyee tsoom ñ'oom 'ndyoo Ty'oots'om:

Ja nnts'aaya na nla'xueena quia
na nntseiñ'oom'ndyo nn'aⁿ na
nchii tsjaaⁿ joona.
Ndo' nnts'aa na nla'lilio'ndyena
cwe' jnaaⁿ nc'e nn'aⁿ na
ticata'jnaaⁿna cantyja 'na'ya.

²⁰Ticatseiwee ts'om Isaías quia na tsoom ñ'oom 'ndyoo Ty'oots'om:
Nn'aⁿ na tical'uee ja joona jliuna ja.
Ndo' ndaa nn'aⁿ na ticala'x'e ja,
seica'moⁿndyo ndaana.

²¹Saa cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ Israel seineiⁿ Isafas ñ'oom 'ndyoo

Ty'oots'om: “Tyooocjomeintyjaa'a na matseiliuuya l'oooya ndaa'yo' na ñe'cateijndeiya 'o. Saa 'o jee' quie' n'om'yo' ndo' cwila'wendyo' nacjoja.”

Nn'aⁿ Israel na cwicalui'n'maaⁿndye

11 Ñ'oomwaa ñe'cwax'a, ¿aa jnda tye'nquie' Ty'oots'om nn'aaⁿaⁿ nn'aⁿ Israel? Tyooch'eeⁿ na ljo', ee mati ja luaañe cwii joona. Tuiindyō na jndyowicantyjoo' tsjaaⁿ 'naaⁿ Abraham ñ'eⁿ jndacantyjoom Benjamín. ²Xocats'aana' na cwii ndii' s'aa Ty'oots'om na jnda ntyjeeⁿ nn'aⁿ Israel ndo' je' tal'uendyena ntyjeeⁿ. ¿Aa ticaliu'yo' ñ'oom'm na teiljeii na seineiⁿ Elías xjeⁿ na matseineiⁿ nnom Ty'oots'om na mañequiaaⁿ jnaaⁿ nc'iaaⁿaⁿ nn'aⁿ Israel? Tsoom: ³“Jeeⁿ 'u Ta, jnda jla'cwjeena nc'iaaya profetas ndo' jnda jla'tyuii'na ndio yuu na ñe'jla't'maaⁿndye nn'aⁿ 'u. Je' ñencō cwima'ndiina', ndo' mati ñe'cala'cuee'na ja.” ⁴Saa t'o Ty'oots'om nnoom, tso: “Tiñencu' cwima'ndiina', ee m'aⁿ ntquiee' meiⁿ nn'aⁿ na jnda tjeii'ndyō cwentaya na tyoota' cantye jo nnom ty'oo Baal.” ⁵Ndo' majo'ti je', nc'e naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om, ma'ndiina' cwii tmaaⁿ chjoo na macwjii'ñe' cwentaaⁿaⁿ. ⁶Ndo' xeⁿ cantyja 'naaⁿ naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om, jo' na cwicalui'n'maaⁿndyena, quia jo' nchii cwiluui na ljo' nc'e chiuu na cwil'a nquieena. Ee xeⁿ naljo', juu naya na matseixmaaⁿ na cwe' yu, tixocatseixmaⁿna' naya.

⁷Luaa waa ñ'oomwaa'.
Majndyendyeti nn'aⁿ Israel

tícatoñoomna naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om na tyol'ueena, macanda nt'omndye joona na tjeii'ñe Ty'oots'om toñoomna jo'. Saa nt'omndye joona s'aana' na quie' n'omna. ⁸Tjaa chiuu xuii' cha'na matso Isaías: “Na Ty'oots'om tquiaaⁿ na tjoomna, s'aana' cha'na ts'aⁿ na ñe'catsoo cha meiiⁿ na niom n'om ndaana saa titquioona, ndo' meiiⁿ na niom lua'quina saa ticandyena ndo' luaa' cwi'tjoomna hasta xjeⁿ je'cheⁿ.” ⁹Mati seineiⁿ David cantyja 'naaⁿna, tsoom:

Majoo nantquie na cwicwa'na catseicwaqueⁿna' tei'ncō' na nntseityuu'na' joona, ndo' mañequio joona' cwi'ty'uiina cha na catioomndyena natia na cwil'ana.

¹⁰Cats'aana' ñ'eⁿndyena cha'cwijom nn'aⁿ na 'oowinchjaaⁿ na tileicanty'iaa. Cats'aana' na ñequii'cheⁿ catseijomna' joona cha'cwijom ts'aⁿ na jaa' xuu' na jnda'jom ntyjō wjaa.

**Waa chiuu ya na nlui'n'maaⁿndye
nn'aⁿ na nchii judíos**

¹¹Quia jo' ¿chiuu waa na cala'nooⁿa na luaa' waa? ¿Aa ñe'catsona' na ticjaañjoom' l'a nn'aⁿ judíos, jo' cha wjaachuuna' joona na nntsuundyena? Jeeⁿ nchii jo'. Nc'e na jla'tjoondyena na ticala'yu'na ñ'eⁿ Ty'oots'om, jo' chii tju'naaⁿñeyuuna' na nlui'n'maaⁿndye nt'omcheⁿ nn'aⁿ na tachii judíos. Tuii na luaa' cha mati catseiqueeⁿna' n'omna na nla'xmaⁿna

cha'na nn'aⁿ na cwiluiindy
 cwentaa' Ty'oots'om. ¹²Xeⁿ juu
 na jla'tjoondye nn'aⁿ judíos
 mañequiaana' na nlui'n'maaⁿndye
 nn'aⁿ tsjoomnancue ndo' juu
 na ticjaacañjoom' na l'ana
 sejindaañena' na waa naya 'naaⁿ
 nn'aⁿ na nchii tsjaaⁿ joona, quia
 jo' juu xjeⁿ na nnc'ooquie'nnda'na
 cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om, cwanti
 t'maⁿti naya nntseixmaⁿna'.
¹³Nc'e na maty'iom Ty'oots'om
 ts'iaaⁿ ja jo ndaaⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ na
 cwiluiindy', macwji'a cwenta
 na jeeⁿ jnda tseixmaⁿ juuna'.
¹⁴Queeⁿ ts'ooⁿya na cats'aana'
 na ticjaawee' n'om nn'aⁿya na
 ñe'cwii tsjaaⁿ quio tuiindy'o
 na macandá 'o cwicalui'n'maaⁿndyo'
 ndo' catseiqueeⁿna' n'omna na mati
 joona cwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om.
¹⁵Ee xeⁿ cantyja 'naaⁿ na 'ndiina'
 nn'aⁿ judíos, tju'naaⁿñena' na joo
 nn'aⁿ tsjoomnancue nlyoandyena
 jo nnom Ty'oots'om, c'oom' n'om'yo'
 chiuu nnts'aana' quia na jnda tju'na'
 na cwiluiindyennda'na cwentaaⁿaⁿ.
 Na nluii na luaa', nntseijomna'
 cantyja 'naaⁿna cha'cwijom ts'aⁿ na
 wando'xco na jnda tue'. ¹⁶Ee xeⁿ
 juu tsqueeⁿtyoo' na cwineiⁿjndyee
 cwiluiñena' na lju'na', ma'moⁿna'
 na mati cha'waa tsqueeⁿñeeⁿ
 lju'na'. Ndo' mati nch'ioo' ts'oom,
 xeⁿ maqueⁿ lju'na' joona', mati
 chatso l'o ts'oom jnda tqueⁿlju'na'.
¹⁷Saa xeⁿ nt'om l'o ts'oom olivo
 xiom', jnda jndii'na' ndo' 'u je' na
 matseijomna' 'u cha'na ts'oom
 olivo jnda, jnda ñjoom'ndyu'
 quii'ntaaⁿ l'o ts'oom olivo xiom',
 ndo' na ljo' macwjaañena' 'u
 cantyja 'naaⁿ nch'ioo' ts'oomñeeⁿ

ndo' ndaa' juuna' mañequiaana' na
 wjaanajndu'. ¹⁸Saa tinc'oom' ts'om'
 na 'u cwiluiit'maⁿndyu'ti' nchiiti l'o
 nquii ts'oom. Ee xeⁿ na nnts'aana'
 na ljo' ntyji', cjaañjoom' ts'om'
 na nchii 'u cwiluiindyu' nch'ioo'
 ts'oom na mañequiaa' na jnda l'ona',
 nch'ioo'na' cwiñequia na jnda l'ona'.

¹⁹Nnts'aacheⁿna' na nntsu':
 "Mayuu' na ljo', saa nc'e na jndii'
 l'o ts'oom olivo'ñeeⁿ, jo' chii
 ñjoom'ndyo ja." ²⁰Mayuu' na
 ljo'. Jndii'ñena' joona nc'e na
 ticala'yuya n'omna, ndo' 'u
 tyeⁿ meiⁿntyje' na matseyu'ya
 ts'om'. Jo' chii tintseis'andyu' ndo'
 tintseiscundyu', yati c'oom' na
 nquia'. ²¹Ee xeⁿ t'icatseit'maⁿ ts'om'
 Ty'oots'om l'o nquii ts'oomñeeⁿ,
 majndeitiicheⁿ cwe' 'u. ²²Canty'ia'
 chiuu t'maⁿ ts'om Ty'oots'om
 ndo' mati jeeⁿ ñecwii ñ'oom
 jom. Cantyja na ñecwii ñ'oom
 jom, jo' na seiquiaana' naⁿñeeⁿ.
 Saa ñequiondyu' 'u yats'aⁿñê.
 Queⁿndyu' na nntsa' yuu na l'ue
 ts'oom ee xeⁿ tjaa jo' mati 'u
 nntseiquioona'. ²³Mati nn'aⁿ judíos
 na tiñe'cala'yu' ñ'eⁿ Jesucristo,
 xeⁿ nncueⁿntyjo na nla'yuna
 ñ'eⁿñê, nndaq nnts'aa Ty'oots'om
 na nntseicañjoom'nnaaⁿaⁿ
 joona, ee waa na jneiⁿ na nndaq
 nntseicañjoom'nnaaⁿaⁿ joona.
²⁴Ee 'u na nchii ts'aⁿ judío
 cwiluiindyu', xeⁿ na matseijomna'
 'u cha'na ts'oom olivo jnda,
 saa jnda ñjoom'ndyu' ts'oom
 olivo xiom', meiiⁿ na tiquiluii
 na ljo', majndeitiicheⁿ cantyja
 'naaⁿ nn'aⁿ judíos, tijndeina' na
 nñjoom'ndyennda'na manquiti
 ts'oom olivo xiom' na la'xmaⁿna.

Na cwii macandã

nlui'n'maa'ndye nn'a" Israel

²⁵O nn'a"ya na cwila'yu'yo', l'ue ts'oo"ya na caliu'yo' ñ'oomwaa na wanty'iuu' waana', cha tints'aana' ndoo' nquiu'yo' na jee" jndõ' n'om'yo'. Nt'om nn'a" judíos cwila'quie' n'omna cantyja 'naa"n Jesucristo hasta xje" na nntseicandaa'ñena' lojoo nn'a" na cwila'yu' ñ'e" jom na nchii cwiluiindyena tsjaa" nn'a" judíos. ²⁶Quia na jnda tuii nmei", cha'tsondye nn'a" judíos nlui'n'maa'ndyena cha'xje" na matso ñ'oom' Ty'oots'om na seiljeii Isaías:

Naquii' tsjoom Sión nna" tsa" na nntseicandyaañe nn'a" ndo' nn'a" na jndyowicantyyoo' tsjaa" 'naa"n Jacob nnquindyõ natia na la'xma"na.

²⁷Quia na nntseicanduu'a jnaa"na quia jo' nntseicandaa'ñena' ñ'oom na t'ma"tyaa"ya ñ'e"ndyena.

²⁸Nc'e ñ'oom naya na macwji'n'maa"ñe Ty'oots'om nn'a", jo' na m'a"ntiaa'ndye nn'a" judíos ñ'e"ñê, ndo' na luaa' s'aana', tju'naa'ñena' na cwitsaaquiee'ndyo' 'o. Saa ndicwa" m'aa" na wi' ts'oom joona na tjeii'ñê weloona na nluiindyewentaa"n. ²⁹Ee quia na jnda tquiaa Ty'oots'om cwii nnom na macandaa' ts'a" ndo' na maquee"ñê juu na nntseixma" cwentaa"n taxocatseichuee"te" jo'. ³⁰Ee cha'xje" na ñet'om'yo' na ñeja'quie' n'om'yo' nnom Ty'oots'om, je' mañ'oom na wi' ts'oom 'o, saa je' je' nn'a" judíos

cwila'quie' n'omna nnoom.

³¹Maluaa' matseijomna' cantyja 'naa"na. Je' cwila'quie' n'omna cha ndanquia nnc'oom Ty'oots'om na wi' ts'oom joona, cha'xje" je' m'aa" na wi' ts'oom 'o. ³²Ee s'aa Ty'oots'om na cha'tsondyõ la'xmaa"ya na tyoola'candaa'ndyo jo nnoom, cha na cha'tsondyõ nnc'oom na wi' ts'oom.

³³Joo na maque"na' Ty'oots'om na tyañe, jee" jnda laxma"na', jee" jndõ' ts'oom, cha'tso matsei'noo"n. Tjaa 'ñee" nntseinchu'tcuuñe chiuu matseijndaa'ñê, tjaa 'ñee" nndaã nntsei'no"n ljo' na mach'ee".

³⁴Cha'na teiljeii ñ'oom na tso Isaías: “¿Ñee" cwii jaa nmeii"ñe nndaã nntseino"n chiuu m'aa"n ts'om nque" na matsa'ntjoom? ¿Aa m'aa" 'ñee" juu na jee"che" jndõ' ts'om cha na nndaã nntseijndõ' ts'oom? ³⁵¿Ñee" teijndeiindyee jom cha je' maca"na' na catseilcwee"e" jo' nnom juu?” ³⁶Ee cha'tsoñ'e" niom nc'e jom, ndo' tseixma"ñ'ee" jo'. Jo' chii macandã jom caluiit'ma"ñê cha'waati xuee. Amén.

**Maque" lju'na' ts'a" jo
nnom Ty'oots'om**

12 Macwe' jo' 'o nn'a"ya na cwila'yu'yo', nc'e na m'aa" Ty'oots'om na jee" wi' ts'oom jaa, maca"na ndaa'yo' yoche" na cwitsaam'a"ti'yo' na ñeiquiandyo'ñ'e"yo' na nla'xma"yo' cha'cwijom quioo' na cwila'cwjee nn'a" judíos, cwii nnom na lju', na cjaawee' ts'oom. Na nl'a'yo' na ljo' jee" xcwe nla't'maa'ndyo' jom. ²Tanc'om'yo' na mati 'o cwil'a'yo'

ljo' na cwinty'ia'yo' na cwilla
 nn'aⁿ tsjoomnancue, cala'chui'yo'
 cantyja na cwila'tiuu'yo' cha na
 luaa' ntseixcona' cha'tso cantyja
 na cwitsaam'aⁿyo'. Ee na nl'a'yo'
 naljo' nncue'ntyjo na nla'noⁿyo'
 chiuu waa na l'ue ts'om Ty'ooots'om
 ñ'eⁿndyo', na juu jo' tjacantyja naya
 tseixmaⁿ, ndo' cjaawee' ts'oom ndo'
 candaa' tseixmaⁿna'.

³Nc'e ts'iaaⁿ na jnda tquiaa
 Ty'ooots'om na matseixmaⁿya, jo' na
 matsjooya ndaa'yo', meiⁿcwiindyo'
 'o tincwinom' na nnc'oom' ts'om
 cantyja 'naaⁿ nquii cha'xjeⁿ na
 matsona' na nncwjeiiⁿeⁿ cwenta
 chiuu matseixmaaⁿ. Cwii ndo'
 cwiindyo' cwji'ya cwenta cwanti
 na jnda tquiaa Ty'ooots'om nnom
 na matseixmaⁿ na matseyu'ya
 ts'om ñ'eⁿñê. ⁴Ts'aⁿ ñecwiiñê saa
 jndye tjaacañjoom'ñê, ndo' cwii
 cwii joo na tjacañjoom'ñê tiljo'yu
 ts'iaaⁿna' ñ'eⁿ nc'iaana'. ⁵Maluaa'
 waa na matseijomna' jaa nn'aⁿ na
 cwila'yuu'a, meiiⁿ na jndyendyo saa
 matseijoom'na' cantyja 'naaⁿya na
 ñe'cwii sei' cwiluiindyō cantyja
 'naaⁿ Cristo. Ndo' ts'iaaⁿ na
 mañequiaa Ty'ooots'om na cal'aaya
 cwentaaⁿaⁿ tjachuii'na' na cwii
 cwiindyō.

⁶Ts'iaaⁿ na mañequiaa Ty'ooots'om
 na cal'aaya, tiñecwii xjeⁿ joona'.
 Nqueⁿ matseijndaa'ñê cwaaⁿ ts'iaaⁿ
 nntseixmaⁿ cwii cwiindyō. Saa
 macaⁿna' na calacandaⁿandyō cwii
 cwii nnom ts'iaaⁿ na mañequiaaⁿ.
 Xeⁿ na jnda tquiaaⁿ na 'naaⁿ ts'aⁿ
 na ndaa' nntseiteincoo' ñ'oom'm
 ndaa' nn'aⁿ, cwa catseicandaⁿñe
 tsaⁿñeeⁿ juuna'. ⁷Ndo' xeⁿ
 mañequiaaⁿ na macanda' ts'aⁿ na

candi'ntjom quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na
 cwila'yu', cats'aa ts'iaaⁿñeeⁿ ñequio
 na xcwee' ts'om. Ndo' juu ts'aⁿ na
 macanda' na ma'moⁿ ndaa' nc'iaa',
 queⁿñe ts'iaaⁿñeeⁿ. ⁸Ts'aⁿ na
 macanda' na mañequiaa na t'maⁿ
 n'om nn'aⁿ, ts'iaaⁿñeeⁿ cats'aa.
 Ndo' juu ts'aⁿ na niom s'om l'ō
 tintseintycwii' na nnteijndeiⁿ nc'iaa'
 'naⁿ na matseit'jooⁿa' joona. Ts'aⁿ
 na 'naaⁿ na nluiitquieñe cats'aa
 naljo' ñequio na mach'eeñe cwenta.
 Ndo' ts'aⁿ na mateijndeiⁿ nn'aⁿ na
 nty'iaandyē cats'aa naljo' ñequio na
 neiiⁿ.

Ñ'oomeiiⁿ laxmaaⁿya na calacandaⁿandyō

⁹C'om'yo' na wi' n'om'yo'
 nc'iaa'yo' ñequio na mayo'cheⁿyo',
 nchii cwe' cwila'ya'yo'.
 Catseiqueeⁿna' n'om'yo' cha'tso
 yuu na ya, saa yuu na tia
 c'om'yo' na jndoo'yo'. ¹⁰C'om'yo'
 na jnda nquiu'yo' nc'iaa'yo'
 cha'xjeⁿ ñeⁿnquii ts'aⁿ ntseinda
 'o, ñequii'cheⁿ cal'a'yo' na joona
 t'maⁿti caluiindyē, ñecuaa meiiⁿ 'o
 tjaa 'ñeeⁿ catseit'maaⁿñe.

¹¹Tila'nchqueeⁿndyo' ts'iaaⁿ 'naaⁿ
 Ty'ooots'om na la'xmaⁿyo'. Cjoo'
 n'om'yo' na cwindyē'ntjom'yo'
 nnom Jesucristo.

¹²C'om'yo' na neiⁿyo' cha'tso
 na matseijndaa'ñe Ty'ooots'om
 na nñequiaaⁿ na nda'yo'. Quia
 maju'wi'na' 'o, c'om't'maaⁿndyo'
 n'om'yo'. Ndo' ñequii'cheⁿ
 calaneiⁿyo' nnoom.

¹³Quia matseit'jooⁿa' 'naⁿ
 nn'aⁿ na maqueeⁿ cwentaaⁿaⁿ,
 quia'yo' cantyja na cwileiñ'om'yo'
 na nnteijndeiina' naⁿñeeⁿ.

Catei'x'ee'yo' nn'aⁿ na cwila'yu' na cwe' cwiquieya na m'aⁿyo'.

¹⁴Quia matseitaa' ts'om ts'aⁿ 'o, nchii mati nlcwe' 'o ñ'oom wi' cjoo' tsaⁿñeeⁿ. 'O cataⁿyo' na Ty'oots'om catio'naaⁿñê juu.

¹⁵Quia cwinty'ial'yo' na neiiⁿ nc'iaa'yo' na cwila'yu', mati 'o c'om'yo' na neiⁿyo' ñ'eⁿndyena. Saa quia cwiitjoomna na matseichjoo'na' n'omna, mati 'o c'om'yo' na chjoo' n'om'yo' ñ'eⁿndyena.

¹⁶Tjoom' c'om'yo' ñ'eⁿ nc'iaa'yo'. Tinc'om'yo' na s'andyo' ndo' lcundyo'. Catsañ'oomndyo' ñequio nn'aⁿ na nty'iaandye, tints'aana' nquiu'yo' na cwe' 'o jndo'ti n'om'yo'.

¹⁷Natia na nnts'aa ts'aⁿ 'o, til'a'yo' na nnjoom. Ñequii'cheⁿ calajnda'yo' na cha'tso na cwil'a'yo' nla'xmaⁿyo' na ya nn'aⁿndyo' jo ndaa cha'tso nn'aⁿ. ¹⁸'O tacala'ntja'ndyo' ñequio nn'aⁿ. 'O cha'tso na nndaⁿ nl'a'yo' ñequii'cheⁿ cal'a'yo' yuu na ya cha tincju'naaⁿñena' na nl'uee'ndye nn'aⁿ tia' ñ'eⁿndyo'. ¹⁹'O nn'aⁿya na jeeⁿ wi' ts'ooⁿya, til'a'yo' na canjoom. Quiandyo' na nquii Ty'oots'om nnts'aaⁿ na nnjoom, xeⁿ naljo' l'ue ts'oom. Ee waa ñ'oom'm na teiljeii na matsona': "Matso Ty'oots'om: Nnc_o nnts'aa na nnjoom. Ja nnts'aa na nntioomndye nn'aⁿ na cwila'tjoondye nooⁿ."

²⁰Ndo' mati waa cwiicheⁿ ñ'oom na teiljeii na matsona': "Juu ts'aⁿ na jndoo' 'u, xeⁿ na ñejnoom'm, quiaa' na nlcwaaⁿaⁿ. Xeⁿ na ñec'om ndaa, quiaa' ndaa na nnc'om ee na nnts'a' na luaa', nnts'aana' na jnaaⁿaⁿ chiuu waa na mach'eeⁿ ñ'eⁿndyu'." ²¹Tiñe'quiaandyu' na joo na ticatsa'ntjomna' nnaⁿndyena'

ñ'eⁿndyu'. Catsa' yuu na ya cha canaⁿndyu' nacjoo' joo na ticatsa'ntjomna'.

Calan'ooⁿndyo ñ'oom ntyuee naⁿmaⁿn'iaaⁿ

13 Cwii cwiindyo' 'o cju'ñecje ndaa naⁿmaⁿn'iaaⁿ, ee nn'aⁿ na m'aⁿ n'iaaⁿ, Ty'oots'om maqueeⁿ joona ts'iaaⁿñeeⁿ. Tjaa'naⁿ cwii ts'aⁿ na m'aaⁿ ts'iaaⁿ na nchii jom tqueeⁿ juu. ²Quia jo' ñeeⁿ juu na wjaa nacjoo naⁿmaⁿn'iaaⁿ, mawjaa tsaⁿñeeⁿ nacjoo' na seijndaa'ñe nquii Ty'oots'om. Ndo' maxjeⁿ nnt'uiina' jom na nntioomñê na ljo' mach'eeⁿ. ³Jo' chii ts'aⁿ na mach'ee yuu na tia m'aaⁿ na nquiaⁿaⁿ naⁿmaⁿn'iaaⁿ. Saa ts'aⁿ na mach'ee yuu na cwitsa'ntjom n'iaaⁿ, ya m'aaⁿ, tyoocaty'ueeⁿ naⁿñeeⁿ. Jo' chii catsa' yuu na cwitsa'ntjomna 'u, quia ljo'cheⁿ taxoc'oom' ts'om' aa nla'wjeena 'u. Maxjeⁿ nnc'omna na neiiⁿna 'u. ⁴Ee naⁿmaⁿn'iaaⁿ la'xmaⁿna na cwindye'ntjomna nnom Ty'oots'om cha catei'jndeiina 'u. Saa xeⁿ mache' na til'uee ljeii na cwilein'omna, quia jo' c'oom' na nquia' joona, ee ticwe' ts'iaaⁿndyo na la'xmaⁿna sayo ee cwiliindyena na cwindye'ntjomna nnom Ty'oots'om na cwita'wi'na nn'aⁿ na cwil'a yuu na tia. ⁵Quia jo' we ndii' macaⁿna' na cala'canda'yo' jo ndaa naⁿmaⁿn'iaaⁿ. Najndyee nc'e na tical'ue n'om'yo' na cat'uii ljeii na cwileiñ'omna 'o. Ndo' na jnda we nc'e na nquiu'yo' naquii' n'om'yo' na matsona' na cal'a'yo' na ljo'. ⁶Macwe' jo' na cwitiom'yo' ts'iaa'ndaⁿyo', ee nn'aⁿ na m'aⁿ n'iaaⁿ, ñequio

ts'iaaⁿmeiⁿⁱ cwitaⁿntjomna
 cha n^l'ana ts'iaaⁿ na maqueⁿ
 Ty'o^ots'om jooⁿa. ⁷Nnom cwii
 cwii ts'aⁿ na waa na matseixmaⁿ
 na nntseit'maaⁿndyuⁿ juu, catsa'
 naljo' ñ'eⁿñe. Quia macaⁿna' na
 nntiom'yo' ndaaⁿ naⁿmaⁿn'iaaⁿ,
 catiom'yo', cha'na ts'iaaⁿ nnom
 tyuaa. Cala'candaⁿyo' nnom ljeii
 na cwiqueⁿ naⁿmaⁿn'iaaⁿ, ndo'
 cala't'maaⁿndyo' cha'tsonⁿdye jooⁿa
 na matsona' na cala't'maaⁿndyo'.
⁸Meiⁿncwii ts'aⁿ tinchoⁿjnaⁿyo'
 nnom. C'om'yo' na wi' n'om'yo'
 nc'iaa'yo' ee juuna' matseijomna'
 cha'cwijom na choⁿjnaⁿyo'. Juu
 ts'aⁿ na m'aaⁿ na wi' ts'om x'iaa',
 matseicañaⁿ chiuu t'maⁿ ljeii na
 matsaⁿntjomna' na tqueⁿ Moisés,
⁹ee ljeiiñeeⁿ matsaⁿntjomna':
 "Tinc'om'ya' ñequio cwiicheⁿ ts'aⁿ,
 tintseicue' ts'aⁿ, tinch'uee' 'naaⁿ
 ts'aⁿ, tintseiqueeⁿ ts'om' 'naaⁿ
 ts'aⁿ." Ee cha'tso ñ'o^oommeiⁿⁱ ñequio
 nt'omcheⁿ na saⁿntjom ljeii na tqueⁿ
 Moisés, cwila'x'iaa'ndye jooⁿa'
 ñequio ñ'o^oomwaa na matsona':
 "C'oom' na jnda ntyji' tyjets'aⁿndyu'
 cha'xjeⁿ na wi' ts'omndyu' cheⁿncu'."
¹⁰Ee quia na m'aaⁿ ts'aⁿ na jnda
 ntyjii tyjets'aⁿñe, xocats'aa na wi'ñe
 ñ'eⁿ tsaⁿñeeⁿ. Ee ts'aⁿ na jnda ntyjii
 ntyjenn'aⁿñe, matseicandañ'eeⁿ ljeii
 na tquiaa Ty'o^ots'om nnom Moisés.
¹¹Cala'noⁿyo' naljo' ndo' c'oom'
 n'om'yo' cantyja 'naaⁿ tiempo na
 m'aaⁿya je'. Matseijomna' cantyja
 'naⁿyo' cha'cwijom na cwindaⁿyo'.
 Jo' chii calcwi'yo' ee je' mandyooⁿti
 m'aaⁿna' na nlui'n'maaⁿndyo, nchiiti
 quia jlayuuⁿjndyaa ñ'o^oom'm. ¹²Juu
 na cwitsaam'aaⁿya matseijomna'
 cha'cwijom natsjom, juuna'

wjaawinomna'. Wjaawindyooⁿti
 xuee quia na nlui'n'maaⁿndyo. Jo'
 chii ca'ndyaa na cwilajomndyo
 ts'iaaⁿ na laxmaⁿna' cantyja 'naaⁿ
 najaaⁿ. Cal'uee'ndyo l'o ts'iaaⁿ ya
 na laxmaⁿna' cantyja 'naaⁿ naxuee.
¹³C'o^oya cha'xjeⁿ na macaⁿna' na
 cats'aa ts'aⁿ quia naxuee. Nchii
 c'o^oya na cwicwaⁿjndooⁿndyo
 meiⁿ nchii na cwicandaⁿya.
 Nchii c'o^o ñequio nn'aⁿ na
 cwe' luua'ndyo ñequio nt'omcheⁿ
 nnom natia la'xmaⁿ. Tac'o^oya na
 cwilaⁿntja'ndyo ñequio nn'aⁿ meiⁿ
 tala'taa' n'o^oya jooⁿa. ¹⁴Saaⁿ 'o
 wandyo' cal'a'yo', 'o cwee'yo'
 Jesucristo cha'xjeⁿ macwee ts'aⁿ
 liaa. Tañe'quiandyo' na joo na
 neiⁿnco nquiui nn'aⁿ na matseixmaⁿ
 tsjoomnancue nlqueⁿna' xjeⁿ
 'naaⁿna' 'o.

Tintioñ'oom' cwii nn'aⁿ na matseyiu'

14 Catoñ'oom'yo' meiⁿ ts'aⁿ
 na ticuee' na matseyiu'ya
 ts'om, saaⁿ nchii na nnto'yo' na
 nla'ñ'eeⁿndyue'yo' ñ'eⁿñe. ²Cal'uu,
 m'aⁿ nn'aⁿ nquiui na wanaaⁿ na
 nlcwa' ts'aⁿ cha'tso nnom 'naⁿ,
 saaⁿ m'aⁿ nt'omcheⁿ na ticuee' na
 cwilayu'ya n'om ñ'eⁿ Ty'o^ots'om,
 jooⁿa cwe' tsc^o cwicwa'na. ³Luua
 macaⁿna': Juu ts'aⁿ na ntyjii na
 meiⁿquia nantquie wanaaⁿ na
 nlcwa', tints'aa na ticuee' ts'om
 ts'aⁿ na cwe' jndaa' ljo' macwa'.
 Ndo' mati 'u ts'aⁿ na cwe' jndaa' ljo'
 macwa' tincwjaa'ndyu' cwenta cwe'
 na cha'tso nnom macwa' x'ia', ee
 macoñ'om Ty'o^ots'om jom. ⁴Ñeeⁿ
 cwiluindyu' na matseincjoo'ndyu'
 ljo' mach'ee cwiicheⁿ x'ia' na
 matseyiu'? Ee nquii na matsaⁿntjom

jom nntso na aa xcwe aa tixcwe mach'eeⁿ. Nljoñeya tsaⁿñeeⁿ ee waa najndeii na matseixmaⁿ Jesús na matsaⁿntjom jom.

⁵M'aⁿ nn'aⁿ na cwitjeii'na cwenta na waa cwii xuee na t'maⁿti tseixmaⁿna' ndo' m'aⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwila'tiuu na meiⁿnquia xuee ñecwii xjeⁿ. Saa cwii cwii ts'aⁿ c'oom'tyeⁿ ts'om cantyja 'naaⁿ ñ'oom'waa'. ⁶Ts'aⁿ na maqueⁿ na t'maⁿti cwii xuee, mach'eeⁿ na ljo' ee na matseit'maaⁿñê Nquii na matsaⁿntjom jom. Ndo' ts'aⁿ na mach'ee na ñe'cwii xjeⁿ tseixmaⁿna', mach'ee na ljo' ee na matseit'maaⁿñê Nquii na matsaⁿntjom juu. Ndo' ts'aⁿ na macwa' cha'tso nnom nantquie, macwaaⁿaⁿ jooona' ee na matseit'maaⁿñê Nquii na matsaⁿntjom jom, ndo' mañequiaaⁿ na quianl'uaa' Ty'oots'om. Mati ts'aⁿ na cwe' jndaa' nantquie na macwa' mach'eeⁿ na ljo' ee na matseit'maaⁿñê Ty'oots'om ndo' mañequiaaⁿ na quianl'uaa'. ⁷Ee tjaa ñeeⁿ jaa c'oom na wando' cwe' ee na l'ue ts'om nquii, ndo' tjaa ñeeⁿ jaa c'oom na nncue' ee na l'ue ts'om nquii. ⁸Cantyja na tandoo'a, tandoo'a cwe' ee Jesucristo, ndo' cantyja na cwiwjaaya, ncwjaaya cantyja 'naaⁿ jom. Jo' chii aa na tandoo'a oo aa na nncwjaaya, maxjeⁿ m'aaⁿya cantyja 'naaⁿ jom. ⁹Manc'e jo' na tueeⁿeⁿ ndo' tando'xoom cha na nntseixmaaⁿ na matsaⁿntjoom jaa cha queⁿna' jom na cwiluiñê na matsaⁿntjoom nn'aⁿ na jnda' tja' ndo' cwentaa nn'aⁿ na ta'ndo'.

¹⁰Saa 'u je', ÷chiuu na xjeⁿto 'u ñe'cu'xeⁿ cwii nn'aⁿ na matseyiu'

oo chiuu na m'aaⁿ na ticuee' ts'om' jom? Ee cha'tsondyo nncwinooⁿ jo nnom Cristo na nncu'xeeⁿ jaa. ¹¹Ee mawaa ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii na matsona':

Jaa wando'a, matso nquii

Ty'oots'om,

nc'e naljo' jo' chii cha'tsondye

nn'aⁿ nnta'na cantyena jo

nooⁿya,

ndo' nla't'maaⁿndyena

Ty'oots'om ñequio na jndoo'

cha'tsondye nn'aⁿ.

¹²Luaa waa cantyja 'naaⁿ ñ'oom'ñeeⁿ, cwii cwiindyo nñequiaaya cwenta nnoom cantyja 'naaⁿya.

Tintsa' na nntseilcwe'na'

x'ia' na matseyiu'

¹³Jo' chii tacatsona' na nntio'ñ'ooⁿya cwii ndo' cwii nc'iaaya. 'O cala'jnda'yo' na til'a'yo' cwii nnom na jnaaⁿ jo' nntseicwachuu'ñena' juu ndo' nnts'aana' na nntseitjooñe. ¹⁴Nc'e na matseixmaⁿya ts'aⁿ na matseyiu'a ñ'eⁿ Jesucristo, jo' chii m'aaⁿt'yeⁿ ts'ooⁿ na tjaa'naⁿ cwii nnom 'naⁿ na tilju' matseixmaⁿna'. Saa xeⁿ na m'aaⁿ ts'aⁿ na matseituu na niom 'naⁿ na tilju', cantyja 'naaⁿ nquii tsaⁿñeeⁿ mach'eenaa' na tilju'na'. ¹⁵Ee xeⁿ cwe' cantyja 'naaⁿ ljo' na macwa' matsei'ndaa'na' ntyjii cwii nn'aⁿ na matseyiu' ndo' na luaa' mache', tic'oom' na jnda ntyjii jom. Jo' chii tantsa' cwii na ya ntyjii' macwa' nntsei'ndaa'na' cwii nn'aⁿ na tue' Cristo cwentaaⁿa'. ¹⁶Tiñe'quia'yo' na nncju'naaⁿñena' na nlaneiⁿ nn'aⁿ ñ'oom' na tijo'ndyo nacjo'yo' ljo' na 'o nquiu'yo' na ya.

¹⁷Ee juu na matsa'ntjom Ty'ooots'om, nchii tomti waana' na nleijndaa' ljo' na wanaaⁿ na nntquiaaya oo na nncwaaaya. Matsa'ntjoom jaa cha cantyja 'naaⁿⁱ Espíritu Santo nnda^a n'l'aaya yuu na maty'iomyana'.

Ndo' mati na nnc'ooⁿya na neiiⁿya ndo' na meiⁿcwii ñomtiuu tic'ooⁿya jo nnoom. ¹⁸Ts'aⁿ na luaa' mandi'ntjom nnom Cristo, cwijaawee' ntyjii Ty'ooots'om ñ'eⁿñê, ndo' mati neiiⁿ nn'aⁿ jom.

¹⁹Cwe' nc'e jo' tsantjoo^a meiⁿnquia nnom na nnda^a n'l'aaya na tical'ua^a ndia' ñequio nn'aaⁿya na cwila'yua'. Ee na n'l'aaya na ljo' nnteijndeindy^o ntyjaa' na nntsanaajndaaya na cwila'yuu'a.

²⁰Jo' chii tintseyui' ts'iaaⁿ 'naaⁿⁱ Ty'ooots'om na cwe' jndaa' cwii nnom nantquie na macwa'. Mayuu' cha'tso nnom nantquie lju' la'xmaⁿna', saa' tia matseixmaⁿⁱ xeⁿ cantyja 'naaⁿⁱ cwii nnom na macwa' matsei'ndaa'na' ntyjii cwii x'ia' na matseyu'ya ts'oom ñ'eⁿ Ty'ooots'om.

²¹Yati na tinlqui' sei', tinc'ua' winom ndo' tintsa' cwii nnom na cantyja 'naaⁿⁱ jo' nntseilcwe'tya'na' cwii x'ia' na matseyu', oo na nntseiquioona' jom na nnts'aaⁿ jnaⁿ oo na nnts'aana' na tityeⁿ matseyu'ya ts'oom ñ'eⁿ Ty'ooots'om.

²²Juu na matseyu' cantyja 'naaⁿⁱ ñ'oommeiⁿⁱ, matsa'ntjomna' na c'oom'tyeⁿⁱ cantyja 'naaⁿⁱna' jo nnom Ty'ooots'om. Ee jeeⁿ neiiⁿⁱ ts'aⁿ na m'aaⁿⁱ ts'om na xcwe mach'ee cantyja 'naaⁿⁱ ñ'oommeiⁿⁱ na tjaa meiiⁿcwii na maco'tia'na' ntyjii.

²³Saa' ts'aⁿ na tijndaa'ya ntyjii aa mayuu' na ya na nlcwa' ts'aⁿ cwii nnom nantquie ndo' xeⁿ nlcwaaⁿⁱaⁿ

jo', nnts'aayuuna' jnaaⁿⁱaⁿ waa, ee cha'tso ljo' na mach'ee ts'aⁿ ndo' ticaljeiyaaⁿ aa mayuu' na ya jo', maxjeⁿ jnaⁿ jo' mach'een'a'.

Cal'aaya cha'tso na cateijndeindy^o ntyjaa'

15 Jaa na tyeⁿ la'xmaaⁿya na cwila'yua'ya n'ooⁿya ñ'eⁿ Ty'ooots'om cantyja 'naaⁿⁱ ñ'oommeiⁿⁱ, joo nn'aⁿ na tityeⁿ cwila'yua'na cantyja 'naaⁿⁱ jo', laxmaaⁿya na cachoo^aya na cateijndeii joona, nchii macanda cwijndoo'a cantyja 'naaⁿ ncjoo^aya. ²Cwii cwiindy^o cal'aaya yuu na nncjaawee' n'om nc'iaaya, cha nnteijndeiiina' joona, ndo' cha na nnc'oonajndana na cwila'yua'ya n'omna ñ'eⁿ Ty'ooots'om. ³Ee meiⁿnquii Cristo tîcats'aaⁿ yuu na cjaawee' ntyjeeⁿ. Jom tjoom cha'xjeⁿ waa ljeii naquii' libro Salmos na matsona': "Ñ'oomwi' na tyotuee' nn'a nacjo', mati ty'oomna' ja." ⁴Ee cha'tso ñ'oom' Ty'ooots'om na teiljeii tandyo xuee, teiljeiina' cha ca'moⁿna' ndaaya chiuu na c'ooⁿya jo nnoom. Teiljeiina' cha cantyja 'naaⁿ joona' nnda^a nntsaaⁿtyjoo^aya cantyja 'naaⁿⁱaⁿ na ñecwii n'ooⁿya ndo' na nnc'ooⁿt'maaⁿⁱndyo n'ooⁿya na nntyjaa' n'ooⁿya na nluii cha'tso chiuu t'maⁿ ljeii'ñeeⁿ. ⁵Nquii Ty'ooots'om na mañequiaaⁿ ndaaya na cwicantyyaa' n'ooⁿya jom, cateijneiⁿ 'o na ya c'om'yo' ñequio nc'iaa'yo' cha'xjeⁿ na l'ue ts'om Cristo Jesús, ⁶cha na cha'tsondyo'ñ'eⁿyo' ñequio ñecwii jndyee'yo' na nla't'maaⁿⁱndyo' Ty'ooots'om Tsotye nquii Ta Jesucristo.

Cwindye nt'omcheⁿ nn'aⁿ ñ'oom naya

⁷Jo' chii cato'ñoom'yo' nc'iaa'yo' cha'xjeⁿ Cristo maco'ñoom 'o, cha na nluuit'maⁿñe Ty'oots'om. ⁸Luaa matsjoo ndaa'yo', Cristo jñoom na jndyondi'ntjoom ndaa nn'aⁿ judíos cha na nntseicandaa'ñê ñ'oom na tso Ty'oots'om ndaa welooya na nnts'aaⁿ ndo' mati cha m'moⁿna' na mayom'm. ⁹Mati jndyo Cristo cha nn'aⁿ na nchii judíos nndaa nla't'maaⁿndyena Ty'oots'om na m'aaⁿ na wi' ts'oom joona. Ee matso ñ'oom'm na teiljeii:

Maxjeⁿ nntseit'maaⁿndyo 'u
quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na nchii
judíos.

Nntaya luantsa na
nntseit'maaⁿñena' 'u.

¹⁰Ndo' cwiicheⁿ ñ'oom na teiljeii
matsona':

'O nn'aⁿ na nchii judíos, c'om'yo'
na neiⁿ'yo' ñequio nn'aⁿ
na maqueⁿ Ty'oots'om na
cwiluiindyewentaaⁿ'aⁿ.

¹¹Mati mawaa cwiicheⁿ ñ'oom na
teiljeii na matsona':

Cha'tsondyo' 'o nn'aⁿ na nchii
judíos cwiluiindyewo,
cala't'maaⁿndyo' Ta Ty'oots'om.

¹²Ndo' mati teiljeii ñ'oom na tso
Isaías:

Nch'ioo' Isaí ndei' ts'oom'ndaa,
jom nntseiwena' na
nnts'a'ntjoom nn'aⁿ na nchii
judíos cwiluiindyewo.

Joona nla'cantyjaa' n'omna jom.

¹³Nquii Ty'oots'om mañequiaaⁿ
na cwicantyyaa' n'ooⁿya. Macaⁿ'a
na ñequiaaⁿ na nla'xmaⁿñ'eⁿ'yo'
na neiⁿ'yo' jo nnoom, ndo' na
nnc'om'yo' na tjañomtiuu m'aⁿ'yo'

nc'e na cwilayu'yo' ñ'eⁿñê, cha
cantyya 'naaⁿ Espíritu Santo
nntseicwaljoo'tina' na laxmaⁿ'yo'
na cwicantyyaa' n'om'yo' jom.

¹⁴Cantyya 'naⁿ 'o nn'aⁿya na
cwila'yuyoyoyo', matsei'noⁿ'a na
cwila'xmaⁿ'yo' cha'tso nnom na
nnteijndeina' nc'iaa'yo'. Ndo' mati
cwila'noⁿ'ya'yo' cantyya 'naaⁿ
ñ'oom na cwilayu'yo', hasta mati
nndaa nnt'moⁿ'yo' joona' ndaa
nc'iaa'yo'. ¹⁵Saa ti'maaⁿ ts'ooⁿya na
matseiljeiya cartawaa na m'aⁿ 'o
nn'aⁿya na cwila'yuyoyoyo' cha tintsuu'
n'om'yo' joona'. Mats'aa naljo' nc'e
cha'cwijom cwii xuu na majuna'
nacjoya na cats'aaya. Mats'aa na ljo'
ee naya na mañequiaa Ty'oots'om
na matseixmaⁿ. ¹⁶Ndo' naljo', majo'
na tqueeⁿ ja na mandiantjoⁿ'ya
nnom Jesucristo quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na
nchii judíos. Mañequiaa ñ'oom
naya 'naaⁿ'aⁿ na macwji'n'maaⁿñê
nn'aⁿ na cwila'ljo Jesucristo naquii'
n'om, cha ñequiaa joona nnom
Ty'oots'om cha'xjeⁿ mañequiaa
ts'aⁿ cwii ofrenda na nnc'o'ñoom,
ee nquii Espíritu Santo jnda tqueⁿ
ljoom'm joona.

¹⁷Nc'e na matseyu'a ñ'eⁿ Cristo
Jesús, mañequiaana' na neiⁿ'ya na
laa'ti' waa na mandiantjoⁿ'ya nnom
Ty'oots'om. ¹⁸Ticats'aana' ntyjii na
nncwji'a cwenta cwanti ya ts'iaaⁿ
na nla' nt'omcheⁿ, macandã ntyjiiya
na Ty'oots'om ñeteil'uee'ñê ja na
nncwantjoⁿ'ya nn'aⁿ na nchii judíos
cwentaaⁿ'aⁿ, cha nla'candã'ndyena
jo nnoom. Netantjoⁿ'ya joona
ñequio ñ'om'ndyoyoyo, ndo' ñequio
ljo' na ñenty'iaana chiuu waa na
tyom'aaⁿya quii'ntaaⁿ'na. ¹⁹Ndo'
na luaa' waa, jnda seicandã'ndyo

na mañequia ñ'oom naya na macwji'n'maa'ñe Cristo nn'a', tyots'aa na ljo' Jerusalén ñequio cha'tso ntyja hasta tue'ñoomna' ndyuaa Ilírico. ²⁰Luaa' waa na tyotsejindo na tyoñequiaya ñ'oom ndaa nn'a' cantyja 'naa' na cwilui'n'maa'ndyena, tyots'aa ts'iaa' yuu na tijoom ñejndye nn'a' ñ'oom cantyja 'naa' Cristo, cha nchii ts'iaa' na jnda' to' nt'omche' nntseicañjoo'a. ²¹Ee waa ñ'oom ndyoo Isaías na teiljeii cantyja 'naa' Cristo, tsoom:

Nn'a' na tijoom ñenty'iaa jom ndyena cantyja 'naa'.

Ndo' joo nn'a' na tijoom ñejndye cantyja 'naa', nla'no'na.

Ñe'cjaa Pablo Roma

²²Nc'e ts'iaa'mei', jndye xuee tyotseicu'na' ja na nncuacañoo'ya 'o na m'a'yo' Roma. ²³Saa' je' tica'na' na ñequii'che' nñ'a' ñjaa'. Ndo' nc'e na majndye ndyu matseiquee'na' ts'oo'ya na ñe'cjocando'a 'o, ²⁴jo' chii na matseitiuuya na nncwinoo'ya na m'a'yo' quia na nncjoya ndyuaa España, ndo' xe' jnda' tquiaana' na nei'ya na mam'aa'tjoo'ya cwantindyo xuee, quia jo' mancjo'ti'yo' nnteijndei'yo' na nncjocjoty. ²⁵Saa' joidyaaya Jerusalén, ee jon'o'ya cwii na nnteijndeiina' nn'a'ya nn'a' judíos na cwila'yu' na m'a' jo' jo'. ²⁶Ee nn'aa'ya na m'a' ndyuaa Macedonia ñequio Acaya jnda' jla'tjomna tsjo'ñjee' na nla'cwanomna na matei'jndeiina' nn'aa'ya na cwila'yu' na jee' ñee'ndye na

m'a' Jerusalén. ²⁷Ee jla'tiuuna na nl'a naya'ñee' nn'a' jndíos na cwilayu', ndo' maty'iomna' na ljo' cal'ana ee cha'cwijom na cho'jna'na ndaa na'ñee', ee cwicandaana na cwicalui'n'maa'ndyena nc'e nn'a' judíos. Jo' chii matsona' na catei'jndeiina na'ñee' 'na' na maca'na'. ²⁸Ndo' quia na jnda' seicanda'ndyo ts'iaa'mei', ndo' xe' jnda' ljo' tsjo'ñjee'ñee' lueena, quia ljo' nncwinoo'ya na m'a'yo' na jo' ndyuaa España. ²⁹Ee ntyjiyaya quia na nncuaya na m'a'yo', jee' ya nntio'naa'ñe Cristo 'o na ñnequiaya ñ'oom'm ndaa'yo'.

³⁰O nn'a' na cwila'yu'yo', nc'e Taya Jesucristo ndo' cantyja 'naa' na mañequiaa Espíritu Santo na wi' n'oo'ya nc'iaaya, maca'na' na que'ndyo' na calajomndyo' ñ'e'ndyo' na nlanaa'ya nnom Ty'oots'om cantyja 'na'ya. ³¹Cata'yo' nnoom na nluin'maa'ndyo luee joo nn'a' na m'a' ts'ondaa Judea na tiñe'cala'yu'. Ndo' mati joo nn'a' cwentaa'a' na m'a' Jerusalén nncjaawee' n'omna na nnto'ñoomna naya na jon'o' cwentana. ³²Cha xe' na Ty'oots'om l'ue ts'om nncue'cañoo'ya 'o ñequio na nei'ya, ndo' na nnty'iaaya 'o nnts'aana' jndaa'jom na nncwajndyaya.

³³Nquii Ty'oots'om na mañequiaa na tjaa'na' ñomtiuu cwic'oo'ya jo nnoom, c'oomñe' ñ'e'ndyo' na cha'tsondyo'. Amén.

Mañequiaa Pablo na xma'ndye nn'a'

16 Cal'a'yo' cwii naya'ñee' na catei'jndei'yo' nomnn'aa'ya Febe. Jom mandí'ntjoom quii'ntaa' tmaa' nn'a' na macwji' Ty'oots'om

cwentaaⁿaⁿ tsjoom Cencrea.

²Cato'ñoom'yo' jom ñequio xuee' Nquii na cwiluiiñe na matsa'ntjom jaa cha'xjeⁿ na macaⁿna' na cal'aa jaa nn'aⁿ na cwilayu'ya n'ooⁿya ñ'eⁿ Ty'oots'om. Ndo' catei'jnde'yo' jom ñequio meiⁿnquia nnom na macaⁿna'. Ee jom jndye nn'aⁿ jnda ñeteijneiⁿ, ndo' mati ja.

³Quia'yo' na xmaⁿñe Priscila ñ'eⁿ ti'Aquila. Joonaa cwila'jomndyena ts'iaaⁿ 'naaⁿ Cristo Jesús ñ'eⁿndyo.

⁴Ee seiteincuu'ñena' cantyja na m'aⁿna, cwe' cha calui'n'maaⁿndyo ja. Jo' chii cha'tso ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ na nchii judíos cwiñequia na quianl'uaa' Ty'oots'om cantyja 'naaⁿna, ndo' mati ja. ⁵Mati quia'yo' na xmaⁿndye tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ na cwitjomndye w'aana. Xmaⁿñe Epeneto, tsaⁿ na jeeⁿ jnda ntyjiiya. Jom ts'aⁿ najndyee na seiyu' ñ'eⁿ Cristo ndyuua Acaya. ⁶Candu'yo' xmaⁿñe María. Jom jeeⁿ jndye ts'iaaⁿ na s'aaⁿ quii'ntaaⁿyo'. ⁷Candu'yo' na xmaⁿndye nn'aⁿ na ñecwii tsjaaⁿ ñ'eⁿndyo juu Andrónico ñ'eⁿ Junias. Maljoyu ñet'ooⁿya w'aancjo ñ'eⁿndyena. Jnda nquiu apóstoles joonaa. Joonaa tyuaa'ti jla'yu'na ñ'eⁿ Cristo, nchiiti ja.

⁸Candu'yo' nnom ti'x'iaya Amplias xmaⁿñe. Ee na jnda ntyjeeⁿ Ta Jesús, mati na jeeⁿ wi' ts'ooⁿya jom. ⁹Ndo' xmaⁿñe Urbano. Jom matseijomñe ts'iaaⁿ 'naaⁿ Cristo ñ'eⁿndyo. Ndo' mati xmaⁿñe Estaquis, jom jeeⁿ wi' ts'ooⁿya. ¹⁰Candu'yo' na xmaⁿñe Apeles. Cantyja na mach'eeⁿ jnda teitquioo' na matseyu'ya ts'oom ñ'eⁿ Cristo.

Ndo' mati xmaⁿndye nn'aaⁿ Aristóbulo. ¹¹Xmaⁿñe Herodión tsaⁿ na mañe'cwii tsjaaⁿ jâ ñ'eⁿñe. Ndo' xmaⁿndye nn'aaⁿ Narciso na m'aⁿna cantyja 'naaⁿ Jesucristo. ¹²Xmaⁿñe nomnn'aaⁿya Trifena ñ'eⁿ Trifosa na cwil'ana ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ta Jesucristo. Ndo' xmaⁿñe nomnn'aⁿya Pérsida, jom jeeⁿ jnda ntyjiiya. Jeeⁿ maqueⁿñe na mach'eeⁿ ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ta Jesús. ¹³Xmaⁿñe Rufo. Jom jeeⁿ t'maⁿ matseixmaaⁿ cantyja 'naaⁿ Ta Jesucristo. Ndo' mati xmaⁿñe tsoñeeⁿ. Juu jnda ntyjiiya cha'cwijom ntyjii na tsondyo nncjo. ¹⁴Mati cal'a'yo' cwii naya'ñeeⁿ na candu'yo' na xmaⁿñe Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes ñequio nn'aⁿ na cwila'yu' na m'aⁿ ñ'eⁿndyena. ¹⁵Candu'yo' na xmaⁿñe Filólogo, Julia, Nereo, ñequio nomtyjeeⁿ, ñequio Olimpás, ñequio cha'tso nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ na m'aⁿ ñ'eⁿndyena.

¹⁶Quia'yo' na xmaⁿndyo' ntyjee'yo' ñequio na xcwee' n'om'yo' na cwitaⁿyo' luee'yo'. Ticwii tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ ñ'eⁿ Cristo ndyuuaameiiⁿ cwila'cwanomna na xmaⁿndyo'.

¹⁷O nn'aⁿya na cwila'yu'yo', mats'aa ty'oo ndaa'yo' na queⁿndyo' cwentaa cantyja 'naaⁿ joo nn'aⁿ na cwil'a na cwitoⁿndye nn'aⁿ tmaaⁿ 'o, na cwil'ana na cwila'tjoondye nc'iaa'yo' jo nnom Ty'oots'om. Ee ñ'oom na cwit'mooⁿ na ñ'eeⁿ tixcwe m'aⁿna' ñ'eⁿ ñ'oom na jnda t'mooⁿya ndaa'yo'. Catjei'ndyo' cantyja 'naaⁿ na ñ'eeⁿ, ¹⁸ee ticala'xmaⁿna nn'aⁿ na cwindyentjom nnom nquii Ta Jesucristo. Naⁿñeeⁿ

ticatuee'ndyecjena cantyja 'naaⁿ'aⁿ. Macandā na cwijndoo'na ljo' na macaⁿ'na' nquieena. Cwila'neiⁿ'na n̄'oom ca'naaⁿ' na jeeⁿ neiⁿ'ncoo' jooⁿ'a, s̄aā joo n̄'oom'ñeeⁿ cwinquo'nn'aⁿ'na' joo nn'aⁿ na ticuee' na cwila'noⁿ'. ¹⁹Saa jndā t'om n̄'oom cantyja 'naⁿ'yo' na 'o cwitue'ndyo'cje'yo' nnom n̄'oom na xcwe. Jo' na mañequiaana' na jeeⁿ neiⁿ'ya. Ndo' l'ue ts'ooⁿ na c'om'c'eendyo' na nl'a'yo' ljo' na majo'ndyo', nchii nl'a'yo'yo' yuu na tis'a. ²⁰Nquii Ty'oots'om na mañequiaaⁿ na meiⁿ'cwii ñomtiiu tic'ooⁿ'ya jo nnoom, mawaa xjeⁿ na nnts'aaⁿ na nntseicachquiaañena' Satanás nacjee' nc'ee'yo'. Juu naya na tseixmaⁿ Jesucristo, c'omna' n̄'eⁿ'ndyo'.

²¹Timoteo na n̄'eⁿ cwil'aayâ ts'iaaⁿ 'naaⁿ' Ty'oots'om, matseicwanoom na xmaⁿ'ndyo'. Mati Lucio, Jasón, ndo' Sosípater, nn'aⁿ na mañecwii tsjaaⁿ ja n̄'eⁿ'ndye cwilacwanomna na xmaⁿ'ndyo'.

²²Maja Tercio matseicwanooⁿ na xmaⁿ'ndyo' ñequio xuee' Ta Jesús. Cartawaañe matseiljeiya na matseicwanom Pablo na m'aⁿ'yo'.

²³Matseicwanom Gayo na xmaⁿ'ndyo'. Ja Pablo m'aaⁿ'ya waⁿ'aⁿ na mateix'eeⁿ ja. Ndo' mañjaaⁿ na c'witjomndye nn'aⁿ na cwila'yu'.

Ndo' mati Erasto matseicwanoom na xmaⁿ'ndyo'. Jom tsaⁿ'coñom s'om tsjoomwaa. Mati juu nn'aⁿ'ya Cuarto matseicwanoom na xmaⁿ'ndyo'.

²⁴Ty'oots'om quiaaⁿ na c'oom naya na matseixmaⁿ Ta Jesucristo n̄'eⁿ cha'tsondyo' 'o. Amén.

Pablo malcwiiⁿ'naaⁿ'aⁿ Ty'oots'om

²⁵Ndo' je', cwila't'maaⁿ'ndyo Ty'oots'om. Jom waa najneiⁿ na nnts'aaⁿ na nnc'om'jnda'ti'yo' cantyja 'naaⁿ' n̄'oom naya na mañequiaaⁿ na cwilui'n'maaⁿ'ndye nn'aⁿ ndo' nc'e n̄'oom na ma'mooⁿ'ya cantyja 'naaⁿ' Jesucristo. Ndo' na luaa' waa, matseijomna' ñequio juu na cwe' wanty'iuu' tyom'aaⁿ'na' xjeⁿ c'witjoocheⁿ na ncuua tsjoomnancue. ²⁶Saa je' je' cwiwitquioo' xcweyana' ndaaⁿ nn'aⁿ ee n̄'oom' Ty'oots'om na teiljeii na tyola'neiⁿ profetas na tyondye'ntjom nnoom, cantyjati xjeⁿ na tyotsā'ntjom Nqueⁿ na ticantycwii na m'aaⁿ. Juu n̄'oom waanty'iuu'ñeeⁿ jndā seicanooⁿ cha nn'aⁿ meiⁿ'nquia ndyuua nndaāⁿ nla'yu'na ndo' nla'candāna jo nnoom.

²⁷Nnom nquii Ty'oots'om na ñecwiiñê, na tjacantya na jndo' ts'oom, ñecwiitco caluiit'maⁿ'ñê nc'e Jesucristo. Amén.

Carta najndyee na seicwanom Pablo na m'aⁿ nn'aⁿ tsjoom Corinto

Xmaⁿndye nn'aⁿ na cwila'y^u'
tsjoom Corinto

1 Maja Pablo, cwiluiindy^o
apóstol cwentaa' Jesucristo
na mañequiaya ñ'oom naya
'naaⁿ'aⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ nc'e na l'ue
ts'om Ty'oots'om. Nquii nn'aaⁿya
Sóstenes matseijomñê ñ'eⁿndy^o
na matseiljeiya cartawaañe.
²Matseicwanoⁿya juuna' ndaaⁿ' lo
nn'aⁿ na cwiluiindy^o' tmaaⁿ' na
macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ
na m'aⁿ'yo' tsjoom Corinto, 'o
na maqueⁿñooⁿ cwentaaⁿ'aⁿ nc'e
Cristo Jesús, na jndā tqueeⁿñê na
calajomndy^o' ñ'eⁿñê, ndo' mati
ñ'eⁿ nn'aⁿ meiⁿquiayuucheⁿ na
cwilcwii'na xuee' Ta Jesucristo, na
cwiluiiñê na matsāⁿntjoom joona
ndo' mati jaa. ³Nquii Tsotyaaya
Ty'oots'om ñequio Ta Jesucristo
catio'naaⁿndyena 'o. Quiana na
meiⁿcwii ñomtiuu tic'om'yo' jo
ndaana.

**Matio'naaⁿñe Ty'oots'om
nn'aⁿ nc'e Cristo**

⁴Ñequii'cheⁿ mañequia na
quianl'uaa' Ty'oots'om cantyja
'naⁿ'yo' ee naya na matseixmaaⁿ

na mañequiaaⁿ na cwito'ñoom'yo'
cantyja 'naaⁿ' Jesucristo.
⁵Ndo' nc'e na matseitjoom'na' 'o
ñ'eⁿñe, mañequiaa Ty'oots'om
na la'xmaⁿ'yo' cha'tso nnom na
matejndeina' 'o jo nnoom, cha'tso
na cwicandaaⁿ na cwila'teinco'yo'
ñ'oom'm ndaaⁿ nn'aⁿ ndo' ñequio
na cwila'noⁿ'ya'yo' cantyja 'naaⁿ'aⁿ.
⁶Ndo' na luaa', juu ñ'oom cantyja
'naaⁿ' Cristo teitquioo' na mayuu'
juuna' cantyja 'naⁿ'yo'. ⁷Ndo' na
ljo', titseitjoona' 'o meiⁿcwii nnom
na mañequiaa Ty'oots'om cha
cwicandaaⁿ cwil'a'yo' ts'iaaⁿ 'naaⁿ'aⁿ
yocheⁿ na cwimeiⁿ'ndo'yo' na
nncuee' xuee quia na nncwjee'nnda'
Ta Jesucristo. ⁸Nquii Ty'oots'om
wjaañequiaaⁿ najnda'yo' na
cwindye'ntjom'tyeⁿ'yo' nnoom.
Ndo' wjaach'eeⁿ na ljo' hasta na
nncue'ntyjo xuee na nncwjee'nnda'
Jesucristo na nntu'xeⁿndye nn'aⁿ.
Quia jo' nleitquioo' na tatjaa'naⁿ
jnaⁿ cwicwila'xmaⁿ'yo'. ⁹Ty'oots'om
ñequii'cheⁿ matseicañaaⁿ ñ'oom
na jndā tjoom'm na cjoom'm, ndo'
manquityeeⁿ jndā tqueeⁿñê 'o
na calajomndy^o' ñequio Jnaaⁿ
Jesucristo na cwiluiiñe na
matsāⁿntjom jaa.

**Nn'aⁿ tsjoom Corinto na
cwila'yu' titjoom' m'aⁿ na**

¹⁰O nn'aⁿya na cwila'yu'yo' ñequio Jesucristo na cwiluiiñê na matsa'ntjoom jaa, ñequio najndeii na cwiluiiñê matseity'oondyo ndaa'yo' na c'om'yo' na tjoom' m'aⁿyo' ñequio nc'iaa'yo' na cwila'yu', tanc'om'yo' na mei^{nto} ñ'e^{ndyena}. C'om'yo' na ñecwiixjeⁿ nquiu'yo' ñ'e^{ndyena}. ¹¹Luaa' matsjoo ndaa'yo' 'o nn'aⁿya ee joo nn'aⁿ waa' Cloé jndā jluena noo^{ya} na m'aⁿntiaa'ndyo' ñequio ntyjee'yo' na cwilayu'. ¹²Luaa waa na ñe'catsjoo cantyja 'naaⁿⁱ ñ'oomwaa', ñ'ee^{ndyo} 'o na cwindu'yo': "Ja matseijomndyo cantyja 'naaⁿⁱ Pablo"; nt'omndyo' 'o: "Ja ñ'eⁿ Apolos"; ndo' nt'omndyo': "Ja ñ'eⁿ Pedro"; ndo' nt'omndyo': "Ja ñ'eⁿ Cristo". ¹³¿Aa nts'aacheⁿna' na matoⁿⁱñe Cristo? Ndo' ja Pablo, ¿aa ty'ioom nn'aⁿ ja ts'oom'naaⁿ cwenta'yo'? Oo, ¿aa ñequio xueeya teits'oomndyo'? ¹⁴Quian'uaa' Ty'oo^{ts}'om na macandā Crispo ñ'eⁿ Gayo na seits'oomndyo, tjaa'naⁿ nt'omndyo' 'o na seits'oomndyo, ¹⁵cha tjaa 'ñeeⁿ nndaā nntso na ñequio xueeya seits'oomndyo jom. ¹⁶Ndo' je' macjaañjoom' ts'ooⁿ na mati seits'oomndyo Estéfanos ñequio nn'aⁿ wa^{na}. Meiⁿ tileicjaañjoom'ti ts'ooⁿ aa m'aⁿ nt'omndyo' 'o na seits'oomndyo. ¹⁷Ee nchii ty'iom Cristo ts'iaaⁿ ja na catseits'oomndyo nn'aⁿ. Jñoom ja na catseicandiiya nn'aⁿ na macwji'n'maaⁿñê añmaaⁿna, meiⁿ nchii nts'aaya ts'iaaⁿñeeⁿ ñequio ñ'oom na jndo' n'om nn'aⁿ, ee xeⁿ

naljo', juu ñ'oom cantyja 'naaⁿⁱ na ty'ioom nn'aⁿ jom ts'oom'naaⁿ, tjaa'naⁿ najndeii na matseixmaⁿna'.

Cristo cwiluiiñê najndeii

Ty'oo^{ts}'om ñequio na jndo' ts'om

¹⁸Ndaa nn'aⁿ na cwi'ootsuundy e añmaaⁿ, juu ñ'oom na ty'ioom nn'aⁿ Cristo ts'oom'naaⁿ, nquiuna ticajndana', saa jo ndaa jaa na matsaacalui'n'maaⁿndyo, tseixmaⁿna' ñ'oom najndeii cantyja 'naaⁿⁱ Ty'oo^{ts}'om. ¹⁹Cha'xeⁿ matseicandii ñ'oom'm na teiljeii: Nn'aⁿ na jeeⁿ jndye nquiu, nnts'aa na catyuii' na jndo' n'omna, ndo' juu na jeeⁿ cwila'noⁿna, nnts'aa na cwe' ts'iaaⁿndyo juu jo'.

²⁰Nc'e luaa' tso ljeii'ñeeⁿ, ¿yuu l'ueñe ts'aⁿ na jeeⁿ jndo' ts'om ndo' mati ts'aⁿ na jndye matsei'naaⁿⁱ ndo' ñequio ts'aⁿ na jeeⁿ ya matseitjoom' ñ'oom? Ee jndā tqeⁿ Ty'oo^{ts}'om cha'tso na jndo' n'om nn'aⁿ, cwe' ts'iaaⁿndyo joona'. ²¹Nc'e na jndo' ts'om Ty'oo^{ts}'om, sei'nooⁿoⁿ na nquiee nn'aⁿ tsjoomnancue tixocatal'jnaaⁿna jom cantyja 'naaⁿⁱ na jndo' n'omna, jo' chii majaawee' ts'oom na nncwji'n'maaⁿñê añmaaⁿ nn'aⁿ cwe' cantyja 'naaⁿⁱ ñ'oom'm na cwiñequia nn'aⁿ, meiⁿ cweitjeii'na cwenta na juuna' ñ'oom na ticajnda tseixmaⁿna'.

²²Nn'aⁿ judíos cwitaⁿna na nnty'iaandaāna cwii ts'iaaⁿ t'maⁿ na tixocaluiina' na cwe' najndeii nquii ts'aⁿ cha nla'yu'na. Saa nn'aⁿ na nchii judíos, joona cwil'uee'ndyena ñ'oom na nntseijndo'tina' n'omna cha na nla'yu'na, ²³saa jâ

cwiñequiaayâ ñ'oom na ty'loom nn'aⁿ Cristo ts'oom'naaⁿ. Ñ'oom'ñeeⁿ tia nquiu nn'aⁿ judíos ndo' nn'aⁿ na nchii judíos cwitjeii'na cwenta na jeeⁿ cje tseixma'na'. ²⁴Ndo' cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na ma'maⁿ Ty'oots'om, meiiⁿ nn'aⁿ judíos oo meiiⁿ nn'aⁿ nt'omcheⁿ tsjaaⁿ, macwji'n'maaⁿñê nn'aⁿ, ndo' na cwiluiiñe na jndo' ts'oom. ²⁵Ee juu na ndoo' nquiu nn'aⁿ na tseixma'na' na tixcwe mach'ee Ty'oots'om jndo'ti ts'oom na luaa' mach'eeⁿ, nchiiti juu na jndo' n'om nn'aⁿ, ndo' juu na cwitjeii'na cwenta na tijneiⁿ na tquiaaⁿ na luaa' tjom Cristo, juu jo' ma'moⁿna' na jndeityeeⁿ, nchiiti cha'tso najnda na la'xmaⁿ nn'aⁿ. ²⁶O nn'aⁿya na cwila'yuyoyo', queⁿyo' cwenta na ma'maⁿ Ty'oots'om 'o meiiⁿ tijndyendyo' cwitjeii' nn'aⁿ cwenta na la'xmaⁿyo' nn'aⁿ na jndo' n'om, tijndyendyo' cwiluiindyoyo' nn'aⁿ na t'maⁿ cwiluiindyeyo, tijndyendyo' tuiindyoyo' nda nn'aⁿ na tyandyeyo. ²⁷Ee macwjii'ñe Ty'oots'om nn'aⁿ cwentaaⁿna' na tijndo' n'om cha catseijnaaⁿna' nn'aⁿ na ndoo' nquiuna na jndo' n'om nquieena. Ndo' macwjii'ñê cwentaaⁿna' nn'aⁿ na tit'maⁿ cwiluiindyeyo cha cantseijnaaⁿna' nn'aⁿ na waa na jnda la'xmaⁿ. ²⁸Quii'ntaaⁿ nn'aⁿ tsjoomnancue macwjii'ñê nn'aⁿ cwentaaⁿna' na cje la'xmaⁿ, macwjii'ñê nn'aⁿ na ticuee' n'om nt'omcheⁿ nn'aⁿ, nn'aⁿ na cwitjeii' nt'omcheⁿ cwenta na tjaa yuu l'uendyeyo. Nmeiiⁿ mach'eeⁿ cha' m'moⁿna' na joo nn'aⁿ na nquiu na t'maⁿ la'xmaⁿ ticjaaquiee' cantyja 'naaⁿna. ²⁹Cha'tso nmeiⁿ mach'eeⁿ

cha meiiⁿcwii ts'aⁿ tincwji's'añe tincwji'scuñe cheⁿnquii jo nnoom. ³⁰Manquiiyeeⁿ jnda s'aaⁿ na tjoom' cwiluiindyoyo' cantyja 'naaⁿ Cristo Jesús, ndo' cantyja 'naaⁿ jom cwicanda'yo' na jndo' n'om'yo', ndo' na m'aⁿyo' na tjaa jnaⁿ cwila'xmaⁿyo', ndo' na maqueⁿñoⁿ 'o na lju' n'om'yo' jo nnoom, ndo' na cwilui'n'maaⁿndyo'. ³¹Cha'xjeⁿ na matseicandii ñ'oom'm na teiljeii: “Xeⁿ na m'aaⁿ ts'aⁿ na ñe'catseis'aañe cheⁿnquii, cwji's'aaⁿ Ty'oots'om cantyja na mach'ee ñ'eⁿñê.”

Cristo jñoom ts'oom'naaⁿ

2 Saa 'o nn'aⁿya na cwila'yuyoyo', quia tuacañoⁿya 'o na ññequiaya ñ'oom na mayuu' na ticaliu nn'aⁿ cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om, nchii seinⁿya ndaaⁿyo' ñ'oom na jndo' n'om nn'aⁿ meiiⁿ nchii ñ'oom na jeeⁿ ca'naaⁿ na cwila'neiⁿ nn'aⁿ na jndye ñ'oom nquiu. ²Xjeⁿñeeⁿ tyeⁿ tyom'aaⁿ ts'oⁿ na ñe'cwii ñ'oom na ññequiaya ndaaⁿyo', ndo' cantyja 'naaⁿ nquii Jesucristo, saa ñequii'cheⁿ cantyja 'naaⁿ na ty'ioom nn'aⁿ jom ts'oom'naaⁿ. ³Ñet'oⁿya quii'ntaaⁿyo' na tijndo, tyoteindyoyo na tyocat'uⁿ na aa nncjaacañjoom' ts'iaaⁿ na nnts'aa. ⁴Saa quia tyoñequiaya ñ'oom' Ty'oots'om ndaaⁿyo', nchii seinⁿ ñ'oom na cwila'neiⁿ nn'aⁿ na jeeⁿ jndo' n'om, tquioo' na nquii Espíritu ñequio najndeii na matseixmaaⁿ teil'uee'ñê ñ'oom'ñeeⁿ. ⁵Luaa' tuii cha juu na cwila'yuyoyo' n'om'yo' c'oomna' cantyja 'naaⁿ najndeii na matseixmaⁿ Ty'oots'om, nchii cwe' nc'e juu na jndo' n'om nn'aⁿ.

Nc'e Espíritu Santo, cwijaantyjoo'
n'om nn'aⁿ cantyja 'naaⁿ Ty'ooots'om

⁶Saa jo ndaa nn'aⁿ na queeⁿ n'om na cwila'yuyâ na'om, cwilanaaⁿyâ ñ'oom na jndoⁿ n'ooⁿyâ, saa juuna' titseijomna' cha'na juu na jndo' n'om nn'aⁿ tsjoomnancue, meiⁿ nchii cha'na ñ'oom na jndo' n'om nn'aⁿ na la'xmaⁿ n'iaaⁿ, na juu jo' wjaantycwii cantyja 'naaⁿna. ⁷Ee já cwilanaaⁿyâ ñ'oom na jndo' ts'om Ty'ooots'om. Teiyoticheⁿ wanty'liuu' tyom'aaⁿ ñ'oom'ñeeⁿ ee tyoowe'ntyjo xjeⁿ na ntyjeeⁿ na caliu nn'aⁿ juuna'. Ee cwitjoocheⁿ na nlqueeⁿ tsjoomnancue saa jndaⁿ seijndaa'ñê na nnto'ñooⁿya na nlui'n'maaⁿndyo. ⁸Nquiee nn'aⁿ na cwiluiindyⁿ n'iaaⁿ tsjoomnancue ticala'noⁿna cantyja 'naaⁿ na luaa' seijndaa'ñê Ty'ooots'om. Ee xeⁿ jla'noⁿna na Jesús cwiluiiñê nquii na matsa'ntjom yuu na tjacantyja na jeeⁿ neiⁿncoo', quia jo' tixocaty'ioomna jom ts'oom'naaⁿ. ⁹Naⁿñeeⁿ tjoomna cha'xjeⁿ na matseineiⁿ ñ'oom' Ty'ooots'om na teiljeii. Matsona':

Joo nn'aⁿ na jnda nquii

Ty'ooots'om,

jndaⁿ seijndaa'ñê jndye nnom cwentaaⁿna na tjacantyja na ya na meiⁿjom tyoonty'iaa nn'aⁿ.

Meiⁿ tyoondyena cantyja 'naaⁿ joo jo',

majndeitiicheⁿ na nnc'oom' n'omna chiuu la'xmaⁿna'.

¹⁰Nquii Espíritu Santo t'mooⁿ ñ'oommeiⁿ ndaaya, ee jom mal'uetcuuñê cha'tso, hasta ñ'oom na t'maⁿti na matsei'noⁿ nquii Ty'ooots'om.

¹¹Cantyja 'naaⁿ ts'aⁿ, ¿ñeeⁿ nntsei'noⁿ chiuu m'aaⁿ ts'om cwiicheⁿ ts'aⁿ? Macandâ nquii ntyjii. Maluaa' waa cantyja 'naaⁿ Ty'ooots'om, macandâ nquii Espíritu na cwiluiiñê ntyjii chiuu m'aaⁿ ts'oom. ¹²Jaa tyooto'ñooⁿya juu na m'aaⁿ n'om nn'aⁿ na tyoola'xmaⁿna cantyja 'naaⁿ Ty'ooots'om. Jaa cwito'ñooⁿya Espíritu na mañequiaaⁿ cha nndaⁿ nla'nooⁿa cha'tso na cwe'yu na mañequiaaⁿ na cwicandaaya. ¹³Quia cwilanaaⁿyâ cantyja 'naaⁿ ñ'oommeiⁿ, cwiwil'uee'ndyô ñ'oom na ma'moⁿ Espíritu ndaayâ, nqueⁿ na cwiluiiñê Ty'ooots'om, nchii ñequio ñ'oom na cwit'mooⁿ nn'aⁿ cantyja na jndo' n'om nquiee. Ndo' na luaa', cwiwil'uee'ndyô ñ'oom na matseijndaa'ñê Espíritu na cwit'mooⁿyâ ndaaⁿ nn'aⁿ na la'xmaⁿna jom.

¹⁴Saa ts'aⁿ na ticaluiiñê cwentaa' Ty'ooots'om titseiñ'oom'ñê ñ'oom na matseijndaa'ñê Espíritu na cwiluiiñê ee ndoo' ntyjii tsaⁿñeeⁿ na cwe' ñ'oom na til'ue joona'. Ee mandâ ts'aⁿ na matseixmaⁿ cantyja 'naaⁿ Espíritu, juu nndaⁿ nntsei'noⁿ. ¹⁵Saa ts'aⁿ na matseixmaⁿ Espíritu nndaⁿ nntsei'noⁿ ñ'oommeiⁿ, meiⁿ tjaa ñeeⁿ ts'aⁿ na wanaaⁿ na nntso na tixcwe mach'eeⁿ. ¹⁶Ee ñ'oom' Ty'ooots'om na teiljeii matsona': “¿Ñeeⁿ ts'aⁿ jndaⁿ sei'noⁿ chiuu na m'aaⁿ ts'om Nquii na cwiluiiñê na matsa'ntjom jaa? ¿Ñeeⁿ ts'aⁿ nndaⁿ nntseijndo' ts'oom?” Saa jaa laxmaaⁿya juu na m'aaⁿ ts'om Cristo.

Cwiluiindyô nn'aⁿ na cwila'x'iaa'ndye ñ'eⁿ Ty'ooots'om

3 Cantyja 'naⁿya, 'o nn'aⁿya na cwila'yuyô', ticalandâ

nntseināⁿya ñ'oom cantyja 'naaⁿ Cristo ndaaⁿyo' cha'xjeⁿ na ma'moⁿ ts'aⁿ juuna' ndaaⁿ nn'aⁿ na la'xmaⁿ Espíritu. Tcaⁿna' na nntseināⁿya juuna' ndaaⁿyo' na cha'cwijom cwiluiindyō' cantyja 'naaⁿ tsjoomnancue, cha'cwijom ndaaⁿ yonch'uu. ²Ee yo'ndaa tileicandaaⁿ nntquiina sei'. Joonā macandā ndaatsuu' tsondyeena cwiwena. Maluaa' matseijomna' cantyja 'naⁿ 'o. 'O tileicala'noⁿyo' ñ'oom' Ty'oots'om na jndei'tina', ee tyooquiee n'om'yo' cantyja 'naaⁿaⁿ. Ndo' meiⁿ je' tileicala'noⁿyo' ñ'oom'm na jndei'tina'. ³'O ndicwaⁿ la'xmaⁿyo' cantyja 'naaⁿ tsjoomnancue. Ee na cwila'taaⁿ n'om'yo' nc'iaa'yo' ndo' cwila'ntja'ndyo' ñ'eⁿndyena, ma'moⁿna' na tjaa na matseichuii'na' 'o ñequio nn'aⁿ na la'xmaⁿ cantyja 'naaⁿna'. ⁴Ee quia cwiindyō' 'o nntso: “Ja matseijomndyō cantyja 'naaⁿ Pablo”, ndo' cwiicheⁿ nntso: “Ja matseijomndyō cantyja 'naaⁿ Apolos”, ma'moⁿna' na la'xmaⁿyo' cha'xjeⁿ nn'aⁿ tsjoomnancue. ⁵Ja Pablo ð'ñeeⁿ cwiluiindyō? Ndo' ð'ñeeⁿ cwiluiiñe Apolos? Ñequii'cheⁿ cwiluiindyō nn'aⁿ na cwindyā'ntjōⁿyā nnom Jesucristo na cantyja 'naaⁿyā jla'yū'yo' ñ'eⁿñê. Cwii cwiindyō ñel'aayâ ts'iaaⁿ na tquiaaⁿ ndaayâ. ⁶Ts'iaaⁿ na s'aa matseijomna' cha'cwijom ts'aⁿ na manom'. Ndo' ts'iaaⁿ na s'aa Apolos matseijomna' cha'cwijom ts'aⁿ na matseicandaa' ntjom. Saaⁿ nquii Ty'oots'om mach'eeⁿ na tjaanajndei ts'iaaⁿñeeⁿ. ⁷Ndo' na luaa', meiⁿ juu ts'aⁿ na manom' tit'maⁿ cwiluiiñe,

meiⁿ ts'aⁿ na matseicandaa'. Nquii Ty'oots'om t'maⁿ cwiluiiñê ee jom mach'eeⁿ na wjaanajndei ts'iaaⁿñeeⁿ. ⁸Juu ts'aⁿ na manom' ñequio ts'aⁿ na matseicandaa', ñe'cwii xjeⁿ cwiluiindyena. Ndo' nquii Ty'oots'om nntioml'uaaⁿ ts'aⁿ cantyjati na jnda ñejndi'ntjom nnoom. ⁹Ee jā cwe' cwila'xmaaⁿyā nn'aⁿ na cwilajomndyō ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om, ndo' 'o la'xmaⁿyo' tyuaaⁿaⁿ, la'xmaⁿyo' cha'cwijom w'aa na mach'eeⁿ. ¹⁰Cantyja 'naaⁿna', ja cwiluiindyō cha'cwijom luañetquiee na seijndaa'ñe Ty'oots'om na maquaⁿ tsiaⁿtsjō' ndo' cwiicheⁿ ts'aⁿ matseicandaa'ñe w'aa nacjoo' juuna'. Saaⁿ cwii cwii ts'aⁿ queⁿñe cwenta cantyja 'naaⁿ ts'iaaⁿ na mach'ee. ¹¹Ee tjaa 'ñeeⁿ ts'aⁿ na nndaaⁿ nlqueⁿndyō cwiicheⁿ ts'iaaⁿtsjō' ñequio tsiaⁿtsjō' na waa, na juu jo' tseixmaⁿna' Jesucristo. ¹²Saaⁿ tiñe'cwii nnom 'naⁿ na cwileil'uee'ndye nn'aⁿ na cwil'a ts'iaaⁿ nacjoo' tsiaⁿtsjō'ñeeⁿ. Ee ts'aⁿ na xcwee'ya ts'om na mand'i'ntjom nnom Ty'oots'om, matseijomna' ts'iaaⁿ na mach'eeⁿ cha'cwijom cwii w'aa na cwiluiina' ñ'eⁿ s'om cajaan, oo ñ'eⁿ s'om xuee, oo ñ'eⁿ ljo' na jeeⁿ jnda. Saaⁿ ts'aⁿ na tixcwee' ts'om na mand'i'ntjom nnom Ty'oots'om, matseijomna' ts'iaaⁿ na mach'eeⁿ cha'cwijom cwii w'aa na cwiluiina' ñ'eⁿ n'oom, oo ñ'eⁿ neiⁿjnda, oo ñ'eⁿ n'oomljooto'. ¹³Juu xuee quia na nncu'xeⁿ Ty'oots'om nn'aⁿ, nleitquioo'ya chiuu tseixmaⁿ ts'iaaⁿ na tyoch'ee cwii cwii ts'aⁿ. Juu xuee'ñeeⁿ t'maⁿ chom nncuaa, jo' jo' m'moⁿna' chiuu tseixmaⁿ ts'iaaⁿ na tyoch'ee cwii cwii ts'aⁿ. ¹⁴Jo'

chii xeⁿ tilco ts'iaaⁿ na tyoch'ee ts'aⁿ, waa naya na nlo'ñoom cantyja 'naaⁿ ts'iaaⁿ na jnda ñes'aaⁿ. ¹⁵Saa xeⁿ nlco ts'iaaⁿñeeⁿ, nntsuuñê cantyja 'naaⁿ juuna'. Nqueⁿ nlui'n'maaⁿñê, saa cwe' ñetomti jo'. Ndo' na luaa' nntjoom nntseijomna' cantyja 'naaⁿa' cha'cwijom na nc'uaa' chii jluii'ñê naquii' chom.

¹⁶¿Aa ticaliu'yo' na 'o cwiluiindyo' waa' Ty'oots'om ndo' na m'aaⁿ Espíritu Santo naquii' n'om'yo'?

¹⁷Xeⁿ na m'aaⁿ 'ñeeⁿ juu na nntseityuii' waa' Ty'oots'om, nntseityueeⁿeⁿ tsaⁿñeeⁿ ee lju' cwiluiiñe juuna', ndo' mancjo'yo' cwiluiindyo' w'aa'ñeeⁿ.

¹⁸Meiⁿcwiindyo' 'o tinquiu'nn'aⁿñe cheⁿnquii cantyja 'naaⁿ ñ'oomwaa'. Xeⁿ m'aaⁿ 'ñeeⁿ ts'aⁿ quii'ntaaⁿyo' na matseituu na jndo' ts'om cha'xeⁿ nquiee nn'aⁿ tsjoomanancue cwitjeii'na cwenta, c'oom juu cha'na ts'aⁿ na meiⁿchjoo tijndo' ts'om, cha mayuu'cheⁿ nntseixmaaⁿ ts'aⁿ na jndo' ts'om. ¹⁹Ee juu na cwitjeii' nn'aⁿ tsjoomnancue cwenta na jndo' n'omna, Ty'oots'om macwjeeⁿeⁿ cwenta na ntjeiⁿ jo'. Ee waa ñ'oom'm na teiljeiina' na matsona': "Nnt'uii Ty'oots'om nn'aⁿ ñequio mañejuu na jndo' n'omna". ²⁰Ndo' waa cwiicheⁿ ñ'oom'm na teiljei na matsona': "Nqueⁿ na cwiluiiñê na catsaⁿntjoom jaa mantyjeeⁿ joo ñomtiuu 'naaⁿ nn'aⁿ na jeeⁿ jndo' n'om, cwe' ts'iaaⁿndyo joona'." ²¹Nc'e na ljo', tintjei's'andyo' na majndaa' ts'aⁿ na cwilajomndyo' ñ'eⁿñe. Ee cha'tso na matseijndaa'ñe Ty'oots'om la'xmaⁿna' cwenta'yo'. ²²Meiⁿ nncō

Pablo, oo nquii Apolos, oo nquii Pedro, cha'tsondyō cwiluiindyō na cwindyaⁿntjooⁿyâ ndaaⁿyo'. Ee cha'tso na s'aa Ty'oots'om m'aaⁿna' cwentaaya. Cantyja na cwitandoo'a tsjoomnancuewaañe matseixmaⁿna' naya 'naaⁿya ee na cwito'ñoⁿya na cwitandoo'a ñ'eⁿñê. Mati cantyja na cwiwjaaya matseixmaⁿna' naya 'naaⁿya, nc'e cantyja 'naaⁿ jo' cwitsaaquiaa'a cañoom'luee. Cha'tso na cwiwinooⁿya je' ñequio na quia wjaawe'cañoomna' cwila'xmaⁿna' na nnteijndeiina' jaa. ²³Ndo' 'o m'aⁿyo' cwentaa' Cristo ndo' jom cwiluiiñê cwentaa' Ty'oots'om.

Ts'iaaⁿ na maty'iom Jesucristo apóstoles

4 Jo' chii catjei'yo' cwenta cantyja 'naaⁿyâ na cwiluiindyō nn'aⁿ na cwindye'ntjom nnom Cristo, ndo' na cwit'mooⁿyâ ndaa nn'aⁿ ñ'oom' Ty'oots'om na wanty'iuu' tyom'aⁿna'. ²Juu ts'aⁿ na waa cwii ts'iaaⁿ na matseixmaⁿ, macaⁿna' na cwitquioo' cantyja 'naaⁿaⁿ na cwiluiiñê ts'aⁿ na matseicandā. ³Saa cantyja 'naⁿya, ticwjaa'ndyo cwenta chiuu waa na 'o cwitjei'yo' cwenta cantyja 'naaⁿ ts'iaaⁿ na matseixmaⁿya oo chiuu nquiu nt'omcheⁿ. Meiⁿ ticu'xaⁿ cheⁿnncō cantyja 'naⁿya. ⁴Juu na m'aaⁿ ts'oōⁿ tica'mōⁿna' aa waa na matseitjooⁿndyo, saa meiiⁿ na ljo' tica'mōⁿna' na tjaa jnaⁿya. Nquii Ty'oots'om nncu'xeeⁿ ja. ⁵Nc'e na luaa', cwitjoocheⁿ na nncwjee'nnda' Ta Jesús, tintjei'yo' cwenta cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na cwindye'ntjom ndaaⁿyo'. Ee xjeⁿñeeⁿ

nnts'aaⁿ na nleitquoo'ya 'naⁿ na cwe' wanty'iuu' cwil'a nn'aⁿ ñequio joo 'naⁿ na cwila'jndaa'ndyena naquii' n'omna. Quia jo' ñëquiaa Ty'ooots'om nnom cwii cwii ts'aⁿ cha'xjeⁿ na matsona'.

⁶O nn'aⁿya na cwila'yu'yo', matseinaⁿya ñ'oommeiⁿ ndaa'yo' cantyja 'naⁿya ñ'eⁿ Apolos cha nnteijndeiina' 'o, ndo' cha cantyja 'naaⁿyâ nntsaa'la'noⁿyo' na tincwinom'yo' ñ'oom na teiljeii, ndo' cha meiⁿcwii ts'aⁿ tincwji's'aaⁿ cwii ts'aⁿ na mañequiaa ñ'oom' Ty'ooots'om cha nnts'aana' na ticwentyjo 'naaⁿ cwiicheⁿ.

⁷Ee ¿chiiu waa cantyja 'naⁿ na mach'eena' ntyji' na jndandyu'ti' nchiiti cwiicheⁿ? Ndo' ¿cwaaⁿ cwii nnom na matsei'xmaⁿ na nchii nquii Ty'ooots'om mañequiaaⁿ na matsei'xmaⁿ jo'? Ndo' xeⁿ cwe' jnda' naya'ñeeⁿ, ¿chiiu na matseis'andyu' na cha'cwijom tiyuu' na jnda' juuna'?

⁸Mach'eena' na nquiu'yo' na la'xmaⁿyo' nn'aⁿ na tyandyé. Cha'cwijom tjaa meiⁿcwii na macaⁿtina' 'o. Cha'cwijom na cwiluiindyó' nn'aⁿ na cwitsaⁿntjom, meiiⁿ na ticañ'aaⁿyâ. Toom cwe' na mayuu' cwiluiindyó' nn'aⁿ na cwitsaⁿntjom cha mati já nla'jomndyô jo' ñ'eⁿndyó'.

⁹Mach'eena' ntyjii na maqueⁿ Ty'ooots'om já apóstoles na wanty'iaa'ndyotyaaⁿyâ na cha'tsondyé nn'aⁿ. Matseijomna' cantyja 'naaⁿyâ cha'cwijom nn'aⁿ na jnda' teijndaa' na nncwje na jndoo'cheⁿ nn'aⁿ ndo' nnty'iaa ángeles. ¹⁰Cwitjeii' nn'aⁿ cwenta na já na cwiñequiaayâ ñ'oom

cantyja 'naaⁿ Cristo la'xmaaⁿyâ nn'aⁿ na ntjeiⁿndyé saa' 'o cwitjei' cheⁿncjo'yo' cwenta na la'xmaⁿyo' na jeeⁿ jndo' n'om'yo' cantyja 'naaⁿaⁿ. Cwitjei'yo' cwenta na tileicjaanjoom' cwil'aayâ saa' 'o jeeⁿ cwijaanjoom' cwil'a'yo'. Cwila't'maaⁿndyé nn'aⁿ 'o saa' já ticuee' n'omna. ¹¹Hasta xjeⁿ je', waa xjeⁿ na matseitjooona' na nntquiaayâ ndo' na nncwaaⁿyâ ñequio liaa na nlcwaaⁿá. Jndyé ndii' cwicachooⁿá, ndo' meiⁿ tjaa'na' w'aaya. ¹²Cwiwijnjndyaaⁿyâ na cwil'aayâ ts'iaaⁿ. Quia cwitioo nn'aⁿ ñ'oomwi' cjooyâ, cwitaaⁿyâ na catio'naaⁿñe Ty'ooots'om jooona. Quia cwileintyjona já, cwila'quii' n'ooⁿyâ. ¹³Quia cwila'neiⁿ nn'aⁿ ñ'om taa' ts'om nacjooyâ, cwila'joom'na já cha'cwijom to' na niom nnom tsjoomnancue saa' cwit'ooⁿyâ ñequio ñ'oom ya. Hasta xjeⁿ je' cwil'a nn'aⁿ na cwila'xmaaⁿyâ cwii na jeeⁿ ts'iaaⁿ.

¹⁴Nchii cwe' matseiljeiya ñ'oommeiⁿ cha catseijnnaaⁿ'na 'o saa' cha na nntseijndo'na' n'om'yo' nc'e na cwiluiindyó' ntseindaaya na jeeⁿ wi' ts'ooⁿya 'o. ¹⁵Ee meiiⁿ na aa m'aⁿ qui meiⁿ nn'aⁿ na cwit'mooⁿna cantyja 'naaⁿ Cristo ndaa'yo', saa' tijndyé lotye'yo' m'aⁿ. Cantyja 'naaⁿ na cwila'yu'ya n'om'yo' ñ'eⁿ Ty'ooots'om, ja cwiluiindyó' tsotyé'yo' nc'e ñ'oom naya na macwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ. ¹⁶Jo' chii matseijndo'a n'om'yo', cal'a'yo' cha'xjeⁿ na quits'aaya.

¹⁷Jo' chii majñoⁿya Timoteo na m'aⁿyo', cwiluiiñe jndaaya na jeeⁿ matseicañaⁿ ndo' na jnda ntyjiiya jom, jom nnts'aaⁿ na nncjaañjoom'

n'om'yo' chiuu waa na jom'aaⁿ na matseixmaⁿya cwentaa' Cristo Jesús cha'xjeⁿ na ma'mooⁿ ndaa nn'aⁿ cwii cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na macwjeeⁿeⁿ cwentaaⁿaⁿ.
¹⁸Ñ'eeⁿndyo' 'o na cwilas'andyo' cheⁿncjo'yo' na cwindu'yo' na tixocjonty'iannda' 'o. ¹⁹Saa tyuaa' nncjocandoo'a 'o xeⁿ l'ue ts'om Ta Jesús, ndo' quia ljo'cheⁿ nljeiya chiuu n'om naⁿñeeⁿ na luaa' cwil'ana, nljeiya chiuu tseixmaⁿ ñ'oom na cwila's'andyena. ²⁰Ee juu na ma'moⁿna' na matseixmaⁿ ts'aⁿ na matsa'ntjom Ty'oots'om jom, xocwitquoo' jo' cwe' nc'e ñ'oom na matseineiⁿ ts'aⁿ, nleitquoo' jo' cantyja 'naaⁿ na aa matseixmaaⁿ najndeii na cwiluiñe Ty'oots'om. ²¹¿Chiuu nl'ue n'om'yo' na cats'aa? ¿Aa nncjocandoo'a 'o na nntseitia'a 'o, oo aa nnc'ooⁿya na wi' ts'ooⁿya 'o, ñequio na jeeⁿ jnda ntyjiya 'o?

Catjei'yo' ts'aⁿ na m'aaⁿya ñ'eⁿ cwiicheⁿ yuscu

5 Waa ñ'oom na cwiindyo' 'o mañ'oom tsondyee t'maⁿ ndo' na ljo' meiⁿ nn'aⁿ na tyoola't'maaⁿndye Ty'oots'om tiquil'ana na luaa'. ²Ndo' 'o cwtitjei' cheⁿncjo'yo' cwenta na jeeⁿ cwila'candaⁿndyo' meiⁿ tatiato nquiu'yo' na luaa' waa. Matsona' na catjei'yo' tsaⁿñeeⁿ quii'ntaaⁿyo' na luaa' mach'eeⁿ. ³Meiⁿ na tic'ooⁿndyo' ñ'eⁿndyo', saa cantyja 'naaⁿ espíritu 'naⁿya m'aaⁿya ñ'eⁿndyo', ñequio xuee' Ta Jesucristo jnda tu'xaⁿya ts'aⁿ na luaa' mach'ee. ⁴Quia cwtitjomndyo' na nla't'maaⁿndyo' Ty'oots'om ja nnc'ooⁿya ñ'eⁿndyo' cwe' cantyja

'naaⁿ espíritu 'naⁿya ndo' mati ñequio juu najndeii na matseixmaⁿ Ta Jesús nnc'oomna' ñ'eⁿndyo'.
⁵Ndo' na luaa', la'xmaⁿyo' na catio'yo' tsaⁿñeeⁿ l'o Satanás cha cwi'ndaa' seiiⁿeⁿ saa nlui'n'maaⁿñe espíritu 'naaⁿaⁿ quia na nncwjeeⁿnda' Ta Jesús.

⁶Tixcwe na cwtitjei'yo' cwenta na jeeⁿ cwila'candaⁿndyo' jo nnom Ty'oots'om ndo' na cwiljoya n'om'yo' na luaa' waa quii'ntaaⁿyo'. ¿Aa ticali'yo' na meiⁿ ñechjoowi' ndaaljo' matseicandei'na' cha'waa tsqueeⁿtyoo'? ⁷Jo' chii catjei'ndyo' cantyja 'naaⁿ cha'tsoñ'eⁿ na la'xmaⁿna' ndaaljo' tquie na matsei'ndaa'na' 'o cha nntseijomna' 'o tyoo' na tuiina' ñ'eⁿ tsqueeⁿtyoo' xco na tjaa ndaaljo' tjaquiee' na cwicwa' nn'aⁿ judíos xuee Pascua, na juu tyoo'ñeeⁿ cwiluiindyo'. Ee Cristo cwiluiñe Catsmaⁿ chjoo cwentaaya cantyja 'naaⁿ xuee Pascua 'naaⁿya. Jla'cuee' nn'aⁿ jom ndo' tueeⁿeⁿ cwentaaya. ⁸Jo' chii matsona' na calajomndyo xuee Pascua ñequio na xcwee' n'ooⁿya ndo' na mayuu'a, na joo jo' la'xmaⁿna' cha'cwijom tyoo' na tjaa ndaaljo' tjaquiee'. Nchii nlajomndyo xuee Pascua'ñeeⁿ ñequio ndaaljo' tquie na tseixmaⁿna' na quie' n'ooⁿya ndo' natia na cwil'aaya.

⁹Ñequio cwiicheⁿ carta'ñeeⁿ tsjooya na tilajomndyo' ñequio nn'aⁿ na cwe' m'aⁿya ñequio nt'omcheⁿ nn'aⁿ. ¹⁰Saa ñ'eⁿ carta'ñeeⁿ nchii ñe'catsjooya na catjei'ndyo'ñ'eⁿyo' ñequio nn'aⁿ tsjoomnancue na cwe' m'aⁿyana ñequio nn'aⁿ oo na m'aⁿna na cwila'queeⁿ n'omna 'naaⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ, oo na jeeⁿ ya

cwinquio'nn'aⁿ na nc'iaana cha nndaā ntjeii'na 'naaⁿ naⁿñeeⁿ oo ñ'eⁿ joo nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndye 'naⁿ na cwe' nn'aⁿ l'a. Ee xeⁿ tilajomndyo' ñequio nn'aⁿ na laxmaⁿ nmeiⁿ, nlcaⁿ'na' na calui'yo' tsjoomnancue. ¹¹Ñ'oom na l'ue ts'oqⁿ na cala'noⁿ'yo' cantyja 'naaⁿ carta'ñeeⁿ, ts'aⁿ na matso na matseyu' ñ'eⁿ Jesucristo, meiⁿchjoo tilajomndyo' ñ'eⁿñê xeⁿ m'aaⁿyaaⁿ ñ'eⁿ ts'aⁿ na cwe' luua'ndyo', oo queeⁿ ts'oom 'naaⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ, oo matseit'maaⁿñê 'naⁿ na cwe' nn'aⁿ l'a, oo cantuñê, oo tsaⁿ candii jom, oo mach'ueeⁿ. Meiⁿ na nlcwa' ñequio ts'aⁿ na matseixmaⁿ nmeiⁿ til'a'yo'. ¹²Titseixmaⁿya na nncu'xaⁿya nn'aⁿ na tyoola'yu'. Ncjo'yo' la'xmaⁿ'yo' na nntu'xeⁿ'yo' nn'aⁿ na m'aⁿ quii'ntaaⁿ'yo'. ¹³Nquii Ty'oqots'om nncu'xeeⁿ nn'aⁿ na tyoola'yu'. Quia jo' catjei'yo' ts'aⁿ jnaⁿñeeⁿ quii'ntaaⁿ'yo'.

**Ticaty'iomyana' na nlquaaⁿya
ñ'oom cjoo nc'iaaya**

6 Quia cwiindyo' 'o waa ñ'oom na malein'oomna' juu ñequio cwiicheⁿ x'iaa' na matseyu', ¿chiiu na cwiqueⁿ'yo' ñ'oom tsaⁿñeeⁿ jo nnom jwe na nchii ts'aⁿ na matseyu'? Cwa nchii ncjo'yo' na cwila'yu'yo' ñ'eⁿ Ty'oqots'om nla'jndaa'ndyo' ñ'oom'ñeeⁿ. ²¿Aa ticaliu'yo' na joo nn'aⁿ na cwiluiindye cwentaa' Ty'oqots'om nntu'xeⁿ'na nn'aⁿ tsjoomnancue? Ndo' nc'e na nntu'xeⁿ'yo' nn'aⁿ tsjoomnancue, ¿chiiu na tileicandaa nntu'xeⁿ'yo' ñ'oommeiⁿ na cwe' cwantindyo jona'? ³¿Aa ticaliu'yo' na nntu'xaaⁿya ángeles?

Ndo' nc'e na ljo', majndeiticheⁿ nndaā nla'jndaa'ndyo' ñ'oom na mat'uiina' jaa yuu na ticjaañjoom' na cwil'aaya je'. ⁴Jo' chii xeⁿ niom ñ'oom na maleichuuna' 'o ñequio nn'aⁿ'yo' na cwilayu', caty'iom'yo' ts'iaaⁿñeeⁿ nn'aⁿ quii'ntaaⁿ'yo' na tit'maⁿ la'xmaⁿ na catu'xeⁿ'na ñ'oom 'na'yo'. ⁵Matsjoo na luua' cha catseijnaaⁿ'na' o'. ¿Aa nnts'aacheⁿ'na' na tjaa'naⁿ meiⁿñecwii ts'aⁿ quii'ntaaⁿ'yo' na jndo' ts'om na nntseijndaa'ñê ñ'oom na maleichuuna' 'o? ⁶¿Aa maxjeⁿ maty'iomyana' na cwiqueⁿ'yo' ñ'oom cjoo' cwii nn'aⁿ'yo' na mati matseyu'? Jo' chii cwitjomndyo' jo ndaaⁿ nn'aⁿ na cwitu'xeⁿ ñ'oom, meiⁿ na jona nchii nn'aⁿ na cwila'yu'.

⁷Juu na cwila'ntja'ndyo' ñequio nc'iaa'yo' na cwila'yu' ma'moⁿ'na' na t'maⁿ waa na cwila'tjoondyo'. Yati caljoya n'om'yo' nawi' na cwil'ana 'o, meiⁿ na cwinty'ueena 'na'yo'. ⁸Saaⁿ 'o xuii' na cwil'a'yo', mancjoondyo' cwita'wi'yo' nn'aⁿ'yo' na cwila'yu' hasta cwinty'uee'yo' 'naaⁿ'na. ⁹¿Aa ticaliu'yo' na joo nn'aⁿ na cwiñequiandye cantyja 'naaⁿ natia ticalaxmaⁿ'na cantyja na matsaⁿntjom Ty'oqots'om? Tiñequio'nn'aⁿndyo' che'ncjo'yo' cantyja 'naaⁿ ñ'oomwaañe. Nn'aⁿ na cwe' cwitjomndyeyana ñ'eⁿ nn'aⁿ na tyoo'uncona, tixocala'xmaⁿ'na cantyja na matsaⁿntjom Ty'oqots'om, meiⁿ nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndye 'naⁿ na cwe' nn'aⁿ l'a, meiⁿ nn'aⁿ na cwe' m'aⁿya ñ'eⁿ nn'aⁿ, meiⁿ na'nom na cwe' ñ'eⁿ ntyjenom m'aⁿ, ¹⁰meiⁿ nn'aⁿ na cwinty'uee, meiⁿ nn'aⁿ na queeⁿ n'om 'naaⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ,

meiⁿ naⁿcandyee, meiⁿ nn^a na cwitioñ'oom nn^a, meiⁿ nn^a na cwinquio'nn^a ts^a cha ndaa ntjeii'na 'naaⁿaⁿ. ¹¹Ñ'eeⁿndyo' 'o na ñeja'laxmaⁿ'yo' nmeiⁿ cwitjoocheⁿ na nla'yul'yo', saa je' jnda tmaⁿndyo', jnda tqueⁿndyo Ty'oots'om 'o, jnda tqueeⁿ 'o na tjaa jnaⁿ la'xmaⁿ'yo' ñequio xuee' Ta Jesucristo ndo' cantyja 'naaⁿ nquii Espíritu na cwiluiiñe Ty'oots'om cwentaaya.

Maque'lju' Ty'oots'om seii' ts'aⁿ

¹²Waa ñ'oom na cwilue nn^a: “Wanaaⁿ na nnts'aa meiⁿljo'cheⁿ na l'ue ts'oqⁿ”. Mayuu' na ljo', saa ticha'tso mateijndeiiⁿ ts'aⁿ. Ñ'oom na mayuu' wanaaⁿ na nnts'aa yuu na l'ue ts'oqⁿ saa ticatsona' na cwii na mats'aa nlqueⁿna' xjeⁿ 'naaⁿna' ja. ¹³Mati cwilue nn^a: “Juu nantquie tseixmaⁿ'na' cwentaa' tsiaa' ts'aⁿ, ndo' tsiaa' ts'aⁿ tseixmaⁿ'na' cwentaa' nantquie.” Ñ'oom na mayuu' jo', saa we nnom nmeiⁿ nnts'aa Ty'oots'om na nddyuena'. Saa nchii tqueeⁿ seii' ts'aⁿ na cwe' luua' nnc'oom ñ'eⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ, tqueeⁿ seii'a na laxmaⁿ'na' cwentaa' nqueⁿ na matsaⁿntjoom, ndo' jom m'aaⁿ cwentaa' seii'a. ¹⁴Ndo' cha'xjeⁿ na tquiaaⁿ na wando'xco Jesús mati ñequiaaⁿ na nntandoq'xcooya nc'e najndeii na cwiluiiñe.

¹⁵¿Aa ticaliu'yo' na juu seii'yo' laxmaⁿ'na' cwii taⁿ seii' Cristo? ¿Aa maty'iomna' na nntseitjooⁿaa juuna' ñ'eⁿ cwii yuscu na cwe' luua' m'aaⁿ ñ'eⁿ nn^a? Meiⁿchjoo ticaty'iomna' ¹⁶¿Aa ticala'noⁿ'yo' quia na matseitjoom'ñe ts'aⁿ ñequio sculjaa', ñe'cwii sei' laxmaⁿ'na?

Ee ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii matsona': “Wendye joona, ñe'cwii sei' la'xmaⁿ'na.” ¹⁷Ndo' na luua' waa, quia na matseijomñe ts'aⁿ ñequio Ta Jesús, ñe'cwii cwiluiiñe tsaⁿ'ñeeⁿ ñ'eⁿñê.

¹⁸Cha'cwijom na jndeii maleinom ts'aⁿ cha na ticat'uii cwii na teincuu' jom, maluaa' cal'a'yo' na tic'om'ya'yo' ñ'eⁿ ts'aⁿ na cwe' luua'. Ee nt'omcheⁿ jnaⁿ na mach'ee ts'aⁿ ticat'uiina' seiiⁿ'eⁿ, saa ts'aⁿ na matseitjoom'ñe ñ'eⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ na cwe' luua', matseicw'aa'ñe jnaⁿ seiiⁿ'eⁿ. ¹⁹¿Aa ticaliu'yo' na cwiluiiñe seii'yo' wats'om cwentaa' Espíritu Santo na m'aaⁿ quii' n'om'yo' na jnda tquiaa Ty'oots'om na c'oom ñ'eⁿndyo'? Jo' chii ticalaxmaⁿ'yo' na ñequiandyo' na nl'a seii'yo' yuu na queeⁿ n'omna'. ²⁰Ee jnda seijnda Ty'oots'om 'o ñequio cwii na jeeⁿ'cheⁿ ndya' jnda. Jo' chii laxmaⁿ'yo' na cala't'maaⁿndyo' jom ñequio seii'yo' ñequio espíritu 'naⁿ'yo' ee na we ndii' joona' la'xmaⁿ'na' cwentaaⁿ'aⁿ.

Ñ'oom cantyja 'naaⁿ nn^a na jnda t'unco

7 Ndo' je' maw'o ñ'oom na cwita'x'e'yo' noqⁿ nacjoo' carta na jla'cwanom'yo'. Ñecuaa meiiⁿ ticoco tsaⁿ's'a, ²saa jnaaⁿ na jeeⁿ cwe' luua' cwic'eeⁿ nn^a ñ'eⁿ nc'iaana, jo' chii yati cwii cwii tsaⁿ's'a cocoom ndo' mati cwii cwii tsaⁿ'scu c'oom saaⁿ'aⁿ. ³Nquii tsaⁿ's'a waa cwii nnom na matseixmaaⁿ na nnts'aaⁿ ñ'eⁿ scoom'm ndo' mati tsaⁿ'scu waa cwii nnom na matseixmaaⁿ na nnts'aaⁿ ñ'eⁿ saaⁿ'aⁿ. Wendyena quiandy ntyjeena

ndaana na cala'canda^andyena ñ'oomwaa'. ⁴Tsaⁿscu titseixmaaⁿ na nntseintycwiiñê nnom saaⁿaⁿ ee saaⁿaⁿ tseixmaⁿ cwenta jom, meiⁿ tsaⁿs'a titseixmaaⁿ na nntseintycwiiñê nnom scoom'm ee scoom'm tseixmaⁿ cwenta jom. ⁵Cwe' jo' tintseintycwiiñê ts'aⁿ nnom saaⁿaⁿ, nnom scoom'm saa ñequiicheⁿ wanaaⁿ na nla'ljondyo' xeⁿ waa ñ'oom na jnda t'maⁿ'yo' na ñe'calaneiⁿ'yo' nnom Ty'o^oots'om. Saaⁿ nchii na jndye xuee, tints'aana' na tileicala'quii n'om'yo' ndo' na ljo' nnts'aa Satanás na nla'tjoondyo'.

⁶Luaa' waa na matsjoo cantyja 'naaⁿ ñ'oomwaa', saa tintjei'yo' cwenta na tseixmaⁿ'na' ñ'oom na matsa'ntjomna'. ⁷Cantyja 'naⁿya toom cwe' cha'tso naⁿnom laxmaⁿ'na cha'na ja, saa tiñe'cwii xjeⁿ na mañequiaa Ty'o^oots'om na laxmaaⁿya. Ee ñ'eeⁿ nn'aⁿ waa cwii nnom na la'xmaⁿ, ndo' nt'omcheⁿ cwiicheⁿ ljo la'xmaⁿ.

⁸Ndaa joo naⁿnom na tyoo'unco ndo' mati joo yolcu na jnda ljondye, matsjoo na yati caljoo'ndyena na ñenqueena cha'na m'aaⁿ ja luaañe. ⁹Saa xeⁿ tileicwiquii n'omna na m'aⁿ ñenqueena, ñecuaa, c'uncona, ee yati na m'aaⁿ ts'aⁿ na we caⁿ, nchiiti na cwe' matseiqueeⁿ ts'oom na ñe'c'oom ñ'eⁿ ts'aⁿ.

¹⁰Saa ndaa 'o na jnda tma'co'yo', luaa waa ñ'oom na matsa'ntjomna', nchii cwe' ñ'oom 'ndyo ja, ñ'oom 'ndyoo nquii Ta Jesús jo': juu scuu' ts'aⁿ ticatoⁿñê ñequio saaⁿaⁿ. ¹¹Saa xeⁿ ma'ñeeⁿ saaⁿaⁿ, ticwanaaⁿ na ncoonnaaⁿaⁿ, matsona' na caljoyaandyennda'na. Ndo' mati juu saaⁿaⁿ, tintseityuii' ljeii 'naaⁿna.

¹²Ndaa nt'omndyo' 'o na jnda t'unco'yo', luaa matsjoo nnc^o, nchii matsa'ntjom Ta Jesús na caluii na ljo', xeⁿ na m'aaⁿ ts'aⁿ na matseyu' saa scoom'm tyootseyu' ndo' tsaⁿñeeⁿ cwiljoya ts'om na m'aaⁿ ñ'eⁿñê, tintoⁿñê ñequio scoom'm. ¹³Ndo' cwii yuscu na matseyu', xeⁿ saaⁿaⁿ tyootseyu', saa cwiljoya ts'om na cwiljoo'ñe ñ'eⁿñê, tintseityueeⁿeⁿ ljeii na tocoom ñ'eⁿñe. ¹⁴Ee maqueⁿndyoo Ty'o^oots'om saa' yuscu na tyootseyu' nc'e na cwiluiñê saa' yuscu na matseyu'. Ndo' mati maqueⁿñooⁿ scuu' ts'aⁿ na tyootseyu' nc'e saaⁿaⁿ tseixmaⁿ ts'aⁿ na matseyu'. Ee xeⁿ nchii na luaa' waa, quia jo' nda joona nla'xmaⁿ cha'na nda nn'aⁿ na tyoola'yu', saa na mayuu' maqueⁿ'na' nda joona cantyja 'naaⁿ tmaaⁿ cwentaa' Ty'o^oots'om. ¹⁵Saa xeⁿ juu ts'aⁿ na tyootseyu' ñe'catseityueeⁿeⁿ ljeii na tocoom ñ'eⁿ saaⁿaⁿ oo scoom'm, quia jo' ñecuaato na ca'ñeeⁿ. Quia na luaa' waa maxjeⁿ til'aaya na jndei'na' na caljoo'ñe ts'aⁿ. Ee Ty'o^oots'om l'ue ts'oom na ticachoo^oya tia' ñequio nn'aⁿ w'aaya. ¹⁶Ee çchiuu ntyji'yu' 'u tsaⁿscu na matsei'yu' na jnda tma'co' na xocatsei'yu' sa' ñ'eⁿ Ty'o^oots'om cantyja 'naⁿ? Ndo' mati 'u tsaⁿs'a na matsei'yu' na jnda tma'co', çchiuu ntyji'yu' na xocatseyu' scu' cantyja 'naⁿ?

Tilajndaaya na nlachuii'a na tyolaxmaaⁿya

¹⁷Ticwii cwiindyoy' 'o, caljoya ts'om chiuu waa na jnda tquiaa Ty'o^oots'om na matseixmaⁿ quia na t'maaⁿ juu. Luaa' waa ñ'oom na

mañequiaaya ndaa nn'aⁿ cha'tso
ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwjeeⁿeⁿ
cwentaaⁿaⁿ. ¹⁸Quia na t'maaⁿ 'u,
¿aa jndaⁿ tuii 'naaⁿ sei' cha'xjeⁿ
cwil'a nn'aⁿ judíos yonom ndana?
Tintseichui' na luaa' waa. Ndo'
xeⁿ aa tyooluii 'naaⁿ sei' quia
na t'maaⁿ 'u, tacaⁿna' na caluii
na ljo'. ¹⁹Ee ticateijndeina' ts'aⁿ
xeⁿ na tuii 'naaⁿñeeⁿ tjaaⁿaⁿ
meiiⁿ xeⁿ ticaluiina'. Ñ'oom na
jndati na catseicandā ts'aⁿ ñ'oom
na matsā'ntjom Ty'oots'om.
²⁰Jo' chii meiⁿquia cwii nnom
na matseixmaⁿ ts'aⁿ quia na t'maⁿ
Ty'oots'om jom, jo' jo' caljoya
ts'oom. ²¹¿Aa cwiluiindyⁿ ts'aⁿ na
mandi'ntjomtyeⁿ quia na t'maaⁿ
'u? Tinc'oom' ts'om' na ljo', saaⁿ xeⁿ
nncju'naaⁿñena' na ndyaandyu',
cwa catsa' na ljo'. ²²Ee ts'aⁿ na m'aaⁿ
na mandi'ntjomtyeⁿ quia na t'maⁿ
Ty'oots'om jom na catseyoom'm
ñ'eⁿ Ta Jesús, je' cwiluiiñe ts'aⁿ na
jndaⁿ seicandyaañê. Ndo' maljoyu
cantyja 'naaⁿ ts'aⁿ na m'aaⁿ xjeⁿ
'naaⁿ quia na t'maⁿ Cristo jom, je'
cwiluiiñe ts'aⁿ na mandi'ntjomtyeⁿ
nnoom. ²³Juu ñequio na seijnda
Ty'oots'om 'o, jeeⁿ ndya' jnda jo'.
Jo' chii tiñequiandyo' na laxmaⁿyo'
nn'aⁿ na cwindye'ntjomtyeⁿ ndaaⁿ
nn'aⁿ. ²⁴Quia jo' 'o nn'aⁿya, cwii
cwiindyo' caljoya ts'om chiuu
waa na tyotseixmaⁿ xjeⁿ na t'maⁿ
Ty'oots'om juu.

**Nn'aⁿ na tyoonc'unco ndo'
yolcu na jndaⁿ ljondye**

²⁵Ñ'oom na cwita'x'ee'yo' nooⁿ
cantyja 'naaⁿ yolcu na tyoo'unco,
tjaa'naⁿ ñ'oom na matsā'ntjom Ta
Jesús ja cantyja 'naaⁿ ñ'oomwaa'.

Saaⁿ nc'e na matseixmaⁿya ts'aⁿ
na wi' ts'oom, ntyjii na ndaaⁿ
nla'ñ'oom'ndyo' ñ'oom na matsjoo
cantyja 'naaⁿ ñ'oomwaa'. ²⁶Cwe'
nc'e jndye nnom quich'eena'
tiempomeiiⁿ, jo' chii macwjii'a
cwenta na yaticheⁿ caljoo'ñe ts'aⁿ
cha'xjeⁿ na jndaⁿ teijnoom'm. ²⁷Xeⁿ
m'aaⁿ scu', tintseyuyii' ljeii na
tma'co' jom. Saaⁿ xeⁿ tjaa'naⁿ scu',
tical'ue' ts'aⁿ na nluuiñe scu'. ²⁸Saaⁿ
xeⁿ aa mma'co', tjaa'naⁿ jnaⁿ naljo'.
Ndo' mati cwii yuscundyua, tjaa
jnaaⁿ xeⁿ ncoco. Ee jndye nnom
nawi' quich'eena' na nntjoom nn'aⁿ
na nnc'unco ndo' ñe'cateijndeiya 'o
na tincwinom'yo' jona'.

²⁹'O nn'aⁿya na cwila'yuy'yo', luaa
waa na ñe'catsjooya: Jndaⁿ teitsioo'
xuee na nncwjee'nnda' Cristo. Nc'e
na ljo' joo nn'aⁿ na jndaⁿ t'unco,
c'omna cha'cwijom tjaa'naⁿ lcuuna,
tjaa'naⁿ s'aana. ³⁰Joo nn'aⁿ na m'aⁿ
na chjoo' n'om, c'omna cha'xjeⁿ
quia waa xuee. Ndo' joo nn'aⁿ na
m'aⁿ ncuuee, c'omna cha'cwijom
m'aⁿna na chjoo' n'omna. Ndo'
nn'aⁿ na cwilajnda 'naⁿ c'omna
cha'cwijom nchii 'naaⁿna jo'. ³¹Ndo'
joo nn'aⁿ na cwiwil'uee'ndye
'naⁿ na cwila'xmaⁿ cantyja 'naaⁿ
tsjoomnancuewaañe, matsona' na
c'omna cha'cwijom na ticajnda
nquiuna ljo' la'xmaⁿna', ee juu na
matseixmaⁿ tsjoomnancuewaañe
mawjaantycwiina'.

³²Til'ue ts'ooⁿ na jndye ñomtiu
nc'om'yo', ee ts'aⁿ na tjaa'naⁿ scuu',
m'aaⁿ ts'oom chiuu nnc'oom jo
nnom Ta Jesús, na nncjaawee'
ts'oom ñ'eⁿñe, ³³saaⁿ ts'aⁿ na
m'aaⁿ scuu', m'aaⁿ ts'oom cantyja
'naaⁿ 'naⁿ na macaⁿna' cha neiiⁿ

scoom'm ñ'e'nê. ³⁴Ndo' na luaa' waa, tiñecwii m'aa' ts'oom. Ñecwii xje' mat'uiina' cantyja 'naa' yuscu na tjaa'na' saa' ñequio yuscu ndyua na tyoococo. Joonā m'aa' n'omna cantyja 'naa' ts'iaa' 'naa' Ta Jesús, na ñequiandyen'e'na na la't'maa'ndyena jom cantyja 'naa' seiina ñequio espíritu 'naa'na. Saa yuscu na jnda mam'aa' saa', m'aa' ts'oom cantyja 'naa' 'na' na maca'na' ndo' ñequio chiuu na nnc'oom cha nncjaawee' ntyjii saa'a' ñ'e'nê.

³⁵Nchii matsjoo ñ'loommei'ndaal'yo' ee tical'ue ts'o'o' na nnc'unco'yo' saa' cha na nnteijndeina' 'o' ndo' cha na xcwee' n'om'yo' na nndye'ntjom'yo' nnom Ta Jesús.

³⁶Ñ'oom na jndu'yo' na m'aa' cwiindyo' 'o' na m'aa' nomjnda na jnda jaawinom'na' na ndyuañe' ndo' 'u' na tsotyee' jnda mamatseitiuu' na ya xe' nncocotoom, maxje' ya na nluui na ljo'. Ee nchii jna' na nntsa' na ljo'. ³⁷Saa' xe' m'aa' cwii ts'a' na jnda seijndaa'ñe' naquii' ts'om na xonquiaa' na nncoco nomjnda, ee na manty'iaa' na tica'na', ya cats'aa' na ljo'. ³⁸Quia' jo' ya mach'ee' ts'a' na maw'o' ñomcaa' jnda, saa' yati mach'ee' juu ts'a' na matseiljo' nomjnda.

³⁹Yuscu na m'aa' saa', mat'uiitye'na' juu ñ'e'nê yoche' na wando' tsa'ñee'. Saa' xe' nncue' tsa'ñee', wanaa' na ncoconnaa'a' ñ'e' mei'quia' ts'a' na l'ue ts'oom, macandā ñequii'che' ñ'e' ts'a' na matseiyu'. ⁴⁰Saa' matseitiuu' yati mach'ee' xe' na nljoo'ñe' na ñenque'. Luaa' m'aa' ts'o'o' cantyja

'naa' ñ'oomwaa' ndo' mantyjii na matseixma'ya Espiritu na cwiluiiñe' Ty'o'ots'om.

Nantquie na cwila't'maa'ndye nn'a' 'na' na cwe' nn'a' n'l'a

8 Je' nnc'oya ñ'oom na cwita'xe'yo' cantyja 'naa' seii quioo' na cwila'cwjee' nn'a' na cwila't'maa'ndyena 'na' na cwe' nn'a' l'a. Ñ'oom na mayuu' na cha'tsondyo' cwiluiindy'o' nn'a' na jndo' n'o'o'ya cantyja 'naa' ñ'oomwaa', ndo' juu jo' wjan'loomna' jaa' na c'o'o'ya na s'andyo', lcundyo'. Saa' juu na m'aa'ya na jnda nquiuyu' nn'a', mateijndeina' na tsaanajndaaya na cwila'yuu'a. ²Ts'a' na matseitiuu' na jndye waa' na jndo' ts'om, tyootsei'no' cha'xe' na maca'na' na caljeii. ³Saa' nquii' ts'a' na jnda ntyjii ñequio Ty'o'ots'om, mawajna'a' tsa'ñee'.

⁴Cantyja 'naa' aa' wanaa' na nntquie'yo' seii quioo' na cwiwil'uee'ndye' nn'a' na cwila't'maa'ndye' 'na' na cwe' nn'a' l'a, cwila'no'o'a' na mei'cwii' tjaa' ljo' la'xma' jona' ee maxje' macandā nque' m'aa'. ⁵Ee cañoom'luee' ñequio tsjoomnancue' jndye' nnom na maniom na cwila't'maa'ndye' nn'a' na cwiluena na t'ma' ñ'oom la'xma', saa' jona' nchii nquii' Ty'o'ots'om cwiluiindyena'. Ndo' na mayuu' na jndye' 'na' maniom na cwilue' nn'a' "Ta' ndaana', ndo' cwituee'ndyecjena' cantyja 'naa' jona'. ⁶Saa' cantyja 'naa' jaa' nmeii' ñecwii' Ty'o'ots'om m'aa', ndo' jom cwiluiiñe' Tsotyaa'ya. Cantyja 'naa' jom cha'tso' na maniom, jom tquee' jo', ndo' nc'e' jom, jo' na

m'aaⁿya. Ndo' mati ñecwii m'aaⁿ na cwiluiiñe na matsa'ntjom jaa, nquii Jesucristo. Cha'tsoti na maniom, cwim'aⁿna' nc'e nqueⁿ, mandii ñ'aaⁿ jaa.

⁷Saa ticha'tsondye nn'aⁿ cwila'noⁿna na ljo' ee jnda ljeii'na' na cwila't'maaⁿndyena cwii na cwe' nn'aⁿ l'a, ndo' quia cwicwa'na nantquie'ñeeⁿ, cwitjeii'na cwenta na cwila't'maaⁿndyena juuna'. Ndo' nc'e na tyoowijndo' n'omna cantyja 'naaⁿ ñ'oommeiⁿ, jo' chii juu na m'aaⁿ n'omna tseixmaⁿna' cwii na jnda t'aa'na' na cwajndii. ⁸Ee nchii cwe' aa macwa' ts'aⁿ nantquie'ñeeⁿ, oo, aa ticwaaⁿaⁿ joona', jo' na macjaawee' ntyjii Ty'oots'om jom. Meiⁿ nchii na jeeⁿ ya nn'aⁿndyotyaa xeⁿ cwicwaa'a joona', oo nchii nn'aⁿ na tiann'aⁿndyotyaa xeⁿ ticwaa'a joona'. ⁹Saa call'andyo' cwenta na juu luaa' na wanaaⁿ na c'om'yo', titseixmaⁿna' cwii na nnts'aana' na nntseitjooñe cwii nn'aⁿyo' na cachjoo matseyiu'. ¹⁰Ee xeⁿ 'u na ntyji' chiuu wanaaⁿ na nntsa', mawacatyⁿ cwii joo yuu na cwila't'maaⁿndye nn'aⁿ cwii na cwe' nn'aⁿ l'a, ndo' cwii ts'aⁿ na tityeⁿ na matseyiu' nty'iaaⁿaⁿ 'u jo', ndaa nnts'aana' na mache' na luaa', nnc'omt'maaⁿñe ts'oom na mati lcwaaⁿtaⁿ 'naⁿ na cwila't'maaⁿndye nn'aⁿ ty'oo'ñeeⁿ. ¹¹Ndo' na luaa', juu na matsei'noⁿ na wanaaⁿ na ljo' mache', nntsei'ndaa'na' juu nn'aⁿ na tityeⁿ matseyiu', na mati tue' Cristo cwentaaⁿtaⁿ. ¹²Quia laa'ti' cwil'a'yo' ñequio joo nn'aⁿyo' na tit'maⁿ cwilayu'ya n'om, cwila'tjooⁿdyo' ndaaⁿ na cwila'ñ'eeⁿndyo' n'omna. Ndo'

mati cwilaxmaⁿyo' jnaⁿ jo nnom Cristo. ¹³Jo' chii xeⁿ cantyja 'naaⁿ na macwa'a cwii nnom nantquie na cwiwil'uee'ndye nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndye cwii na cwe' nn'aⁿ l'a, xeⁿ jnaaⁿ jo' matseitjooñe cwii nn'aⁿya na matseyiu', quia jo' tajom cwincwaa'nnda'a juuna' cha tintseilcwe'tya'na juu nn'aⁿya.

Ts'aⁿ na cwiluiiñe apóstol, waa najndeii na matseixmaaⁿ

9 Joo na wanaaⁿ na l'a apóstoles, mati ja tseixmaⁿ jo' ndo' chiuu waa na laxmaⁿna, mati jo' matseixmaⁿya. Jnda nty'ianooⁿya Jesús na cwiluiiñe na matsa'ntjoom jaa, ndo' 'o cwiluiindyo' cwentaaⁿaⁿ nc'e ts'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ na tyots'aaya quii'ntaaⁿyo'. ²Ndaa nnts'aana' na nt'omcheⁿ nn'aⁿ cwitjeii'na cwenta na ticaluiindyo apóstol, saa jo ndaa 'o matsona' na cwiluiindyo na ljo' ee juu na cwila'yuyoyo' ma'moⁿna' na ljo'.

³Ndaa joo nn'aⁿ na cwilue na nchii cwiluiindyo apóstol, luua waa ñ'oom na matseilcwa'a ndaaⁿ. ⁴Waa na matseixmaⁿya na wanaaⁿ na nnc'o'ñoⁿ na macaⁿna' na nlcwaa'a ndo' na nlcwaya, ⁵ndo' mati wanaaⁿ na nncjaañ'eⁿ cwii yuscu na matseyiu' quia jonquiaya ñ'oom naya cha'xeⁿ cwil'a nt'omcheⁿ apóstoles, ñequio ntyjee nquii Ta Jesús ndo' mati Pedro. ⁶Ndo' ¿aa m'aaⁿ n'om'yo' na cwe' macanda nquii Bernabé ñ'eⁿndyo ja na ticatsona' na nnteixe'yo' já? ⁷Ee ¿ñeeⁿ sondaro na cwe' nquii matseicatsuu 'naⁿ na macaⁿna' juu na macaa ndia'? Ndo' ¿ñeeⁿ ts'aⁿ na manom' cwii ntjom l'oo uva

na tiquii taa'na'? Ndo' ʻñeeⁿ ts'aⁿ na mateix'e canmaⁿ na tic'uu ndaatsuuyo'? ⁸Meiⁿ ticala'tiuu'yo' na cwe' tomti ñ'oom na m'aaⁿ n'om nn'aⁿ na macwji'a. Ee ljeii na tquiaa Ty'oots'om nnom Moisés, majo'ti matsa'ntjomna'. ⁹Ee naquii' libro'ñeeⁿ teiljeii: “Tintjaa'ndyo' bosa ndyuee quioo'ndyo yocheⁿ na cwil'a'yo' ts'iaaⁿ.” Saa meiiⁿ na ljo' teiljeii, nchii macanda ma'moⁿna' na cwe' cantyja 'naaⁿ quioo'ndyo ñjom ts'om Ty'oots'om. ¹⁰Nc'e na m'aaⁿ ts'oom cantyja 'naaⁿya, jo' chii teiljeii ñ'oomwaa'. Naya 'naaⁿya na teiljeiina', ee juu ts'aⁿ na matseindyaa tyuaa ñequio juu ts'aⁿ na macwja' lqueeⁿ, cwil'ana ts'iaaⁿmeiⁿ na ntyjaa' n'omna na nleil'uee'ndyena na cwiwe'. ¹¹Jo' chii nc'e na jnda jnooⁿâ tsjaaⁿ cantyja 'naaⁿ Espiritu naquii' ntaaⁿyo', ticwinom'na' na ñnequia'yo' na cwitaaⁿyâ ndaayo' chjoowi' 'naⁿyo' cha'cwijom cwii na jnda tue'. ¹²Nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ndaa'yo' cwil'ana na cateijndei'yo' jooona. Ndo' majndeiiticheⁿ jâ wanaaⁿ na cateijndei'yo'.

Meiiⁿ na wanaaⁿ na ntaaⁿyâ na cal'a'yo' na ljo', saa meiiⁿjom ndii' tyool'uuyâ. Ee cwila'quii n'ooⁿyâ naquii' na cwitjooⁿyâ cha ticatseitsaaⁿñena' na ya tsandy'e'yo' ñ'oom' Ty'oots'om. ¹³O manquiu'yo' nquiee ntyee cwentaa nn'aⁿ judíos na cwindye'ntjom naquii' wats'om t'maⁿ cwitquiina sei quioo' na cwila'cwjeena na cwiñequia nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndyena Ty'oots'om. Wanaaⁿ na cwitquiina sei'ñeeⁿ ee jo' jo' waa tio t'maⁿ yuu

cwindye'ntjomna nnoom. ¹⁴Ndo' cha'xjeⁿ cwicandaa naⁿñeeⁿ 'naⁿ na cwiwil'uee'ndyena, maluaa' sa'ntjom Ta Jesús na joo nn'aⁿ na cwiñequia ñ'oom naya 'naaⁿaⁿ nnto'ñoomna ljo' na macaⁿna' jooona nc'e ñ'oom'm na cwiñequiana.

¹⁵Saa meiiⁿjom ndii' tyooocaⁿa na ñnequia'yo' ljo' na macaⁿna' ja, meiiⁿ nchii matseiljeiya ñ'oomwaañe cha nnteijndei'yo' ja. Ee yati ntyjii meiiⁿ na aa nc'iq na tintsuu nayawaañe na cantyja 'naaⁿ jo' matseis'andyo.

¹⁶Saa tyoocwji's'andyo na mañequiaya ñ'oom naya 'naaⁿ Ty'oots'om ndaa'yo' ee ts'iaaⁿñeeⁿ matseixmaⁿya. Ndo' jeeⁿ nty'iaa'ndyo xeeⁿ ticatseicandaya juuna'. ¹⁷Jo' chii xeⁿ mañequiaya ñ'oom nc'e na l'ue ts'ooⁿ nncō, matsona' na nncwantjoⁿ, saa xeⁿ mats'aa na ljo' nc'e na maty'ioom ts'iaaⁿñeeⁿ ja, quia jo' cwe' matseicandaa'ndyo ts'iaaⁿ na ty'ioom ja. ¹⁸Quia jo' juu na mawantjoⁿ, na m'aaⁿya na neiⁿya na mañequia ñ'oom na macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om nn'aⁿ na meiiⁿcwii na chojnaⁿyo' nooⁿ, na nchii nncwantjoⁿya 'naⁿ na macaⁿna' ja na mañequiaya ñ'oom naya 'naaⁿ Ty'oots'om.

¹⁹Ja meiiⁿ nchii cwiluiindyō moso na mandi'ntjomtyeⁿ nnom patrom 'naaⁿ, saa jnda tqueⁿndyo cheⁿnncō na matseixmaⁿya na ljo' ndaa' cha'tso nn'aⁿ. Mats'aa na ljo' cha majndyeti nn'aⁿ nncwantjoⁿ cwentaa' Cristo. ²⁰Quia na m'aaⁿya quii'ntaaⁿ nn'aⁿ judíos, mats'aa cha'na cwii jooona na m'aⁿna nacje 'naaⁿ ljeii na tquiaa Moisés cha nncwantjoⁿya jooona cwentaa' Cristo,

meiiⁿ tic'ooⁿya nacje 'naaⁿ'na!
 21 Ndo' jo ndaaⁿ nn'aⁿ na tic'omna
 nacje 'naaⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés,
 mats'aa cha'na cwii nquieena cha
 nncwantjoⁿya jooa, meiiⁿ na
 mayuu' m'aaⁿya nacje 'naaⁿ ljeii
 'naaⁿ nquii Ty'ooots'om nc'e na
 m'aaⁿya nacje 'naaⁿ Cristo. 22 Quia
 na m'aaⁿya ñ'eⁿ nn'aⁿ na cachjoo na
 cwila'yul'ya n'om, mati mats'aa na
 cachjoo matseyul'ya ts'ooⁿ cha mati
 nncwantjoⁿya jooa. Ndaaⁿ cha'tso
 nn'aⁿ mats'aa na matseixmaⁿya
 cha'xjeⁿ jooa cha nt'omndye jooa
 nlui'n'maaⁿndyena. 23 Mats'aa
 cha'tso nmeiⁿ nc'e ñ'oom naya na
 cantyja 'naaⁿ jo' cwilui'n'maaⁿndye
 nn'aⁿ cha mati nntseijomndyo
 ñequio naya na cwito'ñoom nn'aⁿ
 cantyja 'naaⁿ'na!

24 'O manquiul'jndaa'ndyo' quia
 cwitjomndye nn'aⁿ na nleinom,
 cha'tsondyena cwileinomna, saa
 macandā juu ts'aⁿ na nncueel'jndyee
 nla't'maaⁿndye nn'aⁿ juu. Quia jo'
 cala'jndā'yo' cha'xjeⁿ matseijndei
 tsaⁿ'ñeeⁿ. Cjoo'yaya n'om'yo' na
 cwindye'ntjom'yo' nnom Ty'ooots'om
 cha mati nntseit'maaⁿñê 'o. 25 Saa
 cjaañjoom' n'om'yo' cantyja 'naaⁿ
 joo nn'aⁿ na cwileinom, jndye nnom
 na cwila'ljondyena, ee cwicantyyaa'
 n'omna na nnta'ntjomna, meiiⁿ
 juu 'naⁿ na cwita'ntjomna
 tyuaa' cwiwi'ndaa'na'. Jo' chii
 mati jaa cjoo'yaya n'ooⁿya na
 cwindya'ntjooⁿtyaaⁿya nnom
 Ty'ooots'om nc'e juu na nnto'ñooⁿya
 na ñnequiaaⁿ ndaaya tijoom
 cwi'ndaa'na'. 26 Cantyja 'naⁿ ja luua
 tyoots'aa cha'na mach'ee ts'aⁿ na
 cwe' maleinomto na tijndaa' yuu
 wjaayuu. Cantyja na mandiantjoⁿya

nnoom, meiⁿ tyoots'aa cha' cwil'a
 nn'aⁿ na cwe' cwituee'to nda'
 naquii' jndye. 27 Nchii nmeiⁿ
 mats'aa. Ja ñequio na jndei'na'
 majul'cja sei'ia na catseicandana'
 na matsa'ntjoⁿya juuna', cha cwii
 na jnda t'mooⁿya ndaa nt'omcheⁿ
 ticwji'ndyona' ja na ticwil'uendyo
 naquii' ts'iaaⁿ 'naaⁿ! Cristo.

**Ticala't'maaⁿndyo meiⁿquia
 na cwe' nn'aⁿ l'a**

10 'O nn'aⁿya na cwila'yul'yo',
 l'ue ts'ooⁿ na cala'noⁿ'yo'
 quia jlui' welooya nn'aⁿ judíos
 Egipto, cha'tsondyena tyotseintyo
 Ty'ooots'om ncwaaⁿ nchquii
 nacjooa ndo' cha'tsondyena
 teinomna Ndaaluee Wee.
 2 Ndo' na luua', cha'tsondyena
 teits'oomndyena na seitjoom'na'
 jooa ñ'eⁿ Moisés quia na
 tyotseintyona' nchquii'ñeeⁿ cjoona
 ndo' na teinomna ndaaluee'ñeeⁿ.
 3 Ndo' mati cha'tsondyena
 tyocwa'na maná na tquiaa
 Ty'ooots'om na jna'na' cañoom'luee,
 4 ndo' cha'tsondyena tyowena
 ndaatioo na tyocalui'na' quii' tsjo'
 na ñ'eⁿ ñ'eⁿna' ñ'eⁿndyena. Nquii
 Cristo cwiluiñe tsjo'ñeeⁿ. 5 Saa
 meiiⁿ na luua' tyom'aⁿna, maxjeⁿ
 majndyendyetina ticjaawee' ntyjii
 Ty'ooots'om ñ'eⁿndyena ee tical'ana
 yuu na l'ue ts'oom. Macwe' jo'
 jndyendyena tjana ndyuaa yuu tja
 nn'aⁿ c'oom.

6 Cha'tso nmeiⁿ na tyotjoomna
 laxma'na' cwii na ma'moⁿna'
 ndaaya na tila'queeⁿ n'ooⁿya cwii
 cwii nnom natia cha'xjeⁿ tyola'queeⁿ
 n'omna. 7 Jo' chii tila't'maaⁿndyo'
 cwii na cwe' nn'aⁿ l'a cha'xjeⁿ ñel'a

nt'omndye jooa ee tso ñ'oom na teiljeii: “Ty'ewindyuaandye nn'aⁿ na nlcwa' ndo' na nncwe, jnda' jo' teicantyjana na l'ana cha'xjeⁿ nn'aⁿ na tic'om nacje 'naaⁿ Ty'ooots'om.”

⁸Meiⁿ tanc'ooⁿya na cwe' luaa'ndyo ñ'eⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ cha'xjeⁿ na tyol'a jooa ee jnaaⁿ jo' na s'aa Ty'ooots'om na ñecwii xuee tja ntquiiu nchoo' ndyee meiⁿndyena.

⁹Meiⁿ tacal'aaya xjeⁿ Cristo cha'xjeⁿ ñel'a nt'omndye jooa, ee jo' na tqii canduu jooa ndo' tjana. ¹⁰Meiⁿ tilancjoo'ndyo' nnom Ty'ooots'om cha'xjeⁿ ñel'a nt'omndye jooa, ndo' jnaaⁿ jo' na jñoom ángel na jndyotseicwjee jooa.

¹¹Cha'tso nmeiⁿ na tyotjoom weloo welooya, laxmaⁿna' cwii na ma'moⁿndyeyuna' ndaaya, ndo' teiljeii jooa' quii' ñ'oom' Ty'ooots'om cwii na matseijndo'na' n'ooⁿya chiuu macaⁿna' na c'ooⁿya ncueemeiⁿ na macanda.

¹²Jo' chii ts'aⁿ na matseitiuu na meintyjee'tyeⁿ cantyja 'naaⁿ Ty'ooots'om, cats'aañe cwenta na ticju'cjena' juu. ¹³Ee joo na cwiwinom'yo' na maqueⁿna' xjeⁿ 'o cha cala'tjoondyo' nnom Ty'ooots'om, ticachuii'na' ñequio na cwitjoom nt'omcheⁿ nn'aⁿ. Saa jom cwiluiiñe na mayoom'm, meiⁿ tijoom quiaaⁿ na juu na maqueⁿna' xjeⁿ 'o nncwinom'na' juuna' na xocandaa nna'ndyo' ndo' mati ññequiaaⁿ na ya nluui'ndyo' naquii' juuna'. ¹⁴Jo' chii 'o nn'aⁿya na jeeⁿ wi' ts'ooⁿya, cantyja 'naaⁿ na nla't'maaⁿndyo' 'naⁿ na cwe' nn'aⁿ cwil'a, c'om'yo' cha'na ts'aⁿ na jndei maleinom na nquiaⁿaⁿ na nnt'uii nawi' jom. ¹⁵Matsjoo

na ljo' ndaa'yo' ee ntyjiiya na 'o cwila'noⁿyo'. Jo' chii queⁿya'yo' cwenta ñ'oom na matsjoo.

¹⁶Ee cwiñequiaaya na quianl'uaa' Ty'ooots'om xjeⁿ na cwito'ñoⁿya waso, juu jo' ma'moⁿna' na cwilajomndyo cantyja 'naaⁿ niroom' Cristo. Ndo' quia cwityjaaya tyoo' ma'moⁿna' na cwilajomndyo cantyja 'naaⁿ seiⁿeⁿ. ¹⁷Ee meiⁿ na jndyendyo saa ñe'cwii tyoo' cwicwaa'a ndo' nc'e na ljo' ñe'cwii sei' cwiluiindyo.

¹⁸Cala'noⁿyo' cantyja 'naaⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ Israel. Nn'aⁿ na cwitquiina sei quioo' na cwitioona nacjoo' tio wats'om t'maⁿ, xjeⁿñeeⁿ cwilajomndyena cantyja 'naaⁿ quioo' na cwila'cwjeena. ¹⁹Ndo' na matsjoo na luaa', tila'tiuu'yo' na ñe'catsjoo na juu 'naⁿñeeⁿ na cwila't'maaⁿndye nn'aⁿ waa najndei na matseixmaⁿna' meiⁿ nchii na ñe'catsjoo na juu sei' na cwiñequia naⁿñeeⁿ nnom juuna' jndati matseixmaⁿna' ñequio meiⁿquia sei'. ²⁰Ñ'oom na matsjoo cantyja 'naaⁿ ñ'oomwaa', joo nn'aⁿ na tic'omna cantyja 'naaⁿ Ty'ooots'om, quia cwila'cjweena quioo', nchii nnom jom cwiñequiana sei'ñeeⁿ, ndaa na'jndii cwiñequiana jooa'. ²¹Ee ticatsona' na nncwe'yo' na njom waso na cwiwe nn'aⁿ na cwila'jomndye ñequio Cristo, ndo' mati nncwe'yo' cwii na matseixmaⁿna' cantyja 'naaⁿ na'jndii. Meiⁿ ticatsona' na nlcwa'yo' na cwila'jomndyo' ñequio Cristo, ndo' mati nlcwa'yo' cwii na matseixmaⁿna' cantyja 'naaⁿ na'jndii.

²²¿Aa ñe'cal'aaya na jaa jndaatyaaya nchiiti jom ndo' jom jeeⁿ xueeⁿ jaa?

Ts'aⁿ na matseyu' cats'aaⁿ cha'tso ñequio na wi' ts'oom tyjenn'aⁿñê

²³Waa ñ'oom na cwilue nn'aⁿ:

“Wanaaⁿ na nnts'aa ts'aⁿ meiⁿquia na ñe'cats'aa.” Ñ'oom na mayuu' jo', saã ticha'tso mateijndeina' jom. Mayuu' wanaaⁿ na nnts'aa ts'aⁿ ljo' na l'ue ts'oom, saã ticha'tso mateijndeina' na nncjaanajneiⁿ jo nnom Ty'oots'om. ²⁴Ee nchii ñequii'cheⁿ nc'oom' ts'om ts'aⁿ cantyja 'naaⁿ nqueⁿ. C'oom' ts'oom cantyja 'naaⁿ nt'omcheⁿ nc'iaaⁿaⁿ na cwila'yu', cwaaⁿ cwii na nnts'aaⁿ na nnteijndeina' jooa na nnc'oonajndana cantyja na cwila'yu'na.

²⁵Wanaaⁿ na nntquie'yo' cha'tso nnom sei' na cwileil'ua. Meiⁿ tinta'xe'yo' ¿aa cwiwil'uee'ndye nn'aⁿ sei'ñeeⁿ xjeⁿ na cwila't'maaⁿndyena cwii na cwe' nn'aⁿ cwil'a? Ee na nliu'yo' na ljo' ndaaã nnts'aana' na nntsei'ndaa'na' nquiu'yo'. ²⁶Ee naquii' Salmos matsona': “Tsjoomnancue ñequio 'naⁿ na matseixma'na', cha'tso jo' 'naaⁿ nquii Ta Ty'oots'om.”

²⁷Cwii ts'aⁿ na nchii ts'aⁿ na matseyu', xeⁿ maqueeⁿñê cwii 'o waⁿaⁿ na nlcwa' ñ'eⁿñê, wanaaⁿ na nncja' xeⁿ aa l'ue ts'om'. Cwa' meiⁿquia na mañequiaa tsaⁿñeeⁿ. Saã cha tintsei'ndaa'na' ntyji' tincwaxe' aa ts'iaaⁿ sei'ñeeⁿ na cwila't'maaⁿndye nn'aⁿ cwii na cwe' nn'aⁿ l'a. ²⁸Saã xeⁿ nntso cwii ts'aⁿ njom': “Sei'waañe jnda tacatyeeⁿna' cwentaa' cwii na cwe' nn'aⁿ l'a”,

jo' chii 'u je' tinlqui' juuna'. Ee meiⁿ na xocatsei'ndaa'na' 'u xeⁿ na nlqui' juuna' saã nntsei'ndaa'na' ts'om ts'aⁿ na t'moⁿ njom' ee m'aaⁿ ts'oom na ticatsona' na nlqui' juuna'. ²⁹Matseinaⁿ cantyja 'naaⁿ juu na m'aaⁿ ts'om tsaⁿñeeⁿ na seicandii 'u, nchii cantyja 'naaⁿ na m'aaⁿ ts'om' nncu'.

Saã nndaã nnts'aana' na nncwax'ee cwiindyo' 'o: “¿Chiuu na matsona' na ja catseiljondyoyo cwe' chiuu na m'aaⁿ ts'om cwiicheⁿ?”

³⁰Ee xeⁿ mañequiaya na quian'l'uaa' Ty'oots'om cantyja 'naaⁿ juu na macwa'a, quia jo' ¿yuu waa na nncju'naaⁿñena' na nntso ts'aⁿ na tixcwe mats'aa?” ³¹Quia jo' na cwicwa'yo' ñequio na cwiwe'yo', ñequio meiⁿquia na cwil'a'yo', na cha'tso na cha'tso ñequii'cheⁿ cats'aana' na caluiit'maⁿñeti Ty'oots'om cantyja 'naaⁿ jo'.

³²Til'a'yo' cwii nnom na cantyja 'naaⁿ jo' nntseilcwe'na' ts'aⁿ cantyja 'naaⁿ Ta Jesús, meiⁿ na ts'aⁿ judío, meiⁿ nn'aⁿ na nchii judíos, ndo' meiⁿ joo nn'aⁿ na laxmaⁿ tmaaⁿ cwentaa' Ty'oots'om. ³³Malaa'ti' waa na quits'aaya, ee matseijndo na cha'tso cantyja 'naⁿya nncjaawee' n'om nn'aⁿ. Nchii mal'ueendyo na joo na mats'aa na cwe' ja cateijndeina', saã cateijndeina' na majndyeti nn'aⁿ nliu'n'maaⁿndyena.

11 Jo' chii cw'aa'ndyo' ja cantyja na mats'aaya ee ja jom'aaⁿya cha'xjeⁿ na tyoch'ee Cristo.

Luaa c'om yolcu quia cwitjomndye nn'aⁿ

²Matseit'maaⁿndyo' 'o na ñequii'cheⁿ cwijaañjoom' n'om'yo'

ja ndo' cwilawe'yo' ñ'oom na jnda tquaaⁿya ndaa'yo' ³Saa l'ue ts'ooⁿ na nla'noⁿyo' na tseixmaⁿ Cristo xqueⁿ cwii cwii tsaⁿs'a ndo' juu tsaⁿs'a tseixmaaⁿ xqueⁿ scoom'm cha'xeⁿ nquii Ty'oots'om tseixmaaⁿ xqueⁿ Cristo. ⁴Jo' chii xeⁿ matiom tsaⁿs'a 'naⁿ xqueⁿ quia matseineiⁿ nnoom oo quia mañequiaa ñ'oom'm, matseijnaaⁿ tsaⁿñeeⁿ Cristo na cwiluiñe xqueeⁿ. ⁵Saa xuii' cantyja 'naaⁿ cwii yuscu, xeⁿ ticata' xqueⁿ quia na matseineiⁿ nnom Ty'oots'om oo quia na mañequiaa ñ'oom'm matseijnaaⁿaⁿ saaⁿaⁿ. Xeⁿ na ljo' mach'eeⁿ matseijomna' cantyja 'naaⁿaⁿ cha'cwijom na jnda teinqui' caseii xqueeⁿ. ⁶Ndo' xeⁿ tical'ue ts'om yuscu na ñjom 'naⁿ xqueeⁿ, quia jo' cateinqui' xqueeⁿ. Saa nc'e na jeeⁿ t'maⁿ matseijnaaⁿna' jom na nnoⁿ soxqueeⁿ oo na nnteinqui' caseii, quia jo' cañjom 'naⁿ xqueeⁿ. ⁷Saa tsaⁿs'a je', ticaty'iomna' na ñjom 'naⁿ xqueeⁿ ee jluiiñe Ty'oots'om ndo' tqueeⁿ na cantyja 'naaⁿ juu na caluii'tmaaⁿñe saa wandyo' cantyja 'naaⁿ tsaⁿscu ee tsaⁿs'a matseit'maaⁿñena' cantyja 'naaⁿaⁿ. ⁸Ee quia na s'aa Ty'oots'om tsaⁿs'a, nchii teil'uee'ñe tsaⁿscu na tuii na ljo', teil'uee'ñe tsaⁿs'a na s'aaⁿ tsaⁿscu. ⁹Meiⁿ nchii na s'aaⁿ tsaⁿs'a cha cateijndeina' tsaⁿscu, s'aaⁿ tsaⁿscu cha cateijndeina' tsaⁿs'a. ¹⁰Manc'e na luaa' waa ndo' nc'e na cwiqueⁿ ángeles cwenta, jo' chii matsona' na cañjom 'naⁿ xqueⁿ yuscu cha m'moⁿna' na maju'ñecjeeⁿ nnom saaⁿaⁿ. ¹¹Saa cantyja 'naaⁿ jaa nn'aⁿ na cwila'yui', waa naya 'naaⁿ tsaⁿs'a nc'e tsaⁿscu, ndo' mati waa naya 'naaⁿ tsaⁿscu nc'e tsaⁿs'a.

¹²Ee meiiⁿ na mayuu' najndyee s'aa Ty'oots'om tsaⁿscu ee tsaⁿs'a, saa mati na mayuu' na m'aaⁿ tsaⁿs'a ee tsaⁿscu, ndo' cha'tsoñ'eⁿ cwinaⁿ na m'aaⁿ Ty'oots'om.

¹³C'oom'ya n'om'yo', ¿aa ndya' maty'iomyana' na ticañjom 'naⁿ xqueⁿ yuscu na nntseineiⁿ nnom Ty'oots'om? ¹⁴Mati ma'moⁿyana' ndaaya na matseijnaaⁿna' tsaⁿs'a quia na teincoo sooxqueeⁿ, ¹⁵saa matseit'maaⁿñena' yuscu quia na cwiwiteincoo soxqueeⁿ, ee joona' tseixmaⁿna' cwii na matseicu'na' xqueeⁿ. ¹⁶Saa xeⁿ m'aaⁿ ts'aⁿ na ticjaawee' ts'om ñ'oomwaa', macaⁿna' na catsei'nqooⁿoⁿ na meiⁿ jâ meiⁿ nn'aⁿ cwii cwii tmaaⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ, tjaa'naⁿ cwicheⁿ nnom na cwil'aaya.

**Tixcwe cwil'ana quia cwicwa'na
Cena na tqueⁿ Jesucristo**

¹⁷Ñ'oom na matseiljeitya ndaa'yo' leicandaa nntsjo' na ya cwil'a'yo' ee mach'eená' quia cwitjomndyo' juu na cwil'a'yo' matseilcwe'na' 'o nchii na mateijndeina' 'o. ¹⁸Ee najndyee jnda mandiiya quia cwitjomndyo' na nla't'maaⁿndyo' Ty'oots'om, titjoom' m'aⁿyo', ndo' m'aaⁿ ts'ooⁿ na ljo'. ¹⁹Ee maxjeⁿ nleitquoo'yuu na titjoom' m'aⁿyo' cha m'moⁿna' 'ñeeⁿ joo quii'ntaaⁿyo' m'aⁿna na xcwee' n'omna jo nnom Ty'oots'om. ²⁰Ndo' nc'e na titjoom' m'aⁿyo', jo' chii juu na cwicwa'yo', tiyuu' na tseixmaⁿna' nquii Cena na seijndaa'ñe Ta Jesús. ²¹Ee quia cwicwa'yo' cwii cwiindyoy' matseityuaa'ti na nlcwa' na jndyoñ'oom, meiⁿ tinquiaaⁿ na

nantseijomñe cwiicheⁿ x'iaaⁿaⁿ
na matseyu', ndo' na ljo' nt'om
jona ma'ndiina' na ñe'jndo' ndo'
nt'om jnda jndyee. ²²¿Chiuu
'o? ¿Aa maxjeⁿ tjaa'naⁿ l'ayo'
yuu na nleiñ'oom' na nlcwa'yo'
ndo' na nncwe'yo'? ¿Aa maxjeⁿ
ticuee' n'om'yo' nc'iaa'yo' na
mati cwiluiindy tmaaⁿ cwentaa'
Ty'oots'om? Ee na laa'ti' na
cwil'a'yo' cwila'jna'yo' joo
nc'iaa'yo' na wanty'iaa m'aⁿ. ¿Aa
cwila'tiuu'yo' na jeeⁿ xcwe na
cwil'a'yo'? Leicanda^a nntsjo^o na
ljo'.

Cantyja na seijndaa'ñe Jesucristo na cuaa Cena

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³Ee nnom Ta Jesús to'ñ^oya
ñ'oom na t'mo^oya ndaa'yo', na
mañejuu teijaaⁿ na seiquioo
Judas jom luee nn'aⁿ, to'ñoom
tyoo' ²⁴ndo' jnda na tquiaaⁿ na
quian'l'uaa' Ty'oots'om cantyja
'naaⁿna', tyjeeⁿ juuna'. Tsoom:
“Cato'ñoom'yo' tyoo'waa, cwa'yo'
juuna'. Seii'a cwiluiñena'.
Mañequiaandy^o na nnc'i^o cha
nncwañoom'na' 'o. Ñequii'cheⁿ na
luaa' nntsal'a'yo' cha cat'm^oyo'
na cwicañjom n'om'yo' ja.” ²⁵Ndo'
mati jnda na tcwa'na, to'ñoom
waso, tsoom: “Juu wasowaañe
tseixmaⁿna' ñ'oomxco na
maquaⁿya ñequioo niroom'a. Cwii
cwii ndii' na cwiwe'yo' juuna',
cjaañjoom'tyeⁿ n'om'yo' ja.” ²⁶Jo'
chii ticwii cwii ndii' na cwicwa'yo'
tyoo'waa ndo' na cwiwe'yo' na
ñjom wasowaa, cwitsatjei'yuu'ndyo'
nda^a nn'aⁿ cantyja na tue' Ta Jesús,
hasta quia na ndyonnaaⁿaⁿ.

Nchii cwe' nntseijomñeto ts'aⁿ quia cwicwa' nn'aⁿ Cena

²⁷Jo' chii meiⁿquia ts'aⁿ na
macwaaⁿaⁿ tyoo'waa oo ma'om na
ñjom wasowaa na tic'oom'ya ts'oom
na jnda tseixmaⁿna', waa jnaaⁿaⁿ
nacjoo' seii' ndo' niroom' Ta Jesús.
²⁸Nc'e na ljo', matsona' na cwii
cwii ts'aⁿ cwi^tjo^ocheⁿ na nlcwaaⁿaⁿ
tyoo'ñeeⁿ ndo' na nnc'om na ñjom
waso'ñeeⁿ, c'oom'ya ts'oom na aa
tjaa'naⁿ cwii nnom cantyja 'naaⁿaⁿ
na matseicu'na' na nntseijomñe
juu jo'. ²⁹Ee ts'aⁿ na cwe' macwa'to
ndo' cwe' ma'uuto meiⁿ ticwjaañe
cwenta na la'xmaⁿna' seii' Ta
Jesús, juu na macwaaⁿaⁿ ndo'
ma'om, matseijndaa'ñena' na waa
jnaaⁿaⁿ cantyja 'naaⁿna'. ³⁰Macwe'
jnaaⁿ na nmeiiⁿ cwil'a'yo', jo'
chii majndyendyo' 'o wii'yo' ndo'
tijnda'yo', hasta nt'om nc'iaa'yo'
jnda tja. ³¹Saa xeⁿ ñequii'cheⁿ na
cwiquaaⁿyaaya cwenta aa cwil'aaya
yuu na maty'iomyana', quia jo'
tixocaⁿna' na nnts'aa Ta Jesús
xjeⁿ jaa, ³²ee quia mañequiaa
Ta Jesús jaa, luaa' mach'eeⁿ cha
ntsaala'n^ondo' cha ticaⁿna'
na nnt'ueeⁿ jaa cha'xjeⁿ nnt'ueeⁿ
nn'aⁿ na la'xmaⁿ cantyja 'naaⁿ
tsjoomnancue.

³³Jo' chii 'o nn'aⁿya na
cwila'yuu'yo', quia cwi^tjomndyo'
na nla^tjomndyo' na nlcwa'yo' ndo'
nncwe'yo' na cwicañjom n'om'yo'
na tue' Ta Jesús, cwindo'yo' cwii
ndo' cwii x'iaa'yo'. ³⁴Ndo' xeⁿ
m'aaⁿ cwiindy^o 'o na ñe'jndo'
cwa'ñeeⁿ na waa waⁿaⁿ cha'
ticaⁿna' na nnt'uii Ty'o^ots'om jom
na matseijomñe quia cwila^tjomndyo'

Cena. Nt'omcheⁿ ñ'oom na cwita'x'ee'yo' nooⁿ, cuajndyaa na m'aⁿ'yo' quia jo' nntseijndaa'ndyo jooa'.

**Jndye nnom ts'iaaⁿ mañequiaa
Espíritu Santo**

12 'O nn'aⁿya na cwila'yū'yo', l'ue ts'ooⁿ na caliu'yo' chiuu mach'ee Espiritu Santo na cwicandaaya cwii cwii nnom na l'ue ts'oom cha nndaā nndya'ntjooⁿya nnom Ty'ooots'om.

²'O manquiul'jndaa'ndyo' cwi'tjoocheⁿ na cwila'yū'yo', tyojaachuuna' 'o cha'cwijom na nchjaaⁿ'yo' na cwe' tyola't'maaⁿ'ndyo'to'yo' joo na cwe' nn'aⁿ ñel'a na xondaā nla'neiⁿna'.
³Jo' chii matsjoo ndaa'yo', ts'aⁿ na matseixmaⁿ Espiritu Santo, xocatso na cju'wi'na' Jesús. Ndo' mati xocatso ts'aⁿ na cwiluiiñe Jesús na matsa'ntjoom juu xeⁿ nchii m'aaⁿ tsaⁿ'ñeeⁿ nacje 'naaⁿ Espiritu Santo.

⁴Nqii Espiritu Santo jndye nnom mañequiaaⁿ na cwicandaaya cha cwicandaa cwil'aaya ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'ooots'om. Saa manquiityeeⁿ mañequiaaⁿ na cwilaxmaaⁿya joo jo'.
⁵Jndye nnom niom na cwindya'ntjooⁿya nnom Ta Jesús, saa manquiiti Espiritu matseijndaa'ñê cha'tso jooa'.
⁶Jndye nnom maniom na tjachuii' na cwiwil'ue cha cwicandaa cwil'aaya ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'ooots'om. Saa nqueⁿ ñe'cwii cwiluiiñê na mateijneiⁿ cwii cwiindyō na cwil'aaya jooa'.
⁷Nnom cwii cwiindyō mañequiaa Ty'ooots'om cwii nnom na ma'moⁿna' na laxmaaⁿya Espiritu

cha nnteijndeinaⁿ nnc'iaaya na cwila'yū'.
⁸Ñ'eeⁿ nn'aⁿ na mañequiaaⁿ na cwiñe'quia ñ'oom' Ty'ooots'om ñequio na jndo'ya n'om. Ndo' ñ'eeⁿ nt'omndye jooa manquiiti Espiritu mañequiaaⁿ na nndaā nla'neiⁿna ñ'oom cha nla'noⁿ nn'aⁿ chiuu l'ue ts'om Ty'ooots'om na nnc'omna.
⁹Ñ'eeⁿndye jooa na cantyja 'naaⁿ Espiritu Santo la'xmaⁿna na cwila'yū'ya n'omna, ndo' nt'omndye jooa cwicandaana na nla'n'maⁿna nn'aⁿwii.
¹⁰Nt'omndye jooa cwicandaana na nndaā nl'ana ts'iaaⁿ t'maⁿ na ticaluiina' cantyja 'naaⁿ najndeii nqii ts'aⁿ. Ndo' nt'om jooa cwicandaana na jeeⁿ ya cwiñequiana ñ'oom na ma'moⁿ Ty'ooots'om ndaāna. Nt'om jooa cantyja 'naaⁿ Espiritu mañequiaa Ty'ooots'om na nndaā ntjeii'na cwentā quia tiyuu' cwii ñ'oom na cwiñequia nn'aⁿ ndo' quia na mayuu' juuna'. Nt'om cwicandaa cwila'neiⁿ nt'omcheⁿ nnom ñ'oom ndo' wandyoōⁿ nn'aⁿ na mañequiaaⁿ na cwicandaa cwila'teincoo'na chiuu ma'moⁿ ñ'oom'ñeeⁿ.
¹¹Espiritu Santo ñecwii cwiluiiñê. Manquiityeeⁿ mañequiaaⁿ cwii cwii nnom ts'iaaⁿmeiⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ cantyjata na l'ue ts'oom.

**Luua matseijomna' na
tjat'uii'ndyo ñ'eⁿ Cristo**

¹²Matseijomna' cantyja 'naaⁿ Cristo cha'cwijom ts'aⁿ na majndye tjat'uii' ndo' meiiⁿ jndyena' saa ñecwii ts'aⁿ tseixmaⁿ.
¹³Ee cha'tsondyō meiiⁿ nn'aⁿ judíos jaa, meiiⁿ cwiluiindyō nn'aⁿ na cwila'neiⁿ ñ'oom griego, oo meiiⁿ

nn'aⁿ na cwindyaⁿntjooⁿtyaaⁿya ndaa patrom 'naaⁿya, oo meiiⁿ nn'aⁿ na m'aaⁿya xjeⁿ 'naaⁿ ncjoo, cwii na jnda teits'oomndyo cwiluiindyo ñecwii sei! Cristo nc'e ñecwii cwiluiñe Espiritu, ndo' cha'tsondyo jnda to'ñoⁿya jom.

¹⁴Ee sei! ts'aⁿ nchii ñe'cwii nnom tseixmaⁿ, jndye nnom tjacañjoom'ñê. ¹⁵Xeⁿ cwe! nntso x'lee ts'aⁿ: “Nc'e na titseixmaⁿya ts'o ts'aⁿ jo' chii ticatseixmaⁿya cantyja 'naaⁿ sei! ts'aⁿ.” ¹⁶Ndo' mati xeⁿ nntso tsua'qui ts'aⁿ: “Nc'e na nchii cwiluiindyo ts'omnom ts'aⁿ, jo' chii ticat'uiindyo cantyja 'naaⁿ sei! ts'aⁿ.” Meiiⁿ na luua' nntso tsua'qui ts'aⁿ, saa tiyuu' na ljo'. Maxjeⁿ t'uii'na' ts'aⁿ. ¹⁷Ee xeⁿ cha'waañe ts'aⁿ ñequii'cheⁿ n'omnnoom cwiluiñê, ðchiiu nnts'aayom na nñeeⁿ? Ndo' mati xeⁿ cha'waañe ts'aⁿ ñequii'cheⁿ lua'queeⁿ, ðchiiu nnts'aayom na nncwjaaⁿ jndye? ¹⁸Saa Ty'ooots'om jnda seinchoom'm ticwii cwii nnom nmeiⁿ naquii' sei! ts'aⁿ cha'xjeⁿ na l'ue ts'oom. ¹⁹Xeⁿ cha'waañe ts'aⁿ ñe'cwii nnom cwiluiñê, meiⁿchjoo ticandaa'ñe sei! ts'aⁿ. ²⁰Saa meiiⁿ na jndye nnom na tqueⁿ Ty'ooots'om na tjacat'uiñe ts'aⁿ, maxjeⁿ ñ'eⁿ joo jo' candaⁿ cwiluiñe sei! ts'aⁿ.

²¹Ts'omnom ts'aⁿ tijoom nndaⁿ nntsona' nnom ts'o ts'aⁿ: “Ja tjaa yuu l'uee'ndyo 'u.” Meiiⁿ xqueⁿ ts'aⁿ tijoom nndaⁿ nntsona' ndaa nc'ee ts'aⁿ: “Ja tjaa yuu l'uee'ndyo 'o.” ²²Saa jeeⁿ wandyo' waa cantyja 'naaⁿ ñ'oomwaa'. Ee mañ'eeⁿ yuu na ñjoom'ñe ts'aⁿ na cwitjeii'a cwenta na ndoo' nquiuuya na meiⁿ tica'na' jona'. Saa jeeⁿ l'uena'.

²³Ndo' cwii cwii nnom sei!a na nquiuuya na tit'maⁿ la'xmaⁿna', cwil'aatyaa cwenta jona', ndo' cwii cwii nnom sei!a na tia nquiuuya na nleitquioo'na' ndaa nn'aⁿ, cwita'nty'iuu'ndyotyaa jona' ²⁴saa joo na tjacañjoom'ndyo yuu na titia nquiuuya na nnty'iaa nn'aⁿ jona' meiⁿ tica'na' na nla'cuu'ndyo. Jo' chii cwiitquioo' na Ty'ooots'om seicañjoom'm cha'waandyoñ'aaⁿ, ndo' joo na cwila'cuu'ndyo, jona' t'maⁿti mañequiaaⁿ na cwila'xmaⁿna'. ²⁵Luaa' waa na s'aaⁿ na tjacañjoom'ñe ts'aⁿ cha ticatseitiuu ts'aⁿ na ya nnc'oomñe meiⁿ ticañ'eⁿ cwii jona'. Ee tqueeⁿ nmeiⁿ cha catei'jndeiindyena' cwii cwii nnom sei!a na tjachuii'na'. ²⁶Manc'e jo' chii quia wi' mach'eenaa' cwii joo na tjacañjoom'ñe ts'aⁿ, wi' mach'eenaa' cha'waañê. Ndo' quia ya cwii jona', cha'waañê yaaⁿaⁿ.

²⁷O cwiluiindyo' sei! Cristo, ee cwii cwiindyo' matseixmaⁿ cwii cwii na tjacañjoom'ñê na matseicandaa'ñena' sei!ⁿeⁿ.

²⁸Maluaa' matseijomna' na jnda seijndaa'ñe Ty'ooots'om quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na cwiluiindyena sei! Cristo. Najndyee tqueⁿ apóstoles, nda we nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ñ'oom na jnda t'mooⁿ ndaana, jnda ndyee nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ñ'oom naya 'naaⁿaⁿ, mati nn'aⁿ na nndaⁿ nla' 'naaⁿ t'maⁿ na xocandaa' nluina' cwe' najndei nquii ts'aⁿ, nda jo' nn'aⁿ na nndaⁿ nla'n'maⁿna nn'aⁿwii, nda jo' nquiee na cwila'jndaa'ndye ñ'oom, nda jo' joo nn'aⁿ na mats'ia jo' nndaⁿ nla'neiⁿna nt'omcheⁿ nnom ñ'oom na tjachuii'. ²⁹Ticha'tsondye

cwiluiindy apóstoles, meiⁿ nchii cha'tsondye cwiluiindy profetas. Ticha'tsondye laxmaⁿ nn'aⁿ na cwit'mooⁿ chiuu ma'moⁿ ñ'oom'm. Meiⁿ nchii cha'tsondye cwil'a ts'iaaⁿ t'maⁿ na tixocandaa nluina cwe' cantyja 'naaⁿ najndeii na matseixmaⁿ nquii ts'aⁿ. ³⁰Meiⁿ ticha'tsondye ndaa nla'n'maⁿ nn'aⁿwii. Mati ticha'tsondye ndaa nla'neiⁿ ñ'oom na tjachuiiⁿ ñequio ñ'oom na macwixjeⁿ cwila'neiⁿ, meiⁿ nchii cha'tsondye ndaa nla'teincoo' ljo' cwit'mooⁿ ñ'oom'ñeeⁿ. ³¹Jo' chii jo nnom Ty'oots'om que'ndyo' na nla'xmaⁿ'yo' nt'om ts'iaaⁿ'meiⁿ na t'maⁿ'ticheⁿ la'xmaⁿ'na'. Ndo' je' ñeca'mooⁿ'ya ndaa'yo' cwii nnom na mañequiaaⁿ quii' n'ooⁿ'ya na cwiluiit'maⁿ'ñeti juuna', nchiiti cha'tso nmeiⁿ'.

C'ooⁿ'ya na wi' n'ooⁿ nc'iaaya

13 Xeⁿ ndaa nntseinaⁿ'ya nt'omcheⁿ nnom ñ'oom na cwila'neiⁿ nn'aⁿ, meiⁿ ñ'oom na cwila'neiⁿ ángeles, saa tic'ooⁿ na wi' ts'ooⁿ'ya nn'aⁿ, matseijomna' cantyja 'naⁿ'ya cha'cwijom na c'uaa tsom' na cwitjo' oo cha'cwijom ncjo cañjeeⁿ na cantseiiⁿ jndyeena'. ²Ndo' xeⁿ ndaa nntseinaⁿ ñ'oom na ma'moⁿ Ty'oots'om nooⁿ ndo' matsei'noⁿ'a cha'tso na wanty'iuu' na matseijndaa'ñê na mandin'eeⁿ cha'tso na matsei'noⁿ'a, hasta ndaa nquindyoo ntsjo nc'e na matseyu'ya ts'ooⁿ, saa xeⁿ tic'ooⁿ'ya nawi' ts'ooⁿ'ya nn'aⁿ, meiⁿchjoo tjayuu l'uendyo. ³Ndo' xeⁿ cha'tso na malein'oⁿ mañequia ndaa ndyeñeeⁿ ndo' meiⁿ mañequiandyo na nla'cuee' nn'aⁿ ja ñequio chom,

saa xeⁿ tic'ooⁿ na wi' ts'ooⁿ nn'aⁿ, tjaa yuu l'uendyo.

⁴Juu ts'aⁿ na jnda ntyjii nn'aⁿ, ticiation ts'om ñ'eⁿ na'ñeeⁿ, mal'ueeⁿ chiuu nnteijneiⁿ nn'aⁿ, titaa' ts'oom, titseis'añê titseiscuñê cantyja 'naaⁿ'aⁿ, ⁵tintjeiⁿñe ñ'eⁿ nc'iaa', nchii ñequii'cheⁿ na m'aaⁿ ts'om cantyja 'naaⁿ nquii, nchii ntyja ntyja matseiw'ii. ⁶Juu na cwil'a nn'aⁿ na cwila'tjoondyena, tineiⁿ'eⁿ, saa quia na majo'ndyo cwil'a nn'aⁿ, m'aaⁿ na neiⁿ'eⁿ. ⁷Ts'aⁿ na jnda ntyjii x'iaa' matseiquii ts'oom cha'tso na matjoom, ñequio na macantyyaa' ts'oom ndo' ñequio na ticiation ts'oom cantyja 'naaⁿ joona'.

⁸Juu na m'aaⁿ ts'aⁿ na wi' ts'om x'iaa' tijoom cantycwiina'. Nncue'ntyjo xjeⁿ na tixocala'neiⁿ nn'aⁿ ñ'oom cantyja 'naaⁿ 'naⁿ na quia nluui, meiⁿ xocala'neiⁿna ñ'oom na tjachuii', meiⁿ xoca'na' ñ'oom na jndo' n'om nn'aⁿ. ⁹Ee ticandaa'ñ'eⁿ cwila'nooⁿ'â ndo' mati quia nla'nooⁿ'ñ'aayâ ñ'oom'm na cwiñequiaayâ, ¹⁰saa quia nncwjee' juu na candaa'ñ'eⁿ quia jo' n'ndiina' nmeiⁿ na ticandaa' la'xmaⁿ. ¹¹Quia ñet'ooⁿ na tyochjoo ja, tyotseinaⁿ'ya, tyotseitiuuya ndo' ñet'oom' ts'ooⁿ cha'xjeⁿ cwii yucachjoo, saa quia na tue'ntyjo chuu'a 'ndi na ñet'ooⁿ'ya cha'na joona. ¹²Ndo' maluaa' waa na matseijomna' cantyja 'naaⁿ'yâ, je' juu na cwila'nooⁿ'â cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om, matseijomna' juuna' cha'cwijom na manty'iaa' ts'aⁿ nnon tsjo'jñom na jnda teitsa nnomna'. Saa juu na candaa'ñ'eⁿ quia na jnda tyjee'cañoom juuna' quia jo' candaa'ñ'eⁿ nntsei'noⁿ'a. Je' cwe'

xeⁿntaⁿ! xeⁿntaⁿ! matsei'noⁿ!a saa quia ljo'cheⁿ nntsei'noⁿ!tcuundyo cha'xjeⁿ nquii Ty'oots'om candaa'ñ'eⁿ mawajnaⁿ!aⁿ ja.

¹³Niom ndyee nnom na waa ndo' waana': na matseyiu'ya ts'om ts'aⁿ ñ'eⁿ Ty'oots'om, na macantyjaa' ts'om ts'aⁿ ñ'eⁿ jom ndo' na m'aaⁿ na jeeⁿ candya' ts'oom jaa, saa t'maⁿti naquii' ntaaⁿ ndyee nmeiⁿ!, juu na m'aaⁿ na candya' ts'oom nn'aⁿ.

**Nn'aⁿ na nndaa nla'neiⁿ
ñ'oom na tjachuii'**

14 Jo' chii cjoo' n'om'yo' na c'om'yo' na jnda nquiu'yo' nn'aⁿ ndo' mati cantyjaa' n'om'yo' na nquii Espíritu Santo ñequiaⁿ na nnda'yo' na nndaa nl'a'yo' ts'iaaⁿ 'naaⁿ! Ty'oots'om, majndeiticheⁿ na nndaa ñequia'yo' ñ'oom'm.
²Ee ts'aⁿ na matseineiⁿ meiⁿnquia nt'omcheⁿ nnom ñ'oom cwe' tomti nnom Ty'oots'om matseineiⁿ, nchii ndaa nn'aⁿ nc'e tjaa ñeeⁿ juu na matsei'noⁿ! ñ'oom'ñeeⁿ. Cantyja 'naaⁿ! Espíritu Santo matseineiⁿ ñ'oom na wanty'iuu' m'aaⁿna', saa tjaa ñeeⁿ juu nntsei'noⁿ! ñ'oom'ñeeⁿ.
³Saa ts'aⁿ na mañequia ñ'oom' Ty'oots'om, 'oonajndaⁿ nc'iaaⁿ!aⁿ na cwilayu' nc'e ts'iaaⁿ na mach'eeⁿ ndo' cantyja 'naaⁿ! na ljo' cwiñ'omt'maaⁿndyena n'omna, ñ'oom'ñeeⁿ matseinjoom'na' joona.
⁴Juu ts'aⁿ na nndaa nntseineiⁿ cwiicheⁿ nnom ñ'oom na tjachuii', jaawijndeii cheⁿnqueⁿ cantyja 'naaⁿ! Espíritu Santo saa juu ts'aⁿ na matseineiⁿ ñ'oom na ma'moⁿ nquii Ty'oots'om nnom, ts'iaaⁿñeeⁿ mach'eena' na 'oonajndaⁿ nn'aⁿ

tmaaⁿ! cwentaaⁿ!aⁿ. ⁵Ya ntyjii xeⁿ cha'tsondyo' ya nlaneiⁿ'yo' nt'omcheⁿ nnom ñ'oom na tjachuii' saa neiⁿtyaya na ñe'quia'yo' ñ'oom na ma'moⁿ Ty'oots'om ndaa'yo' ee juuna' xcweti, nchiiti juu na matseineiⁿ ts'aⁿ meiⁿnquia nnom ñ'oom na tjachuii'. Macanda xeⁿ na matseiteincoo' ts'aⁿ ñ'oom'ñeeⁿ cha joo nn'aⁿ tmaaⁿ! na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ!aⁿ nnc'oonajndaⁿ nc'e Espíritu Santo. ⁶Jo' chii 'o nn'aⁿya na cwilayu'yo', meiⁿchjoo xocateijndeiina' 'o na nnc'jocandoo'a 'o xeⁿ na matseinaⁿ cwe' ñ'oom na tjachuii', saa xeⁿ na nntseinaⁿya ñ'oom na jnda t'moⁿ Ty'oots'om nooⁿya, oo cwii ñ'oom na matsei'ñoⁿ!a cantyja 'naaⁿ ñ'oom'm, oo cwii ñ'oom cantyja 'naaⁿ! 'naaⁿ na quia nluui, oo cwii ñ'oom na m'mooⁿ ndaa'yo', nmeiⁿ! mayuu' nnteijndeiina' 'o. ⁷Naⁿ na cwitjo' cha'na tsmaaⁿ ñequio arpa, xeⁿ nchii tjachuii' jndyeena!, xotsei'ñoⁿ! ts'aⁿ cwaaⁿ cwii joona' macjo' ts'aⁿ. ⁸Ndo' sondaro na mation jndye ntu, xeⁿ tijndaa' c'uaa jndye mach'eeⁿ, tixocala'c'eendye nc'iaaⁿ!aⁿ na nl'ana ndia'. ⁹Maluaa' matseijomna' cantyja 'naⁿ'yo', xeⁿ ñ'oom na cwilaneiⁿ'yo' tijndaa' joona' na cwindye nn'aⁿ, ¿chiuuya na nla'noⁿ!na ljo' na cwindu'yo'? Nntseijomna' cantyja 'naⁿ'yo' cha'cwijom ts'aⁿ cwe' matseixuaato quii' jndye. ¹⁰Nnts'aacheⁿna' jndye nnom na tjachuii' na cwila'neiⁿ nn'aⁿ tsjoomnancue, ndo' cwii cwii joona' majndaa' ljo' ma'moⁿna'. ¹¹Saa xeⁿ titsei'noⁿ!a ljo' ma'moⁿ ñ'oom na matseineiⁿ ts'aⁿ cwii ñ'oom'ñeeⁿ, nntseijomna' ja cha'cwijom ts'aⁿ

cwiicheⁿ ndyuaa ndo' maljo'yu ntyjeeⁿ ñeⁿ ja. ¹²Jo' chii n'c'e na cwila'queeⁿ n'om'yo' na ñeiquiaa Espíritu Santo na nlxamaⁿ'yo' ts'iaaⁿ 'naaⁿ'aⁿ, cjo'o'ya n'om'yo' na jndye nnom ts'iaaⁿ 'naaⁿ'aⁿ na nla'xmaⁿ'yo' na ñeiquiaana' na nnc'oonajndann'aⁿ tmaaⁿ' cwentaa' Ty'oots'om.

¹³Jo' chii ts'aⁿ na matseineiⁿ ñ'oom na tjachuii', caⁿ nnom Ty'oots'om na nndaā nntseiteincoom'm juuna'. ¹⁴Ee xeⁿ matseinaⁿ nnom Ty'oots'om ñequio cwii nnom ñ'oom na tjachuii' na nchii ñ'oomya, na mayuu' matseinaⁿ'ya ñequio espíritu 'naⁿ'ya sãa tic'oom' ts'o'oⁿ cantyja na mats'aa. ¹⁵Quia jo' ¿chiiu macaⁿ'na' na cats'aa? Matsona' na catseinaⁿ'ya cantyja 'naaⁿ' espíritu 'naⁿ'ya ndo' mati ñequio na nla'noⁿ'ya nn'aⁿ ljo' na matseinaⁿ. Macaⁿ'na' na cataya ñequio espíritu 'naⁿ'ya ndo' mati ñequio na cwila'noⁿ'ya nn'aⁿ ljo' na mataya. ¹⁶Xeⁿ quia na matseineiⁿ' ñ'oom na tjachuii' matseit'maaⁿ'ndyu' Ty'oots'om, 'u mañequiaa' na quianl'uaaⁿ'aⁿ ñequio na xcwee'ya ts'om', sãa ts'aⁿ na ticatsei'noⁿ' ñ'oom na matseineiⁿ', ¿chiiu nnts'aayuu na nntso Amén? ee cha ntyjii ñ'oom na matseineiⁿ'. ¹⁷Nnts'aacheⁿ'na' na 'u xcwe mañequiaa' na quianl'uaa' Ty'oots'om sãa ticateijndeina' tsaⁿ'ñeeⁿ na nncjaanajneiⁿ na matseyoom'm. ¹⁸Mañequia na quianl'uaa' Ty'oots'om na majndyetei ñ'oom na cwichuii' matseinaⁿ'ya, nchiiti 'o, ¹⁹sãa quia na m'aaⁿ'ya quii'ntaaⁿ nn'aⁿ tmaaⁿ' na macwji Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ, yati ntyjii

na cwe' ñe'om ñ'oom nntseinaⁿ na ya nla'noⁿ' nn'aⁿ, nchiiti quii meiiⁿ ñ'oom ñequio ñ'oom na tjachuii'.

²⁰O nn'aⁿ'ya na cwilayu'yo', cantyja 'naaⁿ' natia, cala'xmaⁿ'yo' cha'na yonch'u sãa cantyja 'naaⁿ' na m'aaⁿ' n'om'yo' ñ'oomwaa', cala'xmaⁿ'yo' cha'na nn'aⁿ na jnda tquiee n'om. ²¹Ee naquii' ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii matsona': “Ñequio ñ'oom na cwichuii' na cwila'neiⁿ nn'aⁿ nt'omcheⁿ ndyuaa nntseinaⁿ'ya ndaa nn'aⁿ tyuaawaa sãa meiiⁿ na luaa' tixocala'ñ'oom'ndyena chiiu matsjoo”, luaa' matso nqueⁿ na tseixmaaⁿ na catsa'ntjoom. ²²Quia na nndaā nntseineiⁿ ts'aⁿ ñ'oom na tjachuii' ñequio ñ'oom na maxjeⁿ matseineiⁿ, juu jo' tseixmaⁿ'na' 'naaⁿ' jo ndaa nn'aⁿ na tyoola'yu'. Sãa juu na nndaā nntseineiⁿ ts'aⁿ ñ'oom na jnda t'moⁿ Ty'oots'om nnoom tseixmaⁿ'na' 'naaⁿ jo ndaa nn'aⁿ na cwila'yu', nchii cwentaa nn'aⁿ na tyoola'yu'. ²³Ee quia cwitjomndyo' na laxmaⁿ'yo' tmaaⁿ' na macwji Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ, ndo' xeⁿ cha'tsondyo' cwilaneiⁿ'yo' ñ'oom na tjachuii', ndo' jo' jo' nncjaquiee' cwii ts'aⁿ na quia mandiicheⁿ ñ'oom' Ty'oots'om oo ts'aⁿ na tyootseyu' jom, nntseiteiuutoom na 'o jnda teintjei'ndyo'. ²⁴Sãa xeⁿ cha'tsondyo' cwilaneiⁿ'yo' ñ'oom na ma'moⁿ Ty'oots'om ndaa'yo' ndo' xeⁿ juu xjeⁿ'ñeeⁿ nncjaquiee' cwii ts'aⁿ na tyootseyu' oo ts'aⁿ na quia mandiicheⁿ ñ'oom' Ty'oots'om, nlco'tiana' ntyjeeⁿ na waa jnaaⁿ'aⁿ ndo' nnc'oom' ts'oom cantyja 'naaⁿ'aⁿ n'c'e ñ'oom na cwilaneiⁿ'yo'. ²⁵Ndo' na ljo' nleitquioo' cha'tso

na wanty'iuu' na m'aaⁿⁱ ts'oom.
 Quia jo' lcoom'm xtyeeⁿ na
 nntseit'maaⁿⁱñê Ty'oots'om ndo'
 nntsei'nooⁿⁱoⁿ na mayuu'cheⁿ m'aaⁿ
 Ty'oots'om quii'ntaaⁿyo'.

**Cha'tso canda^aya caluii
 xjeⁿ na cwi'tjomndyena**

²⁶Quia jo' 'o nn'aⁿya na
 cwila'yu'yo' quia cwi'tjomndyo'
 na cwila't'maaⁿⁱndyo' Ty'oots'om,
 nt'omndyo' 'o cata'yo' salmos,
 nt'omndyo' 'o cat'moⁿⁱyo' ñ'oom
 na jnda t'moⁿ Ty'oots'om ndaa^ayo',
 nt'omndyo' 'o ndaa^a nlaneiⁿyo'
 nt'omcheⁿ nnom ñ'oom na
 tjachuii' ñequio ñ'oom na maxjeⁿ
 cwilaneiⁿyo', ndo' nt'omcheⁿ
 nc'iaa'yo' cala'teincoo'na chiuu
 cwi't'mooⁿ n'oom'ñeeⁿ. Saa^a
 cha'tso na cwil'a'yo' caluiina' na
 catejndeina' na nnc'oonajnda nn'aⁿ
 na cwila'yu'. ²⁷Quia na m'aⁿ nn'aⁿ
 na cwila'neiⁿ ñ'oom na tjachuii',
 ñequii'cheⁿ ñe'we oo ndyeendyena
 na nla'neiⁿna. Cwii ndo' cwiindyena
 nla'neiⁿna ndo' mati ñ'eⁿ ts'aⁿ na
 nntseiteincoo' ñ'oom'ñeeⁿ. ²⁸Ndo'
 xeⁿ quii'ntaaⁿ nn'aⁿ tmaaⁿⁱ cwentaa'
 Ty'oots'om tjaa'naⁿ ts'aⁿ na ndaa^a
 ntseiteincoo' ñ'oom'ñeeⁿ, yati na
 tintseineiⁿ ñ'oom na tjachuii' ndaa^a
 nn'aⁿ na cwila'yu'. Cwe' naquii'
 ts'om nquii catseineiⁿ ñequio
 Ty'oots'om. ²⁹Ndo' cantyja 'naaⁿ
 nn'aⁿ na cwila'neiⁿ ñ'oom na ma'moⁿ
 Ty'oots'om naquii' n'om, cala'neiⁿ
 meiiⁿ we oo ndyeendye joona ndo'
 nt'om nc'iaana queⁿ cwenta aa
 xcwe n'oom'ñeeⁿ. ³⁰Saa^a xeⁿ waa na
 m'moⁿ Ty'oots'om nnom cwiicheⁿ
 ts'aⁿ na wacatyeeⁿ jo' jo', quia jo'
 juu ts'aⁿ na mañequiaa ñ'oom quiaaⁿ

na wanaaⁿ na nntseineiⁿ tsaⁿñeeⁿ.
³¹Ndo' na luaa' cwii ndo' cwii ts'aⁿ
 nnda^a nntseineiⁿ ñ'oom na ma'moⁿ
 Ty'oots'om naquii' ts'om cha
 nnc'ooliu nn'aⁿ na cwila'yu' ndo'
 nnc'oola'noⁿtina. ³²Juu ts'iaaⁿ na
 mañequiaa ts'aⁿ ñ'oom na ma'moⁿ
 Ty'oots'om naquii' ts'oom, matsona'
 na joo nn'aⁿ na cwiñequiaa ñ'oom
 c'omna xjeⁿ 'naaⁿ x'iaana na
 tjom cwiñequiana ñ'oom. ³³Ee
 Ty'oots'om nchii cañ'eeⁿ cwiluiiñê,
 jom cwiluiiñê na tjoom' m'aⁿ nn'aⁿ
 ñequio nc'iaana.

Cha'xjeⁿ cwiwijnada' quii'ntaaⁿ
 cha'tso ntmaaⁿⁱ nn'aⁿ na
 macwjeeⁿeⁿ cwentaaⁿaⁿ,
³⁴quia na cwi'tjomndye
 nn'aⁿ na nla't'maaⁿⁱndyena
 Ty'oots'om, matsona' na joo
 yolcu ñema'cheeⁿndyo c'omna ee
 ticwanaaⁿ na nla'neiⁿna xjeⁿñeeⁿ.
 Macaⁿna' na c'omna nacje 'naaⁿ
 s'aana cha'xjeⁿ na matsaⁿntjom ljeii
 'naaⁿ Ty'oots'om. ³⁵Xeⁿ waa ñ'oom
 na ñe'caliuna, quiejndyena w'aana,
 quia jo' cata'x'ena ñ'oom'ñeeⁿ ndaa^a
 s'aana. Ee tixcwe na mawax'ee
 yuscu cwii ñ'oom quia cwi'tjomndye
 nn'aⁿ na cwila't'maaⁿⁱndyena
 Ty'oots'om.

³⁶C'oom' n'om'yo' na nchii
 quii'ntaaⁿ 'o jnaⁿjndyee ñ'oom'
 Ty'oots'om, meiⁿ nchii macanda^a
 ñencjo'yo' na jnda to'ñoom'yo'
 juuna'. ³⁷Xeⁿ m'aaⁿ 'ñeeⁿ cwiindyoy'
 'o na matseitiuu na cwiluiiñe
 ts'aⁿ na mañequiaa ñ'oom'
 Ty'oots'om oo na waa cwii nnom
 ts'iaaⁿ na mañequiaa Espíritu na
 matseixmaⁿ, catsei'nooⁿⁱoⁿ na
 ñ'oomwaa' na matseiljeiya, ñ'oom
 na matsaⁿntjom Ta Jesús juuna'.

³⁸Saa xeⁿ titseiñ'oomñe ñ'oomwaa', tilañ'oom'ndyo' jom.

³⁹Jo' chii 'o nn'aⁿya na cwila'y^u', calaqueeⁿ n'om'yo' na ndaa ñnequia'y^o' ñ'oom' Ty'o^ots'om. Meiⁿ ticala'cu'y^o' nn'aⁿ na cwila'neiⁿ nt'omcheⁿ nnom ñ'oom na tjachuii'. ⁴⁰Saa cha'tso cantyja na cwitjomndyo', caluiina' cha'xjeⁿ na matsona' ndo' ñequio na xcweya m'aaⁿna'.

Cristo jndā mawando'xcoom

15 Ndo' je' je' 'o nn'aⁿya na cwila'y^u'yo', matseilcwii'ndyonna'da joo ñ'oom naya na jndā ñet'mooⁿya ndaa'y^o'. Ñ'oomñeeⁿ jla'y^u'yo' ndo' hasta xjeⁿ je'cheⁿ ndicwaⁿ tyeⁿ m'aⁿyo' cantyja 'naaⁿ juuna'. ²Nc'e juu ñ'oom nayañeeⁿ cwilui'n'maaⁿndye añmaaⁿyo' xeⁿ cwiljoo'ndyo'tyeⁿyo' cantyja 'naaⁿ ñ'oom na tyoñequiaya ndaa'y^o', meiⁿ ticwe' ts'iaaⁿndyo na jla'y^u'yo'. ³Tyo'mooⁿ ndaa'y^o' ñ'oom na to'ñoⁿya na t'maⁿti tseixmaⁿna', na tue' Cristo cwentaa' jnaaⁿya cha'xjeⁿ cwit'mooⁿ ñ'oom' Ty'o^ots'om na teiljeii, ⁴ndo' na ty'iuu nn'aⁿ jom, saa xuee na jndā ndyee tquiaa Ty'o^ots'om na tando'xcoom cha'xjeⁿ na matso ñ'oom'm na teiljeii, ⁵ndo' teitquiooñê nnom Pedro ndā jo' ndaa cha'tso apóstoles. ⁶Jndā jo', teinoom' 'om siaⁿto nn'aⁿ na cwila'y^u', ñejom teitquiooñê ndaana na majndyendyeti naⁿñeeⁿ ndicwaⁿ cwita'ndo'na je' saa nt'om jndā tja. ⁷Jndā jo' teitquiooñê nnom Jacobo ndo' jndā jo' teitquiooñê ndaa cha'tsondye apóstoles. ⁸Ndo' na macandā mati teitquiooñê nooⁿ

ja. Matseijomna' cantyja 'naⁿya cha'cwijom cwii yu'ndaa na jndā teinom'na' xjeⁿ na nluiiñe. ⁹Ee cha'tso nt'omcheⁿ apóstoles, t'maⁿti cwiluiindyena nchiiti ja, meiⁿ ticatseixmaⁿya na nntseicajndyuna' ja cwii apóstol ee tyoco'wi'a tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'o^ots'om cwentaaⁿaⁿ. ¹⁰Saa na matseixmaⁿya apóstol je', matseixmaⁿya jo' nc'e naya na matseixmaⁿ Ty'o^ots'om, meiⁿ ticwe' ts'iaaⁿndyo juuna', ee seijndotyaya naquii' ts'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ, nchiiti nt'omcheⁿ apóstoles, meiⁿ nchii cwiluii ts'iaaⁿñeeⁿ cwe' cantyja 'naⁿ nncō, saa cwiluii juuna' nc'e nayañeeⁿ na matseixmaaⁿ. ¹¹Quia jo' tints'aa aa ja oo aa joona. Ñ'oomwa' ñ'oom na cwiñequiayâ, ndo' juuna' ñ'oom na jndā jla'y^u'yo'.

Nnta'ndo'xco nn'aⁿ na jndā tja

¹²Cwiñequiaayâ ñ'oom na tando'xcoom jndā na tueeⁿeⁿ, quia jo' ¿chiiu na ñ'eeⁿndyo' 'o na cwindu'yo' na taxocata'ndo'xco nn'aⁿ na jndā tja? ¹³Ee xeⁿ tiyuu' na nnta'ndo'xco nn'aⁿ na jndā tja, quia jo' meiⁿ nquii Cristo tícwando'xcoom. ¹⁴Ee xeⁿ tícwando'xcoom quia jo' juu ñ'oom na cwiñequiaayâ cwe' ts'iaaⁿndyo juuna' ndo' mati juu na cwila'y^u'ya n'om'yo' cwe' ts'iaaⁿndyo. ¹⁵Ee xeⁿ na mayuu' na ljo', quia jo' matseijndaañena' cantyja 'naaⁿyâ na cwil'aayâ na cantuñe Ty'o^ots'om ee jndā macwil'uuyâ na tquiaaⁿ na tando'xco Cristo saa xeⁿ xocata'ndo'xco nn'aⁿ na jndā tja meiⁿ xocats'aana' na mayuu' na tando'xcoom. ¹⁶Ee joo nn'aⁿ na jndā tja, xeⁿ xocata'ndo'xcona, quia jo'

meiⁿ nquii Cristo tîcwando'xcoom,
¹⁷ndo' xeⁿ tîcwando'xcoom cwe'
 ts'iaaⁿndyo juu na cwilayu'ya
 n'om'yo' ñ'eⁿñê. Ndicwaⁿ cho'
 nqueⁿyo' jnaⁿyo'. ¹⁸Ee xeⁿ luaa'
 waa mati nn'aⁿ na ñejla'yu'
 ñ'eⁿñê na jnda tja, jnda tsuundyee.
¹⁹Ee juu na cwicantyjaa' n'ooⁿya
 Cristo xeⁿ macandã xjeⁿ na
 cwitandoo'a je' mawañoom'na'
 jaa, wanty'iaa'ndyotyaa'ya na
 cha'tsondyee nn'aⁿ.

²⁰Saa ñ'loom na mayuu'cheⁿ na
 tquiaa Ty'oots'om na wando'xco
 Cristo. Matseijomna' cantyja 'naaⁿaⁿ
 cha'cwijom ntjom na cwiwe' jndyee
 ee quii'ntaaⁿ l'oo jom ts'aⁿ najndyee
 na tando'xco. ²¹Cantyja 'naaⁿ
 cwii ts'aⁿ, jnaⁿna' na cwiwje nn'aⁿ
 tsjoomnancue. Mati cantyja 'naaⁿ
 cwii ts'aⁿ jnaⁿna' na cwita'ndo'xco
 nn'aⁿ. ²²Ndo' cha'xjeⁿ cantyja
 'naaⁿ Adán cha'tsondyee nn'aⁿ
 cwiwje, mati cantyja 'naaⁿ Cristo,
 cha'tsondyee nn'aⁿ nnta'ndo'xcona.
²³Saa majndaa' na nluii na ljo':
 najndyee tando'xco Cristo, ndã
 jo' quia na nncwjee'nnaaⁿaⁿ,
 nnta'ndo'xco nquiee nn'aⁿ na
 cwiluiindyee cwentaaⁿaⁿ. ²⁴Quia
 jnda seityuii' Cristo cha'tsoñ'eⁿ na
 cwila'xmaⁿ na cwiqueⁿ xjeⁿ, ñequio
 cha'tso na cwitsantjom, quia jo'
 nntycwii cha'tsoñ'eⁿ. Ndã jo' nquii
 na cwiluiiñê na matsã'ntjoom,
 ñëquiaaⁿ cwenta jo' l'o Tsotyeeⁿ
 Ta Ty'oots'om. ²⁵Ee tseixmaaⁿ na
 nntsa'ntjoom hasta xjeⁿ na jnda
 tju'cje Tsotyeeⁿ nacjee' n'eeⁿ
 cha'tso na cwi'oo nacjoom'm. ²⁶Juu
 na macandã na nntseityueeⁿeⁿ na
 matseiweñee nacjoom'm, juu na
 mach'ee na cwiwje nn'aⁿ. ²⁷Ee

jnda tju'cje Ty'oots'om cha'tso
 nacjee' n'ee Cristo, jo' chii quia
 na matsona' naljo', cwiwitquioo'ya
 na tic'oomna' nquii Ty'oots'om. Ee
 jom cha'tso jnda tqueeⁿ nacje 'naaⁿ
 Cristo. ²⁸Nquii Cristo cwiluiiñê
 Jnda Ty'oots'om. Quia jnda s'aaⁿ
 na cha'tso na niom cwitue'ndyeeje
 jo nnoom, quialjo' manquiiyeeⁿ
 nncju'ñecjeeⁿ nnom Ty'oots'om cha
 nntseixmaⁿ na tjacantyja na t'maⁿ
 cwiluiiñê jo ndaa cha'tsoñ'eⁿ.

²⁹M'aⁿ nn'aⁿ na cwiwits'oomndyee
 cwentaa nn'aⁿ na jnda tja. Saa xeⁿ
 na mayuu' tjaa'naⁿ na cwita'ndo'xco
 nn'aⁿ na jnda tja, quia jo' ðljo'
 ts'iaaⁿ na cwiwits'oomndyena
 cwentaa l'oo? ³⁰Ndo' xeⁿ
 ticata'ndo'xco nn'aⁿ na jnda tja
 ðchiiuu na jã cha'tso xjeⁿ m'aaⁿyã
 na teincuu' waa na cwitjooⁿyã?
³¹Ee 'io ndi 'io m'aaⁿya na teincuu'
 na ñ'e'catseicuee'na' ja. Ndo' na
 ljo', ñ'oom na mayuu' jo' cha'xjeⁿ
 mati na mayuu' na mañequiaana'
 na neiⁿya na cwiluiindyoy' nn'aⁿ na
 cwila'yu' ñequio Jesucristo na nqueⁿ
 cwiluiiñê na matsã'ntjoom jaa.
³²Tsjoom Éfeso seijndoye cwii ts'ooⁿ
 ñequio quioo' wje saa meiiⁿ na ljo'
 ðyuu waa na mawantjoⁿ? Ee xeⁿ
 na mayuu' na ticata'ndo'xco nn'aⁿ
 na jnda tja yati cal'aaya cha'xjeⁿ
 cwiluee nn'aⁿ: "Cwa cwaa'a ndo'
 cwaaya ee 'iocha luaa' nncwjaaya."
³³Tiñe'quiandyoy' na
 ñe'nquiu'nn'aⁿna' 'o. Waa ñ'oom
 na matso ts'aⁿ: "Joo nn'aⁿ na tis'a
 la'xmaⁿ cwila'ndaa'na ts'iaaⁿ na
 ya na cwiluii." ³⁴C'oom'nnda'
 n'om'yo' cha'xjeⁿ na matsona'
 na cal'a'yo'. Tsacwi'ntyje'yo' na
 cwil'a'yo' jnaⁿ ee m'aⁿ nt'omndyoy'

'o na ticalaxmaⁿyo' cantyja 'naaⁿ
Ty'oots'om. Matsjoo na ljo' cha
calui'jnaaⁿndyo'.

**Nmeiiⁿ nlxmaⁿ seii nn'aⁿ
na nnta'ndo'xco**

³⁵Nnts'aacheⁿna' m'aaⁿ cwii
ts'aⁿ na nncwax'eeⁿ: “¿Chiuu
nluiiyuu na nnta'ndo'xco nn'aⁿ na
jndā tja? ¿Chiuu mmaⁿ sei' na
nla'xmaⁿna?” ³⁶Tijndo' ts'om ts'aⁿ
na luaa' nncwax'ee, ee tsjaaⁿ na
nnom' ts'aⁿ cha'cwijom nncue'na'
cha nncwando' ntjom'ndaa.
³⁷Quia na wjaacanom' ts'aⁿ, nchii
ts'oomtsjoo wjaacanoom'm, nnaⁿ
wjacanoom'm oo tsjaaⁿ lqueeⁿ trigo
oo cwiicheⁿ nnom tsjaaⁿ. ³⁸Jnda
na jnom' ts'aⁿ tsjaaⁿñeeⁿ, nquii
Ty'oots'om mañequiaaⁿ chiuu
mmaⁿna' cha'xjeⁿ na l'ue ts'oom.
Cwii cwii nnom tsjaaⁿ mañequiaaⁿ
na nntseixmaⁿ juuna' cha'xjeⁿ na
macaⁿna'. ³⁹Cha'tso sei' tiñecwii xjeⁿ
la'xmaⁿna'. Nn'aⁿ la'xmaⁿna cwii
nnom sei', quioo' wandyo' seiiyo'
ndo' cantsaa ñequio calcaa cwiicheⁿ
nnom sei' la'xmaⁿyo'. ⁴⁰Mati m'aⁿ
cancjuu tsjo'luee ndo' m'aⁿ nt'om
nnom na cwita'ndo' na tqueⁿ
Ty'oots'om nnom tsjoomnancue,
ndo' joo na m'aⁿ tsjo'luee cwichuii'
na neiⁿncoo' jooa' ñequio juu
na neiⁿncoo' joo na m'aⁿ nnom
tsjoomnancue. ⁴¹Juu na caxueeñe
ñequioom' cwichuii'na' ñequio na
xuee chi' ñequio juu na caxueendye
cancjuu, ndo' joo cancjuu cwichuii'
na xueena' ñequio nt'omcheⁿ
cancjuu.

⁴²Maluaa' waa na matseijomna'
na cwichuii' na nla'xmaaⁿya
quia na nntando'xcooya.

Sei'ts'o na wjaanty'iuu'ñe
ts'aⁿ tseixmaⁿna' cwii na nto'
saa quia na nncwando'xcona',
nntseixmaⁿna' cwii na tijoom cwii
cue'. ⁴³Juu ts'oo na nncjanty'iuu'
tseixmaⁿna' cwii na tal'ue saa
jeeⁿ neiⁿncoo' tseixmaⁿna' quia
na nncwando'xcoom. Quia na
wjaanty'iuu'ñe ts'oo, meiⁿcwii tjaa
na nndaā nnts'aaⁿ, saa quia na
nncwando'xcoom jeeⁿ t'maⁿ najneiⁿ.
⁴⁴Quia na wjaanty'iuu' sei'ts'o 'naaⁿ
ts'aⁿ tseixmaⁿna' cantyja 'naaⁿ
tyuaa, saa quia na nncwando'xcona'
tseixmaⁿna' cantyja 'naaⁿ Espíritu
Santo.

⁴⁵Maluaa' waa na ma'moⁿ ñ'oom'
Ty'oots'om na teiljeii, matsona':
“Adán ts'aⁿ najndyee, tuiiñe ñ'eⁿ ts'o
ndo' s'aaⁿ na tando'”, saa nquii
Adán na macandā cwiluiiñe Espíritu,
jom mañequiaaⁿ na cwita'ndo' nn'aⁿ.
⁴⁶Nchii juu cantyja 'naaⁿ Espíritu
tyowaajndyee, tyowaajndyee
cantyja 'naaⁿ tyuaa, jndā jo' chii
tuua cantyja 'naaⁿ Espíritu. ⁴⁷Juu
ts'aⁿ na t'oomjndyee s'aa Ty'oots'om
juu ñ'eⁿ ts'o, tyotseixmaaⁿ
cantyja 'naaⁿ tyuaa. Saa nquii
ts'aⁿ na jndā we cwiluiiñe na
matsa'ntjoom, tseixmaaⁿ cantyja
'naaⁿ cañoom'luee. ⁴⁸Seii'a
nmeiiⁿ la'xmaⁿna' cha'na ts'aⁿ
na tuiiñejndyee ñequio ts'o. Saa
seii'a na nlxmaaⁿya quia na
nntando'xcooya nlxmaaⁿya
cha'na seii' nqueⁿ na m'aaⁿ
cañoom'luee.

⁴⁹Cha'xjeⁿ tyowaa Adán na s'aa
Ty'oots'om maluaa' cwimaaⁿ'a. Mati
xjeⁿ na nntando'xcooya mmaaⁿ'a
cha'xjeⁿ waa Cristo na m'aaⁿ
cañoom'luee.

⁵⁰O nn'aⁿya, ñe'catsjooya ndaa'yo' sei' ñequio ndei' leicandaa nntseijomna' joona' yuu na matsa'ntjom Ty'oots'om meiⁿ 'naⁿ na cwiwi'ndaa' xocandaa nntseijomna' joona' ñequio joo na ticantycwii na m'aⁿ. ⁵¹Saa l'ue ts'ooⁿ na nla'noⁿyo' cwii ñ'oom na wanty'iuu' m'aⁿna'. Ticha'tsondyo nncwjaaya saa cha'tsondyo nntseichuiina'. ⁵²Jeeⁿ cjee na nlui na ljo' cha'na cwii ndii' na nntseitsja' ts'aⁿ lua'nnom, xjeⁿ na nleic'uaa ndu na macandā. Ee maxjeⁿ nleic'uaa ndu ndo' nnta'ndo'xco nn'aⁿ na jndā tja na tajom cwjennda'na. Ndo' nntseichuii'na' jaa. ⁵³Ee jaa seii'a nmeiiⁿ na teincoondyo na wjaawi'ndaa'na' nlcwee'na' cwii na tijoom cwi'ndaa'. Jaa seii'a na nncue'na' nlcwaa'a cwii na tijoom ncue', m'aaⁿ ndo' m'aaⁿna'. ⁵⁴Ee juu na laxmaaⁿya na cwiwi'ndaa'na', quia na jndā tcweena' juu na tijoom cwi'ndaa' ndo' juu seii'a na jaawe'na' quia na jndā tcweena' na tijoom cue', xjeⁿñeeⁿ nntseicandaa'ñena' ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii na matsona': "Jndā seityuui' Ty'oots'om najndeii na mach'ee na cwiwje nn'aⁿ. ⁵⁵U na mache' na cwiwje nn'aⁿ, ¿je' je' yuu waa na cwii nndaā ntsa' ñ'eⁿndyo? Meiⁿchjoo tjaa yuu cwii cuaa na ncwantjom'." ⁵⁶Juu jnaⁿ na laxmaaⁿya waa najndeii na matseixmaⁿna', jo' chii cwiwjaaya. Ndo' juu ljeii na tqueⁿ Moisés waa najndeii na matseixmaⁿna' na mañequiaana' na cat'uii jnaⁿ jaa. ⁵⁷Saa jndye na quian'uaa' Ty'oots'om na mañequiaaⁿ na cwinaⁿndyo nc'e nquii Ta Jesucristo na matsa'ntjom jaa.

⁵⁸Nc'e na luaa', 'o nn'aⁿya na jeeⁿ wi' ts'ooⁿya, caljoo'ndyo'tyeⁿyo' ñequio Ty'oots'om, ñecwiitco titsawintyje'yo' na cwindye'ntjom'yo' nnom Ta Jesús ee manquiu'jndaa'ndyo' na jeeⁿ ticwe' ts'iaaⁿndyo juu ts'iaaⁿ nats'aⁿ nnoom.

Cwila'tjomna s'om na nl'ana naya nc'iaana na m'aⁿ Jerusalén

16 Cautyja 'naaⁿ ñ'oom na nla'tjom'yo' s'om na nl'a'yo' naya nn'aⁿ cwentaa' Ty'oots'om na wi' m'aⁿna Jerusalén, luaa matseijndo'a n'om'yo'. Cal'a'yo' cha'xjeⁿ na tsjoo na cal'a ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ ndyuua Galacia. ²Ticwii xueeneiⁿnco' cwii cwiindyo' 'o calat'ue'yo' cwanti na nñequia'yo' cautyja na cwantantjom'yo'. Quia jo' quia na nncuaya quii'ntaaⁿyo' nchii s'om quia nlat'ue'cheⁿyo'. ³Ndo' catjeii'ndyo' cwii oo we x'iaa'yo' na cwila'noⁿyo' na joona ya na nnc'ooñ'omna s'om'ñeeⁿ Jerusalén. Quia jo' quia na nncuaⁿ na m'aⁿyo', nntseiljeiya cwii tson na nnc'ooñ'omna. ⁴Ndo' xeⁿ macaⁿna' na nncjo jo' jo', quia jo' nnc'oona ñ'eⁿndyo.

Ñe'cjaacando' Pablo nn'aⁿ na cwila'yu' Corinto

⁵Nncjo na m'aⁿyo' xeⁿ jndā tjowinooⁿ ts'oondaa Macedonia ee maxjeⁿ matseijndaa'ndyo na jo' jōjndyaa. Jndā jo' nncuacañoⁿya 'o. ⁶Nndaā nnts'aana' na nljoo'ndyo ñ'eⁿndyo' meiiⁿ ñe'cwantindyo xuee oo cha'waa ncueteiⁿ. Quia jo' 'o nndaā nntsalacwanom'yo' ja nato

quia na nncjo xeⁿ yuu cwijoyo. ⁷Ee ticaljoya ts'ooⁿ na cwe' cjee cjee m'aaⁿna' nncwinooⁿ na m'aⁿ'yo'. Ntyjaa'ya cwii ts'ooⁿ na majndye xuee ndaaⁿ nljoo'ndyo ñ'eⁿndyo', xeⁿ Ty'oots'om l'ue ts'oom. ⁸Saa jnda seijndaa'ndyo na nljoo'ndyotyā ñjaaⁿ tsjoom Éfeso hasta na jnda teinom xuee Pentecostés. ⁹Ee jeeⁿ t'maⁿ maju'naaⁿñena' na mats'aa ts'iaaⁿ 'naaⁿ! Ta Jesús ndo' jeeⁿ ticwe' ts'iaaⁿ'ndyo meiiⁿ jndye nn'aⁿ m'aⁿ na jndoo ja.

¹⁰Nndaaⁿ nnts'aana' na nncuee'cañoom Timoteo 'o. Xeⁿ na ljo', cala'lui'yo' jom cha nljeii'na' na ya nnc'oomñê ñ'eⁿndyo'. Ee mati jom mañejuu ts'iaaⁿ 'naaⁿ! Ta Jesucristo mach'eeⁿ cha'xeⁿ ja. ¹¹Jo' chii meiiⁿcwiindyo' 'o tinc'om'yo' na tila'ñ'oom'ndyo' jom. Ñequio na xcwee' n'om'yo' cateijndei'yo' jom cha quia nlueeⁿ'eⁿ quii'ntaaⁿ'yo' quia jo' nddyolcweeⁿ'eⁿ ñequio na neiiⁿ'eⁿ. Meiⁿndo'a jom ñequio nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwila'yu'.

¹²Tyocaⁿ'a nnom nquii nn'aaⁿya Apolos na catseijomñê ñequio nn'aaⁿya na cwila'yu' na cwi'oocajndoo'na 'o. Saa na maje'ndyo ticats'aana' ts'oom na ñe'cjaⁿ. Majo' nncuee'cañoom 'o quia na ñnequiaana' na wanaaⁿ.

Xmaⁿndyo' na cha'tsondyo'

¹³Queⁿ queⁿ'yo' cwentā chiuu cwii tsam'aⁿ'ti'yo'. C'om'tyeⁿ'yo' na cwila'yu'ya n'om'yo' ñ'eⁿ Ty'oots'om. Catsanajnda'yo' cantyja na cwila'yu'yo' ñ'eⁿñê cha'na nn'aⁿ na 'ooquiendye na ñe'cwii waa na cwil'a. ¹⁴Cha'tso na cwil'a'yo', cat'moⁿ'yo' na wi' n'om' nc'iaa'yo'.

¹⁵O nn'aⁿya, manquiu'yo' na cha'waa ts'oondaa Acaya, juu Estéfanās ñequio nn'aⁿ waⁿ'aⁿ jla'yu'jndyeena ñ'eⁿ Ty'oots'om. Joonā cwijoo' n'omna na cwindye'ntjomna ndaaⁿ nn'aⁿ na cwila'yu' ñ'eⁿñê jo' jo'. ¹⁶Macwe' jo' macaⁿ'a na catue'ndyo'cje'yo' ndaaⁿ nn'aⁿ na la'xmaⁿ cha'na joona. Ndo' malaa'ti' cal'a'yo' ñequio cha'tso nn'aⁿ na cwilajomndye ñ'eⁿndyena na cwhiteijndei' ts'iaaⁿ 'naaⁿ! Ty'oots'om. ¹⁷Jeeⁿ neiⁿya na jnda tyjee'cañoom Estéfanās ja, ñequio Fortunato ñequio Acaico. Cha'cwijom manty'iaya ncjo'yo' na manty'iaya joona, ee jnda jla'noomndyena cantyja 'naⁿya cwii na leicandaaⁿ nl'a'yo' na tic'oomndyo'. ¹⁸Na jnda tquiena na m'aaⁿya, ñ'oom na jla'candiina ja tquiaana' na t'maⁿ ts'ooⁿ, majo'ti nnts'aana' ñ'eⁿndyo' 'o quia na nlquiennnda'na na m'aⁿ'yo'. Nn'aⁿ na cwindye'ntjomna cha'na joona matsona' na nla't'maaⁿ'ndye nn'aⁿ joo naⁿ'ñeeⁿ.

¹⁹Ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ na m'aⁿ ts'oondaa Asiawaa cwila'cwanomna na xmaⁿ'ndyo'. Majuu nn'aaⁿya Aquila ñequio scoom'm Priscila cwiluena na xmaⁿ'ndyo' ndo' majo'ti cwilue nn'aⁿ tmaaⁿ' na cwitjomndye w'aana ñequio xuee' nqueⁿ na cwiluiñê na matsa'ntjoom jaa. ²⁰Cha'tsondye nn'aⁿ na cwila'yu' ñjaaⁿ'ñe cwila'cwanomna na xmaⁿ'ndyo'. Nc'e na cwiluiindyo' ntseinda Ty'oots'om, quia cwitjomndyo' ñ'eⁿ nc'iaa'yo' na tjoom' cwila'yu'yo' ñ'eⁿndyena, cataⁿ'yo' lueena na cwiñe'quia'yo' na xmaⁿ'ndyena.

²¹Nncō Pablo na matseiljei xueya na matsjooya na xmaⁿndyo'.

²²Meiⁿcwi^{'ñee}cheⁿ ts'aⁿ na ticajnda ntyjii nquii Ta Jesucristo, quiaa Ty'oots'om na quioo ñ'oomwi' nacjoo' tsaⁿ'ñeeⁿ.

Quiaaⁿ na matyuaa' cwjee'nnda' nquii Ta Jesucristo.

²³Nquii Ta Jesucristo quiaaⁿ na c'oom naya na matseixmaaⁿ ñ'eⁿndyo'. ²⁴Mañequiaana' na jeeⁿ jnda ntyjiiya 'o nc'e jom. Mantyjati luaa'ndyo. Amén.

Carta na jnda we cwentaa nn'aⁿ tsjoom Corinto

Xmaⁿndye nn'aⁿ na cwila'y^u'
tsjoom Corinto

1 Mannco Pablo, cwiluiindy^o
apóstol, ts'aⁿ na maty'iom
Jesucristo ts'iaaⁿ. Matseicwanoⁿya
cartawaa ñequio Timoteo na m'aⁿ o'
tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om
cwentaaⁿaⁿ na m'aⁿyo' tsjoom
Corinto ndo' mati ndaa cha'tsondye
nn'aⁿ na cwilayu' ñ'eⁿñê na m'aⁿ
ts'ondaa Acaya. ²Nquii Tsotyaa^ya
Ty'oots'om ñequio Jesucristo na
cwiluiñê na matsa'ntjoom jaa,
quia na nnto'ñoom'yo' naya na
laxmaⁿ na ñequio na tjaañomtiuu
c'om'yo' jo ndaana.

**Matseijoom' Ty'oots'om
jaa na wi' na cwiitjooⁿya**

³Cwila't'maaⁿndyô Ty'oots'om
na m'aaⁿ na wi' ts'oom jaa ndo' na
matseijoom'm jaa. Jom cwiluiñê
Tsytye Jesucristo na matsa'ntjom
jaa. ⁴Manquityeeⁿ mañequiaaⁿ
na cwiñ'omt'maaⁿndyô n'ooⁿyâ
nawi' na cwiwinooⁿyâ. Luaa'
mach'eeⁿ cha' nla'xmaaⁿyâ na
nnda^ya ñnequiaayâ na t'maⁿ n'om
nn'aⁿ na cwiwinom nawi'. ⁵Ee na
matcuuti na cwilajomndyô ñequio

Cristo nawi' na teinoom, juu
nawi'ñeeⁿ matseijndaa'ñena'
na t'maⁿti mañequiaaⁿ na
cwiñ'omt'maaⁿndyô n'ooⁿyâ. ⁶Ndo'
nc'e na ljo', quia matseijaa'ñena'
nawi' na cwiwinooⁿyâ, luaa'
waa cha nntseijoom'na' 'o
ndo' na nluin'maaⁿndyo' ee
quia matseijoom' Ty'oots'om
jâ, mach'eeⁿ na ljo' cha mati
nntseijoom'na' 'o nawi'
na cwiwinom'yo' ndo' na
nluin'maaⁿndyo' ndo' nc'e jo'
ñequio na t'maⁿ n'om'yo' nnda^ya
nla'quii n'om'yo' na cwiitjom'yo'
nawi' cha'xjeⁿ cwiwinooⁿyâ. ⁷Ee
tyeⁿ waa na cwicantyjaa' n'ooⁿyâ
jo nnom Ty'oots'om cantyja
'naⁿyo', ee manquiuyaayâ quia
maleichuwi'na' 'o cha'xjeⁿ na
cwiitjooⁿyâ, mati mañequiaaⁿ na
cwiñ'omt't'maaⁿndyo' n'om'yo'
cha'xjeⁿ na mañequiaaⁿ na
cwiñ'oⁿt't'maaⁿndyô n'ooⁿyâ.
⁸O nn'aⁿya na cwila'y^u'yo',
l'ue n'ooⁿyâ na caliu'yo' cantyja
'naaⁿ nawi' na tyotseijaa'ñena'
nacjooyâ xjeⁿ na tyom'aaⁿyâ
ndyuua Asia. S'aana' na jeeⁿ jaa'
juuna' hasta na ntycwii na m'aaⁿ
n'ooⁿyâ na nluin'maaⁿndyô naquii'

nawi'ñeeⁿ, ndo' na ljo' jla'tiuyuâ maxjeⁿ nntseicwjetona' jâ. ⁹S'aana' nquiuyuâ na matseijomna' jâ cha'na nn'aⁿ na jndâ teijndaa' na mañejom na cwje. Tuii na ljo' cha ca'moⁿyana' ndaayâ na ñequii'cheⁿ c'ooⁿyâ na quit'maⁿ n'ooⁿyâ Ty'oots'om na mañequiaa na cwitando'xco nn'aⁿ na jndâ tja, meiⁿ tanc'ooⁿyâ na ntyjaa' n'ooⁿyâ chiuu cwilaxmaaⁿ nncjooyâ. ¹⁰Jndâ seicandyaanê jâ nawi' t'maⁿ'ñeeⁿ. Ndo' ndicwaⁿ matseicandyaanê jâ. Jo' chii jom ntyjaa'tyeⁿ n'ooⁿyâ na mati xuee na wjaatina' nntseicandyaanetyeeⁿ jâ, ¹¹xeⁿ 'o cwiteijndei'yo' jâ na cwilaneiⁿ'yo' nnoom cantyja 'naaⁿyâ. Ee quia majndye nn'aⁿ cwitjeii'na ncueeyâ jo nnoom, nnts'aana' na majndyendyeti nn'aⁿ ññequiana na quian'l'uaaⁿ'aⁿ na matio'naaⁿ'ñê jâ.

**Waa na seitsaaⁿ'ñena' na
tícjaa Pablo Corinto**

¹²Waa cwii nnom na mañequiaana' na neiiⁿyâ cantyja 'naaⁿ' juuna' na juu na m'aaⁿ'ya n'ooⁿyâ matsona' na cwitsaam'aaⁿyâ quii'ntaaⁿ nn'aⁿ cha'xjeⁿ macaⁿ'na' na c'oom ts'aⁿ na jndâ tqueⁿ Ty'oots'om na cwiluiiñe cwentaaⁿ'aⁿ na lju' ts'om ndo' mat'maⁿ'ticheⁿ cwilaxmaaⁿyâ na ljo' jo ndaa' 'yo' nc'e juu naya na matseixmaaⁿ, nchii cwe' na jndo' n'ooⁿ ncjooyâ. ¹³Naquii' joo cartas na cwila'cwanooⁿyâ na m'aⁿ'yo' tomti cwit'mooⁿ joona' cha'xjeⁿ ñ'oom na cwiwiljeii nacjoona', ndo' cha'xjeⁿ na cwila'naⁿ'yo' ndo' na cwila'noⁿ'yo' ljo' cwila'candii joona'. Ntyjaa'ya cwii ts'ooⁿya

na nncue'ntyjo na candaa'
nla'noⁿ'ya'yo' cantyja 'naaⁿyâ,
¹⁴cha meiiⁿ na cwe' cwantindyo
cwila'noⁿ'yo' cantyja 'naaⁿyâ je',
saa juu xuee quia na nncwjee'nnda'
Ta Jesús na cwila't'maaⁿ'ndyo, 'o
nndaa nla't'maaⁿ'ndyo' jom cantyja
'naaⁿyâ cha'xjeⁿ jâ nla't'maaⁿ'ndyô
jom cantyja 'naⁿ'yo'.

¹⁵Nc'e na luua' waa na ntyjaa'ya
cwii ts'ooⁿya cantyja 'naⁿ'yo',
seitiuuya na wendii' nncwinooⁿ
na m'aⁿ'yo' na nty'iaya 'o cha
we ndii' ññequiaana' na neiⁿ'yo'
na nty'ia'yo' ja, ¹⁶ee seitiuuya
na nty'iaaya 'o na mawinooⁿya
na majo ts'ondaa Macedonia,
ndo' na nty'iannda'a 'o quia na
nndyolcwa'a na nnaaⁿya jo' jo', ndo'
na ljo' 'o nndaa nnteijndei'yo' ja
na jojotyâ na nncua ndyuua Judea.
¹⁷Ndo' na luua' seijndaa'ndyo, ¿aa
mach'eeⁿ nqui'yo' na cwe' na
s'aato na seijndaa'ndyo na luua'?
¿Aa cwitjei'yo' cwenta na mats'aa
cha'na mach'ee ts'aⁿ na m'aaⁿ
cantyja 'naaⁿ' tsjoomnancue quia
matsjoo "majo'ndyo" cwii ñ'oom
saa ndanquia cwiwitquiao' na
ma'moⁿ'na' na "nchii jo'", ndo'
xeⁿ matsjoo na nchii jo' cwii
ñ'oom, saa ndanquia ma'moⁿ'na'
na majo'ndyo juuna'? ¹⁸Saa
macwji'yuu'ñe Ty'oots'om na nchii
la'xmaaⁿyâ nn'aⁿ na mañejuu xjeⁿ
cwil'uuyâ ndaa'yo' na waa na
l'aayâ saa tical'aayâ. ¹⁹Juu Silvano
ñ'eⁿ Timoteo ñ'eeⁿna ñ'eⁿ'ndyo na
tyoñequiaayâ ñ'oom naya ndaa'yo'
cantyja 'naaⁿ' Jesucristo Jnda
Ty'oots'om. Ñ'oom'ñeeⁿ nchii we
ndii' tseixmaⁿ'na', na waa xjeⁿ na
majo'ndyo ndo' waa xjeⁿ na nchii

jo'ndyo juuna'. Cantyja 'naaⁿⁱ jom, ñequiicheⁿ tseixmaⁿ ñ'oom'ñeeⁿ ñ'oom na mayuu'. ²⁰Ee cantyja 'naaⁿⁱ jom, cha'tso ñ'oom na tso Ty'oots'om na nnts'aaⁿ, laxmaⁿ joona' na majo'ndyo nc'e Cristo. Ndo' na ljo', quia cwila't'maaⁿndyo Ty'oots'om, cwil'uuya Amén cantyja 'naaⁿⁱ Cristo Jesús. ²¹Ee ñequiicheⁿ mañequiaa Ty'oots'om na 'o ndo' já cwiljoo'ndyotyaaⁿya cantyja 'naaⁿⁱ Cristo ndo' jnda tqueeⁿ na cwiluiindyó na lju' n'ooⁿya. ²²Ndo' cha m'moⁿna' na cwiluiindyó cwentaaⁿaⁿ, jnda tquiaaⁿ Espiritu Santo quii' n'ooⁿya, cwii na matseicandiina' na nnto'ñooⁿya cha'tso na matseijndaa'ñê.

²³Macaⁿa nnom Ty'oots'om na cwji'yuu'ñê cantyja 'naⁿya na matseinaⁿya ñ'oom na mayuu'. Tícjo tsjom'yo' quia na seijndaa'ndyo na ncjo jo' ee na wi' ts'ooⁿya 'o ee xeⁿ tjo na m'aⁿyo' jndei'na na nntseitia'a 'o. ²⁴Ee nchii ñe'quaaⁿyâ xjeⁿ 'o cantyja na cwila'yuyó ee 'o xcweti waa na cwila'yuya n'om'yo' ñ'eⁿ Ty'oots'om. Saa nc'e na ñe'cateijndei'yâ 'o na c'om'yo' na neiiⁿti n'om'yo'.

2 Jo' chii seijndaa'ndyo na maxjeⁿ tícjo na m'aⁿyo', tints'aa na nntseichjoo'na' n'om'yo'. ²Ee xeⁿ cantyja 'naaⁿⁱ na ljo', nnts'aa na nntseichjoo'na' n'om'yo' ndo' na ljo' ntjom'yo', ÷'ñeeⁿ nñequiaa na neiⁿya? Macandá 'o ee xeⁿ na maxjeⁿ tjo je' jnda s'aa cwii nnom na seichjoo'na' n'om'yo'. ³Cwe' jo' na seiljeiya ñ'oom'ñeeⁿ na seicwanoⁿya na m'aⁿyo' ee tiñe'cjonty'ia 'o na nl'a'yo' na chjoo' ts'ooⁿ ee matsona' na 'o nñequia'yo'

na neiⁿya. ⁴Ee sei'ndaa'na' ntyjiiya quia seiljeiya carta'ñeeⁿ, s'aana' na jeeⁿ jnda ntyjiiya hasta ty'iooya. Nchii seiljeiya juuna' na catseichjoo'na' n'om'yo' saa cha cala'noⁿyo' na juu na jeeⁿ wi' ts'ooⁿya 'o jeeⁿ t'maⁿ tseixmaⁿna'.

Cala't'maⁿ n'omna ts'aⁿ na seitjooñe

⁵Saa xeⁿ m'aaⁿ ts'aⁿ na s'aa na chjoo' n'om nn'aⁿ, nchii cwe' tomti ja na tquiaaⁿ na chjoo' ts'ooⁿ, s'aaⁿ na ljo' ñ'eⁿ cha'tsondyo' 'o, meiⁿ nchii cwe' na mawinoⁿa na matsjoo na ljo'. ⁶Saa je' male'tyeⁿ jnda tuii chiuu na majndyendo'ti'yo' jla'jndaa'ndyo' na catioom cantyja na seitjooñê. ⁷Je' macaⁿna' na cala't'maⁿ n'om'yo' jom ndo' quia'yo' na t'maⁿ ts'oom, tints'aana' na juu na m'aaⁿ na chjoo' ts'oom na seitjooñê nncjan'oomna' jom na tacantyjaa' ts'oom Ty'oots'om. ⁸Jo' chii macaⁿa ndaa'yo' na cat'moⁿyo' na jnda nquiu'yo' jom. ⁹Seiljeiya carta'ñeeⁿ na seicwanoⁿya na m'aⁿyo' cha nleitquioo' aa nla'canda'yo' ñ'oom na maquaⁿya ndaa'yo'. ¹⁰Ee meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na cwila't'maⁿ n'om'yo' mati ja matseit'maⁿ ts'ooⁿ tsaⁿñeeⁿ, ndo' meiⁿnquia ñeeⁿ na jnda seit'maⁿ ts'ooⁿ, jo nnom Cristo mats'aa na ljo' na cateijndeiina' 'o, ¹¹cha tincwantjom Satanás jaa ee manquiuuyaaya chiuu mayaaⁿaⁿ.

Waa na seitsaaⁿñena'

Pablo tsjoom Troas

¹²Quia na tjo tsjoom Troas na nñequiaya ñ'oom cantyja 'naaⁿⁱ Cristo ndaa nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ, t'maⁿ tju'naaⁿñena' na nndi'ntjoⁿya

nnoom jo' jo', ¹³saa meiiⁿ na ljo' tleiquiaana' na ya ntyjii ee tîc'oomñe ti'nn'aaⁿya Tito. Nc'e na ljo', tsjooya ndaa naⁿñeeⁿ majoya, jluii'a na m'aⁿna, jndyoondyeyuya ñjaaⁿ ts'ondaa Macedonia.

Cwicandaa cwantantjooⁿya nc'e na m'aaⁿya nacje 'naaⁿ Cristo

¹⁴Matseit'maaⁿndyo Ty'oots'om na jeeⁿ quianl'uaaⁿaⁿ. Ee nc'e na m'aaⁿyâ nacje 'naaⁿ Cristo, jo' na meiⁿyuucheⁿ na cwitsaayâ, ñequii'cheⁿ nqueⁿ wjaachom jâ na cwicandaa na nnaⁿndyô mei'ljo'cheⁿ na cwitjooⁿyâ. Jo' chii ñequii'cheⁿ mawil'uee'ñê jâ na 'oondye nn'aⁿ ñ'oom naya 'naaⁿaⁿ. Juu ts'iaaⁿmeiiⁿ matseijomna' juuna' cha'cwijom na majuna' jndye cachi ndaana. ¹⁵Ee jaa nn'aⁿ na cwilayuu'a ñ'eⁿ Cristo matseijomna' cha'cwijom tsioom suu na mañequiaaⁿ nnom Ty'oots'om na cwit'oom'na' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na cwicalui'n'maaⁿndye ndo' mati nn'aⁿ na 'ootsuundyena. ¹⁶Jo ndaaⁿ nn'aⁿ na 'ootsuundye laxmaaⁿya cha'cwijom cwii jndye na matseicwjeena' joona saa jo ndaaⁿ nn'aⁿ na cwilui'n'maaⁿndye laxmaaⁿya cha'cwijom cwii jndye na mañequiaana' na cwita'ndo' añaⁿna. Meiⁿ tjaa ñ'eeⁿ c'oom na cwe' cantyja 'naaⁿ nquii na nleinaaⁿ na nnts'aa ts'iaaⁿmeiⁿ. ¹⁷Ee m'aⁿ nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ñ'oom' Ty'oots'om cwe' cha ndaaⁿ nnta'ntjomna cantyja 'naaⁿ'na'. Saa jâ na cwiluiindyô apóstoles, ñequio na xcwee'ya n'ooⁿyâ cwiñe'quiaayâ ñ'oom'm ndo' cwiluiindyô nn'aⁿ na cwindye'ntjomtyeⁿ nnom Cristo.

Ñ'oom na tijoom cachuii' na matseijndaa'ñe Ty'oots'om

3 Quia cwil'uuyâ na luaa', ¹âaa m'aaⁿ n'om'yo' na cwitooⁿnda'â na cwila't'maaⁿndyo cheⁿncjooyâ cantyja 'naaⁿ ts'iaaⁿ na cwil'aayâ? Oo âaa cwila'tiuu'yo' na macaⁿna' na nntsañ'ooⁿyâ cartas na cwilue nt'omcheⁿ nn'aⁿ na jeeⁿ candaⁿ ts'iaaⁿ na cwil'aayâ? Oo âaa nntaaⁿyâ na quia'yo' carta na nndu'yo' na jeeⁿ candaⁿ ts'iaaⁿ cwil'aayâ? Nt'omcheⁿ nn'aⁿ luaa' cwil'ana. ²Saa mancjo'ti'yo' cwiluiindyo' cha'cwijom cwii tsom na teiljeiina' naquii' n'ooⁿyâ na ma'moⁿ'na' ndaaⁿ nn'aⁿ na cwijaacañjoom' ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om na cwiluii quii'ntaaⁿyo'. Nc'e cantyja 'naaⁿ juuna' ndaaⁿ nljeii ts'aⁿ chiuu waa ts'iaaⁿ na tyots'aa quii'ntaaⁿyo' ndo' nndaⁿ nndii na jla'ljo'yo' Jesucristo. ³Cwiwitquioo'ya na 'o laxmaⁿ'yo' cwii carta na nquii Cristo seiljeiⁿ cantyja 'naaⁿ ts'iaaⁿ na jndaⁿ macwil'aayâ quii'ntaaⁿyo', na nchii teiljeii juuna' ñequio ndaantom, saa ñequio Espíritu Santo, meiⁿ nchii nacjoo' lcaa'ljo' saa teiljeiina' naquii' n'om'yo'. ⁴Manquiuuyaayâ na luaa' waa ee cwicantyyaa' n'ooⁿyâ Ty'oots'om nc'e Cristo. ⁵Meiⁿ nchii ncjooyâ waa cwii nnom na laxmaaⁿyâ na ndaaⁿ nl'uuyâ na jeeⁿ cwijaacañjoom' ts'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ na cwil'aayâ, nquii Ty'oots'om mañequiaaⁿ na cwijaacañjoom' cwil'aayâ juuna'. ⁶Nqueⁿ jndaⁿ ty'ioom ts'iaaⁿ jâ na cwicandaa cwindya'ntjooⁿyâ cantyja 'naaⁿ ñ'oom na tijoom

cachuii' na mañequiaana' na nlu'i'n'maaⁿndye nn'aⁿ. Juu ñ'oom'ñeeⁿ waa najndeina' na matseijndaa'ñena' na cwita'ndo'xco añmaaⁿ nn'aⁿ nc'e Espíritu Santo. Nchii maqueⁿna' xjeⁿ nn'aⁿ cha'xjeⁿ mach'ee ljeii naqui. Ee ljeii'ñeeⁿ matseijndaa'ñena' na cwje nn'aⁿ.

⁷Juu ljeii na tqeⁿ Moisés, teiljeiina' cjoo' lcaa' ljo'. Ñeseixmaⁿna' na caxueena' hasta tyoch'eena' na caxuee nnom Moisés, meiⁿ leicanda^a nty'iaa nn'aⁿ Israel nnoom ndo' juu na caxuee nnoom cheⁿndyocheⁿ tjanduuna'. Juu ljeii'ñeeⁿ na seijndaa'ñena' na cwiwje nn'aⁿ, tyjee'na' ñequio na caxuee na cwiluiiñe Ty'oots'om, ⁸nc'e na luua' tyotseixmaⁿ juu na caxuee'ñeeⁿ, cwanti t'maⁿti tseixmaⁿ ñ'oom na tijoom cachuii' na cwito'ñooⁿya na matseijndaa'ñe Espíritu Santo. ⁹Ee xeⁿ juu ñ'oom na seijndaa'ñena' na nnt'uiityeⁿna' nn'aⁿ tyotseixmaⁿna' na caxuee na cwiluiiñe Ty'oots'om, quia jo' juu ñ'oom na maqueeⁿ jaa na tjaa jnaⁿ jlaxmaaⁿya, t'maⁿti na caxuee na tseixmaⁿna', nchiiti ñ'oom na tqeeⁿjñeeⁿ. ¹⁰Meiiⁿ t'maⁿ na caxuee tyotseixmaⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés, saa juu ñ'oom na maqueⁿ Ty'oots'om jaa na tjaa jnaⁿ laxmaaⁿya, t'maⁿticheⁿ nacaxuee na tseixmaⁿna'. ¹¹Jo' chii xeⁿ juu ñ'oom'ñeeⁿ na ticwiyoo' meiiⁿ t'maⁿ tyotseixmaⁿna' na caxuee na cwiluiiñe Ty'oots'om, saa je' juu ñ'oom na cwiljoty^e t'maⁿticheⁿ na caxuee na cwiluiiñe tseixmaⁿna'.

¹²Nc'e juu ñ'oomxcowaa' mañequiaana' na cwicantyjaa' n'ooⁿyâ, jo' jo' na cwilanaaⁿya

juuna' ndaa nn'aⁿ ñequio na t'maⁿya n'ooⁿyâ. ¹³Meiⁿ tiquil'aayâ cha'na tyoch'ee Moisés na tyotseicataaⁿaⁿ nnoom ñequio liaa cha juu na caxuee nnoom na ñeya tjantycwiina', titquioo' juuna' ndaa nn'aⁿ Israel. ¹⁴Saa naⁿñeeⁿ tícala'noⁿna na luua' tyoch'eeⁿ ee xjeⁿ je'cheⁿ quia cwila'naaⁿna ñ'oom tqiee'ñeeⁿ na tquiaa Moisés ndaana waa cwii na cha'cwijom liaa na matseicu'na' na nla'noⁿna na juu jo' macanda maquindyona' quia na matseyu' ts'aⁿ ñequio Cristo. ¹⁵Ee xjeⁿ je'cheⁿ, quia na cwila'naaⁿna ñ'oom na tyoñequiaa Moisés, ticala'noⁿna juuna'. Matseijomna' cha'cwijom na ta' na nla'noⁿna juuna'. ¹⁶Saa quia cwilcwe' ts'om ts'aⁿ jnaaⁿ na nntioñe l'o nquii na cwiluiiñe na matsaⁿntjom, matseicanaaⁿñena' na nntsei'noⁿ ñ'oom'ñeeⁿ. ¹⁷Ee manquii na cwiluiiñe na matsaⁿntjom jaa, manquiiyeeⁿ cwiluiiñe Espíritu, ndo' meiⁿquiyuucheⁿ na m'aaⁿ Espíritu na cwiluiiñe, jo' cwindyaandy^e nn'aⁿ. ¹⁸Jo' chii cha'tsondyo jaa nc'e na ticataⁿ ndaaya ñequio cwii liaa, matseijomna' jaa cha'cwijom tsjo'jnom na majuna' na caxuee na cwiluiiñe Jesús na matsaⁿntjoom jaa, ndo' 'io ndi 'io matseijomtina' jaa cha'na nqueⁿ na jaawijndyeti matseit'maaⁿñena' jom na juu jo' cwinaⁿna' cantyja' naaⁿ nqueⁿ na matsaⁿntjoom jaa, na cwiluiiñe Espíritu.

Macanda Jesucristo cwiluiiñe na matsaⁿntjoom

4 Jo' chii nc'e na m'aaⁿ Ty'oots'om na wi' ts'oom ja' na mañequiaaⁿ na cwilaxmaaⁿya ts'iaaⁿmeiiⁿ na jeeⁿ

cajndana', tica'ndyaanc'uaa'ndyô na cwil'aayâ juuna'. ²Ndo' mei'quia na jee' jnaa' na cwil'a nn'a' na cwe' nty'iu, jnda' tjei'ndyô cantyja 'naa'na'. Mei' tjaa'na' cwii' nnom na cwil'aayâ cha nñequi'nn'a'na' nn'a'. Mei' tiquilachui'â ljo' na ma'mo' n'oom' Ty'oots'om. Nēquii'che' cwilanaa'yâ n'oom na mayuu' ndo' nc'e na ljo' cwĩne'quiandyon'aa'yâ jo' nnoom mei'ljo'che' na m'aa' n'om nn'a' cantyja 'naa'yâ. ³Ee juu n'oom naya na cwĩne'quiaayâ, xe' tseixma'na' cha'cwijom cwii' 'na' na matseicu'na' ndaana, macanda' ndaa' nn'a' na 'ootsuundy' tseixma'na' na ljo'. ⁴Ee nn'a' tsjoomnancue, cwe' nc'e na tyoola'yu'na, jo' chii' juu na cwiluiĩne' Ty'oots'om cwentaana matseicoom'm na nla'no'na, jo' na tileique'na cwenta na juu n'oom naya cantyja 'naa' Cristo na jee' cajnda tseixma'na' na jom jluii'ñē nquii Ty'oots'om. ⁵Quia cwĩne'quiaayâ n'oom, nchii' cwilanaa'yâ chiuu laxmaa' ncjooyâ, saa' cwilanaa'yâ na Jesucristo cwiluiiñē na catsã'ntjoom ndo' na luaa', jâ cwiluiindyô na cwindya'ntjoo'yâ ndaa'yo' nc'e na jnda' nquiuuyâ Jesús. ⁶Ee nquii Ty'oots'om na sã'ntjoom na cwixuee'ne' yuu na jaa'ñē, manquiiyee' jnda' s'aa' na seixuee'na' naquii' n'oo'yâ, cha cantyja 'naa' juu na caxuee'ñee' nnda' nnta'jnaa'â na t'ma' cwiluiiñē nc'e mañejuu na xuee'ñee' matseixuee'na' nnom Jesucristo.

**Jaa laxmaa'ya cha'cwijom
ncuaa ts'ocachu**

⁷Juu nayawaañe' na jee' jndana', la'xmaa'yâ juuna' naquii' seii'â

na joo seii'â matseijomna' cha'cwijom ncuaa ts'ocachu. Luaa' waa cha nleitquoo'ya na cwicandaa' cwil'aayâ ts'iaa'mei' nc'e Ty'oots'om mañequiaa' na jndaayâ, mei' nchii' ncjooyâ waa na cwila'xmaa'yâ. ⁸Jo' chii' mei' na jndye nnom na ñe'catseic'oo'na' jâ, saa' cwina'ndyô, mei' niom na ñe'canchjena' jâ, saa' ndicwa' m'aa'yâ na quit'ma' n'oo'yâ Ty'oots'om. ⁹Jndye nn'a' cwintyjo jâ saa' tyoo'ndii Ty'oots'om jâ. Cwitmei'ndyena jâ nnom tyuaa, saa' ndicwa' m'aa'tyaayâ. ¹⁰Mei'yuu'che' na cwitsaayâ, ñequio seii'â nmei' cwitjoo'yâ na ñe'catseicwjeena' jâ cha'xje' seicuee'na' Ta Jesús. Luaa' waa cha mati m'mo'na' na la'xmaa'yâ juu na wando'xcoom. ¹¹Ee yoche' na cwitandoo'â, 'io' ndi 'io' ñe'catseicwjeena' jâ nc'e na m'aa'yâ cantyja 'naa' Jesús, cha mati cantyja 'naa'yâ ñequio seii'â nleitquoo' na la'xmaa'yâ juu na wando'xcoom. ¹²Quia jo' mei' wi' cwitjoo'yâ na ñe'catseicwjeena' jâ saa' cantyja 'naa' jo', 'o' la'xma'yo' na cwitando'yo' ñe' Ty'oots'om. ¹³Naquii' n'oom' Ty'oots'om na teiljeii' matsona': "Matseyu'a ñe' Ty'oots'om, jo' chii' macwji'yuu'ndyo cantyja 'naa'a'." Mati jâ cwilayu'ya n'oo'yâ ñe'ñē ndo' cwilanaa'yâ cantyja 'naa' jo'. ¹⁴Ee manquiuuyayâ na nquii Ty'oots'om na tquiaa' na tando'xco Jesús jnda' na tue', nnts'aa' na nntandoo'xcooyâ ñe'ñē, ndo' ñecwii' tmaa' nncjachom 'o' ñe'ndyo jâ yuu na m'aa'. ¹⁵Cha'tso nawi'mei' na cwiwino'yâ ts'iaa'na' na

cateijndeina' 'o, cha na majndye nn'aⁿ nnto'ñoomna naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om, ndo' na ljo' jndye joona nñequiana na quianl'uaaⁿ'aⁿ cha catseit'maaⁿ'ñena' jom.

¹⁶Jo' chii tica'ndyenc'uaa'ndyô ee meiiⁿ na jaaju'cjena' seii'â saa 'io ndi 'io cwiwiteiiⁿxco naquii' n'ooⁿyâ. ¹⁷Ee joo nawil' na cwitjooⁿyâ je' ñequio seii'â, cwe' chjootindyo joona', tityocheⁿ cwiwinooⁿyâ joona' ndo' cantyja 'naaⁿ jo' cwicandaaya cwii na tintycwii na matseit'maaⁿ'ñena' jaa na juu jo' t'maⁿ'ti ndo' jndati tseixmaⁿ'na', nchiiti cha'tso nmeiⁿ'l.

¹⁸Ee tiquitjaa'ndyô cwenta na wi' na tquiioo' na cwitjooⁿyâ. Cwiqaãⁿyâ cwenta joo 'naⁿ na tileicanty'iaaya, ee joo na cwinty'iaayâ, ticaljotypeⁿ'na', saa joo na titquioo' m'aaⁿ ndo' m'aaⁿ.

Nnto'ñooⁿya seii'a na xco

5 Seii'a nmeiiⁿ la'xmaⁿ'na' cha'cwijom cwii w'aa na cwe' cwantindyo chu waana'. Ndo' manquiuyuua xeⁿ nntyuii' juuna' jndã seijndaa'ñe Ty'oots'om w'aa na xcona' jo cañoom'luee na ticantycwii na waana', na nchii nn'aⁿ l'a juuna'. ²Ee mayuu' yocheⁿ na cwitandoo'a ñequio seii'a nmeiiⁿ'ñe, cwila'ncjoo'ndyô ee queeⁿ n'ooⁿ'ya na nnc'ooⁿ'ya w'aaxco na waana' cañoom'luee, ³ee na nla'xmaaⁿ'ya juuna', nntseijomna' jaa cha'cwijom ts'aⁿ na cwee liaa', nchii cha'na ts'aⁿ na ñecasei'ñe. ⁴Seii'a nmeiiⁿ na laxmaⁿ'na' cha'cwijom w'aa yuu na cwic'aaⁿ'ya, jaawi'ndaa'na', jo' cwilancjoo'ndyô

ndo' matsei'ndaa'na' nquiuyuua ee nchii cwe' na ñeca'ndyaaya seii'a na n'ndiina' jaa cha'cwijom ñecantsei'ndyô, saa nc'e na ñe'cwaã'a seii'a na xcona', cha juu na laxmaaⁿ'ya na cwiwi'ndaa' ndo' na 'oowje cwiwsuuñ'eⁿ'na' nc'e na laxmaaⁿ'ya na ticantycwii na cwitandoo'a. ⁵Nquii Ty'oots'om jndã seijndaa'ñe na nluii na luaa', ndo' cha na m'moⁿ'na' na nntseicandaa'ñe juuna', jndã tquiaaⁿ Espiritu Santo naquii' n'ooⁿ'ya, cwii na ma'moⁿ'na' na cwiljotypeⁿ ñ'oom na jndã tsoom.

⁶Jo' chii cwiñ'omt'maaⁿ'ndyô n'ooⁿ'ya na yocheⁿ na ndicwaⁿ tandoo'a ñequio seii'a nmeiiⁿ', tyooto'ñooⁿ'ya w'aaya, ñecatsona' na tic'ooⁿ'ya ñequio nqueⁿ na cwiluiiñe na matsa'ntjoom jaa. ⁷Ee cwiwsam'aaⁿ'tyaaya nc'e na cwila'yuy'ya cwii n'ooⁿ'ya ñeⁿ'ñe, nchii nc'e na cwinty'iaandaaya jom. ⁸Saa m'aaⁿ'ya na quit'maⁿ n'ooⁿ'ya Ta Jesús ndo' nl'ueyaya n'ooⁿ'ya na tacatandoo'tyaaya ñequio seii'a nmeiiⁿ cha nndaã nntandoo'a yuu na m'aaⁿ. ⁹Jo' chii cha'tso na cha'tso na cwil'aaya, cwijoo' n'ooⁿ'ya na ñequii'cheⁿ cal'aaya yuu na cwijaawee'ntyjeeⁿ, meiiⁿ na cwiwsam'aaⁿ'tyaaya ñeⁿ' seii'a nmeiiⁿ, oo meiiⁿ na jndã 'ndyaaya juuna'. ¹⁰Ee cha'tsondyo nncwintyjaã'a jo nnom Cristo na nncu'xeeⁿ jaa, cha cwii cwiindyo nnto'ñooⁿ'ya cantyjati na jndã ñel'aa xjeⁿ na ñet'ooⁿ'ya ñequio seii'a, aa na maty'iomyana' ndo' aa na tia.

Cwiljoya ts'om Ty'oots'om ñeⁿ'ndyô nc'e Cristo

¹¹Nc'e na nntu'xeⁿ'ndye nn'aⁿ, jo' chii cwijoo' n'ooⁿ'yâ na quiandyo

nn'aⁿ cantyja 'naaⁿ'aⁿ. Nquii Ty'o^ots'om ntyjiiindaal'ñê chiuu n'ooⁿyâ ndo' ntyjaa' n'ooⁿyâ na mati 'o. ¹²Tinc'oom' n'om'yo' na ñe'calat'maaⁿndyo cheⁿncjooyâ ndaaⁿ'yo'. Jâ cwe' cwiñequiaayâ na wanaaⁿ na c'om'yo' na jnda nquii'yo' jâ, cha ndaaⁿ nla'lcwe'yo' ñ'oom ndaaⁿ nn'aⁿ na cwilas'andye cantyja chiuu na cwiwitquioo', nchii cantyja chiuu tseixmaⁿ ts'aⁿ naquii' ts'om. ¹³Ee meiiⁿ cwilue nn'aⁿ na jnda teintjeiⁿndyô, luaa' laxmaaⁿyâ nc'e Ty'o^ots'om, ndo' xeⁿ laxmaaⁿyâ ts'aⁿ na yaa', luaa' waa cha' cateijndeina' 'o. ¹⁴Juu na m'aaⁿ Cristo na candya' ts'oom jâ cwiluiñena' cwii na matsaⁿntjomna' ee nquiuuyaayâ na tueeⁿ'eⁿ cwentaa cha'tsondye nn'aⁿ, jo' chii cha'tsondyo cwiluiindyô l'oo. ¹⁵Tueeⁿ'eⁿ cwentaa cha'tsondye nn'aⁿ cha joo nn'aⁿ na cwitando'na tic'omtina cantyja na l'ue n'om nquieena, saa catando'na cantyja 'naaⁿ' nqueⁿ na tueeⁿ'eⁿ ndo' tando'xcoom cwentaana. ¹⁶Jo' chii je' tacotjeii'â cwentaa chiuu tseixmaⁿ ts'aⁿ cha'xjeⁿ nn'aⁿ tsjoomnancue cwitjeii'na cwentaa chiuu tseixmaⁿ cwii x'iaana. Tyowaa cwii tiempo maluaa' tyotjeii'â cwentaa chiuu tseixmaⁿ Cristo saa je' tacollaayâ na ljo'. ¹⁷Jo' chii ts'aⁿ na matseitjoom'na' juu ñequio Cristo, cwiluiñe ts'aⁿ na jnda tuiñe xco. Cha'tso na tijo'ndyo na ñeseixmaaⁿ jnda teinom, cha'tso cantyja 'naaⁿ'aⁿ laxmaⁿ xcona'.

¹⁸Nquii Ty'o^ots'om mach'eeⁿ ts'iaaⁿ'meiⁿ, majom maqueeⁿ jaa na cwiljoya ts'oom ñ'eⁿndyo nc'e Cristo ndo' maty'i^oom ts'iaaⁿ jaa na

quiandye nn'aⁿ na caljoya ts'oom ñ'eⁿndyena. ¹⁹Luaa matsona': Cwiljoya ts'om Ty'o^ots'om ñ'eⁿ nn'aⁿ nc'e Cristo, meiⁿ ticwjaal'ñê cwentaa na la'xmaⁿna jnaⁿ, ndo' ty'i^oom ts'iaaⁿ ndaayâ na ñnequiaayâ ñ'oom ndaaⁿ nn'aⁿ na cwiljoya ts'oom ñ'eⁿndyena. ²⁰Je' cwiluiindyô nn'aⁿ na cwila'candii 'o ñ'oom na matseicwanom Cristo na m'aⁿ'yo'. Maty'i^omnal' na nquii Ty'o^ots'om matsey'ooñê ndaaⁿ'yo' ñequio ñ'omndyuⁿayâ. Jo' chii ñequio xuee' Cristo cwila'ty'o^ondyô ndaaⁿ'yo' na caljoya n'om'yo' ñ'eⁿ Ty'o^ots'om. ²¹Cristo meiⁿ cwii jnaⁿ t'icatseixmaaⁿ, saa nc'e na candya' ts'om Ty'o^ots'om jaa, jo' na s'aa na matseixmaaⁿ jnaⁿ cha jaa na matseitjoom'na' ñ'eⁿñê nndaⁿ nla'xmaaⁿya cantyja na maty'i^omyana' cha'xjeⁿ na macaⁿ'na'.

6 Nc'e na cwiluiindyô nn'aⁿ na cwil'a ts'iaaⁿ ñ'eⁿ Ty'o^ots'om, cwil'aayâ ty'oo ndaaⁿ'yo' na til'a'yo' na ticato'ñoom'yo' naya na matseixmaaⁿ. ²Ee naquii' ñ'oom' Ty'o^ots'om na teiljeii matsoom: Jndiia ñ'oom na tsu' nooⁿ juu xjeⁿ na tjawee' ts'ooⁿ ñ'eⁿndyu'. Teijndeiya 'u juu xuee na seijndaa'ndyo na nncwji'n'maaⁿndyo 'u. Cala'noⁿ'yo' ñ'oomwaa' na tso Ty'o^ots'om. Je' cwiwee' xjeⁿ na ñecateijneiⁿ 'o. Je' xcwe xjeⁿ na jeeⁿ ñ'e'cwji'n'maaⁿñê 'o.

³Meiⁿ cwii tiquil'aayaayâ cha catseilcwe'na' ts'om ts'aⁿ, tints'aana' na tia ñ'oom cwiwineiⁿ cantyja 'naaⁿ' ts'iaaⁿ na cwil'aayâ. ⁴Na

cha'tso na cwil'aayâ cwijoo'ya n'ooⁿyâ na m'moⁿ'na' na cwiluiindyô nn'aⁿ na cwindye'ntjomtyeⁿ nnom Ty'oots'om, na jndye nnom nawil' na cwiwinooⁿyâ, m'aaⁿyâ na t'maⁿya n'ooⁿyâ, ñequio na matseitjooⁿ'na' na nleil'uee'ndyô ndo' cantyja 'naaⁿ' cwii cwii nnom najndeina' na mat'uiina' jâ, ⁵cwitjooⁿyâ na cwicachooⁿ'â cwil'a nn'aⁿ, ndo' na cwitioomna jâ l'aancjo. Quia waa tacwaxua ndyueena cjooyâ. Ndo' mati m'aaⁿyâ na jndeina' na cwil'aayâ ts'iaaⁿ cha'na meiⁿquiandyo ts'aⁿ na m'aaⁿ moso. Ndo' na macwji'na' tsaⁿ'tsjom ndaayâ ndo' mati cwitjooⁿyâ na matseitjooⁿ'na' ljo' nntquiaayâ, ⁶mati cwit'mooⁿyâ na cwiluiindyô nn'aⁿ na cwindye'ntjomtyeⁿ nnom Ty'oots'om cantyja 'naaⁿ' na lju' na cwitsaam'aaⁿyâ ndo' mati na cwila'noⁿ'â ñ'oom na mayuu' ndo' na m'aaⁿyâ na nioom' n'ooⁿyâ ñequio nn'aⁿ, ndo' na ya nn'aⁿndyô quio jooⁿ, ma'moⁿ'na' na ljo' nc'e m'aaⁿ Espíritu Santo ñ'eⁿndyô, ndo' cantyja 'naaⁿ' na xcwee'ya n'ooⁿyâ na wi' n'ooⁿyâ nn'aⁿ, ⁷ma'moⁿ'na' na ljo' nc'e xcwee' n'ooⁿya na cwiñequiaayâ ñ'oom na mayuu', cwilui na ljo' ñequio najndei na matseixmaⁿ Ty'oots'om. Ntyjaya ndo' ntyjatyma^m cwiwil'uee'ndyô l'ots'iaaⁿ na maty'iomyana'. ⁸Quia waa cwila't'maaⁿ'ndye nn'aⁿ jâ, quia waa ticuee' n'omna jâ. Quia waa cwiluena na ya nn'aⁿndyô, ndo' quia waa cwiluena na tia nn'aⁿndyô. Quia waa cwiluena na cantundyô meiⁿ ñ'oom na mayuu' cwilanaaⁿyâ. ⁹Waa xjeⁿ na cwil'a nn'aⁿ ñ'eⁿndyô cha'cwijom la'xmaaⁿya nn'aⁿ na

tjaa 'ñeeⁿ cwajnaaⁿ' meiⁿ jndye nn'aⁿ m'aⁿ na cwital'jnaaⁿ'na jâ. Waa xjeⁿ teincuu' m'aaⁿya na ñ'e'cala'cwjeena jâ saa ndicwaⁿ cwitandooⁿ'a, cwicachooⁿ'â saa tyoowjaayâ. ¹⁰Meiⁿ na maniom na matseichjooⁿ'na' n'ooⁿyâ saa m'aaⁿyâ na neiiⁿyâ. Meiⁿ na jneeⁿ'ndyô saa cantyja 'naaⁿyâ maqueⁿ'na' jndye nn'aⁿ na tyandyena jo nnom Ty'oots'om. Meiⁿ na meiⁿ'chjoo tjaa na cwileiñ'ooⁿyâ, saa cha'tsoñ'eⁿ la'xmaⁿ'na' cwentaayâ.

¹¹O nn'aⁿya na cwila'yuyoyo' na m'aⁿ'yo' tsjoom Corinto, tyoonquioⁿ'nn'aaⁿyâ 'o, ndyeyu cwilanaaⁿyâ ndaaⁿ'yo'. Tyoola'cuuⁿ'â ndaaⁿ'yo' chiuu m'aaⁿ' n'ooⁿyâ ñ'eⁿndyoyo'. ¹²Meiⁿ'cwii tyooch'leena' na wandii' n'ooⁿyâ ñ'eⁿndyoyo'. Saa xeⁿ laxmaⁿ'yo' na wandii' n'om'yo' ñ'eⁿndyô quia jo' ncjo'yo' waa chiuu cantyja 'naⁿ'yo'. ¹³Cha'xjeⁿ nquii tquie ts'aⁿ matseineiⁿ ndaa ntseinda, mats'aa ty'oo ndaaⁿ'yo', c'om'yo' na jnda nquiu'yo' ja cha'xjeⁿ jnda ntyjiia 'o.

Cwiluiindyô wa'ts'om 'naaⁿ'

Ty'oots'om na wando'

¹⁴Tilax'iaa'ndyoyo' ñequio nn'aⁿ na tyoolayu', ee xeⁿ luaa' cwil'a'yo' tixotseiljoyuna' 'o ñ'eⁿndyena. Ee nn'aⁿ na cwil'a yuu na maty'iomyana' xondaⁿ n'ajomndyena ñequio juu na matseixmaⁿ natia. Meiⁿ nn'aⁿ na cwila'jomndye ñequio na cwiluiñe naxuee xondaⁿ n'la'x'iaa'ndye ñequio na tseixmaⁿ najaaⁿ. ¹⁵Ee xotseitjoom'na Cristo ñequio Satanás. Ndo' mati ts'aⁿ na matseyu', xondaⁿ nntseitjoom'na' jom ñequio cwii ts'aⁿ na tyootseyu'. ¹⁶Nn'aⁿ na

cwiluiindyē waa' Ty'oots'om, ɛaa
 nndaɔ nleijom ñ'oom jooa ñequio
 nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndye 'naⁿ
 na nchii jom cwiluiindyena'?
 Ee 'o cwiluiindyō' wats'om 'naaⁿ
 Ty'oots'om na wando', cha'xjeⁿ
 tsoom:

Ja nnc'oōⁿ naquii' n'omna, ndo'
 nnconōōⁿya quii'ntaaⁿna.

Ja nntseixmaⁿya Ty'oots'om
 cwentaana,
 ndo' jooa nluuiindyena tmaaⁿ
 cwentaya.

¹⁷Ndo' na luaa' waa, mati waa
 cwiicheⁿ ñ'oom'm na teiljeii na
 matso nqueⁿ na cwiluiiñē na
 matsa'ntjoom jaa. Matsoom:

'O je', calui'yo' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ
 na tia nn'aⁿndye.

Catjei'ndyo' cantyja ljo' laxmaⁿ
 naⁿñeeⁿ.

Meiⁿ tant'ue'yo' 'naⁿ na tilju'
 tseixmaⁿ.

Xeⁿ nmeiⁿ nla'nda'yo' quia jo'
 nloñōⁿya 'o.

¹⁸Ndo' nntseixmaⁿya Tsoyte'yo'.
 Ndo' mati 'o nla'xmaⁿyo'
 ntseindaaya na naⁿnom ndo'
 naⁿlcu.

Nmeiiⁿ ñ'oom na tso nqueⁿ na
 matseixmaaⁿ na catsa'ntjoom
 jaa na tjacantya na cwiluiiñē
 najneiⁿ.

7 'O nn'aⁿya na jeeⁿ wi'
 ts'oōⁿya, nc'e na la'xmaaⁿya
 ñ'oommeiⁿ na jnda tso Ty'oots'om
 na nnts'aaⁿ, jo' chii macaⁿna' na
 cala'lju'ndyo cantyja 'naa' cha'tso
 na matseicw'aañena' sei'ia ñequio
 n'oōⁿya. Ndo' ñequio na nquiaaya
 na nc'oom na ticjawee' ntyjeeⁿ
 ñ'e'ndyo, candaɔ' quiandyōñ'aaⁿ
 cha'tso na l'ue ts'oom.

**Neiiⁿ Pablo na joo nn'aⁿ Corinto
 tioo' n'omna ñ'eⁿñē**

²Cwa quiandyō' na
 nntseitjoom'nnda'na' jâ
 ñ'e'ndyo'. Jâ meiⁿjom ndii'
 tyool'aayâ nawi'ndyô ñ'e'ndyo'.

Meiⁿ tyoola'tjoondyô nnom
 meiⁿcwiindyō' 'o, meiⁿ na
 nñe'nquio'nn'aaⁿyâ 'o. ³Saa nchii
 luaa' matsjoo na matseitia' 'o ee
 jnda ñetsjoo na m'aⁿyo' naquii'
 ts'oōⁿya meiⁿ na nntandoo'â oo
 meiⁿ na nncwjaayâ ñ'e'ndyo'.

⁴T'maⁿ waa na t'maⁿ ts'oōⁿya 'o
 ndo' jeeⁿ neiⁿya 'o. Quii'ntaaⁿ
 cha'tso nawi' na cwiwinooⁿyâ
 tileicantycwii na m'aaⁿya na neiⁿya.

⁵Ee cantyjati na squiaayâ
 ts'oondaa Macedonia, tileiquiaana'
 na nnta'jndyaayâ ee lomañjaaⁿ
 jndye nnom na tyoco'wi'na' jâ,
 tyolawendye nn'aⁿ nacjooyâ
 ndo' macaty'uaya. ⁶Saa nquii
 Ty'oots'om na mañequiaaⁿ na
 t'maⁿ n'om nn'aⁿ na m'aⁿ na chjoo'
 n'om, manquiiyeeⁿ tquiaaⁿ na
 t'maⁿ n'oōⁿyâ na tyjee'cañoom
 Tito jâ, ⁷ee nchii macandâ cwe' na
 tyje'cañoom jâ, saa mati nc'e na
 tquia'yo' na neiiⁿteⁿ na tyom'aaⁿ
 ñ'e'ndyo'. Ee seicañeeⁿ na jeeⁿ
 ñe'canty'ia'yo' ja, ndo' na tia
 nquiu'yo' ljo' na tuii quii' ntaaⁿyo'.
 Mati tsoom na tyojoo' n'om'yo' na
 nla'candâ'yo' ñ'oom na seijndo'a
 n'om'yo'. Ndo' quia na jndiia na
 ljo', t'maⁿti tioo na neiⁿya.

⁸Ee meiⁿ na juu carta'ñeeⁿ
 seichjoo'na' n'om'yo', saa tico'tiana'
 ntyjii na ljo' s'aa ee jnda ljeiya
 na cwe' chjootindyō s'aana' na
 tco'tiana' nquiu'yo', ⁹saa je' neiⁿya

na seicwano^{ny}a juuna^a meiⁿ nchii na seichjoo^{'na'} n'om^{'yo'} na tquiaana['] na nei^{ny}a, tquiaana['] na nei^{ny}a na 'o tioo['] n'om^{'yo'}, na jo['] jo['] tjawee['] ntyjii Ty[']oots^{'om}. Ndo['] na luaa['] tquioo^{'ya} na nchii s'aaya cwii nnom na seilcwe^{'tya'na'} 'o. ¹⁰Ee quia na mañequiaa Ty[']oots^{'om} na matseichjoo^{'na'} ts^{'om} ts^{'a'} cwii na ticatsa^{'ntjomna'} na mach^{'ee}, luaa['] mach^{'ee'} cha nlcwe['] ts^{'om} ts^{'a'}, cha nnda['] nncwji^{'n'maa'} ñê juu. Ndo['] na luaa['] mach^{'ee'} meiⁿ xocatso tsa^{'ñee'} na cwe['] ts^{'iaa'} ndyo na lcwe['] ts^{'om}. Saa nn^{'a'} na tyoola^{'yu'} meiiⁿ jna['] na laxma^{'na} mach^{'eena'} na chjoo['] n'omna, maxje['] tiñe['] calcwe['] n'omna. Ndo['] cwe['] jnaa['] jo['] cwitsuundy^{'e} añmaa^{'na}. ¹¹Que^{'nyo'} cwenta juu na tyom^{'a'nyo'} na chjoo['] n'om^{'yo'} teil^{'uee'} ñe Ty[']oots^{'om}. Juuna['] s'aana['] na tque^{'ndyo'} na jla^{'jndaa'} ndyo[']. S'aana['] na jla^{'lloo'} ndyo['] na luaa['] s'aa tsa^{'ñee'} ndo['] t'om^{'yo'} na nquia^{'yo'} xeⁿ chiuu nnts^{'aa} Ty[']oots^{'om} ñe^{'ndyo'}. Mati s'aana['] na ñe^{'canty'ia'} yo['] ja ndo['] tque^{'nye'} yo['] na cjameintyjee^{'e'} natia na s'aa['].

¹²Quia jo['] nchii cwe['] tomti cantyja 'naa['] juu ts^{'a'} na seitjo['] ñe, jo['] na seiljeiya carta^{'ñee'}, meiiⁿ nchii cwe['] cantyja 'naa['] tsotyee['] na jlui^{'jnaa'} ñe, saa seiljeiya juuna['] cha['] jo nnom Ty[']oots^{'om} nntseica^{'mo'} yana['] na 'o jnda nquiu^{'yo'} ja. ¹³Ndo['] na maljeiya na ljo['], tquiaana['] na ty^{'o'} t^{'maa'} ndyo ts^{'oo'}.

Majndeitiche['] quia na ljeiya na jla^{'ñ'} oom^{'ndyo'} Tito ts^{'iaa'} na tjaa['] na m'a^{'nyo'}. Ndo['] na

teijnde^{'yo'} jom mati tquiaana['] na nei^{ny}a nc'e s'aana['] ntyjee['] cha['] cwijom na m'aa['] wa^{'na'}. ¹⁴Mei['] ticalui^{'jnaa'} ndyo quia na tjei^{'s'aya} 'o nnoom, na tsjo[']o ya na ntyjiiyaya na 'o nla^{'canda'} ndyo['] ñ'oom na nntsoom, ndo['] cha^{'xje'} jlui^{'yuu'} cha^{'tso} ñ'oom na jnda tjei^{'yuu'} ndyo ndaa^{'yo'}, mati cha^{'tso} ñ'oom na jnda l'uuyâ nnoom cantyja 'na^{'nyo'}, jnda jlui^{'yuu'} na[']. ¹⁵Ndo['] nc'e na luaa['], jndati ntyjee['] 'o na majaañjoom['] ts^{'oom} na tyola^{'canda'} ndyo['] ñ'oom na tsoom ndaa^{'yo'}, na ñequio na tyotue^{'ndyo'} cje^{'yo'} ndo['] na cwicatyue['] nei^{'nyo'}. ¹⁶Jee['] ndyaa['] nei^{'ny}a na canda^{'ya} nnda['] nnc^{'o'} t^{'maa'} ndyo ts^{'oo'} ny ñe^{'ndyo'}.

S'om na nnteijnde^{'iina'} nc'iaana na cwilayu[']

8 Ndo['] je['] 'o nn^{'aa'} yâ na cwila^{'yu'} yo['], l'ue n'oo^{'nyâ} na caliu^{'yo'} cantyja 'naa['] naya na mach^{'ee} Ty[']oots^{'om} ñequio ntmaa['] nn^{'a'} na macwjee^{'e'} cwentaa^{'na'} na m'a^{'na} ts^{'oonda'} Macedonia. ²Ee joona meiiⁿ jndye nnom nawi['] na jaa^{'na'} na cwiwinomna, m'a^{'na} na neii^{'na}, ndo['] meiiⁿ na jee['] nty^{'iaandyena} saa ndoo['] ntyjii ts^{'a'} na tyandyena na tinc^{'uua'} tquiaana s'om na nnteijnde^{'iina} nn^{'a'} na matseitjo['] ñe. ³Macwji^{'yuu'} ndyo cantyja 'naa['] na ee tquiaana ñequio na xcwee['] n'omna, ndo['] mei['] titomndyo tquiaana ee maxje['] ljo['] l'ue n'omna. ⁴Jndye ty^{'oo} tyol^{'ana} ndaa^{'yâ} na nnta^{'ncueeyâ} na nla^{'jomndyena} na nnteijnde^{'iina} nn^{'aa'} ya na cwila^{'yu'} Jerusalén. ⁵Mei['] nchii l'ana cha^{'xje'} na

jla'tiuyuâ, ee tquiandyejndyeena
 naquii' l'ô Ta Jesús na caluii
 ñeⁿndyena yuu na macaⁿna', nda
 jo' jluena ndaayâ na cal'uuyâ chiuu
 l'ue ts'om Ty'oots'om na cal'ana.
 6Nc'e na luaa' waa, l'aayâ ty'oo
 nnom Tito na catseicandaanê ts'iaaⁿ
 nayawaañe na toljñeeⁿ quii'ntaaⁿyo'
 na cwila'tjom'yo' s'om'ñeeⁿ. 7Ee
 'o jndye nnom cwiwitquioo' na 'o
 ma'naⁿti'yo' nchiiti nt'omcheⁿ
 nn'aⁿ na cwila'yu': 'O t'maⁿti
 waa na cwila'yu'ya n'om'yo'
 ñeⁿ Ty'oots'om. 'O jndyendo'
 ya cwit'moⁿyo' ñ'oom'm ndaa
 nt'omcheⁿ. 'O xcweti cwila'noⁿyo'
 cantyja 'naaⁿa'. 'O queeⁿti n'om'yo'
 na cwindye'ntjom'yo' nnoom. 'O
 jnda nquiu'yo' ñeⁿndyô. Nc'e na
 nmei^m la'xmaⁿyo', jo' chii matsona'
 na mati nncwinom'yo' nt'omcheⁿ
 nn'aⁿ na cwilayu' na t'maaⁿti
 nñequia'yo' na nnteijndeina'
 nc'iaa'yo' na cwila'yu'.

8Na matsjoo ñ'oomwaa', nchii
 na matsa'ntjoⁿya 'o chiuu cal'a'yo'.
 Saa ñequii'cheⁿ l'ue ts'ooⁿ na
 caliu'yo' na nt'omcheⁿ nn'aⁿ queeⁿ
 n'omna na cwil'ana na ljo'. Ndo' na
 nla'jomndyo' m'moⁿyana' na xcwee'
 n'om'yo' na jnda nquiu'yo' naⁿñeeⁿ.
 9Ee macwila'noⁿyo' cantyja
 'naaⁿ juu naya na matseixmaⁿ Ta
 Jesucristo. Ee meiiⁿ ñet'oom na
 tjacantyja na tyañe cañoom'luee,
 saa nc'e na jeeⁿ candya' ts'oom 'o
 s'aañe cheⁿnqueⁿ na nty'iaa'ñeñ'eeⁿ.
 Ndo' na ljo' s'aaⁿ maqueeⁿ 'o na
 cwiluiindyoy' na tyandyoy' jo nnom
 Ty'oots'om.

10Matsjoo ndaa'yo' chiuu waa
 na m'aa^m ts'ooⁿ cantyja 'naa^m
 ñ'oomwaa' cha cateijndeina' 'o.

Ee 'o machu'cheⁿ jla'tiuyu'yo' na
 ñe'cateijndeiyoy' nn'aⁿ Jerusalén
 ndo' xjeⁿñeeⁿ jla'cato'yo' na
 nla'tjom'yo' s'om. 11Jo' chii cjoo'
 n'om'yo' na nla'candaan'ndyo'
 ñ'oomwaa', ee tyom'aⁿyo' na queeⁿ
 n'om'yo' na nñequia'yo' s'om na
 nnteijndeina' nn'aⁿ na cwila'yu'
 jo' jo', cha'xjeⁿ na s'aana' naquii'
 n'om'yo' quia jo', jo' quia'yo'
 cantyjati na cwileiñ'om'yo'. 12Ee
 xeⁿ na mayuu' na l'ue ts'om ts'aⁿ na
 nñequiaa cwentaa' Ty'oots'om, jom
 macoñoom na maleiñ'oom ts'aⁿ,
 nchii macaaⁿ na ticuaa l'ô ts'aⁿ.

13Meiⁿ nchii matsjoo na
 cateijndeiyoy' nt'omcheⁿ nn'aⁿ cha
 na catseitjoona' na cwileil'uee'ndyo'.
 14Maty'iomna' na tjoom' cateijndeii
 nn'aⁿ nc'iaana na cwila'yu'. Je' 'o
 na majndaa'ti m'aⁿyo' maxjeⁿ nnda
 nnteijndeiyoy' nn'aⁿ Jerusalén
 'naⁿ na matseitjoona' joona, cha
 cwiicheⁿ ndii' quia na ndaa nliu
 joona mati nnda nnteijndeina yuu
 na matseitjoona' 'o, ndo' na luaa'
 nl'a'yo', ñe'cwii xjeⁿ nnteijndeina'
 'o ñeⁿndye joona, 15cha'xjeⁿ matso
 ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii:
 "Ts'aⁿ na majndye maná tyocañeⁿ,
 títseicwaljoo'na', ndo' mati juu ts'aⁿ
 na tijndye tyocañeⁿ, tícateitjoona'
 jom."

Tito ñequio nn'aⁿ na cwiteijndeii jom

16Mañequiaya na quian'l'uaa'
 Ty'oots'om cantyja 'naa^m nn'aaⁿya
 Tito. Ee cha'xjeⁿ na m'aa^m ts'ooⁿ
 chiuu nnteijndeitya 'o, maluaa'
 m'aa^m ts'oom cantyja 'naⁿyo'. 17Ee
 neii^meⁿ quia tsjooⁿya nnoom na
 cjaacanty'iaa'nnaaⁿa' 'o. Ndo' nc'e
 na queeⁿ ts'oom na ñe'cateijneiⁿ 'o,

jo' chii mawjaacando'nnaaⁿaⁿ 'o ee
mati jom l'ue ts'oom na ljo'.

¹⁸Ñ'eⁿ Tito cwijñooⁿyâ
cwiicheⁿ nn'aaⁿya na matseyu'.
Quii'ntaaⁿ ntmaaⁿ nn'aⁿ na
macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ
waa ñ'oom na jeeⁿ ya mañequiaa
tsaⁿñeeⁿ ñ'oom naya 'naaⁿ
Ty'oots'om. ¹⁹Ndo' nchii macandâ
na luaa' waa. Joo ntmaaⁿ nn'aⁿ na
macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ
ndyuaameiiⁿñe, jndâ ty'ioomna
ts'iaaⁿ jom, na nncjaañ'eeⁿ ñ'eⁿndyô
quia nntsaayâ Jerusalén na
nntsaaca'ndyayâ s'om na cwil'a'yo'
naya naⁿñeeⁿ, na cantyja 'naaⁿ
jo' matseit'maaⁿñena' Ty'oots'om
ndo' m'moⁿna' na ñe'cateijndeiya
naⁿñeeⁿ. ²⁰We ndyeendyô ñecwi
nntsaayâ Jerusalén cha tjaa ñeeⁿ
nntseituu na tis'a cwil'aayâ ñ'eⁿ
s'om'ñeeⁿ. ²¹Ee nchii macandâ jo
nnom Ty'oots'om cwiqueⁿndyô na
nl'aayâ yuu na maty'iomyana', saa
mati jo ndaaⁿ nn'aⁿ.

²²Ñequiondye joona
cwila'cwanooⁿyâ cwiicheⁿ
nn'aaⁿya na jndye nnom na
mach'eeⁿ ma'moⁿna' ndaayâ na
jeeⁿ queeⁿ ts'oom ts'iaaⁿ 'naaⁿ
Ty'oots'om ndo' je' majndeiticheⁿ
na luaa' ee cantyja 'naⁿ'yo'
mañ'oom t'maaⁿñê ts'oom. ²³Xeⁿ
m'aaⁿ ts'aⁿ na mawax'ee ñeeⁿ
cwiluiiñe Tito, candu'yo' na
cwiluiiñe x'iaya. Matseijomñê
ñ'eⁿndyô na cwindye'ntjooⁿyâ
ndaaj'yo'. Ndo' xeⁿ cwita'x'ee nn'aⁿ
cantyja 'naaⁿ nt'omcheⁿ na m'aⁿ'aⁿ
candu'yo' na ntmaaⁿ nn'aⁿ na
macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ
cwijñoomna na m'aⁿ'aⁿ ts'iaaⁿ
'naaⁿaⁿ ndo' matseit'maaⁿñena'

Cristo cantyja 'naaⁿna. ²⁴Jo' chii
cat'moⁿ'ndyeyu'yo' na mayuu'cheⁿ
jnda nquiu'yo' na m'aⁿ'aⁿ cha caliu
ticwii cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji'
Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ. Ee na
nl'a'yo' na ljo', cha'tsondye nn'aⁿ
na cwila'yu' nliuna na ticantundyô
na cwitjeii'â ñ'oom na jeeⁿ ya
cwila'candaaj'ndyo'.

Nla'tjomna s'om na nl'ana naya nc'iaana na cwila'yu'

9 Cantyja 'naaⁿ na nla'tjom'yo'
s'om na nl'a'yo' naya nn'aⁿ na
macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ,
meiⁿ tacaⁿna' na nntseiljeityaya
ñ'oommeiⁿ. ²Ntyjiiyaya na queeⁿ
n'om'yo' na nntei'jndei'yo'. Jnda
ñetjeii's'aya 'o ndaaⁿ nn'aⁿ ñjaaⁿ
ts'ondaa Macedonia na 'o na
m'aⁿ'yo' ts'ondaa Acaya, machu'
jla'jndaa'ndyo' na nntei'jndei'yo'. Ndo'
majndye nn'aⁿ ts'ondaa Macedonia
mati ñe'catei'jndeiina nc'e 'o jeeⁿ
queeⁿ n'om'yo' ñ'oom'ñeeⁿ. ³Saaⁿ meiiⁿ
na luaa', majñooⁿya na m'aⁿ'aⁿ na
nnc'oona na m'aⁿ'yo' cha ticats'aana'
na tiyuu' ñ'oom ya na jndâ tsjooya
cantyja 'naⁿ'yo', cha na c'omc'eendyo'
cha'xjeⁿ na jndâ tsjooⁿ ndaana. ⁴Ee
quia na nntsquiaaya na m'aⁿ'yo'
ñequio nn'aⁿ Macedonia na nnc'oo
ñ'eⁿndyô, ndo' xeⁿ nleitquioo' na
tic'omc'eendyo' ñequio s'om'ñeeⁿ,
jeeⁿ t'maⁿ nlu'i'jnaaⁿ'ndyô, ndo'
mati 'o. ⁵Nc'e na ljo' matsona' na
caⁿ'a ndaaⁿ nn'aaⁿya nmeiiⁿ na
nnc'oojndyeena na m'aⁿ'yo' na
nla'candaaj'ndyo' s'ommeiⁿ na jnda
jndu'yo' na ñnequia'yo'. Ndo' na luaa',
joo s'ommeiⁿ cwiñequia'yo' joona'
ñequio na xcwee' n'om'yo', nchii cwe'
na jndei' ndyuaayâ.

⁶Saa cjaañjoom'ya n'om'yo' ñ'oomwaa na cwe' tjañoom': Juu ts'a'n na tijndye tsjaa'n manom', tit'ma'n nntseuwe. Saa ts'a'n na maya tsjaa'n manom', majndyeti nntseuwe. ⁷Quia jo' cwii cwiindyo' 'o catseitiuu cwanti na ñnequiaa na nnteijndei' ts'iaa'nwaa'. Nchii ñnequiaa ñequio najndei'na' oo na tixcwee' ts'om, ee cjaawee' ntyjii Ty'oots'om nn'a'n na cwiñequia 'na' na waa luee ñequio na jnda nquiuna jom. ⁸Ee jom candaa'ya nndaā ñnequiaa' cha'tso na maca'na' 'o hasta waljoo'che'n na nleil'uee'ndyo', ndo' mati nndaā nnteijndei'yo' nt'omche'. ⁹Cha'xje' ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii na matsona':

Ty'oots'om ñequio na xcwee' ts'oom mateix'ee'n nn'a'n na nty'iaandye,

Cha'tso na maty'iomyana' na matseixmaa'n, m'aa'n ndo' m'aa'nna'.

¹⁰Jo' chii nquii Ty'oots'om na mañequiaa'n tsjaa'n na nnom' ts'a'n, ndo' na cwiwe' ntjom cha niom na lcwa' ts'a'n, ñnequiaa'n na nleil'uee'ndyo' ndo' nleijndyena' cha nndaā nnteijndei'yo' nt'omche' nn'a'n na maca'na' jooa. ¹¹Ndo' na luua', nleijndye 'na'nyo' cha ñequio na xcwee' n'om'yo' nndaā nnteijndei'yo' nt'omche' nn'a'n. Ndo' quia na nntsañ'oo'nyâ tsjo'ñjee'n na cwiñequia'yo' nnts'aana' na joo nn'a'n na matseitjoo'na' ñnequiaa na quianl'uaa' Ty'oots'om.

¹²Ndo' na ljo' nl'a'yo', nchii macandā na matseijndaa'ñena' ljo' na maca'na' na ñ'ñee'n, mati nla't'maa'ndyena Ty'oots'om na

nluena na quianl'uaa'a'n cantyja 'na'nyo'. ¹³Jooa nla't'maa'ndyena Ty'oots'om ee juu na cwiteijndei'yo' jooa m'mo'na' ndaana na cwilacandaā'ndyo' chiuu cwit'moo'n ñ'oom naya 'naa' Cristo. Ndo' mati nla't'maa'ndyena jom na jee'n xcwee' n'om'yo' na cwiteijndei'yo' jooa ndo' mati nt'omche' nn'a'n na cwila'yu'. ¹⁴Ndo' nc'e na ljo', nnts'aana' na nla'nei'na nnom Ty'oots'om na catio'naa'ñê 'o. Nnc'omna na jnda nquiuna 'o nc'e cantyja 'naa' juu naya na matseixmaa'n, jo' na cwil'a'yo' naya jooa. ¹⁵Quial'uaa' Ty'oots'om ee jnda tquiaa'n cwii na jee'n cajnda na cwicandaaya na tjaa'na' ñ'oom na nndaā nlanāa'ya na nleixcwe na m'mo'na' na ljo'.

Nc'e cwiluiiñe Pablo apóstol,
waa najndei' na matseixmaa'n

10 Ja Pablo, nc'e Cristo m'aa'n na candya' ts'oom jaa ndo' t'ma'n ts'oom ñ'e'ndyo' waa na mats'aa ty'oo ndaa'yo'. Ee waa ñ'oom quia na m'aa'ya ñ'e'ndyo', jee'n nioom' ts'oo'n saa quia na tquia m'aa'ya ñ'e'ndyo', jee'n s'andyo. ²Maca'a cwii naya'ñee'n ndaa'yo' quia na jnda tuannda'a na m'a'nyo', nt'omndyo' 'o na cwindu'yo' na mats'aa cha'xje' cwil'a nn'a'n na tyoola'yu', till'a'yo' na nlca'na' na nntseijndei' 'ndyo' nacjo'yo'. Ee quia na jnda mam'aa' quii'ntaa'nyo' nliu'yo' na ti'maa'ni' ts'oo'n na nntseijndei' 'ndyo' nacjoo na ñ'ñee'n. ³Ee meii'n na laxmaa'nyâ cha'xje' nt'omche' nn'a'n saa tiquila'jndaayâ cha'xje' cwil'a jooa na cwila'jndana na

cala'jomndye nn'aⁿ ñequio ñ'oom na cwiñequiana. ⁴Ee l'õ ts'iaaⁿ na cwiwil'uee'ndyõ cha catyuii' ts'iaaⁿtyeⁿ na matseijndaa'ñe tsaⁿjndii tila'xmaⁿna' cha'xjeⁿ joo na cwiwil'uee'ndye nt'omcheⁿ nn'aⁿ. Juu najndeii na cwiluiiñe Ty'oots'om, tseixmaⁿna' l'õ ts'iaaⁿ 'naaⁿyâ na nntseityuii'na' najndeii na matseixmaⁿ tsaⁿjndii. ⁵Ñequio najndeii na matseixmaⁿ Ty'oots'om cwila'tyuii'â cha'tso ñ'oom na jndõ' n'om nn'aⁿ na cwi'oo nacjoom'm. Ndo' mati meiⁿquia na matseit'maaⁿñe cheⁿnquii ts'aⁿ, na juu jo' matseitsaaⁿñena' na nntsei'noⁿ ts'aⁿ cantyja 'naaⁿaⁿ. Cha'tso cantyja na matseituu ts'aⁿ, mats'aa na cju'cjena' juu jo' cantyja 'naaⁿ Cristo, cha catseicandaaⁿñe ts'aⁿ jo nnoom. ⁶Ndo' quia na jndã macwila'candaaⁿndyõñ'eⁿyo', m'aⁿc'aayâ na nnta'wii'a meiⁿquia nn'aⁿ na cwila'wendye nacjooyâ.

⁷O macandã cwe' l'jo' na cwiwitquioo', jo' cwi'tjei'yo' cwenta. Meiⁿñeeⁿcheⁿ 'o na macwji' cwenta na m'aaⁿñe cantyja 'naaⁿ Cristo, matsona' na cwji'ya tsaⁿñeeⁿ cwenta na mati jã majo' la'xmaaⁿyâ. ⁸Meiⁿ ticats'aana' na tia ntyjii na matseijndeii' ndyõ naquii' ts'iaaⁿ na matseixmaⁿya na ty'iom Ty'oots'om ja. Ee tquiaaⁿ na matseixmaⁿya na l'jo' cha nnteijndeii'na' na nntsanajndã'yo' cantyja 'naaⁿaⁿ, nchii cha nlco'wi'na' 'o. ⁹Meiⁿ ticatsona' na cwiindyõ' 'o nnc'oom' ts'om na matseiljeiya cartameiiⁿ cwe' cha catseicaty'uena' juu. ¹⁰Waa ñ'oom na cwilue nt'om nc'iaa'yo' na matseiteincuu'ndyõ ndo' na jeeⁿ jndã ñ'oom cho carta

'naⁿya. Mati cwiluena quia mawã na m'aⁿyo' quia jo' cwiwitquioo' na ja ts'aⁿ na meiⁿ cwe' ti'naaⁿto meiⁿ ti'naⁿya na nntseichu'a ñ'oom. ¹¹Nquii ts'aⁿ na luaa' m'aaⁿ ts'om, catsei'nooⁿõⁿ quia na jndã mam'aⁿtjooⁿa mati mañe'cwii xjeⁿ nnts'aa cha'xjeⁿ ñ'oom na teiljeii cjoo' cartawaañe.

¹²Tquie nn'aⁿ quii'ntaaⁿyo' na jeeⁿ neiⁿncoo' ñ'oom cwila'neiⁿna ndaa'yo' cantyja 'naaⁿ chiuu cwila'xmaⁿ nquieena. Jã xocal'aayâ na l'jo'. Laxmaⁿna nn'aⁿ na cwe' cwil'ato quia na cwi'tjeii' cheⁿnquieena cwenta cantyja 'naaⁿna ñequio chiuu cwi'oom'aⁿ nt'omcheⁿ nc'iaana. ¹³Saa tixocwinooⁿâ na nla't'maaⁿndyõ cheⁿncjooyâ cantyja 'naaⁿ ts'iaaⁿ na laxmaaⁿyâ. Jã ñequii'cheⁿ nlanããⁿyâ cantyjati na matseijndaa'ñe Ty'oots'om ee jom tquiaaⁿ na squia'cañoõⁿyâ 'o na m'aⁿyo' tsjoom Corinto. ¹⁴Jo' chii quia cwil'uuyâ na Ty'oots'om ty'ioom ts'iaaⁿ jã na cala'candiiyâ 'o cantyja 'naaⁿ Cristo, tyoowinooⁿâ meiiⁿ na wanaaⁿ na nla't'maaⁿndyõ cheⁿncjooyâ. Ee majã squia'cañoõⁿjndyaayâ 'o ñequio ñ'oom naya'ñeeⁿ. ¹⁵Meiⁿ tixocal'uuyâ na cwentaa jã ts'iaaⁿ na jndã mach'ee cwiicheⁿ. Jã wandyõ' cwil'aayâ. Cwicantyyaa' n'õõⁿyâ na juu na cwilayu'ya n'om'yo' ñ'eⁿ Ty'oots'om, nleit'maⁿtina' cha' cantyja 'naaⁿ jo' nncjaawit'maⁿti ts'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ na cwil'aayâ quii'ntaaⁿyo', saa na nluii naljo' cha'xjeⁿ na matseijndaa'ñe. ¹⁶Quia jo' nndaã nntsañ'õõⁿyâ ñ'oom naya 'naaⁿaⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ na

tquiati m'aⁿ na ñequio tsjom'yo'
yuu na tyoondyena juuna'. Ee
naljo' nntseitsaaⁿ ñena' na l'uuyâ
na ts'iaaⁿ na mach'ee cwiicheⁿ ts'aⁿ
tseixmaⁿ na' ts'iaaⁿ na l'aa jâ.

¹⁷ Jo' chii ts'aⁿ na
ñe'catseit'maaⁿ ñe cheⁿ nquii,
catseit'maaⁿ ñe cantyja na mach'ee
Ty'oots'om ñ'eⁿ ñe. ¹⁸ Ee nchii
matseit'maaⁿ ñena' ts'aⁿ quia na
matseijndei cheⁿ nquii na jeeⁿ
cwijaacanjoom' cantyja 'naaⁿ.
Matseit'maaⁿ ñena' juu quia na
macjaawee' ntyjii Ty'oots'om
ñ'eⁿ ñe.

M'aⁿ nn'aⁿ na tiyuu' na cwiluiindyena apóstoles

11 Toom cwe' na
nnc'omt'maaⁿ ndyo' n'om'yo'
ñ'eⁿ ndyo' na nntseinaⁿ cha'xjeⁿ
ts'aⁿ na cwe' matseineiⁿ to. Cwa,
cal'a'yo' na ljo'. ² Ee m'aaⁿ ya na
xuaya 'o cha'xjeⁿ nquii Ty'oots'om
m'aaⁿ na xueeⁿ 'o. Ee seijndaa'ndyo
ñomca 'naⁿ yo' ñequio nquii
Cristo. Ndo' ñe'catiooya 'o l'ooⁿ
na nla'xmaⁿ yo' cha'cwijom cwii
yuscundyua na tyoom'aaⁿ ñ'eⁿ
tsaⁿ s'a. ³ Eva tquii'nn'aⁿ catsuu
jom cantyja na jndō' ts'omyo'. Mati
macat'uā na joo ñomtiuu 'naⁿ yo'
nnquii'nn'aⁿ na' 'o, nnts'aana' na
nla'tquioo'ndyo' ñequio na xcwe
c'oom ts'aⁿ na candya' ts'om
Cristo. ⁴ Ee 'o cwiljoya n'om'yo'
ñ'eⁿ nn'aⁿ na cwe' cwiquieya
na m'aⁿ yo' na cwila'neiⁿ na
ndaā'yo' cantyja 'naaⁿ cwiicheⁿ
Jesús, tanchii nquii Jesús na
tyoñequiaayâ ñ'oom' ndaa'yo'. Ndo'
wandyo' espírtu na cwito'ñoom'yo',
tanchii nquii Espíritu Santo

na to'ñoom'yo'. Ñ'oom na
cwiñequia naⁿ ñeeⁿ cantyja chiuu
na nluin'maaⁿ ñe añmaaⁿ ts'aⁿ,
wandyo' juuna' ñequio ñ'oom na
tyoñequiaayâ ndaa'yo'. ⁵ Naⁿ ñeeⁿ
na cwiquie'cañom 'o na cwiluena
na joona cwiluiindyena apóstoles
na tjacantya, saa meiⁿ chjoo
ticats'aana' ntyjii na cjeti
matseixmaⁿ ya ñ'eⁿ ndye joona.
⁶ Ee meiⁿ na aa ti'naⁿ ya na ya
nntseinchu'a ñ'oom cha'xjeⁿ joona,
saa xcweya ñ'oom mantyjiiya
cantyja 'naaⁿ Jesucristo ndo' juu
jo' jnda t'mooⁿ ndyeyuuyâ ndaa'yo'
cantyjati cha'tso na tyol'aayâ.

⁷ Tícwantjoⁿ ya na tyoñequiaya
ñ'oom naya 'naaⁿ Ty'oots'om
ndaā'yo', ndo' nc'e na ljo' áaa
mach'eenā' ndoo' nquiu'yo' na jeeⁿ
seitjoondyo ndaa'yo' na tju'ndyo'cja
cha nluuit'maⁿ ndyo' 'o? ⁸ Nt'omcheⁿ
ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji'
Ty'oots'om cwentaaⁿ aⁿ tquiana
s'om na tcaⁿ na' ja. S'om'ñeeⁿ
teil'uee'ndyo' cha nndaā' ndi'ntjoⁿ ya
ndaā'yo'. ⁹ Xjeⁿ na ñet'ooⁿ ya
quii'ntaaⁿ yo' ndo' na ñeseitjoona'
ja, tícju'a xuu nacjo'yo'. Ee nn'aⁿ
na cwila'yuu' na m'aaⁿ Macedonia
tquiecanomna ja, tquiana s'om
na seitjoona' ja. Na cha'tsoñ'eⁿ
seijndo na tícatioo' xuu nacjo'yo',
ndo' ñecwitco na nnts'aa na ljo'.
¹⁰ Cha'xjeⁿ ñ'oom na mayuu' cantyja
'naaⁿ Cristo m'aaⁿ na' ñ'eⁿ ndyo', jo'
chii meiⁿ cwii ts'aⁿ ts'ondaa' Acaya
xonndaā' nnts'aa na nntseitsaaⁿ ñe
na macwji's'andyo' na neiⁿ ya na
mats'aa naljo'. ¹¹ Ndo' na luaa'
matsjoo', áaa nla'tiuuto'yo' na tiwi'
ts'ooⁿ ya 'o? Mantyjii cheⁿ Ty'oots'om
na wi' ts'ooⁿ ya 'o.

¹²Saa xuee na cwiwjaatina' jots'aa cha'xjeⁿ jnda ñes'aa cha nntseitsaaⁿñena' na nntjeii's'andye cheⁿnquiee naⁿñeeⁿ na cwiluena na ljo'yu cwil'ana ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om cha'xjeⁿ na cwil'aayâ. ¹³Ee naⁿm'aⁿ n' nchaal'uuyuu' na apóstoles joona, la'xmaⁿ na nn'aⁿ na cwe' cwinquio'nn'aⁿ. Joonaa cwe' cwil'ayana na cwiluiindyena nn'aⁿ na cwindyentjom nnom Cristo. ¹⁴Meiⁿ ticats'aana' na jeeⁿ m'aaⁿ n'om'yo' na nmeiⁿ cwil'ana ee mati Satanás mach'eeyaaⁿ na cwiluiiñe cwii ángel na caxueeñe. ¹⁵Nc'e na luaa' ts'oom, mati nn'aⁿ na cwindye'ntjom nnoom, cwe' cwil'ayana na m'aⁿna cantyja na maty'iomyana', saa na macanda nnt'uiityeⁿna' joona cantyjata na jnda ñel'ana.

**Nc'e na cwiluiiñe Pablo apóstol,
jndye nawi' teinoom**

¹⁶Matsjooⁿnda'a tila'tiuu'yo' na ja ntjeiⁿndyo, saa xeⁿ na ljo' cwil'a'yo', quiandyo' na nntseinaⁿ cha'na ts'aⁿ na ntjeiⁿñe cha nncju'naaⁿñena' na nncwji's'andyo cantyja 'naⁿya. ¹⁷Ñ'oom na matsjoo, nchii ñ'oom na sa'ntjom Ta Jesús na catsjooⁿya. Cwe' na matsjoo nncq ee mat'uiina' cantyja na macwji's'andyo. ¹⁸Nc'e jndye nn'aⁿ m'aⁿ na cwitjeii's'andye cha'na cwil'a nn'aⁿ tsjoomnancue, mati ja nncwji's'andyo cantyja 'naⁿya. ¹⁹Ndoo' nquiu'yo' na jeeⁿ jndo' n'om'yo' ee na cwindye'yo' ñ'oom na cwiñequia naⁿntjeiⁿm'aⁿ. ²⁰Ee cwiljoya n'om'yo' quia cwil'a naⁿñeeⁿ na cwindye'ntjom'tyeⁿ'yo' ndaana, quia cwitjeii'na 'naⁿ'yo', ndo' quia cwitmeiⁿ'na nda'watmeiⁿ

ndaⁿ'yo'. ²¹Meiⁿ na jeeⁿ jnaaⁿ'la na nntsjoⁿ na ljo', saa tileic'oⁿ t'maaⁿ'ndyô n'ooⁿ'yâ na nl'aayâ cha'xjeⁿ cwil'a naⁿñeeⁿ.

Meiⁿ na matseinaⁿ'ya cha'na ts'aⁿ na jnda teintjeiⁿñe, saa yuu na wanaaⁿ na cwila't'maaⁿ'ndye naⁿñeeⁿ, mati wanaaⁿ na ljo' nnts'aa ja. ²²Joonaa, ¿aa cwiluiindyena nn'aⁿ hebreos? Mati ja majo' cwiluiindyo. ¿Aa nn'aⁿ na jndyowicantyjoo' tsjaaⁿ Israel joona? Mati majo' ja. ¿aa tsjaaⁿ Abraham na jndyowicantyjoo' joona? Majo' ja. ²³Joonaa, ¿aa cwiluiindyena nn'aⁿ na cwindye'ntjom nnom Cristo? Ntyjii na matseinaⁿ cha'na ts'aⁿ na ntjeiⁿñe, saa ja t'maⁿ'ti ts'iaaⁿñeeⁿ mats'aa, nchiiti joona. Majndyeti ndii' jla'sei' nn'aⁿ ja jnaaⁿ na mañequiaya ñ'oom' Ty'oots'om. Jndyeti ndii' tuee' nn'aⁿ ja w'aancio nc'e na mand'i'ntjoⁿ'ya nnom Cristo. Ndo' jndye ndii' waa na teincuu' na nntseicuee'na' ja. ²⁴'Om ndii' tyola'sei' nn'aⁿ judíos ja na cwii cwii ndii' na l'ana na ljo', ntquiuunchoo'nqui waljoo' ñjeiⁿ ndii' tioona 'naⁿ ja. ²⁵Ndyee ndii' tyotjaaⁿ nn'aⁿ romanos ja ñ'eⁿ n'ooml'eii. Cwii ndii' tyotmeiⁿ' nn'aⁿ ljo' ja. Ndo' ndyee ndii' seijomna' na tyuii' w'aandaa xjeⁿ na wa'ñjooⁿ'ya ts'om ndaaluee. Cwii ndii' tyowantyjo nnom ndaaluee meiⁿ'chaa' xuee ndo' meiⁿ'chaa' tsjom. ²⁶Na jndye joo manooⁿ'ya ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om, jndye ndii' maco'wi'na' ja na cwicwjee' jndaa. Ndo' mati teincuu' quia na matjomndyo naⁿcanty'ue. Quia waa nquiee nn'aⁿ'ya nn'aⁿ judíos cwil'ana

na teincuu' m'aaⁿya, ndo' quia waa majo'ti cwil'a nn'aⁿ na nchii judíos. Quiju'na' na waa na teincuu' cjoya naquii' njoom, ndo' mati jo ndo' jndaa. Quia waa teincuu' m'aaⁿna' na mawity'ioya ndaaluee, ndo' mati quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na cwe' cwil'aya na cwila'yul'. ²⁷Quia waa na matseicwejndyaaⁿndyoñ'aⁿ naquii' ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om. Quia waa maquiina' ja ndo' macwji'na' tsaⁿtsjom nooⁿ. Majndye ndii' m'aaⁿya na tileicaljeiya ljo' na nlquiaaya ndo' na jaa' m'aaⁿna' na ñec'ua ndaa. Ndo' jndye ndii' mawejndo'a. Quia waa teiⁿ m'aaⁿya na matseitjoona' liaa na nlcwaya.

²⁸Ndo' wandyo' nmeiⁿ, 'io ndii' 'io jaawa jaacue na m'aaⁿ m'aaⁿ ts'ooⁿ cantyja 'naaⁿ cwii cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ. ²⁹Ee quia na m'aaⁿ ts'aⁿ na tijndei' ts'oom cantyja na matseyoom'm mati mach'eenal' na tijndo cantyja na matseyu'a. Quia na cwinajndei' jnaⁿ ñ'eⁿ cwii nn'aⁿya na matseyu', matjoⁿ na jnaaⁿa ndo' matseilooⁿndyo. ³⁰Xeⁿ macaⁿna' na nntseit'maaⁿndyo cheⁿnncō, nntseinaⁿya cantyja 'naaⁿ joo na cwit'mooⁿna' na ticwi'naⁿya. ³¹Nquii Ty'oots'om na cwiluiiñê Tsotye Ta Jesucristo cwentaaⁿya, mantyjeeⁿ na matseinaⁿya ñ'oom na mayuu'. ³²Quia ñet'ooⁿya tsjoom Damasco, nquii Aretas tyom'aaⁿ gobiernom. Jom ty'ioom ts'iaaⁿ cwii ts'aⁿ Damasco na sãⁿntjom na cat'ue sondaro ja xjeⁿ na jocaluii'a 'ndyoots'a nnom tsjoom'ñeeⁿ. ³³Sãⁿ jla'c'oⁿ nn'aⁿ ja cwii mantana tatsiaⁿ nnom tsjoom na wa'njooⁿya cwii tsquieel'oo. Ndo'

laa'ti' jlui'n'maaⁿndyo naquii' l'o tsaⁿmaⁿts'iaaⁿñeeⁿ.

'Naaⁿ na tco'na' nnom Pablo

12 Tjaa'naⁿ naya 'naaⁿ ts'aⁿ na macwji's'añe cheⁿnquii, sãⁿ nntseinaⁿtyã cantyja 'naaⁿ joo na tco'na' nooⁿ ñ'eⁿ joo ñ'oom na t'moⁿ Ta Jesucristo nooⁿ. ²Wajnaⁿa cwii ts'aⁿ na matseyu' ñ'eⁿ Cristo. Jndaa' canchoo'ñequiee chu na tjañ'oom Ty'oots'om tsaⁿñeeⁿ cañoom'luee na jndã ndyee. Aa ndiñ'eⁿ seiⁿeⁿ oo aa ticañ'eⁿ, jo' ticaljeii, Ty'oots'om ntyjii. ³Ntyjiiya na tja tsaⁿñeeⁿ jo' jo', ¿aa ndiñ'eⁿ seiⁿeⁿ oo aa ticañ'eⁿ? jo' ticaljeii, Ty'oots'om ntyjii, ⁴sã tjañ'oomna' tsaⁿñeeⁿ paraíso yuu na m'aaⁿ nquii Ty'oots'om. Jo' jo' jndii tsaⁿñeeⁿ ñ'oom na cwe' wanty'iuu' m'aaⁿna' na ticwanaaⁿ na nntseiteincoo' ts'aⁿ jooa'. ⁵Nndaa nntseit'maaⁿndyo cantyja 'naaⁿ cwii ts'aⁿ cha'na tsaⁿñeeⁿ, sã cantyja 'naⁿya tixotseit'maaⁿndyo, macandaa nntseit'maaⁿndyo cantyja 'naaⁿ joo na cwit'mooⁿna' na ticwi'naⁿya. ⁶Meiⁿ xeⁿ na nntseit'maaⁿndyo cantyja 'naⁿya, tixocats'aana' na tseixmaⁿya cha'xjeⁿ ts'aⁿ na meiⁿ cwe' tijndo'to ts'om ee ñ'oom na mayuu' matseinaⁿ, sã tixocats'aa na ljo', cha titseituu ts'aⁿ na t'maⁿ cwiluiindyō, nchiiti cantyja na cwindyena na matseinaⁿ oo na mats'aa.

⁷Joo nmeiⁿ na tco'na' nooⁿ na jeeⁿ t'maⁿ la'xmaⁿna', cha nntseicu'na' na nntseis'andyō na cwii nnom na nty'ia, nc'e jo' jnaⁿna' na tyoquiina' ja cha'cwijom ndii' tsioom quii' seiⁿ ts'aⁿ, luaa' s'aa Satanás cha

co'wi'na' ja. ⁸Ndyee ndii' tcaa^{na} nnom Ta Jesús na cwjee^{ne} juu nawil'ñeeⁿ. ⁹Saa nqueⁿ tsoom nooⁿ: “Juu naya na matseixma^{ya}, macwiiwijndeiina' cantyjati na maca^{na}' 'u, ee t'ma^{ti} cwiwitquioo' juu najndo quia na mateijndeiya ts'aⁿ yuu na tileicandaa nnts'aaⁿ.” Luaa' tsoom. Jo' chii m'aa^{ya} na nei^{ya} ndo' matseit'maa^{ndyo} meiiⁿ na nquiu nn'aⁿ na cje mats'aa, cha juu najndei na cwiluiñe Cristo nleitquioo' na m'aa^{na}' ñe^{ndyo}. ¹⁰Jo' chii m'aa^{ya} na nei^{ya} meiiⁿ na cje mats'aa, meiiⁿ cwila'jnaaⁿⁿ nn'aⁿ ja, meiiⁿ na matseitjoona' na nleil'uee^{ndyo}, meiiⁿ cwintyjo nn'aⁿ ja, ñequio joo na wi' na mawinoo^{ya} n'e na cwiluiindyō cwentaa' Cristo. Ee quia na majucjena' ja, saa cantyja 'naa^{na}' m'aa^{ya} najndo.

M'aaⁿ ts'om Pablo cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ Corinto na cwila'yu'

¹¹Na nmeiiⁿ matseina^{ya}, maty'iomna' cantyja 'na^{ya} na tseixma^{ya} ts'aⁿ na tijndo'to ts'om saa 'o cwil'a'yo' najndei'na' na catsjooya na ljo'. Ee matsona' na 'o ya ñ'oom nntjei'yuu^{ndyo}' cantyja 'na^{ya}. Ee meiiⁿ ja tit'maⁿ cwiluiindyō saa tjaa'naⁿ cwii nnom na tit'maⁿ tseixma^{ya} ñequio joo apóstoles na cwindu'yo' na jeeⁿ t'maⁿ cwiluiindyē. ¹²Quia na tyom'aa^{ya} quii'ntaa^{yo}', tyom'aaⁿ niomcha^{ya} xjeⁿ na teil'uee'ñe Ty'oots'om ja na tyoch'eeⁿ 'naaⁿ ñequio ts'iaaⁿ t'maⁿ na tixocaluina' cantyja najndei nquii ts'aⁿ, niom ts'iaaⁿ na tuii na tqiaana' na tyojaawee' n'om'yo' ndo' cha'tso

nmeiⁿ tyot'moo^{ndyeyuna}' na cwiluiindyō apóstol quii'ntaa^{yo}'.

¹³Cantyja 'na^{yo}' ñequio nt'omche ntmaaⁿⁿ' na macwji' Ty'oots'om cwentaa^{na}', ñecwii xjeⁿ mats'aaya ñ'e^{ndyo}' cha'xjeⁿ ñequio joona. Macanda tíca^{na}' na catei'xe'yo' ja. Calat'maⁿ n'om'yo' ja na mach'eená nquiu'yo' na cantyja 'naaⁿ' jo' seitjoondyo ndaa'yo'.

¹⁴Je' matseijndaa^{ndyo} na nda ndyee ndii' na majocandoo^{nda}'a 'o. Meiⁿ xoca^{na}' na nnteix'xe'yo' ja ee nchii mal'uaya 'na'yo', mal'uaya na 'o ncwantjo^{ya} ee matsona' na nquiee tquie nn'aⁿ nla'catsuundyena cwentaa ndana, nchii ndana nnteix'ee joona. ¹⁵Ndo' ñequio na xcwee'ya ts'ooⁿ hasta meiiⁿ na nntseicatsuuya cha'tso na matseixma^{ya}, mati meiiⁿ cha'waa cantyja 'na^{ya} cha na nnteijndeina' añmaa^{yo}'. Ndo' nnts'aa naljo' meiiⁿ 'o ticajnda nquiu'yo' ja saa ja t'maⁿ wi'ts'oo^{ya}' 'o.

¹⁶Tícatiōo xuu 'o na catei'xe'yo' ja, saa nt'omndyo' 'o cwitjei'yo' cwenta na ta'ntjo^{ya}' 'o ñequio cwii na tquii'nn'a^{na}' 'o cha'cwijom tyuu^{ndyo}' ñ'eⁿ cwii tei'co'. ¹⁷¿Aa nnts'aache^{na}' cwitjei'yo' cwenta na tquii'nn'a^{ya}' 'o ñequio cwii nn'a^{ya}' na jñoo^{ya}' na m'a^{yo}'? ¹⁸Tcaa^{na} nnom Tito na cjacanty'iaa^{na}' 'o ndo' jñoo^{ya}' cwiicheⁿ nn'aa^{ya}' na matseyu' ñ'eⁿñê. ¿Aa nnts'aache^{na}' na tquii'nn'aⁿ Tito 'o? ¿Aa tiyuu' na wenydō ñecwii xjeⁿ m'aaⁿⁿ' n'oo^{ya}'?

¹⁹Nndaā nnts'aana' na cwila'tiuu'yo' cwe' na jeeⁿ cwila'cajñoom^{ndyō} ndaa'yo' saa tiyuu' naljo'. Cantyja 'naaⁿ' ñ'oomwaa', wandyo' waana,

ee ntyjii Ty'oots'om ñ'oom na cwilanaaⁿyâ ndaa'yo' ndo' na cwila'xmaaⁿyâ cwentaa' Cristo. Jo' chii 'o nn'aⁿya na jeeⁿ wi' ts'ooⁿya, cwil'aayâ na ljo' cha nnteijndeiina' 'o na nntsanajnda'yo'. ²⁰Ee macaty'ua xeⁿ na nncuaçañoⁿnnda'a 'o nndaã nnts'aana' na xocaljeiya 'o cha'xjeⁿ na ntyjaa' ts'ooⁿ, meiⁿ 'o xocaliu'yo' ja cha'xjeⁿ na ntyjaa' n'om'yo'. Nquiaya na nljeiya na cwila'ntja'ndyo', na cwila'taa' n'om'yo' n'iaa'yo', cwilawjee'yo' jooona, cwitjei'ya'ndyo' cheⁿncjo'yo', ndo' cwilaneiⁿ'yo' cantu nacjoona, na cwitio'ñ'oom'yo' jooona, na cwitjei's'andyo', cwitjei'lcundyo' cheⁿncjo'yo' ndo' na tixcwe m'aⁿ'yo' cha'xjeⁿ matsona' na c'om'yo'. ²¹Matseicaty'uena' ja quia na ncuacañoⁿnnda'a 'o, nquii Ty'oots'omya nnts'aaⁿ na nlui'jnaaⁿ'ndyo' quii'ntaaⁿ'yo' ndo' na nntseity'ioona' ja cantyja 'naaⁿ jndyendyo' 'o na jaach'ee xuee cwila'tjooⁿndyo' nnoom meiⁿ tyoolcwe' n'om'yo' jnaⁿ'yo', na tilju' tsaam'aⁿ'yo' jo nnoom, na ndicwaⁿ cwim'aⁿ'ya'yo' ñequio nn'aⁿ ndo' na cwila'queeⁿ n'om'yo' chiuu tseixmaⁿ tsjoomnancue.

Ñ'oom na macandã na matseijndo' Pablo n'omna

13 Je' jndã ndyee ndii' na majocandoⁿ'a 'o. Ñ'oom' Ty'oots'om na teiljei matsona' quia na m'aⁿ we ndyee nn'aⁿ na manquiujndaa'ndye cwii nnom na matsei'tjooⁿne ts'aⁿ, maxjeⁿ nnt'uiityeⁿ'na' tsaⁿ'ñeeⁿ. ²Quia na ñet'ooⁿ'ya ñ'eⁿ'ndyo' na jndã we

tsjooya na xoc'ooⁿ'ya na t'maⁿ ts'ooⁿ'ya ñequio nn'aⁿ na ndicwaⁿ cwila'tjooⁿndye. Je' cwitjoocheⁿ na nncuañnda'a na m'aⁿ'yo', mañejuu ñ'oom'ñeeⁿ matsjoo tixoc'ooⁿ na t'maⁿ ts'ooⁿ ñequio naⁿ'ñeeⁿ, ³ee 'o cwil'ue'yo' cwii na ma'moⁿ'na' quia matseinaⁿ'ya ndaa'yo', matseineiⁿ nquii Cristo. Ee quii'ntaaⁿ'yo' nchii cwiluiiñê na tijneiⁿ na nnt'ueiiⁿ 'o. Nqueⁿ waa najneiⁿ quii'ntaaⁿ'yo'. ⁴Ñ'oom na mayuu' na ty'ioom nn'aⁿ jom ts'oom'naaⁿ cha'cwijom ts'aⁿ na tijndei matseixmaⁿ, saaⁿ wanoom'm nc'e najndei na cwiluiiñe Ty'oots'om, ndo' mati jã na cwilajomndyô cantyja na tijndei ñeseixmaaⁿ, cha nc'e jo', mati nntandoo'â ñ'eⁿ'ñê nc'e najndei na matseixmaⁿ Ty'oots'om cha nnteijndeiina' 'o.

⁵Catjei' cheⁿncjo'yo' cwentaa xwee' n'om'yo' jo nnom Ty'oots'om, cha nleitquioo' ðaa cwila'yu'ya n'om'yo' ñ'eⁿ'ñê? Queⁿ'ya'yo' cwentaa cantyja 'naaⁿ'yo'. Xeⁿ leiqueⁿ'yo' cwentaa na m'aaⁿ Jesucristo quii' n'om'yo' quia jo' ðaa chii ma'moⁿ'na' na cwiluiindyoy' nn'aⁿ na cwe' cwila'yu'to? ⁶Saaⁿ ntyjaa'ya cwii ts'ooⁿ'ya na nla'noⁿ'yo' na jã nchii cwila'xmaaⁿyâ nn'aⁿ na cwe' cwila'yu'to. ⁷Cwitaⁿ'yâ nnom Ty'oots'om na til'a'yo' 'naⁿ natia, nchii cwil'uuyâ naljo' cha nleitquioo' na jã jlui'yaayâ jo', cwil'uuyâ cha nl'a'yo' 'naⁿ na maty'iomyana'. Tints'aa meiiⁿ 'o cwitjei'yo' cwentaa na tixcwe cwil'aayâ. ⁸Ee xocandã nntsaayâ nacjoo' ñ'oom na cwiluiiñena' na mayuu'. Ñequii'cheⁿ cwilajomndyô cantyja 'naaⁿ juuna'. ⁹M'aaⁿ'yâ

na neii^{nyâ} quia na laxmaa^{nyâ} na tijnda^{ayâ} cha na m'mo^{na} na 'o laxma^{nyo} na jnda^{yo} cantyja 'naaⁿⁱ Cristo. Ñecwitco cwitaa^{nyâ} na nlxma^{nyo} na candaa^{ndyo} jo nnom Ty'oots'om. ¹⁰Waa najndei na matseixmaⁿ Cristo na juu jo mañequiaaⁿ na matseixma^{ya} cha cateijndeiina' 'o na nntsanajnda^{yo} cantyja 'naa^{na}, nchii cha na catseityuii'na' na cwiluiindyo' cwentaa^{na}. Matseiljeiya cartawaañe na nnto'ñoom^{yo} cha quia na jnda^{tuaya} quii'ntaa^{yo}, meiⁿ tica^{na} na nleil'uee^{ndyo} najndei na matseixma^{ya} na cat'uiina' 'o.

Matseit'maa^{ñe} Pablo Ty'oots'om

¹¹Ñ'oom na macanda, 'o nn'a^{nya}, c'om^{yo} na nei^{yo}. Calajnda^{yo}

na nla'xma^{nyo} na candaa^{ndyo} jo nnom Ty'oots'om. Quia^{yo} na t'maⁿ n'om nc'iaa^{yo}. C'om^{yo} na ya nn'a^{ndyo} ñequio jooa na tjaa^{na} tia' cacho^{yo} ñ'e^{ndyena}. Quia jo' nquii Ty'oots'om na m'aaⁿ na candya' ts'oom jaa ndo' na mañequiaaⁿ na tjaa ñomtiuu c'oo^{ya} jo nnoom, nnc'oomñê ñ'e^{ndyo}.

¹²Cwii cwii x'iaa^{yo} na matseyu' cata^{yo} ts'ooⁿ na cwiñequia^{yo} na xma^{ñê} nc'e na jnda nquii^{yo} jom.

¹³Cha'tsondye nn'aⁿ na m'aⁿ ñjaaⁿ na la'xmaⁿ cwentaa' Ty'oots'om cwila'cwanomna na xma^{ndyo} 'o.

¹⁴Juu naya na matseixmaⁿ Ta Jesucristo, ñequio juu na m'aaⁿ Ty'oots'om na candya' ts'oom jaa, ñequio nquii Espíritu Santo na m'aaⁿ naquii' n'oo^{ya}, ñequii'cheⁿ cala'xma^{nyo} cha'tso nmeiⁿⁱ. Amén.

Carta na seicwanom Pablo na m'aⁿ nn'aⁿ ndyuua Galacia

Xmaⁿndye nn'aⁿ na cwila'yu' ndyuua Galacia

1 Ja Pablo cwiluiindyō apóstol na cjonquia ñ'oom naya 'naaⁿ'aⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ. Nchii nn'aⁿ ty'oom ts'iaaⁿmeiiⁿñe ja. Nquii Jesucristo ñequio tsotyeⁿ Ta Ty'oots'om tqiiana na matseixmaⁿya juuna'. Jom tqiiaaⁿ na tando'xco juu jndaⁿ na tue'. ²Ja ñequio cha'tsondye nn'aⁿ na m'aⁿ ñ'eⁿndyō cwilaljeiia tsomwaañe na cwila'cwanooⁿya juuna' na m'aⁿ'o ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ na m'aⁿ'yo' ndyuua Galacia. ³Nquii Tsotyaaⁿ Ty'oots'om ñequio Ta Jesucristo quiana na nnto'ñoom'yo' naya na la'xmaⁿna ñequio na meiⁿcwii ñomtiuu tic'om'yo' joo ndaana. ⁴Nqueⁿ tqiiaañe cheⁿnqueⁿ na cueeⁿ'eⁿ cwentaa jnaaⁿya cha'xjeⁿ na seijndaaⁿñe nquii Tsotyaaⁿ Ty'oots'om cha ndyaandyō natia na tseixmaⁿ tsjoomnancuewaañe. ⁵Ñequii'cheⁿ catseit'maaⁿ'ñena' Ty'oots'om. Amén.

Tjaa'naⁿ cwiicheⁿ ñ'oom na cantyja 'naaⁿ' jo' nndaⁿ nluin'n'maaⁿñe ts'aⁿ

⁶Matsei'ndaa'na' ntyjiia na cwiitjei'ndyo' cantyja 'naaⁿ'

Ty'oots'om na jom tqueeⁿ'ñê 'o ee Cristo m'aaⁿ na jeeⁿ candya' ts'oom 'o ndo' je' yacheⁿ cwila'jomndyo' cwiicheⁿ ñ'oom na cantyja 'naaⁿ' juuna' ntyjaa' n'om'yo' na nluin'n'maaⁿndyo'. ⁷Saaⁿ nchii na mayuu' na waa cwiicheⁿ ñ'oom na cantyja 'naaⁿ' jo' nluin'n'maaⁿñe ts'aⁿ. Cwe' na m'aⁿ nn'aⁿ na cwila'ñ'eeⁿndyena 'o ndo' ñe'cala'chuii'na ñ'oom na nluin'n'maaⁿñe ts'aⁿ cantyja 'naaⁿ' Cristo. ⁸Ee meiⁿ xeⁿ cwii jâ nmeiiⁿ ñnequiaayâ ñ'oom na tjachuii'na' cantyja na nluin'n'maaⁿñe ts'aⁿ, oo meiⁿ cwii ángel na nnaaⁿ cañoom'luee, cju'wi' Ty'oots'om tsaⁿ'ñeeⁿ. ⁹Jndaⁿ ñetsjooⁿ ndo' je' matsjooⁿ nnda'a: Xeⁿ ñnequiaa ts'aⁿ ñ'oom ndaaⁿ'yo' cantyja na nluin'n'maaⁿñe ts'aⁿ na tjachuii'na' ñequio ñ'oom na jndaⁿ to'ñoom'yo', cju'wi' Ty'oots'om tsaⁿ'ñeeⁿ.

¹⁰Quia matsjooⁿ ñ'oomwaa' áaa matsjooⁿ naljo' ee l'ue ts'ooⁿ na calue nn'aⁿ na jeeⁿ cwijaacanjoom' na mats'aa oo na nquii Ty'oots'om nntsoom na ljo' cantyja 'na'ya? Ee xeⁿ ndicwaⁿ matseijndō na cjawee' n'om nn'aⁿ ñ'eⁿndyō, tixotseixmaⁿya ts'aⁿ na mandi'ntjom nnom Cristo.

Ty'iom Ty'oots'om ts'iaaⁿ Pablo

¹¹O nn'aⁿya na cwila'yuyoy' ñ'eⁿ Cristo, cala'noⁿyo' na juu ñ'oom na mañequia cantyja na nluin'naaⁿñe ts'aⁿ, nchii nn'aⁿ jla'jndaaⁿndye juuna'. ¹²Ee nchii nnom cwii ts'aⁿ to'ñoⁿya juuna' meiiⁿ nchii cwe' cwii ts'aⁿ t'moⁿ juuna' nooⁿ, manquiti Jesucristo t'mooⁿ juuna' nooⁿya.

¹³Ee jnda ñejndye'yo' chiuu ts'ooⁿya xjeⁿ na tyotseijomndyo ñequio ñ'oom na laxmaaⁿ já nn'aⁿ judíos, na tyoco'wi'a nn'aⁿ na laxmaⁿ tmaaⁿ cwentaaⁿ Ty'oots'om. Tyoqueⁿya ts'ooⁿ na nntseyuii'a tmaaⁿñeeⁿ. ¹⁴Naquii' ñ'oom'ñeeⁿ, tyowinoⁿa jndye ntyjanoⁿ na ljoyu tquiendyo, ee tyojoo'ti ts'ooⁿ na nntseicandaⁿndyo ñ'oom tqie na jla'jndaaⁿndye weloo welooya. ¹⁵Saa cwitjoocheⁿ na nluindyo, nc'e naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om tjeiiⁿñe ja. Ndo' quia na tuee' na ntyjeeⁿ na jnda tue'ntyjo xjeⁿ, ¹⁶seijndaaⁿñê na ljeiya chiuu cwiluiiñe Jnaaⁿ cha nntseinaⁿya ñ'oom ndaaⁿ nn'aⁿ na nchii judíos chiuu ya na nluin'naaⁿndyena. Ndo' quia tuii na ljo', tícwax'aⁿ nnom meiiⁿcwii ts'aⁿ cha na caljeiya cwaaⁿ ñ'oom na ñnequiaya. ¹⁷Meiⁿ tícjo Jerusalén na nty'ia apóstoles na teijndye xuee jñom Cristo joona ñequio ñ'oom naya 'naaⁿaⁿ cwitjoocheⁿ na tjaa'ñe ja ts'iaaⁿñeeⁿ. Tjojndyaaⁿ ndyuaa Arabia, ndo' jnda jo' tuanda'a Damasco.

¹⁸Tjaca cwii ndyee chu ndo' tjo Jerusalén. Quia jo' tajnaⁿa Pedro. Tyom'aaⁿya ñ'eⁿñê cwii quin'oom xuee. ¹⁹Saa tícanty'iaa

nt'omcheⁿ naⁿñeeⁿ na jñom Cristo ñequioñ'oom naya 'naaⁿaⁿ, ñenquii Jacobo, tyjee nquii Ta Jesús, nty'iaa. ²⁰Jo nnom Ty'oots'om, juu ñ'oom na matseiljeiya luaa', ñ'oom na mayuu' juuna'.

²¹Jdanquia tjo ts'ondaa Siria ñequio ndyuaa Cilicia. ²²Saa ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Cristo cwentaaⁿa na m'aⁿ na ts'ondaa Judea, tícata'jnaaⁿ na ja. ²³Ñenquii'cheⁿ tyowic'uaa ñ'oom na tyondyena: “Juu tsaⁿñeeⁿ na tyotseijneiⁿ na tyoleintyjoⁿ já, je' nqueⁿ mañequiaaⁿ ñ'oom na jaach'ee xuee na ñe'catseyueeⁿeⁿ.” ²⁴Ndo' tyola't'maaⁿndyena Ty'oots'om cantyja 'naⁿya.

Tjacanty'iaaⁿ Pablo nt'omcheⁿ apóstoles

2 Jnda na tjaca cwii canchoo'ñequiee chu, tjonnda'a Jerusalén ñequio Bernabé. Mati tja Tito ñ'eⁿndyo. ²Tjo jo' ee jnda t'moⁿ Ty'oots'om nooⁿ na l'ue ts'oom na cjo. Jo' jlanaaⁿyâ na ñencjoochaⁿyâ ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye cantyja 'naaⁿ ts'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ. Tcuu tcuu t'mooⁿya ndaana ñ'oom na mañequiaya ndaaⁿ nn'aⁿ na chii judíos cha ndaaⁿ nluin'naaⁿndyena. S'aa na ljo' ee tical'ue ts'ooⁿ na juu ts'iaaⁿ na jnda ñes'aa ñequio ts'iaaⁿ na quia nnts'aa, nleitquoo' na cwe' tsiaaⁿndyo joona'. ³Saa juu Tito na tyom'aaⁿ ñ'eⁿndyo, meiiⁿ na nchii ts'aⁿ judío jom, tjaa'naⁿ ñ'oom jlue naⁿñeeⁿ na jndeina' na caluii ñ'eⁿñê cha'na cwil'aa já nn'aⁿ judíos ñequio ndaayâ na naⁿnom. ⁴T'uiina' ñ'oom'ñeeⁿ nc'e yuu na

m'aaⁿyâ ty'equei' nn'aⁿ na cwil'a cheⁿnquieena na cwiluiindyena nn'aⁿ na cwila'yu'. Saa joona cwe' ty'equeⁿna cwenta naya na la'xmaaⁿya na m'aⁿ candyaandyo jo nnom ljeii na matsa'ntjomna' nc'e cwila'jomndyo ñequio Cristo Jesús. Ee l'ue n'omna na cwiicheⁿ ndii' candya'ntjooⁿtyaaⁿya nnom ljeii'ñeeⁿ. ⁵Saa meiⁿ chjoowi' tîcatue'ndyocjaayâ ndaa naⁿñeeⁿ ee til'ue n'ooⁿyâ na nnchuii' juu ñ'oom na xcweti ma'moⁿna' cantyja 'naaⁿ na nlui'n'maaⁿñe ts'aⁿ.

⁶Saa joo naⁿñeeⁿ na cwijndoo'na ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om Jerusalén, tjaa'naⁿ ñ'oom na jla'cwaljoo'tina na quiaaya ndaa nn'aⁿ. Meiⁿ tjaa na coch'eena' ja ljo' cwiluiindyena, ee nchii cantyja na cwiwitquioo' macwji' Ty'oots'om cwenta chiuu tseixmaⁿ ts'aⁿ. ⁷Ee jla'noⁿna na nquii Ty'oots'om jnda ty'ioom ts'iaaⁿ ja na mañequiaya ñ'oom naya 'naaⁿaⁿ ndaa nn'aⁿ na nchii judíos, cha'xjeⁿ jnda ty'ioom ts'iaaⁿñeeⁿ Pedro na mañequiaaⁿ juuna' ndaa nn'aⁿ judíos. ⁸Ee manquiiti Ty'oots'om na jñoom Pedro na quiaa ñ'oom naya ndaa nn'aⁿ judíos, mati jñoom ja na quiaya ñ'oom'ñeeⁿ ndaa nn'aⁿ na nchii judíos. ⁹Nc'e na ljo' nquii Jacobo, Pedro ndo' Juan, na cwiluiitquiendye, jla'noⁿna na jnda ty'iom Ty'oots'om ts'iaaⁿñeeⁿ ja, ndo' ñequio na neii'na cwii cwiindyo tyot'uaa ntyjaaya luaaya, joona ndo' já ñequio Bernabé. Na l'ana na ljo' t'mooⁿna na cwila'jomndyena na nl'aayâ ts'iaaⁿ quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na nchii judíos yocheⁿ na cwil'a joona ts'iaaⁿ quii'ntaaⁿ judíos. ¹⁰Ñe'cwii waa

na taⁿna na cal'aayâ, na cjañjoom' n'ooⁿyâ nn'aⁿ na cwila'yu' tsjoom Jerusalén na nty'iaandye, ndo' jo' maqueⁿ ts'ooⁿ na mats'aa na ljo'.

Tsjoom Antioquía tixcwe s'aa Pedro

¹¹Saa quia tja Pedro tsjoom Antioquía, nnoom tsjoo na tixcwe mach'eeⁿ, ee 'naⁿ na s'aaⁿ tca'na' na candi'tiaaⁿaⁿ. ¹²Ee xjeⁿ na tyooquie nt'om nn'aⁿ judíos na jñom Jacobo, tyocwa' Pedro ñequio nn'aⁿ na cwila'yu' na nchii judíos. Saa jnda na tquie naⁿñeeⁿ, tooⁿoⁿ na macwji'ñê ee nquiaⁿaⁿ nn'aⁿ na cwilue jndeina' na caluii nacjoo' tjaaⁿ ts'aⁿ cha'xjeⁿ cwil'ana ndana na naⁿnom. ¹³Ndo' na luaa' s'aaⁿ, mati nt'omcheⁿ nn'aⁿ judíos na cwila'yu', jla'jomndyena ñ'eⁿ Pedro na tis'a na we waa na s'aaⁿ, hasta mati Bernabé seijomñe na tuii na luaa'. ¹⁴Ndo' quia na tquiagⁿ cwenta na juu na cwil'ana tixcwe m'aaⁿna' cha'xjeⁿ ma'moⁿ ñ'oom na mayuu' cantyja 'naaⁿ na nlui'n'maaⁿñe ts'aⁿ, jo ndaa cha'tsondye nn'aⁿ na cwila'yu' tsjoo nnom Pedro: “U je' na ts'aⁿ judío 'u, saa ljooñe mache' cha'cwijom nchii jo' 'u. Nn'aⁿ na nchii judíos cwiluiindyena, ¿chiiu na ñe'catsa' na c'omna cha'xjeⁿ cwil'a nn'aⁿ judíos?”

Ñequi'cheⁿ cantyja na cwila'yu'ya n'om nn'aⁿ nlui'n'maaⁿndyena

¹⁵U ndo' ja tuiindyo nn'aⁿ judíos, nchii nn'aⁿ na cwila'tjoondye quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na nchii judíos cwiluiindye. ¹⁶Saa meiiⁿ na luaa', manquiuu jndaa'ndyō na tjaa'naⁿ ts'aⁿ na nlqueⁿna' jom na tjaa jnaⁿ cotseixmaaⁿ nc'e na matseicañaⁿ

ñ'oom na matsa'ntjomna' na tqueⁿ Moisés, ñequii'cheⁿ nc'e na matseyu' ñ'eⁿ Cristo, jo' na nluin'naaⁿñe. Ee cha na nlqueⁿna' ts'aⁿ na m'aaⁿ cwentaⁿ Ty'oots'om, macaⁿna' na catseyu'ya ts'om, ee tjaa meiiⁿcwii ts'aⁿ na nlqueⁿna' jom na tjaa jnaⁿ cotseixmaaⁿ nc'e na matseicañaⁿ chiuu t'maⁿ ljeii na matsa'ntjomna' na tqueⁿ Moisés.

¹⁷Jo' chii, xeⁿ yocheⁿ na cwijoo' n'ooⁿ na nlqueⁿna' jaa na cwiluiindyō nn'aⁿ na tjaa jnaⁿ la'xmaⁿ nc'e na cwilayu'u'a ñ'eⁿ Cristo, cwiwitquioo' na manncjootyaa cwiluiindyō nn'aⁿ na waa jnaaⁿ, ¿aa ñe'ca'moⁿna' na la'xmaaⁿya nn'aⁿ jnaⁿ nc'e jom? Tijoom jnda. ¹⁸Ee xeⁿ waa cwii na matsetyuii'a ndo' ndanquia mats'saa xco juuna', mati matseijndaa'ñena' na mayuu' waa jnaⁿya. ¹⁹Ja cantyja 'naaⁿ ljeii na matsa'ntjomna', matseijomna' cantyja 'naⁿya cha'cwijom ts'oo, mañejuu ljeii'ñeeⁿ na tqueⁿna' ts'oo ja cha nndaⁿ nncwando'a jo nnom Ty'oots'om. ²⁰Ñe'naaⁿ jnda ty'ioomna' ja ts'oom'naaⁿ ñequio Cristo. Manc'e jo' maty'iomna' cantyja 'naⁿya nchii ja cwiluiindyō na wando'a, nquii Cristo wanoom'm naquii' ts'ooⁿ. Ndo' na wando'a na ts'aⁿ ja, wando'a ee na matseyu'ya ts'ooⁿ ñequio Jnda Ty'oots'om na m'aaⁿ na candya' ts'oom ja ndo' na tquiaañe ncheⁿnqueⁿ na tueeⁿeⁿ cwentaaya. ²¹Tiquits'aa na til'ue naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om ee xeⁿ nndaⁿ nlqueⁿna' ts'aⁿ na tjaa jnaⁿ tseixmaⁿ ee matseicañaⁿ chiuu t'maⁿ ljeii'ñeeⁿ quia jo' cwe' ts'iaaⁿndyo na tue' Cristo.

Ty'oots'om maqueeⁿ ts'aⁿ na tjaa jnaⁿ tseixmaⁿ jo nnoom

3 'O nn'aⁿ na cwila'yuyoyo' na m'aⁿyo' ndyuaa Galacia, jeeⁿ ndya' ntjeiⁿ ljo' cwil'a'yo'. ¿'Ñeeⁿ tju' tycu calua' cjo'yo' na tilacandaⁿndyo' ñ'oom na tseixmaⁿna' na mayuu'? Ee ñ'oom na tyoñequiaayâ ndaa'yo' s'aana' ndoo' nquii'yo' na nty'ia'ndaⁿyo' na jñoom Jesucristo ts'oom'naaⁿ. ²Candu'yo' nndii. ¿Aa to'ñoom'yo' Espíritu Santo nc'e na jla'candaⁿndyo' chiuu matsa'ntjom ljeii na tqueⁿ Moisés, oo aa nc'e na jla'yuyoyo' n'om'yo' ñ'oom na tyondye'yo'? ³¿Aa maxjeⁿ ntjeiⁿ nqueⁿyo'? ¿Aa nndaⁿ nts'aana' na cwila'tiuu'yo' na cwe' najnda' ncjo'yo' na nndaⁿ nla'candaⁿndyo' jo nnom Ty'oots'om yuu na jla'cato'jndyee'yo' ñ'eⁿ Espíritu? ⁴¿Aa cwe' ts'iaaⁿndyo cwii cwii nnom nawi' na teinom'yo'? Toom cwe' waa na teijndeina' 'o. ⁵Quia mañequiaa Ty'oots'om na cwito'ñoom'yo' Espíritu ndo' mach'eeⁿ ts'iaaⁿ quii'ntaaⁿyo' na tixocaluina' nc'e na jndei nquii ts'aⁿ, nchii mach'eeⁿ na ljo' ee na cwila'candaⁿndyo' chiuu matsa'ntjom ljeii na tqueⁿ Moisés, saaⁿ nc'e na cwila'yuyoyo' ñ'oom na jnda macwindye'yo'.

⁶Maluaa' matseijomna' cantyja 'naaⁿ Abraham. Tyotseyu'ya ts'oom ñ'eⁿ Ty'oots'om, ndo' nc'e jo' tqueⁿ jom na tjaa jnaⁿ cwicotseixmaaⁿ. ⁷Jo' chii cala'nōⁿyo' na cha'tsondye nn'aⁿ na cwila'yuyoyo' n'om ñ'eⁿ Ty'oots'om, maqueeⁿ joona na cwiluiindyena tsjaaⁿ 'naaⁿ

Abraham na jndyowicantyjoo'.

⁸N'oom'm na teiyo teiljeii, tyuaa' t'moⁿna' na nlqueeⁿ nn'aⁿ na nchii judíos jooa na tjaa jnaⁿ la'xmaⁿna nc'e na cwila'yuy'a n'omna ñ'eⁿñê. Luaa ñ'oomya na seicañeeⁿ juu: “Nndio'naaⁿndyo nn'aⁿ cwii cwii ndyuaa nc'e 'u.” ⁹Quia jo' ljo'yua matio'naaⁿñê nn'aⁿ na cwila'yuy'a n'om ñ'eⁿñê cha'xjeⁿ seiyu' Abraham ñ'eⁿñê.

¹⁰Nn'aⁿ na cwilacantyjaa' n'om na nlui'n'maaⁿndyena nc'e na quit'maⁿ n'omna ljeii na tqueⁿ Moisés m'aⁿna nacje 'naaⁿ ñ'oom na maco'wi'na' jooa. Ee waa ñ'oom' Ty'ooots'om na teiljeii na matsona': “Cha'tsondye nn'aⁿ na tyoola'candañ'eⁿ ñ'oom na jnda teiljeii naquii' ljeii na tqueⁿ Moisés, m'aⁿna nacje 'naaⁿ ñ'oom na maco'wi'na' ts'aⁿ.” ¹¹Cwiwitquioo'ya na tjaa ñ'eeⁿ maqueⁿna' juu na tjaa jnaⁿ cwicotseixmaⁿ nc'e mach'ee chiuu macaⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés, ee ñ'oom' Ty'ooots'om na teiljeii matsona': “Ts'aⁿ na tjaa jnaⁿ cwicotseixmaⁿ jo nnom Ty'ooots'om, macaⁿna' na catseyu'ya ts'om ñ'eⁿñê.” ¹²Saa ljeii na tqueⁿ Moisés tica'moⁿna' na macaⁿna' na catseyu'ya ts'om ts'aⁿ ñ'eⁿ Ty'ooots'om, ee matsona': “Ts'aⁿ na matseicanda ljeii 'naaⁿ Moisés, c'oom na cje'naaⁿna'.”

¹³Seicandyaañe Cristo jaa juu ñ'oomwi' na seijndaañe ljeii na tqueⁿ Moisés na nnt'uiwi'na' nn'aⁿ, ee t'uiwi'na' jom cwentaaya nc'e ñ'oom' Ty'ooots'om na teiljeii na matsona': “Meiⁿquia ts'aⁿ na cwila'ntyja nn'aⁿ cwii ts'oom, m'aaⁿ tsaⁿñeeⁿ nacje 'naaⁿ ñ'oomwi'.”

¹⁴Luaa' matsona' cha joo nn'aⁿ na ticaluiindyee nn'aⁿ judíos, cantyja 'naaⁿ Cristo Jesús nnda^a nla'xmaⁿna juu ñ'oom na tio'naaⁿñe Ty'ooots'om Abraham, ndo' naljo', nc'e na cwila'yuy'a n'omna ñ'eⁿ Ty'ooots'om nnda^a nnto'ñoomna Espíritu Santo na tsoom na nñequiaaⁿ.

Ljeii na matsa'ntjomna' ndo' ñ'oom na tso Ty'ooots'om na nnts'aaⁿ

¹⁵O nn'aⁿya na cwila'yuy'o', mantseinaⁿya ñ'oom ndaa'yo' cantyja 'naaⁿ na matseijndaañe cwii ts'aⁿ ñ'oomtyeⁿ ñ'eⁿ x'iaaⁿaⁿ. Quia na jnda s'aaⁿ xueⁿeⁿ c'joo' tsoom'ñeeⁿ, ticwanaaⁿ na nntso cwiicheⁿ ts'aⁿ na ticaluii chiuu tso tsoom'ñeeⁿ oo na nntseicwaljo'ti ts'aⁿ ñ'oom na tso juuna'. ¹⁶Ndo' nnom Abraham tso Ty'ooots'om chiuu nts'aaⁿ cantyja 'naaⁿ jnda tsaⁿñeeⁿ. Ñ'oom' Ty'ooots'om na teiljeii tic'oomna' ntseinaaⁿ, na cha'cwijom jndye nn'aⁿ ee matsona': “Cantyya 'naaⁿ jnda' nncu'”, ndo' naljo', ma'moⁿna' ñecwii ts'aⁿ, manquii Cristo. ¹⁷Luaa waa na ñe'catsjoo ndaa'yo'. Ty'ooots'om seijndaañe cwii ñ'oom na xocachuii'na' ñequio Abraham. Tjaaa ñequiee sianto waljoo' ntquuu nchoo' nqui ndyu ndo' tyjee'cañoom ljeii na matsa'ntjomna' na tquiaa Moisés. Saa juuna' tixocanda^a nntseyuyui'na' najndei na matseixmaⁿ ñ'oom na tso Ty'ooots'om nnom Abraham na nnts'aaⁿ. ¹⁸Saa xeⁿ ñequii'cheⁿ nc'e na matseicandañe ts'aⁿ chiuu matsa'ntjom ljeii na tqueⁿ Moisés cha nloñom na jnda tso Ty'ooots'om

na ñequiaaⁿ quia jo' tixocatsona' na to'ñom ts'aⁿ juuna' nc'e ñ'oom na tsoom na ñequiaaⁿ saa ñ'oom na mayuu' cwe' yu tquiaaⁿ ñ'oom'ñeeⁿ nnom Abraham. ¹⁹Quia jo' juu ljeii na tqeⁿ Moisés ÷yuu l'uena'? Ts'iaaⁿ'na' nc'e jndye nnom na cwila'tjoondye nn'aⁿ, jo' chii jndanquia chii tquiaa Ty'oots'om juuna'. Teijndaa' na nncuaana' hasta xjeⁿ na tyjee' Nquii na cwiluiiñe tsjaaⁿ 'naaⁿ' Abraham, nqueⁿ na tso Ty'oots'om nnoom chiuu nnts'aa. Ljeii'ñeeⁿ tyoñequia ángeles juuna', ndo' nquii Moisés ts'iaⁿ'aⁿ na tyotseixmaaⁿ ts'aⁿ na tyom'aaⁿ xcwe quii'ntaaⁿ nn'aⁿ ñequio jo nnom Ty'oots'om. ²⁰Quia na ñecwii ts'aⁿ, ticaⁿ'na' ts'aⁿ na nnc'oom xcwe ee nquii Ty'oots'om ñequii cwiiñê.

Luaa ts'iaaⁿ ljeii na matsa'ntjomna'

²¹Ndo' na luaa', ÷aa ñe'catsona' na juu ljeii na matsa'ntjomna' m'aaⁿ'na' nacjoo' ñ'oom na jnda tso Ty'oots'om na nnts'aaⁿ? Jeeⁿ tic'oom'na' ee xeⁿ waa cwii ljeii na nndaq̄a nqueⁿ'na' ts'aⁿ na tjaa jnaⁿ cwicatseixmaⁿ nc'e na matseicandaq̄a'ñe juuna', quia jo' juu na tjaa jnaⁿ catseixmaⁿ ts'aⁿ, nntseixmaaⁿ juuna' ee na matseicañaaⁿ ljo' matsa'ntjomna'. ²²Saa juu ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii matseijndaa'ñena' na cha'tsondye nn'aⁿ m'aⁿ'tyeⁿ na nacje 'naaⁿ' jnaⁿ. Luaa' waa cha cha'tsondye nn'aⁿ na cwila'yuu' ñ'eⁿñê nndaq̄a nnto'ñoomna ñ'oom na jnda tsoom na nnts'aaⁿ nc'e na cwila'yuu'ya n'omna ñ'eⁿ Jesucristo. ²³Cwii tjocheⁿ na teitquioo' na cala'yuu'ya n'ooⁿ'ya, tyeⁿ tyom'aaⁿ'ya

nacje 'naaⁿ' ljeii na matsa'ntjomna'. Majuu xjeⁿ'ñeeⁿ tyom'aaⁿ'ya na cwicantyjaa' n'ooⁿ'ya na nleitquioo' na nluin'maaⁿ'ndyo nc'e na cwila'yuu'ya n'ooⁿ'ya ñ'eⁿ Jesucristo. ²⁴Jo' chii juu ljeii'ñeeⁿ ts'iaaⁿ'na' na nnts'aana' cwenta jaa cha'cwijom na laxmaaⁿ'ya yonch'u na m'moⁿ'na' ndaaya hasta xjeⁿ na nndyo Cristo, cha nc'e na cwila'yuu'ya n'ooⁿ'ya ñ'eⁿñê nnts'aana' na tjaa jnaⁿ la'xmaaⁿ'ya jo nnom Ty'oots'om. ²⁵Saa je' na tyjee' na cwila'yuu'ya n'ooⁿ'ya ñ'eⁿ Ty'oots'om, tic'oⁿ'tyaa nacje 'naaⁿ' ljeii'ñeeⁿ na tyoch'eenaa' cwenta jaa. ²⁶Je' cha'tsondyo' cwiluiindyoy' ntseinda Ty'oots'om nc'e na cwila'yuu'ya n'om'yo' ñ'eⁿ Cristo Jesús. ²⁷Ee cha'tsondyo' 'o na jnda teits'oomndyo' cantyja 'naaⁿ'aⁿ, cwiiw'aa'ndyo' cantyja na matseixmaaⁿ cha'xjeⁿ na cwee ts'aⁿ liaa. ²⁸Nc'e na ljo', je' nchii cwe' judío matseixmaⁿ', meiⁿ nchii cwe' ts'aⁿ na tuiiñe cwiiicheⁿ nnom tsjaaⁿ. Je' meiⁿ nchii tseixmaⁿ' ts'aⁿ na seijnda cwii patrom, meiⁿnchii tseixmaⁿ' ts'aⁿ na m'aaⁿ xjeⁿ 'naaⁿ' nquii, meiⁿ nchii tseixmaⁿ' tsaⁿ's'a oo tsaⁿ'scu 'u. 'O ñe'cwii cwilaxmaⁿ'yo' nc'e na cwila'jomndyo' ñequio Cristo Jesús. ²⁹Ndo' nc'e na cwiluiindyoy' cwentaa' Cristo, quia jo' mati cwiluiindyoy' tsjaaⁿ Abraham na jndyowicantyjoo' ndo' maxjeⁿ nnda'yo' naya na jnda tso Ty'oots'om na nnts'aaⁿ.

4 Luaa waa na ñe'catsjooya cantyja 'naaⁿ' ñ'oomwaa': Cwii tyochjoo meiiⁿ na matsona' na nlo'ñom 'naaⁿ' tsotye na jnda tue', ndo' na luaa' tseixmaⁿ,

tjaa'naⁿ na cwichuii' juu ñequio cwii moso na seijnda tsotye, meii' cha'tso 'naa' tsotyee' la'xma'na' 'naa'aⁿ. ²M'aⁿ nn'aⁿ na cwiteix'lee juu, ndo' na cwijndoo'na ts'iaaⁿ 'naa'aⁿ hasta nncue'ntyjo chu na jnda seijndaa'ñe tsotyeeⁿ. ³Mati maluaa' matseijomna' jaa nn'aⁿ na cwila'yuu'a. Ee cwii tjooche' na jndyaaya ñ'oom na catseyu' ts'aⁿ ñequio Cristo, tyom'aa'ya nacje 'naaⁿ cha'tso nnom na quit'maⁿ n'om nn'aⁿ na cantyja 'naaⁿ joona' ntyjaa'ya n'omna na nlui'n'maa'ndyena. ⁴Saa quia na tue'tyjo xjeⁿ na ntyjii Ty'ooots'om, jñoom Jnaaⁿ. Tuiiñe jnda cwii yuscu. Tyom'aaⁿ nacjee 'naa' ljeii na matsa'ntjomna'. ⁵Jñoom na nntseicandyaañe jaa na tyom'aa'ya nacje 'naa' ljeii'ñeeⁿ, cha ndaa nnc'o'ñom Ty'ooots'om jaa na nncwjaa'ñe na cwiluiindyo ntseinaaⁿ.

⁶Ndo' cha na m'mo'ndyeyuna' na cwiluiindyo' ntseinaaⁿ jñoom Espíritu na tseixmaⁿ Jnaaⁿ naquii' n'om'yo' ndo' nqueⁿ mañequiaaⁿ na cwindu'yo': "Tsotyaya Ty'ooots'om." ⁷Jo' na cwiluiindyu' jnaaⁿ, nchii cwe' ts'aⁿ na mand'i'ntjomtyeⁿ nnom patrom. Ndo' ne'e na cwiluiindyu' jnaaⁿ, juu na ñnequiaaⁿ na nndaa' Cristo, mati 'u nnda'.

**M'aa' ts'om Pablo cantyja
'naa' nn'aⁿ na cwila'yu'**

⁸Jach'ee xuee quia na tyoota'jna'yo' Ty'ooots'om, tyondye'ntjom'tye'nyo' ndaa nty'o'on'om na tyolue nn'aⁿ na jeeⁿ t'maⁿ ñ'oom la'xmaⁿ, meii' tiyuu' na la'xma'na' nqueⁿ. ⁹Saa je' na

cwita'jna'yo' Ty'ooots'om, oo yati na nl'uuya na mawajna'aⁿ 'o, ¿chiiu waayu na cwilcwe'ndda'yo' na ntyjaa' n'om'yo' na nlui'n'maa'ndyo' cantyja 'naa' 'na' na tijndana' ndo' til'uena', na nndye'ntjom'tye'ndda'yo' ndaana'? ¹⁰O ndicwaⁿ na cwitjei'yo' cwenta na niom ncuee na t'mati laxmaⁿna', ndo' mati cantyja 'naa' chi'ndaa ñequio nt'om ncuee na cwitjeii' nn'aⁿ cwenta na jeeⁿ t'maⁿ la'xma'na', ndo' mati na cwitjom ndyu. ¹¹Ndo' na nmeii' cwil'a'yo', jeeⁿ matseicat'y'ueña' ja na cwe' ts'iaa'ndyo ts'iaaⁿ na tyots'aaya quii'ntaa'yo'.

¹²O nn'a'ya na cwila'yu'yo' ñ'eⁿ Cristo, maca'a ndaa'yo' na calcwe'yo' na ntyjaa' n'om'yo' ñ'oommei' cha'xjeⁿ m'aaⁿ candyaandyo cantyja 'naa' joona'. Meii' na mayuu' tyoota'wi'yo' ja saa matseijomna' na ljo' cwil'a'yo'. ¹³Manquiiujndaa'ndyo' quia tjonquiajndyaa ñ'oom' Ty'ooots'om ndaa'yo', t'ooⁿya na wii'a. ¹⁴Ndo' juu tycu'ñeeⁿ na tjoⁿya, cwajndii tyoch'eeña' ja, saa meiiⁿ na ljo', t'ical'a'yo' na ty'aa'yo' ja. 'O to'ñoom'yo' ja na cha'cwijom cwiluiindyo cwii ángel, cha'cwijom nquii Cristo Jesús ja. ¹⁵Quia jo' ¿chiiu tuii na je' tanei'yo' ja cha'xjeⁿ quialjo'? Ee macwji'yuu'ndyo cantyja 'na'yo' chiiu tyom'aa' n'om'yo', hasta meiiⁿ na n'omndaa'yo' nntjei'yo' na nntiom'yo' n'om nooⁿ. ¹⁶¿Aa mach'eeyuuna' nquiu'yo' na jndoya 'o ne'e matseina'ya ñ'oom na mayuu' ndaa'yo'? ¹⁷Joo na'm'aⁿ na cwiñequiana ñ'oom ndaa'yo', jeeⁿ queeⁿ n'omna

na nla'jomndyo' ñ'eⁿndyena, saꝓ tixcwe ee l'ue n'omna na ntõⁿndyo' ñ'eⁿndyõ cha ñenquieena nla'ñoom'ndyo' joona. ¹⁸Ee ya na cwila'neiⁿndye naⁿñeeⁿ 'o, xeⁿ xcweeⁿ n'omna ñ'eⁿndyo'. Ndo' majndeiticheⁿ quia na ticañ'aⁿya ñ'eⁿndyo'. ¹⁹O ntseindaaya cwiicheⁿ cwiindii' na maquiina' ja cantyja 'naⁿyo' cha'xeⁿ na maquiina' cwii yuscu na matseincuii, maljo' na nntjoⁿ hasta xjeⁿ na nntseiluii'na' Cristo naquii' n'om'yo'. ²⁰Toom cwe' na ñ'aⁿya ñ'eⁿndyo' je' cha' nncju'naaⁿñena' na ñomquia'ti nntseinaⁿ ndaaⁿyo', ee ñ'oom na mayuu'cheⁿ matseñ'eeⁿñena' ja cantyja 'naⁿyo'.

**Ñ'oom cantyja 'naaⁿ
Agar ñequio Sara**

²¹O na l'ue n'om'yo' na ñ'e'c'om'yo' na cje 'naaⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés, candu'yo' nooⁿ: ¿Aa tyoondye'yo' chiuu matso juuna'? ²²Matso ljeii'ñeeⁿ na t'om we ntseinda Abraham. Cwii tsaⁿñeeⁿ tuiiñe jnda tsaⁿscu na tyondi'ntjomtyeⁿ ndaꝓana, ndo' cwiicheⁿ tuiiñe jnda scuu' nqueⁿ, Sara'ñeeⁿ titseixmaaⁿ ts'aⁿ na m'aaⁿ candyaañe. ²³Jnaaⁿ na seincuii yuscu na tyondi'ntjomtyeⁿ ndaꝓana, tuiiñe cha'xeⁿ cwiluiindy meⁿnquia yo'ndaa, saꝓ jnaaⁿ na tuiiñe jnda scuu' nqueⁿ, tuiiñe nc'e ñ'oom na jnda tso Ty'oõts'om na nnts'aaⁿ. ²⁴Ñ'oomwaa' tseixmaⁿna' ñ'oom tjañoom'. Ee we yolcu'ñeeⁿ la'xmaⁿna we ñ'oom na maxjeⁿ ntseicandaꝓ'ñena'. Cwii ñ'oom'ñeeⁿ ma'moⁿna' Sjo Sinaí, ndo' nn'aⁿ na m'aⁿ nacje'naaⁿ

ñ'oom'ñeeⁿ cwiluiindyena nn'aⁿ na cwindye'ntjomtyeⁿ. ²⁵Juu ñ'oom Agar ma'moⁿna' sjo Sinaí na m'aaⁿna' ndyuaa Arabia, na juu sjo'ñeeⁿ matseijomna' cha'na Jerusalén na waa je', ee nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ cwindye'ntjomtyeⁿna nnom ljeii na tqueⁿ Moisés. ²⁶Saa juu tmaaⁿ nn'aⁿ Jerusalén na waa jo nandye na la'xmaaⁿya, m'aaⁿ candyaañena', ticandi'ntjomna' nnom ljeii na tqueⁿ Moisés. ²⁷Ee mawaa ñ'oom' Ty'oõts'om na teiljeiina' na tyoñequiaa Isaías teiyó. Matsona':

'U yuscu na titsjaaⁿndyu' na tjaa'naⁿ ntseinda',
jndei catseixua' na neiⁿ,
'u na ticaljei' chiuu nlquiina' ts'aⁿ
na nntseincuii,
jndei catseixua' na manco' na neiⁿ,
ee jndyendyeti ntseinda yuscu na tyootseincuii
nchiiti cha'tsondy tyjelcoom.

²⁸O nn'aⁿya na cwila'yu'yo', la'xmaaⁿya cha'na Isaac, ee mati jaa cwiluiindyõ ntseinda Ty'oõts'om na tsoom nnom Abraham na nc'om. ²⁹Saa cha'xeⁿ juu jnda Abraham na tuiiñe cha'xeⁿ meiⁿquia ts'aⁿ, tyoco'weeⁿe Isaac na tuiiñe nc'e Espíritu Santo, maluaa' waa je'. ³⁰Saa ñ'oom na tso Ty'oõts'om nnom Abraham na teiljeii, luaa matsona': “Caleintyo' tsaⁿscu na mandi'ntjomtyeⁿ njom' ñequio jnaaⁿ, ee ticwanaaⁿ na nncõ'ñoom 'naⁿ na waa, jnda scuu' nncu' nncõ'ñom.” ³¹Jo' chii 'o nn'aⁿya, tila'xmaaⁿya ntseinda yuscu na ñejndi'ntjomtyeⁿ. Laxmaaⁿya ntseinda yuscu na m'aaⁿ candyaañe.

**Cwintyje'tyeⁿ'yo' naquii' na
jndā seicandyaañe Cristo 'o**

5 Jndā tquiaa Cristo na cwiluiindyō nn'aⁿ na m'aⁿ candyaandyē jo nnom ljeii na matsa'ntjomna'. Caljoo'ndyo'tyeⁿ'yo' cantyja 'naaⁿ' na laxmaⁿ'yo' naljo', tantue'ndyo'cje'nnda'yo' nacje 'naaⁿ' ñ'oom na nleichuuna' 'o na cwindyē'ntjom'tyeⁿ'yo' nnomna'.

²Candyē'yo' ñ'oom na matsjoōya, xeⁿ cwiñequiandyō' na nluui 'naaⁿ' ntjaaⁿ'yo' cha'xjeⁿ cwil'a nn'aⁿ judíos yo'ndaa ndana na naⁿnom, mach'eenā' cantyja 'naⁿ'yo' na meiⁿchjoo ticajndañe Cristo.

³Cwiicheⁿ cwii ndii' matsjoonnda'a meiⁿquiaa tsaⁿ's'a na ñnequiaa na nluui 'naaⁿ'ñeeⁿ tjaaⁿ' jndei'na' na catseindaā'ñ'eeⁿ ljo' na matsa'ntjom ljeii na tqeⁿ Moisés.

⁴'O na cwila'tiuu'yo' na tjaa jnaⁿ cwicola'xmaⁿ'yo' jo nnom Ty'oōts'om nc'e na cwila'candaā'ndyo' chiuu t'maⁿ ljeii'ñeeⁿ jndā seitquiōō'na' 'o cantyja 'naaⁿ' Cristo. Ndo' jndā toⁿ'na' 'o ñequio na m'aaⁿ Ty'oōts'om na candya' ts'oom 'o. ⁵Ee m'aaⁿya na cwicantyjaa' n'oōⁿya na maqueⁿ'na' jaa na tjaa jnaⁿ cwicola'xmaaⁿ'ya nc'e nquii Espíritu ndo' cantyja 'naaⁿ' na cwila'yū'ya n'oōⁿya. ⁶Ndo' quia na m'aaⁿya cantyja 'naaⁿ' Cristo Jesús, meiⁿ cwii ticajnda tseixmaⁿ'na' na aa tuui 'naaⁿ' ntjaaⁿ'ya oo aa tyooluii. Ñe'cwii waa na jnda tseixmaⁿ'na', na cwila'yū'ya n'oōⁿya ñ'eⁿñê ndo' cantyja 'naaⁿ' juu jo' m'aaⁿ'ya na wi' n'oōⁿya nn'aⁿ.

⁷'O ya ñejla'jomndyo' cantyja 'naaⁿ' Ty'oōts'om. ð'Ñeeⁿ seitsaaⁿ'ñe 'o na ticala'canda'yo' jo nnom ñ'oom

na mayuu'?' ⁸Nchii Ty'oōts'om s'aaⁿ naljo' ee jom maqueeⁿ'ñê 'o. ⁹Tintsuu' n'om'yo' ñ'oom na matsona': "Chjoowi' ndaaljo' matseicandeei'ñ'eⁿ'na' cha'waa tsqueeⁿ'tyoo'." ¹⁰Cantyja 'naⁿ' 'o, jo nnom nquii na cwiluiiñe na matsa'ntjom, quit'maⁿ ts'oōⁿ na tixocala'tiuu'yo' na waa cwiicheⁿ chiuu ya cha nla'xmaⁿ'yo' na tjaa jnaⁿ'yo' jo nnom Ty'oōts'om. Ee nqueⁿ nncu'xeeⁿ ts'aⁿ na matseñ'eeⁿ'ñe 'o cantyja 'naaⁿ' ñ'oomwaa', tjacwenta 'ñeeⁿ cwiluiiñe tsaⁿ'ñeeⁿ.

¹¹'O nn'aⁿya, cantyja 'naⁿ ja luaañe, xeⁿ ndicwaⁿ mañequiaya ñ'oom na macaⁿ'na' na caluii 'naaⁿ' tjaaⁿ' ts'aⁿ, xocantyojo nn'aⁿ judíos ja. Ee xeⁿ mañequiaya ñ'oom'ñeeⁿ, quia jo' tixocala'líoo'ndyena ñequio ñ'oom na ty'ioom nn'aⁿ Jesús ts'oom'naaⁿ. ¹²Toom cwe' joo nn'aⁿ na cwila'ñ'eeⁿ'ndyena 'o ñequio ñ'oomwaa' nntyjeñ'eⁿna yuu na naⁿnom jooa.

¹³Ee 'o nn'aⁿya tqeueⁿ'ñe Ty'oōts'om na cala'xmaⁿ'yo' nn'aⁿ na jndā jndyaandyō'. Saaⁿ nchii na nleil'uee'ndyo' naya'ñeeⁿ na nla'jomndyo' ñequio na neiⁿ'ncoo' na ntyjii seii' ts'aⁿ. 'O c'om'yo' na nnteijndeindyō' ntyjee'yo' nc'e na m'aⁿ'yo' na wi' n'om'yo' jooa. ¹⁴Ee ljeii na tqeⁿ Moisés ñequio ñ'oomwaa matseicandaā'ñena': "C'oom' na wi' ts'om' tyje ts'aⁿ'ndyu' cha'xjeⁿ na jnda ntyji' nncu'." ¹⁵Ee xeⁿ cwityeⁿ'nquiandyō' cheⁿ'ncjo'yo', cal'andyō' cwenta na nchii nla'tyui'yo' ts'iaaⁿ 'naaⁿ' Ty'oōts'om quii'ntaaⁿ'yo'.

Natia na matseiqueeⁿ'na' ts'om ts'aⁿ

¹⁶Luaa matsjoō ndaa'yo': C'om'yo' nacje 'naaⁿ' Espíritu quia jo'

tixola'canda'yo' chiuu queeⁿ ts'om sei'yo'. ¹⁷Ee ljo' na queeⁿ ts'om sei' ts'aⁿ m'aaⁿna' nacjoo' Espíritu, ndo' Espíritu wjaam'aaⁿ nacjoo' na queeⁿ ts'om sei' ts'aⁿ. Ndo' we ndii' nmei^m m'aⁿ ndiaa'ndye. Nc'e na luaa' waa, tixocanda^a nl'a'yo' ljo' na l'ue n'om'yo'. ¹⁸Saa quia cwiñe'quiandyo' na wjaa'moⁿ Espíritu ndaa'yo' chiuu waa na cal'a'yo', quia jo' cwindyaandyo' cantyja 'naaⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés.

¹⁹Cwiwitquioo'ya ljo' na cwil'a nn'aⁿ na teincoondye: m'aⁿna na cwe' luaa'ndyo ñequio nn'aⁿ, tilju' ljo' m'aaⁿ n'omna, wi'ndyena ñequio nn'aⁿ, ²⁰cwila't'maaⁿndyena 'na' na jnda' l'a nn'aⁿ, ndo' cwil'ana ts'iaaⁿ calua', m'aⁿna na jndooona nc'iaana, xueena nn'aⁿ. Cwii ñ'oom tit'maⁿna', saa cwilawjeyayana, cwil'ana na cha'tso nn'aⁿ tixcwe m'aⁿ, mandā nquieena xcwe cwil'ana. Ñequii'cheⁿ na m'aaⁿ n'omna cantyja 'naaⁿ nquieena, ²¹cwila'taa' n'omna nc'iaana, cwila'cwjeena nn'aⁿ, cwicandyeena, cwicwa'caxii'ndyena, ndo' niom nt'omcheⁿ na matseijomna' nmei^m na cwil'ana. Matseijndo'a n'om'yo' cha'xjeⁿ jnda' ñetsjoo' ndaa'yo', nn'aⁿ na cwila'jomndye naquii' natiamei^m, tixocala'jomndyena cantyja na matsa'ntjom Ty'oots'om.

**Nmeiⁿ cwiwitquioo'
mach'ee Espíritu Santo**

²²Saa luua waa ts'iaaⁿ Espíritu: mach'eeⁿ na m'aaⁿya na wi' n'oⁿya nn'aⁿ, m'aaⁿya na neiiⁿya, m'aaⁿya na tjaa ñomtiu c'oⁿya jo nnom Ty'oots'om, m'aaⁿya na nioom'cheⁿ n'oⁿya quia tixcwe

ljo' cwil'a nn'aⁿ ñ'eⁿndyo, m'aaⁿya na ya nn'aⁿndyo ñequio nn'aⁿ, mach'eeⁿ na cwiteijndeiya nn'aⁿ, cwila'canda^andyo ñ'oom ntyuaaya, ²³mach'eeⁿ na cje cwil'aaya jo ndaa' nn'aⁿ, ndo' na cwiqueⁿndyo cheⁿncjooya xjeⁿ joo na l'ue ts'om sei'a na cal'aaya. Quia cwil'aaya nmei^m juu ljeii na matsa'ntjomna' xocat'uiina' jaa. ²⁴Joo nn'aⁿ na cwiluiindyena cwentaa' Cristo, nnom ts'oom'naaⁿ jnda' ty'ioomna cha'tso na queeⁿ ts'om seiina ñequio na tijo'ndyo na l'ue ts'omna'. ²⁵Quia jo' cha'xjeⁿ na cwitandoo'a cantyja 'naaⁿ Espíritu, mati matsona' na ñnequiaaya na ca'mooⁿ ndaaya chiuu waa na tsam'aaⁿtyaaya.

²⁶Ticatsona' na nla's'andyo nla'scundyō na nl'aaya na nla'lioo'a nn'aⁿ, meiⁿ na nnc'oⁿya na taa' n'oⁿya nt'omcheⁿ nc'iaaya.

Cateijndeiindyō ntyjaa na cwila'yu'

6 'O nn'aⁿ na cwila'yu'yo', xeⁿ m'aaⁿ cwii nn'aⁿyo' na jnda' tju'cje jnaⁿ juu, 'o na cwitsam'aⁿyo' cantyja 'naaⁿ Espíritu, laxmaⁿyo' na cateijndei'yo' jom na c'oomnaaⁿaⁿ nacje 'naaⁿ Cristo, saa cal'a'yo' naljo' ñequio na cwitue'ndyo'cje'yo'. Ndo' ticwiindyō 'o cal'andyo' cwenta cantyja 'naⁿyo', tints'aana' na mati nncju'cje jnaⁿ 'o. ²Cwii ndo' cwiindyō' cateijndei'yo' nn'aⁿyo' na cwila'yu' meiⁿquia na cwitjoomna, ee na nl'a'yo' naljo' nla'canda'yo' ljeii na matsa'ntjomna'.

³Ee xeⁿ na m'aaⁿ ts'om ts'aⁿ na t'maⁿ cwiluiñe' meii' ticatseixmaaⁿ na ljo', manquiu'nn'aⁿñe cheⁿnqueⁿ.

⁴Cwii cwiindyoyo 'o queñe che'nquii cwenta aa mach'ee cha'xjeⁿ na matsona', ee xeⁿ matseicandaañe quia jo' nnda^a nnc'oom na neiiⁿ cautyja 'naaⁿ, nchii ee macwji' cwenta na xcweti mach'ee, nchiiti cwiicheⁿ, ⁵ee cwii cwiindyoyo chooya xuu 'naaⁿya.

⁶Joo nn'aⁿ na cwindye ñ'oom' Ty'oots'om na cwit'mooⁿ nn'aⁿ ndaana, matsona' ñnequiana 'na' na maca'na' naⁿñeeⁿ.

⁷Tiñe'quiandyoyo' na nnquii'nn'a'na' 'o, tjaa 'ñeeⁿ juu na ndaa ntioñ'oom Ty'oots'om, ee mei'njlo'cheⁿ na nnom' ts'aⁿ, majo' jo' nncue'. ⁸Ee ts'aⁿ na ñnequiaañeñ'eⁿ cautyja na l'ue ts'om sei', majuu jo' nnts'aana' cha'cwijom cwiwe' ntjom, nntsei'ndaa'na jom ndo' nncueeⁿeⁿ. Saa xeⁿ mach'eeⁿ yuu na cjawee' ts'om Espíritu, ñnequiaaⁿ na nnlo'ñom tsaⁿñeeⁿ na ticantycwii na wando' añmaaⁿ.

⁹Jo' chii tilanchqueeⁿndyoyo' na nl'aaya yuu naya ee xeⁿ ti'ndyaanc'uaa'ndyoyo, nncue'ntyjoxjeⁿ na nnto'ñooⁿya na ticantycwii na cwitandoo'a. ¹⁰Ndo' nc'e na ljo', cwii cwii ndii' na mañequiaana' na ndaa^a nntei'jndeiya nn'aⁿ, cal'aaya na ljo', majndeiiticheⁿ joo nn'aⁿ na cwila'yuy'a n'om.

Ñ'oom na cwimacandā na ma'moⁿ tsomwaa

¹¹Queⁿyo' cwenta na t'maⁿ ljeii matsa'a. ¹²Joo naⁿñeeⁿ na cwila'jndana na quiandyoyo' na

caluii 'naaⁿ ntjaaⁿyo' cwil'ana na luua' ee l'ue n'omna na ljoyaandye nn'aⁿ judíos ñ'eⁿndyena saa xeⁿ nla'jomndyena cautyja 'naaⁿ ts'oom'naaⁿ na tue' Cristo, nntyjonaⁿñeeⁿ joona. ¹³Ee meiⁿ joo nn'aⁿ na cwila'jndana na caluii 'naaⁿ sei'yo' ticalacandana chiuu t'maⁿ ljeii'ñeeⁿ. Saa cwijoo' n'omna na quiandyoyo' na caluii naljo' cha nnda^a nla's'andye na jndā tantjomna 'o. ¹⁴Saa cautyja 'naⁿya, tijoom cwji's'andyoyo. Mandā macwji's'aya cautyja 'naaⁿ juu na tue' nquii Ta Jesucristo nacjoo' ts'oom'naaⁿ, ee cautyja 'naaⁿ ts'oom'naaⁿ, juu na matseixmaⁿ tsjoomnancue, maqueⁿna' ts'oo cautyja 'naⁿya ndo' mati cwiluiindyoyo ts'oo cautyja 'naaⁿ juuna'. ¹⁵Ee quia na macwjaañena' ts'aⁿ cautyja 'naaⁿ Cristo Jesús, ticajnda meiⁿ na aa jndā tuii 'naaⁿ seiⁿeⁿ oo aa tjaa'naⁿ. Juu na tuiiñexco ts'aⁿ, juu jo' cajnda. ¹⁶Cha'tsondyoyo' nn'aⁿ na cwilajomndyena ñ'oomwaa', quiaa Ty'oots'om na meiⁿcwii ñomtiuu tic'omna jo nnoom ñequio juu na m'aaⁿ na candya' ts'oom joona.

¹⁷Na xuee je' na wjaa wjaatina', meiⁿcwii ts'aⁿ tintseintjaaⁿ ja cautyja 'naaⁿ ñ'oommeiⁿ. Ee cantsaaⁿ na choya cwit'mooⁿna' na cwiluiindyoyo ts'aⁿ na mandiantjomtyeⁿ nnom Ta Jesús.

¹⁸O nn'aⁿya na cwila'yuyoyo' ñequio Jesucristo na cwiluiiñe na matsa'ntjoom jaa, macaⁿ'a na catio'naaⁿñe cha'tsondyoyo' 'o. Amén.

Carta na seicwanom Pablo na m'aⁿ nn'aⁿ tsjoom Éfeso

1 Ja Pablo, ee na l'ue ts'om Ty'oots'om, cwiluiindyo apóstol, ñ'oomwaa' ma'moⁿna' ts'aⁿ na majñom Cristo Jesús ts'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ. Matseicwanoⁿya cartawaa na m'aⁿyo' tsjoom Éfeso na la'xmaⁿyo' cwentaa' Ty'oots'om ndo' na cwila'yu'yo' ñ'eⁿ Cristo Jesús. ²Nquii Tsotyaaⁿya Ty'oots'om na cwila't'maaⁿndyō ñequio Jesucristo na cwiluiñê na matsa'ntjoom jaa, quiana na nnto'ñoom'yo' juu naya na laxmaⁿna ñequio juu na tjañomtiuu c'oom ts'aⁿ jo ndaana.

Matio'naaⁿñe Cristo jaa

³Cwila't'maaⁿndyō nquii Ty'oots'om na cwiluiñê tsoty Jesucristo na matseixmaaⁿ na matsa'ntjoom jaa. Nc'e na matseitjoom'na' jaa ñequio Cristo, jo' xjeⁿ cañoom'lueecheⁿ nc'e Espiritu Santo matio'naaⁿñê jaa ñequio cwii cwii nnom na matseixmaaⁿ na m'aaⁿ cañoom'luee. ⁴Cwitjoocheⁿ na tqeⁿ Ty'oots'om tsjoomnancue, jnda tjeii'ñê jaa na nntseitjoom'na' jaa ñequio Cristo. Luua' s'aaⁿ cha nlqueⁿna' jaa na lju'ndyō jo nnoom, ndo' na tjaa jnaⁿ

cwicolaxmaaⁿya jo nnoom. ⁵Ee na wi' ts'oom jaa jo' chii xjeⁿ na jndyeecheⁿ tjeii'ñê jaa na nluindyō ntseinaaⁿ nc'e Jesucristo, ee luua' tqeeⁿ ee na ljo' l'ue ts'oom na nluii. ⁶Tuii na ljo' cha' cantyja 'naaⁿ jo' nntseit'maaⁿñena' juu naya na matseixmaaⁿ, na cwe' yu tquiaaⁿ na la'xmaaⁿya nc'e nquii Jnaaⁿ na jeeⁿ candya' ts'oom. ⁷Cantyja 'naaⁿ juu na jeeⁿ wi' ts'oom jaa, jo' na macwji'n'maaⁿñê jaa ee na tue' Jnaaⁿ, na matseit'maⁿ ts'oom jnaaⁿya. ⁸Candaⁿya ma'moⁿ Ty'oots'om na wi' ts'oom jaa na matseijnooⁿoⁿ n'ooⁿya ndo' mañequiaaⁿ na cwila'nooⁿa. ⁹Ndo' jnda t'mooⁿ ndaaya juu na l'ue ts'oom na wanty'iuu' tyom'aaⁿna', majuu cantyjati na jnaⁿ cha'tso na seijndaa'ñê na nncjaacandaⁿna'. ¹⁰Juu ñ'oom wanty'iuu'ñeeⁿ ma'moⁿna' na quia nncue'ntyjo xjeⁿ nntseicandaⁿñeñ'eⁿna', matseijndaa'ñê na cha'tso na m'aⁿ cañoom'luee ñequio nnom tsjoomnancue nc'om joo jo' nacje 'naaⁿ Cristo.

¹¹Nc'e na jnda seitjoom'na' jaa ñ'eⁿ Cristo, teiyo tjeii'ñe Ty'oots'om jaa cha na nc'oomna' jaa na ndaaya

cha'na na nndaa' jom, ndo' na nncuaa na ljo' matseiljo'yuna' ñequio na jndā seijndaa'ñê na nnts'aa' ndo' cwiluiina' cha'xje' na cjaawee' ts'oom. ¹²Luaa' waa na mach'ee' cha jā nn'a' judíos na ñentyjaa'ljndyee n'oo'ya Cristo, catseit'maa'ñena' Ty'oots'om cantyja 'naa'yâ. ¹³Ndo' mati 'o nn'a' na nchii judíos quia na jndyeyo' ñ'oom na mayuu' cantyja 'naa' Cristo, majuu ñ'oomxco naya na macwji'n'maa'ñena' 'o, jla'yu'yo' ñ'e'ñê, jo' na jñoom sayo 'o ñequio Espíritu Santo na tsoom na nnto'ñoom'yo'. ¹⁴Manquii Espíritu Santo na tjamei'ntyjee' nnom ñ'oom na cwiljotyē' na maxje' nnto'ñoo'ya ljo' na ñnequiaa Ty'oots'om ndaaya quia na jndā seicandyaañee' nn'a' na nla'xma' cwentaa'a', cha na catseit'maa'ñena' jom na jee' t'ma' cwiluiiñê.

**Quiaa Ty'oots'om na jndō'
n'om nn'a' na cwila'yu'**

¹⁵Cantyja 'naa' nmei' mati ja quia na mandiiya na cwila'yu'ya n'om'yo' ñequio Ta Jesús ndo' na m'a'yo' na wi' n'om'yo' cha'tso nn'a' na lju' n'om, ¹⁶tyoocjomei'ntyjaa'a na mañequiaya na quian'l'uaa'a' cantyja 'na'yo' quia na matseina'ya nnoom. ¹⁷Ty'oots'om caxuee cwiluiiñê, nque' na cwiluiiñê Tsotyē Jesucristo na matsa'ntjoom jaa, maca'a nnoom na cantyja 'naa' Espíritu quiaa' na nla'no'yo' ñ'oom na ma'moo' ndaaya ndo' yati ntsata'jna'yo' jom. ¹⁸Mati catseicanaa'ñê naquii'

nque'yo' cha na nndaa' nla'no'yo' ljo' tseixma' ñ'oom na cwicantyyaa' n'om'yo' na cantyja 'naa' juuna' maquee'ñê 'o, ndo' juu na mañequiaa' na cwicandaa' nn'a' na laxma' cwentaa'a', jee' cajndana' ndo' jee' t'ma' tseixma'na', ¹⁹ndo' mati quiaa' na caliuuya na jee'che' ndya' t'ma' waa na jnei'. Ñequio juu najndeii na matseixmaa' nndaa' nnteijnei' jaa nn'a' na cwila'yuu'a ñ'e'ñê. Ndo' cantyja 'naa' juu najnei' luua', ²⁰s'aa' na tando'xco Cristo na tue', ndo' s'aa' na tjaçjoo ntyjaa' ts'oo' ntyjaya la'ñe' cañoom'luee, ²¹tquee' juu na t'ma'ti cwiluiiñe nchiiti cha'tso na cwiluiitquiendye ndo' mati jo ndaa' cha'tso na cwitsa'ntjom na m'a' cañoom'luee ñequio cha'tso na waa najndā. Juu cwiluii't'ma'ñeti jo ndaa' cha'tso na m'a' je' ndo' mati 'io cha. ²²Mati s'aa' na cha'tso nnom c'om nacje 'naa' juu ndo' s'aa' na juu cwiluiiñe xque' ñ'oom jo nnom tmaa' nn'a' na macwji' Ty'oots'om cwentaa'a', ²³ee tmaa' nn'a' na macwji' Ty'oots'om cwentaa'a' cwiluiiñena' sei' Cristo ndo' matseicanaa'ñee'na' jom nc'e juu tmaa'ñee' ndo' cha'tso na niom, canda' laxma'na' nc'e Cristo.

**Cwilui'n'maa'ndyō nc'e na
jee' wi' ts'om Ty'oots'om jaa**

2 Mañejuu xje' na tquiaa Ty'oots'om na ta'ndo' xco Cristo tquiaa' na 'o tando'yo' meii' na jo nnoom tyola'xma'yo' l'oo nc'e natia ñequio jna' na ñejla'xma'yo', ²mati 'o ñet'om'yo' naquii' natiamei', ñesantyyo'yo' ndo' ñel'a'yo' ljo' na cwil'a nn'a'

tsjoomnancuewaa, cha'xjeⁿ na l'ue ts'om juu espíritu na waa najndeii na m'aaⁿ naquii' jndye na maleichuu xjeⁿ 'naaⁿ'na' nn'aⁿ na tiñe'cal'a chiuu na l'ue ts'om Ty'oots'om. ³Mati tiempo na jndā teinom ñejla'jomndyo naquii' cha'tso natiameiⁿⁱ, ñel'aaya ljo' na queeⁿ n'om seii'a ndo' ñejla'candaā'ndyo ñ'omtiuu 'naaⁿ'ya. Ndo' na ljo' ñel'aaya, juu na matseiw'iityeⁿ Ty'oots'om nn'aⁿ laxmaaⁿ'ya na cat'uiina' jaa cha'xjeⁿ na nnt'uiina' nt'omcheⁿ. ⁴Saa jeeⁿ'cheⁿ ndya' wi' ts'om Ty'oots'om jaa. T'maⁿ waa na candya' ts'oom ñ'eⁿ'ndyo, ⁵ee xjeⁿ na ñet'ooⁿ'ya na l'oo nc'e jnaaⁿ'ya, xjeⁿ'ñeeⁿ tquiaaⁿ na tandoo'xcooya quia na tquiaaⁿ na tando'xco Cristo. Ndo' na ljo', nc'e naya na matseixmaaⁿ, jo' na cwiluii'n'maaⁿ'ndyo'. ⁶Ndo' na tyolaxmaaⁿ'ya l'oo tquiaaⁿ na tandoo'xcooya ñequio Cristo Jesús, ndo' s'aaⁿ na cwimei'ndyuaandyo ñ'eⁿ'ñe cañoom'luee. ⁷Luua' s'aaⁿ cha xuee na cwiwjaana' m'moⁿ'na' na juu na m'aaⁿ na jnda ntyjeeⁿ jaa, jeeⁿ cajnda tseixmaⁿ'na' ñequio juu naya na matseixmaaⁿ nc'e Cristo Jesús. ⁸Nc'e naya 'naaⁿ' Ty'oots'om na cwe' yu, jo' chii cwicaluii'n'maaⁿ'ndyo' ee na cwila'yuya' n'om'yo' ñ'eⁿ'ñe. Meiⁿ nchii laxmaⁿ'yo' na ljo' nc'e cwii na jndā l'a' ncjo'yo', laxmaⁿ'yo' naljo' nc'e mach'eeⁿ na cwicanda'yo' juuna'. ⁹Nchii cwe' waa na jndā s'aa ts'aⁿ jo' na cwilui'n'maaⁿ'ñe, cha nntseicu'na' na nntseis'añe cheⁿ'nqueⁿ. ¹⁰Ee cwiluiindyo ts'iaaⁿ na mach'ee Ty'oots'om. Jndā tqueeⁿ'xcoom jaa cantyja

'naaⁿ' Cristo Jesús cha na cal'aaya cha'tso nnom na maty'iomyana' na ndyu'ñeeⁿ'cheⁿ seijndaa'ñe na cal'aaya.

**Cwiljoyaandyo ñ'eⁿ Ty'oots'om
nc'e na tue' Cristo**

¹¹Jo' chii cjañjoom' n'om'yo' chiuu ñejla'xmaⁿ'yo' cwitjoocheⁿ na cwila'yuya'yo'. 'O nchii tsjaaⁿ judío 'o ndo' nc'e naljo' joona na cwil'ana 'naaⁿ ntjaaⁿ yo'ndaa ndana na naⁿ'nom, cwiluena na 'o tila'xmaⁿ'yo' cwentaa' Ty'oots'om nc'e na tiquil'a'yo' naljo'. ¹²Tiempo'ñeeⁿ nchii cantyja 'naaⁿ' Cristo ñet'om'yo', ñet'om'ndyo'yo' cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ Israel, ee watoⁿⁱ tyom'aⁿ'yo' cantyja 'naaⁿ' ñ'oomtyeⁿ na seijndaa'ñe Ty'oots'om ñequiondye joona, ndo' mati ñ'oom na tsoom ndāāna na nnts'aaⁿ. Xjeⁿ'ñeeⁿ'cheⁿ meiⁿ ticantyyaa' n'om'yo' jom, meiⁿ na nnc'om'yo' cantyja 'naaⁿ'aⁿ. ¹³Saa' je' tjoom' m'aⁿ'yo' ñ'eⁿ Cristo Jesús. Jo' chii 'o na ñet'om'ndyo'yo' ñ'eⁿ Ty'oots'om jndā seicandyoo'ñena' 'o cantyja 'naaⁿ'aⁿ nc'e na tquiaañe Cristo na tueeⁿ'eⁿ cwentaa'yo'. ¹⁴Ee Cristo cwiluiiñe na cwiljoya n'ooⁿ jā nn'aⁿ judíos ñequio 'o na nchii jo' cwiluiindyo'. Jom s'aaⁿ na ñecwii tmaaⁿⁱ laxmaaⁿ'ya na ñet'ooⁿ'ya na we tmaaⁿⁱ jaa, ee seityueeⁿ'eⁿ juu na ñet'ooⁿ na wjeendyo ntyjāā cwii na cha'cwijom tatiom na ñetoⁿ'na' jaa. ¹⁵Ñ'oom na tqueⁿ Moisés jndye nnom tyoqueⁿ'na' xjeⁿ nn'aⁿ. Saa cantyja na tue' Cristo seintycwiina' najndeii na tyotseixmaⁿ ñ'oom'ñeeⁿ. S'aaⁿ na ntycwii jo' cha we ntmaaⁿ'ndyo nncwil'uee'ñe na

nnts'aaⁿ cwii tmaaⁿⁱ xco na tjoom'
 m'aa^{ny}a cantyja 'naaⁿⁱaⁿ. Laa'ti'
 waa na seintycweeⁿ na ticuee' n'om
 nn'aⁿ cwii cwii tmaaⁿⁱ nc'iaana.
¹⁶Nc'e na tue' Cristo nacjoo'
 ts'oom'naaⁿ jo' na seintycwiiñ'eeⁿ
 na m'aⁿntiaa'ndye we ntmaaⁿⁱ
 nn'aⁿ, s'aaⁿ na ñecwii tmaaⁿⁱ joona,
 ljoyaandyena ñ'eⁿ Ty'oots'om.
¹⁷Jndyo Cristo na jndyonquiaaⁿ
 ñ'loom xco na mach'eenal' na
 cwintycwii tia' quii'ntaaⁿⁱ 'o nn'aⁿ
 na tquia ñet'om'yo' cantyja 'naaⁿⁱ
 Ty'oots'om, ndo' mati quii'ntaaⁿ jâ
 nn'aⁿ judíos na candyoo'ti ñet'oqⁿyâ
 cantyja 'naaⁿⁱaⁿ. ¹⁸Nc'e cantyja
 'naaⁿⁱ Cristo jo' na meiiⁿ we ntmaaⁿⁱ
 jaa, wanaaⁿ na nntsaquiaa'a na
 m'aaⁿ Ty'oots'om, cwiluii na ljo' nc'e
 Espíritu Santo. ¹⁹Jo' chii 'o nn'aⁿ
 gentiles tacola'xmaⁿyo' nn'aⁿ na cwe'
 cwiquieya cwii tyuaa na nchii jo'
 tuiindyo'. Xeⁿ nchii je' je' mañecwii
 xjeⁿ cwiluiindyo' ñequio tmaaⁿⁱ
 na cwiluiiñe cwentaa' Ty'oots'om,
 cwiluiindyo' nn'aⁿ na ñecwii w'aa
 'o, ndo' ñequii ñ'eeⁿ ntseinda 'o.
²⁰'O cwiluiindyo' cha'cwijom
 w'aa na jnaⁿna' nacjoo' ts'iaⁿtsjo',
 na tacatyeeⁿ nacjoo' ñ'oom na
 tyoñequia apóstoles ñequio profetas.
 Manquiiti Jesucristo cwiluiiñe
 tsjo' nqui w'aa'ñeeⁿ. ²¹Cristo
 cwiluiiñe tsiaⁿtsjo'ñeeⁿ. Nacjoo'
 juuna' cha'waa w'aa'ñeeⁿ cwijom
 wjaacanda'a'na' hasta na ncue'ntyjo
 na nluiiñena' cwii wats'om na lju'
 cwentaa' Ta Ty'oots'om. ²²Jo' chii
 cha'tsondyo' 'o na seitjoom'na'
 ñ'eⁿ Cristo matseitjoomna' 'o ñ'eⁿ
 nc'iaa'yo' na cwiluiindyo' cwii w'aa
 yuu na nnc'oomñe Ty'oots'om nc'e
 Espíritu Santo.

Toñom Pablo ts'iaaⁿ na nnts'aaⁿ

3 Jnaaⁿⁱ ñ'oommeiⁿⁱ, jo' na ja
 Pablo m'aa^{ny}a praso cantyja
 'naaⁿⁱ Cristo Jesús cha catejndeiiina'
 'o nn'aⁿ gentiles, ²Nc'e na jeeⁿ
 yañe Ty'oots'om, matsona' na
 manquiu'yo' na tquiaaⁿ ts'iaaⁿwaa
 na cats'aaya juuna' naquii'ntaaⁿyo'
 cha na catejndeiiina' 'o. ³Ee t'mooⁿ
 nooⁿya ñ'loom na jeeⁿ wanty'iuu'
 ñetuaa chiuu jndâ seijndaa'ñê,
 ndo' tquiaaⁿ na catsei'noⁿa juuna'.
 Chjoowi' ñ'oom'ñeeⁿ jndâ seiļjeiya
 na matseicwanoⁿya na m'aⁿyo'.
⁴Quia nla'naⁿyo' juuna' quia jo'
 nla'noⁿyo' na matsei'noⁿa ñ'oom
 na wanty'iuu' ñetuaa cantyja 'naaⁿⁱ
 Cristo. ⁵Juu na jeeⁿ wanty'iuu'
 ñetuaa tñquiaa Ty'oots'om na
 nliu nn'aⁿ na ñet'om teiyu juuna',
 cha'xjeⁿ je' ñequio Espíritu Santo
 jndâ t'mooⁿ ndaa apóstoles na lju'
 n'om ñequio profetas. ⁶Luua waa
 ñ'oom na wanty'iuu' ñetuaana':
 Nn'aⁿ na nchii judíos joona, juu
 na nnts'aa Ty'oots'om na ndaa
 nn'aⁿ judíos, mati nnto'ñoomna.
 Matseitjoom'na' joona ñequio seii'
 Cristo, mati mañ'oomna' joona
 naquii' ñ'oom na tso Ty'oots'om na
 nnts'aaⁿ cantyja 'naaⁿⁱ Cristo Jesús.
⁷Macantyya 'naaⁿⁱ ñ'oomwaa' jo'
 na s'aa Ty'oots'om na jndaya na
 mañequiaya juuna' ndaaⁿ nn'aⁿ, ndo'
 tquiaaⁿ najndeii na matseixmaaⁿ
 na ñ'eⁿ mats'aaya tsiaaⁿwaa'.
⁸Quii'ntaaⁿ cha'tsondye nn'aⁿ
 cwentaa' Ty'oots'om na tit'maⁿ
 cwiluiindye, cantyja 'na^{ny}a, ja
 tit'maⁿndyotyâ, nchiiti joona. Saa
 meiiⁿ na ljo', nooⁿ ja tquiaaⁿ ts'iaaⁿ
 na catseicandiiya nn'aⁿ na nchii

judíos na cha'tso na matseixmaⁿ
 Cristo jeeⁿ cajndana' meiⁿ xocandaa
 nntsei'noⁿ ts'aⁿ. ⁹Ndo' ty'loom
 ts'iaaⁿ ja na cats'aaya na c'ooliu
 nn'aⁿ chiuu nncwji'n'maaⁿñê 'o
 nn'aⁿ na nchii tuiindy'o' judíos.
 Quia na jnaⁿjndyeecheⁿna' na
 s'aa Ty'oots'om cha'tsoti na
 maniom seijndaa'ñê na luaa'
 nncuaa, saa hasta quia je'cheⁿ
 matseicanooⁿ na ljo', ¹⁰cha
 cantyja 'naaⁿ juu tmaaⁿ nn'aⁿ na
 macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ
 cha'tsondye na cwiluiitquiendye
 na m'aⁿ cañoom'luee ñequio
 cha'tso na cwitsa'ntjom jo' jo',
 caliuna na jndye nnom na jndo'
 ts'om Ty'oots'om. ¹¹Ty'oots'om
 s'aaⁿ cha'tso nmeiⁿ cha'xjeⁿ nqueⁿ
 jnda seijndaa'ñê na ticantycwii
 na l'ue ts'oom na nncuaa, ndo'
 seicandaa'ñena' naljo' ee Taya
 Jesucristo. ¹²Ndo' nc'e na
 cwila'yuya' n'ooⁿ ñ'eⁿ Jesucristo
 ndo' cwicantycjaa' n'ooⁿya jom,
 jo' na matseicanaa'ñena' na
 cwila'candyoo'ndyo na m'aaⁿ
 Ty'oots'om. ¹³Jo' chii macaⁿa
 ndaa'yo' na tintsei'ndaa'na'
 nquiuyoy' nawil' na matjoⁿya cantyja
 'naⁿyo' ee na ljo', matseit'maaⁿñena'
 'o.

Cristo candya' ts'oom jaa

¹⁴Macwe' jo' na maco'a xtyyaya
 jo nnom Tsotyey Taya Jesucristo,
¹⁵na cantyja 'naaⁿ jom cha'tso yo
 na m'aⁿ cañoom'luee ñequio yo na
 m'aⁿ tsjoomnancue, cwilcwii'na
 xueⁿeⁿ na cwiluiiñê Tsotyena.
¹⁶Nquii Tsotyeyaya waa na jeeⁿ
 cajnda na tjaa ljo' cwii macaⁿna'
 na matseixmaaⁿ. Macaⁿa na

cantyja 'naaⁿ jooa', naquii'
 n'om'yo' ñequiaaⁿ na nnaⁿndyo'
 ndo' nla'xmaⁿyo' najndei na
 cwiluiiñê nc'e Espíritu, ¹⁷cha nndaa
 nnc'oomñe Cristo naquii' n'om'yo'
 nc'e na cwila'yuya' n'om'yo' ñ'eⁿñê
 cha caljotyey na m'aⁿyo' naquii' na
 m'aaⁿ Ty'oots'om na wil' ts'om 'o,
 cha'xjeⁿ njoom ty'e nch'ioo' ts'oom.
¹⁸Mati macaⁿa nnom Ty'oots'om na
 cala'noⁿya'yo' ñequio cha'tsondye
 nn'aⁿ na cwila'yuy' cwanti na t'maⁿ
 na m'aaⁿ Cristo na wil' ts'oom nn'aⁿ,
 ndo' na tco, ndo' na njoom, ndo'
 na ndye. ¹⁹Juu na m'aaⁿ Cristo
 na wil' ts'oom 'o luaa, macaⁿa
 na cala'noⁿyo' na waljoo'cheⁿ na
 t'maⁿna', ndo' na luaa' nla'noⁿyo' jo'
 na nnc'om'yo' na chawaañ'eⁿ naquii'
 n'om'yo' m'aaⁿñe Ty'oots'om.

²⁰Catseit'maaⁿñena' Ty'oots'om
 na jom jndyeyi nndaa nnts'aaⁿ nchii
 cwe' cha'xjeⁿ cwitaaⁿ jaa meiⁿ nchii
 cwe' cha na cwila'tiutyayaya ndo'
 na mateijneiⁿ jaa nc'e najndei
 na matseixmaaⁿ m'aaⁿna' naquii'
 n'ooⁿya. ²¹Jom catseit'maaⁿñena'
 naquii' tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji'
 Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ nc'e Cristo
 Jesús cha'tso ndyu ndo' cha'waati
 xuee na cwii wjaatina'. Amén.

Tjoom' m'aⁿyo' nc'e Espíritu Santo

4 Ja m'aaⁿya w'aancjo jnaaⁿ
 na cwiluiindy'o' ts'aⁿ na
 m'aaⁿñe cantyja 'naaⁿ Jesucristo,
 mats'aaya ty'oo ndaa'yo' na
 c'om'yo' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ cha'xjeⁿ
 na macaⁿna' na c'om nn'aⁿ na
 maqueeⁿñe Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ
 ee mancjo'yo' jo'. ²C'om'yo' na
 nioom' n'om'yo' ndo' yann'aⁿndyo',
 c'om'yo' na t'maⁿ n'om'yo',

canaⁿndyo' ñ'eⁿ nc'iaa'yo' ñequio na wi' n'om'ntyjee'yo'. ³Ñequio na mateijndei Espíritu Santo 'o, calajnda'yo' na ñecwii n'om'yo' ñequio nn'aⁿ na cwila'yu' nc'e na matseitjoom'na' 'o na ya m'aⁿ'yo' ñequiondye jooa. ⁴O nc'e Cristo ñecwii sei' cwiluiindy'o' ndo' ñecwii Espíritu Santo na m'aaⁿñê naquii' n'om'yo', cha'xjeⁿ jnda tqueeⁿñe Ty'oots'om 'o na ñecwii waa na cwicantyyaa' n'om'yo', ⁵m'aaⁿ ñecwiiñe Jesucristo na cwiluiiñê na matsaⁿntjoom, ndo' ñecwii na cwila'yu'ya n'ooⁿya ñ'eⁿñê, ndo' ñe'cwii na cwileits'oomndye nn'aⁿ cantyya 'naaⁿ'aⁿ, ⁶ndo' m'aaⁿ ñecwii Ty'oots'om na nqueⁿ cwiluiiñe Tsotyaaaya na cha'tsondyo, jom cha'tso matsaⁿntjoom ndo' mach'eeⁿ ts'iaaⁿ 'naaⁿ'aⁿ naquii' n'ooⁿya ndo' m'aaⁿñê jo' jo'.

⁷Cwii cwiindy'o cantyyati na jnda jndaa' nnom Cristo na 'naaⁿ' ts'iaaⁿ na matseixmaⁿ, cantyyati jo' naya na macoⁿñom. ⁸Nc'e na luaa' jo' matso ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii:

Quia na tjawaaⁿ cañoom'luee jnda na tando'xcoom na tueeⁿ'eⁿ,
tjachom cha'tso joo na ñet'om nacjoom'm,
ndo' ndaaⁿ nn'aⁿ tquiaaⁿ cwii cwii nnom na 'naaⁿ'na.

⁹¿Ljo' ñe'ca'moⁿ'na' na matsona' na tjawaaⁿ? Matsona' naljo' ee najndyee jndyocueeⁿ nnom tsjoomnancuewaañe. ¹⁰Jom na jndyocueeⁿ majuutyeeⁿ tjawannaaⁿ'aⁿ cañoom'luee cha na cha'tsoti na niom, candaⁿ' ma'moⁿ'na' na m'aaⁿñê. ¹¹Ndo' manquiiyeeⁿ tquiaaⁿ na nt'om

nn'aⁿ cwiluiindy'e apóstoles. Nt'om cwiluiindy'e nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ñ'oom cantyya 'naaⁿ'aⁿ cha cala'yu' nn'aⁿ. Nt'om cwiluiindy'e na cwiñe'quia ñ'oom xco na ya cantyya na nluin'maaⁿñe ts'aⁿ, ndo' nt'om cwiluiindy'e na cwitei'x'ee ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ ndo' nt'omcheⁿ cwitoⁿñoom na 'naaⁿ na cwit'mooⁿ ndaaⁿ nc'iaa. ¹²Luaa' s'aa Cristo, jo' na ya tei'naaⁿ nn'aⁿ na cwila'xmaⁿ cwentaaⁿ'aⁿ na nl'ana ts'iaaⁿ na macaⁿ'na' cha na nncjaawijndyeendye nn'aⁿ na nnc'om cantyya 'naaⁿ'aⁿ, ¹³hasta xjeⁿ na nncue'ntyjo na cha'tsondyo tjoom' nnc'ooⁿya na cwila'yu'ya n'ooⁿya ñ'eⁿñê ndo' na candaⁿ'ya na cwita'jnaaⁿ'aⁿ nquii Jnda Ty'oots'om. Ndo' na ljo' nlaxmaaⁿya nn'aⁿ na jnda tquiee n'om na candaⁿ' nntseijomna' jaa cantyya 'naaⁿ' Cristo. ¹⁴Quia jo' taxocateijomnnda'na' jaa cha'na yocanch'u na tiyo yo cwila'chuii' chiuu waa na m'aaⁿ' n'om. Meiⁿ taxonquiandyo na nleichuuna' jaa cantyya 'naaⁿ' ñ'oom xco na cwe' cantu na cwiñe'quia nn'aⁿ na jeeⁿ jndo' n'om na joo ñ'oom'ñeeⁿ cwi'oochoondyena' nn'aⁿ nato na tixcwe. ¹⁵Quia jo' nc'e na wi' n'ooⁿya nn'aⁿ, calanaⁿ'ya ñ'oom na mayuu', matsona' na catsanajndaⁿ'ya cantyya 'naaⁿ cha'tso nnom chiuu waa na m'aaⁿ'ya nc'e na matseitjoom'na' jaa ñ'eⁿ Cristo na cwiluiiñê xqueⁿ tmaaⁿ' jaa na laxmaaⁿ'ya seiiⁿ'eⁿ. ¹⁶Ndo' cantyya 'naaⁿ' Cristo, jaa na cwiluiindy'o seiiⁿ'eⁿ, matseijomna' cha'na tjacañjoom'ñe seii' ts'aⁿ,

ndo' juu jo' quia ya t'uii'na' ñequio cwii cwii nnom na tjacañjoom'ñe ts'aⁿ, quia jo' tjoom' m'aaⁿna', ndo' nc'e jo' ya wjanajndei juuna'. Ndo' jaa na cwiluiindyō seiⁿeⁿ, nntsawijndaaya na wi' n'ooⁿya nn'aⁿ.

**Cwiluiindyoxcoo na
cwila'yuu'a ñ'eⁿ Cristo**

¹⁷ Jo' chii nc'e nquii Ta Jesús matsa'ntjoom jaa, luua ñ'oom na matsjoo ndaa'yo'. Tsacwi'ntyje'yo' na matseijomna' 'o cha'na nn'aⁿ na tyootioondye l'ō Ty'oots'om. Ee joona m'aⁿna ñomtiuu 'naaⁿna na cwe' ts'iaaⁿndyo joona'. ¹⁸ Ee juu na cwila'noⁿna matseijomna' cha'cwijom na jaaⁿñe. Ee juu na wando' Ty'oots'om ticuaana' ñ'eⁿndyena ee ticala'noⁿna cantyja 'naaⁿaⁿ nc'e na quie' n'omna. ¹⁹ Jnda s'aana' na tajnaaⁿtona natia na cwil'ana, cwiñequiandyena nnom ljo' na queeⁿ ts'om seiina cha ñequio na neiiⁿna nndaq̄ nlaañ'eⁿna cha'tso nnom ljo' na ticaty'iomyana'. ²⁰ Saq̄ 'o nchii luua' waa ñ'oom na tyot'mooⁿ nn'aⁿ cantyja 'naaⁿ Cristo ndaa'yo', ²¹ xeⁿ na mayuu' jndye'ya'yo' ñ'oom'm ndo' jla'noⁿyo' na ñ'oom na mayu'cheⁿ juuna', ²² quia jo' cantyja 'naaⁿ chiuu waa na ñet'om'jndyee'yo', catjei'ndyo' cantyja 'naaⁿ natia na ñeseiqueeⁿ ts'om seiⁿyo' ee juu jo' tseixmaⁿna' cwii na jnda tei'ndaa'ñ'eⁿ na joo natia'ñeeⁿ cwinquio'nn'aⁿna' ts'aⁿ. ²³ Macaⁿna' na cala'xco'yo' cantyja 'naaⁿ espíritu 'naⁿyo' ñequio na m'aaⁿ n'om'yo', ²⁴ ndo' na c'omxcondyo' cha'cwijom ts'aⁿ na macwee liaa xco na juu jo'

cwiluiñena' cantyja na l'ue ts'om Ty'oots'om na cwiwitquioo' jo' quia na mach'ee ts'aⁿ na maty'iomyana' ndo' lju' wjaam'aaⁿ.

²⁵ Jo' chii tacalaneiⁿyo' cantu, cwii ndo' cwiindyō' catseineiⁿ ñ'oom na mayuu' ñ'eⁿ nc'iaa' ee cha'tsondyo cwiluiindyō cwii cwii nnom ljo' na tjacañjoom'ñe sei' Cristo.

²⁶ Quia matsei'w'ii' x'ia', tintseitjooⁿdyu'ti' nnoom na jndaa'jom nntseicamaaⁿndyu' na tincja'cwaaⁿya' jom. ²⁷ Tiñenquia'yo' meiⁿcwii nnom na tsa'jndii nndaq̄ nnts'aaⁿ xjeⁿ 'o.

²⁸ Ñeeⁿ 'o na ñex'uee, je' tanch'ueeti, je' cats'aayaaⁿ ts'iaaⁿ na yati cha nncuaa ljo' na nndaq̄ nnteijneiⁿ nt'omcheⁿ na matseitjooⁿna' joona.

²⁹ Meiⁿcwii ñ'oomntjeiⁿ talaneiⁿyo', macandā calaneiⁿyo' ñ'oom naya na nnteijndeiina' ts'aⁿ na nncjaawijndeiityeeⁿ, ndo' nn'aⁿ na ndye ñ'oom'ñeeⁿ nntio'naaⁿñena' joona.

³⁰ Ndo' til'a'yo' cwii nnom na nntseichjoo'na' ts'om Espíritu Santo na cwiluiñe Ty'oots'om, nquii na ñequio juu ty'ioom sayo 'o, cha jndaa' ñ'eeⁿ 'o xuee quia na nlnui'n'maaⁿndyeyñ'eⁿ nn'aⁿ.

³¹ Ca'ndye'yo' cha'tso nnom na cwil'a na matsei'ndaa'na' n'om'yo', cha'na nntseiw'ii' ts'aⁿ x'iaaⁿaⁿ, nntseilioo'ñe ts'aⁿ ñ'eⁿ x'iaaⁿaⁿ, c'uaa c'uaati ñ'om na matseijmeiⁿñê nnom x'iaaⁿaⁿ, maju' ts'aⁿ ñ'oom wi' nacjoo' x'iaaⁿaⁿ, ñequio chatso nnom ljo' na tis'a.

³² Cal'a'yo' na ya nn'aⁿndyo' ñ'eⁿ nc'iaa'yo', c'oom na wi' n'om'yo'

joona, cala't'maⁿ n'om'yo' nc'iaa'yo'
cha'xjeⁿ mati matseit'maⁿ ts'om
Ty'oots'om 'o nc'e Cristo.

**Luaa maca'na' na c'om
ntseinda Ty'oots'om**

5 Nc'e na cwiluiindy'o' ntseinda
Ty'oots'om na m'aaⁿ na
jeeⁿ candya' ts'oom 'o, jo' na
maca'na' na caluii'ndyo' cha'xjeⁿ
nqueⁿ. ²C'om'yo' na jnda nquiu'yo'
mei'nquia nn'aⁿ cha'xjeⁿ Cristo
ty'oom na candya' ts'oom jaa, ndo'
tquiaañê na tueeⁿeⁿ cwentaaya.
Ndo' na ljo' s'aaⁿ s'aana' ntyjii
Ty'oots'om ñ'eⁿñê cha'cwijom
catsmaⁿ na cwila'cuee' nn'aⁿ judíos
cha nntseit'maⁿ ts'oom joona
jnaa'na. Manc'e jo' chii tío na jeeⁿ
tjawee' ntyjii Ty'oots'om ñ'eⁿñê
cha'cwijom cwii jndye cachi.

³Saa quii'ntaaⁿ 'o na cwiluiindy'o'
nn'aⁿ cwentaa' Ty'oots'om ticatsona'
meiⁿ cwe' na nlanei'yo' ñ'oom
cantyja 'naaⁿ na cwe' nnc'oomya
ts'aⁿ ñ'eⁿ x'iaa' ndo' cha'tso nnom
ñ'oomtia, oo aa queeⁿ ts'om ts'aⁿ
na ñe'cwityañê. ⁴Ticatyi'omna' na
nlanei'yo' mei'nquia nnom ñ'oom
ntjeiⁿ oo ñ'oom wi', oo ñ'omjnaaⁿ
na cwila'neiⁿ nn'aⁿ. Nchii jo' na
nl'a'yo'. 'O cjaañjoom' n'om'yo'
cwii cwii nnom na cantyja 'naaⁿ
joo jo' ññe'quia'yo' na quian'uaa'
Ty'oots'om. ⁵Ee manquiu'yo' na
juu ts'aⁿ na cwe' nnc'oomya ñequio
x'iaa' oo na nntseiqueeⁿ ts'om na
ñe'cwityañê, jo' jo' matseijomna'
cha'na quia na matseit'maaⁿñe
ts'aⁿ cwii na cwe' nn'aⁿ nl'a, ndo'
na ljo' nntseicu'na' na nncjaaquiee'
tsaⁿñeeⁿ cantyja na matsa'ntjom
Cristo ñ'eⁿ Ty'oots'om. ⁶Mei'cwii

ts'aⁿ tinquio'nn'aⁿyo' na ndu'yo'
ñ'oom ntjeiⁿ nnom, ee macwe'
jnaaⁿ jo' juu na t'maⁿ nntseiw'ii
Ty'oots'om nnt'uiina' nn'aⁿ na
tilañ'oom'ndyena chiuu na
matseicañeeⁿ joona. ⁷'O til'a'yo'
cha'xjeⁿ na cwil'ana.

⁸Ee 'o jnda ñet'om'yo' cantyja
'naaⁿ na jaaⁿñe saa je' na
jnda seitjoom'na' 'o ñequio Ta
Jesucristo, c'om'yo' cantyja 'naaⁿ
naxueeñe, ⁹ee juu naxueeñe quia
na matseixueeñena' naquii' ts'om
ts'aⁿ, mach'eená' na yats'aⁿñê, xcwe
mach'eeⁿ ndo' mayom'm ñ'oom
na nntseineiⁿ. ¹⁰Calajnda'yo' na
nntsawi'naⁿyo' na nl'a'yo' cha'tso
yuu na macjaawee' ntyjii Ta Jesús
ñ'eⁿndyo'. ¹¹Ticala'jomndyo' ñequio
ljo' na tjaa yuu l'ue na cwil'a
nn'aⁿ na m'aⁿ cantyja 'naaⁿ na
jaaⁿñe. 'O cala'canoⁿyo' na tixcwe
ljo' cwil'ana. ¹²Ee mach'eená' na
jnaaⁿ ts'aⁿ na nntseineiⁿ ljo' na cwe'
nty'iu cwil'a naⁿñeeⁿ, ¹³saa quia
na jnda seicanoⁿ naxueeñe cha'tso
ljo' na cwe' nty'iu cwiluii, quia
jo' cwiwitquioo'ya. Ee juu naxuee
matseicanoⁿna' cha'tsoñ'eⁿ ljo' na
wanty'iuu' niom. ¹⁴Cantyja 'naaⁿ
luaa', luaa matsona':

Calcwi' 'u na watsu',
quicantyja' na wa' qui'ntaaⁿ l'oo
cha na ññequiaa Cristo na xuee
nnc'oom'.

¹⁵Cantyja 'naaⁿ nmeiⁿ cal'andyo'
cwenta cantyja chiuu waa na
tsam'aⁿyo'. Tinc'om'yo' na cwe'
tijndo'to n'om'yo', 'o c'om'yo'
na jndo'ya n'om'yo'. ¹⁶Jo' chii
queⁿndyo' na nl'a'yo' yuu na
maty'iomyana'. Meiⁿ tila'catsuu'yo'
xuee 'naⁿyo' na cwe' chutindy'o, ee

cwii cwii xuee jaawiwi'ti. ¹⁷Til'a'yo' cwii nnom na cwe' nl'a'to'yo', cala'nq'ya'yo' ljo' l'ue ts'om Ta Ty'oots'om na nl'a'yo'. ¹⁸Tinc'om'yo' na candye'yo', ee na luaa' nl'a'yo' wjaachuna' 'o na nntsuundy'o', 'o c'om'yo' na too'ndyo' ñ'eⁿ Espíritu Santo. ¹⁹Cala'na'yo' ñ'oom na cho salmos na ndye'yo' ñ'eⁿ nc'iaa'yo' ndo' cata'yo' cha'tso nnom na ya nnta ts'aⁿ na cwila't'maa'ndyo' Ta Ty'oots'om ñequio na xcwee'ya n'om'yo'. ²⁰Ñequiicheⁿ quia'yo' na quian'uaa' Tsotyaa'ya Ty'oots'om cantyja cha'tsoti na matio'ñaa'ñê 'o ñequio xuee' Taya Jesucristo.

Ñ'oom cantyja 'naa' nn'aⁿ na t'unco.

²¹Catue'ndyo' cje'yo' ndaa nc'iaa'yo' na cwila'yu' nc'le na t'ma'ñe Ty'oots'om nqui'yo'.

²²O yolcu na m'aⁿ s'aa'yo' cal'a'yo' ljo' na l'ue n'omna cha'cwijom cwindye'ntjom'yo' nnom nquii Ta Jesucristo. ²³Ee tsaⁿ's'a cwiluiñê xqueⁿ scoom'm, cha'xjeⁿ Cristo cwiluiñê xqueⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ ndo' na macwji'n'maa'ñê tmaaⁿ'ñeeⁿ, ee cwiluiñena' seiiⁿ'eⁿ, ²⁴ndo' cha'xjeⁿ t'maaⁿ nn'aⁿ na cwila'yu' maju'ñecje nnom Cristo, maluaa' macaⁿ'na' na joo yolcu na jnda t'unco catuee'ndyecjena ndaa s'aana.

²⁵Naⁿnom na m'aⁿ lcuu c'omna na jnda nquiuna joo cha'xjeⁿ Cristo ty'oom na candya' ts'oom tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ ndo' na tquiaañê na tueeⁿ'eⁿ cwentaana. ²⁶Luaa' s'aaⁿ cha na nntseixmaⁿ tmaaⁿ'ñeeⁿ cwentaa' Ty'oots'om

ndo' tqueⁿ ljoom'm juuna' quia na teits'oomndyena ndo' ñequio na tyondyena ñ'oom'm, ²⁷cha ññequiaa cheⁿnqueⁿ tmaaⁿ'ñeeⁿ nnom na neiⁿncoo' caxuee tseixmaⁿ'na, na tjaa yuu na cwajndii cantyja 'naaⁿ'na' meiⁿ tjaaⁿ'naⁿ na cantseiiⁿ'na' meiⁿ tjaa cwiicheⁿ na nljei' na ticuaaya cantyja 'naaⁿ'na', na ñequiicheⁿ tseixmaⁿ'na' cwentaa' Ty'oots'om ndo' candaa'ñ'eⁿ matseixmaⁿ'na' cwentaaⁿ'aⁿ. ²⁸Maluaa' waa na matsona' na c'oom tsaⁿ's'a na wi' ts'oom scoom'm cha'xjeⁿ jnda ntyjeeⁿ seiiⁿ'eⁿ. Ee ts'aⁿ na wi' ts'om scuu' ma'moⁿ na jnda ntyjiiñe cheⁿnquii. ²⁹Ee tjaa 'ñeeⁿ quich'ee na jndoo'ñe cheⁿnquii. Macwaaⁿ'aⁿ nantquie cha nnc'oom na yaaⁿ'aⁿ. Ndo' cha'xjeⁿ Cristo mach'eeⁿ cwentaa' jaa tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ, maluaa' matseijomna' na cateix'ee ts'aⁿ scoom'm. ³⁰Ee jaa tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ, cwiluiindy'o seii' Cristo na cha'waañê. Ndo' cwii cwiindy'o matseijomna' cwii cwii nnom na matseicañjoom'na' jom. ³¹“Jo' chii tsaⁿ's'a n'ñeeⁿ tsotyeeⁿ tsoñeeⁿ cha na nntseitjoom'na' jom ñ'eⁿ scoom'm ndo' wendyena nla'xmaⁿ'na ñecwii ts'aⁿ.” ³²Jeeⁿ t'maⁿ matseixmaⁿ ñ'oomwaaⁿ na jeeⁿ wanty'i'uu' waana'. Saa jaa matseijoom'ndyo ñ'oommeiⁿ cantyja 'naaⁿ'na' Cristo ñequio tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ. ³³Saa ñ'oom na macanda, cwii ndo' cwiindy'o 'o c'oom na jnda ntyjii scuu' cha'xjeⁿ na jnda ntyjiiñe cheⁿnquii ndo' mati 'o naⁿlcu cala'l'uee'ndyo' s'aa'yo'.

**Luaa macaⁿna' na c'om
nda nn'aⁿ na cwila'yu'**

6 'O yonch'u, nc'e na cwila'yu'yo' ñequio Jesucristo, laxmaⁿyo' na c'om'yo' na ndyaandyo' jo ndaa nn'aⁿ na nda o' ee maty'iomyana' na nl'a'yo' naljo'. ²Ee ljeii najndyee na matsaⁿntjomna' chuuna' ñ'oom na tso Ty'oots'om na nnts'aaⁿ. Matsona': "Catseit'maaⁿndyu' tsoty'e' ñ'eⁿ tso'ndyo' ³cha na nnc'oom' na neiⁿ ndo' tco xueechu' nnom tsjoomnancuewaa." ⁴Ndo' 'o je', na m'aⁿ nda'yo' til'a'yo' cwii nnom na nla'l'ioo'ndyena, 'o cala'quie'yo' joona ñequio ñ'oom na matsejndõ'na' n'omna chiuu nnc'omna ndo' cat'mõⁿyo' ndaaⁿna na candya' ts'om Ta Jesucristo joona.

**Ñ'oom cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na
teil'uandye na cwindye'ntjomtyeⁿ**

⁵'O nn'aⁿ na teijndandyo', c'om'yo' na ndyaandyo' ndaa patrom 'naⁿyo', catue'ndyo'cje'yo' ndaaⁿna ndo' ñequio na nquia'yo cala't'maaⁿndyo' joona ñequio na xcwee' n'om'yo' cha'xjeⁿ nquiu'yo' na cwindye'ntjom'yo' nnom nquii Cristo. ⁶Nchii cwe' quia na jndoo'na jo' na cwiqueⁿndyo' ts'iaaⁿ na cwil'a'yo'. 'O cal'a'yo' na ljo' ee na manquiu'yo' na nnom nquii Cristo m'aⁿ'tyeⁿyo' moso, ndo' ñequio na xcwee' n'om'yo' cwil'a'yo' yuu na l'ue ts'om Ty'oots'om. ⁷Ts'iaaⁿ na nl'a'yo', cal'a'yo' juuna' ñequio na tinc'uaa' n'om'yo', cha'xjeⁿ nnom nquii Ta Jesucristo na cwindye'ntjom'yo', nchii cwe' ndaa nn'aⁿ.

⁸Ee manquiu'yo' na cwii cwii ts'aⁿ, aa m'aaⁿtyeeⁿ moso oo aa m'aaⁿ xjeⁿ 'naaⁿ nqueⁿ, saa Ta Jesús ñnequiaaⁿ na nncõ'ñom cantyjati na ya na ñes'aa. ⁹Ndo' 'o je' patrom, majo'ti cal'a'yo' ñequio nn'aⁿ na m'aⁿ'tyeⁿ moso 'naⁿyo' meiⁿ nchii na nndu'yo' cwii ñ'oom na ntseicaty'uenal joona. Ee cjañjoom' n'om'yo' na 'o ñ'eⁿndye joona cañoom'luee m'aaⁿ Ta Jesús na matsaⁿntjoom jaa. Ndo' jo nnom jom ñecwii xjeⁿ cwila'xmaaⁿya.

L'o ts'iaaⁿmeiiⁿ cwil'uee'ndyo

¹⁰'O nn'aⁿya, Ta Jesús tjacantyja najndei na matseixmaaⁿ. Cantyja 'naaⁿ jo' c'oom' jndei' n'om'yo' nc'e matseitjoom'na' 'o ñ'eⁿñê. ¹¹Cwil'uee'ndyo' cha'tso nnom l'o ts'iaaⁿ ndia' na jnda tquiaa Ty'oots'om ndaa'yo', cha na nndaⁿ nnaⁿndyo' nacjoo' cha'tso nnom na manquiu'nn'aⁿ tsaⁿjndii 'o. ¹²Ee nchii cwe' ñequio nn'aⁿ na la'xmaⁿ seii ñequio ndei cwil'aaya tia'. Jaa m'aaⁿya nacjoo najnda na wi'ndye na titquioo' na m'aⁿ jo ndo' ljo'luee, joo na waa najnda na cwiqueⁿ xjeⁿ, na cwitsaⁿntjom, ndo' nt'omcheⁿ na cwitsaⁿntjom tsjoomnancue jaaⁿwaañe. ¹³Jo' chii cwil'uee'ndyo' cha'tsoñ'eⁿ l'o ts'iaaⁿ cwentaa ndia' na mañequiaa Ty'oots'om cha quia na nncue'ntyjo xuee na wi' nntjom'yo' nndaⁿ nnaⁿndyo' ndo' na jnda jndaⁿ jnaⁿndyo' tia', ndicwaⁿ meiⁿ'ntyje'tyeⁿyo'. ¹⁴Cwintyje'tyeⁿyo' cwentaaⁿaⁿ na cwil'uee'ndyo' ñ'oom'm cha'xjeⁿ sondaro matseityeeⁿ xcweeⁿeⁿ ñequio tjaⁿ, cal'a'yo' na maty'iomyana' ee juuna'

nncwañoom'na' 'o cha'xjeⁿ cotom xjo wañoom'na' sondaro. ¹⁵Cha'xjeⁿ m'aaⁿc'eeñe sondaro na mañjoom lcoom'm na wjaⁿ tia', mati 'o ñequii'cheⁿ c'om'c'eendyo' na nntsanquia'yo' ñ'oom na ya na mañequiaana' na cwiljoya ntyjii Ty'oots'om ñ'eⁿ nn'aⁿ. ¹⁶Tsaⁿjndii majoom'm ndo nacjo'yo' na too' chom. Cha'xjeⁿ tjaⁿ tmeiⁿ mawañoom'na' sondaro na tinc'oom ndo jom, maluaa' cwil'uee'ndyo' juu na cwilayu'ya n'om'yo' cha nlandu'yo' ndo na maju' tsaⁿjndii nacjo'yo'. ¹⁷Juu na macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om nn'aⁿ cwil'uee'ndyo' juuna' na nncwañoom'na' 'o cha'xjeⁿ tjaⁿxqueⁿ xjo' mawañoom'na' xqueⁿ sondaro ndo' mati cwil'uee'ndyo' ñ'oom'm cha'xjeⁿ xjo espada na mañequiaa Espíritu Santo ndaa'yo'. ¹⁸Tintsacwintyje'yo' na cwilaneiⁿ'yo' nnom Ty'oots'om cha'xjeⁿ na mañequiaa Espíritu Santo naquii' n'om'yo', ñequii'cheⁿ cala'ty'oondyo' ndo' cataⁿ'yo' nnoom, tincwintqueⁿ'yo', ñequii'cheⁿ na c'om'c'eendyo' na calaneiⁿ'yo' nnoom cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ cwentaaⁿ'aⁿ. ¹⁹Mati calaneiⁿ'yo' nnom Ty'oots'om cantyja 'naⁿya na cateijneiⁿ ja ñ'oom na nntseinaⁿ'ya nndaⁿ nn'aⁿ meiⁿ tintseicatyu'ena' ja na

ññequiaya na caliu nn'aⁿ chiuu waa ñ'oom na jeeⁿ wanty'iuu' waa na nluin'maaⁿñe ts'aⁿ. ²⁰Jnda ty'ioom ts'iaaⁿ ja na mañequiaya ñ'oom naya 'naaⁿ'aⁿ, ndo' cwe' jnaaⁿ jo' na m'aaⁿya w'aancjo, calaneiⁿ'yo' nnoom na c'oⁿt'maaⁿndyo' ts'ooⁿ'ya na nntseinaⁿ'ya juuna' ndaaⁿ nn'aⁿ cha'xjeⁿ matsona' na cats'aa.

**Ñ'oom na jaantycwii na
matseiljeii Pablo cartawaañe**

²¹Ti'nn'aⁿya Tíquico, tsaⁿ na jeeⁿ jnda ntyjiiya, jom jeeⁿ xcwee' ts'oom ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ta Jesús, jom ntseicañeⁿ 'o chiuu waa na m'aaⁿya cha caliu'yo' ljo' mats'aaya. ²²Cwe' jo' na majñooⁿ'ya jom na m'aⁿ'yo' na catseicañeⁿ 'o chiuu waa na m'aaⁿya ñjaaⁿ cha na ññequiaana' na t'maⁿ n'om'yo'.

²³O nn'aⁿya na cwila'yu'yo', nquii Ty'oots'om na cwiluiiñê Tsotyaaⁿya ñequio Jesucristo na cwiluiiñê na matsaⁿntjoom jaa, quiana na nnda'yo' na meiⁿcwii ñomtiuⁿ tic'om'yo' jo ndaaⁿ na ndo' na cato'ñoom'yo' na m'aⁿna na wi' n'omna 'o ee cwila'yu'ya n'om'yo' ñ'eⁿndyena, ²⁴juu naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om, quiaaⁿ juuna' ndaaⁿ cha'tsondye nn'aⁿ na ticala'chuii' na m'aⁿ na jnda nquii Taya Jesucristo.

Carta na seicwanom Pablo na m'aⁿ nn'aⁿ Filipos

Xmaⁿndye nn'aⁿ na
cwila'yu' tsjoom Filipos

1 Maja Pablo ñequio Timoteo
cwiluiindyô nn'aⁿ na
cwindye'ntjomtyeⁿ nnom
Jesucristo, cwilaljeiiyâ cartawaañe,
cwilacwanooⁿyâ juuna' na m'aⁿ 'o
na cwila'yu'yo' tsjoom Filipos na
cwila'jomndyo' ñ'eⁿ Cristo Jesús,
ñequiondyo' 'o na cwijndo'yo' ts'iaaⁿ
'naaⁿ Ty'oots'om ñequio 'o na
cwindye'ntjom'yo' ndaaⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ
na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ.
²Nquii Tsotyaaⁿya Ty'oots'om ñequio
Ta Jesucristo quiana na candaⁿ'ya
nnto'ñoom'yo' naya na la'xmaⁿna
ñequio juu na tjaa ñomtiuu c'oom
ts'aⁿ jo ndaana.

Macaⁿ Pablo cwentaa
nn'aⁿ na cwila'yu'

³Cwii cwii ndii' na macjaañjoom'
ts'ooⁿya 'o, nnom Ty'oots'omya,
mañequiaya na quianl'uaaⁿ'aⁿ
cantyja 'naⁿyo'. ⁴Quia na
matseinaⁿya nnoom, ñequio na
neiⁿya macaⁿ'a na cateijneiⁿ 'o na
cha'tsondyo'. ⁵Ee cantyjati xuee
najndyee hasta xjeⁿ je'cheⁿ, ñecwii
cwila'jomndyô naquii' ts'iaaⁿ na

cwiñequiaayâ ñ'oom naya 'naaⁿ
Ty'oots'om. ⁶Ee ntyjiiyaya na juu
ts'iaaⁿ nayawaañe na to' Ty'oots'om
naquii' n'om'yo', ñe'cwii tco nnts'aaⁿ
na nncjaacandaⁿ'ñ'eⁿna' hasta
xjeⁿ na nncwjee'nnda' Jesucristo.
⁷Maxjeⁿ maty'iomyana' na luaa'
m'aaⁿ ts'ooⁿya cantyja 'naaⁿ
cha'tsondyo' ee na jeeⁿ jnda ntyjiiya
'o na cwila'jomndyo' ñ'eⁿndyo naya
na matseixmaⁿ Ty'oots'om, meiiⁿ
na m'aaⁿya w'aancjo oo meiiⁿ na
meiⁿntyjaa'a jo ndaaⁿ na maⁿ'naaⁿ
na mawañoⁿ'a ñ'oom naya 'naaⁿ'aⁿ
oo na mañequiaya ñ'oom ndaaⁿ nn'aⁿ
cantyja na macwji'n'maaⁿ'ñê nn'aⁿ.
⁸Ee mantyjiiindaⁿ'ñe Ty'oots'om
na jeeⁿ jnda ntyjiiya 'o nc'e juu na
m'aaⁿ Jesucristo na jeeⁿ candya'
ts'oom 'o cha'xjeⁿ na jeeⁿ wi' ts'oom
yuscu jnaaⁿ na 'ndaañe. ⁹Macaⁿ'a
nnom Ty'oots'om na nnc'om'ti'yo'
na jnda nquii'yo' nc'iaa'yo',
ñequio na jndo'ti n'om'yo' ndo'
na nla'noⁿ'ti'yo' cha'tso, ¹⁰cha
nndaⁿ nntjei'yo' cwentaaⁿ cwaaⁿ cwii
nnom na xcweti tseixmaⁿ'na'. Ee
na ljo' nndaⁿ nnc'om lju'ndyo' na
cwitsam'aⁿ'ti'yo' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ,
meiⁿ ticalaxmaⁿ'yo' nn'aⁿ na
cwila'tjoondye jo nnom Cristo xuee

quia na nncwjee'nnaaⁿaⁿ, ¹¹ndo' na luaa', nleil'uee'ñe Jesucristo joo na jnda jla'jomndyo' ñ'e'ñê na nntseijomna' joona' cha'cwijom cwii ntjom na cwiwe' na cantyja 'naa' joona' nntseit'maa'ñena' Ty'oots'om.

**Yocheⁿ na wa'ndo'a
nndi'tjoⁿya nnom Cristo**

¹²O nn'aⁿya na cwila'yu'yo', l'ue ts'ooⁿ na cala'noⁿ'yo' na joo nawi'meiⁿ na matjoⁿ'ya, mayuu'cheⁿ cwiteijndeina' na 'oonndye nn'aⁿ ñ'oom naya na macwji'n'maa'ñe Ty'oots'om nn'aⁿ. ¹³Ee cha'tso nn'aⁿ na m'aⁿ wats'iaaⁿ ñequio nt'omcheⁿ nn'aⁿ, manquiuyana na m'aaⁿya w'aancjo nc'e na majontyjoya cantyja 'naaⁿ Cristo. ¹⁴Ndo' majndyeti nn'aⁿ na cwila'yu' na cwinty'iaana na m'aaⁿya praso, cwin'omt'maaⁿndyena n'omna na ti'maaⁿ n'omna cwilaneiⁿ na ñ'oom' Ty'oots'om ñequio na cwicantyyaa' n'omna Ta Jesús.

¹⁵Ñ'oom na mayuu' na cwantindye joona cwilaneiⁿ na ñ'oom'ñeeⁿ na taa' n'omna ja ndo' ñequio na ñe'cwinom'na ja, saa nt'omcheⁿ ñequio na xcwee' n'om cwil'ana ts'iaaⁿñeeⁿ. ¹⁶Saa nt'omndyena cwiñequiana ñ'oom'ñeeⁿ na ñequi'cheⁿ m'aaⁿ n'omna cantyja 'naaⁿ nquieena, tixcwee' n'omna ee cwila'tiuuna na cwil'ana na ljo', cha nnchjeetina' ja na m'aaⁿya praso, ¹⁷saa nt'omndyena cwiñequiana ñ'oom'm ee na jnda nquiuna ja. Ee cwila'noⁿ'yana na ty'iom Ty'oots'om tis'aaⁿ ja na nncwintyyaa'a jo ndaa na'maⁿn'iaaⁿ tsjoomwaañe.

S'aaⁿ na ljo' ee l'ue ts'oom na nncwji'yuu'ndyo ñ'oom naya 'naaⁿaⁿ ndaana. ¹⁸Saa meiiⁿ na luaa' waa tjaa na coch'eena' ja, ee meiiⁿ na xcwee' n'omna oo na aa tixcwee' n'omna na cwiñequiana ñ'oom cantyja 'naaⁿ Cristo, m'aaⁿya na neiⁿya na ljo'.

Ndo' nnc'ooⁿtyaya na neiⁿya, ¹⁹ee ntyjiya na cha'tso nmeiiⁿ nntseijndaa'ñena' na nndyaandyo w'aancjo nc'e na cwilaneiⁿ'yo' nnom Ty'oots'om cantyja 'naⁿya ndo' na mateijndei nqui Espiritu na cwiluiñe Jesucristo ja. ²⁰Ee ntyjaa'ya cwii ts'ooⁿ na tixonquiaa Ty'oots'om na nnts'aa cwii na cantyja 'naaⁿ jo' nlui'jnaaⁿndyo, xeⁿ nchii ñequio na t'maⁿya ts'ooⁿ nndaa nntseinaⁿ ndaa cha'tsondey nn'aⁿ ndo' na maje' ndo' 'iocha luaa' nleitquoo' cantyja 'naⁿya na tjacantyya na t'maⁿ cwiluiñe Cristo, meiiⁿ na nncwando'tya oo meiiⁿ na nntseicuee'tona' ja. ²¹Ee cantyja 'naⁿya, meiiⁿ xeⁿ nncwando'a, maxjeⁿ nnom Cristo nndi'ntjoⁿ'ya, ndo' xeⁿ nla'cuee'na ja, majo' t'maⁿ'ti naya 'naⁿya. ²²Saa xeⁿ na aa nncwando'tya nndaa nnts'aatya ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ta Jesús, jo' chii ticaljei cwaaⁿ cwii na we joo nmeiⁿ na nncwji'ndyo. ²³Ee quii'ntaaⁿ we nmeiⁿ, jeeⁿ jndei'na' cwaaⁿ cwii na nncwji'ndyo nayati, ee xeⁿ nnc'iq nncjo na m'aaⁿ Cristo, na juu jo' jndati tseixmaⁿ'na' cantyja 'naⁿya, ²⁴saa cantyja 'naaⁿ cwiicheⁿ luaa' macaⁿ'na' na nncwando'tya cha cateijndeina' 'o. ²⁵Ndo' na mantyyiiyaya na ljo', matsei'noⁿ'a na nnc'oⁿ'tya cantyja 'naⁿ'yo' cha nnteijndeiina' 'o na nntsatsati'yo' cantyja 'naaⁿ Cristo ndo' na

t'maⁿti nñequiaana' na neiⁿ'yo' na cwilayu'ya n'om'yo' ñ'eⁿ jom. ²⁶Jo' chii na nnc'ooⁿnda'a quiiⁿntaaⁿ'yo' cha juu na neiⁿ'yo' na cwiluiindyó' cwentaa' Jesucristo, nleit'maⁿtina'.

²⁷Luaa queⁿ'yo' cwenta: juu cantyja na cwitsam'aⁿ'yo', cjoo' n'om'yo' na matseijomna' juuna' ñequio ñ'oom naya cantyja 'naaⁿ' Cristo, quia jo' meiiⁿ na nncjo nnty'ia 'o oo meiiⁿ na aa ti'cjo, ndaaⁿ ndiia ñ'oom na cwiljooⁿndyo'tyeⁿ'yo' na ñe'cwii n'om'yo' na cwila'jnda'yo' na cha'tsondyo' cantyja 'naaⁿ' ñ'oom na cwila'yuu'a na la'xmaaⁿ'ya n'e'le juu ñ'oom na macwji'n'maaⁿ'ñe Ty'oots'om nn'aⁿ, ²⁸na meiiⁿcwii tintseicaty'uena' 'o ljo' na nl'a nn'aⁿ na jndooa 'o. Na nl'a'yo' na ljo', nntseixmaⁿ'na' cwii 'naaⁿ' ndaaⁿ joona na nntsuundyena, saaⁿ cantyja 'naⁿ'yo' tseixmaⁿ'na' cwii 'naaⁿ' na nñequiaa Ty'oots'om na nlui'n'maaⁿ'ndyo'. ²⁹Ee nchii ñequii'cheⁿ cwicanda'yo' na cwila'yuu'yo' ñ'eⁿ Cristo, saaⁿ mati na lco'wi'na' 'o cantyja 'naaⁿ'aⁿ. ³⁰O ndo' mati ja mañe'cwii waa na cwila'jnda'ya. 'O jnda nty'ia'nda'yo' chiuu waa na seijndoya ndo' je' macwindye'yo' na ndicwaⁿ matseijndo.

T'maⁿ tjuñecje Cristo mati t'maⁿ matseit'maaⁿ'ñe Ty'oots'om jom

2 Jo' chii xeⁿ mañequiaana' na t'maⁿ n'om'yo' na la'xmaⁿ'yo' cwentaa' Cristo, xeⁿ mañequiaana' na t'maⁿ n'om'yo' na m'aaⁿ na candya' ts'oom 'o, xeⁿ m'aaⁿ Espíritu quii' n'om'yo', ndo' xeⁿ m'aⁿ'yo' na wi' n'om'yo'

nt'omcheⁿ, ²quia jo' quia'yo' na canda'ya na neiⁿ'ya na cha'tsondyo' c'om'yo' na ñe'cwii ñ'oom 'o, na ñe'cwii c'om'yo' na jnda nqui'yo' ntyjee'yo', na ñe'cwii na m'aaⁿ n'om'yo' ndo' ñe'cwii ts'iaaⁿ cwil'a'yo'. ³Meiiⁿcwii til'a'yo' na watoⁿ m'aⁿ'yo' meiiⁿ nchii na cwilas'andyo' cwilalcundyó'. Ñequii'cheⁿ cal'a'yo' na cwitue'ndyo'cje'yo'. Cwii cwiindyó' cwji' cwenta na t'maⁿti cwiluiñe x'iaa' nchiiti nquii. ⁴Meiiⁿcwiindyó' 'o tinc'oom' ts'om na ñe'tomti chiuu waa na wjaawinom nquii. Mati c'oom' n'om'yo' chiuu nnteijndeina' nc'iaa'yo'.

⁵Cwii cwiindyó' ñe'cwii c'oom' n'om'yo' cha'xjeⁿ tyom'aaⁿ ts'om Cristo Jesús, ⁶ee jom:

Meiiⁿ na ñe'cwii ts'oom ñ'eⁿ

Ty'oots'om,

saaⁿ ticatseijneiⁿ na ñecwii xjeⁿ
cwiluiñe ñ'eⁿ'ñe Jom.

⁷Tjei'ndyo'ñe cheⁿnqueⁿ cantyja
na matseixmaaⁿ,
ndo' t'oom cha'na cwii moso,
tuiñe cha'xjeⁿ jaa nn'aⁿ.

⁸Ndo' na t'oomñe cha'na jaa
nmeiiⁿ,
tjucjeñe cheⁿnqueⁿ,
ndo' na seicanda'ñe, jo' na
tueeⁿeⁿ,

cwii na seijnaaⁿ'na' na tueeⁿeⁿ
cjoo' ts'oom'naaⁿ.

⁹Ndo' nc'e na ljo', jo' chii t'maⁿ
matseit'maaⁿ'ñe Ty'oots'om jom.
Ndo' mati tqeⁿ na jndati
tseixmaⁿ xueⁿ'eⁿ, nchiiti xuee'
meiiⁿquia ts'aⁿ,

¹⁰cha cantyja 'naaⁿ xuee' Jesús
cha'tso joo na m'aⁿ cañoom'luee
cata'na cantyena,

ndo' mati joo na m'aⁿ
 tsjoomnancue ñequio cha'tso
 joo na m'aⁿ tsjoom l'oo,
¹¹ndo' cha'tsondyena
 catjei'yuu'ndyena na
 cwiluiiñe Jesucristo na
 catsa'ntjoom
 na cantyja 'naaⁿ jo'
 nntseit'maaⁿñena' Tsotyaa
 Ty'oots'om.

**Laxmaaⁿya cha'cwijom chom na
 cwiwixuee ndaaⁿ nn'aⁿ tsjoomnancue**

¹²Jo' chii 'o nn'aⁿya na jeeⁿ jnda
 ntyjiiya, quia ñet'ooⁿya ñ'eⁿndyo',
 jla'candaⁿndyo' chiuu ñetsjooya
 ndaaⁿyo', majndeiiiticheⁿ je' na
 tic'ooⁿndyo ñ'eⁿndyo' cala'candaⁿyo'.
 Cantyja na cwiwsam'aⁿyo' ñequio
 na xcwee' n'om'yo' cat'moⁿyo'
 na cwiluiindyoy' nn'aⁿ na
 macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om, ¹³ee
 manquiityeeⁿ mach'eeⁿ na l'ue
 n'om'yo' na nl'a'yo' yuu na ya ndo'
 mateijneiⁿ 'o na nla'candaⁿyo' yuu
 na l'ue ts'oom.

¹⁴Cha'tso na cwil'a'yo',
 tila'ncjoo'ndyo' meiⁿ ticalañ'eeⁿ
 ndyue'yo' ñequio ncl'iaa'yo' na
 cwila'yu' ¹⁵cha tjaa ñeeⁿ juu nljeii
 na nntso waa na cwila'tjoondyo'.
 Cala'xmaⁿyo' ntseinda Ty'oots'om
 na lju' m'aⁿyo' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ
 natia laxmaⁿ na quie' n'om. Jo ndaaⁿ
 naⁿñeeⁿ cala'xmaⁿyo' cha'cwijom
 cancjuu na cwiwixuee jo nnom
 tsjomnancuee na jaaⁿñe, ¹⁶yocheⁿ
 na cwiwsañ'om'yo' ñ'oom naya jo
 ndaaⁿ nn'aⁿ na mañequiaana' na
 cwita'ndo' añmaaⁿna. Ndo' na
 ljo' quia na nncwjee'nnda' Cristo,
 ndaaⁿ nnc'ooⁿ na neiⁿya cantyja
 naⁿyo', na matseinoⁿyana' na

ticwe' ts'iaaⁿndyo ñes'aaya ts'iaaⁿ
 quii'ntaaⁿyo'. ¹⁷Ndo' meiⁿ xeⁿ na
 aa nntseicuee'na' ja cha'cwijom
 quioo' na cwila'cuee' nn'aⁿ na
 cwila't'maaⁿndyena Ty'oots'om
 cha na nntseicandaⁿñena' na
 cwiñequia'yo' nnoom nc'e na
 cwilayu'ya n'om'yo' ñ'eⁿñe
 maxjeⁿ m'aaⁿya na neiⁿya
 ndo' matseineiⁿndyo ñequio
 cha'tsondyo'. ¹⁸Mati c'om'yo' na
 neiⁿyo' ndo' calajomndyo' ñ'eⁿndyo
 na m'aaⁿya na neiⁿya.

**Cantyja 'naaⁿ Timoteo
 ñequio Epafrodito**

¹⁹Macantyyaa' ts'ooⁿya jo nnom
 Ta Jesús na tyuaa' njñoⁿya
 Timoteo na m'aⁿyo' cha quia na
 nndyolcweeⁿeⁿ nndiia chiuu waa
 na m'aⁿyo'. ²⁰Ee ñenqueⁿ m'aaⁿ
 ts'loom cantyja 'naⁿyo' cha'xjeⁿ ja
 luaa na jaawa jaacue na m'aaⁿ
 ts'ooⁿ chiuu ya nnteijndeina'
 'o, ²¹ee cha'tso nt'omcheⁿ nn'aⁿ
 macandaⁿ m'aaⁿ n'omna cantyja
 'naaⁿ na cwila'jndaa'ndye nquieena
 nchii chiuu waa na l'ue ts'om
 Jesucristo. ²²Saa 'o nquiu'ya'yo'
 chiuu wjaam'aaⁿ Timoteo ndo'
 chiuu waa na tyondi'ntjoom
 n'eⁿndyo, teijneiⁿ ja cha'cwijom
 mach'ee jnda ts'aⁿ ñequio tsotye.
²³Jo' chii tyuaa'ti na nljeiya
 chiuu nntseijndaa'ñena' ñ'oom na
 maleiñ'oom ja, quia jo' njñoⁿya
 jom na m'aⁿyo', ²⁴saaⁿ mati quit'maⁿ
 ts'ooⁿ Nquii na matsa'ntjom ja na
 tyuaa' nncjoⁿ candoⁿa 'o.

²⁵Saa maquaⁿ cwenta na
 macaⁿna' na catseicwanoⁿlcwā'a
 ti'nn'aaⁿya Epafrodito, jom na
 matseijomñe ts'iaaⁿ na mats'aa

ndo' tseixmaaⁿ sondaro cwentaa'
 Ta Jesús, jom na jñom'yo' na
 m'aaⁿya na cwiteijndei'yo' ja 'naⁿ na
 macaⁿna' ja. ²⁶Jeeⁿ l'ue ts'oom na
 nnty'iaaⁿnaaⁿ'aⁿ cha'tsondyo' 'o
 ee matsei'ndaaⁿna' ntyjeeⁿ na jnda
 jndye'yo' na ñeteiweeⁿ'eⁿ. ²⁷Ee
 ñ'oom na mayuu' naljo' tjoom hasta
 mawaa xjeⁿ na ntseicueeⁿna' jom saa
 ty'oom Ty'oots'om na wi' ts'om jom,
 ndo' nchii macandā jom, mati ja,
 titseicwaljoo'tina' na chjoo' ts'ooⁿ.
²⁸Jo' chii matyuuaⁿ'ti majñooⁿya
 jom na m'aⁿ'yo' cha na ñnequiaana'
 na neiⁿ'yo' na nnty'iaⁿ'ndda'yo'
 jom ndo' cha tic'ooⁿya na chjoo'
 ts'ooⁿ. ²⁹Ñequio na neiⁿ'yo'
 cato'ñoomⁿ'ndda'yo' jom cha'na cwii
 ts'aⁿ na matseijomñe ñ'eⁿ Ta Jesús
 ndo' ñequii'cheⁿ cala't'maaⁿ'ndyo'
 nn'aⁿ na laxmaⁿ cha'na jom. ³⁰Ee
 mawaa mawaaxjeⁿ na nntseicueeⁿna'
 jom na mandi'ntjoom nnom Cristo.
 Tju'teincuu'ñena' jom na mateijneiⁿ
 ja ts'iaaⁿ na leicandaaⁿ nl'a' ncjo'yo'.

Cwii na mayuu'cheⁿ na jdana'

3 Ndo' je' je' 'o nn'aⁿya na
 cwila'yu'yo', quiaana' na
 neiⁿ'yo' na cwiluiindyo' cwentaa'
 Ta Jesús. Ticjomeintyjaa'a
 na nntsjoonnda'a ñ'oom na
 jnda seiljeiya ndaa'yo' ndo'
 mateijndeiina' 'o. ²Cal'andyo'
 cwenta cantyja 'naaⁿ naⁿ'm'aⁿ na
 cha'cwijom calue' joona natia na
 cwil'ana na cwityjena seii' ts'aⁿ, ³ee
 jaa laxmaaⁿya nn'aⁿ na mayuu'cheⁿ
 tuii 'naaⁿ, jaa na cwila't'maaⁿ'ndyo'
 Ty'oots'om nc'e Espíritu Santo, na
 m'aaⁿya na neiiⁿya na laxmaaⁿya
 cantyja 'naaⁿ Cristo Jesús meiⁿ
 ticantyjaa' n'ooⁿya 'naaⁿ na tuii

seii' ts'aⁿ. ⁴Cantyja 'naⁿ ja luaa,
 wanaaⁿ na nntseicantyjaa' ts'ooⁿ
 cha'na ts'iaaⁿwaa'. Xeⁿ aa m'aaⁿ
 ts'aⁿ na matseitiuu wanaaⁿ na
 matseicantyjaa' ts'om ts'iaaⁿ'meiⁿ,
 majndeitiicheⁿ ja, ⁵jnda ñeeⁿ xuee
 na tuiindyoⁿ tuii 'naaⁿ tjaaⁿya.
 Ts'aⁿ tsjaaⁿ nn'aⁿ Israel ja, tmaaⁿ
 cwentaa' Benjamín, ts'aⁿ hebreo
 ja ndo' tsotyā tsondyo mann'aⁿ
 hebreos joona. Cantyja 'naaⁿ
 ljeii na tqeⁿ Moisés, ts'aⁿ tmaaⁿ
 fariseo ja. ⁶Cantyja na tyoojoo' ts'ooⁿ
 naquii' ñ'oom cwilein'om nn'aⁿ
 judíos, tyontyjoya tmaaⁿ nn'aⁿ na
 macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ.
 Cantyja 'naaⁿ na matseicandaaⁿ'ñe
 ts'aⁿ jo nnom ljeii na tqeⁿ Moisés,
 tjaa 'ñeeⁿ juu na nndaⁿ m'moⁿ na
 tyootseicandaaⁿ'ndyo jo nnom juuna'.
⁷Saa cha'tso nmeiⁿ' na tandyo xuee
 tjeii'a cwenta na tjacantya na
 jnda laxmaⁿna', je' nc'e na m'aaⁿya
 cantyja 'naaⁿ Cristo macwjii'a
 cwenta na cwe' ts'iaaⁿ'ndyo
 laxmaⁿna', ⁸ndo' nchii macandā
 luaa', tjaa'naⁿ cwiicheⁿ na jnda
 ntyjiiya quia na macwjii'a cwenta
 na tjacantya naya tseixmaⁿna' na
 cwiluiindyo cwentaa' Cristo Jesús
 na cwiluiñê na matsa'ntjoom
 ja. Nc'e jom, cha'tso na ñetjii'a
 cwenta na jnda laxmaⁿna',
 je' macwjaaⁿ'ndyo cwenta na
 laxmaⁿna' cha'cwijom to' cha nndaⁿ
 nntseixmaⁿya cwentaaⁿ'aⁿ, ⁹ndo'
 na nleitquoo' na matseitjoom'na'
 ja cantyja 'naaⁿ'aⁿ. Nchii mal'uaya
 na matseixmaⁿya ts'aⁿ na tjaa
 jnaaⁿ nc'e matseicandaaⁿ'ndyo
 ljeii na tqeⁿ Moisés saa nc'e na
 matseyu'ya ts'ooⁿ ñ'eⁿ Cristo.
¹⁰Ñecatseiljeii'ndyo cantyja 'naaⁿ

Cristo ndo' na nntseixmaⁿya juu najndeii na matseixmaⁿ Ty'oots'om na s'aa na tando'xcoom, ndo' na nntseijomndyo ñequio joo nawil' na teinoom ndo' na nntseixmaⁿya cha'xjeⁿ na seixmaaⁿ xjeⁿ na tueeⁿeⁿ, ¹¹ee na ntyjaa' ts'ooⁿ na ñ'aⁿ quia na nnta'ndo'xco nn'aⁿ na jnda tja.

Cala'jndaaya cha nntantjooⁿya

¹²Nchii ñe'catsjoo na jnda mamatseixmaⁿya cha'tso nmeiⁿ! meiⁿ nchii na canda^a' matseixmaⁿya saa matseijndoya ts'ooⁿ na macantyyaa' ts'ooⁿ na ntseixmaⁿya joona' nc'e nquii Cristo tjei'jñeeⁿ ja. ¹³O nn'aⁿya na cwila'yuyoyo', nchii matsjooya na mamatseixmaⁿya juuna', saa luaa mats'aa, cwitsuu'yaya ts'ooⁿ ljo' ñeseixmaⁿya jaach'ee xuee ndo' matseijndoyaya na nncua'ntyjyaya juu na waa jo nnooⁿ, ¹⁴cha nncuaçañoⁿya yuu na jnda t'moⁿ Ty'oots'om nooⁿ ndo' na nnto'ñoⁿya naya na ñnequiaa nqueⁿ na ma'maaⁿ jaa cantyya 'naaⁿ! Cristo Jesús.

¹⁵Cha'tsondyo jaa na laxmaaⁿya na canda^a' cwila'yuyoyo' n'ooⁿya matsona' na laa'ti' c'oom' n'ooⁿya. Ndo' xeⁿ waa cwiicheⁿ nnom na m'aaⁿ n'om'yo' cantyya 'naaⁿ ñ'oomwaa', nntseijndo' Ty'oots'om n'om'yo' cantyya 'naaⁿna'. ¹⁶Saa ñ'oom na mayuu'cheⁿ, macaⁿna' na tjoom' c'ooⁿya cantyya 'naaⁿ ñ'oom na jnda to'ñoⁿya.

¹⁷O nn'aⁿya na cwila'yuyoyo', cala'ljeii'ndyo' cha'xjeⁿ na mats'aa. Ndo' mati queⁿ'yo' cwenta cwaaⁿ nc'iaa'yo' na cwila'ljeii'ndye

cha'xjeⁿ na cwil'aayá, caluii'ndyo' joona. ¹⁸Jndye ndii' jnda ñetsjooya ndaa'yo', ndo' ñequio na mat'iooya matsjoonnda'a, jndye nn'aⁿ m'aⁿ na jndoo ñ'oom cantyya 'naaⁿ na tue' Cristo nacjoo' ts'oom'naaⁿ, ¹⁹saa na macanda maxjeⁿ nntsuundyena. Ñequii'cheⁿ cwila't'maaⁿndyena juu na l'ue n'om seiina. Matsona' na c'omna na jnaaⁿna cantyya 'naaⁿna' saa juu na matsona' na c'omna na jnaaⁿna, cwitjeii's'andyena cantyya 'naaⁿna'. ²⁰Saa jaa nmeiiⁿ la'xmaaⁿya cantyya 'naaⁿ cañoom'luee, juu jo' tseixmaⁿna' tsjoomya, ndo' cwimeiⁿndo'nty'iaandyo na jo' jo' nnaⁿ nquii na macwji'n'maaⁿñe jaa, juu Jesucristo. ²¹Jom nntseichueeⁿeⁿ seii'a na jeeⁿ cje tseixmaⁿna' na nntseijomna' joona' cha'na seiiⁿeⁿ na xocwi'ndaa' na matseixmaaⁿ jnda na wando'xcoom. Nnts'aaⁿ na ljo' nc'e najndeii na tseixmaaⁿ na nlqueeⁿ xjeⁿ cha'tso na niom.

C'ooⁿ na neiiⁿya na m'aaⁿya ñ'eⁿ Ta Jesús

4 Jo' chii 'o nn'aⁿya na cwila'yuyoyo' na jeeⁿ wi' ts'ooⁿya, ndo' na jeeⁿ ñe'cantyyi'aya, 'o na jeeⁿ jnda ntyjiiya, jeeⁿ neiⁿya cantyya 'naⁿ'yo', na cwiluiindyoyo' cwii na tantjooⁿya, tyeⁿ caljoo'ndyo' cantyya 'naaⁿ Ta Jesús.

²Macaⁿa nnom Evodia ndo' mati nnom Síntique, nc'e na cwiluiindyena ntyjelcuna na cwila'yuyoyo' ñ'eⁿ Ta Jesús, caljyaaandyena ñ'eⁿ ntyjeena. ³Ndo' 'u ti'x'iaaya na tjoom' ñel'aaya ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om,

macaⁿa na cateijndeⁱ yolcum'aⁿ,
ee tyolajomndyena ñ'eⁿndyo na
tjoom' tyoñequiaaya ñ'oom na
macwji'n'maaⁿñê nn'aⁿ, mandiñ'eⁿ
Clemente ñequio nt'omndye jooa
na ñel'ana ts'iaaⁿ ñ'eⁿndyo na jnda
teiljeii ncuenea naquii' libro na
chuuna' ncuée nn'aⁿ na laxmaⁿ na
ticantycwii na cwita'ndo'.

⁴Ñequii'cheⁿ c'om'yo' na neiⁿ'yo'
na laxmaⁿ'yo' cwentaa' Ta Jesús.
Matsjooⁿnda'a: C'om'yo' na neiⁿ'yo'.

⁵Cal'a'yo' na cha'tsondye nn'aⁿ
nnta'jnaaⁿna na 'o la'xmaⁿ'yo' nn'aⁿ
na yann'aⁿndyo'. Jnda teindyoo' na
nncwjee'nnda' Ta Jesús.

⁶Meiⁿ'ljo'cheⁿ na cwiwinom'yo',
tiñequiandyo' na nntseiñ'eeⁿ'ñena'
'o. Quia na cwilaneiⁿ'yo'
nnom Ty'ooots'om, cha'tso jo'
cataⁿ'yo' nnoom ndo' ñequio na
quianl'uaaⁿ'aⁿ. ⁷Na nl'a'yo' na
ljo' ññequiaaⁿ na tjaa ñomtiuu
c'om'yo' jo nnoom na juu jo'
t'mati tseixmaⁿ'na' nchiiti na
nndaā nntseiñ'oⁿ' ts'aⁿ, ndo' juuna'
nnts'aana' cwentaa' n'om'yo' ñequio
joo ñomtiuu na m'aⁿ'yo' ee na
matseitjoom'na' 'o ñ'eⁿ Cristo Jesús.

**C'oom' n'om'yo' cha'tso
na ya la'xmaⁿ'na'**

⁸Ñ'oom na macandā 'o nn'aⁿya
na cwila'yuyoyo', c'oom'ya n'om'yo'
cha'tso na cwiluiñena' na mayuu',
cha'tso na matseit'maaⁿ'ñena'
cwiicheⁿ ts'aⁿ, cha'tso na
maty'iomyana', cha'tso na lju'
tseixmaⁿ'na', cha'tso na cjaawee'
nquii nn'aⁿ, cha'tso na waa ñ'oom
ya cantyja 'naaⁿ'na'. Meiⁿnquia na
ya laxmaⁿ'na' ndo' na matseixmaⁿ'na'
na nntseiwendyena' ts'aⁿ, cha'tso

nmeiⁿ' c'oom'ya n'om'yo' cantyja
'naaⁿ'na'.

⁹Cha'tso na jnda ñet'mooⁿya
ndaā'yo' ñequio joo na jnda
ñenty'ia'yo' na ñes'aa, na jnda
ñejndye'yo' na ñeseinaⁿ, ñequii'cheⁿ
jo' cal'a'yo', quia jo' nquii
Ty'ooots'om na mach'eeⁿ na cwiljoya
ts'oom ñ'eⁿndyo jaa, nc'oomñê
ñ'eⁿndyo'.

**Nn'aⁿ na tyolayu' tsjoom
Filipos tyoteijndeina Pablo**

¹⁰Mañequiaa Ta Jesús na
neiⁿya na cwijaañjoom'nnda'
n'om'yo' ja. Nchii na matsjoo na
jnda tsuu' n'om'yo' ja, cwe' na
tîcju'naaⁿ'ñena' na nnteijnde'i'ti'yo'
ja. ¹¹Nchii matsjoo na luaa' ee na
matseitjooⁿ' ja nc'e jnda ljeii'na'
na cwiljoya ts'oⁿ' aa maleiñ'oⁿya
oo aa tjaa'naⁿ. ¹²Ee jnda ljeii'na'
chiiu waa na m'aaⁿya ee quitjoⁿya
na matseitjooⁿ' ja, ndo' quia
waa maya na maleiñ'oⁿ. Jnda
sei'noⁿ'yaya na c'oⁿ'ya na neiⁿya
meiⁿquia na matjoⁿ, meiiⁿ na
aa tcwaa'a, meiiⁿ ticwala', meiiⁿ
na ma'ndiina' l'oⁿ, oo meiiⁿ na
matseitjooⁿ'na'. ¹³Cha'tso cwicandā
mats'aa nc'e najndeii nquii Cristo.
¹⁴Saa jeeⁿ xcwe l'a'yo' na teijnde'i'yo'
cantyja na matseitjooⁿ' ja.

¹⁵Quia na jluii'a ts'ondaa
Macedonia na to'a na mañequia
ñ'oom naya na macwji'n'maaⁿñê
Ty'ooots'om nn'aⁿ, macandā 'o
tmaaⁿ' nn'aⁿ na macwji' Ty'ooots'om
cwentaaⁿ'aⁿ na m'aⁿ'yo' Filipos
jla'cwanom'yo' tsjo'ñjeeⁿ na
teijnde'i'yo' ja na jndu'yo' na
quianl'uaa' Ty'ooots'om na teijndeii
ñ'oom'ñeeⁿ 'o. ¹⁶Ndo' mati quia

tyom'aaⁿya Tesalónica nchii cwe' ñejom ndii' jla'cwanom'yo' tsjo'ñjeeⁿ na teijndeiy'o' ja 'naⁿ na matseitjoona' ja. ¹⁷Saa nchii cwe' ñequii'cheⁿ na m'aaⁿ ts'oqⁿ cantyja 'naaⁿ s'om na maco'ñoⁿ. Ja l'ue ts'oqⁿ nleijndyetei naya 'naⁿyo' na cwileiwe jo nnom Ty'oqts'om. ¹⁸Jnda to'ñoⁿya cha'tso na jla'cwanom'yo' hasta waljoo'cheⁿ jndye to'ñoⁿya. Cantyja 'naaⁿ joo s'om na jla'cwanom'yo' ñequio l'o Epafrodito, jeeⁿ tinc'uaa' l'a'yo'. Juu jo' matseijomna' cha'cwijom jndyee' tsioom suu na jeeⁿ cachi ntyjii Ty'oqts'om, ¹⁹Ndo' nquii Ty'oqts'omya nc'e Cristo Jesús nñequiaaⁿ cha'tsoti na macaⁿna' 'o cantyjati na matseixmaaⁿ na tjacantyja na tyañê. ²⁰Ñequii'cheⁿ

caluiit'maⁿñe Ty'oqts'om na nqueⁿ Tsotyaaaya. Caluii na ljo'.

Xmaⁿndyo' na cha'tsondyo'

²¹Cantyja 'naⁿya candu'yo' na xmaⁿndye cha'tso nn'aⁿ na cwila'xmaⁿna tmaaⁿ cwentaa' Ty'oqts'om nc'e m'aⁿna cantyja 'naaⁿ Jesucristo. Joo nn'aⁿ na cwila'yu' na m'aⁿ ljooñe ñ'eⁿndyo cwila'cwanomna na xmaⁿndyo'. ²²Mati cha'tsondye nn'aⁿ na la'xmaⁿna tmaaⁿ cwentaa' Ty'oqts'om cwila'cwanomna na xmaⁿndyo', majndeiiticheⁿ nn'aⁿ na cwindye'ntjomna nnom tsaⁿmats'iaaⁿt'maⁿ tsjoom Roma. ²³Juu naya na matseixmaⁿ Ta Jesucristo cwentaaya, c'oomna' ñ'eⁿ cha'tsondyo' 'o.

Carta na seicwanom Pablo na m'aⁿ nn'aⁿ tsjoom Colosas

Nn'aⁿ na cwila'yu' Colosas to'ñoom carta

1 ¹⁻²Ja Pablo cwiluiindyō apóstol na majñom Jesucristo na jonquia ñ'oom naya 'naaⁿ'aⁿ ndaa nn'aⁿ, matseixmaⁿya ts'iaaⁿmeiiⁿ ee na l'ue ts'om Ty'ooots'om. Wendyô ñequio ti'nn'aⁿya Timoteo cwilaljeiiyâ cartawaa na m'aⁿ'yo' tsjoom Colosas na cwila'yu'yo' ñequio Cristo ndo' na cwiluiindyō' cwentaa' Ty'ooots'om. Cwitaaⁿyâ na quiaa Tsotyaaⁿya Ty'ooots'om naya na matseixmaaⁿ ndaa'yo' ñequio na meiⁿcwii ñomtiuu tic'om'yo' jo nnoom.

Macaⁿ Pablo na catio'naaⁿñe Ty'ooots'om nn'aⁿ na cwila'yu'

³Quia cwilanaaⁿyâ nnom Ta Ty'ooots'om, ñequii'cheⁿ cwĩne'quiaayâ na quianl'uaaⁿ'aⁿ cantyja 'naⁿ'yo'. Jom cwiluiiñê Tsotye nquii Ta Jesucristo cwentaaya. ⁴Ee jnda macwindyaayâ na mati 'o cwiluiindyō' nn'aⁿ na cwila'yu'ya n'om'yo' ñ'eⁿ Jesucristo, ndo' na jnda nquii'yo' cha'tsondye nn'aⁿ na cwiluiindyō' cwentaa' Ty'ooots'om. ⁵Juu na m'aⁿ'yo' na

wi' n'om' ntyjee'yo' mat'uiina' juu na cwicantyjaa' n'om'yo' na cwileiwenaa' cañoom'luee. Quia tyondye'yo' ñ'oom na mayuu' na macwji'n'maaⁿñe Ty'ooots'om nn'aⁿ, jo' tquiaana' na cwicantyjaa' n'om'yo'. ⁶Ñ'oomwaa' na tquia nn'aⁿ ndaa'yo' wjaanty'eena' cha'waa tsjoomnancue ndo' mateijndeina' nn'aⁿ. Ljo'yu mach'eeena' cha'na s'aana' quii' n'om'yo' xjeⁿ na jndye'yo' na tyola'neiⁿ nn'aⁿ cantyja na candya' ts'om Ty'ooots'om nn'aⁿ ndo' jla'noⁿ'yo' na mayuu'cheⁿ na ljo' tseixmaaⁿ. ⁷Juu Epafra tyo'mooⁿ ñ'oom nayawaañe ndaa'yo'. Tjom cwindya'ntjooⁿyâ nnom Cristo ñ'eⁿñê, ndo' jeeⁿ jnda nquiiuyâ jom. Mati jeeⁿ xcwee' ts'oom na mandi'ntjoom ndaa'yo'. ⁸Nqueⁿ seicañeeⁿ jâ cantyja 'naⁿ'yo' ndo' cantyja na mañequiaa Espíritu Santo na wi' n'om'yo' nn'aⁿ na cwila'yu'.

⁹Manc'e jo', xjeⁿ na jndyaayâ cantyja 'naⁿ'yo', ñecwii tco cwilanaaⁿyâ nnom Ty'ooots'om cwenta'yo'. Cwitaaⁿyâ nnoom na m'mooⁿ ndaa'yo' chiuu l'ue ts'oom ñ'eⁿndyo' ndo' na ñnequiaaⁿ na jndo' n'om'yo' ndo' na nla'noⁿ'yo'

ljo' l'ue ts'om Espíritu Santo.

¹⁰Ndo' naljo' nndaꞗ nnc'om'yo' cha'xjeⁿ matsona' na c'om nn'aⁿ na laxmaⁿna' cwentaa' Ta Jesús, na ñequii'cheⁿ cwil'a'yo' yuu na cjaawee' ntyjeeⁿ, na cha'tso nnom ts'iaaⁿ na ya nleitquioo' cantyja 'naⁿyo' na cha'cwijom cwiwe' ntjom, na nncjaachuuñetina' 'o na yati nntal'jna'yo' Ty'oots'om. ¹¹Jom tjacantya cwiluiiñê najneiⁿ. Cwitaan^{yâ} na cantyja 'naaⁿ jo' nñequiaaⁿ na jnda'yo' cha ñequio na t'maⁿ n'om'yo' ndo' na neiiⁿ n'om'yo' nndaꞗ nnaⁿndyo' cha'tso nnom nawi' na cwiwinom'yo'. ¹²Ndo' mati na nñe'quia'yo' na quianl'uaa' Tsotyaa^y Ty'oots'om. Ee na jnda tqueeⁿ na la'xmaaⁿya na nnto'ñooⁿya cha'tso nnom na cwito'ñoom nn'aⁿ na macwjeeⁿeⁿ cwentaaⁿaⁿ na cwila'jomndyena cantyja na cwiluiiñê na matsa'ntjoom yuu na jeeⁿ caxuee. ¹³Ndo' seicandyaanê jaa na ñet'ooⁿya nacje 'naaⁿ najaaⁿñe. Ndo' jnda tjaa'ñê jaa nacje 'naaⁿ na matsa'ntjom Jnaaⁿ, nquii na jeeⁿ candya' ts'oom, ¹⁴cantyja na tue' juu, jo' cwilui'n'maaⁿndyo, na matseit'maⁿ ts'oom jnaaⁿya.

Ljoyaandye nn'aⁿ ñequio Ty'oots'om nc'e na tue' Cristo

¹⁵Tixocandaꞗ nnty'iaa' ts'aⁿ Ty'oots'om saa na nty'iaa nn'aⁿ Jnaaⁿ jla'noⁿna chiuu cwiluiiñê. Juu m'aaⁿ najndyee cwitjoocheⁿ na jl'ana cha'tso na niom. ¹⁶Ñequio Cristo s'aa Ty'oots'om cha'tsoti na m'aⁿ cañoom'luee ñequio tsjoomnancue. Nt'om ya cwinty'iaandaꞗya ndo' ñ'eⁿ nt'om

na tileicanty'iaaya, cha'na cantyja na cwitsa'ntjom ángeles, ndo' cha'na joo na cwiluiitquiendye na nchii nn'aⁿ joo. Ñ'eⁿ Cristo s'aaⁿ cha'tsoñ'eⁿ, cha catseit'maaⁿñena' juu cantyja 'naaⁿ cha'tso nmeiⁿ'. ¹⁷M'aaⁿ Cristo cwitjoocheⁿ na ncuua cha'tso nmeiⁿ ndo' cantyja 'naaⁿ jom teinchu' cha'tso na seijndaa'ñê. ¹⁸Nqueⁿ cwiluiiñê xqueⁿ tmaaⁿ jaa nn'aⁿ na cwila'yuu'a ndo' cwiluiindyō seiⁿeⁿ. Cwitandoo'a nc'e jom, nqueⁿ na tquiaa jndyee Ty'oots'om na tando'xoom quii'ntaaⁿ l'oo. Cantyja 'naaⁿ cha'tso nmeiⁿ maqueⁿna' jom na tjacantya na cwiluii't'maⁿñê na cha'tso na cha'tso. ¹⁹Ty'oots'om l'ueya ts'oom na catseixmaⁿ Cristo cha'tsoti na matseixmaaⁿ. ²⁰Ndo' mati nc'e Cristo l'ue ts'oom na nnc'omyaandye ñ'eⁿñê cha'tsoti na m'aⁿ, meiiⁿ jaa nn'aⁿ tsjoomnancue, ndo' mati joo na m'aⁿ cañoom'luee nc'e na tue' Cristo nnom ts'oom'naaⁿ.

²¹Na ñejndyowana', meiⁿtoⁿ ñet'om'yo' cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om, ndo' wjee'yo' jom xjeⁿ naquii' n'om'yo'cheⁿ nc'e natia na ñel'a'yo', saa je' jnda tqueeⁿ 'o na cwiljoya ts'oom ñ'eⁿndyo', ²²nc'e na wi' na teinom Cristo na tueeⁿeⁿ cantyja na ts'aⁿ jom. S'aaⁿ naljo' cha nndaꞗ m'mooⁿ 'o nnom Tsotyeeⁿ na cwiluiindyō cwentaaⁿaⁿ na meiⁿcwii tacwajndiindyō' ndo' tatjaa'naⁿ jnaⁿyo'. ²³Saa cantyja 'naⁿyo' macaⁿna' na caljoo'ndyo'tyeⁿyo' na cwila'yuy'a n'om'yo' ñ'eⁿñê cha'cwijom na njoom na wjaa nch'ioo' ts'oom. Tintjei'ndyo' na

ntyjaa' n'om'yo' ñ'oom naya na jnda jndye'yo' na mañequiaana' na cwilui'n'maa'ndyo'. Juu ñ'oom'ñee' cwit'omna' cha'waa tsjoomnancue ndo' ja Pablo majuuna' mañequiaya ndaa' nn'a'.

Mandi'ntjom Pablo ndaa' nn'a' na macwji'n'maa'ñe Ty'ooots'om

²⁴Waa nawi' na mawinoo'ya cwent'a'yo', saa nei'ya na ljo' matjo' ee cantyja 'naa' jo', ñequio seii'a matseicandaa'ñena' juu nawi' na teinom Cristo cwentaa' nn'a' tmaa' 'naa' a', na juu jo' sei' e' tseixma' na'. ²⁵Ee nc'e ts'iaa' na jnda ty'iom Ty'ooots'om ja, jo' na cwiluiindy'o ts'a' na mandi'ntjom ndaa' nn'a' na macwjee' e' cwentaa' a'. Cantyja 'naa' ts'iaa' ñee' seijndaa'ñe na mañequiaya ñ'oom naya 'naa' a' ndaa' nn'a' mei'quiayuuche', ndo' mati mateijndeina' 'o. ²⁶Jndye ndyu na jnda teinom, ñet'oomnty'iu juu ñ'oom naya'ñee' saa je' ma'mo' Ty'ooots'om juuna' ndaa' nn'a' cwentaa' a'. ²⁷Ee tjaawee' ts'oom na matseicañee' nn'a' cwentaa' a' na juu na jee' cajnda na tseixma' Cristo na matseit'maa'ñena' jom, mati m'aa' jo' cwent'a' 'o. Juu ñ'oom wanty'iuu'ñee', luua ma'mo' na': Cristo m'aa'ñe naquii n'om'yo', na juu jo' mañequiaana' na cwicantyyaa' n'om'yo' na nla'jomndyo' na nluiit'ma'ñe.

²⁸Jâ cwilacandiiyâ cantyja 'naa' Cristo. Cwilajndoo'â n'om nn'a' ndo' mati ñequio ñ'oom na xcweti cwit'moo'yâ ndaa' cha'tso nn'a' cha cantyja 'naa' Cristo nnc'omna na candaa'ndyena jo nnom Ty'ooots'om.

²⁹Ee na luua' waa ts'iaa' na to'ño', matseijndoya na mats'aa juuna' ñequio najndei na mañequiaa Cristo na matseixma'ya.

2 L'ue ts'oo' na caliu'yo' na jee' t'ma' waa na matseijndoya cantyja 'na'yo', 'o ndo' mati nn'a' na cwila'yu' na m'a' na tsjoom Laodicea, ndo' mati cha'tsondye nn'a' na ticata'jnaa' ja, ²matseijndo' cha nnc'om t'maa'ndye n'om, ndo' cha tjoom' nc'om na wi' n'om nc'iaa na cwila'yu', ndo' na jndyeti na cwi'oola'no' cantyja 'naa' ñ'oom wanty'iuu' na matseicandii Ty'ooots'om na juuna' maquiiti Cristo cwiluiñena'. ³Ee cantyja 'naa' jom m'a' nty'iu cha'tso na jndo' ts'om Ty'ooots'om na jee' jnda laxma' na ñequio joo na mantyjiiche'.

⁴Matsjoo ñ'oomwaa' ndaa'yo' cha tiñe'quiandyo' na ñe'quiu'nn'a'na' 'o cwii ñ'oom na nla'nei' nn'a' ndaa'yo' na nncjaachuñena' 'o.

⁵Ee meii' na tic'oo'ya quii'ntaa'yo', saa naquii' ts'oo'ya cha'cwijom na ñ'a'ya ñ'e'ndyo' na jee' nei'ya na maqua' cwent'a na jee' xcwe cwil'a'yo' ndo' na cwila'yu'ya n'om'yo' ñ'e' Ty'ooots'om.

⁶'O jnda jla'ljo'yo' Cristo Jesús naquii' n'om'yo' na cwiluiñe na matsa'ntjoom 'o. Jo' chii ñequii'che' c'om'yo' na cwila'jomndyo' ñ'e'ñe.

⁷C'om'tye'yo' cantyja 'naa' a' cha'xe' tye' m'a' nch'ioo' ts'oom quii' tyuaa. Ndo' catsana'jnda'yo' cantyja na cwila'yu'yo' ñ'e'ñe. Cal'a'yo' cha'xe' ñ'oom na t'mo' ts'a' ndaa'yo'. Ndo' ñequii'che' quia'yo' na jee' quian'l'uaa' Ty'ooots'om cha'tso nnom na matio'naa'ñe 'o.

**Nmeiiⁿ la'xmaaⁿya nc'e na
cwitando^o'xco^oya ñ'eⁿ Cristo**

⁸Cal'andyo' cwenta na
tiñequiandyo' na nla'jomndyo'
ñequio nn'aⁿ na cwinquio'nn'aⁿ
nt'omcheⁿ ñequio ñ'oom na m'aaⁿⁱ
n'omna, ñ'oom na matseiñ'eeⁿⁱñena'
nn'aⁿ ee nchii cantyja 'naaⁿⁱ
Cristo cwila'jomndyena, macanda
cwi'oola'jomndye chiuu na nquiu
nquiee ndo' ñequio natia najnda na
cwitsa'ntjom tsjoomnancuewaañe.

⁹Ee cha'tso na cwiluiñe
Ty'oots'om candaa'ñ'eⁿ tseixmaⁿ
Cristo na tuiñe na ts'aⁿ jom.
¹⁰Cantyja 'naaⁿⁱ jom maqueⁿna'
'o na candaa'ndyo' jo nnom
Ty'oots'om ee cwila'jomndyo'
ñ'eⁿ Cristo na cwiluiñe na
catsa'ntjoom cha'tsondeñ'eⁿ na
nchii nn'aⁿ cwiluiindyena na waa
najnda na cwitsa'ntjom. ¹¹Ndo'
mati 'o jnda tui ñ'eⁿndyo' cwii
na matseijomna' cha'cwijom na
cwil'a nn'aⁿ judíos ñ'eⁿ yonom'ndaa
ndana. Saa juu na s'aa Cristo
ñ'eⁿndyo', nchii cwe' cjoo' seii' ts'aⁿ
tuina', jom macwji'n'maaⁿñe 'o
cantyja 'naaⁿⁱ jnaⁿ na laxmaⁿⁱyo'
na teincoondyo' na nn'aⁿjnaⁿ
'o. Luaa' ts'iaaⁿ na mach'ee
Cristo. ¹²Quia na teits'oomndyo',
tjacant'iuu'ndyo' ñequio Cristo.
Ndo' mati cwitando'xco'yo' ñ'eⁿñe
nc'e cwila'yu'yo' na waa najndei
na matseixmaⁿ Ty'oots'om na
tquiaaⁿ na tando'xco juu. ¹³Ncuae
na jnda teinom, ñejla'xmaⁿⁱyo' l'oo
nc'e jnaⁿⁱyo' ndo' nc'e na tyoolui
ñ'eⁿndyo' cha'na cwil'a nn'aⁿ judíos
yonom'ndaa ndana. Saa je' je'
mañequiaa Ty'oots'om na tjoom'

cwitando'yo' ñequio Cristo na jnda
seit'maⁿ ts'oom jnaⁿⁱyo'. ¹⁴Juu na
tyowaa na cho'jnaaⁿya nnom ljeii
na matsa'ntjomna', na tyoqueⁿna'
xjeⁿ 'naaⁿⁱna' jaa, seicanduu'
Ty'oots'om. S'aaⁿ na mawinom
ts'oom ee na ty'oom juuna'
ts'oom'naaⁿ. ¹⁵Cwe' nc'e na tue'
Cristo cjoo' ts'oom'naaⁿ, jo' tju'cje
Ty'oots'om cha'tsondeyee joo na
waa najnda na m'aⁿ jo nandyee ndo'
jlui'jnaaⁿⁱndye joo jo ndaa cha'tso
na s'aaⁿ. Tjachuu Cristo jona nawi'
ee na jnda tantjoom.

Cal'ua^oya naya na niom cañoom'luee

¹⁶Nc'e na luaa' s'aa Cristo,
tiñequiandyo' na nntso cwii ts'aⁿ
na tixcwe cwil'a'yo' cantyja 'naaⁿⁱ
na cwicwa'yo' oo na cwiwe'yo' oo
ñ'oom cantyja 'naaⁿⁱ cwii xuee na
cwilue nn'aⁿ na jeeⁿ t'maⁿ tseixmaⁿ
oo quia na m'aaⁿ chi'ndaa oo xuee
na cwita'jndyena. ¹⁷Ee ñ'oommeiⁿⁱ
cwe' ncwaaⁿⁱ juu na quia nndyo
na manquii Cristo cwiluiñe na
candaa'. ¹⁸Tiñequiandyo' na
nntjeii' na m'aⁿⁱ naya 'naⁿⁱyo' na
jeeⁿ jdana' na cwe' cwil'ayana
na jeeⁿ niom' n'omna ndo' na
cwila't'maaⁿⁱndyena ángeles. Jona
cwitii'ndyena cantyja 'naaⁿⁱ ñ'oom
na tyoonty'iaana na cantyja 'naaⁿⁱ
jo' cwila'sandyena nc'e ñ'oom
na m'aaⁿⁱ n'om nquieena. ¹⁹Joo
na m'aⁿⁱ cwitjeii'ndyena cantyja
'naaⁿⁱ Cristo na cwiluiñe xqueⁿ
tmaaⁿⁱ nn'aⁿ na cwiluiindyena
seiiⁿⁱeⁿ. Nc'e na mateix'eeⁿ tmaaⁿⁱ
nn'aⁿ cwentaa'aⁿⁱ, 'oonajndana
ndo' macwjaañena' jona cantyja
'naaⁿⁱaⁿ cha'xjeⁿ tjat'uii cwii cwii
nnom na tjacañjoom'ñe sei'ts'o

'naaⁿya cha'xjeⁿ na seijndaa'ñe
Ty'oots'om.

²⁰O jnda tja'yo' ñequio Cristo,
jo' chii je' tic'om'yo' nacje 'naaⁿ
ñ'oom na maqueⁿna' xjeⁿ nn'aⁿ
na la'xmaⁿna cantyja 'naaⁿ
tsjoomnancue. Quia jo' ÷chiuu
na ndicwaⁿ cwil'a'yo' cha'na nn'aⁿ
tsjoomnancue, na cwilañ'oom'ndyo'
ñ'oom na maqueⁿna' xjeⁿ nn'aⁿ?

²¹Cha'na ñ'oom na cwiluena:

“Tiñe'quiu' luaa'. 'Naⁿwaa' ticwanaaⁿ
na nlqui' meiⁿ tileiñ'oom”.

²²Cha'tso ñ'oommeiⁿ na cwiqueⁿ
jooa xjeⁿ nn'aⁿ, mat'uiina' 'naⁿ na
cwintycwii na mawil'uee'ñe ts'aⁿ,
ñequii'cheⁿ la'xmaⁿna' ñ'oom na
cwiqueⁿ nn'aⁿ na matsa'ntjomna'
ñequio ñ'oom na cwit'mooⁿ
naⁿñeeⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ. ²³Na mayuu'
mach'leena' ndoo' ntyjii ts'aⁿ na
jndo' ts'om ts'aⁿ na luaa' ñ'oom
tseineiⁿ ee cwit'mooⁿna' na jeeⁿ
matseit'maaⁿñe ndo' jeeⁿ maqueⁿ
xjeⁿ seii', saaⁿ ñ'oom'ñeeⁿ meiⁿchjoo
ticateijndeiiina' juu na wjaa nacjoo
joo na cwiqueⁿna' xjeⁿ juu na
matsei'tjooñe nnom Ty'oots'om.

3 Quia jo' nc'e na jnda
macwitando'xco'yo' ñ'eⁿ Cristo,
cal'ue'ya'yo' na nnto'ñoom'yo'
'naⁿ na niom cañoom'luee yuu na
wacatyeeⁿ ntyjaa' ts'o Ty'oots'om
ntyjaya. ²C'oom' n'om'yo'
cantyja 'naaⁿ cwii cwii nnom na
matseixmaⁿ cañoom'luee, nchii
'naⁿ na matseixmaⁿ tsjoomnancue.
³Ee laxmaⁿyo' l'oo ndo' juu
na cwita'ndo'yo' je', wanty'iiuu'
m'aaⁿna' ñ'eⁿ Cristo nc'e m'aaⁿ
ñ'eⁿ Ty'oots'om. ⁴Je' cwitando'yo'
jo nnom Ty'oots'om nc'e wando'
Cristo. Quia nleitquioo'ñe, mati

'o nleitquioo'ndyo' ñ'eⁿñê ndo'
nlajomndyo' na nluiit'maⁿñê.

Catjei'ndyo' ñequio cha'tso natie na ñeja'ljomndyo'

⁵Jo' chii cha'tso nmeiⁿ na
cwiqueⁿ n'om'yo' cha'xjeⁿ cwiqueⁿ
n'om nn'aⁿ na tyoolayu', queⁿyo'
cwenta na l'oo laxmaⁿna', cha'na
na nc'oomya ts'aⁿ ñ'eⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ
na nchii saaⁿaⁿ, nchii scoom'm,
meiⁿ talajomndyo' ts'iaaⁿ na tilju'
laxmaⁿ, meiⁿ tañequiandyo' ñequio
joo na queeⁿ n'om seii'yo', meiⁿ
tala'ljomndyo' ñequio joo natia
na l'ue n'om'yo', meiⁿ tila'queeⁿ
n'om'yo' 'naaⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ, na
juu jo' ljo'yu jnaaⁿ ts'aⁿ cha'xjeⁿ
na matseit'maaⁿñe cwii na nl'a
nn'aⁿ. ⁶Ee cwe' jnaaⁿ nmeiⁿ,
juu na jeeⁿ cwajndii matseiw'ii
Ty'oots'om nnt'uiina' nn'aⁿ na
cwilaquie' n'omna. ⁷O ndyu na
teinom tyolaxmaⁿyo' natiameiⁿ,
⁸saa je' je' tsacwintyje'yo' na
cwil'a'yo' nmeiⁿ. Talawjee'yo'
nn'aⁿ, talaqueeⁿ n'om'yo' nt'omcheⁿ,
talataaⁿ n'om'yo' nn'aⁿ, tala'jnaⁿyo'
jooa, talaneiⁿyo' ñ'oomwi'.
⁹Talaneiⁿyo' cantu ndaaⁿ nc'iaa'yo'
ee jnda tyuui' juu na tyolaxmaⁿyo'
na cjee' xuee na cwila'yu'yo'
ñ'eⁿ Jesucristo ñequio cwii cwii
nnom na ñel'ajndyee'yo'. ¹⁰Jnda
seichuii'xco'na' o' cantyja na
tsam'aⁿyo', cwii na laxmaⁿyo' nc'e
na tuiindyoxco'yo', cha nluui'ndyo'
Ty'oots'om, nqueⁿ na s'aaⁿ jaa,
cha na ya ndo' candaa' nla'nooⁿta
cantyja 'naaⁿaⁿ. ¹¹Je' ticwjaa'ñê
cwenta ljo' cwiluiindyeeⁿ nn'aⁿ, aa
griego oo aa judío, aa jnda tuii oo
aa tyooluii ñ'eⁿñe cha'xjeⁿ cwil'a

nn'aⁿ judfos ñ'eⁿ yonom'ndaa ndana, aa ts'aⁿ na cwe' ñetyjee'ya oo ts'aⁿjndaa juu, aa moso na m'aaⁿtyeⁿ oo aa ts'aⁿ m'aaⁿ xjeⁿ 'naaⁿ!. Ñ'oom na macwjaa'ñê cwenta na nquii Cristo tjacantyja na t'maⁿ cwiluiiñê ndo' na m'aaⁿ naquii' n'ooⁿya.

¹²Jeeⁿ candya' ts'om Ty'oots'om 'o ndo' jnda tjeiiⁿeⁿ 'o na cwiluiindyoy' nn'aaⁿaⁿ. Jo' chii c'om'yo' na wi' n'om'yo' nn'aⁿ ndo' na ya nn'aⁿndyo' ñequio cha'tsondyena. C'om'cye'yo' ndaa nn'aⁿ, c'om'yo' na cwentandyo' ñequio cha'tso nn'aⁿ, c'om'yo' na m'aaⁿ nioomcheⁿ n'om'yo'. ¹³C'om't'maaⁿndyo' n'om'yo' ñequio nc'iaa'yo'. Ndo' cala't'maⁿ n'om'yo' jooona quia cwila'tjoondyena ndaa'yo'. Cal'a'yo' ñ'eⁿndyena cha'xjeⁿ s'aa Cristo na seit'maⁿ ts'oom 'o. ¹⁴Ndo' cha'tso na cha'tso, c'om'yo' na candaa'ya m'aⁿyo' na wi' n'om'yo' nc'iaa'yo', ee juu jo' matseitjoom'na' cha'tso ndo' candaa' tseixmaⁿna'. ¹⁵Nc'e Cristo cwiljoya ts'om Ty'oots'om ñ'eⁿndyo'. Quiandyo' na juu jo' nntsantjomna' 'o ee cantyja 'naaⁿna' t'maaⁿ 'o na nlxamaⁿyo' ñecwii ts'aⁿ cwiluiindyoy'. Ndo' quia'yo' na quianl'uaaⁿaⁿ.

¹⁶Cats'aana' na candaa'ya c'oom ñ'oom! Cristo naquii' n'om'yo', na cwit'moⁿyo' ndo' cwilajndo'yo' n'om nc'iaa'yo' na cwila'yu', na cwita'yo' salmos, luantsa ñequio nt'omcheⁿ na cwila't'maaⁿndyo' jom, ndo' naquii' n'om'yo' na quianl'uaa' Ty'oots'om. ¹⁷Ndo' meiⁿnquia na cwil'a'yo' oo na cwilaneiⁿyo', cal'a'yo' cha'tso jo' ñequio xuee' Ta Jesús na

cwiñequia'yo' na quianl'uaa' Tsotyaa'ya Ty'oots'om nc'e jom.

Nmeiiⁿ matsona' na cal'aaya

¹⁸O yolcu na m'aⁿ s'aa'yo', cala'candaa'ndyo' ndaana, ee maxjeⁿ luaa' matsona' na cal'a yolcu na cwila'yu' ñequio Ta Jesús. ¹⁹O naⁿnom na m'aⁿ lcuu'yo', c'om'yo' na wi' n'om'yo' jooona. Tal'a'yo' na cwe' cwila'tia'to'yo' jooona. ²⁰O nda nn'aⁿ, cala'candaa'ndyo' ñ'oom na cwitsa'ntjom tyendyee'yo' 'o. Ee jeeⁿ ya ntyjii Ta Jesús na cwil'a'yo' na ljo'. ²¹O naⁿnom na m'aⁿ nda'yo', tal'a'yo' ljo' na nlawjeena ñ'eⁿndyo' ee xeⁿ naljo' n'ndyena na ñ'e'cal'ana yuu na ncjaawee' nquiu'yo' ñ'eⁿndyena. ²²O na m'aⁿtyeⁿyo' moso ndaa patrom 'naⁿyo', cala'candaa'ndyo'ñ'eⁿyo' ndaana. Nchii cwe' quia na cwiqueⁿna cwenta ljo' na cwil'a'yo' cha njaawee' n'omna ñ'eⁿndyo', ñequii'cheⁿ candye'ntjom'yo' ndaana na xcwee' n'om'yo' nc'e na nquia'yo' Nqueⁿ na matsa'ntjoom 'o. ²³Cha'tsoti na cwil'a'yo', caluiina' ñequio na xcwee'ya n'om'yo', cha'cwijom nnom nquii Ta Jesús cwindye'ntjom'yo', nchii cwe' ndaa nn'aⁿ. ²⁴Ee manquiu'ya'yo' na ññequiaa Ta Jesús na nnto'ñoom'yo' cwii na jeeⁿ jnda na nda'yo'. Ee 'o nnom Cristo cwindye'ntjom'yo', jom cwiluiiñê patrom na tjacantyja na matsa'ntjoom 'o. ²⁵Saa ts'aⁿ na matseit'jooñê, nntioml'uaaⁿ juu ñequio mañejuuti natia na mach'ee tsaⁿñeeⁿ. Ee jom xocjaañ'oomñê ñ'eⁿ cwii ts'aⁿ saa cwiicheⁿ ticuee' ts'oom.

4 'O patrom na m'aⁿ moso 'naⁿ'yo' na cwindye'ntjomtyeⁿ na ndaa'yo', cal'a'yo' ñ'eⁿndyena ljo' na maty'iomyana' ee manquii'ya'yo' cañoom'luee m'aaⁿ cwii na cwiluiiñe na matsa'ntjom 'o na ñequia'yo' cwenta nnoom.

**Nmeiiⁿ ñ'oom na matseijndo'
Pablo n'ooⁿya**

²Ticwintqueⁿ'yo' na ñequii'cheⁿ cwilaneⁿ'yo' nnom Ty'oots'om. C'oom'ya n'om'yo' na cwil'a'yo' na ljo'. Ndo' ñequii'cheⁿ quia'yo' na quiian'l'uaaⁿ'aⁿ. ³Mati calaneⁿ'yo' nnoom cantyja 'naaⁿyâ cha' nncju'naaⁿñena' na ñequiaayâ ñ'oom'm na cwe' wanty'iu m'aaⁿna' na cantyja 'naaⁿ juuna' m'aaⁿya w'aancjo. ⁴Cataⁿ'yo' nnoom na xcwe ñequiaaya ñ'oom'ñeeⁿ cha'xjeⁿ na matsona'.

⁵Quia na m'aⁿ'yo' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na tyoola'yu', c'om'yo' na jndo'ya n'om'yo'. Ticwii cwii ndii' na maju'naaⁿñena' na nlaneⁿ'yo' ndaana cantyja 'naaⁿ Cristo, cal'a'yo' na ljo'. ⁶Ñ'oom na cwilaneⁿ'yo', ñequii'cheⁿ cats'aana' na cjawee' nquii nn'aⁿ, cha ya nla'noⁿ'yo' cwaaⁿ ñ'oom nnt'o'yo' ndaana.

**Matseicwanom Pablo
na xmaⁿndye nn'aⁿ**

⁷Nquii ti'nn'aaⁿya Tíquico na jeeⁿ wi' ts'ooⁿya, nntseicañeeⁿ 'o cantyja 'naⁿya. Jeeⁿ xcwee' ts'oom na mateijneiⁿ ja na mand'i'ntjoom nnom Ta Jesús. ⁸Macwe' jo' majñooⁿya jom na m'aⁿ'yo' na nntsoom ndaa'yo' chiuu waa na

jom'aaⁿya ndo' na ñequiaaⁿ na jnda'yo' naquii' na cwilayu'yo'. ⁹Mati ñequio jom mawjaa Onésimo, cwii ncjo'yo' na jeeⁿ wi' ts'ooⁿya jom na jeeⁿ xcwee' ts'oom ñ'eⁿ Ty'oots'om. Wendye joona nluena ndaa'yo' cha'tso na cwiluii ljoone.

¹⁰Matseicwanom Aristarco na xmaⁿndyo'. M'aaⁿñê w'aancjo ñ'eⁿndyo. Mati Marcos tyjee Bernabé matseicwanoom na xmaⁿndyo'. Jnda jndye'yo' ñ'oom xeⁿ na aa nncue'cañoom 'o cato'ñoom'yo' jom na xcwee' n'om'yo'. ¹¹Juu Jesús tsaⁿ na jnda we xuee' Justo, matsoom na xmaⁿndyo'. Quii'ntaaⁿ nn'aⁿ judíos na cwila'yu' mandâ ndyeendye joona cwiñequiana na t'maⁿ ts'ooⁿ na cwiñequiaayâ ñ'oom na quiandye nn'aⁿ na nntsa'ntjom Ty'oots'om joona. ¹²Juu Epafras, cwii ncjo'yo', matseicwanoom na xmaⁿndyo'. Cwiluiiñê ts'aⁿ na mand'i'ntjom nnom Cristo Jesús. Ñequii'cheⁿ matseineiⁿ nnom Ty'oots'om cantyja 'naⁿ'yo' na nncwintyje'tyeⁿ'yo' jo nnom ndo' ñequio na xcwee' n'om'yo' na nl'a'yo' yuu na l'ue ts'om. ¹³Macwji'yuu'ndyo cantyja 'naaⁿ'aⁿ na jeeⁿ majoo' ts'oom, ñequii'cheⁿ matseineiⁿ nnom Ty'oots'om cantyja 'naⁿ'yo', 'o ndo' mati nn'aⁿ tsjoom Laodicea ñequio tsjoom Hierápolis. ¹⁴Nquii Lucas, tyonasei, matseicwanoom na xmaⁿndyo'. Jeeⁿ jnda ntyjiia ñ'eⁿñê. Ndo' mati tso Demas xmaⁿndyo'.

¹⁵Candu'yo' na xmaⁿndye nn'aⁿ na cwila'yu' na m'aⁿ Laodicea. Mati xmaⁿñe Ninfas ñequio tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om

cwentaaⁿaⁿ na cwitjomndye
 waⁿaⁿ. ¹⁶Quia na jnda jla'naⁿ'yo'
 cartawaañe, cala'cwanom'yo'
 juuna' na m'aⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ na
 macwji' Ty'o^ots'om cwentaaⁿaⁿ na
 m'aⁿ Laodicea cha na nla'naaⁿna
 juuna', ndo' mati 'o cala'naⁿ'yo'
 carta na matseicwanoⁿya na m'aⁿ
 joona. ¹⁷Ndo' candu'yo' nnom

Arquipo na matsjoo queⁿñê na
 nntseicanda^añê ts'iaaⁿ na jnda
 ty'iom Ta Jesús jom.

¹⁸Mannco Pablo ñequio ts'o^oya
 matseiljeiya na xmaⁿndyo'.
 Cjaañjoom' n'om'yo' na m'aaⁿya
 praso. Quiaa Ty'o^ots'om na
 nto'noom'yo' naya na matseixmaaⁿ.
 Amén.

Carta najndyee na seicwanom Pablo na m'aⁿ nn'aⁿ Tesalónica

Matseiljeii Pablo cwii
carta ñequio nc'iaaⁿaⁿ

1 Ja Pablo matseiljeiya cartawaañe, ñequio Silvano ñ'eⁿ Timoteo, matseicwanoⁿya juuna' ndaa' 'o tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ na m'aⁿyo' tsjoom Tesalónica, 'o na cwila'xmaⁿyo' cwentaa' Tsotyaaaya Ty'oots'om ndo' mati Ta Jesucristo. Quiana na nnto'ñoom'yo' naya na cwila'xmaⁿna ndo' na nnda'yo' na tjaa ñomtium c'om'yo' jo ndaana.

Nn'aⁿ Tesalónica la'xmaⁿna
na cwila'yuya n'omna

²Ñenquii'cheⁿ na cwiñe'quiaayâ na quianl'uaa' Ty'oots'om cantyja 'naⁿyo' na cha'tsondyo'. Cwijaañjoom' n'o^oyâ 'o quia na cwilanaaⁿyâ nnoom. ³Tyootsuu' n'o^oyâ 'o jo nnom nquii Tsotyaaaya na jeeⁿ xcwee' n'om'yo' na cwila'yuya n'om'yo'. Jo' chii jndye ts'iaaⁿ na ya cwileitquioo' na cwil'a'yo'. Ndo' jeeⁿ cwiqueⁿya n'om'yo' na cwitei'jndei'yo' nc'iaa'yo' nc'e na wi' n'om'yo' jooa. Ndo' tíca'ndye'nc'uaa'ndyo' na wi' na cwitjom'yo' nc'e na ntyjaa'

n'om'yo' Ta Jesucristo. ⁴'O nn'aaⁿya, Ty'oots'om m'aaⁿ na candya' ts'oom 'o, ndo' manquiuuyaayâ na jndâ tjeii'ñê 'o cwentaaⁿaⁿ. ⁵Ee quia tyoñequiaayâ ñ'oom ndaa'yo' na macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om nn'aⁿ, nchii cwe' tomti teil'uena' nc'e ñ'oom na tyolanaaⁿyâ saa nc'e najndei na matseixmaⁿ Espíritu Santo ndo' na tquiaana' na jla'noⁿyo' na juu ñ'oom'ñeeⁿ ñ'oom na mayuu' jo'. Ndo' ñequio na tyol'uaayâ chiuu na nnteijndeiina' 'o.

⁶Jo' chii mati 'o macwitsantyjo'yo' cha'xjeⁿ na cwil'aayâ. Ndo' maluaa', macwitsantyjo'yo' naxeⁿ nquii Ta Jesucristo. Nc'e jo' na tquiaa Espíritu Santo na jeeⁿ neiⁿyo' meiiⁿ wi' ñel'a nn'aⁿ tsjom'yo' jndâ na to'ñoom'yo' ñ'oom naya na tyoñequiaayâ ndaa'yo'. ⁷Ndo' na luaa', tyolaxmaⁿyo' cwii na ma'moⁿna' ndaa nn'aⁿ ts'ondaa Macedonia ñequio Acaya chiuu na nnc'oom'aⁿna. ⁸Ee na m'aⁿ 'o jnaⁿna' na tjanty'ee ñ'oom naya 'naaⁿ Ta Jesucristo. Ndo' je' tachii macandâ ndyuaa'yo' Macedonia ñequio Acaya saa mati jndye joo jndâ manquiu nn'aⁿ na cwila'yuya

n'om'yo' ñequio Ty'oots'om. Jo' chii meiⁿ tacaⁿtina' na n^l'uuyâ ñ'oom cantyja 'naⁿ'yo' ndaaⁿ naⁿ'ñeeⁿ. ⁹Ee manquieeti naⁿ'ñeeⁿ cwila'neiⁿ na chiuu waa na sacajndoo'â 'o ndo' na ya to'ñoom'yo' jâ. Mati cwila'neiⁿ na chiuu waa na jnda 'ndye'yo' na tyola't'maaⁿ'ndyo' 'naⁿ na cwe' nn'aⁿ n^l'a, ndo' je' naxeⁿ Ty'oots'om macwitsantyjo'yo'. Je' jnda macwindye'ntjom'yo' nnom nqueⁿ na wanoom'm, na macanda jom cwiluiiñê Ty'oots'om. ¹⁰Mati cwila'neiⁿ naⁿ'ñeeⁿ na cwimeⁿ'ndo'yo' na nncwjee'nnda' Jesús, Jnda Ty'oots'om na nnaaⁿ cañoom'luee, nquii na tquiaaⁿ na wando'xco jnda na tue', nquii na macwji'n'maaⁿ'ñe jaa na wi' na jeeⁿ cwajndii na quia nncwjee'cañoom.

Ts'iaaⁿ na s'aa Pablo Tesalónica

2 'O nn'aaⁿya na cwila'yu'yo', mancjo'ti'yo' nquiu'yo' na ticwe' ts'iaaⁿ'ndyo na sacajndoo'â 'o. ²'O manquiu'ya'yo' na jeeⁿ t'maⁿ jla'jnaaⁿ nn'aⁿ tsjoom Filipos jâ ndo' jla'sei'na jâ, saaⁿ meiiⁿ na luua', xcwe xjeⁿ na tjooⁿ'yâ nawi'waa', tquiaa Ty'oots'om na t'maⁿ n'ooⁿ'yâ na tquiaayâ ñ'oom ndaa'yo' cantyja na macwji'n'maaⁿ'ñe añmaaⁿ nn'aⁿ. ³Ee ñ'oom na cwiñequiaayâ cwiluiiñena' ñ'oom na mayuu', nchii ñ'oom na tijndaa'ya nquiuuyâ, ndo' nchii cwe' na ñe'cala'ntjaaⁿ'yâ nn'aⁿ, meiⁿ nchii na cwinquio'nn'aaⁿ'yâ nn'aⁿ. ⁴Wandyo' waa cantyja 'naaⁿ'yâ, ee tjawee' ntyjii Ty'oots'om ñ'eⁿ'ndyô ndo' ty'ioom ts'iaaⁿ jâ na ññequiaayâ ñ'oom na macwji'n'maaⁿ'ñe añmaaⁿ nn'aⁿ. Nchii cwil'aayâ ts'iaaⁿ'ñeeⁿ cha na

nncjaawee' n'om nn'aⁿ ñ'eⁿ'ndyô, saaⁿ cha nqueⁿ nncjaawee' ts'oom, ee jom nlqueeⁿ cwenta chiuu n'ooⁿ'yâ. ⁵'O manquiu'ya'yo' na tijoom ñejla'ca'naaⁿ'ndyô ndaa'yo', meiⁿ nchii tqui'o'nn'aaⁿ'yâ 'o na nntjeii'â tsjo'ñjeeⁿ luee'yo'. Ty'oots'om noom'm na ljo'. ⁶Meiⁿjom ndii' tyool'uaayâ na nla't'maaⁿ'ndye nn'aⁿ jâ, meiⁿ ndaaⁿ 'o meiⁿ ndaaⁿ nt'omcheⁿ. ⁷Jâ tyojndoo'â 'o ñequio na jnda nquiuuyâ ñ'eⁿ'ndyo' cha'xjeⁿ cwii yuscu na jeeⁿ wi' ts'om ntseinda, ya cwenta mach'ee joona. ⁸T'maⁿ waa na jeeⁿ wi' n'ooⁿ'yâ 'o, nchii tomti neiiⁿ'yâ na tyoñequiaayâ ñ'oom naya 'naaⁿ' Ty'oots'om ndaa'yo' saaⁿ mati chiuu waa na tyom'aaⁿ'yâ quii'ntaaⁿ'yo'. Luua' waa n'e na jeeⁿ jnda nquiuuyâ 'o. ⁹'O nn'aⁿ'ya na cwila'yu'yo' tyootsuu' n'om'yo' chiuu na tyola'jndaayayâ na nnta'ntjooⁿ'yâ na tcaⁿ'na' jâ. Naxuee natsjom tyol'aayâ ts'iaaⁿ cha t'at'iooyâ xuu nacjo'yo' na nntei'xe'yo' jâ yocheⁿ na tyoñequiaayâ ñ'oom naya 'naaⁿ' Ty'oots'om ndaa'yo'. ¹⁰'O nn'aaⁿ'ya na cwila'yu'yo', manquiu'yo' ndo' mati mantyjii Ty'oots'om chiuu ñet'ooⁿ'yâ quii'ntaaⁿ'yo'. Tyola'candaaⁿ'ndyô jo nnoom na tyol'aayâ yuu na maty'iomyana' ndo' meiⁿ'cwii ts'aⁿ xondaaⁿ ntso na jla'tjooⁿ'ndyô ndaa'yo'. ¹¹'O manquiu'yo' chiuu waa na ñet'ooⁿ'yâ quii'ntaaⁿ'yo' na tyom'aaⁿ'yâ cha'cwijom mach'ee ts'aⁿ ñequio ntseinda, ¹²tyolanaaⁿ'yâ ñ'oom ndaa'yo' na tyoñequiaana' na t'maⁿ n'om'yo', tyola'jndoo'â n'om'yo' na c'om'yo' cha'xjeⁿ na matsona' na c'om

nn'aⁿ na maqueeⁿñe Ty'ooots'om na calajomndyena cantyja na matsa'ntjoom ndo' ñequio na matseit'maaⁿñena' jom.

¹³Quia tyondye'yo' ñ'oom naya 'naaⁿ Ty'ooots'om na tyoñequiaayâ ndaa'yo' mana to'ñoom'yo' juuna'. Jo' na cwiñe'quiaayâ na quianl'uaaⁿ'aⁿ cantyja 'naⁿ'yo'. Ee jla'noⁿ'yo' na ñ'oom' Ty'ooots'om juuna' nchii ñ'oom na cwe' cwila'tiuu nn'aⁿ. Ndo' mayuu' na jo' juuna'. Jo' chii cwiwitquioo' ts'iaaⁿ na mach'eeⁿ naquii' n'om' 'o na cwila'yu'yo' ñ'eⁿñê. ¹⁴O nn'aaⁿ'ya, ljo'waayu ñetjom'yo' cha'xjeⁿ ñetjoom ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'ooots'om cwentaaⁿ'aⁿ ndyuaa Judea. Ee nquiee nn'aⁿ tsjom'yo' ñeta'wi'na 'o cha'xjeⁿ tuii ndyuaa Judea, tyota'wi' nn'aⁿ judíos nc'iaana na cwilayu' ñequio Cristo Jesús. ¹⁵Nn'aⁿ judíos'ñeeⁿ jla'cuee'na Ta Jesús, cha'xjeⁿ weloona tyola'cwjeena profetas ndo' mati jleintyjo nn'aⁿ judíos jâ. Tiquil'ana yuu na cjaawee' ntyjeeⁿ ñ'eⁿndyena, ndo' m'aⁿna nacjoo cha'tsondye nn'aⁿ, ¹⁶ee quia na ñe'calanaaⁿ'yâ ñequio nn'aⁿ na tachii judíos cha mati ndaaⁿ nncwji'n'maaⁿñe Ty'ooots'om joona, tiñe'quiandyena na nl'aayâ na ljo', ndo' na cwil'ana na luaa', cwila'cwaljoo'tina jnaaⁿna jo nnoom. Saa je' juu na jeeⁿ cwajndii na matsei'weeⁿ nn'aⁿ mama t'uiina' joona.

Ñe'cjaacando'nnda' Pablo
nn'aⁿ Tesalónica

¹⁷O nn'aaⁿ'ya, cantyjati xuee na tjei'na' jâ quii'ntaaⁿ'yo', meiiⁿ

taconty'iaayâ 'o saa ñequii'cheⁿ cwijaañjoom' n'ooⁿ'yâ 'o chiuu cwitsam'aⁿ'ti'yo'. Jo' chii jeeⁿ cwicantyyjaa' n'ooⁿ'yâ na nntsaacajndoonda'â 'o.

¹⁸Jeeⁿ ñe'catsaayâ na m'aⁿ'yo', majndeitiicheⁿ ja Pablo jndye ndii' s'aana' na ñe'cjo saa seitsaaⁿñe Satanás na nl'aayâ na ljo'. ¹⁹¿Ljo' jo' na ñnequiaana' na cwicantyyjaa' n'ooⁿ'yâ jo nnom Ty'ooots'om, ndo' na ñnequiaana' na neiiⁿ'yâ oo na nntantjooⁿ'yâ jo nnoom? ¿Aa nchii ma'o jo'? Ee ma'o cwiluiindyo' cha'tso nmeiⁿ' na nntseit'maaⁿñena' ja jo nnom Ta Jesucristo quia na nndyonaaⁿ'aⁿ. ²⁰Nc'e 'o, jo' matseit'maaⁿñena' jâ ndo' mañequiaana' na neiiⁿ'yâ.

3 Quia tileicatseiquiiti ts'ooⁿ na tjaa ñ'oom cantyja 'naⁿ'yo' seijndaa'ndyo na nljoo'ndyo na ñeⁿnncō tsjoom Atenas. ²Jo' chii jñooⁿ'yâ juu nn'aaⁿ'ya Timoteo na m'aⁿ'yo', jom cwiluiiñê mosoo' Ty'ooots'om. Matseijomñê ñ'eⁿndyô na cwiñe'quiaayâ ñ'oom naya 'naaⁿ' Cristo. Tjacanoom'm 'o na ñnequiaaⁿ na t'maⁿ n'om'yo' ndo' na nnc'oom'jndei' n'om'yo' cantyja na jnda' jla'yu'yo'. ³Ee na l'ue n'ooⁿ'yâ na meiⁿ'cwiindyo' 'o tintseilcwe'na' ts'om cwe' nc'e na wi' na cwitjom'yo'. Ee manquiu'yo' na maxjeⁿ mañequiaa Ty'ooots'om na catjooⁿ'ya nawi'meiⁿ'. ⁴Ee quia tyom'aaⁿ'yâ ñ'eⁿndyo' t'mooⁿ'yâ ndaa'yo' na maxjeⁿ nncwinooⁿ'ya nawi' ndo' jnda' macwiluii naljo' cha'xjeⁿ na manquiu'yo'. ⁵Nc'e na tileicwiquiiti ts'ooⁿ, jo' chii jñooⁿ'ya Timoteo na ncjacwax'eeⁿ aa ndicwaⁿ cwila'yu'ya n'om'yo' ñ'eⁿ

Ty'oots'om ee nquiaya xeⁿ na aa jnda s'aa tsaⁿjndii na jla'tjoondyo' ndo' jo' nnts'aana' na cwe' ts'iaaⁿndyo ts'iaaⁿ na ñel'aayâ quii'ntaaⁿyo'.

⁶Saa je' jnda jndyolcweeⁿeⁿ na ñet'oom Tesalónica ndo' jeeⁿ ya ñ'oom jndyõñ'oom na cwilayu'ya n'om'yo' ñ'eⁿ Ty'oots'om ndo' na jnda nquiuyo' jâ. Tsoom na ñequii'cheⁿ cwijaañjoom' n'om'yo' jâ ñequio na jnda nquiuyo' ndo' jeeⁿ queeⁿ n'om'yo' na nnty'ia'yo' jâ cha'xjeⁿ ñe'canty'iaayâ 'o. ⁷Jo' chii 'o nn'aⁿya, quii'ntaaⁿ cha'tso na matseijaa'ñena' nacjooyâ ñequio nawil' na cwiwinooⁿyâ t'maⁿ waa na mañequiaana' na t'maⁿ n'ooⁿyâ na cwiljoo'ndyoty'eⁿyo' na cwila'yuya n'om'yo' ñ'eⁿ Ty'oots'om. ⁸Ndo' na cwindyaayâ na cwiljoo'ndyoty'eⁿyo' cantyja 'naaⁿ Ta Jesús, mach'eenal' cantyja 'naaⁿyâ cha'cwijom na cwiluiindyoxcooyâ. ⁹Meiiⁿ ncjooyâ tileicwijndaayâ na cwiñe'quiaayâ na quianl'uaa' Ty'oots'om cantyja 'naⁿyo'. Quianl'uaaⁿaⁿ na waljoo'cheⁿ na neiⁿyâ jo nnoom cantyja 'naⁿyo'. ¹⁰Naxuee natsjom cwitaaⁿyâ nnom Ty'oots'om na ññequiaaⁿ na nnty'iaandaayâ 'o na nla'candaã'ndyotyayâ yuu na cwimatseitjoona' na cwila'yuya n'om'yo' ñ'eⁿñê.

¹¹Cwitaaⁿyâ na nquii Tsotyaaya Ty'oots'om ñequio Ta Jesucristo cateijndeii na jâ cha nndaã nntsaacajndoo'nddaa'â 'o. ¹²Mati cwitaaⁿyâ na cateijndeii Ta Ty'oots'om na nncjaaquiendyo' na m'aⁿyo' na wi' n'om'yo' cwii cwii ntyjee'yo'. Ndo' catseicwaljoo'tina' na wi' n'om'yo' cha'tso nt'omcheⁿ nn'aⁿ cha'xjeⁿ m'aaⁿ jâ na wi'

n'ooⁿyâ 'o. ¹³Quiaaⁿ na nleijndeii' n'om'yo' cha nla'xmaⁿyo' na lju' n'om'yo' na candaã'ndyo' jo nnom Tsotyaaya Ty'oots'om quia na nncwjee'nnda' Ta Jesús ñequio cha'tsondye nn'aⁿ cwentaaⁿaⁿ.

**Nmeiiⁿ cal'aaya cha nncjaawee'
ts'om Ty'oots'om**

4 Ndo' je' 'o nn'aaⁿya ñequio xuee' Ta Jesús cwitaaⁿyâ ndaaⁿyo' ndo' cwitsã'ntjooⁿyâ 'o na c'om'yo' cha'xjeⁿ na jnda t'mooⁿyâ na cal'a'yo' cha nncjaawee' ts'om Ty'oots'om ñ'eⁿndyo'.

²Ndo' manquiu'ya'yo' ñ'oom'ñeeⁿ na tquaaⁿtyaaⁿyâ ndaaⁿyo' ñequio najndeii na matseixmaⁿ Ta Jesús. ³Ee luaa waa na l'ue ts'om Ty'oots'om ñ'eⁿndyo' na calaxmaⁿyo' na lju' n'om'yo' cantyja 'naaⁿaⁿ meiiⁿ tanc'om'ya'yo' ñequio nn'aⁿ na cwe' luaa', ⁴ticwiindyo' 'o nn'aaⁿya, cala'noⁿyo' na l'ue ts'om Ty'oots'om na c'om'yo' na yandyo' ñequio lcuu'yo', ndo' na cala't'maaⁿndyo' joona, ⁵nchii nnc'oom tsaⁿs'a ñequio scoom'm na ncwinom'na' ljo' mach'eeⁿ na tia na matseitoom ñ'eⁿñe cha'xjeⁿ cwil'a nn'aⁿ na tic'om nacje 'naaⁿ Ty'oots'om. ⁶Meiiⁿ cwii tsaⁿs'a tintseitjoõne nnom x'iaa' na nnc'oomya ñ'eⁿ scuu' tsaⁿñeeⁿ meiiⁿ tinquiu'nn'aⁿ cantyja 'naaⁿ ñ'oommeiiⁿ ee jeeⁿ t'maⁿ na wi' nntseiquioo Ta Jesús nacjoo' ts'aⁿ na mach'ee cha'tso nmeiiⁿ cha'xjeⁿ na jnda ñejla'candiiyâ 'o. ⁷Ee nchii na tqueeⁿñe Ty'oots'om jaa na nlajomndyo' cantyja 'naaⁿ natia, saa jom l'ue ts'oom na c'ooⁿya na lju' n'ooⁿya jo nnoom.

⁸Cwe' jo' xeⁿ m'aaⁿ ts'aⁿ na ticuee' ts'om ñ'oommeiⁿ na cwit'mooⁿyâ ndaa'yo', catsei'noⁿ tsaⁿñeeⁿ na nchii cwe' ñ'oom na tqueⁿ nn'aⁿ mach'ee na til'ue. Juu mach'ee na til'ue ñ'oom na tqueⁿ nquii Ty'oots'om, na jom tquiaaⁿ Espíritu Santo naquii' n'ooⁿyâ.

⁹Cantyja 'naaⁿ na c'om'yo' na wi' n'om ntyjee'yo' na cwila'yu', tacaⁿna' na cwinntseiljeiya ñ'oom'ñeeⁿ ee manquiti Ty'oots'om ma'mooⁿ ndaa'yo' na c'om'yo' na wi' n'om'yo' joona. ¹⁰Ee 'o wi' n'om'yo' nn'aⁿ na cwila'yu' na m'aⁿ ts'ondaa Macedonia. Saa cwitaaⁿyâ ndaa'yo' na c'om'yo' na mat'maⁿti na wi' n'om'yo' joona. ¹¹Calajnda'yo' na tjoom' ñ'oom nnc'om'yo' ñ'eⁿ ncl'iaa'yo'. Tacatii'ndyo' ñ'oom 'naaⁿna na ticatseixmaⁿna' na nla'jomndyo'. Cjoo' n'om'yo' na cal'a'yo' ts'iaaⁿ 'naⁿyo' cha'xjeⁿ ñ'oom na jnda tquaaⁿtyaaⁿyâ ndaa'yo', ¹²ee na nla'yo' na ljo', nn'aⁿ na tyoola'yu' nla't'maaⁿndyena 'o meiⁿ xotseijtjoona' 'naⁿ na nleil'uee'ndyo'.

Cantyja na ndyonna' Ta Jesucristo

¹³Ndo' je' 'o nn'aⁿya, tacal'ue n'ooⁿyâ na mati ticala'noⁿyo' chiuu nnts'aana' ñequio nn'aⁿ na jnda tja meiⁿ tanc'om'yo' na hjoo' n'om'yo' cha'xjeⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ na tintyjaa' n'om Ty'oots'om. ¹⁴Ndo' cha'xjeⁿ cwila'yuu'a na tue' Jesús ndo' na tando'xcoom, maluaa' cwila'yuu'a na cantyja 'naaⁿ jom ñnequiaa Ty'oots'om na joo nn'aⁿ na jnda tja na ñejla'yu' ñ'eⁿñê nnta'ndo'xcona.

¹⁵Jo' chii cwil'uuyâ ndaa'yo' ñ'oom na t'moⁿ nquii na cwiluiiñe

na catsa'ntjom jaa na ndicwaⁿ cwitandoo'a hasta xjeⁿ na ndyonnaaⁿaⁿ, xocwinoo'a nn'aⁿ na jnda tja. ¹⁶Ee manquiti Jesús nnaaⁿ cañoom'luee, jndei' ñ'oom na nntsa'ntjoom, ndo' ndyocueeⁿ, xjeⁿñeeⁿ nleic'uaa jndyee' ángel na cwiluiitqueiñe ndo' mati ndu 'naaⁿ Ty'oots'om. Quia jo' joo nn'aⁿ na jnda tja na ñejla'yu' ñ'eⁿ Jesús, joona najndyee nnta'ndo'xcona. ¹⁷Jnda jo' jaa na ndicwaⁿ cwitandoo'a xjeⁿñeeⁿ ñe'naaⁿ nncjaachuuna' jaa ñ'eⁿndyena quii' nchquiu na nntjomndyo ñequio Ta Jesús quii' jndye ndo' nnc'ooⁿtyaaⁿya ñ'eⁿñê. ¹⁸Jo' chii ñequio ñ'oommeiⁿ quia'yo' na t'maⁿ n'om nn'aⁿyo' na cwila'yu'.

5 'O nn'aaⁿya, cantyja 'naaⁿ cwaaⁿ xuee oo cwaaⁿ xjeⁿ na ndyonna' Ta Jesús, meiⁿ ticaⁿna' na nntseiljeiya. ²Ee manquiu'ya'yo' nncue'ntyjo xuee na ndyonna' Ta Jesús xjeⁿ na tic'om c'ee nn'aⁿ na nluii na ljo'. Matseijomna' cha'na quia na macwjee' tsaⁿnch'ue.

³Xcwe xjeⁿ quia cwilue nn'aⁿ: “Je' tjaa'na' tia', tjaa'na' na teincuu’”, majuu xjeⁿñeeⁿ ñejomto nquioo nawil' t'maⁿ nacjoona cha'xjeⁿ quia na manaⁿna' na maquiina' yuscu na manntseincuii, meiⁿ tjaa'na' na cwii nndaⁿ ndyaandye nn'aⁿ juu nawil'ñeeⁿ.

⁴Saa 'o nn'aⁿya, ticalaxmaⁿyo' cantyja 'naaⁿ na jaaⁿñe, jo' chii juu xuee na nncwjee'nnda' Ta Jesús xocatseijomna' juuna' cantyja 'naⁿyo' cha'na quia na nncwjee' tsaⁿnch'ue waa' ts'aⁿ.

⁵Jaa la'xmaaⁿya cantyja 'naaⁿ naxuee. Tila'xmaaⁿya cantyja

'naaⁿ¹ natsjom oo cantyja 'naaⁿ¹ najaaⁿ¹ñe. ⁶Jo' chii maty'iomna' na c'ooⁿya na wando' n'ooⁿya ndo' queⁿndy^ocheⁿncjooya xjeⁿ cantyja 'naaⁿya jo nnom Ty'oots'om. Ee ticatsona' na c'ooⁿya cha'cwijom na cwindaaⁿya cha'na nt'omcheⁿ nn'aⁿ na tyoola'yu'. ⁷Ee nn'aⁿ na cwindaa, natsjom cwindana, ndo' nn'aⁿ na cwicandyee, natsjom cwindyena, ⁸saaⁿ nc'e na cwilaxmaaⁿya cantyja 'naaⁿ¹ naxuee, cwa queⁿndy^ocheⁿncjoo xjeⁿ, cha'waati xuee c'ooⁿya cha'na ts'aⁿ na candaⁿ xqueⁿ. Matsona' na catañoom'ndy^o cheⁿncjooya ñequio na cwilayu'ya n'ooⁿya ñ'eⁿ Ty'oots'om ndo' ñequio juu na m'aaⁿya na wi' n'ooⁿya nn'aⁿ ñequio juu na ntyjaa' n'ooⁿ na nncwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om añmaaⁿya cha'xjeⁿ mawañoom' tja'xqueⁿxjo xqueⁿ sondaro. ⁹Ee nchii seijndaaⁿñe Ty'oots'om na nnt'uiityeeⁿ jaa naquii' nawil' t'maⁿ. Saa tqueeⁿ jaa na nddaaya na nluin'm'aaⁿndy^o nc'e nquii Ta Jesucristo. ¹⁰Jom tueeⁿ¹eⁿ cwentaaya cha tjoom' na nntandoo'a ñ'eⁿñê quia na ndnyonnaaⁿ¹aⁿ, meiiⁿ na ndicwaⁿ tandoo'a ndo' meiiⁿ na aa jnda tjaaya. ¹¹Jo' chii cwii ndo' cwiindy^o' quia'yo' na t'maⁿ n'om ntyjee'yo' na nc'oonajndana cha'xjeⁿ na cwil'a'yo'.

Ñ'oom na matseijndo' Pablo n'omna

¹²O nn'aⁿya, cwitaaⁿyâ na cala'tmaaⁿndy^o' nn'aⁿ na cwil'a ts'iaaⁿ 'naaⁿ¹ Ty'oots'om quii'ntaaⁿyo' na cwijndoo'na ts'iaaⁿ 'naaⁿ¹aⁿ ndo' na cwila'jndo'na n'om'yo'. ¹³Maty'iomna' na

cala't'maaⁿndy^o' naⁿ¹ñeeⁿ ñequio na jnda nquii'yo' jooa, ee jooa jeeⁿ cwila'jndana naquii' ts'iaaⁿwaa'. C'om'yo' na tjoom' ñ'oom ñequio nc'iaa'yo' na tjaa ndia' cacho'yo' ñ'eⁿndyena.

¹⁴Ndo' cwila'jndeiil' ndyuaayâ ndaa'yo' 'o nn'aⁿya, na cala'tia'yo' nn'aⁿyo' na tiñe'call'a ts'iaaⁿ. Quia'yo' na t'maⁿ n'om nn'aⁿ na leic'om t'maaⁿndye n'om. Cateijndei'yo' nn'aⁿ na tijndana na tila'yu'ya n'omna. C'om' nioomcheⁿ n'om'yo' ñequio cha'tsondye nn'aⁿ.

¹⁵Xeⁿ tis'a cwil'a nn'aⁿ 'o, cal'andy^o' cwenta na tinl'a'yo' wi' jooa. 'O xuii' cal'a'yo', 'o ñequii'cheⁿ cal'a'yo' yuu na ya ñ'eⁿ nn'aⁿ, meiiⁿ mancjo'ti'yo' oo meiiⁿ ñ'eⁿ meiiⁿquia ts'aⁿ.

¹⁶Ñequii'cheⁿ c'om'yo' na neiⁿnco n'om'yo'. ¹⁷Tintsawi'ntyje'yo' na cwilaneiⁿyo' nnom Ty'oots'om.

¹⁸Cha'tso na mach'eenaa' ñequiondy^o' quia'yo' na quianl'uaa' Ty'oots'om ee luaa' l'ue ts'oom ñ'eⁿndy^o' 'o na cwila'yu'yo' ñ'eⁿ Cristo Jesús. ¹⁹Tila'tsaaⁿndy^o' ts'iaaⁿ na mach'ee Espíritu Santo quii'ntaaⁿyo'. ²⁰Joo ñ'oom na cwiñequia nn'aⁿ na ma'moⁿ Ty'oots'om ndaana, til'a'yo' na ticuee' n'om'yo' ñ'oomñeeⁿ.

²¹Cha'tso ñ'oommeiⁿ¹ catjei'yo' cwenta aa xcwe jooa', ndo' ñ'oom na cwiwitquioo' na xcwe, caljoo'ndy^o'tyeⁿ¹yo' ñequio jooa'. ²²Cala'tqui^oo'ndy^o' ñequio cha'tso nnom natia.

²³Manquiti Ty'oots'om, nqueⁿ na mañequiaaⁿ na tjaa ñomtiuu m'aaⁿ ts'aⁿ jo nnoom, jom queⁿñooⁿ 'o na candaⁿndy^o'. Cwañom'm cha'waa

espíritu 'naⁿyo', ñequio añmaaⁿyo' ndo' seii'yo' cha caljoo' jooa' na meiⁿcwii jnaⁿ tilaxmaⁿna' hasta xjeⁿ na nncwjee'nnda' Jesucristo na cwiluiiñê na matsaⁿntjoom jaa. ²⁴Nqiii Ty'oⁿots'om na macwaaⁿ 'o cwiluiiñê na mayom'm, maxjeⁿ nntseicanaⁿ cha'tso nmeiⁿ cantyja 'naⁿyo'.

Cwiñequiana na xmaⁿndye nn'aⁿ

²⁵O nn'aaⁿya ñequiicheⁿ calaneiⁿyo' cantyja 'naaⁿyâ nnom Ty'oⁿots'om.

²⁶Quia'yo' na xmaⁿndye cha'tso nn'aaⁿya na m'aⁿ ñ'eⁿndyo' na cwitaⁿyo' lueena.

²⁷Ñequio na jndei ts'iaaⁿ na matseixmaⁿya na tquiaa Ta Jesucristo matiooya xuuwaañe nacjo'yo' na cala'naⁿyo' cartawaa na ndye cha'tsondye nn'aaⁿya na cwila'yu'.

²⁸Nqiii Ta Jesucristo cwentaaya quiaaⁿ na nla'xmaⁿyo' naya na matseixmaaⁿ.

Carta na jndá we na seicwanom Pablo na m'aⁿ nn'aⁿ Tesalónica

Mañequiaa Pablo na xmaⁿndyena

1 Ñ'eⁿ Silvano ndo' ñ'eⁿ
Timoteo, ja Pablo matseiljeiya
cartawaañe na matseicwanoⁿya
juuna' na m'aⁿ 'o tmaaⁿ
nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om
cwentaaⁿaⁿ tsjoom Tesalónica, na
cwila'xmaⁿyo' cwentaa' Tsotyaaⁿya
Ty'oots'om ndo' Jesucristo na
cwiluiiñe na matsaⁿntjoom jaa.
²Nquii Tsotyaaⁿya Ty'oots'om ñequio
Jesucristo, quiana na candaⁿya
nto'ñoom'yo' naya na la'xmaⁿna
ñequio na meiⁿcwii ñomtium
tinc'om'yo' jo ndaⁿna.

**Quia na nndyonnda' Cristo
nntu'xeⁿndye nn'aⁿ**

³O nn'aⁿya, ñequii'cheⁿ macaⁿna'
na ñequiaayâ na quian'luaa'
Ty'oots'om cantyja 'naⁿyo', ndo'
maty'iomyana' na cwil'aayâ na ljo'
ee wjaawixcweti na cwila'yuy'a
n'om'yo' ñ'eⁿñe ndo' nc'e cwii
ndo' cwiindyo' wi'ti n'om'yo'
ntyjee'yo'. ⁴Hasta quii'ntaaⁿ nntmaaⁿ
nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om
cwentaaⁿaⁿ cwilanaⁿya cantyja
'naⁿyo'. Cwitjei's'aayâ 'o na m'aⁿ
nioom'cheⁿ n'om'yo' meiiⁿ na

jndye nnom nawi' na cwiwinom'yo'
ndo' na cwintyjo nn'aⁿ 'o saa
cwit'moⁿyo' na cwila'yuy'a
n'om'yo' ñ'eⁿ Ty'oots'om. ⁵Nc'e na
luaa' cwil'a'yo', ma'moⁿna' na jeeⁿ
xcwe macwji' Ty'oots'om cwenta
cantyja 'naⁿyo'. Ee matsaaⁿaⁿ 'o na
la'xmaⁿyo' na nntsaquiee'ndyo' yuu
na matsa'ntjoom. Nc'e na ljo', je'
cwiwinom'yo' nawi'.

⁶Ty'oots'om mach'eeⁿ na
maty'iomyana' na joo nn'aⁿ na
cwita'wi' 'o je', nlc'o'weeⁿeⁿ
joona. ⁷Ndo' mati 'o na wi'
na cwi'tjom'yo' ñnequiaaⁿ na
nnta'jndyaayâ ñ'eⁿndyo' majuu
xuee quia na nleitquoo'ñennda'
Ta Jesús. Ee mats'ia jo' na
nnaaⁿ cañoom'luee nndyocueeⁿ.
Nleitquoo'ñe naquii' nntsaachom
ñequio ángeles cwentaaⁿaⁿ na
jeeⁿ jnda. ⁸Ñoom na nnt'ueeⁿ
nn'aⁿ na ticala'xmaⁿna cwentaa'
Ty'oots'om meiⁿ tical'añ'oomndyena
ñ'oom na tseixmaⁿ Ta Jesús na
macwji'n'maaⁿñe añmaaⁿ nn'aⁿ.
⁹Naⁿñeeⁿ tixocantycwii na
nnt'uiityeⁿna' joona. Ndo' tquia
nncwji'ndyona' joona ñequio
yuu na nnc'oom Jesucristo na
nliuit'maⁿñe ndo' ñequio najndeii

na matseixmaaⁿ. ¹⁰Nluid na ljo' juu xuee quia na nñoom na nla't'maa'ndye nn'aⁿ 'naaⁿ'aⁿ jom, na cha'tsondye nn'aⁿ na cwila'yu'na ñeⁿñê nncjaawee' n'omna, mati ñeⁿ'o na jnda macwila'yu'yo' ñ'oom na tyoñequiaayâ cantyja 'naaⁿ'aⁿ.

¹¹Jo' chii ñequii'cheⁿ cwilanaaⁿyâ nnom Ty'oots'om cantyja 'naⁿ'yo'. Cwitaⁿyâ nnom nqueⁿ na jnda tqueeⁿ 'o na cala'xmaⁿ'yo' cwentaaⁿ'aⁿ na ñequii'cheⁿ nncjaawee' ts'oom ñ'eⁿndyo'. Mati cwitaⁿyâ na ñnequiaaⁿ cantyja najneiⁿ naquii' n'om'yo' cha nndaⁿ nla'canda'ndyo' cha'tso ñ'oom na ya na cwiqueⁿ n'om'yo', ndo' na nntseicandaⁿñena' cha'tso ts'iaaⁿ na ya na cwil'a'yo' nc'e na cwila'yu'ya n'om'yo' ñ'eⁿñê. ¹²Nc'e na luaa', nntseit'maaⁿñena' xuee' Ta Jesús cantyja 'naⁿ'yo', ndo' mati nntseit'maaⁿñê 'o nc'e naya na matseixmaⁿ naquii Ty'oots'om na cwila't'maaⁿ'ndyo' ndo' cantyja 'naaⁿ' Ta Jesucristo.

Nleitquioo'ñe ts'aⁿ na wi'ñeti

2 'O nn'aaⁿya, cantyja 'naaⁿ' na nncwjee'nnda' Ta Jesucristo cwentaaⁿ ndo' na nntjomndyo' yuu na m'aaⁿ, cwitaⁿyâ ndaaⁿ'yo' ²na tilachui'yo' chiuu m'aaⁿ n'om'yo' ñ'oomwaa' meiⁿ tiñequiandyo' cantyja cwii nnom na quia nluid nntseicaty'uena' 'o oo cwii ñ'oom na mañequiaa ts'aⁿ cantyja 'naaⁿ' jo' oo cwii carta na waa ñ'oom na já jla'cwanooⁿyâ juuna' na matsona' na jnda tue'ntyjo' xjeⁿ na nncwjeeⁿ'eⁿ. ³Meiⁿcwii tiñequiandyo' na nnquiu'nn'aⁿ

ñ'oomwaa' 'o ee cwitjoocheⁿ na nncue'ntyjo' xuee'ñeeⁿ maxjeⁿ nla'wendye nn'aⁿ nacjoo' Ty'oots'om ndo' nleitquioo'ñe juu tsaⁿ's'a na jeeⁿ tiaa', majndaa' na nntsuuñê nnts'aa Ty'oots'om. ⁴Jom nncjaⁿ nacjoo cha'tso na la'xmaⁿ cwentaa' Ty'oots'om ñequio cha'tso nnom na cwila't'maaⁿ'ndye nn'aⁿ. Jo' chii ncjaaqueⁿ'eⁿ naquii' wats'om t'maⁿ 'naaⁿ' Ty'oots'om. Nncwjeeⁿ'eⁿ ñ'oom na jom cwiluiiñê naquii Ty'oots'om ndo' cala't'maaⁿ'ndye nn'aⁿ jom.

⁵¿Aa ticjaañjoom' n'om'yo' na jnda tsjooⁿya ñ'oommeiⁿ' ndaaⁿ'yo' quia na ñet'ooⁿya ñ'eⁿndyo'?

⁶Ndo' macwila'noⁿ'ya'yo' 'ñeeⁿ na matseitsaaⁿ'ñeya tsaⁿ'ñeeⁿ cha na ticwitquioo'ñe cwitjoocheⁿ na nncue'ntyjo' xjeⁿ na ntyjii Ty'oots'om. ⁷Ee juu ts'iaaⁿ natia na wanty'iuu' m'aⁿ'na' je' mach'eena' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ, na maje'ndyo' macanda' macaⁿ'na' na nleindyoo' nqueⁿ na matseitsaaⁿ'ñê na nnc'oom tsaⁿ'ñeeⁿ. ⁸Quia ljo'cheⁿ nleitquioo'ñe juu tsaⁿ'ñeeⁿ na waljoo'cheⁿ na tia ts'aⁿ'ñe. Ndo' naquii Ta Jesús quia na nncwjeeⁿ'eⁿ ñequio najndeii na neiⁿncoo' nacaxuee na cwiluiiñê, nntseicueeⁿ'eⁿ tsaⁿ'ñeeⁿ ñequio jndye 'ñom. ⁹Juu tsaⁿ'ñeeⁿ na wi'ñeti nñoom ñequio najndeii na matseixmaⁿ Satanás. Nnquiu'nn'aaⁿ nn'aⁿ ñequio ts'iaaⁿ na nnts'aaⁿ ndo' ñequio jndye nnom 'naaⁿ na meiⁿ'jom tiquinty'iaa nn'aⁿ. ¹⁰Nntseineiⁿ cha'tso nnom ñ'oom na wi' na ñnequiu'nn'aaⁿ nn'aⁿ na jnda teijndaa' na nntsuundy. Ee joona tñnquiandyena na nnquioo na

jnda nquiuna ñ'oom na mayuu' na nncwji'n'maa'ñena' joona. ¹¹Nc'e na luaa', 'ndii Ty'oots'om na cwe' ñ'oom cantu ñe'quiu'nn'a'na' joona ndo' nla'yu'na ñ'oom na tiyuu', ¹²s'aa' na luaa' cha nnt'uiiye'na' cha'tsondye nn'a' jnaa' na ti'cato'ñoomna ñ'oom na mayuu' ee neii'tina na nl'ana natia.

**Tjeii'ñe Ty'oots'om 'o na
nlu'i'n'maa'ndyo'**

¹³O nn'aa'ya na jee' candya' ts'om Ta Jesús, jee' maty'iomiana' na ñequii'che' ñnequiaayâ na quial'uaa' Ty'oots'om cantyja 'na'yo' ee cwit'jooche' na nncuaa tsjoomnancue tjeii'ñe 'o na nlu'i'n'maa'ndyo'. Ndo' tque'ñoo' 'o cantyja 'naa'na' nc'e Espíritu, ndo' teil'uee'ñe ñ'oom na mayuu' na jnda macwila'yu'yo'. ¹⁴Ee ñequio juu ñ'oom naya na tyoñequiaayâ ndaa'yo', jo' na tcwaa' 'o cha ndaa' nla'jomndyo' cantyja na cwiluiit'ma'ñe Jesucristo na cwiluiiñe na matsa'ntjoom jaa.

¹⁵Jo' chii 'o nn'a'ya, caljoo'ndyo'tye'yo' ñequio ñ'oom na ñet'moo'yâ ndaa'yo' ñequio carta na jla'cwanoo'yâ na m'a'yo', tintsuu' n'om'yo' joona'. ¹⁶Nquii Jesucristo na cwiluiiñe na matsa'ntjoom jaa ndo' nquii Tsotyaaya Ty'oots'om na jom nc'e naya na matseixmaa' m'aa' na jee' wi' ts'oom jaa mañequiaa' na ticantycwii na m'aa'ya na t'ma' n'oo'ya ñequio na cwicantyyaa'ya n'oo'ya jom, ¹⁷quiaa' na nla'xma'yo' na t'ma' n'om'yo' ndo' na nnc'om' jnda'yo' cantyja 'naa'na' cha cha'tso na cwilanei'yo' ñequio na cwil'a'yo' nla'xma' joona' na ya.

**Cjaañjoom' n'om'yo' já jo
nnom Ty'oots'om**

3 'O nn'a'ya, ñ'oom na macanda, calanei'yo' nnom Ty'oots'om cantyja 'naa'yâ na tyuaa' nt'om ñ'oom cantyja 'naa' Ta Jesús cha'tso joo, ndo' nnts'aana' na jnda nquiu nn'a' juuna' cha'xje' na tuii ñ'e'ndyo' 'o. ²Ndo' mati cata'yo' na nndyaandyô ljo' na ñe'cal'a nn'a' na tia nn'a'ndye ñ'e'ndyo' na quie' n'omna ee ticha'tso nn'a' cwilayu'ya n'omna ñ'e' Ty'oots'om. ³Saa cwiluiiñe na mayom'm ndo' ñnequiaa' na nntsaanajnda'yo' cantyja 'naa'na' ndo' na nncwañoom'm 'o ljo' ñe'cats'aa nquii tsa'ndii 'o. ⁴Jâ cwicantyyaa' n'oo'yâ Ty'oots'om cantyja 'na'yo' ee 'o cwila'canda'yo' ñ'oom na ñet'moo'yâ ndaa'yo'. Ndo' nquiuuyâ na ntsal'a'ti'yo' cha'xje' na cwitsa'ntjoo'yâ 'o. ⁵Nque' na cwiluiiñe na matsa'ntjoom, cateijnei' 'o na nnc'om'yo' na wi' n'om'yo' nn'a' cha'xje' m'aa' na candya' ts'oom joona, ndo' na nnc'om nioomche' n'om'yo' nawii' na cwiwinom'yo' cha'xje' tyom'aa' jom quia na teinoom nawii' t'ma'.

Que'ndyo na cal'aaya ts'iaa' 'naa'ya

⁶O nn'aa'ya, ñequio xuee' Ta Jesucristo cwitsa'ntjoo'yâ na catjei'ndyo' ñequio ts'a' na matseyu' na tiñe'cats'aa ts'iaa' mei' tiñe'tseijomñe ñequio ñ'oom na ñet'moo'ya ndaa'yo'. ⁷Saa 'o manquiu'yo' na matsona' na cal'a'yo' cha'na ñel'aayâ. Ee quia na ñet'oo'yâ quii'ntaa'yo', mei'jom ndii' ticantyya'yo' na tical'aayâ

ts'iaaⁿ. ⁸Ee já tícato'ñooⁿyâ naya luee'yo' na cwe'yu. Ñetqueⁿndyô na ñel'aayâ ts'iaaⁿ, ñetantjooⁿyâ 'naⁿ na ñetcaⁿna' já. Naxuee natsjom ñejla'jndaayâ cha ticatuaa'â xuu nacjoo' meiⁿcwiindyo' 'o na nnteix'ee já. ⁹Meiⁿ na maty'iomna' na cataaⁿyâ ndaa'yo' ljo' na ñetcaⁿna' já saa tical'aayâ na ljo'. Ee ntyjaa' n'ooⁿyâ na cal'oondyo' cha'xjeⁿ na cwil'aayâ. ¹⁰Ee quia ñet'ooⁿyâ quii'ntaaⁿ'yo' tquiaⁿtyaaⁿyâ ñ'oom ndaa'yo' juu ts'aⁿ na tiñe'cats'aa ts'iaaⁿ, meiⁿ ticatsona' na nlcwaaⁿ'aⁿ. ¹¹Saa cwindyaayâ na ñ'eeⁿ nt'omndyo' 'o na tiquil'a'yo' ts'iaaⁿ, cwe' cwiqueⁿndyo' na cwitii'ndyo' ljo' mach'leena' nt'omcheⁿ ntyjee'yo'. ¹²Ndaa nn'aⁿ na nmeiiⁿ m'aⁿ, nc'e najndei na matseixmaⁿ Ta Jesucristo, cwitsa'ntjooⁿyâ ndo' cwijñoom' ntyuayâ 'o na cal'a'yo' ts'iaaⁿ na nntantjom'yo' 'naⁿ na macaⁿna' 'o.

¹³Ndo' 'o, nn'aaⁿya, ticwintqueⁿ'yo' na cwil'a'yo' yuu na maty'iomyana'. ¹⁴Queⁿ'yo' cwenta 'ñeeⁿ juu ts'aⁿ na tiñe'catseicanda ñ'oom na cwil'uuyâ ndaa'yo' nacjoo' cartawaañe. Ticala'quii'ndyo' ñ'eⁿ tsaⁿ'ñeeⁿ cha nlco'tiana' ntyjeeⁿ. ¹⁵Saa tinc'om ndiaa'ndyo' ñ'eⁿñê, 'o cala'jndo'yo' ts'oom cha'xjeⁿ cwii ts'aⁿ na matseyiu'.

Ñ'oom na macanda

¹⁶Nqueⁿ na matsa'ntjoom na tseixmaaⁿ na tjaa ñomtiuu c'oom ts'aⁿ jo nnoom quiaaⁿ na 'o tjaa ñomtiuu c'om'yo' na cha'waa xjeⁿ ñequio cha'tso na cwiwinom'yo'.

¹⁷Ja Pablo, nncõ matseiljeiya xueya nacjoo' cartawaañe cha'xjeⁿ quits'aa cha'tso carta 'naⁿya. ¹⁸Juu naya na matseixmaⁿ Jesucristo, c'oomna' ñequio cha'tsondyo'. Amén.

Carta najndyee na seicwanom Pablo na m'aaⁿ Timoteo

Matseiljeii Pablo carta cwentaa' Timoteo

1 Nnc̣o Pablo cwiluiindỵo apóstol cwentaa' Jesucristo. Nquii Ty'oots'om na cwiluiiñê na macwji'n'maaⁿñê jaa sa'ntjoom na matseixmaⁿya na ljo' ñequio Ta Jesucristo na cantyja 'naaⁿ jom m'aaⁿya na cwicantyyaa' n'ooⁿya. ²Matseiljeiyya cartawaañe na matseicwanoⁿya na m'aaⁿ 'u Timoteo, na cwiluiindyu' jndaayaa nc'e na matseyiyu'ya ts'om' ñ'eⁿ Ty'oots'om. Ntyjaa' ts'ooⁿ nquii Tsotyyaaya Ty'oots'om ñequio Cristo Jesús na cwiluiiñê na matsa'ntjoom jaa na ñequiana na nnc̣o'ñom' naya na la'xmaⁿna ñequio na m'aⁿna nawi' n'omna nn'aⁿ ndo' na meiⁿcwii ñomtiu tinc'oom' jo ndaana.

Cats'aañe Timoteo cwentaa' ñ'oom na tiyuu'

³Cha'xjeⁿ na tsjooⁿya njom' quia na jluii'a Macedonia na caljoo'ndyu' Éfeso na catsa'ntjom' nt'omcheⁿ nn'aⁿ na ticat'mooⁿna ñ'oom na tiyuu', ⁴tilqueⁿ cwentaa' ñ'oom na cwe' cuento laxmaⁿna' ñequio

ñ'oom cantyya 'naaⁿ weloo nn'aⁿ na ñet'om teiyo ee ñ'oommeiⁿ cwil'ana' na cwe' cwila'ñ'eeⁿ ndyuee nn'aⁿ meiⁿ ticateijndeina' ts'aⁿ na nntseyiyu'ya ts'om' ñ'eⁿ Ty'oots'om.

⁵Ts'iaaⁿ ñ'oom'ñeeⁿ na sa'ntjoⁿya na c'ooⁿya na wi' n'ooⁿya cwii ndo' cwii nn'aⁿ ñequio na lju' n'ooⁿya na m'aaⁿya n'ooⁿya ñequio na xcwee' n'ooⁿya na cwila'yuyu' n'ooⁿya ñ'eⁿ Ty'oots'om. ⁶Ñ'eeⁿ nn'aⁿ jnaaⁿ ñ'oom'ñeeⁿ na jnda' tju'tya'na' jooⁿna cantyya 'naaⁿ ñ'oom na mayuu', ñ'oom na cwe' ts'iaaⁿndyo cwila'jomndyena. ⁷Ñe'calaxmaⁿna nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om na matsa'ntjomna' meiiⁿ ticala'noⁿna ljo' tseicandii ñ'oom na cwila'neiⁿna cantyya 'naaⁿna', meiⁿ ljo' na ma'moⁿ ñ'oom na cwiñequiana ñequio na t'maⁿya n'omna.

⁸Manquiuyua na jeeⁿ l'ue ljeii na tqeⁿ Moisés xeⁿ mawil'uee'ñe ts'aⁿ juuna' cha'xjeⁿ na seijndaa'ñe Ty'oots'om. ⁹Macaⁿna' na cjaanjoom' n'ooⁿya na nchii teijndaa' ljeii na qui cwentaa' nn'aⁿ na cwil'a na maty'iomyyana'. Teijndaa' juuna' cwentaa' nn'aⁿ na quie' n'om,

cwentaa nn'aⁿ na ticatuee'ndyecje, cwentaa nn'aⁿ na tia cwil'a, nn'aⁿ na laxmaⁿ jnaⁿ, cwentaa nn'aⁿ na ticala't'maaⁿndye Ty'o^ots'om oo cwiicheⁿ nnom na matseit'maaⁿñe ts'aⁿ, teijndaa' juuna' cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na cwila'cwjee tye ndyeena ndo' mati cwentaa cha'tsondye nn'a na cwila'cwjee nn'aⁿ, ¹⁰cwentaa nn'aⁿ na cwe' m'aⁿya ñequio nn'aⁿ, cwentaa naⁿnom na m'aⁿ ñequio tyjenom, cwentaa nn'aⁿ na cwila'jnda ntyje nn'aⁿndyena, cwentaa nn'aⁿ na cwilaneiⁿ cantu, cwentaa nn'aⁿ na tyeⁿ cwiqueⁿ ñ'oom na nlacandā saa tiquil'a, ljeii'ñeeⁿ m'aⁿna' na mat'uiina' meiⁿquia na wjaana' nacjoo' ñ'oom na xcwe na cwit'mooⁿ nn'aⁿ. ¹¹Juu ñ'oom xcwewaa' ñecwii xjeⁿ matseicandiina' ñequio ñ'oom na jeeⁿ jnda'na' cantyja na cwilui'n'maaⁿndye nn'aⁿ. Nquii Ty'o^ots'om na t'jacantyja na t'maⁿ cwiluiiñe maty'ioom ts'iaaⁿ ja na mañequiaya ñ'oom'ñeeⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ.

**Quianl'uaa' Ty'o^ots'om
t'maⁿ wi' ts'oom Pablo**

¹²Mañequiaya na quianl'uaa' Ta Jesucristo cwentaaⁿ na mañequiaaⁿ najndeii' ts'o^o na maqueeⁿ cwenta na cwiluiindy^o ts'aⁿ na matseicandā na macwjaa'ñe ja naquii' ts'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ. ¹³Jaach'ee xuee tyotseinaⁿya ñ'oom ntjeiⁿ nacjoom'm, ñetco'wi'a nn'aⁿ na cwila'yu' ñ'eⁿñê, ndo' tyotseijnaaⁿa jom. Saa ty'oom Ty'o^ots'om na wi' ts'oom ñ'eⁿndyo, ee xjeⁿñeeⁿ meiⁿ tyootseyiu'a meiⁿ t'icaljeii na tixcwe tyots'aa. ¹⁴Juu naya na matseixmaⁿ Jesucristo, tquiaaⁿ na

candaa'ya matseixmaⁿya juuna' ndo' t'mooⁿ na jeeⁿ wi' ts'oom ja ndo' jndaya na matseyiu'ya ts'o^o ñ'eⁿñê, joona' na cwila'xmaaⁿya nc'e na cwila'jomndyo ñ'eⁿñê.

¹⁵Ñ'oomwaa ñ'oom na mayuu' juuna', ndo' matsona' na cha'tsondye nn'aⁿ cala'yu'na juuna': jndyo Cristo Jesús tsjoomnancue cha nncwji'n'maaⁿñê nn'aⁿ jnaⁿ, quii'ntaaⁿ joona ja cwiluiindy^o ts'aⁿ na t'maⁿti ñeseitjoondyo nnoom. ¹⁶Luaa waa na ty'oom Ty'o^ots'om na wi' ts'oom ñ'eⁿndyo cha cantyja 'naⁿya m'moⁿ Jesucristo na m'aaⁿ na nioom'cheⁿ ts'oom. Ndo' cantyja 'naaⁿya waa na ma'moⁿna' chiuu nc'om nn'aⁿ na nla'yu' ñ'eⁿñê cha nnto'ñoomna na ticantycwii na cwita'ndo' añmaaⁿna. ¹⁷Nc'e na luaa', cha'waati xuee cala't'maaⁿndyo nqueⁿ na ticantycwii na cwiluiiñe na matsa'ntjoom, nqueⁿ na wanoom'm ndo' na wanoom'm, nqueⁿ na leicandā nty'iaa ts'aⁿ jom, na macandā nqueⁿ cwiluiiñe Ty'o^ots'om ndo' na jndo' ts'oom.

¹⁸U jndaaya Timoteo, luaa ñ'oom na matsa'ntjoⁿya 'u. Ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'o^ots'om matseijomna' cha'cwijom tia'. C'oom' na ti'maaⁿ ts'om' na matseijndu' naquii' ts'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ. Catsa' na ljo' na matseyiu'ya' ts'om' ñ'eⁿñê ndo' ñequio na tico'tiana' ntyji' nc'e na matseicandā' cha'xjeⁿ ñ'oom na ñejlue nn'aⁿ na cwila'yu' cantyja 'naⁿ quia na jla'neiⁿna ñ'oom na t'moⁿ Ty'o^ots'om naquii' n'omna. ¹⁹Ñ'eeⁿ nn'aⁿ na tila'ñ'oomndye na maco'tiana' nquiuna, ndo' nc'e na ljo', juu na cwila'yu'ya n'omna

ñ'eⁿ Ty'oots'om, jndā tyuui'na'.

²⁰Luaa' tseixmaⁿ Himeneo ñequio Alejandro. Jo' chii jndā tiōya joona l'ō Satanás, cha cala'noⁿna na tantjeii'na ñ'oom ntjei' nacjoo' Ty'oots'om.

**Ma'moⁿna' chiuu calana^aya
nnom Ty'oots'om**

2 Najndyee matseijndō'a ts'om' na maty'iomna' na cataaⁿya nnom Ty'oots'om 'naⁿ na macaⁿna' jaa, ndo' calana^aya nnoom cwentaa cha'tsondye nn'aⁿ. Quiaaya na quianl'uaaⁿaⁿ cantyja 'naaⁿna. ²Laxmaaⁿya na cataaⁿya nnoom cantyja 'naaⁿ cha'tsondye nn'aⁿ na cwiluiindyē gobiernom, ñequio joo nn'aⁿ na laxmaⁿ na maⁿna'iaaⁿ cha ndda^a nnc'ooⁿya na ya m'aaⁿya, tjaa'naⁿ ndia', na xcwee' n'ooⁿya ñ'eⁿ Ty'oots'om ndo' tjaa'naⁿ ñ'oom tia cwila'neiⁿ nn'aⁿ cantyja 'naaⁿya. ³Maty'iomyana' na luaa' cal'aaya. Ndo' nquii Ty'oots'om na macwji'n'maaⁿñê jaa cjaawee' ts'oom na ljo', ⁴ee l'ue ts'oom na cha'tsondye nn'aⁿ nluin'maaⁿndyē ndo' na nnta'jnaaⁿna ñ'oom na mayuu'. ⁵Ñecwii Ty'oots'om m'aaⁿ ndo' ñe'cwii m'aaⁿ na matseiljoyaañe jom ñ'eⁿ nn'aⁿ, manquii Jesucristo na ts'aⁿ jom. ⁶Ee tquaañe na tueeⁿeⁿ cha ntioom na cho'jnaⁿ cha'tsondye nn'aⁿ cha ndda^a nluin'maaⁿndyena, teitquioo' na jo' quia na tue'ntyjo xjeⁿ. ⁷Nc'e na luaa', ty'ioom ts'iaaⁿ ja na cwiluiindyō ts'aⁿ na mañequiaa ñ'oom cantyja 'naaⁿaⁿ ndo' ts'aⁿ na majñoom ts'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ, na ca'mooⁿya nda^a nn'aⁿ na nchii judíos ñ'oom na xcweti na

cala'yuy'a n'omna, ñ'oom na mayuu' matseinaⁿ, nchii cwe' cantu.

⁸Meiⁿyuucheⁿ joo na cwtijomndyē nn'aⁿ l'ue ts'ooⁿ cala'neiⁿ na nom nnom Ty'oots'om na nlawena lueena ñequio na xcwee' n'omna. Tic'omna na wjeena ncl'iaana, meiⁿ ticañjom n'omna ñ'oom na nquiuna ñequio ncl'iaana. ⁹Ndo' mati yolcu l'ue ts'ooⁿ na cwee'na liaa na cwe' na ya xjeⁿ na nchii jeeⁿcheⁿ tycwi' nchii liaa jnda. Cal'ana xjeⁿ cha'tso cantyja 'naaⁿna. Ticwinom'na' na nla'chjoomndyena soonqueⁿna, meiⁿ ticwinom'na' na nla'chjoomndyena ñ'eⁿ 'naⁿ na cwiluiina' ñequio s'om cajaⁿ oo ñequio ta' perla na jeeⁿ jnda. ¹⁰Saa yolcu na cwiñequiaandyē na nntsa'ntjom Ty'oots'om joona, cal'ana cha'tso nnom ts'iaaⁿ na ya, ee macandā cantyja 'naaⁿ joo jo' ntyjii Ty'oots'om cha'cwijom matseichjoomñena' joona. ¹¹Matsona' na candyechē yolcu ñ'oom na cwti'mooⁿ nn'aⁿ ndo' na catuee'ndyecjena: ¹²ee tyooñequiaaya na nnt'mooⁿ yolcu quia na cwtijomndyē nn'aⁿ meiⁿ na nlqueⁿna xjeⁿ tsaⁿs'a. L'ue ts'ooⁿ na cwe' candyechēⁿna. ¹³Ee najndyee s'aa Ty'oots'om Adán, jndā chii s'aaⁿ Eva, ¹⁴ndo' nchii Adán tquiunna'na', tquiunna'na' yuscuñeeⁿ, ndo' jndā na tquiunna'na' juu, jo' seijndaañena' na waa jnaaⁿaⁿ. ¹⁵Saa nluin'maaⁿndyē yolcu xeⁿ cwila'canda^andyē na mañequiaa Ty'oots'om na c'om ndana ndo' m'aⁿna na cwila'yuy'a n'omna ñ'eⁿñê, ñequio na m'aⁿna na

jnda nquiuna nt'omcheⁿ ndo' na
'oom'aⁿna na lju' n'omna.

**Nmeii' cal'a nn'aⁿ na cwijndoo'
ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'ooots'om**

3 Luaa ñ'oom na mayuu': xeⁿ
m'aaⁿ ts'aⁿ na macantyjaa'
ts'oom na nluiitquieñê jo nnom
tmaaⁿ na macwji' Ty'ooots'om
cwentaaⁿaⁿ, jeeⁿ xcwe na
macantyjaa' ts'oom. ²Jo' chii ts'aⁿ
na jnda ty'oomna' na cwiluiitquieñê
quii' ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'ooots'om,
matsa'ntjomna' na tjaa'naⁿ ñ'oom
cjoom'm. Ñecwii scoom'm m'aaⁿ.
Ts'aⁿ na xcwe matseituu jom.
Ts'aⁿ na maqueⁿñe cwenta ndo'
na cwiluiiñê ts'aⁿ na jnda nqui
nn'aⁿ. Matsona' na ñequii'cheⁿ
m'aaⁿc'leeñê na nnteix'eeⁿ nn'aⁿ
na cwe' cwiquieya waⁿaⁿ, ndo'
'naⁿaⁿ na m'mooⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ,
³ticatsona' na tsaⁿcandii jom, meiⁿ
na nl'ueeⁿ ndia'. Macaⁿna' ts'aⁿ na
yats'aⁿñe jom, ts'aⁿ na xiom'ñe
ñequio nn'aⁿ, na tintseiqueeⁿ
ts'oom s'om. ⁴Maty'iomna' na ya
maqueeⁿ xjeⁿ nn'aⁿ waⁿaⁿ, mati
cwila'candaⁿndye ntseinaaⁿ nnoom,
ndo' cwila't'maaⁿndyena jom, ⁵ee
xeⁿ ti'naⁿaⁿ na nlqueeⁿxjeⁿ nn'aⁿ
waⁿaⁿ, tixocandaⁿ nnteix'eeⁿ
tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'ooots'om
cwentaaⁿaⁿ. ⁶Nc'e na ljo', ts'aⁿ na
nluiitquieñê jo ndaaⁿ nn'aⁿ tmaaⁿ
cwentaa' Ty'ooots'om ticatsona' na
jom ts'aⁿ na nmeii'ndyo tioñe l'o
Ty'ooots'om, tints'aana' na nnc'oom'
ts'oom na jeeⁿ t'maⁿ cwiluiiñê, ndo'
na ljo' ntseijndaa'ñena' cantyja
'naaⁿaⁿ na waa jnaaⁿaⁿ cha'xjeⁿ jnaⁿ
na t'uiina' tsaⁿjndii. ⁷Mati macaⁿna'
na waa ñ'oom ya cantyja 'naaⁿaⁿ

quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na tyoola'yu', cha
ticalui'jnaaⁿñê ndo' na ncjaañ'oom
tsaⁿjndii jom xjeⁿ 'naaⁿ.

**Nn'aⁿ na cwindye'ntjom, nmeii'
matsona' calaxmaⁿna**

⁸Mati cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na
cwindye'ntjom quii' tmaaⁿ nn'aⁿ
na macwji' Ty'ooots'om cwentaaⁿaⁿ,
matsona' na macandⁿ ñ'oom
ya nqui nn'aⁿ cantyja 'naaⁿna,
ndo' cwila'candaⁿndyena ñ'om
ndyueena. Tinc'omna na nn'aⁿ
candyee joona, meiⁿ tinc'omna na
queeⁿ n'omna s'om na nchii jndyaa'
'naaⁿna. ⁹Maty'iomna' cantyja
'naaⁿna na cwiljoo'ndyetyeⁿna
ñequio ñ'oom na xcwe na
cwila'yuu'a cantyja 'naaⁿ Cristo na
meiⁿcwii ñomtiiu cantyja 'naaⁿna'.
¹⁰Najndyee macaⁿna' na nlqueⁿ
nn'aⁿ cwenta aa cwila'candaⁿndye
naⁿñeeⁿ ndo' xeⁿ teitquioo' na ya
cwil'ana, quia jo' ya nndye'ntjomna
nnom tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji'
Ty'ooots'om cwentaaⁿaⁿ. ¹¹Mati
matsona' lcuu naⁿñeeⁿ cuaa
ñ'oom ya cantyja 'naaⁿna, nchii
la'xmaⁿna nn'aⁿ na cwila'tjom
cantu, xcwe cantyja 'naaⁿna ndo'
cwila'candaⁿndyena cantyja 'naaⁿ
cha'tso. ¹²Matsona' na cwii tsaⁿs'a
na mandi'ntjom, ñecwii scoom'm
ndo' ya maqueeⁿ xjeⁿ ntseinaaⁿ
ñequio cha'tsondye nn'aⁿ waⁿaⁿ.
¹³Nn'aⁿ na cwindye'ntjom naquii'
tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'ooots'om
cwentaaⁿaⁿ, xeⁿ na ya cwil'ana
ts'iaaⁿñeeⁿ quia jo' nnquioo na jnda
nqui naⁿñeeⁿ joona. Ndo' mati
ñequiaana' na ti'maaⁿ n'omna na
nntjei'yuu'ndyena na cwila'yuya
n'omna ñequio Cristo Jesús.

**Ñ'oom na mayuu' na ticala'no'ⁿ
nn'aⁿ na cwilayuu'a**

¹⁴Ntyjaa' ts'ooⁿ na tyuaa'
nncjocandoo'a 'u, jo' chii
matseiljeiya ñ'oommeiⁿ ¹⁵cha
xeⁿ na nntseitsaaⁿñena' na nncjo,
quia jo' mantyjil'jndaa'ndyu' chiuu
matsaⁿntjomna' na nnc'oom'
quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na cwila'yuu'
na la'xmaⁿna tmaaⁿ cwentaa'
Ty'oots'om na wando', na juu jo'
cwiluiiñena' tax'ee w'aa ñ'oom na
mayuu'. ¹⁶Ñ'oom na mayuu', juu
ñ'oom wanty'iuu' m'aaⁿna' cantyja
'naaⁿ na cwila't'maaⁿndyo, jeeⁿ
t'maⁿ tseixmaⁿna', matsona':

Teitquioo'ñe Cristo

tsjoomnancue na ts'aⁿ jom,
cantyja 'naaⁿ Espíritu teijndaa'
na tjaa jnaⁿ tseixmaaⁿ,
nty'iaa ángeles jom.
Ndaaⁿ nn'aⁿ jndye njoomnancue
tyoñequia nn'aⁿ ñ'oom
cantyja 'naaⁿaⁿ,
nn'aⁿ cha'waa tsjoomnancue
tyola'yuu'na ñ'eⁿñê,
cañoom'luee to'ñom Ty'oots'om
jom.

**Nn'aⁿ na cwitjei'ndye cantyja
'naaⁿ ñ'oom na cwila'yuu'a**

4 Ma'moⁿjndaa'ñe Espíritu
Santo na ncuee na macanda
nt'om nn'aⁿ nntjei'ndye cantyja
na matseyuu'ya ts'om ts'aⁿ ñ'eⁿ
Cristo, na nla'jomndyena ñequio
jndye espíritu na cwinquiuo'nn'aⁿ,
ndo' ñ'eⁿ ñ'oom na cwila'cwanom
naⁿjndii. ²Nn'aⁿ na tixcwe 'oom'aⁿ
na cantundyena nl'ana na luaa'.
Nc'e natia na cwil'ana, juu na
m'aaⁿ n'omna leica'moⁿna' ndaana

na tixcwe 'oom'aⁿna. ³Cwilue
naⁿñeeⁿ na ticwanaaⁿ na ncoco
ts'aⁿ, ndo' na niom nantquie na
cwitsa'ntjomna na ticwanaaⁿ na
nlcwa' ts'aⁿ, meiiⁿ na mañequiaa
Ty'oots'om joona' na jaa nn'aⁿ
na cwila'yuu'a cwiwil'uee'ndyo
joona' ndo' cwiñe'quiaaya na
quian'l'uaaⁿaⁿ, ndo' mati nn'aⁿ na
cwita'jnaaⁿ ñ'oom na mayuu'. ⁴Ee
cha'tso na tqueeⁿ, ya laxmaⁿ joona',
meiⁿ ticatsona' na c'ooⁿya na ticuee'
n'ooⁿya joona' na ñnequiaaya na
quian'l'uaaⁿaⁿ cantyja 'naaⁿna',
⁵ee cantyja 'naaⁿ ñ'oom'm ñequio
na cwilanaaⁿya nnoom, jo' na
maqueⁿlju'na' joona'.

**Ts'aⁿ na xcwe mandi'ntjom
nnom Jesucristo**

⁶Xeⁿ na m'moⁿ ñ'oommeiⁿ ndaaⁿ
nn'aⁿ na cwila'yuu', nntseixmaⁿ
cwii mosoo' Jesucristo na candaa'
wjaawijndu' cantyja 'naaⁿ ñ'oom
na cwila'yuu'a ñequio ñ'oom na
xcweti m'aaⁿ na matseijomndyu'.

⁷Tintseiñ'oom'ndyu' ñ'oom na
tiyuu'na' na cwe' ts'iaaⁿndyo na
ticjaawee' ts'om Ty'oots'om. Queⁿya
ts'om' na matseit'maaⁿndyu' jom.
⁸Waa na mateijndeina' ts'aⁿ quia
na matseits'eiñê na maleinoom.
Saaⁿ t'maⁿti mateijndeina'
jom quia na matseijneiⁿ na
matseit'maaⁿñê Ty'oots'om. Ee
quia na cwila't'maaⁿndyo jom
jndye mateijndeina' jaa cha'waa
xuee na m'aaⁿya tsjoomnancue ndo'
mati na nnc'ooⁿya na ticantycwii
na cwitandoo'a. ⁹Ñ'oommeiⁿ
jeeⁿ xcwe cwit'mooⁿna', jo' chii
cha'tsondye nn'aⁿ macaⁿna' na
cato'ñoomna joona'. ¹⁰Ee jaa

nn'aⁿ na cwila'yuu'a cwila'jndaaya
ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'ooots'om
ndo' cwiñe'quiandyo na wi'
cwtjooⁿya ee na m'aaⁿya na
ntyjaa'tyeⁿ n'ooⁿya ñ'eⁿ nqueⁿ na
wanoom'm. Cha'tsondye nn'aⁿ
ndaā nluin'maaⁿndye cantyja
'naaⁿ'aⁿ ndo' majndeitiicheⁿ
cwilui'n'maaⁿndye joo nn'aⁿ na
cwila'yu' ñ'eⁿñê.

¹¹Ca'moⁿ ñ'oommeiⁿ ndāā nn'aⁿ.
Catsa'ntjom' na cala'candaā'ndyena
jooa'. ¹²Tiñequiaandyu' na
ticuee' n'om nn'aⁿ 'u cwe' ee na
titquiendyu'. Cantyja na matseineiⁿ,
catseixmaⁿ cwii na m'moⁿ'na'
ndaā nn'aⁿ na cwila'yu' chiuu na
nnc'oom'aⁿna, ndo' mati cantyja
chiuu na wjaam'aaⁿndyu' ndāā nn'aⁿ,
ndo' cantyja na m'aaⁿ na wi' ts'om'
jooa, ndo' cantyja na matsei'yu'ya'
ts'om' ñ'eⁿ Ty'ooots'om, ndo' cantyja
na lju' nquiu nn'aⁿ cantyja 'naⁿ.

¹³Cwtjoocheⁿ na nncuacanooⁿya
na m'aaⁿ, queⁿndyu' na catsei'naⁿ
ñ'oom' Ty'ooots'om na jnda teiljei
ndaā nn'aⁿ. Cwil'uee'ndyu' juuna'
cha ñnequiaana' na t'maⁿ n'omna
ndo' ca'moⁿ juuna' ndāāna. ¹⁴Joo
najndeii na tseixmaⁿ Ty'ooots'om
na tquiaaⁿ na matseixmaⁿ cha
ndaā nndi'ntjom' nnoom ya
ya cwil'uee'ndyu' jooa'. Ee
jnda' jooa' quia tioo nn'aⁿ na
cwiluiitquiendye lueena najo' ndo'
jla'nei'na ñ'oom cantyja 'naⁿ na
t'moⁿ Ty'ooots'om naquii' n'omna.

¹⁵Ñequio na xcwee' ts'om'
queⁿndyu' naquii' ñ'oommeiⁿ, cha
jo ndāā cha'tsondye nn'aⁿ nleitquioo'
na xcweti wjaam'aaⁿ.

¹⁶Cats'aandyu' cwenta cantyja
'naⁿ ndo' cantyja ñ'oom na

ma'mooⁿ. Ticwinchqueⁿ na mache'
ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'ooots'om. Ee xeⁿ luaa'
nlqueⁿndyu' nchii macandā nncu'
nluin'maaⁿndyu' mati nn'aⁿ na
cwindye ñ'loom na mañequiaa'.

**Nmeii' cats'aa ts'aⁿ na mandi'ntjom
quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na cwila'yu'**

5 Cwii ts'aⁿ na jnda tquiñe,
tintseitia' jom. Catsejndo'
ts'oom cha'cwijom na cwiluiiñe
tsotype'. Ndo' nn'aⁿ na cje m'aⁿ,
catsa' ñ'eⁿndyena cha'cwijom na
cwiluiindyena nt'iu' nncu'. ²Ndaā
yolcu na jnda tquiendye, catseineiⁿ
ñ'eⁿndyena na cha'na tso'ndyo'.
Ndo' ñ'eⁿ yolcu na cje m'aⁿ, catsa'
na cha'na nt'iu' nncu' saa ñequio
na meiⁿcwii tjaa'naⁿ na matseituu'
ñ'eⁿndyena.

³Cal'uee'ndyu' chiuu
nnteil'jndei'yo' yolcu na jnda ljondye
na mayuu'cheⁿ tjaa 'ñeeⁿ na ndāā
nnteix'ee jooa. ⁴Ee cwii yuscu
na jnda ljoñe xeⁿ m'aⁿ ntseinaaⁿ
oo ntseindacantyjoom macaⁿ'na'
najndyee cala'noⁿ naⁿñeeⁿ na
jndei'na' na jooa cateix'eena jom
ee cha'cwijom chojnaⁿ na nnoom
na seiqueeⁿ jooa. Jeeⁿ xcwe na
nl'ana na ljo' ndo' cjaawee' ntyjii
Ty'ooots'om. ⁵Juu yuscu na jnda
ljoñe na tue' saa' ndo' na mayuu'
tjaa'naⁿ nn'aaⁿ'aⁿ na nnteix'ee jom,
m'aaⁿ tsaⁿñeeⁿ na macandā nquii
Ty'ooots'om na macantyjaa' ts'oom.
Jo' chii naxuee ndo' natsjom macaaⁿ
nnoom. ⁶Saa yuscu na jnda ljoñe
na mach'ee cantyja na neiⁿnco
tsjoomnancuee, meiiⁿ na ndi
wanoom'm, saa jo nnoom Ty'ooots'om
matseijomna' jom cha'cwijom ts'oo.
⁷Ñ'oommeiⁿ catsa'ntjom' nn'aⁿ na

cwila'yu' na cala'candaꝯ'ndyena
joona' cha xocuaa ñ'oom na tis'a
cwil'ana. ⁸Ee ts'aⁿ na tic'oom'
ts'om cantyja 'naaⁿ nn'aaⁿ na
tjawitquiꝯ', majndeiticheⁿ nn'aaⁿ
nquii, tsaⁿñeeⁿ macwji'ñê na
matseyi'u'ya ts'oom ñ'eⁿ Ty'oots'om
ndo' na ljo' mach'eeⁿ wi'ñetyeeⁿ
nchiiti ts'aⁿ na tyootseyi'u'.

⁹Quia cwiwiljeii ncuee yolcu na
jnda ljonnye, macanda cala'ljei'yo'
xuee' yuscu na jnda jndaꝯ'
ndyeen'aaⁿ chuu' ndo' na macanda
ñ'eⁿ saa' ñet'oom. ¹⁰Macaⁿ'na' na
waa ñ'oomya cantyja 'naaⁿ'aⁿ, na
ya seiqueeⁿ ntseinaaⁿ, tyotseiljoom
nn'aⁿ na cwe' tyoquieya
waⁿ'aⁿ, mati tyoju'ñe cjeeⁿ na
tyondi'ntjoom ndaaⁿ nn'aⁿ na
cwila'yu'ya n'om, ndo' tyoteijneiⁿ
nn'aⁿ na wi' cwiwinom, ñequii'cheⁿ
tyoju'ya ts'oom na ñes'aaⁿ cha'tso
nnom naya.

¹¹Saa yolcu na jnda ljonnye
na titquiendye, tintseiljei'
ncueena, ee quia na wjaachuuna'
joona na neiⁿnco nquiuna na
ñec'omnda'na na we ca'na quia
jo' ñe'c'unconnda'na. Ndo' jo'
nntjeii'ndyena na macanda Cristo
cwicantyjaa' n'omna. ¹²Ndo'
na luaa', matseijndaa'ñena' na
cwila'tjoꝯndyena na tyoola'candana
na macanda Cristo m'aⁿna na
quit'maⁿ n'omna. ¹³Ndo' mati cwe'
w'aa ndo' w'aa nc'iaana cwi'oona,
ndo' na ljo', cwila'nchqueeⁿ'ndyena.
Ndo' nchii macanda jo', mati
cantundyena, cwitii'ndyena
ljo' cwitjoom nt'omcheⁿ nn'aⁿ,
cwila'neiⁿ'na ñ'oom na ticatsona' na
nluena. ¹⁴Nc'e na luaa' waa, jo' na
l'ue ts'ooⁿ na yolcu na jnda ljonnye

na cje m'aⁿna, c'unconnda'na, c'om
ndana, cateix'eena w'aana meiⁿ
tinquiana na wanaaⁿ na nla'neiⁿ
nn'aⁿ ñ'oom wi' nacjoo nn'aⁿ na
cwila'yu'. ¹⁵Ee ñ'eeⁿ yolcu na jnda
ljonnye na jnda tjeii'ndyena cantyja
'naaⁿ Cristo na cwilajomndyena
cantyja ñaaⁿ Satanás.

¹⁶Cwii tsaⁿscu na matseyi'u',
xeⁿ quii'ntaaⁿ nn'aaⁿ'aⁿ na jnda
teitquiꝯ' m'aⁿ yolcu na jnda
ljonnye, macaⁿ'na' na cateix'eeⁿ
yolcu'ñeeⁿ cha ticaⁿ'na' na joo
nn'aⁿ tmaaⁿ cwentaa' Ty'oots'om
cateix'eena yolcu'ñeeⁿ.

¹⁷Nn'aⁿ na cwiluiitquiendye
na ya cwilei'choondyena tmaaⁿ
nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om
cwentaaⁿ'aⁿ, matsona' na candaꝯ'
cala't'maaⁿ'ndye nn'aⁿ joona.
Majndeiticheⁿ nquieena na
laxmaⁿ'na na cwiñequiana ñ'oom'
Ty'oots'om ndo' na cwit'mooⁿ'na
juuna'. ¹⁸Ee waa ñ'oom'
Ty'oots'om na teiljeii na matsona':
“Tincwjaa'ndyu' bosa 'ndyoo
quioo'ljndyo na mach'ee ts'iaaⁿ.”
Ndo' mati waa cwiicheⁿ ñ'oom na
matsona': “Naⁿntjom laxmaⁿ'na na
nnto'ñoomna na cwitantjomna.”

¹⁹Quia na waa ñ'oom nacjoo' cwii
ts'aⁿ na cwiluiitquieñe ndaaⁿ nn'aⁿ
na cwila'yu', tintseñ'oom'ndyu'
ñ'oom'ñeeⁿ xeⁿ tjaa'naⁿ we oo ndyee
ts'aⁿ na nncwji'yuu'ñe juuna'.

²⁰Saa nn'aⁿ na cwiluiitquiendye
quii' ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om,
xeⁿ cwila'tjoꝯndyena meiⁿ
tiñe'ca'ndyena na ljo' cwil'ana,
catseitia' joona jo ndaaⁿ nn'aⁿ na
cwila'yu' cha' catseicaty'uena' joona.

²¹Jo nnom Ty'oots'om ñequio Ta
Jesucristo, ndo' jo ndaaⁿ ángeles na

cwiluiindyē cwentaa' Ty'oots'om,
catseicandaa'ndyu' ñ'oommei'¹,
mei' tintsal' na wja'ñ'oomndyu'
ñ'eⁿ cwii ts'aⁿ saa cwiicheⁿ tinei'¹.

²²Tintseicjeendyu' na nndio' l'o'
cjoo' cwii ts'aⁿ na nluittquieñe
ts'iaaⁿ 'naa'¹ Ty'oots'om, cha xeⁿ
waa na matseitjooñê tixocats'aana'
na nnt'uii jnaaⁿ'aⁿ 'u. 'U cwji'ndyu'
cantyja 'naa'¹ cha'tso nnom natia.

²³Quia na wi' tsia', nchii
ñequi'cheⁿ ndaatioo ma'ua'. Mati
c'ua' chjoowi' winom.

²⁴Nt'om nn'aⁿ mañoom'
cwiwitquioo' na cwila'tjooñdye
cwii tjoocheⁿ na nnt'uiina' joona
saa nt'omcheⁿ nn'aⁿ ndanquia
cwiwitquioo' naljo' laxmaⁿ'na.

²⁵Ndo' maljo'yu waa cantyja 'naa'¹
ts'aⁿ na mach'ee yuu naya, mañoom'
cwiwitquioo' na ya mach'eeⁿ,
ndo' ts'iaaⁿ ya na cwil'a nn'aⁿ
mei' titquioo'na', saa ndanquia
nleitquioo'na'.

6 Cha'tsondye nn'aⁿ na
cwindye'ntjomtyeⁿ
ndaā patrom, matsona' na
cala't'maaⁿ'ndyena patrom 'naaⁿ'na
ñequio na xcwee' n'omna cha
tincju'naaⁿ'ñena' na ñoomñoom
ñ'oom nlaneiⁿ nn'aⁿ nacjoo'
Ty'oots'om ndo' mati nacjoo' ñ'oom
na cwit'mooⁿ'ya. ²Ndo' quia la'xmaⁿ
patrom 'naaⁿ'na nn'aⁿ na cwila'yu',
jeeⁿ matsona' na cala't'maaⁿ'ndyena
naⁿ'ñeeⁿ ee na nn'aaⁿ'ndyena n'e
na cwila'yu'na. Maty'iomna' na yati
candy'e'ntjomna ndaaⁿ naⁿ'ñeeⁿ. Ee
ts'iaaⁿ 'naaⁿ naⁿ'ñeeⁿ cwil'ana ndo'
cwiluiindyena na nn'aaⁿ'ndyena na
wi' n'om ntyjeendyena n'e tjom
na cwila'yu'na. Ca'moⁿ' ndo' quiaa'
ñ'oommei'¹ ndaaⁿ nn'aⁿ.

Caljoya n'ooⁿ'ya cantyjati na mañequiaa Ty'oots'om

³Xeⁿ m'aaⁿ cwii ts'aⁿ na
ñomquiati ñ'oom na ma'mooⁿ na
juu ñ'oom'ñeeⁿ titseijomna' ñequio
ñ'oom na xcweti cantyja 'naa'¹
Ta Jesucristo na ticateijndeina'
na wjaaquieñe ts'aⁿ cantyja
'naaⁿ'aⁿ, ⁴jom matseis'aañê saa
mei'chjoo ticatei'nooⁿ'oⁿ, cwe'
jndyeto matseineiⁿ cantyja 'naa'¹
ñ'oom na nquiu nn'aⁿ judíos ndo'
matseintja'ñê ñ'eⁿ nn'aⁿ cantyja
'naaⁿ n'oom'ñeeⁿ. Jo' na cwinaⁿ'na'
na cwila'taa' n'om nn'aⁿ n'ciaana,
ndo' m'aⁿ'na na jndoondye
ntyjeena, cwila'jnaaⁿ'ndyena, ndo'
tiya m'aaⁿ n'omna cantyja 'naa'ⁿ
n'ciaana, ⁵jo' chii tileicantycwii
na cwila'ntja'ndye nn'aⁿ na
tajo'ndyo cwicwila'tiuuna, na
tatîcata'jnaaⁿ'na ñ'oom na mayuu'.
Cwila'tiuuyoona na ñ'oom
'naaⁿ Ty'oots'om na matseyu'
ts'aⁿ cwiluiñena' cwii nnom na
nleityañe ts'aⁿ. ⁶Ñ'oom na mayuu'
na ts'aⁿ na matseyu' ñequio
Ty'oots'om, cantyja 'naa'¹ jo'
matseixmaⁿ cwii na jndati nchiiti
na nleityañe ts'aⁿ tsjoomnancue.
Saa macaⁿ'na' na caljoya ts'oom
ñequio cha'tso na jndaⁿ jnaaⁿ'aⁿ
nnom Ty'oots'om. ⁷Ee tjaa'naⁿ ljo'
tquiochooya tuiindyō tsjoomnancue
ndo' tjaa'naⁿ ljo' ya nntsaaⁿchoo,
⁸xeⁿ niom na cwicwaa'a ndo' niom
liaaya, maty'iomna' ñequio nmei'¹
caljoya n'ooⁿ'ya. ⁹Ee nn'aⁿ na
ñe'cwityandyē, mat'uiina' joona
cha'cwijom cwii teinco', na jndye
nnom na ntjeiⁿ na matsei'ndaa'na'
joona na matiomna' joona na

nnt'uiiwi'na' na nntsuundyena. ¹⁰Ee juu na matseicandya' ts'om ts'aⁿ s'om, tseixmaⁿna' x'ee cha'tso nnom natia. Ndo' m'aⁿ nn'aⁿ nc'e na queeⁿ n'omna s'om jnda maju'taaⁿñena' jooa cantyja na cwila'yu'ya cwii n'omna ñ'eⁿ Ty'oots'om ndo' jndye nnom nawi' jnda mamanchjena' jooa.

**Ts'aⁿ na matseyiu' luaa
macaⁿna' na queⁿya ts'om**

¹¹Saa 'u je' na cwiliindyu' cwentaa' Ty'oots'om, cwji'ndyu' cantyja 'naaⁿ nmeiiⁿ. Cja'ntyjo' cantyja 'naaⁿ cha'tso na maty'iomyana'. Quiaandyu'ñ'eⁿ cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om, na nntseyiu'ya' ts'om' ñ'eⁿñê, na c'oom' na wi' ts'om' nn'aⁿ, meiiⁿ wi' matjom' saa ti'ndiinc'uaa'ndyu', c'oom niom'cheⁿ ts'om' ñequio nn'aⁿ. ¹²Catseijndu' cha nla'yu' nn'aⁿ. Tyeⁿcaljoo'ndyu' cantyja na mañequiaa Ty'oots'om na matseixmaⁿ na ticantycwii na wando' añaⁿ 'naⁿ ee macwe' jo' tqueeⁿñê 'u, ndo' na tjei'yuu'ndyu' cantyja 'naaⁿ na matseyiu'ya' ts'om' ndaa jndyendye nn'aⁿ. ¹³Jesucristo ya ñ'oom tjei'yuu'ñê jo nnom Poncio Pilato. Jo' chii jo nnoom ñequio jo nnom Ty'oots'om na mañequiaa na cwita'ndo' cha'tso, luaa ñ'oom na matsa'ntjoⁿya 'u Timoteo, ¹⁴na catseicanda' ñ'oom na maquaⁿya njom', tintseichui' jooa' cha ticaⁿna' na ndi'tia'. Catseicanda' jooa' hasta xjeⁿ na nncwjee'nnda' Jesucristo. ¹⁵Quia na ntyjii Ty'oots'om na jnda tue'ntyjo xjeⁿ, nnts'aaⁿ na nntseicandaⁿñena' na luaa' ee

macanda nqueⁿ cwiluiiñê na tjacantyja na matsa'ntjoom. Jom tseixmaaⁿ Rey ndaa cha'tsondye nn'aⁿ na tjacantyja na cwitsa'ntjom, jom cwiluiiñê na matsa'ntjoom cha'tsondye nn'aⁿ na cwitsa'ntjom. ¹⁶Manda nqueⁿ m'aaⁿ ndo' m'aaⁿ na tijoom cueeⁿeⁿ. M'aaⁿ yuu caxuee yuu na leicandaⁿ nntseindyoo'ñe ts'aⁿ. Tjaa 'ñeeⁿ juu na jnda nty'iaa' jom meiⁿ xondaⁿ nty'iaa' ts'aⁿ jom. Tseixmaaⁿ na ñequii'cheⁿ catseit'maaⁿñena' jom ndo' najndei na matsa'ntjoom. Amén. ¹⁷Nn'aⁿ na tyandye, catsa'ntjom' na ticatjeii's'andyena meiⁿ tilacantyjaa' n'omna juu na tyandyena, ee tijndaa' aa nljotyeⁿna' lueena. Cantyjaa' n'omna nquii Ty'oots'om na jeeⁿ candaⁿ mañequiaaⁿ cha'tso 'naⁿ na nnteijndeiina' jaa. ¹⁸Catsa'ntjom' jooa na cal'ana naya nn'aⁿ, jo' na nncuaa na tyandyena na majndye nnom na ya cwil'ana, na tic'omna na ntycwiina, 'naⁿ na niom lueena, catei'jndeiina nn'aⁿ. ¹⁹Ee na nl'ana na ljo', nla'wena cwii nnom na tyandyena, na juuna' matseijomna' x'ee ñ'oom na nnc'ona' ñ'eⁿndyena 'io cha, ndo' na nla'xmaⁿna na ticantycwii na cwita'ndo'na.

**Ñ'oom na macanda na
maco'ñom Timoteo**

²⁰U Timoteo, cateixe' ñ'oom naya 'naaⁿ Ty'oots'om na jnda to'ñom'. Tintseiñ'oom'ndyu' ñ'oom na cwilue nn'aⁿ na cwe' cwila'ñ'eeⁿto ndyuee, na tileicwijndaa'. Meiⁿ tintseiñ'oom'ndyu' ñ'oom na wjaana' nacjoo' ñ'oom na mayuu' na cwilue nn'aⁿ na tjacantyja na yana' meiiⁿ na tiyuu' juuna' ²¹ee

ñ'eeⁿ nn'aⁿ na nmeiiⁿ laxmaⁿ ndo' na ljo',
jnda tju'taaⁿñena' jona na cwilayu'ya
n'omna.

Quiaa Ty'o^oots'om na nncõñom'
naya na matseixmaaⁿ.

Carta na jnda we na seicwanom Pablo na m'aaⁿ Timoteo

Pablo matseicwanoom ñ'oom na m'aaⁿ Timoteo

1 Ja Pablo cwiluiindyō apóstol 'naaⁿ Jesucristo, Ty'oots'om ty'loom tsiaaⁿwaañe ja nc'e na l'ue ts'oom, cha'xjeⁿ ñ'oom na jnda tsoom na mañequiaaⁿ na cwita'ndo' añmaaⁿ nn'aⁿ na cwilajomndyena ñ'eⁿ Cristo Jesús. ²Matseiljeiya cartawaañe na matseicwanoⁿya juuna' na m'aaⁿ 'u jndaaya Timoteo na jeeⁿ wi' ts'ooⁿya. L'ue ts'ooⁿ na nquii Tsotyaaⁿ Ty'oots'om ndo' Ta Jesucristo cwentaaya nntio'naaⁿndyena 'u ñequio naya na la'xmaⁿna, ñequio na wi' n'omna 'u tjaañomtiuu c'oom' jo ndaana.

Cwji'yuu'ñe Timoteo cantyja 'naaⁿ Cristo

³Naxuee ndo' natsjom quia na matseinaⁿya nnom Ty'oots'om, ñequii'cheⁿ quijaañjoom' ts'ooⁿya 'u. Mandi'ntjoⁿya nnoom ñequio na meiⁿcwii titia ntyjii cha'xjeⁿ tyol'a nn'aⁿ tsjaaⁿ na tuiindyō. ⁴Ñequii'cheⁿ macjaañjoom' ts'ooⁿya na tiomna' ndaa n'om njom' quia na toⁿndyō ndo' jeeⁿ ñe'canty'iannda'a 'u cha ñequiaana' na neiⁿya.

⁵Macjaañjoom' ts'ooⁿ na jeeⁿ xcwe matsei'yuy'a' ts'om' ñ'eⁿ Ty'oots'om. Najndyee tyotseyu' tso'ndyo' tsaⁿtquiee Loida mati nquii tso'ndyo' Eunice ndo' mantyjiiindaⁿndyō na mati 'u.

⁶Quia na tioo l'ooⁿya nacjo', jnda' juu najndei na matseixmaⁿ Ty'oots'om cha nndaⁿ nndi'ntjom' nnoom. Cwil'uee'ndyu' juu naya'ñeeⁿ. ⁷Nchii Ty'oots'om mañequiaaⁿ na m'aaⁿya na nquiaaya. Jom mañequiaaⁿ na laxmaaⁿya najndei na matseixmaaⁿ ñequio na c'ooⁿya na wi' n'ooⁿya nn'aⁿ ndo' mati na queⁿndyō cheⁿncjoⁿ xjeⁿ cantyja 'naaⁿya. ⁸Ja wa'njoⁿ w'aancjo, saⁿ tinc'oom' na jnaⁿ na nncwji'yuu'ndyu' cantyja 'naaⁿ nqueⁿ na cwiluiiñe na matsaⁿntjoom jaa, meiⁿ tinc'oom' na jnaⁿ cantyja 'naⁿya. Ñequio najndei na mañequiaa Ty'oots'om, catseijomndyu' nawi' na cwiwinoⁿya nc'e juu ñ'oom na cwiñequiaaya na macwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ. ⁹Jnda tjei'n'maaⁿñe jaa ndo' maqueeⁿñe jaa na calaxmaaⁿya nn'aⁿ na maqueⁿñooⁿ cwentaⁿ'aⁿ nchii cwe' nc'e cwii nnom na jnda ñel'aaya, saⁿ nc'e na luaa'

jnda seijndaañê ndo' na m'aaⁿ na wi' ts'oom jaa nc'e cwilajomndyo ñ'eⁿ Cristo Jesús ee cwii tjoöcheⁿ na ncuaa tsjoomnancue, m'aaⁿ na candya' ts'oom jaa. ¹⁰Je' ma'mooⁿ na candya' ts'oom jaa na jnda jndyo nquii na macwji'n'maaⁿñe jaa, Jesucristo. Jom seityueeⁿeⁿ na jndei na matseixmaⁿ juu na mach'ee na cwiwje nn'aⁿ.

Cantyja 'naaⁿ juu ñ'oom naya na cwiñequiaaya cwito'ñoom nn'aⁿ na ticantycwii na cwita'ndo'na.

¹¹Ty'oöts'om ty'ioom ts'iaaⁿ ja na ññequiaya ñ'oom naya 'naaⁿaⁿ ndo' na cwiluiindyö ts'aⁿ na majñoom ts'iaaⁿ 'naaⁿaⁿ na ca'mooⁿya juuna' ndaaⁿ nn'aⁿ na nchii judíos. ¹²Nc'e na luaa' jo' chii mawinooⁿya nawimeiiⁿ, saa tic'ooⁿ na jnaaⁿa na ljo' ee mawajnaⁿa nqueⁿ na ntyjaa' ts'ooⁿ ndo' ntyjiijndaa'ndyo na waa najndei na matseixmaaⁿ na mach'eeⁿ cwenta juu na m'aaⁿya na quit'maⁿ ts'ooⁿya jom hasta xuee quia na nncu'xeeⁿ nn'aⁿ.

¹³Ñ'oom na xcweti na jnda jndi' na tyoñequiaya njom', queⁿ juuna' jo njom' cwii na ma'moⁿna' chiuu na ncjaam'aaⁿ na matsei'yuya' ts'om' ndo' na c'oom' na wi' ts'om' nn'aⁿ nc'e na cwilajomndyo ñ'eⁿ Cristo Jesús. ¹⁴M'aaⁿ Espíritu Santo quii' n'ooⁿya, ñequio na mateijñeiⁿ jaa catsa' cwenta ñ'oom na jeeⁿ xcwe na mañequiaa Ty'oöts'om luaaya.

¹⁵Cha'xjeⁿ na jnda jndi' cha'tsondye nn'aⁿ ndyuaa Asia jnda 'ndyena ja. Quii'ntaaⁿ joona ñ'eⁿ Figelo ñequio Hermógenes. ¹⁶C'oom Ty'oöts'om nawil' ts'oom nn'aaⁿ Onesíforo ee jndye ndii' teijneiⁿ ja

ndo' meiⁿ tíc'oom na jnaaⁿaⁿ na m'aaⁿya praso. ¹⁷Ee quia na tyjeeⁿeⁿ ñjaaⁿ Roma tyoqueⁿñê na tyol'ueeⁿ ja hasta xjeⁿ na nljeiⁿcheⁿ ja.

¹⁸Xuee quia na nncu'xeⁿ Ty'oöts'om nn'aⁿ quiaaⁿ na nnc'oom na wi' ts'oom juu. 'U ntyji' na jeeⁿ t'maⁿ teijneiⁿ jâ tsjoom Éfeso.

Sondaro 'naaⁿ Jesucristo na ya mandí'ntjom nnoom

2 Quia jo' 'u jndaaya, c'oom'jndei' ts'om' cantyja 'naaⁿ naya na laxmaaⁿya nc'e na cwilajomndyo ñ'eⁿ Cristo Jesús. ²'U jnda ñejndi' ñ'oom na tyoñequiaya ndaaⁿ jndyendye nn'aⁿ, ñ'oom'ñeeⁿ caty'iom' ts'iaaⁿ nn'aⁿ na cwicantyjaa' n'om Ty'oöts'om na nnt'mooⁿna joona' ndaaⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ.

³'U cwiluiindyu' sondaro 'naaⁿ Jesucristo. Jo' chii catseiquii ts'om' nawil' na mawi'noom' ee na mandí'ntjom nnoom. ⁴Tixocatii'ñe cwii sondaro ts'iaaⁿ na tseixmaⁿ tsjoomnancue, ee l'ue ts'oom na nquii ts'aⁿ na matsaⁿntjom jom c'oom na ya ntyjii ñ'eñê. ⁵Ndo' maljoyu cantyja 'naaⁿ cwii ts'aⁿ na maleinom na ñecwantjom, tixocwantjoom xeⁿ ticatseicañaⁿ ñ'oom na cwiqueⁿna nnoom. ⁶Ndo' mati ts'aⁿ na mach'ee ts'iaaⁿ jndaⁿ tseixmaaⁿ na jom nleil'uee'ñe jñeeⁿ na cwiwe' ntjoom'm. ⁷Yaya c'oom' ts'om' cantyja 'naaⁿ ndyee nnom ñ'oommeiⁿ na matsjoo quia jo' nquii Ty'oöts'om ññequiaaⁿ na nntsei'noⁿ joona'.

⁸Cjaañjoom' ts'om' cantyja 'naaⁿ Jesucristo. Tuiñê tsjaaⁿ rey David na jndyowicantyjoo', tando'xcoom

jndā na tueeⁿⁱeⁿ. Luaaⁿ ñ'oom na mañequia ndāā nn'aⁿ na cantyja 'naaⁿⁱ juuna' macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om nn'aⁿ. ⁹Nc'e na mañequiaya ñ'oom nayawaañe jo' na wi' matjoⁿ, ndo' jnaaⁿⁱ jo' na chu'tyeⁿndyo ñ'eⁿ l'uaancjo cha'xjeⁿ cwii ts'aⁿ na t'maⁿ jnaaⁿⁱ, sãā ñ'oom naya 'naaⁿⁱ Ty'oots'om xocandāā nla'tyeⁿ nn'aⁿ juuna'. ¹⁰Jo' chii matseiⁿquii ts'ooⁿ cha'tso na matjoⁿ cha nnteijndeina' nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿⁱaⁿ cha mati nnto'ñoomna na macwji'n'maaⁿñê joona nc'e Cristo Jesús, juu jo' na jeeⁿ jndana' ndo' na ticantycwii na matseixmaⁿ ts'aⁿ juuna'.

¹¹Ñ'oomwaa jeeⁿ mayuu' juuna':

Xeⁿ la'xmaaⁿya l'oo cantyja 'naaⁿⁱ Jesucristo mati nntandoo'a ñequioñê,

¹²xeⁿ cwila'jomndyo nawi' na tjoom, mati nla'jomndyo cantyja na matsa'ntjoom, sãā xeⁿ cwitjei'ndyo cantyja 'naaⁿⁱaⁿ, mati nncwji'ñê cantyja 'naaⁿya.

¹³meiⁿ xeⁿ jaa tila'candāāya sãā jom ñequii'cheⁿ na matseicañāāⁿ, ee tixocandāā nncwji'ñê cheⁿnqueⁿ cantyja na matseixmaaⁿ.

Ts'aⁿ na cjaawee' ts'om

Ty'oots'om juu

¹⁴Catseilcwii'ndyu' ñ'oommeiⁿ ndāā nn'aⁿ. Ñequio na ndo' Ty'oots'om catsa'ntjom' na tacala'ntja'ndyena na cwe' cantyja 'naaⁿ ñ'oom na niom naquii' ntaaⁿ'yo' ee tjaa'ñeeⁿ mateijndeina', ndo' yacheⁿ

matseñ'eeⁿñena' nn'aⁿ na cwindye. ¹⁵Catseijndu' naquii' ts'iaaⁿ na mache' cha nncjaawee' ntyjii Ty'oots'om ñ'eⁿndyu', quia jo' xocats'aana' na tia ntyji' ee cwiluindyu' mosoom'm na xcwe mandi'ntjom nnoom. Catsei'noⁿⁱ chiuu ma'moⁿ ñ'oom na mayuu' ndo' xcwe ca'moⁿⁱ juuna'. ¹⁶Tintseijomndyu' ñ'oom na cwe' ts'iaaⁿndyo na cwila'neiⁿ nn'aⁿ na cwe' cwila'ñ'eeⁿto ndyuee. Ee naⁿñeeⁿ yacheⁿ wjaachuuna' joona na 'ool'atina natia. ¹⁷Ndo' mati ñ'oom na cwit'mooⁿna wjaanty'eena' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ cha'cwijom cwii tycu. Maluaa' mach'eena' ñequio ñ'oom na ma'moⁿ Himeneo ñequio Fileto, ¹⁸joona jndā toⁿndyena ñequio ñ'oom na mayuu', ee cwiluena na jndā teinom na nlcwinnda' nn'aⁿ na jndā tja, ndo' na laa'ti' ñ'oom na cwinequiana, matseityuii'na' na cwila'yuy'a n'om nt'omcheⁿ nn'aⁿ. ¹⁹Sãā jndā tqeⁿtyeⁿ Ty'oots'om ñ'oom na matseijomna' cha'na tsia'ntsoj', na teiljeina': "Mawajnaaⁿya Ty'oots'om cha'tsondye nn'aⁿ na cwiluindye cwentaaⁿⁱaⁿ", ndo' mati waa cwiicheⁿ ñ'oom'm na matsona': "Cha'tsondye nn'aⁿ na cwilcwii'na xuee' Ty'oots'om, catjeii'ndyena cantyja 'naaⁿⁱ natia."

²⁰Waa' cwii tsaⁿtya, jndye nnom 'naⁿ niom na cwiwil'ue. Nt'om joona' tuii ñequio s'om cajaan' ndo' s'om xuee, sãā nt'om tuiina' ñ'eⁿ n'oom oo ts'ocachu. Nt'om joona' cwiwil'uena' ts'iaaⁿ na ya sãā nt'om joona' cwiwil'uena' ts'iaaⁿ na cwe' cwantindyo. ²¹Cha na nndāā nleil'uee'ñe Ty'oots'om jaa

cwii ts'iaaⁿ na jnda, macaⁿna' na cala'xmaaⁿya na lju' n'ooⁿya, na cwitjei'ndyo cantyja 'naaⁿ natia, quia jo' nndaq̄ nleil'uee'ñê jaa cwii ts'iaaⁿ na ya juuna'.

²²Tica'ndiindyu' na wjaañ'oomna' 'u ñ'eⁿ natia na cwila'queeⁿ n'om nn'aⁿ na cje m'aⁿ. Catseijomndyu' ñequio nn'aⁿ na 'oom'aⁿ cantyja na maty'iomyana', ñequio nn'aⁿ na cwila'yu'ya n'om ñ'eⁿ Ty'oots'om, ñequio nn'aⁿ na m'aⁿ na wi' n'om ntyjee, ñequio nn'aⁿ na ya m'aⁿ ñ'eⁿ nt'omcheⁿ tjaa'naⁿ ndia' cachona. ²³Tintseijomndyu' ñequio ñ'oom na cwe' cwila'ñ'eeⁿto ndyuee nn'aⁿ na tjaa ljo' mateijndeina' ee ntyji'ya' na cwe' jnaaⁿ jo' na cwila'ntja'ndye nn'aⁿ. ²⁴Ee ts'aⁿ na mandi'ntjom nnom Ty'oots'om, ticatsona' na nntii'ñe ndia'. Jom matsona' na c'oom na ya ts'aⁿñe ñequio cha'tsondye nn'aⁿ, ndo' tseixmaaⁿ ts'aⁿ na 'naaⁿ m'moⁿ ndaq̄ nn'aⁿ, tintseitoom na ndioomndye nn'aⁿ na cwila'tjoondye nnoom. ²⁵Nn'aⁿ na cwila'wendye nacjoom'm macaⁿna' na m'moⁿ ndaq̄ana ñequio na nioom! ts'oom na ntyjaa' ts'oom na nnts'aa Ty'oots'om na nlcwe' n'omna ndo' na nla'noⁿna ñ'oom na mayuu', ²⁶cha nntseijndo'na' n'omna ndo' na nndyaandyena cantyja 'naaⁿ juu teinco' na seijndaa'ñe tsa'jndii na maleichom joona prašo na cwil'ana yuu na l'ue ts'oom.

Luaa nnc'om nn'aⁿ ncuee na macanda

3 Catsei'noⁿ na ncuee na macanda wi'ti nntjoom nn'aⁿ. ²Ee quia ljo'cheⁿ nnc'om nn'aⁿ na cwila'neiiⁿndye cheⁿnquieena.

Neiiⁿna s'om. Cwila't'maaⁿndye cheⁿnquieena. Cwila's'andyena, cwila'lcundyena. Cwit'mooⁿna na ticuee' n'omna nquii Ty'oots'om. Xola'candana ñ'oom na cwilue lotyena, londyeena. L'ona cwe' na wi' n'om naⁿñeeⁿ joona. Xocala't'maaⁿndyena ñ'oom na cwila'yu' nn'aⁿ ñequio Ty'oots'om. ³Tixoc'omna na wi' n'omna nc'iaana, l'ona meiiⁿ wi' cwitjoom naⁿñeeⁿ. Cwila'tjomna cantu, tixoqueⁿndye cheⁿnquieena xjeⁿ cantyja 'naaⁿna. Jeeⁿ wi'ndyena ñequio nn'aⁿ, macwi'oona nacjoo' cha'tso na la'xmaⁿ na ya. ⁴Cwil'ueena yuu na nlco'wi'na' nc'iaana nc'e cwe' ljoljo na ya m'aⁿna ñ'eⁿ naⁿñeeⁿ. M'aⁿna na ti'maaⁿ n'omna. Cwitjeii'yandy cheⁿnquieena. Cwil'ueena yuu na tomti na ñnequiaana' na neiiⁿ nquieena nchii yuu na l'ue ts'om Ty'oots'om. ⁵Cwil'ana na ndoo' jeeⁿ cwila't'maaⁿndyena saq̄ cantyja na cwil'ana macwji'na' na waa najndei ñ'oom na cwila'jomndyena.

Tintseiquii'ndyu' ñequio nn'aⁿ na nmeiiⁿ cwil'a. ⁶Naⁿñeeⁿ laxmaⁿna nn'aⁿ na cwiquie l'aa nn'aⁿ, ndo' cwinquoo'nn'aⁿna yolcu na jeeⁿ cwila'tjoondye, na joona m'aⁿna xjeⁿ 'naaⁿ na queeⁿ n'omna, ⁷ñe'quii'cheⁿ ñe'candy yolcu'ñeeⁿ meiiⁿnquia ñ'oom na cwit'mooⁿ nn'aⁿ saq̄ tileicala'noⁿna cwaaⁿ ñ'oom na mayuu'. ⁸Ndo' cha'xjeⁿ naⁿcalua' Janes ñequio Jambres jla'wendyena nacjoo' Moisés, mati naⁿm'aⁿ cwilawendyena nacjoo' ñ'oom na mayuu', la'xmaⁿna nn'aⁿ na ntjeiⁿ nqueⁿ, ndo' joona cantyja na matseyu'ya ts'om ts'aⁿ ñ'eⁿ

Ty'oots'om, macwji'ndyona' jooa.
 9Saa nn'aⁿ na nmeiⁿⁱ cwinquo'nn'aⁿ
 xocwiyo na luaa' cwil'ana ee
 cha'xeⁿ jla'nq^o nn'aⁿ na joo we
 naⁿñeeⁿ na tyola'wendyena nacjoo'
 Moisés tyom'aⁿ na na ntjeiⁿ nqueⁿna,
 mati cha'tso nn'aⁿ nnc'ooliu na
 majo'ti laxmaⁿ naⁿm'aⁿⁱ.

**Ñ'oom na macandá na maqueⁿtyeⁿ
 Pablo nnom Timoteo**

10Saa mawajnaⁿⁱya' chiuu tseixmaⁿ
 ñ'oom na ma'mooⁿ, ntyji' chiuu waa
 ts'iaaⁿ na teijnoomya, ñequio na
 matseyu'ya cwii ts'ooⁿya, ndo' na
 m'aaⁿ nioomcheⁿ ts'ooⁿ, ntyji' chiuu
 waa na jnda ntyjiiya Ty'oots'om,
 ndo' na wi'ts'ooⁿya nn'aⁿ, ndo' mati
 na tica'ndiinc'uaa'ndyo, 11mantyji'
 na tyontyjo nn'aⁿ ja ndo' nawi'
 na tyowinqoⁿ. Mantyji' chiuu
 tj^o tsjoom Antioquía, Iconio
 ndo' Listra, ta'wi' nn'aⁿ ja jo' jo'.
 Saa seicandyaañe Ty'oots'om ja
 cantyja 'naaⁿ cha'tso nmeiⁿⁱ. 12Ee
 ñ'oom na mayuu' na cha'tsondye
 nn'aⁿ na ñe'c'omna na xcwee'
 n'omna cantyja 'naaⁿⁱ Cristo Jesús,
 maxjeⁿ wi' ncwinomna. 13Ee
 nn'aⁿ na wi'ndye ndo' nn'aⁿ na
 cwinquo'nn'aⁿ, yacheⁿ cwajndiiti
 ñnequio'nn'aⁿndye ntyjeena.

14Saa 'u je' c'om'tyeⁿⁱ cantyja
 'naaⁿⁱ cha'tso na jnda sei'naⁿⁱ ndo'
 na matsei'nq^o na mayuu'na', ee
 mawajnaⁿⁱya' 'ñeeⁿ jooa na
 t'mooⁿna juuna' njom'. 15Ee
 xjeⁿ na cachjoondyu'cheⁿ tajnaⁿⁱ
 ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeiina'
 tandyo xuee. Juuna' matseijndo'na'
 ts'om' ndo' mañequiaana' na
 nlui'n'maaⁿndyu' nc'e na
 matsei'yu'ya ts'om' ñequio

Cristo Jesús. 16Cha'tso ljei 'naaⁿⁱ
 Ty'oots'om teiljeiina' jndye ñ'oom'
 nqueⁿ ndo' ts'iaaⁿⁱna' na ma'moⁿna'
 nnom ts'aⁿ, ndo' na nntseitia'na'
 ts'aⁿ quia tixcwe wjaam'aaⁿ, ndo' na
 nlco'xcwena' ts'aⁿ, mati na m'moⁿna'
 nnom ts'aⁿ na c'oom cantyja na
 maty'iomyana', 17cha ts'aⁿ na
 cwiluiiñe cwentaa' Ty'oots'om
 canda^aya m'aaⁿ c'eeñe na nnts'aaⁿ
 cwii cwii nnom ts'iaaⁿ na ya.

4 Jo nnom nquii Ty'oots'om
 ñequio nnom Jesucristo na
 nncwjee'cañoom na cwiluiiñe rey
 na nncu'xeeⁿ nn'aⁿ na nndita'ndo'
 ndo' nn'aⁿ na jnda tja, mat'ioⁿya
 ts'iaaⁿmeiⁿⁱ 'u, 2na catseineiⁿⁱ
 ñ'oom naya 'naaⁿⁱ Ty'oots'om
 ndaa nn'aⁿ. C'omc'leendyu' na
 nnts'a' ts'iaaⁿwaa' meiⁿⁱ naaⁿ
 ticanaaⁿndyu', cwil'uee'ndyu'
 juuna' cha ñe'quiandye nn'aⁿ,
 cha nntseitia'na' ts'aⁿ na tixcwe
 m'aaⁿ, ndo' na ñe'quiaana' na
 t'maⁿ ts'om ts'aⁿ ndo' na m'moⁿ
 ndaa nn'aⁿ ñequio na nioom'cheⁿ
 ts'om'. 3Ee nncue'ntyjo xjeⁿ na
 taxola'ñ'oom'ndye nn'aⁿ ñ'oom na
 xcweti ma'moⁿna' saa ñ'oom na
 ñe'candyen quieena nl'uee nquiana
 nn'aⁿ na nt'mooⁿ ñ'oom'ñeeⁿ
 ndaana. 4Tañe'candyena ñ'oom
 na mayuu', cwe' ñ'oom na
 cwila'jndaa'ndye che'nquieena
 jo' ñe'candyena. 5Saa 'u je',
 tintseñ'eeⁿñena' 'u, caljoya ts'om'
 meiⁿⁱ wi' na matjom', cjoo' ts'om'
 na mañequiaa' ñ'oom naya na
 cantyja 'naaⁿⁱ jo' cwilui'n'maaⁿndye
 nn'aⁿ. Catseicanda^andyu' ts'iaaⁿ na
 matseixmaⁿⁱ.

6Mawjaawindyoo' xjeⁿ na
 nla'cuee' nn'aⁿ ja, cha'cwijom

cwila'cuee'na quioo' na cwila't'maaⁿndyena Ty'ooots'om, mawaa mawaa xjeⁿ na nnc'io. ⁷Ja jnda ñeseijndoyaya naquii' ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'ooots'om. Jnda seicandaⁿndyo cantyja na macaⁿna' na cats'aaya. Tîcatseitjooya na matseyu'ya cwii ts'ooⁿya ñ'eⁿñê. ⁸Je' macanda cwimeⁿndo'a na nco'ñöⁿya juu na nntseit'maaⁿñena' ja nc'e na matseijomndyo cantyja 'naaⁿ na maty'iomzana' na nquii Ta Jesús ñnequiaaⁿ juuna' nooⁿya, jom cwiluiñê jwe na xcwe macu'xeeⁿ, meiⁿ nchii macanda nennco ñnequiaaⁿ na nndaya juu naya'ñeeⁿ saaⁿ mati ñnequiaaⁿ jo' ndaaⁿ cha'tso nn'aⁿ na cwimeⁿndoo'na na nncwjee' nnaaⁿaⁿ.

Matseicandii Pablo Timoteo cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na cwita'jnaaⁿna

⁹Catseijndu' na cjee nncwje'cañoom' ja, ¹⁰ee Demas jnda ñeeⁿ ja, tjaaⁿ Tesalónica, neiiⁿtyeⁿ 'naⁿ na tseixmaⁿ tsjoomnancue. Crescente tjaaⁿ ndaandyuaa Galacia ndo' Tito tjaaⁿ ndaandyuaa Dalmacia. ¹¹Macanda Lucas ndicwaⁿ m'aaⁿ ñ'eⁿndyo. Quia nndyo' candyo'ñ'oom' Marcos ee t'maⁿ ndaaⁿ nnteijneiⁿ ja ts'iaaⁿ na waa. ¹²Ndo' Tíquico jñooⁿya jom tsjoom Efeso. ¹³Quia na nndyo' candyo'ñ'oom' liaatco 'naⁿya na 'ndiya waa' Carpo tsjoom Troas. Mati candyo'chu' libro 'naⁿya majndeiticheⁿ nom 'naⁿya na chu'lcwiina'. ¹⁴Alejandro, tsaⁿ na macwja' ncjo jeeⁿ t'maⁿ nawi' s'aaⁿ ja. Saa

nquii Ta Ty'ooots'om nnts'aaⁿ na nnjoom na ljo' s'aaⁿ. ¹⁵Mati 'u re, cats'aandyu' cwenta ñ'eⁿñê ee matseijneiⁿ na wjaⁿ nacjoo' ñ'oom naya na cwit'mooⁿya. ¹⁶Najndyee na tjomeintyjaa'a jo ndaa naⁿman'iaaⁿ ñjaaⁿ na ntseinchu'a ñ'oom na waa nacjoya, tjaa ñeeⁿ na seijomñe ñ'eⁿndyo. Cha'tsondyena 'ndyena ja. Ntyjaa' ts'ooⁿ na ticwjaa'ñe Ty'ooots'om jnaaⁿna na luaa' l'ana. ¹⁷Saaⁿ teijndei Ta Jesús ja, tquiaaⁿ najndo cha na jo ndaaⁿ cha'tsondye nn'aⁿ na tyoola'yuu' jnda tquiaya ñ'oom cantyja 'naaⁿ na macwji'n'maaⁿñe Ty'ooots'om añmaaⁿ nn'aⁿ. Laa'ti' waa na seicandyaañe Ta Jesús ja nawi' na mawaa xjeⁿna nnt'uiityeⁿna' ja, ¹⁸ndo' nntseicandyaañetyeeⁿ ja cha'tso nnom nawi' ndo' nnts'aaⁿ cwenta ja na nntseijomndyo cantyja 'naaⁿ na matsa'ntjoom cañoom'luee. Ñecwii tco caluiit'maⁿñê. Amén.

Mañequiaaⁿ na xmaⁿndye nn'aⁿ

¹⁹Xmaⁿñe nomnn'aaⁿya Prisca ñequio saaⁿaⁿ Aquila, mati nn'aⁿ waa' Onesiforo. ²⁰Ljoo'ñe Erasto Corinto, ndo' 'ndiya Trófimo tsjoom Mileto na weeⁿeⁿ. ²¹Xeeⁿ ndaaⁿ nntsa' candyo cwii tjoocheⁿ na nntsaquiaa'a ncueteiⁿ. Juu Eubulo, Pudente, Lino, ñequio Claudia ñequio cha'tsondye nn'aⁿ na cwilayu' ñjaaⁿ cwila'cwanomna na xmaⁿndyu'.

²²Ta Jesucristo c'oomñe ñ'eⁿndyu'. Ndo' Ty'ooots'om catio'naaⁿñê cha'tsondyo' 'o. Mantyjati luaa'.

Carta na seicwanom Pablo na m'aaⁿ Tito

Xmaⁿñe Tito

1 Ja Pablo cwiluiindyō mosoo' Ty'oots'om, ndo' mati apóstol 'naaⁿ Jesucristo cha joo nn'aⁿ na jnda tjeii'ñê na cwila'yuya n'om nnta'jnaaⁿna ñ'oom na mayuu' na wjaañ'oomna' ts'aⁿ na nntseijomñe ñ'eⁿ Ty'oots'om, ²na cantyja 'naaⁿ jo' cwicantyyaa' n'ooⁿya na nndaaya na ticantycwii na cwitandoo'a. Nquii Ty'oots'om na tijoom ñnequiu'nn'aaⁿ tqueⁿtyeeⁿ ñ'oom'm na n'axmaaⁿya na ljo' cwitjoocheⁿ na nluui tsjoomnancue. ³Ndo' quia tue'ntyjo xjeⁿ, t'mooⁿ ñ'oom naya 'naaⁿaⁿ, cwiluii naljo' cantyja 'naaⁿ ñ'oom na mañequia n'e nquii Ty'oots'om na macwji'n'maaⁿñê jaa sa'ntjoom na cats'aa ts'iaaⁿwaa'. ⁴Matseiljeiya cartawaañe na matseicwanoⁿya na m'aaⁿ 'u Tito, cwiluiindyu' jndaaya na mayuu'cheⁿ n'e mañejuu na cwila'yuya n'ooⁿya, na ntyjaa' ts'ooⁿya nquii Tsotyaaⁿya Ty'oots'om ñequio Jesucristo na macwji'n'maaⁿñê jaa, candaⁿya ñnequiana na nnc'o'ñom' naya na la'xmaⁿna.

Ts'iaaⁿ na nnts'aa Tito ndyuaaxeⁿncwe Creta

⁵Quia na 'ndiya 'u ndyuaaxencwe Creta, s'aa naljo' na nntseijndaa'ndyu' ts'iaaⁿ na ticwityuaa'a na nntseijndaa'ndyo na quia nncjacandaⁿ jo', ndo' na nleijndaa' nn'aⁿ na nluuitquiendye ndaaⁿ nn'aⁿ cwii cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ. ⁶Macaⁿna' na cwii ts'aⁿ na nluuitquieñe quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na cwila'yui' c'oom na tjaa'naⁿ ñ'oom c'oom'm, na ñe'cwii scoom'm, ndo' cwila'yui' ntseinaaⁿ na tjaa'naⁿ ñ'oom cantyja 'naaⁿna na ti'ya 'oom'aⁿna oo na tiñe'la'ndana nnom tsotyena. ⁷Ee ts'aⁿ na matseixmaⁿ na cando' ts'iaaⁿ quii'ntaaⁿ nn'aⁿ tmaaⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ, ts'iaaⁿmeiⁿ chuu xqueeⁿ. Jo' chii matsona' na jeeⁿ xcwe c'oom jo ndaaⁿ nn'aⁿ. Ticatsona' na ts'aⁿ na jeeⁿ s'añe, jmeiⁿñe, nchii tsaⁿuu, nchii tsaⁿmal'ue tia', nchii queeⁿ ts'om s'om na nchii jndyaa' 'naaⁿ. ⁸Matsona' na catseixmaⁿ ts'aⁿ na matseñ'oom'ñe nn'aⁿ na cwiñequia ñ'oom' Ty'oots'om na cwe' cwiquieya waa', ts'aⁿ na neiiⁿ

cha'tso na ya laxmaⁿ, na tseixmaⁿ
na jndō' ts'om, na wjaam'aaⁿ
cantyja 'naa'ⁿ na maty'iomyana', na
xcwee' ts'om jo nnom Ty'oōts'om
ndo' na maqueⁿñe cheⁿnquii xjeⁿ.
⁹Macaⁿna na caljoo'ñetyeeⁿ cantyja
'naa'ⁿ ñ'oom na mayuu' na jnda
t'mooⁿ nn'aⁿ nnoom, cha mati ndaa
nntseijnooⁿoⁿ n'om nt'omcheⁿ nn'aⁿ
ñequio ñ'oom na jeeⁿ xcwe ndo'
na ñnequiandyee nn'aⁿ na cwil'oo
nacjoo' ñ'oom' Ty'oōts'om.

¹⁰Ee jndye nn'aⁿ m'aⁿ na
tiñe'catuee'ndyecje, majndeiticheⁿ
quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na cwilue
najndeina' na caluii 'naaⁿ ntjaaⁿ
naⁿnom, jndye ñ'oom na cwe'
cwila'nei'tona' na cwinquio'nn'aⁿna'
nn'aⁿ. ¹¹Macaⁿna' na catseicheⁿ
joona ee cwila'ndaa'na n'om nn'aⁿ
hasta cha'waañ'eⁿ na cwii w'aa
nn'aⁿ. Ee cwit'mooⁿna ñ'oom na
meiⁿchjoo ticaty'iomyana' cwe' ee
na ñe'cata'ntjomna.

¹²Cwii nquiee nn'aⁿ ndyuaa
xeⁿncwe Creta na tyoñequiaa
ñ'oom tioñ'oom nn'aⁿ ndyuaaⁿaⁿ,
tsoom: “Nn'aⁿ ndyuaa Creta, cwe'
nn'aⁿ cantundyee, tia nn'aⁿndyee, cwe'
ñecwa'to, ntqueeⁿna.” ¹³Ndo' ñ'oom
na tsoom cantyja 'naaⁿ naⁿñeeⁿ,
mayuu' jo'. Jo' chii jndeiⁿ ñ'oom
catsu' ndaaⁿna, cha xcwe nnc'omna
cantyja na cwila'yu'ya n'omna.
¹⁴Ndo' mati cha tila'ñ'oom'ndyee
naⁿñeeⁿ cuento na cwe'
cwila'jndaa'ndyee cheⁿnquiee nn'aⁿ
judíos, meiⁿ ñ'oom na cwiqueⁿ nn'aⁿ
na ticuee' n'om ñ'oom na mayuu'.

¹⁵Nn'aⁿ na laxmaⁿ na lju' n'om,
cha'tso na m'aaⁿ n'omna laxmaⁿna'
na lju'. Saa joo na m'aaⁿ quii'
nqueⁿ nn'aⁿ na tyoolayu' ñequio

joo na m'aaⁿ n'omna, tilju' laxmaⁿ
jo'. ¹⁶Ee meiⁿ na cwiluena na
cwital'jnaaⁿna Ty'oōts'om, saa joo
na cwil'ana cwit'mooⁿna' na tiyuu'.
Laxmaⁿna nn'aⁿ na tiann'aⁿndyee,
nn'aⁿ na cwilawendyee nacjoo'
Ty'oōts'om, meiⁿcwii leicandaa
nl'ana yuu na ya.

Ñ'oom na xcweya m'aaⁿna'

2 Saa 'u je', ñ'oom na
mañequiaa', ñequii'cheⁿ
catseijomna' ñequio ñ'oom na
jeeⁿ xcwe na cwit'mooⁿyâ cantyja
'naa'ⁿ Ty'oōts'om. ²Naⁿnom na
tquiendyee, ca'moⁿ ndaaⁿna na
c'omna na xcwe cwil'ana, c'omna
na macandaa ñ'oom ya nquii nn'aⁿ
cantyja 'naaⁿna, nn'aⁿ na xcwe m'aⁿ
na cwila'yu'ya n'om, m'aⁿna na
jnda nquiuna nc'iaana na cwila'yu',
ndo' na cwila'quii n'omna nawii'
na cwiwinomna. ³Ndaa yolcu na
tquiendyee, catsu' na cal'ana yuu
na matseit'maaⁿñena' Ty'oōts'om.
Tala'neiⁿna cantu nacjoo ntyjelcuna,
meiⁿ nchii na cwicandyeeena.
Calaxmaⁿna cwii na ma'moⁿna'
ndaa nt'omcheⁿ, ⁴cat'mooⁿna ndaa
ntyjelcuna na titquiendyee na c'om
na wi' n'om s'aa ñ'eⁿnda, ⁵ndo'
cal'a cheⁿnquieena xjeⁿ cantyja
'naaⁿna, na lju' m'aⁿna jo nnom
Ty'oōts'om, ya cwitei'x'eena l'aana,
ya nn'aⁿndyena ñequio cha'tso, na
cwila'candaa'ndyena jo ndaa s'aana,
cha cantyja 'naaⁿna tala'neiⁿ nn'aⁿ
ñ'oomwi' nacjoo' ñ'oom' Ty'oōts'om.
⁶Ndaa naⁿnom na titquiendyee
catsu' na cal'a cheⁿnquieena xjeⁿ
cantyja 'naaⁿna, ⁷ndo' 'u cha'tso
cantyja 'naⁿ, catseixmaⁿ cwii na
ma'moⁿna' ndaaⁿna chiuu na c'omna

ee na xcwe na wja'm'aaⁿ. Catsa' naljo' ñequio na xcwee' ts'om',⁸xcwe catseineiⁿ cha xonquiaana' na nlue nn'aⁿ na tiyuu' ñ'oom na matsei'neiⁿ. Ee naljo' nn'aⁿ na ñe'c'oo nacjooya nntseijnaaⁿna' jooa, xocandaa nliuna ñ'oomwi' na nluena nacjooya.

⁹Ndaa nn'aⁿ na cwindye'ntjomtyeⁿ, catsu' na catuee'ndyecjena ndaa patrom 'naaⁿna. Cala'candana na nncjaawee' nquiu patrom 'naaⁿna jooa meiⁿ nchii nnc'oot'oona ljo' cwilue naⁿñeeⁿ. ¹⁰Meiⁿ tinty'ueena, cat'mooⁿna na cwila'candaana ndaa naⁿñeeⁿ, cha cantyja 'naaⁿna nleitquioo' na jeeⁿ neiⁿncoo' tseixmaⁿ ñ'oom naya 'naaⁿ nquii Ty'oots'om na macwji'n'maaⁿñê jaa.

¹¹Ee juu naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om na cantyja 'naaⁿ jo' cwicalui'n'maaⁿndye nn'aⁿ cwiwitquioo'na' ndaa cha'tso nn'aⁿ, ¹²juu naya'ñeeⁿ ma'moⁿna' ndaaya na catjei'ndyo cantyja 'naaⁿ cha'tso natia laxmaⁿ, ñequio cha'tso na queeⁿ n'om seii'a, na quaⁿ cheⁿncjoo xjeⁿ cha nnc'oⁿya quii'ntaaⁿ nn'aⁿ cwii na nncjaawee' ntyjii Ty'oots'om, ¹³yocheⁿ na cwimeiⁿndoo'a na nntseicandaa'ñena' ñ'oom na jnda tsoom na nnts'aaⁿ na nncwjee'nnda' Ty'oots'om Jesucristo nquii na tjacantyja t'maⁿ cwiluiñe na macwji'n'maaⁿñê jaa. ¹⁴Nqueⁿ tquiaañe cheⁿnqueⁿ na tueeⁿeⁿ cwentaaya cha na nncwji'n'maaⁿñê jaa quii' cha'tso nnom natia, ndo' cha na candaa'ñ'eⁿ nntseiljoom'm naquii' n'oⁿya, na nlqueeⁿ jaa na cwilaxmaaⁿya cwentaaⁿaⁿ, na queeⁿ n'oⁿya na nl'aaya yuu na ya.

¹⁵Ñ'oommeiⁿ ca'moⁿ ndaa nn'aⁿ. Ñequio jooa' catseijndo' n'omna, ndo' quia na macaⁿna' na catseitia' jooa, catsa' na ljo' ñequio najndeii na matseixmaⁿ. Tiñequiaa' na nnts'aa ts'aⁿ na ticuee' ts'oom 'u.

Nmeiiⁿ cal'aaya

3 Catseilcwii'ndyu' ndaana na catuee'ndyecjena nnom gobiernom ñequio nt'omcheⁿ naⁿman'iaaⁿ, calacandaa'ndyena ndo' c'omc'eendyena na nl'ana yuu naya. ²Meiⁿcwiindyena tala'neiⁿna ñ'oomwi' nacjoo' x'iaana. Calaxmaⁿna nn'aⁿ na tjatia' cachona ñequio nt'omcheⁿ, ya nn'aⁿndyena ñequio cha'tso. Cat'mooⁿna na nioom' n'omna ñequio cha'tsondye nn'aⁿ.

³Ee xuee na ñejndyowana' mati jaa ñet'oⁿya na ntjeiⁿ ljo' ñel'aaya, na quie' n'oⁿya jo nnom Ty'oots'om. Tyolaxmaaⁿya nn'aⁿ na jnda tsuundy. Tyondya'ntjo'tyaaⁿ ndaa cha'tso nnom na queeⁿ n'om seii'a ñequio na jeeⁿ neinco nquiuuya. Tyolajomndyo ñequio natia. Tyolataa' n'oⁿya, jndoo nn'aⁿ jaa ndo' jndooya jooa. ⁴Saa nquii Ty'oots'om na macwji'n'maaⁿñê jaa, t'mooⁿ na jeeⁿ ya mach'eeⁿ ndo' na candya' ts'oom nn'aⁿ, ⁵tjei'n'maaⁿñê jaa, nchii nc'e na ñel'aaya yuu na maty'iomyana', saa nc'e na wi' ts'oom jaa. Tjei'n'maaⁿñê jaa na seiljoom'm jaa na tuiindyoxcoo cha cantyja 'naaⁿ Espíritu n'laxmaaⁿya nn'aⁿ na cwita'ndo' xco. ⁶Cantyja 'naaⁿ Jesucristo na macwji'n'maaⁿñê jaa, candaa'ya jnda tquiaa Ty'oots'om Espíritu Santo quii' n'oⁿya, ⁷cha

na nndaꞗ nnto'ñooⁿya juu na ntyjaa'ya n'ooⁿya na ticantycwii na cwitandoo'a nc'e na jnda jndyaandyo jnaaⁿya nc'e naya na matseixmaaⁿ.

⁸Ñ'oomwaa' ñ'oom na mayuu' juuna', tintseitsaaⁿndyu' na matseineiⁿ jooa' ndaa nn'aⁿ na cwila'yu'. Cjoo' n'omna na n'lana cha'xjeⁿ na maty'iomyana' ee jeeⁿ ya na nluui naljo' ndo' cwitei'jndeina' cha'tsondye nn'aⁿ.

⁹Saa cwji'ndyu' cantyja 'naaⁿ ñ'oom na cwila'ñ'eeⁿ ndyuee nn'aⁿ, ñ'oom na cwilaneiⁿna cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na ñet'om teiyo, ñ'oom na cañ'eeⁿ cantyja 'naaⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés na cantyja 'naaⁿ jo' cwila'ntja'ndyena, ee nmeiⁿ jeeⁿ cwe' ts'iaaⁿndyo, ticatei'jndeina' nn'aⁿ.

¹⁰Xeⁿ na m'aaⁿ 'ñeeⁿ juu quii' ntaaⁿyo' na mach'ee na cwitoⁿndye nn'aⁿ tmaaⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ, cwaⁿ tsaⁿñeeⁿ cwii oo we ndii', saa xeⁿ titseiñ'oom'ñê 'u, tañequiaa' na nntseijomñê quia cwitjomndyo', ¹¹ee macaⁿna' na catsei'noⁿ na tixcwe m'aaⁿ tsaⁿñeeⁿ jo nnom Ty'oots'om ndo' tseixmaaⁿ jnaⁿ, ndo' juuna' matseijndaa'ñena' na nnt'uiina' jom.

Nmeiiⁿ cats'aa Tito

¹²Quia na njñooⁿya Artemas oo Tíquico na m'aaⁿ, queⁿndyu' na nncja'ndo' ja tsjoom Nicópolis, ee jnda seijndaa'ndyo na nnc'ooⁿya jo' jo' ncuee na teiⁿ. ¹³Ndo' catei'jndeii' Apolos ñ'eⁿ ti'Zenas, tsaⁿ na matsei'noⁿ ljeii na tqueⁿ Moisés. Catsa' cwanti na nndaꞗ nntsa' na nntei'jndeii' jooa na nnc'oonquiiana

ñ'oom' Ty'oots'om, cha meiⁿcwii ticatseitjooa' jooa. ¹⁴Mati catsu' ndaa nn'aaⁿya na cwila'yu' na queⁿndyena na cal'ana cha'tso nnom na maty'iomyana' cha nndaꞗ nntei'jndeina' nn'aⁿ na matseitjooa' joo. Cal'ana na ljo' cha nlxamaⁿna nn'aⁿ na ya nn'aⁿndye.

Xma'ndyo' Ty'oots'om catio'naa'ñe 'o

¹⁵Cha'tsondye nn'aⁿ na m'aⁿ ñ'eⁿndyo cwiluena na xma'ndyu'. Mati 'u catsu' na xma'ndye nn'aⁿ na wi' n'om jaa na tjoom' cwila'yu'ya n'ooⁿya. Ty'oots'om catio'naa'ñê cha'tsondyo'. Amén.

Carta na seicwanom Pablo na m'aaⁿ Filemón

Pablo matseiljeiⁿ carta cwentaa' Filemón

¹Ja Pablo na m'aaⁿya w'aancjo nc'e Cristo Jesús, ñequio ti'nn'aⁿya Timoteo matseiljeiya cartawaa na matseicwanoⁿ na m'aaⁿ Filemón, 'u na matseiljomndyu' ts'iaaⁿ 'naaⁿ nqueⁿ. ²Xmaⁿndye nn'aⁿ na cwi'tjomndye wa', mati xmaⁿñe nomnn'aaⁿya Apia ñequio Arquipo na mati matseiljomñê na cwilajndaayâ naquii' ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om. ³Nquii Tsotyaaya Ty'oots'om ñequio Ta Jesucristo quiana na candaayⁿya nnto'ñoom'yo' naya na la'xmaⁿna ndo' mati na meiⁿ cwii ñomtiu tic'om'yo' jo ndaana.

Matseyu'ya ts'om Filemón ndo' wi' ts'oom nc'iaaⁿaⁿ

⁴Ñequii'cheⁿ mañequiaya na quial'uaa' Ty'oots'omya na mañjom ts'oqⁿya 'u na matseinaⁿya nnoom. ⁵Ee jnda jndiia na jeeⁿ jnda ntyji' Ta Jesús ndo' matseyu'ya ts'om' ñ'eⁿñê ndo' na wi' ts'om' cha'tsondye nn'aⁿ na jnda tqueⁿlju' Ty'oots'om n'om. ⁶Macaⁿa nnom Ty'oots'om na

cha'xjeⁿ matseijomndyu' na cwila'yuya cwii n'oqⁿya, na nncue'ntyjo xjeⁿ na candaayⁿ nntseinoⁿ cha'tso na matio'naaⁿñê Ty'oots'om jaa nc'e Cristo Jesús. ⁷'U nn'aⁿya, juu na m'aaⁿ na jnda ntyji' nn'aⁿ mañequiaana' na neiⁿya ndo' quianl'ua' na cantyja 'naaⁿ juuna', nn'aⁿ na cwilayu', cwiiñ'omt'maaⁿndye n'om.

Pablo macaaⁿ naya cantyja 'naaⁿ Onésimo

⁸Nc'e na cwiluiindyo apóstol 'naaⁿ Cristo ja, jo' chii wanaaⁿ na nntsjoqⁿ yuu na ntyjii na maty'iomyana' na catsa', ⁹saa xcweti ntyjii na nlcaaⁿa cwii ñ'omwi' ts'om nc'e na wi' n'oqⁿ ntyjaa. Ee manncotquia Pablo je' m'aaⁿya praso nc'e na tseixmaⁿya cwentaa' Cristo Jesús, ¹⁰macaⁿa cwii naya'ñeeⁿ cantyja 'naaⁿ juu ti'jndaaya Onésimo, na tuiñexcoom ñjaaⁿñe yuu na m'aaⁿya w'aancjo. ¹¹Ñet'oomna' ndoo' ntyji' na til'ueñê, saa je' jnda cwiluiñê cantyja 'naⁿ ndo' mati ja. ¹²Matseilcwa'a jom na m'aaⁿ. Je' coñom'nnda' jom cha'cwijom ntyji' na nnc'oñom' nncq. ¹³Ja ya ntyjii

xeⁿ na ljooⁿñê ñjaaⁿñe ñ'eⁿndyo
 cha nndiⁿtjoom nooⁿ yocheⁿ na
 m'aaⁿya praso nc'e na mañequiaya
 ñ'oom naya 'naaⁿ Ty'oots'om.
¹⁴Saa tiñe'cats'aa na ljo' na nchii
 ñ'om'ndyo', ee juu naya na nntsa'
 ja nntsa' juuna' nc'e na l'ue ts'om',
 nchii cwe' na jndei' ndyo. ¹⁵Nndaā
 nnts'aana' na tquiaa Ty'oots'om na
 jleinoom 'u cwantindyo xuee cha
 quia na nlo'ñom'nnda' jom, tajom
 cwii catōⁿndyo' ñ'eⁿñê. ¹⁶Ee je'
 tachii maco'ñom' cwe' cwii moso na
 ndiⁿtjomtyeⁿ njom'. Jom cwiluiñê
 cwii nn'aaⁿya na wi' n'ooⁿya.
 Mayuu' ja jnda ntyjiiya ñ'eⁿñê ndo'
 majndeiticheⁿ 'u je' nnc'oom' na wi'
 ts'om' jom, cwii ndii' nc'e na ts'aⁿ
 jom cha'na jaa ndo' jnda we nc'e na
 cwiluiñê cwii nn'aaⁿya na m'aaⁿñê
 cwentaa' Ta Jesucristo.

¹⁷Jo' chii xeⁿ ntyji' na tjoom'
 cwilayuu'a, co'ñom' jom cha'xjeⁿ
 ntyji' maco'ñom' ja. ¹⁸Ndo' xeⁿ waa
 cwii nata' na s'aaⁿ, oo xeⁿ chujnaaⁿ
 njom', cwjaa'ndyu' na nncō chojnaⁿ.
¹⁹Maja Pablo, matseiljeiya xueeya,
 ja nndiooⁿ, meiⁿ na ticatsjooya
 njom' na chujnaⁿ nooⁿ na

cwiluiindyu' cwentaa' Ty'oots'om.
²⁰Jo' chii 'u re nn'aⁿya na matseyu',
 tints'a' na tiñe'quiaa' naya na
 macaⁿ'a. Nc'e na cwiluiindyō tjom
 na cwilayu'a ñequio Cristo, quiaa'
 na t'maⁿ ts'ooⁿ.

²¹Matseiljeiya cartawaa na
 matseicwanoⁿya na m'aaⁿ ee
 ntyjiiyaya na nntseicanda' ñ'oom
 na macaⁿ'a, ndo' na t'maⁿticheⁿ
 nntsa' nchii cwe' tomti na macaⁿ'a.
²²Ndo' cwiicheⁿ na macaⁿ'a njom',
 catseijndaa'ndyu' cwii cuarto
 wa' yuu na nnc'ooⁿya, ee ntyjaa'
 ts'ooⁿya na nncuacañoⁿnnda'a
 'o nc'e na cwilaneiⁿyo' nnom
 Ty'oots'om cantyja 'naⁿya.

Xmaⁿñe Filemón

²³Matseicwanom Epafra na
 xmaⁿndyu'. M'aaⁿ praso ñjaaⁿñe
 ñ'eⁿndyo nc'e na laxmaaⁿya
 cwentaa' Cristo Jesús. ²⁴Mati
 Marcos, Aristarco, Demas ñequio
 Lucas, nn'aaⁿya na cwila'jomndye
 ñ'eⁿndyo ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om.
²⁵Quiaa Ta Jesucristo na
 candaā' nnto'ñoom'yo' naya na
 matseixmaaⁿ.

Carta na to'ñoom nn'aⁿ Hebreos

Tquiaa Ty'oots'om ñ'oom'm nnom
Jnaaⁿ na quiaa juuna' ndaaya

1 Ncuee na ñejndyowa jndye ndii' ndo' jndye nnom ñ'oom teil'uee'ñe Ty'oots'om na tyotseineiⁿ ndaa weloo welooya ñequio ñ'oom ndyuee profetas na tyola'neiⁿ na chiuu na quia nluui. ²Saa je' ncuee na macanda, jnda mamatseineiⁿ ndaaya ñequio ñ'oom 'ndyoo Jnaaⁿ. Cha'tsoti na niom, ñ'eⁿ juu quia tqueeⁿ joona', ndo' seijndaa'ñê na cha'tso joo jo' calaxmaⁿna' cwentaa' juu. ³Ty'oots'om t'maⁿ cwiluiiñê, ndo' juu na neiⁿncoo' na caxuee na cwiluiiñê, maljo' cwiluiiñê Jnaaⁿ. Cha'xjeⁿ na matseixmaⁿ Ty'oots'om, maluaa' t'maⁿ matseixmaⁿ Jnaaⁿ. Manquiityeeⁿ t'maⁿ ñ'oom matseixmaaⁿ, jo' na waa waati tsjoomnancue ñequio cha'tso na niom cañoom'luee. Cautyja na tueeⁿeⁿ teijndaa' na matseilju' Ty'oots'om cha'tso jnaaⁿya. Jnda na teinom na tueeⁿeⁿ quia jo' tjawacatyeeⁿ ntyjaa' ts'o Ty'oots'om ntyjaya cañoom'luee.

T'maⁿti cwiluiiñê Jnda
Ty'oots'om nchiiti ángeles
⁴Nquii Jnda Ty'oots'om t'maⁿti
ñ'oom tseixmaaⁿ nchiiti ángeles, ee

jnda tqueeⁿna' jom na t'maⁿti ts'iaaⁿ
tseixmaaⁿ, nchiiti joona. ⁵Ee tijoom
ñetso Ty'oots'om nnom cwii ángel:
'U cwiluiindyu' Jndaaya;
je' majndaa' na cwiluiindyo
tsotye'.

Meiⁿ cwii ndii' tîquitso Ty'oots'om
cautyja 'naaⁿ cwii ángel:

Ja nntseixmaⁿya tsotyeⁿ
ndo' juu nntseixmaⁿ jndaaya.
⁶Ndo' quia na t'moⁿ Ty'oots'om
Jnaaⁿ na ñequiicheⁿ tuiiñe ndaa
nn'aⁿ tsjoomnancue, tsoom:
Cha'tsondye ángeles 'naaⁿ
Ty'oots'om cala't'maaⁿndyena
juu.

⁷Saa luaa ñ'oom tso Ty'oots'om
cautyja 'naaⁿ ángeles:
Mats'aa na cjeendyena cha'na
jndye.

Joona cwindye'ntjomna nooⁿ
ndo' matseijomna' joona
cha'na ntsaachom.

⁸Nmeiiⁿ tsoom cautyja 'naaⁿ
ángeles, saa nnom Jnaaⁿ tsoom:
'U Ty'oots'om, juu cautyja na
matsa'ntjom',
m'aaⁿ ndo' m'aaⁿna'
juu jo' m'aaⁿna' cautyja na
maty'iomyana'.

⁹'U neiⁿ na cwil'a nn'aⁿ yuu na
ya, ndo' jeeⁿ jndo' natia na
cwil'ana,

Nc'e na ljo', nquii Ty'oots'om
na matseit'maaⁿndyu', jnda
tjeiiⁿeⁿ 'U,
ndo' mañequiaaⁿ na neiⁿ'ti'cheⁿ
'u, nchiiti ncl'ia'.

¹⁰Mati matso Ty'oots'om:

'U Ta, quia na jnaⁿjndyeecheⁿ
cha'tso, 'U tqeⁿ
tsjoomanancue;
manncu'ti' tqeⁿ ljo'luee.

¹¹Cha'tso nmeiⁿ nntsuuna',
saa 'u m'aaⁿ ndo' m'aaⁿndyu'.
Nleindyoo jooa' cha'na liaa.

¹²Nntseilcwiindyoo jooa' cha'xjeⁿ
mach'ee ts'aⁿ ñ'eⁿ cwii liaa,
nntseijndyooindyoo jooa'
cha'xjeⁿ ts'aⁿ nntseijndyooñê
liaⁿaⁿ.

Saa 'u ñecwiixjeⁿ:
ticantycwii xuee chu'.

¹³Saa meiⁿjom ndii' tyootso
Ty'oots'om nnom cwii ángel:

Cajmaⁿ ñjaaⁿñe jo ntyjaa' ts'oq
ntyjaya
hasta xjeⁿ na nntsa'a nn'aⁿ na
jndoo 'u na la'xmaⁿna ts'oom
na ntyjo nc'e'.

¹⁴Ee cha'tso ángeles cwiluiindyena
na cwindye'ntjomna nnom
Ty'oots'om na majñoom jooa na
catejndeiiina nn'aⁿ na cwicandaa
nluin'naaⁿndye añmaaⁿna.

Na macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om
nn'aⁿ, jeeⁿ t'maⁿ tseixmaⁿna'

2 Nc'e na jeeⁿ t'maⁿ cwiluiñe
Cristo, jo' chii macaⁿna'
na jaa nn'aⁿ na cwila'yuu'a ñ'eⁿ
Ty'oots'om quaⁿtyaacheⁿ cwenta
ñ'oom na cwindyaaya, tints'aana'
na n'ndyaaya jooa'. ²Ljeii
na matsaⁿntjomna' na tquiaa
Ty'oots'om tandyo xuee ñequio

luee ángeles, tyeⁿ tyoqueⁿna'
xjeⁿ nn'aⁿ, ndo' cha'xjeⁿ na
maty'iomiana' tyot'uiina' nn'aⁿ
na waa jnaⁿ tyolaxmaⁿ ndo'
tyola'tjoondyena nnom juuna'.
³Nc'e na luaa' waa, ¿chiiuu n'aa na
nndyaandyoo xeⁿ tila'ñ'oqⁿndyoo juu
na macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om
nn'aⁿ na jeeⁿ jnda tseixmaⁿ juuna'?
Juu jo' tyotseicandii jndyee nquii
Ta Jesús cantyja 'naaⁿna', ndo' nn'aⁿ
na tyondye na seineiⁿ, tyot'mooⁿna
juuna' ndaayâ. ⁴Ndo' mati
tjei'yuu'ñe Ty'oots'om cantyja 'naaⁿ
ñ'oom'ñeeⁿ na s'aaⁿ 'naaⁿ quii'ntaaⁿ
nn'aⁿ, ñequio nt'omcheⁿ nnom na
jeeⁿ tyojaawee' n'omna, ñequio
ts'iaaⁿ na tixocaluina' cantyja 'naaⁿ
najndei nquii ts'aⁿ, ñequio cwii
nnom ts'iaaⁿ na cwicandaana na
mach'ee Espíritu Santo cha'xjeⁿ na
l'ue ts'oom.

**Tuiñe Jesucristo na matseixmaaⁿ
cha'na jaa nmeiⁿ**

⁵Juu tsjoomnancue na quia ncuua
na cwilanaaⁿya cantyja 'naaⁿna',
nchii tju'cje Ty'oots'om juuna' nacje
'naaⁿ ángeles. ⁶Ee waa ñ'oom naquii'
libro Salmos na seineiⁿ David nnom
Ty'oots'om. Tsoom:

¿Ljo'to cwiluiindyee nn'aⁿ
tsjoomnancue na jeeⁿ m'aaⁿ
ts'om' jooa'?

Ndo' ¿ljo' cwiluiindyena na
mache' cwenta jooa'?

⁷Cwe' cwantindyoo xuee tqeⁿ
jooa na ticue'ntyjo na t'maⁿ
cwiluiindyena ñequio ángeles.

Saa matseiw'e'ndye' jooa na
matsei't'maaⁿndyu' jooa,

⁸cha'tsoti na tqeⁿ, tju'cje' jooa'
nacje 'naaⁿ ts'aⁿ.

Ndo' na tju'cjeeⁿ cha'tsoti tjaa'naⁿ na 'ñeeⁿ na quia nnc'omna' nacje 'naaⁿ ts'aⁿ. Saa meiⁿ na luua' tsoom, tyoonty'iaaya cha'tsoti na m'aⁿna' nacjee 'naaⁿ ts'aⁿ.
 9 Saa cwinty'iaaya Jesús, na cwe' cwantindyo xuee na tqeⁿ Ty'oots'om na ticuee'ntyjo na t'maⁿ cwiluiiñê cha'na ángeles, je' candaⁿya matseit'maaⁿñena' jom nc'e na teinoom nawí' na tueeⁿeⁿ, cha cantyja 'naaⁿ naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om, tueeⁿeⁿ cwentaa cha'tsondye nn'aⁿ.

10 Cha'tsoti na m'aⁿ, m'aⁿ nc'e na tqeⁿ Ty'oots'om ndo' laxmaⁿ cwentaaⁿaⁿ. Jom l'ue ts'oom na cha'tsondye nn'aⁿ na cwiluiindyena ntseinaⁿ, cala'jomndyena na matseit'maaⁿñena' jom. Nc'e na ljo', seijndaa'ñê na tquiina' Jesús cha nntseixmaⁿ na candaⁿñê, nquii na macwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ. 11 Ee jaa nn'aⁿ na la'xmaaⁿya na lju' n'ooⁿya ñecwii Tsotyaaaya ñequio nquii na maqueⁿ jaa na lju' n'ooⁿya. Nc'e na ljo' tijnaaⁿ Jnda Ty'oots'om na nntseicajñoom jaa ntyjee nqueⁿ. 12 Ee naquii' libro Salmos teiljeii ñ'oom na tsoom:

U Tsotyaya, nntseinaⁿya cantyja 'naⁿ ndaa cha'tso ndyentyjo na cwila'yu' ñ'eⁿndyo.

Ñequio luantsa

nntseit'maaⁿndyo 'u ñ'eⁿndye joona yuu na cwitjomndyena.

13 Ndo' waa cwiicheⁿ ñ'oom na teiljeii na tsoom:

Ñequii'cheⁿ nntseicantyyaa'tyeⁿ ts'ooⁿya Ty'oots'om.

Ndo' mati waa cwiicheⁿ ñ'oom na tsoom:

Luua ja ñequio ntseindaaya na jnda tquiiaa Ty'oots'om l'oo.

14 Ndo' cha'xjeⁿ ntseinda we ts'aⁿ laxmaⁿna mañecwii sei' ñequio niom' mati tyotseixmaⁿ Jesús sei' ñequio niom' cha'xjeⁿ laxmaⁿ nn'aⁿ cha cantyja na nncueeⁿeⁿ nndaⁿ nntseyueeⁿeⁿ najndei na mach'ee na cwiwje nn'aⁿ, manquii tsaⁿjndii jo'. 15 Ndo' na luua', jnda seicandyaañê cha'tsondye nn'aⁿ na cha'waa xuee chuuna na la'xmaⁿna cha'cwijom moso na mandí'ntjomtyeⁿ na m'aⁿna na nquiaana na nncwjena. 16 Ee ñ'oom na mayuu' tachii cwe' ángeles na jndyoteijneiⁿ, saa jndyoteijneiⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ Abraham na jndyoteincoo'. 17 Ndo' cha na nluii na ljo', tcaⁿna' na ñecwii xjeⁿ tseixmaaⁿ ñequio ntyjeeⁿ, cha jo nnom Ty'oots'om nntseixmaaⁿ cwii tyee na tjacantyya na t'maⁿ cwiluiiñê, na matseicanaⁿ ndo' na m'aaⁿ na wi' ts'oom nc'iaaⁿaⁿ cha nndaⁿ nntseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om nn'aⁿ jnaⁿ na laxmaⁿna nc'e na tueeⁿeⁿ cwentana. 18 Ee cha'xjeⁿ na tjoom nawí' ndo' tyocantyyaa'ñena' na catseitjooñê, jo' chii je' nndaⁿ nnteijneiⁿ nn'aⁿ na maqueⁿna' xjeⁿ joona na nla'tjooⁿdyena.

Jesús t'maⁿti cwiluiiñê,
nchiiti Moisés

3 Jo' chii, 'o nn'aⁿya na jnda tjei'ndyo Ty'oots'om 'o, na jnda tqeeⁿñê 'o na la'xmaⁿ'yo' nn'aaⁿaⁿ, c'oom'ya n'om'yo' cantyja 'naaⁿ Cristo Jesús, na cwiluiiñê apóstol ndo' mati tyee na tjacantyya cantyja 'naaⁿ'yo' na cwila'yu'yo' ñ'eⁿñê. 2 Tyotseicanaⁿ nnom Ty'oots'om na ty'iom ts'iaaⁿ jom cha'xjeⁿ tyotseicanda Moisés quii'

waa' Ty'o_ots'om. ³Saa Jesús t'maⁿti tseixmaaⁿ na nluuⁱt'maⁿñê nchiiti Moisés cha'xjeⁿ ts'aⁿ na mach'ee w'aa cwiluiⁱt'maⁿñetyeⁿ nchiiti w'aa na s'aaⁿ. ⁴Cwii cwii w'aa majndaa' ts'aⁿ na s'aa juuna', saa cha'tso na niom, Ty'o_ots'om s'aa joo jo'. ⁵Tyotseixmaⁿ Moisés moso quii' waa' Ty'o_ots'om. Tyotseicaña^a ts'iaaⁿ na ty'iom jom. Ts'iaaⁿ na tyoch'eeⁿ tyocwji'yuu'ñê ndaaⁿ naⁿñeeⁿ ñ'oom na secandii jom. ⁶Saa Cristo na cwiluiiñê jnda Ty'o_ots'om, matseicana^a quii' waa' Ty'o_ots'om. Jaa laxmaaⁿya w'aa'ñeeⁿ xeⁿ tica'ndyaaⁿ nc'uaa'ndyooⁿ na m'aaⁿya na jom quit'maⁿ n'ooⁿ ndo' na cwicantyjaa'tyeⁿ n'ooⁿya jom.

**Waa na nnta'jndyee nn'aⁿ
cwentaa' Ty'o_ots'om**

⁷Jo' chii cha'xjeⁿ matso Espíritu Santo naquii' ñ'oom' Ty'o_ots'om na teiljeii:

Xuee je', xeⁿ cwindye'yo' ñ'oom na matseineiⁿ Ty'o_ots'om,

⁸tala'quie' n'om'yo' cha'xjeⁿ ñel'a nn'aⁿyo' nn'aⁿ Israel, na tyola'wendyena nacjoo' Ty'o_ots'om ndo' tyoqueⁿna xjeⁿ jom quia na tyom'aⁿna ndyuaa yuu tjaa nn'aⁿ c'om.

⁹Jo' jo' weloo welo'yo' tyoqueⁿna xjeⁿ 'naaⁿna ja meiiⁿ wenn'aaⁿ ndyu tyonty'iaana ts'iaaⁿ t'maⁿ na tyots'aaya quii'ntaaⁿna,

¹⁰macwe' jo' seiw'iiya naⁿñeeⁿ.

Ndo' tsjooya:

“Naⁿm'aⁿ ñenquii'cheⁿ cwila'tjoondyena nooⁿ.”

Tícantyjaa' n'omna ja.

Meiⁿ tiñe'cala'noⁿna' chiuu waa na l'ue ts'ooⁿ na c'omna.”

¹¹Ndo' ti_oo ñ'oom wi' cjoona nc'e na jeeⁿ seiw'iiya joona na tijoom nnc'ooquiee'ndyena yuu na seijndaa'ndyoⁿ na nnta'jndyena.

¹²Jo' chii 'o nn'aⁿya, cal'andyo' cwenta na tjaa meiⁿ cwiindyo' 'o na nntseixmaⁿ jnaⁿ na ticatseyiu' ñeⁿ nquii Ty'o_ots'om na wando'. ¹³'O je' 'io ndi 'io quia'yo' na t'maⁿ n'om nc'iaa'yo' yocheⁿ na ndicwaⁿ wanaaⁿ na matseineiⁿ ñ'oom' Ty'o_ots'om na teiljeii cantyja 'naaⁿna', cha tjaa 'ñeeⁿ juu quii'ntaaⁿyo' na nñequiu'nn'aⁿ jnaⁿ juu na mati nntseiquie' ts'om. ¹⁴Ee cha nndaaⁿ nlaxmaaⁿya cwentaa' Cristo, macaⁿna' na caljoo'ndyotyaaⁿya cantyja 'naaⁿa' cha'xjeⁿ quia na too'a na cwicantyjaa' n'ooⁿya jom hasta na macandá.

¹⁵Cha'xjeⁿ ñ'oom na matsona': Xeⁿ xuee je' cwindye'yo' ñ'oom na matseineiⁿ Ty'o_ots'om, talaquie' n'om'yo' cha'xjeⁿ l'a nn'aⁿ Israel quia tyola'wendyena nacjoom'm.

¹⁶¿Cwaaⁿ nn'aⁿ na tyola'wendye jndá na jndyena jndyee' Ty'o_ots'om? Manquieeti nn'aⁿ na tjei' Moisés ndyuaa Egipto. ¹⁷Mawax'atya, ¿ñeeⁿ naⁿñeeⁿ na tyotseiw'eeⁿ joona wenn'aaⁿ ndyu? Ñequio joo na tyolaxmaⁿ jnaⁿ na tja ndyuaa yuu tjaa nn'aⁿ c'om. ¹⁸Ndo' ¿ñeeⁿ naⁿñeeⁿ na tso Ty'o_ots'om ñ'oomtyeⁿ na w'iina' na tijoom xuee nnc'ooquiee'ndye yuu na nñequiaaⁿ na nnta'jndyena? Tsoom na ljo' ndaaⁿ joo nn'aⁿ na tícalacandaa'ndye. ¹⁹Ndo' na luaa' waa, ma'moⁿtyeⁿnquiona' ndaaya nc'e na tícala'yu' naⁿñeeⁿ,

jo' na seicu'na' na nnc'ooquie'na ndyuua'ñee'.

**Waa na nta'jndyee nn'a'
cwentaa' Ty'ooots'om**

4 Jo' chii ndicwaⁿ waa ñ'oom na tso Ty'ooots'om na wanaaⁿ na nntsaquiaa'a na nnta'jndyaaya na m'aaⁿ. Jo' chii cal'aaya cwenta na tintseicu'na' na nt'omndyo' 'o taxocandaa n'ajomndyo' cantyja 'naaⁿ jo'. ²Ee je' macwindyaaya ñ'oom naya 'naaⁿ Ty'ooots'om cha'na joo nn'aⁿ Israel. Saa tjaa'naⁿ na teijndei ñ'oom'ñeeⁿ joona, ee ticala'yuya n'omna quia tyondyena juuna'. ³Saa jaa na cwila'yuu'a nntsaquiaa'a yuu na nnta'jndyaaya cha'xeⁿ jnda tso Ty'ooots'om:

Xjeⁿ na w'iya joona tsjoo na tijoom ñequia na nnc'ooquiee'ndyena yuu na tsjoo na nnta'jndyeena.

Waa cwii taⁿ ñ'oom' Ty'ooots'om na teiljeii na matseinei'na' cantyja 'naaⁿ xuee na jnda ntquiee':

Xjeⁿ na tqueeⁿ tsjoomnancue tjacandaa' ts'iaaⁿ na s'aaⁿ.

⁴Saa waa cwiicheⁿ taⁿ ñ'oom' Ty'ooots'om na teiljeii cantyja 'naaⁿ xuee na jnda ntquiee'. Matsona':

Xuee jnda yom tjacandaa' cha'tso ts'iaaⁿ na s'aa Ty'ooots'om.

Xuee jnda ntquiee' tacaⁿna' na nnts'aatyeeⁿ ts'iaaⁿ, tajñeeⁿ.

⁵Ndo' mati waa cwiicheⁿ ñ'oom'm na teiljeii na ma'moⁿna' cantyja 'naaⁿ juu ñ'oom'ñeeⁿ. Matsona':

Tijoom xuee ñequia na nnc'ooquie'na ndyuua yuu na mats'aa naya na nnta'jndyeena cantyja 'na'ya.

⁶Ndicwaⁿ wanaaⁿ na nt'om nn'aⁿ nnc'ooquiee'ndyena yuu na nnta'jndyeena ee nn'aⁿ na tyondye jndyee ñ'oom na macwji'n'maaⁿñe Ty'ooots'om nn'aⁿ t'ic'ooquiee'ndyena jo' jo' n'e na tyola'tjoondyena. ⁷N'e naljo' ma'moⁿxco Ty'ooots'om cwiicheⁿ xuee na matseicajndyuna' xuee je'. Tjaca jndye ndyu quia jo' ñequio 'ndyoo David seineiⁿ ñ'oom'm na jnda teiljeii: Xuee je' xeⁿ nndye'yo' jñeeⁿeⁿ, tilaquie' n'om'yo'.

⁸Ee xeⁿ jndaa tquiaa Josué yuu na nnta'jndyee nn'aⁿ Israel, tixocatseineiⁿ Ty'ooots'om cantyja 'naaⁿ cwiicheⁿ xuee.

⁹Jo' chii nn'aⁿ cwentaa' Ty'ooots'om ndicwaⁿ waa na nnta'jndyeena cantyja 'naaⁿaⁿ, ¹⁰ee ts'aⁿ na nncjaquiee' yuu na mawajndye Ty'ooots'om, nncwajndye cantyja na mach'ee cha'xeⁿ nqueⁿ tajñeeⁿ ts'iaaⁿ na s'aaⁿ.

¹¹Jo' chii matsona' na calajndyaaya na nntsaquiaa'a yuu na nnta'jndyaaya cha tjameiⁿcwii ts'aⁿ na nntseijomna' na tintseyoom'm cha'na nn'aⁿ Israel.

¹²Ee juu ñ'oom' Ty'ooots'om wando'na' ndo' waa najndei na matseixma'na'. Taaticheⁿ juuna' nchiiti cwii xjo na we ntyja taa. Mawindi' juuna' na matooⁿñena' añmaaⁿ ts'aⁿ ñequio espíritu 'naaⁿ ts'aⁿ. Matseicanooⁿna' ñ'oom na ñjoomticheⁿ na m'aaⁿ ts'om ts'aⁿ ndo' macu'xe'na' ñomtiuu na m'aaⁿ ts'om ts'aⁿ. ¹³Na cha'tso na jnda tqueⁿ Ty'ooots'om, tjaa meiⁿcwii na nndaq nncwanty'iu jo nnoom, ee cha'tsoñ'eⁿ m'aⁿ xueena' jo nnom nqueⁿ na ñnequandyo cwenta.

**Jesús cwiluiñê tyeen na
tjacantyja na cwiluiit'maⁿñe**

¹⁴Nquii Jesús Jnda Ty'ooots'om cwiluiñê tyeen na tjacantyja

cwentaaya. Jnda tjaque^{1e}n
cañoom'luee, jo' chii macaⁿna' na
caljoo'ndyotyaaⁿya cantyja 'naaⁿ
na cwila'yuya n'ooⁿya ñ'eⁿñê. ¹⁵Ee
m'aaⁿ na wi' ts'oom jaa cha'tso
na tijo'ndyo na la'xmaaⁿya. Ee
teinoom cha'tso na mach'eena'
xjeⁿ jaa na cwila'tjoondyo nnom
Ty'oots'om, saa meiⁿcwii
tícatseitjooñê. ¹⁶Jo' chii ñequio na
t'maⁿya n'ooⁿya calacandyoo'ndyo
tio 'naaⁿ Tsotyaaⁿya Ty'oots'om
cha nnto'ñooⁿya na wi' ts'oom jaa
ñequio naya na matseixmaaⁿ na
nnteijndeina' jaa quia na macaⁿna'.

5 Cwitjeii'ndye nn'aⁿ cwii ts'aⁿ
na nluiiñe tyee na tjacantyja
cwiluiit'maⁿñe quii'ntaaⁿna.
Cwity'iomna ts'iaaⁿ jom na
meiⁿntyjee^{1e}n jo nnom Ty'oots'om
cwentaana, na ñnequiaa ts'aⁿñeeⁿ
'naⁿ na cwiñequiana nnoom
ñequio quioo' na cwila'cwjeena
na cwila't'maaⁿndyena jom. ²Ndo'
nc'e juu tyee'ñeeⁿ ñecwiixjeⁿ
matseitjooñe cha'xjeⁿ jona, jo'
chii nndaq̄ nc'oom na wi' ts'oom
nc'iaaⁿaⁿ na leicala'noⁿna chiuu
waa na matsaⁿntjom Ty'oots'om
nc'e mati jom cwiluiiñe ts'aⁿ na
matseitjooñe, ³ndo' nc'e na
matseixmaaⁿ na ljo', jo' chii
matseicue^{1e}n quioo' na mañequiaaⁿ
nnom Ty'oots'om cwentaa jnaaⁿaⁿ
cha'xjeⁿ mati cwentaa nn'aⁿ tmaaⁿ
na matseixmaaⁿ.

⁴Meiⁿ tjaa 'ñeeⁿ juu na cwe' l'ue
cheⁿnquii ts'om na caluiit'maⁿñe
na nnc'oom ts'iaaⁿ tyee'ñeeⁿ.
Maxjeⁿ nquii Ty'oots'om nnty'ioom
ts'iaaⁿñeeⁿ juu cha'xjeⁿ na ty'ioom
juuna' Aarón. ⁵Maluaa' waa
cantyja 'naaⁿ Cristo, nchii ty'iomñe

cheⁿnqueⁿ ts'iaaⁿ na cwiluiiñe tyee
na tjacantyja, nquii Ty'oots'om
seit'maaⁿñe jom na catseixmaaⁿ
ts'iaaⁿñeeⁿ, ee manquiiyeeⁿ tsoom:
'U cwiluiindyu' jndaaya.

Xuee je' majndaa' na cwiluiindyo
tsotye'.

⁶Ndo' mati waa cwiicheⁿ ñ'oom'm
na teiljeii na matsoom:

'U ñequii'cheⁿ na cwiluiindyu'
tyee
cha'xjeⁿ ts'iaaⁿ na tyotseixmaⁿ
Melquisedec.

⁷Xjeⁿ na tando' Cristo nnom
tsjomnancue jdeii tyotseineiiⁿ
nnom Ty'oots'om, hasta tyoquiaa
ndaannoom na tyoch'eeⁿ ty'oo
nnom nquii na waa najndeii na
matseixmaⁿ na tintseicuee'na'
jom na tyuaa', ndo' nc'e na
tyotseicañaⁿ, jo' chii jndii
Ty'oots'om ñ'oom 'ñom. ⁸Ndo' nc'e
na luaa', meiiⁿ na cwiluiiñe Cristo
Jnda Ty'oots'om saa ljeiiⁿ na tcaⁿna'
na catseicandaⁿñê jo nnom, ⁹ndo'
cwii na jnda tqueⁿna' na cwiluiiñe
na candaⁿñê, seijndaa'ñena' na
cha'tso nn'aⁿ na cwila'candaⁿndye
joo nnoom, mañequiaaⁿ na
la'xmaⁿna na ticantycwii na
cwicalui'n'maaⁿndyena ¹⁰ee tqueⁿ
Ty'oots'om jom tyee na tjacantyja
na cwiluiit'maⁿñe, cha'na ts'iaaⁿ na
tyotseixmaⁿ juu tyee Melquisedec.

Waa na teincuu' xeⁿ macwji'ñe
ts'aⁿ na matseyoom'm

¹¹Jndye ñ'oom niom na matsona'
na catsjooⁿya ndaa'yo' cantyja 'naaⁿ
ts'iaaⁿ na matseixmaⁿ tyee'ñeeⁿ
saa mach'eena' na jdei'na' na
nntseiteincoo'a juuna' ndaa'yo'
ee 'o jeeⁿ nc'uaa' cwila'noⁿyo'.

¹²Jaach'ee xuee cwila'yuyoyo' ñ'eⁿ Ty'oots'om, jo' chii matsona' na je' cwiluiindyoyo' nn'aⁿ na cwit'mooⁿ ñ'oom' Ty'oots'om ndaa' nt'omcheⁿ, saa' lo ndicwaⁿ macaⁿna' na catseineiⁿxco ts'aⁿ ndaa'yoyo' ñ'oom'm na tijndeit'ina' na nntsei'noⁿ ts'aⁿ, 'o ndaatsuu macaⁿna' nchii nantquie na candaa'. ¹³Ndo' nn'aⁿ na cwe' ndaatsuu macaⁿna' joo, matseijomna' joona cha'cwijom yoy'ndaa na ndicwaⁿ cwintei', ti'naaⁿ naⁿñeeⁿ na ntjeii'na cwenta cautyja 'naaⁿ ñ'oom na jndeit'ina'. ¹⁴Saa' nantquie na candaa', tseixmaⁿ juuna' cwentaa nn'aⁿ na candaa' cwila'noⁿ ñ'oom' Ty'oots'om. M'aaⁿna' cwentaa nn'aⁿ na ya cwitjeii' cwenta yuu na maty'iomyana' ndo' yuu na ticat'iomyana'.

6 Jo' chii tsatsatyaaya naquii' ñ'oom' Ty'oots'om cha nla'xmaaⁿya nn'aⁿ na jnda' tquiee n'om. Ca'ndyaaya cwii ntyja ñ'oom na cwe' we'yandyo na cwit'mooⁿ nn'aⁿ cautyja 'naaⁿ Cristo, nchii macanda' tomti nlanaaⁿya ñ'oom na calcwe' ts'om ts'aⁿ jnaaⁿaⁿ, ndo' mati ñ'oom na cwji'ñe ts'aⁿ cautyja na mach'eeⁿ na titseicautyjaa' ts'oom na cautyja 'naaⁿ jo' nlui'n'maaⁿñe, ndo' ñ'oom na macaⁿna' na catseyuyoyo' ts'om ts'aⁿ ñ'eⁿ Ty'oots'om, ²ndo' ñ'oom cautyja 'naaⁿ na cwiwits'oomndye nn'aⁿ, ndo' ñ'oom cautyja 'naaⁿ na cwitioo nn'aⁿ lueena nacjoo' x'iaana quia cwitaⁿ nn'aⁿ na cwil'uee'ñe Ty'oots'om juu, ndo' ñ'oom cautyja 'naaⁿ na cwitando'xco nn'aⁿ na jnda' tja' ndo' ñ'oom cautyja 'naaⁿ na ticantycwii na nnt'uiiwi'na' nn'aⁿ

na nncu'xeⁿ Ty'oots'om. ³Ndo' xeⁿ nñequiaa Ty'oots'om na nnt'mooⁿyâ ndaa'yoyo' ñ'oom na nnteijndeina' na nntseiqueeñena' n'om'yoyo' cautyja 'naaⁿaⁿ, maxjeⁿ nl'aayâ.

⁴Ee nn'aⁿ na cwila'jomndye cautyja 'naaⁿ nquii na cwiluiiñe naxuee ndo' jnda' jliuna na juu na mañequiaa Ty'oots'om na cwicandaana, jeeⁿ ya juu jo' ndo' cwito'ñoomna Espiritu Santo, ⁵ndo' jnda' jliuna na jeeⁿ ya ñ'oom' Ty'oots'om ndo' najndei na cwiluiiñe cha'waa ndyu ndo' ndyu na cwindyona', ⁶ndo' jnda' na tajnaaⁿna cha'tso nmeiⁿ, xeⁿ cwitjeii'ndyena cautyja 'naaⁿ Ty'oots'om, xonda' nlcwe'nnda' n'omna, ee na luaa' l'ana cwity'ioomxcona Jnda Ty'oots'om ts'oom'naaⁿ na cwilui'jnaaⁿñe ndaa' cha'tso nn'aⁿ. ⁷Nn'aⁿ na luaa' la'xmaⁿ, matseijomna' joona cha'na tyuaa na ya cwiwicandi' ndaaluaa' na cwiquioo cjoo'na', xeⁿ ya cwiwe' ntjom na nleil'uee'ñe ts'aⁿ na tyoch'ee ts'iaaⁿ, ma'moⁿna' na matio'ñaaⁿñe Ty'oots'om tyuaa'ñeeⁿ, ⁸saa' xeⁿ cwe' n'oomnioom ñequio l'oonioom cwi'oom tyuaa'ñeeⁿ, cwiwitquioo' na majuw'i' Ty'oots'om tyuaa'ñeeⁿ ndo' na macanda' njñom ts'aⁿ chom juuna'.

Mateijndei ñ'oom' Ty'oots'om na cwiljoo'ndyotyaaⁿya

⁹Saa' lo nn'aⁿya na jeeⁿ wi' n'ooⁿyâ, meiiⁿ na luaa' waa ñ'oom na cwil'uuyâ ndaa'yoyo', jndaa'ya nquiuyâ na titseijomna' 'o cha'na tyuaa na til'uena'. Niom na cwit'mooⁿna' na m'aⁿyoyo' nato na macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om

nn'aⁿ. ¹⁰Ee Ty'oots'om cwiluiiñê na maty'iomyana', meiⁿ xocatsuu' ts'oom na jnda nquiu'yo' jom na ñeteijndei'yo' nn'aⁿ na cwila'yu' ñ'eⁿñê ndo' ndicwaⁿ cwil'a'yo' na ljo'. ¹¹L'ue n'ooⁿyâ na cwii cwiindyo' 'o hasta xuee na macanda ñequii'cheⁿ nnt'moⁿ'yo' na m'aⁿ'yo' na wi' n'om' ntyjee'yo' na cwila'yu' cha nnda'yo' juu na cwicantyyaa' n'om'yo' nnom Ty'oots'om. ¹²Til'ue n'ooⁿyâ na nnc'om'yo' na ntqueⁿ'yo' saa calajnda'yo' na nluii'ndyo'tyeⁿ'yo' cha'xeⁿ tyol'a nn'aⁿ na tyoñ'omt'maaⁿndyena n'omna na nnto'ñoomna cha'tso na jnda tso Ty'oots'om na ñnequiaaⁿ ndaana.

¹³Quia na tso Ty'oots'om ñ'oom nnom Abraham waa na nnts'aaⁿ, tjaa ñeeⁿ cwiicheⁿ na t'maⁿ'ti cwiluiiñê cha'na jom na cantyya 'naaⁿ xuee' juu nndaã nntseityeⁿ'tyeeⁿ ñ'oom'm. Jo' chii tqueⁿ'tyeⁿñê cheⁿnqueⁿ ñ'oom'm nnom tsaⁿñeeⁿ.

¹⁴Tsoom nnom: “Na mayuu'cheⁿ t'maⁿ nntio'naaⁿndyo 'u ndo' nnts'aa na nleijndyendye nn'aⁿ tsjaaⁿ 'naⁿ na nncjawintyyoo'.”

¹⁵Tyom'aaⁿ Abraham na jeeⁿ t'maⁿ ts'oom na ñeteinom'm na nluii na ljo', ndo' jnaaⁿ'aⁿ cha'xeⁿ na tso Ty'oots'om nnoom. ¹⁶Quia na ntyjaa' ts'om ts'aⁿ na cala'yu' nn'aⁿ na nntseicandaã'ñê ñ'oom na jnda tsoom nnom cwii x'iaaⁿ'aⁿ na nnts'aaⁿ, malcweeⁿ'eⁿ nquii Ty'oots'om na queⁿya cwenta na nchii cantu matseineiⁿ. Ndo' na ljo' mach'eeⁿ, meiⁿchjoo xonquiaana' na nntseineiⁿ'ti ts'aⁿ cantyya 'naaⁿ ñ'oom'ñeeⁿ.

¹⁷Jo' chii l'ue ts'om Ty'oots'om na nleitquoo'ya ndaa nn'aⁿ na manto'ñoomna juu na ndaana na jnda tsoom na nnto'ñoomna, ee na nntseicandaã'ñê ñ'oom na jnda tqueⁿ'tyeeⁿ, meiⁿ xocatseichueeⁿ'eⁿ ñ'oom na jnda tsoom. Jo' chii cha na m'moⁿ'na' na mayuu' juu ñ'oom'ñeeⁿ, seityeⁿñê cheⁿnqueⁿ ñ'oomtyeⁿ nacjoom'm. ¹⁸Cantyya 'naaⁿ we nnom ñ'oommeiⁿñê na xocwijndyooona' meiⁿ xonquiu'nn'aⁿ Ty'oots'om cantyya 'naaⁿ joona', jaa cwito'ñooⁿ'ya cwii na mañequiaana' na t'maⁿ n'ooⁿ'ya na xotseichuii'na' nc'e cwila'quit'maⁿ n'ooⁿ'ya juu na cwicantyyaa' n'ooⁿ'ya jom. ¹⁹Ndo' juu na m'aaⁿ'ya na cwicantyyaa' n'ooⁿ'ya jom, matseixmaⁿ'na' cwii na tyeⁿ matseiljona' añmaaⁿ'ya cantyya 'naaⁿ'aⁿ. Juu jo' meiⁿ tixocatyuii'na', m'aaⁿ ndo' m'aaⁿ'na'. Macjaquiee'na' naxeⁿ liaa na ntyja quii' wats'om cañoom'luee, ²⁰yuu na jnda tjaquiee' Jesús cantyya 'naaⁿ'ya. Ndo' na luaa', maqueⁿ'na' jom na cwiluiiñê tyee na tjacantyya cantyya 'naaⁿ'ya, na mañecwii ts'iaaⁿ matseixmaaⁿ cha'xeⁿ ñeseixmaⁿ Melquisedec.

Jesús matseixmaaⁿ ts'iaaⁿ tyee cha'xeⁿ Melquisedec

7 Nquii Melquisedec tyom'aaⁿ rey ndaa nn'aⁿ tsjoom Salem ndo' mati tyotseixmaaⁿ tyee cwentaa' Ty'oots'om na m'aaⁿ na ndyeticheⁿ. Quia na jndyolcwe' Abraham jnda na tantjoom tia' ñ'eⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ na cwitsaⁿ'ntjom, tjacatjomñe Melquisedec jom, tcaⁿ tsaⁿñeeⁿ na catio'naaⁿñe Ty'oots'om jom. ²Ndo' cha'tso 'naⁿ

na tjei' Abraham luee nn'aⁿ ñ'eⁿ na s'aaⁿ tia', tquiaaⁿ diezmo cantyja 'naaⁿ joo jo' nnom Melquisedec. Xuee' Melquisedec ma'moⁿna' na cwiluiiñê ts'aⁿ na matsa'ntjom cha'xeⁿ na maty'iomyana' ndo' xuee' tsjoom Salem ma'moⁿna' na tjaa tia' nn'aⁿ tsjoom'ñee, jo' ma'moⁿna' na tyoluiiñê ts'aⁿ na ya matsa'ntjoom na'ñeeⁿ na tjaa tia' cachona. ³Tijndaa' meiⁿ tsotyeeⁿ, meiⁿ tsoñeeⁿ, meiⁿ cwaaⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ na tuiiñê. Tijndaa' cwaaⁿ na tuiiñê, meiⁿ cwaaⁿ na tueeⁿeⁿ. Ndo' na ljo' ñequii'cheⁿ matseijomna' jom cha'na nquii Jnda Ty'oots'om, ñequii'cheⁿ matseixmaaⁿ tyee.

⁴C'oom' n'om'yo' na jeeⁿ t'maⁿ tyoluiiñê Melquisedec na nquii weloo welooya Abraham, cha'tso na tjeiiⁿeⁿ luee nn'aⁿ na ñequio s'aaⁿ tia', tquiaaⁿ diezmo nnom. ⁵Cantyja 'naaⁿ ljeii na tqeⁿ Moisés, nquiee ntyee na cwiluiindy tsjaaⁿ Leví na jndyowicantyjo', matsa'ntjom ljeii'ñeeⁿ na quia nn'aⁿ judíos diezmo ndaana, meiⁿ na nn'aaⁿndyena ndo' mati cwiluiindy ntyee'ñeeⁿ tsjaaⁿ 'naaⁿ Abraham.

⁶Saaⁿ juu Melquisedec, meiⁿ nchii cwiluiiñê tsjaaⁿ Leví jom, to'ñoom cwenta diezmo l'o Abraham, tsaⁿ na jnda tso Ty'oots'om nnom chiuu nnts'aaⁿ. Ndo' tcaⁿ Melquisedec na catio'naaⁿñe Ty'oots'om Abraham.

⁷Ee ñ'oom na mayuu' ts'aⁿ na t'maⁿti cwiluiiñê matio'naaⁿñê ts'aⁿ na cjeti tseixmaⁿ. ⁸Cantyja 'naaⁿ na waa quii'ntaaⁿ nn'aⁿ judíos, nn'aⁿ na cwito'ñoom diezmo, joona nn'aⁿ na cwiwje, saaⁿ ñ'oom' Ty'oots'om na jnda teiljeii matseinei'na' cantyja 'naaⁿ Melquisedec na cha'cwijom

na ndicwaⁿ wanoom'm. ⁹Jo' chii nddaaⁿ nntso ts'aⁿ na joo ntyee na la'xmaⁿna tsjaaⁿ Leví na je' cwito'ñoomna diezmo, mati tquiana diezmo cantyja 'naaⁿna nnom Melquisedec nc'e nquii Abraham.

¹⁰Ee quia na tquiaa Abraham diezmo nnom Melquisedec xjeⁿ na tjacatjomñe tsaⁿñeⁿ jom, meiⁿ na tyooluiiñê Leví saaⁿ cantyja na macwji' Ty'oots'om cwenta, nc'e nquii Abraham, jo' maty'iomna' na tquiaa Leví diezmo.

¹¹To'ñoom nn'aⁿ Israel ljeii na matsa'ntjomna' cantyja 'naaⁿ ntyee tsjaaⁿ Leví na joona tsjaaⁿ Aarón na jndyowicantyjo'. Quia jo' ts'iaaⁿ na ñel'a ntyee'ñeeⁿ, xeⁿ nndaⁿ nlqueⁿna' ts'aⁿ na candaⁿñe jo nnom Ty'oots'om, maxjeⁿ taxocaⁿna' na nnc'oom cwiicheⁿ tyee na nchii cha'na ts'iaaⁿ na ñeseixmaⁿ Aarón saaⁿ nlcaⁿna' cwii tyee na nntseixmaⁿ ts'iaaⁿ cha'na juu na ñeseixmaⁿ Melquisedec. ¹²Ee quia na cwileijndyoo ts'iaaⁿ na la'xmaⁿ ntyee, mati macaⁿna' na nleijndyoo ljeii na matseijndaa'ñena' ts'iaaⁿ na cwil'ana. ¹³Ndo' nquii na cwiluiiñê na matsa'ntjom jaa na cantyja 'naaⁿ matseinei' ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii, jom tuiiñê tsjaaⁿ cwiicheⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ Israel, ndo' cantyja 'naaⁿ tmaaⁿñeeⁿ, tjaa meiⁿ ncwii ts'aⁿ na jnda ñet'oom tyee. ¹⁴Ee maxjeⁿ majndaa'ya na nquii na cwiluiiñê na matsa'ntjom jaa, tuiiñê tsjaaⁿ tmaaⁿ Judá, ndo' quia seineiⁿ Moisés cantyja 'naaⁿ ts'iaaⁿ ntyee, ticwjaa'ñê ñ'oom cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ tmaaⁿñeeⁿ.

¹⁵Ndo' majndaa'ya na ljo' quia cwiwitquioo' na juu tyee cantyja

'naaⁿya matseijomna' jom cha'na Melquisedec, ¹⁶na nchii ñeseixmaaⁿ tyee nc'e na mawaa ljeii na matseijndaa'ñena' cwaaⁿ tsjaaⁿ nn'aⁿ nla'xmaⁿna ntyee, saaⁿ nc'e na waa najndei na wando' na tijoom catyuii'. ¹⁷Ee matso Ty'ooots'om na ljo' cantyja 'naaⁿ! Cristo:

'U ñequii'cheⁿ matseixmaⁿ tyee cha'xjeⁿ ts'iaaⁿ na tyotseixmaⁿ Melquisedec.

¹⁸Jo' chii ñ'oom na teijndaa'jndyee na tyotsa'ntjomna', 'ndiina', nc'e na tijndeiina' na nlui'n'maaⁿñe ts'aⁿ cantyja 'naaⁿna', ticwil'uena'. ¹⁹Ee ljeii na tqueⁿ Moisés meiⁿcwii ts'aⁿ tîqueⁿna' na candaã'ñe jo nnom Ty'ooots'om. Saaⁿ waa cwiicheⁿ na matseinoomⁿñe juuna' na la'xmaaⁿya cwii na candaã'ti na mañequiaana' na cwicantyjaa' n'ooⁿya na cantyja 'naaⁿ juu jo' matseicandyoo'ñena' jaa na m'aaⁿ Ty'ooots'om.

²⁰Ndo' t'mooⁿ na mayuu' na ljo' nc'e ñ'oomtyeⁿ na seineiiⁿ. Nt'omcheⁿ ntyee na ñet'om, quia na t'omna ts'iaaⁿ, tjaa'naⁿ ñ'oomtyeⁿ tuaa cantyja 'naaⁿna. ²¹Saaⁿ cantyja 'naaⁿ! Ta Jesús ty'iomna' ts'iaaⁿ tyee jom ñequio ñ'oomtyeⁿ ee matso ñ'oom' Ty'ooots'om na teiljeii:

Nquii na matsa'ntjom seineiiⁿ ñ'oomtyeⁿ meiⁿ xotseichueiiⁿeⁿ na seitoom:

“U ñequii'cheⁿ nntseixmaⁿ ts'iaaⁿ tyee cha'xjeⁿ ts'iaaⁿ na tyotseixmaⁿ Melquisedec.”

²²Nc'e juu ñ'oomtyeⁿwaa', ma'moⁿndyeyuna' na Jesús waa ñ'oom na candaã'ti cantyja 'naaⁿaⁿ, nchiiti juu na tyowaajndyee.

²³Jeeⁿ jndyendye ntyee na tyom'aⁿ

najndyee, ee leicaljoo'ndye ts'iaaⁿñeeⁿ nc'e na tyowjena, ²⁴saaⁿ nc'e na ticue' Jesús, jo' chii tjaa'naⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ tjaquiee' ts'iaaⁿ tyee na matseixmaaⁿ.

²⁵Jo' chii candaã'ya ndaaⁿ nncwji'n'maaⁿñê cha'tsondye nn'aⁿ na cwila'candyoo'ndyena na m'aaⁿ Ty'ooots'om cantyja 'naaⁿaⁿ, ee ticantycwii na wanoom'm ndo' na macaaⁿ nnom cantyja 'naaⁿna.

²⁶Jo' chii candaã'ya cwiluiiñe Jesús tyee na tjacantya na macaⁿna' jaa. Jom lju' ts'oom, tyootseitjooñê, juu na cwajndii tjaa'naⁿ na t'aa'na' jom, tiquich'eeⁿ cha'na cwil'a nn'aⁿ jnaⁿ, je' matseit'maaⁿñena' jom nandyeti cañoom'luee.

²⁷Meiⁿ ticaⁿna' na cats'aaⁿ cha'na tyol'a nt'omcheⁿ ntyee na tjacantya tyoluiit'maⁿndye, na 'io ndii 'io tyola'cwjeena quioo' na tyoñequiana jooyo' nnom Ty'ooots'om, najndyee cwentaa jnaaⁿ nquieena ndo' nda jo' mati cwentaa jnaaⁿ nn'aⁿ. Saaⁿ xuii' na s'aa Jesús, ñejomndii' tquiaaⁿñe cheⁿnqueⁿ na tueeⁿeⁿ, cwii na macandã. ²⁸Ljeii na tqueⁿ Moisés tqueⁿna' nn'aⁿ ts'iaaⁿ ntyee na ticandaã' la'xmaⁿna. Saaⁿ ñ'oom na ndanquia tqueⁿtyeⁿ Ty'ooots'om maty'iomna' ts'iaaⁿ nquii Jnaaⁿ na tjaa yuu ntycwii na tseixmaaⁿ na candaã'ñê.

Jesús cwiluiiñe na matioom'ñê ñ'oom cwentaaya

8 Cantyja 'naaⁿ ñ'oomwaa na matseinaⁿ cantyja 'naaⁿ ntyee, luaa ñ'oom na t'maⁿti tseixmaⁿna' na cha'tso. Cristo matseixmaaⁿ tyee na tjacantya na cwiluiit'maⁿñê cwentaaya.

Jndā tjaaⁿ cañoom'lueecheⁿ. Je' mawacatyeeⁿ ntyjaa' ts'o Ty'oots'om ntyjaya na macwiluiit'maⁿñê, ²na mamandi'ntjoom naquii' yuu na tjacantyja na lju' tseixmaⁿna', juu na s'aa nquii Ty'oots'om, nchii nn'aⁿ l'a jo'.

³Cwii cwii tyee na tjacantyja na t'maⁿ cwiluiiñe cwity'ioomna ts'iaaⁿ jom na nntseicueⁿeⁿ quioo' ndo' na ñequiaaⁿ jooyo' nnom Ty'oots'om cwentaa nn'aⁿ. Nc'e na luaa', mati tcaⁿna' na waa na ñnequiaa Jesucristo. ⁴Xeⁿ na ndi m'aaⁿ tsjoomnancue, meiⁿ xoc'oomna' jom na nntseixmaaⁿ tyee, ee m'aⁿ ntyee ljooñe na cwinequia quioo' nnom Ty'oots'om cha'xjeⁿ matseijndaa'ñe ljeii na tqeⁿ Moisés.

⁵Wats'om yuu na cwindye'ntjom ntyee'ñeeⁿ, cwe' tseixmaⁿna' ncwaaⁿ na jlui'tsjaaⁿ juu na waa cañoom'luee. Nquiuuyaaya na cwe' ncwaaⁿ jo' ee quia to' Moisés na nnts'aaⁿ wats'omliaa, matso Ty'oots'om nnoom: “Queⁿ queⁿ cwenta na catsa' juuna' cha'xjeⁿ na t'mooⁿya njom' quia t'oom' sjo Sinaí.” ⁶Saa nquii tyee na tjacantyja cwentaaaya, mach'eeⁿ ts'iaaⁿ yuu na xcweti cwiwit'maaⁿ, matseitjoom nn'aⁿ ñequio Ty'oots'om nc'e cwii ñ'oomtyeⁿ na xcwetina', na cajndati ñ'oom chuuna' na tso Ty'oots'om na nntseicanaaⁿ.

⁷Juu ñ'oomtyeⁿ na seijndaa'ñe jndyee Ty'oots'om, xeⁿ tqeⁿna' na candaa'ndye nn'aⁿ, quia jo' tícaⁿna' cwiicheⁿ ñ'oom. ⁸Saa ljeii Ty'oots'om na juu ñ'oom'ñeeⁿ tíqueⁿna' nn'aⁿ na candaa'ndye jo nnoom, jo' chii tsoom:

Matso nquii Ta: Mancue'ntyjo xjeⁿ na nlquaaⁿxco ñ'oomtyeⁿ ñequio nn'aⁿ Israel ndo' ñequio nn'aⁿ Judá.

⁹Juu ñ'oom'ñeeⁿ tixotseijomna' ñequio ñ'oomtyeⁿ na seijndaa'ndyo ñequio weloona, quia na t'uiya lueena na tjeii'a joona ndyuaa Egipto; saa nc'e na tícala'candaa'ndyena ñ'oom'ñeeⁿ, jo' chii 'ndiya joona, luaa' matso nqueⁿ na matsa'ntjoom.

¹⁰Juu ñ'oomtyeⁿ na nntseijndaa'ndyo ñequio nn'aⁿ Israel quia na nncue'ntyjo xjeⁿ, luaa nntseixmaⁿna' matso nquii na matsa'ntjom: Ñ'oom 'naⁿya na matsa'ntjomna', nncwjaa'ndyo joona' naquii' nqueⁿna, ndo' nntseiljeiya joona' naquii' n'omna.

Ja nntseixmaⁿya Ty'oots'om cwentaana ndo' joona nla'xmaⁿna nn'aⁿya.

¹¹Quia ljo'cheⁿ tixocaⁿna' na ca'moⁿ cwii cwii ts'aⁿ ndaa nc'iaa', oo ndaa nn'aaⁿaⁿ oo ndaa nt'omcheⁿ, cha nnta'jnaaⁿna nqueⁿ na cwiluiiñe na matsa'ntjoom, ee xjeⁿñeeⁿ cha'tsondye nn'aⁿ nnta'jnaaⁿna ja, meiiⁿ ts'aⁿ na tit'maⁿ cwiluiiñe, meiiⁿ ts'aⁿ na tjacantyja na matsa'ntjom.

¹²Ndo' natia na cwil'ana nntseit'maⁿ ts'ooⁿ

ndo' xocañjomti ts'ooⁿya
jnaaⁿna.

¹³Quia na matseineiⁿ Ty'oots'om cantyja 'naaⁿ cwii ñ'oomtyeⁿ xco, ma'moⁿna' na jndā tquieeñe ñ'oom na tyowaa jndyee ndo' juu na jndā tquiee tseixmaⁿna', mawaa xjeⁿ na nntsuuna'.

**Wats'om tsjoomnancue ndo'
wats'om cañoom'luee**

9 Juu ñ'oomtyeⁿ na tqeⁿjndyee Ty'oots'om ñequio nn'aⁿ Israel, jndaa' seijndaa'ñena' chiuu nla't'maaⁿndyena jom ndo' na n'l'ana cwii w'aaliaa. ²Juu cuarto na cwe' we'yandyo cantyja 'naaⁿ w'aaliaa'ñeeⁿ tyomeintyjeeⁿ xjo na tyocantyjo chom ndo' ñ'eⁿ cwii meiⁿsa yuu na tyocantyjo ntyoo'. Cuarto'ñeeⁿ jndyuna' Cuarto Lju'. ³Naxeⁿ liaa na ntyja na jndā we, tyowaa cwiicheⁿ cuarto na jndyuna' na Lju'ticheⁿ Tseixmaⁿ. ⁴Naquii' cuarto'ñeeⁿ tyowaa tio s'om cajaⁿ yuu tyola'co ntyee suu ndo' cwii castom na tcween'eⁿna' s'om cajaⁿ. Ts'om castom'ñeeⁿ tyowaa cwii xuaa na tuiina' ñ'eⁿ s'om cajaⁿ na too'cheⁿ ñjom maná ndo' mati ñ'eⁿ ts'oom l'eii 'naaⁿ Aarón na jndei'na' ndo' ñjom lcaa' ljo' na chona' ljeii ñ'oomtyeⁿ na seijndaa'ñe Ty'oots'om ñ'eⁿndyena. ⁵Nacjoo' castom'ñeeⁿ tyocantyjo we querubines na tuii ñequio s'om cajaⁿ. Joonaa' cwit'mooⁿna' na m'aaⁿ Ty'oots'om ñequio nn'aⁿ. Ndyeyu nacjoo' tscaa' na ta' 'ndyoo castom'ñeeⁿ, tjom lquii querubines'ñeeⁿ yuu cwiñequia ntyee nioom quioo' na jndā jla'cwjeena cha catseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om jaa nn'aⁿ Israel.

Jndye ñ'oom maniom na cwit'mooⁿ cwii cwii nmeiⁿ!, saā ticaⁿna' na nlanaaⁿyā cantyja 'naaⁿ joonaa' na maje'ndyo.

⁶Quia na jndā teijndaa' cha'tso nmeiⁿ!, nquiee ntyee 'io ndi 'io tyo'ooquie'na cuarto na we'yandyo na tyol'ana ts'iaaⁿ na la'xmaⁿna. ⁷Saa cuarto na jndā we, macanda tyojaaquiee' nquii tyee na tjacantyja cwiluiit'maⁿñe, ndo' ñejom ndii' na cwii cwii chu. Tyojaachom nioom quioo' na cwila'cwjee nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndyena Ty'oots'om. Niom'ñeeⁿ tyoñequiaaⁿ cwentaa' jnaaⁿ nqueⁿ ndo' mati cwentaa jnaaⁿ nn'aⁿ. ⁸Ndo' na luua' tuua, ma'moⁿ Espíritu Santo na yocheⁿ na tyowaa wats'om liaa'ñeeⁿ, ticwanaaⁿ na nncjaquiee' meiⁿquia ts'aⁿ cuarto na lju'ticheⁿ tseixmaⁿna'. ⁹Cha'tso nmeiⁿ! la'xmaⁿna' cwii na ma'moⁿna' ndāaya ncuee meiⁿñe, ee 'naⁿ na tyoñequia nn'aⁿ ñequio quioo' na tyola'cwjeena na cwila't'maaⁿndyena Ty'oots'om, ts'iaaⁿñeeⁿ tîcandāa nliqueⁿna' joonaa' na la'xmaⁿna na candāa'ndyena jo nnom Ty'oots'om. ¹⁰Ñ'oom'ñeeⁿ cwe' t'uiina' cantyja 'naⁿ na cwicwa'na ndo' na cwiwena ñequio nt'omcheⁿ nnom na maqueⁿlju'na' joonaa'. Saā cwe' tomti la'xmaⁿna' cwii na matsa'ntjomna' chiuu na nc'omna, ndo' joo ñ'oommeiⁿ! ñequii'cheⁿ tyowaa najndana' hasta xjeⁿ na seichuii' Ty'oots'om chiuu nla't'maaⁿndyena nn'aⁿ jom.

Nioom' Cristo

¹¹Saa jndā jndyoo Cristo na cwiluiiñe tyee na tjacantyja

cantyja 'naaⁿ cha'tso naya na maniom. Juu wats'om yuu na mand'ntjoom, yati ndo' candaa'ti tseixmaⁿna', meiⁿ nchii nn'aⁿ l'a juuna' ee nchii tseixmaⁿna' cantyja 'naaⁿ tsjoomnancue.

¹²Jnda tjaqueⁿeⁿ yuu na lju'ticheⁿ wats'om cañoom'luee, saa nchii cha na ñequiaaⁿ nioom canch'ioo ñequio nioom quioo'ndyo nch'u, jom tquiaaⁿ nioom' nqueⁿ, meiⁿ ticaⁿna' na nnts'aannaaⁿaⁿ na ljo' ndo' nc'e jo', seijndaa'ñê na la'xmaaⁿya na ticatycwii na cwicalui'n'maaⁿndyo. ¹³Ñ'oom na mayuu' quia tyolacandaandyee ntyee nioom quioo'ndyo ñequio nioom canch'ioo nacjoo nn'aⁿ ñequio tsjaa' na tcoñe casondyecu, tyowaa najndei na tyola'xmaⁿ ts'iaaⁿmeiⁿ na tqueⁿ lju'na' nn'aⁿ cha nndaã nla't'maaⁿndyena Ty'oots'om.

¹⁴Ndo' nc'e na luaa' waa, juu nioom' Cristo mat'maⁿti waa najndei na matseixmaⁿna', ee cantyja 'naaⁿ najndei na matseixmaⁿ Espiritu Santo na ticantycwii na m'aaⁿ, Cristo tquiaañe cheⁿnqueⁿ nnom Ty'oots'om na seijomna' jom cha'na quioo' na candaa'ñe ndo' nioom' jom matseilju'na' na m'aaⁿtyeⁿ n'ooⁿya cantyja 'naaⁿ joo ts'iaaⁿ na wjaachuuna' jaa na nncwjaaya cha nndaã ndya'ntjooⁿya nnom Ty'oots'om na wando'.

¹⁵Nc'e na luaa', tquiaañe Cristo na tueeⁿeⁿ cha cantyja 'naaⁿ cwii ñ'oom xco na matseijndaa'ñê nndaã nntseitjoom nn'aⁿ ñequio Ty'oots'om, ndo' na ljo' nndaã nntseit'maⁿ ts'oom nn'aⁿ jnaaⁿna na ñel'ana quia tyom'aⁿna nacje 'naaⁿ ñ'oomtyeⁿ na tyowaajndyee ndo' cha joo

nn'aⁿ na ma'maⁿ Ty'oots'om nndaã nnto'ñoomna juu naya na tijoom ntycwii na jnda tsoom na ñequiaaⁿ ndaa naⁿñeeⁿ. ¹⁶Quia matseiljei ts'aⁿ tsom na matseijndaa'ñena' cwii na l'ue ts'om, ñ'oom na chuu tsom'ñeeⁿ, tjaa'naⁿ najndeiina' yocheⁿ na ndicwaⁿ wando' tsaⁿñeeⁿ. ¹⁷Ee tsom na seiljei ts'aⁿ na ma'moⁿna' chiuu waa na matseijndaa'ñe, tjaa'naⁿ najndei tsom'ñeeⁿ yocheⁿ na wando' tsaⁿñeeⁿ, xeⁿ jnda tueeⁿeⁿ quia jo' waa najndei na matseixmaⁿna'. ¹⁸Nc'e na ljo', ñ'oom na teijndaa' najndyee mati tqueⁿtyeⁿna' cwe' ñ'eⁿ nioom quioo'. ¹⁹Ee quia na jnda sei'naaⁿ Moisés cha'tso ljei na matsa'ntjomna' ndaa nn'aⁿ Israel, quia jo' seityeeⁿ soo wee cwii ts'oom hisopo, seicanaⁿaⁿ soo'ñeeⁿ quii' nioom catsondyench'u ñequio nioom canch'ioo na tjoom'na' ñ'eⁿ ndaatioo, jnda jo' seicandaañê niom'ñeeⁿ tsom na chuu ljei'ñeeⁿ ndo' mati nn'aⁿ Israel. ²⁰Ndo' tsoom ndaãna: “Cantyja 'naaⁿ niom'waa ma'moⁿna' na cwiljotyeⁿ ñ'oom na matsa'ntjomna' na matseijndaa'ñe Ty'oots'om ñ'eⁿndyo.” ²¹Ndo' mati seicandaañê niom'ñeeⁿ wats'omliaa ñequio cha'tso 'naⁿ na cwiwil'ue jo' jo' na cwila't'maaⁿndyena Ty'oots'om. ²²Cantyja 'naaⁿ ljei na matsa'ntjomna', mandyo na cha'tsoti 'naⁿ maqueⁿlju'na' ñequio niom', ndo' xeⁿ ticwe' niom', ticatseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om jnaaⁿ nn'aⁿ.

Tquiaañe Cristo na tueeⁿeⁿ, jo' na matseiljoom'm jnaaⁿya

²³Ndo' na luaa', jo' chii tcaⁿna' na cwe' nioom quioo' cha queⁿlju'na' joo 'naⁿ na teil'ue quii' wats'omliaa

na jooa' jlui'tsjaaⁿna' joo 'naⁿ
 na niom cañoom'luee, saa joo
 'naⁿñeeⁿ tcaⁿna' na cue' cwii
 na candaq̄'ti. ²⁴Ee Cristo, nchii
 tjaqueⁿeⁿ wats'om na ñel'a nn'aⁿ,
 cwii na cwe' jlui'tsjaaⁿna' wats'om
 na mayuu'cheⁿ na waa cañoom'luee.
 Jom tjaqueⁿeⁿ cañoom'luee yuu
 na matioom'ñê ñ'oom 'naaⁿya jo
 nnom Ty'ooots'om. ²⁵Nchii tjaqueⁿeⁿ
 cañoom'luee na jndye ndii' na
 nncueeⁿeⁿ cwentaa nn'aⁿ, cha'xjeⁿ
 quich'ee tyee na cwiluitquieñe jo
 ndaaⁿ nn'aⁿ judíos na chu ndo' chu
 mawjaaqueⁿeⁿ cuarto na macanda
 na lju' tseixmaⁿna' na ñnequiaaⁿ
 nioom quioo'. ²⁶Ee xeⁿ na ljo'
 tcaⁿna', quia jo' jndye ndii' xjeⁿ na
 tqueⁿ Ty'ooots'om tsjoomnancue,
 nlcaⁿna' na cue' Cristo. Saa
 ncueemeiiⁿ na mawjaantycwii
 cantyja 'naaⁿ tsjoomnancue,
 ñejomndii' teitquioo'ñe Cristo,
 na tquiaañe na tueeⁿeⁿ na
 nntseicanoom'm jnaaⁿ nn'aⁿ. ²⁷Ndo'
 cha'xjeⁿ na majndaa' na ñejom
 ndii' nncwjaaya na cha'tsondyo,
 ndo' jndā jo' nncu'xeⁿ Ty'ooots'om
 jaa, ²⁸maluaa' ñejomndii' na
 tquiaañe Cristo na tueeⁿeⁿ cha
 nntseinoom'm jnaaⁿ jndyendye
 nn'aⁿ. Ndā jo' nleitquioo'ñê na ndā
 we, nchii cwe' na nntseijndaa'ñê
 cantyja 'naaⁿ jnaaⁿ nn'aⁿ, saa
 na nncwji'n'maaⁿñê nn'aⁿ na
 cwicantyyaa' n'om jom.

Ñejom tue' Cristo cwentaa
 cha'tsondye nn'aⁿ

10 Juu ljeii na tqueⁿ Moisés
 matseijomna' juuna' cwe'
 cwii ncwaaⁿ joo naya na tseixmaⁿ
 Cristo na quia nnto'ñooⁿya, nchii

tseixmaⁿna' cwii na nlqueⁿna'
 ts'aⁿ na candaq̄'ñe jo nnom
 Ty'ooots'om. Nc'e na luaa', juu
 ljeii'ñeeⁿ tijoom candaq̄ nlqueⁿna'
 na candaq̄ la'xmaⁿ nn'aⁿ na chu
 ndo' chu cwilacandyoo'ndyena
 na m'aaⁿ Ty'ooots'om. ²Ee cantyja
 'naaⁿ ljeii'ñeeⁿ, xeⁿ waa na
 nndaq̄ nlqueⁿna' ts'aⁿ na tjaa jnaⁿ
 tseixmaaⁿ, quia jo' jndā 'ndye nn'aⁿ
 Israel na cwila'cwjeena quioo'
 cha nntseit'maⁿ ts'om Ty'ooots'om
 jooa. ³Saa nc'e na chu ndo' chu
 ñejla'cwjeena quioo' cha catseit'maⁿ
 ts'om Ty'ooots'om jnaⁿ na laxmaⁿna,
 na luaa' ñel'ana yacheⁿ s'aana'
 na tjañjoom' n'omna na ndicwaⁿ
 laxmaⁿna jnaⁿ, ⁴ee tijoom jndaa
 nlju'ñe ts'aⁿ jnaaⁿaⁿ cwe' ee na
 cwiquioo nioom quioondyo ñequio
 canch'ioo.

⁵Macw'e' jo' quia jndyo Cristo
 tsjoomnancue, tsoom nnom
 Ty'ooots'om:

Tileiquiaana' na nljoya ntyji' na
 cwe' quioo' cwila'cwjee nn'aⁿ,
 ñequio 'naⁿ na cwíñe'quiana
 na cwila't'maaⁿndyena 'u.
 Jo' chii tquiaa' na ts'aⁿ ja cha
 nnc'iq̄ cwentaa nn'aⁿ cha
 nntseit'maⁿ ts'om' jnaⁿ na
 la'xmaⁿna.

⁶Tineiⁿ na cwila'cona quioo'
 ñequio nt'omcheⁿ na cwil'ana
 naya 'U cha ndaaq̄ nntseit'maⁿ
 ts'om' jnaaⁿna.

⁷Jo' chii tsjoo:

“Luaa ja Ta, waa ñ'oom na teiljeii
 cantyja 'naⁿya na matsona':
 'U Ty'ooots'om, jndā jndyoo na
 nnts'aaya yuu na l'ue' ts'om',
 cha'xjeⁿ ñ'oom na teiljeii
 cantyja 'naⁿya nacjoo' libro.”

⁸Najndyee tso Cristo na tineiiⁿ Ty'oots'om quioo' na cwila'cwjeena na cwila'cona nnom tio, ñequio nt'omcheⁿ nnom na cwil'ana naya jom meiiⁿ juu ljeii na matsa'ntjomna' ñequio najndei'na' matsona' na cal'ana naljo'. ⁹Jnda jo' tsoom: "Jnda jndyoo na nnts'aa yuu na l'ue ts'om'." N'oomwaa' ma'moⁿna' na matseyueeⁿeⁿ ñ'oom na cwila'cwjee nn'aⁿ quioo' cha nntseit'maⁿ ts'oom jnaaⁿna ndo' macwjaa'ñê ñ'oom xco na jnda we na ñejom ndii' nncue' Cristo cwentaa jnaaⁿ nn'aⁿ. ¹⁰Jnda tqueⁿ Ty'oots'om jaa na lju' n'ooⁿya nc'e s'aa Jesucristo cantyja na l'ue ts'oom, na tquiaañe cheⁿnqueⁿ na tueeⁿeⁿ cwentaaya, ñejom tuii na ljo' cwentaa cha'tsondyoñ'aaⁿ.

¹¹Ntyee cwentaa nn'aⁿ judíos na ñet'om nacje 'naaⁿ ñ'oom najndyee na tacatyeeⁿtyeⁿ, 'io ndi 'io mañe'joo mañe'joo ts'iaaⁿ tyol'ana na tyola'cwjeena quioo' cha nntseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om jooa. Saa tijoom candaa na nntseicanduu' Ty'oots'om jnaaⁿ nn'aⁿ cantyja 'naaⁿ jo'. ¹²Saa Cristo ñejom ndii' tquiaañê nnom Ty'oots'om na cueeⁿeⁿ cha ndaa nlju'ndyo cantyja 'naaⁿ jnaaⁿya. Jnda jo' tjawacatyeeⁿ ntyjaa' ts'o Ty'oots'om ntyjaya yuu na matseit'maaⁿñena' jom. ¹³Je' meinom'm hasta xjeⁿ na nntsaj' Ty'oots'om nn'aⁿ na jndoo jom na nntseijomna' naⁿñeeⁿ cha'cwijom ts'oom na ntyjo nc'eeⁿ, ¹⁴ee ñejom ndii' na tquiaañê na tueeⁿeⁿ, ndo' nc'e na ljo', juu na candaa' na maqueⁿna' na lju' n'om nn'aⁿ na cwicantyyaa' n'omna jom, ticantycwiina'. ¹⁵Ndo' mati nquii

Espíritu Santo macwji'yuu'ñê na ljo' ndaaya, na tsoom:

¹⁶Nqueⁿ na matsa'ntjoom tsoom: "Luua ñ'oom na nlquaaⁿxco ñ'eⁿ nn'aⁿ Israel jnda na tjacaa jndye ntyu.

Nlquaaⁿya ñ'oom na matsa'ntjomna' quii' n'omna, ndo' nntseiljeiya jooa' naquii' nqueⁿna."

¹⁷Jnda jo' tsotyeeⁿcheⁿ: Meiⁿ xocjaañjoom'ti ts'ooⁿya jnaaⁿna ñequio natia na cwil'ana.

¹⁸Jo' chii quia jnda seit'maⁿ ts'om Ty'oots'om jnaaⁿ nn'aⁿ, tacaⁿtina' na cwiicheⁿ nncueⁿnda'.

Calacandyoo'ndyo na m'aaⁿ Ty'oots'om

¹⁹Jo' chii 'o nn'aⁿya na cwila'yuy'o' ñ'eⁿ Ty'oots'om, cwiñ'ooⁿt'maaⁿndyo n'ooⁿya na ndyeyu macwitsaaquiaa'a yuu na tseixmaⁿ na lju'ticheⁿ na m'aaⁿ. Ee nioom' Jesucristo mañequiaana' na wanaaⁿ na cal'aaya na ljo'. ²⁰Cwitsquiaaya jo' jo' cantyja 'naaⁿ nato xco. Juuna' mañequiaana' na ticantycwii na wando' ts'aⁿ. Cristo seijndaa'ñê natowaa' quia na tjaa'ñe ts'aⁿ lantsa tsei'ntsqueeⁿeⁿ. Na luua' tjoom matseijomna' cha'cwijom quia na t'ioo' liaa tco na ñentyja yuu na tyowjaaquiee' tyee cuarto na macandá na lju'ticheⁿ. ²¹Jesús cwiluiñê tyee cwentaaya na tjacantyya na cwiluiit'maⁿñê na matsa'ntjoom nn'aⁿ na cwiluiindyee cwentaa' Ty'oots'om. ²²Jo' chii jndei'na' na cala'candyoo'ndyo na m'aaⁿ Ty'oots'om ñequio na xcwee'ya n'ooⁿya, ñequio na

candaaya na cwila'yu'ya n'oo'ya ñe'ñê, ee jnda seiljoom'm jaa naquii' n'oo'ya cha tinc'oo'ya na maco'tiana' nquiuyu na nntsaantyyaa'a jom, na jnda tmaa' jaa na cha'waandyo ñequio cwii na matseijomna' ndaatoo lju'.

²³Caljoo'ndyotyaa'ya ñequio ñ'oom na cwicantyyaa' n'oo'ya. Til'aaya na we waa cantyya 'naa'na'. Ee ñ'oom na jnda tso Ty'oots'om ndaaya na nnts'aa', maxje' nntseicanda'ñê.

²⁴Mati la'xmaa'ya na catejndeiya nn'aa'ya na cwila'yu' cha na cantyya 'naa' jo' nntseiquee'na' n'omna na mati nnc'omna na wi' n'omna nc'iaana, ndo' na cal'ana yuu na ya. ²⁵Tacal'aaya na ticalajomndyo quia cwitjomndye nn'a' na cwila'yu'. M'a' nn'a' na cwil'a na ljo' saa jaa quiaaya na t'ma' n'om cha'tsondye nn'a' na cwila'yu'. Majndeiitiche' je' na cwinty'iaaya na wjaawindyoo' na nncwjee'nnda' nquii Ta Jesús.

²⁶Ee xe' cwil'aayaaya na nla'tjoondyo nnom Ty'oots'om ndo' macwita'jnaa'a ñ'oom na mayuu', tjaa'na' cwiiche' nnom na nnc'jo juuna' ñequiondyo cantyya 'naa' jna' na cwil'aatyaaya.

²⁷Xe' cwil'aaya na ljo', macanda mei'ndoo'na' na nncu'xe' Ty'oots'om jaa, ee waa cwii na matseicaty'uena' ee ncuua chom na jee' w'ii na nnt'uiina' nn'a' na cwil'oo nacjoom'm. ²⁸Tywaa na teiyo na mei'quia ts'a' na tiñe'catseicanda' ñ'oom na tque' Moisés, cwe' ñequio ñ'oom 'ndyoo meii' ñe'we ndyee ts'a' na ntyjii na ljo' mach'ee tsa'ñee', seijndaa'ñena' na cuee'e'. Maxje'

tjaa 'ñee' nnc'oom na wi' ts'om tsa'ñee'. ²⁹Nc'e na luaa' waa, c'oom'ya n'om'yo' cwanti na wi'ti nntjom cwii ts'a' na matseyu' na mach'eeya jnaa'. Cha'cwijom macandyuee' Jnda Ty'oots'om. Mach'ee' na ticuee' ts'oom na juu nioom' Jesús na maque'tye'na' ñ'oom xco na matseijndaa'ñê, s'aa' na cwe' cwantindyo niom'ñee' ndo' juuna' maque'na' jom na tseixmaa' cwentaa' Ty'oots'om. Matseijnaa' tsa'ñee' nquii Espíritu na cwiluiñe Ty'oots'om na jom jee' wi' ts'oom juu. ³⁰Ee manquiuyu na tso Ty'oots'om: “Ja tseixma'ya na nntioom nn'a' noo'ya cantyya na cwila'tjoondyena. Cha'tso na nnjoom, nnc' nnts'aa' na nntioomna.” Ndo' mati waa cwiiche' ñ'oom na tsoom: “Nquii Ta Ty'oots'om nncu'xee' nn'aa'a' cantyya na jnda jla'tjoondyena nnoom.” ³¹Jee' cwajndii nlco'wi'na' ts'a' na nncju'na' juu l'jo Ty'oots'om na wando'.

³²Cjaañjoom'ya n'om'yo' ncuue na ñejndyocaana', quia na to'yo' na cwila'yu'yo' ñe' Ty'oots'om, tyola'quiiyaya n'om'yo' na jee' wi' tyotjom'yo' na la'xma'yo' cwentaa'a'. ³³Ñ'ee'ndyo 'o na tyocalui'jnaa'ndyo' l'a nn'a' ndo' na tyota'wi'na 'o jo ndaa' nt'omche', ndo' nt'omndyo' 'o tyoteijndei'yo' nn'a'yo' na cwila'yu' na teinomna nawi'ñee'. ³⁴Mati t'om'yo' na wi' n'om'yo' nn'a'yo' na cwila'yu' na too'ndyena w'aancjo, teijndei'yo' joona 'na' na ñetca'na'. Ndo' quia tjeii' nn'a' 'na'yo' nc'e na cwila'yu'yo', tyom'a'yo' na nei'yo' meii' na tjom'yo' na ljo'.

Ee cwila'noⁿ'yo' na cañoom'luee waa cwii nnom na jndati tseixmaⁿ'na', na tixontycwiina'.
³⁵Jo' chii nc'e na nmeiⁿ' jnda teinom'yo', tica'ndyenc'uaa'ndyo' na cwicantyjaa' n'om'yo' Ty'o^ots'om, ee juuna' matseijndaa'ñena' na nnto'ñoom'yo' cwii na jeeⁿ jnda tseixmaⁿ'.
³⁶Macaⁿ'na' na cala'quii n'om'yo' nawi' na cwiwinom'yo'. Ee na nl'a'yo' na ljo', nla'jomndyo' ñequio na l'ue ts'om Ty'o^ots'om ndo' na nnda^a ñnequiaaⁿ na nnto'ñoom'yo' cha'tso na jnda tsoom na nnts'aaⁿ.
³⁷Ee waa ñ'oom'm na teiljeii cantyja 'naaⁿ' Cristo na matsona':

Nqueⁿ na waa ñ'oom na nncwjeeⁿ'eⁿ,
 mawaa mawaa xjeⁿ na nncwjee'cañoom.
 Tayo mancwjeeⁿ'eⁿ.

³⁸Ts'aⁿ na maquaⁿ na tjaa jnaⁿ tseixmaⁿ,
 nnc'oom cantyja 'naⁿ'ya nc'e na matseyiu'ya ts'oom ñ'eⁿ'ndyo;
 saaⁿ xeⁿ lcwe'ntyaaⁿ'aⁿ cantyja 'naⁿ'ya,
 xoc'o^o'ya na neiⁿ'ya jom.
³⁹Saaⁿ jaa ticala'xmaaⁿ'ya cha'na nn'aⁿ na cwiitjeii'lcwee'ndye na cantyja 'naaⁿ' jo' cwitsuundye. Jaa la'xmaaⁿ'ya nn'aⁿ na cwila'yuy'a n'o^o'ya ñ'eⁿ Ty'o^ots'om, ndo' na ljo' maqueeⁿ jaa na cwicalui'n'maaⁿ'nd yo.

Matsona' na catseyiu'ya ts'om ts'aⁿ ñ'eⁿ Ty'o^ots'om

11 Ts'aⁿ na matseyiu'ya ts'om ñ'eⁿ Ty'o^ots'om, majndaa'ya ntyjii na nlo'ñom ljo' na macantyjaa' ts'om jo nnoom. Ndo' mati maniom

'naⁿ meiiⁿ na tyoonty'iaa nda^aya.

²Nc'e na tyola'yuy'a n'om weloo nn'aⁿ Israel, jo' chii tjawee' ntyjii Ty'o^ots'om ñ'eⁿ'ndyena.

³Cantyja na cwila'yuy'a n'o^o' ñ'eⁿ Ty'o^ots'om, cwila'no^o'a na tqueeⁿ tsjoomnancue ñequio tsjo'luee. Ndo' teil'uee'ñê 'naⁿ na xocanda^a nty'iaa' ts'aⁿ jooⁿ'a na tqueeⁿ 'naⁿ na niom na cwinty'iaaya je'.

⁴Abel tyotseyiu'ya ts'oom. Nc'e na ljo' xcweti seit'maaⁿ'ñê juu, nchiiti Caín. Ndo' nc'e na ljo' tyotseixmaaⁿ, tso Ty'o^ots'om na tjaa jnaaⁿ'aⁿ ndo' 'naⁿ na tyoñequiaaⁿ tjawee' ts'om. Ndo' na tyotseyiu'ya ts'oom, meiiⁿ na jnda tueeⁿ'eⁿ ndicwaⁿ matseijn'o^o'oⁿ n'o^o'ya.

⁵Mati Enoc tyotseyiu'ya ts'oom ñ'eⁿ Ty'o^ots'om. Wanoom'm quia na tjañ'oom jom cañoom'luee, ticueeⁿ'eⁿ. Taticaliu nn'aⁿ jom, ndo' cwiitjoocheⁿ na nncjaañ'oom jom, ñ'oom' Ty'o^ots'om na teiljeii matsona' na tjaawee' ntyjii ñ'eⁿ'ñê.

⁶Xocjaawee' ntyjii Ty'o^ots'om ñ'eⁿ ts'aⁿ xeⁿ ticatseyiu'ya ts'om ñ'eⁿ'ñê, ee cha na nntseicandyoo'ñena' ts'aⁿ ñ'eⁿ'ñê, macaⁿ'na' na catseyiu' na m'aaⁿ ndo' na t'maⁿ naya nnts'aaⁿ juu na xcweti mal'ue jom.

⁷Nquii Noé, nc'e na tyotseyiu'ya ts'oom ñ'eⁿ Ty'o^ots'om, quia na seicandii jom na nluii cwii na tijoom ñenty'iaa nn'aⁿ na tuii, seicanda^a'ñê ndo' s'aaⁿ w'aandaa cha nlui'n'maaⁿ'ndye nn'aⁿ waⁿ'aⁿ. Ndo' nc'e na tyotseyioom'm, t'mo^o' na nn'aⁿ tsjoomnancue la'xmaⁿ jnaⁿ saaⁿ nqueⁿ jlui'n'maaⁿ'ñê nc'e na tyotseyiu'ya ts'oom ñ'eⁿ'ñê.

⁸Mati Abraham tyotseyiu'ya ts'oom ñ'eⁿ Ty'o^ots'om. Jo' chii

quia na t'maⁿ jom, seicaña^a.
 Jluceⁿeⁿ tsjom'm na wjaⁿ ndyuua
 na macanaaⁿ'aⁿ. Tjaaⁿ meiⁿ ticaljeiⁿ
 yuu wjaayom. ⁹Ndo' nc'e na
 tyotseyu'ya ts'oom, ñeseijomna'
 jom na tyom'aaⁿ tyuaa'ñeeⁿ cha'na
 ts'aⁿ na cwe' tyjee'ya, ndo' juuna'
 tyuaa na macanaaⁿ'aⁿ na tquiaa
 Ty'oots'om. Cwe' l'aaliaa tyom'aaⁿ
 jo' jo' ndo' majo'ti Isaac ñ'eⁿ
 Jacob na mañejuu ñ'oom tsoom
 na nndaana na nnts'aaⁿ. ¹⁰Ee
 tyomeindoo'nty'iaañe Abraham na
 nncjaⁿ yuu waa tsjoom na jeeⁿ tyeⁿ
 tsiaⁿtsjo' ñ'eⁿ tuiina' na seijndaa'ñe
 nquii Ty'oots'om ndo' ñenqueⁿ s'aaⁿ
 juuna'.

¹¹Mati nc'e na tyotseyu'ya ts'om
 Sara, meiiⁿ na jnda teinoom' xjeⁿ
 na nc'oom jnaaⁿ, ndo' mati nquii
 Abraham jnda tqwieñeñ'eeⁿ, ty'oom
 Sara najneiⁿ na nnc'oom jnaaⁿ nc'e
 na tyotseyoom'm na tixotseitjoñe
 Ty'oots'om na nntseicandaa'ñe
 ñ'oom na tso nnoom na nnts'aa.
¹²Nc'e na jeeⁿ ndya' tqwieñe
 Abraham matseijomna' jom
 cha'cwijom cwii ts'oo. Saq meiiⁿ
 na ljo', tue'ntyjo na jndyendye
 nda ntseindacantyjoom cha'na
 jndyendye cancjuu na m'aⁿ tsjo'luee,
 oo cha'na tei' 'ndyoo ndaaluee, cwii
 na xocandaa nncuncho ts'aⁿ.

¹³Cha'tsondye naⁿm'aⁿ! tjana
 meiⁿ tícatoñoomna na jnda tso
 Ty'oots'om ndaana na nndaana,
 saq nc'e na tyola'yuy'ya n'omna,
 nty'iaatquiana joona' na jnda
 tso Ty'oots'om na nndaana
 ndo' tyom'aⁿna na neiiⁿna ee
 jla'noⁿ'yana na la'xmaⁿna nn'aⁿ
 na cwe' m'aⁿyana ljooñe, cwe'
 cwiwinomyana tsjoomnancue.

¹⁴Ndo' nn'aⁿ na cwilue na ljo',
 cwit'mooⁿndyeyuna na cwil'ueena
 cwii joo na tseixmaⁿna' tsjoomna.
¹⁵Ee xeⁿ cwe' na tyeⁿ ñjom n'omna
 ndyuua yuu na jnaⁿna, tijndeina'
 na nnc'oolcwee'na jo' jo'. ¹⁶Saq
 tyola'queeⁿ n'omna na lquiena cwii
 joo na yati yuu na m'aaⁿ Ty'oots'om.
 Jo' chii tijnaaⁿ'aⁿ na cwiluena na
 cwiluiiñe Ty'oots'om cwentaana, ee
 jnda seijndaa'ñe cwii tsjoom yuu na
 nnc'omna.

¹⁷Tue'ntyjo na ñe'caljeii
 Ty'oots'om chiuu ts'om Abraham
 ñ'eⁿñe. Jo' chii nc'e na matseyu'ya
 ts'oom ñ'eⁿñe, tjañ'oom jnaaⁿ
 na ñecwiiñe na nnts'aaⁿ ñ'eⁿñe
 cha'xjeⁿ cwila'cwjee nn'aⁿ quioo'
 na cwila't'maaⁿndyena Ty'oots'om.
 Ljoya ts'oom na s'aaⁿ naljo' ee ntyjii
 jndaa'ñe na jnda tso Ty'oots'om
 nnoom chiuu nnts'aa. ¹⁸Ñ'oom
 na jnda tso nnoom: “Cantyja
 'naaⁿ! Isaac jeeⁿ ndya' jndyendye
 nda ntseindacantyjo' nnc'om.”
¹⁹Ee sei'noⁿ! Abraham meiiⁿ na
 cue' Isaac, saq waa najndei
 na matseixmaⁿ Ty'oots'om na
 nncwando'xco juu. Ndo' cantyja
 na seicandaa'ñe, maty'iomna' na
 to'ñomnaaⁿ'aⁿ jnaaⁿ, cha'cwijom
 na tue' tsaⁿñeeⁿ, jnda chii
 tando'nnda'.

²⁰Mati tyotseyu'ya ts'om Isaac
 ñ'eⁿ Ty'oots'om. Ndo' tio'naaⁿñe
 ntseinaaⁿ Jacob ñ'eⁿ Esaú cantyja
 'naaⁿ! ndyu na wjaa wjaatina'.

²¹Mati Jacob tyotseyu'ya
 ts'oom ñ'eⁿ Ty'oots'om ee quia
 na mawaa xjeⁿ na nncueeⁿ'eⁿ,
 seit'maaⁿñe Ty'oots'om xjeⁿ na
 tio'naaⁿñe we ntseinda José cwe'
 ts'ooml'eii cwintyjee'ñe. ²²Mati

José tyotseyiyu'ya cwii ts'oom ñ'eⁿ Ty'oots'om. Quia na mancueeⁿeⁿ seineiiⁿ ndaa nn'aaⁿaⁿ nn'aⁿ Israel na nncwji'lcwe' Ty'oots'om joona ndyuua Egipto. Ndo' sa'ntjoom quia na nlui na ljo', c'oochona ndei' sei'ts'o 'naaⁿaⁿ.

²³Ndo' mati nn'aⁿ na ndana Moisés tyola'yuy'a n'omna ñ'eⁿ Ty'oots'om. Jo' chii jnda na tuiñê, tany'iuuna jom ndyee chi', ee tqueⁿna cwenta nchii cwe' meiⁿquia ts'aⁿ ndana, meiⁿ tîcatyuena na sa'ntjom rey na cwje cha'tsondye yo'ndaa na naⁿnom. ²⁴Ndo' mati nquii Moisés tyotseyiyu'ya ts'oom ñ'eⁿ Ty'oots'om. Ee quia na jnda tue'ntyjo choom'm tatinquiaañê na nlue nn'aⁿ na jom tsoñeeⁿ yuscu jnda Faraón'ñeeⁿ. ²⁵Ee tjawee'ti ts'oom na matseijomñê ñequio nn'aⁿ na cwiluiindyewentaa' Ty'oots'om meiiⁿ wi' tyotjoomna, nchiiti na nntseijomñê cantyja 'naaⁿ jnaⁿ na cwila'neiiⁿndyee nn'aⁿ. ²⁶Ee sei'nooⁿoⁿ na jndati tseixmaⁿna' quia cwicalui'jnaaⁿñe ts'aⁿ nc'e na matseixmaⁿ cwentaa' Cristo, nchiiti na jnda la'xmaⁿ s'om cajaⁿ ñequio nt'omcheⁿ na jeeⁿ cajnda na tyoniom Egipto quia jo'. Jom tyoqueⁿtyeeⁿ cwenta juu na jndati na nnc'o'ñoom na ñnequiaa Ty'oots'om nnoom.

²⁷Ndo' nc'e na tyotseyiyu'ya ts'om Moisés, jlueeⁿeⁿ ndyuua Egipto, meiⁿ tinquiaⁿaⁿ na matseiw'ii tyo na matsa'ntjom ndyuua'ñeeⁿ jom, tî'ndiinc'uaa'ñê ee nty'iaaⁿaⁿ nquii na ñnequiaa naya na nnaaⁿaⁿ. ²⁸Nc'e na tyotseyiyu'ya ts'oom ñ'eⁿ Ty'oots'om, tqueeⁿ xuee Pascua ndo' santjoom na

cala'candaandyee nn'aⁿ Israel niom' we ntyja ndyueel'a l'aana cha tintseicuee' ángel meiⁿcwii tsaⁿs'a na tuiñejndyee w'aa'ñeeⁿ nda nn'aⁿ Israel. ²⁹Nc'e na tyola'yuy'a n'om nn'aⁿ Israel ñ'eⁿ Ty'oots'om, jo' chii teinomna Ndaaluee Wee na s'aana' cha'cwijom tyuaatcwii. Saa nn'aⁿ Egipto quia na l'ana na ljo', seitjomnda'na' ndaa, mana tjana.

³⁰Macantyya 'naaⁿ na tyola'yuy'a n'om nn'aⁿ Israel, jo' chii taniaⁿljo' tsjoom Jericó tquiaana' jo ndaana jnda na tyowintcoomndyena ndiocheⁿ tsjoom'ñeeⁿ ntquiee' xuee. ³¹Mati sculjaa' Rahab tyotseyiyu'ya ts'oom ñ'eⁿ Ty'oots'om. Nc'e na teijneiⁿ nn'aⁿ Israel na ty'equeⁿ cwenta chiuu waa tsjoom'ñeeⁿ, jo' chii ticueeⁿeⁿ quia tja nn'aⁿ tsjoom'm na tyoola'yuy'.

³²Ndo' cwaaⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ na jotseinaⁿtya cantyja 'naaⁿ na cwila'yuy'a n'om ñ'eⁿ Ty'oots'om. Ee tileicju'naaⁿñena' na nntseinaⁿya cantyja 'naaⁿ Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel, ndo' ñequio joo profetas. ³³Ee na tyola'yuy'a n'om naⁿñeeⁿ ñ'eⁿ Ty'oots'om, jo' chii tyola'tyuii'na n'iaaⁿ nt'omcheⁿ ndyuua, tju'cjena' naⁿñeeⁿ nacje 'naaⁿ nn'aⁿ Israel. Nt'omndyee joona tyotsa'ntjomna nn'aⁿ ndyuua'ñeeⁿ cantyja na maty'iomnyana'. Nt'omndyee joona na tyola'yuy'a ñ'eⁿ Ty'oots'om jndaana na seicandaañê ñ'oom'm na jnda tsoom na nnts'aaⁿ. Ndo' juu Daniel na tyotseyiyu'ya ts'om ñ'eⁿ Ty'oots'om, jndyaañê na tîcatquii liom jom quia tuee' nn'aⁿ jom ts'om tsue'w'aa quioo'ñeeⁿ, ³⁴ndo' nt'omndyee joona nc'e na tyola'yuy'a

n'omna, jo' chii tîcwjena quia tioom nn'aⁿ joona ntom' na waljoo'cheⁿ na jmeiⁿⁱ chom, jlui'n'maaⁿndyena. Nt'omndye joona jndyaandyena quia teijndaa' na nla'cwjee nn'aⁿ joona ñequio xjo. Ndo' nt'omndye naⁿñeeⁿ na ñeteiwiina s'aana' na tco'yana' joona nc'e na tyola'yuya n'omna ñ'eⁿ Ty'ooots'om. Ndo' nt'omcheⁿ nn'aⁿ jndaana na jeeⁿ jndāna quia tyowaa ndia', hasta jleintyona meiⁿ'cheⁿ sondaro nc'e na tyola'yuya n'omna ñ'eⁿñê.

³⁵Nt'om yolcu nc'e na tyola'yuya n'omna ñ'eⁿ Ty'ooots'om, tando'nnda' nn'aaⁿ na jndā tjā.

Saa nt'om nn'aⁿ na tyola'yuya n'omna ñ'eⁿñê, l'a nn'aⁿ na tjanioomndyena ñequio na cwajndii tyoquiina' joona. L'ona meiiⁿ tyolue naⁿñeeⁿ ndaana na ndyaandyena xeⁿ nntjeiiⁿndyena cantyja 'naaⁿⁱ'aⁿ. Ee jla'noⁿ'na meiiⁿ na nncwjena, saa ntyjaa' n'omna na nlcwinnda'na na xcweti na nnta'ndo'na ñ'eⁿñê. ³⁶Ndo' nt'om nn'aⁿ jeeⁿ tyolajnaaⁿⁱ nn'aⁿ joona na quit'maⁿ n'omna Ty'ooots'om, nt'om tyola'sei'yaya nn'aⁿ jnaaⁿⁱ na tyolayuya n'omna ñ'eⁿ jom, ñ'eeⁿndyena na tyochu'tyeⁿndye l'uaancjo ndo' ñ'eeⁿndyena na tyotioom nn'aⁿ joona l'aancjo.

³⁷Ndo' nt'om nn'aⁿ na tyola'yuya n'omna, tyola'cwjee nn'aⁿ joona ñ'eⁿ ljo'. Nt'om joona toⁿ'ndyexcwena l'a nn'aⁿ ñ'eⁿ xjo sierra, oo ñ'eⁿ xjo espada. Nt'omndye joona cwe' ntjaⁿ canmaⁿ ñequio ntjaⁿ canch'ioo tyocwee'na. Tyom'aⁿna na nty'iaandyen'eⁿna, wi' tyotjoomna ndo' cwajndii tyol'a nn'aⁿ ñ'eⁿndyena. ³⁸Nn'aⁿ tsjoomnancue

meiⁿchjoo ticala'xmaⁿna na nnc'om naⁿñeeⁿ quii'ntaaⁿna, cwe' jnaaⁿⁱ jo' joona meiⁿ cwe' tijndaa' yuu nnc'omna, aa quii' ntsjo, aa ndyuaa yuu tjaa nn'aⁿ c'om, aa quii' lue'ljo' ñequio lue'ndyuaa. ³⁹Cha'tsondye naⁿm'aⁿⁱ na tyola'yuya n'omna ñ'eⁿ Ty'ooots'om jndaa' na tjawee' ntyjeeⁿ ñ'eⁿndyena. Saa tîcandaana ñ'oom na jndā tsoom ndaana na nnts'aaⁿ, ⁴⁰ee waa cwii na yati na jndā seijndaa'ñe Ty'ooots'om na nla'xmaaⁿya cha ñequii'cheⁿ nla'xmaⁿna na candaⁿ'ndyena ñ'eⁿndyo.

Canty'iaatyaaⁿ nnom Jesús

12 Jeeⁿ t'maⁿ tmaaⁿⁱ naⁿñeeⁿ na jndā t'mooⁿ'ndyena na cwila'yuya n'omna ñ'eⁿ Ty'ooots'om. Jo' chii catjei'ndyo cantyja 'naaⁿⁱ cwii cwii nnom na matseitsaaⁿⁱ'ñena' na tsantyjooya cantyja 'naaⁿⁱ'aⁿ ndo' mati cantyja 'naaⁿⁱ jnaⁿ na maju'tya'na' jaa. Ñequio na t'maⁿya n'ooⁿ'ya cjoo' n'ooⁿ'ya na nntsantyjooya naxeⁿⁱ Jesucristo. ²Ñequii'cheⁿ canty'iaatyaaⁿya nnom Jesús ee cantyja 'naaⁿⁱ jom cwinaⁿ na cwila'yuya n'ooⁿ'ya ñ'eⁿ Ty'ooots'om ndo' juu jo' nntseicandaⁿ'ñena' cantyja 'naaⁿⁱ jom. Cwajndii tjoom na ty'ioom nn'aⁿ jom ts'oom'naaⁿ, saa ticwjaa'ñê cwenta na seijnaaⁿ'na' jom na tueeⁿ'eⁿ jo' ee ntyjiicheeⁿ xeⁿ jndā teinom nawi'ñeeⁿ, nnc'oom na neiiⁿ'eⁿ. Jndā jo' tjawacatyeeⁿ ntyjaa' tio 'naaⁿⁱ Ty'ooots'om ntyjaya.

³Jo' chii c'oom'ya n'om'yo' cantyja 'naaⁿⁱ na s'aa Jesús na tyotseiquii ts'oom ñequio nn'aⁿ jnaⁿ na tyo'oo nacjoom'm

cha tila'nchqueeⁿndyo' meiⁿ
 ticantycwii na t'maⁿ n'om'yo' na
 wi' na cwiwinom'yo'. ⁴Ee meiⁿ
 na cwila'jnda'yo' nacjoo jnaⁿ, saa
 tyootjom'yo' na nla'cwjee nn'aⁿ 'o.
⁵¿Aa jnda' tsuu' n'om'yo' ñ'oom na
 matseijndo' Ty'ooots'om n'om'yo' na
 cwiluiindy'o' ntseinaaⁿ? Ee naquii'
 n'oom'm na teiljeii matsona':

'U jndaaya, tintiom ts'om' quia
 macwja' Ty'ooots'om 'u,
 tintycwii na t'maⁿ ts'om' quia
 matseitaaⁿ'aⁿ 'u.

⁶Ee matseijnooⁿoⁿ n'om nn'aⁿ na
 wi' ts'oom,
 ndo' ts'aⁿ na macwjaa'ñê
 cwentaⁿ'aⁿ na cwiluiñê
 jnaaⁿ, matseiseiⁿ'eⁿ tsaⁿ'ñeeⁿ.

Luaa' ñ'oom tso Ty'ooots'om.

⁷Jo' chii cala'quii n'om'yo' quia
 matseiseiⁿ'eⁿ 'o ee na nl'a'yo'
 naljo' m'moⁿ'na' na macwjaa'ñê
 na 'o cwiluiindy'o' ntseinaaⁿ,
 ¿aa m'aaⁿ 'ñeeⁿ tiqui'maⁿ jnda?

⁸Ee xeⁿ tiqui'maⁿ Ty'ooots'om 'o
 cha'xjeⁿ quich'eeⁿ ñequio nt'omcheⁿ
 ntseinaaⁿ, ma'moⁿ'na' na nchii
 ntseinaaⁿ 'o, la'xmaⁿ'yo' nn'aⁿ
 na tijndaa' tsotyena. ⁹Ee quia
 ñet'ooⁿ'ya na nch'uundy'o, tyo'maⁿ
 lotyaaya jaa saa tyotue'ndyocjaa
 ndaana. Ndo' na luaa', chiuuti
 nntue'ndyocjaa jo nnom

Tsotyaaya na m'aaⁿ cañoom'luee
 cha nntandoo'a cantyja 'naaⁿ'aⁿ.

¹⁰Nquiee lotyaaya cantyjati na
 jla'noⁿ'na tyo'maⁿ'na jaa quia na
 tcaⁿ'na', ndo' mati nquii Ty'ooots'om
 ma'maaⁿ jaa cha nlco'yana' jaa
 ndo' na nlqueⁿ'na' na lju' n'ooⁿ
 cha'xjeⁿ nqueⁿ. ¹¹Ñ'oom na
 mayuu' ticjaawee' n'ooⁿ'ya quia
 matseiseiⁿ'eⁿ jaa, wi' nquiuuya,

saa xeⁿ cwila'nooⁿ'a chiuu waa na
 ñeca'mooⁿ ndaaya, nntantyooⁿ'ya
 na ya m'aaⁿ'ya jo nnoom.

**Teincuu' na nts'oo ts'aⁿ na
 macwaⁿ Ty'ooots'om jom**

¹²Jo' chii yuu na teijndyaa luee'yo'
 ñequio ndei'cantye'yo', c'om'yo'
 na jnda'yo'. ¹³Cala'jnda'yo' na
 nnc'om'yo' nato yuu cha juu ts'aⁿ
 na jnda' t'uoo x'ee ndaa nlco'xcwena'
 jom, meiⁿ ticwinioom'm.

¹⁴Cjoo' n'om'yo' na
 tinc'om'ndiaa'ndyo' ñequio
 meiⁿcwii ts'aⁿ. Mati c'om'yo' na
 lju' n'om'yo' jo nnom Ty'ooots'om,
 ee ts'aⁿ na ticatseixmaⁿ na
 lju' ts'om, tixocuee' na m'aaⁿ.

¹⁵Queⁿ'ndyo'ya'yo' cwenta na
 tjaa 'ñeeⁿ 'o na titseijomñê
 cantyja 'naaⁿ' naya na matseixmaⁿ
 Ty'ooots'om, tints'aana' na
 nntseijomna' tsaⁿ'ñeeⁿ cwii ts'oo
 na jana' na matsei'ndaa'na' nn'aⁿ
 xeⁿ nleil'uee'ndyena juuna', hasta
 nndaã nncwjena. ¹⁶Meiⁿcwiindy'o'
 'o tinc'oom'ñê ñequio cwiicheⁿ
 ts'aⁿ na cwe' luaa' meiⁿ ticats'aa
 ts'aⁿ na ticajnda ntyjeeⁿ joo naya
 na seijndaa'ñê Ty'ooots'om cha'xjeⁿ
 s'aa Esaú, ee na jom tuiiñejñeeⁿ,
 jo' chii we ndii' 'naaⁿ' tsotyeeⁿ
 nnaaⁿ'aⁿ saa cwe' cwii nantquie ñ'eⁿ
 seijndyooñê juu naya'ñeeⁿ. ¹⁷Ndo'
 manquiu'yo' na ndanquia quia na
 tcaaⁿ na catio'naa'ñê tsotyeeⁿ jom,
 tîcatseyiu' tsotyeeⁿ. Taticatseichuii'
 tsotyeeⁿ ñ'oom na tso meiⁿ na jeeⁿ
 tyot'ioom.

¹⁸O tyootjom'yo' cha'na tjoom
 nn'aⁿ Israel. Joona ty'entyjaa'na sjo
 Siná quia tquiaa Ty'ooots'om ljeii
 naqui ndaãna. Juu sjo'ñeeⁿ tyowaa

chom na tyo'oowandii'ndye. Quia waa cwe' na jooⁿñe, quia waa jaaⁿ ntom ndo' jndei tyom'aaⁿ jndye, ¹⁹meiⁿ tyoondye'yo' jndyee' ntu na tyondye naⁿñeeⁿ meiⁿ jndyee' nquii Ty'oots'om. Quia na jndye naⁿñeeⁿ jñeeⁿeⁿ, l'ana ty'oo na tintseineiⁿtyeeⁿ ndaana. ²⁰Ee tileicala'ñ'oom'ndyena ñ'oom na saⁿntjom Ty'oots'om, na tsoom: "Meiⁿ ts'aⁿ ndo' meiⁿ quioo', xeⁿ nnto' na nncjaawa sjowaañe, cala'cwje'yo' joo ñ'eⁿ ljo' oo ñ'eⁿ lantsa." ²¹Juu na teitquioo' ndaana, jeeⁿ cwajndii seicaty'uena' hasta tso nquii Moisés: "Cwiteindy^o na jeeⁿ macaty'ua."

²²Saa 'o cwila'candyoo'ndyo' na m'aaⁿ Sjo Sión, tsjoom' nquii Ty'oots'om na wando', juu Jerusalén na m'aaⁿna' cañoom'luee, ndo' m'aⁿ meiⁿ meiⁿcheⁿ ángeles na cwila'jomndyena na cwila't'maaⁿndyena jom, ²³Cwila'candyoo'ndyo' na m'aⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ na cwiluiindyena cwentaa' Ty'oots'om na jnda teiljeii ncueena libro cañoom'luee. 'O cwila'candyoo'ndyo' na m'aaⁿ nqueⁿ na cwiluiñê na macu'xeeⁿ cha'tsondye nn'aⁿ, cwila'candyoo'ndyo' na m'aⁿ espíritu na laxmaⁿ nn'aⁿ na jnda tqueeⁿ na tjaa jnaⁿ la'xmaⁿna. ²⁴'O cwila'candyoo'ndyo' na m'aaⁿ Jesús na sejndaa'ñê ñ'oomtyeⁿ xco, 'o cwila'candyoo'ndyo' na m'aaⁿ niom' na maqueⁿlju'na' jaa, na juuna' yati waa ñ'oom cantyja 'naaⁿna', nchiiti nioom' Abel na tcwe'.

²⁵Jo' chii cal'andyo' cwenta na nchii na ticala'ñ'oom'ndyo' nqueⁿ na matseineiⁿ ndaaya. Ee

xeⁿ tñcandyaandye naⁿñeeⁿ na jndyena na seineiⁿ Ty'oots'om ndaana xjeⁿ ljoocheⁿ tsjoomnancue, majndeitiicheⁿ jaa na cwindyaaⁿ na matseineiⁿ nqueⁿ na m'aaⁿ cañoom'lueecheⁿ, tixocandyaandyo. ²⁶Xjeⁿñeeⁿcheⁿ jndyee' Ty'oots'om s'aana' na teincwii' tyuaa saa je' matsoom: "Cwiicheⁿ cwii ndii' nchii cwe' nntseiteincwii'a tyuaa, mati tsjo'luee." ²⁷Ñ'oom'ñeeⁿ "cwiicheⁿ cwii ndii'" ma'moⁿna' na nquiñooⁿ tsjoomnancue ñequio tsjo'luee na tqueeⁿ cha nljoo'ndyetyeⁿ cha'tso na maqueeⁿ na tixocateincwii'na'. ²⁸Juu na matsaⁿntjom Ty'oots'om na cwila'jomndyo, tjaa'na' cwii nnom na nntseiteincwii'na' juuna'. Cwa quiaaya na quian'l'uaaⁿaⁿ cantyja 'naaⁿ jo' ndo' cala't'maaⁿndyo jom ñequio na xcweeⁿ n'ooⁿya ndo' mati ñequio na jnda nquiuya. ²⁹Ee nquii Ty'oots'om na cwila't'maaⁿndyo, cwiluiñê chom na matseindyueñena' cha'tso.

**Nmeiiⁿ nncjaawee' ntyjii
Ty'oots'om ñ'eⁿndyo**

13 Ñequii'cheⁿ c'om'yo' na wi' n'om'yo' nc'iaa'yo' na cwila'yu' nc'e cwiluiindyo' na nn'aaⁿndyo'. ²Tintsuu' n'om'yo' na nntei'xe'yo' nn'aⁿ na cwila'yu' na cwe' cwiquieya na m'aⁿyo'. Ee nt'om nn'aⁿ na jnda ñel'a na ljo', maángeles jnda ñetei'x'eena, meiiⁿ ticaliuna na ljo'. ³Cjaañjoom' n'om'yo' nn'aⁿyo' na cwila'yu' na m'aⁿna wa'aancjo. C'oom' n'om'yo' cantyja 'naaⁿna na cha'cwijom ncjo'yo' m'aⁿyo' jo' jo' ñ'eⁿndyena, mati cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na wi' cwiwinomna na cha'cwijom nncjo'yo' wi' cwiwinom'yo'.

⁴Cala'canda'yo' cantyja na tma'co'yo'. Nquii tsaⁿ's'a c'oom na macanda ñequio scoom'm. Nquii yuscu macanda c'oom ñequio saaⁿ'a. Quia jo' m'aⁿ lju'na jo nnom Ty'oots'om cantyja na m'aⁿ na na we ca'na. Ee nncu'xeeⁿ joo nn'aⁿ na cwe' cwim'aⁿya ñequio nc'iaa.

⁵Tila'queeⁿ n'om'yo' s'om. Caljoya n'om'yo' cwanti na cwileiñ'om'ti'yo'. Ee manquiiti Ty'oots'om jnda tsoom: "Tijoom nntseitjoo na ñnequiaya na macaⁿ'na' 'u. Tijoom 'ndiya 'u."⁶Manc'e na luaa' cwiñ'ooⁿ't'maaⁿ'ndyo n'ooⁿ'ya na cwila'jomndyo na cwil'uuya ñ'oom na tso juu ts'aⁿ na seiljeii Salmos. Tsoom:

Nquii Ta Ty'oots'om mateijneiⁿ ja.

Jo' chii tixocaty'ua ljo' cwii nnom na nndaā nnts'aa ts'aⁿ ñ'eⁿ'ndyo.

⁷Cjaañjoom' n'om'yo' nquiee nn'aⁿ na ñetuiitquiendye na tyot'mooⁿna ñ'oom' Ty'oots'om ndaa'yo'. C'oom' n'om'yo' cantyja 'naaⁿ' na tyola'candaā'ndyena ndo' cala'yuy'a n'om'yo' ñ'eⁿ'ñê cha'xjeⁿ tyol'a joona.

⁸Jesucristo ñecwii xjeⁿ cwiluiiñê xuee wja, je' ndo' cha'tsoti ndyu.

⁹Tiñequiandyo' na nt'omcheⁿ nnom ñ'oom na ñomquiiana' na cwiñequia nn'aⁿ na nnc'oochoondyena' 'o xjeⁿ 'naaⁿ'na'. Ee xcweti na nntsanañdaāyaya cantyja 'naaⁿ' naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om, nchii cwe' aa cwicwaa'a oo aa ticwaa'a cwii nnom nantquie, ee joo jo' meiⁿ ticateijndeina' nn'aⁿ jo nnoom.

¹⁰'O manquiuy'o' naquii' wats'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos waa tio yuu na cwindye'ntjom ntyee. Cwicwa'na

cantyja 'naaⁿ' jo', saa jaa xuii', cwila't'maaⁿ'ndyo cantyja na jñoom Cristo ts'oom'naaⁿ, juuna' tseixmaⁿ'na' tio cwentaaya, ndo' nquiee ntyee'ñeeⁿ, tila'xmaⁿ'na na nlcwa'na cantyja 'naaⁿ'na'. ¹¹Juu tye'e na tyoluiitquieñe na tyoch'ee ts'iaaⁿ wats'om 'naaⁿ nn'aⁿ judíos, tyojaachom nioom quioo' na jnda seicwjeⁿ. Tyojaaqueⁿ'eⁿ ñ'eⁿ juuna' naquii' cuarto na tjacantyja na lju' tseixmaⁿ, cha nndaā nntseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om jnaaⁿ cha'tsondye nn'aⁿ judíos. Saa jo ndo' nnom tsjoom tyola'coñ'eⁿna joo quioo'ñeeⁿ. ¹²Jo' chii mati Jesús tquiaañê na jla'cuee' nn'aⁿ jom jo ndo' nnom tsjoom Jerusalén. Tioo nioom'm jo' jo' cha queⁿlju'na' jaa jo nnom Ty'oots'om. ¹³Manc'e jo' catsaaya na m'aaⁿ Jesús nnom tsjoom na cwila'jomndyo juu na jlui'jnaaⁿ'ñê. ¹⁴Saa jaa na m'aaⁿya tsjoomnancuewaañe, tjaa'naⁿ cwii tsjoom na m'aaⁿ'tyeⁿ'na' yuu ya nnc'ooⁿ'tyaaⁿ'ya. Jaa cwil'uaatcuundyo juu tsjoom na quia nncwjee'. ¹⁵Jo' chii ñequii'cheⁿ la'xmaaⁿ'ya na cala't'maaⁿ'ndyo Ty'oots'om cantyja 'naaⁿ' Jesucristo, cwii na jeeⁿ cjaawee' ntyjeeⁿ na nl'uuya: Caluiit'maⁿ'ndyu'. ¹⁶Tintsuu' n'om'yo' na nl'a'yo' naya nt'omcheⁿ nn'aⁿ. Cateijndeiy'o' nt'om nc'iaa'yo' 'naⁿ na matsei'tjoona' joona. Ee na mach'ee ts'aⁿ nmeiⁿ' jndati ntyjii Ty'oots'om, nchiiti quia matseicuee' ts'aⁿ quioo' na matseit'maaⁿ'ñe jom.

¹⁷Cala'candaā'ndyo' ndaa nn'aⁿ na cwiluiitquiendye jo ndaa'yo'. Cala'ñ'oom'ndyo' na cwitsa'ntjomna ee cwiqueⁿ'na cwenta cantyja 'naaⁿ'yo' ndo' ñnequiiana cwenta

nnom Ty'oots'om cantyja
'naa' ts'iaa' na cwil'ana. Na
nla'canda'a'ndyo' jo ndaana nquioo
na nei'na ts'iaa' na cwil'ana, nchii
na nnc'omna na chjoo' n'omna.

¹⁸Calanei'yo' nnom Ty'oots'om
cantyja 'naa'yâ. M'aa'yâ na titia
nquiuyâ jo nnoom ndo' l'ue
n'oo'yâ na ñequi'che' cal'aayâ
cha'tso cha'xje' na maty'iomyana'.

¹⁹Cata'yo' nnom Ty'oots'om
na ñequiaa' na tyuaa' nnda'a
nncjocandoo'nnda'a 'o.

**Naya na maca' ts'a' na
seiljeii cartawaañe**

²⁰Nquii Ty'oots'om na mañequiaa'
na mei'cwii ñomtiiu tic'oo'ya jo
nnoom, na tquiaa' na tando'xco Ta
Jesucristo, nque' na cwiluiinê na
mateix'ee' canma' ntsmei'e' na
tque'tyee' ñ'oomxco ñ'e' nioom'm,
²¹quiaa' cha'tso na maca'na' 'o
cha nla'xma'yo' na canda'a'ndyo'

jo nnoom na nla'yo' yuu na l'ue
ts'oom. Cats'aa' ñequiondyô yuu
na l'ue ts'oom nc'e Jesucristo.
Ñequi'che' catseit'maa'ñena' jom.
Caluii na ljo'.

²²O nn'a'ya na cwilayu'yo',
maca'na na candye'yo' ñ'oommei'
na mañequiaana' na t'ma' n'om'yo'.
Ee chjoowi' ñ'oomwaañe na
matseicwano'ya na m'a'yo',
titco juuna'. ²³Caliu'yo' na
m'aa'candyaañe juu nn'aa'ya
Timoteo. Xe' nleityuaa'a' na
nncwjee'cañoom ja, nntsaaya
ñ'e'cwi ñ'e'ñê quia na jocandoo'a 'o.

²⁴Candu'yo' na xma'ndye cha'tso
nn'a' na cwiluiitquiendye tmaa'
na cweitjomndyo'. Mati xma'ndye
cha'tso nn'a' na cwiluiindy
cwentaa' Ty'oots'om jo' jo'. Joo
nn'a' ndyuaa Italia na cwila'yu'
cwila'cwanomna na xma'ndyo'.

²⁵Quiaa Ty'oots'om na canda'a' na
nto'ñoom'yo' naya na matseixmaa'.

Carta na seiljei Santiago

Xmaⁿndye nn'aⁿ na
cwila'y^u' na jleinom

1 Ja Santiago na cwiluiindy^o
mosoo' Ty'o^ots'om ndo' Ta
Jesucristo. Matseicwanoⁿya na
xmaⁿndyo' 'o nn'aⁿ na canchoo'we
ntmaaⁿ' jaa nn'aⁿ Israel na jndā
t'oom'ndyo' cha'waa tsjoomnancue.

M'aaⁿc'eeñe Ty'o^ots'om na
nntseijnooⁿ'oⁿ ts'om ts'aⁿ

²O nn'aⁿya na cwila'y^u'yo',
matsona' na c'om'yo' na neiⁿ'yo'
cantyja 'naaⁿ' cwii cwii nnom
nawi' na cwiwinom'yo'. ³Ee
manquiu'yo' quia maqueⁿ'na' xjeⁿ
juu na cwila'y^u'ya n'om'yo' ñ'eⁿ
Ty'o^ots'om, matseijndaa'ñena' na
nnc'om' niom'cheⁿ n'om'yo'. ⁴Ndo'
quiandyo' na juu na m'aaⁿ niomcheⁿ
n'om'yo', cats'aana' na candāⁿ'ndyo'
jo nnom Ty'o^ots'om cha nla'xmaⁿ'yo'
nn'aⁿ na wjaaqueendye cantyja na
cwila'y^u' na meiⁿ'ncwii titseitjooⁿ'
'o.

⁵Xeⁿ m'aaⁿ cwiindyo' 'o na
matseitjooⁿ' na jndō' ts'om, caⁿ
juuna' nnom Ty'o^ots'om, ee jom
nchii cwe' xjeⁿ nñequiaaⁿ ndāⁿ'yo'
meiⁿ' tiquitseitiaaⁿ'aⁿ ts'aⁿ na macaⁿ.
⁶Ndo' quia cwitaⁿ'yo' nnoom,
cal'a'yo' naljo' na cwila'y^u'ya cwii

n'om'yo' ñ'eⁿñê tinc'om'yo' na we
waa m'aaⁿ' n'om'yo', ee ts'aⁿ na
luaa' m'aaⁿ' ts'om, matseijomna'
juu cha'cwijom nmoⁿ ndaaluee, na
lomañjaaⁿ maleiñ'oomñe jndye
juuna'. ⁷Ts'aⁿ na laa'ti' m'aaⁿ' ts'om
tintseitiuu na nñequiaa Ty'o^ots'om
ñ'oom na macaⁿ. ⁸Ee jom xuee je'
matseitioom cwii nnom, sãã 'lio
jndā xuii' na m'aaⁿ' ts'oom, jo' chii
tiñe'cwii nnom na wjaam'aaⁿ.

Cantyja 'naaⁿ' ts'aⁿ na nty'iaa'ñe
ndo' ts'aⁿ na tyañe

⁹Nn'aaⁿya na nty'iaa'ñe macaⁿ'na'
na c'oom na neiⁿ'eⁿ na matseiwendye
Ty'o^ots'om jom. ¹⁰Ndo' tsaⁿ'tya na
matseyu' macaⁿ'na' na c'oom na
neiⁿ'eⁿ xeⁿ na maju'cje Ty'o^ots'om
jom. Ee tsaⁿ'tya matseijomna' jom
cha'na ljaa' 'naaⁿ' tscojndāⁿ na tiyo
ntyjana'. ¹¹Ee quia na nlui' ñe'quioom'
ndo' xeⁿ jndā teijmeiⁿ'ya, nlcaaⁿ
tscojndāⁿ ndo' mati ljaa' 'naaⁿ'na'
cwiquiaa, mana cwintycwii na jeeⁿ
neiⁿ'ncoo'na'. Maluaa' matseijomna'
cwii tsaⁿ'tya, cwintycwiiñê naquii'
cha'tso ts'iaaⁿ 'naaⁿ'aⁿ.

Canaⁿñe ts'aⁿ quia na
ñe'cats'aana' xjeⁿ jom

¹²Mañequiaana' na neiⁿ' ts'aⁿ
quia na cwinaⁿñe na maqueⁿ'na'

xjeⁿ juu ndo' ticats'aa jnaⁿ. Ee quia na jnda jnaⁿñe nncw'ñom na ticantycwii na nncwando' ee jnda tso Ty'oots'om na ñnequiaaⁿ jo'. Matseijomna' juuna' cha'cwijom corona na nnto'ñoom nn'aⁿ na wi' n'om jom. ¹³Quia na mach'eenal' ts'om ts'aⁿ na ñe'cats'aaⁿ cwii nnom natia, tintseitoom na Ty'oots'om mach'ee na ljo' ee jom tyooch'eenal' ntyjeeⁿ na ñe'cats'aaⁿ natia, meiⁿ titseijndaa'ñê na cats'aa ts'aⁿ naljo'. ¹⁴Saa mach'eenal' xjeⁿ ts'aⁿ quia na mañequiaaⁿñê nnom juu natia na matseiqueeⁿ ts'oom, ndo' juu na matseiqueeⁿ ts'oom mawjaañ'oomna' jom xjeⁿ 'naaⁿ'na'. ¹⁵Ndo' quia na jnda jndaa s'aa ñ'omtiuu ñ'aaⁿ ts'aⁿ na cats'aaⁿ yuu na l'ue ts'omna', quia jo' mana wjaañ'oomna' ts'aⁿ na nntsuuñê. ¹⁶O nn'aⁿya na cwila'yuyoyo' na jeeⁿ wi' ts'oqⁿya 'o, tañequiandyo' na ñnequiu'nn'aⁿ'na' 'o na nla'tiuyuoyo' na nquii Ty'oots'om mach'eeⁿ na cwila'tjoondyo nnoom. ¹⁷Nquii Tsotyaaaya Ty'oots'om na m'aaⁿ nandye mañequiaaⁿ cha'tso nnom na cwito'ñooⁿya na jeeⁿ ya laxmaⁿ'na' ndo' candaⁿ'na'. Jom ñecwii xjeⁿ cwiluiñê, meiⁿ tyootseichuii'ñê cha'xjeⁿ cwichuii' ncwaⁿ. ¹⁸Nqueⁿ nc'e na l'ue ts'oom, tqueeⁿ jaa na tuiindyoxcoo quia jla'yuu'a ñ'oom'm na cwiluiñena' na mayuu'. S'aaⁿ na ljo' cha nlqueⁿ'na' jaa cha'cwijom ntjom na cwiwe'jndyee quii'ntaaⁿ cha'tso na jnda tqueeⁿ.

Calacandaⁿndyo cha'tso na matsaⁿntjom ñ'oom' Ty'oots'om

¹⁹O nn'aⁿya na cwila'yuyoyo' na wi' ts'oqⁿya, ticwiindyoyo' 'o

catseiqueeⁿ'na' ts'om na candiyya ñ'oom' Ty'oots'om. Tinc'oom na jeeⁿ cjee 'ndyoo na ndoo' mantyjii ljo' ma'moⁿ'na'. Meiⁿ nchii na nntseiteincuu'ñe na nntseiw'ii x'iaa'. ²⁰Ee quia na matseiw'ii ts'aⁿ x'iaaⁿ'aⁿ, tyooch'eeⁿ yuu na maty'iomyyana' na l'ue ts'om Ty'oots'om na cal'aaya. ²¹Cwe' nc'e jo', cha'tso na cwajndii na la'xmaⁿ nn'aⁿ ñequio cha'tso na waljoo'cheⁿ na tia na cwil'ana, catjei'ndyo' cantyja 'naaⁿ nmeiⁿ'. Ndo' ñequio na cwitue'ndyo'cje'yo' jo nnom Ty'oots'om, cala'ljo'yo' ñ'oom'm na jnda jnoom'm naquii' n'om'yo', na cantyja 'naaⁿ juuna' nndaⁿ nluin'maaⁿndyo'.

²²Saa tjaa yuu mateijndeiiina' na cwe' mandii ts'aⁿ ñ'oom naya, xeⁿ nchii macaⁿ'na' na nnts'aaⁿ ljo' na matsona', ee xeⁿ tical'a'yo' naljo' cwinquiu'nn'aⁿndyo' che'ncjo'yo'. ²³Ee ts'aⁿ na cwe' tomti mandii ñ'oom'ñeeⁿ ndo' ticats'aa ljo' na matsona' matseijomna' tsaⁿ'ñeeⁿ cha'na ts'aⁿ na manty'iaa' nnom ñ'eⁿ tsjo'jnom. ²⁴Tsaⁿ'ñeeⁿ ntyjeeⁿ chiuu waaⁿ xjeⁿ na manty'iaaⁿ'aⁿ tsjo'jnom, saa quia na n'ñeeⁿ na manty'iaaⁿ'aⁿ juuna' mana cwitsuu' ts'oom chiuu waaⁿ. ²⁵Saa tsaⁿ na tyeⁿ ñjom ts'om ñ'oom na mandii, ndo' maqueⁿya cwentia chiuu xcwe matsaⁿntjom ljeii na matseicandyaañena' jaa ndo' tyeⁿ meiⁿ'ntyjeeⁿ na matseicandaⁿ chiuu matsaⁿntjomna', tsaⁿ'ñeeⁿ nnc'oom na neiiⁿ'eⁿ cantyja 'naaⁿ cha'tso na mach'eeⁿ.

²⁶Xeⁿ m'aaⁿ cwii ts'aⁿ quii'ntaaⁿ'yo' na matseitiuu na macandaⁿ juu jeeⁿ xcwe mach'ee saa ticats'aa xjeⁿ tsaⁿ, quia jo'

manquiu'nn'aⁿñe cheⁿnquii, ndo' ñ'oom na matseitiuu jo' tjaa yuu l'uena'. ²⁷Jo nnom Ty'oots'om, ñ'oom na xcweti ndo' lju' tseixmaⁿ na cwila'yuu'a, luaa matsona': Cateijndei ts'aⁿ ndyeñeeⁿ na jnda tja tyendyee, ndo' yolcu na jnda ljondye na tja s'aa, cateijndei ts'aⁿ joona nawi' na cwiitjoomna ndo' tintseiqui'ñe ñequio natia na matseixmaⁿ tsjoomnancue.

Tical'a'yo' na cwe' jndaa' nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndyo'

2 'O nn'aⁿya na cwila'yuy'yo' ñequio Ta Jesucristo, jom tjacantyja na cwiluiit'maⁿñê. L'ue ts'oom na til'a'yo' na cwe' jndaa' nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndyo'. ²Nnts'aana' na wjaaquiee' cwii ts'aⁿ yuu na cwiitjomndyo' na ndii' tseix'ii s'om cajan' ts'o ndo' cwee liaa na ya. Ndo' mati wjaaquiee' cwii ts'aⁿ na cwee liaa na cwantindyoy, ³saa 'o nla'ñ'oom'ndyo'ti'yo' ts'aⁿ na cwee liaa na ya, ndo' nndu'yo' nnoom: “Cajmaⁿ l'joo yuu na yati”, saa nnom ts'aⁿ na jñeeⁿñe nndu'yo': “Luaa' cwintyje’”, oo “Luaa' cajmaⁿ nomtyuaa”, ⁴ndo' na luaa' cwil'a'yo' cwiit'moⁿ cheⁿncjo'yo' na cwe' jndaa' ñeeⁿ na cwiluiit'maⁿñeti quii'ntaaⁿyo', ndo' naljo' ma'moⁿna' na tis'a cwila'tiuu'yo', tixcwe cwiitjei'yo' cwenta.

⁵O nn'aⁿya na cwila'yuy'yo' na jeeⁿ wi' ts'ooⁿya, candye'yo' ñ'oomwaa: Nn'aⁿ tsjoomnancue na nty'iaandyey, jnda tjei' Ty'oots'om joona na laxmaⁿna na tyandyena nc'e na cwila'yuy'ya n'omna ñ'eⁿñê, nc'e na candya' n'omna jom, nnto'ñoomna

cantyja na matsa'ntjoom cha'xjeⁿ na jnda tqueeⁿ na nnts'aaⁿ. ⁶Saa 'o je', yacheⁿ cwil'a'yo' na cateijnaaⁿna' ndyeñeeⁿ ndo' ¿aa nchii manaⁿtya cwinchjeena 'o? Ndo' joona cwilei'cho xjeⁿnaaⁿna 'o jo ndaa naⁿmaⁿna'iaaⁿ. ⁷Ndo' aa chii majoo naⁿtya cwila'neiⁿna ñ'oomntjeiⁿ nacjoo' xuee nqueⁿ na jeeⁿ jnda tseixmaⁿna' na cantyja 'naaⁿ juu jo' matseicajndyuna' 'o.

⁸Waa ljeii na tjacantyja na matsa'ntjomna'. Luaa matsona': “C'loom' na wi' ts'om' x'ia' cha'xjeⁿ na jnda ntyji' ñequio nncu'.” Xeⁿ na mayuu'cheⁿ cwila'canda'yo' ljeii'ñeeⁿ, quia jo' ya cwil'a'yo'. ⁹Saa xeⁿ cwe' jndaa' ñeeⁿ na cwila't'maaⁿndyo'ti'yo', mach'eena' na waa jnaⁿyo' ee cwila'tjoondyo' jo nnom ljeii 'naaⁿ Ty'oots'om na matsa'ntjomna'. ¹⁰Ee xeⁿ matseicandaⁿñe ts'aⁿ cha'tso ljeii'ñeeⁿ, saa matseitjooñe cantyja 'naaⁿ cwii joona', matseijndaa'ñena' na waa jnaaⁿaⁿ jo ndaa cha'tso ljeii'ñeeⁿ. ¹¹Ee nquii Ty'oots'om na tso: “Tinc'oom'ya' ñequio cwiicheⁿ ts'aⁿ”, majom matsoom: “Tintseicue' ts'aⁿ.” Jo' chii xeⁿ na tyooche' na cwe' m'aaⁿya' ñ'eⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ, saa nntseicue' ts'aⁿ, maxjeⁿ jnda seitjoondyuy' nnom cha'waa ljeii'ñeeⁿ. ¹²Jo' chii macaⁿna' na call'andyoy' cwenta ñ'oom na cwila'neiⁿyo', ndo' ljo' na cwil'a'yo', cha'xjeⁿ cwil'a' nn'aⁿ na maxjeⁿ nquii na mei'chiiuucheⁿ nleijndaa' ñ'oom 'naaⁿ nnts'aa ljeii na matseicandyaañena' jaa. ¹³Ndo' nn'aⁿ na tíc'om na jnda nquii nc'iaa, quia na nntu'xeⁿndye nn'aⁿ, tjaa'naⁿ ñeeⁿ nnc'oom na wi' ts'om joona.

Saa nn'aⁿ na t'om na wi' n'om
nc'iaa, naⁿñeeⁿ nlu'iyana quia na
nttu'xeⁿndye nn'aⁿ.

**Cal'aaya yuu na maty'iommyana'
nc'e na cwilayuu'a**

¹⁴O nn'aⁿya na cwila'yuyoyo' na
jeeⁿ wi' ts'ooⁿya, ÷yuu l'ue na nntso
ts'aⁿ na matseyu'ya ts'oom ñ'eⁿ
Ty'ooots'om, saa tjaa na mach'eeⁿ na
ma'moⁿna' na ljo'? Na luaa' ts'oom,
÷aa ndaa nlu'iyana'ñê? ¹⁵Cal'uu,
xeⁿ m'aaⁿ cwii nn'aaⁿya na tsaⁿs'a
oo tsaⁿscu na matseitjoona' liaana
ndo' nantquie na nlcwa'na na ticwii
xuee, ¹⁶ndo' cwiindyoyo' 'o nntso
ndaana: “Catsa'toyoyo'.” Ty'ooots'om
catio'naaⁿñê 'o na nlcwee'yo' liaa
ndo' na nlcwa'cjaacjyoyo', saa xeⁿ
tinquaa' ljo' na macaⁿna' joona,
÷yuu nnteiñdeii ñ'oom na luaa'
tsu' ndaana? ¹⁷Maluaa' cantyja
'naaⁿ ñ'oom na matseyu'ya ts'om'
ñ'eⁿñê xeⁿ tjaa'naⁿ ts'iaaⁿ coch'eena'
ñ'eⁿndyuyoyo' quia jo' ma'moⁿna' na
ticwando'na' naquii' ts'om'.

¹⁸Nnts'aacheⁿna' na cwiindyoyo'
'o nntso: “U matseyu'ya ts'om'
ñ'eⁿ Ty'ooots'om ndo' ja mats'aa
yuu na maty'iommyana'.” Xeⁿ na
ljo', ca'moⁿ na matseyu'ya ts'om'
ñ'eⁿñê meiiⁿ tyoowitquioo' ñequio
na mache', ndo' ja ñequio ljo' na
mats'aaya m'mooⁿya na matseyu'ya
ts'ooⁿya ñ'eⁿñê. ¹⁹U matseyu' na
ñecwii Ty'ooots'om m'aaⁿ, ya na
ljo' mache', mati naⁿjndii maluaa'
cwila'yuyoyo' na ndo' cwiteindyena
na nquiaana. ²⁰Tintsa' na cwe'
ntjeiⁿndyuyoyo', queⁿya' cwenta. Na
cwe' na nntso ts'aⁿ na matseyu'ya
ts'oom ñ'eⁿ Ty'ooots'om, saa cantyja
na mach'eeⁿ tyoowitquioo' na

mayuu' na ljo', quia jo' juu na
matseyu'ya ts'om', matseixmaⁿna'
ts'oo. ²¹Cjaañjoom' n'om'yoyoyo' ljo' na
s'aa welooya Abraham, jo' na tqeⁿ
Ty'ooots'om jom na tacatseixmaaⁿ
jnaⁿ ee na tquiaaⁿ ti'ljnaaⁿ Isaac
na cue' cwentaa' Ty'ooots'om.

²²Queⁿ cwenta ñ'oomwaa' cantyja
'naaⁿ Abraham, cantyja na s'aaⁿ
ma'moⁿna' na tyotseyu'ya ts'oom
ndo' juu jo' matseicandaa'ñena'
cantyja na luaa' s'aaⁿ. ²³Ndo' na
luaa' s'aaⁿ seicandaa'ñena' ñ'oom'
Ty'ooots'om na teiljeii na matsona':
“Tyotseyu'ya ts'om Abraham ñequio
Ty'ooots'om, jo' na tqeⁿna' jom
na tjaa jnaⁿ cwicotseixmaaⁿ, ndo'
seicajndyuna' jom ts'aⁿ na jeeⁿ ya
ñ'oom juu ñequio Ty'ooots'om.”

²⁴Ndo' na ljo', ÷aa cwiqueⁿyoyoyo'
cwenta? Nchii tomti maco'ñom
Ty'ooots'om ts'aⁿ cwe' cantyja na
matseyu'ya ts'om ñ'eⁿñê saa mati
cantyja na mach'ee. ²⁵Majo'ti
tuii ñequio sculjaa' na jndyuyoyo'
Rahab, tqeⁿ Ty'ooots'om jom na
tacatseixmaaⁿ jnaⁿ nc'e ljo' na s'aaⁿ,
na tquiaaⁿ waⁿaⁿ na ljoo'ndye nn'aⁿ
na ty'equenⁿ cwenta chiuu m'aⁿ nn'aⁿ
tsjom'm, ndo' jñoom joona cwiicheⁿ
nato. ²⁶Ee cha'xjeⁿ cha'waa seii' ts'aⁿ
xeⁿ ticuaa espíritu'naaⁿna', maxjeⁿ
ts'oo juuna', majo'ti matseijomna'
na matseyu'ya ts'om ts'aⁿ, ts'oo
juuna' xeⁿ ticañ'eⁿ na mach'ee ts'aⁿ.

Cantyja 'naaⁿ tsa ts'aⁿ

3 Tinc'om'yoyoyo' na jeeⁿ jndyendyoyoyo'
na ñe'cat'moⁿyoyoyo' ndaa
nn'aⁿ, ee manquii'yoyoyo' na jaa na
cwit'mooⁿya majaa'ti m'aaⁿna'
nacjooya quia na nleijndaa' jnaaⁿya
ñ'eⁿ nn'aⁿ. ²Cha'tsondyoyoyoyo' jndye

nnom niom na ticjaacanjoom'
na cwil'aaya, **saa** xeⁿ m'aaⁿ cwii
ts'aⁿ na maqueⁿñe xjeⁿ cha'tso na
matseineiⁿ, tsaⁿñeeⁿ matseixmaaⁿ
ts'aⁿ na yañe jom, ee maqueⁿñe
cheⁿnqueⁿ xjeⁿ cantyja 'naaⁿaⁿ.
³Cwitjaa'ndyo xjo frenom naquii'
'ndyoo caso cha ñnequiaañeyo'
cantyja na cwitsaⁿntjooⁿya. Ndo' na
luaa' cwil'aaya nnda^a nluqa^aya
xjeⁿ cha'waañeyo'. ⁴Mati queⁿ'yo'
cwenta cantyja 'naaⁿ w'aandaa,
meiⁿ na jeeⁿ t'maⁿna' ndo' jeeⁿ
jndei jndye na mantquie juuna',
ndo' ts'oom pala' na ñequio
wjaañ'oom ts'aⁿ juuna' jeeⁿ
cachjoona', **saa** nnda^a nncjaañ'oom
ts'aⁿ w'aandaa'ñeeⁿ meiⁿyuuⁿcheⁿ na
l'ue ts'om ts'aⁿ. ⁵Maluaa' mach'eenal
ñequio tsaⁿ ts'aⁿ na matseixmaⁿna'
cwii na tjacañjoom'ñe ts'aⁿ, meiⁿ
na jeeⁿ cachjoona' **saa** teinom'na'
na jndye ljo' nnda^a nnts'aana'.
Cwii chom cachjoo **saa** nnda^a
nttseicona' cwii jnda^a t'maⁿ. ⁶Ndo'
tsaa ts'aⁿ tseixmaⁿna' ntsaachom.
Juuna' too'cheⁿna' ñequio cha'tso
nnom natia ndo' waa najndei na
matseixmaⁿna' na matsei'ndaa'na'
cha'waa cantyja na wjaam'aaⁿ
ts'aⁿ. Juuna' nnda^a nncju'na' na
nlei'ndaa'ñ'eⁿ chiuu ya na m'aaⁿ
ts'aⁿ, ee chom b'io matseic'uaa
juuna'. ⁷Ts'aⁿ nnda^a nntseixiom'm
cha'tso quioo', cha'na: quioo'
quii'jnda^a na wjee, cantsaa, canduu,
ndo' quioo' na m'aⁿ ts'om ndaaluee,
ndo' maxjeⁿ macwila'xiom' nn'aⁿ
quioo'm'aⁿ. ⁸**Saa** tsaⁿ ts'aⁿ meiⁿcwii
ts'aⁿ xocanda^a nntseixiom' juuna',
ee juuna' matseixmaⁿna' cwii
natia na xonda^a nts'aa ts'aⁿ xjeⁿ.
⁹Ñequio juuna' cwila't'maaⁿndyo

Tsotyaaya Ty'ooots'om ndo' mañeⁿ
juuna' cwitua^aa ñ'oomwi' nacjoo
nn'aⁿ na s'aaⁿ na tuiindyⁿ cha'xjeⁿ
na waa nqueⁿ. ¹⁰Ñequio 'ndyoo
ts'aⁿ matsei't'maaⁿñê Ty'ooots'om
ndo' mañequio juuna' majoom'm
n'oomwi' nacjoo' ts'aⁿ. 'O nn'aⁿya
na jeeⁿ wi' ts'ooⁿya, meiⁿchjoo
ticaty'iomyaⁿ na luaa' cwiluii.
¹¹¿Aa nnda^a nnts'aana' cwii xq'
na cwinaaⁿ ndaatiooya majo' jo'
cwinaaⁿ ndaatioo na ja? ¹²'O
nn'aⁿya na cwila'yu'yo' na jeeⁿ
wi' ts'ooⁿya, cwii ts'oom higuera
xocanda^a nnaⁿ t^a aceitunas juuna',
meiⁿ ts'ooⁿ tauva xonnaⁿ t^a higos
juuna'.

**Na m'aaⁿ Ty'ooots'om cwinaⁿ
na jndo' ts'om ts'aⁿ**

¹³Xeⁿ na m'aaⁿ cwii ts'aⁿ
quii'ntaaⁿ'yo' na jndo' ts'om, ndo'
t'maⁿ matsei'noⁿ, ca'mooⁿ na
ljo' ñequio na c'oom na yats'aⁿñê,
c'oom na nioom' ts'oom ee jo' na
m'moⁿna' na jndo' ts'oom. ¹⁴**Saa**
xeⁿ quii' n'om'yo' laxmaⁿ'yo' cwii
na matsei'ndaa'na' 'o cha'cwijom
cwii na ja jnaaⁿ na jeeⁿ xuee'yo'
ndo' jeeⁿ cwila'jnda'yo' na nluii
t'maⁿndyo', quia jo' tintjei'yo'
cwenta na jndo' n'om'yo', ee na
cwilaxmaⁿ'yo' na ljo' maty'iomna'
na cantundyo' ndo' cwitjei'ndyo'
ñequio ñ'oom na mayuu'. ¹⁵Ee
ts'aⁿ na luaa' waa na jndo' ts'om
nchii na m'aaⁿ Ty'ooots'om
cwinaⁿna', m'aaⁿna' cantyja
'naaⁿ tsjoomnancue, tseixmaⁿna'
na jndo' n'om nn'aⁿ, laxmaⁿna'
cwentaa' tsaⁿjndii. ¹⁶Ee yuu na
m'aⁿ nn'aⁿ na t^aa' n'om nc'iaa, ndo'
jeeⁿ xueena, jo' jo' cwe' cañ'eeⁿto

m'aⁿna, ndo' niom cha'tso nnom natia. ¹⁷Saa juu na jndo' n'om nn'aⁿ na mañequiaa Ty'oots'om, m'aⁿ nn'aⁿ na lju' n'omna jo nnoom ndo' ndaa nn'aⁿ, m'aⁿna na tjaa'naⁿ tia' cachona, m'aⁿna na yann'aⁿndye ñequio nc'iaana, ndyaandyena, wi' n'omna nt'omcheⁿ nn'aⁿ, cwil'ana yuu na ya, jndaa' m'aaⁿ n'omna chiuu cwi'oom'aⁿna, ndo' xcwee' n'omna ljo' cwil'ana. ¹⁸Ndo' nn'aⁿ na cwita'ya nc'iaa na cho tia', na luaa' cwil'ana cwinomna cwii na nnts'aana' cha'cwijom cwiwe' ntjom ndo' cantya 'naaⁿ naljo', jndye ncue' nnts'aana' na maty'iomyana'.

Tacatseix'iaa'ñe ts'aⁿ na matseyiu' ñequio tsjoomnancue

4 ¿Yuu cwinaⁿ ndia', ndo' yuu cwinaⁿ na cwila'ntja'ndyo' ñ'eⁿ nc'iaa'yo'? Cwinaⁿ jooa' naquii' n'om'yo' nc'le natia na queeⁿ n'om seii'yo'. ²O tjoondyo' cwii nnom, saa tileicuaana' luee'yo', jo' na nla'cue'yo' ts'aⁿ, ndo' queeⁿ n'om'yo' na nncuaa cwii nnom 'naⁿ luee'yo', saa tileicuaana', jo' na cwinoⁿ'yo' mana matseiwena' tia'. Tileicuaa ljo' na l'ue n'om'yo' ee na tyootaⁿ'yo' nnom Ty'oots'om. ³Ndo' xeⁿ na cwitaⁿ'yo' saa tileicato'ñoom'yo', mach'eena' na ljo' ee tixcwe cwitaⁿ'yo', ee 'o ñe'quiom 'naⁿ luee'yo' cha na nla'catsuu'yo' jooa' yuu na queeⁿ n'om seii'yo'. ⁴Nty'iaandyo' 'o nn'aⁿ na tixcwe cwil'a'yo'. ¿Aa ticaliu'yo' na ts'aⁿ na m'aaⁿ na ya ñ'oom juu ñequio tsjoomnancue mach'eena' na jnoom'm Ty'oots'om? ⁵Manc'e jo' chii luaa tso ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii: “Nquii

Esp'ritu na jnda tquiaa Ty'oots'om na c'oomñê quii' n'ooⁿya na m'aaⁿ na candya' ts'oom jaa, candaa'ya waa na xueeⁿ jaa.” ⁶Saa Ty'oots'om mateijndeiiyeeⁿ jaa ñequio naya na matseixmaaⁿ. Ee cha'na matso ñ'oom'm na teiljeii: “Ty'oots'om m'aaⁿ nacjoo nn'aⁿ na cwilas'andye, cwila'lcundye, saa mateijneiⁿ nn'aⁿ na cwituee'ndyecje.” ⁷Jo' chii catue'ndyo'cje'yo' jo nnom Ty'oots'om cha nnaⁿndyo' ñequio tsaⁿjndii ndo' nleinoom 'o. ⁸Cala'candyoo'ndyo' na m'aaⁿ Ty'oots'om quia jo' nntseicandyoo'ñê na m'aⁿ'yo'. 'O na laxmaⁿ'yo' jnaⁿ, calalju'yo' luee'yo' ndo' 'o na ñe'c'om'yo' na wi' n'om'yo' Ty'oots'om ndo' mañeejuu xjeⁿ mati cwila'candya' n'om'yo' tsjoomnancue, na luaa' laxmaⁿ'yo', calalju'yo' n'om'yo'. ⁹Co'tiana' nquiu'yo', catyuee'yo' ndo' cata'tio'yo' na cwila'tjoondyo'. Na cwinco'yo' na neiⁿnc'o n'om'yo', catseicwaqueⁿna' jo' na chjoo' n'om'yo' na cwila'tjoondyo'. ¹⁰Catue'ndyo'cje'yo' jo nnom Ta Ty'oots'om cha na jom nnts'aaⁿ na nntseiwendyena' 'o.

Tantu'xaaⁿya nn'aaⁿya na cwila'yu'

¹¹'O nn'aⁿya, tintio'ñ'oom'yo' ntyjee'yo'. Ee ts'aⁿ na nntio'ñ'oom oo matseijndaa'ñe jnaaⁿ x'iaa', wjaⁿ nacjoo' ljo' na ma'moⁿ ljeii, ndo' matseijndaa'ñe ljo' tis'a matseixmaⁿ ljeii. Ee xeⁿ na 'u matseijndaa'ndyu' na tijo'ndyo ljo' matso ljeii quia jo' mach'eena' na 'u cwiluiindyu' ts'aⁿ na matseijndaa'ñe ljo' tijo'ndyo matseineiⁿ ljeii, nchii cwiluiindyu' ts'aⁿ na matseicandaa'ñe ljo' na

matsona! ¹²Ee ñecwii m'aaⁿ na tquiaa ljeii na matsa'ntjomna' ndo' manquiiyeeⁿ tseixmaaⁿ na nncu'xeeⁿ na aa cwila'tjoondye nn'aⁿ cantyja 'naaⁿ'na' ndo' manquiiyeeⁿ nndaā nncwji'n'maaⁿñê oo nncu'xeeⁿ 'u. Saa 'u je', ðljo' cwiluiindyu' na jeeⁿ ñe'cu'xeⁿ x'ia'?

**Ticatseit'maaⁿñe cheⁿnquii
ts'aⁿ cantyja chiuu nnts'aaⁿ**

¹³Candyeyo' ñ'oom na matsjoo luaa, 'o nn'aⁿ na quindu'yo': "Iocha luaa', nntsaaaya tsjoomwaa oo tsjoomwaa', jo' jo' nnc'ooⁿya cwii chu na nla'jndaa ndo' nndaā na nntantjooⁿ s'om." ¹⁴Ndo' meiⁿ cwe' ticaliu'to'yo' aa cwintando'yo' 'iochati. 'O matseijomna' cha'na nchquiuts'o na chjoowi'taⁿndyo na cwiwitquioo'na' xeⁿ jnda mana cwitsuna! ¹⁵O luaa maca'na' nndu'yo': "Xeⁿ Ty'oots'om l'ue ts'oom na ndicwaⁿ tandoo'tyaaya, quia jo' nl'aaya nmeiiⁿ oo nt'omcheⁿ." ¹⁶Saa 'o ncha l'uu ljo' cwindu'yo', 'o ndicwaⁿ cwilaneiⁿ'yo' ñ'ooms'a, ñ'oomscu, ndo' cha'tso ñ'oom na macwji's'añe oo na macwji'scuñe ts'aⁿ tia laxma'na'. ¹⁷Jo' chii meiⁿquia ts'aⁿ na mantyjii na cats'aa yuu na maty'iomyana', ndo' ticats'aa, maxjeⁿ jnaⁿ tseixmaⁿ tsaⁿñeeⁿ.

Waa na nnt'uiina' naⁿtya

5 iCandyeyo' ñ'oommeiiⁿ 'o naⁿtya! iCatyuee'yo' ndo' cala'xua'yo' cantyja na cwajndii nntjom'yo' na nlco'wi'na' 'o! ²Ee 'na' na tyandyo', jnda tei'ndaa'na', ndo' lia'yo' na jndati jnda tcwa' canty'ua. ³S'om cajaⁿ ndo' s'om

xuee 'naⁿ'yo' jnda t'oom ntsaana', ndo' joo tsaā'ñeeⁿ nntjei'yuu'ndyena' na tia na cwil'a'yo', ndo' nla'tyuii'ñ'e'na' 'o cha'xjeⁿ mach'ee chom. Ñejla't'ue'yo' 'naⁿ'yo' na ñ'eⁿ cwileityandyo' cwentaa' ndyumeiiⁿñe. ⁴S'om na tîcations'ua'yo' nn'aⁿ na ñel'a ts'iaaⁿ 'naⁿ'yo' cwiñequiana' jnaⁿ'yo' na tis'a cwil'a'yo'. Ndo' Ta Ty'oots'om jnda jñeeⁿ ñ'omndyuee na'ntjoom'yo' na ñel'a ts'iaaⁿ 'naⁿ'yo'. ⁵Nnom tyuaawaa jeeⁿ nei'ncoo' m'aⁿ'yo' ndo' cwil'a'yo' cha'xjeⁿ na 'o l'ue n'om'yo', cwila'ca'meiiⁿndyo' cha'cwijom quioo' na nntseicuee' ts'aⁿ. Ndo' jnda tue'ntyjo xuee na nncwje'yo'. ⁶Cwil'a'yo' na cat'uiiyeⁿ w'aancjo nn'aⁿ na tjaa jnaaⁿ hasta cwil'a'yo' na cwjena, ee na tjaa'na' ljo' ya nndaā nl'ana ñ'eⁿndyo'.

**C'om't'maaⁿndyo' n'om'yo' ndo'
calaneiⁿ'yo' nnom Ty'oots'om.**

⁷Jo' chii 'o nn'aⁿya na cwila'yu'yo' c'om't'maaⁿndyo' n'om'yo' hasta na nncwjee'nnda' Ta Jesucristo. Cha'xjeⁿ na t'maⁿ ts'om cwii ts'aⁿ na mach'ee ts'iaaⁿ jndaā, na xjeⁿ na tyjee'cheⁿ ndaalua' hasta xjeⁿ na nnma'cheⁿ na meiⁿ'nom'm na nlquie ntjoom'm. ⁸Mati 'o c'om't'maaⁿndyo' n'om'yo' ndo' cwintyje'tyeⁿ'yo', ee mandyoo' nncwjee'nnda' Ta Jesucristo. ⁹O nn'aⁿya, tila'ncjoo'ndyo' cheⁿncjo'yo' nacjoo nc'iaa'yo' cha tica'na' na nncu'xeⁿ Ty'oots'om 'o ee nqueⁿ cwiluiiñe na macu'xeeⁿ nn'aⁿ, ndo' mam'aa'c'eeñe na nnts'aaⁿ naljo'. ¹⁰O nn'aⁿya na cwila'yu'yo', c'om't'maaⁿndyo'

n'om'yo' cha'xjeⁿ nquiee profetas na tyoñequia ñ'oom' Ty'oots'om na jeeⁿ wi' tyotjoom. ¹¹Jaa manquiuuya na neiⁿnco n'om nn'aⁿ na cwinaⁿndye nawi' na cwiitjoom. 'O manquiu'yo' chiuu jnaⁿñe Job nawi' na tyotjoom ndo' manquiu'yo' chiuu s'aa Ty'oots'om ñ'eⁿñê na cwimacanda, ee Ty'oots'om matseiⁿooⁿoⁿ ljo' cwiitjooⁿya ndo' m'aaⁿ na wi' ts'oom jaa.

¹²Ñ'oom na macaⁿtyaya ndaa'yo' 'o nn'aⁿya, na tilcwi'yo' meiⁿ cañoom'luee, meiⁿ tyuaa ndo' meiⁿcwii nnom 'naⁿ, macanda candu'yo' na mayuu' ñ'oom na nquiu'yo' na mayuu' ndo' ñ'oom na nquiu'yo' na tiyuu', candu'yo' na tiyuu' jo' cha na tint'uii Ty'oots'om 'o cantyja 'naaⁿ jnaⁿyo'.

¹³Xeⁿ m'aaⁿ cwiindyoy' 'o na manchje nawi' juu, catseineiⁿ nnom Ty'oots'om. Ndo' xeⁿ m'aaⁿ ts'aⁿ na neiⁿnco ts'om cata luantsa. ¹⁴Xeⁿ m'aaⁿ cwiindyoy' 'o na wii', queeⁿñe nn'aⁿ na cwiluiitquiendye nnom tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ cha na cala'neiⁿ naⁿñeeⁿ nnom Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ, ndo' catty'oomndyena seitye nacjoom'm

ñequio xuee' Ta Ty'oots'om. ¹⁵Quia na cwilaneiⁿyo' nnom Ty'oots'om ñequio na cwilayu'ya n'om'yo' ñ'eⁿñê, nntsein'maaⁿ ts'aⁿ na wii', ndo' xeⁿ na seitjooñe tsaⁿñeeⁿ nnoom nntseit'maⁿ ts'oom juu. ¹⁶Jo' chii ticwiindyoy' 'o catjei'yuu'ndyoy' jnaⁿyo' ndaaⁿ nc'iaa'yo', cha na nn'maaⁿyo'. Ee ts'aⁿ na cwiluiiñe cantyja na maty'iomyana', quia matseineiⁿ nnom Ty'oots'om ñequio na jndaya ntyjii, jndye waa na nnts'aana'. ¹⁷Profeta Elías tyotseixmaaⁿ cha'xjeⁿ jaa nmeiⁿ, saa quia na seineiⁿ nnom Ty'oots'om ñequio na seicantyyaa'ya ts'oom na tcaaⁿ na ticua', ndyee chu waljoo' xcwe taticua'. ¹⁸Jnda jo' tcaⁿnnaaⁿaⁿ na cua', quia jo' s'aa Ty'oots'om na jnaⁿnnda'na' na tyowa' ndo' tue' ntjom.

¹⁹'O nn'aⁿya, xeⁿ ma'ndii cwiindyoy' 'o ñ'oom na mayuu', ndo' cwii x'iaaⁿaⁿ mach'ee na calcwe'nnaaⁿaⁿ, ²⁰caliu'yo', ts'aⁿ na nnts'aa na calcwe' ts'aⁿjnaⁿ nato na tijo'ndyoy', macwji'n'maaⁿñê tsaⁿñeeⁿ na nntsuuñe añmaaⁿ, ndo' mach'eeⁿ na jndye jnaaⁿ tsaⁿñeeⁿ matseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om.

Carta najndyee na seiljeii Pedro

Pedro seicwanoom carta na m'aⁿ nn'aⁿ na t'oom'ndye

1 Maja Pedro na cwiluiindyó apóstol, ts'aⁿ na majñom Jesucristo ts'iaaⁿ 'naaⁿ'aⁿ matseiljeiya ñ'oomwaa na matseicwanoⁿya juuna' ndaaⁿ 'o na jnda t'oom'ndyo', na m'aⁿ'yo' l'onda Ponto, Galacia, Capadocia, Asia ñ'eⁿ Bitinia, ²ndaaⁿ 'o na jaach'ee xuee tjeii'ñe Tsotyaaya Ty'oots'om 'o na laxmaⁿ'yo' cwentaaⁿ'aⁿ cha'xjeⁿ na seijndaa'ñê. Cantyja 'naaⁿ Espíritu Santo tqueⁿñooⁿ 'o na nlaxmaⁿ'yo' na calacanda'yo' jo noom ndo' na nlaxmaⁿ'yo' na lju' n'om'yo' ñequio niom! Jesucristo. Quiaa Ty'oots'om na candaⁿ'ya nnto'ñoom'yo' naya na matseixmaaⁿ ñequio na tjaa ñomtiuu c'om'yo' jo nnoom.

Cwicantyyjaa' n'ooⁿya na nntandoo'nnda'a

³Catseit'maaⁿñena' nquii Ty'oots'om na cwiluiñê Tsotye Ta Jesucristo cwentaaⁿya. Jom nc'e na jeeⁿ wi' ts'oom jaa jnda s'aaⁿ na cwiluiindyoxcoo nc'e na tando'xco Jesucristo. Cantyja 'naaⁿ jo' m'aaⁿya na cwicantyyjaa' n'ooⁿya na nndaaya na nntandoo'a.

⁴Cantyyja 'naaⁿ Jesucristo nnts'aa Ty'oots'om na nnto'ñoom'yo' juu na nnda'yo' na cwileiwe cañoom'luee na lju' tseixmaⁿ'na' na tijoom cwi'ndaa' meiⁿ xoc'uaana' cha'na ljaa'. ⁵Nc'e na cwilayu'ya n'om'yo' ñ'eⁿ Ty'oots'om mawañoom'm 'o ñequio najndei na matseixmaaⁿ. Nnts'aaⁿ na ljo' hasta ncuee na macanda quia na nleitquioo' na nncwji'n'maaⁿñê 'o.

⁶Nc'e na manqui'u'yo' na macwji'n'maaⁿñê 'o, t'maⁿ cwiquioo na neiⁿ'yo', meiiⁿ mach'eenaa' maniom jndye nnom nawi' na cwiwinom'yo' je'. Saa tiyo macaⁿ'na' na nntjom'yo' nmeiⁿ, ntyja nncwinomna'. ⁷Juu na cwila'yu'ya n'om'yo' matseijomna' juuna' cha'cwijom s'om cajaan, juuna' macaⁿ'na' na nncwinom'yo' nawi' cha nleitquioo' cwanti na jdana'. Juu na matseyu'ya ts'om ts'aⁿ na ya nncwinomna' nawi', jndati tseixmaⁿ jo' nchiiti s'om cajaan na cwintycwiina'. Ndo' naljo', juu na cwila'yu'ya n'om'yo', jnda teitquioo' na ya jlui'yo', quia na nncwjee'nnda' Jesucristo, nluii't'maⁿndyo' cantyyja 'naaⁿ juu jo'.

⁸O meiiⁿ tyoonty'ia'yo' jom, saa candya' n'om'yo' ñ'eⁿñê. Meiiⁿ na nchii cwinty'ia'ndaa'yo' jom, saa

nc'e na jom quit'maⁿ n'om'yo', mañequiaana¹ na t'maⁿ waa na neiⁿ'yo'. Meiⁿ tileicaliu'yo' cwaaⁿ ñ'oom na nndu'yo' na neiⁿ'yo'. Ndo' juu na neiⁿ'yo' matseit'maaⁿñena¹ Ty'oots'om. ⁹Ee nc'e na cwila'yu'yo' ñ'eⁿ Jesucristo, cwito'ñoom'yo' na macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om añmaⁿ naⁿ'yo'.

¹⁰Ncúee na teinom nquiee profetas na tyoñequia ñ'oom' Ty'oots'om cantyja 'naaⁿ na quia nluui, tyola'naaⁿna ñ'oom'm ndo' tcuu tcuu ñe'cala'noⁿna cantyja 'naaⁿ na nncwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ, ndo' nc'e naya na matseixmaaⁿ ñejlaneiⁿna cantyja 'naaⁿna'. ¹¹Nquii Espíritu na matseixmaⁿ Cristo na tyom'aaⁿ quii¹ n'omna, tyuaa¹ t'mo^on ndaaⁿ naⁿñeeⁿ nawi¹ na ntjom Cristo ndo' na ndaquia nntseit'maaⁿñena¹ juu. Tcuu tcuu tyol'ueena ñeeⁿ ts'aⁿ tsaⁿñeeⁿ na t'mo^on Espíritu ndaana ndo' cwaaⁿ xjeⁿ nncwjee¹. ¹²Naⁿñeeⁿ t'mo^on Ty'oots'om ndaana na tixocaluiiñe Cristo xjeⁿ na cwita'ndo' nquieena. T'mo^on ndaana na nnc'oom juu xjeⁿ na m'aaⁿ jaa. Jo' chii ndyumeiiⁿñe, ñequio na mateijndei Espíritu Santo na ñjom Ty'oots'om, cwíñe'quia nn'aⁿ ñ'oom naya ndaaⁿ'yo' cantyja 'naaⁿ Jesucristo. Jeeⁿ cajnda ñ'oom nayawaañe hasta matseiqueeⁿna' n'om ángeles na ñecala'noⁿna juuna¹.

**Ty'oots'om maqueeⁿñê
na c'ooⁿ na lju' n'ooⁿ**

¹³Queⁿtyeⁿ'yo' cantyja na cwila'tiuu'yo'. Cal'a' cheⁿncjo'yo' xjeⁿ na ñe'cwii n'om'yo'. C'om'yo' na ñe'cwii waa na quit'maⁿ n'om'yo'

cantyja naya na nnts'aa Ty'oots'om 'o quia na nndyonnda' Ta Jesucristo. ¹⁴Nc'e na cwiluiindy^o' ntseinda Ty'oots'om na cwila'candaⁿ'ndyo', catjei'ndyo' cantyja 'naaⁿ joo ts'iaaⁿ na ñejla'jomndyo' cwitjoocheⁿ na ta'jnaⁿ'yo' jom. ¹⁵Nquii Ty'oots'om na t'maaⁿ 'o cwiluiiñe na lju' ts'oom. Jo' chii mati 'o c'om'yo' na lju' n'om'yo' jo nnoom cantyja cha'tsoti na cwitsam'aⁿ'yo'. ¹⁶Ee teiyo teiljeii ñ'oom' Ty'oots'om na matsona': "Nc'e na ja cwiluiindy^o na lju' ts'ooⁿ'ya, mati 'o c'om'yo' na lju' n'om'yo'."

¹⁷Nc'e na cwilcwi'yo' Tsotye'yo' na nqueⁿ xocats'aaⁿ na neiiⁿ'eⁿ cwii ts'aⁿ saa cwiicheⁿ tineiiⁿ'eⁿ, jo' chii c'om'yo' na nquia'yo' jom yocheⁿ na m'aⁿ'yo' ljoñe cha'cwijom nn'aⁿ na cwe' cwiqeya. ¹⁸Juu na ñet'om'yo' cwitjoocheⁿ na jla'yu'yo' ñ'eⁿ Ty'oots'om na jeeⁿ cwe' ts'iaaⁿ'ndyo' jo', tjei'ñ'maaⁿñê 'o cantyja 'naaⁿna', joo jo' t'mo^on welo'yo' ndaaⁿ'yo'. Manquiu'jndaa'ndyo' na juu na tjei'n'maaⁿñê 'o, nchii ñjoml'ua juuna' ñequio 'naⁿ na cwindyue, cha'na s'om cajaⁿ oo s'om xuee, ¹⁹'o ñjoml'uandy^o' ñequio nioom' Cristo na jeeⁿ ndya' jnda, na tquiaañe cheⁿnqueⁿ na jla'cúee'na jom cha'cwijom cwii catsmaⁿ na cwíñe'quia nn'aⁿ na cwila't'maaⁿ'ndyena Ty'oots'om, na meiⁿ'cwii ticatseixmaaⁿ na ticandaⁿ'ñê, cha'cwijom catsmaⁿ na canchii'ñeñ'eⁿ. ²⁰Cwitjoocheⁿ na nlqueⁿ Ty'oots'om tsjoomnancue, saa jnda tqueeⁿ na nntjom Cristo na ljo'. Saa hasta ndyumeiiⁿ tquiaa Ty'oots'om na teitquioo'ñê cha nnteijndeiina¹ 'o. ²¹Je' cantyja 'naaⁿ

Jesucristo m'aⁿyo' na cwila'y^uyo' ñ'eⁿ Ty'o^ots'om. Manquiiyeeⁿ tquiaaⁿ na tando'xco juu jnda na tue', ndo' seit'maaⁿñê juu. Ndo' nc'e na ljo' cwila'y^uya n'om'yo' ñ'eⁿñê, ndo' cwicantyjaa' n'om'yo' jom.

²²Ndo' je', nc'e na cwito'ñoom'yo' ñ'oom na mayuu', jo' na lju' añmaaⁿyo' cha xcwee' n'om'yo' cwil'a'yo' na cwilawi' n'om'yo' nn'aⁿyo' na cwila'y^u!. Ndo' matsona' na c'om'yo' na wi' n'om'yo' cwii ndo' cwiindyo' ñequio na lju' n'om'yo' ndo' ñequio cha'waa na jnda'yo'. ²³Ee jnda tuiixcondyo' cwe' nchii cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na cwiwje. 'O jnda tuiixcondyo' cantyja 'naaⁿ ñ'oom' Ty'o^ots'om na wando', cwii na m'aaⁿ ndo' m'aaⁿ.

²⁴Ee ñ'oom' Ty'o^ots'om na seiljeii Isaías, matsona':

Cha'tsondye nn'aⁿ matseijomna' joona cha'cwijom tscó jnda^a. Ndo' juu na t'maⁿ na cwiluiindyena matseijomna' juuna' cha'cwijom ljaa' tscó jnda^a.

Saa quia na cwicaaⁿ tscó jnda^a, cwiquiaa ljaa'na',

²⁵saa ñ'oom' Ty'o^ots'om ticantycwii na m'aaⁿna'.

Ndo' juu ñ'oom'ñeeⁿ na tyoñequia nn'aⁿ ndaa'yo' tseixmaⁿna' ñ'oom na nlui'n'maaⁿndye añmaaⁿ nn'aⁿ.

2 Nc'e na luaa', catjei'ndyo' cantyja 'naaⁿ cwii cwii nnom natia, cha'tso na maquiun'na'na', cha'tso na we waa na mach'ee ts'aⁿ, cha'tso na cwila'taa' n'om nn'aⁿ nc'iaana, cha'tso na cwitio'ñ'oom nn'aⁿ nt'omcheⁿ. ²Cha'xeⁿ yo'ndaa na 'ndaandye cwil'ueena ndaatsuu'

tsondyeena, cjoo' n'om'yo' na cal'ue'yo' ndaatsuu ñequii' cantyja 'naaⁿ Espíritu, cha cantyja 'naaⁿ jo' nntsanajnda'yo' na laxmaⁿyo' nn'aⁿ na macwji'n'maaⁿñe Ty'o^ots'om, ³xeⁿ na aa mayuu'cheⁿ jnda cwiqueⁿyo' cwenta na jeeⁿ ya cwiluiiñe nqueⁿ na matsa'ntjoom 'o.

Cristo cwiluiiñe tsjo' na wando'

⁴Jo' chii cala'candyoo'ndyo' jo nnom nqueⁿ na cwiluiiñe tsjo' na wando', nqueⁿ na tjeii' nn'aⁿ cwenta na xocwil'ueñê, saa tjei' Ty'o^ots'om jom na l'ueñê ndo' jnda ntyjii jom.

⁵Ndo' mati 'o, na cwiluiindyo' ljo' na cwita'ndo', quiandyo' na mawil'uee'ñe Ty'o^ots'om 'o na cwiluiindyo' wats'om yuu na m'aaⁿ Espíritu, cwiluiindyo' cwii tmaaⁿ ntyee na lju' n'om, na cantyja 'naaⁿ Jesucristo cwila't'maaⁿndyo' Ty'o^ots'om, ts'iaaⁿ cantyja 'naaⁿ Espíritu na jeeⁿ cwijaawee' ts'oom.

⁶Ee naquii' ñ'oom' Ty'o^ots'om na teiljeii matsona':

Quii' tsjoom Sión maquaⁿya cwii tsjo' na tseixmaⁿna' tsjo' nquii' tsiaⁿtsjo' w'aa.

Matso Ty'o^ots'om:

Ja tjeii'a jom cwentaya ndo' jeeⁿ ndya' jnda cwiluiiñe;

Meiⁿñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na matseyu' ñ'eⁿñê,

tijoom xuee nnts'aana' na cwe' ts'iaaⁿndyo na ñentyjaa' ts'om jom.

⁷Cantyja 'naⁿ 'o na cwila'y^uyo' ñ'eⁿ nqueⁿ na cwiluiiñe tsjo'waa, jeeⁿ jnda cwiluiiñe saa cantyja 'naaⁿ joo nn'aⁿ na ticalayu' ñ'eⁿñê, matseicandaa'ñena' na matso ñ'oom' Ty'o^ots'om na teiljeii:

Juu tsjo' na tquiee' luañê na
 cwil'a w'aa,
 tseixmaⁿna' tsjo' nqui tsiaⁿtsjo'.
⁸Ndo' mati waa cwiicheⁿ ñ'oom na
 matseineiⁿna' cantyja 'naaⁿa':
 Jom matseijomna' cha'cwijom
 cwii tsjo' ty'a, cwii tsjo' na
 matseiquiaana' nn'aⁿ.
 Tquiaandyena ee tilañ'oomⁿdyena
 ñ'oom cantyja naaⁿaⁿ ee luaa'
 teijnoomna.

**Nn'aⁿ na cwiluiindy
 cwentaa' Ty'oots'om**

⁹Saa 'o cwiluiindy^o tmaaⁿ
 nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om
 cwentaaⁿaⁿ, cwii tmaaⁿ ntyee
 na cwindye'ntjom'yo' nnom
 nqueⁿ na tjacantyja cwiluiñê na
 matsaⁿntjoom, cwiluiindy^o nn'aⁿ
 cwii tsjoomnancue na lju' ts'om,
 cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na m'aⁿyo'
 cwentaaⁿaⁿ, nmeiiⁿ laxmaⁿyo' cha
 nntjei'yuuⁿdyo' na jeeⁿ t'maⁿ ts'iaaⁿ
 mach'eeⁿ ñ'eⁿndyo', nqueⁿ na t'maaⁿ
 'o na calui'yo' naquii' najaaⁿ ndo' na
 nlajomndyo' ñequio na neiⁿncoo'
 naxuee na cwiluiñê. ¹⁰Ñet'om'yo'
 na t'laxmaⁿyo' tmaaⁿ cwentaa'
 Ty'oots'om, saa je' je' cwila'xmaⁿyo'
 juuna'. Jaach'eeeti xuee t'caliu'yo'
 na candya' ts'oom 'o, saa je' je'
 cwiliu'yo' na ljo' jom ñ'eⁿndyo'.

**Xcwe c'om'yo' cha ndaa
 ndye'ntjom'yo' nnom Ty'oots'om.**

¹¹'O nn'aⁿya na jeeⁿ wi' ts'o^oya,
 nc'e na cwiluiindy^o cha'cwijom
 nn'aⁿ na cwe' cwiquieya, ndo'
 cwe' cwiwinom'yo' tsjoomnancue,
 macaⁿa ndaa'yo' na tañequiandyo'
 na joo na l'ue n'om seii'yo' na
 nnc'oochona' 'o xjeⁿ 'naaⁿna'.

¹²Xcwe c'om'yo' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ
 na tic'om nacje 'naaⁿ Ty'oots'om,
 ee na nl'a'yo' na ljo' meiiⁿ na tia
 ñ'oom cwilaneiⁿna nacjo'yo' na
 cha'cwijom tiann'aⁿndyo', nlqueⁿna
 cwenta naya na cwil'a'yo' ndo' xuee
 quia na nñequiana cwenta nnom
 Ty'oots'om, nla't'maaⁿndyena jom
 cantyja 'naⁿyo'.

¹³Ndo' cwe' nc'e na cwiluiindy^o
 cwentaa' nquii Ta Jesús, jo' chii
 catueⁿdyo'cje'yo' ndaa cha'tso nn'aⁿ
 na m'aⁿ n'iaaⁿ. Najndyee nnom
 nquii tsaⁿmaⁿts'iaaⁿt'maⁿ, ¹⁴ndo'
 mati ndaa nn'aⁿ na matsaaⁿaⁿ nacje
 'naaⁿaⁿ na cwic'eeⁿ n'iaaⁿ. Ee joona
 cwito'ñoomna ñ'oom na catu'xeⁿna
 nn'aⁿ na cwil'a natia. Ndo' mati
 cwila't'maaⁿndyena nn'aⁿ na cwil'a
 yuu na maty'iomyana'. ¹⁵Ee l'ue
 ts'om Ty'oots'om na cal'a'yo' yuu na
 maty'iomyana' cha cantyja 'naaⁿ jo'
 nntseicheⁿna' nn'aⁿ na tijndo' n'om
 na ntjeiⁿ ljo' cwil'a.

¹⁶'O cwiluiindy^o nn'aⁿ na jnda
 seicandyaañe Ty'oots'om naquii'
 natia. Saa ticala'tiuu'yo' na ljo' s'aaⁿ
 ñ'eⁿndyo' cha nncju'naaⁿñena' na
 nl'a'ti'yo' na ticaty'iomyana'. Cal'a'yo'
 cha'xjeⁿ na macaⁿna' na cal'a nn'aⁿ
 na cwiluiindy^o moso jo nnoom.
¹⁷C'om'yo' na cwila't'maaⁿndyo'
 cwii cwii ts'aⁿ cantyjati na matsona'.
 Mati c'om'yo' na jnda nquiu'yo'
 nn'aⁿ na cwila'yuu'. Cala't'maaⁿndyo'
 Ty'oots'om ñequio na jnda nquiu'yo'
 jom. Mati tsaⁿmaⁿts'iaaⁿ t'maⁿ,
 cala't'maaⁿndyo' jom.

**Juu na tjom Cristo na wi'
 t'maⁿ, luaa ma'moⁿna'.**

¹⁸'O na tyeⁿ m'aⁿyo' moso ndaa
 patrom 'naⁿyo', catueⁿdyo'cje'yo'

ndāa joona meiiⁿ aa ya nn'aⁿndyena oo aa tiann'aⁿndyena. ¹⁹Ee jeeⁿ ya cantyja 'naaⁿ ts'aⁿ quia mañequiaañe na ñecuaa na ticaty'iomyana' ljo' matjoom ee ntyjeeⁿ xcwe m'aaⁿ jo nnom Ty'oots'om. ²⁰Ee xeⁿ cwila'sei'na 'o nc'e cwii nnom na tia na jnda l'a'yo', çyuu waa naya 'naⁿyo' meiiⁿ na m'aⁿyo' na cwiljoya n'om'yo' na cwicacho'yo'? Saa xeⁿ cwila'quii n'om'yo' quia na cwicacho'yo' jnaaⁿ na l'a'yo' yuu na ya, luaa' jeeⁿ xcwe jo nnom Ty'oots'om. ²¹T'maⁿ Ty'oots'om 'o na caljoya n'om'yo' meiiⁿ na nntjom'yo' nmeiⁿ, ee teinom Cristo na wi't'maⁿ, cwii na nluii'ndyo' jom na ntsantyo'yo' 'naaⁿ nc'leeⁿ. ²²Ee meiⁿ cwii tîcatseitjooñê meiⁿ tîquinquiu'nn'aaⁿ. ²³Quia na jla'jnaaⁿ nn'aⁿ jom, tîtseilcweeⁿeⁿ ñ'oom jnaaⁿ ndāana. Quia na ta'wi'na jom, saa tîco'weeⁿeⁿ joona, cwe' ndiifnetoom ñequio l'o Ty'oots'om na xcwe macu'xeⁿ. ²⁴Ñequio seiiⁿeⁿ tjachom jnaaⁿya nacjoo' ts'oom'naaⁿ cha nla'xmaaⁿya l'oo jo nnom jnaⁿ ndo' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ nc'ooⁿya cha'xjeⁿ na maty'iomyana'. ²⁵Ee cwitjoocheⁿ na tajnaⁿyo' Cristo, ñeseijomna' 'o cha'na canmaⁿ na jnda tsuundyeyoo', saa je' na jnda l'cwe'yo' cantyja 'naaⁿ Cristo, mach'eeⁿ cwenta añmaaⁿyo' cha'xjeⁿ mateix'ee sto quioo'ñeeⁿ ndo' na mawañoom'm 'o.

Luaa matsona' na c'om
nn'aⁿ na jnda tunco

3 'O yolcu na m'aⁿ s'aa'yo',
mala'ti' catue'ndyo'cje'yo'

ndaana cha 'ñeeⁿ joona na tyoola'yu' ñ'oom naya 'naaⁿ Ty'oots'om, nc'oola'noⁿna na mayuu' juuna' nc'e na cwiqueⁿna' cwenta chiuu m'aⁿyo' joo ndaana meiiⁿ tyoondyo' ndaana, ²ee na cwiqueⁿna' cwenta na xcwe tsam'aⁿyo' jo ndaana ñequio na cwila't'maaⁿndyo'. ³Juu na cwilatycwi'ndyo' cantyja 'naⁿyo' til'a'yo' cwe' ñequio 'naⁿ na cwiwitquioo' cha'na cwila'tycwi'yo' soonqueⁿyo', 'naⁿ na tuiina' ñequio s'om cajan' oo liaa na jeeⁿ chjoom. ⁴'O calaxmaⁿyo' na tycwi'ndyo' naquii' n'om'yo', na juu na nei'ncoo'ndyo' xocantycwiina', na nleitquioo' jo' laxmaⁿyo' quia na ya nn'aⁿndyo' meiⁿ titsei'ndaa'na' 'o ljo' na cwitjom'yo'. ⁵Ee yolcu na tyom'aⁿ na tandyo xuee na tyoluiindyeyo' lju' n'om, maluaa' tyola'xmaⁿna, tyocantyyaa' n'omna Ty'oots'om ndo' tyotuee'ndyecjena ndāa s'aana. ⁶Maluaa' tyotseixmaⁿ Sara. Tyotseicandāa'ñê nnom Abraham, ndo' tsoom nnom saaⁿa Ta. ⁷Ndo' mati 'o naⁿnom na m'aⁿ l'cuu'yo', c'oom'ya n'om'yo' cantyja 'naaⁿna, cala't'maaⁿndyo' joona na ticwe'ntyjo' na jdana cha'na 'o, saa mati nc'e juu naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om na ñecwii xjeⁿ mañequiaaⁿ na laxmaⁿna na ticantycwii na cwita'ndo'na cha'xjeⁿ 'o. Luaa' cal'a'yo' cha tintseicu'na' na ñeeⁿ ñ'oom na cwitaⁿyo' nnoom.

Cwitjoom nn'aⁿ nawi' na
cwil'ana na maty'iomyana'

⁸Ndo' cha'tsondyo' c'om'yo'
ñequio nn'aⁿ na cwila'yu' na ñecwii

cwila'tiuu'yo' na jnda nquiu'yo'
 joona. C'om'yo' na wi' n'om'yo'
 cha'cwijom ñenquii ts'aⁿ ntseinda
 'o. Cal'a'yo' na jndati nquiu'yo'
 nt'omcheⁿ ñequio na nty'iaandyo'
 ñ'eⁿndyena. ⁹Ts'aⁿ natia mach'ee
 'o, tilalcwe'yo' nawi' nacjoo'
 tsaⁿñeeⁿ. Xeⁿ na matseijnaaⁿaⁿ 'o,
 'o tila'jnaⁿ'yo' jom. 'O cwiicheⁿ ljo
 cal'a'yo', cataⁿ'yo' na catio'naaⁿñe
 Ty'oots'om ts'aⁿ na nmeiⁿ
 mach'ee, ee jnda seijndaaⁿñe na 'o
 nnto'ñoom'yo' na nntio'ñaanⁿñe 'o.
¹⁰Ee waa ñ'oom' Ty'oots'om na
 teiljeii na matsona':

Meiⁿquia ts'aⁿ na ñe'c'oom na ya
 quii'ntaaⁿ nc'iaa',
 xeⁿ ntyjaa' ts'om na cha'tso
 xuee na wando' nnc'oom na
 neiiⁿ,
 quia jo' cats'aañe cheⁿnquii xjeⁿ
 tsaa.
 Tantseineiⁿ ñ'oom na tia, meiⁿ
 tañe'quiaañe na nntseineiⁿ
 cantu.

¹¹Cwjiⁿñe cantyja 'naaⁿ natia,
 cats'aaⁿ yuu na ya,
 cal'ueeⁿ na caljoyaandye nn'aⁿ
 ñ'eⁿ nc'iaana.

Queⁿñe na cats'aaⁿ naljo'.

¹²Ee maqueⁿ Ty'oots'om cwenta
 nn'aⁿ na cwiluiindy
 cwentaaⁿaⁿ,
 ndo' mañeeⁿ ñ'oom na
 cwilaneiⁿna nnoom,
 saaⁿ nn'aⁿ na cwil'a natia, m'aaⁿ
 nacjoo naⁿñeeⁿ.

¹³Ee xeⁿ ñequii'cheⁿ cwil'a'yo' na
 ya, ¿ñeeⁿ nndaⁿ nnts'aa nawi'ñe
 ñ'eⁿndyo'?

¹⁴Saaⁿ meiⁿ xeⁿ cwiwinom'yo'
 nawi' na jnda l'a'yo' naya,
 matio'naaⁿñe Ty'oots'om 'o. Meiⁿ

ncwii ts'aⁿ tinc'om'yo' na nquia'yo'
 juu, tila'catyundyo'. ¹⁵O naquii'
 n'om'yo' cala't'maaⁿndyo Cristo
 na cwiluiñe na matsaⁿntjoom
 'o. Ñequii'cheⁿ c'omc'eendyo' na
 nt'o'yo' nnom ts'aⁿ na mawax'ee
 chiuu waa na cwicantyjaa' n'om'yo'
 jom, ¹⁶c'om'yo' cha'xjeⁿ na
 macaⁿna' cha meiⁿcwii ñomtiu
 tacandii' nquiu'yo' cha joo nn'aⁿ
 na tia cwilaneiⁿna cantyja chiuu
 cwitsaam'aⁿ'yo' na cwilayu'yo' ñ'eⁿ
 Cristo, nc'omna na jnaaⁿna cantyja
 'naaⁿ ñ'oom na cwilaneiⁿna.

¹⁷Ee xeⁿ na l'ue ts'om Ty'oots'om,
 yati na co'wi'na' ts'aⁿ nc'e mach'ee
 yuu naya, nchiiti na co'wi'na' juu na
 mach'ee natia. ¹⁸Cristo ñejom tjoom
 nawi' nc'e jnaaⁿ jaa, tacaⁿna' na
 cue'nnaaⁿaⁿ. Jom na ticatseixmaaⁿ
 jnaⁿ tueeⁿeⁿ cwentaa jaa nn'aⁿ
 jnaⁿ, cha nndaⁿ nncwjaaⁿñe jaa
 cwentaa' Ty'oots'om. Cantyja 'naaⁿ
 seiⁿeⁿ tueeⁿeⁿ, saaⁿ nc'e espíritu
 'naaⁿaⁿ tando'xcoom. ¹⁹Ndo'
 cantyja 'naaⁿ espíritu na tseixmaaⁿ,
 tjanquiaaⁿ ñ'oom ndaaⁿ espíritu
 'naaⁿ l'oo na m'aⁿ jnaⁿ, ²⁰na joona
 xuee'ñeeⁿcheⁿ ñeja'tjoondyena
 yocheⁿ na tyom'aaⁿ Noé.
 Xjeⁿñeeⁿ tyomeiⁿndoo'nty'iaañe
 Ty'oots'om na calcwe' n'omna'
 yocheⁿ na tjalui w'aandaa, na
 cantyja 'naaⁿ juuna' ñe'ñeeⁿ ts'aⁿ
 jlui'n'maaⁿñe naquii' ndaatioo'ñeeⁿ.
²¹Ndaatioo'ñeeⁿ matseijomna'
 juu ndaa na cwiwits'oomndyo,
 na cantyja 'naaⁿ jo' laxmaaⁿya
 nn'aⁿ na cwilui'n'maaⁿndyo je'. Na
 cwiwits'oomñe ts'aⁿ tica'moⁿna'
 cantyja 'naaⁿ na nlju'ñe, cantyja
 'naaⁿ juuna' ma'moⁿna' na macaⁿ
 ts'aⁿ na tic'oom na m'aaⁿ m'aaⁿ

ts'oom jo nnom Ty'oots'om ndo' na tseixmaⁿ ts'aⁿ na cwilui'n'maaⁿñe nc'e na tando'xco Jesucristo.

²²Tjalcweeⁿeⁿ cañoom'luee ndo' wacatyeeⁿ ntyjaa' ts'o Ty'oots'om ntyjaya yuu cwituee'ndyecje cha'tso ángeles ñequio nt'omcheⁿ nnom na cwiluiitquiendye ndo' m'aⁿ nt'omcheⁿ na waa na jnda la'xmaⁿ.

Candyä'ntjooⁿya cantyjati naya na cwicandaaya nnom Ty'oots'om

4 Jo' chii, cha'xjeⁿ na tco'wi'na' Cristo ñequio seiiⁿeⁿ, mati 'o la'xmaⁿ'yo' na ñnequiandyo' na co'wi'na' 'o, ee ts'aⁿ na maco'wi'na' juu ñequio seii', jnda ty'ioo'ñê na ñe'queⁿ jnaⁿ xjeⁿ jom, ²cha cantyjati xuee na wañoom'm nnc'oom cha'xjeⁿ na l'ue ts'om Ty'oots'om, nchii cha'xjeⁿ na queeⁿ ts'om seii' ts'aⁿ. ³Tco xuee na ñel'a'yo' cha'xjeⁿ cwil'a nn'aⁿ na tic'om nacje 'naaⁿ Ty'oots'om, ñel'a'yo' natia na cwil'a naⁿñeeⁿ, tyom'aⁿ'yo' na queeⁿ n'om'yo' nt'omcheⁿ, ñejla'xmaⁿ'yo' nn'aⁿ candyee, tyocwa'jndoo'ndyo' ndo' tyowe'yo', ndo' tyola't'maaⁿ'ndyo' joo na cwe' nn'aⁿ l'a. ⁴Saa je' nc'e na ticalajomndyo'ti'yo' ñequio na mawinom'na' natia na cwil'a naⁿñeeⁿ, jo' matseñ'eeⁿñena' joona ndo' tia ñ'oom cwilaneiⁿna cantyja 'naⁿ'yo'. ⁵Saa ncue'ntyjo xjeⁿ na nlcaⁿ'na' na ñnequiiana cwentá nnom Nqueⁿ na m'aaⁿc'eeñê na nncu'xeeⁿ nn'aⁿ na cwita'ndo' ndo' nn'aⁿ na jnda tja. ⁶Jo' chii ndaa l'oo jnda teineiⁿ ñ'oom Ty'oots'om cha cha'xjeⁿ jom wanoom'm, mati ndaa nnta'ndo'na meiiⁿ jnda tu'xeⁿ'ndyena cha'xjeⁿ cwitu'xeⁿ'ndye cha'tso nn'aⁿ.

⁷Jnda wjaawindyoo' na nntycwii cha'tso. Nc'e na ljo' catjei'ya'yo' cwentá chiuu cwitsam'aⁿ'yo', ndo' calaneiⁿ'yo' nnom Ty'oots'om ñequio na xcweeⁿ n'om'yo'. ⁸Ndo' na t'maⁿ'ti c'om'yo' na xcwee na m'aⁿ'yo' na jnda nquiu'yo' nc'iaa'yo' na cwilayu' ee quia na m'aaⁿ ts'aⁿ na jnda ntyjeeⁿ x'iaaⁿ'aⁿ, matseit'maⁿ'ya ts'oom ts'aⁿ na matseitjooñe nnoom. ⁹Cateix'ee'yo' nn'aⁿ na cwe' cwiquieya l'a'yo', meiⁿ tila'ncjoo'ndyo' ñ'eⁿ'ndyena. ¹⁰Cwii cwiindyoo' cwicanda'yo' cwii nnom na ndaa nl'a'yo' ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om. Cha'xjeⁿ mach'ee cwii ts'aⁿ na matoⁿ ts'iaaⁿ, jo' cwil'uee'ndyo'ya'yo' jndye nnom naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om. ¹¹Xeⁿ macandaa' ts'aⁿ na catseineiⁿ, ñ'oom na mañequiaaⁿ cats'aana' cha'cwijom nquii Ty'oots'om matseineiⁿ. Xeⁿ macandaa' ts'aⁿ na mateijneiⁿ nn'aⁿ, cats'aaⁿ naljo' ñequio najndeiⁿ na matseixmaaⁿ na mañequiaa Ty'oots'om. Cha'tso na cwil'a'yo' cal'a'yo' juuna' cha caluiit'maⁿñe Ty'oots'om nc'e Jesucristo, ee jom tseixmaaⁿ na caluiit'maⁿñê, ticantycwii najndeiⁿ na matseixmaaⁿ. Amén.

Xeⁿ cwita'wi' nn'aⁿ 'o, nmeiiⁿ cal'a'yo'

¹²O nn'aⁿ'ya na cwila'yu'yo', tints'aana' na tileicala'noⁿ'yo' cantyja 'naaⁿ juu na wi' na cwiwinom'yo' na juuna' matseijomna' cha'cwijom mawinom ts'aⁿ quii' chom, tinc'oom' n'om'yo' na juu jo' t'maⁿ waa na cwichui'na' ñequio na cwitjoom nt'omcheⁿ nn'aⁿ. ¹³Nchii jo' na nl'a'yo'. 'O c'om'yo' na neiⁿ'yo' na cwitjom'yo' na ljo' ee

cantyja 'naaⁿ jo' cwilajomndyo' na tco'wi'na' Cristo cha mati candaā' na neiⁿ'yo' quia na nleitquioo'ñê na nluuit'maⁿñê. ¹⁴Xeⁿ na cwitio'ñ'oom nn'aⁿ 'o ee na cwiluiindy'o' cwentaa' Cristo matio'naaⁿñê Ty'oots'om 'o. Mach'eeⁿ na ljo' ee nquii Espíritu na cwiluiñê m'aaⁿ naquii' n'om'yo'. Mayuu' na cwilaneiⁿna ñ'oom ntjeiⁿ nacjoo' Cristo sãa cwiluiit'maⁿñê cantyja 'naⁿ'yo'. ¹⁵Xeⁿ na m'aaⁿ cwiindy'o' 'o na wi' matjom, nchii cats'aana' na ljo' nc'e na seicuee' ts'aⁿ, oo na mach'uee, oo cwiicheⁿ nnom natia, meiⁿ nchii nc'e na matiiñê cwii nnom ñ'oom 'naaⁿ cwiicheⁿ ts'aⁿ. ¹⁶Sãa xeⁿ maco'wi'na' 'u nc'e na matseijomndyu' ñequio Cristo, ticatsona' na c'oom' na jnaⁿ, 'u catseit'maaⁿndyu' Ty'oots'om na matjom' naljo'.

¹⁷Ee jndaⁿ tue'ntyjo xjeⁿ na juu na macu'xeⁿ Ty'oots'om nn'aⁿ nnaⁿna quii'ntaaⁿ jaa na laxmaaⁿya nn'aⁿ 'naaⁿ'aⁿ. Ndo' xeⁿ manaⁿna' ñequiondyo jaa majndeiticheⁿ nn'aⁿ na tilacandãaⁿndye ñ'oom'm. ¹⁸Ndo' xeⁿ nc'uaa' nluin'maaⁿndye nn'aⁿ na maqueⁿna' joo na tjaa jnaⁿ laxmaⁿ, ¿chiiuu nluiiyyu na nluin'maaⁿndye nn'aⁿ na tia nn'aⁿndye ñequio nn'aⁿ jnaⁿ? ¹⁹Jo' chii nn'aⁿ na wi' cwitjoomna nc'e na l'ue ts'om Ty'oots'om, ñecwitco cal'ana na maty'iomyana', ndo' catioona añmaaⁿna l'o Ty'oots'om na s'aa jooa, ee cwiluiñê na mayom'm.

Ñ'oom na matseijndo'na' n'om
nn'aⁿ cwentaa' Ty'oots'om

5 Nnc̄o na cwiluiitquiendyo,
waa na ñe'catseijndo'a n'om'

'o na cwiluiitquiendyo' quii' ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ, ja na ndoo'nooⁿ na wi't'maⁿ na teinom Cristo, ndo' na mati nntseijomndyo' na nluuit'maⁿñê quia na nndyonnaaⁿ'aⁿ ndo' mati 'o. ²Nn'aⁿ na cwiluiindy'e canmaⁿ ntsmeiⁿ Ty'oots'om cal'a'yo' cwentajooa, nchii ñequio najndeina' na nl'a'yo' ts'iaaⁿñeeⁿ, meiⁿ nchii na queeⁿ n'om'yo' s'om, sãa ñequio na xcwee'ya n'om'yo' cha'xjeⁿ nquii Ty'oots'om l'ue ts'oom, ³Ty'oots'om ty'ioom ts'iaaⁿ 'o, meiⁿ nchii nlqueⁿndyo' na nluuit'maⁿndyo' ndaaⁿ joo nn'aⁿ na cwilayu'. 'O xcweya c'om'yo' jo ndaana cha nndaā nluui'ndyena 'o. ⁴Ndo' na luaa', nqueⁿ na cwiluiitquieñê na mateix'eeⁿ tmaaⁿ cwentaaⁿ'aⁿ, quia na nndyonnaaⁿ'aⁿ, nnts'aaⁿ na nnto'ñoom'yo' cwii corona na tijoom nc'uaana' na cantyja 'naaⁿ jo' nntseit'maaⁿñena' 'o.

⁵Ndo' mati 'o nn'aⁿ na cjeti m'aⁿ'yo', catue'ndyo'cje'yo' ndaaⁿ nn'aⁿ na cwiluiitquiendye naquii' ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om. Matsona' na cha'tsondyo'ñ'eⁿ'yo' catue'ndyo'cje'yo' ndaaⁿ nc'iaa'yo' na cwila'yu' ñequio na nioom' n'om'yo', ee waa ljeii na matsona':

M'aaⁿ Ty'oots'om nacjoo nn'aⁿ
na cwitjeii's'andye,
cwitjeii'l'cundy'e,
sãa ndaaⁿ nn'aⁿ na
cwituee'ndyecje mañequiaaⁿ
naya na matseixmaaⁿ.

⁶Jo' chii catue'ndyo'cje'yo' nacje 'naaⁿ ts'o Ty'oots'om na tjacantyja najndeii cwiluiñê cha quia nncue'ntyjo xjeⁿ ntyjeeⁿ nntseit'maaⁿñê 'o. ⁷Catue'yo'

nacjoo' nqueⁿ cha'tsoñeⁿ na matseiñ'eeⁿñena' 'o ee m'aaⁿ m'aaⁿ ts'oom 'o.

⁸C'om'yo' na jndō' n'om'yo' ndo' cal'a'yo' cwentā, ee m'aaⁿ tsaⁿjndii na jnoom'm 'o. Matseijomna' jom cha'cwijom catsiaⁿ liom na manom manomyo' na mal'ueyo' quioo' na nlquiiyo'. ⁹Calajnda'yo' na cwitsa'yo' nacjoom'm ñequio na cwila'yu'ya ñ'om'yo' ñ'eⁿ Ty'oots'om ee manquii'yo' na cha'waa tsjoomnancue nquiee nn'aⁿ'yo' na cwila'yu', maljoyu na wi' cwiwinomna cha'xjeⁿ na cwitjom'yo'. ¹⁰Ndo' ndanquia cwantindyo xuee na cwiwinom'yo' nawimeiiⁿ, manquiiiti Ty'oots'om nnts'aaⁿ na laxmaⁿ'yo' na candāa'ndyo', na nncwintyje'tyeⁿ'yo' cantyja 'naaⁿ'aⁿ, na nc'om'yo' na jnda'yo' jo nnoom, na tjaa'naⁿ na cwii nntseits'eiina' 'o. Nnts'aaⁿ na nmeiiⁿ nc'e naya na matseixmaaⁿ na m'aaⁿ na candya' ts'oom 'o. Jnda' maqueeⁿñê 'o na nla'jomndyo' yuu na caxuee na ticantycwii na cwiluiiñê nc'e

Jesucristo. ¹¹Ñenqueⁿ tintycwii na tseixmaaⁿ najneiⁿ na catsa'ntjoom. Amén.

Matseicwanom Pedro na xmaⁿndye nn'aⁿ na cwila'yu'

¹²Mateijndeiī Silvano ja na teiljeii carta chjoowaañe. Macwjii'a cwentā na cwiluiiñê ts'aⁿ na matseyu' na xcwee' ts'oom. Cantyja 'naaⁿ juuna' mañequiaya na t'maⁿ n'om'yo' ndo' macwji'yuu'ndyo na juu naya na matseixmaⁿ Ty'oots'om, cwiluiiñena' na mayuu'.

¹³Tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ na m'aⁿna Babilonia, na ljo'yu macwjeeⁿ'eⁿ joona cwentaaⁿ'aⁿ cha'xjeⁿ macwjeeⁿ'eⁿ 'o, cwila'cwanomna na xmaⁿndyo'. Ndo' mati maljo' mach'ee jndaaya ti'Marcos. ¹⁴Cwii cwiindyo' ñequio luee'yo' quia'yo' na xmaⁿndye ntyjee'yo'.

Ndaa' cha'tsondyo' na laxmaⁿ'yo' cwentaa' Cristo, quiaa Ty'oots'om na nnto'ñoom'yo' na meiⁿcwii ñomtiu tinc'om'yo' jo ndāaⁿ.

Carta na jndá we na seiljeii Pedro

Carta na seicwanom Pedro ndaá nn'aⁿ na cwilayu'

1 Ja Simón Pedro cwiluiindyó moso 'naaⁿ Jesucristo ndo' apóstol na majñoom na mañequiaya ñ'oom naya ndaa nn'aⁿ. Matseiljeiya ndo' matseicwanoⁿya cartawaañe ndaa 'o na mati laxmaⁿ'yo' juu na cwila'yuy'a n'om'yo' cha'xjeⁿ já, na juu jo' jeeⁿ ndya' jnda tseixmaⁿ'na'. Laxmaⁿ'yo' juuna' nc'e nquii Ty'oots'om na cwila't'maaⁿndyo ñequio Jesucristo na macwji'n'maaⁿñê jaa cwiluiñê na maty'iomyana'. ²Nc'e na cwita'ljnaⁿ'yo' Ty'oots'om ñequio Jesús na cwiluiñê na matsa'ntjoom jaa, cwijndye naya na cato'ñoom'yo' na la'xmaⁿ'na ñequio na tjaa ñomtiuu c'om'yo' jo ndaana.

Jndaa' chiuu l'ue ts'om Ty'oots'om na calaxmaaⁿ jaa

³Nquii Ty'oots'om, cantyja 'naaⁿ najndeii na cwiluiñê, mañequiaaⁿ na cwicandaaya cha'tso na macaⁿ'na' jaa cha ndaa nnc'oⁿya jo nnoom ndo' cha ndaa nlajomndyo cantyja na cwiluiñê. Mach'eeⁿ na ljo' nc'e nqueⁿ na maqueeⁿñê 'o na jeeⁿ ndya' t'maⁿ cwiluiñê ndo' mati ñequio cha'tso naya na t'maⁿ na

mach'eeⁿ. ⁴Cantyja 'naaⁿ nmeiⁿ', jnda tquiaaⁿ ñ'oom ndaaya chiuu na nnts'aaⁿ, na joo ñ'oom'ñeeⁿ jeeⁿ jnda laxmaⁿ'na', cha cantyja 'naaⁿ jooⁿ' 'o ndaa ntsalajomndyo' na jom Ty'oots'om teincooñe ndo' cha ndaa nndyaandyo' natia na cwajndii na chuu tsjoomnancue na matseiqueeⁿ'na' ts'om ts'aⁿ.

⁵Nc'e na luaa', juu na cwilayu'ya n'om'yo', macaⁿ'na' na c'om'yo' na xcwe cantyja 'naⁿ'yo' ñequio nn'aⁿ, ndo' ñequio juu jo' c'om'yo' na xcwe cala'noⁿ'yo', ⁶ndo' quia cwilaxmaⁿ'yo' jo' c'om'yo' na queⁿndyo' cheⁿncjo'yo' xjeⁿ, ndo' ñequio juu jo', c'om'yo' na nioom'cheⁿ n'om'yo', ndo' ñequio juu jo', quiandyo' na nleitquioo' na m'aⁿ'yo' cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om, ⁷ndo' quia laxmaⁿ'yo' jo', c'om'yo' cha'xjeⁿ ñequii ts'aⁿ ntseinda, ndo' na ljo', c'om'yo' na jnda nquiu'yo' nn'aⁿ.

⁸Ee xeⁿ cwila'xmaⁿ'yo' cha'tso nmeiⁿ ndo' cwileijndye jooⁿ' cantyja 'naⁿ'yo', xocats'aana' na ticwil'uendyo' meiⁿ ticwe' ts'iaaⁿndyo na cwilaxmaⁿ'yo' cwentaa' Ta Jesucristo. ⁹Saa' ts'aⁿ na ticatseixmaⁿ nmeiⁿ, cwiluiñê ts'aⁿ na tsá manty'iaa' oo nchjaaⁿ. Jnda tsuu' ts'oom na seilju' Ty'oots'om

jom jnaaⁿaⁿ na ñeseixmaaⁿ. ¹⁰Jo' chii 'o nn'aⁿya na cwila'yuyoyo' ñ'eⁿ Ty'oots'om nc'e na tqueeⁿñê 'o ndo' tjeiiñê 'o cwentaaⁿaⁿ, cjoo' n'om'yo' na calaxmaⁿ'yo' nmeiⁿ, ee xeⁿ na nmeiⁿ cwil'a'yo' quia jo' tijoom nntseilcwe'tya'na' 'o cantyja 'naaⁿaⁿ. ¹¹Ndo' xeⁿ nmeiⁿ n'l'a'yo', jeeⁿ tinc'uaa' ññequiaaⁿ na nntsaquiee'ndyo' yuu na ticantycwii na matsa'ntjom nquii na tjacantyja na t'maⁿ cwiluiiñe ndo' na macwji'n'maaⁿñe jaa, juu Ta Jesucristo.

¹²Jo' chii ñequii'cheⁿ na matseilcwii'ndyo ñ'oommeiⁿ ndaa'yo' meiiⁿ na manquii'ya'yo' jooa' ndo' mantyjiiya na 'o m'aaⁿ'tyeⁿ n'om'yo' ñ'oom na mayuu' na jnda to'ñoom'yo'. ¹³Ee maxjeⁿ ntyjii na maty'iomyana' na matseilcwii'ndyo ñ'oommeiⁿ ndaa'yo' yocheⁿ na wa'ndo'a. ¹⁴Ee ntyjiiya na mawaxjeⁿ na nnc'io, cha'xjeⁿ t'moⁿ Ta Jesucristo nooⁿ. ¹⁵Saa nnts'aa cha'tso na nndaã nnts'aa cha meiiⁿ na jnda ty'io nncjaañjoom' n'om'yo' ñ'oommeiⁿ.

**Ñ'eⁿ Pedro quia seit'maaⁿñe
Ty'oots'om Jesucristo**

¹⁶Quia na t'mooⁿyaⁿ ndaa'yo' cantyja 'naaⁿ najndeii na matseixmaⁿ Jesucristo na cwiluiiñe na matsa'ntjoom jaa, ndo' cantyja 'naaⁿ na nntseixmaaⁿ quia na nndyonnaaⁿaⁿ, nchii cwe' cuento ñ'oom'ñeeⁿ, ee jndoo'ndaayâ na tjacantyja na t'maⁿ seit'maaⁿñe Ty'oots'om jom. ¹⁷Ee nty'iaandaayâ xjeⁿ na nquii Tsotyaaⁿ Ty'oots'om t'maⁿ seit'maaⁿñe jom, tso: "Luaa nquii ti'Jndaaya na jeeⁿ

candya' ts'ooⁿya jom, ñ'eⁿ jom jeeⁿ neiⁿya." ¹⁸Mancjootyaayâ jndyaayâ ñ'oom'ñeeⁿ na tso na jnaⁿna' nandye cañoom'luee, xjeⁿ na t'ooⁿyaⁿ ñ'eⁿñê sjo'ñeeⁿ na lju' tseixmaⁿna'.

¹⁹Ndo' mati waa na cwileiñ'ooⁿya na majndaa'ya, juu ñ'oom na tyolaneiⁿ profetas na tyoñequia ñ'oom' Ty'oots'om tandyo xuee, 'o jeeⁿ xcwe n'l'a'yo' xeⁿ cwilañ'oom'ndyo' ñ'oom'ñeeⁿ na laxmaⁿna' cha'cwijom lámpara na matseixueeñena' yuu na jaaⁿñe, hasta nquii na cwiluiiñe caxjuuncoo matseixueeñe naquii' n'om'yo'. ²⁰Saa najndyee macaⁿna' na catsei'noⁿ ts'aⁿ na tjaaⁿnaⁿ cwii ñ'oom' Ty'oots'om na teiljeii nc'e na seijndaa'ñe nquii na seiljeii juuna', ²¹ee profetas na tyoñequia ñ'oom cantyja 'naaⁿ 'naaⁿ na quia nluii, tîcalaneiⁿna chiuu tyom'aaⁿ n'om nquieena. Jooa tyolaxmaⁿna nn'aⁿ na tyolaneiⁿ cwentaa' Ty'oots'om chiuu t'moⁿ Espíritu Santo ndaãna.

**M'aⁿ nn'aⁿ na tiyuu' ñ'oom cwit'mooⁿ
(Judas 4-13)**

2 Mati tiempo'ñeeⁿ tyom'aⁿ profetas na tiyuu' ñ'oom tyoñequia ndaaⁿ nn'aⁿ Israel, ndo' majo'ti nnts'aana' quii'ntaaⁿyo'. Jooa cwe' nty'iu nt'mooⁿna ñ'oom na nntsei'ndaa'na' 'o, hasta nluena na tiyuu' ñ'oom cantyja 'naaⁿ nqueⁿ na macwji'n'maaⁿñê jooa, ndo' na luaa' n'omna tyuaa' nnt'uiiwi'na' jooa. ²Jndye nn'aⁿ nla'jomndye natia na jeeⁿ wi' laxmaⁿna, ndo' jnaaⁿ na luaa' laxmaⁿ naⁿñeeⁿ, tis'a ñ'oom ncwineiⁿ cantyja 'naaⁿ ñ'oom naya 'naaⁿ Ty'oots'om. ³Nc'e

na jeeⁿ queeⁿ n'omna s'om, jo' na n'l'ana nawi' 'o ñequio ñ'oom na cwit'mooⁿ na ndaa'yo' na tiyuu' saa Ty'oots'om teiyo seijndaa'ñê na nnt'uiityeⁿ na' jooa, ndo' maxjeⁿ nluui cha'xjeⁿ na jndā seijndaa'ñê.

⁴Ee ángeles na l'a jnaⁿ tîcatseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om. Tiom jooa naquii' b'io yuu na jaaⁿñê, na chu'tyeⁿndyena l'uaancjo na caljoo'ndyetyeⁿ na jo' jo' na nncwindoo'na hasta quia na nncu'xeeⁿ cha'tso. ⁵Meiⁿ nn'aⁿ na tyom'aⁿ tsjoomnancue teiyo, tîcatseit'maⁿ ts'om Ty'oots'om jooa quia seiquiom ndaalua'nty'a nacjooa na tia nn'aⁿndyena. Mandā tjei'n'maaⁿñê Noé, ndi ñ'eeⁿ ntquieeⁿ nn'aaⁿ tsaⁿñeeⁿ. Jom tsaⁿ na tyoñequiaa ñ'oom ndaaⁿ nn'aⁿ na c'omna cantyja na maty'iomyana'. ⁶Ndo' mati seijndaa'ñê Ty'oots'om na tyuii' tsjoom Sodoma ñ'eⁿ Gomorra na tco ñ'eⁿna' cwe' tsjaa' ndiina'. S'aaⁿ na ljo' cha na m'mooⁿna' ndaaⁿ nn'aⁿ na quia nnc'om na tal'ana cha'xjeⁿ tyol'a naⁿñeeⁿ. ⁷Saa seicandyaañê Lot na tyom'aaⁿ tsjoomñeeⁿ ee tyotseixmaⁿ cantyja na maty'iomyana'. Tyotseindaa'na' ntyjeeⁿ na tyonty'iaaⁿ na cwajndii natia na tyol'a naⁿñeeⁿ. ⁸Juu Lotñeeⁿ tyoluiñê cantyja na maty'iomyana'. Jo' chii 'io ndi 'io tyotseindaa'na' ntyjeeⁿ na tyonty'iaaⁿ ndo' tyoñeeⁿ cha'tso nnom natia na tyol'a naⁿñeeⁿ. ⁹Jo' chii nn'aⁿ na cwiñequiandyen'eⁿ cantyja na l'ue ts'om Ty'oots'om, mantyjiiñdaa'ñê chiuu nntseicandyaañê ts'aⁿ quia na maqueⁿna' xjeⁿ juu. Ndo' mati nn'aⁿ na cwiñequiandyen'eⁿ cantyja 'naaⁿ

natia, nljoo'ndyena nacje 'naaⁿ nawi' na nt'uiityeⁿna' jooa xuee na nntu'xeⁿndye nn'aⁿ.

¹⁰Maluaa' nnts'aaⁿ ñequio nn'aⁿ na cwe' cwiñequiandyeto cantyja na neiⁿncō nquiu nn'aⁿ tsjoomnancue, ndo' na ticuee' n'omna na nntsā'ntjom Ta Jesús jooa. Tjaa na matseicaty'uena' jooa na cwiñequiandyetona cantyja na l'ue n'om nquieena. Meiⁿ tinquiaana na nluena cwii ñ'oomntjeiⁿ nacjoo joo na jndati na t'maⁿ cwiluiindyen'eⁿ na m'aⁿ yuu na jeeⁿ neiⁿncō, ¹¹saa wandyo' waa cantyja 'naaⁿ ángeles ee meiiⁿ na jndatina ndo' t'maⁿti laxmaⁿna, saa tiquilal'jnaaⁿna joo na jeeⁿ t'maⁿ cwiluiindyen'eⁿ jo nnom nquii na matsa'ntjom.

¹²Saa joo nn'aⁿ na tiyuu' ñ'oom na cwiñequia matseijomna' jooa cha'cwijom quioo' na tijndo' n'om. Ee quioo' cwe' cwil'atoyo'. Tuiindyeyo' na ndaaⁿ nnt'ue nn'aⁿ na nla'cwjeena jooyo'. Naⁿñeeⁿ meiiⁿ ñ'oom na ticala'nōⁿna saa cwilaneiⁿna ñ'oom ntjeiⁿ cantyja 'naaⁿna', ndo' nncwjena cha'xjeⁿ cwijwe quioo', ¹³nnt'uiiwi'na' jooa nc'e na jndā ta'wi'na nt'omcheⁿ. Jooa m'aⁿna na neiiⁿna na cwiñequiandyena cantyja 'naaⁿ joo na neiⁿncō nquiu nn'aⁿ tsjoomnancue. Matseijnaaⁿna' 'o na cwilajomndyena ñ'eⁿndyo' quia cwicwa'yo' na cwila't'maaⁿndyo' xjeⁿ na cwila'neiⁿndyena na cwiñequiandyena ñequio na neiⁿncō n'omna na manquii'nn'aⁿna' jooa.

¹⁴Na nty'iaana cwii yuscu, queeⁿ n'omna jom, tyoojaacjooa na cwila'tjoondyena. Nn'aⁿ na tityeⁿ

cwila'yu', cwioochoondyena naⁿñeeⁿ na n'ndye ñ'oom' Ty'oots'om. Laxmaⁿna nn'aⁿ na queeⁿ n'om 'naaⁿ cwiiⁿcheⁿ ts'aⁿ na ñe'cuaana' lueena. Laxmaⁿna nn'aⁿ na nlco'wi' Ty'oots'om. ¹⁵La'xmaⁿ naⁿm'aⁿ nn'aⁿ na jndaⁿ tsuundyee ee jndaⁿ 'ndyena nato na yuu. Joonaa cwila'jomndyena ñ'oom na tyoñequiaa profeta Balaam jnda Beor na tyoqueⁿ ts'oom na nncwantjoom s'om cantyja 'naaⁿ natia na nnts'aaⁿ. ¹⁶Saaⁿ na tia na s'aaⁿ, jndi'tiaaⁿaⁿ ñ'oom 'ndyoo ts'aⁿ na seineiⁿ snom tsmeiⁿ'eⁿ, ndo' na ljo' seitsaaⁿñenaⁿ na ntjeiⁿ ljo' wjacats'aaⁿ.

¹⁷Naⁿm'aⁿ na cwit'mooⁿ ndaa'yo', la'xmaⁿna cha'cwijom luiⁿ na jnda tcaaⁿ, cha'cwijom nchquiu na lomañjaaⁿ mantquie jndye. Ndo' jnda teijndaa' cantyja 'naaⁿna na ticantycwii na ljoo'ndyetyeⁿna yuu na jaaⁿ ntom. ¹⁸Naⁿm'aⁿ s'aⁿ ñ'oom cwilaneiⁿna na tixocateijndeinaⁿ ts'aⁿ na c'oom cha'xjeⁿ na l'ue ts'om Ty'oots'om, cantyja 'naaⁿ natia na cwiluii ndo' na queeⁿ n'om nn'aⁿ, cwil'a naⁿm'aⁿ na joo nn'aⁿ na quia jnaⁿcheⁿna' na cwindyaandyee natia na matseixmaⁿ tsjoomnancue, quiandyee naⁿñeeⁿ cantyja na l'ue n'omna. ¹⁹Cwiluena xeⁿ nntseijomñe ts'aⁿ ñequio ñ'oom na cwiñequiana, nnc'oom candyaañe ts'aⁿ saaⁿ nquiee tquiena laxmaⁿna na cwindyentjomtyeⁿna ndaaⁿ natia, ee meiⁿquia na maqueⁿna' xjeⁿ 'naaⁿna' ts'aⁿ, tseixmaⁿ tsaⁿñeeⁿ ts'aⁿ na mandi'ntjomtyeⁿ nnom juuna'. ²⁰Ee quia matseyu' ts'aⁿ ñequio nquii na cwiluiiñe na matsaⁿntjom, nquii

Jesucristo na macwji'n'maaⁿñe nn'aⁿ, ee na matseyu' ts'aⁿ jo' jnda jndyaañe natia na matseixmaⁿ tsjoomnancue ndo' ndaquia xeⁿ nntseijomñennaⁿaⁿ ñequio natiameiⁿ, cwajndiiti nntjoom, nchiiti na tjom jñeeⁿ. ²¹Tit'maⁿti nnt'uiinaⁿ naⁿm'aⁿ xeⁿ tyootajnaaⁿna ñ'oom na mayuu', saaⁿ nc'e na ta'jnaaⁿna juuna' ndo' ndaquia tjei'lcwe'ndyena, tyeⁿti nt'uiina' joona nc'e ta'jnaaⁿna ñ'oom na lju' na matsaⁿntjomna'. ²²Ndo' na luaa' waa ma'moⁿna' na mayuu' ñ'oom na tjañoom'. Matso ñ'oom'ñeeⁿ: “Juu catsue' wjaacwa'nnaaⁿaⁿ 'naⁿ na jnda tooⁿ. Ndo' catscu na jnda seicandaa' ts'aⁿ, wjaalcwe'yo', nntseicantyyeⁿñennda'yo' quii tsoo'.”

Ndyonnda' Jesucristo

3 'O nn'aⁿya na jeeⁿ jnda ntyjiiya, cartawaañe carta jnda we matseicwanoⁿya na m'aⁿyo'. Ntyjaa' ts'ooⁿ na nnc'oom'ya n'om'yo' ñequio we joona'. ²L'ue ts'ooⁿ na cjañjoom' n'om'yo' ñ'oom na tandyo xuee tyoñequia profetas na lju' n'om. Ndo' mati cjaañjoom' n'om'yo' ñ'oom na t'moⁿ nqueⁿ na cwiluiiñe na matsaⁿntjoom jaa ndo' macwji'n'maaⁿñe jaa, ñ'oom na tyoñequia apóstoles 'naaⁿaⁿ ndaa'yo'.

³Najndyee c'oom' n'om'yo' ncuee na macandā nnc'om nn'aⁿ na nneiⁿncona nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndyee Ty'oots'om. Macandā nnc'om naⁿñeeⁿ cantyja 'naaⁿ natia na cwila'queeⁿ n'omna. ⁴Nluena: “¿Yuu waa na

ma'moⁿna' na matseicandaaⁿñena'
 ñ'oom na seineiⁿ Ta Jesús na
 nncwjee'nnaaⁿa'? Ee cantyjati xjeⁿ
 na tjaⁿ nn'aaⁿya na tyolayu'jndyee,
 ñecwiixjeⁿ m'aⁿ cha'tsoñ'eⁿ cha'xjeⁿ
 quia na tqeⁿ Ty'o^oots'om joo jo'." ⁵Naⁿm'aⁿ!
 cwil'ayana na cwitsuu'
 n'omna quia to' Ty'o^oots'om na
 maqueeⁿ cha'tso, nc'e ñ'oom ñ'om,
 teitquioo' cha'tso na niom jo
 nandye mati jlui' tsjoomnancue quii'
 ndaa ndo' cantyja 'naaⁿ ndaa'ñeeⁿ.
⁶Ndo' mati cantyja 'naaⁿ ndaa, juu
 tsjoomnancue na tyowaa, tyuii'
 juuna' ñ'eⁿ ndaalua'nty'a. ⁷Ndo'
 mati nc'e ñ'oom 'ndyoo Ty'o^oots'om,
 joo ljo'luee ñequio tyuaa na waa
 je', cwileiwenal' na lcona' juu xuee
 quia na nncu'xeeⁿ nn'aⁿ. Xjeⁿñeeⁿ
 nn'aⁿ natia nn'aⁿndye nntsuundye.
⁸Saaⁿ 'o nn'aⁿya na cwila'yu'yo'
 na jeeⁿ wi' ts'o^oⁿya 'o, tintsuu'
 n'om'yo' na ntyjii Ty'o^oots'om cwii
 xuee matseijomna' cha'na cwii meiⁿ
 ndyu ndo' cwii meiⁿ ndyu laxmaⁿna'
 ntyjeeⁿ cha'cwijom cwii xuee.
⁹Saaⁿ nchii cwe' na jeeⁿ nioomñe
 Ty'o^oots'om na nntseicañaaⁿ ñ'oom
 na jndaⁿ tsoom na nnts'aaⁿ cha'xjeⁿ
 cwila'tiuu nt'omcheⁿ nn'aⁿ, saaⁿ
 m'aaⁿ nioomcheⁿ ts'oom, ee tical'ue
 ts'oom na nntsuuñe meiⁿcwii ts'aⁿ.
 Jom l'ue ts'oom na cha'tsondye nn'aⁿ
 calcwe' n'omna jnaaⁿna.
¹⁰Saaⁿ nncue'cañoom xuee
 quia na nndyonnda' Nquii na
 matsaⁿntjom quia na tic'omc'lee
 nn'aⁿ. Nntseijomna' cha'cwijom
 quia na nncwjee'cañoom tsaⁿnch'ue
 natsjom. Jeeⁿ nntseicaty'uena'
 nn'aⁿ na jndeiⁿ nleic'uaa ljo'luee
 na nntsuuna', ndo' cha'tso na
 teill'uee'ñe Ty'o^oots'om na tqeueⁿ

tsjoomnancue nlcoñ'eⁿna' ñequio
 chom.

¹¹Nc'e na luaa' waa na jnda
 teijndaa' na nntyuii' cha'tso nmeiⁿ,
 maty'iomna' na c'om'yo' na lju'
 n'om'yo' jo nnoom ndo' na xcwee'
 n'om'yo' na cwila't'maaⁿndyo'
 jom. ¹²Cwinda'nty'iaandyo' na
 nncue'ntyjo xuee quia na nncwjee'
 Ty'o^oots'om. Cal'a'yo' cha'tso na
 nndaaⁿ nl'a'yo' cha nntseyuuaa'na'
 na nncuee' xuee'ñeeⁿ. Quia jo'
 nntyuii' ljo'luee ñequio chom ndo'
 'naⁿ na ñequio tuii tsjoomnancue
 nndi' joona' ñequio ntsaachom.
¹³Saaⁿ jaa meiⁿndoo'a na nnc'om
 ljo'luee xco ñequio tsjoomnancue
 xco na jndaⁿ tsoom na nncuaa na
 cantyja 'naaⁿ joona' ñequii'cheⁿ
 nncuaa na maty'iomyana', ndo'
 cha'tso ya.

¹⁴Nc'e na luaa', 'o nn'aⁿya
 na jeeⁿ wi' ts'o^oⁿya, yocheⁿ na
 cwimeiⁿndoo'a nmeiⁿ, cal'a'yo'
 cha'tso na nndaaⁿ nl'a'yo' cha na
 nljeii Ty'o^oots'om na ya m'aⁿyo' jo
 nnoom, na tjaa'naⁿ na cwajndiindy'o'
 meiⁿ tacolatjoondyo' jo nnoom.
¹⁵Tintsuu' n'om'yo' na juu na
 meiⁿndoo'nty'iaañe Ta Jesús,
 luaa' tseixmaaⁿ cha wanaaⁿ na
 nlui'n'maaⁿndye nn'aⁿ. Mati
 ti'nn'aaⁿya Pablo na jeeⁿ jnda
 nquiuyu, luaa' waa ñ'oom na
 seiljeiⁿ na seicwanoom ndaaⁿyo'
 cha'xjeⁿ na matseijndo' Ty'o^oots'om
 ts'oom. ¹⁶Ñequio cha'tso carta na
 matseiljeiⁿ, matseineiⁿ cantyja
 'naaⁿ ñ'oommeiⁿ. Nacjoo' carta'ñeeⁿ
 ñ'eeⁿ ñ'oom na jndei'na' na
 nntsei'noⁿ ts'aⁿ, na joo nn'aⁿ na
 tyoola'yu'ya n'om ndo' na tijndo'
 n'om, tixcwe cwila'teincoo'na joona'

cha'xjeⁿ mati cwil'ana ñequio
nt'omcheⁿ ñ'oom' Ty'o^oots'om na
jndā teiljeii, ndo' wi' ntjoomna na
cwil'ana na ljo'.

¹⁷Jo' chii 'o nn'aⁿya na wi'
ts'o^oya, n'e na manquiu'ti'yo'
ñ'oommeiⁿ, cal'andyo' cwenta,
tints'aana' na joo ñ'oom na
cwinquio'nn'aⁿ naⁿñeeⁿ na tia

nn'aⁿdye, nnc'oochona' 'o na
nncju'tya'na' 'o na xcwe m'aⁿ'yo'
jo nnom Ty'o^ots'om. ¹⁸Jo' chii
catsata'jnaⁿ'ti'yo' Ta Jesucristo
na cwiluiiñê na matsaⁿ'ntjoom jaa
ndo' na macwji'n'maaⁿñê jaa. Jom
candya' ts'oom 'o, catsana'jndā'yo'
cantyja 'naaⁿ' juu jo'. Ticantycwii
na cwiluiit'maⁿñê. Amén.

Carta najndyee na seiljeii Juan

Nquii na cwiluiiñe ñ'oom na mañequiaa na wando' ts'aⁿ

1 Cwilaljeiiyâ ñ'oom na cwilacwanooⁿyâ ndaa'yo' cantyja 'naaⁿ nqueⁿ na maxjeⁿ m'aaⁿ cwitjoocheⁿ na jnaⁿ cha'tso. Jnda jndyaayâ na seineiiⁿ ndo' jnda nty'iaa ndaaⁿyâ jom. Nty'iaayaayâ jom ndo' jnda t'uaa ntyjaayâ luaayâ ñ'eⁿñê, nqueⁿ na cwiluiiñê Ñ'oom na mañequiaa na cwitandoo'a. ²Ndo' jom na mañequiaaⁿ na wando' añmaaⁿ ts'aⁿ, teitquoo'ñê ndo' jnda nty'iaa ndaaⁿyâ jom ndo' cwitjei'yuu'ndyô ndaa'yo' cantyja 'naaⁿ na matseixmaaⁿ. Cwiñequiaayâ ñ'oom ndaa'yo' na mañequiaaⁿ na ticantycwii na wando' añmaaⁿ ts'aⁿ. Tyom'aaⁿ ñequio Tsotyaaⁿ Ty'oots'om ndo' tyjee'cañoom jaa. ³Ndo' cwit'mooⁿyâ ndaa'yo' cantyja 'naaⁿ na tyonty'iaa ndaaⁿyâ na tyoch'eeⁿ, ñequio ñ'oom na tyoñequiaaⁿ na tyondyaayâ, cha nndaⁿ nla'jomndyo' ñ'eⁿndyô ee juu na cwilajomndyô m'aaⁿna' ñequio Tsotyaaⁿ Ty'oots'om ndo' ñequio Jnaaⁿ Jesucristo. ⁴Nc'e na luaa', cwila'ljeiiyâ ñ'oommeiiⁿ cha candaⁿ nnc'om'yo' na neiⁿyo'.

Ty'oots'om cwiluiiñê naxuee

⁵Luua waa ñ'oom na tyondaayâ na tyoñequiaa Jesucristo na

cwit'mooⁿyâ ndaa'yo', cwiluiiñe Ty'oots'om na xueeñe meiⁿ tjaa'naⁿ na matseixmaaⁿ na jaaⁿ. ⁶Xeⁿ cwil'uuya na cwilajomndyô ñ'eⁿ Ty'oots'om, ndo' mati cwitsaam'aaⁿya cantyja 'naaⁿ na jaaⁿñe, cantu cwilanaaⁿya meiⁿ tic'ooⁿya nacje 'naaⁿ ñ'oom na mayuu'. ⁷Saa xeⁿ cwiljoo'ndyo nacje 'naaⁿ na cwiluiiñe naxuee cha'xjeⁿ nqueⁿ cwiluiiñê naxuee, jeeⁿ xcwe cwilajomndyô ñequio nn'aaⁿya na cwila'yu', ndo' juu nioom' Jnaaⁿ Jesucristo matseilju'na' jaa cha'tso jnaⁿ na laxmaaⁿya.

⁸Saa xeⁿ cwil'uuya na tjaa jnaⁿ laxmaaⁿya, cwinquio'nn'aⁿndyô che'ncjooⁿya, meiⁿ tilaxmaaⁿya cantyja 'naaⁿ na mayuu'. ⁹Xeⁿ cwitjei'yuu'ndyo na laxmaaⁿya jnaⁿ, jom cwiluiiñê na mayoom'm. Mach'eeⁿ na maty'iomyana' na matseit'maⁿ ts'oom jnaaⁿya ndo' na matseiljoom'm jaa cha'tso na laxmaaⁿya na ticaty'iomyana'. ¹⁰Saa xeⁿ cwil'uuya na tyool'aaya jnaⁿ, cwil'aaya na ndoo' nquiuya cantuñe Ty'oots'om, meiⁿ tyooñequiaaya na nnts'aⁿntjom ñ'oom'm jaa.

Matioom'ñe Cristo ñ'oom 'naaⁿ ts'aⁿ jo nnom Ty'oots'om

2 'O na laxmaⁿ'yo' ntseindaaya, matseiljeiya ñ'oommeiiⁿ cha'

tal'a'yo' jnaⁿ, saa xeⁿ m'aaⁿ 'neeⁿ
juu na mach'ee jnaⁿ, m'aaⁿ cwii
na matoom'ñe ñ'oom 'naaⁿya jo
nnom Tsotyē, nquii Jesucristo
na cwiluiiñe na maty'iomyaⁿ!

²Cantyja na tueeⁿeⁿ jo' chii
cwiljoya ts'om Ty'oots'om ñ'eⁿndyo
ndo' nchii macandā cwentaa
jnaaⁿ jaa, mati cwentaa jnaaⁿ nn'aⁿ
cha'waa tsjoomnancue.

³Cwila'nooⁿa na cwila'xmaaⁿya
cwentaaⁿaⁿ quia cwila'candaⁿndyo
ñ'oom na matsa'ntjoom jaa. ⁴Saa
xeⁿ nntso ts'aⁿ: “Ja mam'aaⁿya
cwentaaⁿaⁿ”, saa titseinda ñ'oom
na matsa'ntjoom, tseixmaⁿ
tsaⁿñeeⁿ tsaⁿcantu meiⁿ tic'oomñe
cantyja 'naaⁿ na mayuu'. ⁵Saa
xeⁿ matseicandā ts'aⁿ ñ'oom'm
ma'moⁿna' na juu na candya' ts'om
Ty'oots'om juu, candaⁿ m'aaⁿna'
naquii' ts'om tsaⁿñeeⁿ maluaa'
waa na cwila'nooⁿa na cwiluiindyō
cwentaaⁿaⁿ. ⁶Juu ts'aⁿ na matso
na cwiluiiñe cwentaa' Ty'oots'om,
matsona' na c'oom cha'xjeⁿ ñet'oom
Jesucristo.

Ñ'oom xco na matsa'ntjomna'

⁷O nn'aⁿya na cwila'yu'yo', nchii
ñ'oom xco na matsa'ntjomna' na
matseiljeiya ndaa'yo', ñ'oomwaañe
ñ'oom teiyo, juuna' waana' jo
ndaa'yo' xjeⁿ na jnaⁿ jndyeecheⁿ na
cwila'yu'yo'. Juuna' mañejuutina'
na jnda ñejndye'yo'. ⁸Saa ñ'oom na
matseiljeiya cwentay'yo' tseixmaⁿna'
ñ'oom xco ndo' cantyja 'naaⁿ
Cristo cwiwitquioo' na mayuu'
juuna' ndo' mati cantyja 'naⁿyo'
ee jnda wjaawinom na juu najaaⁿ
maqueⁿna' xjeⁿ ndo' juu naxuee
mammatseixueeñaⁿ.

⁹Xeⁿ m'aaⁿ ts'aⁿ na tso na
matseixmaaⁿ cantyja 'naaⁿ naxuee,
saa jnoom'm cwii nn'aaⁿaⁿ na
matseyu', tsaⁿñeeⁿ ndicwaⁿ
matseijomñe ñequio najaaⁿ. ¹⁰Juu
ts'aⁿ na wi' ts'om x'iaa' na matseyu',
matseijomñe cantyja 'naaⁿ naxuee
ndo' tjaa'naⁿ na matseixmaaⁿ na
nncju'cje jnaⁿ jom. ¹¹Saa ts'aⁿ na
jndoo' cwii nn'aaⁿ na matseyu'
ndicwaⁿ m'aaⁿ cantyja 'naaⁿ
najaaⁿñe, matseijomñe ñ'eⁿ juuna',
meiⁿ ticaljeiiⁿ yuu wjaⁿ, ee juu
najaaⁿ matseinchjaaⁿna' jom.

¹²O ntseindaaya, matseiljeiya
ñ'oomwaañe ndaa'yo' nc'e
jnda seit'maⁿ ts'om Ty'oots'om
jnaⁿyo' cwe' ee Jesucristo.
¹³Matseiljeiya ñ'oomwaa cwentaa'
'o ta na ncjo'tquie'yo' nc'e jnda
macwila'jomndyo' ñequio Cristo na
m'aaⁿ xjeⁿ na jnaⁿjndyeecheⁿ cha'tso.
'O na titquiendyo' matseiljeiya
ñ'oomwaa nc'e jnda macwinaⁿndyo'
nacjoo' tsaⁿjndii.

'O ntseindaaya, matseiljeiya
ñ'oomwaa nc'e macwita'jnaⁿyo'
nqueⁿ na cwiluiiñe Tsotyaaaya.
¹⁴Matseiljeiya ñ'oomwaa cwentaa'
'o ta na ncjo'tquie'yo' nc'e jnda
macwita'jnaⁿyo' nqueⁿ na mam'aaⁿ
xjeⁿ na jnaⁿjndyeecheⁿna' cha'tso.
Mati matseiljeiya ñ'oom cwentaa' 'o
na titquiendyo' nc'e laxmaⁿyo' na
jnda'yo' ndo' jnda mam'aaⁿ ñ'oom'
Ty'oots'om quii' n'om'yo' ndo' jnda
macwinaⁿndyo' nacjoo' tsaⁿjndii.

¹⁵Tilacandya' n'om'yo' na
matseixmaⁿ tsjoomnancue meiⁿ
ts'iaaⁿ na matseixmaⁿna'. Cwii ts'aⁿ
na candya' ntyjii na matseixmaⁿ
tsjoomnancue, titseixmaaⁿ juu na
candya' ts'om Ty'oots'om nn'aⁿ.

¹⁶Ee tjaameiⁿcwii na matseixmaⁿ tsjoomnancue na jnaⁿna' na m'aaⁿ nquii Tsotyaaⁿya Ty'oots'om, ñequii'cheⁿ cwinaⁿ jona' cantyja 'naaⁿ tsjoomnancue, cha'na natia na queeⁿ ts'om ts'aⁿ na macanda laxmaⁿ jona' na teincooñê na ts'aⁿ jnaⁿ jom, na queeⁿ ts'oom na jndyeti 'naⁿ na nty'iaaⁿ'aⁿ cuaana' l'ooⁿ, ndo' na macwji's'añê macwji'scuñê nc'e 'naⁿ na maleichom. Cha'tso nmeiiⁿ laxmaⁿna' cantyja 'naaⁿ tsjoomnancue. ¹⁷Ndo' joo na matseixmaⁿ tsjoomnancue na cwilaqueeⁿ n'om nn'aⁿ, mawjaatseicjena', ñequio cha'tso natia na queeⁿ n'om nn'aⁿ na matseixmaⁿna'. Saa ts'aⁿ na mach'ee yuu na l'ue ts'om Ty'oots'om, ticantycwii na wando'.

**Ñ'oom na mayuu' ndo'
ñ'oom cwe' cantu**

¹⁸O ntseindaaya, je' m'aaⁿya ncuee na macanda. Jnda jndye'yo' na nleitquoo'ñe cwii na m'aaⁿ nacjoo' Cristo, ndo' nc'e na cwiwitquoo' jndye nn'aⁿ na cwi'oona nacjoom'm jo' chii cwila'nooⁿ'a na je' m'aaⁿya ncuee na macanda. ¹⁹Naⁿ'ñeeⁿ tjeii'ndyena quii' ntmaaⁿ na cwila'xmaaⁿya cwe' ee tiyuu' na ñejla'xmaⁿna cwentaa' Ty'oots'om. Ee xeⁿ na mayuu' na ñejla'xmaⁿna cwentaaⁿ'a, maxjeⁿ xocatjeii'ndyena. Saa jnda l'ana na ljo' cha nleitquoo'ya na tiyuu' na la'xmaⁿna cwentaa' Ty'oots'om.

²⁰Saa jnda tqiaa Cristo Espíritu Santo naquii' n'om'yo'. Jo' chii cwila'noⁿ'yo' cha'tso ñ'oom na cwiluiñena' na mayuu'. ²¹Jo' chii matseiljeiya ñ'oomwaa nc'e

cwila'noⁿ'yo' ñ'oom na mayuu', nchii nc'e na ticala'noⁿ'yo' juuna', ndo' manquiu'ya'yo' na cwii ñ'oom cantu tijoom nnaⁿna' naquii' ñ'oom na mayuu'.

²²¿Ñeeⁿ juu cwiluiñe na cantuñe? Nquii ts'aⁿ na mañequiaa ñ'oom na nquii Jesús nchii cwiluiñê Cristo. Tsaⁿ'ñeeⁿ cwiluiñe ts'aⁿ na m'aaⁿ nacjoo' Cristo ee maljo'yu macwji'ñe cantyja 'naaⁿ Tsotyaaⁿya Ty'oots'om cha'xeⁿ cantyja 'naaⁿ Jnaaⁿ Jesucristo. ²³Cha'tsondye nn'aⁿ na cwitjeii'ndye cantyja 'naaⁿ Jnda Ty'oots'om, tilaxmaⁿna cwentaa' Tsotyaaⁿya Ty'oots'om, saa ts'aⁿ na matseijomñe ñ'eⁿ Jnaaⁿ, mati matseijomñe cwentaa' Tsotyaaⁿya Ty'oots'om.

²⁴Jo' chii ñ'oom na tyondye'jndyee'yo' caljoo'na' quii' n'om'yo' ee xeⁿ cwiljoo'na' naquii' n'om'yo', mati cwiljoo'ndyo'tyeⁿ'yo' cantyja 'naaⁿ Jnda Ty'oots'om ñequio Tsotyeⁿ. ²⁵Ndo' luaa waa ñ'oom na matseineiⁿ ndaaⁿya na nntseicañaaⁿ na laxmaaⁿya na ticantycwii na cwitando'o'a.

²⁶Matseiljeiya ñ'oommeiⁿ ndaa'yo' cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na ñe'quio'nn'aⁿna 'o. ²⁷Saa 'o laxmaⁿ'yo' Espíritu Santo na jnda tqiaa Jesucristo naquii' n'om'yo', jo' chii meiⁿ tacaⁿna' ts'aⁿ na m'moⁿ ndaa'yo', ee nquii Espíritu ma'mooⁿ cha'tso ñ'oommeiⁿ ndaa'yo', ndo' jona' laxmaⁿna' ñ'oom na mayuu' nchii cwe' cantu. Jo' chii ñequii'cheⁿ calajomndyo'tyeⁿ'yo' ñequio Cristo cha'xeⁿ na ma'moⁿ Espíritu ndaa'yo'.

²⁸Jo' chii 'o ntseindaaya, ñequii'cheⁿ calajomndyo' ñ'eⁿñê

cha quia na nleitquioo'ñê na ndyonnaaⁿaⁿ, ñequii'cheⁿ m'aⁿyo' na cwila'qui t'maⁿ n'om'yo' jom. ²⁹Nc'e na manquiuyu na Cristo cwiluiñê na maty'iomyana', jo' chii cwila'nooⁿa na cha'tso nn'aⁿ na cwil'a na maty'iomyana' cwiluiindyena ntseinda Ty'oots'om.

Cwiluiindyö ntseinda Ty'oots'om

3 Queⁿyo' cwenta na jeeⁿ ndya' t'maⁿ waa na candya' ts'om Tsotyaaⁿ Ty'oots'om jaa. Manc'e jo' maqueeⁿ jaa na cwiluiindyö ntseinaaⁿ, ndo' je' majo' jaa. Ndo' nc'e na luaa' waa joo nn'aⁿ na tic'om cantyja 'naaⁿaⁿ tileicala'noⁿna cantyja 'naaⁿya, jnaaⁿ na ticala'jnaaⁿna nqueⁿ. ²O nn'aⁿya na cwila'yuy'yo' na jeeⁿ wi' ts'ooⁿya, je' cwiluiindyö ntseinda Ty'oots'om. Ndo' meiiⁿ na ticala'nooⁿa je' chiuu mmaaⁿa nndanquia saa cwila'nooⁿa quia na nleitquioo'ñennda' Jesucristo, nlaxmaaⁿya cha'xjeⁿ nqueⁿ, ee nnty'iaa ndaaya jom cha'xjeⁿ waaⁿ. ³Ndo' ticwii cwii ts'aⁿ na luaa' macantyjaa' ts'om jom, maqueⁿlju'ñe cheⁿnquii jo nnoom cha'xjeⁿ nqueⁿ cwiluiñê na lju'ñê. ⁴Ticwii cwii ts'aⁿ na mach'ee jnaⁿ, matseijndaa'ñena' na chujnaⁿ tsaⁿñeeⁿ nnom ljeii na matsaⁿntjom Ty'oots'om, ee cha'tso jnaⁿ ma'moⁿna' na matseitjooñe ts'aⁿ nacjoo' ljeii na matsaⁿntjoom. ⁵Saa manquiuya'yo' na tyjee'cañoom Cristo na nntseicanoom'm jnaⁿ na laxmaaⁿya. Ndo' jom meiⁿcwii nnom jnaⁿ t'icatseixmaaⁿ. ⁶Jo' chii cwii cwii ts'aⁿ na matseijomñe ñeⁿñê, tiquich'eeya jnaⁿ, saa ts'aⁿ

na mach'eeya jnaⁿ, meiⁿ tyoonty'iaa' jom, meiⁿ ticwajnaaⁿ jom.

⁷O na cwiluiindyö' ntseindaaya, meiⁿcwii ts'aⁿ tiñenquiandyo' na ñequiunnaⁿ 'o, ts'aⁿ na mach'ee yuu na maty'iomyana', ya ts'aⁿñe cha'xjeⁿ nquii Cristo cwiluiñê na ya ts'aⁿñê. ⁸Saa juu ts'aⁿ na ñequii'cheⁿ matseitjooñe, matseixmaⁿ cantyja 'naaⁿ tsaⁿjndii. Ee cantyjati xjeⁿ na jnaⁿjndyeecheⁿna' cha'tso, tsaⁿjndii jnaⁿ matseixmaaⁿ. Ndo' jnda jndyo Jnda Ty'oots'om na nntseityueeⁿeⁿ ts'iaaⁿ 'naaⁿ tsaⁿjndii.

⁹Tjaa ñeeⁿ c'oom na cwiluiñê jnda Ty'oots'om na mach'eeya jnaⁿ ee jnda tquiaaⁿ na catseixmaⁿ na wando' ndo' nc'e jo' tiñecat'saa jnaⁿ nc'e cwiluiñê jnaaⁿ. ¹⁰Luaa waa na cwila'nooⁿa ñeeⁿ cwiluiindyö ntseinda Ty'oots'om ndo' ñeeⁿ cwiluiindyö ntseinda tsaⁿjndii, meiⁿ quia ts'aⁿ na tiquich'ee na maty'iomyana' ticaluiñê jnda Ty'oots'om ndo' mati ts'aⁿ na tiwi' ts'om x'iaa' na matseyiu'.

C'ooⁿya na wi' n'ooⁿya nc'iaaya na cwila'yu'

¹¹Ñ'oom na macwindye'yo' xjeⁿ na jnaⁿjndyeecheⁿna' na cwila'yuy'yo' matsona' na c'ooⁿya na wi' n'ooⁿya nn'aaⁿya na cwila'yu'. ¹²Cañ tyotseixmaaⁿ cantyja 'naaⁿ tsaⁿjndii. Ticaly'iomna' na nl'aaya cha'na s'aaⁿ na seicueⁿeⁿ tyjeeⁿ. Ndo' ¿chiuu na s'aaⁿ na luaa'? S'aaⁿ na ljo' ee tyotseijomñê cantyja na ticaly'iomyana', saa juu tyjeeⁿ tyoch'ee na maty'iomyana'.

¹³Jo' chii 'o nn'aⁿya na cwila'yuy'yo', nc'e na luaa' waa tintseñ'eeⁿñena' 'o na joo nn'aⁿ

na tyoola'yu' m'aⁿ na na jndoona 'o. ¹⁴Jaa na cwilayuu'a ñet'ooⁿya nacje 'naaⁿ na cwitsuundye nn'aⁿ saa je' laxmaaⁿya na ticantycwii na cwitandoo'a. Cwila'nooⁿa na ljo' nc'e na jnda nquiuyu nn'aaⁿya na cwilayu'. Ts'aⁿ na ticajnda ntyjii x'iaa' na matseyu', ndicwaⁿ m'aaⁿ nacje 'naaⁿ na cwitsuundye añmaaⁿ nn'aⁿ. ¹⁵Meiⁿquia ts'aⁿ na jndoo' x'iaa' na matseyu' cwiluiiñe ts'aⁿ na matseicwjee nn'aⁿ ndo' manquiu'yo' ts'aⁿ na matseicwjee nn'aⁿ ticatseixmaⁿ na tintycwii na wando'. ¹⁶Luaa waa na ma'moⁿna' ndaaya chiuu tseixmaⁿna' na m'aaⁿ ts'aⁿ na wi' ts'om x'iaa'. Nquii Jesús tquiaañe cheⁿnqueⁿ na tueeⁿeⁿ cwentaaya. Ndo' na ljo', juu na cwitandoo'a laxmaaⁿya na ndyaⁿntjooⁿya ndaa nn'aaⁿya na cwilayu'. ¹⁷Ndo' mati quia m'aaⁿ cwii ts'aⁿ na matseyu' ndo' maya 'naⁿ na maljeii, ndo' meiiⁿ na maqueⁿ tsaⁿñeeⁿ cwenta na matseitjooⁿa' cwii x'iaaⁿaⁿ na matseyu', saa tiquioo na wi' ts'oom juu, çyuu waa na ma'mooⁿ na jnda ntyjeeⁿ Ty'oots'om? ¹⁸O ntseindaaya, juu na m'aaⁿya na jnda nquiuyu nn'aⁿ, xocwitquioo' na ljo' cwe' ñ'oom na cwilanaaⁿya, ma'moⁿna' na ljo' nc'e chiuu na cwil'aaya.

**C'ooⁿt'maaⁿ'ndyo n'ooⁿya
jo nnom Ty'oots'om**

¹⁹Quia jo' luaa waa na nndaⁿ nla'nooⁿa na laxmaaⁿya cantyja 'naaⁿ na mayuu' ndo' na tjaa'naⁿ na cañ'eeⁿ jo nnom Ty'oots'om, ²⁰ee xeⁿ maco'tiana' nquiuyu naquii' n'ooⁿya, jom cwiluii't'maⁿñetyeeⁿ, nchiiti juu na luaa' mach'eena'

naquii' n'ooⁿya ndo' tceu mantyjeeⁿ cantyja 'naaⁿya. ²¹Jo' chii 'o nn'aⁿya na cwila'yu'yo' na jeeⁿ jnda ntyjiiya, xeⁿ tjaa'naⁿ na maco'tiana' nquiuyu jo nnoom, quia jo' cwiñ'oⁿt'maaⁿ'ndyo n'ooⁿya, ²²ndo' cha'tso na cwitaaⁿya nnoom, nñequiaaⁿ na nnto'ñoⁿya jo' nc'e na cwila'candaⁿ'ndyo ñ'oom na matsaⁿ'ntjoom jaa ndo' na cwil'aaya yuu na cjaawee' ntyjeeⁿ. ²³Ndo' ñ'oom na matsaⁿ'ntjoom jaa matsona' na calayuu'a ñequio Jnaaⁿ Jesucristo ndo' na c'ooⁿya na wi' n'ooⁿya nc'iaaya na cwilayu' cha'xeⁿ na matsaⁿ'ntjoom. ²⁴Nn'aⁿ na cwila'candaⁿ'ndye ñ'oom na matsaⁿ'ntjoom, m'aⁿna quii' ts'oom ndo' jom m'aaⁿ naquii' n'omna.

Cal'aaya xjeⁿ ñ'oom na cwindyaa

4 'O nn'aⁿya na cwilayu'yo' na jeeⁿ jnda ntyjiiya, m'aⁿ nn'aⁿ na cwiluena na ma'moⁿ Espíritu Santo ñ'oom na cwiñequiana, saa tilayu'yo' cha'tso ñ'oom'ñeeⁿ. 'O queⁿyaya'yo' cwenta ñ'oommeiⁿ cha nliu'yo' aa laxmaⁿ na ñ'eeⁿ Espíritu na cwiluiiñe Ty'oots'om ndo' aa nchii cwiicheⁿ espíritu laxmaⁿna. Ee tsjoomnancue jndyendye nn'aⁿ m'aⁿ na cwe' cwilueya na ñ'oom' Ty'oots'om cwiñequia saa cwe' cantu. ²Luaa waa na nndaⁿ nla'noⁿ'yo' aa ndya' mayuu' na nquii Espíritu Santo ma'mooⁿ ñ'oom na mañequiaa ts'aⁿ. Ticwii cwii ts'aⁿ na macwji'yuu'ñe na nquii Jesús na cwiluiiñe Cristo tuiiñe na ts'aⁿ jom, tsaⁿñeeⁿ matseixmaⁿ Espíritu na mañequiaa Ty'oots'om na c'oomñe quii' n'ooⁿya. ³Ee ts'aⁿ na ticwji'yuu'ñe

na ljo', titseixmaⁿ nquii Espíritu na cwiluiiñe Ty'oots'om, tseixmaⁿ tsaⁿñeeⁿ espíritu na m'aaⁿ nacjoo' Cristo. Ndo' 'o jnda jndye'yo' na nncwje'cañoom espíritu'ñeeⁿ ndo' je' maxjeⁿ mam'aaⁿ tsjoomnancue.

⁴O ntseindaaya, 'o laxmaⁿ'yo' cantyja 'naaⁿ' Ty'oots'om ndo' jnda tantjom'yo' naⁿñeeⁿ na cwe' cantu ñ'oom cwiñequia, ee nqueⁿ na m'aaⁿ naquii' n'om'yo' jndeityeeⁿcheⁿ nchiiti juu na m'aaⁿ naquii' n'om nn'aⁿ na laxmaⁿ cantyja 'naaⁿ' tsjoomnancue.

⁵Naⁿñeeⁿ cwilaxmaⁿ na cantyja 'naaⁿ' tsjoomnancue, nc'e na ljo' ñ'oom na cwilaneiⁿ na laxmaⁿ na cantyja 'naaⁿ' na'. Ndo' nn'aⁿ na cwilajomndye cantyja 'naaⁿ' na' cwindyena ñ'oom na cwiñequia naⁿñeeⁿ. ⁶Saa já laxmaaⁿ yâ cwentaa' Ty'oots'om. Ts'aⁿ na matseixmaⁿ cwentaaⁿ aⁿ matseiwe ñ'oom na cwiñequiaayâ, saa ts'aⁿ na titseixmaⁿ cwentaaⁿ aⁿ ticatseiñ'oomñe ñ'oom na cwiñequiaayâ.

Ty'oots'om cwiluiiñe na candya' ts'oom

⁷O nn'aⁿ ya na cwila'yu'yo' na jnda ntyjiiya, matsona' na c'ooⁿ ya na jnda nquiuyu nc'iaaya na cwila'yu'. Juu jo' cwinaⁿ na' na m'aaⁿ nquii Ty'oots'om. Jo' chii cwii cwii ts'aⁿ na m'aaⁿ na jnda ntyjii nc'iaa' na cwilayu', cwiluiiñe jnaaⁿ ndo' mawajnaaⁿ jom. ⁸Ts'aⁿ na tic'oom na jnda ntyjii x'iaa' na matseyu' tic'oom tsaⁿñeeⁿ cantyja 'naaⁿ' Ty'oots'om ee jom cwiluiiñe na candya' ts'oom nn'aⁿ. ⁹T'moⁿ Ty'oots'om na candya'

ts'oom jaa ee Jnaaⁿ na ñecwiiñe jñoom juu tsjoomnancue cha ndaa nntandoo'a cantyja 'naaⁿ'. ¹⁰Juu na m'aaⁿ Ty'oots'om na candya' ts'oom nn'aⁿ, luaa waa cantyja 'naaⁿ' na'. Nchii jaa ty'ooⁿ na jnda nquiuyu jom, jom ty'oom na candya' ts'oom jaa ndo' jñoom Jnaaⁿ cha cantyja 'naaⁿ' juu ndaa nntseit'maⁿ ts'oom jnaaⁿ ya.

¹¹O nn'aⁿ ya na cwila'yu'yo' na jeeⁿ jnda ntyjiiya, nc'e na luaa' waa na candya' ts'om Ty'oots'om jaa, mati matsona' na c'ooⁿ ya na jnda nquiuyu nn'aaⁿ ya na cwilayu'. ¹²Meiⁿ jom ndii' tyoonty'iaa' nnom ts'aⁿ Ty'oots'om saa quia cwit'mooⁿ ya na wi' n'ooⁿ ya nn'aaⁿ ya, jom m'aaⁿ quii' n'ooⁿ ya ndo' juu na m'aaⁿ na candya' ts'oom jaa, mamatseicandaa'ñeeⁿ e'na' cantyja 'naaⁿ' ya. ¹³Luaa waa na ma'moⁿ na' na m'aaⁿ ya cantyja 'naaⁿ' aⁿ ndo' na m'aaⁿ quii' n'ooⁿ ya, na jnda tquiaaⁿ Espíritu Santo naquii' n'ooⁿ ya. ¹⁴Jâ jnda nty'iandaaⁿ yâ jom ndo' cwitjei'yuu'ndyô ndaa'yo' na nquii Tsotyaaya Ty'oots'om jnda jñoom Jnaaⁿ tsjoomnancue na nncwji'n'maaⁿ ñe añmaaⁿ nn'aⁿ. ¹⁵Ee meiⁿ quia ts'aⁿ na macwji'yuu'ñe na Jesús cwiluiiñe Jnda Ty'oots'om, m'aaⁿ Ty'oots'om quii' ts'om ndo' tseixmaⁿ cantyja 'naaⁿ' aⁿ.

¹⁶Luaa waa na cwita'jnaaⁿ a Ty'oots'om ndo' cwilayu'ya na m'aaⁿ na candya' ts'oom jaa. Cwiluiiñe Ty'oots'om na candya' ts'om nn'aⁿ. Juu na cwiluiiñe na candya' ts'oom, ts'aⁿ na matseixmaⁿ jo', wando' cantyja 'naaⁿ' aⁿ ndo' m'aaⁿ quii' ts'om tsaⁿñeeⁿ.

¹⁷Luaa waa na ma'moⁿna' na juu na m'aaⁿ na candya' ts'oom jaa matseicanda^añena' na tixola'catyuendyo juu xuee quia na nncu'xeeⁿ nn'aⁿ, nc'e na m'aaⁿya tsjoomnancue cha'na Jesucristo.

¹⁸Quia na matseixmaⁿ ts'aⁿ juu na m'aaⁿ Ty'o^ots'om na candya' ts'oom nn'aⁿ ticaty'ue na nncu'xeeⁿ juu ee juu macanda^a na matseixmaⁿ na m'aaⁿ na candya' ts'oom, macwji'na' na nquiaa'. Xeⁿ na m'aaⁿya na nquiaaya, luaa' waa nc'e na m'aaⁿ n'ooⁿya na nncu'xeeⁿ jaa. Ndo' na ljo' ma'moⁿna' na juu na m'aaⁿ na candya' ts'oom jaa, ticanda^a laxmaaⁿya juu jo'.

¹⁹Jaa m'aaⁿya na candya' n'ooⁿya Ty'o^ots'om nc'e jom ty'oomjñeeⁿ na candya' ts'oom jaa. ²⁰Xeⁿ na nntso ts'aⁿ: “Ja candya' ts'ooⁿya Ty'o^ots'om”, saa m'aaⁿ na jnoom'm cwii x'iaaⁿaⁿ na matseyu', cwe' tsaⁿcantu jom. Ee xeⁿ tic'oom na jnda ntyjeeⁿ x'iaaⁿaⁿ na manty'iaaⁿaⁿ xonda^a nnc'oom na candya' ts'oom Ty'o^ots'om na tyoonty'iaaⁿaⁿ. ²¹Luaa waa ñ'oom na matsaⁿntjomna' na mañequiaaⁿ nda^aya na c'ooⁿya na wi' n'ooⁿya nn'aaⁿya na cwila'y^u!

Luaa cal'aaya cha nnaⁿndyo ñequio tsjoomnancue

5 Ticwii cwii ts'aⁿ na matseyu'ya ts'om na Jesús cwiluiñe Cristo, macwiluiñe cwii jnda Ty'o^ots'om. Ndo' ticwii cwii ts'aⁿ na candya' ts'om nqueⁿ na cwiluiñe Tsotyaa^a, mati matsona' na c'oom tsaⁿñeeⁿ na jnda ntyjii nn'aⁿ na cwiluiindy nseinaaⁿ. ²Quia laxmaaⁿya

na candya' n'ooⁿya Ty'o^ots'om ndo' cwila'canda^andyo juu na matsaⁿntjoom jaa, quia jo' mati cwila'nooⁿa na m'aaⁿya na wi' n'ooⁿya ntseinaaⁿ. ³Luaa waa na ma'moⁿna' na candya' n'ooⁿya Ty'o^ots'om na cwila'canda^aya ñ'oom na tqueeⁿ na matsaⁿntjoom, ndo' joona' nchii cwii na xocanda^a nla'canda^andyo, ⁴ee cwii cwii ts'aⁿ na cwiluiñe jnda Ty'o^ots'om cwii canda^a manaⁿñe ñequio na tixcwe na matseixmaⁿ tsjoomnancue. Cwinaⁿndyo nc'e na cwila'y^uya n'ooⁿya ñ'eⁿ Cristo. ⁵Macanda^a ts'aⁿ na matseyu'ya ts'om na nquii Jesús cwiluiñe Jnda Ty'o^ots'om nnda^a nnaⁿñe ñequio na matseixmaⁿ tsjoomnancue.

Ñ'oom na macwji'yuuñena' cantyja 'naaⁿ Jnda Ty'o^ots'om

⁶Cantyja na jndyo Jesucristo tsjoomnancue, niom we nnom na ma'moⁿna' cantyja 'naaⁿ jo', ndaatoo ndo' niom', nchii ñequi'cheⁿ cantyja 'naaⁿ ndaatoo saa ñ'eⁿ ndaatoo ndo' niom'. Nquii Espíritu macwji'yuuñe cantyja 'naaⁿ na ljo' ndo' jom cwiluiñe ñ'oom na mayu'. ⁷Cañoom'luee m'aⁿ ndyee na cwitjei'yuu'ndye cantyja 'naaⁿ ñ'oomwaa': Nquii Tsotyaa^a, ndo' Nquii na cwiluiñe ñ'oom' Ty'o^ots'om ndo' Espíritu Santo. Ndo' ndyeendye joona ñecwii cwiluiindyena. ⁸Ndo' nnom tsjoomnancue m'aⁿ ndyee na cwitjei'yuu'ndye cantyja 'naaⁿ ñ'oomwaa': Nquii Espíritu, nda^a ndo' niom', ndo' ndyeendye joo ñecwii ñ'oom cwilajomndye. ⁹Ndo' nc'e na cwito'ñoⁿya ñ'oom na

cwitjei'yuu'ndye nn'aⁿ, majndeiti
 ndaa nnto'ñoⁿya ñ'oom na
 macwji'yuu'ñe Ty'oots'om na juuna'
 jndati tseixmaⁿna', ee tseixmaⁿna'
 ñ'oom na jnda tjei'yuu'ñê cantyja
 'naaⁿ Jnaaⁿ. ¹⁰Ee ts'aⁿ na matseyu'
 ñequio Jnaaⁿ, mawaa ñ'oom na
 macwji'yuu'ñena' quii' ts'om,
 saa ts'aⁿ na ticatseyu' ñequio
 Ty'oots'om mach'ee na cantuñê
 ee ticatseyu' ñ'oom na jnda
 tjei'yuu'ñê cantyja 'naaⁿ Jnaaⁿ.
¹¹Ndo' ñ'oom'ñeeⁿ, luaa waa na
 macwji'yuu'ñena', jnda tquiaa
 Ty'oots'om na laxmaaⁿya na
 ticantycwii na cwitandoo'a, ndo'
 na laxmaaⁿya juuna' nc'e Jnaaⁿ.
¹²Jo' chii ts'aⁿ na matseixmaⁿ
 cwentaa' nquii na cwiluiñe Jnda
 Ty'oots'om matseixmaⁿ tsaⁿñeeⁿ
 na ticantycwii na wando' añmaaⁿ,
 saa ts'aⁿ na ticatseixmaⁿ cwentaa'
 Jnaaⁿ, ticatseixmaⁿ na wando'
 añmaaⁿ.

**Ñ'oom na macandá na
 chuu tsomwaañe**

¹³Matseiljeiya cartawañe
 cwenta' 'o na cwilayu'yo' ñ'eⁿ
 Jnda Ty'oots'om cha cala'noⁿyo'
 na laxmaⁿyo' na ticantycwii na
 cwitandoyo'.

¹⁴Cwiñ'ooⁿt'maaⁿndyo n'ooⁿya
 Ty'oots'om ee cwila'noⁿa quia
 cwitaaⁿya cwii naya nnoom cha'xjeⁿ
 na l'ue ts'oom, mañeeⁿ ñ'oom
 na cwitaaⁿya. ¹⁵Ndo' cha'xjeⁿ
 cwila'noⁿa na mañeeⁿ ñ'oom na
 cwitaaⁿya nnoom, mati nquiuyya
 na cwito'ñoⁿya ñ'oom na jnda
 taaⁿya nnoom.

¹⁶Cwii ts'aⁿ na matseyu', quia
 nljeii cwii x'iaa' na matseyu' na
 matseitjooñe tsaⁿñeeⁿ cwii nnom
 jnaⁿ na nchii wjaañ'oomna' juu na
 nntsuuñe, macaⁿna' na caⁿ tsaⁿñeeⁿ
 cwii naya nnom Ty'oots'om ndo'
 jom ññequiaaⁿ na nncwando'
 añmaaⁿ tsaⁿñeeⁿ. Waa jnaⁿ na
 wjaañ'oomna' ts'aⁿ na nntsuuñe,
 tjaaⁿna' nasei meiⁿ cwii caⁿ ts'aⁿ
 ñ'oom cantyja 'naaⁿ tsaⁿñeeⁿ.
¹⁷Cha'tso nnom natia, laxmaⁿna'
 jnaⁿ ndo' waa jnaⁿ na ticjaañ'oomna'
 ts'aⁿ na nntsuuñe.

¹⁸Manquiuyya na ts'aⁿ na
 matseixmaⁿ cwentaa' Ty'oots'om
 tiquich'eeya jnaⁿ ee Jnda Ty'oots'om
 mach'ee cwenta, meiⁿ ticwanaaⁿ na
 ntsei'ndaa' tsaⁿjndii juu.

¹⁹Manquiuyya na cwiluiindyó
 cwentaa' Ty'oots'om ndo'
 cha'tsondye nn'aⁿ na laxmaⁿna
 cantyja 'naaⁿ tsjoomnancue m'aⁿna
 nacje 'naaⁿ tsaⁿjndii.

²⁰Ndo' mati manquiuyya na jnda
 jndyo Jnda Ty'oots'om ndo' jnda
 teijndo' n'ooⁿya na cwila'noⁿa
 na cwitajnaaⁿa nquii Ty'oots'om
 na cwiluiñe na mayom'm. Tjoom'
 cwitsaam'aaⁿya cantyja 'naaⁿ nquii
 na cwiluiñe na mayuu', juu Jnaaⁿ
 Jesucristo. Ñ'oomwaa' ma'moⁿna'
 cantyja 'naaⁿ Ty'oots'om na
 cwiluiñe na mayom'm ndo' mati
 mañequiaa ñ'oom'ñeeⁿ na tseixmaⁿ
 ts'aⁿ na ticantycwii na wando'. ²¹O
 ntseindaaya, macandá Ty'oots'om
 cala't'maaⁿndyo', nchii cwe' cwii
 na l'a nn'aⁿ na cwiluena na jeeⁿ
 t'maⁿ ñ'oom. Mantyjati luaa'ndyo
 matsjoo.

Carta na jnda we na seiljeii Juan

Cantyja 'naaⁿ ñ'oom na mayuu'
ñequio na wi' ts'om ts'aⁿ x'iaa'

¹Maja na cwiluiitquiendyo,
matseiljeiya cartawaañe na
matseicwanoⁿya na m'aaⁿ 'u
nomnⁿ'aⁿya na macwji' Ty'o^ots'om
cwentaaⁿ'aⁿ ñequio ntseinda'.
Ñ'oom na mayuu' na jeeⁿ wi'
ts'o^oⁿya 'o na cwila'jomndyo'
ñequio ñ'oom na mayuu'. Ndo' nchii
macanda ja wi' ts'o^oⁿya 'o mati
cha'tsondye nn'aⁿ na cwita'jnaaⁿ'na
ñ'oom na mayuu'. ²Wi' ts'o^oⁿya 'o
nc'e ñ'oom na mayuu' na waana'
quii' n'o^oⁿya na ñequii'cheⁿ
nnc'oomna' ñ'eⁿndyo. ³Nquii
Ty'o^ots'om na cwiluiiñe Tsotyaaya
ñequio Jnaaⁿ Jesucristo quiana
naya na la'xmaⁿna naquii' n'om'yo'
ñequio juu na m'aaⁿ na wi' n'omna
'o ñequio juu na tjaa ñomtiuu
c'om'yo' jo ndaana nc'e ñ'oom na
mayuu' ndo' na candya' n'omna 'o.

⁴Jeeⁿ neiⁿya na ljeiya nt'om
ntseinda' cwilajomndyena
ñequio ñ'oom na mayuu' cha'xjeⁿ
nquii Tsotyaaya Ty'o^ots'om jnda
saⁿ'ntjoom. ⁵Ndo' je' 'u nomnⁿ'aⁿya
na matseyiu', macaⁿ'a njom'
na c'o^oⁿya na jnda nquiuuya
nn'aaⁿya na cwilayu'. Ñ'oomwaa'
na matseiljeiya nchii ñ'oom xco

na matsaⁿ'ntjomna', ñecwii xjeⁿ
juuna' cha'xjeⁿ ñ'oom na ñejndyaa
najndyee. ⁶Luaa waa na ma'moⁿ'na'
na jnda nquiuuya nt'omcheⁿ, na
c'o^oⁿya na cwila'candaⁿ'ndyo
ñ'oom'm na cwitsaⁿ'ntjomna' cha'xjeⁿ
ñ'oom na tyondye'jndyee'yo' na
c'o^oⁿya na wi'n'o^oⁿya nn'aⁿ na
cwila'yu'.

M'aⁿ nn'aⁿ na cwinquio'nn'aⁿ

⁷Jndye nn'aⁿ m'aⁿ tsjoomnancue
na cwinquio'nn'aⁿ na cwiluena
na tiyuu' na jndyo Jesucristo
na ts'aⁿ jom. Ts'aⁿ na luaa'
mach'ee cwiluiiñe ts'aⁿ na
manquiu'nn'aⁿ, ndo' ts'aⁿ na
wjaa nacjoo' Cristo. ⁸Jo' chii
cal'a'yo' cwenta na juu ts'iaaⁿ na
jnda ñel'a'yo' titseicwaqueⁿ'na'
na cwe' ts'iaaⁿ'ndyo cha candaⁿ'
nnto'ñoom'yo' na nntantjom'yo'.

⁹Meiⁿquia ts'aⁿ na nncwinom'
ñ'oom na waa cantyja 'naaⁿ Cristo,
ticaljoo'ñe ñequio ñ'oom na t'mooⁿ,
tic'oom tsaⁿ'ñeeⁿ ñ'eⁿ Ty'o^ots'om.
Saaⁿ ts'aⁿ na cwiljoo'ñe ñequio
ñ'oom na ma'moⁿ'na' cantyja 'naaⁿ
Cristo, tseixmaⁿ tsaⁿ'ñeeⁿ cwentaa'
Ty'o^ots'om ndo' ñequio Cristo.
¹⁰Xeⁿ nncwjee'cañoom ts'aⁿ 'o ndo'
nchii mañequiaaⁿ ñ'oom na mayuu'
cantyja 'naaⁿ Cristo, meiⁿ tilaljo'yo'

jom l'a'yo' meiⁿ na nñequia'yo' na
xmaⁿñê. ¹¹Ee ts'aⁿ na mañequiaa na
xmaⁿñê, matseijomñe ñequio natia
na matseixmaaⁿ.

Ñ'oom na macandá na matseineiⁿ

Juan nacjoo' cartawaañe

¹²Jndye ñ'oom maniom
na mañe'catseinaⁿtyaya
ñ'eⁿndyo'. Saá ticatseitiuuya na
nncwil'uee'ndyo tсом canchii'

ñequio ndaantom. Ee ntyjaa'ya
cwii ts'ooⁿ na nncjocando^o'a 'o
na nlanáaⁿ ntyjaa ndaaya. Ndo'
ntyjiiya na t'maⁿ nquioo na
neiiⁿya xjeⁿ na nl'aaya na ljo'.

¹³Joo ntseinda nomn'aⁿ
na m'aⁿ ñjaaⁿ na macwji'
Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ
cwila'cwanomna na xmaⁿndyu'.
Mantyja luaa' ñ'oom na
matseiljeiya.

Carta na jnda ndyee na seiljeii Juan

**Ñ'oom na seicwanom
Juan na m'aaⁿ Gayo**

¹Ja na cwiluiitquiendyo, matseiljeiya cartawaa na wjaana' na m'aaⁿ Gayo na mayuu'cheⁿ jeeⁿ wi' ts'ooⁿya 'u.

²'U re nn'aⁿya na jeeⁿ jnda ntyjiiya macaⁿ'a nnom Ty'oots'om na cha'tso cantyja 'naⁿ ya wja'm'aaⁿ, ndo' ya nc'oom' na tiwi' cha'xjeⁿ ya wjaaquindyuu' na m'aaⁿ nacje 'naaⁿ Espíritu. ³Ee tquiecañom nt'om nn'aaⁿya na cwila'yu' na m'aaⁿya, ndo' tquiaana' na jeeⁿ neiⁿya na jluena nooⁿ na jeeⁿ xcwee' ts'om' cantyja 'naaⁿ ñ'oom na mayuu' ndo' cantyja na wjaam'aaⁿ, mache' na juu ñ'oom naya maqueⁿ'na' xjeⁿ 'naaⁿ'na' 'u. ⁴Ee tjaa'naⁿ cwiicheⁿ nnom ñ'oom na mañequiaatina' na neiⁿya cha'xjeⁿ quia na mandiiya na joo nn'aⁿ na cwiluiindyee ntseindaaya tyeⁿ cwiljoo'ndyena naquii' ñ'oom na mayuu'.

Juan matseit'maaⁿñê Gayo

⁵'U re nn'aⁿya na jeeⁿ jnda ntyjiiya, jeeⁿ xcwee' mache' na mateixe' nn'aaⁿya na cwe' cwiquieya na m'aaⁿ, meiiⁿ joona nn'aⁿ na ticwajnaⁿ. ⁶Jo ndaa

nn'aⁿ na cwila'yu' ljoone, jluena na jeeⁿ wi' ts'om' joona. Cwii naya'ñeeⁿ cateijndei' joona 'naⁿ na macaⁿ'na' cha ndaaⁿ nc'ootina ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om, ee jeeⁿ cjawee' ntyjeeⁿ na mache' naljo'. ⁷Ee joona macwi'oon'omna ñ'oom naya 'naaⁿ Jesucristo jo ndaaⁿ nn'aⁿ, ndo' tícato'ñoomna s'om ndaaⁿ nn'aⁿ na tyoolayu'. ⁸Nc'e na ljo', jaa nn'aⁿ na cwilayuu'a la'xmaaⁿya na cateix'aaya joona na nnteijndeiya na cwi'oonquiana ñ'oom na mayuu'.

Tixcwe s'aa Diótrefes

⁹Seiljeiya cwii carta cwentaa' tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ yuu na m'aⁿ'yo' saa juu Diótrefes ticwancueⁿ'eⁿ na ja nntsa'ntjoⁿ ee ñecuaa xjeⁿ 'naaⁿ'aⁿ. ¹⁰Nc'e na luaa', quia na nncuacañooⁿ'ya 'o, quia jo' ncwaⁿ'ya jom na mach'eeⁿ na luaa' na matseineiiⁿ ñ'oom cantu nacjooyâ. Ndo' nchii macanda nmeiⁿ mach'eeⁿ, mati nn'aⁿ na cwi'oonquia ñ'oom' Ty'oots'om, tiñe'coñoom joona, ndo' nn'aⁿ na ñe'cala'ljo na'ñeeⁿ, macwjeeⁿ'eⁿ joona quii' tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ.

¹¹'U re nn'aⁿya na jeeⁿ jnda ntyjiiya, tintseijomndyu' ñequio

ts'iaaⁿ natia, 'u catseijomndyu'
 ts'iaaⁿ na ya. Ee ts'aⁿ na
 matseijomñe ts'iaaⁿ na ya tseixmaaⁿ
 cwentaa' Ty'ooots'om, saa ts'aⁿ na
 wjaantyjo ñequio natia, tic'oomñe
 cwentaaⁿaⁿ.

Ya mach'ee Demetrio

¹²Cha'tsondye nn'aⁿ ya ñ'oom
 nquiuna cantyja 'naaⁿ nn'aaⁿya
 Demetrio, ndo' manquiiti ñ'oom na
 mayuu' macwji'yuu'ñena' cantyja
 'naaⁿaⁿ. Mati já cwitjei'yuu'ndyô
 na ljo' ndo' 'o manquiuyô' na
 cwilanaaⁿyâ ñ'oom na mayuu'.

Ñ'oom na macandá na seiljeii Juan

¹³Jndye ñ'oom niom na
 ñe'catseiljeiya cwenta' saa
 tiñe'cats'aa naljo' ñequio tsom
 ñequio ndaantom, ¹⁴ee ntyjaa'ya
 ts'ooⁿ na tyuaa' nnty'iaa' 'u
 quialjo'cheⁿ nlanaaⁿ ntyjaa' ndaaya.

¹⁵Quiaa Ty'ooots'om na
 tjaañomtiuu c'oom'. Nn'aⁿ na m'aⁿ
 ñjaaⁿ na ya ñ'oom ñequiondyu'
 cwila'cwanomna na xmaⁿndyu',
 ndo' 'u je', quiaa' na xmaⁿñe cwii
 cwii ts'aⁿ na matseyu' yuu na
 m'aaⁿ.

Carta na seiljeii Judas

Xmaⁿndye nn'aⁿ na m'aⁿ cwentaa' Ty'oots'om

¹Ja Judas matseiljeiya cartawaañe. Cwiluiindyō ts'aⁿ na mandi'ntjomtyeⁿ nnom Jesucristo. Ti'xiōōya jndyu Jacobo. Cartawaañe matseicwanoⁿya juuna' ndaa nn'aⁿ na ma'maⁿ Tsotyaaya Ty'oots'om na macwji'ñōōⁿ joona na macwjaa'ñê cwentaaⁿaⁿ, nc'e na matseitjoom'na' joona ñequio Jesucristo. ²Quiaa Ty'oots'om na nleijndyeti na nnto'ñoom'yo' na wi' ts'oom'lo, ñequio na meiⁿcwii ñomtiuu tic'om'yo' ñequio na candya' ts'oom'lo.

M'aⁿ nn'aⁿ na cwinquio'nn'aⁿ (2 Pedro 2:1-17)

³O nn'aⁿya na wi' ts'ōōⁿya, jnda seiqueeⁿna' ts'ōōⁿ na nntseiljeiya cwii ñ'oom cwenta'yo' cantyja 'naaⁿ juu na tjoom' na macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om jaa, saa je' maquaⁿya cwenta na macaⁿna' na catseijndo'a n'om'yo' na cjoō' n'om'yo' cantyja 'naaⁿ juu na cwilayu'ya n'ōōⁿya na juuna' ñejom tquiaaⁿ na laxmaⁿ nn'aⁿ cwentaaⁿaⁿ. ⁴Ee m'aⁿ nn'aⁿ quii'ntaaⁿyo' na cwilajomndyena ñ'eⁿndyo' saa cwinquio'nn'aⁿna 'o. Ñ'oom' Ty'oots'om na jach'ee

xuee teiljeii ma'moⁿna' cantyja 'naaⁿna na nnt'uiiwi'na' joona cha'xjeⁿ laxmaⁿna na nntjoomna. Joona tic'omna cantyja 'naaⁿaⁿ, ee cwiwil'uee'ndyena juu naya na matseixmaaⁿ na wanaaⁿ na nnc'omyana ñequio nn'aⁿ ndo' naljo' cwil'ana cwi'tjeii'ndyena cantyja 'naaⁿ Jesucristo na cwiluiiñê na matsa'ntjoom jaa ndo' macanda nqueⁿ tjacantyja na t'maⁿ cwiluiiñê jo ndaaya.

⁵Meiⁿ na ntyjii na manquiuy'yo' ñ'oomwaa saa l'ue ts'ōōⁿ na cjaañjoom' n'om'yo' na ya tjei' Ty'oots'om nn'aⁿ Israel ndyuaa Egipto saa jndanquiacheⁿ s'aaⁿ na tja nt'omndye joona na t'icala'yu'na ñ'eⁿñê. ⁶Ndo' mati cjaañjoom' n'om'yo' nquiee ángeles na ticaljoo'ndyena ts'iaaⁿ na laxmaⁿna, hasta 'ndyena yuu na seijndaa'ñe Ty'oots'om cwentaana, maleichom joona na praso meiⁿ xocantycwii na chu'tyeⁿndyena l'uaancjo yuu na jaaⁿñeñ'eⁿ hasta juu xuee quia na nncu'xeeⁿ cha'tso. ⁷Mati nn'aⁿ tsjoom Sodoma ñequio Gomorra ñequio nn'aⁿ nt'omcheⁿ njoom ndiocheⁿ, tquiandyen'eⁿna na l'ana meiⁿquia nnom na queeⁿ n'om seiina nchii cha'xjeⁿ na seijndaa'ñe Ty'oots'om na nnc'om nn'aⁿ, ndo'

na luaa' tyol'a nn'aⁿ njoom'ñeeⁿ
tsexmaⁿna' cwii na ma'moⁿna' na
nnt'uiiwi' chom na tijoom canduu'
nn'aⁿ na nmeiⁿ cwil'a.

⁸Naⁿñeeⁿ na m'aⁿna quii'ntaaⁿ'yo'
meiⁿ na manquiuna na tuui na ljo',
saa laxmaⁿna nn'aⁿ na cwicatsoona
ndaa, cwila'ndaa'ndyena seiina,
l'ona na nlqueⁿ Ta Jesús xjeⁿ joona,
cwila'jnaaⁿna ángeles na t'maⁿ
cwiluiindyca cañoom'luee. ⁹Saa
ángel na cwiluiitquieñe na jndyu
Miguel quia na seijmeiⁿñê nnom
tsaⁿjndii cantyja 'naaⁿ sei'ts'o 'naaⁿ
Moisés, tícatseijnaaⁿ'aⁿ cwe' tsoom
nnom juu: “Nquii Ta Ty'oots'om
catseitaaⁿ'aⁿ 'u.” ¹⁰Saa naⁿm'aⁿ
wi' ñ'oom cwila'neiⁿna nacjoo'
meiⁿnquia na ticala'noⁿ'na, ndo'
chjoowi' na ndya' cwila'noⁿ'tina,
cwila'noⁿ'na jo' cwe' na c'ee'
n'omna, cha'cwijom quioo' na cwe'
mach'eetoyo'. Ndo' cantyja 'naaⁿ jo'
cwila'ndaa'ndyca cheⁿnquieena.

¹¹Nlco'wi'na' naⁿm'aⁿ ee
cwi'oontyjoⁿa cha'xjeⁿ na s'aa
Caín. Cha na nnta'ntjomna s'om
cwila'jomndyena na tis'a s'aa
Balaam ndo' cwilawendyena
nacjoo' Ty'oots'om cha'xjeⁿ seiweñe
Coré ndo' nc'e na ljo' s'aaⁿ seicuee'
Ty'oots'om jom. ¹²Matseijnaaⁿ'na'
'o na ñ'eeⁿ naⁿm'aⁿ quia na
cwilajomndyo' ñ'eⁿ nc'iaa'yo' na
cwilayu' na tjoom' cwicwa'yo'
na cwicañjom n'om'yo' Ta
Jesús ndo' naⁿm'aⁿ ñequio na
neiiⁿna cwicwa'na ndo' cwiwena
ñ'eⁿndyo' meiⁿ tico'tiana' nquiuna.
Matseijomna' joona cha'cwijom
ts'aⁿ cwe' m'aaⁿ ts'om cantyja
'naaⁿ nquii meiⁿ ticateix'ee canmaⁿ.
Jooⁿa laxmaⁿna cha'cwijom

nchquiu na wjaachuu jndye na tjaa
ndaluaa' cachona'. Matseijomna'
joona cha'na n'oom na meiⁿ na
jndā tue'ntyjo xjeⁿ na nl'ana' tā,
saa tjaa tā col'ana', na we ndii'
tjana' ee na jndā tyena' xeⁿ quii'
nch'ioona'. ¹³Cantyja na cwil'a
naⁿm'aⁿ la'xmaⁿna cha'na nmoⁿ
t'maⁿ ndaaluee na mandyontquiena'
chom' na tjoom' na cwajndii nt'a,
la'xmaⁿna cha'na cancjuu na tijndaa'
cwaaⁿ ntyja cwi'ooona'. Majndaa'
na ticantycwii na nljoo'ndyetyeⁿ
naⁿm'aⁿ yuu na ntomñ'eⁿ najaaⁿ.

¹⁴Mati Enoc, tsaⁿ na jndā ntquiee'
ndii' na tei'cantyjoo' tsjaaⁿ 'naaⁿ
Adán, tyotseineiⁿ ñ'oom na t'moⁿ
Ty'oots'om naquii' ts'oom cantyja
'naaⁿ naⁿm'aⁿ. Tsoom: “Nt'iaaya nquii
na cwiluiñe na matsa'ntjom cha'tso
na macwjee'cañoom ñequio meiⁿ
meiⁿcheⁿ nn'aⁿ na lju' n'om, ¹⁵na
nncu'xeeⁿ cha'tso nn'aⁿ ndo' na
nnt'uiiweeⁿeⁿ cha'tsondyca joona
cantyja natia na jndā ñel'ana ndo' na
nnts'aaⁿ na nnt'uiityeⁿna' nn'aⁿ na jeeⁿ
tia ñejla'xmaⁿ cantyja 'naaⁿ cha'tso
nnom natia na jndā ñel'a, ndo' cantyja
'naaⁿ cha'tso ñ'oom wi' na jndā
ñejla'neiⁿna nacjoom'm.” ¹⁶Naⁿm'aⁿ
ñequii'cheⁿ cwilancjoo'ndyena
ljo' cwilui na ticjaawe' nquiuna
na cwil'a nt'omcheⁿ, ljo' na cwil'a
nc'iaana cwiluena xocwil'ue jo'.
Ñequii'cheⁿ l'ue n'omna na caluii
natia na queeⁿ n'om seiina. S'a ñ'oom
cwilaneiⁿna ndo' ca'naaⁿ'ndyena cha
nnquioo s'om lueena.

Matseijndo' Judas n'om nn'aⁿ na cwilayu'

¹⁷Saa 'o nn'aⁿya na cwila'yuu' na
jnda ntyjiiya 'o, cjaanjoom' n'om'yo'

ñ'oom na jaach'ee xuee tyoñequia apóstoles cwentaa' Ta Jesucristo, ¹⁸na tyoluena ndaa'yo': "Joo ncuee na macandá nnc'om nn'aⁿ na nla'neiⁿ ñ'oom ticuee' ts'om nacjoo' ñ'oom naya 'naaⁿ Ty'oots'om. Ndo' n'lana cha'tso nnom na tilju' na cwila'queeⁿ n'omna." ¹⁹Jnaaⁿ joona na cwitoⁿndye nn'aⁿ na cwila'yu'. Cwila'ñ'oomndyena cantyja 'naaⁿ joo na queeⁿ n'om seiina, meiⁿ ticalaxmaⁿna Espíritu na cwiluiiñe Ty'oots'om.

²⁰Saa 'o je' nn'aⁿya na jeeⁿ jnda ntyjiiya, caljoo'ndyo'tyeⁿ'yo' naquii' juu na cwila'yu'ya n'om'yo' na lju' tseixmaⁿna'. Calaneiⁿ'yo' nnom Ty'oots'om ñequio juu najndei na matseixmaⁿ Espíritu Santo. ²¹O caljoo'ndyo' cantyja na m'aaⁿ Ty'oots'om na candya' ts'oom 'o ndo' cwindo'yo' juu xuee quia nquii Jesucristo na cwiluiiñê na matsá'ntjoom jaa nncwjee'nnaaⁿ'aⁿ, xjeⁿñeeⁿ nc'e na wi' ts'oom jaa ññequiaaⁿ na nnto'ñooⁿya na ticantycwii na nntando'o'a.

²²Nn'aⁿ na we waa na m'aaⁿ n'om cantyja 'naaⁿ ñ'oommeiⁿ, cat'moⁿ'yo' ndaana cha ñecwii

nla'tiuuna. ²³Ndo' nt'omcheⁿ nn'aⁿ na jnda tjachuuna' joona cantyja 'naaⁿ ñ'oom na cwit'mooⁿ naⁿm'aⁿ!, catjei'n'maaⁿndyo' joona' cha'cwijom na macwji' ts'aⁿ x'iaaⁿ'aⁿ quii' chom. Ndo' ñequio nt'omcheⁿ c'om'yo' na wi' n'om'yo' joona saa c'om'yo' na nquia'yo' na juu natia na laxmaⁿna tincw'uaa'ndyo' joona'!

**Ñ'oom na macandá na
matseit'maaⁿñena' Ty'oots'om**

²⁴Nnom Nqueⁿ na waa najndei na cwiluiiñê na nncwañom'm 'o na tincju'cjena' 'o na ñequio na neiiⁿ'eⁿ nnts'aaⁿ na nncwintyje'yo' jo nnoom yuu na jeeⁿ caxuee na m'aaⁿ na meiⁿcwii tila'tjoondyo' jo nnoom, ²⁵nnom Nqueⁿ na ñequii'cheⁿ cwiluiiñê Ty'oots'om na macwji'n'maaⁿñê jaa cantyja 'naaⁿ Jesucristo na jom cwiluiiñê na matsá'ntjoom jaa cala't'maaⁿndyo' jom, jom cwitaa'jndyaaya jo ndaaya, jom cha'tso najndei matseixmaaⁿ, ndo' na maqueeⁿ xjeⁿ cha'tso, cha'xjeⁿ tyoontycwii na ñejndyowana', na waa na je', ndo' na ticantycwii na cwiwjaatina'. Amén.

Ñ'oom cantyja na tco'na' nty'iaa' Juan

'Naa' na t'moⁿ Jesucristo
na quia nluui

1 Ñ'oommeiiⁿ tquiaa Ty'oots'om
nnom nquii Jesucristo na
jom ca'mooⁿ joona' ndaa nquiee
nn'aⁿ na cwindye'ntjom nnoom.
Ñequio 'ndyoo ángel cwentaaⁿaⁿ
seica'mooⁿ ñ'oom'ñeeⁿ nooⁿ ja Juan
na mand'i'ntjoⁿya nnoom. Ee joo
ñ'oommeiiⁿ cwila'neiⁿna' cantyja
na jnda teicandyoo' na nluui. ²Jo'
chii macwji'yuu'ndyo ñ'oommeiiⁿ
na t'moⁿ Ty'oots'om nooⁿ ñequio
Jesucristo. Macwji'yuu'ndyo
cha'tsoti na tco'na' na nty'iaaya ndo'
na jndiiaa.

³Matio'naaⁿñe Ty'oots'om juu ts'aⁿ
na matsei'naaⁿ ñ'oommeiiⁿ cantyja
chiiu cwii nddyona', ndo' mati joo
nn'aⁿ na cwindye ndo' cwila'we
joona' naquii' n'om. Ee jnda mawaa
xjeⁿ na nluui cha'xjeⁿ na cwit'mooⁿ
ñ'oommeiiⁿ.

Ñ'oom na to'ñoom ntquiee'
ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji'
Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ

⁴Ja Juan matseicwanoⁿ
ñ'oommeiiⁿ ndaa' 'o na cwiluiindyo'
ntquiee' ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji'
Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ na m'aⁿyo'
ndyuaa Asia. Cato'ñoom'yo' naya

na matseixmaaⁿ ñequio juu na
tjañomtiuu na mañequiaaⁿ quii'
ts'om ts'aⁿ. Nqueⁿ na m'aaⁿ ndo'
m'aaⁿñê ndo' tyom'aaⁿ cwitzoocheⁿ
na nncuaa tsjoomnancue ndo'
nncwjee'nnaaⁿaⁿ ndo' mati cantyja
'naaⁿ ntquiee' Espíritu na m'aⁿna jo
nnom tio na wacatyeeⁿ. ⁵Ndo' mati
quiaa Jesucristo na nla'xmaⁿyo'
joo naya'ñeeⁿ. Jom cwiluiiñê na
macwji'yuu'ñê ñ'oom na mayuu'
ndaaya, ndo' jom ts'aⁿ najndyee
na tando'xco na tue'. Cwiluiiñê
na matsa'ntjoom cha'tsondye
nn'aⁿ na cwiluiitquiendye ndaa
nn'aⁿ tsjoomnancue. Nqueⁿ na jeeⁿ
candya' ts'oom jaa ndo' ñequio
nioom'm na tcwe' tmaaⁿ jaa
jnaaⁿya na waa. ⁶Jnda tqueeⁿ jaa
na t'maⁿ cwiluiindyo na m'aaⁿya
nacje 'naaⁿ Ty'oots'om. Ndo'
tqueeⁿ na cwiluiindyo ntyee na
cwindya'ntjooⁿya nnom Ty'oots'om
na juu cwiluiiñe Tsotyeeⁿ.
Catseit'maaⁿñena' jom ndo'
caluiit'maⁿñê cantyjati najndeii
na matseixmaaⁿ cha'waati na yo.
Amén.

⁷Queⁿyo' cwenta,
manncwjee'cañoom Cristo ñequio
nchquii. Ndo' cha'tsoti nn'aⁿ
nnty'iaa jom, ndiñ'eeⁿ nn'aⁿ na
jla'jomndye na tueeⁿeⁿ. Ndo'

cha'tso ntmaaⁿⁱ na cwii cwii nnom nn'aⁿ, jndei nla'xuaana na chjoo' n'omna quia na nnty'iaana jom. Maxjeⁿ nntseicandaaⁿñena' na ljo'. Amén.

⁸“Ja cwiluiindyō Alfa ñequio Omega. Ja maxjeⁿ m'aaⁿya najndyee ndo' na macandā.” Luaa' matso nqueⁿ na matsa'ntjoom cha'tso. Nqueⁿ na m'aaⁿ ndo' m'aaⁿ ndo' maxjeⁿ ñet'oom ndo' nncue'ntyjo na nncwjee'cañoom. Nqueⁿ na cwiluiiñê na cha'tso najndei matseixmaaⁿ.

Tco'na' nnom Juan na nty'iaaⁿaⁿ Cristo

⁹Ja Juan na cwiluiindyō nn'aⁿ'yo' tjom na cwiwinooⁿya nawi' ñ'eⁿndyo', ndo' tjom na cwitue'ndyocjaaya nnom Ty'oots'om. Ee nquii Jesucristo mañequiaaⁿ na tjom m'aaⁿya na ticiom n'ooⁿya. Ja tyom'aaⁿjnaⁿya ndyuaaxeⁿncwe na jndyuna' Patmos nc'e na tyoñequia ñ'oom' Ty'oots'om ndo' na tyocwji'yuu'ndyo cantyja 'naaⁿⁱ Jesús. ¹⁰Juu xuee na cwila't'maaⁿndyo nqueⁿ na cwiluiiñê na matsa'ntjoom jaa, m'aaⁿya nacje 'naaⁿⁱ Espíritu Santo ndo' t'mooⁿ cwii na tco'na' nooⁿya. Jndiyya na jndei teic'uaa na seineiⁿ ts'aⁿ jo naxaⁿ'a cha'cwijom jndyee' ntu. ¹¹Tso nooⁿ:

—Ja maxjeⁿ m'aaⁿya najndyee cwii tjoocheⁿ na nncuaa tsjoomnancue ndo' jom'aaⁿtyaya meiiⁿ na tacuaana'. Cwa, catseiljei'tcuundyu' cantyja na manty'ia' njom'. Catsa' libro, ndo' catseicwanom' juuna' ndyuaa Asia ntquiee' tsjoom na m'aⁿ ntmaaⁿⁱ nn'aⁿ na macwji'

Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ. Cjaana' tsjoom Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, ñequio Laodicea.

¹²Quia jo' taquaⁿxaⁿ'a cha ya nnty'iaa 'ñeeⁿ juu matseineiⁿ ñ'eⁿndyo. Ndo' quia na jnda taquaⁿ, nty'iaa ntquiee' xjo s'om cajaan' na cwicañjoom' nlca. ¹³Xcwe quii'ntaaⁿ ncjo'ñeeⁿ nty'iaa meintyjee' nqueⁿ na matseijomna' cha'cwijom ts'aⁿ jom. Cweⁿ cwii liaatco xjeⁿ nomtyuaacheⁿ. Ndo' tsei'ljñaaⁿ chu'tyeⁿ cwii 'naⁿ na tuii ñ'eⁿ s'om cajaan'. ¹⁴Sooxqueeⁿ canchii'na' cha'cwijom soo' catsmaⁿ canchii', ndo' cha'na canchii' tsaaⁿ. N'omnnoom xueena' cha'cwijom chom. ¹⁵Nc'eeⁿ caxueena' cha'na colo na matseixmaⁿ s'om wee quia na je'ndyo jlui'na' naquii' chom, ndo' seilju'ya ts'aⁿ juuna'. Ndo' c'uaa na matseineiⁿ cha'cwijom c'uaa quia na cwicwjee' jndaa. ¹⁶Ts'ooⁿ ntyjaya too'ndye ntquiee' cancjoo ndo' quii' ñ'om macalui'nom cwii xjo na we ntyja taa. Ndo' jeeⁿ caxuee nnoom cha'na xueeñe ñe'quiom' na quiajmeiⁿ.

¹⁷Quia na nty'iaa jom, tioondyo jo nc'eeⁿ cha'cwijom ts'oo ja. Ndo' teicaljoom ts'ooⁿ ntyjaya nacjoya, tsoom nooⁿ:

—Tinty'ue'. Ee maja na m'aaⁿya najndyee cwii tjoocheⁿ na nncuaa tsjoomnancue ndo' jom'aaⁿtyaya meiiⁿ na tacuaana'. ¹⁸Ja cwiluiindyō na wando'a. Ndo' meiiⁿ na jnda t'io saa je' m'aaⁿya na ticantycwii na wando'a. Cha'tso nn'aⁿ na cwiwje m'aⁿna nacje 'naⁿya ndo' mati Hades yuu meindoo' l'oo. ¹⁹Cwa catseiljei' cha'tso na maco'na' njom'

na manty'ia', ñequio cha'tso na nlco'na' nnty'ia' na cwiluii je' ndo' na cwii nncjaaluii. ²⁰Je' nntsjoō ljo' ma'moⁿ ñ'oom wanty'iuu'waa cantyja 'naaⁿ ntquiee' cancjuu na nty'ia' na too'ndye ts'oo ntyjaya, ndo' ntquiee' xjo s'om cajaⁿ na cwicañjoom' nlca. Joo ntquiee' cancjuu'ñeeⁿ, jo' jo' ntquiee' ángeles na cwil'a cwenta ntquiee' ntmaaⁿⁱ nn'aⁿ na macwji' Ty'oōts'om cwentaaⁿⁱaⁿ. Ndo' joo ntquiee' xjo s'om cajaⁿ na cwicañjoom' nlca, jo' jo' ntquiee' ntmaaⁿⁱ naⁿⁱñeeⁿ na la'xmaⁿ cwentaa' Ty'oōts'om.

**Ñ'oom cwentaa ntquiee'
ntmaaⁿⁱnn'aⁿ: Ñ'oom na
tja tsjoom Éfeso**

2 Tsoti Jesús noōⁿ:
—'U Juan, catseiljei' ñ'oommeiiⁿ, catseicwanom' joona' na m'aaⁿ ángel na mach'ee cwenta tmaaⁿⁱ nn'aⁿ na macwji' Ty'oōts'om cwentaaⁿⁱaⁿ na m'aⁿ tsjoom Éfeso. Catsu': “Nmeiiⁿ ñ'oom na matseinaⁿ nncō na too'ndye ntquiee' cancjuu ts'oo ntyjaya. Ja m'aaⁿya quii'ntaaⁿ ntquiee' xjo s'om cajaⁿ na cwicañjoom' nlca: ²Mantyjiia chiuu waa ts'iaaⁿ 'naⁿya na cwil'a'yo', ndo' cantyja na cwila'jnda'yo' na tica'ndyenc'uaa'ndyo'. Mantyjiia na ticuaaya nquiu'yo' cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ na tia nn'aⁿndye. Ndo' jnda jliu'yo' chiuu laxmaⁿ nn'aⁿ na cwe' cwil'aya na cwiluiindy e apóstoles, jnda jliu'yo' na cantundye naⁿⁱñeeⁿ. ³Ntyjiia na t'maⁿ n'om'yo' ndo' na cwila'quii n'om'yo' meiiⁿ t'maⁿ nawi' cwiwi'nom'yo'. Meiⁿ t'cwintqueⁿyo' na cwila'jnda'yo'

na cwindye'ntjom'yo' noōⁿ.
⁴Saa waa na ntyjiia ñ'eⁿndyo': tacantyjaa' n'om'yo' ja cha'xjeⁿ quia to'jndyee'yo' na jeeⁿ jnda nquiu'yo' ñ'eⁿndyo. ⁵Cjaañjoom' n'om'yo' cha'tso na ñel'ajndyee'yo' ndo' je' tacol'a'yo', calcwe' n'om'yo'. Cal'a'nnda'yo' yuu na ya cha'xjeⁿ na ñel'ajndyee'yo', Ee xeⁿ tical'a'yo' na ljo', quia jo' nncuaçañoōⁿya 'o ndo' nncwji'a xjo na ñjoom' sca quii'ntaaⁿyo'. ⁶Saa waa cwii na jeeⁿ majo'ndyo cantyja 'na'yo'. M'aⁿyo' na jndoo'yo' ts'iaaⁿ na la'xmaⁿ nn'aⁿ tmaaⁿⁱ na jndyu nicolaítas, ndo' mati nncō jndoya ljo' na cwil'ana. ⁷Ñeeⁿ 'o na ñe'candy'e'yo', candye'ya'yo' ñ'oom na matseineiⁿ Espíritu Santo ndaa ntmaaⁿⁱ nn'aⁿ na m'aⁿ cwentaa' Ty'oōts'om quia tso: 'Ñeeⁿ juu na jnda jnaⁿñe ñequio natia, ñequeiaya na nlquii taa' ts'oom na mañequiaana' na wando' ts'aⁿ. Juu ts'oom'ñeeⁿ meintyjee'na' xcweya paraíso cwentaa' Ty'oōts'om.”

Ñ'oom na tja tsjoom Esmirna

⁸Tsoti Jesús noōⁿ:
—Catseiljei' ñ'oommeiiⁿ, catseicwanom' joona' na m'aaⁿ ángel na mach'ee cwenta tmaaⁿⁱ nn'aⁿ macwji' Ty'oōts'om cwentaaⁿⁱaⁿ na m'aⁿ na tsjoom Esmirna. Catsu': “Ñ'oommeiiⁿ matseinaⁿ ja, na m'aaⁿya najndyee ndo' m'aaⁿya na macanda. Ja meiiⁿ na jnda t'io saa je' jnda mawando'xcō. ⁹Mantyjiia chiuu waa na m'aⁿyo' ndo' nawi' t'maⁿ na cwiwinom'yo'. Ndo' ntyjiia cantyja na wanty'iaandyo m'aⁿyo' saa jo nnom Ty'oōts'om laxmaⁿyo'

na tyandyo'. Ntyjiiya ñ'oom wi' na cwilue nn'aⁿ nacjo'yo'. Naⁿñeeⁿ tuiindyena na judíos saa cantyja na cwil'ana mach'eená' na meiⁿchjoo nchii jo' joona. Joona la'xmaⁿ na tmaaⁿ nn'aⁿ na matseitjom Satanás cwentaaⁿ'aⁿ. ¹⁰Tintyue'yo' cwii nawil' na manntjom'yo'. Ee queⁿ'yo' cwenta, mawaa xjeⁿ na cwantindyo' 'o nntsá'yo' w'aancjo nc'e na taa' ts'om tsaⁿjndii. Ee ñe'caljeiⁿ chiuu n'om'yo'. Nntjom'yo' nawil'ñeeⁿ cwii qui xuee saa caljoo'ndyo'tyeⁿ'yo' na ñe'cwii cala'tiuu'yo' meiⁿ ñequio jo' cwje'yo', quia jo' ja ñnequiaya na nnto'ñoom'yo' na ticantycwii na cwitandó'yo'. ¹¹Ñeeⁿ 'o na ñe'candy'e'yo', candye'ya'yo' ñ'oom na matseineiⁿ Espíritu Santo ndaa ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ: Ñeeⁿ juu na jndaa jnaⁿñe ñequio natia, juu na jnda we ndii' na nncue' ts'aⁿ, xocat'uiina' jom.”

Ñ'oom na tja tsjoom Pérgamo

¹²Tsoticheⁿ Jesús nooⁿ:

—Catseiljei' ñ'oommeiⁿ,
catseicwanom' joona' na m'aaⁿ
ángel na mach'ee cwenta tmaaⁿ
nn'aⁿ cwentaa' Ty'oots'om na
m'aⁿ tsjoom Pérgamo. Catsu':
“Luua ñ'oom na matsjoo nncó
na maleiñ'oⁿya xjo na taa we
ntyja: ¹³Mantyyjiiya chiuu waa
na m'aⁿ'yo' ndo' na majo'to
cwic'eⁿ'yo' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ na
matsaⁿntjom tsaⁿjndii. Ntyjiiya
na tyeⁿ cwilei'ñ'om'yo' xueya
ndo' tyootjei'ndyo' cantyja na
cwila'yu'yo' ñ'eⁿndyo' meiⁿ na
xcwe quii' tsjom'yo' jla'cuee'
nn'aⁿ ti'x'iaa'yo' Antipas. Jom

ñequio na xcwee' ts'oom
tyocwji'yuu'ñê cantyja 'naⁿya
ndaa nn'aⁿ na cwindye'ntjom
nnom tsaⁿjndii na maxjeⁿ
mac'eⁿ jo' jo'. ¹⁴Saa niom
nt'om na ntyjiiya ñ'eⁿndyo',
ee m'aⁿ cwantindyo' 'o na
cwilei'ñ'om'tyeⁿ'yo' ñ'oom na
t'moⁿ Balaam. Jom t'mooⁿ nnom
Balac ñ'oom na s'aana' na
jla'tjoondye nn'aⁿ Israel nnom
Ty'oots'om. Ee tsoom na ya
na cala't'maaⁿndyena 'naⁿ na
cwe' nn'aⁿ nl'a. Ndo' ya na
nnc'oocatsa'na seii quioo' jo
ndaana', jnda jo' nntquiina
sei'ñeeⁿ. Ndo' tsoom na
maxjeⁿ ya na cwe' nc'omyana
ñequio nc'iaana. ¹⁵Mati waa
cwiicheⁿ na ntyjiiya ñ'eⁿndyo'
na m'aⁿ nt'omndyo' 'o na
cwilei'ñ'om'tyeⁿ'yo' ñ'oom na
cwit'mooⁿ tmaaⁿ nn'aⁿ na jndyu
nicolaítas, ndo' ñ'oom'ñeeⁿ
jeeⁿ jndoya. ¹⁶Jo' chii calcwe'
n'om'yo'. Ee xeⁿ tical'a'yo' na
ljo', tyuaa' nncuacañoⁿya 'o
ndo' ñequio xjo na macalui'
quii' 'ndyo nnts'aaya tia'
ñ'eⁿ cwantindyo' 'o na
cwito'ñoom'yo' ñ'oom'ñeeⁿ.
¹⁷Ñeeⁿ 'o na ñe'candy'e'yo',
candye'ya'yo' ñ'oom na
matseineiⁿ Espíritu Santo
ndaa ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji'
Ty'oots'om cwentaaⁿ'aⁿ. Ñeeⁿ
juu na jndaa jnaⁿñe ñequio
natia, ñnequiaya maná na
nlcwa' na ticata'jnaaⁿ nn'aⁿ.
Ndo' ñnequiaya cwii tsjo'
canchii' nnom. Nacjoo' juuna'
nntseiljeixco xueya ndo'
meiⁿcwii ts'aⁿ ticaljei' ljo' matso

ljeii'ñeeⁿ, macandā nquii ts'aⁿ na nncō'ñom juuna' ntyjii."

Ñ'oom na tja tsjoom Tiatira

¹⁸Tsoticheⁿ Jesús nooⁿ:

—Catseiljei'ti' ñ'oommeiiⁿ, catseicwanom' joona' na m'aaⁿ ángel na mach'ee cwenta tmaaⁿ nn'aⁿ cwentaa' Ty'oots'om na m'aⁿ tsjoom Tiatira. Catsu': "Luaa ñ'oom na matseinaⁿ nncō na cwiluiindyō Jnda Ty'oots'om. N'omnooⁿ jeeⁿ xueena' cha'cwijom chom, ndo' nc'a caxueena' cha'cwijom s'om wee na jndā seilju'ya ts'aⁿ. ¹⁹Tcuu mantyjiiya chiuu waa ts'iaaⁿ 'naⁿya na cwil'a'yo' ndo' na wi' n'om' nc'iaa'yo' na la'xmaⁿ'yo' na cwila'yu'ya n'om'yo'. Ndo' ntyjiiya na ya cwindye'ntjom'yo' nooⁿ ndo' na tica'ndyenc'uaa'ndyo'. Ndo' je' candāa'ti waa na cwil'a'yo' naquii' ts'iaaⁿ 'naⁿya nchiiti quia to'jndyee'yo'. ²⁰Saa waa na ntyjiiya ñ'eⁿndyo' ee cwiñe'quiandyo' na ma'moⁿ cwii yuscu ñ'oom na tis'a quii'ntaaⁿ'yo'. Jom cwe' matsoyaaⁿ na cwiluiiñê ts'aⁿ na mañequiaa ñ'oom' Ty'oots'om, saa mach'eeⁿ cha'na tyoch'ee yuscu na jndyu Jezabel. Manquiu'nn'aaⁿ nn'aⁿ na cwindye'ntjom nooⁿ. Ee ma'mooⁿ na wanaaⁿ na cwe' c'omyana ñ'eⁿ nc'iaana, ndo' na cala't'maaⁿ'ndyena 'naⁿ na cwe' nn'aⁿ nl'a, ndo' ya na catquiina sei' na ty'equeⁿ nn'aⁿ jo ndāa joona'. ²¹Ndo' jndā tquiaya na wanaaⁿ na calcwe' ts'oom jnaaⁿ'a, saa tiñe'calcwe' ts'oom na cwe' m'aaⁿyaaⁿ ñequio nn'aⁿ. ²²Queⁿ'yo' cwenta, ja nntseiquioō cwii tycu w'ii nacjoom'm. Ndo' mati nquiee nn'aⁿ na cwe' m'aⁿya ñ'eⁿñê, nnts'aa na nntjoomna cwii nawi'

t'maⁿ xeⁿ na ticalcwe' n'omna na cwila'jomndyena natia na mach'eeⁿ. ²³Ja nntseicwjaya cha'tso nn'aⁿ na cwi'oontyjo naxeeⁿeⁿ na cwiluiindyē cha'cwijom ntseinaaⁿ. Ndo' na ljo' cha'tso ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwjii'a cwentaya nliuna na ja ntyjiiitcuundyō chiuu waa na matseitiuu ts'aⁿ ñequio chiuu waa na m'aaⁿ ts'om ts'aⁿ. Ndo' cantyjati na jndā ñel'a'yo', malaa'ti' nñequiaya na nlo'ñom ticwiindyō' lo. ²⁴Saa nt'omndyo' lo na m'aⁿ'yo' Tiatira na tyoolajomndyo' ñ'oom na cwindye naⁿ'ñeeⁿ, meiⁿ tyoowijndo' n'om'yo' ñ'oom'ñeeⁿ na cwiluena la'xmaⁿ'na' ñ'oom wanty'iuu' cantyja 'naaⁿ Satanás. Ndo' na luaa' waa ticatiootyā xuu nacjo'yo'. ²⁵Saa macandā matsjoo na caljoo'ndyo'tyeⁿ'yo' cantyja 'naaⁿ ñ'oom na mayuu' na cwilei'ñ'om'yo', hasta xjeⁿ na nncuaya. ²⁶Ndāa joo nn'aⁿ na cwita'ntjom na ñe'cats'aa Satanás xjeⁿ joona ndo' cwiljoo'ndyetyeⁿna cantyja 'naⁿya hasta na macandā, nñequia najndei na matseixmaⁿ na nntsā'ntjomna nn'aⁿ na cwii cwii ndyuua. ²⁷Jndā tquiaa Tsotyāya na nntseixmaⁿya na nntsā'ntjoⁿ'ya. Cha'xjeⁿ na nntiuujndāa xuua na mmeiⁿ ts'aⁿ ts'ooml'eii'xjo, maluaa' nncu'xeeⁿ nn'aⁿ. ²⁸Ndo' nñequiaya caxjuuncoo nnom tsaⁿ'ñeeⁿ. ²⁹Ñeeⁿ lo na ñe'candy'e'yo', candy'e'ya'yo' ñ'oom na matseineiⁿ Espíritu Santo ndāa ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿ'a."

Ñ'oom na tja tsjoom Sardis

3 Tsoticheⁿ Jesús nooⁿ:
—Catseiljei'ti' ñ'oommeiiⁿ,
catseicwanom' joona' nam'aaⁿ

ángel na mach'ee cwenta tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ na m'aⁿ tsjoom Sardis. Catsu': "Luaa matsjoo nncō na matseixmaⁿya ntquiee' Espiritu cwentaa' Ty'oots'om ndo' ntquiee' cancjuu: Tcuu mantyjiiya chiuu waa ts'iaaⁿ 'naⁿya na cwil'a'yo' na m'aⁿ'yo' ndo' na waa ñ'oom cantyja 'naⁿ'yo' na jeeⁿ tando' n'om'yo', saa tiyuu'. 'O cwilaxmaⁿ'yo' cha'cwijom l'oo. ²O na m'aⁿ'yo' cha'cwijom na cwind'a'yo', calcwiya n'om'yo'. Juu chjoowi' na ndi cwileiñ'om'yo', calajnda'yo' na nncjaanajndeina'. Ee mawaa xjeⁿ na ñe'cantycwii naya'ñeeⁿ naquii' n'om'yo'. Ee maljeiya na tixcwe cwil'a'yo' jo nnom Tsotyaya Ty'oots'om. ³Quia jo' tyeⁿ cjaañjoom' n'om'yo' ñ'oom naya na jnda to'ñoom'yo'. Calawe'yo' jona' ndo' calcwe' n'om'yo'. Ee xeⁿ ticalajndaa'ndyo' na nnc'om'c'leendyo', mats'ia jo' nncuacañoⁿya 'o cha'cwijom macwjee'cañoom tsaⁿcanch'ue quia tic'omc'eeñe ts'aⁿ. Meiⁿ xocala'noⁿ'yo' ljo' xjeⁿ nncuacañoⁿya 'o. ⁴Saa m'aⁿ cwantindyo' 'o tsjoom Sardis na tyoolacwajndiindyo' lia'yo' ñequio natia. Jo' chii ñequiaya liaa canchii' na nlcwee'yo' ndo' nnc'om'yo' ñ'eⁿndyo ee la'xmaⁿ'yo' na nnda'yo' jona'. ⁵Ñeeⁿ joo na jndaⁿ jnaⁿndye ñequio natia, nntseicwaya liaa canchii' naⁿñeeⁿ. Meiⁿ tijoom catseicanduu'a ncueena nacjoo' libro na chuuna' ncuee nn'aⁿ na ticantycwii na cwita'ndo'. Ndo' nncwji'yuu'ndyo na cwiluiindyena cwentaya jo nnom Tsotyaya ndo' mati jo ndaa ángeles cwentaaⁿaⁿ.

⁶Ñeeⁿ 'o na ñe'candy'e'yo', candy'e'ya'yo' ñ'oom na matseineiⁿ Espiritu Santo ndaa ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ."

Ñ'oom na tja tsjoom Filadelfia

⁷Tsoticheⁿ Jesús nooⁿ:
—Catseiljei'ti' ñ'oommeiⁿ,
catseicwanom' jona' nam'aaⁿ ángel na mach'ee cwenta tmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ na m'aⁿ tsjoom Filadelfia. Catsu': "Ja cwiluiindyō na lju' ts'ooⁿ ndo' cwiluiindyō ñ'oom na mayuu'. Cha'xjeⁿ David tyowaa najneiⁿ na tyotsa'ntjoom cha'waa ndyuuaⁿaⁿ, mati ja matseixmaⁿya juu najndei na matsa'ntjom Ty'oots'om. Ee ja tseixmaⁿya na ñnequiaya na wanaaⁿ na nncjaaquiee' ts'aⁿ cañoom'luee oo na ticwanaaⁿ. Nncō matseicanaaⁿndyo ndo' tjaa 'ñeeⁿ juu nndaⁿ nntseicu'tyeⁿ. Oo matseicu'tyaⁿya ndo' tjaa 'ñeeⁿ juu nndaⁿ nntseicanaaⁿñe. Luaa waa na matsjoo nncō: ⁸Mantyjiiya chiuu waa ts'iaaⁿ 'naⁿya na cwil'a'yo'. Canty'ia'yo', jnda seicanaaⁿndyo cwii cha'cwijom 'ndyoots'a jo ndaa'yo' cha nndaⁿ nntjei'yuu'ndyo' cantyja 'naⁿya, ndo' tjaa 'ñeeⁿ juu nndaⁿ nntseicu'. Ee meiⁿ tit'maⁿ waa na jnda'yo', saa cwilacanda'yo' ñ'oomya meiⁿ tyootjei'ndyo' cantyja 'naⁿya. ⁹Luaa waa na nnts'aaya. M'aⁿ nn'aⁿ tsjom'yo' na cwiluena na jona na mayuu'cheⁿ judíos na wi' ts'om Ty'oots'om. Saa cantyja na cwil'ana mach'ee'na na tiyuu' na ljo'. Ñenquii'cheⁿ cantu cwila'nei'na, ee la'xmaⁿna tmaaⁿ cwentaa' Satanás. Jo' chii queⁿ'yo' cwenta, nnts'aaya na nnc'oontyjaa'na 'o na

nnta'na cantyena jo ndaa'yo'. Ndo' na nnc'oola'noⁿna na ja m'aaⁿya na candya' ts'ooⁿya 'o. ¹⁰Nc'e na cwiqueⁿyo' cwenta ñ'oom na tsjoo na tica'ndyenc'uaa'ndyo' meiⁿchiuucheⁿ na cwiⁿjom'yo', jo' chii mati ja nnts'aa cwenta 'o juu xjeⁿ quia na nlco'wi'na' cha'tsondye nn'aⁿ na m'aⁿ tsjoomnancue.

¹¹Queⁿyo' cwenta, matyuaa' nncuacañoⁿya 'o. Cha'tso naya na tseixmaⁿya na jnda to'ñoom'yo', tila'candyaandyo' joona', cha' tints'aana' na ticanda'yo' cwii corona. ¹²Ñeeⁿ juu na cwinaⁿñe ñequio natia, ja nnts'aa na nljoo'ñetyeⁿ nacañoom' Ty'oots'om. Nntseijomna' tsaⁿñeeⁿ cha'cwijom cwii ta ts'oomx'ee wats'om cañoom'luee. Ndo' tijoom cwinn'cwji'na' juu jo' ee nquii Ty'oots'om cwentaya cwiluiiñe wats'om'ñeeⁿ. Ndo' nntseiljeiya xueⁿeⁿ nacjoo' tsaⁿñeeⁿ ñequio xuee' tsjoom 'naaⁿaⁿ, majuu tsjoom Jerusalén xco. Tsjoom'ñeeⁿ nddyocuena' na nnaⁿna' cañoom'luee yuu na m'aaⁿ nqueⁿ na cwiluiiñe cwentaya. Ndo' mati nntseiljeiya cwiicheⁿ xueya na xcona' nacjoo' tsaⁿñeeⁿ. ¹³Ñeeⁿ 'o na ñe'candye'yo', candye'ya'yo' ñ'oom na matseineiⁿ Espíritu Santo ndaa ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji' Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ."

Ñ'oom na tja tsjoom Laodicea

¹⁴Tsoticheⁿ Jesús noⁿ:

—Catseiljei'ti' ñ'oommeiⁿ,
catseicwanom' joona' nam'aaⁿ
ángel na mach'ee cwenta tmaaⁿ
nn'aⁿ cwentaa' Ty'oots'om na m'aⁿ
tsjoom Laodicea. Catsu': "Luua

matsjoo nncⁿ na cwiluiindyⁿ
ñ'oom na mayuu' ndo' ñequii'cheⁿ
macwji'yuu'ndyo' ñ'oom na candaa'.
Ñeⁿndyo' ja s'aa Ty'oots'om cha'tso
na tuii. ¹⁵Ja mantyjiiya chiuu waa
na la'xmaⁿyo'. Ticatseijomna' 'o
meiⁿ cha'na ndaatoo teiⁿ, oo
meiⁿ cha'na ndaatoo jmeiⁿ!. Toom
cwe' m'aⁿyo' na queeⁿya n'om'yo'
cantyja 'naⁿya quia jo' nntseijomna'
'o cha'na ndaatoo jmeiⁿ!. Oo
toom cwe' canda'ñ'eⁿ na l'o'yo' ja
quia jo' nntseijomna' 'o cha'na
ndaatoo teiⁿ. ¹⁶Saa nc'e na cwe'
cwiljoyato n'om'yo' chiuu waa na
m'aⁿyo', jo' chii matseijomna' 'o
cha'cwijom ndaa na cwe' tue'ncue,
meiⁿ tijmeiⁿ! ndo' meiⁿ titeiⁿ. Na
luaa' waa na cwila'xmaⁿyo',
maxjeⁿ nncwjii'a 'o cantyja 'naⁿya
cha'xjeⁿ na macwji' ts'aⁿ ndaajnaⁿ
quii' ndyoo. ¹⁷Ee cwindu'yo': Jâ
tyandyô, jnda teit'aa' 'naa'yâ. Meiⁿ
cwii tjaa na cwimatseijtjoona' jâ.
Saa ticaliu'yo' na 'o la'xmaⁿyo'
nn'aⁿ na nty'iaa'ndye. La'xmaⁿyo'
nn'aⁿ na wi' cwiⁿjom, ndo' nn'aⁿ
na jñeeⁿndye. La'xmaⁿyo' na
nchjaaⁿyo' ndo' na ñecantse'ndyo'.
¹⁸Jo' chii matseijndo'a n'om'yo' na
cal'uee'ndyo' naya na m'aaⁿya na
matseijomna' juuna' cha'na s'om
cajaⁿ na cajndati, quia jo' nnc'om'yo'
na mayuu'cheⁿ na tyandyo' jo nnom
Ty'oots'om. Ndo' cal'uee'ndyo' liaa
canchii' na m'aaⁿya na nlcwee'yo',
quia jo' nntseicu'na' na jnaaⁿyo'
na m'aⁿyo' na ñecantse'ndyo'.
Ndo' cal'uee'ndyo' ncheⁿ nasei
na nnc'oocue n'omndaa'yo' quia
jo' nleitquioo'yo' na nla'noⁿyo'
chiuu waa cantyja na m'aⁿyo'.
¹⁹Cha'tso nn'aⁿ na candya' ts'ooⁿya,

quia cwila'tjoondyena macwaⁿya
 jooa, ndo' matseisei'a jooa quia
 na macaⁿna'. Jo' chii ñequii'cheⁿ
 c'om'yo' na cjoo' n'om'yo' cantyja
 'naⁿya, ndo' calcwe' n'om'yo'.
²⁰Queⁿyo' cwenta, meintyjaa'a
 'ndyoots'a ndo' macjoo'a juuna'.
 Xeⁿ m'aaⁿ ñeeⁿ juu na nndii na
 macwaⁿya, ndo' nntseicanaaⁿñe
 'ndyoots'a, nncjoquia'a na
 nntseijomndyo ñ'eⁿñê. Nlcwaa'a
 ñ'eⁿñê ndo' mati nlcwaaⁿaⁿ
 ñ'eⁿndyo. ²¹Ñeeⁿ juu na jnda jnaⁿñe
 ñequio natia, quia mawa'catyāⁿ
 tio 'naⁿya, ñnequiaya na
 nncwa'catyeeⁿ na cañomya, cha'xjeⁿ
 ja jnda jnaⁿndyo ñequio natia ndo'
 jnda jndyocajmaⁿya nacañoom'
 Tsotyaya tio 'naaⁿaⁿ. ²²Ñeeⁿ 'o
 na ñe'candyeyo', candyeyo'yo'
 ñ'oom na matseineiⁿ Espíritu Santo
 ndaa ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji'
 Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ.”

Cwiwit'maaⁿñe Ty'oots'om cañoom'luee

4 Jnda jndii ñ'oommeiⁿ, quia
 jo' tco'nnda'na' nooⁿ na
 nty'iaya cwii 'ndyoots'a na wanaaⁿ
 cañoom'luee. Ndo' jndiinnda'a
 na seineiⁿ juu na jndiindyaa na
 teic'uaa jndyee' cha'cwijom ntu, tso
 nooⁿ:

—Candyo'waa' ñjaaⁿ, ndo'
 m'mooⁿya njom' chiuu waa na quia
 wjaaluuti.

²Ndo' juu xjeⁿñeeⁿ m'aaⁿya
 nacje 'naaⁿ Espíritu Santo. Quia
 jo' nty'iaya na meintyjee' cwii
 tio cañoom'luee, wacatyeeⁿ
 cwii ts'aⁿ nacjoo' juuna'. ³Jeeⁿ
 neiⁿncoo' caxueeñê. Juu jo'
 matseijomna' cha'cwijom tsjo'

jaspe ñequio cornalina na jeeⁿ
 wando' colo 'naaⁿna'. Tio'ñeeⁿ
 ndii'na' catsuutsoom'naⁿ na
 tseijomna' cha'na tsjo' esmeralda
 na jeeⁿ neiⁿncoo'na'. ⁴Ndo' ndiocheⁿ
 tio'ñeeⁿ meintyjee' nt'omcheⁿ
 ntquiuu nchoo' ñequiee ntio. Jo'
 jo' meindyuaandye ntquiuu nchoo'
 ñequiee nn'aⁿ na cwiluiitquiendye.
 Cwee'na liaa canchii' ndo' ñjom
 corona s'om cajaan' nqueⁿna. ⁵Juu
 tio'ñeeⁿ na meintyjee' xcwe
 cwicalui' chom ntsuee ndo' c'uaa
 cwila'naⁿna'. Ndo' jo' nnom tio'ñeeⁿ
 meintyjee' ntquiee' sca catsuu na
 cwiwixuee chom. Joo chom'ñeeⁿ
 cwiluiindy ntquiee' Espíritu na
 cwiluiiñe Ty'oots'om. ⁶Ndo' jo'
 nnom tio'ñeeⁿ waa cwii ndaaluee
 na jeeⁿ caxuee cha'na tsioo.

Ndo' ndiocheⁿ tio'ñeeⁿ m'aⁿ ñequiee
 naⁿ na ta'ndo' na niom n'om ndaana jo
 nanqueⁿna ndo' jo' ndaana. ⁷Juu tsaⁿ na
 wando' na nty'iajndyaa, matseijomna'
 jom cha'cwijom liom. Ndo' tsaⁿ na
 jnda we, matseijomna' jom cha'cwijom
 quioo'jndyo. Tsaⁿ na jnda ndyee,
 matseijomna' nnoom cha'na nnom ts'aⁿ.
 Ndo' tsaⁿ na jnda ñequiee, matseijomna'
 jom cha'cwijom cachi na mantyja. ⁸Ndo'
 cha'tsondye joo naⁿñeeⁿ na ta'ndo',
 niom yom yom lquiina. Cha'waandyena
 ñ'eⁿ lquiina chuu' n'om ndaana. Naxuee
 natsjom tic'oomeintyjee'na na cwiluena:

Nquii Ta Ty'oots'om
 matseixmaⁿñ'eeⁿ cha'tso
 nnom najnda.
 Lju'. Lju'. Lju' cwiluiiñê.
 Nqueⁿ m'aaⁿ nacjee' na
 jnaⁿjndyena'.
 Maxjeⁿ m'aaⁿ ndo' m'aaⁿ
 ndo' nncue'ntyjo na
 nncwjee'cañoom.

⁹Joo ñequiee naⁿñeeⁿ na ta'ndo', cwilcwii'na nquii Ty'oots'om na wacatyeeⁿ tio, jom na tjaa yuu cantycwii na wanoom'm. Cwila't'maaⁿndyena jom ndo' cwiñe'quiana na quian'l'uaaⁿ'aⁿ.
¹⁰Quia na cwil'ana na ljo', quia jo' cha'tso ntquiuu nchoo' ñequiee naⁿ na cwiluiitquiendye cwita'na cantyena jo nnom nqueⁿ na wacatyeeⁿ tio. Cwila't'maaⁿndyena jom na tjaa yuu cantycwii na wanoom'm. Cwitsa'na corona 'naaⁿna jo nnom tio. Cwiluena:

¹¹U Ta Ty'oots'oomyâ na t'maⁿ cwiluiindy',
 jeeⁿ matsona' na
 cwit'maaⁿndyu'.

'U tijoom cantycwii cantyja najndu'.

'U sa' cha'tso na niom.

Tuiina' nc'e na l'ue ts'om' ndo' ndim'aⁿna' nc'e 'u.

Tsom na to'ñom Catsmaⁿ

5 Ndo' nty'iaya cwii tsom na chu'lcwiina' na maleiñ'oom nqueⁿ na wacatyeeⁿ nacjoo' tio. Ndiina' ts'ooⁿ ntyjaya ndo' we ntyja teiljeiina'. Ndo' ntquiee' joo na tjata'tyeⁿna'. ²Ndo' nty'iaya cwii ángel na jeeⁿ jndei ndo' jeeⁿ c'uaa 'ndyoo na matseineiⁿ. Mawax'ee:
 —¿Ñeeⁿ juu tseixmaⁿ na nntseicanaaⁿñe yuu na ta'tyeⁿ tsomwaa ndo' na nntseicanoⁿ juuna'?

³Saa meiⁿcwii tjaa 'ñeeⁿ c'oom na matseixmaⁿ na nntseicanaaⁿñe tsom'ñeeⁿ, meiⁿ ángeles cañoom'luee, meiⁿ nn'aⁿ tsjoomnancue, meiⁿ añmaaⁿ nn'aⁿ na jndâ tjâ na m'aⁿ tsjoom l'oo.

Meiⁿ cwii na ndyee ndii'ndye jona tîcandaa nty'iaa' naquii' tsom'ñeeⁿ.
⁴Jo' chii jeeⁿ tyot'ioo cwe' nc'e na meiⁿcwii tjaa 'ñeeⁿ tseixmaⁿ na nntseicanaaⁿñe tsom'ñeeⁿ, meiⁿ na nnty'iaa' naquii'na'. ⁵Ndo' cwii nquiee naⁿñeeⁿ na cwiluiitquiendye tso nooⁿ:

—Tant'ioo' ee m'aaⁿ nqueⁿ na jndâ seityueeⁿeⁿ juu natia. Jom tseixmaaⁿ na nntseicanaaⁿñe cwii ndo' cwii ntquiee' joo na tjata'tyeⁿ tsom'ñeeⁿ ndo' nntseicanoⁿoⁿ juuna'. Jom matseicajndyuna' Liom cwentaa' tmaaⁿ nn'aⁿ Judá na cwiluiiñe tsjaaⁿ David na jndyowicantycjoo'.

⁶Quia jo' nty'iaya cwii ts'aⁿ cha'cwijom catsmaⁿ na jndâ jla'cuee' nn'aⁿ. Meintyjeeⁿeⁿ nacañoom' tio quii'ntaaⁿ ñequiee naⁿta'ndo' ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye. Jom niom ntquiee' ndei'jñeeⁿeⁿ ndo' niom ntquiee' n'omnnoom. Joo n'omnnoom cwiluiindyena' ntquiee' Espíritu na cwiluiiñe Ty'oots'om na jñoom cha'waa tsjoomnancue. ⁷Ndo' tjantyjaaⁿ'aⁿ nquii na wacatyeeⁿ tio. To'ñoom tsom na ndii' ts'o ntyjaya.

⁸Ndo' jom na matseicajndyuna' Catsmaⁿ quia jndâ to'ñoom tsom'ñeeⁿ, quia jo' ñequiee naⁿ na ta'ndo' ta'na cantyena jo nnoom ndo' majo'ti l'a ntquiuu nchoo' ñequiee nn'aⁿ na cwiluiitquiendye. Ticwiindy naⁿtquie'ñeeⁿ maleiñ'oom arpa ñequio waso s'om cajaan' na too'cheⁿna' ñjom suu. Suu'ñeeⁿ tseixmaⁿna' ñ'oom ndyuee nn'aⁿ na cwiluiindy cwentaa' Ty'oots'om quia na cwila'neiⁿna nnoom. ⁹Ndo' cwitana cwii luantsa xco. Cwiluena:

'U tseixmaⁿ na nnco'ñom'
 tsomwaa' ndo'
 nntseicanaaⁿndyu' yuu na
 tjaṭa'tyeⁿ juuna'.

Ee jla'cuee' nn'aⁿ 'u ndo' ñequio
 niom' tioml'ua' jnaaⁿ nn'aⁿ
 cha nla'xmaⁿna cwentaa'
 Ty'oots'om.

Joonaa cwiluiindyena nn'aⁿ na
 ticwii cwii ntmaaⁿ, ñequio
 nn'aⁿ na ticwii cwii nnom
 ñ'oom na cwila'neiⁿ,
 ñequio nn'aⁿ na ticwii cwii
 nnom na tjachuii'ndye,
 ñequio nn'aⁿ cwii cwii
 ndyuaa.

¹⁰Jnda tqeⁿ na cwiluiindyena
 tmaaⁿ nn'aⁿ na matsa'ntjom
 Ty'oots'oomya.

Ndo' jnda tqeⁿ joona na
 cwiluiindyena ntyee na
 cwindye'ntjomna nnoom.

Ndo' nnts'a'ntjomna nn'aⁿ
 tsjoomnancue.

¹¹Quia jo' cwiicheⁿ cwii ndii'
 nty'iaya ndo' jndiia na c'uaa
 ndyuee jndye ángeles na m'aⁿ
 ndiocheⁿ yuu na wacatyeeⁿ tio
 ñequio ñequiee naⁿ na ta'ndo',
 ñequio nn'aⁿ na cwiluiitquiendye.
 Ndo' tue'ntyjo na jndyendye
 ángeles'ñeeⁿ cha'na nqui meiⁿ ndii'
 na nqui nqui meiⁿ. ¹²C'uaa cwiluena:

Juu Catsmaⁿ na jla'cuee' nn'aⁿ,
 t'maⁿ cwiluiiñê cantyja najneiⁿ,
 ndo' tseixmaaⁿ na tyañê.
 Macandā jom cwiluiiñê na jndo'
 ts'oom ndo' cha'tso nndaā
 nnts'aaⁿ.

Jeeⁿ maty'iomna' na cal'uuya
 ñ'oom ya cantyja 'naaⁿaⁿ,
 ndo' calawaandyāya jom ndo'
 cala't'maaⁿndyo jom.

¹³Ndo' mati jndiia na teic'uaa
 ndyuee ticwii cwii nnom na s'aa
 Ty'oots'om jo cañoom'luee, ñequio
 nnom tsjoomnancue, ñequio tsjoom
 l'oo, ñequio naquii' ndaaluee.

Cha'tso na m'aⁿ jo' jo' luaa tyolue:

Cantyjati na tjaa yuu
 cwintycwii xuee,
 cala't'maaⁿndyo nqueⁿ na
 wacatyeeⁿ tio ñequio juu
 Catsmaⁿ.

Maty'iomya na cal'uuya
 ñ'oom ya cantyja 'naaⁿna,
 ndo' calawaandyāya joona,
 ee t'maⁿ waa najndeii na
 la'xmaⁿna.

¹⁴Ndo' ñequieendye naⁿ na ta'ndo',
 tyolue:

—Amén.

Ndo' joo ntquiuu nchoo' ñequiee
 nn'aⁿ na cwiluiitquiendye ta'na
 cantyena, tyola't'maaⁿndyena nqueⁿ
 na tjaa yuu nntycwii na wanoom'm.

Ntquiee' joo na tjaṭa'tyeⁿ tsom

6 Quia jo' nty'iaya nquii Catsmaⁿ
 seicanaaⁿñê yuu najndyee
 na ntquiee' joo na ṭa' tsom'ñeeⁿ.
 Ndo' jndiia na matseineiⁿ cwii tsaⁿ
 najndyee na ñequieendye naⁿñeeⁿ
 na ta'ndo'. C'uaa seineiⁿ cha'cwijom
 c'uaa 'ndyoo tsuee. Tso:

—Candyo' ndo' canty'ia'.

²Quia jo' jleity'iom nooⁿ ndo'
 queⁿ cwenta, nty'iaya cwii
 caso canchii'. Ndo' wa'l'joo ts'aⁿ
 naxeⁿyo'. Maleiñ'oom casa' ndo'
 jnda to'ñoom corona na ñjom
 xqueeⁿ. Tyomanoom na jnda jnaⁿñê
 ñ'eⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ nacjoom'm ndo'
 mal'uee'ñê yuu na nnaⁿjndeitiyeeⁿ.

³Jnda na seicanaaⁿñê yuu na
 jnda we na ṭa'tyeⁿ tsom'ñeeⁿ quia

jo' jndiia na matseineiⁿ tsaⁿ na jndā we na ñequieendye naⁿñeeⁿ na ta'ndo'. Tso:

—Candyo' ndo' canty'ia'.

⁴Ndo' jlui'nom cwiicheⁿ caso wee. Ndo' juu ts'aⁿ na wal'joo, to'ñoom najneiⁿ na nncwjaa'ñê tia' quii'ntaaⁿ nn'aⁿ cha cantycwii na ya m'aⁿna ñ'eⁿ ncl'iaana tsjoomnancue, cha yacheⁿ cala'cwjeendyena. Ndo' to'ñoom cwii xjo espada na jeeⁿ t'maⁿ.

⁵Jndā na seicanaaⁿñê yuu na jndā ndyee na ta'tyeⁿ tsom'ñeeⁿ quia jo' jndiia na matseineiⁿ tsaⁿ na jndā ndyee na ñequieendye naⁿñeeⁿ na ta'ndo'. Tso:

—Candyo' ndo' canty'ia'.

Ndo' nty'iaa cwii caso ntoom ndo' ts'aⁿ na wal'joo maleichom lua'ncjeⁿ. ⁶Ndo' jndiia teic'uaa quii'ntaaⁿ ñequiee naⁿ na ta'ndo' na catseineiⁿ ts'aⁿ, tso:

—We tsua'xjo lqueeⁿ trigo, na jndana' cwii denario, cha'xjeⁿ na mawantjom ts'aⁿ na cwii xuee. Ndo' yom tsua'xjo lqueeⁿ cebada na jndana' cwii denario, saā tints'a' na nntseitjoona' seitye ñequio winom.

⁷Quia na seicanaaⁿñê yuu na jndā ñequiee na ta'tyeⁿ tsom'ñeeⁿ, jndiia na matseineiⁿ tsaⁿ na jndā ñequiee na ñequieendye naⁿñeeⁿ na ta'ndo'. Tso:

—Candyo' ndo' canty'ia'.

⁸Quia jo' jleity'iomnnda' nooⁿ ndo' que^m cwenta nty'iaa cwii caso tsjaa'. Ndo' ts'aⁿ na wal'joo, matseicajndyuna' jom nquii na waa najndeiⁿ na cwiwje nn'aⁿ. Ndo' jo naxee^meⁿ jndyontyjo tsaⁿ na cwenta' yuu na meindoo' l'oo. To'ñoomna najndāna na

nla'cwjeena xcwee' na xcwe nn'aⁿ na m'aⁿ tsjoomnancue. Nl'ana na nla'cwjeendye nn'aⁿ ñ'eⁿ ncjo, ndo' ñequio jndo' t'maⁿ, ndo' ñequio ntycu, ndo' ñequio quioo' wjee.

⁹Quia na seicanaaⁿñê yuu na jndā 'om na ta'tyeⁿ tsom'ñeeⁿ quia jo' teitquioo' nty'iaa tio t'maⁿ. Ndo' jo ndo' x'leena' m'aⁿ añmaaⁿ nn'aⁿ na jndā tja' na jla'cwjee nn'aⁿ joona nc'e na t'ca'ndyena ñ'oom' Ty'oots'om, meiⁿ t'ca'ndyena na tyotjeii'yuu'ndyena ñ'oom'ñeeⁿ.

¹⁰Joo naⁿñeeⁿ jndeiⁿ jla'xuaana, jluena:

—'U Ta na macandā nncu' matsa'ntjom' cha'tso, 'U tseixmaⁿ na lju' ts'om' ndo' na matseicandā ñ'oom' ndyo'. ¿Cwanti cwiyo m'aaⁿna' ndo' nncue'ntyjo na nncu'xe^m naⁿñeeⁿ na m'aⁿ tsjoomnancue na waa jnaaⁿna jnaaⁿ na tjaā jā? ¿Cwaaⁿ nnts'a' na nntioomndyena nioomyâ na tcwe'?

¹¹Ndo' cwii cwiindye joona to'ñoomna liaa canchii' na tei'noona'. Ndo' matsoom ndāāna na cwindo'yana chjootindyo hasta quia nntseicandāñena' na nncwje nt'om nn'aaⁿna na cwindye'ntjom nnoom, ee majndaa' na nla'cwjee nn'aⁿ naⁿñeeⁿ cha'xjeⁿ na tja' joona.

¹²Seicanaaⁿñê yuu na jndā yom na ta'tyeⁿ tsom'ñeeⁿ. Ndo' que^myo' cwenta jeeⁿ jndeiⁿ s'eii. S'aana' na teintomñe ñ'e'quioom' cha'na cwii liaa na ntom ndo' s'aana' na teiweeñe chi' cha'cwijom niom'. ¹³Ndo' cancjuu jnaaⁿndyena tsjo'luee, tquiaandyena tsjoomnancue. Cha'xjeⁿ na cwiquiaa ta'ndaa xqueⁿ ts'oom higuera quia na jndeiⁿ

m'aaⁿ jndye, maluaa' matseijomna' tquiaandye cancjuu. ¹⁴Ndo' tjatseilcwiiniēna' tsjo'luee cha'na matseilcwiiniē che'nquii tsuee mana teindyoo^{na}'. Ndo' cha'tso ntsjo ñequio ndyuaaxe^{ncwe}, tei'ndyoo^{na}'. ¹⁵Quia jo' nty'iaya nquiee nn'aⁿ na cwitsa'ntjom ndaa nn'aⁿ tsjoomnancue, ty'elei'nomna ñequio nn'aⁿ na t'maⁿ cwiluiindy tsjoomnancue, ñequio nn'aⁿ na cwitsa'ntjom sondaro. Ndo' ñequio nn'aⁿ na tyandy, ñequio nn'aⁿ na waa najndei na cwila'xmaⁿ, ñequio nn'aⁿ na cwindye'ntjomtyeⁿ, ñequio nn'aⁿ na m'aⁿ xjeⁿ 'naaⁿ. Cha'tso naⁿñeeⁿ ty'eta'nty'iuuna naquii' ntsjo, quii'ntaaⁿ ljo'nty'a ndo' naquii' lue'ljo'. ¹⁶Tyola'xuaana ndaa ntsjo ñequio ljo'nty'a, jluena:

—Cwa, quiaandyo' nacjooyâ cha ndaa nnta'nty'iuuyâ nnom nqueⁿ na mawacatyeeⁿ tio ñequio nnom nquii Catsmaⁿ na t'maⁿ nlco'wee^{ne} jâ. Ee nnts'aaⁿ na catioo^{ndyô}.

¹⁷Ee jndâ tue'ntyjo juu xuee na t'maⁿti na matseiw'iityeeⁿ jâ cantyja 'naaⁿ jnaa'yâ. Ndo' tjaa ñeeⁿ juu na ndaaⁿ nluii'ñe na ticat'uiina' juu jo'.

Tioo ángeles sayo cantaa nn'aⁿ Israel

7 Nquii Catsmaⁿ, jndâ teinom na seicanaaⁿñê yom joo na tjata'tyeⁿ tsom'ñeeⁿ quia jo' nty'iaya ñequiee ángeles na meiⁿ'ntyjee' ñequiee nqui tsjoomnancue.

Cwila'cu'na jndye cha tancjaana' nnom tsjoomnancue, meiⁿ nnom ndaaluee, meiⁿ nacjoo n'oom.

²Joona jndâ tquiaa Ty'ooots'om na waa najndana na nl'ana nata' tsjoomnancue ñequio ndaaluee. Mati nty'iaya cwiicheⁿ ángel na jnaⁿ

jo yuu na macalui' ñe'quiom', juu maleiñ'oom sayo 'naaⁿ Ty'ooots'om na wando'. Jndei seixuaa ndaa ñequiee ángeles'ñeeⁿ. ³Tso ndaana: —Nntioojndyaa sayo cantaa nn'aⁿ na cwindye'ntjom nnom Ty'ooots'oomya, nda jo' wanaaⁿ na nla'nda'yo' tsjoomnancue ñequio ndaaluee ndo' n'oom.

⁴Ndo' jndiia cwanti nn'aⁿ na tioo ángeles'ñeeⁿ sayo cantaa. Naⁿ'ñeeⁿ tue'ntyjo cwii siaⁿnto meiⁿ waljoo' wen'aaⁿ nchoo' ñequiee meiⁿndyena na cwiluiindyena canchoo'we ntmaaⁿ nn'aⁿ Israel. ⁵Na cwii cwii tmaaⁿ'ñeeⁿ jndaati canchoo'we meiⁿ nn'aⁿ na tioo ángeles saayo cantaa. Tioona saayo canchoo'we meiⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ Judá, canchoo'we meiⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ Rubén, canchoo'we meiⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ Gad, ⁶canchoo'we meiⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ Aser, canchoo'we meiⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ Neftalí, canchoo'we meiⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ Manasés, ⁷canchoo'we meiⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ Simeón, canchoo'we meiⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ Leví, canchoo'we meiⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ Isacar, ⁸canchoo'we meiⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ Zabulón, canchoo'we meiⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ José, ndo' canchoo'we meiⁿ nn'aⁿ tsjaaⁿ Benjamín.

Tmaaⁿ nn'aⁿ na cwee' liaa canchii'

⁹Ndo' quia na jndâ teinom cha'tso nmeiⁿ, nty'iaya cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na jndyendye na meiⁿ'cwii ts'aⁿ xocandaaⁿ nncuncho. Jnaⁿ naⁿ'ñeeⁿ ticwii cwii ndyuaa, ndo' la'xmaⁿna ticwii cwii tmaaⁿ nn'aⁿ, ñequio ticwii cwii nnom na tjachuii'ndye, ñequio ticwii cwii nnom ñ'oom na cwila'neiⁿna. Meiⁿ'ntyjee'na jo nnom tio yuu na m'aaⁿ Ty'ooots'om

ndo' na m'aaⁿ Catsmaⁿ. Cwee'na liaa canchii' teincoo ndo' too' njom n'oom tanc'a lueena. ¹⁰C'uaa cwila'neiⁿna, cwiluena:

Nquii Ty'oots'om cwentaaya na wacatyeeⁿ tio, ñeⁿ nquii Catsmaⁿ, macandā joona nquiuna cantyja na cwicalui'n'maaⁿndyo.

¹¹Ndo' meiⁿntyjee' cha'tso ángeles ndiocheⁿ nacañoom' tio yuu na meindyuaandye nn'aⁿ na cwiluiitquiendye ñequio ñequiee naⁿñeeⁿ na ta'ndo'. Ty'etanquio ángeles nnomtyuaa jo nnom tio na wacatyeeⁿ nquii Ty'oots'om na tyola't'maaⁿndyena jom.

¹²Tyoluena:

Amén. Maty'iomna' na ticantycwii na cwila't'maaⁿndyo Ty'oots'oomya ndo' na cwilawaandyaya jom.

Macandā jom tseixmaaⁿ cha'tso na jndo' ts'oom.

Cwil'uuya na quianl'uaaⁿaⁿ ndo' cwil'uuya ñ'oom ya cantyja 'naaⁿaⁿ,

ee jom t'maⁿ cwiluiiñê cantyja najneiⁿ ndo' cha'tso nndaā nnts'aaⁿ.

Tijoom cwintycwii cantyja 'naaⁿaⁿ. Amén.

¹³Quia jo' cwii naⁿñeeⁿ na cwiluiitquiendye, tso nooⁿ: —Joo naⁿm'aⁿ na cwee' liaa canchii' teincoo, áa matsei'noⁿ ljo' cwiluiindyena, ndo' yuu jnaⁿna?

¹⁴Ndo' tsjooya nnom tsaⁿñeeⁿ:

—U ta, mantyji'.

Ndo' jom tsoom nooⁿ:

—Nmeiiⁿ joo nn'aⁿ na jnda jnaⁿndye nawil' t'maⁿ na tei'nom.

Jnda jla'yu'tyeⁿna ñeⁿ nqueⁿ na jñoom Catsmaⁿ na seiljoom'm n'omna ñequio nioom'm. Jo' na cwee'na liaa canchii'. ¹⁵Manc'e jo' m'aⁿna jo nnom tio yuu na wacatyeeⁿ Ty'oots'om. Naxuee natsjom cwindye'ntjomna wats'om cañoom'luee. Ndo' nqueⁿ mach'eeⁿ cwenta joona. ¹⁶Taxoc'omna na ñe'jndo'tina, meiⁿ na ñe'cwetina ndaa. Taxocanty'iaa'ti ñe'quoom' nacjoona, meiⁿ na nntseicooñetina' joona. ¹⁷Ee nquii Catsmaⁿ na meintyjee' ndyeyu jo nnom tio, jom nnteix'eeⁿ joona. Cha'na ts'aⁿ na maleichuu canmaⁿ, nncjaachom joona yuu waa xo'tyeⁿ na xocantquiee' ndaatoo na mañequiaana' na ticantycwii na wando' ts'aⁿ. Ndo' nquii Ty'oots'om nncuee'ñê ndaandaana.

Sayo na jnda ntquiee'

8 Nquii Catsmaⁿ, quia na seicanaaⁿñê cwiicheⁿ joo na jnda ntquiee' na ta'tyeⁿ tsoⁿñeeⁿ, quia jo' teicheⁿ cañoom'luee cha'na xcwe hora. ²Jnda jo' nty'ia ntquiee' ángeles na meiⁿntyjee' jo nnom Ty'oots'om. To'ñoomna ntquiee' ntu. ³Ndo' tue'cañoom cwiicheⁿ ángel. Tjameintyjeeⁿeⁿ ndyeyu nomts'om na tuiina' ñeⁿ s'om cajaⁿ. Maleiñ'oom xo' cwentaa' tsoomsuu na tuiina' ñeⁿ s'om cajaⁿ. Ndo' to'ñoom cwenta jndye suu na nntseicoom nacjo' nomts'om na meintyjee' jo nnom tio yuu na wacatyeeⁿ Ty'oots'om. Seitjoom suu'ñeeⁿ ñequio ñ'oom na cwila'neiⁿ cha'tso nn'aⁿ nnom Ty'oots'om, majoo nn'aⁿ na cwiluiindyena cwentaaⁿaⁿ. ⁴Jnda jo' seicoom

joona'. Tjawa tsioomsuu'ñeeⁿ jo
 nnom Ty'oots'om na tjoom'na'
 ñequio ñ'oom na cwila'neiⁿ nn'aⁿ
 nnoom na la'xmaⁿ cwentaaⁿaⁿ.
⁵Ndo' juu ángel'ñeeⁿ seicatom'm
 xo' 'naaⁿaⁿ ñequio ñoom na ntyjo
 nomts'om. Jndaⁿ chii tjoom'm juuna'
 xjeⁿ tsjoomnancuecheⁿ. Mañoom'
 teic'uaa na jndeiⁿ cwila'xuaa ntsuee.
 Jndye nnom na tyowic'uaa. Tco'na'
 chom tsuee, ndo' s'eii.

**Ntquiee' ntu na cwilei'cho
 ntquiee' ángeles**

⁶Quia jo' joo ntquiee' ángeles
 na cwilei'cho ntquiee' ntu,
 jla'jndaa'ndyena na nntjoo'na.

⁷Juu ángel najndyee tjooⁿoⁿ ntu
 'naaⁿaⁿ. Ndo' jna'na' na tua' tsaaⁿ,
 tua' chom, na tjoom'na' niom'.
 Tquiaana' tsjoomnancue. Ndo' tco
 manndyoo' xcwe tsjoomnancue
 mati tco manndyoo' xcwe n'oom na
 meiⁿntyjee', ndo' tco cha'tso jnda
 ndeiⁿ.

⁸Ángel na jnda we tjooⁿoⁿ ntu
 'naaⁿaⁿ, quia jo' ty'oom chom
 cwii cha'cwijom sjo t'maⁿ, jnda
 chii tju'na' jo' ts'om ndaaluee.
 Ndo' manndyoo' xcwe na cha'tso
 ndaaluee seicwaqueⁿna' niom'. ⁹Jo'
 chii s'aana' na manndyoo' xcwe
 na cha'tso quioo' na m'aⁿ ndaaluee,
 tjayo'. Ndo' manndyoo' xcwe
 la'andaa seityuii'na'.

¹⁰Ángel na jnda ndyee tjooⁿoⁿ
 ntu 'naaⁿaⁿ, quia jo' jnaⁿ cwii
 caxjuu t'maaⁿ tsjo'luee. Cwicoñê
 cha'cwijom chom scacatsuu ndo'
 tiooñê nacjoo manndyoo' xcwe
 candaa ñ'eⁿ lui'xo'. ¹¹Ndo' s'aana'
 jeeⁿ ja ndaatioo'ñeeⁿ cha'cwijom
 tscó tjacanoom. Jo' chii caxjuu'ñeeⁿ

seicajndyuna' tscó tjacanoom.
 Ndo' jndye nn'aⁿ na teil'uee'ndye
 ndaa'ñeeⁿ, tjana ee jeeⁿ jana'.

¹²Ángel na jnda ñequiee tjooⁿoⁿ
 ntu 'naaⁿaⁿ, quia jo' manndyoo'
 cha'na xcwe ñe'quioom' ñ'eⁿ
 chi' sei'ndaa'na'. Teintomna'.
 Ndo' majo'ti cancjuu tei'ndaa'.
 Taticwixueena'. Mati ñe'quioom'
 seitjooⁿa' cha'na ñequiee hora na
 taticwixueeñê. Ndo' mati natsjom,
 seitjooⁿa' cha'na ñequiee hora na
 taticwixueeñê chi' ñequio cancjuu.

¹³Quia jo' nty'iaaya, mantyja
 cwiicheⁿ ángel nandyee. Ndo' jndiyya
 na jndeiⁿ matseixuaa, tso:

—Jeeⁿ wi' nntjoom nn'aⁿ na m'aⁿ
 tsjoomnancue, quia na nleic'uaa ntu
 na cwinntjoo' ndyee ángeles'ñeeⁿ.

9 Ángel na jnda 'om tjooⁿoⁿ
 ntu 'naaⁿaⁿ. Quia jo' nty'iaaya
 cwii caxjuu na jnaⁿ tsjo'luee, tiooñê
 tsjoomnancue. Ndo' caxjuu'ñeeⁿ
 tquiaa Ty'oots'om ts'ow'aa nnoom
 cwentaa' cwii tsue' na tjaa yuu
 ntycwii na njoom. ²Seicanaaⁿñê
 'ndyoo tsue'ñeeⁿ. Quia jo' jlui'
 ndioom jo' jo' cha'cwijom ndioom
 na cwicalui' ntom' t'maⁿ. Ndo' nc'e
 na jeeⁿ 'aa ndioom'ñeeⁿ, seijaaⁿñena'
 tsjoomnancue hasta tatquioo' na
 manty'iaa' ñe'quioom'. ³Naquii'
 ndioom'ñeeⁿ jnaⁿndyee jndye calcaa.
 Ty'entyjayo' nnom tsjoomnancue.
 To'ñoomyo' na wjeeyo' cha'na
 w'ii catsjo. ⁴Ndo' Ty'oots'om
 tñiquiaaⁿ na wanaaⁿ na nlcwa'yo'
 jnda na niom nnom tsjoomnancue,
 meiⁿ tscó jnda, meiⁿ tscó n'oom.
 Macandaⁿ wanaaⁿ na nnta'wi'yo'
 joo nn'aⁿ na tñañoom sayo 'naaⁿaⁿ
 cantaana. ⁵To'ñoomyo' ñ'oom
 na cha'waa 'om chi' wanaaⁿ na

nl'ayo' na nlquiina' naⁿñeeⁿ cha'na maquiina' ts'aⁿ quia na tco' catsjo. Saa ticwanaaⁿ na nla'cwjeeyo' naⁿñeeⁿ. ⁶Ncuee'ñeeⁿ yocheⁿ na wi' cwitjoomna nl'uee'ndye cheⁿnquieena na cwjetona, saa xocaliuna chiuu ya nl'ana. Nnc'omna na queeⁿ n'omna na ñe'cwjena, saa xocaliuna chiuu ya na nncwjena.

⁷Calcaa'ñeeⁿ matseijomna' jooyo' cha'cwijom catso na m'aⁿc'eeyo' na nnc'ooyo' ntia'. Nqueⁿyo' ñjom cha'cwijom corona na tuiina' s'om cajaan' ndo' ndaayo' matseijomna' cha'cwijom nnom ts'aⁿ. ⁸Ndo' soonqueⁿyo' cha'cwijom soonqueⁿ yolcu, ndo' ndei'n'omyo' cha'cwijom ndei'n'om liom. ⁹Tsuaayo' cha'cwijom ñ'eⁿ xjo tuiina'. Jeeⁿ c'uaa lquiyo' cha'cwijom c'uaa ndyuee tornom quia na jndei' oontyjaandye catso na cwi'ooyo' tia'. ¹⁰Ndo' n'aaⁿ calcaa'ñeeⁿ matseijomna' cha'na n'aaⁿ caljo, ee mati jeeⁿ wjee ndaa xioomyo'. Ndo' cha'waa na 'om chi' wanaaⁿ na nnta'yo' xioomyo' nn'aⁿ. ¹¹M'aaⁿ cwii ángel na matsaⁿntjoom calcaa'ñeeⁿ. Jom tseixmaaⁿ na mach'eeⁿ cwenta tsue' na tjaa yuu ntycwii na njoom. Jom jñoom Abadón ñequio ñ'oom hebreo ndo' ñ'oom griego Apolión. Ma'moⁿ xueⁿeⁿ tsaⁿ na matseicwjee nn'aⁿ.

¹²Jnda teinom na tco'na' nty'iaya cwii nawi' na quia nntjoom nn'aⁿ. Saa canty'ia', ndicwaⁿ waa we nawi' na quia nncue'ntyjo.

¹³Ángel na jnda yom tjooⁿoⁿ ntu 'naaⁿa', quia jo' quii'ntaaⁿ ñequiee nqui nomts'om na tuiina' ñ'eⁿ s'om cajaan' na mei'ntyjee'na' jo nnom

Ty'oots'om, jndiyya na teic'uaa seineiⁿ. ¹⁴Tso nnom ángel na jnda yom na maleiñ'oom ntu:

—Cja'tseicanaⁿ joo ñequiee ángeles na chu'tye'ndye na m'aⁿ joo jndaa t'maⁿ Eufrates.

¹⁵Quia jo' tjatseicanaaⁿaⁿ ángeles'ñeeⁿ na c'oola'cwjeena nn'aⁿ cha'waa tsjoomnancue. Manndyoo' cha'na xcwe nn'aⁿ tsjoomnancue nla'cwjeena. Ee ángeles'ñeeⁿ majndaa' na m'aⁿc'eendyena na nl'ana ts'iaaⁿñeeⁿ chuwa, ndo' chi'waa, ndo' xueewaa, ndo' horawaa. ¹⁶Ndo' jndiyya cantyja 'naaⁿ sondaro 'naaⁿna, na ntyjondye catso, tue'ntyjo cha'na ntquiuu meiⁿ ndii' na nqui nqui meiⁿndyena.

¹⁷Luaa' waa na tco'na' nooⁿ na nty'iaya catso'ñeeⁿ ñequio sondaro na ntyjondye jooyo'. Naⁿñeeⁿ cwee'na ncjo candyana na mawañoom'na' joona na tilquiee'ndyena. Ndo' ncjo'ñeeⁿ chona' colo wee ñequio colo tsa, ñequio colo cajaan'. Ndo' matseijomna' nqueⁿ catso'ñeeⁿ cha'na nqueⁿ liom. Ndo' naquii' ndyueeyo' cwicalui' chom ñequio ndioom ñequio sufrā. ¹⁸Ñequio ndyee nnom nawi'ñeeⁿ na jlui' quii' ndyueeyo', chom ñequio ndioom ñequio sufrā, jo' na tja manndyoo' xcwe nn'aⁿ na m'aⁿ tsjoomnancue. ¹⁹Catso'ñeeⁿ we ndii' waa na jndayo' na cwita'wi'yo' nn'aⁿ, naquii' ndyueeyo' ndo' n'aaⁿyo'. Ee yuu na tjacantycwii n'aaⁿyo' jo' ntyjoo nqueⁿ canduu. Ndo' canduu'ñeeⁿ nioom tyotquiiyo' nn'aⁿ.

²⁰Saa nn'aⁿ na 'ndiina' na t'icwje ñequio nawi'meiⁿ, t'icalcwe' n'omna. T'ica'ndyena natia na

cwil'ana, meiⁿ tîc'oomentyjee'na na cwila't'maaⁿndyena naⁿjndii ñequio 'naⁿ na cwe' nn'aⁿ n'l'a na tuii ñ'eⁿ s'om cajaⁿ, ñ'eⁿ s'om xuee, ñ'eⁿ s'om wee, ñ'eⁿ ljo', ndo' ñ'eⁿ n'oom. 'Naⁿmeiⁿ tilei'canty'iaana', meiⁿ na ndyena', nmeiⁿ na nnc'ooca'na'. ²¹Ndo' tîcalcwe' n'omna na cwila'cwjeena nc'iaana. Meiⁿ tîca'ndyena cantyja na cwila'calua'ndyena, meiⁿ cantyja na cwe' cwim'aⁿyana ñ'eⁿ nc'iaana, meiⁿ cantyja na cwinty'ueena 'naⁿ.

Ángel na maleiñ'oom cwii libro chjoo

10 Quia jo' nty'iaya cwiicheⁿ ángel na waa najndei na tseixmaⁿ. Jndyocueeⁿ na jnaaⁿ cañoom'luee. Cha'waañê wandi' nchquiu ndo' ntyjaty'io catsuu tsoom'naⁿ jo ts'om xqueeⁿ. Caxuee nnoom cha'cwijom ñe'quioom', ndo' nc'eeⁿ cha'cwijom ntsaachom na teincoo. ²Cwii ts'oqⁿ ndii' libro chjoo na jndā n'meiⁿ. Tcoom'm x'eeⁿ ntyjaya nnom ndaaluee, ndo' x'eeⁿ ntyjatymaaⁿ nnom tyuaatcwii. ³Jndei seixuaⁿ cha'na matseixuaa liom. Quia na jndā seixuaⁿ, quia jo' teic'uaa ndyuee ntquiee' ntsuee. ⁴Quia na jndā teicheⁿ ndyuee ntquiee' ntsuee'ñeeⁿ, quia jo' seijndaa'ndyō na nntseiljeiya ñ'oom na jluena, sã jndiia cwii jndyee na teic'uaa cañoom'luee. Matso:
—Ñ'oom na jndi' na jlue ntquiee' ntsuee'ñeeⁿ cwanty'iuu'ndyu' joona', tintseiljei'.

⁵Ndo' juu ángel na nty'iaya na meintyjee' nnom ndaaluee ndo' nnom tyuaatcwii, seiweeⁿ ts'oqⁿ ntyjaya jo cañoom'luee. ⁶Tyeⁿ

ñ'oom tjoom'm na cjoom'm na malcweeⁿeⁿ xuee' Ty'oots'om na tjaa yuu ntycwii na wando', nqueⁿ na s'aaⁿ cañoom'luee ñequio tsjoomnancue ñequio ndaaluee ñequio cha'tso nnom na niom jo' jo'. Luaa ñ'oomtyeⁿ na seineiⁿ, tsoom:
—Taxocwindoo'ti Ty'oots'om. ⁷Ee jndā tue'ntyjo xjeⁿ na juu ángel na jndā ntquiee' nncjooⁿoⁿ ntu 'naaⁿaⁿ. Xjeⁿñeeⁿ matseicandaa'ñena' ñ'oom na ntyjii nquii Ty'oots'om. Majuu ñ'oom'ñeeⁿ na jndā tqueⁿtyeeⁿ ndaa nquiee profetas na cwindye'ntjomtyeⁿ nnoom.

⁸Quia jo' juu na jndiia na seineiⁿ cañoom'luee, seineiⁿnda' noqⁿ. Matso:

—Cja'co'ñom' libro chjoo na mein'meiⁿ na ndii'na' ts'o ángel na meintyjee' nnom ndaaluee ñequio nnom tyuaa.

⁹Jo' chii tjontyjaa'a ángel'ñeeⁿ, tsjoo nnoom na nñequiaaⁿ libro chjoo'ñeeⁿ noqⁿ. Tsoom noqⁿ:

—Luaa libro. Qui'ñom', cwa' juuna'. Nnts'aana' na jeeⁿ chi quii' 'ndyo' cha'cwijom tsiom' canty'i sã ts'om tsia' nnts'aana' na jeeⁿ ja.

¹⁰Quia jo' to'ñōⁿ libro chjoo'ñeeⁿ na ndii' ts'o ángel, ndo' tcwaa'a juuna'. Ndo' quii' 'ndyō s'aana' na chi ntyjii cha'cwijom tsiom' canty'i sã ts'om tsia' jeeⁿ ja s'aana'. ¹¹Quia jo' tso ángel'ñeeⁿ noqⁿ:

—Maxjeⁿ maca'na' na cwiicheⁿ cwii ndii' nntseineiⁿ ñ'oom na ma'moⁿ Ty'oots'om njom'. Nñequiaa' ñ'oom chiuu nntjoom nn'aⁿ jndyee ndyuaa, ndo' ñequio jndyee nnom ñ'oom na cwila'neiⁿna ndo' ndaa nn'aⁿ na cwiluitquiendyee ndaana.

We nn'aⁿ na cwitjei'yuu'ndye

11 Quia jo' to'ñoⁿ cwii tsmāⁿ,
cha'cwijom ts'oomxjeⁿ
juuna'. Ndo' tso ángel noqⁿ:
—Quicantya', cwji' xjeⁿ
wats'om cwentaa' Ty'oots'om
ñequio nomts'om. Ndo'
quincho' cha'tsondye nn'aⁿ na
cwila't'maaⁿndye jom jo' jo'. ²Quia
macwji' xjeⁿ wats'om, tincwji'
xjeⁿ tach'eeⁿna'. Ee jndā tquiaya
na cha'waa wen'aaⁿ nchoo' we
chi' na joo nn'aⁿ na nchii judíos
wanaaⁿ na ñequioquie'na jo' jo'.
Ndo' nlqueⁿna xjeⁿ 'naaⁿna tsjoom
cwentaya na lju' cwiluiñena' yuu
na meintyjee' wats'om'ñeeⁿ. ³M'aⁿ
we nn'aⁿ 'naⁿya na cwitjei'yuu'ndye
cantlya 'naⁿya. Joonā nlquāⁿya na
ññe'quiāna ñ'oom ndāⁿ nn'aⁿ cwii
meiⁿ xuee waljoo' we siaⁿnto waljoo'
ndyeen'aaⁿ xuee. Ndo' nlcwee'na
liaa ntom na cwantindyo.

⁴Wendye joonā meintyjee'tyeⁿna
jo nnom nquii Ta Ty'oots'om na
matsā'ntjom cha'waa tsjoomnancue.
Cwiluiindyena we n'oom olivos
ñequio we 'naⁿ na cwicañjoom'
nlca. ⁵Ndo' xeⁿ m'aaⁿ 'ñeeⁿ juu na
ñecats'aa nata' wendye naⁿñeeⁿ,
quia jo' nlui' chom ndyueena na
nlcoñe tsaⁿñeeⁿ. Mei'cwi'ñeeⁿcheⁿ
ts'aⁿ na ñe'cats'aa nata' joonā,
majndaa' na laa'ti' nncue'. ⁶Wendye
joonā ññequiaa Ty'oots'om
na nla'xmaⁿna najndāna na
nla'cata'na tsjo'luee cha tincua'
cha'tsoti xuee na cwiñequiana
ñ'oom 'naaⁿaⁿ. Ndo' mati
ññequiaaⁿ najndei na nla'xmaⁿna
na nla'cwaqueⁿna ndaatioo na
nnts'aana' niom'. Ndo' cwanti ndii'

na l'ue n'omna ndāⁿ nla'quioona
meiⁿnquia nnom nawi' nacjoo
nn'aⁿ tsjoomnancue. ⁷Quia na
jndā jndāⁿ na cwitjei'yuu'ndyena,
quia jo' juu quioo' jndii na
m'aaⁿyo' ts'om tsue' na tjaa
yuu ntycwii na njoom, nlui'yo'
nnts'aayo' tia' nacjoo wendye
naⁿñeeⁿ. Nnaⁿñeyo' ñ'eⁿndyena
ndo' nntseicwjeeyo' joonā. ⁸Ndo'
sei'ts'o 'naaⁿna nncwindyuaana'
ts'om nataa naquii' tsjoom t'maⁿ
yuu na ty'ioom nn'aⁿ nquii Ta
Jesucristo cwentaaya nacjoo'
ts'oom'naaⁿ. Ndo' ñequio ñ'oom na
cwe' tjañoom' matseicajndyuyana'
tsjoom t'maⁿñeeⁿ Sodoma ñequio
Egipto. ⁹Ndyee xuee waljoo' xcwe
nncwindyuaa sei'ts'o 'naaⁿna jo'
jo'. Ndo' nn'aⁿ na ticwii cwii nnom
na tjachuii'ndye, ñequio nn'aⁿ na
la'xmaⁿ cwii cwii tmaaⁿndye,
ñequio nn'aⁿ na cwichuii' ñ'oom
na cwila'nei', ñequio nn'aⁿ na
nnaⁿ ticwii cwii tsjoomnancue,
nnty'iaana sei'ts'o 'naaⁿ naⁿñeeⁿ, sãⁿ
tixonquiāna na nncjaacant'iuu'ndye
naⁿñeeⁿ. ¹⁰Nn'aⁿ tsjoomnancue
nla'neiⁿndyena quia na jndā tja
wendye naⁿñeeⁿ. Nnts'aana' na
jeeⁿ ya nquiuna hasta nl'ana naya
nc'iaana. Ee jeeⁿ tyoco'wi'na' joonā
nquiuna cantlya 'naaⁿ ñ'oom na
ñetjei'yuu'ndye wendye naⁿñeeⁿ
na jndā tja. ¹¹Sãⁿ quia jndā jndāⁿ
ndyee xuee waljoo' xcwe na
nncwindyuaa sei'ts'o 'naaⁿ naⁿñeeⁿ,
quia jo' ññequiaa Ty'oots'om
na nnquioonnda' jndyena,
nnta'ndo'nnda'na. Mantya
nncwintyjee'yuna ndo' jeeⁿ ndya'
nntyue nn'aⁿ na nnty'iaa na ljo'
nluii. ¹²Quia jo' wendyena nndyena

na nleic'uaa jndei cañoom'luee.

Nntsoom:

—Quio'wa'yo' ñjaaⁿ.

Quia jo' nnc'oowana cañoom'luee ñeⁿ cwii nchquiu ñequio na jndoo' joo nn'aⁿ na ñell'awi' ñ'eⁿndye joona. ¹³Ndo' majo'to xjeⁿñeeⁿ jndei nnts'eii. Quii'ntaaⁿ qui wario na tseixmaⁿ tsjoom t'maⁿñeeⁿ, nntseityuii'na' cwiina'. Ndo' ntquiee' meiⁿ nn'aⁿ nncwje cantyja na nnts'eii. Ndo' nn'aⁿ na cwin'ndiina', nla'catyuendyena, nnto'na na nlcwii'na Ty'oots'om na m'aaⁿ cañoom'luee.

¹⁴Juu nawi' na jnda we, jnda teinomna'. Canty'ia', manncue'ntyjo nawi' na jnda ndyee.

Ntu na jnda ntquiee'

¹⁵Quia jo' ángel na jnda ntquiee' tjooⁿoⁿ ntu 'naaⁿaⁿ. Ndo' teic'uaa na jndei cwila'neiⁿ nn'aⁿ cañoom'luee. Cwilue:

Ticwii cwii ndyuua na ñesa'ntjomndye cheⁿnquieena', je' m'aⁿna' nacje 'naaⁿ Ta Ty'oots'om cwentaaya ñequio Jnaaⁿ Cristo.

Jom ticantycwii cantyja na matsa'ntjoom.

¹⁶Ndo' joo ntquiuu nchoo' ñequiee nn'aⁿ na cwiluiitquiendye na meindyuaandye ntio ndiocheⁿ nacañoom' Ty'oots'om, ty'eta'nquiona, tyeⁿnquiuuna nomtyuaa na tyola't'maaⁿndyena jom. ¹⁷Tyoluena:

Cwiñe'quiaayâ na quianl'ua' 'u Ta Ty'oots'om na matsei'xmaⁿñ'eⁿ cha'tso nnom najnda.
'U m'aaⁿ ndo' m'aaⁿndyu',

nacjee' na jnaⁿjndyeena' mam'aaⁿndyu' ndo' ticantycwii cantyja 'naⁿ.

Mama'mooⁿ chiuu waa najndu' na matsei'xmaⁿ, ndo' je' jnda t'moⁿna' na matsa'ntjom'.

¹⁸Nn'aⁿ tsjoomnancue cwila'jndoona 'u, saa je' jnda tue'ntyjo xjeⁿ na matsei'w'ii' joona. Jnda tue'ntyjo xjeⁿ na nncu'xeⁿ nn'aⁿ na jnda tja, ndo' na ñnequiaa' juu na cwita'ntjom nn'aⁿ na tyondye'ntjom njom' na tyoñequia ñ'om'.

Ndo' mati ñnequiaa' na cwita'ntjom cha'tso nt'omcheⁿ nn'aⁿ na la'xmaⁿ cwenta' na cwila't'maaⁿndye xue', meiiⁿ nn'aⁿ na t'maⁿ la'xmaⁿ, ndo' meiiⁿ nn'aⁿ na tit'maⁿ la'xmaⁿ.

Ndo' na nntseicandu' nquiee nn'aⁿ na cwila'ndaa' n'om nn'aⁿ na cha'waa tsjoomnancue.

¹⁹Jnda jo' juu wats'om cwenta' Ty'oots'om na waana' cañoom'luee, jnaaⁿna'. Ndo' jo' jo' nty'iaya juu castom na ñjom ñ'oom na seityeⁿtyeeⁿ ndaaⁿ nn'aⁿ Israel. Quia jo' jnaaⁿ chomntsuee ndo' teic'uaa na tyola'xuaana', tyots'eii, ndo' jndei tua'tsaaⁿ.

Yuscu ñequio catsoomjndii wee

12 Quia jo' teitquioo' cwii 'naaⁿ t'maⁿ tsjo'luee na ma'moⁿna' chiuu cwinluii. Nty'iaya cwii yuscu cweⁿ ñe'quioom' cha'cwijom liaⁿaⁿ. Meintyjeeⁿeⁿ nacjoo' chi'

ndo' ñjom cwii corona xqueeⁿ na chuu' canchoo'we canjuu. ²Ndo' jndeiñê. Tyotseixuaⁿ na maquiina' jom, ee manntseincueⁿ. ³Jndā chii teitquoo'ti cwiicheⁿ 'naaⁿ tsjo'luee. Nty'iaaya cwii catsoomjndii na t'maaⁿñe ndo' weeñe cha'na chom. Juuyo' niom ntquiee' xqueⁿyo', ndo' nqui ndei'jndyee'yo'. Ndo' cha'tso na ntquiee' xqueⁿyo', jo' ñjom cwii cwii corona. ⁴Quia tmeiiⁿñeyo' ts'aaⁿyo' manndyoo' cha'na xcwe canjuu na ntyja tsjo'luee tei'caljoona', tquiaandye canjuu'ñeeⁿ nomtyuaa. Ndo' juu catsoomjndii'ñeeⁿ tjameintyjee'yo' jo nnom yuscu'ñeeⁿ na mawaa xjeⁿ na nntseincuii cha mantyjacheⁿ nlquiiyo' jnda xeⁿ jndā tuiiñe. ⁵Quia jo' seincuii yuscu'ñeeⁿ yu'ndaa na tsaⁿs'a. Jndā tqueⁿ Ty'oots'om yu'ndaa'ñeeⁿ na nluiit'maⁿñe, ndo' jndei ñ'oom na nntsā'ntjom cha'tso nn'aⁿ njoomnancue. Ndo' tjei'na' juu quii'l'o yuscu'ñeeⁿ. Tjañ'oom Ty'oots'om juu yuu waa tio 'naaⁿaⁿ. ⁶Ndo' juu yuscu'ñeeⁿ tjaleinoom cwii joo yuu na nncwañoom'na' juu yuu na jndā seijndaa'ñe Ty'oots'om na nljoo'ñê. Jo' jo' m'aⁿ nn'aⁿ na nnteix'eena jom cwii meiⁿ waljoo' we siaⁿnto waljoo' ndyeeen'aaⁿ xuee. ⁷Quia jo' jnaⁿ tia' cañoom'luee. Juu Miguel ñequio ángeles 'naaⁿaⁿ tyol'ana tia' nacjoo' catsoomjndii. Ndo' catsoomjndii'ñeeⁿ ñequio naⁿjndii 'naaⁿaⁿ tyola'jndāna, tyol'ana tia' ñ'eⁿ joo ángeles'ñeeⁿ. ⁸Saa ticanajndāna ndo' tacwanaaⁿ na nljoo'ndyena cañoom'luee. ⁹Jo' chii tjeii'na jom. Jla'cwatyu'na jom cañoom'luee, tioñê tsjoomnancuecheⁿ. Mati jla'quiaana

ángeles tia ñ'eⁿñê. Ee cantyjati na jnaⁿjndyena' matseicajndyuna' jom catsuu tquiee, tsaⁿjndii ndo' Satanás. Majom na manquiu'nn'aaⁿ cha'tso nn'aⁿ tsjoomnancue.

¹⁰Quia jo' jndiia na teic'uaa cwii jndyee jndei cañoom'luee. Matsona':

—Je' je' yuu', juu na macwji'n'maaⁿñe Ty'oots'om nn'aⁿ, jndā mamatseicandā'ñena', ndo' ma'mooⁿ juu najndei na matseixmaaⁿ. Jndā tue'ntyjo na macandā jom matsā'ntjoom ndo' mati cwiluiitquieñe Jnaaⁿ Cristo. Ee juu naxuee ndo' natsjom mañequiaa jnaaⁿ nn'aaⁿya jo nnom Ty'oo'ts'oomya, jndā jla'cwatyu'na juu. Manquiti na tyoñequiaa jnaaⁿ nn'aaⁿya. ¹¹Saa joona jndā jnaⁿndyena ñ'eⁿ tsaⁿjndii'ñeeⁿ nc'e nioom' Catsmaⁿ ndo' nc'e ñ'oom na tjei'yuu'ndyena cantyja 'naaⁿaⁿ ndāā nn'aⁿ. Ee joona tyom'aⁿna na ticajnda nquiuna meiiⁿ cwjena cantyja na cwitjei'yuu'ndyena. ¹²Nc'e na luaa' waa, c'om'yo' na neiⁿyo' cha'tsondyo' na m'aⁿyo' cañoom'luee. Saa jeeⁿ nty'iaa'ndyo' 'o nn'aⁿ na m'aⁿyo' tsjoomnancue ñequio 'o na m'aⁿyo' ndaaluee, ee juu tsaⁿjndii jndā tioñê na m'aⁿyo' na jeeⁿcheⁿ ndya' w'eeⁿ. Ee ntyjeeⁿ na jndā teitsioo' m'aaⁿna' cantyja 'naaⁿaⁿ.

¹³Ndo' quia na ljeii catsoomjndii'ñeeⁿ na jndā tuee'na jom nnom tsjoomnancue quia jo' tyontyjoⁿ yuscu na seincuii tyochjoo na tsaⁿs'a. ¹⁴Saa tquiaa Ty'oots'om we ntsquii cachi t'maaⁿ nnom yuscu'ñeeⁿ cha nndāā nncuaaⁿ na nleinoom

catsuujndii'ñeeⁿ. Jo' chii tjaaⁿ yuu na nncwaañoom'na' jom yuu na taxondaā nnts'aa catsuu tq IEEE'ñeeⁿ nata' jom. Jo' jo' nnteix'lee Ty'oots'om jom ndyee chu waljoo' xcwe. ¹⁵Ndo' juu catsuu tq IEEE'ñeeⁿ ñequio 'ñom tyojoom'm ndaa jo naxeⁿ yuscu'ñeeⁿ. S'aana' cha'jom cwii jndaa, cha nncjaawjaañe yuscu'ñeeⁿ. ¹⁶Saa teijndei tyuaa yuscu'ñeeⁿ ee seintquiooñena' 'ndyoona' ndo' t'uuna' jndaa'ñeeⁿ na tju' catsoomjndii ñequio 'ñom. ¹⁷Jo' chii jeeⁿ t'maⁿ seiw'ii catsoomjndii yuscu'ñeeⁿ. Tjaaⁿ, tjacats'aaⁿ tia' nacjoo cha'tso nn'aⁿ tsjaaⁿ yuscu'ñeeⁿ na cwila'canda ñ'oom na matsa'ntjom Ty'oots'om ndo' na tica'ndye na cwitjei'yuu'ndye cantyja 'naaⁿ Jesucristo.

13 Quia jo' tjomeintyjaa'a nacjoo' tei' ndaaluee ndo' nty'iaya cwii quioo' na cwajndii waa na macalui' quii' ndaaluee. Niom nqui ndei'jndyee'yo' ñequio ntquiee' xqueⁿyo'. Ndo' ticwii cwii tsei'jndyee'yo' ñjom cwii cwii corona. Ndo' cjoo' cwii cwii xqueⁿyo' teiljei ñ'oom ntjeiⁿ na matseijnaaⁿ'na' Ty'oots'om. ²Ndo' juu quioo'jndii'ñeeⁿ na nty'iaya, matseijomna' juuyo' cha'cwijom cwii catsiaⁿ ljeiia, ndo' nc'ee'yo' cha'cwijom nc'ee oso ndo' 'ndyooyo' cha'cwijom 'ndyoo liom. Ndo' juu catsoomjndii tq IEEE'ñeeⁿ cantyja najneiⁿ nnom quioo'jndii'ñeeⁿ. Ndo' tq IEEE'ñeeⁿ na nncwacatyeeⁿyo' ndio 'naaⁿ'na' ndo' nntsā'ntjomyo' cha'xjeⁿ na matsa'ntjoom. ³Mati nty'iaya na cwii xqueⁿyo' jeeⁿ nioom jnda tq IEEE'ñeeⁿ, mach'eena' tjaa chiuu cwii ya sã jnda chii n'maⁿyo'.

Ndo' cha'tsoti nn'aⁿ tsjoomnancue ty'entyjona naxeⁿ quioo'jndii'ñeeⁿ. Jeeⁿ tjawee' n'omna na n'maⁿyo'.

⁴Tyola't'maaⁿ'ndye nn'aⁿ juu catsoomjndii nc'e na jnda tq IEEE'ñeeⁿ cantyja najneiⁿ nnom quioo'jndii. Mati quioo'jndii'ñeeⁿ tyola't'maaⁿ'ndyena juuyo'.

Tyoluena:

—¿Ñeeⁿ juu cwiluiit'maⁿ'ñe cha'na quioo'jndii'ñeeⁿ? Ndo' ¿ñeeⁿ juu nndaā nnaⁿ'ñe na nnts'aa tia' ñ'eⁿ'ñeyo'?

⁵Ndo' tq IEEE'ñeeⁿ Ty'oots'om na wanaaⁿ na catseineiⁿyo' ñ'oom ntjeiⁿ nacjoom'm ñequio ñ'oom na matseit'maaⁿ'ñe che'nquiiyo'. Mati tq IEEE'ñeeⁿ na wanaaⁿ na caluiit'maⁿ'ñeyo' wen'aaⁿ nchoo' we chi'. ⁶Quia jo' jnaⁿ'na' na matseineiⁿyo' ñ'oom cwajndii na ntjeiⁿ'na' nacjoo' Ty'oots'om, ndo' seijnaaⁿ'yo' xueⁿ'eⁿ, ñequio cañoom'luee yuu na mac'eeⁿ, ndo' ñequio cha'tsondyee joo na m'aⁿ jo' jo'. ⁷Mati tq IEEE'ñeeⁿ na wanaaⁿ na cats'aayo' tia' nacjoo nn'aⁿ na la'xmaⁿ cwentaaⁿ'na', ndo' nnaⁿ'ñeyo' ñ'eⁿ'ndyena. Ndo' tq IEEE'ñeeⁿ na wanaaⁿ na catsa'ntjomyo' cwii cwii ndyuaa, ñequio cwii cwii nnom nn'aⁿ na tjachuii'ndye, ñequio cwii cwii nnom nn'aⁿ na tjachuii' ñ'oom na cwila'neiⁿ, ñequio nn'aⁿ ticwii cwii tsjoomnancue. ⁸Cha'tso nn'aⁿ tsjoomnancue na ticala'xmaⁿ cwentaa' Ty'oots'om jla't'maaⁿ'ndyena juuyo'. Naⁿ'ñeeⁿ ticwiljei ncueena naquii' libro cwentaa' Catsmaⁿ na jla'cuee' nn'aⁿ. Ee cantyjati na tqueⁿ Ty'oots'om tsjoomnancue, waa libro 'naaⁿ'na' na chuu ncuee nn'aⁿ na ticantycwii na cwita'ndo'.

⁹Ñeeⁿ juu na ñe'candii, cwa candii. ¹⁰Ts'aⁿ na matseijndaa'ñe na

nt'ueeⁿ nn'aⁿ na ncjaachom jooa ndyuuaⁿaⁿ, majo'ti nntjoom. Ndo' xeⁿ m'aaⁿ ñeeⁿ juu na nntseicuee' x'iaa' ñ'eⁿ xjo, mañ'eⁿ xjo nncue'. Nc'e na luaa' waa macaⁿna' na nquiee nn'aⁿ na maqueⁿ Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ, cwintyjee'tyeⁿna cantyja na cwila'yulya n'omna meiⁿtica'ndyenc'uaa'ndyena meiiⁿ wi' cwitjoomna.

¹¹Jnda jo' nty'iaaya cwiicheⁿ quioo'jndii na jlui'yo' quii' tyuua. Ntyjoo we ndei'jndyee'yo' cha'na ndei'jndyee' cwii catsmaⁿ chjoo, saa seineiⁿyo' cha'na matseineiⁿ catsoomjndii. ¹²Ndo' cha'tsoti najndei na tyotseixmaⁿ juu quioo'jndii najndyee, majo'ti matseixmaⁿ quioo'jndii na jnda we nc'e ñ'oom 'ndyoo quioo'jndii tquiee'ñeeⁿ. Ndo' ñequio na jndei'na' mach'eeyo' na cala't'maaⁿndye cha'tso nn'aⁿ tsjoomnancue juu quioo'jndii tquiee, tsaⁿ na jnda n'maⁿ na jeeⁿ nioom tquiee' xqueⁿ. ¹³Ndo' jndye ts'iaaⁿ tyoch'eeyo' na xocandaa nnts'aa na cwe' najndei nquii ts'aⁿ. Ñequio na jndoo' nn'aⁿ tyoch'eeyo' na cwiquiaa chom nomtyuua na cwinaⁿna' tsjo'luee. ¹⁴Wanaaⁿ na cats'aayo' na nmeiiⁿ nc'e ñ'oom 'ndyoo quioo'jndii tquiee. Jo' chii tquiun'na'na' nn'aⁿ na m'aⁿ tsjoomnancue. Sa'ntjomyo' na cal'ana cwii na nlui'tsjaaⁿñe quioo'jndii tquiee, juu tsaⁿ na jeeⁿ nioom tquiee' xqueⁿ ñ'eⁿ xjo, saa ndicwaⁿ wando'. ¹⁵Ndo' to'ñomyo' na nndaⁿ nnts'aayo' na juuna' na jlui'tsjaaⁿñe quioo'jndii tquiee nndaⁿ nncwja jndye ndo' nndaⁿ nntseineiⁿ. Ndo' hasta na nndaⁿ nnts'a'ntjomna' na cwje nn'aⁿ na

ticala't'maaⁿndye juuna'. ¹⁶Ndo' juu quioo'jndii na nda we s'aayo' na jndei'na' na cha'tso nn'aⁿ ñoom ljeii lueena ntyjaya oo cantaana. Luaa' s'aayo' ñequio meiⁿnquia nn'aⁿ, meiⁿ nn'aⁿ na cwiluiit'maⁿndye ndo' meiⁿ nn'aⁿ na cwe' cwi'oontyjo, oo meiⁿ nn'aⁿ na tyandy ndo' meiⁿ nn'aⁿ na nty'iaandy, oo meiⁿ nn'aⁿ na cwindye'ntjomtyeⁿ ndo' meiⁿ nn'aⁿ na m'aⁿ xjeⁿ 'naaⁿ. ¹⁷Quia jo' s'aayo' na meiⁿcwii ts'aⁿ xocandaa na nntseijnda 'naⁿ oo na njndaⁿ 'naⁿ xeⁿ ticañoom ljeii'ñeeⁿ nacjoo'. Ee ljeii'ñeeⁿ ma'moⁿna' xuee' quioo'jndii tquiee oo juu número na tseixmaⁿ xuee'yo'. ¹⁸Luaa macaⁿna' na c'oom ts'aⁿ na jndo' ts'om. Cwii cwii ts'aⁿ na matsei'noⁿ cwji' cwenta cantyja 'naaⁿ número' na tseixmaⁿ quioo'jndii'ñeeⁿ ee ma'moⁿna' xuee' ts'aⁿ. Ndo' juu número'ñeeⁿ yom siaⁿnto waljoo' ndyee'aaⁿ nchoo' yom.

Na cwita nn'aⁿ na jnda jlui'n'maaⁿndye

14 Jnda jo' nty'iaaya na meintyjee' Catsmaⁿ xqueⁿ ta Sión. Ndo' ñeⁿ'naaⁿ nacañom'm m'aⁿ cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na jndyendye. Tuee' cwii siaⁿnto meiⁿ waljoo' wen'aaⁿ nchoo' ñequiee meiⁿ jooa. Ndo' cantaana jnda teiljeii xuee' nquii Catsmaⁿ ñequio xuee' Tsotyee'. ²Ndo' jndiia na c'uaa nandy cañoom'luee cha'cwijom c'uaa na maco'na' ndaa, oo cha'cwijom najndei matseixuaa tsuee. Jo' jo' jndiia na jndye arpa cwitjoo' nn'aⁿ. ³Cwitana cwii luantsa xco jo nnom tio na wacatyeeⁿ Ty'oots'om, ndo' jo

ndaꞗ ñequiee naⁿ na tando', ndo' jo ndaꞗ ntquiuu nchoo' ñequiee nn'aⁿ na cwiluiitquiendye. Ndo' tjaa 'ñeeⁿ juu na ndaa nntsei'naaⁿ luantsa'ñeeⁿ, macanda nquiee nn'aⁿ na cwii siaⁿnto waljoo' wen'aaⁿ nchoo' ñequiee meiⁿndye. Ee quii'ntaaⁿ nn'aⁿ tsjoomnancue, macanda jooa na jnda tjei'n'maaⁿñe Ty'oots'om. ⁴Joo naⁿm'aⁿ tyoo'ndyena Ty'oots'om. Macanda jom cwila't'maaⁿndyena. Cwi'oontyjona naxeⁿ Catsmaⁿ meiⁿyuucheⁿ na wjaⁿ. Tioml'ua Ty'oots'om jnaaⁿ na tjei'iñê jooa quii'ntaaⁿ nn'aⁿ cha macanda nla'xmaⁿ na cwentaaⁿ'aⁿ ndo' cwentaa' juu na matseicajndyuna' Catsmaⁿ. ⁵Meiⁿcwii ñ'oom na cwe' cantu ticaljeii' ndyueena. Ndo' meiⁿcwii tyoola'tjoondyena nnom Ty'oots'om.

Ñ'oom na cwilue ndyee ángeles

⁶Quia jo' nty'iaya cwiicheⁿ ángel na mantya nandy cañoom'luee. Mañequiaaⁿ ñ'oom naya na m'aaⁿ ndo' m'aaⁿ'na' ndaꞗ nn'aⁿ tsjoomnancue. Matseicañeeⁿ nn'aⁿ ticwii cwii tsjoomnancue, ñequio ticwii cwii ndyuaa nn'aⁿ, ñequio nn'aⁿ na ticwii cwii ñ'oom na cwichuii' na cwila'neiⁿ, ñequio nn'aⁿ na ticwii cwii nnom na tjachuii'ndye. ⁷C'uaa 'ñom matseineiⁿ, tsoom:

—Calcwi'yo' Ty'oots'om ñequio na nquia'yo' jom ee na jnda tue'ntyjo xjeⁿ na nncu'xeeⁿ nn'aⁿ. Cala't'maaⁿndyo' nqueⁿ na s'aaⁿ cañoom'luee ñequio tsjoomnancue, ñequio ndaaluee, ndo' ñequio cha'tso nqueⁿljo' yuu na cwinaaⁿ ndaa.

⁸Ndo' tjantyjo cwiicheⁿ ángel na jnda we naxeⁿ ángel'ñeeⁿ. Matso: —Jnda tyuuii' tsjoom Babilonia. Jnda tyuuii' tsjoom t'maⁿ'ñeeⁿ. Ee nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ jnda jla'ndaana n'om nn'aⁿ ticwii cwii ndyuaa ñequio natia na cwil'ana na juu jo' matseijomna' cha'cwijom cwila'cwena nn'aⁿ winom cha candyee naⁿ'ñeeⁿ.

⁹Ndo' tjantyjo cwiicheⁿ ángel na jnda ndyee. Jndei matseineiⁿ, matso:

—Nty'iaa'ndye joo nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndye quioo'jndii tquiee ñequio juu na jlui'tsjaaⁿ'ñeyo'. Ndo' nty'iaa'ndye joo nn'aⁿ na tquiandye na tjacañoom ljeii cwentaa' quioo'jndii'ñeeⁿ cantaa oo luee. ¹⁰Naⁿ'ñeeⁿ maxjeⁿ jndei'na' na nncwena winom 'naaⁿ Ty'oots'om na juu jo' ma'moⁿ'na' na matseiw'iyyayaaⁿ jooa. Nntseicatom'm waso ñ'eⁿ winom'ñeeⁿ na meiⁿchjoo tjaa ljo' tjoom' nc'e na tyeⁿ waa na matseiw'eeⁿ. Ndo' t'maⁿ nlco'wi'na' jooa naquii' chom ñequio sufrá na cwico. Joo ángeles na lju' n'om ñequio Catsmaⁿ nnty'iaana na wi' nntjoom naⁿ'ñeeⁿ. ¹¹Tixocjaameintyjee' na cwi'oowa ndioom na maco'wi'na' naⁿ'ñeeⁿ. Meiⁿchjoo tixocata'jndyena naxuee natsjom ee jooa tyola't'maaⁿndyena quioo'jndii tquiee ñequio juu na jlui'tsjaaⁿ'ñeyo' ndo' jooa jñoom 'naaⁿ cantaana na ma'moⁿ'na' xuee'yo'. ¹²Jo' chii joo nn'aⁿ na maqueⁿ Ty'oots'om na lju' n'om macaⁿ'na' na tyeⁿ cwintyjee'na cantyja 'naaⁿ'aⁿ. Cala'candana ñ'oom na matsa'ntjoom, ndo' tyeⁿ cala'yuya n'omna ñ'eⁿ Jesús.

¹³Quia jo' jndiia na teic'uaa jndye na jna'na' cañoom'luee. Tso nooⁿ:

—Luua catseiljei: “Juu xuee na cwiwjaana', matio'naaⁿñena' joo nn'aⁿ na m'aⁿ cantyja 'naaⁿ Ta Jesucristo na quia nncwje.” Majo'ti matso Espírtu Santo, ee cañoom'luee nta'jndyeena cantyja na ñejla'jndana naquii' ts'iaaⁿ 'naaⁿ Ty'oots'om. Ndo' wjaañ'eⁿ ñ'loom ñ'eⁿndyena na ma'moⁿ'na' cantyjati na ya na jnda ñel'ana.

Na maco'wi'na' nn'aⁿ tsjoomnancue

¹⁴Quia jo' nty'iandda'a ndo' ljei cwii nchquiu canchii'. Nacjoo' nchquiu'ñeeⁿ wacatyeeⁿ cwii na matseijomna' ts'aⁿ. Xqueeⁿ ñjom cwii corona na tuiina' ñ'eⁿ s'om cajaⁿ, ndo' t'ueeⁿ xjo carwato na taaⁿ 'ndyoo. ¹⁵Jnda jo' jna' cwiicheⁿ ángel wats'om cañoom'luee. Jndei seineiⁿ nnom nqueⁿ na wacatyeeⁿ nacjoo' nchquiu'ñeeⁿ. Tso:

—Cwa, c'oom' xjo carwato 'naⁿ, catyjee' ntjommeiⁿ ee jnda tue'ntyjo xjeⁿ na nntu'xeⁿndye nn'aⁿ na m'aⁿ tsjoomnancue. Ndo' joona matseijomna' cha'cwijom ntjom na jnda tmaⁿ.

¹⁶Quia jo' jom na wacatyeeⁿ nacjoo' nchquiu'ñeeⁿ, tjoom'm xjo 'naaⁿaⁿ nnom tsjoomnancue chii tyjeeⁿ ntjom na niom nnom tsjoomnancue, jo' jo' nn'aⁿ jo'.

¹⁷Ndo' jnaⁿ cwiicheⁿ ángel wats'om cañoom'luee. Mati juu ñ'loom xjo carwato na taaⁿ 'ndyoo. ¹⁸Ndo' cwiicheⁿ ángel na tseixmaⁿ na mando' chom na ntyjo nomts'om jo' jo', juu jlui'nom ndo' jndei seineiⁿ nnom juu ángel na

maleiñ'loom xjo carwato. Tso nnom ángel'ñeeⁿ:

—Cwa, c'oom' xjo taaⁿ 'naⁿ, catyjee' n'eiiⁿ uva l'oo na meintyjee' tsjoomnancue, ee jnda jndaⁿ ta.

¹⁹Quia jo' to' ángel'ñeeⁿ tjoom'm xjo carwato 'naaⁿaⁿ nnom tsjoomnancue. Seitjoom n'eiiⁿ uva l'oo na meintyjee' jo' jo'. Tiom ta'ñeeⁿ ts'om cwii catsiuu' tsjo' yuu na nluii' ndaa'na'. Ts'iaaⁿñeeⁿ ma'moⁿ'na' cantyja na cwajndii nntjoom nn'aⁿ na matseiw'ii Ty'oots'om joona. ²⁰Jo nnom tsjoom tuii ts'iaaⁿñeeⁿ na tyonchjeena uva'ñeeⁿ. Jo' jo' jluii' niom nn'aⁿ hasta seijomna' cha'cwijom cwii jnda niom'. Njoom m'aaⁿ niom' hasta tue'cañoomna' frenom ndyuee catso. Ndo' tquia tjanoomna', tuee'na' cha'na ndyee siaⁿnto kilómetros.

Ntquiee' ntycu na cwila'quiaa ángeles

15 Quia jo' nty'iaya cwiicheⁿ 'naaⁿ t'maⁿ cañoom'luee na seicaty'uena' ja. Nty'iaya ntquiee' ángeles na cwilei'cho ntquiee' nnom nawi' na nntjoom nn'aⁿ. Joona' la'xmaⁿ'na' nawi' na macanda ee quia na jnda teinom cantyja 'naaⁿ joona', mana cwintycwii na matseiw'ii Ty'oots'om nn'aⁿ.

²Ndo' mati nty'iaya cwii na matseijomna' ndaaluee na jeeⁿ caxuee cha'na tsioo jnda'jom cha'cwijom too' chom. Jndye nn'aⁿ meintyjee' 'ndyoo ndaaluee'ñeeⁿ, jo' jo' nquiee nn'aⁿ na jnda jnaⁿndye ñequio quioo'jndii, ñequio juu na jlui'tsjaaⁿñeyo', ñequio número' na ma'moⁿ'na' xuee'yo'.

Too' arpa lueena na jndā tquiaa Ty'oōts'om. ³Cwitana luantsa cantyja na tjei'n'maaⁿñe Ty'oōts'om joona ñequio l'ō Moisés, tsaⁿ na ñejndi'ntjom nnoom, ndo' mati tana luantsa na cwila't'maaⁿndyena Catsmaⁿ na tjei'n'maaⁿñê joona. Matsona':

'U Ta Ty'oōts'om
matsei'xmaⁿñ'eⁿ cha'tso
nnom najndā.

Jeeⁿ t'maⁿ ts'iaaⁿ mache',
tjacantyja na ya joona'.

'U cwiluiindyū' na matsa'ntjom'
cha'waa tsjoomnancue.

Cha'tso cantyja 'naⁿ
matsei'xmaⁿ na
maty'iomyana' ñequio na
mayuu'.

⁴'U Ta, tjaa'naⁿ ts'aⁿ c'oom na
tinquiaa' 'u,
ndo' tjaa'naⁿ ts'aⁿ c'oom na
xocatseit'maaⁿñe xue'.
Ee mañenncu'cheⁿ tseixmaⁿ na
lju' ts'om'.
Cha'tso nn'aⁿ cwii cwii
ndyuaa nñequiona na
nla't'maaⁿndyena 'u,
nc'e na jndā tjanty'ee ñ'oom
cantyja 'naⁿ na cha'tso na
mache' maxjeⁿ maty'iomyana'.

⁵Jndā teinom na nmeiiⁿ, quia
jo' nty'iaya wats'om cañoom'luee,
na jndā jnaⁿ nacañoomticheⁿ yuu
na m'aaⁿ nquii Ty'oōts'om. Juu
jo' yuu na tyola'we nn'aⁿ Israel
ljo' na teiljeii ljeii naqui quia
na tyolei'ñ'omna wats'omliaa.

⁶Ndo' jo' jo' jlui' ntquiee' ángeles.
Cwilei'chona ntquiee' nnom nawii'
na nntjoom nn'aⁿ. Cwee'na liaa
lino na canchii', na jeeⁿ caxueena'.
Ndo' cwii cwiindyena chu'tyeⁿ

tsei'jndya cwii 'naⁿ na tuii ñ'eⁿ
s'omcajaⁿ. ⁷Quia jo' cwii tsaⁿñeeⁿ
na ñequiee na cwita'ndo' tquiaa
ntquiee' watso na tuiina' s'omcajaⁿ
ndaā ángeles'ñeeⁿ. Joonā' too'cheⁿ
ñjom nawii' na jeeⁿ cwajndii na
nntjoom nn'aⁿ ee juu Ty'oōts'om na
ñequii'cheⁿ na wando', matseiw'eeⁿ
nn'aⁿ tsjoomnancue. ⁸Ndo'
ndiocheⁿ yuu na m'aaⁿ Ty'oōts'om
seintyjana' ndioom nc'e na jeeⁿ
nei'ncoo' caxueeñê ndo' tjacantyja
najneiⁿ. Meiⁿ tjaa 'ñeeⁿ juu nndaā
nncjaaquiee' jo' jo' hasta na jndā
teinom ntquiee' nawii' na nntjoom
nn'aⁿ na cwilei'cho ntquiee'
ángeles'ñeeⁿ.

**Ntquiee' watso na ñjom
nawii' na nntjoom nn'aⁿ**

16 Quia jo' jndiia najndeii
teic'uaa naquii'cheⁿ
cañoom'luee, tso juu ndāā ntquiee'
ángeles'ñeeⁿ:

—Nmeiiⁿ ntquiee' watso na
ñjom na cwajndii na matseiw'ii
Ty'oōts'om nn'aⁿ. Catsa'yo',
catsatu'nquio'yo' joona' nnom
tsjoomnancue.

²Quia jo' juu ángel najndyee
tjaaⁿ, tjacu'nquioom nawii' na ñjom
waso 'naaⁿaⁿ nnom tsjoomnancue.
Ndo' jnaⁿ ntyje' nn'aⁿ na cho ljeii
cwentaa' quioo'jndii tqúiee, ñequio
nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndye na
jlui'tsjaaⁿñeyo'. Cwajndii ntyje'ñeeⁿ
ndo' tileicatsuuna'.

³Quia jo' juu ángel najndā we
tjacu'nquioom nawii' na ñjom
waso 'naaⁿaⁿ nnom ndaaluee. Ndo'
seicwaqueⁿna' ndaaluee cha'cwijom
ntycwe niom'. Ndo' tjā cha'tsoti na
tando' naquii' ndaaluee'ñeeⁿ.

⁴Jndā jo' juu ángel na jndā ndyee tjacu'nquoom nawi' na ñjom waso 'naaⁿaⁿ n'om candaa ñequio cha'tso joo yuu na cwinaaⁿ ndaa. Ndo' seicwaqueⁿna' joona' niom'. ⁵Quia jo' jndiia na matseineiⁿ ángel'ñeeⁿ na mach'ee cwenta ndaa. Matsoom nnom Ty'ooots'om:

—'U Ta cwiluiindyu' na lju' ts'om', m'aaⁿ ndo' m'aaⁿ, ndo' nacjee' na jnaⁿjndyena' maxjeⁿ m'aaⁿ. Mache' cantyja na maty'iomyana' na laa'ti' macu'xeⁿ nn'aⁿ na tîcatuee'ndyecje njom'. ⁶Ee naⁿñeeⁿ jndā jla'cwjeena nn'aⁿ na tqeueⁿlju' n'om, mati profetas. Ndo' je' je' mache' na joona cwiwena niom', ee maty'iomyana' na catjoomna na ljo'.

⁷Ndo' jndiia na matseineiⁿ ángel na mach'ee cwenta chom na ntyjo nomts'om, matso:

—Mayuu' na ljo', 'U Ta Ty'ooots'om na matsei'xmaⁿñ'eⁿ cha'tso nnom najndā, mache' cantyja na maty'iomyana' ndo' majo'ndyo' na macu'xeⁿ nn'aⁿ.

⁸Jndā jo' juu ángel na jndā ñequiee tjacu'nquoom nawi' na ñjom waso 'naaⁿaⁿ nacjoo' ñe'quoom'. Ndo' tquiaana' najndei ñe'quoom' na nntseiconā' nn'aⁿ.

⁹Nioom tcondye nn'aⁿ nc'e na jeeⁿ jmeiⁿ ñe'quoom'. Saa tîcalcwe' n'omna, meiⁿ tîcala't'maaⁿndyena Ty'ooots'om. Yacheⁿ tyotjeii'na ñ'oom ntjeiⁿ na wi'na' nacjoo' xuee' nqueⁿ na waa najneiⁿ na tjoom'm cha'tso nawi'ñeeⁿ nacjoona.

¹⁰Jndā jo' juu ángel na jndā 'om tjacu'nquoom nawi' na ñjom waso 'naaⁿaⁿ nacjoo' tio yuu na wacatyeeⁿ quioo'jndii tqiee. Ndo' sejjaaⁿñena' cha'tso ndyuaa na m'aⁿ nn'aⁿ na

matsa'ntjoom. Ndo' joo nn'aⁿñeeⁿ tyonda'na tsaana na jeeⁿ cwajndii tyoquiina' joona. ¹¹Saa meiⁿ na luaa', tîcalcwe' n'omna natia na cwil'ana. Yacheⁿ tyoluena ñ'oom ntjeiⁿ na wi'na' nacjoo' Ty'ooots'om na m'aaⁿ cañoom'luee nc'e na chona ntyje'ñeeⁿ ndo' jeeⁿ maquiina' joona.

¹²Jndā jo' juu ángel na jndā yom tjacu'nquoom nawi' na ñjom waso 'naaⁿaⁿ ts'om jndaa t'maⁿ Eufrates. Mana seicaaⁿna' jndaa'ñeeⁿ, cha nntseicanaaⁿñena' cwii nato ndyuaa'ñeeⁿ na nncwinom nt'om nn'aⁿ. Naⁿñeeⁿ cwiluiindyee nn'aⁿ na cwitsa'ntjom ndyuaa jo ndo' na mandyowa ñe'quoom'.

¹³Quia jo' nty'iaya ndyee espíritu na cwajndiindyee. Cwii jlui'nom naquii' ndyoo juu catsoomjndii, cwiicheⁿ jlui'nom ndyoo quioo'jndii tqiee, ndo' cwiicheⁿ jlui'nom ndyoo tsaⁿ na mañequiaa ñ'oom cantu. Matseijomna' espíritu'ñeeⁿ cha'cwijom quioo' candaa. ¹⁴Joo espíritu'ñeeⁿ cwiluiindyena naⁿjndii. Jndye nnom 'naaⁿ cwil'ana na xocandā nnts'aa na cwe' ts'aⁿ. Cwi'oontyjaa'na nn'aⁿ na cwitsa'ntjom cha'waati tsjoomnancue, na nla'tjomna naⁿñeeⁿ na n'ana tia' nacjoo' Ty'ooots'om, nqueⁿ na matseixmaⁿñ'eeⁿ cha'tso nnom najndā, jndā tqeueⁿ xuee na nncuaa tia'. ¹⁵Matso nquii Jesucristo: “Queⁿyo' cwenta, majndeiito manncuacañoⁿya 'o cha'na quich'ee tsaⁿcanch'ue. Jeeⁿ neiiⁿ juu ts'aⁿ na m'aaⁿc'eeñe xjeⁿñeeⁿ na cwee liaa', ee xocalui'jnaaⁿñē na ñecasei'ñē.” ¹⁶Quia jo' ndyee

naⁿjndii'ñeeⁿ jla'tjomna cha'tso
nn'aⁿ na cwitsa'ntjom cwii joo yuu
na jndyu Armagedón ñequio ñ'oom
hebreo. Jo' jo' nl'ana tia' nacjoo'
Ty'oots'om.

¹⁷Jnda jo' juu ángel na jnda
ntquiee' tjacu'nquioom nawí'
na ñjom waso 'naaⁿ'aⁿ nacjoo'
jndye. Ndo' naquii'cheⁿ wats'om
cañoom'luee teic'uaa jndyee' nqueⁿ
na wacatyeeⁿ tio 'naaⁿ'aⁿ. Tsoom:

—Cha'tso jnda tuii.

¹⁸Quia jo' teitquioo' chom ntsuee,
jndeií teic'uaa, ndo' jeeⁿ tyola'xuaa
ntsuee. Jndeií tyots'eii. Cantyjati
na m'aⁿ nn'aⁿ tsjoomnancue,
tijoom ñes'eii cha'na s'eii luaa'.

¹⁹Seityuii'ñ'eⁿ'na' tsjoom t'maⁿ
Babilonia, ndo' sei'ndaa'na' jndye
njoom cha'waa tsjoomnancue.
Ee Ty'oots'om ticatsuu' ts'oom
nn'aⁿ na la'xmaⁿ cwentaa' tsjoom
t'maⁿ Babilonia na nnjoom
cantyja na ñel'ana. S'aaⁿ na
jndei'na' cweñ'eⁿ'na na ñjom waso
'naaⁿ'aⁿ na jeeⁿ matseiw'eeⁿ joona.

²⁰Quia jo' macandá tsuu cha'tso
ndyuaaxeⁿ'ncwe, ndo' meiⁿ cwii sjo
tatquioo'. ²¹Tquiaa tsaaⁿ t'maⁿ cjoo
nn'aⁿ na jnaⁿ'na' tsjo'luee. Jaa'na'
cha'na wen'aaⁿ kilos na cwiina'.
Ndo' jnaaⁿ' jo' tyolue nn'aⁿ ñ'oom
wi' na ntjeiⁿ nacjoo' Ty'oots'om.

Na maco'wi'na' sculjaa'

17 Quia jo' cwii na ntquiee'
ángeles'ñeeⁿ na tyolei'cho
ntquiee' watso, tyje'cañoom ja.
Tsoom nooⁿ:

—Candyo' luaa ndo' m'mooⁿ'ya
njom' na nntu'xeⁿ'ndye nn'aⁿ
tsjoom t'maⁿ'ñeeⁿ na wacatyeeⁿ'na'
cjoo' jndye ndaa. Juu tsjoom'ñeeⁿ

matseijomna' cha'cwijom cwii
sculjaa'. ²Cha'na cwila'ntjeiⁿ'ndye
nn'aⁿ na cwe' luaa' m'aⁿ ñ'eⁿ
sculjaa', maluaa' cwil'a nn'aⁿ na
cwitsa'ntjom tsjoomnancue, na
cwilajomndye cantyja 'naaⁿ' tsjoom
t'maⁿ'ñeeⁿ. Ee cwil'oontyjona
cha'tso nnom jnaⁿ na cwinty'iaana
na cwiluii tsjoom'ñeeⁿ. Ndo'
jndye nn'aⁿ na cwinaⁿ cha'waa
tsjoomnancue, cha'cwijom
cwindyeena cantyja 'naaⁿ' winom
na matseixmaⁿ tsjoom'ñeeⁿ. Juu
na cwila'jomndyeeñ'eⁿ'na na
matseixmaⁿ'na', matseijomna'
cha'cwijom na matseitjomñe ts'aⁿ
ñequio sculjaa'.

³Quia jo' tco'na' nooⁿ cwii na
t'moⁿ Espíritu Santo. Tjañ'oom
ángel'ñeeⁿ ja cwii joo yuu na
tjaa'naⁿ nn'aⁿ c'oom. Jo' jo'
nty'iaya cwii yuscu na wa'ljoo
nacjoo' quioo'jndii na weeñe.
Cha'waañeyo' teiljeii ñ'oom ntjeiⁿ
na matseijnaaⁿ'na' Ty'oots'om. Ndo'
niom ntquiee' xqueⁿ'yo' ndo' nqui
ndeil'jndyee'yo'. ⁴Cwee yuscu'ñeeⁿ
liaa colo catsioo' ñ'eⁿ colo wee,
ndo' tycwi'ñê ñequio s'omcajaⁿ,
ñequio jndye nnom ljo' ñ'eⁿ tã' na
jeeⁿ jnda. Ndií' waso na tuii ñ'eⁿ
s'omcajaⁿ ts'ooⁿ. Waso'ñeeⁿ too'cheⁿ
ñjom na cwajndii na matseijomna'
natia na mach'eeⁿ na matseintjeiⁿ
nn'aⁿ. ⁵Ndo' staaⁿ teiljeii ñ'oom na
cwe' tjañoom' na matseicajjndyuna'
jom. Matsona': “Luaañe tseixmaⁿ
tsjoom t'maⁿ Babilonia. Cwiluiiñê
tsondyee lculjaa', ndo' x'ee
cha'tso na cwajndii na cwiluii
tsjoomnancue.” ⁶Ndo' nty'iaya
yuscu'ñeeⁿ, cha'cwijom na cañeⁿ na
jeeⁿ neiiⁿ'eⁿ matseicwjeⁿ nn'aⁿ na

cwiluiindyē cwentaa' Ty'oots'om, na tyotjei'yuu'ndyē cantyja 'naa'¹¹ Jesús. Quia na nty'iaa jom jeeⁿ seitsaⁿ'na' ja. ⁷Saa matso ángel'ñeeⁿ nooⁿ:

—¿Chiuu na jeeⁿ m'aaⁿ ts'om'? Ja m'mooⁿ'ya njom' ñ'oom wanty'iuu' cantyja 'naa'¹¹ yuscum'aaⁿ, ndo' cantyja 'naa'¹¹ quioo'jndii tquiee na chuu jom luaa', na niom ntquiee' xqueⁿ ndo' nqui ndei'jndyee'. ⁸Juu quioo'jndii'ñeeⁿ na jndā tco'na' na nty'ia' ñetando'yo' ndo' je' tacwando'yo' saa quia nlui'nnda'yo' yuu na ticantycwii na njoom. Jndā chii nncju' Ty'oots'om juuyo' yuu na nntsuuñeyo'. Cantyjati na tuii tsjoomnancue maxjeⁿ waa cwii libro na chuuna' ncuee nn'aⁿ na ticantycwii na cwita'ndo'. Saa nquiee nn'aⁿ na m'aⁿ tsjoomnancue na tyoowiljeii ncueena nacjoo' libro'ñeeⁿ, jeeⁿ nntseitsaⁿ'na' joona quia na nnty'iaa'nda'na quioo'jndii'ñeeⁿ. Ee teiyo ñet'oomyo' ndo' je' tac'oomñeyo' saa quia nncwje'nnda'yo'.

⁹Ts'aⁿ na jndō' ts'om macaⁿ'na' na catsei'nooⁿ'oⁿ ñ'oomwaa: Ntquiee' xqueⁿ quioo'jndii'ñeeⁿ cwit'mooⁿ'na' ntquiee' ta yuu na wacatyeeⁿ yuscu'ñeeⁿ. ¹⁰Ndo' mati joo ntquiee' xqueⁿ'yo' cwit'mooⁿ'na' ntquiee' nn'aⁿ na cwitsa'ntjom. 'Omndyē joona jndā tja, ndo' cwii joona mam'aaⁿ ts'iaa' je', ndo' cwii quia nnc'oom. Saa quia na nncwjeeⁿ'eⁿ matsona' na tijndyē xuee nnc'oom. ¹¹Ndo' quioo'jndii'ñeeⁿ na ñetando' ndo' je' tacwando', juuyo' cwiluiñeyo' cwiicheⁿ ts'aⁿ na matsa'ntjom na jndā ñeeⁿ ndo' matseix'iaa'ñe ñequio ntquiee' naⁿ'ñeeⁿ. Saa xeⁿ

jndā nncju' Ty'oots'om jom yuu na cwitsuundyē nn'aⁿ.

¹²'Ndo' nqui ndei'jndyē na tco'na' na nty'ia' na ntyjoo xqueⁿ'yo' cwit'mooⁿ'na' nqui nn'aⁿ na cwiluiit'maⁿ'ndyē saa tyoonaⁿ'na' na nntsa'ntjomna. Quia nnto'ñoomna na nntsa'ntjomna cwe' cwii taⁿ'ndyō ñequio juu quioo'jndii. ¹³Naⁿ'm'aⁿ' ñe'cwii ñ'oom joona, ndo' cantyjati najndā na la'xmaⁿ'na ñequio na cwitsa'ntjomna ññe'quiaa jo' nnom quioo'jndii'ñeeⁿ. ¹⁴Nqui naⁿ'ñeeⁿ nl'ana tia' nacjoo' Catsmaⁿ, saa jom nnaⁿ'ñê ñ'eⁿ'ndyē joona ee cwiluiiñê Ta jo ndaa cha'tso nn'a na cwiluiitquiendyē ndo' na cwiluiiñê na matsa'ntjoom cha'tsondyē nn'aⁿ na cwitsa'ntjom. Ndo' mati nquiee nn'aⁿ na t'maⁿ Ty'oots'om, joona nla'jomndyēna ñ'eⁿ nquii Catsmaⁿ, ee cwiluiindyēna nn'aⁿ na jndā tjeii'ñê cwentaaⁿ'aⁿ ndo' cwila'candaa'ndyēna jo nnoom.

¹⁵Quia jo' tsoi ángel'ñeeⁿ nooⁿ:
—Ndaa na tco'na' na nty'ia' na cwitjom yuu na wacatyeeⁿ sculjaa'ñeeⁿ, jo' jo' ma'moⁿ'na' nn'aⁿ na jndyendyē na jnaⁿ ticwii cwii ndyuaa, ndo' ticwii cwii nnom nn'aⁿ na tjachuii'ndyē, ñequio ticwii cwii nnom na tjachuii' ñ'oom na cwila'neiⁿ'na. ¹⁶Ndo' joo nqui ndei'jndyē na nty'ia' na ntyjoo xqueⁿ quioo'jndii na cwit'mooⁿ'na' nqui nn'aⁿ na cwiluiit'maⁿ'ndyē, nncue'ntyjō na joona nnc'omna na jndooona sculjaa'ñeeⁿ. Nla'tyuii'na jom ndo' cha'cwijom nl'ana na nljoo'ñê na ñecasei'ñê. Nntquiina seiⁿ'eⁿ ndo' nla'cona jom ñ'eⁿ chom. ¹⁷Ee s'aa Ty'oots'om naquii' n'omna

na cal'ana cantyja na seijndaa'ñê hasta nntseicandaa'ñeñ'e'na' ñ'oom na tque'nyee'. Jo' chii nnc'omna na ñecwii ñ'oom joona ndo' ññe'quiana najndei na la'xma'na nnom quioo'jndii. ¹⁸Ndo' juu sculjaa'ñee' na tco'na' na nty'ia' ma'mo'na' tsjoom t'ma'ñee' na maque'na' xje' cha'tso nn'a' na t'ma' cwiluiindy tsjoomnancue.

Na tyuui' tsjoom Babilonia

18 Quia jndā teinom na tuii na luua', nty'iaya cwiiche' ángel na jna' cañoom'luee na jndyocue. Jee' t'ma' najndei tseixmaa' ndo' juu na caxueeñê seixueeña' cha'waa tsjoomnancue. ²Ndo' teic'uaa jndei seixua', tsoom: —Jndā tyuui', jndā tyuui' tsjoom t'ma' Babilonia. Tsjoom'ñee' tseixma'na' w'aa na'jndii ñequio yuu cwic'ee' cha'tso espíritu na cwajndiindy. Ndo' tseixma'na' yuu cwentaa' ticwii cwii nnom cantsaa na cwajndiindy ndo' ts'iaa'ndye. ³Ee cha'tso nn'a' tsjoomnancue jndā jla'ntjei'ndyena cantyja 'naa' tsjoom'ñee', cha'cwijom cwicandyena mach'ee sculjaa' na matseijnōō' n'omna. Ndo' nn'a' na cwiluiit'ma'ndye na cwitsa'ntjom tsjoomnancue jndā jla'ndaa'ndye che'nquiee cantyja 'naa' tsjoom'ñee', cha'cwijom cwe' m'a'nyana ñe' sculjaa'. Ndo' nn'a' nt'omche' njoomnancue na cwila'jnda ndo' cwindā teityandyena nc'e nn'a' tsjoom'ñee' cha'tso na quee' n'omna, tical'ana xje' na jla'catsuuna s'om 'naa'na. ⁴Jndā jo' jndiia cwiiche' jndyee na teic'uaa cañoom'luee. Matso:

—'O nn'a'ya na la'xma'nyo' cwentaya, calui'yo' quii'ntaa' nn'a' tsjoom'ñee' cha tints'aana' na mati 'o nla'jomndyo' jnaa'na, ndo' jo' jo' nntjom'yo' nawi' t'ma' na nntjoomna. ⁵Ee jndā teicanto' jnaa'na hasta cañoom'lueeche' ndo' Ty'oots'om ñjom ts'oom natia na la'xma'na. ⁶Jo' chii cal'a'yo' nawi' ñ'e' nn'a' tsjoom'ñee' cha'xje' ñel'a joona ñequio nt'omche'. We ndii' nnjoom nl'a'yo' cha'cwijom cwila'c'u'yo' joona 'na' na ñjom waso, jo' jo' nawi' na nntjoomna, cha'xje' na l'a joona ñ'e' nt'omche'. We ndii' najndā nawi'ñee' ññe'quia'yo' ndaana. ⁷Cantyjati na tyola't'maa'ndye che'nquiee nn'a' tsjoom'ñee' ndo' tical'ana xje' cantyja na ya tyom'a'na, mala'a'ti' cal'a'yo' na nlquiina' joona ndo' na cwajndii nntjoomna. Ee na jla'tiuuna naquii' n'omna: “Jaa m'aa'tyaa'ya na cwitsa'ntjoo'ya. Tyoo'ndiina' jaa na nnc'oo'ya cha'na cwii yuscu na jndā ljoñe. Jaa xocatjoo'ya na nnc'oo'ya na cwityuāaya.” ⁸Manc'e na luua' waa, jo' chii majndeiito t'ma' nlco'wi'na' nn'a' tsjoom'ñee'. Nncwje nn'a' ndo' nnquioo jndo' t'ma' ndo' t'ma' nntseichjoo'na' n'om nn'a'. Ndo' nlco tsjoom'ñee' ñ'e' chom. Ee nquii Ty'oots'om na macu'xee' nn'a', t'ma' waa najndei na cwiluiiñê.

⁹Ndo' nquiee nn'a' na cwiluiindyena na cwitsa'ntjom njoomnancue, t'aa'ndyena ñequio natia na tseixma' tsjoom'ñee', na tical'ana xje', jla'cōna 'naa'na ñ'e' natia na tyol'ana. Na'ñee' nntyueena ndo' nla'xuaana quia na nnty'iaana na cwiloowa ndioom

na cwico tsjoom'ñeeⁿ. ¹⁰Tquia nncwintyjee'na na nquiaana nawi' t'maⁿ na cwitjoom nn'aⁿ. Nluena:

—Wi!, wi! matjom tsjoom

t'maⁿ, juu tsjoom Babilonia na t'maⁿ cwiluiñena!. Ee ñejomto tyjee'cañoom na macowi'na! juuna!.

¹¹Mati nn'aⁿ nt'omcheⁿ ndyuaa na cwila'jnda ndo' cwindaa nntyueena ndo' nntseichjoo'na! n'omna cantyja 'naaⁿ tsjoom'ñeeⁿ. Ee tjaa 'ñeeⁿ cwii 'ndiina! na ñe'catseijndati 'naⁿ na cwindaaⁿ. ¹²Joonaa cwilei'chona canchuu s'omcajaⁿ, s'omxuee, ljo' na jeeⁿ jnda, ta' perlas, liaa lino na jeeⁿ ya, liaa seda, liaa colo catsioo' ñequio colo wee. Ndo' cwindaaⁿ cha'tso nnom n'oom na jeeⁿ cachina!, ñ'eⁿ cha'tso 'naⁿ na tuiina! ñ'eⁿ tseiljndyee! elefante, ñ'eⁿ jndye 'naⁿ na tuiina! ñ'eⁿ n'oom na jndati, ñ'eⁿ 'naⁿ na tuiina! s'omwee, ñ'eⁿ xjo hierro, ndo' ñ'eⁿ tsjo' mármol.

¹³Mati cwilei'chona canchuu tscwaa canela, ñ'eⁿ jndye nnom 'naⁿ na cachi, ñ'eⁿ suu, ñ'eⁿ ntsuee! ts'oom mirra na cwiluii ndaaljaa!, ñ'eⁿ cwiicheⁿ ntsuee! ts'oom na cwiluii nasei. Ndo' ñ'eⁿ canchuu winom, seitye, jndaⁿ tyoo' ya, ñ'eⁿ lqueeⁿ jndaⁿ tyoo'. Mati ntmaaⁿ catsondye, ñ'eⁿ canmaⁿ, ntmaaⁿ catso, ñ'eⁿ tornom na cwicantjandyeyo!, ndo' ñ'eⁿ jndye nn'aⁿ na cwiwil'uandye na candye'ntjomtyeⁿ, na juu ts'iaaⁿñeeⁿ matseijomna! cha'cwijom cwiwil'ua añmaaⁿ nn'aⁿ. ¹⁴Ndo' nluena na cantyja 'naaⁿ nn'aⁿ tsjoom'ñeeⁿ:

—Cha'tso 'naⁿ na tyolaqueeⁿ n'om'yo!, jnda ntycwii cantyja 'naaⁿna!. Ndo' cha'tsoti 'naⁿ na yati na quit'maⁿ n'om'yo! ñequio

cha'tso na neiⁿ nco nquiu'yo!, jnda tsuundyoy cantyja 'naaⁿna!. Tajom nnts'aannda'na! cha'xjeⁿ na ñet'om'yo!.

¹⁵Ndo' joo nn'aⁿ na cwila'jnda ndo' cwindaa, cantyja 'naaⁿ nmeiⁿ jnda teityandyena. Tquia nncwi'ntyjee'na na mati joona nquiaana nawi' t'maⁿ na nntjoom nn'aⁿ. Nntyueena ndo' nla'xuaana na matseichjoo'na! n'omna. ¹⁶Nluena:

—Wi!, wi! matjom tsjoom t'maⁿ. Ee tsjoom'ñeeⁿ tyocwee! nn'aⁿ liaa lino na yati, ñequio liaa colo catsioo!, liaa colo wee. Tyola'tycwi'ndyena s'om cajaⁿ, ta' ljo' na jeeⁿ jnda, ndo' ta' perlas. ¹⁷Saa ñejomto mana ntycwii cantyja na tyandye naⁿñeeⁿ.

Ndo' cha'tso nn'aⁿ na cwilei'cho laandaa, ñequio nn'aⁿ na cwi'ooñjomndye joona!, ñequio na'ntjom na cwil'a ts'iaaⁿ naquii! laandaa, ñequio cha'tsondye nn'aⁿ na cwita'ntjom cantyja 'naaⁿ joona!, tqvia tyomei'ntyjee! naⁿñeeⁿ.

¹⁸Yocheⁿ na nty'iaana ndioom na cwico tsjoom'ñeeⁿ, tyola'xuaana, tyoluena:

—Tijoom ñetuaa cwii tsjoom na jeeⁿ tyañe cha'na tsjoomwaa!.

¹⁹Tyotioona ts'ojndaⁿ nqueⁿna, tyotyueena na chjoo' n'omna. Tyola'xuaana, tyoluena:

—Wi!, wi! matjom juu tsjoom t'maⁿ. Cha'tsondyo jaa na cwita'ntjooⁿya ñequio laandaa, juu na tyañe tsjoom'ñeeⁿ seityana! jaa. Saa ñejomto tyuui'ñeⁿna!.

²⁰O na m'aⁿyo! cañoom'luee, c'om'yo! na neiⁿyo! cantyja 'naaⁿ tsjoom'ñeeⁿ. Ndo' mati 'o nn'aⁿ na tque'n'lju! Ty'oqots'om n'om'yo!, ñequio 'o apóstoles ñequio 'o

profetas, je' je' c'om'yo' na neiⁿ'yo'.
Ee na jndā tiomndyena s'aa
Ty'oots'om na tyota'wi'na 'o.

²¹Jndā jo' nty'iaaya cwii ángel na
jeeⁿ jndei, seiweeⁿ cwii tsjo' t'maⁿ
cha'cwijom tsjo'suu na cwitua.
Tjoom'm juuna' ts'om ndaaluee.

Tsoom:

—Maluaa' matseijomna' na cwityuii'
tsjoom t'maⁿ Babilonia. Tajom
nleitquoo'nnda'na'. ²²Ndo' naquii'
tsjoom'ñeeⁿ tajom nndiinnda' ts'aⁿ
na c'uaa cwitjoo' música, cha'na
arpa, tsmāⁿ, ntu. Mati tajom
nleitquoo'ñennda' cwii ts'aⁿ na
sei'naaⁿ'ya cwii nnom ts'iaaⁿ, meiⁿ
tajom nleic'uaannda' na nntua ñ'eⁿ
tsjo'molinom. ²³Naquii' tsjoom'ñeeⁿ
tajom nleixueennda' chom lámpara.
Ndo' tajom nleic'uaannda' na
cwiwit'maaⁿ na macoco ts'aⁿ. Nn'aⁿ
tsjoom'ñeeⁿ na tyola'jnda ndo' tyondaā
ñet'oomna' na tyoluii't'maⁿndyetina
quii'ntaaⁿ cha'tso nn'aⁿ tsjoomnancue.
Ndo' ts'iaaⁿ calua' na l'a nn'aⁿ
tsjoom'ñeeⁿ, tquii'nn'aⁿna' nn'aⁿ
cha'waa tsjoomnancue.

²⁴Ndo' seicanooⁿ'na' na nn'aⁿ
tsjoom'ñeeⁿ jla'cwjeena profetas
ñequio nn'aⁿ na jndā tqueⁿljoom'm
n'om. Mati waa jnaaⁿna na tcwe'
nioom cha'tso nn'aⁿ tsjoomnancue
na jndā tjā nc'e na cwila'yu'.

19 Jndā teinom na nmeiⁿ,
jndiiaa na teic'uaa jndyee
cwii tmaaⁿ nn'aⁿ na jndyendye na
m'aⁿ cañoom'luee. Cwiluena:

Aleluya. Nquii Ty'oots'om
cwentaaya tseixmaaⁿ na
cwilui'n'maaⁿndyo.

Maty'iomna' na calawaandyaya
jom, ee nqueⁿ tseixmaaⁿ
najneiⁿ.

²Macu'xeeⁿ nn'aⁿ cha'xjeⁿ na
maty'iomyana' ndo' ñequio
ñ'oom na mayuu'.

Ee jndā tu'xeeⁿ juu sculjaa' na
jndye ñ'oom niom cantyja
'naaⁿ,

tsaⁿ na sei'ndaa' nn'aⁿ
tsjoomnancue na cwe'
tyom'aⁿyana ñ'eⁿñe.

Ee jnaaⁿ juu na tjā nn'aⁿ
cwentaa' Ty'oots'om na
tyondye'ntjom nnoom,
jo' chii s'aaⁿ na tiomñe tsaⁿñeeⁿ.

³Ndo' cwiicheⁿ cwii ndii' jluena:
—Aleluya. Ticantycwii na cwi'oowa
ndioom na cwico tsjoom'ñeeⁿ.

⁴Ndo' joo ntquiuu nchoo'
ñequiee nn'aⁿ na cwiluiitquiendye
ñequio joo ñequiee naⁿ na ta'ndo',
ty'eta'nquiona nnom nqueⁿ na
wacatyeeⁿ tio. Tyola't'maaⁿndyena
jom, tyoluena:

—Aleluya. Amén.

⁵Quia jo' teic'uaa cwii jndye
nacañoom' tio, tso:

Cha'tsondyo' 'o na
cwindye'ntjom'yo' nnom
Ty'oots'oomya,
cala't'maaⁿndyo' jom.

'O nn'aⁿ na cwicatyue'yo' jom,
meiⁿ na cje cwil'a'yo', meiⁿ
na t'maⁿ cwiluiindyo',
cala't'maaⁿndyo' jom.

Na nncoco juu na cwiluiiñe Catsmaⁿ

⁶Quia jo' jndiiaa na teic'uaa
cha'cwijom na cwila'neiⁿ jndyendye
nn'aⁿ, cha'cwijom na c'uaa 'ndyoo
jndaa, ndo' cha'cwijom na jndei
cwila'xuaa ntsuee. Tyoluena:

Aleluya. Nquii Ta Ty'oots'om
cwentaaya, cha'tso nnom
najndei matseixmaaⁿ,

m'aaⁿ na matsa'ntjoom.

⁷ C'ooⁿya na neiiⁿya. Cats'aana'
na t'maⁿ na neiiⁿ n'ooⁿya,
ndo' calawaⁿandyaⁿya jom.

Ee jndā tue'ntyjo na manncoco
nquii Catsmaⁿ.

Ndo' tsaⁿ na nluiiñe scoom'm
mam'aaⁿc'eeñe.

⁸ Macwee liaa lino na jeeⁿ ya na
jndā jndaa', caxueena' ndo'
lju'na'.

Juuna' tseixmaⁿna' cha'tso
nnom ts'iaaⁿ na maty'iomyana'
na ñel'a nn'aⁿ na tqueⁿ
Ty'ooots'om na lju' n'om.

⁹ Quia jo' tso ángel nooⁿ:

—Luaa catseiljei': "Jeeⁿ neiiⁿ
nn'aⁿ na maqueeⁿ Ty'ooots'om na
cala'jomndye nantquie na macoco
juu Catsmaⁿ."

Jndā chii tsoom nooⁿ:

—Ñ'oommeiⁿ la'xmaⁿna' ñ'oom
na mayuu' na matseineiⁿ nquii
Ty'ooots'om.

¹⁰ Quia jo' tcoo'a xtya jo nc'ee
ángel'ñeeⁿ na nntseit'maaⁿndyo
jom. Saaⁿ tsoom nooⁿ:

—Tintsa' na luaa' ee tjom na
cwindya'ntjooⁿya nnom Ty'ooots'om
ñ'eⁿndyu' ñequio nquiee nc'ia' na
cwiljoo'ndyetyeⁿ cantyja 'naaⁿ
ñ'oom naya na t'moⁿ Jesús. Macandā
nquii Ty'ooots'om catseit'maaⁿndyu'.

Ee ñ'oom na cwitjei'yuu'ndye
nn'aⁿ cantyja 'naaⁿ Jesús,
ljo'yu la'xmaⁿna' ñequio ñ'oom'
Ty'ooots'om na tyoñequia profetas.

Ts'aⁿ na ljo caso canchii'

¹¹ Quia jo' nty'iaya na wanaaⁿ
cañoom'luee. Teitquioo'ñe cwii
caso canchii' ndo' nqueⁿ na ljoom
juuyo' matseicajndyuna' jom tsaⁿ

na ñe'cwii na mach'eeⁿ ndo' na
mayom'm. Macu'xeeⁿ nn'aⁿ cha'xjeⁿ
na maty'iomyana' ndo' mach'eeⁿ tia'
nacjoo nn'aⁿ na cwi'oo nacjoom'm.

¹² N'omnnoom matseijomna'
cha'cwijom ntsaachom ndo' jndye
corona ñjom xqueeⁿ. Waa xueⁿeⁿ na
teiljeiina' nacjoom'm na macandā
nqueⁿ ntyjeeⁿ, tjaa'naⁿ 'ñeeⁿ caljeii.

¹³ Cweⁿ cwii liaatco na teicoo'ñ'eⁿna'
niom'. Ndo' xueⁿeⁿ na nquii
nn'aⁿ, jo' jo' Ñ'oom' Ty'ooots'om.

¹⁴ Ndo' joo na cwiluiindy e sondaro
cañoom'luee, ty'entyjona naxeeⁿeⁿ
na ntyjondyena catso canchii'.

Cwee'na liaa canchii' na lju'na' na
tuiina' ñ'eⁿ lino na jeeⁿ ya. ¹⁵ Quii'
ñ'om ndii' cwii xjo na jeeⁿ taa.

Juuna' ma'moⁿna' na nncu'xeeⁿ
nn'aⁿ njoomnancue. Ndo' juu na
nntsa'ntjoom t'maⁿ nlco'wi'na'
joona. Cha'xjeⁿ cwinchjee nn'aⁿ
tauva na nluii' ndaa'na', maluaa'
matseijomna' na nnts'aaⁿ joo
nn'aⁿ na tiñe'quiandy e cantyja
'naaⁿaⁿ. Ee nquii Ty'ooots'om na
matseixmaⁿñ'eeⁿ cha'tso nnom
najndā, cantyjati na matseiw'eeⁿ,
maluaa' nnts'aaⁿ na nlco'wi'na'
na'ñeeⁿ. ¹⁶ Cjoo' liaⁿaⁿ ndo' cjoo'
tcweeⁿeⁿ jndā teiljeii xueⁿeⁿ na
matsona': "Ja cwiluiindy e na
matsa'ntjoⁿya cha'tsondy e
nn'aⁿ na cwitsa'ntjom. Ja t'maⁿ
cwiluiindy e jo ndāaⁿ cha'tso nn'aⁿ
na cwiluii'tmaⁿndye."

¹⁷ Jndā chii nty'iaya cwii ángel
na meintyjee' naquii' ñe'quioom'.
Jndei matseixuaⁿ na maqueⁿeⁿ
cha'tso cantsaa na ma'ntyja
tsjo'luee. Matsoom:

—Quio'yo' cala'jomndyo' nantquie
t'maⁿ 'naaⁿ Ty'ooots'om. ¹⁸ Quio'yo'

na nntquie'yo' sei'ts'o 'naaⁿ nn'aⁿ
na t'maⁿ n'iaaⁿ cwila'xmaⁿ, nn'aⁿ
na cwitsa'ntjom sondaro, nn'aⁿ
na cwiluiindy e sondaro, sei'ts'o
'naaⁿ catso, mandii'neeⁿ nn'aⁿ na
ñentyjondye jooyo'. Jndyendye nn'aⁿ
nntquie'yo' sei'ts'o 'naaⁿna, mati
ñ'eeⁿ nn'aⁿ na cwindye'ntjomtyeⁿ
ndo' nn'aⁿ na m'aaⁿ xjeⁿ 'naaⁿ ñ'eⁿ
nn'aⁿ na cje m'aⁿ, ndo' nn'aⁿ na jnda
tquiendye.

¹⁹Ndo' nty'iaya juu quioo'jndii
tquiee ñequio cha'tso nn'aⁿna
cwiluiitquiendye na cwitsa'ntjom
tsjoomnancue ñequio sondaro
'naaⁿna. Tjomndyena na nl'ana tia'
nacjoo' nqueⁿ na ljoom caso canchii'
ndo' nacjoo sondaro 'naaⁿaⁿ. ²⁰Ndo'
nqueⁿ na ljoom caso canchii' ñequio
sondaro 'naaⁿaⁿ jnaⁿndyena tia'ñeeⁿ.
T'uena quioo'jndii tquiee ñequio
quioo'jndii na jnda we. Juu tsaⁿ na
jnda we jo', tyoñequiaa ñ'oom cantu,
tyoch'ee 'naaⁿ t'maⁿ cantyja najndei
quioo'jndii tquiee. Tyonquiu'nn'aⁿ
tsaⁿñeeⁿ cha'tso nn'aⁿ na
tquiandye na tyocañoom ljeii 'naaⁿ
quioo'ñeeⁿ lueena oo cantaana, ndo'
tyola't'maaⁿndyena na jlui'tsjaaⁿñe
juuyo'. Quia jo' nqueⁿ na ljoom caso
canchii' tjoom'm wendye naⁿñeeⁿ na
tando' naquii' ndaaluee chom yuu na
cwico ljo' sufrá. ²¹Ndo' cha'tsondye
sondaro 'naaⁿ naⁿñeeⁿ na cwi'ndiina'
tjana. Ee nqueⁿ na ljoom caso
canchii', seicwjeⁿ joona ñ'eⁿ xjo na
macalui'nom quii' 'ñom. Ndo' cha'tso
cantsaa tcwa'caxii'ndyeyo' sei'ts'o
'naaⁿ naⁿñeeⁿ.

Cwii meiⁿ ndyu

20 Jnda chii nty'iaya cwii
ángel na jnaⁿ cañoom'luee,

jndyocueeⁿ. Ñ'oom ts'ow'aa na
nnaaⁿ yuu na ticantycwii na njoom
ndo' ñ'oom ts'uaaxjo ta. ²T'ueeⁿ
catsoomjndii, juu catsuu tquiee na
maxjeⁿ teiyo m'aaⁿ, juu na cwiluiiñe
tsaⁿjndii ndo' Satanás. Seityeeⁿ juu
na cwiljoo'ñetyeⁿ cwii meiⁿ ndyu.
³Ndo' tjoom'm tsaⁿñeeⁿ naquii' yuu
na ticantycwii na njoom. Jnda jo'
seicoom'm ndo' tuaa teincuu' na
nnaaⁿ jo' jo', cha tacalui' tsaⁿñeeⁿ
na ñnequiu'nn'aⁿtyeeⁿ nn'aⁿ
njoomnancue. Quia jnda jndaⁿ cwii
meiⁿ ndyu'ñeeⁿ maxjeⁿ matsona' na
nnaⁿñeyaaⁿ cwe' tiyo.

⁴Jnda chii nty'iaya jndye ndio
na meindyuaandye nn'aⁿ na jnda
to'ñoom ts'iaaⁿ na nntu'xeⁿna
nn'aⁿ. Ndo' mati nty'iaya añmaaⁿ
nn'aⁿ na jnda jnoⁿ cantyo' cwe'
nc'e na tjei'yuu'ndyena cantyja
'naaⁿ Jesús, ndo' na tyoñequiana
ñ'oom' Ty'ooots'om. Naⁿñeeⁿ
tícala't'maaⁿndyena quioo'jndii,
meiⁿ juu na jlui'tsjaaⁿñeyo'.
Tînquiandyena na nlui ljeii
'naaⁿyo' cantaana meiⁿ lueena.
Naⁿñeeⁿ nty'iaya na tando'nnda'na
na jnda tjana ndo' sa'ntjomna
ñequio Cristo cwii meiⁿ ndyu. ⁵Jo'
luaa' najndyee na cwitando'xco
nn'aⁿ. Saaⁿ nt'omcheⁿ nn'aⁿ na jnda
tja, ticatando'nnda'na hasta quia
jnda jndaⁿ cwii meiⁿ ndyu'ñeeⁿ.
⁶Matio'naaⁿñe Ty'ooots'om joo nn'aⁿ
na cwila'jomndye na cwitando'nnda'
najndyee, ee cwiluiindyena na
lju' n'omna. Juu na nncwje nn'aⁿ
na jnda we, xocat'uiina' joona ee
tjaa najndei na matseixma'na'
ñ'eⁿndyena. Nla'xmaⁿna ntyee
cwentaa' Ty'ooots'om ndo' Cristo. Ndo'
nnts'a'ntjomna ñ'eⁿñe cwii meiⁿ ndyu.

⁷Quia na jndā jndāa' cwii meiⁿ ndyu'ñeeⁿ, nndyaañe Satanás yuu na chu'tye'nñê ⁸cha nlueeⁿeⁿ na nncjaanquiu'nn'aaⁿ Gog ñ'eⁿ Magog, jo' jo' nn'aⁿ na m'aⁿ cha'waa tsjoomnancue. Ndo' nntseitjoom sondaro 'naaⁿ naⁿñeeⁿ na nl'ana tia'. Jndyendyena hasta matseijomna' cha'na jndye tei' 'ndyoo ndaaluee. ⁹Ndo' nty'iaya na jnaⁿna cha'waa tsjoomnancue. Ty'etcuundyena cha'waa ndyuaa ndo' tjaa'ndyena tsei juu tsjoom na jeeⁿ candya' ts'om Ty'oots'om, yuu na cwic'eeⁿ nn'aⁿ na maqueeⁿ na lju' n'om. Saa seiquoom chom nacjoo sondaro'ñeeⁿ, seicoñ'eⁿna' jooona. ¹⁰Ndo' juu tsaⁿjndii na tquii'nn'aⁿ jooona, tju'na' jom naquii' ndaalueechom yuu na cwico ljo' sufrā. Jo' jo' m'aaⁿ quioo'jndii tquiee ñequio ts'aⁿ na tyoñequiaa ñ'oom cantu. Naxuee natsjom ticantycwii na maco'wi'na' jooona jo' jo'.

**Cwitu'xeⁿndye nn'aⁿ
mach'ee Ty'oots'om**

¹¹Jndā jo' nty'iaya cwii tio canchii' na jeeⁿ t'maⁿna' ndo' nty'iaya nquii Ty'oots'om na wacatyeeⁿ nacjoo' juuna'. Tsjoomnancue ñ'eⁿ tsjo'luee jndā tsuun'eⁿna' jo nnoom. ¹²Mati tco'na' nooⁿ na nty'iaya l'oo, joo nn'aⁿ na tyoluiit'maⁿndye ñequio nn'aⁿ na tjaa ljo' tyola'xmaⁿ. Meintyjee' naⁿñeeⁿ jo nnom tio canchii'ñeeⁿ. Jndā chii sein'meiⁿ Ty'oots'om cha'tso libro na chona' ljeii na matseicanooⁿna' cantyjati na ñel'a l'oo'ñeeⁿ. Cantyja 'naaⁿ joo ñ'oom'ñeeⁿ tu'xeⁿndyena. Ndo' mati waa cwiicheⁿ libro na

chuuna' ncuee nn'aⁿ na la'xmaⁿ na cwita'ndo', jndā sein'meiⁿeⁿ. ¹³Ndo' sei'ts'o 'naaⁿ nn'aⁿ na tjā naquii' ndaaluee, jndyaandyena jo' jo'. Ndo' añmaaⁿ nn'aⁿ na jndā tjā na m'aⁿ yuu na meindoo' l'oo, jndyaandyena jo' jo'. Quia jo' cha'tsondye naⁿñeeⁿ tu'xeeⁿ jooona cantyjati na jndā ñel'ana. ¹⁴Xjeⁿñeeⁿ juu na mach'ee na cwiwje nn'aⁿ ndo' ñequio tsjoom l'oo, tjoom'm jooona' ndaaluee chom. Juu ndaaluee chom tseixmaⁿna' na jndā we na cwiwje nn'aⁿ. ¹⁵Ndo' 'ñeeⁿ juu na tîcwiiljeii xuee' nacjoo' libro na chuuna' ncuee nn'aⁿ na la'xmaⁿ na cwita'ndo', tsaⁿñeeⁿ tjoom'm juu naquii' ndaaluee chom. Luua' waa na tco'na' nooⁿya.

**Tsjo'luee xco ñequio
tsjoomnancue xco**

21 Quia jo' nty'ianooⁿ tsjo'luee xco ñequio tsjoomnancue xco. Ee jndā ntycwii cantyja 'naaⁿ tsjo'luee najndyee ñequio tsjoomnancue najndyee. Ndo' tatjaa'naⁿ ndaaluee cwii cuaa. ²Ndo' nty'iaya tsjoom Jerusalén xco, tsjoom na lju' cwiluiiñe. Jnaⁿna' cañoom'luee na m'aaⁿ Ty'oots'om, tycwi'na' cha'cwijom cwii yuscundyua na manncoco ñ'eⁿ saa'. ³Quia jo' jndiia na jndeiit teic'uaa matseineiⁿ ángel cañoom'luee na m'aaⁿ Ty'oots'om, matso:
—Je' mam'aaⁿ Ty'oots'om ñ'eⁿ nn'aⁿ. Jndā ljoo'ñetyeeⁿ ñ'eⁿndyena ee maqueeⁿ jooona na nn'aaⁿaⁿ. Nqueⁿ nnc'oomñê ñ'eⁿndyena ndo' nntseixmaaⁿ Ty'oots'om cwentaana. ⁴Ticwii cwii ndaandāana nncuee'ñê. Taxocwjena jo' jo'. Taxoc'omna na chjoo' n'omna, meiⁿ taxocatyueena,

meiⁿ na taxoquiitina' jooa. Ee jnda teinom cantyja na ñetjoomna najndyee.

⁵Quia jo' nqueⁿ na wacatyeeⁿ tio, tsoom:

—Queⁿ cwenta, mats'aa na caluiixco cha'tso.

Mati tsoom nooⁿ:

—Luua catseiljei' ee ñ'oommeiⁿ, ñ'oom na mayuu' jooa'. Nnda^a ntyjaa'tyeⁿ ts'om ts'aⁿ jooa'.

⁶Ndo' tsoticheⁿ nooⁿ:

—Jnda jnda^a cha'tso. Ja m'aaⁿya cwii tjo^ocheⁿ na nluii cha'tso, ndo' maxjeⁿ nnc'o^oya quia na jnda ntyue cha'tso. Cwiluiindy^o x'e cha'tso ndo' mati ntyjii chiuu cwiⁿtycwiina'. Juu ts'aⁿ na ñe'c'uu ndaa, ja cwe' yuu ñnequia ndaa xo' nc'uu, ndaa na mañequiaana' na wando' ts'aⁿ. ⁷Ñeeⁿ juu na jnda jnaⁿ ñe nacjoo' natia, cha'tso nayameiⁿ nndaa'. Ndo' ja nluiindy^o Ty'o^ots'om cwentaaⁿaⁿ ndo' jom nluiiñê jndaaya. ⁸Saaⁿ nn'aⁿ na cwiⁿtejii'ndye cantyja 'naⁿya ee na cwicatyuea, ndo' nn'aⁿ na ticala'yu', ñequio nn'aⁿ na jnda jlui' cha'tso nnom natia l'a, nntiomna' jooa naquii' ndaalueechom. Ndo' mati nn'aⁿ na cwila'cwjee ne'iaa, nn'aⁿ na cwe' m'aⁿya ñ'eⁿ ne'iaa, nn'aⁿ na calua'ndye, nn'aⁿ na cwila't'maaⁿndye 'naⁿ na cwe' nn'aⁿ n'l'a, ñequio naⁿcantu, maxjeⁿ cha'tsondyena jnda teijndaa' na nntiomna' jooa naquii' ndaalueechom na cwico ljo' sufra. Jo' jo' yuu na jnda we na cwiwje nn'aⁿ.

Tsjoom Jerusalén xco

⁹Quia jo' tyjee'cañoom cwii na ntquiee'ndye ángeles na ñejleicho

ntquiee' waso na too' ntquiee' nnom nawi' na macanda. Tqueeⁿ tsaⁿñeeⁿ ja, tsoom:

—Candyo' ndo' m'mooⁿya njom' yuscu na waa ñomcaa', juu nluiiñe scuu' nquii Catsmaⁿ.

¹⁰Quia jo' tco'na' nooⁿ na nty'iaya cantyja na t'moⁿ Espíritu Santo. Tjañ'oom ángel'ñeeⁿ ja yuu waa cwii sjo t'maⁿ na ndye. Jo' jo' t'moⁿ nooⁿ tsjoom t'maⁿ Jerusalén, tsjoom na lju' cwiluiiñena'. Jnaⁿna' cañoom'luee na m'aaⁿ Ty'o^ots'om, jndyocuenta'. ¹¹Ñ'oomna' nacaxuee na tseixmaⁿ nquii Ty'o^ots'om. Maco'na' lui' cha'cwijom cwii tsjo' na jeeⁿ ndya' jnda, cha'na tsjo' jasje, ndo' xueena' cha'cwijom tsioo. ¹²Ndiocheⁿ tsjoom'ñeeⁿ meintyjee' tatiom t'maⁿ na jeeⁿ ndye. Niom canchoo'we ndyueel'a tatiom'ñeeⁿ, ndo' meintyjee' cwii cwii ángel na cwii cwii 'ndyoots'a. Mati ncuee canchoo'we ntmaaⁿ ntseinda Israel teiljei cwii cwiina' nacjoo' cwii cwii 'ndyoots'a. ¹³Ndyee ndyueel'a niom jo ndo' na macalui' ñe'quioom', ndyee ndyuel'a niom jo ndo' na m'aⁿ cancjoo ntquiee', ndo' jo ndo' na m'aaⁿ caxjuu tsoom'naaⁿ, ndo' cantyja na majaacue ñe'quioom'. ¹⁴Tuii tsiaⁿtsjo' tatiom tsjoom'ñeeⁿ ñ'eⁿ canchoo'we ljo' na jeeⁿ nt'maⁿ. Ndo' canchoo'we apóstoles, teiljei xuee' cwii cwii jooa nacjoo' cwii cwii tsjo'ñeeⁿ.

¹⁵Nquii ángel na seineiⁿ ñ'eⁿndyo maleiñ'oom cwii ts'oomxjeⁿ na tuiina' ñ'eⁿ s'om cajaan'. Ñ'eⁿ juuna' nncwjeeⁿeⁿ xjeⁿ tsjoom'ñeeⁿ, ñequio tatiom na meintyjee' ndiocheⁿ ndo' ñequio ndyueel'a

tatiom'ñeeⁿ. ¹⁶Juu tsjoom'ñeeⁿ ljo'yu xjeⁿ nquina', ñe'cwii xjeⁿ cantyja na tmei'na' ndo' cantyja na tcona'. Quia jo' tjeiiⁿeⁿ xjeⁿ cwii ntyjaa' tsjoom'ñeeⁿ ñequio ts'oomxjeⁿ 'naaⁿaⁿ. Tue'ntyjo cha'na we meiⁿ waljoo' we siaⁿnto kilómetros na tco juuna'. Ñe'cwii xjeⁿ cantyja na tcona' ñequio na tmei'na' ñequio na ndyena'. ¹⁷Mati tjeiiⁿeⁿ xjeⁿ tatiom cwanti na ndyena'. Tue'ntyjo cha'na ndyeen'aaⁿ nchoo' qui nchoo' ñequiee metros na ndyena'. Ndo' ts'oomxjeⁿ na teil'uee'ñe ángel matseijomna' cha'xjeⁿ na tco ts'oomxjeⁿ na cwivil'uee'ndye nn'aⁿ.

¹⁸Tatiom'ñeeⁿ tuiina' ñeⁿ ljo' jaspe, ndo' juu tsjoom tuiina' ñeⁿ s'omcajaⁿ ya. Maco'na' lui' cha'na mach'ee cwii tsioo na caxuee.

¹⁹Teichjoom tsiaⁿtsjo' tatiom tsjoom'ñeeⁿ ñequio cha'tso nnom ljo' na jnda. Tsjo' t'maⁿ najndyee, tsjo' cachuii' na jndyu jaspe, tsjo' na jnda we, na jndyu zafiro. Tsjo' na jnda ndyee, cachuii' na jndyu ágata. Tsjo' na jnda ñequiee, mati cachuii' na jndyu esmeralda. ²⁰Tsjo' t'maⁿ na jnda 'om, colo wee na caljeii na jndyu ónice. Tsjo' na jnda yom, tsjo' wee na jndyu cornalina. Tsjo' na jnda ntquiee', cajaⁿna' na jndyu crisólito. Tsjo' na jnda ñeeⁿ, cachuii'na' cha'na ndaaluee na jndyu berilo. Tsjo' na jnda ñjeeⁿ, colo tscóndaa na jndyu topacio. Tsjo' na jnda nqui, colo wii na jndyu crisoprasa. Tsjo' na jnda canchoo'cwii, colo tsã na jndyu jacinto. Ndo' tsjo' na jnda canchoo'we, colo catsioo' na jndyu amatista. ²¹Canchoo'we ndyueel'a

na niom tatiom, tuiina' ñeⁿ ta' perlas. Cwii cwii 'ndyoots'a tuiina' ñeⁿ cwii ta' perla t'maⁿ. Ndo' nataa t'maⁿ tsjoom'ñeeⁿ tuiina' ñeⁿ s'omcajaⁿ ya. Maco'na' lui' cha'na mach'ee cwii tsioo na caxuee.

²²Ndo' tjaa'naⁿ wats'om nty'iaya tsjoom'ñeeⁿ, ee nquii Ta Ty'oots'om na tseixmaⁿñ'eeⁿ cha'tso nnom najnda, ñequio nquii Catsmaⁿ, joona cwiluindyena wats'om cwentaa' tsjoom'ñeeⁿ. ²³Ndo' jo' jo' ticaⁿna' ñe'quioom', meiⁿ chi' na nla'xuee. Ee cantyja na caxueeñe Ty'oots'om ñequio juu Catsmaⁿ, jo' naxuee jo' jo'. ²⁴Nn'aⁿ njoomnancue na jnda jlui'n'maaⁿndye nnc'omna cantyja naxuee tsjoom'ñeeⁿ. Ndo' nn'aⁿ na cwiluut'maⁿndyeti tsjoomnancue, juu na matseit'maaⁿñena' joona, nnc'oon'omna juuna' tsjoom'ñeeⁿ ndo' nla't'maaⁿndyena nn'aⁿ na m'aⁿ jo' jo'. ²⁵Tsjoom'ñeeⁿ tjaa'naⁿ natsjom. Jo' chii ticatã' ndyueel'a tatiom ndiocheⁿ ee ñeⁿnquii'cheⁿ naxuee. ²⁶Nn'aⁿ njoomnancue nnc'oochona cha'tsoti na ya na la'xmaⁿna ndo' nla't'maaⁿndyena nn'aⁿ na m'aⁿ jo' jo'. ²⁷Tsjoom'ñeeⁿ tijoom nncjaaquiee' meiⁿnquia na tilju', meiⁿ nn'aⁿ na cwajndii cwil'a, meiⁿ nn'aⁿ na cwila'neiⁿ cantu. Macandã nnc'ooquie' nn'aⁿ na teiljeii ncuee nacjoo' libro cwentaa' juu Catsmaⁿ. Naⁿñeeⁿ ticantycwii na cwita'ndo'na.

22 ¹⁻²Jnda jo' t'moⁿ ángel'ñeeⁿ cwii jndaa na cwinaⁿna' x'ee tio na wacatyeeⁿ Ty'oots'om ñequio Catsmaⁿ. Macaana' xcwe ts'om nataa t'maⁿ tsjoom'ñeeⁿ. Ndaa na cwinaaⁿ jo' jo' jeeⁿ xueena' cha'cwijom tsioo ndo' juuna'

mañequiaana' na ticantycwii na cwita'ndo' nn'aⁿ. Mati we ntyja 'ndyoo jndaa meintyjee' n'oom na cwiñe'quia na cwita'ndo' nn'aⁿ. Ntyja canchoo'we nnom ta n'oom'ñeeⁿ, ndo' cwii cwii nnom ta cwiquiena' tincwii chi'. Mati tscoo n'oom'ñeeⁿ la'xmaⁿ'na' nasei na matsein'maⁿ'na' nn'aⁿ njoomnancue. ³Meiⁿ'cwii nnom nawi' na cwiťjoom nn'aⁿ taxocanty'iaana jo' jo'. Macanda nquii Ty'oots'om nncwacatyeeⁿ tio 'naaⁿ'aⁿ jo' jo' ñequio Catsmaⁿ ndo' nn'aⁿ na cwindye'ntjom nnoom nla't'maaⁿ'ndyena jom. ⁴Nnty'iaandaana jom ndo' nñoom xueⁿ'eⁿ cantaana. ⁵Taxocuaa natsjom ndo' taxocaⁿ'na' chom lámpara, meiⁿ ñe'quioom' ee nquii Ta Ty'oots'om cwiluiiñê naxuee ndaana. Ndo' ticantycwii na cwitsa'ntjomna.

Manndyoo' na ndyonnda' Jesucristo

⁶Jnda jo' tso ángel'ñeeⁿ nooⁿ:

—Cha'tso ñ'oommeiⁿ tjacantyja na mayuu'na', jo chii ndaqa ntyjaa'tyeⁿ ts'om ts'aⁿ joona'. Nquii Ta Ty'oots'om cwiluiiñê na matseijnooⁿ'oⁿ n'om nn'aⁿ na cwiñe'quia ñ'oom'm. Jo' chii jnda jñoom ángel cwentaaⁿ'aⁿ na ca'moⁿ ndaqa nn'aⁿ na cwindye'ntjomna nnoom ljo' na mawaaxeⁿ na nluii.

⁷Matso Jesucristo:

—Queⁿ'yo' cwenta, matyuua' nncua'cañoⁿ'ya na m'aⁿ'yo'.

Neiⁿ' ts'aⁿ na matseicanda ñ'oom na chuu librowaa cantyja chiuu cwindyona'.

⁸Ja Juan nty'iaaya cha'tso nmeiⁿ ndo' jndiia cantyja 'naaⁿ'na'.

Ndo' quia na jnda nty'iaaya ndo' jnda jndiia ñ'oommeiⁿ, quia jo' tcoo'a xtya jo nnom ángel'ñeeⁿ na nntseit'maaⁿ'ndyoo jom na t'mooⁿ nmeiⁿ nooⁿ. ⁹Saa tsoom:

—Tintsa' na luaa', ee tjom na cwindya'ntjooⁿ'ya nnom Ty'oots'om ñ'eⁿ'ndyu', ñequio nc'ia' na cwiñe'quia ñ'oom'm, ndo' ñequio joo nn'aⁿ na cwila'canda ñ'oom na chuu librowaañe. Macanda nquii Ty'oots'om catseit'maaⁿ'ndyu'.

¹⁰Mati tsoom nooⁿ:

—Joo ñ'oom na chuu librowaa cantyja chiuu cwindyona', tintseicu' joona' na ticandye nn'aⁿ ee nc'e na jnda teinndyoo' xjeⁿ na nntseicandaa'ñena' joona'. ¹¹Juu ts'aⁿ na mach'ee yuu na ticaty'iomyana' cats'aato na ljo'. Ndo' juu ts'aⁿ na tilju' matseituu, caljoo'ñeto na ljo'. Saa juu ts'aⁿ na matseijomñe ñequio na maty'iomyana', c'oomticheⁿ na ljo'. Ndo' juu ts'aⁿ na jnda tqeⁿ'lju' Ty'oots'om ts'om, caljoo'ñetyeⁿ cantyja 'naaⁿ'aⁿ.

¹²Matso Jesucristo:

—Mayuu'cheⁿ matyuua' nncua'cañoⁿ'ya. Ndyooñ'oⁿ'ya naya na maty'iomna' na nnto'ñoom nn'aⁿ, ndo' ññequiaya jo' nnom cwii cwii ts'aⁿ cantyjati na s'aa. ¹³Ja m'aaⁿ'ya cwiťjoocheⁿ na nluii cha'tso, ndo' maxjeⁿ nnc'oⁿ'ya quia na jnda ntycwii cha'tso. Ja m'aaⁿ'ya najndyee ndo' m'aaⁿ'ya na macanda. Cwiluiindyoo x'ee cha'tso ndo' mati ntyjii chiuu cwiťycwiina'.

¹⁴Mañequiaana' na neiⁿ nn'aⁿ na cwitmaⁿ'lju' naquii' n'omna ñequio nioom' Jesucristo. Ee joona wanaaⁿ na nncwinomna

ndyueel'a na nnc'ooquie'na
 quii' tsjoom Jerusalén xco. Ndo'
 ndaāāā nlquie'cañomna ts'oom
 na nntquiina t̄ā na mañequiaana'
 na cwita'ndo' nn'aⁿ. ¹⁵Saā
 naxeⁿ tatiom nnom tsjoom'ñeeⁿ
 cwiljoo'ndye nn'aⁿ na tilju' laxmaⁿ
 ñequio naⁿcalua', nn'aⁿ na cwe'
 cwim'aⁿya ñequio nc'iaa, nn'aⁿ
 na cwila'cwjee nc'iaa, nn'aⁿ na
 cwila't'maaⁿndye 'naⁿ na cwe' nn'aⁿ
 nl'a, ndo' ticwii cwii ts'aⁿ na neiiⁿ
 cantu ndo' majo'to mach'ee.

¹⁶—Nnc̄ō Jesús jnd̄ā jñoōⁿya
 ángel cwentaya na m'aⁿyo' na
 macwji'yuu'ñe cha'tso ñ'oommeiiⁿ
 ndaa' 'o, ntmaaⁿ nn'aⁿ na macwji'
 Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ. Ja
 cwiluiindyō x'ee ñ'oom cantyja
 'naaⁿ David, ndo' tsjaaⁿ 'naaⁿ jom
 na jndyowicantyjoo'. Ja cwiluiindyō
 caxjuuncoo.

¹⁷Nquii Espíritu Santo ñequio joo
 nn'aⁿ na cwiluiindyē scuu' Catsmaⁿ
 cwiluena:

—Ta Jesús, candyo'.

Ndo' 'ñeeⁿ juu na mandii na
 matsei'naaⁿ ts'aⁿ ñ'oommeiiⁿ, catso:

—Candyo', Ta Jesús.

Ndo' 'ñeeⁿ juu na ñe'c'uu
 ndaa, candyontyjaa' jom. Ee
 meiⁿcwi'ñeeⁿcheⁿ ts'aⁿ na ntyjaa'
 ts'om na nlui'n'maaⁿñe, candyoc'uu

ndaa na cwe'yu na mañequiaa na
 cwita'ndo' nn'aⁿ.

¹⁸Ticwii cwii ts'aⁿ na mandii
 ñ'oommeiiⁿ cantyja chiuu
 cwindyona' na teiljeii tsomwaañe,
 ja Juan mañequiaa na caljeii
 tsaⁿñeeⁿ na waa na teincuu'. Ee xeⁿ
 nntseicwaljoo' ts'aⁿ ñ'oom nacjoo'
 ñ'oommeiiⁿ, quia jo' nacjoom'm
 nntseicwaljoo' Ty'oots'om cha'tso
 nawi' t'maⁿ na teiljeii naquii'
 librowaa. ¹⁹Ndo' mati 'ñeeⁿ juu
 na nncwji' nt'om ñ'oom na teiljeii
 librowaa cantyja chiuu cwindyona',
 Ty'oots'om nncwji' na wanaaⁿ na
 nlquii tsaⁿñeeⁿ t̄āā' ts'oom na
 mañequiaa na cwita'ndo' nn'aⁿ.
 Ndo' nnts'aaⁿ na ticwanaaⁿ na
 nncjaaquiee' tsaⁿñeeⁿ naquii'
 tsjoom na lju' cwiluiñena'. We
 ñ'oommeiⁿ matseineiⁿ librowaa
 chiuu la'xmaⁿna'.

²⁰Manquiiti Jesús na
 macwji'yuu'ñe ñ'oommeiⁿ,
 matsoom:

—Mayuu'cheⁿ tyuaa'

nncua'cañooⁿya na m'aⁿyo'.

Ndo' jaa cwit'ooya nnoom,
 cwil'uuya:

—Mayuu'. Candyo' 'u Ta Jesús.

²¹Catio'naaⁿñe Ta Jesús
 cha'tsondyo' 'o na macwji'
 Ty'oots'om cwentaaⁿaⁿ. Amén.